ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

Θεολόγου - Φιλολόγου

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΚΔΟΣΙΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ

«Ο ΣΤΑΥΡΟΣ»

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Τόμος Α'

(Κεφ. α' - ζ')

Α' ἔκδοσις 1996

Ἔκδοσις Ὀρθοδόξου Ἱεραποστολικῆς Ἀδελφότητος
«Ο ΣΤΑΥΡΟΣ»

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Τόμος Α'
(Κεφ. α' - ζ')

Β' ΕΚΔΟΣΙΣ

ΑΘΗΝΑΙ

Ἀφιερώνεται

στοὺς ἀποδήμους τῆς Ἑλλάδος,
ἀλλ' ὄχι καὶ ἀποδήμους τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ,
τοὺς συνειδητοὺς Ὀρθοδόξους ἀδελφούς μας
τοὺς διεσπαρμένους στὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης
καὶ διαμαρτυρομένους
γιὰ τὶς σκανδαλώδεις ἀντιευαγγελικές,
ἀντικανονικὲς καὶ ἀντορθόδοξες ἐνέργειες
ἀναξίων ταγῶν καὶ ὁδηγῶν
τοῦ παρόντος αἰῶνος τοῦ ἀπατεῶνος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀπὸ μικρὸ παιδὶ τὴν ψυχή μου εἵλκυεν ἡ Ἁγία Γραφή. Ὡραία εἶνε ἡ φύσι, ἰδίως κατὰ τὴν ἄνοιξι, ἀλλ' ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶνε ὡραιότερη. Ἀπὸ ὅλα δὲ τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου μαγνήτιζε τὴν ψυχή μου περισσότερο. Αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιο αἰσθανόμουν πάντοτε ὡς τὸ θελκτικώτερο βιβλίο. Κατέθελγαν καὶ καταθέλγουν τὴν ψυχή μου τὰ ὑψηλὰ νοήματά του, ἰδίως οἱ ὕψιστες καὶ παραδοξότατες διακηρύξεις τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ πρόσωπό του. Ποῖος τόλμησε ἢ διανοήθηκε ποτὲ νὰ κάνῃ γιὰ τὸν ἑαυτό του τέτοιες διακηρύξεις σὰν αὐτὲς τοῦ ταπεινοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου; Εἶπαν, ὅτι τὸ ὕφος εἶνε ὁ ἄνθρωπος. Γιὰ τὸ ὕφος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι εἶνε ὁ Θεός. Ὄντως μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου ὁμιλεῖ ὁ Θεός, ὁ προαιώνιος καὶ σαρκωμένος Λόγος. Βεβαίως καὶ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια δεικνύουν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός. Ἀλλὰ τὸ τέταρτο Εὐαγγέλιο αὐτὴ τὴν ὑψίστη ἀλήθεια διακηρύσσει κατὰ τρόπο λαμπρότερο, μεγαληγορώτερο.

Λόγῳ τῆς ἰδιαίτερης ἀγάπης μου πρὸς τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου, ὅταν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Καλλίνικος, φίλος τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ κηρύγματος καὶ ποιμενάρχης δραστηριώτατος, μὲ κάλεσε νὰ ὁμιλῶ ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Μητροπόλεώς του «Πειραϊκὴ Ἐκκλησία» καὶ νὰ ἐξηγήσω ἕνα βιβλίο τῆς Καινῆς Διαθήκης, προτίμησα τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου, τὸ κορυφαῖο ἄλλωστε βιβλίο μεταξὺ ὅλων τῶν βιβλίων ὅλων τῶν αἰώνων.

Ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ «Πειραϊκὴ Ἐκκλησία» ὡμίλησα ἐπὶ δύο περίπου ἔτη, καὶ σὲ 70 περίπου ἐκπομπὲς ἐξήγησα τὰ 5

πρῶτα κεφάλαια τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου καὶ μέρος τοῦ 6ου κεφαλαίου. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ραδιοφωνικὲς ἐκεῖνες ὁμιλίες ἔτυχαν καλῆς ὑποδοχῆς ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς ἀκροατὰς τῆς «Πειραϊκῆς Ἐκκλησίας», ἐκφράστηκε δὲ καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐκδοθοῦν σὲ βιβλίο, τύπωσα στὸ παρὸν βιβλίο τὶς ὁμιλίες ἐκεῖνες μὲ ὀλίγες βελτιώσεις, προσθέτοντας ἐξήγησι τοῦ Εὐαγγελίου μέχρι τοῦ 7ου κεφαλαίου, ὥστε τὸ παρὸν βιβλίο νὰ περιλαμβάνῃ ἐξήγησι τοῦ 1/3 τοῦ Εὐαγγελίου, ἀφοῦ ὅλο τὸ τέταρτο Εὐαγγέλιο εἶνε 21 κεφάλαια.

Κατὰ τὴν ἐξήγησι τὰ ὑψηλὰ θεολογικὰ νοήματα προσπάθησα νὰ κάνω ὅσο μποροῦσα κατανοητότερα. Μερικὰ δύσκολα χωρία ἑρμηνεύονται πρωτοτύπως. Πολλὰ δὲ διδάγματα προσφέρονται γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωή, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον ἐσφαλμένων ἀντιλήψεων, αἱρέσεων καὶ τῆς ἀθείας.

Μερικὰ νοήματα ἐπαναλαμβάνονται, διότι τὸ ἴδιο τὸ Εὐαγγέλιο, καίτοι λακωνικό, ἐπαναλαμβάνει νοήματα, οἱ δὲ ἐπαναλήψεις σπουδαίων νοημάτων βοηθοῦν στὴν ἐμπέδωσι τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως μέσα στὶς ψυχές.

Τὸ παρὸν βιβλίο δύναται νὰ βοηθήσῃ κάθε καλοπροαίρετο ἀναγνώστη στὴν πίστι καὶ τὴν πνευματικὴ ζωή, ἰδιαιτέρως δὲ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βοήθημα στοὺς κήρυκες τοῦ θείου λόγου, καὶ σ' ὅσους διδάσκουν σὲ κύκλους μελέτης τῆς Γραφῆς.

Τὸ βιβλίο τοῦτο, ποὺ ἀναφέρεται στὸ Βιβλίο, ποὺ ὁ ὑψιπέτης Εὐαγγελιστής, ὅπως εἶπαν, κατέβασεν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα, εἴθε νὰ βοηθήσῃ ψυχὲς νὰ κατακτήσουν τὴν αἰωνιότητα.

Κάντζα Ἀττικῆς 8 Σεπτεμβρίου 1995,
ἑορτὴ τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ἡ Ἁγία Γραφὴ διαφέρει ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλία ὅλων τῶν αἰώνων. Ὄχι ἐμεῖς οἱ θεολόγοι, ἀλλὰ καὶ μεγάλοι ἄπιστοι καὶ ἄθεοι, ποὺ γνωρίζουν ὅμως γράμματα, καὶ εἶνε σὲ θέσι νὰ κρίνουν καὶ νὰ συγκρίνουν κείμενα, καὶ ν' ἀποφαίνωνται γιὰ τὴν ἀξία τους, ὁμολογοῦν, ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶνε τὸ ὡραιότερο καὶ τὸ ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλία, ἑκατομμύρια, ἀναρίθμητα βιβλία, ποὺ ἔχουν γραφῆ μέχρι σήμερα. Ὄχι ἁπλῶς ἀνώτερο, ἀλλ' ἄφθαστο, ἀσύγκριτο, μοναδικό, ἀθάνατο, αἰώνιο. Ἡ ἰδία δὲ ἡ Ἁγία Γραφὴ λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό της ἀκόμη ἀνώτερο λόγο. Τί λέγει ἡ Ἁγία Γραφὴ γιὰ τὸν ἑαυτό της; Λέγει, ὅτι εἶνε θεόπνευστη. *«Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος»* (Β' Τιμ. γ' 16). Καί, *«Ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι»* (Β' Πέτρ. α' 21). Δὲν γράφτηκε μὲ τὴν ἀνθρωπίνη σκέψι, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔμπνευσι τοῦ Θεοῦ. Συγγραφεὺς τῆς Ἁγίας Γραφῆς κατ' οὐσίαν εἶνε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶνε Θεός. Ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν εἶνε λόγος ἀνθρώπων· εἶνε λόγος Θεοῦ.

Πολλὰ δὲ πράγματα ἀποδεικνύουν τὴ θεοπνευστία τῆς Γραφῆς. Καὶ ἰδοὺ σὲ ἁδρὲς γραμμὲς οἱ ἀποδείξεις τῆς θεοπνευστίας τῆς Γραφῆς:

Ἡ ἑνότης τῆς Γραφῆς. Τὰ βιβλία τῆς Γραφῆς γράφτηκαν σὲ διάστημα 15 περίπου αἰώνων ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς, ποὺ ἔζησαν σὲ διάφορες ἐποχές, σὲ διάφορα περιβάλλοντα, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦταν ἁπλοϊκοὶ καὶ ἀγράμματοι. Καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους θὰ περίμενε κανεὶς νὰ ὑπάρχουν στὴ Γραφὴ πλῆθος ἀσυμφωνίες καὶ ἀντιφάσεις. Ἐν τούτοις καμμία πραγματικὴ ἀσυμφωνία καὶ ἀντίφασι δὲν ὑπάρχει στὴ Γραφή. Τὰ βιβλία καὶ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς συμφωνοῦν μεταξύ των καὶ στὰ πλέον λεπτὰ καὶ μυστηριώδη θέματα, ὅπως εἶνε τὰ θεολογικὰ θέματα. Ὅπως δὲν συγκρούονται μεταξύ των τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ἔτσι δὲν συγκρούονται μεταξύ των καὶ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς. Θαυμαστὴ ἁρμο-

νία ἐπικρατεῖ στὸν οὐρανό, θαυμαστὴ συμφωνία ὑπάρχει καὶ στὴ Βίβλο. Διότι Ἐκεῖνος, ποὺ ἔκανε τὸν οὐρανό, ἔκανε καὶ τὴ Γραφή.

Οἱ ἰδέες τῆς Γραφῆς. Μέσα στὴ Γραφὴ συνωστίζονται πλῆθος ἰδέες. Καὶ ὅλες οἱ ἰδέες τῆς Γραφῆς εἶνε σπουδαῖες. Ὑψηλότερες τῶν οὐρανῶν καὶ καθαρώτερες λαμπηδόνων ἡλιακῶν, ὅπως π.χ. ἡ ἰδέα τοῦ πνευματικοῦ, παντοδυνάμου, πανσόφου, πανταχοῦ παρόντος, ἀναλλοιώτου καὶ παναγάθου Θεοῦ, καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης ἀκόμη καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ἀκόμη καὶ μέχρις αὐτοθυσίας χάριν τῶν ἐχθρῶν. Καμμία ἰδέα τῆς Γραφῆς δὲν εἶνε ἐπιζημία καὶ καταστρεπτική. Ὅλες οἱ ἰδέες τῆς Γραφῆς εἶνε εὐεργετικές. Βεβαίως καὶ σ' ἄλλα βιβλία περιέχονται καλὲς ἰδέες, ἀλλ' ὄχι στὴν πυκνότητα, στὴν καθαρότητα καὶ στὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν τῆς Βίβλου. Ἐπίσης σ' ἄλλα βιβλία οἱ καλὲς ἰδέες εἶνε ἀνάμικτες μὲ κακὲς ἰδέες, μὲ τὴ σκουριὰ τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας. Σ' ἄλλα βιβλία περιέχονται ψήγματα χρυσοῦ, ἡ Βίβλος εἶνε ὅλη χρυσός.

Παράδοξοι λόγοι τῆς Γραφῆς. Μέσα στὴ Γραφὴ περιέχονται ἀναρίθμητοι παράδοξοι λόγοι, τόσο δὲ πολὺ παράδοξοι, ὥστε φυσικῶς ἦταν ἀδύνατο νὰ ἔλθουν στὴ διάνοια ἀνθρώπου. Εἶνε λόγοι ἀδιανόητοι καὶ ἀνεπινόητοι, τοὺς ὁποίους ἐνέπνευσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο στοὺς συγγραφεῖς τῆς Γραφῆς, ὅπως π.χ. ὁ λόγος στὸν Ψαλμὸ μδ', στίχ. 7-8. Κατ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Θεὸς ἔχει Θεό! Αἴνιγμα ἄλυτο πρὸ Χριστοῦ. Λύσις τοῦ αἰνίγματος εἶνε ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Θεός, καὶ ἔχει Θεὸ ὡς ἄνθρωπος.

Λόγοι, μὲ τοὺς ὁποίους ἡ Γραφὴ προλαμβάνει τὴν ἐπιστήμη. Ἡ Γραφὴ βεβαίως δὲν γράφτηκε γιὰ ἐπιστημονικούς, ἀλλὰ γιὰ θρησκευτικοὺς σκοπούς· δὲν εἶνε ἐπιστημονικό, ἀλλὰ θρησκευτικὸ βιβλίο. Ἐν τούτοις ἡ Γραφὴ περιέχει καὶ ἀλήθειες, τὶς ὁποῖες ἡ Ἐπιστήμη κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ μετὰ πολλοὺς αἰῶνες. Π.χ. στὸ βιβλίο τοῦ Ἰώβ, στ' 7, γράφεται ἡ ἀλήθεια, ὅτι ἡ γῆ στηρίζεται στὸ μηδέν, εἶνε μετέωρη! Καταπληκτικὸς λόγος γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰώβ. Χίλια περίπου ἔτη μετὰ τὸν Ἰὼβ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες λέγαμε τὸ παραμῦθι, ὅτι ὁ κόσμος στηρίζεται στοὺς ὤμους ἑνὸς γίγαντος, τοῦ Ἄτλαντος!

Οἱ προφητεῖες τῆς Γραφῆς. Ἀληθινὴ προφητεία εἶνε τὸ νὰ προείπῃ κανεὶς γεγονότα τοῦ μέλλοντος, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀδύνατο νὰ συμπεράνῃ ἀπὸ τὰ δεδομένα τοῦ παρόντος. Ἀληθινὴ προφητεία δύναται νὰ εἰπῇ μόνον ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶνε ὑπεράνω τοῦ χρόνου, καὶ ὁ θεόπνευστος, ὁ προφήτης. Ἡ προφητεία εἶνε κορυ-

φαῖο θαῦμα, ὅπως ἡ ἀνάστασι νεκροῦ. Ὁ θαυματουργὸς ἀνασταίνει τὸ νεκρὸ ἀπὸ τὸν τάφο, καὶ ὁ προφήτης, τρόπον τινά, ἀνασταίνει τὸ γεγονὸς τοῦ μέλλοντος ἀπὸ τὸν τάφο τῆς ἀνυπαρξίας καὶ τὸ παρουσιάζει ἐνώπιόν μας. Προσεκτικὴ ἐξέτασι δεικνύει, ὅτι ἡ Γραφὴ περιέχει χιλιάδες προφητεῖες. Προφητεύει ἀκόμη καὶ ἐπιστημονικὲς ἐφευρέσεις τῆς ἐποχῆς μας. Ἔτσι π.χ. στὴν Ἀποκάλυψι, κεφ. ια', στίχ. 7-11, προφητεύεται ἡ φωτογραφικὴ τέχνη καὶ ἡ τηλεόρασι. Διὰ τῆς φωτογραφικῆς τέχνης οἱ ἄνθρωποι *«τὸ πτῶμα»*, ἤτοι τὴ θανάτωσι, τῶν δύο προφητῶν - μαρτύρων ἀπὸ τὸν Ἀντίχριστο στὴν πλατεῖα τῆς Ἱερουσαλήμ, γεγονὸς στιγμιαῖο, βλέπουν ἐπὶ *«ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ»*. Καὶ διὰ τῆς τηλεοράσεως *«τὸ πτῶμα»*, ἤτοι τὴ θανάτωσι, καὶ *«τὰ πτώματα»*, ἤτοι τὰ νεκρὰ σώματα, τῶν δύο προφητῶν - μαρτύρων, ἄταφα στὴν πλατεῖα τῆς Ἱερουσαλήμ, βλέπουν *«ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν»*, ἀπὸ ὅλα δηλαδὴ τὰ μέρη τῆς γῆς, καὶ χαίρουν *«οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς»*, οἱ ἀσεβεῖς, ἐννοεῖται, κάτοικοι τῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι μισοῦν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἐλεγκτικοὺς κήρυκες τοῦ θείου λόγου θεωροῦν ταραξίες. Οἱ χιλιάδες προφητεῖες τῆς Γραφῆς εἶνε χιλιάδες τρανὲς ἀποδείξεις τῆς θεοπνευστίας της.

Ἡ συγγραφὴ τῆς Γραφῆς ἀπὸ ἀγραμμάτους. Οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, τὰ ἰσχυρὰ πνεύματα, εἴτε ἀνήκουν στοὺς πιστοὺς εἴτε ἀνήκουν στοὺς ἀπίστους, ὁμολογοῦν, ὅτι ἡ Γραφὴ εἶνε τὸ ὡραιότερο καὶ τὸ ἀνώτερο ὅλων τῶν βιβλίων, βιβλίο μοναδικὸ καὶ αἰώνιο. Ἀλλ' ἡ Γραφὴ κατὰ τὸ πλεῖστον γράφτηκε ἀπὸ ἀγραμμάτους ἀνθρώπους. Καὶ πῶς οἱ ἀγράμματοι ξεπέρασαν σὲ σοφία ὅλους τοὺς σοφοὺς ὅλων τῶν αἰώνων; Πῶς ὁ Ἰωάννης, ὁ ταπεινὸς ψαρᾶς τῆς Γαλιλαίας, ἔγραψε τὸ κορυφαῖο ὅλων τῶν βιβλίων ὅλων τῶν αἰώνων, τὸ τέταρτο Εὐαγγέλιο; Ἀσφαλῶς μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ ἐπίδρασι τῆς Γραφῆς. Ἡ Γραφὴ ἐπέδρασεν εὐεργετικῶς σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὅσο κανένα ἄλλο βιβλίο. Καὶ ἐπέδρασεν ὄχι μόνο στὴ ζωὴ τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ χριστιανικῶν μὲ τὴ διακίνησι τῶν ἰδεῶν της. Ὅπως ὁ ἥλιος εὐεργετεῖ ὅλο τὸν κόσμο, διεισδύοντας καὶ σὲ ἀνήλια ὑπόγεια καὶ σὲ σκοτεινὲς φυλακές, ἔτσι καὶ τὸ φῶς τῆς Γραφῆς εἰσχωρεῖ παντοῦ. Καὶ ἂν τὰ διδάγματα τῆς Γραφῆς ἐφήρμοζαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἡ γῆ θὰ ἦταν παράδεισος.

Ἡ πίστι στὴ Γραφὴ δημιούργησε ἀναριθμήτους μάρτυρες καὶ ἁγίους. Οἱ δήμιοι ὑπέβαλλαν τοὺς μάρτυρες σὲ πολλὰ καὶ ἀνατριχιαστικὰ μαρτύρια. Τρέμει κανεὶς τὰ μαρτύρια ἀκόμη καὶ στὸ λογισμό. Καὶ ὅμως ἑκατομμύρια ἄνθρωποι, ποὺ πίστευαν στὴ Γραφή, στὸ Θεὸ τῆς Γραφῆς καὶ σ' ὅλα ὅσα διδάσκει ἡ Γραφή, ὑπέμειναν τὰ φρικιαστικὰ μαρτύρια μὲ ὑπερθαύμαστο ἡρωισμό, πρᾶγμα φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως ἀνεξήγητο. Ὑπέμειναν τὰ μαρτύρια σὰν νὰ μὴ συνέβαιναν στὰ σώματά τους, ἀλλὰ στὶς σκιὲς τῶν σωμάτων τους! Πολὺ δὲ περισσότεροι ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια τῶν μαρτύρων εἶνε γενικῶς οἱ ἅγιοι. Μεταξὺ δὲ τῶν ἁγίων πολλοὶ εἶνε θαυματουργοί, ποὺ θαυματουργοῦν ἐν ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον. Καὶ τὰ λείψανά τους εὐωδιάζουν, εἶνε φοβερὰ στοὺς δαίμονες, ἐκβάλλουν δαιμόνια καὶ ἐπιτελοῦν ἰάσεις, θεραπεῖες. Ἂν ἡ Γραφὴ δὲν ἦταν θεόπνευστη καὶ ὁ Θεὸς τῆς Γραφῆς ἀληθινός, πῶς ἀναρίθμητοι ἄνθρωποι, ποὺ πίστευαν στὴ Γραφή, θὰ λάμβαναν δύναμι, ὑπερφυσικὴ δύναμι, νὰ γίνουν ἅγιοι, μάρτυρες καὶ θαυματουργοὶ μὲ θαύματα ἐν ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον;

Μὲ τὴν πίστι στὴ Γραφὴ γίνονται ἀναρίθμητα σημεῖα. Ἀναρίθμητοι οἱ ἅγιοι, ποὺ δημιούργησε ἡ πίστι στὴ Γραφή. Καὶ περισσότερα τὰ σημεῖα, τὰ θαύματα, ποὺ γίνονται μὲ τὴν πίστι στὴ Γραφή, στὸ Θεὸ τῆς Γραφῆς καὶ σ' ὅλα ὅσα ἡ Γραφὴ διδάσκει. Στὰ θαύματα περιλαμβάνονται καὶ οἱ προφητεῖες. Καὶ παλαιότερα γίνονταν θαύματα, καὶ σήμερα γίνονται θαύματα. Καὶ παλαιότερα ὑπῆρχαν χαρισματοῦχοι μὲ προφητικὸ χάρισμα, καὶ σήμερα ὑπάρχουν. Ὅσοι ἐνδιαφέρονται καὶ ἐρευνοῦν, αὐτοὶ διαπιστώνουν, ὅτι καὶ σήμερα ὑπάρχουν χαρισματοῦχοι μὲ θαυματουργικὰ χαρίσματα, καὶ μὲ διορατικὸ καὶ προορατικὸ ἢ προφητικὸ χάρισμα. Ὁ ὑποφαινόμενος ἐνδιαφέρθηκε, ἐρεύνησε καὶ διαπίστωσε, ὅτι ὄντως καὶ σήμερα ὑπάρχουν τέτοια θαυμαστὰ πρόσωπα καὶ πράγματα. Τὰ σημεῖα, ἀναρίθμητα σημεῖα παλαιὰ καὶ σύγχρονα, βεβαιώνουν τὸ λόγο τῆς Γραφῆς, ἀποδεικνύουν, ὅτι ὄντως ἡ Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη (Βλέπε Μάρκ. ιστ' 20).

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε ἡ πρώτη καὶ βασικώτερη ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε οὐράνιος ἄρτος, μὲ τὸ ὁποῖο τρέφονται ψυχές, ποὺ πεινοῦν τὸ Θεό. Εἶνε τροφὴ καὶ τρυφὴ τοῦ πνεύματος. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε φῶς, ποὺ φωτίζει, θερμαίνει, ζωογονεῖ, ὁδηγεῖ καὶ ἀποκαλύπτει τὴν ὀμορφιὰ τοῦ κόσμου, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος κόσμου. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε φορεὺς θείας χάριτος. Μαζὶ μὲ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ μεταδίδεται καὶ ἡ θεία χάρι, καὶ ἠλεκτρίζει καὶ φλογίζει τὶς ψυχὲς τῶν πιστῶν. Ἂς ἐνθυμηθοῦμε τὴν ἀλησμόνητη ἐκείνη καὶ πλήρη μυστικοπαθείας πορεία τῶν δύο μαθητῶν πρὸς Ἐμμαούς. *«Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;»* (Λουκ. κδ' 32). Δὲν καιόταν, δὲν φλογιζόταν μέσα μας ἡ καρδιά μας, καθὼς ὁ Χριστὸς μᾶς ὡμιλοῦσε στὸ δρόμο καὶ μᾶς ἐξηγοῦσε τὶς γραφές; Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε μέσο καθάρσεως καὶ ἁγιασμοῦ. *«Ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν»*, εἶπεν ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητάς του (Ἰωάν. ιε' 3). Σεῖς εἶσθε καθαροὶ ἐξ αἰτίας τοῦ λόγου, ποὺ σᾶς κήρυξα. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴ δύναμι νὰ μᾶς ἐποικοδομήσῃ καὶ μᾶς χαρίσῃ κληρονομία μεταξὺ ὅλων τῶν ἁγίων. Ἀποχωριζόμενος ὁ μέγας Παῦλος τοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου στὴ Μίλητο, τοὺς ἐμπιστεύτηκε στὸ Θεὸ καὶ στὸ λόγο τῆς χάριτος, τὸ λόγο, ποὺ κηρύττει τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ: *«Καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν»* (Πράξ. κ' 32). Ἂς ἐνθυμηθοῦμε, ἀγαπητοί, καὶ τὸν ἄλλο ἐκεῖνο λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου γιὰ τὴ σημασία τοῦ Εὐαγγελίου: *«Οὐκ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι»* (Ρωμ. α' 16). Δὲν ἐντρέπομαι νὰ κηρύττω τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Διότι τὸ Εὐαγγέλιο εἶνε δύναμι Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν σὲ κάθε πιστό, Ἰου-

δαῖο καὶ Ἕλληνα. Δὲν θὰ μᾶς σώσουν ἀνθρώπινες δυνάμεις. Θὰ μᾶς σώσῃ τὸ Εὐαγγέλιο, ποὺ εἶνε θεία δύναμι. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δημιουργεῖ τοὺς συνειδητοὺς Χριστιανοὺς καὶ λάτρες τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς οὐρανοπολῖτες. Ἀδύνατο νὰ σωθοῦμε, ἂν δὲν ἔχωμε σχέσι μὲ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, εἶπεν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ μεγαλύτερος πατέρας καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας. Φοβερὸς λόγος, ἀλλ' ὄχι ὑπερβολικός. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε φοβερώτερο λόγο. Ὅσοι δὲν δέχονται τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, θὰ κριθοῦν σκληρότερα ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρρων, οἱ ὁποῖοι ἔκαναν τὰ ἀκατονόμαστα αἴσχη!

Ἂν ὅλα τὰ ἔθνη πρέπει νὰ τιμοῦν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες περισσότερο. Διότι στὴ γλῶσσα μας εἶνε ἡ ἀρχαιότερη καὶ σεβαστότερη μετάφρασι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ μετάφρασι τῶν Ο', καὶ στὴ γλῶσσα μας γράφτηκε πρωτοτύπως ἡ Καινὴ Διαθήκη, τὸ Εὐαγγέλιο. Ὕψιστος τίτλος τιμῆς γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο γράφτηκε στὰ ἑλληνικά. Ξένοι μαθαίνουν ἑλληνικά, ἀρχαῖα ἑλληνικά, γιὰ νὰ μελετήσουν τὸ Εὐαγγέλιο ἀπὸ τὸ πρωτότυπο. Ἕλληνες δὲ πατέρες εἶνε οἱ μεγαλύτεροι ἑρμηνευταὶ τῶν Γραφῶν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ τετραγωνικώτερος, ὁ τελειότερος ἑρμηνευτής, ὁ πρύτανις τῶν ἑρμηνευτῶν.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης, ὁ συγγραφεὺς τοῦ τετάρτου κατὰ σειρὰν Εὐαγγελίου, ἔχει τοὺς περισσοτέρους τίτλους ἀπ' ὅλους τοὺς ἁγίους. Εἶνε πολύτιτλος.

Εἶνε **ἀπόστολος**. Τὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα εἶνε τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τὰ ἀξιώματα. Οἱ ὑπουργοί, οἱ πρωθυπουργοί, οἱ πρόεδροι δημοκρατιῶν, οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ αὐτοκράτορες εἶνε μικροὶ μπροστὰ στοὺς ἀποστόλους. Ὁ Κύριος ἀνέδειξε τοὺς δώδεκα μεγαλυτέρους, καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα μικροτέρους ἀποστόλους. Ὁ Ἰωάννης εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους. Μεταξὺ τῶν δώδεκα ἀποστόλων τρεῖς ὑπερεῖχαν στὴν ἀρετὴ καὶ ἀποτελοῦσαν τὸ

στενότερο κύκλο τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰωάννης εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς.

Ὁ Ἰωάννης εἶνε **εὐαγγελιστής**. Τέσσαρες εἶχαν τὴν τιμή, ἰδιαίτερη τιμή, νὰ συγγράψουν Εὐαγγέλιο, νὰ ἐκθέσουν τὴ ζωή, τὴ διδασκαλία καὶ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τέσσαρες εἶνε ὁ Ἰωάννης. Καὶ οἱ τέσσαρες εἶνε σπουδαῖοι, ἀσυγκρίτως σπουδαιότεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς κοσμικοὺς συγγραφεῖς. Ἀλλ᾿ ὁ Ἰωάννης εἶνε ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς τέσσαρες.

Ὁ Ἰωάννης εἶνε **θεολόγος**. Ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξε φειδωλὴ στὴν ἀπονομὴ τοῦ τίτλου *«θεολόγος»*. Μόνο σὲ τρία πρόσωπα ἡ Ἐκκλησία ἀπένειμε τὸν ἐπίζηλο τίτλο *«θεολόγος»*. Καὶ ἕνα ἀπ᾿ αὐτά, τὸ πρῶτο καὶ τὸ σπουδαιότερο, εἶνε ὁ Ἰωάννης. Τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα εἶνε ὁ Γρηγόριος ὁ θεολόγος καὶ ὁ Συμεὼν ὁ Νέος θεολόγος. Ὁ Ἰωάννης ὠνομάσθηκε θεολόγος, διότι ἐβρόντησε τὸ δόγμα τῆς θεότητος τοῦ Λόγου: *«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»* (Ἰωάν. α′ 1). Ὁ Ἰωάννης διακηρύττει τὴ θεότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ περισσότερο ἀπ᾿ ὅλους τοὺς εὐαγγελιστὰς καὶ ἀποστόλους.

Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται **ἐπιστήθιος**. Κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο ἀνέπεσε στὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἄκουσε τοὺς κτύπους τῆς καρδιᾶς τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, τῆς καρδιᾶς ποὺ πάλλει γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ γι᾿ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς, τοὺς προδότες καὶ διῶκτες.

Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται **ἠγαπημένος**. Εἶνε ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, *«ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς»* (Ἰωάν. κ′ 2), *«ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς»* (Ἰωάν. ιγ′ 23· ιθ′ 26· κα′ 7, 20). Ὅπως ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ ἀγαποῦσε καὶ τὰ δώδεκα παιδιά του, ἀλλὰ τὸν Ἰωσὴφ ἀγαποῦσε ἰδιαιτέρως, περισσότερο, ἐπειδὴ ἦταν τὸ καλλίτερο παιδί του, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ἀγαποῦσε καὶ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους, ἀλλὰ τὸν Ἰωάννη ἀγαποῦσε ἰδιαιτέρως, περισσότερο, διότι ἦταν ὁ ἁγνότερος ἀπὸ τοὺς δώδεκα καὶ ἀγαποῦσε τρυφερώτερα τὸν Κύριό μας.

Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται ἐπίσης **μαθητὴς τῆς ἀγάπης**. Ἡ ἀγάπη εἶνε ἡ κορυφαία ἀρετή, ἡ βασίλισσα τῶν ἀρετῶν. Καὶ ὁ Ἰωάννης τὴν ἀγάπη κήρυξε καὶ τόνισε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους. Στὴ δογματικὴ διδασκαλία του πρυτανεύει τὸ δόγμα τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ στὴν ἠθικὴ διδασκαλία του πρυτανεύει ἡ ἐντολὴ καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης. Ὁ Ἰωάννης κατέγραψε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν *«καινὴ»* ἐντολή, τὴν καινούργια

ἐντολή, τὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀνιδιοτελοῦς καὶ ἁγνῆς ἀγάπης, ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ θυσίες καὶ αὐτοθυσία: *«Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις»* (Ἰωάν. ιγ' 34-35). Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε καὶ τοῦτο τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν ἀγάπη: *«Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ»* (Ἰωάν. ιε' 12-13). Ὁ Ἰωάννης ἐπίσης ἔγραψε τὸν πιὸ ὡραῖο καὶ τὸν πιὸ παρήγορο λόγο γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη: *«Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν... Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ»* (Α' Ἰωάν. δ' 12, 16). Τὸ Θεὸ δὲν εἶδε ποτὲ κανείς. Οὔτε ἄνθρωπος οὔτε ἄγγελος. Εἶνε φύσει ἀδύνατο νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸ Θεὸ ὅπως εἶνε στὴν οὐσία του. Ἀλλὰ τί εἶνε ἀνώτερο; Νὰ ἰδοῦμε τὸ Θεό, ἢ νὰ ἔχωμε μέσα μας τὸ Θεό; Ἀσφαλῶς τὸ δεύτερο. Αἴ, λοιπόν, λέγει ὁ Ἰωάννης. Ἐὰν ἔχωμε ἀγάπη μεταξὺ μας, ἐπιτυγχάνουμε τὸ ἀνώτερο. Ὁ Θεὸς μένει μέσα μας, ἔρχεται καὶ κατοικεῖ μέσα μας, καὶ ἡ ἀγάπη του πρὸς ἐμᾶς εἶνε ὡλοκληρωμένη, εἶνε πλήρης καὶ τελεία. Ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη. Ὁ Θεὸς εἶνε ὅλα τὰ καλά. Προπάντων ὅμως ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη. Καὶ ὅποιος μένει στὴν ἀγάπη, μένει στὸ Θεό, καὶ ὁ Θεὸς μένει σ' αὐτόν.

Ποῖος πράγματι ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τοῦ κόσμου ἔγραψε ποτέ τόσο μεγάλο, τόσο ὡραῖο καὶ τόσο παρήγορο λόγο γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἐπίτευγμα τῆς ἀγάπης τῶν ἀνθρώπων; Συνάνθρωποι! Μὲ τὴν ἀγάπη μεταξὺ μας μποροῦμε νὰ ἐπιτύχωμε τὸ μεγαλύτερο πρᾶγμα· νὰ κάνωμε τὸ Θεὸ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ κατοικήσῃ μέσα μας! Ὅταν ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης ἔφθασε σὲ βαθὺ γῆρας καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κηρύττῃ, οἱ χριστιανοὶ μὲ φορεῖο τὸν μετέφεραν στὶς ἱερὲς συνάξεις των καὶ ἀπηύθυνε τὴ συντομωτάτη τούτη προτροπή: *«Τεκνία μου, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»*. Παιδάκια μου! Νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ προσώπου καὶ τῷ ἀκούσματι τῆς συντομωτάτης καὶ τρυφερωτάτης παραινέσεως τοῦ γηραιοῦ ἀποστόλου ρίγη συγκινήσεως διέτρεχαν τὶς ὑπάρξεις τῶν χριστιανῶν, ποὺ εἶχαν τὴν εὐτυχία νὰ βλέπουν καὶ ν' ἀκούουν τὸν ἀπόστολο καὶ μαθητὴ τῆς ἀγάπης, τὸν αὐτόπτη καὶ αὐτήκοο καὶ

ὑπηρέτη τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σαρκωμένου Θεοῦ, τῆς σαρκωμένης καὶ σταυρωμένης ἀγάπης.

Ὁ Ἰωάννης, ὅπως καὶ ὁ ἀδελφός του ὁ Ἰάκωβος, ὠνομάστηκε ἀπὸ τὸν Κύριο **βοανεργές**. Τί σημαίνει βοανεργές; Υἱὸς βροντῆς, ἄνθρωπος ποὺ βροντάει καὶ ἀστράφτει! Ὁ Ἰωάννης ἦταν κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη δὲν εἶνε ἕνα χαλαρὸ καὶ πλαδαρὸ πρᾶγμα, ὅπως μερικοὶ νομίζουν. Ἡ ἀγάπη εἶνε ἕνα ρωμαλέο καὶ συγκλονιστικὸ πρᾶγμα. Ἡ ἀγάπη δὲν συνοδεύεται πάντοτε μὲ πραότητα καὶ γλυκύτητα· πολλές φορές συνοδεύεται μὲ αὐστηρότητα καὶ ἱερὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι. Ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ πρόκλησι ἐξοργίζει τὴν ἀγάπη καὶ τὴν κάνει νὰ βροντάῃ καὶ νὰ ἀστράφτῃ. Ὁ ζῆλος πυρπολεῖ τὴν ψυχὴ καὶ τὴν κάνει νὰ ἐκτινάζῃ φλόγες κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ζηλωτὴς σὰν τὸν Ἠλία. Γιὰ τοὺς διαστροφεῖς τῆς ἀληθείας, τοὺς αἱρετικούς, εἶπε τὸ φοβερώτερο χαρακτηρισμό· τοὺς ὠνόμασε ἀντιχρίστους. Καὶ συνέστησε νὰ μὴ τοὺς δεχώμεθα στὸ σπίτι μας, καὶ νὰ μὴ τοὺς λέμε *«χαίρετε»*. Ὅποιος τοὺς λέει *«χαίρετε»*, γίνεται συνένοχός τους. Ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὄχι καὶ πρὸς τὴν ἀσέβεια. Πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς καὶ προκλητικοὺς ἀνθρώπους αὐστηρὴ στάσι ἐξ ἀγάπης, μήπως μετανοήσουν καὶ σωθοῦν.

Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται **παρθένος**. Ἦταν ἁγνός, ὅπως ὁ ἄλλος Ἰωάννης, ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅπως ἡ Παναγία, ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ. Ἁγνὸς σὰν τὰ ρόδα καὶ τ' ἀγριολούλουδα. Γι' αὐτὸ καὶ ἀξιώθηκε νὰ γνωρίσῃ βαθύτερα τὸ μυστήριο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ κάνῃ ὑψηλότερες θεολογικὲς πτήσεις. Γι' αὐτὸ ἐπίσης ἀξιώθηκε νὰ γίνῃ ὁ προστάτης τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴ σταύρωσι. Ὅταν ὁ Ἐσταυρωμένος κάτω ἀπὸ τὸ σταυρὸ εἶδε τὴ μητέρα καὶ τὸ μαθητή, πού ἰδιαιτέρως ἀγαποῦσε, εἶπε στὴ μητέρα: *«Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου»*. Ἔπειτα εἶπε στὸ μαθητή: *«Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου»* (Ἰωάν. ιθ' 26). Ἔτσι ὁ Χριστὸς ἐμπιστεύθηκε παρθένο μητέρα σὲ παρθένο μαθητή. Πόσο μεγάλη τιμὴ γιὰ τὸν Ἰωάννη, ὅτι ἔγινε προστάτης τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου!

Ὁ Ἰωάννης φέρει τὸν τίτλο ***«ὁ πρεσβύτερος»***. Πρεσβύτεροι ὠνομάζονταν οἱ θρησκευτικοὶ ἄρχοντες τῶν Ἰσραηλιτῶν. Πρεσβύτεροι ὠνομάστηκαν καὶ οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἀποκάλυψι κάνει λόγο γιὰ 24 πρεσβυτέρους, ποὺ κάθονται στὸν οὐρανὸ γύρω ἀπὸ τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ λαοῦ

τοῦ Θεοῦ, 12, ὅπως φαίνεται, ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ παλαιοῦ Ἰσραήλ, καὶ 12 ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ νέου Ἰσραήλ. Πρεσβύτεροι λέγονται καὶ οἱ μεγαλύτεροι κατὰ τὴν ἡλικία. Στὸν Ἰωάννη ὁ τίτλος *«ὁ πρεσβύτερος»* ἁρμόζει καὶ λόγῳ ἀξιώματος καὶ λόγῳ ἡλικίας. Ἐπέζησεν ὅλων τῶν Ἀποστόλων καὶ ἔφθασε σὲ βαθὺ γῆρας. Τὸν τίτλο *«ὁ πρεσβύτερος»* θὰ μπορούσαμε σήμερα νὰ μεταφράσωμε *«ὁ Γέροντας»*, ὀνομασία ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ σεβαστοὺς ἐπισκόπους, ἱερομονάχους καὶ μοναχούς. Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος, ὁ Γέροντας, ὁ σεβαστότερος ὅλων τῶν Γερόντων ὅλων τῶν αἰώνων!

Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται καὶ **προφήτης**. Δὲν ὑπάρχουν προφῆτες μόνο πρὸ Χριστοῦ· ὑπάρχουν προφῆτες καὶ μετὰ Χριστόν. Οἱ προφῆτες, ποὺ προφήτευσαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ, εἶνε μέχρι τὸν Ἰωάννη τὸν πρόδρομο. Ἀλλὰ προφῆτες, ποὺ προφητεύουν ἄλλα πράγματα, εἶνε καὶ μετὰ Χριστόν. Ἕνας προφήτης τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε ὁ Ἄγαβος. Προφήτευσε τὴ μεγάλη πεῖνα, ποὺ ἔπεσε στὴν οἰκουμένη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος (Πράξ. ια' 28). Ὁ μεγαλύτερος δὲ προφήτης τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε ὁ Ἰωάννης. Ἀπόστολος καὶ προφήτης. Τὸ τελευταῖο βιβλίο τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἡ Ἀποκάλυψι, ἔργο τοῦ Ἰωάννου, εἶνε προφητικό. Μέσα στὴν Ἀποκάλυψι ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει τὸ παγκόσμιο θέατρο, τὴν παγκόσμια δραματικὴ ἐξέλιξι τῆς ἱστορίας, μέχρι τὴν τελικὴ νίκη καὶ τὸν ὁριστικὸ θρίαμβο τῶν δυνάμεων τοῦ φωτὸς κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ Σατανᾶ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ προφήτης Ἡσαΐας *«πνεύματι μεγάλῳ εἶδε τὰ ἔσχατα καὶ παρεκάλεσε τοὺς πενθοῦντας ἐν Σιών»* (Σοφ. Σειρ. μη' 24). Μὲ μεγάλη δηλαδὴ δύναμι ὁ Ἡσαΐας εἶδε τὰ γεγονότα, ποὺ θὰ συνέβαιναν κατὰ τοὺς ἐσχάτους ἐν σχέσει πρὸς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη χρόνους, εἶδε τὰ σχετικὰ μὲ τὸ Μεσσία γεγονότα, καὶ παρηγόρησε τοὺς θλιβομένους στὴν Ἱερουσαλήμ. Ἔτσι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Καινῆς Διαθήκης ὁ προφήτης Ἰωάννης στὸ μεγαλειῶδες ὅραμα τῆς Πάτμου *«πνεύματι μεγάλῳ εἶδε τὰ ἔσχατα καὶ παρακαλεῖ τοὺς πενθοῦντας ἐν τῇ νέᾳ Σιών»*. Μὲ μεγάλη δύναμι εἶδε τὰ γεγονότα μέχρι τὴ Δευτέρα Παρουσία, εἶδε ὅτι ἡ ἱστορία βαίνει πρὸς τελικὴ νίκη καὶ ὁριστικὸ θρίαμβο τοῦ Ἀρνίου κατὰ τοῦ δράκοντος καὶ τῶν λοιπῶν θηρίων, καὶ παρηγορεῖ τοὺς θλιβομένους στὴν Ἐκκλησία. Τὸ μήνυμα τῆς Ἀποκαλύψεως εἶνε μήνυμα αἰσιοδοξίας. Οἱ ἐπιτυχίες τῶν ἀντιθέων δυνάμεων καὶ οἱ δοκιμασίες τῶν πιστῶν

εἶνε προσωρινές. Μετὰ τὸν Ἀντίχριστο καὶ ὅλους τοὺς ἀντιχρίστους ἔρχεται ὁ Χριστὸς καὶ θὰ τοὺς συντρίψῃ διαπαντός, καὶ θὰ στεφανώσῃ τοὺς ἐκλεκτούς του, τοὺς ἀγωνιστὰς καὶ νικητάς.

Ἀναφέραμε δέκα τίτλους τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Ἀπόστολος, εὐαγγελιστής, θεολόγος, ἐπιστήθιος, ἠγαπημένος, μαθητὴς τῆς ἀγάπης, βοανεργές - υἱὸς βροντῆς, παρθένος, πρεσβύτερος, προφήτης. Ὄντως ὁ πιὸ πολύτιτλος ἅγιος! Οἱ πολλοὶ τίτλοι, τίτλοι ὄχι τυπικοί, ἀλλὰ τίτλοι ποὺ ἀνταποκρίνονται σὲ οὐσία καὶ πραγματικὴ ἀξία, δείχνουν πόσο μεγάλος εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου, ὁ ψαρᾶς καὶ υἱὸς ψαρᾶ, ὁ συγγραφεὺς τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο παίρνει μικροὺς καὶ ἀσημάντους καὶ τοὺς ἀναδεικνύει μεγάλους καὶ τρανοὺς ἐνώπιον Κυρίου, οὐρανομήκεις προσωπικότητες μὲ παγκόσμια καὶ αἰώνια ἀκτινοβολία. Ἡ μεταβολὴ ἑνὸς ψαρᾶ σὲ προσωπικότητα παγκοσμίας καὶ αἰωνίας σημασίας δὲν εἶνε ὄντως θαῦμα καὶ ἀπόδειξι, ὅτι ἡ Πίστι μας δὲν εἶνε παραμύθι τῶν παπάδων, ὅπως λένε οἱ ὀρθολογισταὶ καὶ ἄπιστοι, ἀλλ' εἶνε ἀληθινὴ καὶ ζωντανή;

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ὡς συγγραφεὺς ὁ Ἰωάννης ἄφησε στὴν Ἐκκλησία πέντε βιβλία· τὸ τέταρτο Εὐαγγέλιο, 3 Καθολικὲς Ἐπιστολὲς καὶ τὴν Ἀποκάλυψι.

Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου εἶνε τέταρτο κατὰ σειράν, διότι γράφτηκε τελευταῖο, γύρω στὸ ἔτος 90. Ἀλλ' ἐνῷ εἶνε τέταρτο κατὰ σειράν, στὴν ἀξία ἔρχεται πρῶτο. Διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Λουκᾶ. Οἱ τρεῖς πρῶτοι εὐαγγελισταί, οἱ λεγόμενοι συνοπτικοί, ἀρχίζουν τὰ Εὐαγγέλια ἀπὸ τὴν ἐπίγεια παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰωάννης ἀρχίζει τὸ Εὐαγγέλιο ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα, ἀπὸ τὴν ἄναρχη προύπαρξι τοῦ Λόγου. Σὰν ἀετός, χρυσάετος, ὁ Ἰωάννης πετάει σὲ δυσθεώρητα ὕψη, εἰσέρχεται στὴν αἰωνιότα καὶ κατεβάζει τὸ Εὐαγγέλιο κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα! Οἱ συνοπτικοὶ εὐαγγελισταὶ ἐκθέτουν περισσότερο τὴν ἠθικὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰωάννης ἐκθέτει περισσότερο τὴ δογματικὴ διδασκαλία τοῦ Χρι-

στοῦ. Οἱ συνοπτικοὶ παρουσιάζουν περισσότερο τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει περισσότερο τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Μέσα στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου περιέχονται πλῆθος ὕψιστες ἀξιώσεις καὶ διακηρύξεις τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ πρόσωπό του, πολλὲς δὲ ἀπ' αὐτὲς εἰσάγονται μὲ τὴν περίφημη φράσι *«Ἐγώ εἰμι»*. Εἶνε ἡ φράσι, ποὺ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Γιαχβέ, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, χρησιμοποιεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του. Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα βιβλία τῆς Γραφῆς συντρίβει καὶ κονιορτοποιεῖ τοὺς ἀρνητὰς τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοὺς Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ ὅλους τοῦ Ἀντιτριαδῖτες. Μέσα στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου βρίσκουμε πολλά, πάρα πολλά, παράδοξα λόγια καὶ νοήματα. Τόσο δὲ παράδοξα, ὥστε φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἔλθουν στὴ διάνοια ἀνθρώπου. Εἶνε πράγματα ἀδιανόητα καὶ ἀνεπινόητα. Αὐτὰ τὰ λόγια καὶ νοήματα μὲ τὴν ἀπίθανη παραδοξολογία τους ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὄντως Θεὸς καὶ ἡ Γραφὴ εἶνε ὄντως θεόπνευστη.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης βλέπει τὰ πράγματα sub specie aeternitatis, κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς αἰωνιότητος. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του χαρακτηρίστηκε *«πνευματικό»*, ἐνῷ τῶν συνοπτικῶν τὰ Εὐαγγέλια χαρακτηρίστηκαν *«σωματικά»*. Βεβαίως καὶ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν τὰ Εὐαγγέλια εἶνε πνευματικά, ἀλλὰ τοῦ Ἰωάννου ὑπερέχει, εἶνε κατ' ἐξοχὴν πνευματικό.

Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου εἶνε πολὺ ἁπλό, ἀλλὰ καὶ πολὺ βαθύ, ὅπως πολὺ ἁπλὸς ἦταν στὴν ἐμφάνισι ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ μέσα του ἔκρυβε τὸ ἀπύθμενο βάθος καὶ τὸ ἀπροσπέλαστο ὕψος τῆς Θεότητος. Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου εἶνε τὸ πιό ὑψηλὸ καὶ τὸ πιὸ μεγαλήγορο κείμενο τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου ἔρχεται πρῶτο, κορυφαῖο, μεταξὺ ὅλων τῶν βιβλίων ὅλων τῶν αἰώνων.

Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιό του μὲ πρῶτο καὶ κύριο σκοπὸ νὰ ἀποδείξῃ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ νὰ ἔχουν ζωὴ αἰώνια ὅσοι πιστεύουν στὸν Ἰησοῦ. *«Ταῦτα γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ»* (Ἰωάν. κ' 31).

Α΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ὁ πρόλογος τοῦ Εὐαγγελίου

Ἀνοίγουμε τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο, τὸ πρωτοκορυφαῖο βιβλίο στὴν παγκόσμια γραμματεία. Ὅπως εἴπαμε, ὁ ἀετὸς μεταξὺ τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν, ὁ χρυσάετος Ἰωάννης, ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ καὶ κατέβασε τὸ Εὐαγγέλιο κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα. Ἀνοίγοντας τὸ Εὐαγγέλιο, ἀνοίγεται μπροστὰ στὰ μάτια μας ὁ οὐρανός. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Ναθαναὴλ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας καὶ δι' αὐτοῦ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποστόλους εἶπε· «*Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου*» (Ἰωάν. α΄ 52). Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς θὰ βλέπετε τὸν οὐρανὸ ἀνοικτό, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ νὰ ἀνεβαίνουν καὶ κατεβαίνουν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ποιητικοὺς καὶ μεγαλειώδεις λόγους τοῦ Χριστοῦ! Μὲ τὴν οὐράνια ἀποκάλυψι, ποὺ ἔκανε ὁ Χριστὸς στοὺς ἀποστόλους, ἄνοιξε μπροστὰ στὰ μάτια τους τὸν οὐρανὸ καὶ εἶδαν μεγαλεῖα καὶ μυστήρια Θεοῦ. Καὶ μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, ποὺ κληροδότησαν οἱ ἀπόστολοι στὴν Ἐκκλησία, ἀνοίγουν τὸν οὐρανὸ μπροστὰ στὰ δικά μας μάτια, καὶ βλέπουμε καὶ μεῖς οἱ ταπεινοὶ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Ὄντως ἀνοίγοντας τὸ Εὐαγγέλιο, καὶ μάλιστα τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο, ἀνοίγεται μπροστὰ στὰ μάτια μας ὁ οὐρανός. Ὄχι ὁ φυσικὸς οὐρανός, ἀλλ' ἀνώτερος οὐρανός, ὑπερφυσικός, ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀνακαλύπτεται ἀπὸ τοὺς ἀστρονόμους, ἀλλ' ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ μέσῳ τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου του καὶ τῶν θεοπνεύστων προφητῶν καὶ ἀποστόλων.

Οἱ δεκαοκτὼ πρῶτοι στίχοι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου ἀποτελοῦν τὸν πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου. Εἶνε ἡ μεγαλειωδέστερη εὐαγγελικὴ περικοπή. Τὸ θέμα της ὕψιστο· ὁ Λόγος. Ἡ προϋπαρξι τοῦ Λόγου, ἡ σάρκωσί του, ἡ ἀπόρριψί του, ἡ δι' αὐτοῦ ἀποκάλυψι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ ἡ δι' αὐτοῦ υἱοθεσία τῶν πιστῶν. Τὰ νοήματα ἀλλεπάλληλα, πυκνά, ὅπως τὰ ἀλλεπάλληλα κύματα πελάγους. Πέλαγος νοημάτων! Οἱ μεγάλες καὶ θελκτικὲς ἔννοιες ζωή, φῶς, δόξα καὶ ἀλήθεια κυριαρχοῦν στὸν πρόλογο. Εἶνε κεν-

τρικὲς ἰδέες, οἱ ὁποῖες ἐπανέρχονται πολλὲς φορὲς στὸ Εὐαγγέλιο. Ὁ πρόλογος ἔχει ρυθμό, δίνει τὴν ἐντύπωσι ποιήματος. Ὅπως ὁ Λόγος κατὰ τὸ στίχ. 14 εἶνε *«πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας»*, ἔτσι καὶ ὁ πρόλογος εἶνε γεμᾶτος χάρι καὶ ὀμορφιά. Ὅπως ἐπίσης ἡ ἄνοιξι εἶνε γεμάτη κάλλη, ἔτσι καὶ τοῦτο τὸ προοίμιο εἶνε γεμᾶτο θέλγητρα, καταθέλγει τὶς ψυχές, ποὺ διαθέτουν πνευματικὸ αἰσθητήριο. Ὁ πρόλογος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου ὡς ἡ μεγαλοπρεπέστερη εὐαγγελικὴ περικοπὴ διαβάζεται κατὰ τὴ μεγαλοπρεπέστερη ἑορτὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Πάσχα, ἐκτὸς τοῦ τελευταίου στίχου, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος κατὰ τὴ δεύτερη ἡμέρα τοῦ Πάσχα. Ὅσοι ἑορτάζουν γαστρονομικὸ Πάσχα, μετὰ τὸ *«Χριστὸς ἀνέστη»* ἀναχωροῦν ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ στεροῦν τοὺς ἑαυτούς των τῆς ἀπολαύσεως τοῦ μεγαλοπρεπεστέρου εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος. Ὅσοι ἑορτάζουν πνευματικὸ Πάσχα, παραμένουν στοὺς ἱεροὺς ναούς, παρακολουθοῦν τὴ θεία λειτουργία καὶ ἀπολαμβάνουν τὸ μεγαλειωδέστερο εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα.

Ἑρμηνεύουμε, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες, τὸν πρῶτο στίχο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου. Ἔχει τόση οὐσία καὶ ἀξία αὐτὸς ὁ στίχος, ὅση δὲν ἔχουν μαζὶ ὅλα τὰ ἀρχαῖα θεολογικὰ κείμενα, ἔξω βεβαίως ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Ὁ λόγος δὲν εἶνε ὑπερβολικός, εἶνε πραγματικός. Ἡ ἑρμηνεία θὰ πείσῃ γιὰ τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου. Ἡ ἑρμηνεία δὲν θὰ γίνῃ μὲ σχολαστικὸ τρόπο. Δὲν θὰ εἶνε ξερὴ ἑρμηνεία. Δὲν θ' ἀπευθύνεται μόνο στὸ μυαλό, ἀλλὰ καὶ στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου. Θ' ἀποσκοπῇ στὸ νὰ φωτίσῃ τὸ μυαλὸ μὲ τὸ φῶς τῶν θείων νοημάτων, καὶ νὰ συγκινήσῃ τὴν καρδιὰ μὲ τὰ μυστήρια καὶ τὰ μεγαλεῖα τῆς Πίστεώς μας. Θὰ προσφέρῃ δογματικὰ καὶ ἠθικὰ διδάγματα. Θὰ ἐπισημάνῃ καταπληκτικὰ νοήματα, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴν ὑπεροχὴ τῆς Γραφῆς ἔναντι τῶν ἄλλων βιβλίων, τὴ θεοπνευστία τῆς Γραφῆς καὶ τὴν ὑπεροχὴ καὶ τὴ θεία προέλευσι τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Θὰ προσφέρῃ ἀπολογητικὰ ἐπιχειρήματα πρὸς ἀντιμετώπισι τῶν ἀπίστων. Ἐπίσης θεολογικὰ ἐπιχειρήματα πρὸς ἀντιμετώπισι τῶν αἱρετικῶν, ποὺ κατέκλυσαν τὸν κόσμο καὶ κάνουν θραῦσι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. Ἀλλ' ὑπάρχουν δύσκολα νοήματα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν συγκέντρωσι καὶ προσήλωσι τοῦ νοῦ στὴν ἑρμηνεία, ὑπομονὴ καὶ κόπο διανοίας. Δὲν εἶνε ἡ θεολογία ἀπὸ τὰ εὐκολώτερα πράγματα. Ἀλλ' ὅσους τὴν ἀγαποῦν, τοὺς ἀμείβει πλουσιοπαρόχως. Τοὺς πλου-

τίζει μὲ τὸν ἀνεξιχνίαστο πλοῦτο τοῦ Χριστοῦ. Ὀλιγογράμματοι ἄνθρωποι διαβάζοντας τὴ Γραφὴ καὶ ἑρμηνεῖες ὀρθοδόξων διδασκάλων ἔγιναν κατ' οὐσίαν θεολόγοι καὶ ἀνώτεροι πτυχιούχων τῆς Θεολογίας.

Ἤδη εἰσερχόμεθα στὸ νοητὸ Παράδεισο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου.

Στίχ. 1: ***«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».***

Κατὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ στίχου γίνεται ἕνα σοβαρὸ λάθος. Στὴν πρώτη πρότασι τοῦ στίχου τονίζεται ἡ λέξι ***«Λόγος»***, ἐνῷ πρέπει νὰ τονίζεται ἡ λέξι ***«ἀρχῇ»***. Ἡ ἀνάγνωσι δηλαδή, ***«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»*** εἶνε ἐσφαλμένη. Διότι τὸ ὑποτιθέμενο ἐρώτημα, στὸ ὁποῖο ἀπαντᾷ ὁ εὐαγγελιστὴς μὲ τὴν πρώτη πρότασι τοῦ Εὐαγγελίου του, δὲν εἶνε, «τί ἦταν στὴν ἀρχή;». Στὸ ἐρώτημα, «τί ἦταν στὴν ἀρχή;», ὁ εὐαγγελιστὴς θὰ ἀπαντοῦσε· ***«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Θεός»***. Στὴν ἀρχὴ ἦταν ὁ Θεός. Ἀλλὰ τώρα δὲν ἀπαντᾷ ἔτσι. Διότι τὸ ὑποτιθέμενο ἐρώτημα εἶνε ἄλλο: «Ἀπὸ πότε ἦταν ὁ Λόγος;». ***«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»***, ἀπαντᾷ ὁ εὐαγγελιστής. *Στὴν ἀρχὴ ἦταν ὁ Λόγος· ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἦταν ὁ Λόγος*. Μὲ τὴν ἔμφασι στὴ λέξι ***«ἀρχῇ»*** ὁ εὐαγγελιστὴς τονίζει τὴν προύπαρξι τοῦ Λόγου.

Πολλὰ χωρία τῆς Γραφῆς δὲν ἐξηγοῦνται εὐστόχως, διότι οἱ ἐξηγηταὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται, ὅτι ὡρισμένες λέξεις ἔχουν ἔμφασι, ἢ διότι δὲν θέτουν τὴν ἔμφασι στὴ λέξι, στὴν ὁποία πρέπει. Ἔχουμε δὲ παρατηρήσει, ὅτι στοὺς πέντε πρώτους στίχους τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου ὑπάρχει πλῆθος ἐμφάσεων, καθὼς καὶ στοὺς τρεῖς πρώτους στίχους τῆς Α' Καθολικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου, περικοπὲς ὅμοιες. Σὲ καμμία ἄλλη περικοπὴ τῆς ἁγίας Γραφῆς δὲν ὑπάρχουν μὲ τόση πυκνότητα ἐμφάσεις. Ἡ δὲ κατανόησι τῆς ἐννοίας τῶν πέντε πρώτων στίχων τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου σὲ μεγάλο βαθμὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἂν θὰ παρατηρήσῃ κανεὶς τὶς ἐμφάσεις.

«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».

Ποῖος εἶνε ὁ Λόγος, ὁ Λόγος μὲ λάμδα κεφαλαῖο, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ ὁ εὐαγγελιστής; Εἶνε ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας, ὁ Χριστός. Τοῦτο φαίνεται καθαρὰ στὸ στίχ. 14, *«Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ*

ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν». Ὁ Λόγος ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ κατῴκησεν ἀνάμεσά μας. Ὁ Χριστὸς ἔχει πολλὰ ὀνόματα. Ἕνα ἀπ' αὐτὰ εἶνε τὸ ὄνομα Λόγος. Εἶνε ὄνομα ὑψηλό, θεολογικό. Καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς στὸν πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου του, ἐπειδὴ ἁρμόζει ἄριστα στὸ θεολογικὸ ὕψος τοῦ προλόγου. Ὅμοιο εἶνε τὸ ὄνομα Σοφία. Μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ὀνομάζεται ὁ Χριστὸς προπάντων στὸ βιβλίο τῶν Παροιμιῶν. *«Ὦ Σοφία καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ Δύναμις!»*, ψάλλουμε τὸ Πάσχα στὸν ἀναστάντα Ἰησοῦ μαζὶ μὲ τὸ μεγάλο ὑμνογράφο καὶ μεγάλο δογματικὸ θεολόγο τῆς Ἐκκλησίας ἅγιο Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνό.

Ἀπὸ ποῦ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἔλαβε τὸ ὑψηλὸ καὶ θεολογικὸ ὄνομα Λόγος; Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφία; Ἀπὸ τὸν Ἰουδαῖο Φίλωνα; Κατὰ τὴ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ὁ Λόγος εἶνε ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου, κἄτι ἐνδιάμεσο Θεοῦ καὶ κτίσεως. Κατὰ τὸν Ἡράκλειτο καὶ τοὺς Στωικοὺς ὁ Λόγος εἶνε δύναμι, ἡ δημιουργικὴ καὶ διακοσμητικὴ δύναμι τοῦ κόσμου. Κατὰ δὲ τὸ Φίλωνα ὁ Λόγος εἶνε μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ κόσμου, ἀλλ' οὔτε θείας φύσεως εἶνε, οὔτε ἀνθρωπίνης· εἶνε ἄλλης φύσεως. Ὁ εὐαγγελιστής μας δὲν χρησιμοποιεῖ τὸ ὄνομα Λόγος οὔτε μὲ τὴν ἔννοια τοῦ Πλάτωνος, οὔτε μὲ τὴν ἔννοια τοῦ Ἡρακλείτου καὶ τῶν Στωικῶν, οὔτε μὲ τὴν ἔννοια τοῦ Φίλωνος, ἀλλὰ μὲ ἔννοια πολὺ διάφορη καὶ ἀνώτερη. Ἐπειδὴ ὁ εὐαγγελιστής μας τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἀποστολικῆς του δράσεως διήνυσε στὴ Μικρὰ Ἀσία μὲ κέντρο τὴν Ἔφεσο, ὅπου συνέγραψε καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του, πολὺς δὲ λόγος περὶ Λόγου γινόταν στὴ Μικρὰ Ἀσία, καὶ μάλιστα στὴν Ἔφεσο, τὴν πατρίδα τοῦ Ἡρακλείτου, δυνάμεθα νὰ δεχθοῦμε μόνο, ὅτι ἡ περὶ Λόγου διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων ἴσως ἔδωσε ἀφορμὴ στὸν εὐαγγελιστὴ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν ὅρο Λόγος, μὲ ἄλλη ὅμως ἔννοια, ὡσὰν νὰ ἔλεγε μ' αὐτὴ τὴ χρῆσι πρὸς ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες: Πολὺ σεῖς οἱ Ἕλληνες ὁμιλεῖτε περὶ Λόγου. Ἀλλὰ ποία εἶνε ἡ ὀρθὴ ἔννοια τοῦ Λόγου; Ἐλᾶτε νὰ σᾶς δείξω τὴν ὀρθὴ ἔννοια τοῦ Λόγου. Ἐλᾶτε νὰ σᾶς δείξω, ποῖος εἶνε ὁ ὕψιστος καὶ ἀληθινὸς Λόγος.

Τὸ ὑψηλὸ καὶ θεολογικὸ ὄνομα Λόγος ὁ εὐαγγελιστὴς λαμβάνει ἀπὸ τὴ Γραφή. Στὸν Ψαλμὸ ρστ', στίχ. 20, διαβάζουμε· *«Ἀπέστειλε τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἰάσατο αὐτοὺς καὶ ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν διαφθορῶν αὐτῶν»*. *Ὁ Θεός*, δηλαδή, *ἀπέστειλε τὸ Λόγο του καὶ τοὺς θεράπευσε καὶ τοὺς ἔσωσε ἀπὸ τὶς συμφορές τους*. Ἐδῶ

ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε πρᾶγμα, ὅπως ὁ δικός μας λόγος· εἶνε ζωντανὴ ὕπαρξι, εἶνε πρόσωπο, ποὺ ἀποστέλλεται καὶ ἰατρεύει καὶ σῴζει ἀπὸ καταστροφές. Στὴ Σοφία Σολομῶντος, κεφ. ιη', στίχ. 15-16, περιέχεται παραδοξότατος καὶ καταπληκτικώτατος λόγος γιὰ τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ: «*Ὁ παντοδύναμός σου Λόγος ἀπ' οὐρανῶν ἐκ θρόνων βασιλειῶν ἀπότομος πολεμιστὴς εἰς τὸ μέσον τῆς ὀλεθρίας ἥλατο γῆς, ξίφος ὀξὺ τὴν ἀνυπόκριτον ἐπιταγήν σου φέρων, καὶ στὰς ἐπλήρωσε τὰ πάντα θανάτου· καὶ οὐρανοῦ μὲν ἥπτετο, βεβήκει δ' ἐπὶ γῆς*». Τὸ χωρίο σημαίνει: Θεέ! Ὁ παντοδύναμος Λόγος σου ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, ἀπὸ τοὺς βασιλικοὺς θρόνους, ὡς ἄγριος πολεμιστὴς πήδησε στὸ μέσο τῆς χώρας τοῦ ὀλέθρου, τῆς Αἰγύπτου, καὶ φέροντας σὰν κοφτερὸ σπαθὶ τὴν ἀκατηγόρητη, τὴ δίκαιη διαταγή σου, στάθηκε καὶ γέμισε τὰ πάντα μὲ νεκρούς. Καὶ ἐνῷ πατοῦσε στὴ γῆ, συγχρόνως ἔγγιζε τὸν οὐρανό! Ἐδῶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ περιγράφεται ὡς πρόσωπο οὐράνιο, ὡς βασιλεὺς οὐράνιος, ὡς ἄγριος πολεμιστής, ὡς παντοδύναμος καὶ ὡς πανταχοῦ παρών, ἀφοῦ πατοῦσε πάνω στὴ γῆ καὶ συγχρόνως ἔγγιζε τὸν οὐρανό! Μὲ ἄλλα λόγια, ἐδῶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε καὶ αὐτὸς ὕψιστο καὶ θεῖο πρόσωπο. Ὄντως παραδοξότατο καὶ καταπληκτικώτατο χωρίο, ποὺ μὲ τὴν ἀπίθανη παραδοξότητά του ἀποδεικνύει τὴ θεοπνευστία τοῦ βιβλίου, στὸ ὁποῖο περιέχεται.

Λόγος ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται καὶ ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ στὸν πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου του. Γράφει ὁ Λουκᾶς στὸν ἄρχοντα Θεόφιλο: «*Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ Λόγου, ἔδοξε κἀμοί, παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν*» (Λουκ. α' 1-4). *Ἐπειδή, δηλαδή, πολλοὶ ἐπιχείρησαν νὰ συντάξουν διήγησι γιὰ τὰ γεγονότα, ποὺ συνέβησαν σὲ μᾶς, συμφώνως πρὸς ὅσα μᾶς παρέδωσαν ἐκεῖνοι, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἦταν αὐτόπτες καὶ διάκονοι τοῦ Λόγου, φάνηκε καὶ σὲ μὲ καλό, ποὺ ἔχω ἐρευνήσει τὰ πάντα ἀπ' τὴν ἀρχὴ μὲ ἀκρίβεια, νὰ σοῦ τὰ γράψω κατὰ σειράν, ἐξοχώτατε Θεόφιλε, γιὰ νὰ μάθῃς τὴν ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, γιὰ τὰ ὁποῖα εἶχες πληροφορίες.* Ὅπως ὁ Ἰωάννης στὸν πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου του χρησιμοποίησε γιὰ τὸ Χριστὸ ὄνομα ἀντάξιο τοῦ ὑπεροχωτέρου χαρακτῆρος τοῦ προλόγου, τὸ ὄνομα Λόγος, ἔτσι καὶ ὁ

Λουκᾶς στὸν πρόλογο τοῦ δικοῦ του Εὐαγγελίου. Διότι καὶ ὁ πρόλογος τοῦ τρίτου Εὐαγγελίου διακρίνεται γιὰ τὸν ὑπεροχώτερο χαρακτῆρα του ἔναντι τοῦ λοιποῦ Εὐαγγελίου, εἶνε διατυπωμένος σὲ ὕφος κλασσικό.

Λόγος ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται καὶ ἀπὸ τὸ συγγραφέα τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς. Στὸ κεφ. δ', στίχ. 12-13 τῆς Ἐπιστολῆς, ὁ ἀπόστολος τονίζει: «*Ζῶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος*». Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ λόγο τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶνε νεκρός, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, λέγει μὲ μεγάλη ἔμφασι ὁ ἀπόστολος, εἶνε ζῶν, ζωντανός. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε ζῶσα ὕπαρξι, πρόσωπο. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε καρδιογνώστης καὶ παντογνώστης. Κοφτερώτερος ἀπὸ κάθε δίκοπο μαχαίρι, εἰσχωρεῖ στὸν ἄνθρωπο, φθάνει μέχρι τὰ μύχια τοῦ ἐσωτερικοῦ του, κρίνει διαλογισμοὺς καὶ προθέσεις τῆς ψυχῆς, καὶ δὲν μπορεῖ ἀπ' αὐτὸν νὰ κρυφτῇ κανένα δημιούργημα, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶνε γυμνὰ καὶ ὁλοφάνερα στὰ μάτια του.

Ὁ Ἰωάννης, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου του, μὲ τὸ ὄνομα Λόγος ὀνομάζει τὸ Χριστὸ καὶ στὸν πρόλογο τῆς Α' Καθολικῆς Ἐπιστολῆς του, στὸ στίχ. 1, στὴ φράσι «*περὶ τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς*», περὶ τοῦ Λόγου δηλαδή, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ζωή, ἤ, περὶ τοῦ ζωντανοῦ Λόγου. Τὸ λεγόμενο κόμμα Ἰωάννου, ὅπου ἀναφέρονται «*ὁ Πατήρ, ὁ Λόγος καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα*» (Α' Ἰωάν. ε' 7), ἀμφισβητεῖται ὡς πρὸς τὴν γνησιότητά του. Ἀλλ' ἐμεῖς βρίσκουμε ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς γνησιότητός του, τὰ ὁποῖα ἐκθέτουμε στὸ βιβλίο μας «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. Γ', σελ. 527 ἑξ. Ἐπίσης στὴν Ἀποκάλυψι, κεφ. ιθ', στίχ. 13, ὁ ἱππεὺς μὲ τὸ λευκὸ ἵππο, ὁ Χριστὸς δηλαδή, ὀνομάζεται «*ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ*».

Ἀπὸ ποῦ ὁρμᾶται τὸ ὄνομα ὁ Λόγος γιὰ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ; Ὁρμᾶται ἀπὸ ἀναλογία, ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔγινε «*κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν*» τοῦ Θεοῦ (Γεν. α' 26). Ἰδοὺ ἡ ἀναλογία: Ὅπως ὁ ἄνθρωπος γεννᾷ λόγο (ἐνδιάθετο καὶ προφορικό), ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς γεννᾷ Λόγο, μὲ τὴ διαφορὰ βεβαίως, ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε ἐνυπόστατος, εἶνε

πρόσωπο. «*Ζῶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ*» (Ἑβρ. δ' 12), ἐνῷ ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου εἶνε νεκρός. Πρόσωπο ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου εἶνε πρᾶγμα. Ἀπὸ ὁμοία ἀναλογία ὁρμᾶται καὶ τὸ ὄνομα Πνεῦμα γιὰ τὸν Παράκλητο: Ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐκπορεύει, βγάζει ἀπὸ μέσα του, «*πνεῦμα*», πνοή, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς ἐκπορεύει, βγάζει ἀπὸ μέσα του, Πνεῦμα, μὲ τὴ διαφορὰ βεβαίως, ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἶνε ἐνυπόστατο, εἶνε πρόσωπο, ἐνῷ τὸ «*πνεῦμα*», ἡ πνοή, τοῦ ἀνθρώπου εἶνε πρᾶγμα.

Γιατί ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Λόγος; Κατὰ τοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας γιὰ πολλοὺς λόγους ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Λόγος. Ὀνομάζεται Λόγος, διότι γεννᾶται ἀπὸ τὸ Θεό, δὲν «κτίζεται», δὲν δημιουργεῖται. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης λέγει· «*Λόγος προσηγόρευται ὁ Υἱός, ἵνα γεννητὸς ἀποδειχθῇ καὶ μὴ κτιστὸς ὑποληφθῇ· λόγος γὰρ τίκτεται, ἀλλ' οὐ κτίζεται, διὰ στόματος μὲν προφερόμενος, ἐκ καρδίας δὲ κινούμενος*». Ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Λόγος, διότι γεννᾶται ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα ἀπαθῶς, χωρὶς μὲ τὴ γέννησι νὰ παθαίνῃ κάτι ὁ Θεὸς Πατήρ, χωρὶς νὰ μειώνεται καὶ νὰ μεταβάλλεται. Ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Λόγος, διότι ἔχει σχέσι πρὸς τὸ Θεὸ Πατέρα ὁποία σχέσι ἔχει ὁ λόγος πρὸς τὸ νοῦ. Ὁ νοῦς γεννᾷ τὸ λόγο (ἐνδιάθετο καὶ προφορικό). Καὶ ὁ Θεὸς Πατήρ, ὁ ὕψιστος Νοῦς, γεννᾷ τὸ Λόγο, τὸν ὕψιστο Λόγο. Σοφὸς ὁ νοῦς, σοφὸς καὶ ὁ λόγος. Σοφὸς ὁ Θεός, σοφὸς καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Λόγος, διότι λέγει, ἀναγγέλλει καὶ ἐξαγγέλλει σὲ μᾶς τὶς ἀλήθειες καὶ τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος γράφει: «*Λόγος δὲ* (λέγεται ὁ Χριστός), *ὅτι οὗτος ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα ὡς πρὸς νοῦν λόγος, οὐ μόνον διὰ τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ συναφὲς καὶ τὸ ἐξαγγελτικόν*». Καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει: «*Λόγον ὠνόμασεν αὐτόν, ἐπειδὴ τὰ τοῦ Πατρὸς ἡμῖν ἔμελλεν ἀπαγγέλλειν. Πάντα γάρ, φησίν, ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός, ἀνήγγειλα ὑμῖν* (Ἰωάν. ιε' 15)».

Συνοψίζουμε: Ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Λόγος, διότι γεννᾶται ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα, ὅπως ὁ ἐνδιάθετος καὶ ὁ προφορικὸς λόγος γεννᾶται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, εἶνε γέννημα, ὄχι κτίσμα· διότι γεννᾶται ἀπαθῶς, χωρὶς ὁ Θεὸς Πατὴρ νὰ ὑφίσταται καμμία μεταβολή· διότι σχετίζεται μὲ τὸ Θεὸ ὅπως ὁ λόγος μὲ τὸ νοῦ· καὶ διότι λέγει στοὺς ἀνθρώπους ὅσα ἀκούει ἀπὸ τὸν Πατέρα.

α′ 1

«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».

Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου ἀρχίζει μὲ τὴ φράσι ***«Ἐν ἀρχῇ»***. Ἔτσι ἀρχίζει καὶ τὸ πρῶτο βιβλίο τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ Γένεσι. *«Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»* (Γεν. α′ 1). Ἡ Γένεσι περιγράφει τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου, τὸ Εὐαγγέλιο ἀναφέρεται στὴν ἀναδημιουργία τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Ὅπως ἤδη εἴπαμε, μὲ τὴν πρώτη πρότασι τοῦ Εὐαγγελίου του, ***«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»***, ὁ Ἰωάννης δίνει ἀπάντησι στὸ ὑποτιθέμενο ἐρώτημα, «ἀπὸ πότε ἦταν ὁ Λόγος;». Στὴν ἀρχὴ ἦταν ὁ Λόγος· ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἦταν ὁ Λόγος, διακηρύσσει ὁ εὐαγγελιστής. Καὶ ἐπειδὴ τίποτε δὲν εἶνε ἀρχαιότερο ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἡ διακήρυξι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, *«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»*, σημαίνει: Ἀνέκαθεν ἦταν ὁ Λόγος, πάντοτε ἦταν ὁ Λόγος. Τὸ «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν», ποὺ δίδασκε ὁ Ἄρειος γιὰ τὸ Χριστό, ἦταν δηλαδὴ ἐποχή, ποὺ δὲν ὑπῆρχεν ὁ Χριστός, αὐτὸ καταρρίπτεται. Ὁ Χριστὸς ὑπῆρχε πάντοτε. Ὅπως ἐξ ἀρχῆς ἦταν ὁ Θεὸς Πατήρ, ἔτσι ἐξ ἀρχῆς ἦταν καὶ ὁ Λόγος του. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς δύο δὲν εἶνε ἀρχαιότερος καὶ κανεὶς δὲν εἶνε νεώτερος τοῦ ἄλλου. Ἀφ' ὅτου ὑπάρχει ὁ ἥλιος, ἀμέσως γεννᾶται καὶ ὑπάρχει καὶ τὸ φῶς. Ἅμα ἥλιος ἅμα φῶς. Ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς του εἶνε ἕνα παράδειγμα γιὰ τὸ μυστήριο τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου του. Ὅπως ἥλιος καὶ φῶς, ποὺ γεννᾶται ἀπὸ τὸν ἥλιο, εἶνε σύγχρονα καὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας, ἔτσι Θεὸς Πατὴρ καὶ Υἱὸς ἢ Λόγος. Ἀφ' ὅτου ὑπάρχει ὁ Θεὸς Πατήρ, ἀμέσως γεννᾶται καὶ ὑπάρχει καὶ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος. Ἅμα Θεὸς ἅμα Λόγος. Πάντοτε ὑπάρχει ὁ Θεὸς Πατήρ, πάντοτε γεννᾷ τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο του, ὅπως ὁ ἥλιος τὸ φῶς, καὶ πάντοτε ὑπάρχει ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος. Θεὸς Πατὴρ καὶ Υἱὸς ἢ Λόγος εἶνε συναΐδιοι, συναιώνιοι.

Τὴν προΰπαρξι καὶ ἐξ ἀρχῆς ὕπαρξι τοῦ Λόγου ὁ Ἰωάννης τονίζει καὶ διακηρύσσει καὶ στὴν Α′ Καθολικὴ Ἐπιστολή του. Ἡ Ἐπιστολὴ ἀρχίζει μὲ τὴ φράσι, *«Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς»*, μὲ ἔμφασι στὴ λέξι *«ἀρχῆς»*. Κηρύττουμε σὲ σᾶς, λέγει ὁ ἀπόστολος, αὐτό, ποὺ ἦταν ἐξ ἀρχῆς, *«τὸν Λόγον τῆς ζωῆς»* (Α′ Ἰωάν. α′ 1), τὸν ἐνυπόστατο Λόγο. Μάλιστα στὸ κεφ. β′, στίχ. 13 καὶ 14 τῆς Ἐπιστολῆς, ἡ ἐξ ἀρχῆς ὕπαρξι τοῦ Λόγου γίνεται ὄνομά του: *«Γράφω ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς»*, *«Ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς»*. Ἐδῶ ὁ Χριστὸς ὀνομάζε-

ται μὲ τὸ ὄνομα «ὁ ἀπ' ἀρχῆς». Ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου, ὅτι οἱ πατέρες γνώρισαν τὸν ἀπ' ἀρχῆς, ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι οἱ πατέρες, ἄνθρωποι ἡλικιωμένοι, γνώρισαν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴ μεγαλύτερη ἡλικία, ἀφοῦ ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς, γνώρισαν τὸν ἀίδιο καὶ αἰώνιο Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ προΰπαρξι καὶ ἐξ ἀρχῆς ὕπαρξι τοῦ Χριστοῦ διακηρύσσεται καὶ στὴν Ἀποκάλυψι τοῦ Ἰωάννου. Στὸ Ἀποκ. α' 14 ὁ Χριστὸς περιγράφεται ὡς παλαιὸς τῶν ἡμερῶν: *«Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡς ἔριον λευκόν, ὡς χιών»*. Τὸ κεφάλι του καὶ τὰ μαλλιά του ἦταν λευκὰ σὰν τὸ λευκὸ μαλλί, σὰν τὸ χιόνι. Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ περιγράφεται σὰν ἀσπρομάλλης γέροντας, γιὰ νὰ δειχθῇ ἡ ἀρχαιότης του, ἡ ἀιδιότης καὶ αἰωνιότης του. Ἔτσι περιγράφεται ὁ Θεὸς στὸ κεφ. ζ', στίχ. 9, τοῦ Δανιήλ. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς στὴν Ἀποκάλυψι διακηρύσσει, ὅτι αὐτὸς εἶνε *«τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἀρχὴ καὶ τέλος»* (α' 8,18· β' 8· κβ' 13). Οἱ τρεῖς αὐτὲς ἐκφράσεις εἶνε συνώνυμες, σημαίνουν τὸ αὐτό, τὴν αἰωνιότητα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ὑπάρχει ἀπ' τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος, δηλαδὴ πάντοτε. Ἔτσι στὸ κα' 6 ὁμιλεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ Θεός. Θεὸς καὶ Χριστὸς εἶνε συναιώνιοι.

Ἡ διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ἐξ ἀρχῆς, ἀνέκαθεν, πάντοτε, συμφωνεῖ μὲ τὴ διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Στὸ Παροιμ. η' 23 ἡ ἐνυπόστατη Σοφία, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁμιλεῖ καὶ λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό της: *«Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, ἐν ἀρχῇ»*. Ἐδῶ ἡ φράσι *«ἐν ἀρχῇ»* εἶνε συνώνυμη τῆς φράσεως *«πρὸ τοῦ αἰῶνος»*. Τὸ χωρίο σημαίνει: Ὁ Θεὸς Πατὴρ μοῦ ἔδωσε ὕπαρξι στὴν ἀρχή, προαιωνίως, πρὸ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ χρόνου. Στὸ στίχ. 25 ἡ ἐνυπόστατη Σοφία ἀναφέρει τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴν ὕπαρξι σ' αὐτή. Ὁ τρόπος εἶνε ἡ γέννησι. *«Πρὸ τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με»*. *Πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν ὀρέων, ναί, πρὸ τῆς δημιουργίας ὅλων τῶν βουνῶν, ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς Πατήρ, μὲ γεννᾷ.* Ὁ Χριστὸς προέρχεται ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ γεννήσεως πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, προαιωνίως. Στὸ Μιχ. ε' 1 προφητεύεται ἡ προέλευσι τοῦ Μεσσία ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ: *«Ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ»*. *Ἀπὸ σένα, Βηθλεέμ, θὰ ἐξέλθῃ ὁ Ἄρχων τοῦ Ἰσραήλ.* Ἀλλὰ συγχρόνως λέγεται γιὰ τὸ Μεσσία: *«Καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς, ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος»*. Ὁ τελευταῖος λόγος σημαίνει: Αὐτὸς δέ, ὁ Μεσσίας, ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀπὸ τὴν αἰωνιότη-

τα. Τὸ χωρίο εἶνε παράδοξο, παραδοξότατο. Στὸ Ἑβραϊκὸ μάλιστα κείμενο περιέχεται καὶ λογοπαίγνιο. Διότι οἱ ἑβραϊκὲς λέξεις, ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὸ ρῆμα *«ἐξελεύσεται»* καὶ στὸ οὐσιαστικὸ *«ἔξοδοι»*, ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα, ὥστε μὲ τὶς ἑβραϊκὲς αὐτὲς λέξεις νὰ δημιουργῆται λογοπαίγνιο. Ἂν οἱ Ο' ἀντὶ *«ἔξοδοι»* μετέφραζαν *«ἐξελεύσεις»*, τὸ λογοπαίγνιο θὰ φαινόταν καὶ στὰ ἑλληνικά: Ἐκ σοῦ, Βηθλεέμ, ἐξελεύσεται ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου αἱ ἐξελεύσεις εἶνε ἐξ ἀρχῆς, ἐκ τῶν ἡμερῶν τῆς αἰωνιότητος! Ἀπὸ σένα, Βηθλεέμ, θὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα! Μὲ ἄλλα λόγια: Στὸ μέλλον, Βηθλεέμ, θὰ γεννηθῇ σὲ σένα πρόσωπο, τὸ ὁποῖον ἤδη γεννήθηκε κατὰ τὸ παρελθόν, μάλιστα στὴν ἀρχή, εἶνε τέκνο τῆς αἰωνιότητος! Ἦταν δυνατὸ τόσο παράδοξο πρᾶγμα νὰ ἐρχόταν στὴ διάνοια τοῦ Μιχαία, ἂν δὲν ἦταν ἀληθινὸς προφήτης; Καὶ πῶς σὲ τόσο παράδοξα πράγματα θὰ συμφωνοῦσαν προφῆτες καὶ ἀπόστολοι, ἂν δὲν ἦταν θεόπνευστοι; Ἡ ἀπίθανη παραδοξολογία καὶ ἡ ὑπερθαύμαστη ἑνότης τῆς Γραφῆς, μάλιστα σὲ λεπτότατα καὶ μυστηριωδέστατα πράγματα, εἶνε τρανὲς ἀποδείξεις τῆς θεοπνευστίας της.

Οἱ Χιλιασταὶ ἢ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ ἰσχυρίζονται, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ πρῶτο κτίσμα τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχουν ἀναρίθμητα Γραφικὰ ἐπιχειρήματα, ποὺ ἀνατρέπουν τὸν ἰσχυρισμὸ αὐτό. Ἀλλὰ καὶ μόνον ἡ πρώτη πρότασι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου εἶνε ἀρκετὴ γιὰ ν' ἀνατρέψῃ τὸν ἰσχυρισμὸ αὐτό. Θὰ ἦταν ὁ Χριστὸς τὸ πρῶτο κτίσμα, ὅπως θέλουν οἱ Χιλιασταί, ἂν ὁ Ἰωάννης ἔγραφε, «Ἐν ἀρχῇ ἐκτίσθη ὁ Λόγος», ἤ, «Ἐν ἀρχῇ ἐποιήθη ὁ Λόγος», ἤ, «Ἐν ἀρχῇ ἐγένετο ὁ Λόγος», ἤ, «Ἐν ἀρχῇ ἐδημιουργήθη ὁ Λόγος». Σ' αὐτὴ δὲ τὴν περίπτωσι καὶ ὁ Μωυσῆς στὸν πρῶτο στίχο τῆς Γενέσεως θὰ ἔγραφε: «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Λόγον αὐτοῦ», ἤ, «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ». Ἀλλὰ τώρα οὔτε ὁ Ἰωάννης οὔτε ὁ Μωυσῆς γράφει τέτοια λόγια. Ὁ Μωυσῆς γράφει, *«Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»*. Ὁ δὲ Ἰωάννης γράφει, ***«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»***. Στὴν ἀρχὴ ἦταν ὁ Λόγος. Ὅπως στὴν ἀρχὴ ἦταν ὁ Θεὸς Πατήρ, ἔτσι στὴν ἀρχὴ ἦταν καὶ ὁ Λόγος. Ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν ὁ Θεὸς Πατήρ, ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε καὶ ὁ Λόγος του. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Λόγος ἦταν ἐξ ἀρχῆς, δὲν ἦταν κτίσμα, δημιούργημα. Διότι τὰ κτίσματα, τὰ δημιουργήματα, δὲν ἦταν ἐξ ἀρχῆς, ἔγιναν κατόπιν. Ἀφοῦ ὁ Λόγος ἦταν ἐξ ἀρχῆς, ἦταν πρόσωπο τῆς Θεότητος, διότι ἐξ ἀρχῆς μόνον

ἡ Θεότης ὑπῆρχε. Ἀφοῦ ὁ Λόγος δὲν ἦταν κτίσμα, ἀλλὰ γέννημα, καὶ ἀπ' αὐτὸ φαίνεται, ὅτι ἦταν Θεός. Διότι τὸ γέννημα διαφέρει ἀπὸ τὸ κτίσμα ὅσο ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴ γῆ. Τὸ γέννημα εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸ γεννήτορα, ἐνῷ τὸ κτίσμα εἶνε ἄλλης φύσεως. Ἄλλο νὰ γεννήσω υἱό, καὶ ἄλλο νὰ κτίσω σπίτι ἢ νὰ κατασκευάσω ἄγαλμα. Τὰ δημιουργήματά μου, τὸ σπίτι καὶ τὸ ἄγαλμα, εἶνε κατώτερα πράγματα, ἐνῷ τὸ γέννημά μου, τὸ σπλάγχνο μου, ὁ υἱός μου, εἶνε ἄνθρωπος, ὅπως ἐγώ, εἶνε τὸ alter ego, τὸ ἄλλο ἐγώ μου. Τὸ πρόβατο γεννᾷ πρόβατο. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾷ ἄνθρωπο. Ὁ ἄγγελος, ἂν γεννοῦσε, θὰ γεννοῦσε ἄγγελο. Καὶ ὁ Θεὸς γεννᾷ Θεό. Γι' αὐτὸ στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε τὸ Χριστὸ *«Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα»*.

Μὲ τὴν πρώτη λοιπὸν πρότασι τοῦ Εὐαγγελίου του, ***«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»***, ὁ εὐαγγελιστὴς διακηρύττει τὴν προΰπαρξι τοῦ Λόγου, τὴν ὕπαρξί του ἐξ ἀρχῆς, προαιωνίως, καὶ ὑποδηλώνει τὴ θεότητά του.

Ἐρχόμεθα στὴ δεύτερη πρότασι, ***«καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν»***. Μ' αὐτὴ τὴν πρότασι ὁ εὐαγγελιστὴς δεικνύει τὴ σχέσι τοῦ Λόγου πρὸς τὸ Θεὸ Πατέρα. Μὲ τὴ λέξι ***«Θεόν»***, ἡ ὁποία ἔχει ἔμφασι, ἐννοεῖ τὸν Πατέρα. Ἡ Γραφὴ τὶς περισσότερες φορὲς τὸ ὄνομα *«Θεὸς»* ἀποδίδει στὸν Πατέρα, ἐπειδὴ ὁ Πατὴρ εἶνε ἡ ἀρχὴ στὴ Θεότητα, ἀφοῦ γεννᾷ τὸν Υἱὸ καὶ ἐκπορεύει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Μὲ τὴν πρόθεσι ***«πρὸς»*** ὁ Λόγος διαστέλλεται, διακρίνεται, ἀπὸ τὸ Θεό. Ἄλλο πρόσωπο εἶνε ὁ Θεὸς Πατήρ, καὶ ἄλλο ὁ Λόγος ἢ Υἱός. Ὁ Σαβέλλιος δίδασκε, ὅτι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν εἶνε τρία πρόσωπα, ἀλλὰ τρεῖς τρόποι ἐμφανίσεως ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, τρία προσωπεῖα. Ἡ διδασκαλία αὐτή, Σαβελλιανισμὸς ὀνομαζομένη, εἶνε αἵρεσι. Ἡ πρόθεσι ***«πρός»***, μὲ τὴν ὁποία ὁ Λόγος διακρίνεται ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα, εἶνε ἐπιχείρημα ἐναντίον τοῦ Σαβελλιανισμοῦ. Ἡ πρότασι, ***«καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν»***, σημαίνει, *«καὶ ὁ Λόγος ἦταν μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα»*. Ἂν ὁ Λόγος ἦταν ἄνθρωπος, ὁ εὐαγγελιστὴς θὰ ἔλεγε, «καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους», ὁ Λόγος δηλαδὴ ἦταν μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ δὲν λέγει ἔτσι, διότι ὁ Λόγος δὲν ἦταν ἄνθρωπος, –κατόπιν ἔγινεν ἄνθρωπος–, οὔτε ὑπῆρχαν ἀκόμη ἄνθρωποι. Ἂν ὁ Λόγος ἦταν ἄγγελος, ὅπως οἱ Χιλιασταὶ ἢ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ ἰσχυρίζονται, ὁ εὐαγγελιστὴς θὰ ἔγραφε, «καὶ ὁ Λόγος ἦν

πρὸς τοὺς *ἀγγέλους*», ὁ Λόγος δηλαδὴ ἦταν μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους. Ἀλλὰ δὲν γράφει ἔτσι, διότι ὁ Λόγος δὲν ἦταν ἄγγελος, οὔτε ὑπῆρχαν ἀκόμη ἄγγελοι. Ὁ εὐαγγελιστὴς γράφει, ***«καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν»***, ὁ Λόγος ἦταν μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, διότι ὁ Λόγος εἶνε πρόσωπο τῆς αὐτῆς τάξεως μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, τῆς αὐτῆς φύσεως. Στὸ Ζαχ. ιγ' 7 ὁ Θεὸς ὀνομάζει τὸ Μεσσία *«πολίτην»* του, συμπολίτη του, ὅπως ἐμεῖς ὀνομάζουμε συνάνθρωπό μας. Γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ὅπως ἐκφράζονται οἱ μυστικοὶ θεολόγοι, ὁ Λόγος εἶνε ἕνα μέλος τῆς τριμελοῦς Θείας Οἰκογενείας. Ὁ Θεὸς δὲν εἶνε μόνος. Ἡ μοναξιά, εἶπαν, θὰ ἦταν φοβερὴ καὶ γιὰ τὸ Θεό! Ὁ Θεὸς ἔχει μαζί του τὸν Υἱό του καὶ τὸ Πνεῦμα του.

Μὲ τὴ δεύτερη λοιπὸν πρότασι τοῦ Εὐαγγελίου του, ***«καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν»***, ὁ εὐαγγελιστὴς δεικνύει τὴν ἰδιαίτερη προσωπικότητα τοῦ Λόγου καὶ τὴ σχέσι του πρὸς τὸ Θεὸ Πατέρα, ὑποδηλώνοντας καὶ μὲ τὴν πρότασι αὐτὴ τὴ θεότητα τοῦ Λόγου.

Στὴν τρίτη πρότασι, ***«καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»***, ἡ θεότης τοῦ Λόγου δὲν ὑποδηλώνεται ἁπλῶς, ὅπως στὶς δύο προηγούμενες προτάσεις, ἀλλὰ δηλώνεται ρητῶς καὶ διακηρύσσεται τρανῶς. Ἡ λέξι ***«Θεός»***, στὴν ὁποία ὑπάρχει ἰσχυροτάτη ἔμφασι, –***«καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»***–, χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν αὐστηρὴ καὶ κυρία ἔννοιά της. Σημαίνει δηλαδὴ Θεὸς κατὰ φύσιν, ἀληθινὸς Θεός, ὅπως εἶνε ὁ Θεὸς Πατήρ, ὄχι θεὸς κατὰ χάριν, μικρὸς θεός, ὅπως εἶνε ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἄγγελος. Ἡ λέξι ***«Θεὸς»*** γιὰ τὸ Λόγο δὲν χρησιμοποιεῖται ἀσχέτως πρὸς τὴ λέξι ***«Θεός»***, ποὺ χρησιμοποιήθηκε προηγουμένως γιὰ τὸν Πατέρα, ἀλλ' ὁρμᾶται ἀπὸ τὴ χρῆσι ἐκείνη. Ἐπειδὴ ὁ εὐαγγελιστὴς προηγουμένως μὲ τὴ φράσι, ***«καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν»***, διέκρινε τὸ Λόγο ἀπὸ τὸ Θεό, γιὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανείς, ὅτι Θεὸς εἶνε μόνον ὁ Πατήρ, σπεύδει καὶ ἐμφατικώτατα δηλώνει: ***«καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»***. Ὅπως ὁ Πατὴρ ἦταν Θεός, ἔτσι καὶ ὁ Λόγος ἦταν Θεός. Στὸ Ἐξόδ. ζ' 1 ὁ Θεὸς λέγει πρὸς τὸ Μωυσῆ: *«Ἰδοὺ δέδωκά σε θεὸν Φαραώ»*. Νά, σὲ κατέστησα θεὸ ἀπέναντι στὸ Φαραώ. Ἐδῶ ὁ Μωυσῆς ὀνομάζεται θεός. Ἀλλ' ἂν καὶ ὀνομάζεται θεός, ποτὲ ὁ Μωυσῆς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ὀνομασθῇ θεὸς σὲ λόγο ἀνάλογο μὲ τὶς δύο τελευταῖες προτάσεις τοῦ πρώτου στίχου τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου· ποτὲ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ λεχθῇ, «καὶ ὁ Μωυσῆς

συνδεόταν μὲ τὸ Θεό, καὶ Θεὸς ἦταν ὁ Μωυσῆς». Τέτοιος λόγος θὰ ἦταν μεγάλη βλασφημία. Ὅτι τὴ λέξι ***«Θεὸς»*** γιὰ τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο ὁ εὐαγγελιστὴς χρησιμοποιεῖ μὲ τὴν κυρία σημασία της, τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν αὐστηρὸ τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ. Ὁ εὐαγγελιστὴς ὁμιλώντας γιὰ τὸ Λόγο μᾶς δίνει, τρόπον τινά, τὰ στοιχεῖα τῆς ταυτότητος τοῦ Λόγου. Σὲ τέτοια δὲ περίπτωσι ἡ γλῶσσα εἶνε αὐστηρή, δὲν ἔχει ποιητικὲς ὑπερβολές. Δίνοντας τὰ στοιχεῖα τῆς ταυτότητος τοῦ Μωυσέως θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε, «ὁ Μωυσῆς γεννήθηκε τότε, καὶ εἶχε πατέρα τὸν δεῖνα», ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε, «καὶ ἦταν Θεός», καίτοι στὸ Ἐξόδ. ζ′ 1 ὁ Μωυσῆς ὀνομάζεται θεός. Στὸ Ἑβρ. γ′ 3-6, ὅπου γίνεται σύγκρισι μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Μωυσέως, ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται *«Υἱὸς»* καὶ *«Θεός»*, ἐνῷ ὁ Μωυσῆς ὀνομάζεται *«θεράπων»*, δοῦλος δηλαδή.

Ἡ φράσι λοιπὸν τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»***, δεικνύει καθαρώτατα, ὅτι ὁ Λόγος δὲν ἦταν ἄνθρωπος, –κατόπιν ἔγινεν ἄνθρωπος–, δὲν ἦταν ἄγγελος, δὲν ἦταν ἀρχάγγελος, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Χιλιασταί, ἀλλ᾽ ἦταν Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του.

Οἱ Χιλιασταί, παίζοντας μὲ τὶς λέξεις, παίζοντας *«ἐν οὐ παικτοῖς»*, λένε: Στὴ φράσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»***, ἡ λέξι ***«Θεὸς»*** δὲν ἔχει ἄρθρο. Συνεπῶς, λένε, ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε «ὁ Θεός», μὲ ἄρθρο, δὲν εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεός, ἀλλ᾽ εἶνε ἁπλῶς θεός, ἕνας θεὸς μεταξὺ πολλῶν, ἕνας μικρὸς θεός! Ἡ ἔνστασι τῶν Χιλιαστῶν ὀφείλεται σὲ ἀμάθεια ἢ μᾶλλον σὲ σκόπιμη διαστροφὴ τῆς ἀληθείας καὶ ἀπορρίπτεται ἀμέσως. Στὴ φράσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»***, ἡ λέξι ***«Θεὸς»*** δὲν ἔχει ἄρθρο, διότι συντακτικῶς εἶνε κατηγορούμενο. Ἡ ἔλλειψι τοῦ ἄρθρου δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Λόγος δὲν εἶνε ἀληθινὸς Θεός. Φέρουμε ἕνα παράδειγμα: «Ὁ Ἀνδρέας εἶνε ἄνθρωπος». Σ᾽ αὐτὴ τὴ φράσι ἡ λέξι «ἄνθρωπος» εἶνε κατηγορούμενο καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν ἔχει ἄρθρο. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ λέξι «ἄνθρωπος» δὲν ἔχει ἄρθρο, μποροῦμε ἀπ᾽ αὐτὸ νὰ συμπεράνωμε, ὅτι ὁ Ἀνδρέας δὲν εἶνε ἀληθινὸς ἄνθρωπος; Τί; Χιονάνθρωπος εἶνε; Ἄγαλμα εἶνε; Ὅπως λοιπὸν ἡ φράσι, «ὁ Ἀνδρέας εἶνε ἄνθρωπος», σημαίνει, ὅτι ὁ Ἀνδρέας εἶνε πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ ἡ φράσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»***, σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἀληθινὸς Θεός.

Ἀλλὰ θέλουν οἱ Χιλιασταὶ τὸ ***«Θεὸς»*** μὲ ἄρθρο; *«Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»*, λέγει ὁ Ψαλμῳδὸς

στὸν Ψαλμ. μδ΄ 7 (με΄ 6). Ἐδῶ *«ὁ Θεός»*, μὲ ἄρθρο, δὲν εἶνε ὁ Πατήρ, εἶνε ὁ Υἱός, ὅπως βεβαιώνει ὁ ἀπόστολος στὸ Ἑβρ. α΄ 8. *«Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου»*, εἶπεν ὁ Θωμᾶς ἀπευθυνόμενος στὸν ἀναστάντα Ἰησοῦ (Ἰωάν. κ΄ 28). Καὶ ἐδῶ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται ἐνάρθρως *«ὁ Θεός»*. Καὶ ὁ Πέτρος στὴ Β΄ Καθολικὴ Ἐπιστολή του, κεφ. α΄, στίχ. 1, λέγει: *«ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ»*. Συμφώνως πρὸς τὸ λόγο τοῦτο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε *«ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ σωτήρ»*. Θέλουν οἱ Χιλιασταὶ καὶ ἄλλα χωρία, ὅπου τὸ *«Θεὸς»* γιὰ τὸ Χριστὸ ἀπαντᾷ μὲ προσδιορισμούς, ποὺ ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε δευτέρας τάξεως θεός, ἀλλὰ πρώτης τάξεως Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του; Κατὰ τὸ Ἠσ. θ΄ 6 ὁ Χριστὸς εἶνε *«Θεὸς ἰσχυρός»*, κατὰ τὸ Ρωμ. θ΄ 5 εἶνε *«ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας»*, κατὰ τὸ Τίτ. β΄ 13 εἶνε *«ὁ μέγας Θεὸς»* καὶ κατὰ τὸ Α΄ Ἰωάν. ε΄ 20 εἶνε *«ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος»*.

Οἱ Χιλιασταὶ ὑποβάλλουν καὶ ἄλλη ἔνστασι. Λένε: Ἀφοῦ καὶ ὁ Πατὴρ εἶνε Θεός, καὶ ὁ Υἱὸς εἶνε Θεός, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε Θεός, τρεῖς Θεοὺς ἔχουμε; Ἀπαντᾶμε: Ἀσφαλῶς δὲν ἔχουμε τρεῖς Θεούς. Δὲν εἴμεθα πολυθεϊσταί, ἀλλὰ μονοθεϊσταί. Ἡ μονοθεΐα εἶνε ἡ πρώτη ἐντολὴ καὶ τὸ πρῶτο ἄρθρο πίστεως στὸ Χριστιανισμό. Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε τρία πρόσωπα ἢ ὑποστάσεις, τρεῖς ὕψιστες προσωπικότητες, ἀλλὰ δὲν εἶνε τρεῖς Θεοί, διότι δὲν ἔχει κάθε πρόσωπο ἰδιαίτερη οὐσία. Τὰ τρία πρόσωπα ἔχουν μία καὶ τὴν αὐτὴ οὐσία. Εἶνε ὁμοούσια, ἔχουν ὁμοῦ, μαζί, τὴ θεία οὐσία. Κάθε πρόσωπο δὲν ἔχει τὸ 1/3 τῆς θείας οὐσίας, δὲν εἶνε 1/3 Θεός, ἀλλ᾿ ἔχει ὁλόκληρη τὴ θεία οὐσία, εἶνε ὁλόκληρος Θεός. Ὁ ἥλιος, ποὺ μᾶς φωτίζει, εἶνε ἕνας. Ἀλλ᾿ αὐτὸς ὁ ἕνας ἥλιος εἶνε τρία πράγματα. Ὁ στρογγυλὸς δίσκος, ποὺ τὸν θαυμάζουμε κατὰ τὴν ἀνατολὴ καὶ τὴ δύσι του· τὸ φῶς, ποὺ γεννᾶται ἀμέσως ἀπὸ τὸ δίσκο· καὶ ἡ θερμότης, ποὺ ἐκπορεύεται ἀμέσως ἀπὸ τὸ δίσκο. Ἥλιος εἶνε ὁ δίσκος, ἥλιος εἶνε τὸ φῶς, ἥλιος εἶνε ἡ θερμότης, ἀλλὰ τὰ τρία εἶνε ἕνας ἥλιος, διότι στηρίζονται σὲ μία μᾶζα ἢ οὐσία. Ἂς εἶνε ὁ ἥλιος ἕνα παράδειγμα γιὰ τὸ μυστήριο τοῦ Δημιουργοῦ του. Σὰν τὸ δίσκο ὁ Πατήρ, σὰν τὸ φῶς ὁ Υἱός, σὰν τὴ θερμότητα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Θεὸς ὁ Πατήρ, ὅπως ἥλιος ὁ δίσκος. Θεὸς ὁ Υἱός, ὅπως ἥλιος τὸ φῶς. Θεὸς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὅπως ἥλιος ἡ θερμότης. Καὶ τὰ τρία πρόσωπα ἕνας Θεός, ὅπως δίσκος, φῶς καὶ θερμότης ἕνας ἥλιος.

Ἡ ἔννοια τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ εἶνε βεβαίως τὸ μεγαλύτερο μυστήριο, τὸ μυστήριο τῶν μυστηρίων. Εἶνε τόσο παράδοξη αὐτὴ ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ἕνα, ἀλλὰ τρία πρόσωπα, ὥστε δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἔλθῃ ποτὲ στὴ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου. Ἂν ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος, ἐκτὸς ὀλίγων Προτεσταντῶν καὶ τῶν Ψευδο-Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ, παραδέχεται τὴν Ἁγία Τριάδα, τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ Θεὸς εἶνε πράγματι τριαδικὸς καὶ ἀποκαλύφθηκε στοὺς ἀνθρώπους. Κατὰ τὸ Γεν. ιη' 1-3 ὁ Θεὸς ἐμφανίστηκε στὸν Ἀβραὰμ μὲ τὴ μορφὴ τριῶν προσώπων, ὁ δὲ Ἀβραὰμ παραδόξως προσφώνησε τοὺς τρεῖς σὲ ἑνικὸ ἀριθμό, δὲν εἶπε «κύριοι», ἀλλ' εἶπε «*Κύριε*»! Κατὰ τὸ Ματθ. κη' 19 τὸ βάπτισμα γίνεται «*εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*». Ὁ Χριστὸς διακήρυξε, «*Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν*» (Ἰωάν. ι' 30), *Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ εἴμεθα ἕνα*, καί, «*Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι*», *Ἐγὼ εἶμαι μέσα στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατέρας εἶνε μέσα σὲ μένα*. Παραδοξότατες διακηρύξεις, ἀδιανόητες ἀνθρωπίνως. Τὸ νόημά τους εἶνε, ὅτι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἀλληλοπεριχωροῦνται, συμπίπτουν κατὰ τὴν οὐσία, ἔχουν μία οὐσία ἢ θεότητα. Στὸ Κολ. α' 19 ὁ ἀπόστολος Παῦλος γιὰ τὸ Χριστὸ διακηρύσσει, ὅτι «*ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι*». Μέσα στὸ Χριστὸ εὐαρεστήθηκε νὰ κατοικήσῃ ὅλη ἡ θεότης. Καὶ στὸ Κολ. β' 9 διακηρύσσει, ὅτι «*ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς*». Μέσα στὸ Χριστὸ κατοικεῖ ὅλος ὁ πλοῦτος τῆς θεότητος οὐσιωδῶς, ὅλη ἡ θεία οὐσία.

Ἡ πίστι στὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναρτωμένη μὲ τὴν πίστι στὸν τριαδικὸ Θεό, εἶνε ὁ πρῶτος ὅρος σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης ἀρχίζει τὸ Εὐαγγέλιό του ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα, καὶ κατὰ τὸν πλέον μεγαλήγορο τρόπο διακηρύσσει τὴν αἰωνία προΰπαρξι τοῦ Λόγου, τὴ σχέσι του πρὸς τὸ Θεὸ Πατέρα ὡς προσώπου τῆς αὐτῆς μὲ Ἐκεῖνον τάξεως, καὶ τὴ θεότητά του. Μὲ τὸν πρῶτο στίχο τοῦ Εὐαγγελίου του ὁ Ἰωάννης ἐβρόντησε τὸ δόγμα τῆς θεότητος τοῦ Λόγου καὶ δικαίως ὀνομάζεται υἱὸς βροντῆς καὶ θεολόγος. Εἶνε ἀρκετὸς ὁ πρῶτος στίχος τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου, γιὰ ν' ἀνεβάσῃ τοὺς πιστοὺς στὰ ὕψη, καὶ νὰ καταρρίψῃ τοὺς αἱρετικοὺς στὰ Τάρταρα. Ὅλοι οἱ πιστοὶ ὀφείλουμε νὰ ξέρωμε τὰ λόγια καὶ τὴν ἔννοια τοῦ πρώτου στίχου τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, γιὰ ν' ἀνατρέπωμε ἀμέσως καὶ νὰ καταρρίπτωμε τοὺς πολεμίους τῆς Τριάδος καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς

Πίστεώς μας, τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου. Ὅλοι νὰ φέρωμε στὸ στόμα μας τὴν κορυφαία διακήρυξι τοῦ εὐαγγελιστοῦ μὲ ἔξαρσι καὶ ἔμφασι:

«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».

Ἐξ ἀρχῆς ἦταν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦταν μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, μέλος τῆς τριμελοῦς Θείας Οἰκογενείας, καὶ Θεὸς ἦταν ὁ Λόγος.

Ὁ **στίχ.** 2 τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, ***«Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν»***, *Αὐτός, ὁ Λόγος, ἦταν στὴν ἀρχὴ μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα*, εἶνε ὅμοιος μὲ τὸν πρῶτο στίχο καὶ δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσι παλιλλογίας καὶ πολυλογίας. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐντύπωσι εἶνε ἐσφαλμένη. Ὁ δεύτερος στίχος δὲν εἶνε ἐπανάληψι τοῦ πρώτου στίχου, ὥστε νὰ εἶνε παλιλλογία καὶ πολυλογία. Οἱ προφῆτες, οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ εὐαγγελιστές, ἄνδρες θεόπνευστοι, δὲν ἦταν φλύαροι, ἀλλὰ σοφοί. Ἐμεῖς εἴμεθα φλύαροι. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, τὸ ὁποῖον ἐνέπνεε τοὺς προφῆτες, τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς εὐαγγελιστάς, δὲν εἶνε Πνεῦμα φλυαρίας, ἀλλὰ Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως (Ἠσ. ια' 2).

Κατὰ τὴν ἐπικρατέστερη ἑρμηνεία ὁ δεύτερος στίχος, ***«Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν»***, εἶνε ἀνακεφαλαίωσι, περίληψι, τοῦ πρώτου στίχου. Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν ἕνας στίχος νὰ εἶνε περίληψι ἑνὸς ἄλλου μικροῦ καὶ περιεκτικοῦ στίχου; Ἂν εἶχαν προηγηθῆ πολλοὶ στίχοι ἤ, ἔστω, ἕνας μεγάλος στίχος, θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ περίληψι τῶν πολλῶν στίχων, ἤ, ἔστω, τοῦ ἑνὸς μεγάλου στίχου. Ἀλλὰ τώρα, ποὺ προηγεῖται ἕνας μικρὸς καὶ πυκνὸς στίχος, δὲν εἶνε νοητὸ νὰ λέγεται, ὅτι στὴ συνέχεια γίνεται περίληψι αὐτοῦ τοῦ στίχου. Ἄλλωστε στὴν πραγματικότητα ὁ δεύτερος στίχος δὲν ἀποτελεῖ περίληψι τοῦ πρώτου στίχου. Διότι ὁ πρῶτος στίχος περιέχει τρεῖς ἀλήθειες γιὰ τὸ Λόγο, ὅτι δηλαδὴ ὁ Λόγος ἦταν *«ἐν ἀρχῇ»*, *«πρὸς τὸν Θεὸν»* καὶ *«Θεός»*, ἐνῷ ὁ δεύτερος στίχος περιέχει μόνο τὶς δύο πρῶτες ἀπὸ τὶς τρεῖς ἀλήθειες τοῦ πρώτου στίχου καὶ δὲν περιέχει τὴν τρίτη καὶ σπουδαιότερη ἀλήθεια, ὅτι ὁ Λόγος ἦταν Θεός. Ὅταν γίνεται περίληψι ἑνὸς λόγου, δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ παραλείπεται ἡ σπουδαιότερη ἔννοια αὐτοῦ τοῦ λόγου.

Ὁ δεύτερος στίχος δὲν ἑρμηνεύεται ὀρθῶς, διότι ἔχει μία ἔμφα-

σι, τὴν ὁποία οἱ ἑρμηνευταὶ δὲν παρατηροῦν. Ἡ ἔμφασι εἶνε στὴν πρώτη λέξι τοῦ δευτέρου στίχου, στὴν ἀντωνυμία ***«Οὗτος»***. Ὁ στίχος πρέπει νὰ διαβάζεται μὲ ἰσχυρὸ τονισμὸ τῆς ἐν λόγῳ ἀντωνυμίας: ***«Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν»***. *Αὐτὸς ἦταν στὴν ἀρχὴ μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα.* Ἡ ἀντωνυμία ***«οὗτος»*** εἶνε πολλὲς φορὲς ἐμφατική, π.χ. στὸ στίχ. 30, *«Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν»*· στὸ στίχ. 33, *«ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»*· στὸ στίχ. 34, *«Κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*· στὸ Ματθ. γ' 17, *«Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα»*· στὸ Α' Ἰωάν. ε' 20, *«Καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ ἐν τῷ Υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος»*.

Τί ἐννοεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς μὲ τὸν ἐμφατικὸ στίχο ***«Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν»***, *Αὐτὸς ἦταν στὴν ἀρχὴ μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα,* –ὄχι ἄλλος; Δὲν ἦταν στὴν ἀρχὴ μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα; Ἀσφαλῶς ἦταν καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Μὲ τὸ νὰ τονίζῃ ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι στὴν ἀρχὴ μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα ἦταν ὁ Λόγος, –ὄχι ἄλλος, δὲν ἀποκλείει τὸν Παράκλητο. Ἀλλ' ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκφράζεται ἔτσι, ὄχι μόνο διότι στὴν προκειμένη περίπτωσι ἐξαίρεται ὁ Λόγος εἰδικῶς, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ ἀντίθεσι εἶνε πρὸς τὰ κτίσματα. Ὁ εὐαγγελιστὴς δηλαδὴ θέλει νὰ εἰπῇ: Ὁ Λόγος, αὐτός, ἦταν στὴν ἀρχὴ μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα. Αὐτὸν εἶχε στὴν ἀρχὴ μαζί του ὁ Θεὸς Πατήρ. Διότι ἀπὸ τὰ κτίσματα δὲν ὑπῆρχε ἀκόμη κανένα. Γι' αὐτὸ στὴ συνέχεια ὁ εὐαγγελιστὴς τονίζει, ὅτι ὅλα τὰ κτίσματα ἔγιναν διὰ τοῦ Λόγου, *«Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο»* (στίχ. 3).

Ὁ ἐμφατικὸς στίχος τοῦ εὐαγγελιστοῦ γιὰ τὸν ἐνυπόστατο Λόγο εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐμφατικὴ φράσι τῆς ἐνυπόστατης Σοφίας στὸ Παροιμ. η' 30 γιὰ τὴ σχέσι της πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ κατ' αὐτήν: *«Ἐγὼ ἤμην ᾗ προσέχαιρεν* (ὁ Θεὸς Πατήρ)». *Ἐγώ, ἡ ἐνυπόστατη Σοφία, ἤμουν ἐκείνη, στὴν ὁποία ἔχαιρε ὁ Θεὸς Πατήρ. Ἐμένα ὁ Θεὸς Πατὴρ εἶχεν ὡς χαρά του.* Πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἦταν ὁ Χριστός. Μετὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου ὁ Θεὸς εὐφραίνεται καὶ γιὰ τὰ ἔργα του.

Ὁ στίχ. 3 παρουσιάζει τὸ Λόγο ὡς δημιουργὸ ὅλων τῶν δημιουργημάτων. **«Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν»**. Ἡ ἀντωνυμία **«αὐτοῦ»** τῆς πρώτης προτάσεως τοῦ στίχου ἔχει ἔμφασι: Ὅλα ἔγιναν δι' αὐτοῦ. Ἐπίσης ἔχει ἔμφασι τὸ **«ἓν»** στὴ δεύτερη πρότασι τοῦ στίχου: Καὶ χωρὶς αὐτὸν δὲν ἔγινεν οὔτε ἕνα, τὸ ὁποῖον ἔγινε. Χωρὶς αὐτὸν δὲν ἔγινε οὔτε ἕνα ἀπὸ τὰ δημιουργήματα. Ὅλα τὰ δημιουργήματα, αἰσθητὰ καὶ νοητά, ὑλικὰ καὶ πνευματικά, ὅλα, χωρὶς καμμία ἐξαίρεσι, ἔγιναν ἀπὸ τὸ Λόγο, τὸ Χριστό.

«Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο». Ἡ πρόθεσι **«διὰ»** στὴ φράσι **«δι' αὐτοῦ»** δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος εἶνε ὑπηρετικὸ ὄργανο τοῦ Θεοῦ Πατρός. Δὲν σημαίνει, ὅτι ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὡς ὑπηρέτης. Ἡ πρόθεσι **«διὰ»** μὲ γενικὴ δὲν χρησιμοποιεῖται μόνο γιὰ τὸ Χριστό· χρησιμοποιεῖται καὶ γιὰ τὸ Θεό. Καὶ ἀσφαλῶς δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ὑπηρετικὸ ὄργανο κάποιου. Πολλὲς φορὲς ἡ «*διὰ*» μὲ γενικὴ σημαίνει ποιητικὸ αἴτιο. Στὸ Α' Κορ. α' 9 διαβάζουμε: «*Πιστὸς ὁ Θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ*». Εἶνε ὁλοφάνερο ἐδῶ, ὅτι τὸ «*δι' οὗ*» δὲν σημαίνει «*διὰ τοῦ ὁποίου*», ἀλλὰ σημαίνει *ὑπὸ τοῦ ὁποίου, ἀπὸ τὸν ὁποῖο,* σημαίνει δηλαδὴ ποιητικὸ αἴτιο. Μεταφράζουμε τὸ χωρίο: *Εἶνε ἀξιόπιστος ὁ Θεός, ἀπὸ τὸν ὁποῖο κληθήκατε γιὰ νὰ ἔχετε κοινωνία μὲ τὸν Υἱό του.* Στὸ Ρωμ. ια' 36, γιὰ τὸν Θεὸ ἐπίσης ὁμιλῶντας ὁ ἀπόστολος, γράφει: «*Ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα*». Ἀσφαλῶς τὸ «*δι' αὐτοῦ*» δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε δουλικὸ ὄργανο, ἀλλὰ ποιητικὸ αἴτιο. Στὸ περίφημο τοῦτο χωρίο τὸ «*ἐξ αὐτοῦ*» ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι τὰ πάντα προέρχονται ἀπὸ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Θεοῦ. Τὸ «*δι' αὐτοῦ*» ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι τὰ πάντα γίνονται ἀπὸ τὸ Θεό, αὐτὸς εἶνε τὸ ποιητικὸ αἴτιο τῶν πάντων. Καὶ τὸ «*εἰς αὐτὸν*» ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι τὰ πάντα εἶνε γιὰ τὸ Θεό, γιὰ τὴ δόξα του. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ περίφημη διατύπωσι «*Ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν*» σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε τὸ προκαταρκτικό, τὸ ποιητικὸ καὶ τὸ τελικὸ αἴτιο τῶν πάντων. Ὅπως λοιπὸν στὰ δύο χωρία, ποὺ παραθέσαμε καὶ σχολιάσαμε, τὸ Α' Κορ. α' 9 καὶ τὸ Ρωμ. ια' 36, τὸ «*δι' οὗ*» δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε δουλικὸ ἢ ὑπηρετικὸ ὄργανο, ἀλλὰ ποιητικὸ αἴτιο, ἔτσι καὶ στὴ φράσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, **«Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο»**, τὸ **«δι' αὐτοῦ»** δὲν σημαίνει,

ὅτι ὁ Λόγος Χριστὸς εἶνε δοῦλος ἢ ὑπηρέτης, ἀλλὰ ποιητὴς ἢ δημιουργὸς τῶν πάντων.

Δοῦλος καὶ ὑπηρέτης ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος ἔγινεν ὡς ἄνθρωπος. Κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του δὲν εἶνε δοῦλος καὶ ὑπηρέτης. Συμφώνως πρὸς τὸ Ἑβρ. γ' 5-6, ἡ ἔννοια *«Υἱὸς»* ἀποκλείει τὴν ἔννοια *«θεράπων»*, δοῦλος δηλαδὴ ἢ ὑπηρέτης. Οἱ δύο ἔννοιες εἶνε ἀντίθετες. *«Μωυσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων,... Χριστὸς δὲ ὡς Υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ»*. Ὁ Μωυσῆς ἦταν πιστὸς στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ ὡς δοῦλος, ἐνῷ ὁ Χριστὸς ἦταν ὡς Υἱὸς στὸν οἶκό του, –ὄχι ὡς δοῦλος. Συμφώνως ἐπίσης πρὸς τὸ Ἑβρ. ε' 8, *«καίπερ ὢν Υἱὸς ἔμαθε ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν»*, ὁ Χριστὸς ὡς Υἱὸς δὲν ὤφειλεν ὑπακοὴ στὸ Θεὸ Πατέρα. Κάθε ἐπίγειος υἱὸς ὀφείλει ὑπακοὴ στὸν ἐπίγειο πατέρα. Ἀλλ' ὁ οὐράνιος Υἱὸς δὲν ὀφείλει ὑπακοὴ στὸν οὐράνιο Πατέρα. Ὁ Χριστὸς ἔγινεν *«ὑπήκοος»* στὸ Θεὸ Πατέρα, ὅταν ἔλαβε *«μορφὴν δούλου»*, ὅταν ἔγινεν *«ἄνθρωπος»* (Φιλιπ. β' 7-8).

Κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος δὲν εἶνε κατώτερος τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἀλλ' ἰσόθεος. Κατὰ τὸ Φιλιπ. β' 6 ὁ Χριστὸς ἔχει *«τὸ εἶναι ἶσα Θεῷ»*, ἔχει τὴν ἰσοθεΐα.

Δοῦλα στὸ Θεὸ εἶνε ὅλα τὰ κτίσματα, ὅλα τὰ δημιουργήματα. Ἀλλ' ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος εἶνε τὸ πρόσωπο, ***«δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο»***, εἶνε ὁ ποιητὴς ἢ δημιουργὸς τῶν πάντων, ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν δημιουργημάτων. Ἀφοῦ δὲ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος εἶνε ὁ δημιουργὸς ὅλων τῶν δημιουργημάτων, εἶνε αὐτονόητο, ὅτι ὁ ἴδιος δὲν περιλαμβάνεται στὰ δημιουργήματα, δὲν εἶνε δημιούργημα, καὶ ἄρα δὲν εἶνε δοῦλος, ἀλλὰ Θεός. Στὸ Ἑβρ. γ' 3-4 συγκρίνοντας Χριστὸ καὶ Μωυσῆ ὁ ἀπόστολος γράφει: *«Πλείονος δόξης οὗτος* (ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς) *παρὰ Μωυσῆν ἠξίωται, καθόσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. Πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος, ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεός»*. Συμφώνως πρὸς τὸ χωρίο τοῦτο ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ἀξιώθηκε περισσότερης τιμῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Μωυσῆ, ὅπως ὁ κατασκευαστὴς ἑνὸς σπιτιοῦ ἔχει μεγαλύτερη ἀξία ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὁ κατασκευαστὴς εἶνε ἀνώτερος ἀπὸ τὸ κατασκεύασμά του. Κάθε δὲ σπίτι κατασκευάζεται ἀπὸ κάποιον. Ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος κατασκεύασε τὰ πάντα, καὶ ἄρα ὁ ἴδιος δὲν περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν δημιουργημάτων, εἶνε Θεός. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν ὡς ἄνθρωπος ἀξιώθηκε μεγαλύτερης τιμῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Μωυσῆ, διότι δὲν

εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός, ὁ ὁποῖος κατασκεύασε τὰ πάντα, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὸ Μωυσῆ.

Στὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ σὲ κάθε ἐνέργεια πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς τὸν κόσμο, μετέχουν βεβαίως καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος. Συμφώνως πρὸς τὸ Γεν. α′ 26, «*εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν*». Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀπευθύνθηκε πρὸς τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Θεότητος, γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἀπὸ κοινοῦ τὸν ἄνθρωπο συμφώνως πρὸς τὴν πνευματικὴ εἰκόνα ἢ μορφή τους. Τὰ τρία πρόσωπα ἔχουν μία πνευματικὴ εἰκόνα ἢ μορφή, τουτέστι μία οὐσία ἢ θεότητα, εἶνε ἕνας Θεός. Ἀποβλέποντας στὴν ἀλήθεια, ὅτι ὑπάρχει μία θεία οὐσία, ἕνας Θεός, μιλᾶμε γιὰ Δημιουργό. Ἀλλὰ στὸ Ἰὼβ λε′ 10, συμφώνως πρὸς τὴν ἀκρίβεια τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, παραδόξως γίνεται λόγος, ὄχι γιὰ Δημιουργό, ἀλλὰ γιὰ Δημιουργούς! «*Οὐδεὶς λέγει, ποῦ εἶνε ὁ Θεός, οἱ Δημιουργοί μου, ὁ ὁποῖος δίδει ᾄσματα εἰς τὴν νύκτα;*». Δὲν λέγει, ὁ Θεὸς ὁ Δημιουργός μου, ἀλλὰ λέγει, ὁ Θεὸς οἱ Δημιουργοί μου. Πῶς ἐξηγεῖται ὁ παράδοξος πληθυντικός «*οἱ Δημιουργοί μου*»; Ἐξηγεῖται ὡς ἀναφορὰ στὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος. Δημιουργός μας ὁ Πατήρ, Δημιουργός μας ὁ Υἱός, Δημιουργός μας τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ στὸν Ἐκκλησιαστή, κεφ. ιβ′, στίχ. 1, συμφώνως πρὸς τὴν ἀκρίβεια τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, γίνεται λόγος ὄχι γιὰ Δημιουργό, ἀλλὰ παραδόξως γιὰ Δημιουργούς. Τὸ χωρίο λέγει: «*Ἐνθυμοῦ τοὺς Δημιουργούς σου ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νεότητός σου*». Τὸ χωρίο σημαίνει: Ἄνθρωπε! Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς νεότητός σου νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τοὺς τρεῖς τούτους, οἱ ὁποῖοι σὲ δημιούργησαν.

Ὅπως στὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, ἔτσι καὶ σὲ ὅλα τὰ ἔργα καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐνέργειες τῆς Θεότητος πρὸς τὸν κόσμο μετέχουν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος, ἀλλὰ τὸ καθένα μὲ τὸν ἰδικό του τρόπο. Κατὰ τὴ διατύπωσι τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας στὴ δημιουργία τοῦ κόσμου «*ὁ Πατὴρ δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ποιεῖ τὰ πάντα*». Καὶ τὰ τρία πρόσωπα εἶνε ποιητικὰ αἴτια, ἀλλ' ὁ Πατὴρ εἶνε ἀπώτερο ποιητικὸ αἴτιο, ὁ Υἱὸς ἄμεσο ποιητικὸ αἴτιο, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα συνεργὸ ποιητικὸ αἴτιο. Κατὰ τὴν ὡραία διατύπωσι τοῦ Ζυγαβηνοῦ ὁ κόσμος ἔγινε «*τοῦ μὲν Πατρὸς εὐδοκοῦντος, τοῦ δὲ Υἱοῦ ἐνεργοῦντος, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνεργοῦντος*».

Ἡ φράσι λοιπὸν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, **«πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο»**, παρουσιάζει τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ ἄμεσο δημιουργικὸ αἴτιο τοῦ κόσμου, ὡς τὸ πρόσωπο ἐκεῖνο τῆς Θεότητος, τὸ ὁποῖο δημιούργησε τὸν κόσμο μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε ἔκφρασι *«κατὰ ἄνθρωπον»*, τὴν ὁποία χρησιμοποιεῖ καὶ ἡ ἰδία ἡ Γραφή. Στὸ Ἀποκ. γ' 14 ὁ Χριστὸς διακηρύσσει γιὰ τὸ πρόσωπό του, ὅτι εἶνε *«ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ»*. Αὐτὴ ἡ διακήρυξι ἔχει ἀκριβῶς τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ἄμεση δημιουργικὴ ἀρχὴ ἢ αἰτία τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ Πατρός. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Θεὸς Πατὴρ ἔχει ἕνα κόσμο, τὸν ὁποῖο δημιούργησε μὲ τὰ ἴδια, τρόπον τινά, τὰ χέρια του ὁ Υἱός του.

Ἀναφέρουμε δύο σχετικῶς ἐκτενῆ χωρία, στὰ ὁποῖα ὁ Υἱὸς περιγράφεται ὡς δημιουργὸς τῶν πάντων, ὅπως περιγράφεται στὸν ἑρμηνευόμενο τρίτο στίχο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὡς Θεός. Στὸ δεύτερο μάλιστα χωρίο ὀνομάζεται *«Κύριος»*, ἑβραϊκὰ Ἰεχωβᾶ, τουτέστιν ἀληθινὸς Θεός. Τὸ πρῶτο χωρίο εἶνε τὸ Κολ. α' 15-17, *«Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε»*. Τὸ χωρίο τοῦτο εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ θεολογικώτερα γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Συμφώνως πρὸς αὐτὸ ὁ Υἱὸς εἶνε *«εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου»*, λόγῳ τῆς σαρκώσεως, δηλαδή, εἶνε ὁρατὴ ἐμφάνισι τοῦ ἀοράτου Θεοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ ἀόρατος Θεὸς πῆρε σάρκα καὶ ἔτσι ἀπέκτησε εἰκόνα καὶ ἔγινεν ὁρατός. Ὁ Υἱὸς εἶνε *«πρωτότοκος πάσης κτίσεως»*, γεννήθηκε δηλαδὴ πρωτήτερα ἀπὸ κάθε δημιούργημα, ἀφοῦ δι' αὐτοῦ (ἤ, ἀπ' αὐτὸν) δημιουργήθηκαν τὰ πάντα, τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, ὅλες οἱ ἀγγελικὲς τάξεις. Τὰ πάντα δημιουργήθηκαν δι' αὐτοῦ (ἤ, ἀπ' αὐτόν), καὶ δι' αὐτόν, γιὰ τὴ δόξα του δηλαδή. Ὡς Θεὸς ὁ Υἱὸς εἶνε καὶ ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ κόσμου. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ δημιουργήματα, αὐτὸς δὲν δημιουργήθηκε, ἀλλ' ε ἶ ν ε, εἶνε πρωτήτερα ἀπ' ὅλα. Δὲν λέγει, ἦταν πρωτήτερα ἀπὸ ὅλα, ἀλλὰ ε ἶ ν ε. Διότι γιὰ τὸ Χριστὸ ὡς Θεὸ δὲν ὑπάρχει παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον, ἀλλ' ὑπάρχει ἡ αἰωνιότης, ἕνα συνεχὲς παρόν. Διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐπίσης συγκρατοῦνται τὰ πάντα, αὐτὸς συντηρεῖ στὴν ὕπαρξι τὰ σύμπαντα.

Τὸ δεύτερο χωρίο εἶνε τὸ Ψαλμ. ρα' 26-28, «*Κατ' ἀρχὰς σύ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν*». Ὁ Ψαλμὸς ρα', στὸν ὁποῖο περιέχεται ἡ παροῦσα περικοπή, εἶνε προσευχὴ τοῦ θλιμμένου ἀνθρώπου πρὸς τὸν Κύριο, ἑβραϊκὰ Ἰεχωβᾶ. Αὐτὸς δὲ ὁ «*Κύριος*», ἑβραϊκὰ Ἰεχωβᾶ, τουτέστιν ἀληθινὸς Θεός, στὸν ὁποῖο προσεύχεται ὁ θλιμμένος ἄνθρωπος καὶ ξεχύνει τὴν καρδιά του, δὲν εἶνε ὁ Πατήρ, ὅπως θὰ ἤθελαν οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ἀλλ' εἶνε ὁ Υἱός, ναὶ ὁ Υἱός! Μᾶς βεβαιώνει γι' αὐτὸ ὁ θεόπνευστος συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς στὸ κεφ. α', στίχ. 8, παραθέτοντας γιὰ τὸν Υἱὸ διάφορα χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ μεταξὺ αὐτῶν στοὺς στίχ. 10-12 τὴν Ψαλμικὴ περικοπή, ποὺ παραθέσαμε καὶ ἐμεῖς ἐδῶ, «*Σὺ κατ' ἀρχάς, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας κ.λπ.*». Συμφώνως πρὸς τὴν περικοπὴ αὐτὴ ὁ Υἱὸς εἶνε δημιουργὸς τῆς γῆς καὶ τῶν οὐρανῶν, τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ὁ κόσμος φθείρεται, καταστρέφεται, ἐνῷ ὁ Υἱὸς μένει ὁ αὐτός, ἀναλλοίωτος. Ὁ κόσμος ὑπὸ τὴν παροῦσα μορφὴ θὰ παρέλθῃ, εἶνε πρόσκαιρος, ἐνῷ ὁ Υἱὸς παραμένει, τὰ ἔτη του δὲν ἐξαντλοῦνται, εἶνε αἰώνιος. Ὁ Υἱὸς δημιουργὸς τοῦ Σύμπαντος, ἀναλλοίωτος καὶ αἰώνιος. Τρεῖς ἰδιότητες, τρανὲς ἀποδείξεις τῆς θεότητός του. Ὁ Υἱὸς ρητῶς ὀνομάζεται «*Κύριος*», ἑβραϊκὰ Ἰεχωβᾶ. Συντριπτικὰ ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῶν Ψευδο-Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ ὅλων τῶν ἀρνητῶν τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ.

Μὲ τὴ διακήρυξι, ***«Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο»***, ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης διακηρύσσει τὴ μεγαλωσύνη τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου. Ἂν μεγάλος εἶνε ὅποιος κάνει μεγάλα ἔργα, πόσο μεγάλος εἶνε ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος, ὁ ὁποῖος ἔκανε τὰ πάντα; Ἀναλογιζόμεθα τὴ μεγαλωσύνη τοῦ φυσικοῦ κόσμου; Κατὰ τὸν Ἀινστάιν τὸ φυσικὸ Σύμπαν ἔχει διάμετρο 2 δισεκατομμύρια ἔτη φωτός. Κατ' ἄλλους ἐπιστήμονας ἔχει διάμετρο 20 δισεκατομμύρια ἔτη φωτός. Καὶ κατ' ἄλλη γνώμη ἔχει διάμετρο 75 δισεκατομμύρια ἔτη φωτός. Ἂν ταξειδεύαμε δηλαδὴ μὲ ταχύτητα φωτός, 300.000 χιλιόμετρα τὸ δευτερόλεπτο, γιὰ νὰ πᾶμε ἀπὸ τὸ ἕνα ἄκρο τοῦ Σύμπαντος στὸ ἄλλο, θὰ ἔπρεπε νὰ ταξειδεύωμε δισεκατομμύρια ἔτη. Ἀφάνταστη ἡ μεγαλωσύνη τοῦ Σύμπαντος. Καὶ μέσα σ' αὐτὸ ὑπάρχουν δισεκατομμύρια ἢ τρισεκατομμύρια Γαλαξίες. Καὶ κάθε Γαλαξίας ἔχει

κατὰ μέσο ὅρο 100 δισεκατομμύρια ἡλίους. Καὶ οἱ περισσότεροι ἥλιοι εἶνε μεγαλύτεροι ἀπὸ τὸν ἰδικό μας ἥλιο. Ἐκεῖνοι γίγαντες, ὁ ἰδικός μας νάνος. Ὁ ἰδικός μας ἥλιος εἶνε 1.304.000 φορὲς μεγαλύτερος ἀπὸ τὴ Γῆ. Καὶ ἕνας ἄλλος ἥλιος τοῦ Γαλαξία μας, ὁ Ἀντάρης, εἶνε 64.000.000 φορὲς μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἰδικό μας ἥλιο. Τόσο πολλὰ καὶ τόσο μεγάλα ἔργα ἔκανε ὁ Λόγος Χριστὸς μέσα στὸ φυσικὸ Σύμπαν. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ τὸ πνευματικὸ Σύμπαν, ὁ κόσμος τῶν πνευμάτων, τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀνώτερος καὶ τελείως ἀφάνταστος. Καὶ ἂν εἶνε τόσο μεγάλη ἡ Δημιουργία, πόσο μεγαλύτερος εἶνε ὁ Δημιουργός, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός; «*Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων σου*».

Μὲ τὴ διακήρυξι, ***«Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο»***, ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης διακηρύσσει τὴν παντοδυναμία τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου. Διότι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος ἔκανε τὰ πάντα ἀπὸ τὸ μηδέν. Ἀπὸ τὸ μηδὲν δὲν γίνεται τίποτε, λέγει φιλοσοφικὸ ἀξίωμα. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸ μηδὲν ἔγιναν τὰ πάντα, γίναμε καὶ ἐμεῖς μεταξὺ πάντων καὶ ὑπεράνω πάντων τῶν δημιουργημάτων. Ἤμασταν ἀνύπαρκτοι, μηδενικά, καὶ ἰδοὺ τώρα ὑπάρχουμε, εἴμαστε συνειδητὲς ὑπάρξεις. Ἡ δημιουργία ἀπὸ τὸ μηδὲν εἶνε τὸ πιὸ ἀκατάληπτο πρᾶγμα. Ἡ δημιουργία ἀπὸ τὸ μηδὲν εἶνε τὸ μεγαλύτερο θαῦμα. Καὶ ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ μεγαλύτερο θαῦμα, τί εἶνε ἀδύνατο στὸ Χριστό; Τὰ πάντα εἶνε δυνατὰ στὸ Χριστό.

Μὲ τὴ διακήρυξι, ***«Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο»***, ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης διακηρύσσει τὴν πανσοφία τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου. Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος ἔκανε τὰ πάντα μὲ σοφία. Ἀπὸ τὸ μακρόκοσμο μέχρι τὸ μικρόκοσμο, τὸ ἄτομο τῆς ὕλης, τὰ πάντα ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν μὲ ὑπερθαύμαστη σοφία. Εἶνε ἀναρίθμητα, ἄπειρα, τὰ ὡραῖα καὶ σκόπιμα πράγματα τῆς φύσεως. Καὶ τίποτε τὸ ἄσκοπο καὶ τὸ παράσκοπο δὲν ὑπάρχει μέσα στὴ Δημιουργία. «*Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε! Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας*». *Πόσο ὡραῖα, πόσο μεγαλειώδη εἶνε τὰ ἔργα σου, Κύριε! Ὅλα τὰ ἔκανες μὲ σοφία.*

Ἡ διακήρυξι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο»***, μᾶς κάνει νὰ σκεπτώμεθα, πόσο μεγάλος εἶνε ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας, πόσο ἔξοχη εἶνε ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία, πόσο εὐτυ-

χεῖς εἶνε οἱ πιστοί, ποὺ ἔχουν τόσο μεγάλο Ἀρχηγὸ καὶ Λυτρωτή, καὶ πόσο δυστυχεῖς εἶνε οἱ ἄπιστοι, ποὺ δὲν βλέπουν τὸ Χριστὸ οὔτε στὰ ἔργα τῆς Δημιουργίας, οὔτε στὰ ἔργα τῆς ἀναδημιουργίας καὶ τὰ θαύματα τῆς Ἐκκλησίας του. Εὔκαιρον εἰπεῖν· Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου. Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ μεγάλη ἡ ἀφροσύνη τῶν ἀπίστων καὶ ἀθέων!

Στίχ. 4-5: ***«Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν»***.

Ζωὴ καὶ φῶς! Οἱ δύο αὐτὲς μεγάλες, μυστηριώδεις καὶ θελκτικὲς ἔννοιες καὶ πραγματικότητες εἶνε τὸ περιεχόμενο τῶν στίχων 4 καὶ 5.

«Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν». Ὑπάρχει καὶ ἐδῶ ἔμφασι. Καὶ ἡ ἔμφασι δὲν εἶνε στὴ λέξι ***«ζωή»***, ἀλλὰ στὴ λέξι ***«αὐτῷ»***. Ἡ πρόθεσι ***«ἐν»*** δὲν ἔχει τοπικὴ ἔννοια, ἀλλ' αἰτιολογική. Ἡ φράσις ***«ἐν αὐτῷ»*** δὲν σημαίνει «μέσα σ' αὐτόν», ἀλλὰ *«δι' αὐτοῦ, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ»*. Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι μέσα σ' αὐτόν, τὸ Λόγο, τὸ Χριστό, ὑπῆρχε ζωή. Προηγουμένως ὁ εὐαγγελιστὴς γιὰ τὸ Λόγο, τὸ Χριστό, εἶπε τὸ μεῖζον, τὸ ἀνώτερο, ὅτι δηλαδὴ ὁ Λόγος ἦταν Θεός. *«Καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»*. Ἀφοῦ δὲ ὁ Λόγος ἦταν Θεός, δὲν χρειαζόταν νὰ μᾶς εἰπωθῇ, ὅτι μέσα του εἶχε ζωή. Εἶνε αὐτονόητο, ὅτι μέσα του ὁ Θεὸς Λόγος εἶχε ζωή. Ἀληθινὸς Θεὸς χωρὶς ζωὴ δὲν νοεῖται. Μὲ τὴ φράσι, ***«Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν»***, ὁ εὐαγγελιστὴς θέλει νὰ εἰπῇ, *Δι' αὐτοῦ ὑπῆρχε ζωή· αὐτὸς εἶνε ὁ αἴτιος τῆς ζωῆς*. Ὁ Λόγος - Χριστός, αὐτὸς ἔδωσε τὴ ζωή. Ἡ φράσι, ***«Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν»*** εἶνε ὁμοία μὲ τὸ λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους γιὰ τὸ Θεό, *«Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν»* (Πράξ. ιζ' 28). Αὐτὸς ὁ λόγος δὲν σημαίνει, «Μέσα σ' αὐτόν, τὸ Θεό, ζοῦμε καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχουμε», διότι αὐτὸ εἶνε πανθεϊστικό. Αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει, «Δι' αὐτοῦ ζοῦμε καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχουμε· αὐτὸς εἶνε ὁ αἴτιος τῆς ζωῆς, τῆς κινήσεως καὶ ἁπλῶς τῆς ὑπάρξεώς μας». Ὁ ἀπόστολος Παῦλος τονίζει, ὅτι αἴτιος ἢ πηγὴ τῆς ζωῆς εἶνε ὁ Θεός. Ὁ ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τονίζει, ὅτι αἴτιος ἢ πηγὴ τῆς ζωῆς εἶνε ὁ Λόγος, ὁ Χριστός. Καὶ οἱ δύο διακηρύξεις εἶνε ὀρθές, διότι ὁ Θεὸς καὶ ὁ Λόγος, ὁ Χριστός, εἶνε ἕνα στὴν οὐσία, μία Θεότης.

«Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν». *Δι' αὐτοῦ ὑπῆρχε ζωή*. Ὁ Λόγος ἦταν ὁ αἴτιος τῆς ζωῆς. Αὐτὸς ἦταν ἡ πηγή, αὐτὸς ὁ χορηγὸς τῆς ζωῆς. Χωρὶς αὐτὸν ζωὴ δὲν θὰ ὑπῆρχε στὸν κόσμο.

Ζωή! Τί εἶνε ἡ ζωή; Μεγάλο καὶ μυστηριῶδες πρᾶγμα ἡ ζωή. Ἡ ζωὴ εἶνε αὐτόνομη, λέγει ἡ Ἐπιστήμη τῆς Βιολογίας. Ἡ ζωὴ ἔχει δικούς της νόμους. Ἡ Ἐπιστήμη κατώρθωσε πολλὰ πράγματα. Μὲ τοὺς πυραύλους καὶ τὰ διαστημόπλοια ἡ Ἐπιστήμη μᾶς ὕψωσε μέχρι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλὰ νὰ κάνῃ ἡ Ἐπιστήμη ζωὴ δὲν κατώρθωσε. Οὔτε ἕνα βρύο, οὔτε ἕνα φυλλαράκι φυτοῦ, οὔτε μία βελόνη πεύκου, οὔτε ἕνα κύτταρο! Ἂν ἡ Ἐπιστήμη κατώρθωνε νὰ δημιουργήσῃ μία ἐλαχίστη μονάδα ζωῆς, αὐτὸ τὸ ἐπίτευγμα θὰ ἄξιζε περισσότερο ἀπ' ὅσο ἀξίζουν ὅλα συλλήβδην, ὅλα μαζὶ τὰ μέχρι τώρα ἐπιτεύγματα τῆς Ἐπιστήμης. Ἀλλ' ὅπως φαίνεται, τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς ὁ Λόγος - Χριστὸς κράτησε γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ὁ ἄνθρωπος ρέπει πρὸς τὴν ἀλαζονικὴ καύχησι. Ἀλαζονεύεται καὶ καυχᾶται γιὰ πολλὰ πράγματα. *«Φυσιοῦται»*, κατὰ τὴ Γραφή. Φουσκώνει. Γίνεται μπαλόνι. Μποροῦμε δὲ νὰ φαντασθοῦμε, πόσον ὁ κενὸς ἄνθρωπος θὰ ὑπερηφανευόταν, ἂν κατώρθωνε καὶ τοῦτο, νὰ δημιουργήσῃ ζωή; Γι' αὐτὸ ὁ Λόγος - Χριστὸς τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς κράτησε γιὰ τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ συγκρατῇ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια.

Ἡ Ἐπιστήμη μας δὲν κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἐλαχίστη μονάδα ζωῆς. Ὁ Λόγος - Χριστός, ποὺ δημιούργησε τὰ πάντα, δημιούργησε καὶ τὴ ζωή. Αὐτός, ποὺ γιὰ τὸν ἑαυτό του ἔκανε ὕψιστες διακηρύξεις, ποὺ ἄλλος γιὰ τὸν ἑαυτό του οὔτε τόλμησε, οὔτε διανοήθηκε ποτὲ νὰ κάνῃ· αὐτός, ποὺ εἶπε στὸ Θωμᾶ, *«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»* (Ἰωάν. ιδ' 6)· αὐτός, ποὺ εἶπε στὴ Μάρθα, *«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή»*· αὐτός, ποὺ εἶνε ἡ αὐτοζωία, –*«οὐ καθέξει τύμβος αὐτοζωίαν»*–, αὐτὸς γέμισε τὸν πλανήτη μας μὲ ζωή. Καθ' ὅλες τὶς ἐνδείξεις στοὺς ἄλλους πλανῆτες, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἄνθρωποι, δὲν ὑπάρχει καὶ ζωή. Στὸν πλανήτη μας, ὅπου κατοικοῦν οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἀντιβασιλεῖς τῆς κτίσεως, ἡ ζωὴ εἶνε μὲ τόση ἀφθονία σκορπισμένη, ὥστε νὰ μὴ ξέρῃ κανείς, ποῦ ἡ ζωὴ εὑρίσκεται σὲ μεγαλύτερη καὶ ποῦ σὲ μικρότερη πυκνότητα. Ἀναρίθμητοι οἱ μικροοργανισμοὶ σ' ἕνα βῶλο λάσπης. Ἀναρίθμητοι σὲ μία σταγόνα νερό. Ὑπάρχουν 400 χιλιάδες εἴδη φυτῶν. Καὶ κάθε εἶδος ἔχει ἀναρίθμητα ἄτομα. Ποῖος πραγματικῶς ἠμπορεῖ νὰ ἀριθμήσῃ ὅλα π.χ. τὰ ἐλαιόδενδρα ἢ τὰ

κλήματα ἢ τὰ πεῦκα τῆς γῆς; Ὑπάρχουν καὶ 3-4 ἑκατομμύρια εἴδη ζώων. Καὶ κάθε εἶδος ἔχει πάλιν ἀναρίθμητα ἄτομα. Ποῖος πραγματικῶς ἠμπορεῖ νὰ ἀριθμήσῃ ὅλους π.χ. τοὺς σολομούς, ὅλα τὰ χέλια, ὅλα τὰ χελιδόνια, ὅλα τὰ ἀηδόνια, ὅλα τὰ ἐλάφια, ὅλα τὰ πρόβατα, ὅλα τὰ κατσίκια τῆς γῆς; Ἡ γῆ σφύζει ἀπὸ ζωή! Τὰ ἀπειράριθμα φυτικὰ καὶ ζωικὰ ὄντα τοῦ πλανήτου μας, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο μέχρι τὸ μικρότερο, ἀπὸ τὸ συνθετώτερο μέχρι τὸ ἁπλούστερο, ἀπὸ τὸ θαυμαστότερο μέχρι τὸ ταπεινότερο, φωνάζουν καὶ διακηρύσσουν, ὅτι ὁ Λόγος - Χριστὸς εἶνε ἡ Ζωή, μὲ ζῆτα κεφαλαῖο, ἡ Αὐτοζωή, καὶ ὁ δημιουργὸς καὶ ὁ κυβερνήτης κάθε εἴδους ζωῆς.

Ἀλλ' ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια εἴδη ζωῆς ἕνα εἶδος εἶνε ἀνώτερο, ἀσυγκρίτως ἀνώτερο. Εἶνε ἡ ζωὴ τῆς κορωνίδος τῶν δημιουργημάτων, τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀνώτερη, ἀσυγκρίτως ἀνώτερη, ποιοτικῶς. Διακηρύσσοντας ὁ εὐαγγελιστής, **«ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν»**, *δι' αὐτοῦ ὑπῆρχε ζωή*, ὁ Λόγος - Χριστός, αὐτὸς ἔδωσε τὴ ζωή, ἀναφέρεται εἰδικῶς στὴ ζωή τοῦ ἀνθρώπου. Τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων ὄντων, φυτῶν καὶ ζώων, ὁ Δημιουργὸς δημιούργησε μὲ ἕνα λόγο του. Εἶπε, ἔδωσεν ἐντολή, καὶ δημιουργήθηκαν ὅλα τὰ ζωντανὰ ὄντα. Ἀλλὰ στὸν ἄνθρωπο δὲν ἔδωσε ζωὴ μὲ ἕνα λόγο. Κατὰ τὴν ὡραία καὶ διδακτικὴ παράστασι τῆς Γενέσεως, ὁ Θεός, ἀφοῦ ἔπλασε τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, *«ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν»* (Γεν. β' 7). Ὁ Θεὸς δηλαδὴ μέσα στὸ νεκρὸ χωματένιο ἄγαλμα, ποὺ κατασκεύασε, μὲ ἐμφύσημα ἔβαλε πνεῦμα ζωτικό, καὶ ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ἔγινε ζωντανὴ ὕπαρξι. Μὲ ἰδιαίτερη ἐνέργεια δόθηκε ἡ ζωὴ στὸν ἄνθρωπο, καὶ ἰδιαίτερη ἀξία ἔχει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε δὲ σφοδρή, σφοδροτάτη, ἡ δίψα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ζωή. Ὅπως λέγει ὁ ποιητής, *«Καὶ μετὰ τόσα βάσανα πάλι γλυκειὰ ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα»*. Ἕνας ὀρθολογιστὴς καὶ ἄπιστος μοῦ εἶπε κάποτε: *«Διψῶ γιὰ ζωή. Θέλω νὰ ὑπάρχῃ ζωὴ μετὰ θάνατον, καὶ ἂς πάω ἐγὼ στὴν Κόλασι»*!

«Καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων», λέγει στὴ συνέχεια ὁ εὐαγγελιστής, συνδέοντας τὴν ἔννοια τῆς ζωῆς μὲ τὴν ἔννοια τοῦ φωτός. Ζωὴ καὶ φῶς εἶνε δύο σπουδαιότατες καὶ ὑψηλότατες ἔννοιες. Χωρὶς ζωὴ δὲν ἔχει νόημα κανένα πρᾶγμα. Ὅλα ἔχουν σημασία γιὰ τοὺς ζῶντες, ὄχι γιὰ τοὺς ἀνυπάρκτους. Χωρὶς ἐπίσης φῶς δὲν δύναται νὰ ζήσῃ, νὰ κινηθῇ καὶ νὰ ἐργασθῇ ὁ ἄνθρωπος.

Τί θὰ γινόταν, ἂν ἔσβηνεν ὁ ἥλιος... Χωρὶς ἐπίσης φῶς δὲν εἶνε τίποτε ὡραῖο καὶ εὐχάριστο. Τὸ φῶς ἀποκαλύπτει τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὸ θέλγητρο τοῦ κόσμου. Χωρὶς φῶς ὁ κόσμος εἶνε ἄκοσμος, δὲν εἶνε κόσμημα, δὲν εἶνε στολίδι, εἶνε χάος. Χωρὶς φῶς ὅλα εἶνε μαῦρα καὶ ἀπαίσια. Γιὰ κάτι, ποὺ μᾶς εἶνε πολὺ πολύτιμο καὶ προσφιλές, λέμε: «*Εἶνε ἡ ζωή μου, εἶνε τὸ φῶς μου, τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου*». Ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ***«καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων»***. Συνδέει δηλαδὴ τὴν ἔννοια τῆς ζωῆς μὲ τὴν ἔννοια τοῦ φωτός, διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ζῇ, βλέπει φῶς, ἐνῷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πεθαίνει, βυθίζεται στὸ σκότος. Γι' αὐτὸ τὸ «θανατώνω» λέγεται καὶ «σκοτώνω», βυθίζω στὸ σκότος. Λόγῳ τῆς στενοτάτης σχέσεως τῆς ζωῆς πρὸς τὸ φῶς ἡ λέξι «*φῶς*» σημαίνει καὶ *ζωή*. Στὴ Σοφία Σειρὰχ διαβάζουμε: «*Ἐπὶ νεκρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ φῶς· καὶ ἐπὶ μωρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ σύνεσις*» (κβ' 11). Σ' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ λέξι «*φῶς*» σημαίνει «*ζωή*». Ὁ ὅλος λόγος σημαίνει: *Γιὰ νεκρὸ νὰ κλαύσῃς, διότι ἐξέλιπεν ἡ ζωή. Γιὰ μωρὸ νὰ κλαύσῃς, διότι ἐξέλιπεν ἡ φρόνησι*. Ὁ ἕνας ἔχασε τὴ ζωή, ὁ ἄλλος ἔχασε τὸ μυαλό. Στὸ Πράξ. κστ' 23, «*εἰ παθητὸς ὁ Χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν*», ἡ λέξι «*φῶς*» ἐπίσης σημαίνει «*ζωή*». Τὸ ὅλο χωρίο σημαίνει, *ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ὑφίστατο θάνατο, ὅτι πρῶτος ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν ἔμελλε νὰ ἐξαγγείλῃ στὸ λαὸ καὶ στοὺς ἐθνικοὺς ζωή*.

Λέγοντας ὁ εὐαγγελιστής, ***«καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων»***, ὁρμᾶται ἀπὸ τὸ φυσικὸ φῶς, ποὺ βλέπει κανεὶς ὅταν ζῇ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ἀπὸ τὸ φυσικὸ δὲ φῶς ἀνάγεται σὲ πνευματικὸ φῶς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴ συνέχεια τοῦ λόγου. Στοὺς ἀνθρώπους ἡ ζωὴ εἶνε φῶς, πνευματικὸ φῶς, διότι συνδέεται μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴ λογική. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἔλλογη, ζωὴ μὲ λογική. Ὑπάρχουν, εἴπαμε, 3-4 ἑκατομμύρια εἴδη ζῴων. Ἀλλὰ κανένα δὲν ἔχει λογικὴ ἢ νοῦ. Κανένα δὲν ἔχει συνείδησι τῆς ὑπάρξεώς του. Κανένα δὲν σκέπτεται, δὲν φιλοσοφεῖ, δὲν δημιουργεῖ ἐπιστήμη καὶ πολιτισμό. Κανένα ἐπίσης δὲν ἔχει ἠθικὴ συνείδησι. Κανένα δὲν ἔχει ἐλεύθερη βούλησι. Κανένα δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ πνεύματος, τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αἰωνιότητος. Κανένα δὲν ἔχει ὑψηλοὺς στόχους καὶ πόθους. Καὶ κανένα δὲν ἔχει τὴν δίψα τῆς αἰωνιότητος. Μόνον ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὅλα αὐτὰ τὰ μεγάλα πράγματα, διότι ὁ ἄνθρωπος ἔγινε κατ' εἰκόνα Θεοῦ.

Ὁ νοῦς, ἡ λογική, εἶνε φῶς, πνευματικὸ φῶς, ποὺ φωτίζει τὸν

ἄνθρωπο, γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὸ Θεὸ καὶ τὰ ἰδιώματά του. Μὲ τὴ λογικὴ ὁ ἄνθρωπος σκέπτεται, συλλογίζεται πάνω στὰ ἔργα τῆς Δημιουργίας, καὶ ἀπὸ τὰ δημιουργήματα συμπεραίνει τὴν ὕπαρξι τοῦ Θεοῦ, τὴν παντοδυναμία, τὴν πανσοφία καὶ τὴν ἀγαθότητά του. Ναί! Διὰ τοῦ φωτὸς τῆς λογικῆς ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται. Στὰ ζῷα, ποὺ δὲν διαθέτουν λογικὴ καὶ δὲν κάνουν συλλογισμούς, ὁ Θεὸς εἶνε ἄγνωστος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς κατ' εἰκόνα Θεοῦ δημιουργημένους ἀνθρώπους. «*Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ γὰρ Θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης*» (Ρωμ. α' 19-20). Ἡ γνῶσι τοῦ Θεοῦ, ὅση βεβαίως δύναται νὰ ἀποκτήσῃ τὸ πεπερασμένο πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε φανερή. Τὴν ἔχει φανερώσει ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους, στὶς διάνοιες τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὴν ἔχει φανερώσει καθαρά. Πῶς; Διὰ μέσου τῆς δημιουργίας. Διὰ μέσου τῆς φυσικῆς ἀποκαλύψεως. Ἀπὸ τότε, ποὺ δημιουργήθηκε ὁ κόσμος, διὰ μέσου τῶν δημιουργημάτων μὲ τὰ μάτια τῆς διανοίας βλέπονται ὁλοκάθαρα οἱ ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖες στὰ μάτια τοῦ σώματος εἶνε ἀόρατες. Βλέπονται ὁλοκάθαρα ἡ αἰωνία δύναμί του καὶ ἡ θεία τελειότης καὶ μεγαλειότης. Στὰ μάτια τοῦ σώματος φανερώνονται τὰ δημιουργήματα, καὶ στὰ μάτια τοῦ πνεύματος φανερώνεται ὁ Δημιουργὸς καὶ οἱ ὑπερθαύμαστες ἰδιότητές του. «Ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ», ὅπως ἔγραψε σπουδαῖος συγγραφεύς. Ὁ Θεὸς βλέπεται στὰ ἔργα του. Ὁ Θεὸς γνωρίζεται ἀπὸ τὰ ἔργα του. «*Πᾶς οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος, ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεός*», λέγει ὁ ἀπόστολος (Ἑβρ. γ' 4). Ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἀποστόλου εἶνε τόσον ἁπλός, ὅσο καὶ δυνατός. «*Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ*», εἶπαν οἱ πρόγονοί μας. Ὑπάρχουν πάνω στὴ γῆ ἀναρίθμητα σπίτια, μεγάλα καὶ μικρά, πολυτελῆ καὶ ταπεινά, οὐρανοξύστες καὶ καλύβες. Ἔγινε κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ σπίτια ἀφ' ἑαυτοῦ; Φύτρωσε κανένα σὰν μανιτάρι; Θὰ θεωρηθῇ τρελλός, ὅποιος θὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἕνας οὐρανοξύστης ἤ, ἔστω, μία ταπεινὴ καλύβη ἔγινε χωρὶς κατασκευαστή. Καὶ πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ ἔγινε δίχως κατασκευαστὴ τὸ τεράστιο καὶ πολυτελέστατο σπίτι, ποὺ λέγεται σύμπαν, ἕνα σπίτι μὲ διάμετρο δισεκατομμύρια ἔτη φωτός; Καὶ ἀφοῦ ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ κατασκευάσωμε, νὰ κυβερνήσωμε καὶ νὰ συντηρήσωμε ἕνα τόσο μεγάλο καὶ ὡραῖο σπίτι, εἶνε φανερό, ὅτι τὸ κατασκεύασε, τὸ κυ-

βερνᾷ καὶ τὸ συντηρεῖ Ἄλλος, ἀσυγκρίτως ἰσχυρότερος καὶ σοφώτερος ἀπὸ μᾶς, ὁ παντοδύναμος καὶ πάνσοφος Θεός.

Φῶς, πνευματικὸ φῶς, εἶνε ὁ νοῦς, ἡ λογική. Ἡ λογικὴ φανερώνει τὸ Θεὸ ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό της. Διότι καὶ ἡ λογική μας εἶνε δημιούργημα. Καὶ δὲν τὴν δημιουργήσαμε ἐμεῖς, ἀλλ' ὁ Λόγος μὲ λάμδα κεφαλαῖο, ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ὑψίστη Λογική. Ἀλλὰ φῶς, πνευματικὸ φῶς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λογικὴ εἶνε καὶ ἡ συνείδησι τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ συνείδησι μᾶς φωτίζει γιὰ νὰ κάνωμε διάκρισι μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ, καὶ ν' ἀκολουθοῦμε τὸ καλὸ καὶ ν' ἀποφεύγωμε τὸ κακό. Ἡ συνείδησι ἀποκαλύπτει καὶ αὐτὴ τὴν ὕπαρξι τοῦ Θεοῦ. Διότι ποῖος μέσα μας ἄναψε τὸ φῶς τῆς συνειδήσεως; Ποῖος μέσα μας ἔθεσε τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως; Ὄχι ἐμεῖς, οἱ ὁποῖοι καταπιέζουμε τὴ συνείδησί μας, κάνουμε πολλὲς ἀβαρίες εἰς βάρος της, καὶ μᾶλλον ρέπουμε πρὸς τὴν ἀσυνειδησία. Τὴ συνείδησι τοποθέτησε μέσα μας ὁ πανάγαθος καὶ πανάγιος Θεός. Ἡ συνείδησι εἶνε ἐντός μας ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ. «*Συνείδησις Θεοῦ*», λέγει ὁ ἀπόστολος Πέτρος (Α´ Πέτρ. β´ 19). Δύο πράγματα, ἔλεγε μεγάλος φιλόσοφος, προκαλοῦν στὴν ψυχή μου πάντοτε νέο καὶ πάντοτε ἄφατο θαυμασμό: Ὁ ἔναστρος οὐρανὸς πάνω ἀπὸ μᾶς, καὶ ἡ συνείδησι μέσα σὲ μᾶς. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ πράγματα, δυνάμεθα καὶ μεῖς νὰ ποῦμε, ἀποδεικνύουν τὴν ὕπαρξι τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων». Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἦταν φῶς, διότι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴ ζωὴ τῶν ζῴων, ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων συνυπῆρχε μὲ τὴ λογικὴ καὶ τὴ συνείδησι, ποὺ εἶνε φῶς, πνευματικὸ φῶς, ποὺ φωτίζει καὶ διαφωτίζει τοὺς ἀνθρώπους πάνω στὸ ὕψιστο θέμα, τὸ θέμα τῆς ἀρχῆς τοῦ παντός, τὸ θέμα τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 5: *«Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε»*.

Καὶ ἐδῶ ὑπάρχουν ἐμφάσεις. Μία ἔμφασι στὴ λέξι ***«φαίνει»***, καὶ ἄλλη ἔμφασι στὴ λέξι ***«οὐ»***. Τὸ φῶς μέσα στὸ σκοτάδι ***«φαίνει»***, φωτίζει, διαχέει τὶς ἀκτῖνες του. Τὸ φῶς, μὲ ἄλλα λόγια, κάνει τὸ ἔργο του. Ἀλλ' ***«ἡ σκοτία»*** δὲν κατάλαβε τὸ φῶς. Οἱ σκοτεινοὶ ἄνθρωποι δὲν κατάλαβαν τὸ φῶς. Ἡ λογικὴ καὶ ἡ συνείδησι πάντοτε φώτιζαν καὶ διαφώτιζαν. Ἀλλ' οἱ διεφθαρμένοι ἄνθρωποι δὲν ἀντιλαμβάνονταν τὸ φῶς, δὲν ἔβλεπαν τὴν ἀλήθεια. Γιατί; Διότι ἔκλειναν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους, ἐθελοτυφλοῦσαν. Ὁ ἥλιος

φωτίζει καὶ λούζει τὴ γῆ μέσα στὸ φῶς του. Ἀλλ' ἂν ὁ ἄνθρωπος εἶνε τυφλὸς ἢ κλείνῃ τὰ μάτια του, δὲν καταλαβαίνει τὸ φῶς. Ἔτσι καὶ στὴν πνευματικὴ σφαῖρα. Ἡ λογικὴ καὶ ἡ συνείδησι φωτίζει. Καὶ ὁ Λόγος - Χριστός, τὸ φῶς τὸ ἀληθινό, τὸ ἄκτιστο, «*φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον*» (στίχ. 9). «*Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι*». Ἀλλ' ὅταν οἱ ἄνθρωποι κλείνουν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους, δὲν καταλαβαίνουν τὸ φῶς. Ὁ Ἠσαΐας ὁμιλεῖ γιὰ θεληματικὴ τύφλωσι τῶν ἀνθρώπων. «*Βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε... Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου... καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς...*» (στ' 9-10). *Θὰ βλέπετε*, λέγει ὁ προφήτης, *θὰ βλέπετε καταπληκτικὰ πράγματα* –μὲ τὰ σωματικά, ἐννοεῖται, μάτια–, *ἀλλὰ δὲν θὰ ἰδῆτε* –μὲ τὰ πνευματικά, ἐννοεῖται, μάτια–. *Σκοτίστηκε ὁ νοῦς τοῦ λαοῦ τούτου... καὶ ἔκλεισαν τὰ μάτια τους* –τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους–, *γιὰ νὰ μὴ ἰδοῦν μὲ τὰ μάτια τους*. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει γιὰ τοὺς διεφθαρμένους καὶ ἐθελοτυφλοῦντες ἀνθρώπους: «*Ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία*» (Ρωμ. α' 21). Ἡ ἁμαρτία πωρώνει. Ἡ ἁμαρτία σκοτίζει, τυφλώνει. Ὁ φαῦλος καὶ διεφθαρμένος ἄνθρωπος πάσχει ἀπὸ στρουθοκαμηλισμό. Ὁμοιάζει μὲ τὴ στρουθοκάμηλο, ποὺ βυθίζει τὸ κεφάλι της στὴν ἄμμο, γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὴν πραγματικότητα, τὸν ἐπερχόμενο κίνδυνο. Καὶ ὁ ταλαίπωρος ὁ ἁμαρτωλὸς κλείνει τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὴν ὑψίστη πραγματικότητα, τὸ Θεό. Διότι ὁ Θεὸς γι' αὐτόν, ἀφοῦ δὲν θέλει νὰ μετανοήσῃ καὶ ν' ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτωλὴ ζωή, εἶνε ὀδυνηρὴ πραγματικότης... Πεθαίνοντας μεγάλος ἄπιστος καὶ ἀσεβής, καὶ κατακυριευόμενος ἀπὸ τρόμο καὶ ἀγωνία ἐν ὄψει τῆς φρικτῆς λογοδοσίας καὶ τῆς αἰωνίας καταδίκης του, προσπαθοῦσε ὁ ταλαίπωρος νὰ ἀποκρούσῃ τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αἰωνιότητος φωνάζοντας: Δὲν ὑπάρχει! Δὲν ὑπάρχει! Δὲν ὑπάρχει!... Ὄντως ἐθελοτύφλωσι. Ὄντως στρουθοκαμηλισμός.

Ὁ λόγος τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν»***, εἶνε παράλληλος καὶ ὅμοιος πρὸς τὸ λόγο του στὸ στίχ. 10, «*ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω*». Τὸ φῶς κάνει τὸ ἔργο του, φωτίζει, ἀλλ' οἱ σκοτεινοὶ ἄνθρωποι δὲν κατάλαβαν τὸ φῶς. Ὁ Λόγος-Χριστὸς ἦταν στὸ κόσμο, καὶ ὁ κόσμος ἀπ' αὐτὸν δημιουργήθηκε, ἀλλ' ὁ κόσμος δὲν γνώρισε τὸ Λόγο-

Χριστό, τὸ δημιουργὸ καὶ κύριό του. Αὐτὸ εἶνε τὸ μεγάλο δρᾶμα, αὐτὴ εἶνε ἡ μεγάλη τραγῳδία τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι τὸ φῶς φώτιζε, καὶ ὅμως ἡ ἀνθρωπότης δὲν τὸ ἔβλεπε, ὁ Λόγος-Χριστὸς δημιούργησε τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἦταν στὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὅμως ἡ ἀνθρωπότης δὲν τὸν γνώριζε! Φαντασθῆτε, νὰ λούζῃ ὁ ἥλιος μὲ τὸ ἄπλετο φῶς του τὸν κόσμο, καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ μὴ ξέρουν, ὅτι ὑπάρχει ἥλιος καὶ φῶς!

Ἐπαναλαμβάνουμε τοὺς δύο στίχους 4 καὶ 5, τοὺς ὁποίους ἑρμηνεύσαμε: ***«Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν»***. Ὁ λόγος ἔχει ἕνα ἀφανῆ ρυθμό, μιὰ ποιητικὴ ὀμορφιά. Οἱ τέσσαρες προτάσεις τοῦ λόγου ὁμοιάζουν μὲ τέσσαρα κανονικὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ βήματα.

Μεταφράζουμε τὸ λόγο: *«Δι' αὐτοῦ ὑπῆρχε ζωή, καὶ ἡ ζωὴ ἦταν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς μέσα στὸ σκοτάδι φωτίζει, ἀλλ' οἱ σκοτεινοὶ ἄνθρωποι δὲν τὸ κατάλαβαν»*.

Ὁ ἕνας τῆς Τριάδος, ὁ Θεὸς Λόγος, ἔγινεν ἄνθρωπος, σταυρώθηκε καὶ ἀναστήθηκε, γιὰ νὰ λύσῃ τὸ μεγάλο δρᾶμα τῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἶχαν φῶς, ἀλλὰ φῶς δὲν ἔβλεπαν!

●

Στίχ. 6: *«Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης».*

Τὸ ***«ἐγένετο»*** ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ***«ἀπεσταλμένος»*** καὶ σημαίνει *«ἦλθεν»*. Ὁ Θεὸς ἀπέστειλε καὶ ὁ Ἰωάννης ἦλθε. Στὸν ἑπόμενο στίχ. 7 ὁ εὐαγγελιστὴς χρησιμοποιεῖ τὸ *«ἦλθεν»*: *«Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν»*. Τὸ ***«ἐγένετο»*** λοιπὸν καὶ τὸ *«ἦλθεν»* εἶνε συνώνυμα. Ὁ εὐαγγελιστὴς χρησιμοποιεῖ συνώνυμα χάριν ἐναλλαγῆς καὶ ποικιλίας.

Μεταφράζουμε τὸ στίχ. 6: *«Ἦλθεν ἕνας ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸ Θεό. Τὸ ὄνομά του Ἰωάννης»*.

Αὐτὸς ὁ Ἰωάννης εἶνε ὁ προφήτης καὶ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς τοῦ Κυρίου. Τὸ ὄνομά του δόθηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀπὸ τὸ Θεό, διὰ μέσου τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ. Ὁ ἀρχάγγελος εἶπε στὸ Ζαχαρία: *«Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου· καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην»* (Λουκ. α' 13). Τὸ *«Ἰωάννης»* εἶνε ὄνομα μὲ σημασία. Ὁ Θεὸς δὲν δίνει ὀνόματα χωρὶς σημασία. Καὶ οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ δίνουν ὀνόματα χωρὶς σημασία. Τί σημαίνει τὸ

ὄνομα *«Ἰωάννης»*; Εἶνε ἑβραϊκὸ ὄνομα καὶ σημαίνει *«δῶρο Θεοῦ»*. Ὁ Ἰωάννης ἦταν δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν γέροντα Ζαχαρία καὶ στὴ γερόντισσα καὶ στεῖρα Ἐλισάβετ. Ἦλθε στὸν κόσμο διὰ θαύματος. Καὶ στὴν ἐποχή μας ἀνδρόγυνα, ποὺ δὲν ἀποκτοῦσαν παιδιά, κατόπιν προσευχῆς τεκνοποίησαν διὰ θαύματος. Στὸ Θεό, ποὺ δημιούργησε τὰ σύμπαντα καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὸ μηδέν, ὅλα εἶνε δυνατά. Ἰωάννης! Δῶρο Θεοῦ. Τὴν ἴδια σημασία μὲ τὸ ὄνομα *«Ἰωάννης»* ἔχουν καὶ τὰ ἑβραϊκὰ ὀνόματα Ματθαῖος καὶ Ναθαναὴλ καὶ τὰ ἑλληνικὰ Δωρόθεος, Θεόδωρος καὶ Θεοδώρητος.

Τὸ ὄνομα *«Ἰωάννης»* ἔχει εὐλογηθῆ περισσότερο ἀπ' ὅλα τὰ ἀνδρικὰ ὀνόματα. Τὸ ὄνομα *«Ἰωάννης»* φέρουν πολλοὶ μεγάλοι ἅγιοι τῆς Πίστεώς μας. Ἰωάννης ὁ προφήτης καὶ πρόδρομος καὶ βαπτιστής. Ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιό του ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Στὰ πλήθη, ποὺ ἐξέρχονταν ἀπὸ πόλεις καὶ χωριὰ καὶ συνέρρεαν στὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνου γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰωάννη, ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; Προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου... Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ»* (Ματθ. ια' 9-11). *Τί βγήκατε στὴν ἔρημο νὰ ἰδῆτε; Προφήτη; Ναί, σᾶς λέγω. Εἶνε προφήτης, καὶ περισσότερο ἀπὸ προφήτη... Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ἀπὸ τοὺς ἄνδρες, ποὺ γεννῶνται ἀπὸ τὰ ἀδύνατα αὐτὰ πλάσματα, ποὺ λέγονται γυναῖκες, μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸ βαπτιστὴ δὲν ἔχει ἐμφανισθῆ.* Ὁ προφήτης καὶ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης εἶνε ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχή του. Ἰωάννης ὀνομάζεται ἐπίσης ὁ μεγάλος ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς καὶ θεολόγος. Ἰωάννης ὁ μεγαλύτερος πατέρας καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Χρυσόστομος. Ἰωάννης ὁ μεγάλος πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ μεγάλος φίλος τῆς ἐλεημοσύνης, ὁ Ἐλεήμων. Ἰωάννης ὁ μεγάλος δογματικὸς θεολόγος καὶ μεγάλος ὑμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Δαμασκηνός. Ἰωάννης ὁ πυκνότερος ἀσκητικὸς συγγραφεύς, ὁ ἐπονομαζόμενος τῆς Κλίμακος. Καὶ ἄλλοι θαυμαστοὶ ἅγιοι φέρουν τὸ ὄνομα Ἰωάννης. Ὄντως αὐτὸ τὸ ὄνομα εὐλογήθηκε σὲ ἐξαιρετικὸ βαθμό.

Μετὰ τὴ νίκη τῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων κατὰ τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου στὴν περίφημη ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου τὸ 1571 περιχαρὴς ὁ Πάπας ὑποδέχτηκε τὸ νικητὴ Δὸν Ἰωάννη τὸν Αὐστριακὸ μ' αὐτὸ τὸ λόγο: ***«Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης»***. Ξένοι ἀξιωματοῦχοι, ἐπιστή-

μονες καὶ λόγιοι, ὅταν θέλουν νὰ παρουσιάσουν, νὰ προβάλουν καὶ νὰ ἐγκωμιάσουν σπουδαῖα πρόσωπα ἢ γεγονότα, εὐχαριστοῦνται νὰ μεταχειρίζωνται χωρία τῆς Γραφῆς. Διότι ἡ Γραφὴ περιέχει τοὺς ὡραιοτέρους λόγους. Οἱ δικοί μας ἀξιωματοῦχοι, ἐπιστήμονες καὶ λόγιοι δὲν καταδέχονται νὰ χρησιμοποιήσουν χωρία τῆς Γραφῆς ἢ ἐντρέπονται ἢ δὲν ξέρουν χωρία τῆς Γραφῆς. Δὲν καταδέχονται νὰ χρησιμοποιήσουν χωρία τῆς Γραφῆς ὡς καταφρονηταί. Οἱ χοῖροι ἀγαποῦν τὰ βελανίδια καὶ καταπατοῦν τὰ μαργαριτάρια. Ἐντρέπονται ὡς δειλοί. Φοβοῦνται μήπως κατηγορηθοῦν ὡς θρησκόληπτοι. Καὶ δὲν ξέρουν χωρία τῆς Γραφῆς, διότι δὲν διαβάζουν Γραφὴ καὶ δὲν παρακολουθοῦν κηρύγματα. Εἶνε ἀγράμματοι στὰ ἱερὰ γράμματα. Ταλαίπωροι ἄνθρωποι!

Συμφώνως πρὸς τὸ λόγο τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὁ προφήτης Ἰωάννης ἦταν ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς λόγο τοῦ Χριστοῦ τοὺς προφῆτες ἀποστέλλει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. «*Ἰδοὺ ἐγώ*», εἶπεν ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους, «*ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς*» (Ματθ. κγ′ 34). Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἀντιφάσκουν οἱ λόγοι τῆς Γραφῆς; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλὰ τότε ποῖος ἀποστέλλει τοὺς προφῆτες; Ὁ Θεὸς ἢ ὁ Χριστός; Ἡ ἀπάντησι εἶνε: Καὶ ὁ Θεὸς καὶ ὁ Χριστὸς ἀποστέλλει τοὺς προφῆτες. Διότι οἱ δύο εἶνε ἕνα. Μία δηλαδὴ οὐσία ἢ θεότης. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ θεότης ὀργανικῶς ἑνωμένη μὲ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, Θεάνθρωπος.

Στίχ. 7: «*Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός*».

Ὁ προφήτης καὶ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης ἀπεστάλη ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἦλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους γιὰ μαρτυρία. Ἦλθεν ὡς μάρτυς, ποὺ γνωρίζει τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ δώσῃ μαρτυρία. Συγκεκριμένως, ἦλθε νὰ μαρτυρήσῃ, νὰ δώσῃ μαρτυρία, γιὰ τὸ φῶς, γιὰ νὰ πιστεύσουν ὅλοι διὰ μέσου αὐτοῦ. Στηριζόμενοι στὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, νὰ πιστεύσουν ὅλοι στὸ φῶς. Γιὰ φῶς ὡμίλησεν ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ προηγουμένως, στοὺς στίχ. 4-5, ὅταν εἶπε, «*καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν*». Ἐκεῖ φῶς ὁ εὐαγγελιστὴς ἐννοοῦσε τὴ λογικὴ καὶ τὴ συνείδησι, ποὺ συνυπάρχουν μὲ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὑπονοοῦσε τὸ Θεὸ Λόγο, ποὺ

ἔδωσε καὶ φωτίζει τὴ λογικὴ καὶ τὴ συνείδησι. Ἐδῶ φῶς ὁ εὐαγγελιστὴς ἐννοεῖ τὸ Θεὸ Λόγο.

«Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός». Στὴ φράσι, ***«ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός»***, ὑπάρχει τὸ στοιχεῖο τοῦ παραδόξου. Τὸ στοιχεῖο τοῦ παραδόξου εἶνε σύνηθες στὴ Γραφή. Ἀλλ' ὅταν διαβάζωμε τὴ Γραφὴ ἐπιπολαίως, δὲν τὸ παρατηροῦμε. Ὅταν διαβάζωμε προσεκτικὰ καὶ τὸ παρατηροῦμε, τότε θελγόμεθα. Ποιό εἶνε τὸ παράδοξο ἐδῶ; Εἶνε τοῦτο, ὅτι χρειάστηκε μαρτυρία γιὰ τὸ φῶς, ἀπόδειξι γιὰ τὸ φῶς. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε κάποιος: Ἐγὼ ἦλθα νὰ δώσω μαρτυρία γιὰ τὸν ἥλιο· νὰ σᾶς ἀποδείξω, ὅτι ὑπάρχει ἥλιος! Ὁ ἥλιος δὲν χρειάζεται μαρτυρία, μαρτυρεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ, αὐτομαρτυρεῖται. Ὁ ἥλιος δὲν χρειάζεται βεβαίωσι, αὐτοβεβαιώνεται. Ὁ ἥλιος δὲν χρειάζεται ἀπόδειξι, εἶνε αὐταπόδεικτος. Ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ φῶς του, τὶς ἀκτῖνες του, τὴ λάμψι καὶ τὸ μεγαλεῖο του. Ἀλλ' ὅπως ὁ ἥλιος δὲν χρειάζεται μαρτυρία ἢ ἀπόδειξι ἢ βεβαίωσι, ἔτσι κανονικῶς καὶ *«ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης»*, ὁ λαμπρὸς ἥλιος, ὁ πάμφωτος νοητὸς ἥλιος, ὁ Λόγος - Χριστός, δὲν χρειάζεται μαρτυρία ἢ ἀπόδειξι ἢ βεβαίωσι. Ὁ Λόγος Χριστὸς αὐτομαρτυρεῖται, αὐτοαποδεικνύεται, αὐτοβεβαιώνεται ἀπὸ τὰ ἔργα του, ἀπὸ τὸ ὅλο μεγαλεῖο του, μεγαλεῖο ἀσυγκρίτως ἀνώτερο ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ φυσικοῦ ἡλίου. Ἐν τούτοις ὁ νοητὸς ἥλιος, ὁ Λόγος - Χριστός, χρειαζόταν ἀπόδειξι, γιὰ νὰ τὸν παραδεχθοῦν οἱ ἄνθρωποι. Γιατί χρειαζόταν ἀπόδειξι; Διότι οἱ ἄνθρωποι λόγῳ τῆς διαφθορᾶς των ἦταν πνευματικῶς τυφλοί. Καὶ ὅπως ὁ σωματικῶς τυφλὸς δὲν βλέπει τὸ φυσικὸ ἥλιο, ἔτσι καὶ ὁ πνευματικῶς τυφλὸς δὲν βλέπει τὸ νοητὸ ἥλιο, καὶ πρέπει νὰ τοῦ φέρῃς ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ πεισθῇ, ὅτι ὑπάρχει νοητὸς ἥλιος.

Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἦταν πνευματικῶς τυφλοί, ὁ Χριστὸς χρησιμοποίησε ὡς μάρτυρά του τὸν Ἰωάννη. Τὸ *«μεῖζον»*, τὸ μεγαλύτερο, δέχτηκε καὶ καταδέχτηκε μαρτυρία ἀπὸ τὸ *«ἔλασσον»*, τὸ μικρότερο. Ὁ ἀνώτερος δέχτηκε καὶ καταδέχτηκε βεβαίωσι ἀπὸ τὸν κατώτερο. Αὐτὸ ἦταν συγκατάβασι καὶ ταπείνωσι τοῦ Χριστοῦ χάριν τῆς σωτηρίας μας. Οἱ ἄπιστοι καὶ αὐθάδεις Ἰουδαῖοι ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ: *«Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής»* (Ἰωάν. η΄ 13). *Σὺ δίνεις μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό σου· ἡ μαρτυρία σου δὲν ἰσχύει, δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.* Ὅταν βεβαίως τὸ κρινόμενο πρόσωπο εἶνε ἄνθρωπος, ἡ μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό του δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ καὶ νὰ μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν.

Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς, ὅπως οἱ προφητεῖες καὶ τὰ ἔργα του ἀποδεικνύουν, δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Εἶνε ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ἀψευδὲς στόμα. Καὶ γι' αὐτὸ ἡ αὐτομαρτυρία του θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ δεκτὴ ὡς ἀληθής. *«Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστιν»*, εἶπεν ὁ Χριστός (Ἰωάν. η' 14). *Καὶ ἂν ἐγὼ δίνω μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἡ μαρτυρία μου εἶνε ἀληθής*. Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς διακηρύττει, ὅτι ἡ αὐτομαρτυρία του εἶνε ἀληθής. Ἀλλοῦ ὅμως λέγει τὸ ἀντίθετο: *«Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής»* (Ἰωάν. ε' 31). Τί σημαίνει ὁ ἀντίθετος αὐτὸς λόγος τοῦ Χριστοῦ; Ἀσφαλῶς δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ αὐτομαρτυρία του δὲν εἶνε ἀληθής. Ἀλλὰ σημαίνει τοῦτο: Ἐὰν ἐγὼ δίνω μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἡ μαρτυρία μου δὲν ἰσχύει, δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, ὅπως στὰ δικαστήρια δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ αὐτομαρτυρία τοῦ κρινομένου προσώπου. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγεν ὁ Κύριος: Δὲν παραδέχεσθε τὴν αὐτομαρτυρία μου; Ἐν τάξει! Ἂς μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ αὐτομαρτυρία μου.

Ἀλλὰ τί λέγει στὴ συνέχεια ὁ Ἰησοῦς; *«Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ»* (Ἰωάν. ε' 32). Ὑπάρχει ἄλλος, ποὺ δίνει μαρτυρία γιὰ μένα. Δὲν λαμβάνετε ὑπ' ὄψιν τὴ δική μου μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό μου; Καλῶς! Σᾶς παραπέμπω στὴ μαρτυρία, ποὺ ἔδωσεν ἄλλος γιὰ μένα. Ποῖος εἶνε ὁ ἄλλος; Τὸ λέγει στὴ συνέχεια ὁ Κύριος. Εἶνε ὁ Ἰωάννης, ὁ προφήτης, πρόδρομος καὶ βαπτιστής. *«Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ»*. *Σεῖς*, εἶπεν ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους, *ἀποστείλατε ἀπεσταλμένους στὸν Ἰωάννη, καὶ ἐκεῖνος ἔδωσε μαρτυρία γιὰ τὴν ἀλήθεια*. *«Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε»*, εἶπε κατόπιν ὁ Χριστός. Ἐγώ, ὡς Θεός, δὲν λαμβάνω μαρτυρία ἀπὸ ἄνθρωπο, δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀνθρωπίνης μαρτυρίας. Ἀλλὰ παραπέμπω στὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, γιὰ νὰ πεισθῆτε τοὐλάχιστον ἀπὸ τὴ μαρτυρία ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον παραδέχεσθε ὡς ἀξιόπιστο, καὶ ἔτσι νὰ σωθῆτε.

Τὸν Ἰωάννη ὀνομάζει λύχνο ὁ Χριστός. *«Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων»* (Ἰωάν. ε' 35). Ὁ Ἰωάννης ἦταν ταπεινὸ λυχνάρι, ποὺ ἄναψε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ φώτιζε, γιὰ νὰ ἰδοῦν οἱ Ἰουδαῖοι τὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς εἶνε ὁ αὐτόφωτος καὶ πάμφωτος ἥλιος. Ὁ Ἰωάννης ἔδινε τὴ μαρτυρία του γιὰ τὸ Χριστό. Ὁ ταπεινὸς λύχνος ἔρριχνε τὸ φῶς του πάνω στὸν πάμφω-

το ἥλιο! *«Πῶς φωτίσει ὁ λύχνος τὸ φῶς; Πῶς χειροθετήσει ὁ δοῦλος τὸν Δεσπότην;»*. Ὁποία συγκατάβασι καὶ ταπείνωσι τοῦ Θεοῦ Λόγου! *«Ἐγὼ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου»*, εἶπεν ὁ Χριστός. *«Τὰ ἔργα, ἃ δέδωκέ μοι ὁ Πατήρ, ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ»* (Ἰωάν. ε' 36). Ἐγὼ ἔχω μαρτυρία μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ μαρτυρία, ποὺ ἔδωσε γιὰ μένα ὁ Ἰωάννης. Τὰ ἔργα, ποὺ κάνω, αὐτὰ ἀποδεικνύουν ποῖος εἶμαι. Ὅπως τὸν ἥλιο ἀποδεικνύουν οἱ ἀκτῖνες, ἡ λάμψι καὶ ἡ θερμότης του, ἔτσι καὶ ἐμένα ἀποδεικνύουν τὰ ἔργα μου. Τὸ Θεὸ Λόγο ἀποδεικνύουν τὰ ἔργα του μετὰ τὴν ἐνανθρώπησί του. Κατὰ τὴν τριετῆ δημοσία δρᾶσι του ὁ Χριστὸς γέμισε τὴν Παλαιστίνη μὲ καταπληκτικὰ σημεῖα, μὲ πρωτοφανῆ καὶ πρωτάκουστα θαύματα. *«Ἰωάννης σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν»* (Ἰωάν. ι' 41). *Ὁ Ἰωάννης δὲν ἔκανε κανένα θαῦμα.* Δὲν ἀρκοῦσε λοιπὸν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὰ θαύματά του; Καὶ χρειαζόταν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ποὺ δὲν ἔκανε κανένα θαῦμα; Θαυμάζει κανεὶς καὶ ἀπορεῖ γιὰ τὴ νοοτροπία τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔθεταν τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου πάνω ἀπὸ τὴ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ. Πόσον ἀτελεῖς εἴμεθα ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, τὰ πεπτωκότα τέκνα τοῦ Ἀδάμ, καὶ πόσον ὁ τέλειος Χριστὸς συγκαταβαίνει πρὸς τὴν ἀτέλειά μας! Ἂς συγκαταβαίνωμε καὶ ἐμεῖς πρὸς τὶς ἀτέλειες τῶν ἀδελφῶν, ἂς ταπεινωνώμεθα ἐνώπιόν των, γιὰ νὰ τοὺς βοηθοῦμε νὰ σωθοῦν.

Στίχ. 8. *«Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός»*.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *«Δὲν ἦταν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἦλθε γιὰ νὰ δώσῃ μαρτυρία γιὰ τὸ φῶς»*.

Μὲ ἔμφασι στὴν ἀντωνυμία ***«ἐκεῖνος»*** ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι τὸ φῶς δὲν ἦταν ἐκεῖνος, ὁ Ἰωάννης. Τὸ φῶς, ἐννοεῖται, ἦταν ὁ Ἰησοῦς. Ὁ Ἰωάννης ἦταν φῶς, χωρὶς ἄρθρο, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἦταν τὸ φῶς, μὲ ἄρθρο. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ἕνα ταπεινὸ φῶς, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἦταν φῶς μὲ τὴν πλήρη καὶ μοναδικὴ ἔννοια τῆς λέξεως. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ἑτερόφωτος, εἶχε λάβει φῶς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἦταν αὐτόφωτος, ἀλλὰ καὶ πάμφωτος. Ὁ Ἰωάννης ἦταν αὐγερινός, ποὺ προμηνύει τὸν ἥλιο, καὶ λύχνος, ποὺ ἀνάπτεται τὴ νύχτα, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ ἥλιος.

Γιατί ὁ εὐαγγελιστὴς τονίζει, ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἦταν τὸ φῶς; Διότι πολλοὶ νόμιζαν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός.

Ἦταν τόσο θαυμαστὸς προφήτης καὶ ἅγιος ὁ Ἰωάννης, ὥστε πολλοὶ νὰ ἔχουν τόσον ὑψηλὴ ἰδέα γιὰ τὸ πρόσωπό του, καὶ νὰ χαίρουν καὶ νὰ σκιρτοῦν γιὰ τὴν ἐμφάνισί του. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε στοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὸν Ἰωάννη: «*Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ*» (Ἰωάν. ε′ 35). Ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης ἀπέκρουε τὴ μεγάλη ἰδέα, ποὺ εἶχαν γιὰ τὸ πρόσωπό του πολλοί, δηλώνοντας σαφῶς, ὅτι δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός, καὶ παραπέμποντας στὸν Ἰησοῦ ὡς τὸ Μεσσία καὶ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἀγαθὴ διάθεσι καὶ ἀπὸ ἄγνοια τῆς καταστάσεώς μας ἔχουν μεγάλη καὶ ὑπερβολικὴ ἰδέα γιὰ μᾶς, ὀφείλουμε νὰ διορθώνωμε τὴν πλάνη τους, ὅπως ὁ Ἰωάννης διώρθωνε τὴν πλάνη τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλοίμονο στοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εὐχαριστοῦνται ἀπὸ τὴ μεγάλη ἰδέα τῶν συνανθρώπων τους γι᾽ αὐτούς, καὶ ὑποθάλπουν καὶ συντηροῦν τέτοια ἰδέα!

Στίχ. 9: *«Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»*.

Προηγουμένως ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε, ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἦταν τὸ φῶς, ἀλλ᾽ ἦλθε νὰ δώσῃ μαρτυρία γιὰ τὸ φῶς. Τώρα λέγει, τί ἦταν τὸ φῶς, ποὺ ἀνέφερε προηγουμένως. Τὸ φῶς, ποὺ ἀνέφερε προηγουμένως, ἦταν τὸ φῶς τὸ ἀληθινό, ποὺ φωτίζει κάθε ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἔρχεται στὸν κόσμο.

Ὁ Λόγος - Χριστὸς ἦταν ***«τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν»***. Γιατί ὁ Λόγος - Χριστὸς ὀνομάζεται ***«τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν»***; Ἔχει μεγάλη σημασία ὁ χαρακτηρισμὸς ***«τὸ ἀληθινόν»***. Ὁ Λόγος - Χριστὸς ὀνομάζεται τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ φῶτα τὰ ψευδῆ, τὰ ψεύτικα. Καὶ ποῖα εἶνε τὰ ψευδῆ φῶτα; Εἶνε ὅλα τὰ κτιστά, τὰ δημιουργημένα δηλαδή, φῶτα. Τέτοια φῶτα εἶνε τὰ ἄστρα, φῶτα αἰσθητά. Τέτοια φῶτα εἶνε ἐπίσης τὰ ἀγγελικὰ πνεύματα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πνεύματα, οἱ ἀγγελικοὶ νόες καὶ οἱ ἀνθρώπινοι νόες, φῶτα πνευματικά, νοητά. Ἀλλὰ πῶς τὰ ἄστρα, οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἄνθρωποι εἶνε φῶτα ψευδῆ, ψεύτικα; Εἶνε ψευδῆ, ψεύτικα, κατὰ κάποια ἔννοια. Γιὰ ἕνα ὕφασμα, ποὺ δὲν εἶνε καλῆς ποιότητος καὶ ἀντοχῆς, λέμε, ὅτι εἶνε ψεύτικο, κατώτερο πρᾶγμα. Ἔτσι καὶ τὰ ἄστρα, οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἄνθρωποι εἶνε ψεύτικα φῶτα, διότι εἶνε κατώτερα φῶτα. Δὲν ἔχουν ἀπόλυτη, πλήρη καὶ τελεία ὕπαρξι, ἀλλὰ σχετικὴ καὶ κατώτερη. Δὲν ὑπῆρχαν πάντοτε. Δὲν ὑπάρχουν

ἀφ' ἑαυτῶν. Δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό. Ἔχουν οὐσία κατώτερη καὶ πτωχὴ ἐν συγκρίσει μὲ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ. Συντηροῦνται ἀπὸ τὸ Θεό. Καὶ ἂν τὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ Θεός, θὰ σβήσουν καὶ θὰ ἐπανέλθουν στὴν ἀνυπαρξία. Ἀντιθέτως ὁ Λόγος - Χριστὸς ὑπῆρχε πάντοτε, ἔχει αὐθύπαρκτη οὐσία, δὲν ἔχει ἐξάρτησι ἀπὸ κανένα, εἶνε φύσει ἀθάνατος, εἶνε ὂν τέλειο καὶ ἀπόλυτο. Εἶνε τὸ αὐτοφῶς, τὸ πάμφωτο φῶς, τὸ ἄναρχο καὶ τὸ ἀνέσπερο φῶς. *«Δεῦτε λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός»*. Συντόμως δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι ὁ Λόγος - Χριστὸς εἶνε τὸ φῶς τὸ ἀληθινό, διότι εἶνε τὸ φῶς τὸ ἄκτιστο, ἐνῷ τὰ ἄλλα φῶτα κατὰ κάποια ἔννοια εἶνε ψευδῆ, διότι εἶνε κτιστά, δημιουργημένα. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Λόγος - Χριστὸς εἶνε ἄκτιστος, εἶνε Θεός. Στὴ φράσι λοιπὸν ***«τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν»*** τὸ ἐπίθετον ***«ἀληθινὸν»*** ὑπεμφαίνει τὴ θεότητα τοῦ Λόγου. Στὸ τέλος τῆς Α΄ Καθολικῆς Ἐπιστολῆς του ὁ Ἰωάννης μὲ τὴ διακήρυξί του γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, *«Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεός»*, καὶ μὲ τὴν προτροπή του πρὸς τοὺς πιστούς, *«Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων»*, διακρίνει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὡς ἀληθινὸ Θεὸ ἀπὸ τὰ εἴδωλα ὡς ψευδεῖς θεούς.

Ὁ Λόγος - Χριστός, τὸ ἀληθινὸ φῶς, φωτίζει κάθε ἄνθρωπο, ποὺ ἔρχεται στὸν κόσμο. Ὅπως ὁ ἥλιος φωτίζει τοὺς πάντας, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς πονηρούς, ἔτσι καὶ ὁ νοητὸς «ἥλιος τῆς δικαιοσύνης» φωτίζει τοὺς πάντας, καὶ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακούς, καὶ τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ἀπίστους, καὶ τοὺς λάτρες καὶ τοὺς πολεμίους του. Φώτισε τὸν πρόδρομό του Ἰωάννη, γιὰ νὰ δώσῃ τὴ μαρτυρία του γι' αὐτόν, φώτισε καὶ τὸν ἐχθρό του Καϊάφα, γιὰ νὰ προφητεύσῃ γιὰ τὴ θυσία του ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους. Στὶς ἡμέρες μας φώτισε καὶ ἰσχυροὺς τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ καταλύσουν τὰ ἀκατάλυτα, ὅπως φαίνονταν, ἀθεϊστικὰ ὁλοκληρωτικὰ καθεστῶτα τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ νὰ δώσουν στοὺς καταδυναστευομένους λαοὺς ἐλευθερία.

Ἐπειδὴ τὸ ἀληθινὸ φῶς φωτίζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἔρχονται στὸν κόσμο, γι' αὐτὸ καὶ ἄπιστοι καὶ ἄθεοι ἐκφέρουν ὑπέροχες ἀλήθειες, γι' αὐτὸ καὶ σ' ὅλες τὶς θρησκεῖες καὶ φιλοσοφίες ὑπάρχουν σπέρματα ἀληθείας. Παραλλάσσοντας ἕνα λόγο τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε: *«Ὅσα παρὰ πᾶσι καλῶς εἴρηται, τοῦ Χριστοῦ ἐστι»*. Ὅσα ὀρθὰ ἐλέχθησαν ἀπ' ὅλους, εἶνε τοῦ Χριστοῦ, ποὺ φωτίζει ὅλους. Χωρὶς τὴν ἐπενέργεια τοῦ Χριστοῦ πάνω στὰ πνεύματά μας ποι-

ός θὰ μποροῦσε νὰ σκεφθῇ; Καὶ χωρὶς τὸ φωτισμὸ τοῦ Χριστοῦ ποιός θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ ὑπέροχες ἀλήθειες;

Τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸ ***«φωτίζει πάντα ἄνθρωπον»***, φωτίζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τοὺς φωτίζει δὲ συγχρόνως. Ἕνας ἄγγελος μπορεῖ νὰ φωτίζῃ συγχρόνως ὅλους τοὺς ἀνθρώπους; Ὄχι βεβαίως! Ὁ ἄγγελος εἶνε πεπερασμένο ὄν, καὶ γι' αὐτὸ σὲ μιὰ στιγμὴ μπορεῖ νὰ φωτίσῃ ἕνα μόνον ἄνθρωπο, ἐκεῖνον, στὸν ὁποῖον ἔρχεται καὶ βάζει μιὰ ὡραία ἔννοια, ἕνα καλὸ λογισμό. Ἂν ὁ ἄγγελος αὐτὴ τὴ στιγμὴ εἶνε ἐδῶ καὶ φωτίζῃ ἐμένα, τὴν ἴδια στιγμὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὴν Αὐστραλία, καὶ νὰ φωτίζῃ καὶ ἄλλον ἄνθρωπο. Ἀλλ' ὁ Λόγος - Χριστὸς δύναται συγχρόνως, τὴν ἴδια στιγμή, νὰ φωτίζῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, τὰ δισεκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων. Τί συνάγεται ἀπ' αὐτό; Συνάγεται ἀπ' αὐτό, ὅτι ὁ Λόγος εἶνε πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ἄρα δὲν εἶνε πεπερασμένο ὄν, ὅπως ὁ ἄγγελος, ἀλλ' ἄπειρο ὄν. Ἀφοῦ δὲ ὁ Λόγος ἔχει τὰ ἰδιώματα νὰ εἶνε πανταχοῦ παρὼν καὶ ἄπειρος, εἶνε Θεός.

Ὁ Λόγος - Χριστὸς ***«φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»***. Γιατί ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν λέγει μόνο, ***«φωτίζει πάντα ἄνθρωπον»***, ἀλλὰ προσθέτει, ***«ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»***; Δὲν θὰ ἦταν ἀρκετὸ ἐὰν ἔλεγε, ***«φωτίζει πάντα ἄνθρωπον»***; Τί χρειάζεται ἡ προσθήκη ***«ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»***; Δὲν εἶνε περιττή; Δὲν συνιστᾷ πολυλογία; Ὄχι! Στὴν Ἁγία Γραφὴ τίποτε δὲν εἶνε περιττὸ καὶ φλύαρο. Περιττὰ καὶ φλύαρα λόγια λέμε ἐμεῖς, ὄχι ἡ Ἁγία Γραφή. Τίποτε μέσα στὴν Ἁγία Γραφὴ δὲν εἶνε ἄσκοπο καὶ παράσκοπο. Μετὰ τὴ φράσι ***«φωτίζει πάντα ἄνθρωπον»*** ἡ προσθήκη ***«ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»*** τίθεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὑπονοουμένη φράσι «οὐχὶ δὲ καὶ ἀπερχόμενον ἐκ τοῦ κόσμου». Ὁ εὐαγγελιστὴς θέλει νὰ εἰπῇ: Ὁ Λόγος - Χριστὸς φωτίζει κάθε ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἔρχεται στὸν κόσμο, ἀλλ' ὄχι καὶ κάθε ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἀπέρχεται ἀπὸ τὸν κόσμο. Ὁ κόσμος, ὁ παρὼν κόσμος, εἶνε στάδιο δοκιμασίας τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ κριθῇ, ποῖοι ἀξίζουν σωτηρία, καὶ ποῖοι ὄχι. Καὶ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἔρχονται στὸν κόσμο, ὁ Λόγος - Χριστὸς φωτίζει γιὰ νὰ πιστεύσουν, μετανοήσουν καὶ σωθοῦν. Ἀλλ' ἐκείνους, ποὺ ἀπέρχονται ἀπὸ τὸν κόσμο ἄπιστοι καὶ ἀμετανόητοι, παύει πλέον νὰ φωτίζῃ. Οἱ ἄπιστοι καὶ ἀμετανόητοι, ὅταν ἀπέρχωνται ἀπὸ τὸν κόσμο, εἰσέρχονται στὸ σκότος, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερο, τὸ σκό-

τος δηλαδή, πού εἶνε ἔξω, πολὺ ἔξω, μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Θεοῦ, μακριὰ ἀπὸ τὸ βασίλειο τοῦ φωτός. Ὁ Θεὸς Λόγος δὲν τοὺς φωτίζει πλέον οὔτε μὲ ἀμυδρὴ ἀκτῖνα φωτός, τοὺς στερεῖ τελείως τοῦ φωτός, καὶ βυθίζονται στὸ βαθύ, πυκνό, χειροπιαστὸ σκοτάδι, διότι δὲν ἀγάπησαν, ἀλλὰ μίσησαν τὸ φῶς.

Μεταφράζουμε τοὺς ἑρμηνευθέντας στίχ. 6-9:

Ἦλθεν ἕνας ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸ Θεό. Τὸ ὄνομά του Ἰωάννης. Αὐτὸς ἦλθε γιὰ μαρτυρία, νὰ δώσῃ μαρτυρία γιὰ τὸ φῶς, γιὰ νὰ πιστεύσουν ὅλοι δι' αὐτοῦ. Δὲν ἦταν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἦλθε γιὰ νὰ δώσῃ μαρτυρία γιὰ τὸ φῶς. Ἦταν τὸ φῶς τὸ ἀληθινό, ποὺ φωτίζει κάθε ἄνθρωπο, ποὺ ἔρχεται στὸν κόσμο.

Στίχ. 10: ***«Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω».***

Ὁ Λόγος ἦταν στὸν κόσμο. Δὲν ἦταν μόνο στὸν οὐρανό. Ἦταν καὶ στὴ γῆ, ὅπου εἶνε ὁ κόσμος, οἱ ἄνθρωποι. Πῶς ὁ Λόγος ἦταν καὶ στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ; Ὡς πνεῦμα. Ὁ Λόγος ἔχει τὸ ἰδίωμα τῆς πανταχοῦ παρουσίας. Ἄρα καὶ ἀπὸ τοῦτο φαίνεται, ὅτι ὁ Λόγος εἶνε Θεός. Ὁ Θεὸς Λόγος ὡς πνεῦμα ἦταν ἀοράτως στὸν κόσμο. Καὶ συντηροῦσε καὶ φώτιζε καὶ ποικιλοτρόπως εὐεργετοῦσε τὸν κόσμο. Ἦταν ἀοράτως στὸν κόσμο, ἀλλ' ὅπως κήρυξε ὁ Παῦλος, *«οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας»* (Πράξ. ιδ' 17). Ὁ ἀόρατος Θεὸς Λόγος ἀποδείκνυε τὴν ὕπαρξί του μὲ τὴν πρόνοιά του γιὰ τὸν κόσμο καὶ τὶς θαυμαστὲς εὐεργεσίες του, μὲ τὸ νὰ δίνῃ βροχὲς καὶ καρποφόρους καιρούς, καὶ νὰ γεμίζῃ τοὺς ἀνθρώπους μὲ τροφὴ καὶ τρυφή, μὲ ἀγαθὰ καὶ ἀπόλαυσι. Κάθε σταγόνα τῆς βροχῆς, κάθε ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου, κάθε πνοὴ τοῦ ἀνέμου καὶ κάθε προϊὸν τῆς γῆς μαρτυροῦσε τὴν ὕπαρξι καὶ τὴν καλωσύνη τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ὁ κόσμος θὰ μποροῦσε νὰ ἰδῇ τὸν ἀόρατο Θεὸ Λόγο στὶς ὁρατὲς ἐνέργειές του. Ἀλλὰ τὸν εἶδε;

Ὁ Λόγος ἦταν στὸν κόσμο, καὶ ὁ κόσμος ἀπ' αὐτὸν ἔγινε. Ὁ Λόγος δὲν ἦταν μόνον ὁ φωτιστής, ὁ συντηρητὴς καὶ ὁ εὐεργέτης τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἦταν καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου. Δὲν δημιουργήσαμε ἐμεῖς τοὺς ἑαυτούς μας, ἀλλ' ὁ Λόγος δημιούργησε ἐμᾶς· αὐτὸς ἀπὸ τὸν τάφο τῆς ἀνυπαρξίας μᾶς ἀνέστησε· ἤμασταν μηδενικὰ καὶ μᾶς ἔκανε ἀνθρώπους, ζωντανές, λογικές, συνει-

δητὲς καὶ θαυμαστὲς ὑπάρξεις. Καὶ μόνον ἡ θαυμαστὴ κατασκευὴ τοῦ σώματός μας, ποὺ ἐξετάζουν καὶ θαυμάζουν πλῆθος ἐπιστῆμες, εἶνε ἀρκετὴ γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ὕπαρξι δημιουργοῦ Θεοῦ. Τί λέμε; Καὶ μόνον ἕνα μέλος ἀπὸ τὸ σωματικὸ ὀργανισμό μας, ἕνα μάτι ἢ ἕνα αὐτί, εἶνε ἀρκετὸ γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ὕπαρξι πανσόφου, παντοδυνάμου, ἀλλὰ καὶ παναγάθου Θεοῦ. Οἱ ἄνθρωποι θὰ μποροῦσαν νὰ γνωρίσουν τὸ Θεὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους. Ἀλλὰ τὸν γνώρισαν;

Ὁ Λόγος ἦταν στὸν κόσμο, καὶ ὁ κόσμος ἔγινε ἀπ' αὐτόν, ἀλλ' ὁ κόσμος δὲν γνώρισε αὐτόν! Οἱ ἄνθρωποι ἀγνόησαν τὸν φωτιστή, τὸν συντηρητή, τὸν εὐεργέτη καὶ τὸν δημιουργό τους. Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν νοῦ γιὰ νὰ σκέπτωνται καὶ νὰ συνάγουν συμπεράσματα, ἀλλ' ὁ νοῦς σκοτίστηκε. Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν καρδιὰ γιὰ νὰ αἰσθάνωνται, ἀλλ' ἡ καρδιὰ σκληρύνθηκε, πωρώθηκε. Ἡ ἁμαρτία σκότισε, σκλήρυνε καὶ πώρωσε τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἔτσι, ἐνῷ οἱ ἄνθρωποι δημιουργήθηκαν λογικοὶ καὶ συναισθηματικοί, σκέπτονταν παραλόγως καὶ συμπεριφέρονταν ἀναισθήτως. Ἐνῷ διαπίστωναν ἀναρίθμητες σκοπιμότητες στὸ περιβάλλον καὶ στοὺς ἑαυτούς των, δὲν κατώρθωναν νὰ ὑψωθοῦν στὴν ἔννοια τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Παρὰ τὶς ἀναρίθμητες, τὶς ἄπειρες καὶ ὑπερθαύμαστες σκοπιμότητες, ποὺ εἶνε ἰσάριθμες ἀποδείξεις τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἦταν στοὺς ἀνθρώπους ἄγνωστος, ὁ Μεγάλος Ἄγνωστος! Οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι ἔφθασαν στὸ σημεῖο νὰ λατρεύουν τὰ κτίσματα ἀντὶ τοῦ Κτίστου, τὰ κνώδαλα, καὶ τὰ λιθάρια. Ἔφθασαν σὲ ἀκόμη χειρότερο σημεῖο, νὰ κατασκευάζουν ξόανα καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ νὰ τὰ λατρεύουν ὡς θεούς. Ναί, νὰ λατρεύουν ὡς θεοὺς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν των, καὶ νὰ περιμένουν ἀπ' αὐτὰ τὴ σωτηρία τους. Ἐκεῖ ὡδήγησε τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ ὄπισθεν τῆς ἁμαρτίας κρυπτόμενος Διάβολος, ὁ μεγάλος πλάνος καὶ ἀντίδικος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Λογικῶς δὲν ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενο τῆς εἰδωλολατρίας. Ἡ ἄγνοια τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἡ λατρεία τῶν κτισμάτων, μέχρι καὶ τῶν πλέον εὐτελῶν καὶ ἀηδῶν, ἀκόμη καὶ τῶν κατασκευασμάτων τῶν ἰδίων τῶν ἀνθρώπων, εἶνε ἡ μεγάλη τραγικότης τῶν λογικῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ κυρία αἰτία τῆς ἀθλιότητος καὶ δυστυχίας των.

«Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω». Ὁ στίχος ἔχει ποιητικὸ ρυθμό, ὅπως ὁ πρῶτος στίχος τοῦ Εὐαγγελίου: *«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»*. Καὶ ὁ ἕνας στίχος

καὶ ὁ ἄλλος ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς προτάσεις, ποὺ ἠχοῦν σὰν τρία κανονικὰ βήματα. Ἀλλ' ἐνῷ οἱ δύο στίχοι εἶνε ὅμοιοι στὸ ρυθμό, στὴν ἔννοια διαφέρουν ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴ γῆ. Στὸν πρῶτο στίχο περιγράφεται τὸ μεγαλεῖο τοῦ Λόγου, στὸ δεύτερο στίχο περιγράφεται ἡ τραγικὴ ἀποτυχία τῶν λογικῶν ἀνθρώπων νὰ γνωρίσουν τὸ Λόγο, καίτοι ὁ Λόγος ἦταν στὸν κόσμο, εὐεργετοῦσε τὸν κόσμο καὶ δημιούργησε τὸν κόσμο.

Στίχ. 11: *«Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον»*.

Ἡ ἔκφρασι ***«τὰ ἴδια»*** σημαίνει *«τὸν οἶκο του, τὸ σπίτι του»*, ὅπως στὴ φράσι, *«ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια»* (Ἰωάν. ιθ' 27), ὁ Ἰωάννης δηλαδὴ παρέλαβε τὴν Παναγία στὸ σπίτι του. Ἡ ἔκφρασι ***«οἱ ἴδιοι»*** σημαίνει *«οἱ οἰκεῖοι του, οἱ δικοί του»*. Προηγουμένως ὁ εὐαγγελιστὴς ἀνέφερε τὸ θλιβερὸ φαινόμενο, ὅτι ὁ κόσμος δὲν ἀναγνώρισε τὸ Λόγο, καίτοι ὁ Λόγος ἦταν στὸν κόσμο, εὐεργετοῦσε τὸν κόσμο καὶ δημιούργησε τὸν κόσμο. Προχωρώντας τώρα ἀναφέρει θλιβερώτερο φαινόμενο, ὅτι ὁ Λόγος ἦλθε στὸ σπίτι του, ἀλλ' οἱ δικοί του δὲν τὸν δέχτηκαν. Οὔτε ὁ κόσμος, ἀλλ' οὔτε οἱ δικοί του παραδέχτηκαν τὸ Λόγο. Οἱ δικοί του εἶνε οἱ Ἰσραηλῖτες, τοὺς ὁποίους ξεχώρισε ἀπὸ τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη καὶ ἔκανε *«ἔθνος ἅγιον»* καὶ *«λαὸν περιούσιον»*, δικό του δηλαδὴ λαὸ καὶ ἔθνος. Προστάτευσε δὲ καὶ εὐεργέτησε κατὰ τρόπο ἐξαιρετικό, θαυματουργικό. Ὄχι ἁπλῶς προστάτευσε καὶ εὐεργέτησε, ἀλλὰ καὶ ὕψωσε καὶ δόξασε!

Ἦλθε δὲ ὁ Λόγος στοὺς δικούς του, τοὺς Ἰσραηλῖτες, ὄχι ὅπως ἐρχόταν τὴν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ μὲ τρόπο ἐξαιρετικό, μοναδικό, καὶ συγχρόνως ἄκρως συγκαταβατικὸ καὶ συγκινητικό. Ἦλθε μὲ τὸν τρόπο τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὅπως ἀναφέρεται στὸ στίχ. 14. *«Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»*! Ὁ δὲ σκοπὸς τοῦ ἐρχομοῦ του ἦταν νὰ εὐεργετήσῃ, νὰ ὑψώσῃ καὶ νὰ δοξάσῃ τὸ λαό του περισσότερο, νὰ τοῦ δείξῃ ὅλη τὴν εὔνοια καὶ τὴ στοργή του. Τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ καὶ ὁ λαός του; Ἔπρεπε νὰ τοῦ ἐπιφυλάξῃ ἐγκάρδια ὑποδοχή. Ἔπρεπε νὰ τὸν τιμήσῃ ὡς οἰκοδεσπότη, ποὺ ἐπισκέπτεται τὸν οἶκο του. Ἀλλ' ὁ λαός του, οἱ δικοί του, τὸν ἀποδοκίμασαν. Τὸν ἔβγαλαν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ τὸν θανάτωσαν μὲ τὸν ἀγριώτερο, ὀδυνηρότερο καὶ ἐξευτελιστικώτερο τρόπο. *«Ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ»*, εἶπεν

ὁ Χριστός (Ματθ. ι' 36). Ὁ δὲ λόγος του βρῆκε ἐφαρμογὴ καὶ στὸν ἴδιο. Ἐχθροὶ τοῦ Θεανθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ, οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ του!

Τραγικὸς ὁ κόσμος, ὁ ἐθνικὸς κόσμος, διότι δὲν γνώρισε τὸ δημιουργὸ καὶ εὐεργέτη του, καὶ λάτρευσε τὰ δημιουργήματα ἀντὶ τοῦ δημιουργοῦ, ἀκόμη καὶ τὰ κατασκευάσματα τῶν δικῶν του χεριῶν. Ἀλλὰ τραγικὸς καὶ ὁ περιούσιος λαός, ὁ Ἰσραήλ, ποὺ γνώρισε τὸν ἀληθινὸ Θεὸ μὲ τὴν ὑπερφυσικὴ ἀποκάλυψι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλ' ὅταν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν καὶ συμπεριφέρθηκε ὅπως οἱ προφητεῖες προέλεγαν, δὲν τὸν ἀναγνώρισε, ἀλλὰ τὸν σταύρωσε. Τραγικὸς ὁ Ἰσραήλ, διότι σταύρωσε τὸ Μεσσία του, τὸ Χριστό, ποὺ ἀνέμενε μὲ λαχτάρα, καὶ θὰ δεχθῇ καὶ θὰ λατρεύσῃ τὸν Ἀντίχριστο. Ἡ τραγικότης τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου καὶ ἡ τραγικότης τοῦ Ἰσραὴλ εἶνε οἱ δύο μεγαλύτερες τραγικότητες τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἀπὸ τὶς δύο τραγικότητες μεγαλύτερη εἶνε ἡ τραγικότης τοῦ Ἰσραήλ.

Τὴ θεότητα τοῦ Λόγου ἀποδεικνύει καὶ ὁ παρὼν στίχος, ***«Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον»***, *«Στὸ σπίτι του ἦλθε, ἀλλὰ καὶ οἱ δικοί του δὲν τὸν δέχτηκαν»*. Ἀφοῦ οἱ Ἰσραηλῖτες ἀνήκουν στὸ Λόγο καὶ ἀποτελοῦν σπίτι του, ἰδιοκτησία του, ὁ Λόγος εἶνε Θεός. Γιὰ ἄγγελο οὐδέποτε ἡ Γραφὴ θὰ ἔλεγε, «Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον». Δὲν εἴμεθα ἰδιοκτησία τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ τοῦ Λόγου, διότι οἱ ἄγγελοι εἶνε σύνδουλοί μας (Ἀποκ. ιθ' 10, κβ' 9), ἐνῷ ὁ Λόγος εἶνε ὁ οἰκοδεσπότης μας. Ρητῶς ὁ ἴδιος ὠνόμασε τὸν ἑαυτό του οἰκοδεσπότη καὶ ἐμᾶς οἰκιακούς του: *«Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;»* (Ματθ. ι' 25).

Στίχ. 12: *«Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ»*.

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχο, ὁ Λόγος ἦλθε στοὺς δικούς του, ἀλλ' οἱ δικοί του δὲν τὸν δέχθηκαν, τὸν ἀποδοκίμασαν. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶνε ἀπόλυτο. Δὲν ἀπέρριψαν τὸ σαρκωμένο Λόγο ὅλοι. Μία μερὶς ἀπὸ τὸν περιούσιο λαὸ τὸν ἐγκολπώθηκε. Τὸν ἀπέρριψαν οἱ πολλοὶ καὶ τὸν ἐγκολπώθηκαν οἱ ὀλίγοι. Ὁ Λόγος - Χριστὸς πῆρε τὴ μειοψηφία, ἀλλὰ τὴν καλὴ μειοψηφία. Οἱ ὀλίγοι εἶνε οἱ πολύτιμοι, τὰ διαμάντια. Οἱ πολλοὶ εἶνε οἱ εὐτελεῖς, τὰ χαλίκια. Οἱ χριστιανοὶ ἂς μὴ αἰσθάνωνται μειονεξία, διότι εἶνε

μειονότης ἔναντι τοῦ κόσμου. Διότι ἕνας χριστιανός, πραγματικὸς χριστιανός, ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ἑκατομμύρια ἀχρίστους καὶ ἀχρήστους, ἀνθρώπους χωρὶς Χριστὸ καὶ χωρὶς χρησιμότητα γιὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τόσο πολὺ ἀξίζει ἕνας ἀληθινὸς χριστιανός, ὥστε καὶ μόνο γι' αὐτὸν ὁ Θεὸς Λόγος θὰ γινόταν ἄνθρωπος καὶ θὰ θυσιαζόταν. Οἱ πιστοὶ ἔλαβαν ἀπ' τὸ Χριστὸ ὑπεραξία. Γιὰ τὴ μερίδα τῶν πιστῶν καὶ τὴν ὑπεραξία τους ὁμιλεῖ ὁ παρὼν στίχος, ***«Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ»***.

Ἡ λέξι ***«ἔλαβον»*** ἔχει σπουδαία σημασία. Μεγάλος φιλόσοφος ἦταν ὁ Πλάτων καὶ μεγάλος διδάσκαλος μέσα στὸν ἐθνικὸ κόσμο. Ἐξετέλεσε καὶ αὐτὸς ἀποστολή. Ἀλλὰ γι' αὐτὸν δὲν θὰ μποροῦσε νὰ λεχθῇ, «ὅσοι ἔλαβον αὐτόν». Γι' αὐτὸν θὰ μποροῦσε νὰ λεχθῇ, «ὅσοι διάβασαν αὐτόν», «ὅσοι μελέτησαν αὐτόν», «ὅσοι παραδέχτηκαν τὴ διδασκαλία του», «ὅσοι πίστευσαν στὴ διδασκαλία του». Γιὰ τὸ Χριστὸ λέγει, ***«ὅσοι ἔλαβον αὐτόν»***, διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει σημασία ὡς διδάσκαλος ἁπλῶς, ἀλλὰ πρῶτον καὶ κυρίως ἔχει σημασία ὡς πρόσωπο αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ὡς θεῖο πρόσωπο. Ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ποὺ πρέπει νὰ τὸν λάβῃς, νὰ τὸν ἐγκολπωθῇς, νὰ τὸν βάλῃς μέσα στὴν καρδιά σου. Γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκφράζεται ἔτσι. Κάποτε ὁ ὑποφαινόμενος σὲ κύκλο ὡρίμων καὶ εὐσεβῶν ἀνθρώπων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ φοιτηταὶ καὶ ἐπιστήμονες, ἔθεσα τὸ ἐρώτημα: «Γιατί γιὰ τὸ Χριστὸ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε, "ὅσοι ἔλαβον αὐτόν", ἐνῷ γιὰ τὸ Σωκράτη ἢ τὸν Πλάτωνα δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε "ὅσοι ἔλαβον τὸν Σωκράτη", ἤ, "ὅσοι ἔλαβον τὸν Πλάτωνα"»; Στὸ ἐρώτημα δὲν ἀπάντησε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ὡρίμους καὶ τοὺς μορφωμένους, ἀλλ' ἕνα παιδὶ δεκατριῶν ἐτῶν. Ὁ Χριστός, εἶπε τὸ παιδί, δὲν εἶνε σὰν τὸν Πλάτωνα καὶ τὸ Σωκράτη· ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ποὺ τὸν παίρνουμε μέσα στὴν καρδιά μας. Θαύμασα τὴν ἀπάντησι τοῦ μικροῦ παιδιοῦ καὶ εἶπα μέσα μου: Ὁ Θεὸς σοφίζει νήπια.

Ὅσοι ἔλαβαν τὸ Χριστό, σ' αὐτοὺς ἔδωσεν ***«ἐξουσίαν»*** νὰ γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ. Τί σημαίνει ***«ἐξουσία»***; Ἐδῶ σημαίνει «*δικαίωμα, προνόμιο*». Σ' ὅσους ἐγκολπώθηκαν τὸ Χριστό, ὁ Χριστὸς ἔδωσε τὸ δικαίωμα, τὸ προνόμιο, νὰ γίνουν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ὁ λόγος δεικνύει, πόσο μεγάλος εἶνε ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ πόσοι μεγάλοι γίνονται οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ γινώμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ, εἶνε πρόσωπο τῆς

Θεότητος, Θεός, ὅπως ὁ Πατέρας του. Μόνο Θεὸς μπορεῖ νὰ δίνῃ τέτοιο δικαίωμα. Ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος δὲν μπορεῖ. Ποτὲ ἡ Γραφὴ δὲν θὰ ἔγραφε, ὅτι ὁ Μιχαὴλ ἢ ὁ Γαβριὴλ ἢ ὁ Μωυσῆς ἢ ὁ Παῦλος δίνει τὸ δικαίωμα νὰ γινώμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ. Τέτοιος λόγος θὰ ἦταν βλάσφημος.

Θεὸς ὁ Χριστός, ἀφοῦ ἔχει καὶ παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ γινώμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ θεοὶ καὶ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀφοῦ λαμβάνουμε τοῦτο τὸ δικαίωμα καὶ γινόμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ. Θεὸς κατὰ φύσιν ὁ Χριστός, θεοὶ κατὰ χάριν ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Θεὸς μέγας ὁ Χριστός. *«Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»*, κηρύττει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Τίτ. β' 13). Περιμένουμε, δηλαδή, νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ μακαρία ἐλπίδα μας καὶ νὰ φανῇ ἡ δόξα τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ μεγάλος Θεὸς καὶ Σωτήρας μας. Καὶ εἶνε ὁ Σωτήρας μας, ἀκριβῶς διότι εἶνε ὁ μεγάλος Θεός. Ἂν δὲν ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Θεός, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς σώσῃ. *«Τίς Θεὸς μέγας ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν;»*. Ἀλλὰ καὶ τίς ἄνθρωπος μέγας ὡς τὸ τέκνον τοῦ Θεοῦ, ὁ κατὰ χάριν θεός;

Μὲ κοσμικὰ κριτήρια μεγάλοι θεωροῦνται οἱ κατέχοντες μεγάλα ἀξιώματα. Ἀλλὰ μὲ τὰ κριτήρια τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Γραφῆς μεγάλοι εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸ προνόμιο νὰ εἶνε τέκνα τοῦ Θεοῦ, θεοὶ κατὰ χάριν. Τὸ νὰ εἶνε κανεὶς τέκνο τοῦ Θεοῦ, θεὸς κατὰ χάριν, αὐτὸ εἶνε τὸ μεγαλύτερο ἀξίωμα καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀξία γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Μὲ κοσμικὰ ἐπίσης κριτήρια σπουδαῖοι θεωροῦνται ὅσοι εἶνε τέκνα μεγάλων ἀξιωματούχων, ἰδίως ὑπουργῶν, πρωθυπουργῶν, προέδρων δημοκρατιῶν καὶ βασιλέων. Ἀλλὰ τί εἶνε οἱ μεγάλοι καὶ τρανοὶ τοῦ κόσμου συγκρινόμενοι μὲ τὸ Θεὸ πατέρα; Τί εἶνε οἱ ἀδύνατοι καὶ οἱ θνητοὶ μπροστὰ στὸν παντοδύναμο καὶ τὸν ἀθάνατο; Μὲ τὰ κριτήρια τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Γραφῆς σπουδαῖοι εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πατέρα ἔχουν καὶ ἐπικαλοῦνται τὸν ἀθάνατο καὶ παντοδύναμο Θεό. Ἰλιγγιῶδες τὸ νὰ σκέπτεται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἔχει τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ πατέρα. Τολμηρὸ τὸ νὰ ἐπικαλῆται ὁ ἄνθρωπος τὸν Ὕψιστο ὡς πατέρα. Γι' αὐτὸ κατὰ τὴ θεία Λειτουργία, προτοῦ ἀπευθύνωμε τὴν προσευχὴ *«Πάτερ ἡμῶν»*, ὁ λειτουργὸς λέγει, *«Καταξίωσον ἡμᾶς, Δέσποτα, τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαι σὲ τὸν ἐπουράνιον Θεὸν πατέρα»*. Ὄντως εἶνε τόλμημα τὸ νὰ ὀνομάζωμε τὸ Θεὸ πατέρα. Ἀλλὰ μᾶς ἔδωσε αὐτὸ τὸ δικαίωμα ὁ Χριστός. Γι'

αὐτὸ ἄλλωστε ἦλθε στὸν κόσμο ὁ Χριστός, γιὰ νὰ μᾶς κάνῃ τέκνα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ εἴμεθα τέκνα, γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ του στὶς καρδιές μας καὶ διεγείρει τὶς καρδιές μας, ὥστε νὰ αἰσθανώμεθα τὸ Θεὸ ὡς πατέρα καὶ νὰ φερώμεθα πρὸς αὐτὸν κράζοντες: «*Ἀββᾶ, ὁ πατήρ*». Ἀββᾶ, πατέρα!

Κάθε χριστιανός, ποὺ ἔχει τὸ προνόμιο νὰ εἶνε τέκνο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ αἰσθάνεται τὸ Θεὸ ὡς πατέρα, ὅσο ταπεινὸς καὶ ἄσημος κοινωνικῶς καὶ ἂν εἶνε, δὲν πρέπει νὰ αἰσθάνεται μειονεξία, ἀλλ' ἀντιθέτως πρέπει νὰ αἰσθάνεται καύχησι ἐν Κυρίῳ. Ἂν κάποιος αἰσθάνεται καύχησι, διότι ἔχει πατέρα ὑπουργὸ ἢ πρωθυπουργό, ἀνθρώπους ἀδυνάτους καὶ θνητούς, ἀσυγκρίτως περισσότερο πρέπει νὰ αἰσθάνεται καύχησι ὁ χριστιανός, διότι ἔχει πατέρα τὸν ὕψιστο, παντοδύναμο καὶ ἀθάνατο Θεό.

Σὲ ποίους ὁ Χριστὸς ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ; Σ' ὅσους ***«ἔλαβον αὐτόν»***, εἶπε πρῶτα ὁ εὐαγγελιστής. Σ' ὅσους ἐγκολπώθηκαν τὸ Χριστό. Πλέον δὲ συγκεκριμένως ὁμιλώντας ἔπειτα ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε, ***«τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ»***. Σ' αὐτούς, ποὺ πιστεύουν στ' ὄνομά του, σ' αὐτοὺς ὁ Χριστὸς ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ.

Προϋπόθεσι καὶ ὅρος, γιὰ νὰ γίνῃ κἄποιος τέκνο τοῦ Θεοῦ, εἶνε νὰ πιστεύῃ στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ λέξι ***«ὄνομα»*** ἐδῶ σημαίνει «*πρόσωπο*». Πιστεύω στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σημαίνει, πιστεύω στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πιστεύω στὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ὄχι ἁπλῶς στοὺς λόγους του. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ἀντικείμενο πίστεως, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπ' αὐτό, ὅτι εἶνε Θεός. Ἡ Γραφὴ οὐδέποτε ὁμιλεῖ γιὰ πίστι στὸ ὄνομα, ἤτοι στὸ πρόσωπο, τοῦ Μιχαὴλ ἢ τοῦ Μωυσῆ ἢ τοῦ Παύλου, ἀλλὰ γιὰ πίστι στὸ ὄνομα, ἤτοι στὸ πρόσωπο, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ πιστοὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πιστεύουν στὸ Θεό, οἱ πιστοὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης πιστεύουν στὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σαρκωμένος.

Γιὰ νὰ γίνῃ κἄποιος τέκνο τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ πιστεύῃ στὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ γιὰ νὰ πιστεύῃ, τί χρειάζεται; «*Οὐ πάντων ἡ πίστις*», λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Β' Θεσ. β' 3). Δὲν ἔχουν ὅλοι πίστι. Δὲν εἶνε γιὰ ὅλους ἡ πίστι. Δὲν ἀξίζουν ὅλοι γιὰ νὰ ἔχουν πίστι. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶδαν πλῆθος θαύματα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, καταπληκτικὰ καὶ πρωτοφανῆ θαύματα, τὰ ὁμολογοῦν στὸ Ταλμούδ, καὶ ὅμως δὲν πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ. Εἶδαν καὶ αὐτὸ τὸ

θαῦμα, ν' ἀνασταίνῃ ὁ Ἰησοῦς τὸν τετραήμερο Λάζαρο, νὰ τινάζῃ ἔξω ἀπὸ τὸ μνῆμα ἕνα πτῶμα σὲ κατάστασι ἀποσυνθέσεως καὶ δυσοσμίας, καὶ ἀντὶ νὰ θαυμάσουν καὶ νὰ πιστεύσουν, μίσησαν περισσότερο τὸν Ἰησοῦ, μίσησαν καὶ τὸ Λάζαρο, καὶ ἔλεγαν: Νὰ σκοτώσωμε καὶ τὸ Λάζαρο, διότι ἐξ αἰτίας τῆς ἀναστάσεώς του πολλοὶ πιστεύουν καὶ ἀκολουθοῦν τὸν Ἰησοῦ! Ἡ πίστι εἶνε καὶ αὐτὴ χάρισμα Θεοῦ. Στοὺς πιστοὺς Φιλιππησίους ὁ Παῦλος ἔγραψε: *«Ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν»* (Φιλιπ. α' 29). *Σὲ σᾶς δόθηκε τὸ χάρισμα, ὄχι μόνο νὰ πιστεύετε στὸ Χριστό, ἀλλὰ καὶ νὰ πάσχετε γιὰ τὸ Χριστό.* Ὅπως εἶνε χάρισμα καὶ προνόμιο τὸ νὰ πάσχῃ κανεὶς γιὰ τὸ Χριστό, ἔτσι εἶνε χάρισμα καὶ προνόμιο καὶ τὸ νὰ πιστεύῃ στὸ Χριστό. Στοὺς ὑπερηφάνους, κακοπροαιρέτους, πεπωρωμένους καὶ διεστραμμένους τὸ χάρισμα καὶ τὸ προνόμιο τῆς πίστεως δὲν δίνεται. Καὶ ἔτσι αὐτοὶ παραμένουν στὴν ἀμφιβολία καὶ στὴν ἀπιστία, καὶ κατατρύχονται καὶ βασανίζονται οἱ ταλαίπωροι ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία καὶ τὴν ἀπιστία γιὰ τιμωρία τους. Τὸ χάρισμα καὶ τὸ προνόμιο τῆς Πίστεως δίνεται στὶς εὐγενεῖς ὑπάρξεις. Καὶ εὐγενεῖς ὑπάρξεις εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ταπεινοφροσύνη, ἀγαθὴ προαίρεσι, τὴ δύναμι νὰ θαυμάζουν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐκτιμοῦν τὰ τεκμήρια τῆς Πίστεως, καθὼς καὶ τὸν ἡρωισμὸ νὰ μετανοοῦν γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους, νὰ καταπολεμοῦν τὰ πάθη τους καὶ ν' ἀλλάζουν ζωή, κόβοντας τὸ δικό τους θέλημα καὶ πειθαρχώντας στὸ θεῖο θέλημα.

Στίχ. 13: *«οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν».*

Ὅσοι πίστευσαν στὸ Χριστό, ἔγιναν τέκνα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν τρόπο τῆς πνευματικῆς γεννήσεως. ***«οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν»***, τονίζει ὁ εὐαγγελιστής. Λόγος πνευματικώτατος καὶ συγκινητικώτατος. Ὀξέως ἀντιδιαστέλλεται ἡ πνευματικὴ γέννησι ἀπὸ τὴ σαρκικὴ γέννησι, τὴ γέννησι τῆς νύχτας. ***«οὐκ ἐξ αἱμάτων»*** σημαίνει, *ὄχι ἀπὸ αἵματα*, ὄχι ἀπὸ τὰ αἵματα τῆς γυναίκας. ***«οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς»*** σημαίνει, *οὔτε ἀπὸ σαρκικὴ ἐπιθυμία*, τὴ γενετήσια ἐπιθυμία καὶ ὁρμὴ τῶν δύο φύλων, ποὺ ἀναζωπυρώνει τὴ σάρκα τους πρὸς ἕνωσι. ***«οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς»*** σημαίνει, *οὔτε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία ἢ θέλησι ἀνθρώπου.*

«ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν» σημαίνει, *ἀλλὰ γεννήθηκαν ἀπ' τὸ Θεό,* μὲ τὴ θέλησι καὶ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ δὲν γεννήθηκαν ἀπὸ αἵματα γυναικῶν, ἀπὸ σεξουαλικὴ ἐπιθυμία καὶ ἀπὸ ἀνθρωπίνη θέλησι, ἀλλὰ γεννήθηκαν ἀπ' τὸ Θεό. «*Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων*», λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος (α' 18). Ὁ Θεὸς θέλησε καὶ μᾶς γέννησε μὲ πνευματικὸ σπέρμα τὸ λόγο τῆς ἀληθείας, γιὰ νὰ εἴμεθα ἕνα ἐκλεκτὸ εἶδος τῶν δημιουργημάτων του. Πόσο ἀνώτερη εἶνε ἡ πνευματικὴ γέννησι ἀπὸ τὴν σαρκικὴ γέννησι! «*Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστι, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι*», τονίζει ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν περίφημο διάλογο μὲ τὸ Νικόδημο (Ἰωάν. γ' 6). «*Αὐτό, ποὺ ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὴ σάρκα, εἶνε σάρκα, καὶ αὐτό, ποὺ ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶνε πνεῦμα*». Πόσο ἀνώτερη εἶνε ἐπίσης ἡ σημασία τῆς πνευματικῆς γεννήσεως ἀπὸ τὴ σημασία τῆς σαρκικῆς γεννήσεως! Οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν πνευματικὴ γέννησι, τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, κληρονομοῦν βασιλεία οὐρανῶν, ἀπερίγραπτη, ἀσάλευτη καὶ αἰωνία βασιλεία. Οἱ ἄνθρωποι χωρὶς πνευματικὴ γέννησι δὲν δύνανται νὰ ἰδοῦν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἐπανειλημμένως ὁ Ἰησοῦς διαβεβαίωσε τὸ Νικόδημο: «*Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ*» (Ἰωάν. γ' 3 καὶ 5). Στὴν Α' Καθολικὴ Ἐπιστολή του, κεφ. 3, στίχ. 1-2, ἐξαίροντας τὸ ὕψος καὶ τὴ σημασία τῆς πνευματικῆς γεννήσεως ὁ Ἰωάννης γράφει: «*Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα Θεοῦ κληθῶμεν. Διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι*». *Κοιτάξετε πόσο μεγάλη ἀγάπη ἔδειξε σὲ μᾶς ὁ οὐράνιος πατέρας, ὥστε νὰ ὀνομασθοῦμε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ κόσμος δὲν μᾶς ἀναγνωρίζει, διότι δὲν γνώρισε τὸ Θεό. Γι' αὐτὸ δὲν μᾶς νοιώθει, διότι δὲν ἔνοιωσε τὸν πατέρα μας. Ἀγαπητοί! Τώρα εἴμεθα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀκόμη δὲν φανερώθηκε τί θὰ εἴμεθα στὸ μέλλον. Τώρα εἴμεθα σὲ κατάστασι ταπεινώσεως. Ἀλλὰ γνωρίζουμε ὅτι, ὅταν φανερωθῇ, θὰ εἴμεθα ὅμοιοι μ' αὐτόν, διότι θὰ τὸν δοῦμε ὅπως εἶνε.* Σὰν παιδιὰ θὰ δοῦμε τὸ Θεὸ καὶ πατέρα μας, καὶ ἡ θέα τῆς μορ-

φῆς του θὰ μᾶς γεμίση μὲ δόξα καὶ μεγαλεῖο. Ἀφάνταστη ἡ δόξα, ποὺ ἀναμένει τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ἀφάνταστο τὸ μεγαλεῖο, ποὺ θ' ἀπολαμβάνουν τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα.

Στίχ. 14: *«Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. Πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας!»*.

Αὐτὸς ὁ στίχος ἔχει μεγάλα δογματικὰ νοήματα καὶ μεγάλη λογοτεχνικὴ χάρι, καὶ προκαλεῖ ἰδιαίτερη συγκίνησι, διότι ἀναφέρεται στὸ μυστήριο τῆς εὐσεβείας, ὅπως χαρακτηρίζει τὴ θεία ἐνανθρώπησι ὁ Παῦλος, –*«καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον»* (Α' Τιμ. γ' 16)–, ὁμιλεῖ γιὰ τὸ Γεγονὸς μὲ γάμμα κεφαλαῖο, τὸ Γεγονός, τὸ ὁποῖο ἔγινε *«δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν»*, τὸ Γεγονός, τὸ ὁποῖο διήρεσε τὴν Ἱστορία σὲ δύο τμήματα.

Προηγουμένως, στὸν στίχ. 11, ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε γιὰ τὸ Λόγο, ὅτι *«εἰς τὰ ἴδια ἦλθε»*, ἦλθε στὸ σπίτι του, στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό. Τώρα λέγει, μὲ ποῖο τρόπο ὁ Λόγος ἦλθε. Ἰδοὺ ὁ τρόπος: ***«Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»***. Ὁ Λόγος ἦλθε μὲ τὸν τρόπο τῆς σαρκώσεως, μὲ τὸ νὰ γίνη ***«σάρξ»***. Ἐδῶ ἡ λέξι ***«σάρξ»*** σημαίνει ***«ἄνθρωπος»***, ὅπως καὶ σ' ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς, π. χ. στὸ Ἠσ. μ' 5, *«ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ»*, *«θὰ ἰδῇ κάθε ἄνθρωπος τὴ σωτηρία, ποὺ στέλνει ὁ Θεός»*· Γαλ. β' 16, *«οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ»*, *«δὲν θὰ δικαιωθῇ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ νόμου, τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, κανεὶς ἄνθρωπος»*. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο συστατικά, τὴν ψυχὴ καὶ τὴ σάρκα, κατὰ συνεκδοχὴν πολλὲς φορὲς ὁ ὅλος ἄνθρωπος ὀνομάζεται ἀπὸ τὸ μέρος *«ψυχή»*, ὅπως π.χ. στὸ Πράξ. κζ' 37, *«Ἦμεν ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ»*, *«Ἤμεθα στὸ πλοῖο ὅλοι οἱ ἄνθρωποι διακόσιοι ἑβδομήντα ἕξ»*, πολλὲς δὲ φορὲς ὀνομάζεται ἀπὸ τὸ μέρος ***«σάρξ»***, ὅπως στὶς περιπτώσεις, ποὺ ἀναφέραμε προηγουμένως. Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν λέγει, «ὁ Λόγος εἰς σάρκα ἦλθεν», ἀλλὰ λέγει, ***«ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»***. Ὁ Λόγος δηλαδὴ δὲν ἦλθε σ' ἕνα ἄνθρωπο καὶ ἑνώθηκε μαζί του, ὅπως δίδασκε ὁ αἱρεσιάρχης Νεστόριος, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Λόγος ἔγινεν ἄνθρωπος. Ὁ Λόγος δὲν ἐμφανίστηκε στὸν κόσμο μὲ φαινομενικὴ ἀνθρωπίνη μορφή, ὅπως σὲ περιπτώσεις θεοφανειῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλ' ἐμφανίστηκε μὲ πραγματικὴ ἀνθρωπίνη μορ-

φή, ἔγινε πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἄνθρωπος μὲ σῶμα καὶ ψυχή. Ἐπειδὴ οἱ αἱρετικοὶ Δοκῆτες δίδασκαν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἄνθρωπος *«κατὰ δόκησιν»*, κατὰ τὸ φαινόμενο δηλαδή, γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς χρησιμοποίησε τὸ ρῆμα ***«ἐγένετο»***. Ὁ Λόγος ***«ἐγένετο»***, ἔγινεν ἄνθρωπος. Ἡ ἐνανθρώπησι τοῦ Λόγου ὑπῆρξε γεγονός, ὄχι φαντασία. Ἂν ὁ Λόγος εἶχεν ἐνανθρωπήσει, σταυρωθῆ καὶ ἀναστηθῆ φαινομενικῶς καὶ ὄχι πραγματικῶς, τότε καὶ ἡ σωτηρία μας θὰ ἦταν φαινομενικὴ καὶ ὄχι πραγματική! Τότε ἐπίσης τὰ ἔργα τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων θὰ ἦταν θέατρο, ἀπάτη καὶ ἐμπαιγμός! Ἡ Ἐκκλησία γνώρισε πολὺ γελοίους αἱρετικούς. Καὶ τέτοιους αἱρετικοὺς γνωρίζει καὶ σήμερα.

Ἡ διακήρυξι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»***, δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος μεταβλήθηκε σὲ ἄνθρωπο, δὲν σημαίνει, μὲ ἄλλες λέξεις, ὅτι ἡ θεία φύσι καὶ οὐσία μετατράπηκε σὲ ἀνθρωπίνη φύσι καὶ οὐσία, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος ἔλαβε, προσέλαβε, φόρεσε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι. Ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινεν ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶνε Θεός. Εἶνε ἀδύνατο νὰ παύσῃ ὁ Θεὸς νὰ εἶνε Θεός. Ὁ Θεὸς εἶνε ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος. *«Κατ' ἀρχὰς σύ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ»* (Ψαλμ. ρα' 26-28). Σύ, Κύριε, διακηρύσσει ὁ Ψαλμῳδός, στὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου δημιούργησες τὴ γῆ καὶ τοὺς οὐρανούς. Τὰ δημιουργήματά σου φθείρονται, παλιώνουν, καταστρέφονται καὶ θ' ἀλλαχθοῦν, ἀλλὰ σὺ μένεις, δὲν ἀλλάζεις, εἶσαι πάντοτε ὁ αὐτός. *«Κύριος»* ἐδῶ, στὰ ἑβραϊκὰ Γιαχβέ, ὁ ὁποῖος εἶνε πάντοτε ὁ αὐτός, ἀμετάβλητος καὶ ἀναλλοίωτος, συμφώνως πρὸς τὴ βεβαίωσι τοῦ ἀποστόλου στὸ Ἑβρ. α' 8, 10-12, εἶνε ὁ Υἱός, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ στὸ Ἑβρ. ιγ' 8 ὁ ἀπόστολος διακηρύσσει: *«Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας»*. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε πάντοτε ὁ αὐτός, ἀναλλοίωτος καὶ ἀμετάβλητος. Καὶ ὁ Πλάτων διακήρυττε, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ὁ *«ἀεὶ ὡσαύτως κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχων»*, ὁ πάντοτε ἔχων τὰ αὐτὰ ἰδιώματα καὶ πάντοτε εὑρισκόμενος στὴν αὐτὴ κατάστασι, τὴν κατάστασι τῆς τελειότητος.

Ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινεν ἄνθρωπος παραμένοντας Θεός. Ἔγινεν αὐτὸ ποὺ δὲν ἦταν, καὶ παρέμεινεν αὐτὸ ποὺ ἦταν. Διακηρύσσον-

τας ὁ Παῦλος, τί εἶνε ὁ Χριστός, γράφει στὸ Κολ. β' 9: *«Ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς». Μέσα στὸν ἄνθρωπο Χριστὸ κατοικεῖ ὅλος ὁ πλοῦτος τῆς θεότητος οὐσιωδῶς.* Μέσα στὸν ἄνθρωπο Χριστὸ κατοικεῖ ὅλη ἡ θεία οὐσία, ἡ θεότης. Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ εἶνε ἄνθρωπος καὶ Θεός, Θεάνθρωπος. *«Εἷς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς»*, γράφει ἐπίσης ὁ ἀπόστολος στὸ Α' Τιμ. β' 5. Ἡ ἀληθὴς ἔννοια τοῦ χωρίου τούτου εἶνε: *Ὁ αὐτὸς εἶνε Θεός, ὁ αὐτὸς εἶνε καί μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς.* Ὁ αὐτὸς εἶνε Θεός, ὁ αὐτὸς εἶνε καὶ μεσίτης ὡς ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς. Ὁ αὐτὸς συνδυάζει τὴν ἰδιότητα τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου - μεσίτου. Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Ἰουδαίους τὸν παραδοξότατο ἐκεῖνο λόγο, τὸν ἀδιανόητο ἀνθρωπίνως, *«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»* (Ἰωάν. β' 19). *Θανατώσετε αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ τὸ ἀναστήσω.* Γιατί ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τὸ σῶμα του ναὸ καὶ εἶπε, ὅτι ὁ ἴδιος θὰ ἀνέσταινε τὸ ναό, τὸ σῶμα του, πρᾶγμα ποὺ οὔτε τόλμησε οὔτε διανοήθηκε ποτὲ νὰ εἰπῇ κανεὶς γιὰ τὸν ἑαυτό του; Ποῖος πράγματι εἶπε ποτὲ ἢ διανοήθηκε νὰ εἰπῇ, *«Θανατώσετέ με καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ἀναστήσω τὸν ἑαυτό μου»*; Μόνον ὁ Χριστὸς εἶπε τέτοιο λόγο. Ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τὸ σῶμα του ναό, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι μέσα στὸ σῶμα του κατοικοῦσε ἡ θεότης. Καὶ εἶπε, ὅτι θὰ ἀνέσταινε ὁ ἴδιος τὸ σῶμα του, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ἦταν Θεός. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους: «Δὲν εἶμαι μόνον ἄνθρωπος, ὅπως σεῖς νομίζετε. Εἶμαι καὶ Θεός. Ὡς ἄνθρωπο θὰ μὲ θανατώσετε. Ἀλλ' ὡς Θεὸς δὲν πεθαίνω. Ὡς Θεὸς θὰ ζῶ καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ἀναστήσω τὸ σῶμα μου». Θεὸς καὶ ἄνθρωπος συγχρόνως ὁ Χριστός. Αὐτὸ ποὺ ἦταν, καὶ αὐτὸ ποὺ ἔγινε.

Ποῦ εἶνε οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται τὴ θεότητα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας καὶ διδάσκουν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ἄγγελος στὸν οὐρανὸ καὶ ἄνθρωπος στὴ γῆ μέχρι τὸ θάνατό του, καὶ πάλιν εἶνε ἄγγελος μετὰ τὴν ἀνάστασί του;

Τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε θεανδρικό. Τί σημαίνει θεανδρικό; Σημαίνει, ὅτι αὐτὸ τὸ πρόσωπο εἶνε *Θεὸς* καὶ συγχρόνως *«ἀνήρ», ἄνθρωπος*. Δύο φύσεις, ἡ θεία φύσι καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσι, ἑνώθηκαν, ὄχι ἐπιπολαίως, ὅπως συγκολλῶνται δύο σανίδες ἢ δύο μέταλλα, ἀλλ' ὀργανικῶς, ὅπως ἑνώνονται ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα.

Ἀπὸ τὴν ὀργανικὴ δὲ ἕνωσι τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως προῆλθε τὸ θεανδρικὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δύο φύσεις, ἀλλ' ἕνα πρόσωπο! Ἡ ὑπόστασι τοῦ Λόγου ἔγινε καὶ ὑπόστασι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ ὀργανικὴ ἕνωσι τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔγινε στὴν κοιλία τῆς ἁγίας Παρθένου. Ὅπως εἶπε πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ κοιλία τῆς ἁγίας Παρθένου ἔγινε τὸ ἐργαστήριο τῆς ἑνώσεως τῶν δύο φύσεων. Ἡ Παναγία κυοφόρησε καὶ γέννησε, ὄχι ἁπλῶς ἄνθρωπο, ἀλλὰ Θεάνθρωπο. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὀνομάζεται Χριστοτόκος, ὅπως ἤθελεν ὁ Νεστόριος, ἀλλὰ Θεοτόκος. Ὅταν μετὰ τὸν εὐαγγελισμό της ἡ Παρθένος συναντήθηκε μὲ τὴν Ἐλισάβετ, ἡ Ἐλισάβετ εἶπε παραδοξότατο λόγο, ποὺ ἦταν ἀδύνατο φυσικῶς νὰ ἔλθῃ στὴ διάνοια ἀνθρώπου. Ἕνα ἔμβρυο, ποὺ ἦταν στὴν κοιλία τῆς Παρθένου, ἡ Ἐλισάβετ τὸ ὠνόμασε Κύριό της, τουτέστι Θεό της. *«Καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με;»* (Λουκ. α' 43). *Πῶ, πῶ! Ἀπὸ ποῦ ἡ μεγάλη αὐτὴ τιμή, νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμένα ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου μου;* Ἡ Ἐλισάβετ ὠνόμασε Κύριό της τὸ ἔμβρυο, ποὺ ἐκυοφορεῖτο στὴν κοιλία τῆς Παρθένου, καὶ τὴν Παρθένο ὠνόμασε μητέρα τοῦ Κυρίου, τουτέστι μητέρα τοῦ Θεοῦ, διότι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τὴν ἐνέπνευσε καὶ γνώρισε τὸ μυστήριο, ὅτι ἡ Παρθένος συνέλαβε καὶ κυοφοροῦσε τὸ Θεό.

Ἡ ὀργανικὴ ἕνωσι τῶν δύο φύσεων, τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε μέγα θαῦμα καὶ μυστήριο, ἀπερινόητη καὶ ἀκατάληπτη ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας. Τρία εἶνε τὰ μεγαλύτερα μυστήρια, οἱ πλέον ἀπερινόητες καὶ ἀκατάληπτες ἀλήθειες τῆς Πίστεώς μας. Πρῶτον ὁ Τριαδικὸς Θεός, πῶς τὰ τρία πρόσωπα εἶνε ἕνας Θεός. Δεύτερον ἡ σάρκωσι τοῦ Λόγου ἢ θεία ἐνανθρώπησι, ἡ ὀργανικὴ ἕνωσι τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως σὲ ἕνα πρόσωπο, τὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τρίτον ἡ Θεία Εὐχαριστία, πῶς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται σὲ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, καὶ κάτω ἀπὸ τὴ μορφὴ τοῦ ἁγιασμένου ἄρτου καὶ οἴνου εἶνε οὐσιωδῶς καὶ πραγματικῶς αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος Χριστός, ὁλόκληρος δὲ σὲ κάθε μαργαρίτη τῆς Θείας Κοινωνίας.

Ἡ Τετάρτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δογμάτισε, ὅτι οἱ δύο φύσεις, ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη, ἑνώθηκαν στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως.

Τὸ ἀτρέπτως σημαίνει, ὅτι ἡ ἕνωσι ἔγινε χωρὶς ἡ θεία ἢ ἡ

ἀνθρωπίνη φύσι νὰ ὑποστῇ τροπὴ ἢ μεταβολή. Κάθε μία ἀπὸ τὶς δύο φύσεις διατήρησε τὴν ἰδιότητά της, τὰ χαρακτηριστικά της, τὴν ἰδιαιτερότητά της. Ὁ Χριστὸς εἶνε τέλειος Θεὸς καὶ συγχρόνως τέλειος ἄνθρωπος.

Τὸ ἀσυγχύτως σημαίνει, ὅτι μὲ τὴν ἕνωσι οἱ δύο φύσεις δὲν ὑπέστησαν σύγχυσι, δὲν ἀναμίχθηκαν ὥστε ἀπὸ τὶς δύο φύσεις νὰ προκύψῃ μία τρίτη φύσι. Οἱ δύο φύσεις παρέμειναν διακεκριμένες ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη, διατήρησαν τὴ διαφορά τους.

Τὸ ἀδιαιρέτως καὶ τὸ ἀχωρίστως σημαίνουν, ὅτι οἱ δύο φύσεις εἶνε, ὅπως εἴπαμε, ὀργανικῶς ἡνωμένες καὶ δὲν διαιροῦνται, δὲν χωρίζονται ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ὅπως τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος εἶνε ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως ἑνωμένα, ἔτσι καὶ οἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ. Ἀφ' ἧς στιγμῆς οἱ δύο φύσεις ἑνώθηκαν, θὰ ἐξακολουθοῦν πάντοτε νὰ εἶνε ἑνωμένες, οὐδέποτε θὰ χωρισθοῦν. Αἰωνίως ὁ Χριστὸς θὰ εἶνε καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, αἰώνιο τεκμήριο ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ δὲν ἀρνοῦνται μόνο τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ· ἀρνοῦνται καὶ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του μετὰ τὸ θάνατό του. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε, λένε, ἔπαυσε νὰ εἶνε ἄνθρωπος καὶ ἀναστήθηκε ὡς ἄγγελος. Ἀλλ' ἡ Γραφὴ ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ μετὰ τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάστασί του ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος. Παραθέτοντας ὁ ἀπόστολος Πέτρος τὸ Ψαλμ. ιε' (ιστ') 8-11 καὶ σχολιάζοντας αὐτὸ λέγει, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐγκαταλείφθηκε στὸν ᾅδη καὶ ἡ σάρκα του δὲν γνώρισε φθορά, ἀποσύνθεσι, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε (Πράξ. β' 25-32). Ἡ ψυχὴ δηλαδὴ ἀπὸ τὸν ᾅδη ἐπανῆλθε στὸ σῶμα, καὶ ἔτσι ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ ἀναστὰς Χριστὸς ἔχει σῶμα καὶ ψυχή, εἶνε ἄνθρωπος, ὄχι ἄγγελος, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀναστὰς Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, γι' αὐτὸ ἀπευθυνόμενος στὴ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ στὶς ἄλλες μυροφόρες μᾶς ὠνόμασε ἀδελφούς. *«Πορεύου πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου»* (Ἰωάν. κ' 17). *«Ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Κἀκεῖ με ὄψονται»* (Ματθ. κη' 10). Καὶ κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία ὁ Χριστὸς θὰ μᾶς ὀνομάσῃ ἀδελφούς. Θὰ εἰπῇ στοὺς δικαίους, ποὺ κάνουν τὸ καλό: *«Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε»* (Ματθ. κε' 40). Οἱ ἄγγελοι δὲν μᾶς ἔχουν καὶ δὲν

μᾶς ὀνομάζουν ἀδελφούς, διότι εἶνε ἄλλης φύσεως. Ὁ Στέφανος ὠνόμασε τὸ Χριστὸ *«Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»*. Εἶπε πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸ Συνέδριο: *«Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἑστῶτα»* (Πράξ. ζ' 56). Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε γιὰ τὸν ἑαυτό του ἀναφερόμενος στὴ Δευτέρα Παρουσία του: *«Ὅταν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»* (Ματθ. κε' 31). Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ὀνομάζεται μὲ τὴν ὀνομασία *«ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»*, εἶνε ἄνθρωπος. Ὡς *«υἱὸς τοῦ Θεοῦ»* εἶνε Θεός, καὶ ὡς *«Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»* εἶνε ἄνθρωπος. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπεν ἐπίσης, ὅτι ὁ Θεὸς *«ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην... ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε»* (Πράξ. ιζ' 31). Κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία ὁ Θεὸς θὰ κρίνῃ τὸν κόσμο *«ἐν ἀνδρί»*, δι' ἀνδρός, δι' ἀνθρώπου, ὄχι δι' ἀγγέλου, ὅπως φλυαροῦν οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ.

Τὰ ἐπιχειρήματα, ποὺ ἀναφέραμε, ἀλλὰ καὶ ἄλλα, ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφέρωμε, δὲν εἶνε μόνον ἐναντίον τῶν Ψευδο-Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν Μονοφυσιτῶν, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ ἀπορροφήθηκε ἀπὸ τὴ θεία φύσι του. Ἐπαναλαμβάνουμε τὴ διατύπωσι τῆς Τετάρτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία ἔγινε στὴ Χαλκηδόνα: Ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσι ἑνώθηκαν στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως. Ὁ Χριστὸς αἰωνίως θὰ εἶνε καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, Θεάνθρωπος.

Μετὰ τὴ διακήρυξι, ***«Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»***, ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ***«καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»***. Πόσο συγκινητικὴ ἀλήθεια ἐκφράζει καὶ αὐτὴ ἡ φράσι, ***«καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»***! Αὐτὴ ἡ φράσι ὑπενθυμίζει τὴ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου. Στὴ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου παρουσιαζόταν ὁ Θεὸς γιὰ νὰ μιλήσῃ στὸ λαό του, καὶ ἔλαμπεν ἡ σκηνὴ ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἡ φράσι, *«καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»* ὑπενθυμίζει ἐπίσης τὴν shekina, ὅπως σὲ μεταγενεστέρους χρόνους ὠνομαζόταν ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ λάμψι, ἡ ὁποία ἐκπεμπόταν ἀπ' τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ἡ φράσι, ***«καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»***, μεταφράζεται *«καὶ κατῴκησεν ἀνάμεσά μας»*. Ὁ Λόγος - Χριστὸς ἔγινε συνάνθρωπός μας καὶ συγκάτοικός μας! Διὰ μέσου προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ Θεὸς εἶχεν ὑποσχεθῆ, ὅτι θὰ κατοικοῦσε μεταξύ μας. Καὶ ἰδοὺ ἐξεπλήρωσε τὶς ὑποσχέσεις του. Στὸ Β' Κορ. στ' 16-18 ὁ ἀπόστολος γράφει πρὸς τοὺς πιστούς, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὴν Ἐκκλησία, τὸ μεγάλο καὶ

ζωντανὸ ναὸ τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ: *«Ὑμεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ Θεός, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. Διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει Κύριος παντοκράτωρ»*. Ἐξηγοῦμε τὸ ἀποστολικὸ χωρίο: *Σεῖς, οἱ πιστοί, εἶσθε ναὸς τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ, κατοικητήριο τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ εἶνε σύμφωνο μὲ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑποσχέθηκε: Θὰ κατοικήσω ἀνάμεσά τους καὶ θὰ περιπατῶ ἀνάμεσά τους. Καὶ θὰ εἶμαι Θεός τους, καὶ αὐτοὶ θὰ εἶνε λαός μου. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος λέγει ἐπίσης: Νὰ βγῆτε ἀνάμεσα ἀπ' αὐτούς, τοὺς ἀπίστους, καὶ νὰ ξεχωρισθῆτε, καὶ νὰ μὴ ἐγγίζετε τίποτε τὸ ἀκάθαρτο. Καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀγκαλιάσω, καὶ θὰ εἶμαι πατέρας σας, καὶ σεῖς θὰ εἶσθε υἱοὶ καὶ θυγατέρες μου, λέγει ἀκόμη ὁ παντοκράτωρ Κύριος.* Συμφώνως πρὸς αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἦλθε καὶ κατῴκησε καὶ περιπάτησε ἀνάμεσά μας, καὶ μᾶς ἔκανε ναό του καὶ λαό του καὶ παιδιά του, εἶνε *«ὁ Θεός»*, ὁ *«Κύριος»*, ὁ *«Κύριος παντοκράτωρ»*, ὁ Ἐλωχὶμ στὰ ἑβραϊκά, ὁ Ἰεχωβᾶ, ὁ Ἰεχωβᾶ σαβαώθ. Ποῦ εἶνε οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Οἱ δύο πρῶτες προτάσεις τοῦ ἑρμηνευομένου στίχου, ***«Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»***, συνιστοῦν συγκινητικὴ ἀντίθεσι πρὸς τὸν πρῶτο στίχο τοῦ Εὐαγγελίου, ***«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»***. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ***«ἦν»***, ἦταν, ***«ἐγένετο»***, ἔγινε! Ὁ ἄκτιστος ἐκτίσθη! Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἦταν ***«πρὸς τὸν Θεόν»***, μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, ***«ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»***, κατῴκησε μαζί μας! Τὸ μέλος τῆς Θείας Οἰκογενείας, ὅπως ἐκφράζονται οἱ μυστικοὶ θεολόγοι, κατέστη μέλος τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἦταν ***«Θεός»***, ἔγινε ***«σάρξ»***, ἄνθρωπος.

Κατὰ τὴν παλαιὰ ἐποχὴ ὁ Θεὸς ἔκανεν ἄνθρωπο, κατὰ τὴ νέα ἐποχὴ ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος! Κατὰ τὴν παλαιὰ ἐποχὴ ὁ ἄνθρωπος ἔγινε *«κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν»* τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴ νέα ἐποχὴ ὁ Θεὸς ἔγινε *«κατ' εἰκόνα και ὁμοίωσιν»* τοῦ ἀνθρώπου!

Ποιός θὰ περίμενε, ποιός θὰ φανταζόταν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ γινόταν ἄνθρωπος; Ἂν ὁ Θεὸς μᾶς ἔλεγε, «Τί θέλετε νὰ κάνω γιὰ

νὰ σᾶς δείξω τὴν ἀγάπη μου;», ποιός θὰ σκεπτόταν νὰ ζητήση, ὁ Θεὸς νὰ γίνη ἄνθρωπος; Ὁ Θεὸς ἔκανε γιὰ μᾶς πρᾶγμα, ποὺ ὄχι μόνο δὲν θὰ τολμούσαμε νὰ ζητήσωμε, ἀλλ' οὔτε θὰ μπορούσαμε νὰ διανοηθοῦμε. Τόσο πολὺ μᾶς ἀγαπάει ὁ Θεός, ὥστε κάνει γιὰ μᾶς πράγματα πολὺ ἀνώτερα ἀπ' ὅ,τι ζητᾶμε ἢ σκεπτόμεθα. Τόσο πολὺ μᾶς ἀγαπάει ὁ Θεός, ὥστε γιὰ μᾶς ἔγινε σὰν ἐμᾶς! Ὦ Κύριε, ἀναφωνεῖ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὑπερέβης τὶς προσδοκίες μας!

Ἡ σάρκωσι ἢ ἐνανθρώπησι τοῦ Λόγου περιλαμβάνει πλῆθος ταπεινώσεις. Ὁ ὑψηλὸς Θεός, ὁ Ὕψιστος, ἔγινε ταπεινὸς ἄνθρωπος. Ὁ Κύριος ἔγινε δοῦλος. Ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων ἔγινεν ὑπήκοος. Ὁ ἄκτιστος καὶ κτίστης τῶν ἁπάντων ἔγινε κτίσμα. Ὁ ἄπειρος ἔγινε πεπερασμένος. Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖο δὲν χωροῦν οἱ οὐρανοί, χώρεσε στὴν κοιλία μιᾶς γυναίκας. Ὁ ἀγενεαλόγητος ἀπέκτησε γενεαλογικὸ δένδρο, προγόνους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μεγάλοι ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀσεβεῖς. Ὁ ἄναρχος ἔλαβε ἀρχή, ἄρχισε. Ὁ ἄχρονος καὶ ὁ αἰώνιος μπῆκε στὴ σχετικότητα τοῦ χρόνου. Ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἔγινε παιδὶ νέο. Ὁ παντοδύναμος ἔγινε ἀδύναμο καὶ κλαυθμηρίζον νήπιο. Ὁ ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος ἔγινε τρεπτός, ὑποκείμενος σὲ φυσικὲς καὶ ἀνθρώπινες μεταβολές. Ὁ πάνσοφος καὶ παντογνώστης περιβλήθηκε ἄγνοια καὶ πρόκοπτε σὲ γνῶσι καὶ σοφία. Ὁ ἀνενδεὴς περιῆλθε σὲ κατάστασι ἐνδείας, ντύθηκε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι μὲ ὅλη τὴν πτωχεία της καὶ ὅλες τὶς ἀνάγκες της, καὶ τὶς ταπεινότερες ἀνάγκες, γιὰ τὶς ὁποῖες αἰσθανόμεθα αἴσθημα αἰδημοσύνης, ντροπῆς. Ὁ πλούσιος πτώχευσε. Ὁ ἔνδοξος ταπεινώθηκε, μειώθηκε σφόδρα, ἐξουθενώθηκε. Ὁ Ἰησοῦς, λέγει ὁ Παῦλος, *«ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος»* (Φιλιπ. β' 6-7). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δηλαδή, ἐνῷ ἦταν στὴ μορφὴ Θεοῦ, ἐνῷ ἦταν Θεός, δὲν θεώρησε τὴν ἰσοθεΐα του εὐκαιρία γιὰ ἀπόλαυσι τῶν θείων μεγαλείων του, ἀλλὰ μείωσε, ἐξουθένωσε τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ νὰ λάβη μορφὴ δούλου, μὲ τὸ νὰ ἔλθη στὴ μορφὴ τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὸ νὰ γίνη ὁ Θεὸς ἄνθρωπος.

Μὲ τὸ νὰ γίνη ὁ Λόγος ἄνθρωπος δὲν ἔπαυσε βεβαίως νὰ εἶνε Θεός. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἐνανθρώπησί του ὑπέστη μείωσι, ἐξουθένωσι. Ὁ Θεὸς ὡς ἄνθρωπος ταπεινώθηκε σφόδρα! *«Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»*, ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, καὶ γιὰ ποιό προπάντων σκοπό;

Γιὰ νὰ μπορῇ γιὰ χάρι μας νὰ πάθη, νὰ θυσιασθῇ, νὰ ὑποστῇ τὸ φρικτότερο καὶ ἐξευτελιστικώτερο μαρτύριο, τὴ σταύρωσι, καὶ νὰ φθάσῃ ἔτσι στὴν ἄκρα ταπείνωσι.

Ἀλλ' ἡ θεία ἐνανθρώπησι δὲν ἔχει μόνο τὴν πλευρὰ τῆς ταπεινώσεως· ἔχει καὶ τὴν πλευρὰ τῆς δόξης. Ὅταν ὁ Θεὸς παρουσιαζόταν στὴ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, ἡ δόξα του, ἡ λάμψι του, πλημμύριζε τὸν τόπο. Καὶ ὅταν ὁ Λόγος ***«ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»***, *κατῴκησεν ἀνάμεσά μας*, ποικιλοτρόπως φανερώθηκε ἡ δόξα του. Ὄχι βεβαίως ὅλη ἡ δόξα του, ἀλλὰ μέρος ἀπὸ τὴ δόξα του, ἀφοῦ μὲ τὴν ἐνανθρώπησί του ὁ Κύριος ταπεινώθηκε, ἀφοῦ «ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης», ὁ λαμπρός, ὁ πάμφωτος ἥλιος, συνέστειλε τὶς ἀκτῖνες του, γιὰ νὰ γίνῃ τὸ ἀπρόσιτο φῶς του ἱλαρό, ἁπαλό, γλυκὺ καὶ προσιτό. ***«Καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός. Πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας!»***.

Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν λέγει, «εἴδομεν τὴν δόξαν αὐτοῦ», ἀλλὰ λέγει, ***«ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ»***. Τὸ ***«ἐθεασάμεθα»*** εἶνε ρῆμα πλουσιώτερο καὶ ὡραιότερο ἀπὸ τὸ «εἴδομεν». Τὸ ***«ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρὸς»*** σημαίνει: *Ἀπολαύσαμε σὰν ἔκπλαγο θέαμα τὴ δόξα, τὴν ἀκτινοβολία, τὸ μεγαλεῖο, τὴν ὑπερκόσμια αἴγλη του, ποὺ ἔχει σὰν μονογενὴς Υἱὸς ἀπὸ τὸν Πατέρα του.*

Ἐὰν ὁ Λόγος - Χριστὸς ἦταν ἄγγελος, ὅπως διδάσκουν οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, δὲν θὰ ὠνομαζόταν μονογενής. Διότι ἀγγέλους, κτιστοὺς υἱούς, ὁ Θεὸς ἔχει πολλούς, καὶ γι' αὐτὸ κανεὶς ἄγγελος δὲν μπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ μονογενής. Ὁ Λόγος - Χριστὸς ὀνομάζεται μονογενής, διότι δὲν εἶνε ἄγγελος, ἀλλ' ἀνώτερος τῶν ἀγγέλων, Υἱὸς μὲ μοναδικὴ ἔννοια. Ἀλλ' ἀνώτερος τῶν ἀγγέλων εἶνε μόνον ὁ Θεός. Ἄρα ὁ Χριστὸς περιλαμβάνεται στὴν ἔννοια τοῦ Θεοῦ, εἶνε πρόσωπο τῆς Θεότητος, εἶνε *«ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός»* (Β' Ἰωάν. 3), ὁ φύσει Υἱὸς τοῦ φύσει Πατρός, ὁ φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρός. Καὶ ὡς φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἔχει ἴση δόξα μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, ἤ, καλλίτερα, ἔχει τὴν αὐτὴ δόξα μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα. Ὅλα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἔχει καὶ ὁ Υἱός. Κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του ὁ Υἱὸς εἶπε πρὸς τὸν Πατέρα: *«Τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά»* (Ἰωάν. ιζ' 10). Ὅλα τὰ δικά μου εἶνε δικά σου, καὶ ὅλα τὰ δικά σου εἶνε δικά μου. Συνεπῶς ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς εἶνε καὶ δόξα τοῦ Υἱοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ

Ἰησοῦς, ὁμιλώντας γιὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία του, ἄλλοτε ἔλεγε, «*Μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ*» (Ματθ. ιστ' 27), καὶ ἄλλοτε ἔλεγε, «*Ὅταν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ*» (Ματθ. κε' 31). Τὸ αὐτὸ βεβαίως ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ δόξα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου εἶνε «*τὸ τῆς δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα*» (Α' Πέτρ. δ' 14). Μία εἶνε ἡ δόξα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Πνεύματος Ἁγίου.

Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐμφανίστηκε στὸν κόσμο ὡς ταπεινὸς ἄνθρωπος, τόσο δὲ ταπεινός, ὥστε ἡ ταπεινὴ ἐμφάνισί του νὰ σκανδαλίζῃ τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ μὴ τὸν πιστεύουν, πῶς ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ***«καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ»***; Ποῦ οἱ ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι εἶδαν τὴ δόξα τοῦ Ἰησοῦ; Οἱ ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι εἶδαν τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ στὴ διδασκαλία, στὰ θαύματα καὶ στὴ ζωή του.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ὑπερέχει ἀσυγκρίτως τῆς διδασκαλίας ὅλων τῶν σοφῶν ὅλων τῶν αἰώνων. Ὄργανα τῶν Ἰουδαίων, ποὺ πῆγαν νὰ συλλάβουν τὸν Ἰησοῦ, ἀφωπλίστηκαν ἀπὸ τὴ διδασκαλία του καὶ ὡμολόγησαν: «*Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος*» (Ἰωάν. ζ' 46). Ἰσχυρὰ πνεύματα τῆς ἀνθρωπότητος, μάλιστα καὶ πατριάρχες τῆς ἀπιστίας καὶ ἀθεΐας, παραδέχονται καὶ ὁμολογοῦν, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου εἶνε ἄφθαστη, ἀσύγκριτη, μοναδική. Τρανὴ καὶ ἁπτὴ ἀπόδειξι τῆς ἀσύγκριτης καὶ μοναδικῆς σοφίας τοῦ Χριστοῦ εἶνε τὸ Εὐαγγέλιο. Ὅπως λάμπει καὶ ἀκτινοβολεῖ ὁ ἥλιος, ἔτσι λάμπει καὶ ἀκτινοβολεῖ τὸ Εὐαγγέλιο, τὸ ὁλόχρυσο βιβλίο, ὁ βασιλεὺς τῶν βιβλίων.

Τὰ θαύματα ἐπίσης τοῦ Χριστοῦ ἦταν πρωτοφανῆ. Τὰ πλήθη καταπλήσσονταν καὶ ἔλεγαν: «*Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ*» (Ματθ. θ' 33). Οὐδέποτε παρουσιάστηκε τέτοιο φαινόμενο στὸν Ἰσραήλ. Ἀπὸ τὰ θαύματα περισσότερο ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Χριστοῦ φάνηκε στὸ θαῦμα τῆς μεταμορφώσεως. Ὁ εὐαγγελιστὴς ἦταν ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀποστόλους, ποὺ ἀξιώθηκαν νὰ ἰδοῦν τὸ θαῦμα τῆς μεταμορφώσεως. Κατὰ τὴ μεταμόρφωσι ὁ σαρκωμένος Λόγος ἀνέσυρε λίγο τὸ παραπέτασμα τῆς σάρκας, παραγύμνωσε λίγο τὴ θεότητά του, ἄφησε νὰ διαφύγουν ἀκτῖνες τῆς θείας δόξης του καὶ τὸ πρόσωπό του ἔλαμψε σὰν τὸν ἥλιο καὶ τὰ ἐνδύματά του ἔγιναν λευκά, πάλλευκα, σὰν τὸ φῶς,

σὰν τὸ χιόνι. Ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους, ὅπου ἔγινεν ἡ μεταμόρφωσι, λούστηκε μέσα στὸ φῶς, ἄκτιστο φῶς. Καὶ οἱ ψυχὲς τῶν θεατῶν τοῦ μεγαλείου τοῦ Χριστοῦ πλημμύρισαν ἀπὸ εὐτυχία. Ὁ κορυφαῖος Πέτρος δὲν ἤθελε νὰ κατεβοῦν ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους. «*Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι*», εἶπε στὸν Ἰησοῦ (Ματθ. ιζ' 4). Κύριε, εἶνε καλό, εἶνε ἰδανικό, νὰ μείνωμε ἐδῶ, στὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους, καὶ νὰ βλέπωμε τὴ δόξα σου. Ἀλλ' ἀκόμη περισσότερο ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Χριστοῦ ἐξέλαμψε στὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεώς του, τῆς αὐτοαναστάσεώς του, τὸ μεγαλύτερο, τὸ τρισένδοξο θαῦμα τῆς Πίστεώς μας. Μὲ τὴ μεταμόρφωσι πλημμύρισε ἀπὸ φῶς ἡ κορυφὴ ἑνὸς ὄρους. Μὲ τὴν ἀνάστασι «*νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια*»! Τὰ σύμπαντα πλημμύρισαν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἀναστάσεως.

Ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ τὴ διδασκαλία καὶ τὰ θαύματα ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Χριστοῦ ἐξέλαμψε στὴν ἁγία ζωή του. Ὁ ἥλιος λάμπει, ἀλλ' ἔχει κηλῖδες. Ὁ νοητὸς «ἥλιος τῆς δικαιοσύνης» δὲν ἔχει οὔτε τὴν παραμικρὴ κηλῖδα. Ὁ Ἐμμανουὴλ εἶνε ἀκηλίδωτος. Σὲ δεκάδες δισεκατομμύρια ὑπολογίζονται μέχρι σήμερα οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὅλοι οἱ δεκάδες δισεκατομμύρια ἄνθρωποι ἔχουμε τὴ συνείδησι, ὅτι εἴμεθα ἁμαρτωλοί. Κανεὶς δὲν εἶνε καθαρὸς ἀπὸ τὸ ρύπο τῆς ἁμαρτίας, λέγει ἡ βίβλος τοῦ Ἰώβ, ἔστω καὶ ἂν ἡ ζωή του εἶνε μία μόνον ἡμέρα (ιδ' 4-5). Καὶ μία ἡμέρα ἂν ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος, θὰ προλάβῃ ν' ἁμαρτήσῃ! Καὶ αὐτοὶ οἱ οὐρανοὶ δὲν εἶνε καθαροὶ μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ, λέγει ἐπίσης ἡ βίβλος τοῦ Ἰώβ. Πόσο μᾶλλον εἶνε βδελυρὸς καὶ ἀκάθαρτος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος πίνει τὴν ἁμαρτία σὰν ποτό, σὰν ἀναψυκτικό! (ιε' 15-16). Καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς διαβεβαιώνει: «*Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός*» (Ψαλμ. ιγ' 3). Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐξετράπησαν ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξαχρειώθηκαν. Δὲν ὑπάρχει καλὸς οὔτε ἕνας! Ἡ ἁμαρτωλότης γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶνε κανὼν χωρὶς ἐξαίρεσι. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπιβεβαιώνει καὶ διαβεβαιώνει: «*Πάντες ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ*» (Ρωμ. γ' 23). «*Πάντες πεφύκασι τοὐξαμαρτάνειν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ*», λέγει καὶ ὁ Θουκυδίδης. Ὅλοι ἐκ φύσεως ρέπουν πρὸς τὴν ἁμαρτία καὶ ἁμαρτάνουν καὶ στὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ καὶ στὴ δημοσία ζωή τους. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς δεκάδες δισεκατομμύρια ἀνθρώπους δὲν κατάφερε νὰ μὴ ἁμαρτήσῃ.

Ἀλλὰ παραδόξως ἕνας, «*σάρκα φορῶν*» καὶ ἐκεῖνος «*καὶ τὸν*

κόσμον οἰκῶν», ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ἦταν ἀναμάρτητος. Στάθηκε μπροστὰ στοὺς φανατικοὺς ἐχθρούς του, ποὺ συνεχῶς μωμοσκοποῦσαν τὴ ζωή του, καὶ τοὺς προκάλεσε μὲ τὸ μοναδικὸ καὶ ἀναπάντητο ἐρώτημα: «*Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;*» (Ἰωάν. η' 46). Ποιός ἀπὸ σᾶς μπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶμαι ἔνοχος ἁμαρτίας; Οἱ ἐχθροὶ κατηγοροῦσαν τὸ Χριστό, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν ν' ἀποδείξουν, ὅτι ἦταν ἔνοχος ἔστω καὶ μιᾶς, ἔστω καὶ τῆς παραμικρῆς ἁμαρτίας.

Κάθε πρόσωπο, καὶ τὸ προσεκτικώτερο καὶ σπουδαιότερο, ἀπὸ κοντὰ χάνει. Διότι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εἶνε κοντά του, βλέπουν τὶς ἀτέλειες καὶ τὰ ἐλαττώματά του. Ἕνα μόνο πρόσωπο, ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, δὲν ἔχασε ἀπὸ κοντά. Οἱ μαθηταί, ποὺ ἔζησαν κοντά του τρία ἔτη καὶ ἔβλεπαν ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις καὶ τὶς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του, ἁμαρτωλὴ ἐκδήλωσι καὶ λεπτομέρεια δὲν εἶδαν στὴ ζωή του. «*Ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ*», ὡμολόγησεν ὁ Πέτρος (Α' Πέτρ. β' 22). Καὶ αὐτὸς ὁ προδότης ὡμολόγησε τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ: «*Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον*» (Ματθ. κζ' 4).

Παράδοξη ἡ διακήρυξι τῶν ἀποστόλων, ὅτι ἕνα πρόσωπο εἶνε ἀναμάρτητο, τελείως ἀναμάρτητο. Παραδοξότερη ἡ συνείδησι τοῦ ἰδίου τοῦ προσώπου, ὅτι εἶνε ἀναμάρτητο, τελείως ἀναμάρτητο. Ἀλλ' ἀκόμη παραδοξότερη ἡ διακήρυξι τῶν προφητῶν. Προτοῦ ὁ Μεσσίας ἐμφανισθῇ στὸν κόσμο καὶ ἰδοῦν οἱ ἄνθρωποι τὴ συμπεριφορά του, οἱ προφῆτες διακήρυξαν τὴν ἀναμαρτησία του. «*Ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ*», εἶπεν ὁ μεγαλοφωνότατος προφήτης (Ἠσ. νγ' 9). Ὁ Χριστὸς δὲν ἁμάρτησε οὔτε μὲ ἔργα οὔτε μὲ λόγια.

Ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ! «*Κεχωρισμένος τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος*», λέγει γιὰ τὸ Χριστὸ ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή (ζ' 26).

Θὰ μποροῦσε ἡ Γραφή, Καινὴ καὶ Παλαιὰ Διαθήκη, νὰ γράφῃ τέτοια παράδοξα, ἂν αὐτὴ ἦταν κοινὸ βιβλίο καὶ ὄχι θεόπνευστο, καὶ ἂν ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ἦταν κοινὸς ἄνθρωπος καὶ ὄχι Θεάνθρωπος;

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἁμαρτάνουμε, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας στερούμεθα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Ἀντὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἔχουμε τὴν αἰσχύνη τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἁμαρτία, αὐτὴ εἶνε ἡ μεγάλη αἰσχύνη, καὶ ἡ αἰτία κάθε ἄλλης αἰσχύνης. Ὁ Χριστὸς εἶνε «*κεχωρι-*

σμένος τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν», τελείως ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος. Ἡ δὲ τελεία ἀναμαρτησία καὶ ἁγιότης τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ μεγαλύτερη δόξα του, ὅπως ἡ ἰδική μας ἁμαρτωλότης εἶνε στέρησι τῆς δόξης καὶ ἡ μεγαλύτερη αἰσχύνη μας.

Ἂς σημειωθῇ, ὅτι τὴ δόξα τῆς ἁγιότητος τοῦ Ἰησοῦ ὡμολόγησαν καὶ μεγάλα πνεύματα τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ μελέτησαν τὸ βίο του, καὶ ἔρραναν τὸ πρόσωπό του μὲ ἄνθη εὐλαβείας. Εἶπαν: Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἁγνὸς τῶν ἁγνῶν, ὁ ἅγιος τῶν ἁγίων.

Τὴν τελευταία φράσι τοῦ χωρίου, ***«Πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας»***, θεωροῦμε ἐλλειπτικὴ θαυμαστικὴ πρότασι. Ὡς ρῆμα ἐξυπακούεται τὸ ***«ἦν»***. Μὲ τὴν ἐλλειπτικὴ αὐτὴ πρότασι ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκφράζει τὸν θαυμασμό του γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ, ***«δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός»***. ***«Πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας!»***. Ἐδῶ οἱ λέξεις ***«χάρις»*** καὶ ***«ἀλήθεια»*** ἔχουν στενοτάτη ἐννοιολογικὴ σχέσι πρὸς τὴ λέξι ***«δόξα»***, ἡ ὁποία χρησιμοποιήθηκε προηγουμένως δύο φορὲς καὶ σημαίνει *«λάμψι, λαμπρότης, μεγαλεῖο»*, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴ λέξι ***«ἐθεασάμεθα»***, τουτέστιν *«ἀπολαύσαμε σὰν ἔκπλαγλο θέαμα»*. Ἡ λέξι ***«χάρις»*** σημαίνει *«ὡραιότης, κάλλος, λαμπρότης, μεγαλεῖο»*, ὅπως π.χ. στὸ Λουκ. δ΄ 22 (*«ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος»*). Καὶ ἡ λέξι ***«ἀλήθεια»***, συνώνυμη τῆς λέξεως ***«χάρις»***, σημαίνει *«ἀληθινὸ μεγαλεῖο, μεγαλειότης, δόξα, τελειότης, ὡραιότης»*, ὅπως π.χ. στὸ Ψαλμ. πη΄ 6-9 (πθ΄ 5-8), Κριτ. θ΄ 16. Βλέπε καὶ Ἰερ. β΄ 21, *«ἄμπελος ἀληθινή»*, τουτέστιν *«ἄμπελος ἐκλεκτή, ὡραία, ἐξαιρετική»*. Συνεπῶς ἡ ἐλλειπτικὴ καὶ θαυμαστικὴ πρότασι, ***«Πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας!»***, σημαίνει, *«Πλήρης χάριτος καὶ ὡραιότητος!»* ἢ *«Πλήρης χάριτος καὶ μεγαλείου!»* ἢ *«Γεμᾶτος χάρι καὶ ὀμορφιά!»*.

Ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος, ὁ γενεσιουργὸς κτισμάτων καλλονῆς (Σοφ. Σολ. ιγ΄ 5), εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερος τῶν περικαλλῶν δημιουργημάτων του. Ὅλες μαζὶ οἱ μαρμαρυγὲς τῶν ἄστρων, ὅλες οἱ λαμπηδόνες τοῦ ἡλίου, ὅλα τὰ χρώματα τῶν λουλουδιῶν καὶ τῶν παραδεισίων πουλιῶν, ὅλα τὰ κάλλη τῆς ἀνοίξεως, ὅλες οἱ ὀμορφιὲς τῶν ὡραίων ἀνθρώπων καὶ τῶν ὡραιοτέρων ἀγγέλων, ὅλες οἱ χάριτες καὶ οἱ καλλονὲς τῶν δημιουργημάτων εἶνε ἀμυδρὴ ἀκτῖνα τῆς ὡραιότητος τοῦ Λόγου, ὁ ὁποῖος εἶνε τὸ ἀμήχανο κάλλος καὶ ἡ αἰώνια ὀμορφιά. Στέναζε ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος καὶ ἔλεγε στὸ Χριστό: *Ἀργά, πολὺ ἀργὰ σὲ γνώρισα, ὦ αἰώνια Ὀμορφιά!* Ἐννοεῖται δὲ εὐκόλως, ὅτι μὲ τὴ θαυμαστικὴ πρότασι, ***«Πλήρης***

χάριτος καὶ ἀληθείας!», ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρεται στὴν πνευματικὴ χάρι καὶ καλλονὴ τοῦ σαρκωθέντος Λόγου, ποὺ ἐξέλαμψε στὴ διδασκαλία, τὰ θαύματα καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ βίου του, ἀλλ' ἀκτινοβολοῦσε καὶ διὰ τῆς σωματικῆς μορφῆς του. Διότι, ὄχι μόνο πνευματικῶς, ἀλλὰ καὶ σωματικῶς ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ ὡραιότερο πρόσωπο, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴ γῆ. Καὶ προτοῦ ἀκόμη ἔλθῃ στὸν κόσμο ὡς ἄνθρωπος, ὁ Ψαλμῳδὸς μὲ τὰ προφητικά του μάτια εἶδε καὶ ἐξύμνησε τὸ κάλλος του: «*Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου... Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῇ ὡραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου καὶ ἔντεινον καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε*» (Ψαλμ. μδ' 3-5). Τὸ κάλλος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας, προφητικῶς ἐξυμνεῖ καὶ ἡ Νύμφη στὸ Ἆσμα τῶν ᾀσμάτων: «*Ἀδελφιδός μου λευκὸς καὶ πυρρός, ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριάδων· κεφαλὴ αὐτοῦ χρυσίον καιφάζ, βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται, μέλανες ὡς κόραξ· ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς περιστεραὶ ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων λελουσμέναι ἐν γάλακτι, καθήμεναι ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων, σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος φύουσαι μυρεψικά· χείλη αὐτοῦ κρίνα στάζοντα σμύρναν πλήρη· χεῖρες αὐτοῦ τορευταὶ χρυσαῖ πεπληρωμέναι Θαρσίς· κοιλία αὐτοῦ πυξίον ἐλεφάντινον ἐπὶ λίθου σαπφείρου· κνῆμαι αὐτοῦ στῦλοι μαρμάρινοι τεθεμελιωμένοι ἐπὶ βάσεις χρυσᾶς· εἶδος αὐτοῦ ὡς Λίβανος, ἐκλεκτὸς ὡς κέδροι· φάρυγξ αὐτοῦ γλυκασμοὶ καὶ ὅλος ἐπιθυμία· οὗτος ἀδελφιδός μου καὶ οὗτος πλησίον μου, θυγατέρες Ἰερουσαλήμ*» (Ἆσμ. ε' 10-16).

Κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ὁ Χριστὸς εἶνε *mysterium tremendum et mysterium fascinosum*, τὸ μυστήριο τοῦ δέους καὶ τὸ μυστήριο τῆς γοητείας, τῆς μαγείας, τῆς ἕλξεως.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουμε μέσα μας τὴν κατηγορία τῆς ὡραιότητος. Καὶ ἐξ αἰτίας τῆς κατηγορίας τῆς ὡραιότητος ὅλοι θέλουμε τὸ ὡραῖο πρῶτα στοὺς ἑαυτούς μας, καὶ ἔπειτα ἔξω καὶ γύρω ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς μας. Ἀλλ' ἡ ἁμαρτία ἐπέφερε ἀσχημία καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ στὴ φύσι. Ὁ δὲ Λόγος ***«σὰρξ ἐγένετο»***, ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ γίνωμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι θεοί, θεοὶ κατὰ χάριν. Καὶ γίνονται θεοὶ κατὰ χάριν ὅσοι γίνονται χαριτωμένα καὶ θεωμένα πλάσματα. Ὅσοι δὲ γίνονται χαριτωμένα καὶ θεωμένα πλάσματα, γίνονται ὡραῖοι στὴν ψυχή, καὶ κατὰ τὴν κοινὴ ἀνάστασι θὰ γίνουν ὡραῖοι καὶ στὸ σῶμα. Μὲ τὴν παντοδυναμία τοῦ Χριστοῦ θ' ἀναστηθοῦν μὲ σῶμα ὅμοιο μὲ τὸ δικό του ἀναστημένο

σῶμα. Κατὰ τὸ λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς *«μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα»* (Φιλιπ. γ' 21). Ὁ παντοδύναμος Χριστός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ μηδὲν δημιούργησε δισεκατομμύρια ἢ τρισεκατομμύρια Γαλαξίες, ὅλα τὰ ὡραῖα τῆς φύσεως καὶ ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὑποτάσσει στὸν ἑαυτό του τὰ πάντα, θὰ ὑποτάξῃ τὸ θάνατο, τὴ φθορά, τὴν ἀσχημία καὶ κάθε ἀτέλεια καὶ ἐλαττωματικότητα, καὶ θὰ μεταμορφώσῃ τὸ ταπεινὸ καὶ ταλαίπωρο σῶμα μας, ὥστε νὰ γίνῃ ὅμοιο μὲ τὸ δικό του ἔνδοξο σῶμα, τὸ ἀναστημένο σῶμα του. Εἶνε ἀφάνταστη ἡ δόξα καὶ ἡ ὡραιότης τοῦ ἀναστημένου σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἀφάνταστη εἶνε καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ὡραιότης, ποὺ θὰ ἔχουν τὰ σώματα τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν κοινὴ ἀνάστασι κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Τὰ σώματα τῶν ἀσεβῶν θὰ εἶνε δύσμορφα καὶ ἀπαίσια, ἐνῷ τὰ σώματα τῶν δικαίων θὰ εἶνε ἐξαισίας ὡραιότητος καὶ θὰ λάμπουν καὶ θ' ἀκτινοβολοῦν ὅπως ὁ ἥλιος. Ὅ,τι ἰσχύει γιὰ τὸ Χριστὸ σὲ ἀπόλυτο βαθμό, θὰ ἰσχύῃ γιὰ τοὺς ἐκλεκτούς του σὲ σχετικὸ βαθμό. Ὡς Θεὸς κατὰ φύσιν ὁ Χριστὸς εἶνε ***«πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας»***, *γεμᾶτος χάρι καὶ ὀμορφιά*, σὲ βαθμὸ ἀπόλυτο. Ὡς θεοὶ κατὰ χάριν οἱ ἐκλεκτοί του θὰ εἶνε ***«πλήρεις χάριτος καὶ ἀληθείας»***, *γεμᾶτοι χάρι καὶ ὀμορφιά*, σὲ βαθμὸ σχετικό. Τὸ ὡραιότερο πρόσωπο τῆς γῆς καταντᾷ ἄσχημο ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν τελευταῖο οὐρανοπολίτη. Ὅλα στὴ νέα τάξι πραγμάτων θὰ εἶνε ἀσυγκρίτως ὡραιότερα ἀπὸ τὰ ὡραῖα τῆς γῆς. Ἡ δὲ θέα τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, τοῦ μεγάλου Θεοῦ, θὰ ὑπερπλημμυρίζῃ μὲ εὐδαιμονία τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, τοὺς μικροὺς θεούς.

Στίχ. 15: ***«Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν».***

Στὸ στίχ. 15 ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρει μία μαρτυρία τοῦ προφήτου καὶ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου γιὰ τὸ Λόγο - Χριστό. ***«Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων»***. Ὁ προφήτης καὶ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης ***«μαρτυρεῖ»***, *δίνει μαρτυρία*, γιὰ τὸ Λόγο - Χριστό. Κατὰ θεία συγκατάβασι ὁ Λόγος - Χριστὸς καταδέχεται μαρτυρία ἀπὸ τὸ πλάσμα του, ὁ Κύριος ἀπὸ τὸ δοῦλο του, ὁ πάμφωτος ἥλιος ἀπὸ τὸν τα-

πεινὸ λύχνο. Δίνοντας τὴ μαρτυρία του γιὰ τὸ Λόγο - Χριστὸ ὁ Ἰωάννης ***«κέκραγε»***. Τὸ ρῆμα τοῦτο εἶνε χαρακτηριστικὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωάννου. Ὁ υἱὸς τῆς ἐρήμου, ὁ τελευταῖος καὶ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς προφῆτες μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ, ***«κέκραγε»***, *κράζει*. Δὲν ὁμιλεῖ ἠπίως καὶ ἀτόνως, ἀλλ' ὑψώνει τὴ φωνή του, κηρύττει *«γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ»*, φωνάζει δυνατά, σείει μὲ τὴ φωνή του τὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ τοῦτο προφητεύτηκε ἀπὸ τὸν Ἠσαΐα. *«Φωνὴ βοῶντος»*, εἶπεν ὁ Ἠσαΐας γιὰ τὸν πρόδρομο τοῦ Χριστοῦ (μ' 3). Φωνὴ ἑνός, ὁ ὁποῖος βοᾷ, φωνάζει δυνατά. Ὁ Ἰωάννης φώναζε δυνατά, ὄχι ἁπλῶς διότι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν ὑπῆρχαν μικρόφωνα καὶ μεγάφωνα, ἀλλὰ διότι κήρυττε καὶ διακήρυττε ὕψιστες ἀλήθειες, βίωνε ἐντόνως τὶς ἀλήθειες αὐτές, καὶ ἤθελε νὰ ἐντυπώνωνται βαθειὰ μέσα στὶς ψυχὲς τῶν ἀκροατῶν του. Τὸ ζωηρὸ καὶ ἔντονο ὕφος τοῦ Προδρόμου ἔχει ἐπίσης τὴν ἔννοια, ὅτι ἐκεῖνος κήρυττε μὲ παρρησία, ἦτο θαρραλέος καὶ ἀτρόμητος κήρυκας τῆς ἀληθείας. Καὶ γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες *«ἔκραξε»*, φώναζε δυνατά. Στὸ ζ' 37 διαβάζουμε: *«Ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξε λέγων· ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω»*. Ἐπίσης ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει περίπτωσι, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Ἰησοῦς *«ἐκραύγασε»*. Στὸ ια' 43 διαβάζουμε: *«Καὶ ταῦτα εἰπὼν* (ὁ Ἰησοῦς) *φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω»*. Ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες τὸ ὕφος τοῦ κηρύγματος πρέπει νὰ εἶνε ἤπιο καὶ ταπεινό, καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ εἶνε ἔντονο καὶ ρωμαλέο. Ὁ κήρυκας τοῦ θείου λόγου πρέπει νὰ ἔχῃ διάκρισι, γιὰ νὰ ξέρῃ πότε πρέπει νὰ ὑψώνῃ καὶ πότε νὰ ταπεινώνῃ τὴ φωνή του. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκροαταὶ πρέπει νὰ ἔχουν διάκρισι, γιὰ νὰ μὴ παρεξηγοῦν τὸ ὕφος τῶν κηρύκων τοῦ θείου λόγου.

Ποία εἶνε ἡ μαρτυρία, τὴν ὁποία μὲ κραυγαλέα φωνή, μὲ μεγάλη ἔμφασι καὶ παρρησία, δίνει ὁ προφήτης καὶ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης; Ἡ μαρτυρία περιέχεται στὸ λόγο, ***«οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν»***. Οἱ λέξεις ***«οὗτος»***, ***«ἔμπροσθεν»*** καὶ ***«πρῶτος»*** ἔχουν ἔμφασι. Ἡ δὲ λέξι ***«πρῶτος»*** στὴν ἑλληνιστικὴ γλῶσσα σημαίνει *«πρότερος»*. Ἡ φράσι ***«πρῶτός μου ἦν»*** σημαίνει *«ἦταν πρότερός μου· ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ μένα»*. Ὁ Πρόδρομος κήρυξε τὸ Χριστό, προτοῦ ὁ Χριστὸς ἐξέλθῃ στὸ δημόσιο βίο. Καὶ

ὅταν ὁ Χριστὸς ἐξῆλθε στὸ δημόσιο βίο, ὁ Πρόδρομος ἔδειξε τὸ Χριστὸ καὶ φώναξε στὰ πλήθη: ***«οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν»***· *αὐτός εἶνε, γιὰ τὸν ὁποῖο σᾶς εἶπα· αὐτός, ποὺ ἔρχεται μετὰ ἀπὸ μένα, προηγεῖται ἀπὸ μένα, διότι ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ μένα.*

Ἡ φράσι τοῦ Προδρόμου γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ***«ἔμπροσθέν μου γέγονεν»***, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσα γνώμη σημαίνει ἀξιολογικὴ ὑπεροχή, σημαίνει δηλαδή, *«μὲ ὑπερέβη, εἶνε ἀνώτερός μου»*. Κατ' ἄλλη δὲ γνώμη σημαίνει χρονικὴ προτεραιότητα· ὑπῆρξε πρωτήτερα ἀπὸ μένα ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατὰ τὴν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ δροῦσε καὶ τὸν ἔβλεπαν οἱ προφῆτες. Κατ' αὐτὴ τὴ γνώμη δηλαδὴ ἡ προτεραιότης τοῦ Χριστοῦ ἔναντι τοῦ Ἰωάννου ἀναφέρεται στοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ὄχι στὴν προαιωνία ὕπαρξί του. Διότι, ἂν ἀναφερόταν στὴν προαιωνία ὕπαρξί του, ἡ ἑπομένη φράσι, ***«ὅτι πρῶτός μου ἦν»***, θὰ ἦταν περιττή.

Κατὰ τὴν ταπεινή μας γνώμη, ἐπειδὴ ἡ φράσι ***«ἔμπροσθέν μου γέγονεν»*** εἶνε ἐπιδεκτικὴ δύο ἑρμηνειῶν· δύναται δηλαδὴ νὰ σημαίνῃ ἢ ἀξιολογικὴ ὑπεροχὴ ἢ χρονικὴ προτεραιότητα, γι' αὐτὸ ἀκολουθεῖ ἡ φράσι, ***«ὅτι πρῶτός μου ἦν»***. Αὐτὴ ἡ φράσι εἶνε ἑρμηνευτικὴ τῆς διφορουμένης φράσεως. Μὲ τὴ φράσι δηλαδή, ***«ὅτι πρῶτός μου ἦν»***, *«διότι ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ μένα»*, ὁ Πρόδρομος δεικνύει, ὅτι ἡ διφορουμένη φράσι ***«ἔμπροσθέν μου γέγονεν»*** ἐδῶ ἔχει τὴν ἔννοια τῆς χρονικῆς προτεραιότητος, ὄχι τῆς ἀξιολογικῆς ὑπεροχῆς. Ἔτσι οἱ φράσεις ***«ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος»*** καὶ ***«ἔμπροσθέν μου γέγονεν»*** συνιστοῦν ζωηρὴ ἀντίθεσι ὄχι μόνο λεκτικὴ (***«ὀπίσω μου»*** - ***«ἔμπροσθέν μου»***), ἀλλὰ καὶ ἐννοιολογική: ὁ μεταγενέστερός μου ὑπῆρξε πρωτήτερα ἀπὸ μένα! Ἡ ἐννοιολογικὴ δὲ ἀντίθεσι συνιστᾷ τὸ στοιχεῖο τοῦ παραδόξου, μεγαλειώδους παραδόξου. Τὸ δὲ στοιχεῖο τοῦ παραδόξου εἶνε σύνηθες στὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ ἐκπρεπὲς χαρακτηριστικό της.

Τὸ παρὸν παράδοξο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ποὺ γεννήθηκε ἕξι μῆνες μετὰ τὸν Ἰωάννη, ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη ἄλλο παράδοξο, ποὺ περιέχεται στὰ χωρία Λουκ. α' 16-17 καὶ 76, *«Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ* (ὁ Ἰωάννης) *ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν· καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλιού»*, *«Καὶ σύ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου ἑτοιμάσαι*

ὁδοὺς αὐτοῦ». Τὸ πρῶτο χωρίο, λόγος τοῦ Γαβριὴλ πρὸς τὸν Ζαχαρία, τὸν πατέρα τοῦ Προδρόμου, σημαίνει: *Καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλῖτες ὁ Ἰωάννης θὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν Κύριο τὸ Θεό των, ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ἰωάννης θὰ προηγηθῇ ἀπ' αὐτόν, τὸν Κύριο τὸ Θεό των, μὲ ἰσχὺ καὶ δύναμι τοῦ προφήτου Ἠλία.* Τὸ δεύτερο χωρίο, λόγος τοῦ Ζαχαρία πρὸς τὸ τέκνο του Ἰωάννη, σημαίνει: *Καὶ σύ, παιδί, θὰ εἶσαι προφήτης τοῦ Ὑψίστου, διότι θὰ προπορευθῇς ἀπὸ τὸν Κύριο, γιὰ νὰ ἑτοιμάσῃς τοὺς δρόμους του.* Συμφώνως πρὸς τὰ δύο αὐτὰ χωρία τοῦ Λουκᾶ ὁ Ἰωάννης, ἕνας ἄνθρωπος, προηγεῖται τοῦ Κυρίου, τοῦ Ἰεχωβᾶ, τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ! Ἀλλὰ πῶς ἕνας ἄνθρωπος προηγεῖται τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ; Ἡ λύσι τοῦ αἰνίγματος εἶνε τὸ εὐλογημένο πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος προηγεῖται ὅλων, ἔγινεν ἄνθρωπος, Χριστὸς Ἰησοῦς. Καὶ ἔτσι ὁ Ἰωάννης προηγεῖται τοῦ Θεοῦ ὡς ἀνθρώπου, διότι ὁ Ἰωάννης γεννήθηκε ἕξι μῆνες πρὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπίσης ἐμφανίστηκε στὴ δημοσία ζωὴ πρὸ αὐτοῦ.

Διακηρύσσοντας ὁ Πρόδρομος, ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπῆρχε πρὸ αὐτοῦ, δὲν ἀναφέρεται στὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰδικῶς, ὅπως μερικοὶ νομίζουν, ἀλλ' ἀναφέρεται στὴν προΰπαρξί του γενικῶς καὶ ὑποδηλώνει τὴ θεότητά του.

Ἡ ἐπικρατοῦσα γνώμη, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ***«ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν»*** σημαίνει, «εἶνε ἀνώτερός μου, διότι ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ μένα», δὲν εἶνε ἱκανοποιητική. Διότι ἡ χρονικὴ προτεραιότης δὲν σημαίνει καὶ ἀξιολογικὴ ὑπεροχή. Τοῦ Ἰωάννου χρονικῶς προηγήθησαν πολλοί, ἄνθρωποι καὶ ἄγγελοι. Ἀλλ' ἦταν ὅλοι αὐτοὶ ἀνώτεροι τοῦ Ἰωάννου; Ὄχι βεβαίως! Ὁ Ἰωάννης εἶνε ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ. Τοῦ Ἰωάννου προηγήθησαν καὶ οἱ δαίμονες... Γίνεται ὁλοφάνερο, ὅτι ἡ χρονικὴ προτεραιότης δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην καὶ ἀξιολογικὴ ἀνωτερότητα. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἀνώτερος τοῦ Ἰωάννου καὶ ὅλων, ὄχι ἁπλῶς διότι προϋπῆρχεν, ἀλλὰ διότι προϋπῆρχεν αἰωνίως, μὲ ἄλλες λέξεις διότι εἶνε Θεός.

Τὴ διφορουμένη φράσι ***«ἔμπροσθέν μου γέγονεν»*** μεταφράζουμε μὲ τὴ φράσι *«προηγεῖται ἀπὸ μένα»*, διότι καὶ αὐτὴ ἡ φράσι εἶνε διφορουμένη, ἐπειδὴ τὸ ρῆμα *«προηγοῦμαι»* ἔχει καὶ χρονικὴ καὶ ἀξιολογικὴ σημασία. Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως, ***«ὅτι πρῶτός μου ἦν»***, δεικνύει, ὅτι τὸ *«προηγοῦμαι»* στὴ μετάφρασί μας στὸ

παρὸν χωρίο χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ σημασία τῆς χρονικῆς προτεραιότητος.

Ὁ Χριστός, λοιπόν, καὶ μεταγενέστερος τοῦ Ἰωάννου εἶνε, καὶ πρωτήτερα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη ὑπῆρχε! Εἶνε μεταγενέστερος τοῦ Ἰωάννου ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη ὡς Θεός. Ἔννοιες παράδοξες, ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ ἔλθουν στὴ διάνοια ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ἀγραμμάτων, ὅπως ὁ υἱὸς τῆς ἐρήμου, ὁ πρόδρομος Ἰωάννης, ὁ πατέρας του ὁ Ζαχαρίας, καὶ ὁ ψαρᾶς τῆς Γαλιλαίας, ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Ἡ Γραφὴ ἔχει τέτοιες ἔννοιες, διότι εἶνε ὄντως θεόπνευστη. Μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες της ὁμιλεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Ἂν δὲν ὡμιλοῦσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, δὲν θὰ εἶχεν ἡ Γραφὴ τόσο παράδοξα νοήματα, ποὺ εἶνε φυσικῶς ἀδύνατο νὰ ἔλθουν στὴ διάνοια ἀνθρώπων. Ποῦ εἶνε οἱ ὀρθολογισταί, ποὺ ἀρνοῦνται τὴ θεοπνευστία τῆς Γραφῆς; Καὶ ποῦ εἶνε οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀντιτριαδῖτες, ποὺ ἀρνοῦνται τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;

Ἀγαπητοί, παράδοξα εἶδαν τὰ ἔθνη κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, παράδοξα βλέπουν καὶ ὅλοι οἱ ἀναγνῶστες τῆς Γραφῆς, πλῆθος παράδοξα, καὶ μεγαλειώδη παράδοξα. Νὰ διαβάζετε τακτικῶς τὴν Ἁγία Γραφή. Καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ποὺ ὁμιλεῖ στὴ Γραφή, θὰ ὁμιλῇ καὶ στὴν καρδιά σας, καὶ θὰ αἰσθάνεσθε μέσα σας κάθε εἶδος μεγαλείου.

Μεταφράζουμε τὸ στίχ. 15: «*Ὁ Ἰωάννης δίνει μαρτυρία γι' αὐτὸν καὶ φωνάζει δυνατὰ λέγοντας: Αὐτὸς εἶνε, γιὰ τὸν ὁποῖο σᾶς εἶπα: Αὐτός, ποὺ ἔρχεται μετὰ ἀπὸ μένα, προηγεῖται ἀπὸ μένα, διότι ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ μένα*».

Στίχ. 16-17: «*Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος· ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο*».

Ἐδῶ δὲν ὁμιλεῖ ὁ πρόδρομος Ἰωάννης, ἀλλ' ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Ἡ λέξι **«*πλήρωμα*»** σημαίνει «πλοῦτος», ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ Ρωμ. ιε' 29, «*ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσομαι*», ἐρχόμενος δηλαδὴ *πρὸς ἐσᾶς, θὰ ἔλθω μὲ τὸν πλοῦτο τῆς εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ*. Προηγουμένως ἔγινε λόγος γιὰ τὴν προΰπαρξι καὶ τὴ θεότητα τοῦ σαρκωθέντος Λόγου. Τώρα γίνεται λό-

γος γιὰ ***«τὸ πλήρωμα»***, τὸν πλοῦτο, τοῦ σαρκωθέντος Λόγου. Ὡς Θεὸς ὁ Λόγος - Χριστὸς ἔχει ***«τὸ πλήρωμα»*** τῶν ἀγαθῶν, εἶνε πλήρης ἀγαθῶν, κατέχει *«τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον»* (Ἐφ. γ' 8), τὸν ἀνεξερεύνητο, τὸν ὑπεράφθονο καὶ ἀνεξάντλητο πλοῦτο. Οἱ πλούσιοι τοῦ παρόντος αἰῶνος τοῦ ἀπατεῶνος καταχρηστικῶς ὀνομάζονται πλούσιοι. Διότι τίποτε δὲν ἔφεραν στὸν κόσμο, καὶ τίποτε δὲν συναποκομίζουν φεύγοντας ἀπὸ τὸν κόσμο. Οἱ πλούσιοι ἀπατῶνται νομίζοντας ὅτι εἶνε πλούσιοι. Τὰ νεκροταφεῖα ἀποδεικνύουν τὴν πτωχεία καὶ τὴ ματαιότητά τους. Πραγματικῶς πλούσιος εἶνε μόνον ἕνας, ὁ Χριστός, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεὸς καὶ τὰ πάντα εἶνε δικά του. *«Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς»* (Ψαλμ. κγ' 1). Τοῦ Κυρίου εἶνε τὰ σύμπαντα. Τοῦ Κυρίου, ὑπεράνω ὅλων, εἶνε *«τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς»* (Κολ. β' 9), *ὁ πλοῦτος τῆς θεότητος οὐσιωδῶς*.

Ὁ Λόγος - Χριστὸς δὲν εἶνε σκληρὸς πλούσιος, ὥστε νὰ μὴ μεταδίδῃ ἀπὸ τὸν πλοῦτο του στοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Λόγος - Χριστὸς εἶνε *«πλούσιος ἐν ἐλέει»* (Ἐφ. β' 2), εὔσπλαγχνος καὶ φιλάνθρωπος πλούσιος, καὶ γι' αὐτὸ ἀπὸ τὸν πλοῦτο του μεταδίδει στοὺς ἀνθρώπους καὶ κάνει τοὺς ἀνθρώπους μετόχους τῶν ἀγαθῶν του. Λέγοντας ὁ εὐαγγελιστής, ***«καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν»***, θέλει νὰ τονίσῃ, ὅτι ὁ πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ εἶνε τόσο πολύς, καὶ ἡ φιλανθρωπία του τόσο μεγάλη, ὥστε ἀπὸ τὸν πλοῦτο του λάβαμε ὅλοι. Ἀπὸ πλούσιο τοῦ κόσμου δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ λάβουν ὅλοι, ἀλλὰ λίγοι, διότι ὁ πλούσιος τοῦ κόσμου οὔτε φιλάνθρωπος εἶνε ὅσο ὁ Χριστός, οὔτε πλούσιος εἶνε ὅσο ὁ Χριστός. Ἀπὸ τὸν ἄπειρο πλοῦτο τοῦ ἀπείρως φιλανθρώπου Χριστοῦ λάβαμε ὅλοι ἀγαθά, πνευματικὰ καὶ ὑλικά. Ὅσα ἀγαθὰ ἔχουμε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δὲν τὰ ἔχουμε ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὸ Χριστό. Τίποτε δὲν εἶνε δικό μας, ὅλα εἶνε τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο λάβαμε καὶ τὴν ὕπαρξί μας.

Ἀπὸ τὸν πλοῦτο τοῦ Χριστοῦ λάβαμε ὅλοι ἀγαθά, ***«καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος»***, τονίζει ὁ εὐαγγελιστής. Ἡ φράσι ***«καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος»***, ὡραιότατο λογοπαίγνιο, εἶνε δυσκολωτάτη στὴν ἑρμηνεία. Ποία εἶνε ἐδῶ ἡ σημασία τῆς λέξεως ***«χάρις»*** καὶ στὶς δύο περιπτώσεις, ποὺ αὐτὴ ἡ λέξι περιέχεται στὴ φράσι; Ποία ἐπίσης εἶνε ἡ σημασία τῆς λέξεως ***«ἀντί»***; Πολλὲς ἑρμηνεῖες δόθηκαν στὴ δυσκολωτάτη φράσι. Γιὰ τὴν ἐξακρίβωσι τῆς ἐννοίας τῆς ἐν λόγῳ φράσεως πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν δύο πράγματα.

Πρῶτον, στὴν ἐπίμαχη φράσι ***«καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος»*** ὁ σύνδεσμος ***«καὶ»*** ἔχει ἐπιδοτικὴ σημασία, σημαίνει *«ἐπὶ πλέον καί, ἀκόμη καί»*. Λέγοντας ὁ εὐαγγελιστής, ***«ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν»***, ἐννοεῖ τοῦτο· ἀπὸ τὸν ἄπειρο πλοῦτο τοῦ Χριστοῦ ἐμεῖς ὅλοι λάβαμε ἀγαθά, ἀκόμη καὶ χάρι, ἕνα ἀγαθό, τὸ ὁποῖον, ἐννοεῖται, κανονικῶς δὲν ἔπρεπε νὰ λάβωμε. Δεύτερον, τὸν στίχ. 17 πρέπει νὰ διαβάζωμε μὲ ἰσχυροτάτη ἔμφασι πάνω στὶς φράσεις ***«ὁ νόμος»*** καὶ ***«διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ»***. Πρέπει δηλαδὴ νὰ διαβάζωμε ἔτσι: ***«ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο»***. Μὲ τὴν ἐν λόγῳ ἰσχυροτάτη ἔμφασι γίνεται ὀξυτάτη διάκρισι μεταξὺ τοῦ νόμου, ποὺ δόθηκε διὰ τοῦ Μωυσέως, καὶ τῆς χάριτος, ποὺ ἦλθε διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ***«νόμος»*** δηλαδὴ καὶ ἡ ***«χάρις»*** ἐδῶ παρίστανται ὡς πράγματα ἀντίθετα, ὅπως καὶ ἀλλοῦ (Ρωμ. στ' 14, *«οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν»*). Τονίζοντας ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι ἀπὸ τὸν πλοῦτο τοῦ Χριστοῦ λάβαμε ***«καὶ χάριν... ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο»***, ἐννοεῖ τοῦτο· ἀπὸ τὸν πλοῦτο τοῦ Χριστοῦ λάβαμε ἀκόμη καὶ χάρι, διότι διὰ τοῦ Μωυσέως δόθηκε ὁ νόμος, ὄχι ἡ χάρι· ἡ χάρι ἦλθε διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὴ χάρι ἔφερε στὸν κόσμο ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὄχι ὁ Μωυσῆς. Τὴ χάρι λάβαμε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ὄχι ἀπὸ τὸ Μωυσῆ.

Ἀπὸ τὴν ἰσχυρότατα τονιζομένη ἀντίθεσι μεταξὺ νόμου καὶ χάριτος βοηθούμεθα νὰ καταλάβωμε, ὅτι ἡ ***«χάρις»***, τὴν ὁποία λάβαμε ἀπὸ τὸ Χριστό, εἶνε ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἦταν σκληρὸς καὶ κόλαζε τοὺς παραβάτες του ἀνοικτιρμόνως. Ὁ Χριστὸς ἀντιθέτως παρέχει ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Ὅτι ἐδῶ ἡ ***«χάρις»***, τὴν ὁποία λάβαμε ἀπὸ τὸ Χριστό, εἶνε ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιδοτικὴ σημασία τοῦ συνδέσμου ***«καὶ»*** στὴ φράσι ***«καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος»***. Ὁ εὐαγγελιστὴς θέλει νὰ εἰπῇ: Ἀπὸ τὸ Λόγο - Χριστὸ λάβαμε πλῆθος ἀγαθά. Καὶ ἐπειδὴ φανήκαμε ἀσεβεῖς καὶ ἀχάριστοι, ἔπειτα ἔπρεπε νὰ λάβωμε τιμωρία. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἐμεῖς οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἀχάριστοι ***«ἐλάβομεν... καὶ χάριν»***, λάβαμε δηλαδὴ ἀκόμη καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἐνῷ γιὰ τὴν ἀσέβεια καὶ ἀχαριστία μας μᾶς ἔπρεπε τιμωρία.

Στὴ φράσι, ***«καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος»***, τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρ-

τιῶν σημαίνει ἡ λέξι **«χάρις»** στὴν πρώτη περίπτωσι. Στὴ δεύτερη περίπτωσι ἡ λέξι **«χάρις»** ἔχει ἄλλη σημασία, σημαίνει «*εὐσπλαγχνία*», ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ Β' Κορ. η' 9, «*Γινώσκετε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν*». Γνωρίζετε δηλαδὴ τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι γιὰ σᾶς, ἐνῷ ἦταν πλούσιος, ἔγινε πτωχός. Ἡ πρόθεσι **«ἀντὶ»** ἔχει αἰτιολογικὴ σημασία, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ Ἐφεσ. ε' 31, «*Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα*». Ἐξ αἰτίας τούτου δηλαδὴ θὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα. Συνεπῶς ἡ φράσι **«ἀντὶ χάριτος»** σημαίνει «*λόγῳ εὐσπλαγχνίας, ἀπὸ εὐσπλαγχνία*». Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς ἔδωσε πλῆθος ἀγαθὰ ἀπὸ ἀγάπη, μᾶς ἔδωσε ἀκόμη καὶ ἄφεσι ἁμαρτιῶν ἀπὸ εὐσπλαγχνία.

Τὸ δυσκολώτερο πρᾶγμα καὶ τὸ συγκινητικώτερο ἀγαθὸ εἶνε ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν. Ὁ Χριστὸς μᾶς ἔδωσε καὶ αὐτὸ τὸ ἀγαθό. Καὶ γιὰ νὰ μᾶς τὸ δώσῃ, σαρκώθηκε καὶ θυσιάστηκε μὲ τὸ σκληρότερο εἶδος τοῦ θανάτου. Ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν μας στοίχισε στὸ Θεὸ Λόγο τὴν ταπείνωσι τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τὴν ἄκρα ταπείνωσι καὶ ὀδύνη τῆς σταυρώσεως. Ὅποιος δὲν ἐκτιμᾷ τόσο μεγάλη ταπείνωσι καὶ θυσία τοῦ Θεοῦ, καὶ τόσο μεγάλη δωρεά, ὅπως εἶνε ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν, συνέφερε νὰ μὴ εἶχε γεννηθῇ.

Οἱ πιστοὶ πρὸ Χριστοῦ ἦταν δικαιολογημένοι νὰ ἔχουν ἄγχος γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους. Οἱ πιστοὶ μετὰ Χριστὸν δὲν δικαιολογοῦνται νὰ ἔχουν ἄγχος, ὅσο πολλὲς καὶ ὅσο μεγάλες καὶ ἂν εἶνε οἱ ἁμαρτίες τους. Ἀρκεῖ νὰ ἔχουν συναίσθησι τῶν ἁμαρτιῶν τους, συναίσθησι χωρὶς ἀπελπισία, καὶ μὲ ταπείνωσι νὰ ἐξομολογοῦνται τὶς ἁμαρτίες τους σὲ πνευματικὸ πατέρα. Ὁ Χριστὸς ὡς πολυεύσπλαγχνος Θεὸς παρέχει τὴν ἄφεσι σὲ ὅλα τὰ παιδιά του, ποὺ μετανοοῦν καὶ ἐξομολογοῦνται.

Ἀγαπητοί! Χωρὶς τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν ἡ σωτηρία καὶ δόξα μας εἶνε ἀδύνατη. Κανεὶς ἃς μὴν ἀρνηθῇ τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν του, ποὺ ἐξασφαλίστηκε μὲ σταυρικὴ θυσία τοῦ Θεοῦ, καὶ παρέχεται στοὺς ἀνθρώπους δωρεάν. Θὰ ἦταν ἀνόητος τῶν ἀνοήτων ὅποιος θὰ πνιγόταν στὰ χρέη καὶ δὲν θὰ δεχόταν τὴν ἐξόφλησι τῶν χρεῶν του ἀπὸ φιλάνθρωπο πλούσιο...

Μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ δὲν ἦλθε μόνον **«ἡ χάρις»**, ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν· ἦλθε καὶ **«ἡ ἀλήθεια»**, ἡ βαθύτερη καὶ πληρέ-

στερη ἀποκάλυψι γιὰ τὸ Θεό. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἔφερε στὸν κόσμο ὁ Χριστός, διότι ὡς μονογενὴς Υἱὸς γνωρίζει πλήρως καὶ τελείως τὸ Θεό, συμφώνως πρὸς τὸν ἑπόμενο στίχ. 18.

Μεταφράζουμε τοὺς στίχ. 16-17: «*Καὶ ἀπὸ τὸν πλοῦτο του ἐμεῖς ὅλοι λάβαμε, ἀκόμη καὶ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν ἀπὸ εὐσπλαγχνία. Διότι διὰ τοῦ Μωυσέως δόθηκε ὁ νόμος, ἐνῷ ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ἀλήθεια ἦλθαν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ*».

Στίχ. 18. *«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο».*

Εἶνε ὁ τελευταῖος στίχος ἀπὸ τὸ θεολογικώτατο καὶ ὑπεροχώτατο πρόλογο τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου. Καὶ ἀποτελεῖ ἀνταξία κατακλεῖδα καὶ σφραγῖδα τοῦ προλόγου.

Στὸν προηγούμενο στίχο, τὸν 17, ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε, ὅτι «*ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο*». Ἡ ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ἀλήθεια ἦλθαν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφερε στὸν κόσμο τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὴν ἀλήθεια. «*Ἀλήθεια*» ὁ εὐαγγελιστὴς ἐννοεῖ τὴ βαθύτερη καὶ πληρέστερη θεία ἀποκάλυψι. Καὶ ἐπειδὴ ὁ εὐαγγελιστὴς στὸ στίχο 17 τόνισε, ὅτι τὴν ἀλήθεια ἔφερεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, γι' αὐτὸ στὸν παρόντα στίχ. 18 τονίζει, γιατὶ τὴν ἀλήθεια ἔφερεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὄχι ἄλλος.

«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε», λέγει ὁ εὐαγγελιστής. *Τὸν Θεὸ δὲν εἶδε κανεὶς ποτέ.* Κανείς, ἐννοεῖται, ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους. Τὸ ἴδιο ὁ Ἰωάννης λέγει καὶ στὴν Α' Καθολικὴ Ἐπιστολή του, δ' 12: «*Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται*». *Ὁ Θεὸς εἶνε ἀθέατος ἀπ' ὅλους.* Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «*Οὐχ ὅτι τὸν Πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν Πατέρα*» (Ἰωάν. στ' 46). *Ὄχι διότι εἶδε κανεὶς τὸν Πατέρα, παρὰ αὐτός, ποὺ εἶνε ἀπὸ τὸν Πατέρα, αὐτὸς εἶδε τὸν Πατέρα.*

Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ Παῦλος, ἀναφέροντας συγχρόνως καὶ τὸ λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν εἶδε κανεὶς τὸ Θεό. Δὲν εἶδε κανεὶς τὸ Θεό, διότι ἡ θέα τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀδύνατη, ἐκ φύσεως ἀδύνατη. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται ὁ ἀπόστολος στὸ Α' Τιμ. στ' 15-16, ἐκσπώντας σ' ἕνα ὕμνο γιὰ τὴ μεγαλωσύνη καὶ τὴν ὑπερβατικότητα τοῦ Θεοῦ: «*Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν*

ἀπρόσιτον, ὃν οὐδεὶς οἶδεν ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον». Ἐδῶ ὁ Παῦλος λέγει, ὅτι δὲν εἶδε τὸ Θεὸ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ τονίζοντας τὸ ἀδύνατο τῆς θέας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀφήνει βεβαίως νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους δὲν εἶδε κανεὶς τὸ Θεό. Διότι καὶ οἱ ἄγγελοι εἶνε κτίσματα, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, καὶ στὰ κτίσματα ἡ θέα τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ εἶνε φύσει ἀδύνατη.

Ἀλλὰ γεννᾶται ἡ ἀπορία: Πῶς ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι μερικοὶ εἶδαν τὸ Θεό; Ἔτσι π.χ. στὸ Γεν. ιη' 1-2 διαβάζουμε, ὅτι ὁ Θεὸς «*ὤφθη*», ἐμφανίστηκε κατὰ τρόπον ὁρατό, στὸν πατριάρχη Ἀβραάμ, «*ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδε*», ὕψωσε δὲ τὰ μάτια του ὁ Ἀβραὰμ καὶ εἶδε τὸν ἐμφανισθέντα Θεό. Στὸ περίφημο ἕκτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του ὁ προφήτης Ἠσαΐας περιγράφει μία θεοφάνεια, φανέρωσι τοῦ Θεοῦ. «*Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὗ ἀπέθανεν Ὀζίας ὁ βασιλεύς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ*» (στίχ. 1). Κατὰ τὸ ἔτος δηλαδή, ποὺ πέθανε ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, λέγει ὁ προφήτης, συνέβη τοῦτο τὸ γεγονός· εἶδα τὸν Κύριο νὰ κάθεται πάνω σὲ ὑψηλὸ καὶ ὑψωμένο θρόνο καὶ τὸ ἀνάκτορό του ἦταν γεμᾶτο ἀπὸ δόξα, ἀπὸ λάμψι. Ταλάνισε μάλιστα ὁ προφήτης τὸν ἑαυτό του ὡς ἀνάξιο γιὰ τὴ θέα τοῦ Θεοῦ λέγοντας: «*Ὦ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἄνθρωπος ὤν... τὸν βασιλέα Κύριον σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου*» (στίχ. 5). *Ταλαίπωρος ἐγώ! Χάθηκα! Διότι, ἀνάξιος ἐγὼ ἄνθρωπος, εἶδα μὲ τὰ μάτια μου τὸν βασιλέα Κύριο τῶν δυνάμεων.* Καὶ ὁ προφήτης Δανιὴλ εἶδε τὸ Θεὸ ὡς «*παλαιὸν τῶν ἡμερῶν*», ὡς *ἀσπρομάλλη γέροντα* (ζ' 9). Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος στὸ Εὐαγγέλιό του καὶ στὴν Α' Καθολικὴ Ἐπιστολή του βεβαιώνει, ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸ Θεὸ ποτέ, συμφώνως πρὸς τὸ βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως εἶδε καὶ περιέγραψε τὸ Θεό. Βλέπε π.χ. τὸ Ἀποκ. δ' 1-3.

Ἀντιφάσκει ἡ Γραφή, ὅταν ἄλλοτε λέγῃ, ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸ Θεό, καὶ ἄλλοτε ἀναφέρῃ ἐμφανίσεις τοῦ Θεοῦ σὲ διάφορα πρόσωπα; Μὴ γένοιτο νὰ σκεφθοῦμε ἀντιφατικότητα γιὰ τὴ Γραφή. Ὅπως δὲν συγκρούονται μεταξύ τους τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ στὸν οὐρανὸ βασιλεύει ἁρμονία, ἔτσι δὲν συγκρούονται μεταξύ τους καὶ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς, ἀλλὰ στὴ Γραφὴ πρυτανεύει ἑνότης. Συμβαίνει μάλιστα τοῦτο τὸ καταπληκτικὸ μὲ τὴ Γραφή. Ἐνῷ ἀναρίθμητα πράγματα μέσα στὴ Γραφὴ φαίνονται ἀντιφατικά, προ-

σεκτική ἐξέτασι δεικνύει, ὅτι τίποτε σ' αὐτή δὲν εἶνε ἀντιφατικό. Ἀναρίθμητες φαινομενικὲς ἀντιφάσεις στὴ Γραφή, καμμία πραγματικὴ ἀντίφασι! Ἑνότης στὸν οὐρανό, ἑνότης καὶ στὴ Γραφή, διότι ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς δημιούργησε τὸν οὐρανό, ἔγραψε καὶ τὴ Γραφὴ διὰ τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων.

Καὶ γιὰ νὰ ἔλθωμε στὴν προκειμένη περίπτωσι, ὅταν ἡ Γραφὴ λέγῃ, ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸ Θεό, ἐννοεῖ, ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸ Θεὸ ὅπως εἶνε στὴν οὐσία του. Εἶνε ἐκ φύσεως ἀδύνατο νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸ Θεὸ ὅπως εἶνε στὴν οὐσία του, ὅπως εἶνε ἀκριβῶς. Ἀλλ' ὅταν ὁ Θεὸς θέλῃ νὰ φανερωθῇ στοὺς ἐκλεκτούς του, λαμβάνει κἄποια μορφὴ καὶ ἔτσι τὸν βλέπουν. Τὸν βλέπουν ὄχι στὴν οὐσία του, ἀλλὰ στὴ μορφὴ ποὺ λαμβάνει. Τὸν βλέπουν ὄχι ὅπως εἶνε, ἀλλ' ὅπως φαίνεται. Ἔτσι ὁ Ἀβραὰμ εἶδε τὸ Θεὸ στὴ μορφὴ τριῶν ἀνδρῶν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶνε τριαδικός, τρεῖς ὑποστάσεις ἢ τρία πρόσωπα. Ὁ Ἠσαΐας εἶδε τὸ Θεὸ σὰν ἄνθρωπο βασιλέα πάνω σὲ ὑψηλὸ καὶ ὑψωμένο θρόνο, αὐτὴ δὲ ἡ μορφὴ τῆς θεοφανείας σήμαινε, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ γινόταν ἄνθρωπος (Βλέπε Ἰωάν. ιβ' 39-42). Ἡ Ἐκκλησία ψάλλει: «*Ὡς εἶδεν Ἠσαΐας συμβολικῶς ἐν θρόνῳ ἐπηρμένῳ Θεὸν ὑπ' ἀγγέλων δόξης δορυφορούμενον, ὢ τάλας, ἐβόα, ἐγώ· πρὸ γὰρ εἶδον σωματούμενον Θεόν*». «*Πρό*», ἐκ τῶν προτέρων, «*εἶδον σωματούμενον Θεόν*», εἶδα τὸ Θεὸ νὰ παίρνῃ σῶμα, νὰ γίνεται ἄνθρωπος. Βλέποντας ὁ Ἠσαΐας τὸν βασιλέα Κύριο ὡς ἄνθρωπο, προεῖδε τὴ θεία ἐνανθρώπησι. Ὁ Δανιὴλ εἶδε τὸ Θεὸ ὡς «*παλαιὸν τῶν ἡμερῶν*», ὡς ἀσπρομάλλη γέροντα, διότι ὁ Θεὸς εἶνε ἀρχαιότερος ὅλων, αἰώνιος καὶ προαιώνιος.

Ἀναφέρουμε δύο ἀκόμη θεοφάνειες. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ εἶνε Θεός, κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ φανερώθηκε μὲ τὴ μορφὴ περιστερᾶς, καὶ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς μὲ τὴ μορφὴ πυρός, φωτιᾶς.

Ἀλλ' ἔχει ὁ Θεὸς πολλὲς μορφές; Ὄχι βεβαίως. Ὁ Θεὸς μία μορφὴ ἔχει, πνευματική. «*Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων*», λέγει ὁ Παῦλος γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὡς πρὸς τὴν ἀνώτερη φύσι του (Φιλιπ. β' 6). Ὁρατὴ μορφὴ ἢ ὁρατὸ σχῆμα ὁ Θεὸς δὲν ἔχει. Ὁ Μωυσῆς εἶπε στοὺς Ἰσραηλῖτες: «*Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς φωνὴν ῥημάτων, καὶ ὁμοίωμα οὐκ εἴδετε*» (Δευτ. δ' 12). Οἱ Ἰσραηλῖτες στὸ Σινὰ ἄκουαν φωνή, ἀλλ' ὁμοίωμα, μορφή, δὲν ἔβλεπαν. Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Μωυσῆς θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔχει αἰσθητὴ μορφή, ὅπως ἔχουμε ἐμεῖς οἱ ἄν-

θρωποι. Ἀλλὰ καὶ φωνὴ δὲν ἔχει ὁ Θεός, διότι εἶνε ἀσώματος καὶ δὲν ἔχει στόμα καὶ γλῶσσα. Ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους εἶπε γιὰ τὸ Θεό: *«Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε»* (Ἰωάν. ε' 37). *Οὔτε φωνὴ Θεοῦ ἀκούσατε ποτέ, οὔτε μορφή του εἴδατε.* Διότι, ἐννοεῖται, οὔτε φωνή, οὔτε μορφή, αἰσθητὴ μορφή, ἔχει ὁ Θεός. Ἀλλὰ λαμβάνει μορφή, γιὰ νὰ τὸν ἰδοῦν οἱ ἐκλεκτοί του, καὶ λαμβάνει φωνή, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν.

Ὁ Θεός, λοιπόν, εἶνε ἀόρατος καὶ ἀθέατος ὅπως εἶνε στὴ φύσι καὶ οὐσία του, καὶ γίνεται ὁρατὸς καὶ θεατὸς ὅταν λαμβάνῃ κἄποια μορφή.

«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε», λέγει ὁ εὐαγγελιστής. Τὸ Θεὸ δὲν εἶδε ποτὲ κανείς. Οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε ἄγγελος. Διότι ἡ θεία οὐσία, ἡ Θεότης, εἶνε ἀόρατη ἐκ φύσεως. Καὶ ἀφοῦ κανεὶς δὲν εἶδε τὸ Θεό, κανείς, ἐννοεῖται, δὲν γνωρίζει τὸ Θεὸ πλήρως καὶ τελείως. Κανεὶς ἀπὸ τὰ κτίσματα. ***«Ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο»***, λέγει στὴ συνέχεια ὁ εὐαγγελιστής. Ὁ μονογενὴς Υἱός, ποὺ εἶνε στὴν ἀγκάλη τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἐκεῖνος μᾶς ἔδωσεν ἐξηγήσεις γιὰ τὸ Θεό, διότι ἐκεῖνος, ἐννοεῖται, εἶδε τὸ Θεὸ καὶ γνωρίζει τὸ Θεὸ ὅπως ἀκριβῶς εἶνε, πλήρως καὶ τελείως.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶδε καὶ γνωρίζει πλήρως καὶ τελείως τὸ Θεό, διότι δὲν εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς κτιστοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἶνε ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἂν ἦταν ἄγγελος, δὲν θὰ λεγόταν μονογενής, διότι ἀγγέλους ἔχει πολλοὺς ὁ Θεός. Ἐπίσης, ἂν ἦταν μόνον ἄνθρωπος, δὲν θὰ λεγόταν μονογενής, διότι ἀνθρώπους ἔχει πολλοὺς ὁ Θεός. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγεται μονογενής, διότι εἶνε ἀνώτερος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ μοναδικὴ ἔννοια, *«ὁ ἴδιος* (αὐτοῦ) *Υἱὸς»* κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἀποστόλου Παύλου στὸ Ρωμ. η' 32, ὁ ἰδικός του Υἱός, ὁ φυσικός του Υἱός. Ἀφοῦ δὲ ὁ Χριστὸς εἶνε φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Πατέρα του, Θεὸς ὅπως ἐκεῖνος. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾷ ἄνθρωπο καὶ ὁ Θεὸς γεννᾷ Θεό. Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ *«ὁ μονογενὴς Θεός»*, ὁ μονογενὴς δηλαδή, ὁ ὁποῖος εἶνε Θεός.

«Ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»: *Ὁ ὁποῖος εἶνε στὸν κόλπο, στὴν ἀγκάλη, τοῦ Πατρός.* Ὡραιοτάτη ἀνθρωπομορφικὴ ἔκφρασι, διότι ὁ Θεὸς δὲν ἔχει σῶμα καὶ ἀγκάλη. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς στὸν οὐρανὸ εἶνε *«ἀμήτωρ»* (Ἑβρ. ζ' 3), δὲν ἔχει μητέρα, ἀλλὰ μόνο

Πατέρα, γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν παρουσιάζει τὸ Χριστό, ὅπως θὰ παρουσίαζε τὸν ἄνθρωπο, στὴν ἀγκάλη μητρός, ἀλλὰ στὴν ἀγκάλη τοῦ Πατρός. Στὴ γῆ ὁ Χριστὸς κρατήθηκε στὴν ἀγκάλη μητρός, τῆς Παρθένου Μαρίας, στὸν οὐρανὸ εἶνε, πάντοτε εἶνε, στὴν ἀγκάλη τοῦ Πατρός. Οἱ ἅγιοι εἶνε *«ἐν χειρὶ Θεοῦ»* (Σοφ. Σολ. γ' 1), ἀλλ' ὁ Υἱὸς εἶνε ***«εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»***.

Στὸν πρῶτο στίχο ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε, ***«καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν»***, *καὶ ὁ Λόγος ἦταν μαζὶ μὲ τὸ Θεό*, τὸν Πατέρα. Στὸν παρόντα στίχο λέγει, ***«ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»***, *ὁ ὁποῖος εἶνε στὴν ἀγκάλη τοῦ Πατρός*. Καὶ οἱ δύο λόγοι σημαίνουν τὴ στενοτάτη σχέσι καὶ οἰκειότητα μεταξὺ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Ἡ φράσι, ***«ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»***, ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη μας τὴ φράσι γιὰ τὸ Λάζαρο τῆς παραβολῆς, *«ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ»* (Λουκ. ιστ' 22. Βλέπε καὶ 23). Ὁ Λάζαρος πῆγε στὸν κόλπο τοῦ Ἀβραάμ, στὴν ἀγκάλη τοῦ πατριάρχου, διότι ἦταν τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Ἀβραάμ, σπέρμα Ἀβραάμ, υἱὸς Ἀβραάμ, ἄνθρωπος ὅπως ὁ πατριάρχης. Καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε στὸν κόλπο τοῦ Πατρός, στὴν ἀγκάλη τοῦ Θεοῦ, διότι εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸ Θεό, μονογενὴς Υἱός του, Θεὸς ὅπως ὁ Πατήρ του. Οἱ δύο φράσεις τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«Καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸ Θεὸν»*** καὶ ***«ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»***, ἀνακαλοῦν στὴ μνήμη μας τρίτο λόγο, λόγο τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ σχέσι του μὲ τὸν Πατέρα: ***«Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι»*** (Ἰωάν. ιδ' 10). Ὁ παράδοξος αὐτὸς λόγος σημαίνει: Ἐγὼ εἶμαι μέσα στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἶνε μέσα σὲ μένα. Ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἀλληλοπεριχωροῦνται, εἶνε ὁ ἕνας μέσα στὸν ἄλλο. Ἄρα ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς συμπίπτουν στὴν οὐσία, εἶνε ὁμοούσιοι, ἔχουν ὁμοῦ τὴν οὐσία. Ἂν κανεὶς μᾶς ἐρωτήσῃ, ποῦ εἶνε ὁ Υἱός, δυνάμεθα νὰ ἀπαντήσωμε: Ὁ Υἱὸς εἶνε *«πρὸς τὸν Θεόν»*, *«εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»*, *«ἐν τῷ Πατρί»*, τουτέστι, μαζὶ μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, στὴν ἀγκάλη τοῦ Πατρός, μέσα στὸν Πατέρα.

Ἡ ὡραιοτάτη φράσι, ***«ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»***, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ στενοτάτη σχέσι Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, σχέσι φύσεως καὶ οὐσίας, σημαίνει καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱό. Ὁ Πατὴρ ἔχει τὸν Υἱὸ στὴν ἀγκάλη του, διότι ὁ μονογενὴς εἶνε *«ὁ υἱὸς τῆς ἀγάπης αὐτοῦ»* (Κολ. α' 13), *«ὁ ἠγαπημένος»* (Ἐφ. α' 6), *«ὁ Υἱὸς ὁ ἀγαπητός»* (Ματθ. γ' 17).

Ἡ φράσι, ***«ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»***, σημαίνει ἐπίσης, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶνε ἐκεῖ, ὅπου εἶνε τὰ μυστικὰ τοῦ Πατρός, καὶ ἄρα εἶνε γνώστης τῶν ἀπορρήτων τοῦ Θεοῦ. Ἂν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, ὁ Υἱὸς εἶνε «ὁ ἐξ ἀπορρήτων» τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ὡς μονογενὴς Υἱὸς εἶνε στὸν κόλπο τοῦ Πατρὸς καὶ βλέπει καὶ γνωρίζει τὸ Θεὸ Πατέρα ἀκριβῶς, γι' αὐτὸ ***«ἐκεῖνος ἐξηγήσατο»***. Στὴν ἀντωνυμία ***«ἐκεῖνος»*** ὑπάρχει ἔμφασι: Ὁ Χριστός, ἐκεῖνος μᾶς ἔδωσε ἐξηγήσεις γιὰ τὸ Θεὸ Πατέρα, ὄχι ἄλλος. Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὑπενθυμίζει τὸ λόγο τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ στὸ Ματθ. ια' 27, *«Οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Υἱὸν εἰ μὴ ὁ Πατήρ, οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ Υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι»* (Βλέπε καὶ Λουκ. ι' 22). Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸν Υἱό, εἰμὴ ὁ Πατήρ, καὶ κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸν Πατέρα, εἰμὴ ὁ Υἱός. Γνωρίζει δὲ καὶ ἐκεῖνος, στὸν ὁποῖον ὁ Υἱὸς ἀποκαλύπτει. Ὁ Πατὴρ γνωρίζει ἀμέσως καὶ πλήρως τὸν Υἱό, καὶ ὁ Υἱὸς γνωρίζει ἀμέσως καὶ πλήρως τὸν Πατέρα. Ὁ δὲ ἄνθρωπος γνωρίζει ἐμμέσως, δι' ἀποκαλύψεως τοῦ Υἱοῦ, καὶ ὄχι πλήρως, ἀλλὰ σὲ σχετικὸ βαθμό. Ἡ διακήρυξι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱός, ὁ ὁποῖος εἶνε στὸν κόλπο τοῦ Πατρός, ***«ἐκεῖνος ἐξηγήσατο»***, ἐκεῖνος μᾶς ἔδωσε ἐξηγήσεις γιὰ τὸ Θεὸ Πατέρα, ὄχι ἄλλος, καὶ ἡ διακήρυξι τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, ὅτι κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸν Πατέρα, παρὰ ὁ Υἱός, αὐτὲς οἱ διακηρύξεις φαίνεται, ὅτι ἔρχονται σ' ἀντίθεσι πρὸς τὴ διακήρυξι τοῦ ἀποστόλου Παύλου, *«τὸ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ»* (Α' Κορ. β' 10), *τὸ Ἅγιο Πνεῦμα γνωρίζει τὰ πάντα, καὶ αὐτὰ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ Πατρός*. Πῶς ἡ Ἁγία Γραφὴ ἄλλοτε μὲν λέγει, ὅτι τὸ Θεὸ Πατέρα γνωρίζει μόνον ὁ Υἱός, καὶ ἄλλοτε λέγει, ὅτι τὸ Θεὸ Πατέρα γνωρίζει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα; Ἀντιφάσκει ἡ Γραφή; Δὲν εἶνε θεόπνευστη ἡ Γραφή; Μὴ γένοιτο! Ἤδη τονίσαμε καὶ ἐπαναλαμβάνουμε: Στὴ Γραφὴ ὑπάρχουν ἀναρίθμητες φαινομενικὲς ἀντιφάσεις, ἀλλὰ καμμία πραγματικὴ ἀντίφασι. Ὅταν ἡ Γραφὴ λέγῃ, ὅτι κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸ Θεὸ Πατέρα, παρὰ μόνον ὁ Υἱός, δὲν θέτει σὲ ἀντίθεσι τὸν Υἱὸ πρὸς τὸν Παράκλητο, ἀλλὰ πρὸς τὰ κτίσματα, τοὺς ἀνθρώπους δηλαδὴ καὶ τοὺς ἀγγέλους. Κανεὶς ἄνθρωπος καὶ κανεὶς ἄγγελος δὲν γνωρίζει τὸ Θεὸ Πατέρα. Ὁ Παράκλητος ἀσφαλῶς γνωρίζει, διότι δὲν εἶνε κτίσμα, ἀλλὰ πρόσωπο τῆς Θεότητος, ὅπως ὁ Υἱός.

Οἱ ἐξηγήσεις, τὶς ὁποῖες ὁ μονογενὴς Υἱὸς ἔδωσε γιὰ τὸ Θεὸ

Πατέρα, ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος, συνιστοῦν βαθύτερη, καθαρώτερη καὶ πληρέστερη διδασκαλία ἐν συγκρίσει πρὸς τὴ διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ ἀποκάλυψι τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, διότι, ὅπως στὴν ἀρχὴ τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς λέγει ὁ ἀπόστολος, κατὰ τὴν παλαιὰ ἐποχὴ ὁ Θεὸς ὡμίλησε διὰ μέσου τῶν προφητῶν, ἐνῷ κατὰ τὸν ἔσχατο τοῦτο καιρό, τὸν καιρὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡμίλησε διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ. Οἱ προφῆτες ἦταν ἄνθρωποι, ἐνῷ ὁ Υἱὸς εἶνε Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του. Οἱ προφῆτες ἦταν δοῦλοι, ἐνῷ ὁ Υἱὸς εἶνε Κύριος. Ὁ δὲ δοῦλος δὲν γνωρίζει τὶ κάνει ὁ κύριός του (Ἰωάν. ιε' 15). Ὁ Μωυσῆς, *«θεράπων»*, *δοῦλος*, εἶδε *«τὴν δόξαν Κυρίου»* (Ἀριθ. ιβ' 8), κἄποια εἰκονικὴ μορφὴ τοῦ Κυρίου, δὲν εἶδε τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου (Ἐξ. λγ' 20). Ὁ Υἱὸς βλέπει τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Πατρός. Οἱ προφῆτες ὡς δοῦλοι γνώριζαν μόνον ὅσα ὁ Θεὸς φανέρωνε σ' αὐτούς. Ὁ Υἱὸς ὡς Κύριος γνωρίζει τὰ πάντα. *«Οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα»*, εἶπαν οἱ μαθηταὶ στὸν Κύριο (Ἰωάν. ιστ' 30). *Γνωρίζουμε, ὅτι γνωρίζεις τὰ πάντα.* Ὡς παντογνώστης ὁ Υἱὸς ἔδωσε στὴν ἀνθρωπότητα περισσότερη καὶ ἀνώτερη θεογνωσία ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς δούλους του τοὺς προφῆτες.

Στὸν Ψαλμὸ κα', στίχ. 23, ὁ Μεσσίας εἶπε προφητικῶς πρὸς τὸ Θεό, *«Διηγήσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου»*. Στὴν παροῦσα περίπτωσι, ὅπως καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες, τὸ *«ὄνομα»* χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ φέροντος αὐτό. Ὁ λόγος τοῦ Μεσσίου σημαίνει: *Ὦ Θεέ! θὰ σὲ κηρύξω στοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους μὲ τὴν ἐνανθρώπησί μου θὰ κάνω ἀδελφούς μου.* Ὅ,τι εἶπεν ὁ Μεσσίας, αὐτὸ καὶ ἔπραξε. Πρὸς τὸ τέλος τῆς δημοσίας δράσεώς του κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του εἶπε στὸ Θεὸ Πατέρα: *«Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου»* (Ἰωάν. ιζ' 6). *Φανέρωσα τὸ ὄνομά σου στοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους πῆρες ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ μοῦ ἔδωσες.* Καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω»* (Ἰωάν. ιζ' 26). *Ἔκανα σ' αὐτοὺς γνωστὸ τὸ ὄνομά σου, καὶ θὰ τὸ κάνω περισσότερο γνωστό.* Τὸ *«ὄνομα»*, ποὺ φανέρωσε καὶ ἔκανε γνωστὸ ὁ Ἰησοῦς στοὺς ἰδικούς του, δὲν εἶνε ἡ λέξι Ἰεχωβᾶ, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ἐπιπόλαιοι Χιλιασταὶ ἢ Ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ. Οἱ Ἰουδαῖοι γνώριζαν τὸ ὄνομα Ἰεχωβᾶ. Καὶ ἐδῶ τὸ *«ὄνομα»* χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ προσώπου. Ὁ Ἰησοῦς φανέρωσε καὶ ἔκανε γνωστὸ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη τὸ

πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Πατρός, τὴ φύσι δηλαδή, τὶς ἰδιότητες, τὶς τελειότητες καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Πρὸ πάντων ὁ Χριστὸς φανέρωσε σαφῶς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶνε μόνος, ἀλλ' ἔχει Υἱό, τὸν ὁποῖο γεννᾷ, καὶ Πνεῦμα Ἅγιο, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύει. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Χριστὸς φανέρωσε σαφῶς, ὅτι ἡ Θεότης εἶνε τρισυπόστατη, τρία πρόσωπα, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὴν παραμονὴ τοῦ θανάτου του ὁ Χριστὸς πολλὲς φορὲς ὡμίλησε γιὰ τὸν ἑαυτό του, τὸν Πατέρα του καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἢ Παράκλητο. Καὶ πρὸ τῆς ἀναλήψεώς του ἔδωσεν ἐντολὴ στοὺς ἀποστόλους, νὰ βαπτίζουν *«εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»* (Ματθ. κη΄ 19).

Ἐπίσης ὁ Χριστὸς φανέρωσε, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε στοργικὸς καὶ πολυεύσπλαγχνος πατὴρ καὶ σωτὴρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται περισσότερο ὡς δικαιοσύνη. Στὴν Καινὴ Διαθήκη ἀποκαλύπτεται περισσότερο ὡς ἀγάπη. *«Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον»*, εἶπεν ὁ Χριστός, *«ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ»* (Ἰωάν. γ΄ 16-17). *Τόσο πολὺ ἀγάπησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο, ὥστε προσέφερε γιὰ θυσία τὸν μονογενῆ Υἱό του, γιὰ νὰ μὴ χαθῇ, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια καθένας, ποὺ πιστεύει σ' αὐτόν. Διότι δὲν ἔστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱό του στὸν κόσμο γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.* Καὶ ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ καὶ μαθητὴς τῆς ἀγάπης διακηρύττει: *«Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί»* (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 8,16). *Ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη.*

Ἀπὸ ἀγάπη ὁ Θεὸς Πατήρ, κήρυξε πάλιν ὁ Χριστός, ἔρχεται καὶ κατοικεῖ μέσα στὸν πιστὸ ἄνθρωπο. Ἐπίσης ἔρχεται καὶ κατοικεῖ μέσα στὸν πιστὸ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. *«Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν». «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας... παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται»* (Ἰωάν. ιδ΄ 23,17). Ὁ πιστός, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, γίνεται κατοικητήριο τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κάνει τὴν καρδιά του μοναστῆρι τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ὡς *«μεγάλης βουλῆς ἄγγελος»* (Ἠσ. θ΄ 6), *ὡς ἐξάγγελος* δηλαδὴ ἢ *κήρυξ τῆς μεγάλης βουλῆς τοῦ Θεοῦ Πατρός*, ὁ Χριστὸς φανέρωσε στὸν κόσμο τὸ μεγαλειῶδες σχέδιο, ποὺ ἀπὸ τὰ

βάθη τῶν αἰώνων εἶχε κρυμμένο ὁ Θεὸς γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα μας.

Φανερώνοντας ὁ μονογενὴς Υἱὸς στὸν κόσμο τὸν ἰδικό του χαρακτῆρα, φανέρωσε τὸν χαρακτῆρα τοῦ Θεοῦ Πατρός. Διότι ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ εἶνε μία οὐσία ἢ θεότης καὶ ἔχουν τὰ ἴδια ἰδιώματα. *«Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»*, εἶπεν ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους (Ἰωάν. ι' 30). *Ἐγὼ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἕνα εἴμεθα, μία οὐσία, μία θεότης.* Καὶ πρὸς τὸν Πατέρα του ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Τὰ ἐμὰ πάντα· σά ἐστι καὶ τὰ σὰ ἐμά»* (Ἰωάν. ιζ' 10). *Ὅλα τὰ ἰδικά μου, Πάτερ, εἶνε ἰδικά σου, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἰδικά σου εἶνε ἰδικά μου.* Καὶ πρὸς τὸ Φίλιππο, ποὺ ζήτησε ἀπὸ τὸ Χριστὸ νὰ δείξῃ τὸν Πατέρα, ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα; Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι;»* (Ἰωάν. ιδ' 9-10). *Τόσο χρόνο εἶμαι μαζί σας καὶ δὲν μὲ γνώρισες, Φίλιππε; Ἐκεῖνος, ποὺ εἶδε ἐμένα, εἶδε τὸν Πατέρα. Καὶ πῶς σύ λέγεις, δεῖξε μας τὸν Πατέρα; Δὲν πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ εἶμαι μέσα στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἶνε μέσα σὲ μένα;* Δὲν πιστεύεις δηλαδή, ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἔχουμε μία οὐσία ἢ θεότητα;

Ποῖος τόλμησε ἢ διανοήθηκε ποτέ, νὰ εἰπῇ τέτοια λόγια γιὰ τὸν ἑαυτό του; Μόνον ὁ Χριστός, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα.

Παραθέτουμε ἕνα ἀκόμη παράδοξο χωρίο γιὰ τὴ θεογνωσία, ποὺ ἔφερε στὸν κόσμο ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Εἶνε ὁ προτελευταῖος στίχος τῆς Α' Καθολικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου. Γράφει ὁ ἀπόστολος: *«Οἴδαμεν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἥκει καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν· καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ ἐν τῷ Υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος»* (Α' Ἰωάν. ε' 20). *Γνωρίζουμε, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχει ἔλθει καὶ μᾶς ἔχει δώσει νόησι, γιὰ νὰ γνωρίζωμε τὸν ἀληθινό. Καὶ εἴμεθα στὸν ἀληθινὸ διὰ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνια.*

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ, μᾶς ἔδωσε νοῦν, ἰδικόν του νοῦν, *«νοῦν Χριστοῦ»*, γιὰ νὰ γνωρίζωμε τὸν ἀληθινό, τὸ Θεό. Ἐμεῖς δὲ οἱ πιστοὶ εἴμεθα στὸν ἀληθινό, τὸ Θεό. Καὶ πῶς εἴμεθα στὸν ἀληθινό, τὸ Θεό; Μὲ τὸ νὰ εἴμεθα στὸν Υἱό του, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θε-

ός. Ναί! Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεός! Λόγος παραδοξότατος, ἀδιανόητος καὶ ἀνεπινόητος. Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τέτοιο λόγο, διότι δὲν ἔγραψε μὲ ἰδικόν του νοῦν, ἀλλὰ μὲ *«νοῦν Χριστοῦ»*· ἦταν θεόπνευστος. Ὡς πρόσωπον ὁ Χριστός, ὡς ὁ ἕνας τῆς Τριάδος, ἐν σχέσει πρὸς τὸν Πατέρα εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾽ ὡς οὐσία ὁ Χριστὸς εἶνε ὅλη ἡ οὐσία, ὅλη ἡ Θεότης, αὐτὸς ὁ ἀληθινὸς Θεός, ὁ Κύριός μας καὶ ὁ Θεός μας κατὰ τὴν ὁμολογία τοῦ Θωμᾶ (Ἰωάν. κ΄ 28).

Ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες! Οἱ ἐκλεκτὲς ψυχὲς εἶνε φιλόθεες. Καὶ οἱ φιλόθεες ψυχὲς ἔχουν σφοδρὴ ἐπιθυμία καὶ ἀσίγαστο πόθο νὰ γνωρίζουν τὸ Θεὸ ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερο. Ἡ γνωριμία μὲ τὸ Θεὸ γεμίζει τὶς ψυχὲς μὲ εὐτυχία. Ἂν γνωρίσῃ κανεὶς τὰ πάντα, ἀλλὰ δὲν γνωρίσῃ τὸ Θεό, εἶνε δυστυχής. Ἂν δὲν γνωρίσῃ τίποτε, ἀλλὰ γνωρίσῃ τὸ Θεό, εἶνε εὐτυχής, πανευτυχής. Ἀλλὰ πῶς μποροῦμε νὰ γνωρίσωμε τὸ Θεὸ ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερο; Μελετῶντας τὴν ἀλήθεια, ποὺ ἔφερε στὸν κόσμο ὁ Χριστός. Μελετῶντας ἰδιαιτέρως τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου. Μελετῶντας τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεός. Καὶ βιώνοντας τὸ Εὐαγγέλιο, γιὰ νὰ πλημμυρίζῃ τὴν ψυχὴ ἡ χάρι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἔλλαμψι τοῦ Παρακλήτου.

Μεταφράζουμε τὸ στίχ. 18: *«Τὸν Θεὸ δὲν εἶδε ποτὲ κανείς. Ὁ μονογενὴς Υἱός, ποὺ εἶνε στὸν κόλπο τοῦ Πατρός, ἐκεῖνος ἀποκάλυψε».*

«Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ»

Στίχ. 19: ***«Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευΐτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· σὺ τίς εἶ;».***

Στοὺς στίχους 19-23 ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης ἐρωτᾶται καὶ ἀπαντᾷ σχετικῶς πρὸς τὸ πρόσωπό του.

Στὸ στίχ. 7 ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε γιὰ τὸν Πρόδρομο, ὅτι αὐτὸς ἦλθε γιὰ νὰ δώσῃ μαρτυρία γιὰ τὸ φῶς. Στὸ στίχ. 15 ἀνέφερε μία μαρτυρία τοῦ Προδρόμου λέγοντας: *«Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν»*. Ὁ Ἰωάννης δηλαδὴ δί-

νει μαρτυρία γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ κράζει λέγοντας: Αὐτὸς εἶνε, γιὰ τὸν ὁποῖο σᾶς εἶπα: Ὁ ἐρχόμενος μετὰ ἀπὸ μένα προηγεῖται ἀπὸ μένα, διότι ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ μένα.

Τώρα ὁ εὐαγγελιστὴς θὰ ἀναφέρῃ νέα μαρτυρία τοῦ Προδρόμου γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Γι' αὐτὸ ἡ πρώτη πρότασι τοῦ στίχ. 19, ***«Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου»***, σημαίνει: *«Αὐτὴ ἐπίσης εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου»*. Τὸ ***«καὶ»*** δηλαδὴ ἔχει προσθετικὴ σημασία, σημαίνει *«ἐπίσης»*.

Ὁ Ἰωάννης εἶχε θαυμαστὴ γέννησι. Προῆλθεν ἀπὸ στεῖρα μητέρα, καὶ οἱ δύο γονεῖς του ἦταν μεγάλης ἡλικίας. Ὁ πατέρας του ἔχασε τὴ λαλιά του λόγῳ δυσπιστίας στοὺς λόγους τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, καὶ βρῆκε πάλι τὴ φωνή του κατὰ τὴ γέννησι τοῦ παιδιοῦ. Τὸ ὄνομα Ἰωάννης δόθηκε στὸ παιδὶ ἀπὸ τὸν οὐρανό. Λόγῳ δὲ τῶν θαυμαστῶν γεγονότων γύρω ἀπὸ τὴν περιτομὴ τοῦ Ἰωάννου, φόβος ἔπεσε σὲ ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γύρω περιοχῆς, καὶ σ' ὅλη τὴν ὀρεινὴ περιοχὴ τῆς Ἰουδαίας διαδίδονταν αὐτὰ τὰ γεγονότα, καὶ ὅλοι, ὅσοι τὰ ἄκουσαν, τὰ ἔβαλαν στὴν καρδιά τους καὶ ἔλεγαν: *«Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται;»* (Λουκ. α' 66). *Τί ἄραγε θὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ παιδί;*

Ἀλλ' ἂν ἦταν θαυμαστὴ ἡ γέννησι τοῦ Ἰωάννου, θαυμαστότερη ἦταν ἡ ζωή του καὶ ἡ προφητική του δύναμι. Ὁ Ἰωάννης πῆγε στὴν ἔρημο καὶ ἔζησε μὲ αὐστηροτάτη ἀσκητικὴ ζωή, καὶ ἀναδείχτηκε ὁ μεγαλύτερος προφήτης. Μιλοῦσε μὲ τὸ προφητικὸ χάρισμα, μιλοῦσε μὲ ἀτρόμητη ψυχή, ἀσκοῦσε ἔλεγχο πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, καυτηρίαζε τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἀνομία ἀρχόντων καὶ λαοῦ, κατηύθυνε τὸν ἔλεγχο καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἀνάκτορα. Ὁ Ἰωάννης δὲν μιλοῦσε μόνο μὲ τὴ γλῶσσα· μιλοῦσε καὶ μὲ τὴ ζωή, τὴν ἁγνὴ σὰν τ' ἀγριολούλουδα καὶ αὐστηροτάτη ἀσκητικὴ ζωή του. Προανήγγελλε δέ, ὅτι ὁ Μεσσίας καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν πλησίασαν, καὶ ἀναπτέρωνε τὴ μεγάλη ἐλπίδα τοῦ βασανισμένου Ἰσραήλ.

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ γιὰ τὸ λόγο, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τέσσαρες αἰῶνες νὰ ἰδοῦν προφήτη, ἡ παρουσία τοῦ Ἰωάννου προκάλεσε διέγερσι πνευμάτων καὶ μεγάλον ἐνθουσιασμὸ στὸ λαὸ τοῦ Ἰσραήλ. Τόσο θαυμαστὸς ἦταν ὁ Ἰωάννης, ὥστε πολλοὶ διερωτῶνταν, μήπως αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας, ἢ ἐνόμιζαν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ λαὸς ἐνθουσιάστηκε ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Ἰω-

άννου, οἱ θρησκευτικοὶ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι ἔπρεπε νὰ συγκινηθοῦν, παρέμειναν ἀσυγκίνητοι. Ὁ ἐγωισμὸς τῶν ἀξιωμάτων τοὺς ἔκανε νὰ νομίζουν, ὅτι αὐτοὶ ἦταν ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Ἰωάννη. Συνήθως ὁ λαὸς εἶνε ἁγνότερος ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, διότι εἶνε ταπεινότερος ἀπ' αὐτούς. Ὁ ἐγωισμὸς τῶν ἀνθρώπων, ἰδίως τῶν ἀξιωματούχων, καὶ ἡ προκατάληψι εἶνε τὰ μεγαλύτερα ἐμπόδια γιὰ τὴν ἐκτίμησι καὶ ἀναγνώρισι τῆς ἀξίας τῶν συνανθρώπων. Ἀλλ' ἡ ἁγία ἔξαψι τῶν πνευμάτων τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ ἀνάγκασε καὶ τοὺς ἄρχοντες τοῦ Ἰσραὴλ νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὸν Ἰωάννη, ἀφοῦ μάλιστα θεωροῦσαν τοὺς ἑαυτούς των ὡς τὴν αὐθεντικὴ καὶ τὴ μόνη ἀρχή, γιὰ νὰ κρίνῃ γιὰ θρησκευτικὰ πρόσωπα καὶ πράγματα.

Γι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέστειλαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ἱερεῖς καὶ Λευΐτες, γιὰ νὰ ὑποβάλουν στὸν Ἰωάννη τὸ ἐρώτημα: ***«Σὺ τίς εἶ;»*** (στίχ. 19). Σὺ ποῖος εἶσαι; Οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ ἀπέστειλαν ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννη ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, εἶνε οἱ ἄρχοντες, ποὺ ἀποτελοῦσαν τὸ Μέγα Συνέδριο, τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῶν Ἰουδαίων θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε. Τὰ μέλη τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου, 71 μαζὶ μὲ τὸν πρόεδρο, ἦταν ἀρχιερεῖς, πρεσβύτεροι - ἄρχοντες, καὶ γραμματεῖς. Ἄξιζε τόσο πολὺ ὁ Ἰωάννης, ποὺ ἔπρεπε ὅλο τὸ Ἰουδαϊκὸ Συνέδριο νὰ μεταβῇ στὴν ἔρημο γιὰ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ. Ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ἐγωισμοῦ, τὸν ὁποῖο συνήθως ἔχουν οἱ ἀξιωματοῦχοι, τὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων δὲν καταδέχτηκε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἀσκητή. Ἀπέστειλε δὲ πρὸς τὸν Ἰωάννη ἱερεῖς, ἴσως ἐπειδὴ ἱερεὺς ἦταν καὶ ὁ πατέρας τοῦ Ἰωάννου, καὶ Λευΐτες, οἱ ὁποῖοι διακονοῦσαν τοὺς ἱερεῖς καὶ ἐξηγοῦσαν τὸ νόμο στὸ λαό. Τὸ ἐρώτημα τῶν ἀπεσταλμένων πρὸς τὸν Ἰωάννη, ***«Σὺ τίς εἶ;»***, *«Σύ ποῖος εἶσαι;»*, ἔχει τὴν ἔννοια: Εἶσαι ὁ Μεσσίας, ἢ ἄλλο πρόσωπο ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ προηγοῦνται τοῦ Μεσσίου;

Στίχ. 20: ***«Καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο· καὶ ὡμολόγησεν ὅτι οὐκ εἰμι ἐγὼ ὁ Χριστός»***.

Τὸ ***«καί»***, ποὺ προηγεῖται τοῦ δευτέρου ***«ὡμολόγησε»***, εἶνε βεβαιωτικὸ καὶ ἐμφατικό, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«ναί»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ σὲ περίπτωσι ἐπαναλήψεως ἐννοίας, π.χ. στὸ Ζαχ. γ' 2 (*«Ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοί, διάβολε, καὶ ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοί»*, τουτέστι, *Νὰ σὲ ἐπιτιμήσῃ ὁ Κύριος, διάβολε, ναί, νὰ σὲ ἐπι-*

τιμήση ὁ Κύριος). Τὸ διπλὸ ***«ὡμολόγησε»*** καὶ τὸ ἀρνητικῆς μορφῆς ***«οὐκ ἠρνήσατο»*** δίνουν ἰσχυροτάτη ἔμφασι στὸ λόγο.

Μεταφράζουμε τὸ στίχ. 20: «*Ὡμολόγησε δέ, καὶ δὲν ἀρνήθηκε· ναί, ὡμολόγησε «δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ Χριστός»*.

Ὁ Ἰωάννης δὲν ἐκμεταλλεύτηκε τὴ μεγάλη ἰδέα, ποὺ εἶχαν πολλοὶ γιὰ τὸ πρόσωπό του, καὶ δὲν εἶπε, «μάλιστα, ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός», ἀλλὰ σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως δήλωσε, ὅτι αὐτὸς δὲν ἦταν ὁ Χριστός. Ἄλλοι, κενόδοξοι, μωροφιλόδοξοι καὶ δημαγωγοί, θὰ ἐκμεταλλεύονταν τὴ γνώμη καὶ τὴν προσδοκία τοῦ λαοῦ καὶ θὰ σφετερίζονταν ξένη δόξα. Καὶ μήπως δὲν ἐμφανίστηκαν ἀπατεῶνες, καὶ δὲν ἐμφανίζονται καὶ σήμερα, καὶ δὲν θὰ ἐμφανισθοῦν καὶ αὔριο, ἰσχυριζόμενοι ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας; Ὁ Χριστὸς προεῖπε τὴν ἐμφάνισι ψευδοπροφητῶν καὶ ψευδοχρίστων καὶ ὁ λόγος του ἐπαληθεύεται. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἦταν ἀκενόδοξος, ἄνθρωπος ἀληθινός, καὶ δὲν ἅρπαξε ξένη δόξα. Διώρθωσε δὲ τὴν ἐσφαλμένη γνώμη, ποὺ εἶχαν πολλοὶ γιὰ τὸ πρόσωπό του νομίζοντας, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Χριστός.

Πολλοὶ ἀπὸ καλὴ διάθεσι καὶ ἄγνοια τῆς πνευματικῆς μας καταστάσεως εἶνε δυνατὸ νὰ ἔχουν μεγάλη καὶ ὑπερβολικὴ ἰδέα γιὰ μᾶς. Καὶ ἀλλοίμονο, ἂν ἐμεῖς εὐχαριστούμεθα ἀπὸ τὴν ἰδέα αὐτὴ καὶ τὴν δεχώμεθα ἢ τὴν ὑποθάλπωμε. Ἂν θέλωμε νὰ εἴμεθα ἀληθινοὶ ἄνθρωποι, πρέπει νὰ ἐλεγχώμεθα ἐσωτερικῶς καὶ νὰ στενοχωρούμεθα, ὅταν οἱ ἄλλοι μᾶς ὑπερτιμοῦν, καί, ὅπως ὁ Ἰωάννης, νὰ διορθώνωμε τὴν ἐσφαλμένη γνώμη τῶν ἀγαθοπροαιρέτων ἀνθρώπων γιὰ τὰ πρόσωπά μας.

Στίχ. 21: ***«Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· τί οὖν; Ἠλίας εἶ σύ; Καὶ λέγει· οὐκ εἰμί. Ὁ προφήτης εἶ σύ; Καὶ ἀπεκρίθη· οὔ»***.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: «*Τότε τὸν ρώτησαν: Τί συμβαίνει λοιπόν; Ὁ Ἠλίας εἶσαι σύ; Καὶ λέγει: Δὲν εἶμαι. Ὁ προφήτης εἶσαι σύ; Καὶ ἀποκρίθηκε: Ὄχι*».

Κατὰ τὸ Μαλ. δ' 4 ὁ Θεὸς ὑποσχέθηκε: «*Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμῖν Ἠλίαν τὸν Θεσβίτην, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ*». *Νά, ἐγὼ θὰ ἀποστείλω σὲ σᾶς τὸν Ἠλία τὸν Θεσβίτη, προτοῦ ἔλθη ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανής.* Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χωρίου τούτου (Βλέπε καὶ τὸ Σοφ. Σειρ. μη' 10), οἱ Ἰουδαῖοι ἀνέμεναν ἐπάνοδο τοῦ προφήτου Ἠλία, προτοῦ ἔλθη ὁ Μεσσίας. Στὸ λαὸ μάλιστα ἐπικρατοῦσε ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ

Μεσσίας θὰ ἔμενε κρυμμένος, ἕως ὅτου θὰ φανερωνόταν καὶ θὰ χριόταν ἀπὸ τὸν Ἠλία (Ἰουστίνου, Διάλογος πρὸς Τρύφωνα, 8). Ἐπειδὴ λοιπὸν στοὺς Ἰουδαίους ὑπῆρχεν ἡ γνώμη, ὅτι πρὸ τοῦ Μεσσίου θὰ ἐρχόταν ὁ Ἠλίας, γι' αὐτὸ οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἰουδαίων ρώτησαν τὸν Ἰωάννη: Ὁ Ἠλίας εἶσαι σύ; Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀπάντησε, δὲν εἶμαι. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ὅμοιος μὲ τὸν Ἠλία, ἀφοῦ ἦλθεν *«ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλιοῦ»* (Λουκ. α' 17), δὲν ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Ἠλίας. Ὁ Χριστὸς τὸν Ἰωάννη ὠνόμασε Ἠλία μὲ πνευματικὴ ἔννοια, ὄχι μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ἐπανῆλθεν ὁ ἱστορικὸς Ἠλίας (Ματθ. ια' 14, ιζ' 12-13). Ὁ Ἰωάννης δὲν ἦταν μετενσάρκωσι τοῦ Ἠλία, διότι ὁ Ἠλίας δὲν ἀπέθανε, ἡ δὲ μετενσάρκωσι ἀποκλείεται ἀπὸ τὴ Γραφή, *«καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις»* (Ἑβρ. θ' 27). Μία φορὰ πεθαίνουν οἱ ἄνθρωποι, καὶ κατόπιν κρίνονται. Ἂν ἡ θεωρία τῆς μετενσαρκώσεως ἦταν ὀρθή, ἡ Γραφὴ θὰ δίδασκε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι πεθαίνουν καὶ γεννιῶνται πολλὲς φορές. Τὴ θεωρία τῆς μετενσαρκώσεως καταδίκασε ἡ Ἐκκλησία. Ὁ Ἠλίας θὰ ἐπανέλθῃ, ἀλλὰ δὲν θὰ γεννηθῇ ἐκ νέου. Θὰ ἐπανέλθῃ ὡς ὥριμος ἄνδρας, ὅπως ἀνελήφθη. Ἡ δὲ ἐπάνοδός του θὰ γίνῃ πρὸ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἠλίας εἶνε πρόδρομος τῆς δευτέρας, ὄχι τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ λόγοι τοῦ Μαλαχίου καὶ τῆς Σοφίας Σειρὰχ γιὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Ἠλία αὐτὸ τὸ νόημα ἔχουν. Αὐτὸ δέχεται καὶ ἡ Ἐκκλησία. Κατὰ τὸ ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς του ὁ Ἠλίας εἶνε *«ὁ δεύτερος πρόδρομος τῆς παρουσίας Χριστοῦ»*. Πρῶτος πρόδρομος ὁ Ἰωάννης, δεύτερος πρόδρομος ὁ Ἠλίας. Ὁ Ἰωάννης πρόδρομος τῆς πρώτης παρουσίας, ὁ Ἠλίας πρόδρομος τῆς δευτέρας παρουσίας.

Συμφώνως πρὸς τὸ χωρίο Δευτ. ιη' 15 ὁ Μωυσῆς εἶπε πρὸς τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό: *«Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσεσθε». Προφήτη ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου σὰν ἐμένα θὰ σοῦ παρουσιάσῃ ὁ Κύριος ὁ Θεός σου. Αὐτὸν θὰ ἀκούετε.* Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ὁ Μωυσῆς προεῖπε στοὺς Ἰσραηλῖτες τὴν ἐμφάνισι ἑνὸς ἐξαιρετικοῦ προφήτου, ὁ ὁποῖος θὰ ἦταν ὅμοιος μ' αὐτόν. Θὰ ἦταν δηλαδὴ νομοθέτης καὶ ἀρχηγός, ὅπως ὁ Μωυσῆς. Αὐτὸν δὲ τὸν προφήτη ἐννοοῦσαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἰουδαίων, ὅταν ρώτησαν τὸν Ἰωάννη: *«Ὁ προφήτης εἶ σύ;». Εἶσαι σὺ ὁ προφήτης,* ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης, γιὰ τὸν ὁποῖο προφήτευσε ὁ Μωυσῆς; Στὸ ἐρώτημα ὁ Ἰωάννης ἀποκρίθηκε ὄχι.

Ἀλλὰ γεννᾶται ἡ ἀπορία: Ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Ἰωάννης δήλωσε, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶνε ὁ Χριστός, πῶς ἔπειτα τὸν ρώτησαν, μήπως εἶνε ***«ὁ προφήτης»***; Ὁ Χριστὸς καὶ ***«ὁ προφήτης»*** δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ πρόσωπο; Βεβαίως ὁ Χριστὸς καὶ ***«ὁ προφήτης»*** εἶνε τὸ αὐτὸ πρόσωπο. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος τὴν προφητεία τοῦ Μωυσέως στὸ Δευτ. ιη' 15 γιὰ τὸν ἐξαιρετικὸ προφήτη ἐφήρμοσε στὸ Χριστό (Πράξ. γ' 22). Καὶ ὁ Στέφανος, ἀναφέροντας τὴν ἐν λόγῳ προφητεία τοῦ Μωυσέως, ἀσφαλῶς ἐννοοῦσε, ὅτι ἐφαρμόζεται στὸ Χριστό (Πράξ. ιζ' 37). Ὁ Χριστὸς ἔχει τριπλὸ ἀξίωμα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀρχιερατικὸ καὶ τὸ βασιλικό, ἔχει καὶ τὸ προφητικὸ ἢ διδασκαλικὸ ἀξίωμα. Εἶνε ὁ προφήτης ἢ ὁ διδάσκαλος μὲ μοναδικὴ ἔννοια. Στοὺς μαθητάς του εἶπε: *«Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ»* (Ἰωάν. ιγ' 13). *Σεῖς μὲ προσφωνεῖτε «Διδάσκαλε» καὶ «Κύριε». Καὶ καλῶς λέγετε. Διότι εἶμαι.* Ἐπίσης στοὺς μαθητάς του εἶπε: *«Ὑμεῖς μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ διδάσκαλος, ὁ Χριστός»* (Ματθ. κγ' 8). *Σεῖς νὰ μὴ ὀνομασθῆτε διδάσκαλοι. Διότι ἕνας εἶνε ὁ διδάσκαλός σας, ὁ Χριστός.* Πόσο παράδοξοι καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ! Ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς δὲν φοίτησε σὲ σχολεῖα καὶ δὲν ἔμαθε γράμματα, διακήρυξε, ὅτι εἶνε ὁ μοναδικὸς διδάσκαλος. Κάθε ἄλλος, καὶ ὁ σοφώτερος τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν διενοεῖτο καὶ τολμοῦσε ν' ἀνακηρύξῃ τὸν ἑαυτό του μοναδικὸ διδάσκαλο, θὰ ἐθεωρεῖτο ὁ μεγαλύτερος ἐγωιστὴς ἢ μᾶλλον παράφρων. Ὁ Ἰησοῦς διακήρυξε, ὅτι εἶνε ὁ μοναδικὸς διδάσκαλος, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ὁ Θεὸς καὶ ὁ Μεσσίας. Τὸ Εὐαγγέλιό του ἀποδεικνύει τὴ μοναδικότητά του ὡς διδασκάλου.

Ὁ Χριστὸς καὶ ***«ὁ προφήτης»*** εἶνε τὸ αὐτὸ πρόσωπο, ἀλλὰ στοὺς Ἰουδαίους ὑπῆρχεν ἡ ἐσφαλμένη γνώμη, ὅτι ἄλλος εἶνε ὁ Χριστός, καὶ ἄλλος ***«ὁ προφήτης»***. Γι' αὐτὸ μετὰ τὴ δήλωσι τοῦ Ἰωάννου, ὅτι δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Χριστός, οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἰουδαίων ρώτησαν, μήπως εἶνε ***«ὁ προφήτης»***.

Στίχ. 22: ***«Εἶπον οὖν αὐτῷ· τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;»***.

Ἀφοῦ οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἰουδαίων ἄκουσαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, ὅτι δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἢ *«ὁ προφήτης», τότε εἶπαν σ' αὐτόν: Ποῖος εἶσαι; Λέγε, γιὰ νὰ δώσωμε ἀπόκρισι σ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς ἀπέστειλαν. Τί φρονεῖς γιὰ τὸν ἑαυτό σου;*

Οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες δὲν παραδέχτηκαν τὸν Ἰωάννη. Ὁ ἐγωισμὸς δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ παραδεχθοῦν ἕνα ξυπόλυτο, θὰ λέγαμε, ἐρημοπολίτη. Ἐν τούτοις τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰωάννου τοὺς ἀπασχολοῦσε, τοὺς προβλημάτιζε. Γι' αὐτὸ οἱ ἀπεσταλμένοι τους ὑποβάλλουν ἀλλεπάλληλα ἐρωτήματα καὶ ἐπιμένουν καὶ ἀνυπομονοῦν νὰ μάθουν, τί φρονοῦσε ὁ Ἰωάννης γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἔτσι συνήθως συμβαίνει. Ἐγωισταὶ ἄνθρωποι δὲν ἀναγνωρίζουν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἡ ὕπαρξι τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀπασχολεῖ καὶ τοὺς προβληματίζει, διότι κατὰ βάθος ἐλέγχονται ἀπὸ τὴν πίστι, τὰ λόγια καὶ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 23: ***«Ἔφη· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἠσαΐας ὁ προφήτης».***

Ἀπαντώντας ὁ Ἰωάννης στὸ ἐρώτημα, τί φρονεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του, εἶπε: *Ἐγὼ εἶμαι φωνὴ ἑνός, ὁ ὁποῖος φωνάζει δυνατὰ στὴν ἔρημο, ἰσιάξετε τὸ δρόμο τοῦ Κυρίου, ὅπως εἶπεν ὁ προφήτης Ἠσαΐας.*

Οἱ προφῆτες προφήτευαν γιὰ τὸ Μεσσία. Ἀλλὰ κατ' ἐξαίρεσιν τρεῖς προφῆτες προφήτευσαν καὶ γιὰ προφήτη, τὸν πρόδρομο Ἰωάννη. Ὁ ἕνας εἶνε ὁ Ἠσαΐας, ὁ ἄλλος ὁ Μαλαχίας καὶ ὁ τρίτος ὁ πατέρας τοῦ Ἰωάννου, ὁ Ζαχαρίας. Φαίνεται καὶ ἀπὸ τοῦτο ἡ μεγαλωσύνη τοῦ Ἰωάννου, ἀφοῦ εἶνε προφήτης ποὺ προφητεύτηκε, καὶ μάλιστα προφητεύτηκε ὄχι ἀπὸ ἕνα, ἀλλ' ἀπὸ τρεῖς προφῆτες. Προφητεύθηκε δὲ καὶ ἀπὸ ἄγγελο, μάλιστα ἀρχάγγελο, τὸ Γαβριήλ.

Στὸ ἐρώτημα, τί φρονεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὁ Ἰωάννης ἀπαντᾷ μὲ μετριοφροσύνη. Δὲν ὁμιλεῖ γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἀξίωμά του, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀποστολή του ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἐρχόμενο Μεσσία. Ἀναφέρει ἕνα χωρίο ἀπὸ τὸν Ἠσαΐα, στὸ ὁποῖο προφητεύεται ἡ ἀποστολή του: ***«Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου»*** (Ἠσ. μ' 3). *Ἐγὼ δὲν εἶμαι, παρὰ μία ταπεινὴ φωνὴ ἑνός, ποὺ βοᾷ στὴν ἔρημο καὶ λέγει: Ἰσιάξετε τὸ δρόμο, γιὰ νὰ διαβῇ ὁ Κύριος.*

Τὸ χωρίο τοῦτο τοῦ προφήτου Ἠσαΐα εἶνε παράδοξο, διότι ὁμιλεῖ γιὰ φωνὴ ἑνός, ποὺ βοᾷ στὴν ἔρημο. Γιατί βοᾷ στὴν ἔρημο; Γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν τὰ ἄψυχα στοιχεῖα τῆς ἐρήμου; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλὰ μέσα στὴν ἔρημο διὰ μέσου τῆς πνευματικῆς τηλε-

οράσεώς του, πού ἔδειχνε τὰ μέλλοντα, ὁ Ἠσαΐας ἔβλεπε πλήθη ἀνθρώπων. Ὁ Ἰωάννης «ἐπόλισε» τὴν ἔρημο· μετέβαλε τὴν ἔρημο σὲ πόλι. Μὲ τὴν προφητικὴ δύναμί του καὶ τὴν ἀσκητικὴ ζωή του ἀπὸ τὶς πόλεις καὶ τὰ χωριὰ τράβηξε τὸν κόσμο πρὸς τὴν ἔρημο. Ἐξεκένωναν οἱ ἄνθρωποι πόλεις καὶ χωριὰ καὶ συνέρρεαν στὴν ἔρημο, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ ν' ἀκούσουν τὸ θαυμαστὸ προφήτη.

Ὁ Χριστός, πού ἐρχόταν μετὰ τὸν Ἰωάννη, ἦταν ὁ Λόγος μὲ λάμδα κεφαλαῖο. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ἁπλῶς λόγος, φωνή, πού προανήγγελλε τὸν ἐρχομὸ τοῦ Λόγου. Ἀλλ' ἡ φωνὴ ἦταν ἰσχυρή. Ὁ Ἰωάννης βοοῦσε, φώναζε δυνατά, ἡ φωνή του ἔσειε τὴν ἔρημο καὶ συγκλόνιζε τὰ πλήθη. Οἱ μεγάλες ἀλήθειες πρέπει νὰ λέγωνται μὲ μεγάλη ἔμφασι.

Ὡς πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰωάννης ἔλεγε: ***«Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου»***. Στὴν Ἀνατολή, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκεφθῇ ἕνα τόπο ὁ μονάρχης ἢ ὁ ἡγεμών, ἐξωμάλυναν καὶ ἴσιαζαν τὸ δρόμο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ περνοῦσε. Ἀπ' αὐτὸ ὁρμᾶται ὁ πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ καὶ φωνάζει πρὸς τὰ πλήθη: Ἰσιάξετε τὸ δρόμο τοῦ Κυρίου. Ἔρχεται ὁ Κύριος, ὁ ἀληθινὸς μονάρχης, ὁ ἡγεμὼν τῶν ἡγεμόνων. Βάλετε πνευματικὲς μπουλντόζες, θὰ λέγαμε σήμερα, καὶ ἰσιάξετε τὸ δρόμο, γιὰ νὰ διαβῇ ὁ Κύριος. Προετοιμάστε τὶς ψυχές σας, γιὰ νὰ ὑποδεχθῆτε τὸν Κύριο.

Συμφώνως πρὸς τὸ λόγο, ***«Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου»***, ὁ Ἰωάννης ἦταν πρόδρομος τοῦ ***«Κυρίου»***, μὲ τὸ κήρυγμά του προετοίμασε τὸ δρόμο, γιὰ νὰ διαβῇ ὁ ἐρχόμενος μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον ***«Κύριος»***. Αὐτὸ τὸ ***«Κύριος»*** στὰ Ἑβραϊκὰ εἶνε Ἰεχωβᾶ. Ἄρα ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ Ἰεχωβᾶ, ὁ ἀληθινὸς Θεός. Ποῦ εἶνε οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, πού ἀρνοῦνται τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Ὁ Ἐρχόμενος ἔρχεται σ' ἐκεῖνον, πού τὸν πιστεύει ὡς σαρκωμένο Κύριο, ὡς ἐνανθρωπήσαντα Θεό.

Στίχ. 24: ***«Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων»***. Ὁ στίχος σημαίνει: Οἱ δὲ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου πρὸς τὸν Ἰωάννη ἱερεῖς καὶ λευΐτες ἦταν ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους. Οἱ Φαρισαῖοι ἦταν ἡ θρησκευτικὴ τάξι τῶν Ἰουδαίων. Στὴν ἀρχὴ ἦταν καλοί. Ἀλλὰ κατόπιν διεφθάρησαν. Κατάντησαν ἐγωισταί, αὐτάρεσκοι, τυπολάτρες καὶ ὑποκριταί. Ἡ ἱερατικὴ τάξι, ἀπὸ τὴν ὁποία εἶχε καταρτισθῆ ἡ ἀποστολὴ πρὸς τὸν Ἰωάννη,

κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνῆκε στοὺς Σαδδουκαίους, οἱ ὁποῖοι δὲν παραδέχονταν πνεῦμα καὶ ἀνάστασι. Οἱ πλεῖστοι δηλαδὴ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ἀνῆκαν στὸ κόμμα τῶν ὑλιστῶν. Ὁποία κατάπτωσι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἱερατείου! Ἀλλ' οἱ ἀπεσταλμένοι πρὸς τὸν Ἰωάννη ἱερεῖς καὶ Λευῖτες φαίνεται ὅτι ἐπελέγησαν, ὄχι ἀπὸ τὴν τάξι τῶν Σαδδουκαίων, ἀλλ' ἀπὸ τὴν τάξι τῶν Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι ἦταν συντηρητικοὶ ἤ, μᾶλλον, ὑπερσυντηρητικοί, καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο θεωροῦσαν τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ὡς καινοτομία.

Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ χωρὶς τὸ ἄρθρο πρὸ τῆς λέξεως ***«ἀπεσταλμένοι»***. Ὁ στίχ. 24 ἀπαντᾷ δηλαδὴ καὶ ἔτσι: ***«Καὶ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων»***. Συμφώνως πρὸς αὐτὴ τὴ γραφὴ ἡ ἔννοια τοῦ στίχου εἶνε: Ἦταν καὶ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους· ἦταν καὶ μερικοὶ ἀπεσταλμένοι, οἱ ὁποῖοι προέρχονταν ἀπὸ τὴν τάξι τῶν Φαρισαίων· ἦταν Φαρισαῖοι, ὄχι Σαδδουκαῖοι.

Ἐδῶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει τοὺς Φαρισαίους, ἀνθρώπους τῆς συντηρητικῆς ἤ, μᾶλλον, ὑπερσυντηρητικῆς τάξεως τῶν Ἰουδαίων, γιὰ νὰ δικαιολογηθῇ τὸ ἐρώτημα, ποὺ ὑποβάλλεται στὸν Ἰωάννη γιὰ τὸ βάπτισμα συμφώνως πρὸς τὸν ἑπόμενο στίχ. 25.

Στίχ. 25: *«Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ εἶπον αὐτῷ· τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὔτε Ἠλίας οὔτε ὁ προφήτης;»*.

Ἐπειδὴ στοὺς ὑπερσυντηρητικοὺς Φαρισαίους τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου φαινόταν καινοτομία, ἀπαράδεκτος νεωτερισμός, ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴ Θρησκεία, γι' αὐτὸ οἱ ἀπεσταλμένοι Φαρισαῖοι ὑπέβαλαν στὸν Ἰωάννη τὸ ἐρώτημα: *Γιατί λοιπὸν βαπτίζεις, ἀφοῦ ἐσὺ δὲν εἶσαι ὁ Χριστὸς οὔτε ὁ Ἠλίας οὔτε ὁ προφήτης*, ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης, ποὺ προφητεύτηκε ἀπὸ τὸ Μωυσῆ; Στὸ ἐρώτημα ὑπάρχει αὐθάδεια. Οἱ Φαρισαῖοι ἐννοοῦν, ὅτι θὰ μποροῦσαν νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα, ἂν προερχόταν ἀπὸ τὸ Μεσσία, ἤ, ἔστω, ἀπὸ τὸν Ἠλία ἢ τὸν προφήτη, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνοι διέκριναν ἀπὸ τὸ Μεσσία, ἐνῷ ὁ Μεσσίας καὶ ὁ προφήτης εἶνε τὸ αὐτὸ πρόσωπο (Πράξ. γ' 22). Ἀπὸ τὸν Ἰωάννη οἱ Φαρισαῖοι δὲν μποροῦσαν νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα. Ἀλλὰ γεννᾶται ἡ ἀπορία: Γιατί οἱ Φαρισαῖοι θὰ μποροῦσαν νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα ἀπ' τὸν Ἠλία, ὄχι ὅμως ἀπ' τὸν Ἰωάννη; Ἐπὶ τῇ βάσει ποίας λογικῆς τὸ βάπτισμα τοῦ Ἠλία θὰ ἦταν παραδεκτό, τὸ δὲ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου εἶνε ἀπαράδεκτο; Τὸν Ἠλία οἱ Φαρισαῖοι θεωροῦσαν αὐθεντικὸ πρό-

σωπο, τὸν Ἰωάννη ὄχι. Ἀλλὰ γιὰ ποιό λόγο ἀπέρριπταν τὸν Ἰωάννη ὡς ἀπεσταλμένο τοῦ Θεοῦ καὶ αὐθεντικὸ πρόσωπο; Ποῦ νὰ φαντάζονταν οἱ ταλαίπωροι οἱ Φαρισαῖοι, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ζαχαρία καὶ τῆς Ἐλισάβετ καὶ ὁ τρομερὸς ἀσκητὴς τῆς ἐρήμου δὲν ὑπολειπόταν καθόλου ἀπὸ τὸν Ἠλία, ἀλλ' ἦταν ὅμοιος καὶ ἀνώτερος ἐκείνου; Ποῦ νὰ φαντάζονταν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ *«μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν»*, ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη; Ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ προκατάληψι δὲν τοὺς ἄφηναν νὰ καταλάβουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὴ μεγαλωσύνη τοῦ Ἰωάννου.

Ἔτσι συμβαίνει πάντοτε. Οἱ ἅγιοι, οἱ ὄντως μεγάλοι, ὅταν ζοῦν, ὑποτιμῶνται καὶ περιφρονοῦνται, καὶ ἀντιμετωπίζονται μὲ αὐθάδεια καὶ μὲ προπέτεια. Καὶ ὅταν πεθαίνουν, τότε τιμῶνται καὶ ὑμνολογοῦνται. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης οὔτε μετὰ θάνατον ἀναγνωρίσθηκε ἀπὸ τὸ Ἔθνος του. Θ' ἀναγνωρισθῇ ἀπὸ τὸ Ἔθνος του, ὅταν ἀναγνωρισθῇ καὶ ὁ Μεσσίας ἀπ' αὐτό.

Νὰ εἴμεθα συντηρητικοί, ἀγαπητοί, ἀλλ' ὄχι ὑπερσυντηρητικοί, ὅπως οἱ Φαρισαῖοι. Νὰ εἴμεθα ἐπίσης ταπεινοὶ καὶ ἀπροκατάληπτοι καὶ πολὺ προσεκτικοὶ στὴν ἐξέτασι προσώπων καὶ πραγμάτων, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ κρίνωμε δικαίως καὶ ν' ἀξιολογοῦμε ὀρθῶς καὶ νὰ τιμᾶμε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ πρεπόντως καὶ ἐφ' ὅσον ζοῦν, ἀφοῦ ἡ ἀξία τους ἔγκειται στὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους καὶ ἡ εὐσέβεια ἀποκτᾶται τώρα, ὄχι μετὰ θάνατον. Ἂν οἱ Φαρισαῖοι ἐξέταζαν καὶ ἐρευνοῦσαν μὲ προσοχὴ πολλὴ τὴ ζωὴ τοῦ Ἰωάννου καὶ τὰ θαύματα γύρω ἀπὸ τὴ σύλληψί του καὶ τὴ γέννησί του, εἶχαν δὲ καὶ καλὴ προαίρεσι, δὲν θὰ αὐθαδίαζαν πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ θὰ θαύμαζαν καὶ θὰ ὑποκλίνονταν ἐνώπιόν του.

Στίχ. 26-27: *«Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων· ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὔκ εἰμι ἄξιος, ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰωάννης λέγοντας: Ἐγὼ βαπτίζω μὲ νερό. Ὑπάρχει δὲ μεταξύ σας κάποιος, τὸν ὁποῖο σεῖς δὲν γνωρίζετε. Αὐτὸς εἶνε ποὺ ἔρχεται μετὰ ἀπὸ μένα καὶ προηγεῖται ἀπὸ μένα. Αὐτοῦ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω τὸ λουρί ἀπὸ τὸ ὑπόδημά του»*.

Στὸ αὐθαδες ἐρώτημα τῶν Φαρισαίων ὁ Ἰωάννης δὲν ἀπαντᾷ

μὲ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι. Τὸ ὅτι οἱ Φαρισαῖοι δὲν ἀναγνώριζαν τὴν ἀποστολή του, τὴν αὐθεντία του καὶ τὴν ἀξία του, αὐτὸ δὲν τὸν ἐξώργισε. Ὡς ταπεινόφρων ἄνθρωπος ἀπαντᾷ μὲ ὕφος ἤπιο καὶ ἤρεμο. Καὶ δὲν ὁμιλεῖ γιὰ τὸ πρόσωπό του, ἀλλὰ γιὰ τὸ βάπτισμά του καὶ γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, παραμερίζοντας τὸ ἰδικό του πρόσωπο.

Ἂν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι δὲν ἀναγνωρίζουν ἐμᾶς, καὶ αὐθαδιάζουν πρὸς ἐμᾶς, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα πολὺ κατώτεροι ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, πῶς ἐμεῖς διατιθέμεθα ἀπέναντί των; Ἀνεχόμεθα τὴν ὑποτίμησι καὶ τὴν αὐθάδεια; Ἢ ἐξοργιζόμεθα καὶ μὲ ὑπερβάλλοντα ζῆλο ἀναλαμβάνουμε τὴν ὑπεράσπισι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἤ, μᾶλλον, τοῦ τρωθέντος ἐγωισμοῦ μας;

Δὲν ὡμίλησεν ὁ Ἰωάννης γιὰ τὸ πρόσωπό του, ἀλλὰ γιὰ τὸ βάπτισμά του. Καὶ γιὰ τὸ βάπτισμά του ὡμίλησε ταπεινῶς. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου δὲν ἦταν καινοτομία, ἀπαράδεκτος νεωτερισμός, ὅπως νόμιζαν οἱ Φαρισαῖοι. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου δὲν ἦταν *«ἐξ ἀνθρώπων»*, ἀλλ᾽ *«ἐξ οὐρανοῦ»* (Μάρκ. ια΄ 30)· δὲν ἦταν εἰσήγησι ἢ ἐντολὴ ἀνθρώπων πρὸς τὸν Ἰωάννη ἢ ἐπινόησι τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰωάννου, ἀλλ᾽ ἐντολὴ Θεοῦ, προφορικὴ διάταξι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν τελευταῖο ἀπὸ τοὺς μεσσιακοὺς προφῆτες. Καὶ ἀφοῦ τὸ βάπτισμά του ἦταν ἐντολὴ Θεοῦ, θὰ μποροῦσε ὁ Ἰωάννης νὰ τὸ ἐξάρῃ. Ἀλλὰ δὲν ἔπραξε τοῦτο. Δὲν εἶπε, «Τὸ βάπτισμά μου εἶνε σπουδαῖο», ἀλλ᾽ εἶπε, ***«Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι»***, *Ἐγὼ βαπτίζω μὲ νερό.* Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Τὸ ἰδικό μου βάπτισμα, βάπτισμα ἁπλῶς μὲ νερό, δὲν ἔχει μεγάλη σημασία. Διότι δὲν καθαρίζει ἀπὸ ἁμαρτίες καὶ δὲν σῴζει τὸν ἄνθρωπο. Τὸ ἰδικό μου βάπτισμα ἔχει συμβολικὸ καὶ προπαρασκευαστικὸ χαρακτῆρα. Συμβολίζει ἄλλο βάπτισμα, τὸ ὁποῖο θὰ καθιερωθῇ μετὰ τὸ ἰδικό μου βάπτισμα καὶ θὰ ἔχῃ καθαρτικὴ καὶ σωτηριώδη σημασία. Τὸ ἰδικό μου βάπτισμα θέλει νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἔντονη συνείδησι τῆς ἁμαρτωλότητος καὶ τῆς ἀνάγκης γιὰ κάθαρσι, καὶ ἔτσι προπαρασκευάζει γιὰ ἀνώτερο βάπτισμα, ποὺ θὰ ἔχῃ τὴ δύναμι τῆς καθάρσεως καὶ σωτηρίας. Ἐγὼ βαπτίζω μὲ νερό. Ἄλλος, ἐννοεῖται, θὰ βαπτίσῃ μὲ τρόπο ἀνώτερο. Ἐγὼ ἐνεργῶ ὡς πρόδρομος ἐκείνου, προετοιμάζοντας τὶς ψυχὲς γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ ἰδικό του βάπτισμα.

Ὁ Ἰωάννης δὲν ἐξῆρε τὸ πρόσωπό του, ἀλλὰ παραμερίζοντας τὸ πρόσωπό του ἐξῆρε τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ***«Μέσος ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε»***. *Ὑπάρχει κάποιος με-*

ταξύ σας, τὸν ὁποῖο σεῖς δὲν γνωρίζετε. Ὁ Μεσσίας εἶχε γεννηθῆ, ἀνδρωθῆ καὶ βρισκόταν μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ἴσως καὶ μεταξὺ τοῦ πλήθους, ποὺ περιστοίχιζε τὸν Ἰωάννη. Ἀλλ' οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι δὲν τὸν γνώριζαν. Ὁ Ἰωάννης τὸν γνώριζε. Διότι ὁ Ἰωάννης ἦταν προφήτης καὶ ὡμιλοῦσε σ' αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ τοῦ ἀποκάλυπτε ἀλήθειες.

Ὁ Χριστὸς ὡς Ἰουδαῖος μὲ τὴν εὐρεῖα καὶ τὴ στενὴ ἔννοια τῆς λέξεως –«*πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος ἡμῶν*» (Ἑβρ. ζ' 14)– βρισκόταν μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν τὸν γνώριζαν. Ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς βρίσκεται μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, εἶνε «*πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν*». Ἀλλὰ πόσοι ἄνθρωποι γνωρίζουν καὶ αἰσθάνονται τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ; Ὅσοι ὁμοιάζουν μὲ τὸν Ἰωάννη. Ὅσοι ἔχουν πίστι καὶ δέχονται τὸ δόγμα τῆς πανταχοῦ παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ.

Μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν ὑπάρχει μόνον ὁ Χριστός, ὁ ἄπειρος καὶ πανταχοῦ παρὼν Θεός. Ὑπάρχουν καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἅγιοι. Ὑπάρχουν καὶ οἱ χαρισματοῦχοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὑπάρχουν καὶ οἱ θαυματουργοί, ναί, καὶ οἱ θαυματουργοί. Ὡς πεπερασμένα ὄντα δὲν εἶνε πανταχοῦ παρόντες ὅπως ὁ Χριστός, ἀλλὰ πάντως εἶνε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς γνωρίζουν; Ὀλίγοι, ὀλίγιστοι, συγκριτικῶς πρὸς τὶς μεγάλες μᾶζες τῶν ἀνθρώπων. Οἱ πιστοὶ καὶ ἐρευνητικοὶ ἄνθρωποι, αὐτοὶ τοὺς γνωρίζουν. Οἱ ἄλλοι τοὺς ἀγνοοῦν. Γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅπως ὁ Χριστὸς παραμένει ὁ κρυμμένος πολύτιμος μαργαρίτης, ἔτσι καὶ οἱ ἅγιοί του παραμένουν ἀφανεῖς θησαυροί. Πόσο θὰ πλούτιζε πνευματικῶς ὁ κόσμος, ἂν ἀνακάλυπτε τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς ἁγίους! Ἀλλ' οἱ πολλοὶ γνωρίζουν «καλλιτέχνες», ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, ἠθοποιούς, τραγουδιστάς, ποδοσφαιριστάς, πολιτικούς, ἐμπόρους καὶ ἄλλες ἀσημαντότητες καὶ ἀναξιότητες. Οἱ ὀλίγοι, αὐτοὶ γνωρίζουν ἁγίους, χαρισματούχους καὶ θαυματουργούς. Ἀπὸ ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς εὐσεβεῖς ἄνθρωποι καὶ χριστιανοὶ ἐπιστήμονες ὡμίλησαν γιὰ συγχρόνους ἁγίους, χαρισματούχους καὶ θαυματουργούς. Πολλοὶ δὲ ἐξεπλάγησαν καὶ εἶπαν: Ὑπάρχουν στὶς ἡμέρες μας ἅγιοι καὶ θαυματουργοί; Εἶνε δυνατὸ στὸ ἴδιο χωριό, στὴν ἴδια συνοικία, στὴν ἴδια πολυκατοικία, στὴν ἴδια οἰκία νὰ κατοικῇ ἕνας ἅγιος, καὶ ὅμως οἱ γύρω του καὶ οἱ ἴδιοι οἱ οἰκιακοί του νὰ τὸν ἀγνοοῦν. Εἶνε δὲ τοῦτο μία

ἀπὸ τὶς τραγικότητες τῶν ἀνθρώπων, ὄχι τῶν ἁγίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἀγνοοῦν τοὺς ἁγίους.

Παραπέμποντας ὁ Ἰωάννης στὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν ἄγνωστο στοὺς ἄλλους Ἰουδαίους, ἀλλὰ γνωστὸ σ' αὐτόν, τονίζει τὴν ἀλήθεια, ποὺ τόνισε καὶ προηγούμενες φορές, τὴν παράδοξη ἀλήθεια, ὅτι ὁ Μεσσίας ἔρχεται μετὰ ἀπ' αὐτόν, καὶ ἔχει προηγηθῆ ἀπ' αὐτόν! Ἔρχεται μετὰ ἀπ' αὐτὸν ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἔχει προηγηθῆ ἀπ' αὐτὸν ὡς Θεός. Σταθερῶς ὁ Ἰωάννης διακηρύσσει τὴν παράδοξη ἀλήθεια γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ Ἰωάννης δὲν εἶνε ἀσταθὴς τύπος. Δὲν διδάσκει ἄλλα τώρα καὶ ἄλλα ἔπειτα. Δὲν εἶνε *«κάλαμος ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενος»* (Ματθ. ια' 7). Δὲν εἶνε καλάμι, ποὺ τὸ σαλεύει ὁ ἄνεμος καὶ γέρνει πότε πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ πότε πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ὁ Ἰωάννης εἶνε σταθερὸς τύπος. Εἶνε βράχος ἄσειστος. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ συνεχῶς ἀλλάζουν διδασκαλία; Ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ἄλλαξε τίποτε ἀπὸ τὴν Πίστι. Ἔχει σταθερὴ διδασκαλία Πίστεως ἐπὶ εἴκοσι μέχρι σήμερα αἰῶνες.

Ὁ Ἰωάννης εἶνε ὑπερθαύμαστος. Γέμισε μὲ Πνεῦμα Ἅγιο ἀκόμη ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας του. Καὶ προφήτευσε ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας του. Ἐκεῖνο τὸ σκίρτημα τοῦ βρέφους στὴν κοιλία τῆς Ἐλισάβετ, ὅταν ἡ Θεοτόκος χαιρέτισε τὴν Ἐλισάβετ (Λουκ. α' 41), ἦταν εἶδος προφητείας τοῦ Ἰωάννου. Ὁ Ἐλισαῖος *«ἐπροφήτευσε»* καὶ μετὰ θάνατον (Σοφ. Σειρ. μη' 13), ὁ Ἰωάννης προφήτευσε καὶ πρὸ τῆς γεννήσεώς του. Ὁ Ἰωάννης ἔζησε μέσα στὴν ἔρημο. Ἔζησε αὐστηροτάτη ἀσκητικὴ ζωή. Φαγητὸ δὲν ἔβρασε καὶ δὲν ἔψησε ποτὲ στὴν ἔρημο. Ἔτρωγε ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριο. Κρασὶ καὶ οἰνοπνευματώδη ποτὰ δὲν ἔβαλε ποτὲ στὸ στόμα του. Ποτό του ἦταν τὸ νερό. Καὶ τὸ ἔνδυμά του τρίχινο, ἀπὸ τρίχες καμήλου. Καὶ ἡ ὅλη ζωή του ἁγνή, παρθενική. Καὶ τὸ ἀξίωμά του τριπλό: Προφήτης, ὁ μεγαλύτερος μάλιστα ἀπ' ὅλους τοὺς μεσσιακοὺς προφῆτες καὶ προφητευμένος ἀπὸ τρεῖς ἄλλους προφῆτες· πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ· καὶ βαπτιστής αὐτοῦ. Ἀξιώθηκε νὰ προφητεύση, νὰ ἰδῇ μὲ τὰ μάτια του καὶ νὰ βαπτίσῃ μὲ τὰ χέρια του τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ προεῖπε γιὰ τὸν Ἰωάννη: *«Ἔσται μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»* (Λουκ. α' 15). *Θὰ εἶνε μέγας στὰ μάτια τοῦ Κυρίου.* Οἱ μεγάλοι στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων μπορεῖ νὰ εἶνε πολὺ μικροί, μηδαμινοί, μικρότεροι καὶ ἀπ' τὸ μηδέν. Ἀλλ' οἱ μεγάλοι στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ εἶνε ὄντως μεγάλοι μεταξὺ τῶν κτισμάτων. Θαύμαζε ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς τὸν Ἰωάννη καὶ

συνέρρεε στὴν ἔρημο γιὰ νὰ τὸν ἰδῇ καὶ τὸν ἀκούσῃ. Θαυμάζουμε καὶ ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ τὸν Ἰωάννη καὶ αἰσθανόμεθα δέος μπροστὰ στὴν αὐστηρὴ καὶ ἁγία μορφή του. Ἀλλὰ θαύμασε τὸν Ἰωάννη καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Κύριος καὶ Θεός, καὶ ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο τοῦ πλάσματός του. Εἶπε, ὅτι εἶνε προφήτης, *«καὶ περισσότερον προφήτου»*. Ἐπίσης βεβαίωσε, ὅτι *«οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ»* (Ματθ. ια΄ 9 καὶ 11). *Δὲν ἐμφανίστηκε ἀνάμεσα στοὺς ἄνδρες μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸ βαπτιστή.*

Ἀλλ᾽ ἐνῷ ὁ Ἰωάννης ἦταν τόσο θαυμαστός, ὁ ἴδιος εἶχε ταπεινὴ ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Δὲν ναρκισσευόταν, δὲν θαύμαζε τὸν ἑαυτό του. Οὐρανὸς καὶ γῆ τὸν θαύμαζαν, ἀλλ᾽ ὁ ἴδιος ἐξουθένωνε τὸν ἑαυτό του. Συγκρίνοντας τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἔλεγε: Αὐτοῦ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω τὸ κορδόνι ἀπὸ τὸ ὑπόδημα. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν, ὅτι ἕνας μαθητὴς πρέπει νὰ κάνῃ στὸ διδάσκαλό του ὅλες τὶς ἐκδουλεύσεις, ἀλλὰ νὰ σκύψῃ καὶ νὰ λύσῃ τὰ κορδόνια ἀπὸ τὰ ὑποδήματά του, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάνῃ, διότι εἶνε πολὺ ἀναξιοπρεπὲς καὶ δουλοπρεπές. Αὐτὸ εἶνε ἔργο τῶν δούλων. Ὁ Ἰωάννης προχωρεῖ πέρα ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴ ἀντίληψι καὶ λέγει: Ἐγὼ οὔτε αὐτὸ τὸ ἔργο εἶμαι ἄξιος νὰ κάνω στὸ Χριστό. Ὁ Ἰωάννης δηλαδὴ δὲν θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἄξιο οὔτε στοὺς πλέον εὐτελεῖς διακόνους τοῦ Χριστοῦ νὰ συμπεριληφθῇ. Ταπεινολογοῦσε ὁ Ἰωάννης, ὅπως συνήθως ταπεινολογοῦν πολλοί; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλ᾽ ἐξέφραζε πραγματικὸ ταπεινὸ φρόνημα. Οἱ ἅγιοι βλέπουν τοὺς ἑαυτούς των μὲ μικροσκόπια καὶ ταπεινώνονται καὶ συντρίβονται καὶ γιὰ μικρὰ ἐλαττώματα καὶ ἁμαρτήματα. Οἱ ἅγιοι ἔχουν ἔντονη συνείδησι τοῦ τελείου, καὶ στενάζουν γιὰ τὶς ἀτέλειές τους. Οἱ ἅγιοι συγκρίνουν τὸν ἑαυτό τους μὲ τὸ Θεό, καὶ ἐκμηδενίζουν τὸν ἑαυτό τους μπροστὰ στὴ μεγαλωσύνη καὶ τὴν ἁγιωσύνη τοῦ Θεοῦ. Μπροστὰ στὴν καθαρότητα τοῦ τρισαγίου Θεοῦ οἱ ἅγιοι αἰσθάνονται ὅ,τι αἰσθανόταν ὁ προφήτης Ἠσαΐας, ὅταν ἔλεγε: *«Ἐγενήθημεν ὡς ἀκάθαρτοι πάντες ἡμεῖς, ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν»* (Ἠσ. ξδ΄ 6). *Ὅλοι ἐμεῖς γίναμε ἀκάθαρτοι. Ὅλη ἡ ἀρετή μας εἶνε ἕνα ἀκάθαρτο καὶ βρωμερὸ πανί.* Ὁ Ἰωάννης συγκρίνοντας τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ Χριστό, ὡς προφήτης γνώριζε καὶ εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι συγκρίνει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Καὶ πραγματικῶς τί εἶνε ἡ ἁγιωσύνη τοῦ ἀνθρώπου συγκρινομένη μὲ τὴν ἁγιωσύνη τοῦ Θεοῦ; Ἡ ἁγιω-

σύνη τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀπόλυτη, ἡ ἁγιωσύνη τοῦ ἀνθρώπου εἶνε σχετική, πολὺ σχετική, καὶ ἔγκειται πρὸ πάντων στὴ συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλότητος καὶ τὴ μετάνοια τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Ἰωάννης εἶνε ἄξιος τοῦ Θεοῦ, διότι εἶχε τὴ συναίσθησι, ὅτι ἦταν ἀνάξιος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰωάννης εἶνε μέγας, διότι θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του μικρὸ καὶ μηδαμινό. Ὁ Ἰωάννης εἶνε ὁ μεγαλύτερος μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν μέχρι τὶς ἡμέρες τοῦ Χριστοῦ, διότι ἦταν ὁ ταπεινότερος ἀπ' αὐτούς.

Ἐὰν καὶ ἐμεῖς θεωροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς ἀναξίους τοῦ Χριστοῦ, ὁ Χριστὸς μᾶς καθιστᾷ ἀξίους ἑαυτοῦ. Ἐὰν καὶ ἐμεῖς εἴμεθα ταπεινοί, ὁ Θεὸς θὰ μᾶς ὑψώσῃ. Καὶ ὅσο ταπεινότεροι εἴμεθα, τόσο περισσότερο θὰ μᾶς ὑψώσῃ.

Μακάριοι οἱ ταπεινόφρονες, οἱ ἔχοντες συνείδησι τῶν μέτρων τους, καὶ ἀλλοίμονο στοὺς ὑψηλόφρονες, ποὺ ἀγνοοῦν τὴν πνευματική κατάστασί τους. Ὁ Ἰωάννης εἶπε, ***«Οὐκ εἰμὶ ἄξιος»***. *Δὲν εἶμαι ἄξιος*. Ἀλλοίμονο σ' αὐτούς, ποὺ κάνουν τοὺς ἑαυτούς των ἀνωτέρους ἀπ' τὸν Ἰωάννη, ποὺ λέγουν ἢ φρονοῦν, ὅτι εἶνε ἄξιοι, καλοὶ καὶ ἅγιοι. Εἶνε οἱ ἀναξιώτεροι, ἀνοητότεροι καὶ δυστυχέστεροι τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰωάννης συνέκρινε τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ Χριστὸ καὶ κήρυξε τὸν ἑαυτό του ἀνάξιο. Ἔτσι ἔκαναν ὅλοι οἱ ἅγιοι. Ἀλλ' εἶνε ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Χριστός, συγκρίνοντας τὸν ἑαυτό του μὲ προσωπικότητες τῆς Γραφῆς, ὅπως ὁ Ἀβραάμ, ὁ Σολομῶν καὶ ὁ Ἰωνᾶς, δὲν εἶπε, ὅτι εἶνε κατώτερος ἐκείνων καὶ ἀνάξιος, ἀλλ' εἶπε, ὅτι εἶνε ἀνώτερος ἐκείνων. Εἶνε καὶ αὐτὸ ἀπόδειξι, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός. Ὁ Χριστὸς εἶχε συνείδησι τῆς θεότητός του, καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶπε ποτέ, ὅτι εἶνε ἀνάξιος, καὶ δὲν ταλάνισε ποτὲ τὸν ἑαυτό του, ἀλλ' ἀντιθέτως ἔθετε τὸν ἑαυτό του ὑπεράνω πάντων, καὶ κήρυττε τὸν ἑαυτό του ἀναμάρτητο καὶ ἅγιο.

Στίχ. 28: ***«Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων».***

Μεταφράζουμε: «*Αὐτὰ ἔγιναν στὴ Βηθανία, πέρα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη, ὅπου ὁ Ἰωάννης βάπτιζε*».

Δὲν πρόκειται γιὰ τὴ Βηθανία κοντὰ στὴν Ἰερουσαλήμ, ἀλλὰ γιὰ ἄλλη Βηθανία πέρα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη. Κατὰ μία ἐτυμολογία «*Βηθανία*» σημαίνει «*τόπος διαπορθμεύσεως*», αὐτὴ δὲ ἡ ἐτυμολογία συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως Βηθανίας κοντὰ στὸν Ἰορ-

δάνη. Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «*Βηθαβαρᾷ*», ἡ ὁποία προῆλθεν ἀπὸ διόρθωσι τοῦ Ὠριγένους, ἐπειδὴ στὴν ἐποχή του δὲν ὑπῆρχε Βηθανία πλησίον τοῦ Ἰορδάνου. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι δὲν ὑπῆρχε καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ. Πολλὲς τοποθεσίες καταστράφηκαν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ ἐξαφανίστηκαν. Μερικοὶ νεώτεροι ἐρευνηταὶ νομίζουν, ὅτι οἱ ὀνομασίες Βηθανία καὶ Βηθαβαρὰ προῆλθαν ἀπὸ παραφθορὰ τῆς ὀνομασίας Βαιθαναβρά. Ἡ Βαιθαναβρὰ ἦταν στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ἰορδάνου.

«Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»

Στίχ. 29: ***«Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»***.

«Τῇ ἐπαύριον» σημαίνει, *τὴν αὐριανὴ ἡμέρα*, τὴν ἄλλη ἡμέρα, τὴν ἑπομένη τῆς συναντήσεως τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου μὲ τὸν Ἰωάννη.

«Βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν». Πολλοὶ δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐπιθύμησαν νὰ ἰδοῦν μὲ τὰ σωματικὰ μάτια τους τὸ Μεσσία, καὶ δὲν τὸν εἶδαν. Ἐξαίρεσι ἦταν ὁ προφήτης καὶ πρεσβύτης Συμεών. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο τοῦ εἶχε ἀποκαλύψει, ὅτι δὲν θὰ ἔβλεπε θάνατο, προτοῦ νὰ ἰδῇ τὸ Χριστό. Καὶ ἔζησε καὶ εἶδε τὸν Χριστό. Τὸν εἶδε νήπιο σαράντα ἡμερῶν, καὶ τὸν κράτησε στὴν ἀγκαλιά του. Ἐξαίρεσι ἦταν καὶ ὁ προφήτης Ἰωάννης, ὁ τελευταῖος μεσσιακὸς προφήτης. Προφήτευσε τὸ Χριστό, καὶ εἶδε τὸ Χριστό. Τὸν εἶδε, ὄχι νήπιο, ὅπως ὁ Συμεών, ἀλλὰ τέλειον ἄνδρα, καὶ τὸν βάπτισε μὲ τὰ χέρια του. Μακάριος ὁ Συμεὼν καὶ μακαριώτερος ὁ Ἰωάννης. Μακάριοι ἐπίσης οἱ πιστοὶ ἄνθρωποι τῆς Καινῆς Διαθήκης, οἱ ὁποῖοι ἦταν σύγχρονοι τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶδαν τὸ Χριστό, ὅπως οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι. Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του: «*Ὑμῶν μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούουσιν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν*» (Ματθ. ιγ' 16-17). *Τὰ ἰδικά σας μάτια εἶνε εὐτυχισμένα, διότι βλέπουν, καὶ τὰ αὐτιά σας, διότι ἀκούουν. Διότι ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅτι πολλοὶ προφῆτες καὶ δίκαιοι ἐπι-*

θύμησαν νὰ ἰδοῦν αὐτὰ ποὺ βλέπετε, καὶ δὲν εἶδαν, καὶ ν' ἀκούσουν αὐτὰ ποὺ ἀκούετε, καὶ δὲν ἄκουσαν.

Οἱ φιλόχριστοι ἄνθρωποι ζηλεύουν τοὺς δικαίους, οἱ ὁποῖοι ἀξιώθηκαν τῆς θέας τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς ὁ ζῆλος εἶνε ἅγιος καὶ θὰ ἱκανοποιηθῇ. Ὅλοι οἱ πιστοὶ θὰ ἰδοῦν τὸ Χριστό, καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον ἀνώτερο τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶδαν ὁ Συμεών, ὁ Πρόδρομος, οἱ ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι σύγχρονοι τοῦ Ἰησοῦ. Θὰ ἰδοῦν τὸ Χριστό, ὄχι μὲ τὰ σημερινὰ φθαρτὰ καὶ ἀδύνατα μάτια, ἀλλὰ μὲ τὰ ἄφθαρτα καὶ δυνατὰ μάτια τῆς ἀναστάσεως. Ἐπίσης θὰ ἰδοῦν τὸ Χριστὸ ὅπως εἶνε, στὴν κατάστασι τῆς τελείας δόξης του. «*Ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι*», λέγει ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης (Α' Ἰωάν. γ' 2). *Θὰ ἰδοῦμε τὸ Χριστὸ ὅπως εἶνε.*

Ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης εἶδε τὸν Ἰησοῦ ***«ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν»***. Δὲν πῆγε ὁ Ἰωάννης πρὸς τὸ Χριστό, ἀλλὰ ἦλθεν ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Ἰωάννη. Καὶ γενικῶς, δὲν πῆγε ὁ κόσμος πρὸς τὸ Χριστό, ἀλλὰ ἦλθεν ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν κόσμο. Ἦλθεν αὐτεπαγγέλτως, ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀγάπης του, γιὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο. «*Σῶσαι θέλων τὸν κόσμον ὁ τῶν ὅλων κοσμήτωρ πρὸς τοῦτον αὐτεπάγγελτος ἦλθεν*», ὅπως ὡραιότατα καὶ συγκινητικώτατα λέγει ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος.

Μυστικῶς ὁ Χριστὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἔρχεται πρὸς κάθε ἄνθρωπο, γιὰ νὰ τὸν σώσῃ. Συμφώνως πρὸς τὸν ὑψηλὸ μεσσιακὸ τίτλο του, ὁ Χριστὸς εἶνε «*ὁ Ἐρχόμενος*», ὁ πάντοτε ἐρχόμενος πρὸς συνάντησι καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν δεχθῇ κάποτε «*τὸν Ἐρχόμενον*», θὰ τὸν ἰδῇ κατὰ τὴν μεγάλη καὶ ἐπιφανῆ ἡμέρα νὰ ἔρχεται, γιὰ τελευταία φορά, ὄχι πλέον ὡς σωτήρ, ἀλλ' ὡς τρομερὸς κριτής, καὶ θὰ κλαύσῃ καὶ θὰ θρηνήσῃ ἀνωφελῶς. «*Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς*» (Ἀποκ. α' 7). *Νά, ἔρχεται τρισένδοξος πάνω στὶς φωτεινὲς νεφέλες, καὶ θὰ τὸν ἰδῇ κάθε μάτι, καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸν λόγχισαν μὲ τὴν ἀπιστία καὶ ἀμετανοησία, καὶ θὰ θρηνήσουν γι' αὐτὸν ὅλες οἱ φυλὲς τῆς γῆς.*

Ἀδελφοί! Ἂς μὴ ἀποπέμπωμε τὸν Ἐρχόμενο, γιατὶ δὲν ἔρχεται γιὰ τὸν ἑαυτό του· ἔρχεται γιὰ μᾶς· ἔρχεται ἀπὸ μεγάλη εὐσπλαγχνία, γιὰ νὰ μᾶς προσφέρῃ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα. Ἂς ὑποδεχώμεθα τὸν Ἐρχόμενο, καὶ ἂς λέμε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μας, «*Εὐλογημένος ὁ Ἐρχόμενος*»!

Ὁ Ἰωάννης βλέπει τὸν Ἰησοῦ νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν, ὑψώνει τὸ χέρι του, τὸν δακτυλοδεικτεῖ καὶ λέγει πρὸς τὸ πλῆθος: ***«Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»***. Ὁ Ἰωάννης προανήγγειλε τὸ Χριστὸ ὡς προφήτης, καὶ τώρα τὸν κηρύττει ὡς ἀπόστολος. Προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἀπόστολος ὁ γόνος τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ, ὅπως ἐπίσης μοναχός, ἀλλὰ καὶ ἱεραπόστολος. Ὁ συνδυασμὸς μοναχισμοῦ καὶ ἱεραποστολικῆς δράσεως εἶνε τὸ ἄριστο.

Κατὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς εἶχε διατάξει, νὰ τελοῦν τὸ πάσχα οἱ Ἑβραῖοι σφάζοντας, ψήνοντας καὶ τρώγοντας ἕνα ἀμνὸ ἀρσενικό, ἐνιαύσιο καὶ τέλειο, χωρὶς κανένα δηλαδὴ ψεγάδι (Ἐξόδ. ιβ' 5). Εἶχε δώσει μάλιστα καὶ τὴν παράδοξη ἐντολή, ἀπ' αὐτὸ τὸν ἀμνὸ νὰ προσέχουν νὰ μὴ συντρίψουν οὔτε ἕνα ὀστοῦν, οὔτε ἕνα κόκκαλο. *«Ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ»* (Ἐξόδ. ιβ' 10). Ἐπίσης ὁ Θεὸς εἶχε διατάξει καθημερινὲς θυσίες ἀμνῶν (Ἐξόδ. κθ' 38). Ἐκτὸς δὲ τούτων εἶχε διατάξει καὶ θυσίες ἀμνῶν ἰδιωτικοῦ χαρακτῆρος, ὅπως π.χ. στὴν περίπτωσι τοῦ καθαρισμοῦ λεπροῦ (Λευϊτ. ιδ' 10). Ὁ Ἠσαΐας στὴν περίφημη προφητεία του γιὰ τὸν πάσχοντα δοῦλο τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος *«τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται»* (νγ' 4), τὸ ἐξιλαστήριο τοῦτο θῦμα παραβάλλει μὲ πρόβατο καὶ μὲ ἀμνό: *«Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα»* (νγ' 7). ***Σὰν πρόβατο ὡδηγήθηκε στὴ σφαγή, καὶ σὰν ἀρνὶ ἄφωνο ἀπέναντι σ' αὐτόν, ποὺ τὸ κουρεύει, ἔτσι δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα.*** Ὡς ἀληθινὸς προφήτης ὁ Ἰωάννης, ὅπως γνώριζε ὅτι τὸ *«φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ»* (Ἠσ. μ' 3) ἀναφερόταν σ' αὐτόν, ἔτσι γνώριζε καὶ ὅτι ὁ πασχάλιος ἀμνὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ ἀμνὸς τῶν καθημερινῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν θυσιῶν, καθὼς καὶ ἡ προφητεία τοῦ Ἠσαΐου γιὰ τὸν πάσχοντα δοῦλο τοῦ Κυρίου τὸν παραβαλλόμενο μὲ πρόβατο καὶ μὲ ἀμνό, ἀναφέρονταν στὸ Χριστό. Γι' αὐτὸ δεικνύοντας τὸν Ἰησοῦ εἶπε στὸ πλῆθος: *Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.* Ὁ θυσιαζόμενος κατὰ τὶς διατάξεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀμνός, ἀμνὸς ἀνθρώπου, συμβόλιζε τὸν θυσιασθέντα κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀμνό, ἀμνὸ τοῦ Θεοῦ. Στὴ φράσι ***«ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»*** ἡ γενικὴ ***«τοῦ Θεοῦ»*** εἶνε κτητικὴ καὶ τῆς προελεύσεως. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, διότι εἶνε ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ διότι ὁ Θεὸς τὸν ἔδωσε γιὰ τὴν ἐξιλέω-

σι τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ὁ Χριστὸς λέγεται ἀμνός, ὄχι τόσο διότι εἶνε ἄκακος καὶ πρᾶος, ὅσο διότι σφαγιάστηκε, θυσιάστηκε. Λέγοντας ὁ Ἰωάννης, ***«Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»***, προφητεύει τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ. Νά τὸ ἀρνὶ τοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ σφαγιασθῇ γιὰ τὴν ἐξιλέωσι τῶν ἁμαρτιῶν μας! Ὁ Ἰωάννης βλέπει τὸ Χριστὸ καὶ προβλέπει τὸ σταυρό! Πολὺ συγκινητικὸς ὁ λόγος, ***«Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»***. Καὶ γίνεται συγκινητικώτερος στὴ συνέχειά του, ***«ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»***.

Ἡ ἁμαρτία εἶνε ἡ μεγάλη ἀστοχία καὶ ἀποτυχία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἁμαρτία εἶνε τὸ ἐπαχθὲς φορτίο, ποὺ πιέζει, συμπιέζει καὶ συνθλίβει τὸν ἄνθρωπο. Ἡ ἁμαρτία δημιουργεῖ τὸ αἴσθημα τῆς ἐνοχῆς καὶ τὸ ἄγχος στὸν ἄνθρωπο. Ἡ ἁμαρτία εἶνε τὸ μεγάλο δρᾶμα καὶ ἡ πηγὴ ὅλων τῶν δραμάτων. Ἡ ἁμαρτία εἶνε ἡ μεγάλη δυστυχία καὶ ἡ αἰτία ὅλων τῶν δυστυχιῶν καὶ τῶν δυστυχημάτων. Ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἁμαρτία, δὲν θὰ ὑπῆρχε καὶ κανένα δυσάρεστο στὸν κόσμο. Ὅλα θὰ ἦταν εὐχάριστα καὶ εὐφρόσυνα. Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ! Δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ ἁμαρτία. Ὑπάρχει καὶ ***«ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»***, *αὐτὸς ποὺ σηκώνει, αὐτὸς ποὺ ἀφαιρεῖ, τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου*. Δὲν σηκώνει καὶ δὲν ἀφαιρεῖ μέρος τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ ***«τὴν ἁμαρτίαν»***, ὁλόκληρη δηλαδὴ τὴν ἁμαρτία. Ἐπίσης δὲν σηκώνει καὶ δὲν ἀφαιρεῖ τὴν ἁμαρτία τῶν Ἰουδαίων μόνο, ἀλλὰ ***«τοῦ κόσμου»***, ὅλου τοῦ κόσμου, ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἀμνός, τὸν ὁποῖον ἔδειξεν ὁ Ἰωάννης, ἔχει τὴ δύναμι νὰ σηκώνῃ τὸ φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν ὅλου τοῦ κόσμου, διότι δὲν εἶνε κοινὸς ἀμνός, ἀμνὸς ἀνθρώπου, ἀλλ' εἶνε ***«ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»***, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, παντοδύναμος, ὅπως ὁ Θεὸς Πατήρ του. Ὁ ἀμνός, τὸν ὁποῖον ἔδειξεν ὁ Ἰωάννης, ἐξαλείφει τὶς ἁμαρτίες ὅλου τοῦ κόσμου, διότι τὸ αἷμα του εἶνε αἷμα λογικοῦ, ἑκουσίου, ἀμώμου καὶ θείου θύματος, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του. Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ μόνο πρόσωπο, ποὺ ἦλθε στὸν κόσμο μὲ τὴν ἀποστολὴ νὰ σῴζῃ ἀπὸ ἁμαρτίες, διότι εἶνε Θεός. Ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος δὲν ἔχει τὴ δύναμι νὰ σῴζῃ ἀπὸ ἁμαρτίες. Ὅποιος πιστεύει στὸ Χριστὸ καὶ στὴ θυσία του, δὲν πρέπει ν' ἀπελπίζεται ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν του, ὅσο πολλὲς καὶ ὅσο μεγάλες καὶ ἂν εἶνε οἱ ἁμαρτίες του. Μία σταγόνα ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ εἶνε τὸ αἷμα ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, ἔχει τὴ δύναμι νὰ ἐξαλείψῃ τὶς ἁμαρτίες ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἂν ὑπῆρχαν καὶ στοὺς ἄλλους πλανῆτες ἁμαρτωλὰ ὄντα, ὅπως ἐμεῖς, αὐτὴ

ἡ σταγόνα θὰ ἦταν ἀρκετὴ νὰ ἐξαλείψῃ τὶς ἁμαρτίες καὶ ἐκείνων τῶν ὄντων. Ὅποιος ἀπελπίζεται γιὰ τὶς ἁμαρτίες του, ἀσεβεῖ καὶ βλασφημεῖ, διότι ὑποτιμᾷ τὴ δύναμι τοῦ αἵματος τοῦ Θεοῦ.

Ἄξιος παρατηρήσεως ὁ ἐνεστὼς **«ὁ αἴρων»**, ὁ ὁποῖος σημαίνει διάρκεια. Ὁ Χριστὸς διαρκῶς **«αἴρει»**, διαρκῶς σηκώνει καὶ ἀφαιρεῖ τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. Ἔπραττε τοῦτο κατὰ τὸ παρελθόν, πράττει τοῦτο κατὰ τὸ παρὸν καὶ θὰ πράττῃ τοῦτο καὶ στὸ μέλλον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σταυρικῆς θυσίας του, ποὺ ἔγινε μία φορὰ καὶ ἰσχύει γιὰ ὅλες τὶς ἐποχές. Ὅταν ὁ Χριστὸς συγχωροῦσε ἁμαρτίες προτοῦ ἀκόμη σταυρωθῇ, τὶς συγχωροῦσε ἐκ τῶν προτέρων δυνάμει τῆς θυσίας, ποὺ θὰ γινόταν ὕστερα. Ἐννοεῖται δὲ βεβαίως, ὅτι ἀπαραίτητος ὅρος τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν εἶνε ἡ μετάνοια τῶν ἁμαρτωλῶν, καί, ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως, ἡ ἐξαγόρευσι τῶν ἁμαρτιῶν ἐνώπιον ἀντιπροσώπου τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος δυνάμει τῆς ἱερωσύνης του τελεῖ τὸ μυστήριο.

Ἀξία παρατηρήσεως καὶ ἡ συμφωνία τοῦ Ἰωάννου πρὸς τοὺς ἀποστόλους ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τοῦ ἀμνοῦ. Ὅπως στὸν πασχάλιο ἀμνὸ τῶν Ἰουδαίων, στὸν ἀμνὸ τῶν θυσιῶν καὶ στὸν πάσχοντα δοῦλο τοῦ Κυρίου τῆς προφητείας τοῦ Ἠσαΐου τὸν παραβαλλόμενο πρὸς πρόβατο καὶ ἀμνὸ ὁ Ἰωάννης εἶδε τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ἔτσι καὶ οἱ ἀπόστολοι. Ὁ ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος στὸ η' 17, *«Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν»*, ἐφαρμόζει στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ τὸ Ἠσ. *νγ'* 4 κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸ γιὰ τὸν πάσχοντα δοῦλο τοῦ Κυρίου τὸν παραβαλλόμενο πρὸς πρόβατο καὶ ἀμνό. Ὁ ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ ιθ' 36 τοῦ Εὐαγγελίου του, *«ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ»*, ἐφαρμόζει στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ τὴν παράδοξη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ συντριβῇ ὀστοῦν ἀπὸ τὸν πασχάλιο ἀμνό. Ἐπίσης στὴν Ἀποκάλυψι πολλὲς φορὲς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὀνομάζει ἀρνίον, καὶ ἀναφέρεται στὴ σφαγή του καὶ στὴ σημασία τῆς θυσίας του (ε' 6, 9, 12, ζ' 14, ιβ' 11, ιγ' 8). Καὶ στὴν Α' Καθολικὴ Ἐπιστολή του, γ' 5, γράφει: *«Οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ»*. Ὁ ἕνας Ἰωάννης λέγει, *«ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»*, ὁ ἄλλος Ἰωάννης λέγει, *«ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ»*. Καὶ οἱ δύο συμφωνοῦν μὲ τὸν Ἠσαΐα, ὁ ὁποῖος λέγει: *«Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει»* (*νγ'* 4). Ὁ ἀπόστολος Πέτρος στὴν Α' Καθολικὴ Ἐπιστολή του,

α' 19, ὁμιλεῖ γιὰ τὴ λυτρωτικὴ δύναμι τοῦ *«τιμίου αἵματος ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ»*. Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὸ Ρωμ. γ' 25 ὁμιλεῖ γιὰ τὸ Χριστὸ ὡς *«ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι»*, καὶ στὸ Α' Κορ. ε' 7 τονίζει, ὅτι *«τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός»*. Ὁ ἰδικός μας πασχάλιος ἀμνός, ποὺ θυσιάστηκε γιὰ μᾶς, εἶνε ὁ Χριστός. Θαυμάζει κανεὶς τὴν πλήρη συμφωνία καὶ ἁρμονία μεταξὺ προφητῶν καὶ ἀποστόλων, τρανὴ ἀπόδειξι τῆς θεοπνευστίας τῆς Γραφῆς.

Στίχ. 30: ***«Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν»***.

Ἐδῶ ὁ Πρόδρομος ἐπαναλαμβάνει πάλι τὴν παράδοξη ἀλήθεια, ποὺ ἔλεγε γιὰ τὸ Μεσσία. Δείχνοντας τὸν Ἰησοῦ λέγει: *Αὐτὸς εἶνε ἐκεῖνος, γιὰ τὸν ὁποῖον ἐγὼ εἶπα: Μετὰ ἀπὸ μένα ἔρχεται ἕνας ἄνδρας, ὁ ὁποῖος προηγεῖται ἀπὸ μένα, διότι ὑπῆρχε πρωτήτερα ἀπὸ μένα.* Πολλὲς φορὲς ὁ Ἰωάννης ἐπαναλαμβάνει τὸν παράδοξο τοῦτο λόγο, γιὰ νὰ τονίσῃ τὴν προΰπαρξι τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τὴν αἰωνία προΰπαρξί του. Οἱ μεγάλες ἀλήθειες πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνωνται καὶ νὰ τονίζωνται.

Στίχ. 31: ***«Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων»***.

Μεταφράζουμε: «*Καὶ ἐγὼ δὲν τὸν γνώριζα. Ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνῃ γνωστὸς στὸν Ἰσραήλ, γι' αὐτὸ ἐγὼ ἦλθα καὶ βαπτίζω μὲ νερό*».

Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν γνώριζαν τὸ Μεσσία. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης δὲν τὸν γνώριζε. Ὁ Ἰωάννης βεβαίως γνώριζε, ὅτι μετὰ ἀπ' αὐτὸν ἔρχεται ὁ Μεσσίας, ἀλλὰ ποιό συγκεκριμένως πρόσωπο ἦταν ὁ Μεσσίας, δὲν γνώριζε. Ὁ Ἰησοῦς ἦταν συγγενὴς τοῦ Ἰωάννου. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης δὲν γνώριζε, ὅτι αὐτός, ὁ συγγενής του, ἦταν ὁ Μεσσίας. Ἔτσι, ὅταν ὁ Ἰωάννης προανήγγελλε τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσίου καὶ ἐξῆρε τὸ πρόσωπό του, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ κανείς, ὅτι μεροληπτεῖ καὶ χαρίζεται στὸ συγγενῆ του.

Ὁ Ἰωάννης ἦλθε καὶ βάπτιζε στὸν Ἰορδάνη, γιὰ νὰ γίνῃ ὁ Μεσσίας γνωστὸς στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό. Τὸ βάπτισμα ἦταν μία ἐντυπωσιακὴ πρᾶξι, ποὺ προκαλοῦσε περιέργεια καὶ ἐνδιαφέρον καὶ τραβοῦσε τὰ πλήθη πρὸς τὸν Ἰορδάνη. Εἵλκυε πρὸς τὸν Ἰωάννη ἡ ἀσκητικὴ ζωή του καὶ ἡ προφητικὴ φωνή του, ἀλλ' εἵλκυε καὶ τὸ βάπτισμα. Ἂν δὲν γινόταν βάπτισμα, δὲν θὰ συνέρρεαν

τόσο πολλοὶ στὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνου. Καθὼς δὲ συγκεντρώνονταν τὰ πλήθη γύρω του, ὁ Ἰωάννης λάμβανε τὴν εὐκαιρία νὰ κηρύττῃ πρὸς αὐτὰ τὸ Μεσσία καὶ νὰ τὸν κάνῃ γνωστό. Ἐφημερίδες καὶ ραδιόφωνα δὲν ὑπῆρχαν τότε. Ἂν ὑπῆρχαν, ὁ Ἰωάννης θὰ τὰ χρησιμοποιοῦσε καὶ θὰ μετέδιδε καὶ δι' αὐτῶν τὸ μήνυμά του. Πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε ἑλκυστικοὺς τρόπους καὶ σύγχρονα ἀποτελεσματικὰ μέσα, γιὰ νὰ διαδίδωμε τὸ χριστιανικὸ μήνυμα καὶ νὰ κάνωμε τὸ Χριστὸ γνωστὸ σὲ ὅσο τὸ δυνατὸ περισσοτέρους ἀνθρώπους. Εἶνε 20 αἰῶνες, ἀφ' ὅτου ὁ Ἰωάννης φανέρωσε τὸ Χριστό, καὶ γιὰ τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους ὁ Χριστὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε ὁ μεγάλος ἄγνωστος...

Στίχ. 32: ***«Καὶ ἐμαρτύρησεν ὁ Ἰωάννης λέγων ὅτι τεθέαμαι τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν».***

Τὸ ***«Καί»***, μὲ τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ὁ παρὼν στίχος, ἔχει προσθετικὴ ἔννοια· προστίθεται νέα μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου. Γι' αὐτὸ τὸ μεταφράζουμε *«Ἐπίσης»*.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *«Ἐπίσης ἔδωσε μαρτυρία ὁ Ἰωάννης λέγοντας: Εἶδα τὸ Πνεῦμα νὰ κατεβαίνῃ σὰν περιστερὰ ἀπὸ τὸν οὐρανό, καὶ ἔμεινεν ἐπάνω του»*.

Γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου ἀναφέρεται ἐδῶ τὸ Πνεῦμα, τὸ τρίτο πρόσωπο τῆς Θεότητος. Ὀνομάζεται Πνεῦμα, ὅπως τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Θεότητος ὀνομάζεται Λόγος, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ συμβαίνοντα στὸν ἄνθρωπο. Ὅπως ὁ ἄνθρωπος γεννᾷ λόγο καὶ ἐκπορεύει «πνεῦμα», δηλαδὴ πνοή, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς γεννᾷ Λόγο καὶ ἐκπορεύει Πνεῦμα. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ «πνεῦμα» μὲ τὴν ἔννοια τῆς πνοῆς εἶνε νεκρὰ πράγματα, ὁ Λόγος καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἶνε ζωντανὲς ὑπάρξεις, εἶνε πρόσωπα τῆς Θεότητος.

Τὸ Πνεῦμα κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, τὸ χῶρο τῆς Θεότητος καὶ τῆς τελειότητος, ἀπ' ὅπου κατεβαίνει *«πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον»* (Ἰακ. α' 17). Κατέβηκε σὰν περιστερά, μὲ τὴ μορφὴ περιστερᾶς. Δὲν ἔγινε περιστερά, ἀλλὰ πῆρε τὴ μορφὴ περιστερᾶς. Καὶ πῆρε τὴ μορφὴ περιστερᾶς, διότι ἡ περιστερὰ εἶνε καθαρὸ καὶ πρᾶο ζῶο, καὶ ἔτσι συμβολίζει τὴν καθαρότητα καὶ τὴν πραότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Περισσότερο δὲ νομίζουμε, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐμφανίστηκε

μὲ τὴ μορφὴ περιστερᾶς, ἐπειδὴ ἡ περιστερὰ εἶνε σύμβολο τῆς ἀκεραιότητος, τῆς τελειότητος. Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του: *«Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί»* (Ματθ. ι' 16). Ὡς σύμβολο τῆς ἀκεραιότητος, τῆς τελειότητος, ἡ περιστερὰ συμβολίζει τὴν τελειότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπόλυτη τελειότητα. Ἀκόμη τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐμφανίστηκε σὰν περιστερά, ἐπειδὴ περιστερὰ μετὰ τὸν κατακλυσμὸ ἔφερε στὸ Νῶε κλάδο ἐλαίας, σημεῖο, ὅτι παρῆλθεν ἡ ὀργὴ καὶ ἦλθεν ἡ εἰρήνη. Ὅ,τι συνέβη τότε, ἦταν τύπος τῆς νέας καταστάσεως, καταστάσεως εἰρήνης μὲ τὸ Θεό, τὴν ὁποία ἐγκαινίασε ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦλθε καὶ ἔμεινε μονίμως στὸ Χριστὸ συμφώνως μὲ τὶς προφητεῖες. Στὸ Ἠσ. ια' 2-3 προφητεύεται: *«Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ»*. Στὸ Ἠσ. ξα' 1 ὁ Μεσσίας λέγει: *«Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με». Τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου εἶνε σὲ μένα, διότι ὁ Κύριος μὲ ἔχρισε,* μὲ κατέστησε Χριστό, μοῦ ἔδωσεν ἀποστολή.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦλθε καὶ ἔμεινε μονίμως στὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο, γιὰ νὰ μπορῇ ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος μὲ τὴ δύναμι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ ἐκτελῇ τὴ μεσσιακὴ καὶ μεσιτικὴ ἀποστολή του. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦλθε στὸ Χριστό, διότι μὲ τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο ἄρχισε νέα δημιουργία. Ὅπως *«Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος»* κατὰ τὸ χρόνο τῆς δημιουργίας (Γεν. α' 2), ἔτσι καὶ τώρα, κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἀναδημιουργίας, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἦλθεν ἐπάνω στὸ Χριστό. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦλθεν ὀφθαλμοφανῶς στὸν Ἰησοῦ, γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἀλήθεια, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο λέγει ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης στὴ συνέχεια.

Στίχ. 33-34: ***«Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ».***

Προηγουμένως, στὸ στίχ. 31, ὁ Πρόδρομος εἶπε, *«Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν». Καὶ ἐγὼ δὲν γνώριζα αὐτόν*, δὲν γνώριζα, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε ὁ Ἰησοῦς. Τώρα, στὸ στίχ. 33, ὁ Πρόδρομος ἐπαναλαμ-

βάνει τὴν αὐτὴ φράσι, *«Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν»*. Ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ ἐπανάληψι, τὸ *«Καὶ»* τῆς σύνθετης λέξεως *«Κἀγὼ»* θεωροῦμε βεβαιωτικὸ καὶ ἐμφατικὸ καὶ ἐξηγοῦμε *«ναί»*.

Μεταφράζουμε τοὺς στίχ. 33-34: *«Ναί, ἐγὼ δὲν τὸν γνώριζα, ἀλλ' ἐκεῖνος, ποὺ μὲ ἔστειλε νὰ βαπτίζω μὲ νερό, ἐκεῖνος μοῦ εἶπε: Σ' αὐτόν, ποὺ θὰ ἰδῇς τὸ Πνεῦμα νὰ κατεβαίνῃ καὶ νὰ μένῃ ἐπάνω του, αὐτὸς εἶνε, ποὺ βαπτίζει μὲ Πνεῦμα Ἅγιο. Καὶ εἶδα ἐγὼ καὶ ἔδωσα μαρτυρία, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*.

Ἐδῶ ὁ Πρόδρομος λέγει, ὅτι γνώρισε τὸ Μεσσία, ὅταν τὸ Πνεῦμα κατέβηκε ἐπάνω του, κατὰ τὴ βάπτισι δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου (γ' 14) ὁ Ἰωάννης γνώριζε τὸ Μεσσία πρὸ τῆς βαπτίσεώς του, ἀφοῦ τὸν ἐμπόδιζε ἀπὸ τὸ βάπτισμα λέγοντας, *«Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σένα, καὶ σὺ ἔρχεσαι πρὸς ἐμένα;»*. Ἡ ἀντίφασι δὲν εἶνε πραγματική, ἀλλὰ φαινομενική. Λέγοντας ὁ Ἰωάννης, ὅτι δὲν γνώριζε τὸ Μεσσία, ἐννοεῖ, ὅτι δὲν τὸν γνώριζε πολὺ πρὸ τῆς βαπτίσεως. Ὅταν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ βαπτισθῇ, τὸν γνώρισε. Καὶ ὅταν βαπτίστηκε καὶ κατέβηκε ἐπάνω του τὸ Πνεῦμα, ἀπὸ τὴν κάθοδο τοῦ Πνεύματος βεβαιώθηκε περισσότερο, πλήρως. Κατὰ τὸν καιρὸ τῆς βαπτίσεως ὁ Ἰωάννης βεβαιώθηκε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μεσσίας δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὅπως ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Μεσσίας δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του, γι' αὐτὸ δὲν βαπτίζει ἁπλῶς μὲ νερό, ὅπως ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ βαπτίζει μὲ Πνεῦμα Ἅγιο, τὸ ὁποῖο καθαρίζει καὶ σῴζει ἀπὸ ἁμαρτίες.

Ὁ Ἰωάννης εἶδε καὶ ἔδωσε τὴ μαρτυρία του γιὰ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐμεῖς βλέπουμε στὴ φύσι, στὴ Γραφή, στὴν Ἐκκλησία καὶ στὴ ζωή μας μεγαλεῖα καὶ θαύματα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας, καὶ ὀφείλουμε νὰ δίνωμε στοὺς συνανθρώπους μας τὴ μαρτυρία μας γι' αὐτόν. Ἡ σιωπὴ εἶνε ἄρνησι Χριστοῦ, καὶ ἡ μαρτυρία εἶνε ὁμολογία πρὸς δικαίωσι καὶ σωτηρία.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι στὴν περικοπή, ποὺ ἑρμηνεύσαμε, ἀναφέρονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος, ὁ Θεὸς - Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Ἡ Ἁγία Τριὰς δὲν εἶνε ἐφεύρεσι τοῦ Σατανᾶ, ὅπως διδάσκουν οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ἀλλ' εἶνε δίδαγμα τῆς Γραφῆς. Κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ φανερώθηκαν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος. *«Ἐν Ἰορδάνῃ βα-*

πτιζομένου σου, Κύριε, ἡ τῆς Τριάδος ἐφανερώθη προσκύνησις», ψάλλει ἡ Ἐκκλησία. Ὅταν, Κύριε, βαπτιζόσουν στὸν Ἰορδάνη, φανερώθηκε, ὅτι πρέπει νὰ προσκυνοῦμε Τριάδα, νὰ λατρεύωμε τριαδικὸ Θεό, Πατέρα, Υἱὸ καὶ Ἅγιο Πνεῦμα, τρία πρόσωπα, μία οὐσία ἢ θεότητα.

«Εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν»

Στίχ. 35-36: ***«Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ».***

Τὴ φράσι ***«τῇ ἐπαύριον»*** συναντήσαμε καὶ προηγουμένως, στὸ στίχ. 29. Ἡ φράσι σημαίνει, *τὴν αὐριανὴ ἡμέρα*, τὴν ἄλλη ἡμέρα. Τὸ ***«εἱστήκει»*** δὲν σημαίνει «στεκόταν, ἦταν ὄρθιος», ἀλλὰ σημαίνει *«ἦταν ἐκεῖ, ἦταν παρών»*. Ὁ Ἰωάννης ἦταν πάλιν ἐκεῖ, στὴ συνήθη θέσι, ὅπου κήρυττε καὶ βάπτιζε. Ὁ προφήτης καὶ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς καθημερινῶς ἦταν παρὼν στὸν τόπο τοῦ καθήκοντος. Καὶ μαζὶ μὲ τὸν Ἰωάννη τὴν ὥρα ἐκείνη ἦταν καὶ δύο ἀπὸ τοὺς μαθητάς του. Ἀγράμματος ἦταν ὁ Ἰωάννης. Δὲν φοίτησε σὲ σχολεῖο. Ἀνδρώθηκε στὴν ἔρημο. Καὶ ὅμως γύρω ἀπὸ τὸν Ἰωάννη εἶχε σχηματισθῆ κύκλος μαθητῶν. Ὁ ἀγράμματος ἦταν διδάσκαλος, καὶ μάλιστα πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους διδασκάλους τοῦ Ἰσραήλ. Τὰ λόγια τοῦ Ἰωάννου, ποὺ διασώθηκαν στὴν Καινὴ Διαθήκη, ἀποδεικνύουν τὴ μεγάλη ὑπεροχή του ἔναντι τῶν ἐπισήμων διδασκάλων τοῦ Ἰσραήλ. Ποῖος δίδαξε σοφία τὸν ἀγράμματο Ἰωάννη; Ποῖος ἀνέδειξε διδάσκαλο τὸν υἱὸ τῆς ἐρήμου; Ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ποὺ τὸν πλημμύρισε ἀκόμη ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας του.

Τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ Ἰησοῦς περιπατοῦσε καὶ βρισκόταν πλησίον τοῦ σημείου, ὅπου ἦταν ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ δύο μαθηταί του. *«Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων»* κατὰ τὴ μεγαλοπρεπῆ ἔκφρασι τοῦ Ψαλμῳδοῦ (Ψαλμ. ργ' 3), γιὰ χάρι μας μὲ τὴν ἐνανθρώπησί του προσγειώθηκε καὶ περιπατοῦσε πάνω στὴ γῆ, ὅπως καὶ ἐμεῖς. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προεῖπε καὶ αὐτὴ τὴν ταπείνωσι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶπε: *«Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω»* (Λευΐτ.

κστ' 11-12· Β' Κορ. στ' 16). *Θὰ κατοικήσω μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ περιπατήσω.* Ὁ περίπατος τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἦταν ψυχαγωγικός. Δὲν ἦταν ἐπίσης φιλοσοφικός, ὅπως οἱ περίπατοι τοῦ Ἀριστοτέλους μὲ τοὺς μαθητάς του. Ὁ περίπατος τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἱεραποστολικός. Ὁ Ἰησοῦς περιπατοῦσε κοντὰ στὶς ὄχθες τοῦ Ἰορδάνου, ὅπως ἀργότερα κοντὰ στὴ λίμνη τῆς Γαλιλαίας, γιὰ νὰ εὕρῃ ἀποστόλους.

Ὁ Ἰωάννης ***«ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ».*** Καθὼς ὁ Ἰησοῦς περιπατοῦσε, ὁ Ἰωάννης κατηύθυνε καὶ ἔρριξε τὸ βλέμμα του στὸν Ἰησοῦ, κοίταξε τὸν Ἰησοῦ, μὲ εὐλάβεια καὶ θαυμασμό, καὶ εἶπε: *Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ!* Ὁ προφήτης ὑπέδειξε τὸν προφητευόμενο καὶ μὲ τὸ λόγο του καὶ μὲ τὸ βλέμμα του. Καὶ ἐπανέλαβε τὸ βαρυσήμαντο προφητικὸ καὶ συγκινητικὸ λόγο, μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε συστήσει τὸν Ἰησοῦ στὸ πλῆθος τὴν προηγουμένη ἡμέρα: *Νά ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ!* Νά τὸ ἀρνὶ τοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ σφαγῇ, θὰ θυσιασθῇ, γιὰ τὴν ἐξάλειψι τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου! Συστήνοντος τὸν Ἰησοῦ ὁ Ἰωάννης ὡς τὸν ἀμνὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποδηλώνοντας τὴ θυσία του, ἔδειχνε πόσο μεγάλη ἦταν ἡ σημασία του γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Κανεὶς δὲν ἔχει τόσο μεγάλη σημασία, ὅσο ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ αὐτὸς εἶνε ὁ λογικὸς καὶ μοναδικὸς ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ θυσία ἐξαλείφει τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰωάννης μὲ τὸ βλέμμα καὶ τὸν λόγο του ὑπέδειξε τὸν Ἰησοῦ, παρακινώντας ἔτσι τοὺς δύο μαθητάς του νὰ ἀφήσουν αὐτὸν καὶ νὰ ἀκολουθήσουν ἐκεῖνον. Ὁ Ἰωάννης δὲν ἦταν ἐγωκεντρικὸς τύπος καὶ δὲν ἤθελε νὰ προσκολλῶνται οἱ ἄνθρωποι στὸ πρόσωπό του. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ταπεινὸς καὶ ἀληθινὸς δοῦλος τοῦ Κυρίου, καὶ ἤθελε τὰ πάντα νὰ γίνωνται πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ ἤθελε καὶ οἱ μαθηταί του νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὸν καὶ νὰ προσκολληθοῦν στὸν Ἰησοῦ. Δὲν θεωροῦσε ἀποτυχία, ἀπώλεια καὶ μείωσι νὰ τὸν ἐγκαταλείψουν οἱ μαθηταί του χάριν τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπιτυχία, κέρδος καὶ τιμή.

Στίχ. 37: ***«Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ».***

Οἱ δύο μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἄκουσαν τὸ διδάσκαλό τους, καὶ μὲ τὴν ἐξωτερική, καὶ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ καὶ βαθειὰ ἔννοια τῆς ἀκοῆς. Ἄκουσαν τὸ λόγο του καὶ μὲ τὰ αὐτιὰ τοῦ σώματος, καὶ μὲ τὰ

αὐτιὰ τῆς ψυχῆς. Συνέλαβαν τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ λόγου τοῦ Ἰωάννου, ἀντιλήφθηκαν τὴν ἐπιθυμία του καὶ ἀκολούθησαν τὸν Ἰησοῦ. Ἐπειδὴ ἦταν καλοπροαίρετοι, ὁ Θεὸς τοὺς φώτισε, γιὰ νὰ ἑρμηνεύσουν ὀρθῶς τὸ μήνυμα τοῦ διδασκάλου τους, καὶ ἡ χάρι τοῦ Ἰησοῦ τοὺς μαγνήτισε καὶ τοὺς προσείλκυσε, γιὰ νὰ γίνουν δικοί του μαθηταί. Ἔχει παρατηρηθῆ ἀπότομη μεταβολὴ ἀνθρώπων καὶ στροφὴ πρὸς τὸ Θεὸ ἔπειτα ἀπὸ σύντομη ἐπικοινωνία μὲ ἁγίους ἀνθρώπους, χαρισματούχους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἱ ἅγιοι ἀσκοῦν μυστηριώδη καὶ ἀποφασιστικὴ ἐπίδρασι πάνω σ' εὐγενεῖς ψυχές. Πόσο μᾶλλον ὁ Ἅγιος τῶν ἁγίων, ὁ Ἰησοῦς Χριστός! Εἶνε ὁ Μαγνήτης, μὲ μῦ κεφαλαῖο, ποὺ μαγνητίζει καὶ ἑλκύει τὶς εὐγενεῖς ψυχές, ὅπως μαγνήτισε καὶ εἵλκυσε τοὺς δύο μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου. Πόση χαρὰ θὰ αἰσθάνθηκε ὁ Ἰωάννης, ὅταν εἶδε τοὺς μαθητάς του ν' ἀκολουθοῦν τὸν Ἰησοῦ! Θὰ σκέφθηκε, ὅτι ὁ κόπος του δὲν ἦταν μάταιος, ἡ ἀποστολή του δὲν ἀπέτυχε, ἀλλ' εἶχεν ἐπιθυμητὰ ἀποτελέσματα, ἀφοῦ ἔδινε μαθητὰς στὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Στίχ. 38-39: *«Στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας λέγει αὐτοῖς· τί ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· ῥαββί, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον διδάσκαλε· ποῦ μένεις;»*.

Οἱ δύο μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἀκολουθοῦσαν τὸ Χριστὸ σιωπηλοί. Ποθοῦσαν νὰ τὸν πλησιάσουν, ἀλλὰ δὲν τολμοῦσαν νὰ τοῦ μιλήσουν. Ἦταν εὐλαβεῖς ψυχὲς μὲ ἔντονο τὸ συναίσθημα τῆς αἰδοῦς, τῆς ἁγίας ἐντροπῆς, ποὺ ἐκλείπει στὶς ἡμέρες μας. Ὁ Χριστὸς ἄκουσε τὸ βηματισμό τους, ἔστρεψε πίσω, τοὺς εἶδε νὰ ἀκολουθοῦν καὶ τοὺς ρώτησε: ***«Τί ζητεῖτε;»***. Ὁ Χριστὸς βεβαίως, καὶ ἂν δὲν ἄκουε τὸ βηματισμὸ τῶν δύο μαθητῶν, ἤξερε, ὅτι τὸν ἀκολουθοῦν. Ὁ βηματισμὸς τοῦ ἔδωσεν ἀφορμή, γιὰ νὰ στρέψη πίσω καὶ νὰ τοὺς δῇ καὶ νὰ τοὺς μιλήσῃ. Τοὺς εἶδεν ὁ Χριστὸς ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ προτοῦ τοὺς δῇ ἐξωτερικῶς, τοὺς εἶδεν ἐσωτερικῶς. Εἶδε τὴν ἁγία διάθεσί τους. Εἶδε τὸν πόθο τους νὰ γίνουν μαθηταί του. Καὶ γιὰ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ στὰ πρῶτα τους δειλὰ βήματα, ἔστρεψε πίσω, τοὺς κοίταξε μὲ ἀγάπη καὶ τοὺς μίλησε πρῶτος. Ὁ Χριστὸς ἔχει τὴν προτεραιότητα καὶ τὴν πρωτοβουλία.

Τὸ ἐρώτημα, ***«Τί ζητεῖτε;»***, γεννᾷ τὴν ἀπορία: Γιατί ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ ἐρώτημα; Δὲν ἤξερε τί ἤθελαν οἱ δύο μαθηταί; Στὸ β' 26 ὁ εὐαγγελιστὴς βεβαιώνει γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ὅτι *«αὐτὸς ἐγί-*

νωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ». Ὁ Χριστὸς γνώριζε τὶ ἦταν μέσα στὸν ἄνθρωπο. Ὁ Χριστὸς εἶνε καρδιογνώστης. Καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ ἐρωτᾷ γιὰ νὰ πληροφορῆται. Ἀλλὰ στὴν προκειμένη περίπτωσι, καθὼς καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, ὑπέβαλε ἐρώτημα, γιὰ νὰ δοθῇ ἀφορμὴ συνομιλίας καὶ ἐπικοινωνίας.

Ἀπὸ τὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ οἱ δύο μαθηταὶ πῆραν θάρρος καὶ ρώτησαν καὶ αὐτοί: ***«Ῥαββί, ποῦ μένεις;»***. ***«Ῥαββὶ»*** εἶνε λέξι ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει *«Διδάσκαλε»*. Ὁ εὐαγγελιστὴς μεταφράζει τὴ λέξι, διότι γράφει τὸ Εὐαγγέλιό του στὰ Ἑλληνικά, καὶ θέλει νὰ καταλάβουν τὴν ἔννοια τῆς λέξεως οἱ Ἕλληνες ἀναγνῶστες του. Μεγάλη τιμὴ γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ Καινὴ Διαθήκη, γράφτηκε στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴν ἐκφραστικώτερη καὶ ὡραιότερη γλῶσσα τοῦ κόσμου. Μεγάλη τιμή, ἀλλὰ καὶ μεγάλη καταδίκη, ἂν ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν διαβάζωμε καὶ δὲν μελετοῦμε τὴν Καινὴ Διαθήκη.

Εἶνε παράδοξο, ὅτι οἱ δύο μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου, χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔχουν μάθει κἄτι ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ ἢ νὰ ἔχουν ἀκούσει, τὸν ὀνομάζουν ραββί, διδάσκαλο. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο τοὺς ἐνέπνευσε, γιὰ νὰ καταλάβουν καὶ νὰ αἰσθανθοῦν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν διδάσκαλος, καὶ μάλιστα ἀνώτερος τοῦ Ἰωάννου. Προσφωνώντας δὲ τὸν Ἰησοῦ ὡς διδάσκαλο, φανέρωναν τὸν πόθο τους νὰ γίνουν μαθηταί του. Δὲν ἔδειξαν αὐτὸ τὸν πόθο μόνο μὲ τὴν ἀκολούθησι τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προσφώνησι ***«Ῥαββί, Διδάσκαλε!»***.

Πολλοὺς ραββίνους γνώρισε τὸ Ἑβραϊκὸ Ἔθνος. Πολλοὺς διδασκάλους γνώρισε ἡ ἀνθρωπότης γενικώτερα. Ἀλλ' ὅλοι αὐτοὶ ἦταν ραββῖνοι καὶ διδάσκαλοι μὲ σχετικὴ ἔννοια. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ραββὶ ἢ διδάσκαλος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν δίδαξε ἁπλῶς τὴν ἀλήθεια, ἀλλ' ε ἶ ν ε ἡ ἀλήθεια, ἡ αὐτοαλήθεια. Καίτοι ὁ Χριστὸς δὲν φοίτησε σὲ σχολεῖα καὶ δὲν ἔμαθε γράμματα, δίδασκε αὐθεντικῶς καὶ κήρυττε, ὅτι εἶνε ὁ μοναδικὸς διδάσκαλος. Ἡ δὲ διδασκαλία του ἀποδεικνύει, ὅτι ὄντως εἶνε διδάσκαλος μὲ μοναδικὴ ἔννοια, ὄχι ἁπλῶς ραββί, ἀλλ' **ὁ** Ραββί, ὄχι ἁπλῶς διδάσκαλος, ἀλλ' **ὁ** Διδάσκαλος.

Ἡ ἐρώτησι τῶν δύο μαθητῶν ***«Ῥαββί, ποῦ μένεις;»*** φαίνεται ἀδιάκριτη. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀδιάκριτη. Οἱ μαθηταὶ δὲν ρωτοῦσαν ἀπὸ περιέργεια. Ἀλλ' ἤθελαν νὰ μάθουν, ποῦ μένει ὁ Ἰησοῦς, γιὰ νὰ πᾶνε ἐκεῖ, νὰ καθήσουν καὶ νὰ συζητήσουν μαζί του μὲ ἄνεσι. Τὰ

μεγάλα θέματα δὲν πρέπει νὰ συζητοῦνται κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο «στὸ πόδι», προχείρως καὶ ὡς ἐν παρόδῳ.

Στίχ. 40: ***«Λέγει αὐτοῖς· ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ἦλθον οὖν καὶ εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὥρα ἦν ὡς δεκάτη».***

Οἱ μαθηταὶ ρώτησαν, ποῦ μένει ὁ Ἰησοῦς, διότι σκόπευαν νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν ἀργότερα. Ἀπαντώντας δὲ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔδωσε τὴ διεύθυνσι τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς του, ἀλλ' ἀπηύθυνε σ' αὐτοὺς ἄμεση πρόσκλησι: ***«Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε»***. Συνεχίσετε τὴν πορεία σας μαζί μου, καὶ ἔλθετε τώρα, νὰ ἰδῆτε ποῦ μένω, ὄχι ἄλλοτε. Ἡ γνωριμία καὶ ἡ κοινωνία μὲ τὸ Χριστὸ εἶνε ὑπόθεσι, ποὺ δὲν πρέπει ν' ἀναβάλλεται. Σήμερα, τώρα, ἀμέσως πρέπει νὰ συνδεώμεθα μὲ τὸ Χριστό. Νὰ μὴ χάνωμε μήτε στιγμή. Διότι κάθε στιγμὴ μὲ τὸ Χριστὸ ἐξαργυρώνεται μὲ ἀφάνταστο καὶ αἰώνιο κέρδος. Ἄλλωστε σὲ μᾶς ἀνήκει τὸ τώρα. Τὸ ἔπειτα μπορεῖ νὰ τὸ ἁρπάξῃ ὁ θάνατος.

Θεωροῦν μεγάλη τιμὴ οἱ ἄνθρωποι, ἂν ἀνώτερα πρόσωπα, ἐπιστήμονες, ἀξιωματοῦχοι, πλούσιοι καὶ ἀριστοκράτες, τοὺς προσκαλέσουν στὰ σπίτια τους. Ἀλλ' ὅλες οἱ τιμητικὲς προσκλήσεις τοῦ κόσμου εἶνε μηδὲν μπροστὰ στὴν τιμητικὴ πρόσκλησι, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς στοὺς δύο μαθητάς. Ὁ Ἰησοῦς δὲν τοὺς προσκάλεσε σὲ κανένα ἀνάκτορο ἢ μέγαρο ἢ σὲ καμμιὰ πολυτελῆ ἔπαυλι κοντὰ στὸν Ἰορδάνη. Ἐπίσης δὲν τοὺς προσκάλεσε γιὰ νὰ τοὺς παραθέσῃ πλούσιο τραπέζι. Ἐν τούτοις, ἡ πρόσκλησι τοῦ Ἰησοῦ ἀποτελοῦσε ὑψίστη τιμή, διότι ὁ προσκαλῶν δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός, ποὺ ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ τιμήσῃ τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ δύο μαθηταὶ συνέχισαν τὴν πορεία τους μαζὶ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ ἦλθαν καὶ εἶδαν ποῦ μένει. Ἀλλὰ στὸ σημεῖο τοῦτο γεννᾶται ἀπορία. Ὅταν ἀργότερα ἕνας γραμματεὺς ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία ν' ἀκολουθήσῃ τὸ Χριστό, ὅπου καὶ ἂν θὰ πήγαινε, ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε: *«Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ»* (Ματθ. η' 20). *Οἱ ἀλεποῦδες ἔχουν φωλιές, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν τόπους, ὅπου κουρνιάζουν. Ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ ν' ἀκουμπήσῃ τὴν κεφαλή του.* Αὐτὸς ὁ λόγος, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε ποῦ ν' ἀκουμπήσῃ τὴν κεφαλή του,

φαίνεται, ὅτι ἔρχεται σ' ἀντίθεσι μὲ τὸ γεγονός, ὅτι εἶχε τόπο, ὅπου ἔμενε καὶ ὡδήγησε τοὺς δύο μαθητάς. Ἀφοῦ εἶχε τόπο, ὅπου ἔμενε, πῶς εἶπε, ὅτι δὲν εἶχε ποῦ ν' ἀκουμπήσῃ τὴν κεφαλή του; Ἡ ἀντίφασι εἶνε φαινομενική, ὄχι πραγματική. Λέγοντας ὁ Χριστός, ὅτι δὲν εἶχε ποῦ ν' ἀκουμπήσῃ τὴν κεφαλή του, ἐννοοῦσε, ὅτι δὲν εἶχε δικό του σπίτι. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἔχει τὰ σύμπαντα ἰδιοκτησία του, ὡς Υἱὸς ἀνθρώπου, ὡς ταπεινὸς ἄνθρωπος, δὲν εἶχε καμμία ἰδιοκτησία, ἦταν ἀκτήμων, τελείως ἀκτήμων. Ἔμενε σὲ σπίτια, ποὺ τὸν φιλοξενοῦσαν ἢ ἐνοικίαζε. Πολλὲς δὲ φορὲς ἔμενε στὸ ὕπαιθρο. Στρῶμα καὶ κρεββάτι εἶχε τὴ γῆ, καὶ μαξιλάρι κἄποιο λιθάρι. Στὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνου ἡ συρροὴ καὶ παραμονὴ τοῦ πλήθους θὰ δημιούργησε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνεγέρσεως προχείρων καλυβῶν ἢ παραπηγμάτων ἢ σκηνῶν. Σ' ἕνα δὲ ἀπὸ τὰ πρόχειρα αὐτὰ κατασκευάσματα θὰ ἔμενε ὁ Ἰησοῦς, διδάσκοντας ἔτσι τὴν ἁπλότητα καὶ τὴ λιτότητα. Ἡ λιτότης στὶς ἡμέρες μας συνιστᾶται πολὺ καὶ ἐφαρμόζεται λίγο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες καὶ ἀπὸ τὸ λαό.

Οἱ δύο μαθηταὶ ἔμειναν κοντὰ στὸν Ἰησοῦ τὴν ἡμέρα ἐκείνη. Ἐπὶ ὧρες συζητοῦσαν μαζί του πνευματικὰ θέματα. Ὁ Χριστὸς τοὺς προετοίμαζε γιὰ τὴν ὁριστικὴ κλῆσι στὸ ἀποστολικὸ ἔργο. Ὢ ἂν ὑπῆρχαν τότε μαγνητόφωνα καὶ μαγνητοφωνοῦσαν τὴ συζήτησι καὶ τὴν ἀκούαμε σήμερα! Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου δὲν ἦταν τὸν εἰκοστὸ αἰῶνα, ποὺ ὑπάρχουν μαγνητόφωνα· ἦταν τὸν πρῶτο αἰῶνα, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν μαγνητόφωνα. Ἀλλὰ καὶ ἂν θὰ ἦταν μαγνητοφωνημένοι ὅλοι οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ καὶ γραμμένοι σὲ βιβλία, θὰ εἶχαν οἱ πολλοὶ τὴν ὄρεξι ν' ἀκούσουν ὅλες τὶς κασέττες καὶ νὰ διαβάσουν ὅλα τὰ βιβλία μὲ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ; Ἂν τώρα οἱ πολλοὶ δὲν ἔχουν ὄρεξι νὰ διαβάσουν τὸ Εὐαγγέλιο, ἂν καὶ εἶνε τόσο σύντομο καὶ λακωνικό, ὅσο καὶ περιεκτικὸ καὶ οὐσιαστικό, πῶς θὰ εἶχαν ὄρεξι ν' ἀκούσουν μέγα πλῆθος κασεττῶν καὶ νὰ διαβάσουν μέγα πλῆθος βιβλίων; Ἀδύνατο, θὰ ἔλεγαν, ν' ἀκούσῃ καὶ νὰ διαβάσῃ κανεὶς τόσο πολλά! Θὰ ἔβρισκαν μεγάλη πρόφασι καὶ δικαιολογία τῆς πνευματικῆς ἀνορεξίας καὶ ἀδιαφορίας των...

Οἱ δύο μαθηταὶ σημείωσαν τὴν ὥρα τῆς συναντήσεώς τους μὲ τὸν Ἰησοῦ. **«Ὥρα ἦν ὡς δεκάτη»**. *Ἡ ὥρα ἦταν περίπου 10.* Ἡ ἀρίθμησι τῆς ὥρας γινόταν μὲ βάσι, ὄχι τὸ μεσονύκτιο, ὅπως σήμερα, ἀλλὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Καὶ γιὰ νὰ μετατρέψωμε τὴν ὥρα ἐκείνη σὲ σημερινὴ ὥρα, πρέπει νὰ προσθέσωμε 6 νυκτε-

ρινὲς ὧρες. Συνεπῶς ἡ ὥρα 10, ποὺ ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστής, μὲ τὸ σημερινὸ ὑπολογισμὸ εἶνε ἡ ὥρα 4 τὸ ἀπόγευμα. Ἐπὶ ὧρες οἱ δύο μαθηταὶ κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἔμειναν κοντὰ στὸν Ἰησοῦ καὶ ἀπήλαυσαν τὴ διδασκαλία καὶ τὴ χάρι του. Καὶ ἐπειδὴ τόση ἐντύπωσι τοὺς ἔκανε ἡ συνάντησι καὶ ἡ συνομιλία μὲ τὸ Χριστό, καὶ τόσο τὸ θεῖο μεγαλεῖο τοῦ Διδασκάλου γοήτευσε τὶς ψυχές τους, γι' αὐτὸ σημείωσαν τὴν ὥρα τῆς συναντήσεώς τους μὲ τὸν Ἰησοῦ σὰν σταθμὸ στὴ ζωή τους. Ἦταν ἡ εὐτυχέστερη ὥρα τῆς ζωῆς των μέχρι τότε. Ἀφετηρία νέας ζωῆς. Μία ὥρα, ποὺ ζύγιζε αἰωνιότητα, ὅπως θὰ ἔλεγε σύγχρονος ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὑπάρχουν, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες, καὶ στὴ δικὴ μας ζωὴ ὧρες - σταθμοί; Ὑπάρχουν ὧρες, ποὺ ζυγίζουν αἰωνιότητα; Ναί, ὑπάρχουν τέτοιες ὧρες καὶ στὴ δική μας ζωή, καὶ στὴ ζωὴ ὅλων τῶν πιστῶν! Εἶνε οἱ ὧρες, ποὺ ἀπὸ κάποια γνωριμία μὲ ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ, ἢ κάποια συζήτησι, ἢ κἄποιο κήρυγμα, ἢ κἄποιο βιβλίο, ἢ κἄποιο θαῦμα, ἢ κἄποιο ἄλλο γεγονὸς συγκινηθήκαμε βαθύτατα, συγκλονιστήκαμε, γνωρίσαμε τὸ Θεὸ καὶ γίναμε ἄλλοι ἄνθρωποι. Τέτοιες ὧρες εἶνε οἱ ὧρες τῆς πρώτης μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως σὲ πνευματικὸ πατέρα. Τέτοιες ὧρες εἶνε οἱ ὧρες τῆς Θείας Κοινωνίας, ἰδίως ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ μετέχωμε τοῦ Μυστηρίου κατὰ τρόπο συνειδητό, μὲ πίστι καὶ μὲ πόθο. Ἐσωτερικὴ ἀλλοίωσι καὶ ἄρρητη χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι αἰσθανόμεθα τότε. *«Ἔθελξας πόθῳ με, Χριστέ, καὶ ἠλλοίωσας τῷ θείῳ σου ἔρωτι»*. Οἱ δύο μαθηταὶ αἰσθάνθηκαν ἀπερίγραπτη εὐτυχία, διότι συναντήθηκαν καὶ συνωμίλησαν μὲ τὸ Χριστό. Ἀλλ' ἡ συνειδητὴ συμμετοχὴ στὸ Μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας εἶνε μεγαλύτερη εὐτυχία. Ἐκεῖνοι τότε ἦλθαν σὲ κοινωνία μὲ τὸ Χριστὸ διὰ λόγων, διότι ἄκουσαν τὴ διδασκαλία του. Ἐμεῖς, ὅταν μετέχωμε συνειδητῶς στὸ Μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας, ἐρχόμεθα σὲ ἄμεση κοινωνία μὲ τὸ Χριστό, διότι παίρνουμε τὸ Χριστὸ μέσα μας καὶ ἑνωνόμεθα μαζί του.

Στίχ. 41: ***«Ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ»***.

Ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο μαθητάς, ποὺ ἄκουσαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννη γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ ἀκολούθησαν αὐτόν, ἦταν ὁ Ἀνδρέας, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος, ποὺ κατόπιν ὠνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ

Πέτρος. Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν μᾶς λέγει, ποῖος ἦταν ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς δύο μαθητάς, ποὺ ἀκολούθησαν τὸν Ἰησοῦ. Ὅπως φαίνεται, ὁ ἄλλος μαθητὴς ἦταν ὁ ἴδιος ὁ εὐαγγελιστής, ἀλλὰ δὲν ἀνέφερε τὸ ὄνομά του ἀπὸ ταπεινοφροσύνη. Προέβαλε τὸν Ἀνδρέα, καὶ ἄφησε τὸν ἑαυτό του στὴ σκιὰ τῆς ἀνωνυμίας.

Ὁ Ἀνδρέας εἶνε ὁ πρῶτος ἀπόστολος, ποὺ κάλεσε ὁ Χριστός. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὠνομάστηκε πρωτόκλητος. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ πρωτοκλήτου ἀποστόλου συγκινεῖ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες ἰδιαιτέρως. Καὶ συγκινεῖ γιὰ πολλοὺς λόγους.

Τὸ ὄνομα Ἀνδρέας εἶνε ἑλληνικό, καὶ σημαίνει τὸν ἀνδρεῖο, τὸ γενναῖο. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς γενικώτερα ἦταν τόσο διαδεδομένα, ὥστε καὶ Ἰσραηλῖτες λάμβαναν ὀνόματα ἑλληνικά. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Ἀνδρέα, καὶ ἄλλος ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους ἔφερεν ὄνομα ἑλληνικό, ὁ Φίλιππος. Τιμὴ γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος, καὶ καταισχύνη γιὰ τοὺς κακοὺς Ἕλληνες, ποὺ κακοποιοῦν καὶ καταστρέφουν τὴν ὡραία ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Ὅταν Ἕλληνες ζήτησαν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ, ὁ Ἀνδρέας μαζὶ μὲ τὸ Φίλιππο, οἱ δύο ἀπόστολοι μὲ τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα, διαβίβασαν τὸ αἴτημα τῶν Ἑλλήνων στὸ Χριστό. Καὶ τότε ὁ Χριστὸς εἶπε τὸν πολὺ τιμητικὸ γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες λόγο, «*Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*» (Ἰωάν. ιβ' 23).

Ὁ Ἀνδρέας κήρυξε στὴν περιοχὴ τοῦ Βυζαντίου, ὅπου ἀργότερα κτίσθηκε ἡ Κωνσταντινούπολι, ἡ Βασιλεύουσα τῶν πόλεων, τὸ ἔνδοξο κέντρο τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ποὺ μεγαλούργησε καὶ ἔζησε 11 αἰῶνες.

Ὁ Ἀνδρέας κήρυξε, θαυματούργησε καὶ μαρτύρησε στὴν Ἑλλάδα. Ἁγίασε τὸ ἔδαφος τῆς ἱστορικῆς Πατρίδος μας μὲ τὸ κήρυγμά του καὶ τὸ αἷμα του. Στὴν ἀποστολικὴ πόλι τῶν Πατρῶν, τὴν πόλι, ὅπου ὁ πρωτόκλητος μαρτύρησε, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου ἔχει ἀνεγερθῆ ὁ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῆς Ἑλλάδος.

Στίχ. 42-43: ***«Εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα καὶ λέγει αὐτῷ· εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον Χριστός· καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος».***

Ὁ Ἀνδρέας ἀρχίζει ἀμέσως τὸ ἀποστολικὸ ἔργο. Ἀφοῦ γνώρισε τὸν Ἰησοῦ, σπεύδει καὶ βρίσκει ***«πρῶτος»*** τὸν ἀδελφό του

Σίμωνα καὶ ἀναγγέλλει σ' αὐτὸν τὸ γεγονός. Στὸ **«πρῶτος»** δίνονται διάφορες ἑρμηνεῖες. Ἀλλ' ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι τὸ **«πρῶτος»** ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Πρῶτος, ποὺ μίλησε γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ στὸ Σίμωνα, τὸν κορυφαῖο ἔπειτα ἀπόστολο, ἦταν ὁ Ἀνδρέας, ὄχι ἄλλος. Ἀφοῦ ὁ Ἀνδρέας εἶχε τὸ Σίμωνα **«ἀδελφὸν ἴδιον»**, αὐτάδελφο, πρέπον ἦταν νὰ ἐνδιαφερθῇ γι' αὐτὸν πρῶτος. Μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀνδρέα ὁ εὐαγγελιστὴς θέλει νὰ διδάξῃ, ὅτι γιὰ τὸν ἄνθρωπο πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται πρῶτος ὁ ἀδελφός του. Ὑπάρχει δηλαδὴ ἐννοιολογικὴ σχέσι μεταξὺ τῆς λέξεως **«πρῶτος»** καὶ τῆς φράσεως **«τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον»**.

Τὴ γνωριμία του μὲ τὸν Ἰησοῦ ὁ Ἀνδρέας ἀνήγγειλε στὸν ἀδελφό του Σίμωνα πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, σκιρτώντας ἀπὸ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι. Φώναξε: **«Εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν!»**. Φώναξε ὅπως ἄνθρωπος, ποὺ βρῆκε κρυμμένο θησαυρό, πολύτιμο μαργαρίτη. Φώναξε σὰν τὸν Ἀρχιμήδη, ὅταν βρῆκε μία σπουδαία φυσικὴ ἀρχή: «Εὕρηκα! Εὕρηκα!». Ὁ Ἀνδρέας βρῆκε ἐκεῖνον, ποὺ εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ παντός. Βρῆκε τὸ ζωντανὸ θησαυρὸ καὶ τὸ ζωντανὸ μαργαρίτη, μπροστὰ στὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ θησαυροὶ καὶ οἱ μαργαρῖτες τοῦ κόσμου εἶνε μηδέν. Βρῆκε τὸ Μεσσία, ποὺ στὰ Ἑλληνικὰ μεταφράζεται Χριστός, διότι χρίστηκε σὰν ἄνθρωπος μὲ Πνεῦμα Ἅγιο καὶ ἔλαβε ἀποστολή, τὴν ὑψίστη ἀποστολὴ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ταπεινὸς ψαρᾶς τῆς Γαλιλαίας βρῆκε τὸ Λυτρωτὴ καὶ Σωτῆρα, ποὺ περίμεναν οἱ αἰῶνες, καὶ λαχταροῦσε ἡ εὐσεβὴς ψυχή του.

Ὁ Ἀνδρέας δὲν ἀνήγγειλεν ἁπλῶς τὴν ἀνακάλυψί του στὸν ἀδελφό του, τὴ μεγαλύτερη ἀπ' ὅλες τὶς ἀνακαλύψεις καὶ ἀποκαλύψεις. Ἀλλὰ πῆρε τὸν ἀδελφό του καὶ τὸν ὡδήγησε στὸ Χριστό, γιὰ νὰ γίνῃ καὶ ἐκεῖνος κοινωνὸς τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, ποὺ αἰσθάνθηκε αὐτός.

Ὁ Σίμων ἔγινεν ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους, ὁ κορυφαῖος Πέτρος. Ἡ δὲ Ἐκκλησία ὀφείλει εὐγνωμοσύνη στὸν Ἀνδρέα, διότι ἐκεῖνος τὸν ἔφερε κοντὰ στὸν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνέδειξε κορυφαῖο ἀπόστολο.

Ὅσοι πραγματικῶς γνώρισαν τὸ Χριστὸ καὶ αἰσθάνθηκαν τὴ χάρι καὶ τὸ μεγαλεῖο του, συγχρόνως αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκη νὰ κάνουν τὸ Χριστὸ γνωστὸ καὶ στοὺς συνανθρώπους τους, καὶ πρῶτα στοὺς ἀδελφούς τους καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους τους καὶ συγγενεῖς τους. Ἂν κανεὶς δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ὁμιλῇ

γιὰ τὸ Χριστό, καὶ δὲν ἔφερεν ἔστω ἕνα ἄνθρωπο κοντὰ στὸ Χριστό, αὐτὸς δὲν γνώρισε καὶ δὲν αἰσθάνθηκε πραγματικῶς τὸ Χριστό, καὶ πρέπει ν' ἀλλάξῃ ἢ διαγωγὴ ἢ τὸ ὄνομα χριστιανός.

Ὁ Ἰησοῦς ἔρριξε τὸ βλέμμα του στὸ Σίμωνα, βλέμμα ἀγάπης καὶ στοργῆς, καὶ τοῦ εἶπε: *Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ, σὺ θὰ ὀνομασθῇς Κηφᾶς,* ποὺ μεταφράζεται Πέτρος. Ἂς προσέξωμε ἀκριβῶς τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, «Σύ, Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, θὰ ὀνομασθῇς Κηφᾶς, ἀλλ' εἶπε: *«Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ, σὺ θὰ ὀνομασθῇς Κηφᾶς».* Ὅπως ἐκφράστηκε ὁ Κύριος, κοιτάζοντας μάλιστα τὸ Σίμωνα μὲ βλέμμα ὄχι μόνο στοργικό, ἀλλὰ καὶ ἐταστικό, εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Σὲ γνωρίζω. Τὸ ὄνομά σου εἶνε Σίμων. Τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα σου εἶνε Ἰωνᾶς. Ὁ χαρακτήρας σου εἶνε ἰσχυρός, δυναμικός. Θὰ γίνῃς βράχος πίστεως. Γι' αὐτὸ θὰ ὀνομάζεσαι Κηφᾶς, Πέτρος. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ Σίμωνα εἶνε θαῦμα ὑπερφυσικῆς γνώσεως. Ὁ Χριστὸς μίλησε ἔτσι, γιὰ νὰ καταλάβῃ ὁ Σίμων, ὅτι βρισκόταν ἐνώπιον προσώπου μὲ ὑπερφυσικὴ γνῶσι, καὶ νὰ πιστεύσῃ στὸ πρόσωπό του. Ὁ Χριστὸς δὲν ἤθελε τυφλὴ πίστι, γι' αὐτὸ ἔδινε τεκμήρια τῆς θείας προελεύσεώς του. Καὶ σήμερα δίνει τεκμήρια. Χαρισματοῦχα πρόσωπα μὲ διορατικὸ καὶ προορατικὸ χάρισμα ἀποδεικνύουν, ὅτι ὄντως ὁ Ἰησοῦς, στὸν ὁποῖο πιστεύουν, εἶνε Μεσσίας καὶ Θεός. Ἂς σοβαρευθοῦν οἱ ἄπιστοι καὶ ἂς ἐξετάσουν τὰ τεκμήρια τῆς Πίστεώς μας, γιὰ νὰ διαπιστώσουν καὶ αὐτοί, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶνε μῦθος, ἀλλ' ὑψίστη ἀλήθεια.

«Ἔρχου καὶ ἴδε»

Στίχ. 44: ***«Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ εὑρίσκει Φίλιππον καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι».***

«Τῇ ἐπαύριον». *Τὴν ἄλλη ἡμέρα.* Ὁ Ἰησοῦς βρισκόταν στὴ Βηθανία τῆς Ἰουδαίας *«πέραν τοῦ Ἰορδάνου», στὴν ἀνατολικὴ ὄχθη τοῦ Ἰορδάνου,* ὅπου ὁ Ἰωάννης βάπτιζε (στίχ. 28). Καὶ τὴν ἐπομένη τῆς κλήσεως τοῦ Σίμωνος Πέτρου ὁ Χριστὸς θέλησε ν' αναχωρήσῃ καὶ νὰ πάῃ στὴ Γαλιλαία. Ὅταν ἔχῃ κανεὶς ἀποστολή, ἱερὴ ἀποστολή, δὲν ἀφήνει νὰ χαθῇ οὔτε μιὰ ἡμέρα. Οὔτε μιὰ ὥρα οὔτε μιὰ στιγμὴ δὲν πρέπει νὰ ἀφήνῃ νὰ χαθῇ. Διότι ἀπὸ μιὰ

στιγμὴ μπορεῖ νὰ κερδηθῇ ὁλόκληρη αἰωνιότης. Ὁ Χριστός, *«Ὁ ἀπόστολος τῆς ὁμολογίας ἡμῶν»* (Ἑβρ. γ' 1), ὁ μέγας ἀπόστολος τῆς Πίστεώς μας, τρέχει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀποστολή του. Ὁ χρόνος τῆς ἀποστολῆς του ἦταν σύντομος. Σὲ τρία καὶ μισὸ ἔτη ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ τὴν ἀποστολή του στὸν κόσμο, τὴ μεγαλύτερη, τὴν ἀσύγκριτη, τὴ μοναδικὴ ἀποστολή.

Ὁ Χριστὸς ἀναχώρησε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία καὶ πῆγε στὴ Γαλιλαία. Ἡ Γαλιλαία ἦταν ταπεινὴ καὶ περιφρονημένη ἐπαρχία. Ἀλλὰ στὸ Χριστὸ ἡ Γαλιλαία ἦταν ἰδιαιτέρως προσφιλής. Ἡ ταπεινὴ Γαλιλαία ἔδωσε στὸ Χριστὸ ἕνδεκα ἀποστόλους. Ἕνας μόνον ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἰουδαία, καὶ αὐτὸς ἔγινε προδότης. Στὴ Γαλιλαία δὲν σταύρωσαν τὸ Χριστό· στὴν Ἰουδαία τὸν σταύρωσαν, καὶ μάλιστα στὴν πρωτεύουσα, τὴν Ἰερουσαλήμ, ὅπου κατοικοῦσαν οἱ ἀριστοκράτες μὲ τὶς ἀρχὲς καὶ ἐξουσίες τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους.

Στὴν ταπεινὴ καὶ προσφιλῆ του Γαλιλαία ὁ Χριστὸς βρίσκει τὸ Φίλιππο. Τὸ ὄνομα Φίλιππος συγκινεῖ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες ἰδιαιτέρως, διότι εἶνε ὄνομα ἑλληνικό, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρωτοκλήτου ἀποστόλου Ἀνδρέας. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν ἐξαπλωμένα σ' ὅλη τὴν τότε γνωστὴ οἰκουμένη. Ἐπίσης τὸ ὄνομα τοῦ Φιλίππου μᾶς συγκινεῖ ἰδιαιτέρως, διότι στὸ Φίλιππο προσῆλθαν οἱ Ἕλληνες καὶ ζήτησαν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ. Μαζὶ δὲ ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας διαβίβασαν στὸν Ἰησοῦ τὸ αἴτημα τῶν Ἑλλήνων. Καὶ τότε ὁ Ἰησοῦ εἶπε: *«Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»* (Ἰωάν. ιβ' 23).

Ὁ Χριστὸς λέγει στὸ Φίλιππο ***«Ἀκολούθει μοι»***. Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, ὅτι τυχαίως ὁ Χριστὸς συναντᾷ τὸ Φίλιππο. Ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶνε τυχαῖο στὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν, καὶ ἀκόμη γενικώτερα στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Οὔτε μιὰ τρίχα δὲν πέφτει τυχαίως ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς πηγαίνει σκοπίμως στὴ Γαλιλαία, γιὰ νὰ συναντήσῃ τὸ Φίλιππο. Εἶνε δικός του ὁ Φίλιππος. Εἶνε ἐκλεκτός. Εἶνε *«τεταγμένος εἰς ζωὴν αἰώνιον»* (Πράξ. ιγ' 48). Ἐπίσης εἶνε προωρισμένος γιὰ ἀποστολὴ μεγάλη. Τὸν γνωρίζει ὁ Κύριος. *«Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ»* (Ἀριθ. ιστ' 5, Β' Τιμ. β' 19). *Γνωρίζει ὁ Κύριος τοὺς δικούς του.* Ἔρχεται ὁ Κύριος, ἔρχεται ὁ Ἐρχόμενος, ἀναζητεῖ, βρίσκει καὶ καλεῖ τὸ Φί-

λιππο κοντά του. *«Ἀκολούθει μοι»*. Αὐτὴ εἶνε ἡ πρόσκλησι, ἡ μεγάλη πρόσκλησι, ποὺ ἀπευθύνει ὁ Κύριος στὸ Φίλιππο.

Τί σημαίνει *«Ἀκολούθει μοι»*; Πολλὰ πράγματα σημαίνει ἡ μεγάλη αὐτὴ πρόσκλησι: Ἄφησε τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα σου. Ἄφησε τὸ σπίτι σου. Ἄφησε τὴν οἰκογένειά σου. Ἄφησε τοὺς συγγενεῖς σου. Ἄφησε τὰ προσφιλῆ σου πρόσωπα. Ἄφησε τὴν ἐργασία σου. Καὶ ἔλα κοντά μου. Ἀκολούθησέ με, ὅπως τὸ πρόβατο ἀκολουθεῖ τὸν ποιμένα καὶ ὁ στρατιώτης τὸν ἀξιωματικό. Ἀκολούθησέ με, ὅπως οἱ πατέρες σου στὴν ἔρημο ἀκολουθοῦσαν τὸ στῦλο τῆς νεφέλης τὴν ἡμέρα καὶ τοῦ πυρὸς τὴ νύχτα. Ἔλα κοντά μου καὶ κάνε ὑπακοὴ σὲ μένα. Ἄφησε τὸ δικό σου θέλημα καὶ ἀκολούθα τὸ δικό μου θέλημα. Ἀφοσιώσου ἐξ ὁλοκλήρου σὲ μένα. Δὲν λέγει, «ἀκολούθα τὸ Θεό», ἀλλὰ λέγει, «ἀκολούθα ἐμένα», διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ποὺ ἔλαβε σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, καὶ ἔζησε καὶ ἐργάστηκε ἀνάμεσά μας, γιὰ νὰ ἑλκύσῃ πρὸς τὸν ἑαυτό του τὶς ἐκλεκτὲς ψυχές.

Στίχ. 45: *«Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου»*.

Ὁ Φίλιππος ἦταν ἀπὸ τὴ Βηθσαϊδά, μιὰ πόλι, ἀπὸ τὴν ὁποία καταγόταν καὶ ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Πέτρος. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δύο μαθηταὶ κατάγονταν ἀπὸ τὴ Βηθσαϊδά, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου. Πέτρος, Ἀνδρέας, Ἰάκωβος, Ἰωάννης καὶ Φίλιππος, πέντε ἀπόστολοι, κατάγονταν ὅλοι ἀπὸ τὴ Βηθσαϊδά. Ἁμαρτωλὴ καὶ ἀσεβὴς πόλι ἦταν ἡ Βηθσαϊδά. Τὴν ταλάνισε ὁ Κύριος μαζὶ μὲ μία ἄλλη πόλι, τὴ Χοραζίν, διότι ἄκουσαν τὸ Εὐαγγέλιο, εἶδαν θαύματα, καὶ ὅμως δὲν μετανόησαν. *«Οὐαί σοι, Χοραζίν, οὐαί σοι, Βηθσαϊδά!». Ἀλλοίμονο σὲ σένα, Χοραζίν, ἀλλοίμονο σὲ σένα, Βηθσαϊδά!* Ἀλλὰ καὶ μέσα στὴ διεφθαρμένη καὶ ἀσεβῆ Βηθσαϊδὰ ὑπῆρχε τὸ *«λεῖμμα»*, τὸ ἐκλεκτὸ ὑπόλοιπο. Εἶνε δὲ πολὺ συγκινητικό, ὅτι ἀπ' αὐτὴ τὴν πόλι, μικρὴ πόλι, προῆλθαν πέντε ἀπόστολοι. Ναί, ἡ μικρὴ καὶ ἁμαρτωλὴ Βηθσαϊδὰ ἔδωσε στὸν Κύριο πέντε ἀποστόλους, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸν κορυφαῖο Πέτρο, ἐνῷ ἡ Ἱερουσαλὴμ δὲν ἔδωσε κανένα ἀπόστολο! Μυστήρια συμβαίνουν σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, πράγματα παράδοξα καὶ καταπληκτικά. Δὲν τίμησε ἡ Βηθσαϊδὰ τοὺς ἀποστόλους της, τίμησαν ὅμως οἱ ἀπόστολοι τὴ Βηθσαϊδά. Μεγάλη τιμὴ γι' αὐτὴ τὴν πόλι, ὅτι γέννησε τοὺς πέντε ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους. Βηθσαϊδὰ εἶνε

ἑβραϊκὸ ὄνομα καὶ ἔχει ὡραία σημασία, ἡ ὁποία ἀποβαίνει συμβολική. Βηθσαϊδὰ σημαίνει *«οἶκος τῶν δικτύων»*, διότι οἱ κάτοικοι τῆς Βηθσαϊδά, ποὺ ἦταν κτισμένη στὴ δυτικὴ ὄχθη τῆς Τιβεριάδος καὶ στὸ βορειοανατολικὸ ἄκρο της, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσχολοῦνταν μὲ τὰ δίκτυα καὶ τὴν ἁλιεία. Ἀπ' αὐτὴ δὲ τὴν πόλι τῶν δικτύων καὶ τῶν ψαράδων ὁ Χριστός, ὁ μεγάλος ψαρᾶς, εἵλκυσε πέντε καὶ τοὺς ἔκανε ψαρᾶδες ἀνθρώπων. Οἱ πνευματικοὶ ψαρᾶδες, οἱ ἀπόστολοι, σαγήνευσαν τὴν οἰκουμένη. Μέσα στὰ χρυσᾶ τους δίκτυα, τὰ δίκτυα τοῦ Εὐαγγελίου, ἔπιασαν ὅ,τι εὐγενὲς καὶ ἐκλεκτὸ ὑπῆρχε στὴν οἰκουμένη. Καὶ ἐμεῖς οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος εἴμεθα ἰχθύες, μικροὶ ἰχθύες, πιασμένοι στὰ χρυσᾶ δίκτυα τῶν ἀποστόλων.

Στὴν Πατρίδα μας τὴν Ἑλλάδα πολλὲς μεγάλες καὶ μικρὲς πόλεις ὑπάρχουν. Καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ πόλεις ἐξ ἐπόψεως ἁμαρτίας καὶ ἀμετανοησίας ὁμοιάζουν μὲ τὴ Βηθσαϊδά. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ καμμία πόλι τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὴ Βηθσαϊδὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως ἱεραποστολικῆς; Ἔδωσε στὶς ἡμέρες μας καμμία πόλι τῆς Ἑλλάδος πέντε σπουδαίους ἱεραποστόλους, ὅπως ἡ Βηθσαϊδὰ ἔδωσε πέντε μεγάλους ἀποστόλους; Ἀλλοίμονο! Οἱ Ἕλληνες σήμερα φιλοδοξοῦν νὰ σπουδάζουν κοσμικὲς ἐπιστῆμες καὶ νὰ καταλαμβάνουν κοσμικὰ ἀξιώματα, γιὰ νὰ κερδίζουν πολλὰ χρήματα. Ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες γονεῖς σήμερα θὰ ἤθελαν νὰ γίνουν τὰ παιδιά τους ἰατροί, γιὰ νὰ πλουτίζουν καὶ νὰ θησαυρίζουν ἀπὸ τὸν πόνο τῶν συνανθρώπων των. Τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος, ποὺ ἄλλοτε ἔδωσε στὸ Χριστὸ τοὺς περισσοτέρους ἱεραποστόλους, σήμερα περιφρονεῖ καὶ μυκτηρίζει καὶ διώκει τὰ ἱεραποστολικὰ ἰδανικὰ καὶ τὴν ἱερὰ ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας. Ἂν κανεὶς νέος ἐκδηλώσῃ θεολογικὴ καὶ ἱεραποστολικὴ κλίσι, ἐπικρίνεται, χλευάζεται καὶ πολεμεῖται ἀπὸ οἰκείους, συγγενεῖς καὶ φίλους. Συμφορὰ θεωρεῖται, ἰδίως ἀπὸ τοὺς γονεῖς, ν' ἀκολουθήσῃ προσοντοῦχος καὶ λαμπρὸς νέος θεολογικὸ καὶ ἱεραποστολικὸ δρόμο. Σατανικὴ νοοτροπία! Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κοινωνία μας ἀλλοτριώθηκε καὶ τείνει νὰ καταντήσῃ ζοῦγκλα.

Ἀγαπητοί! Ἡ Πατρίς μας ἔχει πολλοὺς ἐπιστήμονες καὶ τεχνικούς. Ἀλλ' ἀπὸ ἱεραποστολικὰ πρόσωπα ἔχει μεγάλη ἔλλειψι. Τὰ ἱεραποστολικὰ πρόσωπα εἶνε σπάνια, ὅπως οἱ ἀστροναῦτες. Ποθήσετε νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Πατρίς μας ἱεραποστόλους, ποὺ νὰ κάνουν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ἱεραποστολή. Ἀναθρέψετε τὰ παι-

διά σας μὲ παιδεία καὶ νουθεσία Κυρίου, καὶ μιλήσετε σ' αὐτὰ μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὸ Χριστό, τοὺς ἀποστόλους, τοὺς ἱεραποστόλους καὶ ὅλα τὰ μεγαλεῖα τῆς ἁγιωτάτης Πίστεώς μας, γιὰ ν' ἀγαπήσουν καὶ θαυμάσουν τὰ παιδιά σας τὸ μεγαλεῖο τῆς ἱεραποστολῆς καὶ ποθήσουν καὶ ἀκολουθήσουν μερικὰ τὴν ἱεραποστολικὴ ζωή. Προσευχηθῆτε θερμῶς νὰ προέλθουν ἀπὸ τὶς οἰκογένειές σας ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου, γιὰ νὰ ἐκχριστιανίσουν πρῶτα τὴ λεγομένη χριστιανικὴ κοινωνία καὶ ἔπειτα τοὺς ἀλλοθρήσκους λαούς. Ἀλλιῶς, μὲ πληθώρα ἐπιστημόνων καὶ τεχνικῶν καὶ μὲ ἔλλειψι ἱεραποστολικῶν προσώπων, ἡ ἀνθρωπότης θὰ καταντήσῃ μία ἀπέραντη ζοῦγκλα, πολὺ χειρότερη ἀπὸ τὴ φυσικὴ ζοῦγκλα, διότι στὴν ἀνθρωπίνη ζοῦγκλα ἡ θηριωδία καὶ ὁ ἀλληλοσπαραγμὸς θὰ συντελοῦνται μὲ τεχνικοὺς καὶ ἐπιστημονικοὺς τρόπους καὶ θὰ ὑπερβαίνουν κατὰ πολὺ σὲ ἔκτασι τὸν ἀλληλοσπαραγμὸ τῶν θηρίων τῆς ζούγκλας. Τὰ ζῷα δὲν ἔχουν ἐπιστήμη, δὲν κατασκευάζουν ἀτομικὲς βόμβες καὶ δὲν δύνανται νὰ καταστρέψουν τὸν πλανήτη. Οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ἐπιστήμη τους κατασκευάζουν ἀτομικὲς βόμβες καὶ μποροῦν νὰ καταστρέψουν τὸν πλανήτη. Καὶ ἤδη ἡ ἐπιστήμη μας, ἡ χωρισμένη ἀπὸ τὴν ἀρετὴ καὶ συνεζευγμένη μὲ τὴν πανουργία καὶ τὴν κακία, ἔχει ἐπιφέρει ἀρκετὴ φθορὰ καὶ μόλυνσι στὸν πλανήτη μας.

Στίχ. 46: ***«Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψε Μωυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ».***

Ὁ Φίλιππος ἀνταποκρίθηκε στὴν πρόσκλησι τοῦ Ἰησοῦ. Χωρὶς κανένα δισταγμὸ ἀκολούθησε τὸ Χριστό. Σ' αὐτὸ βεβαίως συνετέλεσαν πολλὲς προϋποθέσεις. Ὁ Φίλιππος ἦταν ἐκλεκτὴ θρησκευτικὴ φύσι. Διάβαζε τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ μὲ λαχτάρα περίμενε τὸ Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου. Πιθανώτατα ἦταν μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου τοῦ προδρόμου καὶ εἶχε ἀκούσει ἀπ' αὐτὸν γιὰ τὸ Χριστό. Πιθανώτατα ἐπίσης εἶχεν ἀκούσει γιὰ τὸν Ἰησοῦ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου, οἱ ὁποῖοι γνώρισαν τὸν Ἰησοῦ πρωτήτερα ἀπ' αὐτόν. Ἡ ψυχὴ τοῦ Φιλίππου ἦταν κατάλληλη γιὰ νὰ δεχθῇ ἀμέσως τὴ μεγάλη πρόσκλησι τοῦ Ἰησοῦ. Ὅταν ἀτένισε τὸ Χριστό, ἡ μορφὴ τοῦ Χριστοῦ ἄσκησε στὴν ψυχή του οὐράνια γοητεία, ἀκατανίκητη ἕλξι. Ὁ Χριστὸς μὲ τὴ χάρι του τὸν εἵλκυσε σὰν ἰσχυρότατος μαγνήτης. Εἶνε ἀσύλληπτη ἡ ἑλκτικὴ δύναμι,

ποὺ κυριαρχεῖ στὸ σύμπαν καὶ συγκρατεῖ καὶ συνέχει τὶς οὐράνιες σφαῖρες. Ἔτσι εἶνε ἀσύλληπτη καὶ ἡ ἑλκτικὴ δύναμι, ποὺ τραβάει τὶς εὐγενεῖς ψυχὲς πρὸς τὸ Χριστό. Καὶ οἱ δύο μυστηριώδεις ἑλκτικὲς δυνάμεις εἶνε τοῦ Χριστοῦ.

Βρῆκε ὁ Φίλιππος τὸ Μεσσία, ποὺ περίμεναν οἱ αἰῶνες. Βρῆκε τὸ Λυτρωτὴ καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Καὶ τί ἔκανε; Τὸν κράτησε ἐγωιστικὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του; Ὅταν κανεὶς ἀνακαλύπτῃ πολύτιμο θησαυρό, τὸν κρύβει καὶ δὲν τὸν ἀνακοινώνει στοὺς ἄλλους. Τὸ πολὺ - πολὺ τὸν ἀνακοινώνει σὲ ὀλίγα ἔμπιστα πρόσωπα. Ἀλλ' ὅταν κανεὶς βρίσκῃ τὸ Χριστό, τὸν ὑπερπολύτιμο πνευματικὸ θησαυρό, δὲν τὸν κρύβει. Ἀντιθέτως τὸν ἀνακοινώνει παντοῦ καὶ τὸν προσφέρει παντοῦ, διότι ὁ ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς ἠμπορεῖ νὰ προσφερθῇ σὲ ὅλους, καὶ νὰ μὴ λείψῃ ἀπὸ κανένα. Ἡ χαρὰ τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν ἕνα ἠμπορεῖ νὰ μεταδοθῇ στοὺς πολλούς, χωρὶς νὰ λείψῃ ἢ νὰ μειωθῇ ἀπὸ τὸν πρῶτο. Ἀντιθέτως, ὅσο περισσότερο κανεὶς μεταδίδει τὴ χαρὰ τοῦ Χριστοῦ στοὺς ἄλλους, τόσο περισσότερο χαίρει ὁ ἴδιος. Μόλις ὁ Φίλιππος βρῆκε τὸ Χριστό, αἰσθάνθηκε μέσα του φλόγα καὶ ὁρμὴ ν' ἀνακοινώσῃ τὸ μεγάλο μυστικὸ στοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ τοὺς κάνῃ μετόχους τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας του. Ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς γνωριμίας του μὲ τὸ Χριστό, αἰσθάνθηκε ὡς ἀπόστολος, ποὺ ἔπρεπε νὰ κηρύξῃ τὸ Χριστὸ στοὺς συνανθρώπους του. Καὶ ὅπως ἀμέσως ὁ Ἀνδρέας ἄρχισε τὸ ἀποστολικό του ἔργο, σπεύδοντας καὶ ἀναγγέλλοντας τὴν εὕρεσι τοῦ Μεσσία στὸν ἀδελφό του Σίμωνα (στίχ. 42), ἔτσι ἀμέσως καὶ ὁ Φίλιππος ἄρχισε τὸ ἀποστολικό του ἔργο. Σπεύδει νὰ συναντήσῃ τὸ φίλο του Ναθαναήλ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἄλλους εὐαγγελιστάς, τοὺς συνοπτικούς, ὀνομάζεται μὲ τὸ πατρωνυμικὸ ὄνομα Βαρθολομαῖος (=υἱὸς τοῦ Τολομαίου ἢ Πτολεμαίου). Καὶ ***«εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ»***, μία φράσι, ἡ ὁποία ἔγινε παροιμιώδης. Λέγεται γιὰ τὴ συνάντησι καὶ γνωριμία δύο ὁμοίων χαρακτήρων. Ὁ Χριστὸς βρίσκει τὸ Φίλιππο. Καὶ ὁ Φίλιππος μὲ τὴ σειρά του βρίσκει τὸ φίλο του Ναθαναήλ. Ὁ Χριστὸς ἀνάπτει μία φλόγα. Καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴ φλόγα μεταδίδεται καὶ ἀνάπτεται δεύτερη φλόγα.

Τὸ ὄνομα Ναθαναὴλ ἔχει καὶ αὐτὸ ὡραία σημασία. Σημαίνει, *«Ὁ Θεὸς ἔδωσε»*. Ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ὄνομα Θεόδωρος. Τὴν αὐτὴ σημασία, ὅπως ἤδη εἴπαμε, ἔχει καὶ τὸ ὄνομα Ἰωάννης. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα Ματθαῖος καὶ Ματθίας σημαίνουν τὸ αὐτό. Τέσσαρα λοιπὸν ὀνόματα ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων σημαί-

νουν «δῶρον Θεοῦ» καὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα Θεόδωρος. Καὶ μὲ τὰ ὀνόματά τους οἱ ἀπόστολοι αὐτοὶ κηρύττουν, ὅτι εἶνε δῶρα τοῦ Θεοῦ, μεγάλα δῶρα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ χριστιανοὶ ἂς δίνουν στὰ παιδιά τους ὀνόματα μὲ σημασία, βιβλικὰ καὶ χριστιανικὰ ὀνόματα, καὶ ἂς προτιμοῦν ἀποστολικὰ ὀνόματα. Θὰ εἶνε καὶ αὐτὸ ἕνα δεῖγμα τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἀποστόλους, τοὺς μεγαλυτέρους πνευματικοὺς κατακτητὰς καὶ εὐεργέτες τοῦ κόσμου.

«Ὃν ἔγραψε Μωυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ». Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Φίλιππος ἀνήγγειλε στὸ Ναθαναὴλ τὴν εὕρεσι τοῦ Μεσσία. Λόγια γεμᾶτα ἐνθουσιασμό. Ξέσπασμα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως. Αὐτόν, ποὺ ἔγραψεν ὁ Μωυσῆς στὸ νόμο, τὴν Πεντάτευχο, καὶ ἔγραψαν ἐπίσης οἱ προφῆτες, τὸν εὑρήκαμε! Εἶνε ὁ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ.

Τί ἀποδεικνύουν τὰ λόγια τοῦ Φιλίππου πρὸς τὸ Ναθαναήλ; Ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Φίλιππος διάβαζε τὸ Μωυσῆ καὶ τοὺς προφῆτες. Διάβαζε τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ἰδιαιτέρως ἐφιστοῦσε τὴν προσοχή του στὶς προφητεῖες γιὰ τὸ Μεσσία. Θερμαινόταν ἡ ψυχή του. Θέριευε μέσα του ἡ πίστι, ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ προσδοκία τοῦ Μεσσία. Καὶ πολλὲς φορὲς θὰ ἔκανε τὴ σκέψι, μήπως ὁ Μεσσίας θὰ ἐρχόταν στὶς ἡμέρες του καὶ θὰ τὸν ἔβλεπε. Ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ Ἰσραηλῖτες ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἔλθῃ ὁ Μεσσίας στὶς ἡμέρες τους καὶ νὰ τὸν δοῦν. Καὶ ἰδού τώρα ὁ Μεσσίας βρίσκεται στὴ γῆ καὶ ὁ Φίλιππος ἀξιώνεται νὰ τὸν δῇ, νὰ τὸν ἀκούσῃ καὶ νὰ δεχθῇ ἐκ μέρους του τὴν πρόσκλησι νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ἀπέραντη ἡ εὐτυχία τοῦ Φιλίππου. Καὶ γι' αὐτὸ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ φωνάζει στὸ Ναθαναήλ: ***«Εὑρήκαμεν!»***. ***«Εὑρήκαμεν!»***, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας, ***«Εὑρήκαμεν!»***, λέγει καὶ ὁ Φίλιππος. Ἄνθρωποι μὲ τὰ αὐτὰ φρονήματα καὶ τὰ αὐτὰ αἰσθήματα πολλὲς φορὲς ἐκφράζονται καὶ μὲ τὶς αὐτὲς χαρακτηριστικὲς λέξεις. Μέσα στὸ Εὐαγγέλιο διαλάμπει ἡ ψυχολογικὴ ἀλήθεια.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Φίλιππος δὲν εἶπε, «Εὕρηκα», στὸν ἑνικό, ἀλλ' εἶπε, ***«Εὑρήκαμεν»***, στὸν πληθυντικό. Ἔτσι εἶχεν ἐκφρασθῆ καὶ ὁ Ἀνδρέας. Ὁ Ἀρχιμήδης, ὅταν ἀνακάλυψε μία σπουδαία φυσικὴ ἀρχή, ἀναφώνησε: *«Εὕρηκα, εὕρηκα»*. Γιατί ὁ Φίλιππος, καθὼς καὶ ὁ Ἀνδρέας, ἀναφώνησε, ***«Εὑρήκαμεν»***; Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας ἐκφράστηκαν κατὰ πληθυντικὸ καὶ ὄχι ἑνικό,

διότι συνυπονοοῦσαν καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα γνώρισαν τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ πληθυντικὸς ***«Εὑρήκαμεν»*** ἐξηγεῖται ψυχολογικῶς, ἐκφράζει τὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης, τῆς χαρᾶς, τῆς πίστεως καὶ τῆς ὁμολογίας. Πάλι ἡ ψυχολογικὴ ἀλήθεια διαλάμπει στὸ Εὐαγγέλιο.

Στὰ λόγια τοῦ Φιλίππου πρὸς τὸ Ναθαναὴλ ὑπάρχουν ἀνακρίβειες. Ὁ Φίλιππος εἶπε, ***«Εὑρήκαμεν»***. Τοῦτο εἶνε μία ἀνακρίβεια. Τὸ ἀκριβέστερο καὶ τὸ ὀρθότερο εἶνε, ὅτι ὁ Χριστὸς βρῆκε τὸ Φίλιππο καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι ὅτι αὐτοὶ βρῆκαν τὸ Χριστό. Τὸ ἱερὸ κείμενο δὲν λέγει, ὅτι «εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ἰησοῦν», ἀλλὰ λέγει, ὅτι *«εὑρίσκει* (ὁ Ἰησοῦς) *Φίλιππον»* (στίχ. 44). Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἀργότερα θὰ εἰπῇ: *«Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός»* (Λουκ. ιθ' 10). Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Χριστός, ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανό, γιὰ ν' ἀναζητήσῃ τὸ χαμένο πρόβατο, νὰ τὸ βρῇ καὶ νὰ τὸ σώσῃ. Στὸ Γαλ. δ' 9 ὁ Παῦλος γράφει ἀπευθυνόμενος στοὺς χριστιανούς: *«Γνόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ»*. Οἱ πιστοὶ γνώρισαν τὸ Θεό, ἢ μᾶλλον ὁ Θεὸς γνώρισε αὐτούς. Στὸ Α' Κορ. ιγ' 12 γράφει ἐπίσης: *«Τότε ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην»*. Κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία θὰ γνωρίσω πλήρως, ὅπως ὁ Κύριος μὲ γνώριζε πλήρως, ὅταν ἐνεργοῦσε τὴ μεταστροφή μου καὶ μὲ καλοῦσε στὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα. Καὶ στὸ Φιλιπ. γ' 12 ὁ ἀπόστολος γράφει: *«Διώκω εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ». Τρέχω μήπως φθάσω καὶ πιάσω ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὁποῖο μὲ ἔπιασε ὁ Ἰησοῦς Χριστός.* Ὅπως λέμε στὴ Δογματική, ὁ Θεὸς κατάρχεται τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Θεὸς κάνει τὴν ἀρχὴ στὸ θέμα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀκολουθεῖ. Πρῶτος ὁ Κύριος ἀγαπᾷ ἐμᾶς, καὶ ἔπειτα ἐμεῖς, συγκινούμενοι ἀπὸ τὴν ἀγάπη του, ἀγαπᾶμε τὸν Κύριο. Πρῶτος ὁ Κύριος βρίσκει ἐμᾶς, καὶ ἔπειτα ἐμεῖς βρίσκουμε τὸν Κύριο. Πρῶτος ὁ Κύριος γνωρίζει ἐμᾶς, καὶ ἔπειτα ἐμεῖς γνωρίζουμε τὸν Κύριο. Πρῶτος ὁ Κύριος *«καταλαμβάνει»*, συλλαμβάνει καὶ προσλαμβάνει ἐμᾶς, καὶ ἔπειτα ἐμεῖς προσλαμβάνουμε τὸν Κύριο. Ὁ Κύριος ἔχει τὴν πρωτοβουλία καὶ τὴν προτεραιότητα στὸ ζήτημα τῆς σωτηρίας μας. Ὁ Κύριος πρωτεύει σὲ ὅλα (Κολ. α' 18). Καὶ εἶνε φυσικὸ νὰ πρωτεύῃ, ἀφοῦ αὐτὸς εἶνε ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος (Ἀποκ. α' 8,17, β'8, κα' 6, κβ' 13), τουτέστιν ὁ αἰώνιος Θε-

ός. Ὅσοι πιστεύουν καὶ ἀγαποῦν τὸν Κύριο, δὲν τὸν φθονοῦν γιὰ τὸ πρωτεῖο του, ἀλλὰ τὸν εὐλογοῦν καὶ τὸν δοξολογοῦν.

Ἄλλη ἀνακρίβεια στὰ λόγια τοῦ Φιλίππου ὑπάρχει στὴ φράσι, ***«Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ»***. Ὁ Φίλιππος ὠνόμασε τὸν Ἰησοῦ υἱὸ τοῦ Ἰωσήφ, διότι δὲν γνώριζε τὸ μεγάλο μυστικὸ γιὰ τὴ σύλληψι τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως δὲν τὸ γνώριζαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι. Δὲν γνώριζε δηλαδή, ὅτι ὁ Χριστὸς συνελήφθη ἄνευ σπέρματος ἀνδρός, ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Δὲν γνώριζε, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε υἱὸς ὄχι δύο ἀνθρώπων, ὅπως ἐμεῖς, ἀλλὰ ἑνὸς ἀνθρώπου, τῆς Παρθένου Μαρίας. Κατὰ νόμον βεβαίως ὁ Ἰησοῦς ἦταν υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν δὲν ἦταν· κατ' οὐσίαν στὴ γῆ ἦταν *«ἀπάτωρ»*, *χωρὶς πατέρα* δηλαδή, ὅπως στὸν οὐρανὸ εἶνε *«ἀμήτωρ»*, *χωρὶς μητέρα* δηλαδή (Ἑβρ. ζ' 3). Ὁ Χριστὸς *«ἀμήτωρ»* ὡς Θεὸς καὶ *«ἀπάτωρ»* ὡς ἄνθρωπος.

Τρίτη ἀνακρίβεια στὰ λόγια τοῦ Φιλίππου ὑπάρχει στὴ φράσι *«τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ»*. Ὁ Ἰησοῦς κατοικοῦσε καὶ μεγάλωσε στὴ Ναζαρέτ, ἀλλὰ δὲν καταγόταν ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ· καταγόταν ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ.

Ὁ προφήτης Μιχαίας προεῖπε, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ προερχόταν ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ (ε' 1). Καὶ ὁ προφήτης Ἠσαΐας προεῖπε, ὅτι θὰ προερχόταν ἀπὸ Παρθένο (ζ' 14). Ὁ Φίλιππος διάβαζε τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν συνελάμβανε πλήρως καὶ τελείως τὰ νοήματά της. Γι' αὐτὸ καὶ γιὰ τὸν Ἰησοῦ ἐκφράστηκε ὅπως οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι. Ἔτσι ἦταν γνωστὸς ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους, ὡς υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ. Ὡς ἀρχάριος ὁ Φίλιππος εἶχεν ἀτελῆ γνῶσι καὶ ἀτελῆ ἔκφρασι. Ἀλλ' ὡς ἀπόστολος ὕστερα ἀπέκτησε θεοπνευστία καὶ ἐξέφρασε τὴν ἀλήθεια τῆς θείας ἀποκαλύψεως πλήρως καὶ τελείως. Ἡ τριετὴς μαθητεία κοντὰ στὸ Χριστὸ καὶ ἡ ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετέβαλε τὸ Φίλιππο σὲ τέλειο διδάσκαλο τῆς Πίστεως.

Στίχ. 47: *«Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· ἔρχου καὶ ἴδε»*.

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχ. 46 ὁ Φίλιππος ἀνήγγειλε στὸ Ναθαναὴλ τὴν εὕρεσι τοῦ Μεσσία μ' αὐτὰ τὰ ἐνθουσιώδη λόγια: *«Ὃν ἔγραψε Μωυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ»*. Αὐτόν,

γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγραψεν ὁ Μωυσῆς στὸ νόμο καὶ οἱ προφῆτες, τὸν βρήκαμε! Εἶνε ὁ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ.

Ἡ λέξι Ναζαρὲτ δὲν κτύπησε καλὰ στὰ αὐτιὰ τοῦ Ναθαναήλ. Ὁ Ναθαναὴλ ἦταν ἀπὸ τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας. Ἡ δὲ Κανᾶ γειτόνευε μὲ τὴ Ναζαρέτ. Καὶ ὁ Ναθαναὴλ γνώριζε τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων τῆς Ναζαρέτ. Οἱ κάτοικοι τῆς Ναζαρὲτ ἦταν δύστροποι, κακορρίζικοι. Καὶ γι' αὐτὸ ἡ Ναζαρὲτ δὲν εἶχε καλὴ φήμη. Δὲν ἦταν καλοχῶρι, ἀλλὰ κακοχῶρι, κακορρίζικο χωριό. Ἐξ αἰτίας τῶν κακῶν ἀνθρώπων δυσφημοῦνται καὶ οἱ τόποι. Ὅτι δὲ πραγματικῶς ἡ Ναζαρὲτ ἦταν τόπος κακῶν καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων, φαίνεται ἀπὸ τὴ συμπεριφορά, ποὺ ἔδειξαν οἱ κάτοικοί της πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἀνατράφηκε στὴ Ναζαρὲτ καὶ εἶδαν οἱ κάτοικοί της τὸ ἅγιο παράδειγμά του καί, ὅταν ἄρχισε νὰ κηρύττῃ, διαπίστωσαν τὴν καταπληκτικὴ σοφία του. Καὶ ἔπρεπε γι' αὐτὸ νὰ θεωροῦν τὸ πρόσωπό του τιμὴ καὶ καύχημά τους. Ἐν τούτοις αὐτοί, ὄχι μόνο δὲν τίμησαν τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ πλήρεις θυμοῦ τὸν καταδίωξαν μέχρι τὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους, γιὰ νὰ τὸν κατακρημνίσουν στὴν ἄβυσσο (Λουκ. δ' 16-30). Ἔχουμε κακὴ ἰδέα γιὰ τοὺς Γαδαρηνούς, διότι ἔδειξαν ἀφιλόξενη διαγωγὴ ἀπέναντι στὸν Ἰησοῦ. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Ναζαρὲτ ἔδειξαν χειρότερη διαγωγή. Οἱ Γαδαρηνοὶ παρακαλοῦσαν τὸ Χριστὸ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ χώρα τους, ἐνῷ οἱ κάτοικοι τῆς Ναζαρὲτ τὸν καταδίωξαν νὰ τὸν φονεύσουν.

Ἀκούοντας ὁ Ναθαναήλ, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, ἐξέφρασε δυσπιστία. Δὲν ἀρνήθηκε κατηγορηματικῶς τὴν προέλευσι τοῦ Μεσσία ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, ἀλλά, προσεκτικῶς καὶ εὐγενῶς φερόμενος πρὸς τὸ φίλο του Φίλιππο, ρώτησε: Εἶνε δυνατὸ νὰ προέλθῃ κανένα καλὸ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ; Καὶ πῶς προῆλθε, σὰν νὰ ἔλεγε, τὸ μεγαλύτερο καλὸ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, ὁ Μεσσίας;

Λόγῳ προκαταλήψεως ὁ Ναθαναὴλ ἔφερεν ἀντίρρησι στὸ λόγο τοῦ Φιλίππου. Πάντοτε ἡ προκατάληψι εἶνε μεγάλο ἐμπόδιο γιὰ νὰ παραδεχθῇ κανεὶς τὴν ἀλήθεια. Ἀλλ' ἡ ἀντίρρησι τοῦ Ναθαναὴλ στὸ μεγάλο μήνυμα τοῦ Φιλίππου ὀφείλεται καὶ σὲ ἀνακρίβεια, ποὺ ὑπῆρχε στὸ μήνυμα. Ἂν ὁ Φίλιππος ἐκφραζόταν ὀρθότερα καὶ ἀκριβέστερα· ἂν ἔλεγεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ, ὁ Ναθαναὴλ δὲν θὰ ἔφερεν ἀντίρρησι. Διότι ἡ προφητεία ρητῶς ἔλεγε, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ προερχόταν ἀπὸ τὴ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.

Ἂν θέλωμε νὰ διευκολύνωμε τοὺς συνανθρώπους μας στὴν πίστι, ἂς προσέχωμε νὰ μιλᾶμε μὲ ὅσο τὸ δυνατὸ μεγαλύτερη ἀκρίβεια καὶ σαφήνεια. Ἐπίσης, ἂς προσπαθοῦμε νὰ παραμερίζωμε ἀπὸ τὴν ὅρασι τῶν συνανθρώπων μας τὸ πυκνὸ καὶ σκοτεινὸ νέφος τῆς προκαταλήψεως, ποὺ τοὺς ἐμποδίζει νὰ βλέπουν τὴν ἀλήθεια.

Ὁ Χριστὸς βεβαίως δὲν γεννήθηκε στὴ Ναζαρέτ, ἀλλ' ἀνατράφηκε στὴ Ναζαρέτ. Καὶ γι' αὐτὸ ὑπῆρχε καὶ ἡ προφητεία, «*Ναζωραῖος κληθήσεται*» (Ματθ. β' 23), *θὰ ὀνομασθῆ Ναζωραῖος*. Οἱ εὐαγγελισταὶ ὀνομάζουν τὴ Ναζαρὲτ «*πατρίδα*» τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς τὴν ὀνομάζει «*πατρίδα*» του (Ματθ. ιγ' 54, 57, Μάρκ. στ' 1,4 κ.λπ.). Ἐξ ἐπόψεως γεννήσεως πατρίδα ὁ Χριστὸς εἶχε τὴ Βηθλεέμ, καὶ ἐξ ἐπόψεως ἀνατροφῆς τὴ Ναζαρέτ. Συνεπῶς ὁ λόγος τοῦ Φιλίππου, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, μὲ τὴν ἔννοια τοῦ τόπου τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ὀρθός. Ἀλλ' ὁ Ναθαναὴλ δυσπίστησε σ' αὐτὸ τὸ λόγο, ἐπειδὴ ἡ Ναζαρὲτ εἶχε κακὴ φήμη. Ἡ δυσπιστία του ὅμως δὲν δικαιώνεται. Προδίδει ἄγνοια τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ ἔργου τῆς θείας χάριτος. Ἡ θεία χάρι δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τόπους καὶ ἀπὸ τρόπους τῶν ἀνθρώπων. Δύναται νὰ ἐνεργῇ παντοῦ, καὶ νὰ φέρῃ θαυμαστὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐκεῖ, ὅπου κανεὶς δὲν περιμένει. Καὶ ἰδού, στὴν κακορρίζικη Ναζαρὲτ γεννήθηκε ἡ Παναγία, τὸ ἁγνότερο καὶ ἁγιώτερο πρόσωπο ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀνατράφηκε ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, ὁ ἁγνὸς τῶν ἁγνῶν καὶ ὁ ἅγιος τῶν ἁγίων. Καὶ ἂν ἄλλοτε ἡ Ναζαρὲτ εἶχε κακὸ ὄνομα ἐξ αἰτίας τῶν κατοίκων της, τώρα ἔχει ἔνδοξο ὄνομα ἐξ αἰτίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλοτε τὸ Ναζωραῖος ἦταν χλεύη, τώρα προκαλεῖ ρίγη συγκινήσεως.

Ὁ Φίλιππος βρέθηκε σὲ δυσκολία ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸ Ναθαναήλ, ποὺ ἔφερεν ἀντίρρησι στὸ λόγο του γιὰ τὸν Ἰησοῦ τὸ Ναζωραῖο. Μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίζῃ πρόσωπα καὶ πράγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πείθεται ὁ ἴδιος καὶ πιστεύει στὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ πείσῃ τὸν ἄλλο. Ὑπάρχουν προσωπικὰ στοιχεῖα, ποὺ πείθουν τὸ πρόσωπο, ποὺ τὰ κατέχει, ἀλλὰ δὲν πείθουν τὸν ἄλλο, ποὺ δὲν τὰ κατέχει προσωπικῶς. Ἐν τούτοις ὁ Φίλιππος βρῆκε τὸν καλλίτερο τρόπο, γιὰ νὰ κάνῃ τὸ Ναθαναὴλ νὰ πεισθῆ. Τί τοῦ εἶπε; ***«Ἔρχου καὶ ἴδε!»***. *Ἔλα νὰ ἰδῇς*. Προσέξετε ἀκριβῶς. Δὲν εἶπε, «Ὕπαγε καὶ ἴδε», πήγαινε νὰ ἰδῇς, ἀλλ' εἶπε, ***«Ἔρχου καὶ ἴδε»***, ἔλα μαζί μου, νὰ πᾶμε καὶ οἱ δυὸ μαζί, γιὰ νὰ ἰδῇς καὶ σύ,

καὶ νὰ χαρῶ καὶ ἐγὼ κοντά σου, ὅταν θὰ ἰδῶ τὴν πίστι σου. ***«Ἔρχου καὶ ἴδε»***. Ἔλα νὰ ἰδῇς προσωπικῶς τὸ Χριστό, νὰ ἰδῇς τὴ μορφή του καὶ ν' ἀκούσῃς τὴ φωνή του. Ἔλα νὰ ἰδῇς ζωντανὴ τὴν ἀπόδειξι. Καὶ τότε εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ σὺ θὰ πιστεύσῃς, ὅπως πίστευσα ἐγώ.

Τὸ ***«Ἔρχου καὶ ἴδε»*** εἶνε τὸ καλλίτερο φάρμακο ἐναντίον τῆς ἀπιστίας, τῆς δυσπιστίας καὶ τῆς προκαταλήψεως. Ἔλα νὰ ἰδῇς μὲ τὰ μάτια σου. Ἔλα νὰ διαπιστώσῃς ὁ ἴδιος. Ἔλα νὰ λάβῃς προσωπικὴ πεῖρα. Ποῦ εἶνε οἱ ἀσεβεῖς ποὺ λένε, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν θέλει τὴν ἔρευνα; Εἶνε συκοφάντες. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐπιδιώκει τὴν ἔρευνα. Τὸ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα» οὔτε τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶνε δόγμα, οὔτε τῆς Ἐκκλησίας. Τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας δόγμα εἶνε ὁ λόγος τοῦ Φιλίππου, ***«Ἔρχου καὶ ἴδε»***. Ὁ Χριστιανισμὸς κηρύττει πίστι λογικὴ καὶ ὑπερλογική. Πολλὰ πράγματα μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη, ὅτι ὁ Θεὸς τῆς Γραφῆς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεός, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Μεσσίας καὶ Θεός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶνε θεῖο καθίδρυμα, ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία εἶνε ἡ συνέχεια τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ὅποιος μὲ τὴ λογική, ποὺ ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ἐξετάζει τὰ τεκμήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λογικὴ ἔχει καὶ καλὴ διάθεσι καὶ ταπεινὸ φρόνημα, πείθεται καὶ παραδέχεται, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶνε ἀνθρώπινο κατασκεύασμα καὶ μῦθος, ἀλλ' ἀληθινὴ καὶ ζωντανὴ Θρησκεία. Πολλὲς βεβαίως ἀλήθειες τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν δύνανται ν' ἀποδειχθοῦν, διότι εἶνε ὑπερλογικές, ὑπερβαίνουν τὴ δύναμι τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς. Ἡ ἀνθρωπίνη λογικὴ δὲν εἶνε ἄπειρη, ἀλλὰ πεπερασμένη. Καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἐκ φύσεως ἀδύνατο νὰ ξέρῃ καὶ νὰ καταλαβαίνῃ τὰ πάντα. Μποροῦμε νὰ ἐρευνήσωμε καὶ νὰ διαπιστώσωμε, ὅτι μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γίνονται σημεῖα, θαύματα· ἐκφέρονται προφητεῖες, θεραπεύονται ἀνίατες ἀσθένειες, ἐκβάλλονται δαιμόνια. Ἀλλὰ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο γίνονται τὰ θαύματα, δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβωμε. Ἀκόμη δὲ περισσότερο, δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβωμε πῶς εἶνε στὴν οὐσία του τὸ πνεῦμα, ὁ Θεός, ὁ ἄγγελος καὶ ἡ ψυχή. Ἀλλ' ὁ πιστὸς ἄνθρωπος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποδεικνυομένων πραγμάτων τῆς Θρησκείας μας δέχεται καὶ τὰ ὑπερλογικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀδύνατο ν' ἀποδειχθοῦν. Ὁ πιστὸς δέχεται ὅλα, ὅσα διδάσκει ἡ Χριστιανικὴ Πίστι, στηριζόμενος, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, στὴν εἰλικρίνεια τοῦ Θεοῦ. Πιστεύουμε σὲ ἀν-

θρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν κάνουν θαύματα γιὰ ν' ἀποδείξουν τὴν ἀξιοπιστία τους, καὶ πολλὲς φορὲς συλλαμβάνονται ψευδόμενοι. Καὶ πῶς νὰ μὴ πιστεύωμε στὸ Θεό, ποὺ κάνει θαύματα καὶ λέγει πάντοτε τὴν ἀλήθεια; *«Ἔστω ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης!»* (Ρωμ. γ' 4).

Στίχ. 48: ***«Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι».***

Ὁ Ναθαναὴλ εἶχε καλὴ διάθεσι. Ὅταν ὁ Φίλιππος τοῦ εἶπε, *«Ἔρχου καὶ ἴδε»*, δὲν εἶπε, «Δὲν ἔρχομαι», ἤ, «Δὲν εὐκαιρῶ». Δὲν ἀπέρριψεν a priori, ἐκ τῶν προτέρων, ἀσυζητητί, τὸ λόγο τοῦ Φιλίππου γιὰ τὸ Χριστό, ὅπως πράττουν οἱ ὀρθολογισταί. Δὲν ἀπέρριψε τὴν πρόσκλησι τοῦ καλοῦ φίλου του. Δὲν ἔδειξεν ἀδιαφορία γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ ἀγένεια πρὸς τὸ φίλο του. Ὁ Ναθαναὴλ διψοῦσε καὶ ζητοῦσε τὴν ἀλήθεια. Ἦταν καὶ αὐτὸς φιλόθεη ψυχή, ὅπως ὁ Φίλιππος, καὶ λαχταροῦσε τὸ Μεσσία. Γι' αὐτὸ ἀμέσως ξεκινάει μὲ τὸ Φίλιππο καὶ ἔρχεται πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸ Ναθαναήλ, καθὼς ἐρχόταν πρὸς αὐτόν. Τὸν εἶδεν ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς. Ὅλους τοὺς ἀνθρώπους βλέπει ὁ Χριστός. Ἀλλ' ἐκείνους, ποὺ ἔρχονται πρὸς αὐτόν, τοὺς βλέπει μὲ ἰδιαίτερη στοργὴ καὶ προσοχή. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸ Φίλιππο, ποὺ ἐρχόταν πρὸς αὐτόν, καὶ ὅταν ἔφθασε κοντά του, ἀμέσως τοῦ δίνει ἀπόδειξι, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας. Ἡ ἀπόδειξι εἶνε ἕνα θαῦμα ὑπερφυσικῆς γνώσεως. Ὅπως σὲ προηγουμένη περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς ἔδειξε, ὅτι μὲ τρόπο ὑπερφυσικὸ γνώριζε τὸ Σίμωνα Πέτρο (στίχ. 43), ἔτσι πάλι τώρα δεικνύει, ὅτι μὲ τρόπο ὑπερφυσικὸ γνωρίζει τὸ Ναθαναήλ. Ἀπευθυνόμενος ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὰ πρόσωπα, ποὺ τὸν περιστοιχίζουν, λέγει γιὰ τὸ Ναθαναήλ: ***«Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι»***. Νὰ ἕνας ἀληθινὰ Ἰσραηλίτης, στὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχει δόλος. Δὲν εἶπε, «στὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία», ἀλλ' εἶπε, «στὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχει δόλος». Ἁμαρτία ὑπάρχει σ' ὅλα τὰ τέκνα τοῦ Ἀδάμ. Συνεπῶς ὑπῆρχε καὶ στὸ Ναθαναήλ. Ἀλλὰ δόλος δὲν ὑπῆρχε στὸν ἀληθινὸ ἐκεῖνο Ἰσραηλίτη. Ὁ Ναθαναὴλ δηλαδὴ δὲν εἶχε πονηρία, ἀλλ' ἀθῳότητα. Δὲν ἦταν *«δίψυχος»*, ἀλλ' *«ἁπλοῦς τὴν καρδίαν»*. Δὲν ἦταν διπλωμάτης, ἀλλ' εὐθύς. Δὲν ἀπέκρυπτε τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ ἐξαπατήση τοὺς συνανθρώπους του. Δὲν εἶχεν ἄλλα στὴν καρδιὰ καὶ ἄλλα στὰ χείλη.

Δὲν ὑποκρινόταν, ὅπως οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Αὐτὸς ποὺ ἦταν, αὐτὸς καὶ φαινόταν. Ἦταν εἰλικρινὴς καὶ ἄκακος. Ὡμοίαζε μὲ τὸ Χριστό, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ προφήτης εἶπε, ὅτι δόλος δὲν βρέθηκε στὸ στόμα του. Ὁ Χριστὸς ἄδολος μὲ τὴν πλήρη καὶ ἀπόλυτη ἔννοια τῆς λέξεως, ὁ Ναθαναὴλ ἄδολος μὲ τὴ σχετικὴ ἔννοια τῆς λέξεως. Μὲ τὸ λόγο, ***«Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι»***, ὁ Χριστὸς ἀποκαλύπτει τὸν καλὸ χαρακτῆρα τοῦ Ναθαναήλ. Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἕνα πνευματικὸ καρδιογράφημα τοῦ Ναθαναήλ, ποὺ κάνει ὁ Χριστὸς ὡς καρδιογνώστης. Στὸ Ἀποκ. β' 23 ὁ Χριστὸς διακηρύσσει: *«Ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν* (=ὁ *γνωρίζων*) *νεφροὺς καὶ καρδίας»*. Ὁ Χριστὸς μᾶς δημιούργησε, καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς γνωρίζει. Καὶ μᾶς γνωρίζει καλλίτερα ἀπ' ὅ,τι γνωρίζουμε ἐμεῖς τοὺς ἑαυτούς μας.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης»***, εἶνε ὑπαινιγμὸς σ' ἕνα πολὺ ὡραῖο καὶ σπουδαῖο ὅραμα τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ, ποὺ περιγράφεται στὸ λβ' κεφάλαιο τῆς Γενέσεως, στίχ. 24 καὶ ἑξῆς. Κατὰ τὸ ὅραμα ἐκεῖνο ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν Ἰακὼβ τὸ ὄνομα Ἰσραήλ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προέρχεται τὸ ὄνομα Ἰσραηλίτης. Μία νύκτα ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ πάλευε μέχρι τὸ πρωὶ μὲ τὸν Ἰσχυρό, μὲ τὸ Θεό, ποὺ ἐμφανίστηκε σ' αὐτὸν μὲ μορφὴ ἀνθρώπου. Καὶ δὲν νίκησε ὁ Θεός· νίκησε ὁ πατριάρχης Ἰακώβ! Ὁ Ἰσχυρὸς ἔδωσε τὴ νίκη στὸν ἀδύνατο, γιὰ νὰ χαρῇ καὶ νὰ πάρῃ θάρρος. Καὶ ὅταν τελείωσε ἡ πάλη, ὁ Θεὸς εἶπε στὸν Ἰακώβ: Μέχρι τώρα ὠνομαζόσουν Ἰακώβ. Στὸ ἑξῆς θὰ φέρῃς νέο ὄνομα· θὰ ὀνομάζεσαι Ἰσραὴλ (ποὺ σημαίνει ἰσχυρός). Διότι φάνηκες ἰσχυρὸς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀφοῦ φάνηκες ἰσχυρὸς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, θὰ φανῇς ἰσχυρὸς καὶ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων. Νίκησες τὸ Θεό, θὰ νικήσῃς καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἰσραήλ! Τὸ θεόσδοτο καὶ εὐλογημένο ὄνομα, ποὺ πῆρε ὁ Ἰακὼβ κατὰ τὸ ὅραμα τῆς πάλης του μὲ τὸ Θεό. Ἀπὸ τὸ εὐλογημένο τοῦτο ὄνομα οἱ ἀπόγονοι τοῦ πατριάρχου ὠνομάστηκαν Ἰσραηλῖτες. Τὸ ὄνομα Ἰσραηλίτης εἶνε τίτλος τιμῆς. *«Καὶ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί»*, λέγει ὁ Παῦλος (Ρωμ. ια' 1). Καὶ πάλι: *«Ἰσραηλῖταί εἰσι; Κἀγώ»* (Β' Κορ. ια' 22). Ἀλλ' ἐνῷ ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι ὠνομάζονταν Ἰσραηλῖτες, δὲν ἦταν ὅλοι ἀληθινοὶ Ἰσραηλῖτες, ἀντάξιοι ἀπόγονοι τοῦ πατριάρχου. Οἱ πολλοὶ ἦταν κατ' ὄνομα Ἰσραηλῖτες. Οἱ ἀληθινοὶ Ἰσραηλῖτες ἦταν ὀλίγοι. Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ μᾶς τοὺς Χριστιανούς. Πολλοὶ ὀνομάζονται Χριστιανοί, ἀλλ' ὀλίγοι εἶνε

πραγματικοὶ Χριστιανοί· οἱ ἄλλοι εἶνε ἀχρίστιανοι· μερικοὶ εἶνε καὶ ἀντίχριστοι. Πολλοὶ ἐπίσης ὀνομάζονται Ὀρθόδοξοι, ἀλλ' ὀλίγοι εἶνε πραγματικοὶ Ὀρθόδοξοι· οἱ ἄλλοι εἶνε κακόδοξοι. Διότι εἶνε ὀρθολογισταὶ καὶ κοσμικοὶ στὸ φρόνημα καὶ στὴ ζωή. Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι μελετοῦσαν καὶ ἑρμήνευαν τὸ νόμο καὶ τοὺς προφῆτες, ἀποτελοῦσαν τὴ θρησκευτικὴ τάξι τοῦ Ἰσραὴλ καὶ θεωροῦνταν δίκαιοι καὶ ἅγιοι. Ἐν τούτοις δὲν ἦταν ἀληθινοὶ Ἰσραηλῖτες, καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ἤλεγξε καὶ τοὺς ταλάνισε μὲ τὰ περίφημα ἐκεῖνα, *«Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί!»*. Ἀληθινὸς Ἰσραηλίτης ἦταν ὁ ἁπλοϊκὸς καὶ ἄδολος Ναθαναήλ. Ἦταν δὲ τόσον ἄδολος, ὥστε ὁ Χριστὸς τὸν ἔκανε ἀπόστολό του. Βεβαίως ὁ Χριστὸς ἔκανε ἀπόστολό του καὶ ἕνα τύπο ἀντίθετο, τὸ δόλιο Ἰούδα. Ἀλλὰ τὸν μὲν Ναθαναὴλ ἔκανε ἀπόστολό του λόγῳ τοῦ ἀδόλου χαρακτῆρος του, τὸν δὲ Ἰούδα γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του. Ὁ Χριστὸς ἀγαπάει καὶ τοὺς κακοὺς καὶ δείχνει τὴν ἀγάπη του σ' αὐτούς, γιὰ νὰ συγκινηθοῦν καὶ νὰ μετανοήσουν. Ἀλλ' ἐὰν μείνουν ἀμετανόητοι, χάνονται ὅπως ὁ Ἰούδας *«ὁ δοῦλος καὶ δόλιος»*, ὁ δοῦλος τῶν παθῶν καὶ δόλιος στοὺς τρόπους.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκφράστηκε ἐπαινετικῶς γιὰ τὸ Ναθαναήλ, ἐνῷ θὰ μποροῦσε νὰ ἐκφρασθῇ ἐλεγκτικῶς, ἐπειδὴ ὁ Ναθαναὴλ εἶχε φέρει ἀντίρρησι στὸ λόγο τοῦ Φιλίππου καὶ εἶχε κατηγορήσει τὴν πατρίδα του τὴ Ναζαρέτ. Θὰ μποροῦσε καὶ ὁ Χριστὸς νὰ κατηγορήσῃ τὴν Κανᾶ, τὴν πατρίδα τοῦ Ναθαναήλ. Διότι ἀσφαλῶς καὶ ἡ Κανᾶ δὲν ἦταν ἁγία, εἶχε καὶ αὐτὴ ἐλαττώματα καὶ ἁμαρτήματα. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ἤλεγξε τὸ Ναθαναὴλ καὶ δὲν κατηγόρησε τὴν πατρίδα του. Ἀντιθέτως ὡμίλησεν ἐπαινετικῶς γιὰ τὸ Ναθαναήλ, διότι δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀπωθήσῃ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἑλκύσῃ. Ὅταν θέλωμε νὰ ἑλκύσωμε πρὸς τὸ Χριστὸ ἕνα ἄνθρωπο, μάλιστα καλοπροαίρετο, ὅπως ὁ Ναθαναήλ, πρέπει νὰ τοῦ μιλᾶμε μὲ εὐγενικὸ καὶ ὡραῖο τρόπο. Καὶ νὰ βρίσκωμε καλὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸ χαρακτῆρα καὶ ἀπὸ τὴ ζωή του καὶ νὰ τὸν ἐπαινοῦμε, γιὰ νὰ συγκινῆται, νὰ φιλοτιμῆται, νὰ μᾶς ἀκούῃ καὶ νὰ ἔρχεται πρὸς τὸ Χριστό.

Στίχ. 49: *«Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ· πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε»*.

Ὅταν ὁ Ναθαναὴλ ἄκουσε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὸ χα-

ρακτῆρα του· ὅταν εἶδε τὸ καρδιογράφημα, ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ Χριστός, ἐξεπλάγη καὶ ἐξέφρασε τὴν ἀπορία, ***«Πόθεν με γινώσκεις;»***. *Ἀπὸ ποῦ μὲ γνωρίζεις;* Ποῦ νὰ φανταζόταν ὁ Ναθαναήλ, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος, ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ καρδιογνώστης καὶ ὁ παντογνώστης! Ὁ Ἰησοῦς γνώριζε τὸ Ναθαναήλ, ἀλλ' ὁ Ναθαναὴλ δὲν γνώριζε τὸν Ἰησοῦ. Ἦταν ὅμως ἄξιος νὰ τὸν γνωρίσῃ. Καὶ τὸν γνώρισε σταδιακῶς, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταί. Ἡ «ἐπίγνωσις», ἡ βαθύτερη κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατὸ γνῶσι τοῦ Χριστοῦ, ἦλθε μὲ τὴν Ἀνάστασί του, ἢ μᾶλλον μὲ τὴν Πεντηκοστή. Τώρα, στὴν ἀρχὴ τῆς γνωριμίας, ὁ Ἰησοῦς μὲ ὑπερφυσικὴ γνῶσι δίνει στὸ Ναθαναὴλ ἀποδείξεις τῆς μεσσιακῆς του ἰδιότητος. Πρῶτα φανερώνει τὸ χαρακτῆρα τοῦ Ναθαναήλ. Καὶ ὅταν ὁ Ναθαναὴλ γεμᾶτος ἔκπληξι ἐρωτᾷ, ***«Πόθεν με γινώσκεις;»***, ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπαντᾷ στὸ ἐρώτημα, ἀλλὰ δείχνει, ὅτι γνωρίζει περισσότερα γι' αὐτόν. Κάνει νέα ἀποκάλυψι. Λέγει στὸ Ναθαναήλ: ***«Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε»***. *Προτοῦ νὰ σὲ φωνάξῃ ὁ Φίλιππος, σὲ εἶδα κάτω ἀπὸ τὴ συκιά.* Ὁ Ναθαναὴλ βλέπει τώρα τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς εἶδε πρωτήτερα τὸ Ναθαναήλ. Τὸν εἶδε μὲ ὑπερφυσικὴ ὅρασι, ἡ ὁποία δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ ἀποστάσεις ἢ ἄλλα ἐμπόδια. Καὶ ἂν τὸ φύλλωμα τῆς συκιᾶς ἀπέκρυπτε τὸ Ναθαναὴλ καὶ ἄλλος δὲν τὸν ἔβλεπεν, ὁ Ἰησοῦς τὸν ἔβλεπε. *«Οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ»* (Ἑβρ. δ΄ 13). *Δὲν ὑπάρχει δημιούργημα κρυμμένο ἀπ' αὐτόν, τὸν Λόγο - Χριστό, ἀλλ' ὅλα εἶνε γυμνὰ καὶ ὁλοφάνερα στὰ μάτια του.*

Τί ἔκανε ὁ Ναθαναὴλ κάτω ἀπὸ τὴ συκιά; Ἴσως ἀπομονωμένος ἐκεῖ καὶ στὴ δροσιὰ τοῦ δένδρου διάβαζε τὴν Ἁγία Γραφή. Ἴσως προσευχόταν. Ὁπωσδήποτε δέ, ὡς ἀληθινὸς Ἰσραηλίτης, ἔκανε σοβαρὲς καὶ εὐλαβεῖς σκέψεις. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶδε καὶ τὶς σκέψεις του. *«Σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν»*, λέγει πρὸς τὸν Κύριο ὁ Ψαλμῳδὸς (Ψαλμ. ρλη΄ 2).

Ὅταν ὁ Ναθαναὴλ διαπίστωσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς γνώριζε τὸ χαρακτῆρα του, καὶ ποῦ προηγουμένως ἦταν· ὅταν ἔλαβε δύο ἀποδείξεις τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως τοῦ Ἰησοῦ, τὴ μία ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴν ἄλλη, συγκλονίστηκε, κατακυριεύτηκε ἀπὸ τὴν πίστι στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔκανε συγκινητικὴ ὁμολογία, ποὺ περιέχεται στὸ στίχο ποὺ ἀκολουθεῖ.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς δὲν θέλει τυφλὴ πίστι, γιὰ νὰ πιστεύσῃ ὁ

Ναθαναήλ, ἀλλὰ νὰ ἐνισχυθοῦν καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα, ποὺ ἦταν παρόντα, ἔδωσεν ἀποδείξεις ὑπερφυσικῆς γνώσεως. Καὶ τέτοιες ἀποδείξεις ὁ Χριστὸς δίνει μέχρι σήμερα διὰ μέσου χαρισματικῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας του, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ διορατικὸ καὶ τὸ προορατικὸ χάρισμα. Ὁ ὑποφαινόμενος γνώρισα χαρισματούχους μὲ προορατικὸ καὶ διορατικὸ χάρισμα, διαπίστωσα τὸ χάρισμά τους καὶ αἰσθάνθηκα καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς κάτι ἀπὸ τὴν κατάπληξι καὶ εὐτυχία, ποὺ αἰσθάνθηκε ὁ Ναθαναήλ, ὅταν ὁ Χριστὸς τοῦ ἔκανε ἀποκαλύψεις. Ὅσοι εἰλικρινῶς θέλουν τεκμήρια γιὰ νὰ πιστεύσουν, ἂς ἐρωτήσουν, ἂς ἐρευνήσουν, καὶ θὰ βροῦν καὶ αὐτοὶ χαρισματούχους καὶ θαυματουργούς. *«Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας»* (Ἑβρ. ιγ' 8).

Στίχ. 50: ***«Ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· ῥαββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ».***

Ὅταν ὁ Ναθαναὴλ διαπίστωσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ἔχει ὑπερφυσικὴ γνῶσι· ὅταν εἶδε, ὅτι γνωρίζει ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ μυστικὰ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἔμεινεν ἀσυγκίνητος καὶ ἀδιάφορος, ὅπως ἄλλοι. Γνωρίζω ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶδαν θαύματα καὶ τὰ ὁμολογοῦν. Ἀλλὰ παραμένουν θρησκευτικῶς ἀδιάφοροι καὶ ψυχροί. Εἶδαν θαύματα, ἀλλὰ δὲν θαύμασαν τὰ θαύματα! Ἔχασαν τὴ δύναμι τοῦ θαυμασμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀρχίζει ἡ πίστι καὶ ἡ μεταβολὴ φρονημάτων, αἰσθημάτων καὶ ζωῆς. Εἶδαν θαύματα, ἀλλὰ δὲν ἔγινε θαῦμα μέσα τους. Καὶ ἂν γίνουν χίλια θαύματα ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ δὲν γίνῃ ἕνα θαῦμα ἐσωτερικῶς, μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, τί τὸ ὄφελος; Ὄχι μόνο δὲν προκύπτει ὄφελος, ἀλλὰ καὶ προκύπτει καταδίκη. Μοῦ προκάλεσε ἐντονωτάτη ἐντύπωσι καὶ θὰ μείνῃ ἀνεξάλειπτο ἀπὸ τὴ μνήμη μου ἕνα φαινόμενο τελείας ἀναισθησίας ἀνθρώπου, ποὺ διαπίστωσα προσωπικῶς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ἤμασταν 5-6 ἄνθρωποι μαζί, ὅλοι βαπτισμένοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, καὶ σὰν θεολόγος ἔλεγα μερικὰ λόγια γιὰ ἕνα μεγάλο Ἅγιο τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ ἑωρταζόταν ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Σὲ μιὰ στιγμὴ μπροστὰ στὰ μάτια ὅλων ἔγινεν ὁλοφάνερο καὶ ἀναμφισβήτητο σημεῖο, ἁπτὴ ἀπόδειξι τῆς ὑπάρξεως πνευματικοῦ κόσμου. Ὅλοι εἴδαμε τὸ θαῦμα μὲ τὰ μάτια μας, καὶ ὅλοι συγκλονιστήκαμε καὶ ἐκφράσαμε τὴν κατάπληξί μας, ἐκτὸς ἑνός. Αὐτὸς ὁ ἕνας ἔμεινε τελείως ἀκίνητος στὴ θέσι του καὶ ἀσυγκίνητος, δὲν εἶπε οὔτε μία λέξι, ἦταν σὰν νὰ μὴ συνέβη τίποτε γι' αὐτόν, ἡ στάσι του ἀπέναντι

στὸ καταπληκτικὸ σημεῖο δὲν ἦταν στάσι ἀνθρώπου, λογικοῦ καὶ συναισθηματικοῦ ὄντος, ἀλλὰ στάσι ἀγάλματος. Τὸ φαινόμενο ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου ἦταν μία ἀπὸ τὶς παραδοξότερες καὶ θλιβερώτερες ἐμπειρίες τῆς ζωῆς μου. Ἀπὸ ὅλες τὶς κατηγορίες ἀξιολυπήτων ἀνθρώπων περισσότερο ἀξιολύπητοι εἶνε οἱ λιθώδεις ἄνθρωποι, ἐκεῖνοι, ποὺ κατάντησαν τελείως ἀναίσθητοι, πωρωμένοι, νεκροὶ ἄταφοι. Ὁ Ναθαναὴλ διατηροῦσε τὴν ἀνθρωπίνη εὐαισθησία καὶ τὴ δύναμι τοῦ θαυμασμοῦ. Ἦταν ἀληθινὸς ἄνθρωπος, καὶ ἀληθινὸς Ἰσραηλίτης, ὅπως εἶπεν ὁ Χριστός. Καὶ γι' αὐτό, ὅταν εἶδε τὴ μορφὴ τοῦ Ἰησοῦ, ἄκουσε τὰ λόγια του καὶ διαπίστωσε τὴν ὑπερφυσική του γνῶσι, συγκλονίστηκε, κατακυριεύτηκε ἀπὸ τὴν πίστι καὶ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ἀναφώνησε: ***«Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ»***. *Διδάσκαλε! Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.*

Τὰ λόγια τοῦ Ναθαναὴλ εἶνε ὁμολογία πίστεως στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ εἶνε τριπλῆ ὁμολογία. Ὁ Ναθαναὴλ ὁμολογεῖ τρεῖς μεγάλες ἰδιότητες τοῦ Ἰησοῦ. Ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ραββί, διδάσκαλος· Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ βασιλεύς. Καὶ οἱ τρεῖς ἰδιότητες εἶνε παράδοξες, πολὺ παράδοξες.

Ὁ Ναθαναὴλ ὀνομάζει ραββί, διδάσκαλο, ποῖον; Ἕνα ἁπλοϊκὸ ἄνθρωπο, ποὺ δὲν φοίτησε σὲ κανένα σχολεῖο, δὲν ἔμαθε οὔτε μία λέξι ἀπὸ σχολεῖο, ἐπίσης δὲν διδάχτηκε ἀπὸ κανένα ἰδιωτικῶς. Ἂν βλέπαμε ἕνα βοσκό, ποὺ δὲν πῆγε οὔτε μιὰ ἡμέρα σὲ σχολεῖο, καὶ δὲν ἔμαθε οὔτε τὸ ἀλφάβητο ἀπὸ κανένα, θὰ τὸν ὠνομάζαμε ποτὲ διδάσκαλο; Τὸ ***«ῥαββί»***, διδάσκαλος, ἦταν ὑψηλὸς καὶ ἐπίζηλος τίτλος τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνταν μὲ τὰ ἱερὰ γράμματα, μελετοῦσαν καὶ ἐξηγοῦσαν τὴν Ἁγία Γραφή, ἦταν οἱ θεολόγοι τοῦ Ἰσραήλ. Ἀρέσκονταν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νὰ τοὺς προσφωνοῦν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν προσφώνησι *«ραββί, ραββί»*, *«διδάσκαλε, διδάσκαλε»*. Αὐτὸ δὲ τὸν ὑψηλὸ καὶ ἐπίζηλο τίτλο τοῦ ραββί, τοῦ διδασκάλου, ὁ Ναθαναὴλ ἀποδίδει στὸν ἀγράμματο Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, ἀγράμματο μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι δὲν ἔμαθε γράμματα. Δὲν εἶνε τοῦτο μεγάλο παράδοξο;

Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔμαθε γράμματα, ἀλλ' ἤξερε γράμματα. Ἀκούοντας οἱ Ἰουδαῖοι τὴ διδασκαλία του θαύμαζαν τὴ σοφία του λέγοντας: *«Πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;»* (Ἰωάν. ζ' 15). *Πῶς αὐτὸς ξέρει γράμματα, χωρὶς νὰ ἔχῃ μάθει;* Καὶ ἤξερεν ὁ Ἰησοῦς ἀσυγκρίτως περισσότερα ἀπὸ τοὺς ραββίνους, τοὺς διδα-

σκάλους τοῦ Ἰσραήλ. Ὅπως ἀπέδειξε μὲ τὶς ἀποκαλύψεις του στὸ Ναθαναήλ, ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ὑπερφυσικὴ γνῶσι, ποὺ δὲν εἶχε κανεὶς γραμματεὺς καὶ ἐπιστήμων, καὶ δὲν κατορθώνει κανεὶς νὰ ἀποκτήσῃ μὲ τὴ φοίτησι σὲ σχολεῖα καὶ πανεπιστήμια. Καὶ ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἀνώτερη γνῶσι, ὑπερφυσικὴ γνῶσι, ἐπαξίως ὁ Ναθαναὴλ τὸν ὠνόμασε διδάσκαλο. Κατόπιν τῶν ἀποκαλύψεων, ποὺ ἄκουσε, καὶ μὲ τὴν ἔμπνευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ Ναθαναὴλ κατάλαβε καὶ αἰσθάνθηκε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε διδάσκαλος, ὄχι ἁπλῶς διδάσκαλος, ἀλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλος, ὁ προφήτης μὲ τὴν ἐξαιρετικὴ καὶ μοναδικὴ ἔννοια, γιὰ τὸν ὁποῖο προφήτευσε ὁ Μωυσῆς, ὅταν εἶπε στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό: «*Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσεσθε*» (Δευτ. ιη' 15).

Μετὰ τὸ ***«ῥαββὶ»*** ὁ Ναθαναὴλ λέγει παραδοξότερο πρᾶγμα. Ὁ Φίλιππος προηγουμένως ἀπευθυνόμενος στὸ Ναθαναὴλ παρουσίασε τὸν Ἰησοῦ ὡς ***«τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ»*** (στίχ. 46). Ὁ Ναθαναὴλ τώρα ἀνέρχεται σὲ ὕψος, δυσθεώρητο καὶ ἰλιγγιῶδες ὕψος, καὶ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦ ὡς ***«τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ»***. Τοῦτο εἶνε τὸ παραδοξότερο ἀπ' ὅλα, τὸ «ἄκρον ἄωτον» τῶν παραδόξων.

Ἕνας ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος, ὁ Ναθαναήλ, πῶς ὀνομάζει Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἕνα ἄλλο ἁπλοϊκὸ ἄνθρωπο, τὸν Ἰησοῦ, ποὺ μέχρι τὸ τριακοστὸ ἔτος τῆς ἡλικίας του ζοῦσε ἰδιωτικὴ ζωὴ καὶ δὲν ἔκανε τίποτε τὸ ἐξαιρετικό, ἀλλ' ἐργαζόταν ὡς ξυλουργὸς καὶ κατασκεύαζε οἰκιακὰ καὶ γεωργικὰ ἀντικείμενα καὶ ἐργαλεῖα; Πῶς σ' ἕνα χωρικό, πτωχό, ἀγράμματο, ξυλουργὸ καὶ ἄσημο ὁ Ναθαναὴλ λέγει, «*Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ*»; Εἶνε δυνατὸν ἐμεῖς σήμερα σ' ἕνα ἁπλοϊκὸ ἄνθρωπο, ἢ καὶ ἐπίσημο, ἢ καὶ θαυματουργό, νὰ εἰποῦμε, «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»; Στὸ θαυματουργὸ μποροῦμε νὰ εἰποῦμε, «Σὺ εἶσαι ἅγιος», ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ εἰποῦμε, «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ».

Καὶ πῶς ἐννοεῖται ***«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»***; Στὸν Ψαλμὸ β', σαφῶς μεσσιακὸ Ψαλμό, στίχ. 7, ὁ Θεὸς λέγει στὸ Μεσσία: «*Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε*». Ἐδῶ ὁ Μεσσίας διακηρύσσεται Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνθρωπος. Ἡ ἔννοια τοῦ ψαλμικοῦ τούτου λόγου εἶνε: Ἰ δ ι κ ό ς μ ο υ Υἱὸς εἶσαι σύ, ὦ Μεσσία. Δὲν εἶσαι υἱὸς κανενὸς ἀνδρός. Ἐ γ ὼ σήμερα σὲ γέννησα. Ἐγὼ ὁ Θεὸς στὸν ὡρισμένο τοῦτο χρόνο μὲ τὴν παντοδυναμία μου σὲ σχημάτισα ἀπὸ τὰ καθαρὰ αἵματα τῆς Παρθένου καὶ σὲ ἔφερα στὸν κόσμο ὡς

ἄνθρωπο. Ὅπως ὁ Ἀδὰμ δὲν ἔχει σαρκικὸ πατέρα, δὲν εἶνε υἱὸς ἀνδρός, ἀλλ' εἶνε υἱὸς τοῦ Θεοῦ (Λουκ. γ' 38), ἔτσι καὶ ὁ Χριστός, ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὡς ἄνθρωπος δὲν ἔχει σαρκικὸ πατέρα, δὲν εἶνε υἱὸς ἀνδρός, ἀλλ' εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Γεννᾶται δὲ τώρα τὸ ἐρώτημα: Λέγοντας ὁ Ναθαναὴλ στὸν Ἰησοῦ, *«Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*, ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ ὁ δεύτερος Ψαλμός; Ἐννοεῖ δηλαδή, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὡς Μεσσίας ἄνθρωπος;

Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ ἀνώτερη ἔννοια, ὑψίστη ἔννοια. Ὅπως ἕνας ἄνθρωπος ἐδῶ στὴ γῆ ἔχει υἱό, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς στὸν οὐρανὸ ἔχει Υἱό, φυσικὸ καὶ μονογενῆ Υἱό, γεννημένον ἀπ' αὐτὸν *«πρὸ πάντων τῶν αἰώνων»*, *ἔξω ἀπὸ τὸ χρόνο, πρὸ τοῦ χρόνου*. Ὡς φυσικὸς δὲ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεὸς ἀληθινός, ὅπως ὁ Πατέρας του, ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα, μία οὐσία ἢ θεότης μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα. Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει καὶ αὐτὸς Υἱό, φυσικὸ Υἱό, εἶνε ἡ ὑψίστη ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας καὶ ἡ πλέον παράδοξη καὶ καταπληκτική. Γεννᾶται δὲ τώρα ἄλλο ἐρώτημα: Λέγοντας ὁ Ναθαναὴλ στὸν Ἰησοῦ, *«Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*, ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια; Ἐννοεῖ δηλαδή, ὅτι εἶνε φυσικὸς καὶ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γεννημένος *«πρὸ πάντων τῶν αἰώνων»*, Θεὸς ἀληθινὸς ὅπως ὁ Πατέρας του;

Ἄλλοι ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι ὁ Ναθαναὴλ ὠνόμασε τὸν Ἰησοῦ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνθρωπο Μεσσία, καὶ ἄλλοι νομίζουν, ὅτι τὸν ὠνόμασεν ἔτσι ὡς φυσικὸ καὶ μονογενῆ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια, ἄλλοι ἀναφέρουν τὴν ὁμολογία τοῦ Ναθαναὴλ στὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄλλοι στὴ θεία φύσι του. Ἐμεῖς συντασσόμεθα μὲ τοὺς δευτέρους, οἱ ὁποῖοι φρονοῦν, ὅτι ὁ Ναθαναὴλ ὠνόμασε τὸν Ἰησοῦ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια, ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος. Οἱ ἀντιφρονοῦντες ἰσχυρίζονται, ὅτι ὁ Ναθαναὴλ δὲν ἦταν ἀκόμη σὲ θέσι νὰ καταλάβῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ φυσικὸς καὶ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα δὲν εἶνε ὀρθό. Ἀργότερα ὁ κόσμος, καίτοι ἐπὶ ἀρκετὸ χρόνο ἄκουσε τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶδε τὰ θαύματά του, ἐν τούτοις δὲν ἀνυψώθηκε στὴν ὑψίστη ἀλήθεια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ φυσικὸς καὶ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ κόσμος νόμιζε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἕνας μεγάλος προφήτης, ὄχι περισσότερο. Ὁ Πέτρος ὅμως, πλήρης πίστεως καὶ

ἐνθουσιασμοῦ, ὡμολόγησε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»* (Ματθ. ιστ' 16), ὁ φυσικὸς καὶ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Πῶς ὁ Πέτρος πίστευσε καὶ ὡμολόγησε; Κατόπιν θείας ἀποκαλύψεως. Ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς τὸν Πέτρο: *«Σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»* (Ματθ. ιστ' 17). Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, ὅτι εἶμαι *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»*, δὲν φανέρωσε σὲ σένα ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ οὐράνιος Πατέρας μου.

Ὅπως δὲ ἀργότερα ὁ Πέτρος, ἔτσι καὶ πρωτήτερα ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης ὡμολόγησε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια. Προτοῦ ἰδῇ τὸν Ἰησοῦ ὁ Ἰωάννης ἔλεγε: *«Ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν»* (Ἰωάν. α' 30). Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Πρόδρομος κήρυττε τὴν προΰπαρξι τοῦ Μεσσία. Καὶ ὅταν προσωπικῶς γνώρισε καὶ βάπτισε τὸν Ἰησοῦ καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα νὰ κατεβαίνῃ ἐπάνω του, κήρυξε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. *«Κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»* (Ἰωάν. α' 34). Πῶς ὁ Πρόδρομος γνώρισε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια; Κατόπιν θείας ἀποκαλύψεως (Ἰωάν. α' 33-34).

Ἀλλὰ καὶ πολὺ πρωτήτερα ἀπὸ τὸν Πρόδρομο οἱ γονεῖς του μίλησαν θεοπνεύστως καὶ ὠνόμασαν τὸ Χριστὸ Κύριο, ὁμολογοῦντες ἔτσι τὴ θεότητά του. Ὁ Ζαχαρίας ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ τέκνο του τὸν Ἰωάννη, βρέφος ἀκόμη, εἶπε τὸν παράδοξο τοῦτο λόγο: *«Καὶ σύ, παιδίον,... προπορεύσῃ πρὸ προσώπου Κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ»* (Λουκ. α' 76). *Καὶ σύ, παιδί, θὰ προπορευθῇς ἀπὸ τὸν Κύριο*, τὸν Ἰεχωβᾶ στὰ ἑβραϊκά, *γιὰ νὰ ἑτοιμάσῃς τοὺς δρόμους του*. Ἡ δὲ Ἐλισάβετ, ὅταν δέχτηκε τὸ χαιρετισμὸ τῆς Παρθένου, εἶπε τὸν ἄλλο τοῦτο παράδοξο λόγο: *«Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με;»* (Λουκ. α' 43). *Πώ, πώ! Ἀπὸ ποῦ ἡ μεγάλη αὐτὴ τιμή, νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμένα ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου μου;* Τὸ ἔμβρυο, τὸ ὁποῖον ἐκυοφορεῖτο στὴν κοιλία τῆς Παρθένου, ἡ Ἐλισάβετ ὠνόμασε Κύριό της, τουτέστι Θεό της.

Ὅπως λοιπὸν ἀργότερα ὁ Πέτρος, ἀλλὰ καὶ πρωτήτερα ὁ Πρόδρομος κατόπιν θείας ἀποκαλύψεως γνώρισαν καὶ ὡμολόγησαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια, πολὺ δὲ ἐνωρίτερα ὁ Ζαχαρίας καὶ ἡ Ἐλισάβετ ὠνόμασαν τὸ Μεσσία Κύριο, τουτέστι Θεό, ἔτσι τώρα καὶ ὁ Ναθαναὴλ μὲ θεία ἔμπνευσι

καὶ παρόρμησι γνωρίζει καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια. Ὁ Πρόδρομος, ὁ Ζαχαρίας καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἀξιώθηκαν τῆς ὑψίστης ἀποκαλύψεως, διότι δὲν ἀνῆκαν στὸν κόσμο, ἀλλὰ στὴν τάξι τῶν ἐκλεκτῶν. Καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ναθαναὴλ ἀξιώθηκαν τῆς αὐτῆς ἀποκαλύψεως, διότι ἐπίσης δὲν ἀνῆκαν στὸν κόσμο, ἀλλὰ στὴν τάξι τῶν ἐκλεκτῶν. Προωρισμένος ὁ Ναθαναὴλ νὰ γίνῃ ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους, ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς γνωριμίας μὲ τὸν Ἰησοῦ δέχεται θεία ἔμπνευσι. «*Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα*», λέγει ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητάς, ποὺ τὴν ὥρα ἐκείνη τὸν περιστοιχίζουν. *Ἀπὸ τώρα θὰ βλέπετε τὸν οὐρανὸ ἀνοικτό!* Ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκείνη ἄρχισαν οἱ μαθηταὶ νὰ γίνωνται ἀπόστολοι καὶ ν' ἀποκτοῦν θεοπνευστία καὶ νὰ γνωρίζουν τὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ. Βεβαίως μέχρι τὴν ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ, ἢ μᾶλλον μέχρι τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, οὔτε ὁ Ναθαναὴλ οὔτε ὁ Πέτρος συνειδητοποίησε πλήρως τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ποὺ γνώρισε καὶ ὡμολόγησε κατόπιν θείας ἐμπνεύσεως καὶ παρορμήσεως. Ἡ πλήρης συνειδητοποίησι τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ ἦλθε στοὺς ἀποστόλους καὶ στοὺς ἄλλους πιστοὺς μὲ τὴν πλουσία ἔκχυσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ Ναθαναὴλ ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προφήτευε τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα τοῦ Μεσσία. Στὸν Ψαλμὸ β', στίχ. 6, ὁ Μεσσίας λέγει: «*Ἐγὼ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ*». *Ἐγώ, ὁ Μεσσίας, ἔγινα βασιλεὺς ἀπ' τὸ Θεὸ πάνω στὸ ἅγιον ὄρος Σιών, στὴν πόλι Ἱερουσαλήμ.* Οἱ Ἰουδαῖοι περίμεναν τὸ Μεσσία ὡς βασιλέα, ἀλλ' ὡς βασιλέα μὲ κοσμικὴ ἐξουσία, ὅπως ἦταν ὁ Δαβίδ, καὶ βεβαίως πολὺ ἰσχυρότερο καὶ ἐνδοξότερο ἀπὸ τὸ Δαβίδ. Νόμιζαν, ὅτι ὁ βασιλεὺς Μεσσίας θὰ ἱκανοποιοῦσε τοὺς ἐθνικοὺς καὶ σωβινιστικοὺς πόθους των, συντρίβοντας τοὺς ἐχθρούς των καὶ ἐγκαθιδρύοντας στὴν Ἱερουσαλὴμ πανίσχυρη ἑβραϊκὴ βασιλεία, ποὺ θὰ κυβερνοῦσε ὅλα τὰ ἔθνη. Τέτοιες εἶνε οἱ ἀντιλήψεις τῶν Σιωνιστῶν μέχρι σήμερα. Ἀπέρριψαν τὸν Ἰησοῦ ὡς Μεσσία, διότι δὲν ἱκανοποίησε τοὺς ἐθνικοὺς καὶ σωβινιστικοὺς πόθους των, καὶ περιμένουν ὡς Μεσσία τὸν Ἀντίχριστο, γιὰ νὰ ἱδρύσῃ παγκόσμιο ἑβραϊκὸ βασίλειο. Ὁ Ναθαναὴλ δὲν βλέπει ἐνώπιόν του ἕνα ἐπίσημο πρόσωπο, ἕνα πανίσχυρο κοσμικὸ ἄρχοντα· βλέπει ἕνα ἄσημο πρόσωπο, ἕνα ταπεινὸ καὶ ἁπλοϊκὸ ἄνθρωπο, καὶ ὅμως τὸν ὀνομάζει βασιλέα

τοῦ Ἰσραήλ. Δὲν εἶνε καὶ τοῦτο ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα παράδοξα τῆς Ἱστορίας; Καὶ δὲν γίνεται τοῦτο ἀκόμη παραδοξότερο, ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν βασιλέα τὸν Ἡρώδη, καὶ πάνω ἀπὸ τὸν Ἡρώδη τὸν Καίσαρα τῆς Ρώμης;

Ὁ παράδοξος λόγος τοῦ Ναθαναήλ, *«Σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ»*, εἶνε ὅμοιος μὲ τὸν παράδοξο λόγο τῶν μάγων, *«Ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;»* (Ματθ. β′ 2). Ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν βασιλέα τὸν Ἡρώδη, καὶ πάνω ἀπὸ τὸν Ἡρώδη τὸν Καίσαρα τῆς Ρώμης, οἱ μάγοι ρωτοῦσαν, ποῦ εἶνε ὁ νεογέννητος βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Ἕνα νήπιο δὲν ὀνομάζεται βασιλεύς, ἀλλὰ πρῖγκιψ καὶ διάδοχος. Ἐν τούτοις οἱ μάγοι τὸ νήπιο Ἰησοῦ ὠνόμασαν βασιλέα καὶ προσκύνησαν. Ἀσφαλῶς οἱ μάγοι ἐμπνέονταν ἀπ' τὸ Θεό. Καὶ ἂν ἐμπνέονταν οἱ ἐθνικοὶ μάγοι, πῶς νὰ μὴ δεχθοῦμε, ὅτι ἐμπνεόταν καὶ ὁ Ναθαναήλ, ὁ ἀληθινὸς Ἰσραηλίτης; Ἀναφωνώντας ὁ Ναθαναὴλ πρὸς τὸν ταπεινὸ Ναζωραῖο, *«Σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ»*, φωτιζόταν ἀπὸ τὸν Κύριο, ὅπως ὁ προφήτης Ζαχαρίας, ὁ ὁποῖος προφήτευσε τὴν ταπείνωσι καὶ τὴν ἁπλότητα τοῦ βασιλέως Χριστοῦ: *«Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών... Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραῢς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον»* (Ζαχ. θ′ 9). Νὰ μὴ φοβῆσαι, θυγατέρα μου Σιών, ἀλλὰ νὰ χαίρῃς καὶ ν' ἀγάλλεσαι. Διότι ὁ ἰδικός σου βασιλεὺς δὲν εἶνε ὑπερήφανος καὶ τρομερός. Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται σὲ σένα ταπεινὸς καὶ καθισμένος σ' ἕνα ταπεινὸ ὀνάριο! Θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ φαντασθῇ τὸ μεγαλύτερο βασιλέα, τὸ βασιλέα τῶν βασιλέων, νὰ κάνῃ τὴ θριαμβευτική του εἴσοδο στὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους του καθισμένος πάνω σ' ἕνα ταπεινὸ γαϊδουράκι; Ὁ Ζαχαρίας προεῖπε τόσο παράδοξο πρᾶγμα γιὰ τὸ βασιλέα Χριστό, διότι ἦταν θεόπνευστος. Καὶ ὁ Ναθαναὴλ ὠνόμασε βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ τὸν ἁπλοϊκὸ Ναζωραῖο, διότι καὶ αὐτὸς εἶχε θεία ἔμπνευσι, ὄχι διότι θυμήθηκε καὶ κατάλαβε τὴν προφητεία τοῦ Ζαχαρία. Κατὰ τὸ Ἰωάν. ιβ′ 16, οἱ μαθηταὶ θυμήθηκαν καὶ κατάλαβαν τὰ λόγια τοῦ προφήτου Ζαχαρία ὅταν ὁ Ἰησοῦς δοξάστηκε, ἐννοεῖται διὰ τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως, καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς εἶνε ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ μὲ πνευματικὴ ἔννοια. Εἶνε ὁ πνευματικὸς βασιλεὺς τοῦ πνευματικοῦ Ἰσραήλ. Ὄχι μόνο τοῦ παλαιοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ νέου Ἰσραήλ. Συνεπῶς εἶνε καὶ ὁ δικός μας βασιλεύς. Ὁ βασιλεὺς Χριστὸς ἐνθρονίζεται καὶ

βασιλεύει μέσα σὲ ταπεινὲς καὶ ἄδολες καρδιές, ὅπως ἡ καρδιὰ τοῦ Ναθαναήλ.

Ἐπαναλαμβάνουμε καὶ τονίζουμε, ὅτι ὁ Ναθαναὴλ μίλησε μὲ θεία ἔμπνευσι, καὶ ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ παράδοξη τριπλῆ ὁμολογία του, ὅτι ὁ ταπεινὸς καὶ ἀπλοϊκὸς Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος εἶνε ὁ ραββί, ὁ διδάσκαλος· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια· καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, πνευματικὸς βασιλεύς.

Στίχ. 51: ***«Ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; Μείζω τούτων ὄψει».***

Μερικοὶ διαβάζουν χωρὶς ἐρωτηματικὸ μετὰ τὴ λέξι ***«πιστεύεις»***. Ἀλλὰ τὸ ἐρωτηματικὸ καθιστᾷ τὸ λόγο ζωηρότερο καὶ χαριέστερο. Ὁ Χριστὸς συγκινήθηκε ἀπὸ τὴν πίστι καὶ τὴν τριπλῆ ὁμολογία τοῦ Ναθαναὴλ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν: *Διότι σοῦ εἶπα, σὲ εἶδα κάτω ἀπὸ τὴ συκιά, πιστεύεις;* Ὡς ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα ἐννοεῖται, «Ἀσφαλῶς πιστεύεις». Ἡ ὑπερφυσικὴ γνῶσι προκάλεσε ἐξαιρετικὴ ἐντύπωσι στὸ Ναθαναὴλ καὶ δημιούργησε πίστι. Ἡ δὲ πίστι στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ θὰ γινόταν αἰτία, γιὰ νὰ ἰδῇ ὁ Ναθαναὴλ μεγαλύτερα θαύματα. ***«Μείζω τούτων ὄψει»***, πρόσθεσε ὁ Ἰησοῦς. Μὲ τὴν πίστι θὰ ἰδῇς θαύματα μεγαλύτερα καὶ καταπληκτικώτερα ἀπ' αὐτὰ τὰ θαύματα τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως, ποὺ διαπίστωσες τώρα.

Στίχ. 52: ***«Καὶ λέγει αὐτῷ· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου».***

Μεταφράζουμε: «*Ἐπίσης εἶπε σ' αὐτόν: Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς θὰ βλέπετε τὸν οὐρανὸ ἀνοικτὸ καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ν' ἀνεβαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου*».

Μὲ τὸ λόγο τοῦτο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ Ναθαναὴλ καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς σφραγίζεται τὸ α' κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου. Εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλειωδεστέρους λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὁμιλεῖ γιὰ ἀνοικτὸ οὐρανό. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ λόγος ἀνοίγει καὶ πλατύνει καὶ τὴν καρδιὰ τοῦ πιστοῦ καὶ τὴν κάνει οὐρανό, μέσα στὸν ὁποῖο σελαγίζουν καὶ μαρμαίρουν τὰ πνευματικὰ ἄστρα.

Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Χριστὸς κάνει σαφῆ ὑπαινιγμὸ στὸ ὅρα-

μα τοῦ πατριάρχου Ἰακὼβ στὴ Βαιθήλ. Τὸ ὅραμα περιγράφεται στὸ Γεν. κη' 12-13. Μιὰ νύχτα ὁ Ἰακώβ, φεύγοντας στὴν ξενιτειά, κουρασμένος καὶ λυπημένος, ἔβαλε προσκέφαλο ἕνα λιθάρι, κοιμήθηκε στὴν ὕπαιθρο καὶ εἶδε ἕνα θαυμαστὸ ὅραμα. Εἶδε μιὰ οὐρανομήκη κλίμακα, σκάλα. Ἡ βάσι της ἦταν στὴ γῆ καὶ ἡ κορυφή της ἦταν στὸν οὐρανό. Στὴν κορυφὴ ἦταν ὁ Θεὸς καὶ στὴ βάσι ἦταν ὁ Ἰακώβ. Καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν πάνω στὴν οὐρανομήκη κλίμακα.

Τὸ ὅραμα τοῦ Ἰακὼβ εἶχεν ἄμεση καὶ ἀπώτερη συμβολικὴ σημασία. Κατὰ τὴν ἄμεση συμβολικὴ σημασία τὸ ὅραμα συμβόλιζε τὴν ἐπικοινωνία μεταξὺ Θεοῦ καὶ Ἰακώβ, τὶς ἐπεμβάσεις τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, τὴν προστασία τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν ἐκλεκτό του δοῦλο. Κατὰ δὲ τὴν ἀπώτερη συμβολικὴ σημασία τὸ ὅραμα συμβόλιζε τὴ σχέσι μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, Θεοῦ καὶ ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποία θὰ ἐγκαινιαζόταν διὰ μέσου τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ.

Μὲ τὸν μεγαλειώδη λόγο του πρὸς τὸ Ναθαναὴλ ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ καὶ ἐμφατικὸ τρόπο βεβαιώνει, ὅτι ἡ ἀπώτερη συμβολικὴ σημασία τοῦ ὁράματος τοῦ Ἰακὼβ πραγματοποιήθηκε. Τὸ κατηγορηματικώτατο καὶ ἐμφατικώτατο ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*** δὲν χρησιμοποιεῖ ἄλλος, παρὰ μόνον ὁ Ἰησοῦς, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς στὴ διάλεκτο τοῦ Ἰησοῦ. Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν ὁμιλεῖ ὅπως οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὁμιλεῖ *«ὡς ἐξουσίαν ἔχων»* (Ματθ. ζ' 29), ὡς ὑψίστη καὶ ἀπόλυτη αὐθεντία. Ὁ Χριστὸς λέγει, ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»***, διότι ὁ ἴδιος εἶνε *«ὁ Ἀμήν»* (Ἀποκ. γ' 14), *«ὁ ἀληθινός»* (Ἀποκ. γ' 7), *«ἡ ἀλήθεια»* (Ἰωάν. ιδ' 6), ἡ αὐτοαλήθεια. Μὲ τὸ ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*** ὁ Ἰησοῦς βεβαιώνει, ὅτι οἱ μαθηταί του στὸ ἑξῆς θὰ βλέπουν ἀνοικτὸ τὸν οὐρανό, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ νὰ ἀνεβαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' ὁ λόγος εἶνε παράδοξος. Κανονικῶς ὁ Ἰησοῦς ἔπρεπε νὰ εἰπῇ, «θὰ βλέπετε τὸν οὐρανὸ ἀνοικτό, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ (ἀπὸ τὸν ἀνοικτὸ οὐρανὸ) νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου». Ἀλλὰ δὲν λέγει ἔτσι. Παραδόξως, πρῶτα λέγει *«νὰ ἀνεβαίνουν»* καὶ ἔπειτα *«νὰ κατεβαίνουν»* πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου. Τί σημαίνει τοῦτο τὸ παράδοξο; Σημαίνει τὴν πανταχοῦ παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Χριστός, εἶνε καὶ κάτω στὴ γῆ, εἶνε καὶ ἄνω στὸν οὐρανό. Στὸν οὐρανὸ ὡς Θεός, καὶ στὴ γῆ ὡς ἄνθρωπος, ἢ

μᾶλλον ὡς Θεάνθρωπος. Ὁμοίως ἐκφράζεται ὁ Χριστὸς στὸ Ἰωάν. γ' 13: *«ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»*. Κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, καὶ συγχρόνως εἶνε στὸν οὐρανό! *«Ὅλως ἦν ἐν τοῖς κάτω καὶ τῶν ἄνω οὐδόλως ἀπῆν ὁ ἀπερίγραπτος Λόγος»*, ὅπως ὡραιότατα λέγει ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος. *Ἐξ ὁλοκλήρου ἦταν ἐδῶ κάτω στὴ γῆ, καὶ καθόλου δὲν ἀπουσίαζε πάνω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁ ἄπειρος Θεὸς Λόγος.* Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Χριστός, ἦταν καὶ στὴ γῆ ὡς Θεάνθρωπος, καὶ στὸν οὐρανὸ ὡς Θεός, γι' αὐτὸ εἶπε στοὺς μαθητάς, *«θὰ βλέπετε τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ νὰ ἀνεβαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου»*. Ν' ἀνεβαίνουν πρὸς τον Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου στὸν οὐρανό, καὶ νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆ. Ἡ Γραφὴ περιέχει τὰ μεγαλύτερα παράδοξα καὶ τὰ ὡραιότερα αἰνίγματα, τὰ ὁποῖα πολλὲς φορὲς διαφεύγουν τὴν προσοχὴ τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Θεὸ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας εἶχε πεῖ: *«Ὦ, ἐὰν ἔσχιζες τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατέβαινες!»* (ξδ' 1 κατὰ τὸ Μασοριτικό). Ὁ σφοδρὸς πόθος τοῦ προφήτου ἔγινε πραγματικότης. Οἱ οὐρανοὶ σχίστηκαν, ἄνοιξαν, καὶ ὁ Θεὸς κατέβηκε στὴ γῆ, χωρὶς ν' ἀπουσιάσῃ ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος. Ἡ οὐρανομήκης κλῖμαξ τοῦ ὁράματος τοῦ Ἰακὼβ συμβόλιζε τὴν Παρθένο, διὰ τῆς ὁποίας ἔγινεν ἡ θεία ἐνανθρώπησι. *«Χαῖρε, κλῖμαξ ἐπουράνιε, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός!»*. Ὁ Θεὸς στὴν κορυφὴ τῆς κλίμακος σήμαινε τὸ Χριστό, ὁ ὁποῖος ὡς Θεὸς εἶνε στὸν οὐρανό. Καὶ ὁ Ἰακὼβ στὴ βάσι τῆς κλίμακος προτύπωνε τὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο, ἀφοῦ ἀπὸ τὸν Ἰακὼβ προῆλθεν ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, καὶ Ἰακὼβ ὀνομάζεται ὁ Χριστὸς στὸ Ἡσ. μβ' 1 κατὰ τοὺς Ο'. Ἡ δὲ ἀνάβασι καὶ κατάβασι τῶν ἀγγέλων κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ βάθος τῆς κλίμακος σήμαινε τὴν ἀνάβασι τῶν ἀγγέλων πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου στὸν οὐρανό, καὶ τὴν κατάβασι τῶν ἀγγέλων πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆ.

Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου! Ὁ Φίλιππος εἶπε, *«ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ»*. Ὁ Ναθαναὴλ εἶπε, *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*. Καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει, ***«ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»***. Ἡ ὀνομασία ***«ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»*** εἶνε μυστηριώδης. Τὴ μυστηριώδη αὐτὴ ὀνομασία χρησιμοποιεῖ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του, μία δὲ φορὰ ὁ Στέφανος γιὰ τὸ Χριστό (Πράξ. ζ' 56). Ὁπωσδήποτε ἡ μυστηριώδης αὐτὴ ὀνομασία ***«ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»*** εἶνε ταπεινὴ ὀνομασία καὶ σημαίνει, ὅτι ὁ

Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, ὅπως ἡ ἀνάλογη ὀνομασία *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»* εἶνε ὑψηλὴ ὀνομασία καὶ σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός.

Ὁ μεγαλειώδης λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ Ναθαναήλ, ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»***, δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται κατὰ γράμμα. Εἶνε ποιητικὸς λόγος, ὅπως ὁ ἐπίσης μεγαλειώδης λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν ἀρχιερέα Καϊάφα: *«Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»* (Ματθ. κστ΄ 64). Ὁ δεύτερος αὐτὸς λόγος, ὁ λόγος πρὸς τὸν Καϊάφα, δὲν σημαίνει, ὅτι ἀπὸ τότε καὶ στὸ ἑξῆς οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἔβλεπαν τὸν Ἰησοῦ νὰ κάθεται στὰ δεξιὰ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ νὰ φέρεται πάνω στὶς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι θὰ ἔβλεπαν αὐτὸν νὰ δοξάζεται. Ἔτσι καὶ ὁ πρῶτος λόγος, ὁ λόγος πρὸς τὸν Ναθαναήλ, δὲν σημαίνει, ὅτι ἀπὸ τότε καὶ στὸ ἑξῆς οἱ μαθηταὶ θὰ ἔβλεπαν τὸν οὐρανὸ ἀνοικτό, καὶ τοὺς ἀγγέλους ν' ἀνεβαίνουν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου ἄνω, καὶ νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου κάτω, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι θὰ ἔβλεπαν τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ταπεινὸ Ἰησοῦ, νὰ δοξάζεται. Ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ δική του δόξα, διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός. Ἂν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος καὶ μιλοῦσε γιὰ δική του δόξα, θὰ ἦταν ὑπερήφανος καὶ ἀξιοκατάκριτος. Ἀλλὰ λέγοντας ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητάς του, ὅτι ἄνοιξε ὁ οὐρανὸς καὶ θὰ βλέπουν τὴ δόξα του, ἐμμέσως ὁμιλεῖ καὶ γιὰ τὴ δόξα τῶν μαθητῶν. Διότι ποία δόξα ἀνθρώπων εἶνε μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ νὰ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ;

Στὸ Ναθαναήλ, ποὺ ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν ὑπερφυσικὴ γνῶσι τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Μείζω τούτων ὄψει». Θὰ ἰδῇς θαύματα μεγαλύτερα ἀπ' αὐτά.* Καὶ πράγματι οἱ μαθηταὶ εἶδαν ἀναρίθμητα θαυμαστότερα σημεῖα, θαύματα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ταπεινὸς Ναζωραῖος, δοξάστηκε καὶ μεγαλύνθηκε. Καὶ πάντοτε ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, κάνει ὑπερθαύμαστα σημεῖα, καὶ δοξάζεται ἀπὸ ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουν μὲ τοὺς ἀγγέλους.

Β' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οἱ 11 πρῶτοι στίχοι τοῦ β' κεφαλαίου ἀναφέρονται στὸ γάμο τῆς Κανᾶ καὶ στὸ πρῶτο θαῦμα, ποὺ ἔκανε ὁ Χριστὸς στὸ γάμο.

Ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ γιὰ τὸ γάμο τῆς Κανᾶ καὶ τὸ πρῶτο θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ διαβάζεται κατὰ τὴν τέλεσι τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Περιέχει δὲ πολλὰ καὶ ὡραῖα νοήματα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γνωρίζουν ἔγγαμοι καὶ ἄγαμοι. Ἀλλὰ δυστυχῶς κατὰ τὴν τέλεσι τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου οἱ ἄνθρωποι λίγο προσέχουν τὰ ὡραῖα λόγια τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ λιγώτερο φαίνεται ὅτι προσέχουν ὁ νυμφίος καὶ ἡ νύμφη, γιὰ τοὺς ὁποίους τελεῖται τὸ μυστήριο.

Ὁ γάμος στὴν Κανᾶ καὶ τὸ πρῶτο θαῦμα

Στίχ. 1: ***«Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ».***

Ἡ τρίτη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποία ἔγινεν ὁ γάμος στὴν Κανᾶ, εἶνε ἡ τρίτη ἡμέρα μετὰ τὴν ἀναχώρησι τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνου γιὰ τὴ Γαλιλαία (α' 44). Ἀπὸ τὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνου μέχρι τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας ἦταν ἀπόστασι πορείας τριῶν περίπου ἡμερῶν. Ὁ Χριστὸς δὲν ἐκινεῖτο μὲ αὐτοκίνητα, συρμοὺς καὶ ἀεροπλάνα, ὅπως κινούμεθα ἐμεῖς σήμερα. Τὸ *«πλήρωμα τοῦ χρόνου»* γιὰ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ ἦταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν τὰ ταχύτατα μέσα συγκοινωνιῶν, ποὺ ὑπάρχουν σήμερα. Γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀποστολή του ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὡδοιποροῦσε ἐπὶ ὧρες καὶ ἡμέρες. *«Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά!»* (Ρωμ. ι' 15· Ἠσ. νβ' 7). Πόσον ὡραῖα εἶνε τὰ πόδια τῶν ἀποστόλων καὶ ἱεραποστόλων, ποὺ τρέχουν, περιοδεύουν καὶ κηρύττουν τὴ σωτηρία, κηρύττουν τὰ ἀγαθά, τὰ ὕψιστα ἀγαθά! Ἀλλ' ὡραιότερα ἀπὸ τὰ πόδια ὅλων τῶν ἀποστόλων καὶ ἱεραποστόλων εἶνε τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν ἀποστόλων καὶ ἱεραποστόλων, ποὺ ἐπὶ τρία ἔτη ὡδοιποροῦσε στὴν ἁγία Γῆ καὶ κήρυττε τὸ εὐαγγέλιο τῆς βασιλείας. Ὅσοι εἶνε πιστοί, ὑποτάσ-

σουν ὅλα τὰ μέλη τους στὸν Κύριο, ὑποτάσσουν καὶ τὰ πόδια τους. Δὲν ὁδηγοῦν τὰ βήματά τους σὲ ἁμαρτωλοὺς τόπους, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦν τὰ πόδια τους γιὰ νὰ πηγαίνουν ὅπου εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ κάνουν μικρή, ἔστω, ἱεραποστολή. Ὅσοι δὲν κινοῦνται γιὰ νὰ κάνουν ὀλίγη, ἔστω, ἱεραποστολή, αὐτοὶ δὲν εἶνε πραγματικῶς πιστοί.

Γιατί ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει ***«Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας»*** καὶ δὲν λέγει ἁπλῶς ***«Κανᾶ»***; Διότι ὑπῆρχε καὶ ἄλλη Κανᾶ, ἡ Κανᾶ τῆς Κοίλης Συρίας. Ἡ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας ἦταν σχετικῶς κοντὰ στὴ Ναζαρέτ, τὴν πατρίδα τῆς Παναγίας. Ἐκεῖ, στὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ***«γάμος ἐγένετο»***. Τὸ εὐφρόσυνο γεγονὸς τοῦ γάμου στοὺς Ἰσραηλῖτες ἑωρταζόταν ἐπὶ μία ὁλόκληρη ἑβδομάδα. Ἡ φράσι ***«γάμος ἐγένετο»*** σημαίνει τὴν ἔναρξι τοῦ ἑορτασμοῦ, τὸ πρῶτο δεῖπνο γιὰ τὸ γάμο.

Γιὰ τὸ γάμο πολλοὶ δὲν ἔχουν καλὴ ἰδέα. Θεωροῦν τὸ γάμο ἀσυμβίβαστο πρὸς τὴν πνευματικότητα, τὴ χριστιανικὴ πνευματικότητα. Λόγῳ τῆς σαρκικῆς ἐπαφῆς, σ᾽ αὐτοὺς ὁ γάμος φαίνεται ὡς ἀκαθαρσία καὶ ἁμαρτία. Βεβαίως μετὰ τὴν πτῶσι τοῦ ἀνθρώπου στὴν Ἐδὲμ εἰσέβαλε στὸν ἄνθρωπο ἡ πονηρία, καὶ τὴ σαρκικὴ ἐπαφὴ παρακολουθοῦν πονηρὰ ἡδονικὰ σκιρτήματα. Ἐν τούτοις ὁ γάμος αὐτὸς καθ᾽ ἑαυτὸν δὲν εἶνε ἁμαρτία. Ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν πτῶσι ἀπέβη πονηρός, ἀλλ᾽ ὁ γάμος δὲν εἶνε *«ἐκ τοῦ πονηροῦ»*. Ὁ γάμος εἶνε ἀπ᾽ τὸ Θεό. Ὁ Θεὸς δημιούργησε ἄνδρα καὶ γυναῖκα. Ὁ λόγος τῆς Γενέσεως, *«καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς»* (α΄ 27), ἔχει πολὺ βάθος. Ὅπως ἡ Θεότης δὲν εἶνε ἕνα πρόσωπο, ἀλλὰ περισσότερα, ἔτσι καὶ ἡ ἀνθρωπότης, ἡ ὁποία ἔγινε *«κατ᾽ εἰκόνα»* τῆς Θεότητος, δὲν εἶνε ἕνα πρόσωπο, ἀλλὰ περισσότερα. Ὅταν ὁ Θεὸς δημιούργησε τὴ γυναῖκα, *«ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ»*, λέγει ἡ Γένεσι (α΄ 22). Ὁ Θεός, δηλαδή, παρέλαβε τὴ γυναῖκα καὶ τὴν ἔφερε καὶ τὴν παρέδωσε στὸν Ἀδὰμ ὡς σύζυγό του. Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα ἔτσι, ὥστε μεταξύ τους νὰ ὑπάρχῃ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀντιστοιχία καὶ ἀνταπόκρισι. Καὶ ὁ Θεὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος νυμφαγωγός, ὁ πρῶτος νουνός! Ἀπὸ τὴ σχέσι ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς προέρχεται ἄλλος ἄνθρωπος, τὸ παιδί, καὶ ἔτσι διαιωνίζεται τὸ ἀνθρώπινο γένος. Κανεὶς δὲν ἔγινε ἀπὸ βράχο, ὅλοι προήλθαμε ἀπὸ ἕνα πατέρα καὶ μία μητέρα. Ἂς μὴ βλέπωμε τὴ σχέσι ἀνδρὸς καὶ

γυναικὸς καὶ τὴ δημιουργία ἑνὸς νέου ἀνθρώπου κατὰ τρόπο χυδαῖο. Ἡ σωματικὴ καὶ ἡ ψυχικὴ ἀντιστοιχία καὶ ἀνταπόκρισι μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ ἡ δημιουργία ἑνὸς νέου ἀνθρώπου εἶνε μυστήρια καὶ θαύματα Θεοῦ. Ὅταν ἕνα ζεῦγος ἀπέκτησε παιδί, ἄκουσα ἁπλοϊκὸ χριστιανὸ νὰ λέγῃ στοὺς γονεῖς: Ἤσασταν δύο, ἀποκτήσατε παιδί, γίνατε τρεῖς. Τώρα ὁμοιάζετε μὲ τὴν Ἁγία Τριάδα. Ὁ ἁπλοϊκὸς χριστιανὸς θεολόγησε.

Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἕνωσι ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς γίνονται εἰκὼν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πνευματικῆς ἑνώσεως Θεοῦ καὶ ἀνθρωπότητος, Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς εἶνε ὁ νυμφίος τῆς Συναγωγῆς. Κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Χριστός, ὁ σαρκωμένος Θεός, εἶνε ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας. Στὸ ὡραιότατο ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, ποὺ διαβάζεται κατὰ τὴν τέλεσι τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ὁ ἀπόστολος τονίζει, ὅτι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ σχέσι τοῦ Ἀδὰμ πρὸς τὴ γυναῖκα εἶνε *«μυστήριον μέγα»*, εἶνε δηλαδὴ μεγάλη μυστικὴ ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὴν ἀγάπη καὶ τὴ μυστικὴ ἕνωσι τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία. *«Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστί, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»* (Ἐφ. ε' 32). Ἡ μυστικὴ ἀλήθεια, ποὺ κρύπτεται στὴ σχέσι τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, εἶνε μεγάλης σημασίας, ἐγὼ δέ, λέγει ὁ ἀπόστολος, αὐτὴ τὴ μεγάλη μυστικὴ ἀλήθεια ἀναφέρω στὸ Χριστὸ καὶ στὴν Ἐκκλησία, ἐφαρμόζω στὴν πνευματικὴ ἕνωσι τοῦ νυμφίου Χριστοῦ μὲ τὴ νύμφη Ἐκκλησία. Ὅπως ὁ Ἀδὰμ ἀγαποῦσε τὴν Εὔα καὶ ἑνώθηκε μ' αὐτή, διότι ἡ Εὔα ἀπ' αὐτὸν προῆλθε, ἰδικό του μέλος ἦταν, ἔτσι καὶ ὁ Χριστός, ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ἀγαπᾷ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἑνώνεται πνευματικῶς μαζί της, διότι ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ Χριστὸ προῆλθε, σῶμα Χριστοῦ εἶνε ἡ Ἐκκλησία, μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ εἴμεθα οἱ πιστοί, *«ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ»* (Ἐφ. ε' 30).

Ἂν ὁ γάμος ἦταν χυδαία ὑπόθεσι, δὲν θὰ ἦταν ὑψηλὴ εἰκὼν τῆς ὑψίστης καὶ πνευματικωτάτης σχέσεως Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας.

Ὁ γάμος εἶνε θεοσύστατος καὶ εὐλογημένος θεσμός. Κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἡ παρθενικὴ ζωὴ εἶνε βεβαίως ἀνώτερη ἀπὸ τὸ γάμο. Ἀλλ' ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἔζησε τὴν παρθενικὴ ζωή, ὅπως τὴν παρθενία ἔτσι καὶ τὸ γάμο ὀνομάζει χάρισμα. *«Θέλω πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ*

οὕτως» (Α' Κορ. ζ' 7). Θέλω, λέγει ὁ Παῦλος, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶνε ὅπως καὶ ἐγώ, νὰ παραμένουν δηλαδὴ ἄγαμοι καὶ νὰ ζοῦν τὴν παρθενικὴ ζωή. Ἀλλὰ καθένας ἔχει δικό του χάρισμα ἀπὸ τὸ Θεό, αὐτὸς τοῦτο, ὁ ἄλλος ἐκεῖνο. Ἄλλος ἀπὸ τὸ Θεὸ ἔχει τὸ χάρισμα τῆς παρθενικῆς ζωῆς, καὶ ἄλλος ἔχει τὸ χάρισμα τοῦ γάμου.

Ὁ γάμος εἶνε μυστήριο τῆς φύσεως, καὶ στὸ Χριστιανισμὸ γίνεται μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Παῦλος προφήτευσε τὴν ἐμφάνισι αἱρετικῶν, ποὺ θὰ ἐμπόδιζαν τὸ γάμο. Καὶ πραγματικῶς ἐμφανίστηκαν τέτοιοι αἱρετικοί, οἱ Ἐγκρατῖτες, ποὺ θεωροῦσαν τὸ γάμο ἀκαθαρσία καὶ ἁμαρτία, καὶ τὸν ἐμπόδιζαν. Ὅταν τοὺς ρωτοῦσαν, «Ἕως πότε θὰ χάνωνται οἱ ἄνθρωποι;», ἐκεῖνοι ἀπαντοῦσαν, «Ἕως ὅτου θὰ γεννοῦν οἱ γυναῖκες»! Ἡ Ἐκκλησία καταδίκασε τοὺς Ἐγκρατῖτες ὡς αἱρετικούς.

Ὅταν ὁ γάμος εἶνε *«ἐν Κυρίῳ»* (Α' Κορ. ζ' 39), ὅταν δηλαδὴ συνάπτεται συμφώνως πρὸς τὸ θεῖο θέλημα, τότε ὁ Χριστὸς στὸ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας εὐλογεῖ τὸ γάμο. Εὐλόγησε δὲ τὸ γάμο ὁ Χριστὸς καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς δημοσίας δράσεώς του μὲ τὴν παρουσία του καὶ τὸ πρῶτο θαῦμα του στὸ γάμο τῆς Κανᾶ.

Ὅταν ἄρχισε ὁ ἑορτασμὸς τοῦ γάμου τῆς Κανᾶ, ***«ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ»***, σημειώνει ὁ εὐαγγελιστής, ἦταν ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ. Ἡ Παναγία ἦταν γνωστὴ ἢ συγγενὴς τοῦ γαμβροῦ ἢ τῆς νύμφης ἢ καὶ τῶν δύο, προσκλήθηκε στὸ γάμο καὶ ἦταν ἐγκαίρως ἐκεῖ, γιὰ νὰ βοηθήσῃ. Στοὺς γάμους καὶ σὲ ἄλλες ἑορτὲς καὶ ἐκδηλώσεις, ποὺ ἀπαιτοῦν ἑτοιμασίες, δὲν πρέπει νὰ πηγαίνωμε μόνο γιὰ νὰ τρῶμε καὶ νὰ πίνωμε, ἀλλὰ καὶ νὰ βοηθοῦμε. Ποικιλοτρόπως νὰ βοηθοῦμε, ἀναλόγως πρὸς τὶς ἀνάγκες τῶν ἄλλων καὶ τὶς ἰδικές μας δυνατότητες. Καὶ ἂν δὲν μποροῦμε νὰ βοηθήσωμε ἀλλιῶς, νὰ βοηθοῦμε τοὐλάχιστο μὲ καλὲς συμβουλὲς καὶ μὲ τὰ χέρια μας. Ἡ Παναγία ἔδειξε ἐνδιαφέρον καὶ βοήθησε στὸ γάμο τῆς Κανᾶ.

Ἡ Παναγία ἐδῶ δὲν ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομά της Μαρία, ἀλλ' ἀναφέρεται ὡς ***«ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ»***. Τὸ ὄνομα Μαρία ἔχει σπουδαία σημασία, σημαίνει *«κυρία, ἀρχόντισσα»*. Ἀλλ' ἡ ἰδιότης τῆς Παναγίας ***«ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ»*** γίνεται ὀνομασία κατὰ πολὺ σπουδαιότερη καὶ τιμητικώτερη ἀπὸ τὸ ὄνομα Μαρία. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε τὸ μεγαλύτερο καὶ ἐνδοξότερο πρόσωπο, ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο καὶ ἐνδοξότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ἐνδό-

ξους τῆς γῆς. Καὶ ἡ Παναγία ὡς ***«ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ»*** εἶνε ἡ ἐνδοξότερη καὶ εὐτυχέστερη γυναῖκα. Ἡ ὀνομασία ***«ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ»*** ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ὀνομασία *«ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου»*, ποὺ ἔδωσεν ἡ Ἐλισάβετ στὴν Παρθένο (Λουκ. α' 43), καὶ μὲ τὰ ὀνόματα *«Θεομήτωρ»* καὶ *«Θεοτόκος»*, ποὺ ἔδωσεν ἡ Ἐκκλησία. Τὰ ὀνόματα *«Θεομήτωρ»* καὶ *«Θεοτόκος»* περιλαμβάνουν τὸ *«μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον»*, γιὰ τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος. *«Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί»* (Α' Τιμ. γ' 16). Ὁ Θεὸς φανερώθηκε μὲ σάρκα, τὴν ὁποία προσέλαβε ἀπὸ τὰ αἵματα τῆς ἁγίας Παρθένου. Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος κάνοντας μία γυναῖκα μητέρα του. Πόσο τιμητικὸ εἶνε γιὰ τὴν Παρθένο Μαρία, ὅτι ὀνομάζεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ***«μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ»***, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου *«μήτηρ τοῦ Κυρίου»* καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ *«Θεομήτωρ»* καὶ *«Θεοτόκος»*! Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ πιστοὶ ἔχουμε ἀνάλογες τιμητικὲς ὀνομασίες. Ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ὀνομαζόμεθα *«οἱ τοῦ Χριστοῦ»* (Γαλ. ε' 24), *«μέτοχοι τοῦ Χριστοῦ»* (Ἑβρ. γ' 14) καὶ *«Χριστιανοί»* (Πράξ. ια' 26), ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Παναγία κατὰ νόμον ἦταν καὶ ὠνομαζόταν γυναῖκα τοῦ Ἰωσήφ (Ματθ. α' 20). Ἀλλὰ μετὰ τὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ ποτὲ πλέον δὲν ἀναφέρεται ὡς γυναῖκα τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλ' ὡς μητέρα τοῦ Ἰησοῦ. Πρὸ τῆς φυγῆς στὴν Αἴγυπτο ὁ ἄγγελος δὲν εἶπε στὸν Ἰωσήφ, «Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν γυναῖκά σου καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον», ἀλλ' εἶπε, *«Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον»* (Ματθ. β' 13. Ἰδὲ καὶ στίχ. 14,20,21). Εἶνε καὶ τοῦτο ἕνα ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου. Διότι, ἀφοῦ ἡ Παναγία δὲν εἶχε σαρκικὴ σχέσι μὲ τὸν Ἰωσὴφ ὅταν ἀκόμη ὠνομαζόταν γυναῖκα τοῦ Ἰωσήφ, μέχρι δηλαδὴ τὴ γέννησι τοῦ Ἰησοῦ, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ δεχθοῦμε, ὅτι εἶχε σαρκικὴ σχέσι μὲ τὸν Ἰωσὴφ κατόπιν, ὅταν πλέον δὲν ὠνομαζόταν γυναῖκα τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλὰ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ; Κατὰ τὸν ὡραιότατο συμβολικὸ λόγο τοῦ προφήτου, ἡ πύλη, ἀπὸ τὴν ὁποία πέρασε ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, δὲν ἄνοιξε, ἀλλὰ παρέμεινε κλεισμένη, σφραγισμένη (Ἰεζ. μδ' 2). Ἡ Παρθένος παρέμεινεν ἀειπάρθενος. Συμφώνως πρὸς τὸ Παροιμ. δ' 3 κατὰ τὸ Ἑβραϊκό, ὁ Χριστὸς εἶνε μονογενὴς στὴ μητέρα του. Ἡ Παναγία εἶνε μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, ὄχι ἄλλων παιδιῶν, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Προτεστάντες καὶ οἱ Ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ.

Ἡ Παναγία ζοῦσε τὴν παρθενικὴ ζωὴ καὶ εἶνε ἡ κορυφαία τοῦ

χοροῦ τῶν παρθένων. *«Χαῖρε, καλὴ κουροτρόφε παρθένων!»*. Ἡ Παναγία κατ' οὐσίαν, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, ἦταν μοναχή. Στὴν ἁγιογραφία ἡ Παναγία παρίσταται καὶ ὡς μοναχή, Γερόντισσα. Ἐν τούτοις ἡ Παναγία δὲν θεώρησε, ὅτι ἀπᾴδει πρὸς τὸν παρθενικὸ καὶ μοναχικὸ χαρακτῆρα τῆς ζωῆς της νὰ παρευρεθῇ στὸ γάμο τῆς Κανᾶ. Πολλοὶ μοναχοὶ καὶ πολλὲς μοναχὲς θεωροῦν τὸ γάμο κοσμικὴ ὑπόθεσι καὶ ἀρνοῦνται νὰ παρευρεθοῦν στὴν τέλεσι τοῦ μυστηρίου, ἔστω καὶ ἂν μὲ τὸ γαμβρὸ ἢ τὴ νύμφη συνδέονται διὰ στενῶν φιλικῶν ἢ συγγενικῶν δεσμῶν. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψι καὶ συμπεριφορὰ εἶνε ἐσφαλμένη. Κανένα μοναχικὸ πρόσωπο δὲν εἶνε ἀνώτερο ἀπὸ τὴν Παναγία, ποὺ παραβρέθηκε στὸ γάμο τῆς Κανᾶ. Καὶ ἂς ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Ὀρθόδοξος χριστιανικὸς γάμος εἶνε ἱερώτερος ἀπὸ τὸ γάμο τῆς Κανᾶ, διότι εἶνε μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῷ ὁ γάμος ἐκεῖνος δὲν ἦταν μυστήριο.

Στίχ. 2: ***«Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον»***.

Προσκλήθηκε στὸ γάμο καὶ ὁ Ἰησοῦς. Ἡ Παναγία ἦταν στὸ γάμο ἐγκαίρως, ὁ Ἰησοῦς προσκλήθηκε ὅταν ἀφίχθηκε ἀπὸ τὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνου. Προσκλήθηκαν καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἕξι τὸν ἀριθμό: Πέτρος καὶ Ἀνδρέας, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, Φίλιππος καὶ Ναθαναήλ. Κυρίως προσκλήθηκε ὁ Ἰησοῦς, οἱ δὲ μαθηταὶ προσκλήθηκαν χάριν τοῦ Ἰησοῦ. Γιὰ νὰ χαριτολογήσωμε λίγο, κοντὰ στὸ βασιλικὸ ποτίζεται καὶ ἡ γλάστρα.

Ὅπως ἡ Παναγία, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἀρνήθηκε νὰ παρευρεθῇ στὴν ἑορτὴ τοῦ γάμου. Ὁ Χριστὸς σὰν ἄνθρωπος δὲν ἦλθε σὲ γάμου κοινωνία, ἔζησε τὴν παρθενικὴ ζωή, ἐνσάρκωσε τὸ παρθενικὸ ἰδεῶδες πλήρως καὶ τελείως. Ἐν τούτοις καὶ ὁ Χριστὸς δὲν θεώρησε ἀσύμφωνο πρὸς τὸ παρθενικὸ ἰδεῶδες νὰ παρευρεθῇ στὸ γάμο τῆς Κανᾶ. Ὁ νομοθέτης τοῦ γάμου πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ περιφρονήσῃ τὸ γάμο; Ὁ Χριστὸς πῆγε στὸ γάμο τῆς Κανᾶ γιὰ νὰ τιμήσῃ τὸ νυμφίο, τὴ νύμφη καὶ τοὺς οἰκείους των, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα γιὰ νὰ τιμήσῃ τὸ θεοΐδρυτο θεσμὸ τοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος κατόπιν θὰ γινόταν καὶ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας του.

Στίχ. 3: ***«Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· οἶνον οὐκ ἔχουσι»***.

Μεταφράζουμε: «*Καὶ ὅταν τελείωσε τὸ κρασί, ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ λέγει σ' αὐτόν· κρασὶ δὲν ἔχουν*».

Στοὺς γάμους, γεγονότα κατ' ἐξοχὴν εὐφρόσυνα, καταναλώνεται πολὺ κρασί. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰσραηλιτικὸς γάμος διαρκοῦσε ὁλόκληρη ἑβδομάδα, προστέθηκαν δὲ στοὺς συνδαιτυμόνες καὶ ἑπτὰ ἄτομα, ποὺ δὲν προβλέπονταν, ὁ Ἰησοῦς δηλαδὴ καὶ οἱ ἕξι μαθηταί του, τὸ κρασὶ ἐξαντλήθηκε. Ἡ Παναγία δὲν ἔμεινε ἀδιάφορη γιὰ τὴν ἔλλειψι τοῦ οἴνου, ἀλλ' ἔδειξεν ἐνδιαφέρον, διδάσκοντας μὲ τὸ παράδειγμά της νὰ δείχνωμε καὶ ἐμεῖς ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν συνανθρώπων. Ἡ Παναγία πλησίασε τὸν Υἱό της καὶ τοῦ εἶπε: Κρασὶ δὲν ἔχουν. Γιατί εἶπε αὐτὸ τὸ λόγο ἡ Παναγία; Διότι περίμενε νὰ γίνῃ θαῦμα ἀπὸ τὸν Υἱό της, θαῦμα καταπληκτικό. Αὐτὸς ὁ λόγος κατ' οὐσίαν ἦταν αἴτημα τῆς Παναγίας μὲ τρόπο εὐγενῆ, γιὰ νὰ κάνῃ ὁ Ἰησοῦς θαῦμα. Ἀλλὰ τοῦτο, τὸ νὰ περιμένῃ ἡ Παναγία θαῦμα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, εἶνε περίεργο. Διότι μέχρι τότε ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε κανένα θαῦμα. Τὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια ἀναφέρουν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε θαύματα ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία. Ἔκανε πουλάκια ἀπὸ πηλό, φυσοῦσε καὶ ζωντάνευαν! Ἀλλ' αὐτὰ εἶνε παραμύθια. Ρητῶς ὁ εὐαγγελιστὴς στὸ στίχ. 11 γιὰ τὸ θαῦμα τοῦ οἴνου στὸ γάμο τῆς Κανᾶ λέγει, ὅτι αὐτὸ ἦταν «*ἡ ἀρχὴ τῶν σημείων*» τοῦ Ἰησοῦ, τὸ πρῶτο θαῦμα τοῦ Χριστοῦ. Μέχρι τὴν ἀρχὴ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του ὁ Ἰησοῦς ἔζησε ταπεινὴ καὶ ἄσημη ἰδιωτικὴ ζωή. Εἶπαν, ὅτι τὸ μεγαλύτερο θαῦμα εἶνε, ὅτι μέχρι τὸ τριακοστὸ ἔτος ὁ Χριστὸς δὲν ἔκανε κανένα θαῦμα, ἂν καὶ ὡς παντοδύναμος Θεὸς θὰ μποροῦσε νὰ γεμίσῃ τὸν κόσμο μὲ θαύματα. Ὅταν ἐμεῖς ἔχωμε κἄποια σπουδαία ἱκανότητα, δὲν βλέπουμε τὴν ὥρα νὰ τὴν ἐκδηλώσωμε καὶ νὰ τὴν ἐπιδείξωμε! Ἀκενόδοξος ὁ Χριστός, κενόδοξοι ἐμεῖς...

Ἀφοῦ μέχρι τότε ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε κάνει οὔτε ἕνα θαῦμα, πῶς ἐπῆλθε στὴ διάνοια τῆς Παναγίας νὰ ζητήσῃ θαῦμα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ; Μπορεῖ νὰ ἔλθῃ κἄποιος καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ μένα νὰ κάνω θαυματουργικῶς κρασί; Ὄχι βεβαίως, διότι δὲν ἄκουσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ κάνω θαύματα. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν Ἰησοῦ μέχρι τότε δὲν εἶχαν ἀκούσει νὰ ἔκανε κανένα θαῦμα.

Γιὰ νὰ ἐξηγήσουν τὸν περίεργο λόγο τῆς Παναγίας πρὸς τὸν Ἰησοῦ οἱ ἑρμηνευταὶ λέγουν: Ναὶ μὲν ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε κάνει μέχρι τότε θαῦμα, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ εἶχαν γίνει θαύματα. Ἡ Παναγία ἀξιώθηκε ἀγγελοφανείας κατὰ τὸν εὐαγ-

γελισμό. Συνέλαβεν *«ἀσπόρως»*, χωρὶς σπέρμα ἀνδρός, καὶ γέννησεν *«ἀνωδίνως»*, χωρὶς ὠδῖνες, χωρὶς πόνους τοκετοῦ. Ἄστρο ἐμφανίστηκε κατὰ τὴ γέννησι καὶ ὡδήγησε τοὺς μάγους. Ἄγγελοι ἐπίσης ἐμφανίστηκαν κατὰ τὴ γέννησι. Ἄγγελος πάλιν ἐμφανίστηκε πρὸ τῆς φυγῆς στὴν Αἴγυπτο, καὶ πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Θαυμαστὰ λόγια γιὰ τὸν Ἰησοῦ εἶπεν ὁ Γαβριήλ, ὁ ἄγγελος ποὺ ἐμφανίστηκε στὸν Ἰωσήφ, καὶ ὁ ἄγγελος ποὺ ἐμφανίστηκε στοὺς ποιμένες. Θαυμαστὰ ἐπίσης λόγια εἶπαν ἅγιοι ἄνθρωποι, ἡ Ἐλισάβετ καὶ ὁ πρεσβύτης Συμεών. Ὅλα δὲ τὰ θαυμαστὰ γεγονότα καὶ λόγια ἡ Παναγία διατηροῦσε στὴν ψυχή της καὶ περίμενε νὰ ἰδῇ, τί θὰ συνέβαινε μὲ τὸ θαυμαστὸ παιδί της.

Τώρα δὲ στὸ γάμο τῆς Κανᾶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ ἀσφαλῶς ἡ Παναγία ἔμαθε, τί κήρυττε γιὰ τὸν Υἱό της ὁ θαυμαστὸς προφήτης καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης. Ἀσφαλῶς ἐπίσης ἔμαθε τὶς καταπληκτικὲς ἀποκαλύψεις, ποὺ μὲ ὑπερφυσικὴ γνῶσι ἔκανε ὁ Ἰησοῦς στὸ Σίμωνα Πέτρο καὶ στὸ Ναθαναήλ. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἡ Παναγία καταλάβαινε, ὅτι ὁ υἱός της ἦταν πρόσωπο ἐξαιρετικό. Ἀλλ' αὐτά, νομίζουμε, δὲν εἶνε ἀρκετὰ νὰ ἐξηγήσουν, πῶς ἡ Παναγία ζητοῦσε καὶ περίμενε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ νὰ κάνῃ θαυματουργικῶς κρασί. Ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὸ καιρὸ δημοσίας δράσεως καὶ θαυματουργιῶν τοῦ Ἰησοῦ οἱ μαθηταί, ἂν καὶ εἶχαν δεῖ πλῆθος θαύματα, δὲν σκέφτηκαν, ὅτι ὁ Χριστὸς μποροῦσε νὰ κάνῃ θαυματατουργικῶς ψωμὶ καὶ νὰ θρέψῃ τὸ λαὸ στὴν ἔρημο. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ δύο θαύματα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, σὲ μιὰ περίπτωσι, ποὺ οἱ μαθηταὶ λησμόνησαν νὰ πάρουν ἄρτους, δὲν σκέφτηκαν, ὅτι ὁ Χριστὸς μποροῦσε νὰ κάνῃ ἄρτους θαυματουργικῶς (Ματθ. ιστ' 5-10). Πῶς λοιπὸν ἡ Παναγία περίμενε ἀπὸ τὸν υἱό της νὰ κάνῃ οἶνο θαυματουργικῶς; Ἡ μόνη ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησι εἶνε, ὅτι ἡ Παναγία εἶχεν ἔμπνευσι καὶ παρόρμησι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅπως μὲ θεία ἔμπνευσι καὶ παρόρμησι ἡ Παναγία συνέθεσε καὶ εἶπε τὸν ὑπέροχο καὶ προφητικὸ ἐκεῖνο ὕμνο, *«Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον»*, ἔτσι μὲ θεία ἔμπνευσι καὶ παρόρμησι σκέφτηκε γιὰ θαῦμα καὶ εἶπε στὸ Χριστό, *«κρασὶ δὲν ἔχουν»*. Εἶχε θεία ἔμπνευσι ἡ Ἐλισάβετ (Λουκ. α' 41-45), καὶ πῶς νὰ μὴ εἶχεν ἡ Παναγία;

Στίχ. 4: *«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου»*.

Ὁ Ἰησοῦς κατάλαβε, ὅτι ἡ μητέρα του ἤθελε νὰ κάνῃ θαῦμα. Καὶ ὁμιλεῖ σ' αὐτὴ μὲ τρόπο, ποὺ φαίνεται νὰ δείχνῃ ἔλλειψι σεβασμοῦ πρὸς τὴ μητέρα του. Ἡ φράσι, ***«Τί ἐμοὶ καὶ σοί;»***, βρίσκεται πολλὲς φορὲς στὴ Γραφή. Ἀρχικῶς σημαίνει, «Τί κοινὸ ὑπάρχει μεταξὺ σὲ μένα καὶ σὲ σένα; Ποιά σχέσι ἔχω ἐγὼ μὲ σένα;». Ἔπειτα, ὅπως ἐδῶ, αὐτὴ ἡ φράσι σημαίνει, *«Τί ἐπεμβαίνεις στὸ ἔργο μου; Τί ἀναμιγνύεσαι στὶς ὑποθέσεις μου;»*. Αὐθάδης φαίνεται αὐτὸς ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ πρὸς τὴ μητέρα του. Καὶ ἡ ἐντύπωσι αὐτὴ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν προσφώνησι ***«γύναι»***. Ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Τί ἐμοὶ καὶ σοί, μῆτερ;», ἀλλὰ λέγει, ***«Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι;»***. *«Τί ἀναμιγνύεσαι στὶς ὑποθέσεις μου, γυναῖκα;»*. Ἔτσι ὁ Χριστὸς θὰ προσφωνήσῃ τὴ μητέρα του καὶ πάνω ἀπ' τὸ σταυρό: *«Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου»* (Ἰωάν. ιθ' 26). *Γυναῖκα, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.*

Τὸ ***«Οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου»*** σημαίνει, *«Δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου»*. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἤθελε νὰ σπεύσῃ νὰ κάνῃ θαῦμα, ὅπως θὰ ἔσπευδε κενόδοξος θαυματουργός, γιὰ νὰ ἐπιδείξῃ ὑπερφυσικὴ δύναμι καὶ νὰ θαυμασθῇ.

«Τί ἀναμιγνύεσαι στὶς ὑποθέσεις μου, γυναῖκα; Δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου»!

Γιατί ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο στὴ μητέρα του; Δὲν σέβεται τὴ μητέρα του; Μὴ γένοιτο νὰ σκεφθοῦμε τέτοιο πρᾶγμα γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ μὲ τέτοιο τρόπο σκοπίμως. Θέλει νὰ διδάξῃ τὴ μητέρα του μιὰ μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι βγῆκε πλέον ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ καὶ μπῆκε στὴ δημοσία ζωή· βγῆκε ἀπὸ τὴ μικρὴ οἰκογένεια καὶ μπῆκε στὴ μεγάλη οἰκογένεια, τὴν ἀνθρωπότητα· δὲν ἀνήκει πλέον στὴ μικρή, ἀλλὰ στὴ μεγάλη οἰκογένεια· καὶ δὲν πρέπει πλέον νὰ τὸν βλέπῃ ὡς υἱό της καὶ ὑποτακτικό της, ἀλλ' ὡς Μεσσία, ὡς Διδάσκαλό της καὶ ὡς Κύριό της.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Παρθένο Μαρία, ***«Τί ἐμοί καὶ σοί, γύναι; Οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου»***, ὑπενθυμίζει ἕνα ἄλλο λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν ἄλλη Μαρία, τὴ Μαγδαληνή, μετὰ τὴν ἀνάστασί του: *«Μή μου ἅπτου. Οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν Πατέρα μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου...»* (Ἰωάν. κ' 17). *Νὰ μή με ἐγγίζῃς· Βεβαίως δὲν ἀνέβηκα ἀκόμη πρὸς τὸν Πατέρα μου. Ἀλλὰ πήγαινε καὶ εἰπὲ στοὺς ἀδελφούς μου: Ἀνεβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου...* Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Ἰησοῦς ἤθελε νὰ διδάξῃ τὴ Μαγδαληνὴ Μα-

ρία, ὅτι μὲ τὴν ἀνάστασί του ξέφυγε ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο, εἰσῆλθε σὲ ἄλλη σφαῖρα, ἀνωτάτη σφαῖρα, τὴ σφαῖρα τῆς δόξης, καὶ δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ τὸν βλέπῃ μὲ τὴν ἰδέα καὶ τὴν οἰκειότητα, ποὺ τὸν ἔβλεπε μέχρι τότε. Δὲν ἦταν πλέον ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ἀλλ' ὁ δοξασμένος Ἰησοῦς, ὁ ἀποδειχθεὶς διὰ τῆς ἀναστάσεώς του Υἱὸς τοῦ Πατρός, Κύριος καὶ Θεός.

Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε στὴ Μαγδαληνὴ Μαρία τὸ ὑψηλὸ τοῦτο δίδαγμα γιὰ τὸ πρόσωπό του, κατόπιν ἐπέτρεψε νὰ τὸν ἐγγίσῃ καὶ αὐτὴ καὶ οἱ ἄλλες μυροφόρες, ὅπως ἀποδεικνύει τὸ χωρίο Ματθ. κη' 9, *«Αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ»*. Οἱ μυροφόρες δηλαδὴ πλησίασαν τὸν ἀναστάντα Κύριο, ἔπιασαν τὰ πόδια του καὶ τὸν προσκύνησαν. Ἔτσι καὶ στὴν Παρθένο Μαρία ὁ Χριστός, ἀφοῦ πρῶτα ἔδωσε σ' αὐτὴ τὸ δίδαγμα, νὰ μὴ τὸν βλέπῃ πλέον ὡς ὑποτακτικό της, ἀλλὰ μὲ ἀνώτερη ἰδέα, κατόπιν ἔκανε τὸ θέλημά της, ἔκανε τὸ νερὸ κρασί.

Στίχ. 5: *«Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε»*.

Μεταφράζουμε: *«Λέγει ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ στὰ πρόσωπα, ποὺ διακονοῦσαν στὸ γάμο: Κάνετε ὅ,τι σᾶς εἰπῇ»*.

Καίτοι ὁ Χριστὸς εἶπε στὴν Παναγία, *«Τί ἀναμιγνύεσαι στὶς ὑποθέσεις μου, γυναῖκα; Δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου»*, ἡ Παναγία ἤξερε, ὅτι τὸ θαῦμα θὰ γινόταν, καὶ γι' αὐτὸ στὰ πρόσωπα, ποὺ ὑπηρετοῦσαν στὸ γάμο, εἶπε νὰ κάνουν ὅ,τι ὁ Ἰησοῦς θὰ τοὺς ἔλεγε. Περίεργο πρᾶγμα, ὁ Χριστὸς νὰ ὁμιλῇ κατὰ τρόπο ἀρνητικὸ καὶ ἡ Παναγία νὰ εἶνε βεβαία, ὅτι τὸ θαῦμα θὰ γίνῃ! Πῶς ἐξηγεῖται τοῦτο; Οἱ ἑρμηνευταὶ λένε, ὅτι ἀπὸ τὸ ὕφος καὶ τὸν τόνο τῆς φωνῆς τοῦ Ἰησοῦ ἡ μητέρα του κατάλαβε, ὅτι τὸ θαῦμα θὰ γινόταν. Ἀλλὰ τὸ ὕφος τοῦ Ἰησοῦ ἦταν αὐστηρό, δὲν ἦταν συγκαταβατικό. Ἡ Παναγία ἤξερε, τί θὰ ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς στὰ ὑπηρετοῦντα πρόσωπα καὶ τί θὰ ἐνεργοῦσε θαυματουργικῶς, διότι εἶχε ἐσωτερικὴ πληροφορία ἀπὸ ἔμπνευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Παράδοξα καὶ μυστηριώδη πράγματα περιέχει ἡ Γραφή, ἀδιανόητα καὶ ἀνεπινόητα φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Ἂν τὸ Εὐαγγέλιο ἦταν μυθιστόρημα, δὲν θὰ ἔγραφε τέτοια παράδοξα, ὁ Ἰησοῦς νὰ λέγῃ, *«Δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου»*, καὶ ἡ Παναγία νὰ λέγῃ, *«κάνετε ὅ,τι σᾶς εἰπῇ»*, τὸ θαῦμα δηλαδὴ θὰ γίνῃ. Ἡ Παναγία μί-

λησε ἔτσι, διότι μίλησε θεοπνεύστως. Καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἔγραψε ἔτσι, διότι ἔγραψε θεοπνεύστως. Προκατειλημμένοι, ἐπιπόλαιοι καὶ αὐτοκατάκριτοι ὅσοι ἀρνοῦνται τὴν ὕπαρξι Θεοῦ καὶ τὴ θεοπνευστία τῆς Γραφῆς.

Καίτοι ἡ ὥρα τῆς θαυματουργίας δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη, ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ θέλημα τῆς μητέρας του, ἐπέσπευσε τὴ θαυματουργία. Τόσο πολὺ ἰσχύει ἡ Παναγία στὸ Χριστό! Ὁ Χριστὸς ἀκούει ὅλους τοὺς Ἁγίους του, καὶ περισσότερο ἀκούει τὴν Παναγία μητέρα του. *«Πολὺ ἰσχύει δέησις μητρὸς πρὸς εὐμένειαν Δεσπότου»*, λέγει ἡ Ἐκκλησία.

«Ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε», εἶπεν ἡ Παναγία. *Ὅ,τι σᾶς εἰπῇ, νὰ τὸ κάνετε.* Αὐτὸς ὁ λόγος τῆς Παναγίας πρὸς τοὺς διακονοῦντας στὸ γάμο ἰσχύει γιὰ ὅλους μας. Ὅ,τι λέγει ὁ Χριστός, πρέπει νὰ τὸ κάνωμε. Διότι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, καὶ ὁ λόγος του εἶνε νόμος, ὑπέρτατος νόμος. Ἡ δὲ ἐκτέλεσι τοῦ νόμου τοῦ Χριστοῦ εἶνε γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα μας. Ἀλλ' ἀπ' ὅσα λέγει ὁ Χριστός, ἐμεῖς πράττουμε λίγα. Πράττουμε δὲ καὶ πολλὰ ἀντίθετα. Ἡ Παναγία ἔπραττε τὸ θεῖο θέλημα, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς τὴν ἄκουσε. Ἂν ἀγωνιζώμεθα νὰ πράττωμε καὶ ἐμεῖς τὸ θεῖο θέλημα, θὰ εἰσακουώμεθα, καὶ θὰ ἰδοῦμε θαῦμα ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ. Θὰ ἰδοῦμε τὸ θαῦμα τῆς παλιγγενεσίας, τὸν καινούργιο οὐρανὸ καὶ τὴν καινούργια γῆ, τὴ νέα τάξι πραγμάτων, τὴν τελείως τελεία, τὴν ἀπερίγραπτη, ἀφάνταστη καὶ αἰωνία.

Στίχ. 6: ***«Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς»***.

Ἐκεῖ, στὸ σπίτι, ὅπου γινόταν ὁ γάμος, ἦταν ἕξι λίθινες ὑδρίες, δοχεῖα ὕδατος, στάμνες. Ἕξι μαθητὰς ἔφερε μαζί του ὁ Χριστός, ἕξι στάμνες ἐκλεκτὸ κρασὶ προσέφερε στὸ σπίτι, ποὺ τὸν κάλεσε στὸ γάμο μὲ τοὺς μαθητάς του. Στοὺς γάμους οἱ προσκεκλημένοι προσφέρουν δῶρα. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς καὶ οἱ μαθηταί του τί νὰ προσέφεραν; Ἀκτήμων ὁ Χριστός, πτωχοὶ οἱ μαθηταί του. Ἐν τούτοις ὁ ἀκτήμων Ἰησοῦς προσέφερε τὸ πιὸ ὡραῖο δῶρο. Ἔκανε τὸ θαῦμα καὶ προσέφερε τὸ ἐκλεκτότερο καὶ εὐφροσυνότερο κρασὶ ἀπ' ὅσα γεύτηκαν ποτὲ οἱ ἄνθρωποι. Ἕξι στάμνες, μία στάμνα γιὰ καθένα ἀπὸ τοὺς ἕξι μαθητάς! Λαμπρὴ ἀνταμοιβὴ γιὰ τὴ φιλοξενία καὶ τὴν περιποίησι, τῆς ὁποίας ἔτυχεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταί του.

Ἂς ἐπιτραπῇ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι: Ἂν προσφέρωμε κἄτι στὸ Χριστό, ὁ Χριστὸς βγάζει τὴν ὑποχρέωσι μὲ τὸ παραπάνω.

Οἱ ἕξι στάμνες ἦταν ἐκεῖ, στὸ σπίτι, ***«κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων»***, συμφώνως δηλαδὴ πρὸς τὸ ἔθιμο τῶν Ἰουδαίων γιὰ καθαρισμό. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν παραλάβει ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τηροῦσαν τὴν παράδοσι, νὰ πλύνουν καλὰ τὰ χέρια τους πρὸ τοῦ φαγητοῦ, μετὰ τὸ φαγητὸ καὶ ὅταν ἐπέστρεφαν ἀπὸ τὴν ἀγορά. Καὶ ἄλλους καθαρισμοὺς ἔκαναν οἱ Ἰουδαῖοι συμφώνως πρὸς τὴν παράδοσι τῶν πρεσβυτέρων (Μάρκ. ζ' 1-4). Καὶ γιὰ τοὺς καθαρισμοὺς χρησιμοποιοῦσαν τὸ νερό, ποὺ ἦταν μέσα στὶς στάμνες. Ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει, ὅτι οἱ ἕξι ἐκεῖνες στάμνες ἦταν ἐκεῖ γιὰ τὸν καθαρισμό, διότι θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ποτὲ δὲν χρησιμοποιήθηκαν ὡς δοχεῖα κρασιοῦ.

Κάθε μία ἀπὸ τὶς ἕξι ἐκεῖνες στάμνες χωροῦσε δύο ἢ τρεῖς μετρητάς. Κάθε μετρητὴς ἦταν 35 περίπου κιλά. Οἱ ἕξι στάμνες μαζὶ χωροῦσαν 500 περίπου κιλά. 500 περίπου κιλὰ κρασὶ ἔκανε ὁ Χριστὸς καὶ προσέφερε στὸ γάμο! Ποῖος ἄλλος προσέφερε τόσο μεγάλο, ἀλλὰ καὶ τόσο ἐκλεκτὸ καὶ εὐφρόσυνο δῶρο;

Ἂν ἦταν ἐκεῖ καὶ ἄλλες στάμνες, ὁ Χριστὸς θὰ ἔκανε περισσότερο κρασί. Θὰ ἔλεγε νὰ γεμίσουν καὶ ἐκεῖνες οἱ στάμνες μὲ νερό, καὶ θὰ ἔκανε καὶ σ' ἐκεῖνες τὸ νερὸ κρασί. Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ζωντανὰ δοχεῖα. Καὶ ὅσο χωρητικώτεροι καὶ δεκτικώτεροι τῆς θείας χάριτος εἴμεθα, τόσο περισσότερη χάρι μᾶς δίνει ὁ Θεός. Εἴμεθα στενόκαρδοι; Λίγη χάρι ἔρχεται στὴν καρδιά μας. Πλατύνουμε τὴν καρδιά μας; Πολλὴ χάρι ἔρχεται σ' αὐτή. *«Ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται... πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς»*, φωνάζει ὁ μέγας Παῦλος (Β' Κορ. στ' 11,13). *Ἡ δική μας καρδιὰ ἔχει γίνει πλατειά. πλατυνθῆτε καὶ σεῖς·* κάνετε τὴν καρδιά σας πλατειά. Ὁ ἀπόστολος ζητεῖ πλατειὰ καρδιά, γιὰ νὰ χωρῇ μέσα πολλὴ ἀγάπη. Ἀλλὰ πολλὴ ἀγάπη δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς πολλὴ χάρι. Ἂς πλατύνωμε, ὅσο μποροῦμε, περισσότερο τὶς πτωχὲς καρδιές μας, γιὰ νὰ ἔλθῃ μέσα τους περισσότερη χάρι, γιὰ νὰ πλουτισθοῦν σὲ χάρι καὶ σὲ κάθε εὐλογία.

Ὁ Χριστὸς ἔκανε πολὺ κρασὶ στὸ γάμο τῆς Κανᾶ, γιὰ νὰ δείξῃ τὸν πλοῦτο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καλωσύνης του. Ὁ Χριστὸς εἶνε πλουσιοπάροχος καὶ γενναιόδωρος. Κἄποιος, λέγει ἕνα ἀνέκδοτο, ζήτησε ἕνα μικρὸ δῶρο ἀπὸ ἕνα βασιλιᾶ. Καὶ ὁ βασιλιᾶς τοῦ ἔδωσε μεγάλο δῶρο. Καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἐξέφρασε τὴν ἔκπληξί του γιὰ

τὸ μεγάλο δῶρο, ὁ βασιλιᾶς τοῦ εἶπε: Δὲν ξέρεις, ὅτι εἶμαι βασιλιᾶς, καὶ σὰν βασιλιᾶς δὲν μπορῶ νὰ δίνω μικρὰ πράγματα; Εἶνε μειωτικὸ γιὰ ἕνα βασιλιᾶ νὰ δίνῃ μικρὰ πράγματα. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων, καὶ γι' αὐτὸ δίνει τὰ μεγαλύτερα πράγματα. Ὁ Χριστὸς εἶνε Θεὸς καὶ δίνει τὰ πάντα, ὅλα τὰ ὑλικὰ καὶ ὅλα τὰ πνευματικὰ ἀγαθά. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερο εἶνε ἡ χάρι τοῦ Χριστοῦ «*ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις*» (Τίτ. β' 11). Ἂς κάνωμε τοὺς ἑαυτούς μας, ὅσο τὸ δυνατό, περισσότερο δεκτικοὺς καὶ χωρητικοὺς τῆς θείας χάριτος, γιὰ νὰ λάβωμε περισσότερη χάρι, καὶ νὰ ἐπιτύχωμε μεγαλύτερη σωτηρία καὶ δόξα.

Μερικοὶ ἀνόητοι καὶ ἀσεβεῖς κατηγοροῦν τὸ Χριστό, ὅτι κάνοντας πολὺ κρασὶ στὸ γάμο τῆς Κανᾶ ὑπέθαλψε τὴν πολυποσία καὶ τὴ μέθη τῶν συνδαιτυμόνων. Ἀλλὰ τότε ἂς κατηγορήσουν τὸ Χριστὸ καὶ διότι κάθε χρόνο μὲ ἀφθονία δίνει τὸ προϊὸν τῆς ἀμπέλου καὶ γεμίζουν τὰ βαρέλια μὲ κρασιά. Ὁ Χριστὸς δίνει τὰ ἀγαθά του πλουσίως, ὄχι γιὰ νὰ κάνουν ὡρισμένοι καταχρήσεις, ἀλλὰ γιὰ νὰ κάνουν λελογισμένη χρῆσι καὶ νὰ ἐπαρκοῦν τὰ ἀγαθὰ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διδάσκει τὴ χρῆσι καὶ ἀπαγορεύει καὶ καταδικάζει τὴν κατάχρησι.

Στίχ. 7: ***«Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω».***

Λέγει ὁ Ἰησοῦς στὰ πρόσωπα, ποὺ διακονοῦσαν στὸ γάμο: Γεμίσετε τὶς στάμνες μὲ νερό. Καὶ τὶς γέμισαν μέχρις ἐπάνω. Ὀρθολογισταί, ποὺ μὲ τὴν ὑπερήφανη λογική τους κρίνουν καὶ ἐπικρίνουν καὶ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ Χριστό, νομίζοντας οἱ ταλαίπωροι, ὅτι καὶ ἐκεῖ βρίσκουν ἄτοπα καὶ λάθη, ἐρωτοῦν: Ἂν ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ νερὸ κρασί, γιατὶ δὲν γέμισε καὶ τὶς στάμνες μὲ νερό; Ἐρωτοῦν δηλαδὴ οἱ ὀρθολογισταί, γιατί ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε δύο θαύματα, πρῶτα νὰ γεμίσῃ τὶς στάμνες μὲ νερό, καὶ ἔπειτα νὰ μεταβάλῃ τὸ νερὸ σὲ κρασί. Οἱ ὀρθολογισταὶ νομίζουν, ὅτι εἶνε ἐξυπνότεροι ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἀποδεικνύονται ἀνόητοι. Ὁ Χριστὸς θὰ μποροῦσε ἀπ' εὐθείας νὰ γεμίσῃ τὶς στάμνες μὲ κρασί, χωρὶς δηλαδὴ νὰ χρησιμοποιήσῃ νερό. Ἀλλὰ χρησιμοποίησε νερὸ σκοπίμως, γιὰ νὰ ὑπάρχουν μάρτυρες τοῦ θαύματος. Τὰ πρόσωπα, ποὺ μετέφεραν νερὸ καὶ γέμισαν τὶς στάμνες, ἔγιναν μάρτυρες τοῦ θαύματος. Οἱ δὲ στάμνες γέμισαν μέχρις ἐπάνω, καὶ δὲν ἔμεινε καθόλου κενὸς χῶρος σ' αὐτές, γιὰ

νὰ μὴ μπορῇ κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι κἄποια οὐσία μὲ γεῦσι καὶ μὲ χρῶμα τοῦ κρασιοῦ ρίχτηκε ἐπιπροσθέτως μέσα στὶς στάμνες, καὶ ἔτσι δημιουργήθηκε ἡ ἐντύπωσι θαύματος. Ὁ Χριστὸς ἐνήργησε πανσόφως, γιὰ νὰ κατοχυρωθῇ τὸ θαῦμα του καὶ ν' ἀποκλεισθῇ ἡ δυνατότης νὰ ἔγινεν ἀπάτη.

Στίχ. 8: ***«Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. Καὶ ἤνεγκαν»***.

Ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ διακονοῦσαν στὸ γάμο, γέμισαν τὶς στάμνες μὲ νερό, ὁ Χριστὸς λέγει σ' αὐτούς: Ἀντλήσετε τώρα, βγάλετε ἀπὸ τὶς στάμνες, καὶ φέρετε στὸν ἀρχιτρίκλινο, τὸν συμποσίαρχο, τὸν ἀρχιτραπεζάρη, γιὰ νὰ δοκιμάσῃ. Καὶ ἔφεραν.

Τὸ θαῦμα ἔγινε. Τὸ νερὸ μεταβλήθηκε σὲ κρασί. Καὶ ἔγινε τὸ θαῦμα χωρὶς ὁ Χριστὸς νὰ εἰπῇ λόγο, χωρὶς νὰ δώσῃ παράγγελμα. Μόνο θέλησε ὁ Χριστός, καὶ ἀμέσως ἔγινεν ἡ θαυματουργικὴ μεταβολή. Τὸ θέλειν στὸ Χριστὸ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ δύνασθαι. Ὁ Πασκάλ, ὁ μεγάλος φιλόσοφος, ἐπιστήμων καὶ ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιὰ τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ εἶπε τοῦτο τὸ χαριτωμένο λόγο: Μόλις τὸ νερὸ ἀντίκρυσε τὸν Κύριό του, κοκκίνισε ἀπὸ ντροπή!

«Ἀντλήσατε», εἶπεν ὁ Χριστός. Τὸ ρῆμα εἶνε χαρακτηριστικό. Χρησιμοποιεῖται κυρίως γιὰ τὴ λῆψι ὕδατος ἀπὸ πηγάδι, πηγὴ πλουσία. Καὶ ἐδῶ τὸ ρῆμα χρησιμοποιεῖται, γιὰ νὰ σημάνῃ τὴν ἀφθονία τοῦ οἴνου, ποὺ ἔκανε ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς παρέχει πλουσίως καὶ ἀφθόνως τὰ ἀγαθά του, διότι ἡ ἀγάπη του εἶνε μεγάλη.

Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, νὰ φέρουν ἀπὸ τὸ κρασὶ σ' αὐτὸν γιὰ νὰ γευθῇ, ἀλλ' εἶπε, νὰ φέρουν στὸν ἀρχιτρίκλινο, τὸν προϊστάμενο καὶ ἐπιμελητὴ τοῦ συμποσίου. Γιατί ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, νὰ φέρουν σ' αὐτὸν γιὰ νὰ γευθῇ; Διότι δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ γευθῇ ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς γνώριζε καὶ ἦταν ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι τὸ θαῦμα εἶχε γίνει. Καὶ ἐκ τῶν προτέρων βεβαίως ὁ Χριστὸς γνώριζε καὶ ἦταν ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι τὸ θαῦμα θὰ γινόταν, γι' αὐτὸ καὶ εἶπε νὰ γεμίσουν τὶς στάμνες μὲ νερό. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε μόνο παντοδύναμος, εἶνε καὶ παντογνώστης.

Ὁ Χριστὸς εἶπε νὰ φέρουν ἀπὸ τὸ κρασὶ στὸν ἀρχιτρίκλινο, διότι, προτοῦ παρατεθῇ ἕνα φαγητὸ ἢ ἕνα ποτό, τὸ δοκίμαζε ὁ ἀρχιτρίκλινος. Ὁ προϊστάμενος καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ συμποσίου λεγόταν ἀρχιτρίκλινος, διότι τὰ σπίτια, ὅπου γίνονταν συμπόσια, λέγονταν τρίκλινα, ἐπειδὴ κατὰ τὸ φαγητό, ἀντὶ καθισμάτων, χρη-

σιμοποιοῦνταν κλίνες, στὶς ὁποῖες «*ἀνέκειντο*», ξάπλωναν δηλαδή, καὶ ἔτσι ἔτρωγαν οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες.

Στίχ. 9-10: ***«Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον —καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ— φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι».***

Μεταφράζουμε: «*Ὅταν δὲ ὁ ἀρχιτραπεζάρης γεύτηκε τὸ νερό, ποὺ εἶχε γίνει κρασί -καὶ δὲν γνώριζε ἀπὸ ποῦ προέρχεται, ἐνῷ οἱ διακονοῦντες, ποὺ εἶχαν ἀντλήσει τὸ νερό, γνώριζαν- φωνάζει τὸ νυμφίο ὁ ἀρχιτραπεζάρης καὶ τοῦ λέγει: Κάθε ἄνθρωπος πρῶτα παραθέτει τὸ ἐκλεκτὸ κρασί, καί, ὅταν πιοῦν ἀρκετό, τότε παραθέτει τὸ κατώτερο. Ἀλλὰ σὺ φύλαξες τὸ ἐκλεκτὸ κρασὶ ἕως τώρα*».

Ὁ Ναθαναὴλ εἶχε καταπλαγῆ, διότι ὁ Ἰησοῦς γνώριζε τὸν ἄδολο χαρακτῆρα του, καὶ ὅτι, προτοῦ ὁ Φίλιππος τὸν φωνάξη, ἦταν κάτω ἀπὸ τὴ συκιά. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε στὸν κατάπληκτο Ναθαναήλ: «*Μείζω τούτων ὄψει*». Θὰ ἰδῆς θαύματα μεγαλύτερα ἀπ' αὐτὰ τὰ θαύματα τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως. Καὶ ἰδοὺ τώρα ὁ Ναθαναὴλ καὶ ὅλη ἡ ὁμάδα τῶν ἕξι μαθητῶν βλέπει «*τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον*», βλέπει *τὸ νερὸ νὰ ἔχῃ γίνει κρασί*.

Πῶς τὸ νερὸ ἔγινε κρασί; Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ, διότι εἶνε πεπερασμένη, ἔχει περιωρισμένη ἀντιληπτικὴ ἱκανότητα. Πολλὰ ἢ μᾶλλον ἀναρίθμητα πράγματα μέσα στὸ φυσικὸ κόσμο δὲν ἠμπορεῖ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια νὰ καταλάβῃ. Καὶ πῶς νὰ καταλάβῃ τὸ θαῦμα, ποὺ ἀποτελεῖ ὑπέρβασι τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ὀφείλεται σὲ ὑπερφυσικὴ αἰτία;

Τὸ θαῦμα εἶνε ἀκατάληπτο, ἀλλ' εἶνε γεγονός. Καὶ γιὰ νὰ κατευνασθῇ τὸ πάθος τῆς ἀμφιβολίας ἢ ἀρνήσεως τῶν ὀρθολογιστῶν, ἐὰν μέσα τους ἔχουν εἰλικρινῆ καὶ ἀγαθὴ διάθεσι, λέγουμε καὶ τονίζουμε, ὅτι τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ γίνεται καὶ σήμερα, ναί, καὶ σήμερα! Γίνεται μὲ ἄλλο τρόπο καὶ σὲ μεγαλύτερη ἔκτασι, ἀσυγκρίτως μεγαλύτερη ἔκτασι. Ποῦ γίνεται; Γίνεται μέσα στὰ ἀμπέλια. Ὁ Θεὸς ρίχνει στὴ γῆ βροχή, νερό, τὰ κλήματα παίρνουν ἀπὸ τὸ ἔδαφος τὸ νερὸ μαζὶ μὲ συστατικά, ποὺ ἐπιλέγουν χωρὶς νὰ εἶνε χημικοί, ἀνεβάζουν τὸ νερὸ ἐπάνω ἀντιθέτως πρὸς τὸ νόμο τῆς βαρύτητος, στὰ πράσινα μέρη τῶν κλημάτων γίνεται μία μυ-

στηριώδης φυσική λειτουργία, πού λέγεται φωτοσύνθεσι, καί ἔτσι τό νερό μέ τά ἐπιλεγμένα ἀπό τό ἔδαφος συστατικά γίνεται κρασί. Διότι ὁ χυμός τῶν σταφυλιῶν τί εἶνε κατ' οὐσίαν; Κρασί εἶνε. Αὐτό τό θαῦμα ἐπαναλαμβάνεται κάθε χρόνο μέσα στά ἀμπέλια καί ἀποδεικνύει, ὅτι ὄντως ὑπάρχει Θεός, ὁ ὁποῖος ἔχει τή δύναμι νά κάνῃ θαύματα. Ἤ μήπως δημιουργήσαμε ἐμεῖς τά κλήματα καί τίς κατάλληλες συνθῆκες, καί ὡρίσαμε ἐμεῖς τόν τρόπο, γιά νά κάνουν τά κλήματα κρασί;

Ἀναρίθμητα τά θαύματα καί τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ μέσα στή φύσι. Καί ἄν οἱ ἄνθρωποι πρόσεχαν τά ἔργα τοῦ Θεοῦ καί δέν εἶχαν ἐξοικειωθῆ μέ τά θαύματα καί δέν εἶχαν χάσει τήν ψυχική εὐαισθησία τους, κάθε ὥρα καί στιγμή θά εὕρισκαν ἀφορμές γιά νά θαυμάζουν καί νά δοξολογοῦν τόν Κύριο τῆς δόξης, *«τὸν ποιοῦντα μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός»* (Ἰώβ ε' 9). Δυστυχῶς ἡ ἁμαρτία καί ὁ Διάβολος πωρώνει καί τυφλώνει τούς πολλούς, καί δέν βλέπουν καί δέν αἰσθάνονται τά ἔργα τοῦ Θεοῦ. *«Μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουσι, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι»*, λέγει ὁ Ἠσαΐας (ε' 12).

Ὅταν ὁ ἀρχιτρίκλινος δοκίμασε τό κρασί, δέν ἤξερε ὅτι προερχόταν ἀπό θαῦμα. Οἱ ὑπηρετοῦντες, πού γέμισαν τίς στάμνες μέ νερό, ἤξεραν. Ἀλλ', ὅπως φαίνεται, δέν εἶπαν τίποτε στόν ἀρχιτρίκλινο σκοπίμως, γιά νά ἰδοῦν τί θά ἔλεγε, ὅταν θά δοκίμαζε τό θαυματουργικό κρασί. Εἶνε ψυχολογικό, σέ περιπτώσεις καταπληκτικῶν πραγμάτων νά μή δίνωμε στούς ἄλλους ἐξηγήσεις, γιά νά ἰδοῦμε, τί θά εἰποῦν ἐκεῖνοι. Ὁ ἀρχιτρίκλινος λοιπόν, ἀφοῦ γεύτηκε ἕνα κρασί τόσο ἐκλεκτό, ὅσο δέν εἶχε ποτέ γευθῆ, καί ἀφοῦ ἀγνοοῦσε τό θαῦμα, καλεῖ τό νυμφίο καί τοῦ κάνει παρατήρησι. Κάθε ἄνθρωπος, τοῦ λέγει, πρῶτα παραθέτει τό καλό κρασί, γιά νά εἶνε, ἐννοεῖται, ἡ πρώτη ἐντύπωσι καλή. ***«Καὶ ὅταν μεθυσθῶσι»***, ὅταν δηλαδή πιοῦν ἀρκετό καί ἔλθουν σέ εὐθυμία, ὁπότε δέν πολυκαταλαβαίνουν τήν ποιότητα τοῦ κρασιοῦ, τότε παραθέτει τό κατώτερο κρασί. Ἀλλά σύ δέν ἔκανες, ὅπως κάνουν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Σύ ἔκανες τό ἀντίθετο. Κράτησες τό καλό κρασί μέχρι τώρα. Πόσο ὄμορφα ἐκφράζει τήν ἔκπληξί του ὁ ἀρχιτρίκλινος! Τά λόγια του εἶνε ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Ἔτσι ἐξέφρασε πραγματικῶς τήν ἔκπληξί του ὁ ἀρχιτρίκλινος, καί ἔτσι ἦταν φυσικό νά

τὴν ἔκφραση. Καὶ ἔτσι ἔγραψε στὸ Εὐαγγέλιο ὁ Ἰωάννης, διότι δὲν ἔγραψε μυθιστόρημα, ἀλλὰ γεγονός, τοῦ ὁποίου ἦταν αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος μάρτυς. Διαλάμπει στὸ Εὐαγγέλιο ἡ ψυχολογικὴ ἀλήθεια.

Τὸ Εὐαγγέλιο δὲν ἀναφέρει τὴν ἀπάντησι τοῦ νυμφίου στὴν παρατήρησι τοῦ ἀρχιτρικλίνου. Διότι δὲν ἐνδιαφέρει ἡ ἀπάντησι τοῦ νυμφίου, ἀλλ' ἡ ἐντύπωσι τοῦ ἀρχιτρικλίνου.

Στίχ. 11: ***«Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ».***

«Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς». *Αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν θαυμάτων ἔκανε ὁ Ἰησοῦς.* Ἔτσι ἄρχισε τὰ θαύματα ὁ Ἰησοῦς. Αὐτὸ εἶνε τὸ πρῶτο θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ. Τὰ θαύματα λέγονται ἔτσι, ἐπειδὴ προκαλοῦν θαυμασμό. Ἀλλ' εἶνε ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι μέσα στὴν Ἁγία Γραφὴ τὰ θαύματα δὲν λέγονται θαύματα, ἀλλὰ σημεῖα. Καὶ γιατί λέγονται σημεῖα; Διότι σημαίνουν, φανερώνουν, ἀποδεικνύουν τὴν ὕπαρξι ὑπερφυσικῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας. Ἄλλοι ὑπερτιμοῦν τὰ θαύματα καὶ κατὰ κόρον ὁμιλοῦν γιὰ θαύματα, μεταβάλλοντας τὴ Θρησκεία μας σὲ θαυματολογία. Ἄλλοι ὑποτιμοῦν τὰ θαύματα καὶ ἀποφεύγουν νὰ ὁμιλοῦν γιὰ θαύματα, ἐξαίροντας τὴ διδασκαλία τῆς Θρησκείας μας καὶ περιφρονώντας τὰ θαύματα. Ἐμεῖς οὔτε ὑπερτιμοῦμε οὔτε ὑποτιμοῦμε τὰ θαύματα, ἀλλ' ἀποδίδουμε σ' αὐτὰ τὴν πρέπουσα σημασία. Ὡς ὑπερβάσεις τῶν φυσικῶν νόμων τὰ θαύματα εἶνε λαμπρὰ τεκμήρια τῆς Πίστεώς μας, τρανὲς ἀποδείξεις τῆς ἀληθείας τῆς Θρησκείας μας. Τὰ θαύματα ἐπιβεβαιώνουν τὴ διδασκαλία. Τὰ θαύματα δημιουργοῦν πίστι στοὺς καλοπροαιρέτους ἀνθρώπους καὶ ἐνισχύουν τὴν πίστι τῶν πιστῶν. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Ἐὰν μὴ τέρατα καὶ σημεῖα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε»* (Ἰωάν. δ' 48). Ἐὰν δὲν δῆτε θαύματα, ποὺ προκαλοῦν κατάπληξι καὶ φανερώνουν τὴ θεία δύναμι, δὲν θὰ πιστεύσετε. Χρειάζονται θαύματα, γιὰ νὰ πεισθοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ πιστεύσουν. Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου σφραγίζεται μὲ τὸ λόγο τοῦτο: *«Ἐκεῖνοι δὲ* (οἱ ἀπόστολοι δηλαδὴ) *ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων»* (ιστ' 20). Καὶ κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωή του καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψί του ὁ Κύριος βεβαιώνει τὴ διδα-

σκαλία του *«διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων»*, μὲ τὰ θαύματα δηλαδή, ποὺ ἀκολουθοῦν στὴ διδασκαλία.

Μὲ τὸ πρῶτο σημεῖο ὁ Ἰησοῦς ***«ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ»***. Ἐδῶ ἡ λέξι ***«δόξα»*** δὲν σημαίνει «δόξα», ἀλλὰ *«δύναμις»*. Αὐτὴ τὴ σημασία ἔχει ἡ λέξι καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ Ρωμ. στ' 4, *«ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός»*, *ἀναστήθηκε ὁ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν μὲ τὴ δύναμι τοῦ Πατρός*.

Μὲ τὸ πρῶτο θαῦμα ὁ Ἰησοῦς ***«ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ»***. Ἡ ἀντωνυμία ***«αὐτοῦ»*** ἔχει σπουδαία σημασία. Μὲ τὴ θαυματουργικὴ μεταβολὴ τοῦ ὕδατος σὲ οἶνο ὁ Ἰησοῦς φανέρωσε τὴ δύναμί του. Ὁ Χριστὸς δὲν ἔκανε τὸ θαῦμα μὲ τὴ δύναμι ἄλλου, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμί του, τὴν ἰδική του δύναμι. Ὁ Χριστὸς θαυματούργησε αὐτοδυνάμως ὡς Θεός. Μέχρι τὴν ἀρχὴ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους ἔκρυβε τὴ θεία δύναμί του καὶ τὴ φανέρωσε στὸ γάμο τῆς Κανᾶ.

Ἀξίζει ἐπίσης νὰ παρατηρήσωμε, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἄρχισε τὰ θαύματά του ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους του, τὴν Ἰερουσαλήμ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ταπεινὴ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, διότι δὲν ἐπιδίωκε τὴ διαφήμισι καὶ τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν ἐπισήμων, ποὺ κατοικοῦσαν στὴν Ἰερουσαλήμ. Δίδαξε καὶ μὲ τοῦτο νὰ εἴμεθα ταπεινοί.

Τὸ θαῦμα τοῦ Χριστοῦ στὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας εἶχε σπουδαῖο ἀποτέλεσμα. ***«Ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ»***, οἱ ὁποῖοι ἔπειτα θὰ γίνονταν κήρυκες τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του στὴν οἰκουμένη. Βεβαίως καὶ πρωτήτερα οἱ μαθηταὶ πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ ὡς Μεσσία, ἀλλὰ τώρα πίστευσαν περισσότερο. Ὅπως ἤδη εἴπαμε, τὰ θαύματα δημιουργοῦν πίστι στοὺς καλοπροαιρέτους καὶ αὐξάνουν τὴν πίστι στοὺς πιστούς.

Ὁ Μωυσῆς στὴν Αἴγυπτο ἄρχισε τὰ θαύματά του μὲ τὴ μεταβολὴ τοῦ ὕδατος σὲ αἷμα. Ὁ Χριστὸς ἀρχίζει τὰ θαύματά του στὴν Παλαιστίνη μὲ τὴ μεταβολὴ τοῦ ὕδατος σὲ οἶνο. Τὸ θαῦμα τοῦ Μωυσῆ ἔφερε τιμωρητικὸ χαρακτῆρα. Τὰ νερὰ ἔγιναν αἷμα, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν οἱ Αἰγύπτιοι νὰ πιοῦν. Τὸ θαῦμα τοῦ Χριστοῦ ἔχει εὐεργετικὸ χαρακτῆρα. Τὸ νερὸ ἔγινε κρασί, γιὰ νὰ πιοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ εὐφρανθοῦν. Ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶνε ἀνώτερη ἀπὸ τὴν Παλαιά.

Τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ εἶνε γεγονὸς μὲ ὑψηλὸ συμβολισμό. Συμβολίζει τὸν εὐφρόσυνο χαρακτῆρα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ἐκλεκτὸ κρασί. *«Μεθῦστε μὲ τὸ ἀθάνατο κρασὶ τοῦ*

Εἰκοσιένα», εἶπε ὁ ποιητής. Ὡραῖος λόγος. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εἶνε ἀθάνατο κρασὶ μὲ σχετικὴ ἔννοια. Τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ Εὐαγγελίου, εἶνε ἀθάνατο κρασὶ μὲ ἀπόλυτη ἔννοια. Ναί! Ὁ Χριστιανισμός, τὸ Εὐαγγέλιο, εἶνε τὸ καλό, τὸ ἐκλεκτό, τὸ πανευφρόσυνο κρασί, τὸ ὁποῖο κιρνᾷ ἡ ἐνυπόστατη Σοφία, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. *«Ἡ Σοφία... ἔσφαξε τὰ ἑαυτῆς θύματα, ἐκέρασεν εἰς κρατῆρα τὸν ἑαυτῆς οἶνον, ἡτοιμάσατο τὴν ἑαυτῆς τράπεζαν καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτῆς δούλους συγκαλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος ἐπὶ κρατῆρα»* (Παροιμ. θ' 1-3). Οἱ ἅγιοι μέθυσαν ἀπὸ τὸ ἀθάνατο κρασὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ μέθη ἁγία. Καὶ σεῖς, ἀδελφοί, ποὺ διψᾶτε τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐφροσύνη, μεθῦστε μὲ τὸ ἀθάνατο κρασὶ τοῦ Ἰησοῦ!

Στὸ γάμο τῆς Κανᾶ τὸ νερὸ ἔγινε κρασί. Στὸ μυστικὸ δεῖπνο ἡ θαυματουργία προχώρησε· τὸ κρασὶ ἔγινε αἷμα, αἷμα Χριστοῦ. Καὶ γίνεται αἷμα σὲ κάθε τέλεσι τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Κοινωνίας. Αὐτὸ εἶνε τὸ μεγαλύτερο θαῦμα καὶ τὸ ὑπερφυέστερο μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ πρῶτο θαῦμα του σὲ γάμο. Τοῦτο δὲν εἶνε τυχαῖο καὶ συμπτωματικό. Σκοπίμως ὁ Χριστὸς ἄρχισε τὴ θαυματουργία ἀπὸ τὸ γάμο. Διότι ὁ γάμος εἶνε ἡ ἀρχή, ἡ βάσι καὶ τὸ θεμέλιο τῆς οἰκογενείας, καὶ γενικώτερα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Καὶ ὁ Χριστὸς ἄλλωστε ἦλθε νὰ συνάψῃ πνευματικὸ γάμο καὶ νὰ δημιουργήσῃ πνευματικὴ οἰκογένεια, τὴ μεγάλη οἰκογένεια, ποὺ ὀνομάζεται Ἐκκλησία.

Ὁ Χριστὸς παρέστη στὸ γάμο τῆς Κανᾶ καὶ τὸν εὐλόγησε. Ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε γάμο, ποὺ γίνεται *«ἐν Κυρίῳ»* καὶ εἶνε μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Χριστὸς παρίσταται ἀοράτως καὶ εὐλογεῖ.

Ἐπειδὴ ὁ γάμος εἶνε ἡ βάσι τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, γι' αὐτὸ ὁ Σατανᾶς καὶ τὰ ὄργανά του ἐπιδιώκουν τὴ διάλυσί του. Πολλοὺς λόγους διαζυγίου θέσπισε ἡ Πολιτεία. Θέσπισε καὶ τὸ αὐτόματο καὶ τὸ συναινετικὸ διαζύγιο γιὰ τὴν εὐκολωτάτη διάλυσι τοῦ γάμου καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἄφρων Πολιτεία! Ὡς πρὸς τὸν πολιτικὸ γάμο, αὐτὸς βεβαίως κανένα ἐκκλησιαστικὸ κῦρος δὲν ἔχει. Εἶνε καθαρῶς πορνεία καὶ μοιχεία. Καὶ ὅποιος βαπτισμένος Ὀρθόδοξος Χριστιανὸς τελεῖ πολιτικὸ γάμο, αὐτομάτως θέτει τὸν ἑαυτό του ἐκτὸς Ἐκκλησίας, αὐτοαφορίζεται. Ὁ πολιτικὸς γάμος εἶνε γιὰ τοὺς ἀπίστους καὶ ἀθέους.

Οἱ πιστοὶ τελοῦν γάμο *«ἐν Κυρίῳ»*, καὶ αὐτὸς ὁ γάμος εὐλογεῖται περισσότερο ἀπὸ τὸ γάμο τῆς Κανᾶ, διότι εἶνε ἀνώτερος ἐκείνου, ἐπειδὴ εἶνε μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ καὶ οἱ λεγόμενοι ἀδελφοί του

Στίχ. 12: ***«Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας»***.

Μετὰ τὸ θαῦμα στὸ γάμο τῆς Κανᾶ ὁ Ἰησοῦς μαζὶ μὲ τὴ μητέρα του, τοὺς ἀδελφούς του καὶ τοὺς μαθητάς του κατέβηκε στὴν Καπερναούμ. Ἡ Κανᾶ ἦταν σὲ ὀροπέδιο, ἡ Καπερναοὺμ ἦταν σὲ χαμηλότερο μέρος, καὶ γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατέβηκε. Ἡ Καπερναοὺμ ἦταν πόλι τῆς Γαλιλαίας στὸ βόρειο καὶ δυτικὸ μέρος τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, ἡ ὁποία ὠνομαζόταν καὶ *«θάλασσα τῆς Γαλιλαίας»* καὶ *«θάλασσα τῆς Τιβεριάδος»* ἢ *«Τιβεριάς»*. Οἱ Ἑβραῖοι καὶ τὴ λίμνη ὠνόμαζαν θάλασσα.

Τὸ ὄνομα Καπερναοὺμ σημαίνει *«οἶκος παρακλήσεως»*, ὅπως τὸ ὄνομα Βαρνάβας σημαίνει *«υἱός παρακλήσεως»*. Ἡ Καπερναοὺμ ἦταν ἐμπορικὴ πόλι στὸ δρόμο, ποὺ ἀπὸ τὴ Δαμασκὸ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀσίας ὡδηγοῦσε στὴ Μεσόγειο. Στὴν ἐμπορικὴ αὐτὴ πόλι κατοικοῦσαν καὶ πολλοὶ ἐθνικοί, εἰδωλολάτρες, γι' αὐτὸ καὶ χαρακτηρίσθηκε ὡς *«Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν»* (Ἠσ. θ' 1, Ματθ. δ' 15). Ἀπὸ τὴν Καπερναοὺμ ὁ Χριστὸς ἄρχισε τὸ κήρυγμα (Ματθ. δ' 17), ὄχι ἀπὸ τὴν Ἰερουσαλήμ, ὅπως ἀπὸ τὴν Κανᾶ ἄρχισε τὴ θαυματουργία. Στὴν Καπερναοὺμ ἐπίσης, *«περιπατῶν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας»*, *περιπατώντας* δηλαδὴ *κοντὰ στὴ λίμνη τῆς Γαλιλαίας*, κάλεσε ὁριστικῶς στὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα τοὺς ἁλιεῖς Σίμωνα - Πέτρο καὶ Ἀνδρέα, ἀδελφούς, καθὼς καὶ Ἰάκωβο καὶ Ἰωάννη, ἐπίσης ἀδελφούς (Ματθ. δ' 18-22). Ὁ Ματθαῖος χαρακτηρίζει τὴν Καπερναοὺμ ὡς *«τὴν ἰδίαν πόλιν»* τοῦ Ἰησοῦ, ὡς *τὴν ἰδική του πόλι*. Στὸ θ' 1 λέγει: *«Καὶ ἐμβὰς* (ὁ Ἰησοῦς) *εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασε καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν»*. Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε στὴ Βηθλεέμ, ἀνατράφηκε στὴ Ναζαρὲτ καὶ τὸν περισσότερο χρόνο τῆς δημοσίας δράσεώς του κατῴκησε στὴν Καπερναούμ.

Πολλὰ κηρύγματα ἄκουσε ἀπὸ τὸ Χριστὸ ἡ Καπερναοὺμ καὶ

πολλὰ θαύματα εἶδε. Μεγάλη τιμὴ γιὰ τὴν Καπερναούμ, ὅτι σ' αὐτὴ κατῴκησε ὁ Χριστὸς τὸν περισσότερο χρόνο τῆς δημοσίας δράσεώς του, ἀπ' αὐτὴ ἄρχισε τὸ κήρυγμά του, σ' αὐτὴ ἐξέλεξε καὶ κάλεσε ὁριστικῶς τοὺς πρώτους μαθητάς του, καὶ σ' αὐτὴ ἐπίσης ἔκανε πλῆθος θαύματα. Ἀλλ' ἐξετίμησεν ἡ Καπερναοὺμ τὴ μεγάλη τιμή, ποὺ ἔκανε σ' αὐτὴ ὁ Θεάνθρωπος Χριστός; Δυστυχῶς ὄχι. Οἱ κάτοικοι τῆς Καπερναοὺμ δὲν μεταβλήθηκαν ἀπὸ τὴν παρουσία καὶ τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἔμειναν ἀδιάφοροι. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς ταλάνισε τὴν πόλι μὲ φοβερὰ λόγια. Τὴν παρέβαλε μὲ τὰ Σόδομα καὶ προφήτευσε καταδίκη της μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν καταδίκη τῶν Σοδόμων. «*Καὶ σύ, Καπερναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. Πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί*» (Ματθ. ια' 23-24). *Καὶ σύ, Καπερναούμ, ποὺ ὑψώθηκες μέχρι τὸν οὐρανό, ποὺ τιμήθηκες τόσο πολὺ ἀπὸ τὴν παρουσία καὶ τὰ ἔργα μου, θὰ κατεβασθῇς μέχρι τὸν ᾅδη. Ἂν τὰ θαύματα, ποὺ ἔγιναν σὲ σένα, γίνονταν στὰ Σόδομα, θὰ μετανοοῦσαν καὶ δὲν θὰ καταστρέφονταν, ἀλλὰ θὰ παρέμεναν μέχρι σήμερα. Σὺ ὅμως δὲν μετανόησες. Γι' αὐτὸ σᾶς βεβαιώνω, ὅτι τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως σύ, ἡ Καπερναούμ, θὰ τιμωρηθῇς σκληρότερα ἀπὸ τὰ Σόδομα.* Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀπὸ τοὺς φοβερωτέρους λόγους τῆς Γραφῆς. Ὅσοι ἀδιαφοροῦν γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο· ὅσοι μένουν ἀσυγκίνητοι ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ποὺ βεβαιώνεται μὲ θαύματα σὲ κάθε ἐποχή, αὐτοὶ θὰ τιμωρηθοῦν σκληρότερα ἀπὸ τοὺς ἐλεεινοὺς ἐκείνους τύπους, ποὺ κατοικοῦσαν στὰ Σόδομα καὶ ἔκαναν τὰ ἀκατονόμαστα ἁμαρτήματα. Ἐκεῖνοι ἦταν διεστραμμένοι στὸ σῶμα, ὅσοι περιφρονοῦν τὸ Εὐαγγέλιο εἶνε διεστραμμένοι στὴν ψυχή. Ἡ Καπερναοὺμ καταστράφηκε, οἱ δὲ ἐρευνηταὶ φιλονεικοῦν μεταξύ τους ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ θέσι, ὅπου βρισκόταν τὸν καιρὸ τῆς δόξης της. Ἡ πόλι ἐξαφανίστηκε, οἱ δὲ πολῖτες της περιμένουν τὴν αἰωνία καταδίκη τους, σκληρότερη ἀπὸ τὴν καταδίκη τῶν ἐλεεινῶν κατοίκων τῶν Σοδόμων.

Ὁ φοβερὸς λόγος τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Καπερναοὺμ ἔχει ἐφαρμογὴ καὶ σὲ σύγχρονες πόλεις, ὅπου ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου κηρύττουν τὸ Χριστὸ καὶ τὰ μεγαλεῖα του, οἱ δὲ κάτοικοί τους μένουν ἀσυγκίνητοι, ἀδιάφοροι καὶ ἀμετανόητοι. Ἰδιαιτέρως ὁ φοβερὸς λόγος τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ φοβίσῃ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες.

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος τιμήθηκε ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὸ Χριστό. Ἀναδείχθηκε ὁ περιούσιος λαὸς τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἔγινε ἡ καρδιὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας. Γέννησε ἑκατομμύρια ἁγίους καὶ θαυματουργούς. Τὸ ἑλληνικὸ ἔδαφος εἶνε γεμᾶτο ἀπὸ μνημεῖα εὐσεβείας καὶ προσκυνήματα. Κηρύγματα γίνονται καὶ σήμερα στὴν Ἑλλάδα. Ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας μεταδίδουν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς δημοσιότητος. Θαύματα γίνονται καὶ σήμερα στὴν Ἑλλάδα. Ὅσοι ἐρευνοῦν τὰ μεγαλεῖα τῆς Πίστεώς μας, διαπιστώνουν καὶ ὁμολογοῦν, ὅτι ὄντως καὶ σήμερα γίνονται σημεῖα, ποὺ σημαίνουν, ἀποδεικνύουν δηλαδὴ τὴν ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας. Σύγχρονος ἅγιος, μεγάλος χαρισματοῦχος μὲ προορατικό, διορατικὸ καὶ ἰαματικὸ χάρισμα, ὁ ὁποῖος προσφάτως μετέστη στὴν αἰωνιότητα, ὅταν ἀκόμη ζοῦσε σὲ τοῦτο τὸν κόσμο ἔλεγε στὸν ὑποφαινόμενο: Πολλὰ θαύματα γίνονται, παιδί μου, στὶς ἡμέρες μας. Δὲν ξέρω, ἂν γίνωνται ὀλιγώτερα ἢ περισσότερα ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ...

Ἀλλὰ τὰ θαύματα καὶ τὰ κηρύγματα ἐπιδροῦν βαθειὰ στὶς ψυχὲς καὶ στὴ ζωὴ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων; Μετανοοῦμε καὶ ἀλλάζουμε ἀπὸ τὰ θαύματα καὶ τὰ κηρύγματα; Δυστυχῶς τὰ παραδείγματα βαθειᾶς μετανοίας καὶ ἀλλαγῆς εἶνε σπάνια στὴν ἐποχή μας. Ἄλλοτε στὸν ἅγιο τοῦτο τόπο, ποὺ ὀνομάζεται Ἑλλάς, γινόταν ἕνα κήρυγμα καὶ μετανοοῦσαν ἑκατὸ ἄνθρωποι. Τώρα γίνονται ἑκατὸ κηρύγματα καὶ εἶνε ζήτημα ἂν μετανοῇ ἕνας ἄνθρωπος.

Ἀγαπητοί, παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος ἐμεῖς, τῆς Χώρας, τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς ὕψωσε μέχρι τὸν οὐρανὸ σὰν τὴν Καπερναούμ, ἂς ἐκτιμήσωμε τὴν ἐξαιρετικὴ τιμὴ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα μας, καὶ ἂς στραφοῦμε πάλι πρὸς τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του, γιὰ νὰ μὴ πάθωμε τὸ πάθημα τῆς Καπερναούμ, ἀλλὰ νὰ γνωρίσωμε νέα εὔνοια καὶ νέα δόξα ἀπὸ τὸ Χριστό.

Στὴν Καπερναοὺμ μαζὶ μὲ τὸ Χριστὸ μετέβησαν καὶ ἡ μητέρα του καὶ οἱ ἀδελφοί του καὶ οἱ μαθηταί του. Μετὰ τὸ Χριστὸ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει τὴ μητέρα του, διότι εἶνε ἡ στενότερη συγγενής του, ἀφοῦ εἶνε ἡ μητέρα του. Ἀλλὰ μετὰ τὸ Χριστὸ ἔρχεται ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ ὄχι μόνο λόγῳ συγγενείας, ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἁγιότητος. Εἶνε ἡ πρώτη μετὰ τὸν Ἕνα. Ὁ Ἕνας, ὁ μοναδικός, εἶνε ὁ Χριστός, διότι εἶνε Θεός. Καὶ ἡ πρώτη μετὰ τὸν Ἕνα εἶνε ἡ μητέρα του, διότι εἶνε τὸ ἁγιώτερο πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζεται Παναγία.

Κατὰ τὴ φωνὴ τοῦ νυμφίου στὸ ᾎσμα τῶν ᾀσμάτων, *«μία ἐστὶ περιστερά μου, τελεία μου, μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτὴ τῇ τεκούσῃ αὐτήν... ἐκκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος, καλὴ ὡς σελήνη, ἐκλεκτὴ ὡς ὁ ἥλιος, θάμβος ὡς τεταγμέναι»* (στ' 9-10). Κατὰ τὸν Ψαλμὸ μδ', τὸ μικρὸ ᾎσμα ᾀσμάτων, ἡ Παναγία εἶνε ἡ βασίλισσα, ἡ νύμφη τοῦ βασιλέως Θεοῦ, ἡ στολισμένη μὲ τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ πολύχρωμα, καὶ παρισταμένη στὰ δεξιὰ τοῦ βασιλέως Θεοῦ. Συγχρόνως εἶνε καὶ ἡ ἐκλεκτὴ θυγατέρα τοῦ βασιλέως Θεοῦ, τῆς ὁποίας ὅλο τὸ μεγαλεῖο εἶνε ἐσωτερικό, ἔγκειται στὶς ἀρετές της. *«Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη»*. *«Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν, ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη, πεποικιλμένη»* (στίχ. 10 καὶ 14). Κατὰ τὸν Ἠσαΐα ἡ Παναγία εἶνε ἡ Παρθένος. Δὲν λέγει ἁπλῶς παρθένος, ἀλλ' ἡ Παρθένος, μὲ ἄρθρο, ἡ κατ' ἐξοχὴν παρθένος, ἡ κορυφαία τοῦ χοροῦ τῶν παρθένων, ἐκείνη, γιὰ τὴν ὁποία τὸ ἐπίθετο *«παρθένος»* γίνεται κύριο ὄνομα. *«Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ»* (ζ' 14). *Νά, ἡ Παρθένος θὰ συλλάβῃ στὴν κοιλία, καὶ θὰ γεννήσῃ υἱό, καὶ θὰ ὀνομάσῃς τὸ ὄνομά του Ἐμμανουήλ*, ποὺ σημαίνει, *ὁ Θεὸς μαζί μας*. Ὁ Θεὸς πῆρε σάρκα ἀπὸ τὰ αἵματα τῆς Παρθένου καὶ ἦρθε μαζί μας, ἦλθε κοντά μας ὡς στενὸς συγγενής, ὡς συνάνθρωπός μας.

Κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ *«κεχαριτωμένη»*, *γεμάτη ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ*, γεμάτη ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἡ *«εὐλογημένη ἐν γυναιξί»*, ἡ *πιὸ εὐλογημένη ἀπ' ὅλες τὶς γυναῖκες* (Λουκ. α' 28). Εἶνε ἡ ἐξαισίας καλλονῆς γυναῖκα, ἡ ἰδεώδης γυναῖκα. *«Σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα»* (Ἀποκ. ιβ' 1). *Σημεῖο μέγα, καταπληκτικό! Γυναῖκα, ποὺ φορεῖ ὡς ἔνδυμα τὸν ἥλιο. Ἡλιόμορφη καὶ ἡλιοστάλακτη! Ἡ σελήνη εἶνε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια της. Καὶ στὸ κεφάλι της εἶνε στεφάνι δώδεκα ἀστέρων*. Οἱ δώδεκα ἀπόστολοι στεφάνι καὶ στολίδι τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου!

Κατὰ τὴν Ἐκκλησία ἡ Θεοτόκος εἶνε *«ὑψηλοτέρα τῶν οὐρανῶν καὶ καθαρωτέρα λαμπηδόνων ἡλιακῶν»*, *ὑψηλότερη ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθαρώτερη ἀπὸ τὶς ἡλιακὲς ἀκτῖνες*. Εἶνε *«τιμιωτέρα τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ»*,

ἀσυγκρίτως ἀνώτερη ἀπὸ τὰ ἀνώτερα ἀγγελικὰ ὄντα Χερουβὶμ καὶ Σεραφίμ.

Κατὰ τὴν Πατερικὴ ἔκφρασι ἡ Παναγία εἶνε *«ἡ μετὰ Θεὸν θεός, τὰ δευτερεῖα ἔχουσα τῆς Τριάδος»*. Μετὰ τὴν Ἁγία Τριάδα, ἡ ὁποία εἶνε ὁ Θεός, Θεὸς κατὰ φύσιν, ἔρχεται ἡ Παναγία, ἡ ὁποία εἶνε θεὸς κατὰ χάριν, τὸ πιὸ χαριτωμένο καὶ θεωμένο πλάσμα. Πρώτη ἡ Ἁγία Τριάς, καὶ δεύτερη ἡ Παναγία.

Οἱ Προτεστάντες καὶ οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ ὑποτιμοῦν τὴν Παναγία. Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἢ Παπικοὶ ὑπερτιμοῦν τὴν Παναγία, φθάνοντας σὲ Μαριολατρεία. Οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι οὔτε ὑποτιμοῦν οὔτε ὑπερτιμοῦν, ἀλλὰ τιμοῦν τὴν Παναγία δεόντως καὶ πρεπόντως, ἀφοῦ αὐτὴ εἶνε τὸ ἁγιώτερο πλάσμα, καὶ στὸ πρόσωπό της ἑνώθηκαν τρεῖς μεγάλες ἰδιότητες, ποὺ οὔτε ἑνώθηκαν, οὔτε θὰ ἑνωθοῦν ποτὲ σὲ ἄλλο πρόσωπο. Ἡ Παναγία εἶνε θυγατέρα τοῦ Θεοῦ, ἡ πιὸ ἐκλεκτὴ ἀπ' ὅλες τὶς θυγατέρες τοῦ Θεοῦ. *«Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου»* (Ψαλμ. μδ' 11-12). Ἡ Παναγία εἶνε νύμφη τοῦ Θεοῦ. Κάθε πιστὴ ψυχὴ εἶνε νύμφη τοῦ Θεοῦ, διότι ἑνώνεται μυστικῶς μὲ τὸ Θεό. Ἀλλ' ἡ Παναγία εἶνε νύμφη τοῦ Θεοῦ μὲ μοναδικὴ ἔννοια, *«νύμφη ἀνύμφευτος»*, διότι συνέλαβε καὶ γέννησε τὸ Χριστὸ ἄνευ σπέρματος ἀνδρός, μὲ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ. Ἡ Παναγία εἶνε καὶ μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ συνέλαβε, κυοφόρησε καὶ γέννησε τὸν ἴδιο τὸ Θεό. *«Καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με;»* (Λουκ. α' 43). Θυγατέρα τοῦ Θεοῦ, νύμφη τοῦ Θεοῦ μὲ μοναδικὴ ἔννοια, καὶ μητέρα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατ' ἐξοχὴν εὐλαβεῖται, ἐπικαλεῖται καὶ τιμᾷ τὴν Παναγία. Οἱ περισσότεροι ναοὶ δὲν εἶνε στὸ ὄνομα ἄλλου Ἁγίου, ἀλλὰ στὸ ὄνομα τῆς Παναγίας. Τὸ ὄνομα Παναγία προκαλεῖ συγκίνησι καὶ ρῖγος στὴν Ἑλληνικὴ ψυχή. Πολλὰ δὲ ὀνόματα ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει δώσει στὴν Παναγία, ποὺ δείχνουν τὴ μεγάλη εὐλάβεια καὶ τὴν τρυφερὴ ἀγάπη του πρὸς τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κατὰ ἕνα τρόπο καὶ μητέρα ὅλων τῶν Χριστιανῶν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλοί, οἱ ὁποῖοι δὲν τιμοῦν, ἀλλὰ προσβάλλουν τὴ μητέρα τοῦ Θεοῦ.

Παρουσιάζουμε προσβολὲς κατὰ τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ ἐκ μέρους Ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

Στὶς ἡμέρες μας πολλοί, πάρα πολλοὶ Ἕλληνες, βαπτισμένοι

Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ἀντὶ νὰ τιμοῦν ὅπως οἱ πατέρες μας, αὐτοὶ προσβάλλουν τὴν Παναγία. Ἀναφέρουμε τρία εἴδη προσβολῆς κατὰ τῆς Παναγίας. Τὸ ἕνα εἶδος προσβολῆς εἶνε ἁμαρτία κυρίως τῶν ἀνδρῶν καὶ προσβάλλει τὴν ἁγνότητα τῆς Παναγίας. Τὸ ἄλλο εἶδος προσβολῆς εἶνε ἁμαρτία κυρίως τῶν γυναικῶν καὶ προσβάλλει τὴ σεμνότητα τῆς Παναγίας. Τὸ τρίτο εἶδος προσβολῆς εἶνε ἁμαρτία καὶ ἔγκλημα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, συνενόχων, καὶ προσβάλλει τὴ μητρότητα τῆς Παναγίας.

Τὸ ἁμάρτημα κυρίως τῶν ἀνδρῶν, ποὺ προσβάλλει τὴν ἁγνότητα τῆς Παναγίας, εἶνε ἡ βλασφημία. Πολλοὶ ἄνδρες ἀνοίγουν τὰ στόματά τους, στόματα - βόθρους, καὶ μὲ αἰσχρὰ λόγια ὑβρίζουν τὴν Παναγία, σὰν νὰ μὴν εἶνε ἡ Παναγία τὸ ἁγιώτερο καὶ ἁγνότερο πρόσωπο, ἀλλὰ σὰν νὰ εἶνε ἡ ἁμαρτωλότερη γυναῖκα. Τί λέγουμε; Καμμιὰ ἁμαρτωλὴ γυναῖκα δὲν ὑβρίζεται ὅσο ἡ Παναγία. Φρικτὸ τὸ ἁμάρτημα τῆς βλασφημίας. Ἂς μὴ δικαιολογοῦνται οἱ βλάσφημοι μὲ τὸν ἰσχυρισμό, ὅτι βλασφημοῦν ἀπὸ συνήθεια. Γιατί δὲν βλασφημοῦν ἀπὸ συνήθεια ὑπεροχικὰ πρόσωπα; Διότι ξέρουν, ὅτι θὰ ὁδηγηθοῦν σὲ δικαστήρια καὶ φυλακές. Βλασφημοῦν τὴν Παναγία καὶ τὸν Υἱὸ τῆς Παναγίας, τὸ Χριστὸ καὶ Θεό, καθὼς καὶ τὸ Σταυρὸ καὶ τοὺς Ἁγίους, διότι δὲν πιστεύουν στὸ μεγάλο δικαστήριο, τὸ δικαστήριο τοῦ Θεοῦ, καὶ στὴν αἰωνία φυλακή, τὴν κόλασι. Βλασφημοῦν, διότι δὲν ἔχουν μέσα τους σεβασμὸ καὶ ἀγάπη. Ὅ,τι σέβεται καὶ ἀγαπᾷ κανείς, δὲν τὸ βλασφημεῖ, ἀλλὰ τὸ ἐπαινεῖ καὶ τὸ ἐξυμνεῖ. Ἀλλὰ γιὰ τὶς βλασφημίες δὲν φταῖνε μόνον οἱ βλάσφημοι· φταῖνε καὶ ὅσοι ἀκοῦνε τὶς βλασφημίες καὶ δὲν ταράσσονται, καὶ δὲν παρατηροῦν, καὶ δὲν συμβουλεύουν μὲ ὡραῖο τρόπο τοὺς βλασφήμους, καὶ δὲν κάνουν προσευχὴ γιὰ νὰ διορθωθοῦν οἱ βλάσφημοι. Ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες, ἂν δὲν ἀγωνισθοῦμε νὰ κόψωμε τὴ βλασφημία στὴν Ἑλλάδα, τὸν τόπο τῶν ἁγίων, τῶν ἡρώων, τῶν μαρτύρων καὶ τῶν θαυμάτων, θὰ μᾶς κόψῃ ὁ Θεός.

Τὸ ἁμάρτημα κυρίως τῶν γυναικῶν, ποὺ προσβάλλει τὴ σεμνότητα τῆς Παναγίας, εἶνε ἡ ἄσεμνη καὶ ἀναιδὴς ἐμφάνισι, ἡ ἐμφάνισι τῶν γυναικῶν συμφώνως πρὸς τὶς γυμνιστικὲς καὶ ἔξαλλες μόδες τῶν χαλεπῶν καιρῶν μας, μόδες, ποὺ σερβίρουν ἔκφυλοι τύποι τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ποὺ μισοῦν τὶς γυναῖκες καὶ θέλουν νὰ τὶς ἐξευτελίζουν. Πίσω ἀπὸ τὸ γυμνισμὸ κρύπτεται ὁ Σατανᾶς, ὁ ἀρχιγυμνιστής. Αὐτὸς γύμνωνε τὸ δαιμονισμένο Γαδαρηνό, αὐτὸς γυ-

μνώνει καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μὲ τὶς γυμνιστικὲς μόδες, ἰδίως τὶς γυναῖκες, γιὰ νὰ προκαλῆται σκανδαλισμὸς καὶ πτῶσι σὲ ἁμαρτία. Ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶνε πολὺ αὐστηρὴ στὸ θέμα τοῦ γυμνισμοῦ. Καὶ περισσότερο αὐστηρὴ εἶνε ἀπέναντι τῆς διαστροφῆς νὰ φορῇ ἡ γυναῖκα ἀνδρικὰ καὶ ὁ ἄνδρας γυναικεῖα. Κατὰ τὸ χωρίο Δευτ. κβ' 5, ὅποιος κάνει τέτοιο πρᾶγμα εἶνε *«βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ»*, *σιχαμερὸ φαινόμενο μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ*. Εἶνε τόσο σιχαμερὸ νὰ φορῇ ἡ γυναῖκα παντελόνια, ὅσο ἀκριβῶς σιχαμερὸ εἶνε νὰ φορῇ ὁ ἄνδρας φουστάνια. Βεβαίως πολλὲς γυναῖκες ἀγνοοῦν πόσο σοβαρὸ ἁμάρτημα εἶνε αὐτὲς οἱ μόδες. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἑρμηνεύεται καὶ κηρύσσεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ διαφωτίζωνται καὶ νὰ συμμορφώνωνται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Στὸ θέμα τῆς σεμνότητος οἱ γυναῖκες ὡς πρότυπο πρέπει νὰ ἔχουν τὴν Παναγία, ἡ ὁποία, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὀνομάτων, ἔχει καὶ τὸ ὄνομα Σεμνή. Μία γυναῖκα ἡμίγυμνη ἢ μὲ παντελόνια οὐδέποτε θὰ ὠνομαζόταν Σεμνὴ καὶ Παναγία, καὶ οὐδέποτε θὰ ἦταν ἀντικείμενο τιμῆς καὶ σεβασμοῦ. Ἂν θέλωμε τὴν εὐπρέπεια τοῦ οἴκου τῆς Ἑλλάδος, οἱ γυμνιστικὲς καὶ ἔξαλλες μόδες, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἀπρεπῆ καὶ αἰσχρὰ φαινόμενα, πρέπει νὰ πολεμηθοῦν στὸν ἅγιο τοῦτο τόπο, ὅπου ἄλλοτε κατοικοῦσε ἡ ἐντροπὴ καὶ ἡ σοβαρότης.

Τὸ ἁμάρτημα καὶ ἔγκλημα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, συνενόχων, ποὺ προσβάλλει τὴ μητρότητα τῆς Παναγίας, εἶνε οἱ ἐκτρώσεις. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀφοῦ κάνουν τὰ σαρκικά τους θελήματα, μεταβαίνουν σὲ ἰατρεῖα - σφαγεῖα, καὶ μὲ ἐπιστημονικὰ μέσα κατακρεουργοῦν, κατακομματιάζουν τὰ παιδιά τους μέσα στὶς κοιλιὲς τῶν γυναικῶν καὶ τὰ ρίχνουν στοὺς ὑπονόμους τῶν ἰατρείων καὶ στὰ δοχεῖα τῶν ἀπορριμμάτων. Ἄγρια θηρία δὲν κατασπαράσσουν τὰ παιδιά τους. Οἱ ἄνθρωποι χωρὶς Χριστὸ κατάντησαν ἀπάνθρωποι, χειρότεροι ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία, θηριώδεις ὅπως ὁ Ἡρώδης, ποὺ ἔσφαξε τὰ παιδιὰ τῆς Βηθλεέμ. 500.000 ἐκτρώσεις τὸ ἔτος γίνονται στὴ μικρὴ Ἑλλάδα, τὴ χώρα τῶν 9.000.000 κατοίκων! Μισὸ ἑκατομμύριο ἑλληνόπουλα τὰ τρώγει τὸ σκοτάδι ἐτησίως! *«Φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσι»* (Ἱερ. λη' 15· Ματθ. β' 18). Φωνὴ ἀκούεται καὶ ἐν Ἑλλάδι, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ἑλλὰς κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ

εἰσι. Οἱ ἐχθροί μας αὐξάνονται καὶ πληθύνονται καὶ ἀπειλοῦν καὶ προκαλοῦν. Ἐμεῖς δὲ οἱ ἀνόητοι ψηφίζουμε νόμο ὑπὲρ τῶν ἐκτρώσεων καὶ τὸν διατηροῦμε ἀκόμη, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι τὸν τελευταῖο καιρὸ οἱ θάνατοι εἶνε περισσότεροι ἀπὸ τὶς γεννήσεις στὴν Πατρίδα μας. *«Λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφός»*, ὅπως λέγει ὁ Μωυσῆς στὴ μελαγχολικὴ ᾠδή του (Δευτ. λβ' 6). Τὸ αἷμα τῶν ἑκατομμυρίων δολοφονημένων παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος βοᾷ πρὸς τὸ Θεό, καὶ μέγας φόβος ὑπάρχει, αὐτὸ τὸ αἷμα νὰ γίνῃ Ἐρυθρὰ Θάλασσα καὶ νὰ μᾶς πνίξῃ, ὅπως ἔπνιξε τὸ Φαραὼ καὶ τὰ στρατεύματά του. Ἂς ἀνανήψωμε γιὰ νὰ μὴν ἀφανισθοῦμε.

Ἀγαπητοί, δὲν ὁμιλοῦμε αὐστηρῶς γιὰ ν' ἀπελπίσωμε κανένα. Ὁμιλοῦμε αὐστηρῶς, διότι ἡ πραγματικότης εἶνε σκληρή, καὶ διότι θέλουμε νὰ προκαλέσωμε συναίσθησι τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων. Συναίσθησι, ὄχι ἀπελπισία. Ἡ Ἐκκλησία μας εἶνε γεμάτη ἐλπίδα. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ἐλπὶς τοῦ κόσμου. Κανεὶς δὲν πρέπει ν' ἀπελπίζεται. Δὲν ὑπάρχει ἁμάρτημα καὶ ἔγκλημα, ποὺ νὰ μὴ συγχωρῆται. Ὁσαδήποτε καὶ ὁσονδήποτε μεγάλα ἁμαρτήματα καὶ ἂν διαπράξῃ ὁ ἄνθρωπος, συγχωρεῖται καὶ σῴζεται καὶ ἅγιος γίνεται, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ταπείνωσι ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἁμαρτωλότητά του, νὰ στενάξῃ, νὰ ἐξομολογηθῇ σὲ πνευματικὸ πατέρα καὶ νὰ κάνῃ ἀγῶνα διορθώσεως καὶ πνευματικῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ Παναγία καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι πρεσβεύουν στὸ Θεό, γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ ἔλεος. Καὶ *«πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη»* (Ἰακ. ε' 16). Καὶ περισσότερον ἰσχύει δέησις μητρὸς πρὸς εὐμένειαν Δεσπότου. Μεταδῶστε ὅλοι τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας στοὺς ἀδελφούς, γιὰ νὰ προκληθῇ μετάνοια καὶ ἐλεηθοῦμε ὅλοι καὶ γράψῃ τὸ Ἔθνος μας νέες σελίδες δόξης. Ἐὰν ὁ οὐρανὸς ἰδῇ μετάνοια, ἡ Ὑπέρμαχος Στρατηγὸς θὰ κάνῃ πάλι τὸ θαῦμα της.

Μετὰ τὸ Χριστὸ καὶ τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ ἀναφέρονται ***«καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ»*** μεταξὺ τῶν προσώπων τῆς συνοδίας τοῦ Χριστοῦ, ποὺ πῆγε στὴν Καπερναούμ. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Ἰωάννου καὶ οἱ συνοπτικοὶ εὐαγγελισταί, ὁ Ματθαῖος δηλαδή, ὁ Μᾶρκος καὶ ὁ Λουκᾶς, ὁμιλοῦν γιὰ ἀδελφοὺς τοῦ Ἰησοῦ (Ματθ. ιβ' 46, Μάρκ. γ' 31, στ' 3, Λουκ. η' 19. Ἰδὲ καὶ Πράξ. α' 14). Τὰ ὀνόματά τους εἶνε Ἰάκωβος, Ἰωσῆς, Σίμων καὶ Ἰούδας (Ματθ. ιγ' 55, Μάρκ. στ' 3). Ἐπίμαχο ζήτημα κατέστη ὁ καθορισμὸς τῆς συγγενείας των μὲ τὸ Χριστό.

Κατὰ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ οἱ Ἀντιδικομαριανῖτες στὴν Ἀνατολὴ καὶ ὁ Ἑλβίδιος στὴ Δύσι ἰσχυρίστηκαν, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ ἦταν τέκνα τῆς Μαρίας. Κατ' αὐτὴ τὴ θεωρία ἡ Παρθένος Μαρία μετὰ τὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ ἦλθε σὲ σαρκικὴ σχέσι μὲ τὸν Ἰωσὴφ καὶ ἀπέκτησε καὶ ἄλλα τέκνα. Αὐτὴ τὴ θεωρία κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους δέχονται καὶ οἱ πλεῖστοι Προτεστάντες. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ θεωρία δὲν εὐσταθεῖ. Οἱ ὑποστηρικταὶ αὐτῆς τῆς θεωρίας ἐπικαλοῦνται τὸ Ματθ. α' 25, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ἰωσὴφ δὲν γνώριζε τὴν Παρθένο Μαρία σαρκικῶς, *«ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον»*. Ἄρα κατόπιν, συμπεραίνουν οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς θεωρίας, ὁ Ἰωσὴφ γνώρισε σαρκικῶς τὴ Μαρία. Ἀλλ' ἔτσι καὶ ἐμεῖς ἀπὸ ἕνα ἄλλο χωρίο τοῦ Ματθαίου, τὸ κη' 20, *«Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»*, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμε, ὅτι μετὰ τὴ συντέλεια τοῦ αἰῶνος ὁ Χριστὸς δὲν θὰ εἶνε πλέον μαζί μας, θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ, συμπέρασμα ἄτοπο. Καὶ ἀπὸ πολλὰ χωρία τῆς Γραφῆς, ποὺ περιέχουν τὸ *«ἕως»*, ἂν ἑρμηνεύσωμε, ὅπως οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας ἑρμηνεύουν τὸ *«ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς»*, θὰ βγάλωμε ἄτοπα συμπεράσματα. Τὸ *«οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον»* ἔχει τὴν ἔμφασι στὸ *«οὐκ»*, ὄχι στὸ *«ἔτεκε»*, καὶ σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε καρπὸς τελείως ἁγνῆς μητέρας, διότι ὁ Ἰωσὴφ δὲν εἶχε σαρκικὴ σχέσι μὲ τὴν Παρθένο μέχρι νὰ γεννήσῃ τὸ Χριστό. Μέχρι τὸ χρόνο τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἐνδιαφέρεται ὁ εὐαγγελιστής. Ποία ἦταν κατόπιν ἡ σχέσι τοῦ Ἰωσὴφ μὲ τὴν Παρθένο, αὐτὸ ἀφήνεται ἀκαθόριστο, διότι γι' αὐτὸ δὲν ἐνδιαφέρεται ὁ εὐαγγελιστής. Ἐπίσης κακῶς οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας ἀπὸ τὸ *«πρωτότοκος»* συμπεραίνουν, ὅτι ἡ Παρθένος ἀπέκτησε καὶ ἄλλα τέκνα. Πρωτότοκος λέγεται ὁ πρῶτος γεννηθείς, ἀσχέτως τοῦ ἂν ἀκολουθοῦν ἢ ὄχι ἄλλα τέκνα. Καὶ ὁ μονογενὴς δηλαδὴ λέγεται πρωτότοκος.

Εἶνε κατώτερη πνευματικὴ ἀντίληψι τὸ νὰ φρονῇ κανείς, ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία, ἀφοῦ ἀξιώθηκε τῆς τιμῆς νὰ γεννήσῃ τὸν ἴδιο τὸ Θεό, κατόπιν ἦλθε σὲ σαρκικὴ σχέσι μὲ τὸν Ἰωσήφ. Εἶνε ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν ὑψηλὴ περιωπὴ τῆς Θεοτόκου αὐτὴ ἡ ἀντίληψι.

Κατὰ τὴν περίφημη προφητεία γιὰ τὴν κεκλεισμένη πύλη στὸ Ἰεζ. μδ' 1-2 ὁ Κύριος εἶπε στὸν προφήτη: Αὐτὴ ἡ πύλη θὰ εἶνε κλεισμένη, δὲν θ' ἀνοιχθῇ, δὲν θὰ περάσῃ ἄνθρωπος ἀπ' αὐτή, διότι πέρασε ἀπ' αὐτὴ ὁ Κύριος ὁ Θεός, καὶ πέρασε χωρὶς ν' ἀνοιχθῇ,

καὶ θὰ παραμείνῃ κλεισμένη. Τὸ νόημα τοῦ ὡραιοτάτου τούτου συμβολικοῦ λόγου εἶνε σαφές: Ἀπὸ τὴν πύλη, ποὺ πέρασε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περάσῃ ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Θεὸς πέρασε ἀπὸ τὴν πύλη χωρὶς νὰ τὴν ἀνοίξῃ, πέρασε θαυματουργικῶς. Ἡ πύλη παραμένει κλεισμένη. Ἡ Θεοτόκος παραμένει παρθένος, εἶνε ἀειπάρθενος.

Στὸ Παροιμ. δ' 3 ὁμιλεῖ ὁ Μεσσίας, καὶ συμφώνως πρὸς τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο λέγει προφητικῶς, ὅτι ὑπῆρξε μονογενὴς στὴ μητέρα του. Ὁ Χριστὸς εἶνε μονογενὴς ὡς Θεός, καὶ μονογενὴς ὡς ἄνθρωπος. Ὁ Θεὸς Πατὴρ ἕνα Υἱὸ ἔχει, καὶ ἡ Παναγία ἕνα τέκνο ἔχει.

Πάνω ἀπὸ τὸ Σταυρὸ ὁ Χριστὸς ἐμπιστεύθηκε τὴ μητέρα του στὸ μαθητή του Ἰωάννη λέγοντας: *«Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου»* (Ἰωάν. ιθ' 26). Ἂν ἡ Παναγία εἶχε καὶ ἄλλα τέκνα, γιατί ὁ Χριστὸς θὰ ἀνέθετε τὴν προστασία της στὸν Ἰωάννη; Καὶ δὲν θὰ ἦταν αὐτὸ προσβολὴ γιὰ τὰ ἄλλα τέκνα της;

Ἡ διδασκαλία γιὰ τὴν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου ἤδη ἀπαντᾶται κατὰ τὸ δεύτερο αἰῶνα. Ὁ Ἰουστῖνος, ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὸ δεύτερο αἰῶνα, καταπολεμεῖ τὴν ἰδέα, ὅτι ἡ Μαρία ἀπέκτησε καὶ ἄλλα τέκνα, καὶ ὑποστηρίζει τὴν ἀειπαρθενία τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ. Ἂν οἱ πασίγνωστοι ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ Ἰάκωβος, Ἰωσῆς, Σίμων καὶ Ἰούδας ἦταν τέκνα τῆς Μαρίας, πῶς ὁ Ἰουστῖνος θὰ ἔδινε μάχη ὑπὲρ τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Μαρίας; Ὁ Ἰουστῖνος ὑποστήριξε τὴν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου, διότι στὴν Ἐκκλησία ὑπῆρχεν ἡ βεβαιότης, ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ παρέμεινεν ἰσοβίως παρθένος.

Δυσεξαρίθμητες εἶναι οἱ μαρτυρίες τῶν Πατέρων γιὰ τὴν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου. Κλασσικὴ ἡ διατύπωσι τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, *«παρθένος συνέλαβε, παρθένος ἔτεκε, παρθένος ἔμεινε»*. Ἡ Παναγία εἶνε παρθένος πρὸ τοῦ τόκου, κατὰ τὸν τόκο, καὶ μετὰ τὸν τόκο.

Τέλος ἀναφέρουμε, ὅτι στοὺς Κανόνες Β', ΣΤ' καὶ ΙΔ', οἱ ὁποῖοι φέρονται ἐπ' ὀνόματι τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ Θεοτόκος ὀνομάζεται ρητῶς ἀειπάρθενος.

Οἱ φερόμενοι ὡς ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀποκλείεται λοιπὸν νὰ εἶνε τέκνα τῆς Θεοτόκου. Ἀλλὰ τί εἶνε; Κατ' ἄλλους εἶνε τέκνα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσήφ, ἐξάδελφοι δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ κατ' ἄλλους εἶνε τέκνα τοῦ Ἰωσὴφ ἀπὸ προηγουμένη γυναῖκα. Συνταssόμεθα μὲ τὴ γνώμη τῶν δευτέρων, τὴν ὁποία βρίσκουμε στὸ πρω-

τευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου, καὶ ὑποστηρίζουν ὁ Ὠριγένης, πιθανώτατα ὁ διδάσκαλός του Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, καθὼς καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ Ἐπιφάνιος Κύπρου κ.ἄ. Ἐπειδὴ ὁ Ἰωσήφ, συμφώνως πρὸς τὸ νόμο, ἦταν ἄνδρας τῆς Μαρίας καὶ γονεὺς καὶ πατέρας τοῦ Ἰησοῦ (Ματθ. α' 16, Λουκ. β' 41, 48), τὰ τέκνα τοῦ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴν πρώτη γυναῖκα, συμφώνως πάλι πρὸς τὸ νόμο, ἦταν ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ὅτι δὲ ὁ Ἰάκωβος, ὁ Ἰωσῆς, ὁ Σίμων καὶ ὁ Ἰούδας ἦταν κατὰ νόμον ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὄχι ἐξάδελφοι, ἦταν δηλαδὴ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰωσήφ, τοῦτο φαίνεται ἀπὸ πολλὰ πράγματα.

Πρῶτον· ἐπανειλημμένως οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐμφανίζονται μαζὶ μὲ τὴ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ (Ματθ. ιβ' 46, Ἰωάν. β' 12, Πράξ. α' 14).

Δεύτερον· οἱ ἄνθρωποι ἐκπλησσόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ ἔλεγαν, *«οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι;»* (Ματθ. ιγ' 55-56, ἰδὲ καὶ Μάρκ. στ' 3). Αὐτὸς ὁ λόγος τῶν ἐκπλησσομένων συμπολιτῶν τοῦ Ἰησοῦ σημαίνει· δὲν γνωρίζουμε ἐμεῖς τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του καὶ τοὺς ἀδελφούς του καὶ τὶς ἀδελφές του; Δὲν ξέρουμε τὴν οἰκογένειά του; Πῶς αὐτὸς διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας;

Τρίτον· συμφώνως πρὸς τὸ Ἰωάν. ζ' 5, *«οὐδὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν»*. Αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει· οὔτε τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του πίστευαν σ' αὐτόν.

Τέταρτον· ὁ Παῦλος ὀνομάζει τὸν Ἰάκωβο *«ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου»* (Γαλ. α' 19). Τὸ *«ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου»* ἔγινε γιὰ τὸν Ἰάκωβο προσωνυμία, ὁμοίως προσωνυμία ἔγινε τὸ «ἀδελφόθεος». Ἀλλ' αὐτὲς οἱ προσωνυμίες ἔγιναν, διότι ὁ Ἰάκωβος κατὰ νόμον ἦταν στενὸς συγγενὴς τοῦ Ἰησοῦ, ἀδελφὸς καὶ ὄχι ἐξάδελφος. Ἂν ἦταν ἐξάδελφος, δὲν θὰ ὠνομαζόταν ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου καὶ ἀδελφόθεος.

Ὅτι δὲ ὁ Ἰάκωβος, ὁ Ἰωσῆς, ὁ Σίμων καὶ ὁ Ἰούδας ἦταν κατὰ νόμον ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὄχι πραγματικοὶ ἀδελφοί, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Καθολικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ τετάρτου ἐκ τῶν ἀδελφῶν τούτων, τοῦ Ἰούδα. *«Ἰούδας, Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου»*. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀγνοοῦσαν τὸ μυστήριο τῆς ὑπερφυσικῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ ἀπ' τὴν Παρθένο καὶ γι' αὐτὸ νόμιζαν, ὅτι ὁ Ἰωσὴφ ἦταν πραγματικὸς πατέρας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὁ Ἰάκωβος, ὁ Ἰωσῆς, ὁ Σίμων καὶ ὁ Ἰούδας ἦταν πραγματικοὶ ἀδελ-

φοὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' ὁ Ἰούδας, γνώστης τοῦ μυστηρίου, δὲν ὀνομάζει τὸν ἑαυτό του ἀδελφὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἀδελφὸ τοῦ Ἰακώβου, δοῦλο δὲ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰούδας ἦταν πραγματικὸς ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου, ἀλλ' ὄχι καὶ πραγματικὸς ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπαναλαμβάνουμε, ὅτι ὁ Ἰάκωβος, ὁ Σίμων, ὁ Ἰωσῆς καὶ ὁ Ἰούδας ἦταν ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ κατὰ νόμον, ὄχι πραγματικοὶ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ.

Στὴ συνοδεία τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ πῆγε στὴν Καπερναούμ, δὲν μνημονεύεται ὁ Ἰωσήφ, διότι, ὅπως φαίνεται, εἶχεν ἀποθάνει. Ἦταν ἄλλωστε στὴν ἡλικία πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν Παναγία, ἀφοῦ, ὅταν μνηστεύθηκε τὴν Παρθένο, ἦταν σὲ κατάστασι χηρείας, μὲ τέσσερα ἄρρενα τέκνα καὶ μὲ θυγατέρες. Ὁ σώφρων Ἰωσήφ, απόγονος τοῦ βασιλέως Δαβίδ, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὸν προορισμό του ὡς προστάτης τῆς Παρθένου καὶ τοῦ Ἰησοῦ, μετέστη στὴν αἰωνιότητα. Κατ' αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψι στὴν Καπερναοὺμ ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴ μητέρα του, τοὺς ἀδελφούς του κατὰ νόμον καὶ τοὺς μαθητάς του δὲν ἔμεινε πολλὲς ἡμέρες. Πλησίαζε τὸ ἰουδαϊκὸ πάσχα, καὶ ἀπὸ τὴν Καπερναοὺμ ὁ Ἰησοῦς ἀνέβηκε στὰ Ἰεροσόλυμα.

Τὸ φραγγέλλιο τοῦ Ἰησοῦ

Στίχ. 13: «*Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς*».

Μεταφράζουμε: «*Καὶ ἦταν κοντὰ τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβηκε ὁ Ἰησοῦς στὰ Ἰεροσόλυμα*».

Τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων ἦταν ἡ σπουδαιότερη ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Ἡ λέξι ***«πάσχα»*** δὲν εἶνε ἑλληνικὴ καὶ δὲν ἔχει σχέσι μὲ τὸ ρῆμα «πάσχω». Ἡ λέξι ***«πάσχα»*** εἶνε ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει «*διάβασι, πέρασμα*». Ὁ Θεὸς νομοθέτησε τὸ ἑβραϊκὸ πάσχα, γιὰ νὰ ἐνθυμοῦνται οἱ Ἑβραῖοι τὴ διάβασι, τὸ πέρασμά τους, ἀπὸ τὴν κατάστασι τῆς δουλείας κάτω ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους στὴν κατάστασι τῆς ἐλευθερίας. Ἐπίσης ὁ Θεὸς νομοθέτησε τὸ ἑβραϊκὸ πάσχα, γιὰ νὰ εἶνε τύπος καὶ σύμβολο τοῦ χριστιανικοῦ πάσχα. Τὸ χριστιανικὸ πάσχα εἶνε διάβασι, πέρασμα, ἀπὸ τὴν κατάστασι τῆς πνευματικῆς δουλείας κάτω ἀπὸ τὸ Σατανᾶ καὶ τὴν ἁμαρτία στὴν κατάστασι τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς σωτηρίας. Τὴν

ἔννοια τοῦ χριστιανικοῦ πάσχα ἐκφράζουν ἄριστα τὰ λόγια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὑμνογράφου ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ: *«Πάσχα, Κυρίου πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν, ἐπινίκιον ᾄδοντας»*. Οἱ Ἑβραῖοι πέρασαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴ γῆ Χαναάν. Ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ μὲ τὴ θυσία τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ περάσαμε ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωή, ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό. Οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν διάβηκαν τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα, ἔψαλαν ἐπινίκιον ὕμνο. Καὶ ἐμεῖς, ποὺ μὲ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχαμε ἀνώτερη διάβασι, ψάλλουμε ἐπινίκιον ὕμνο, ἀνώτερον ἀπὸ τὸν ἐπινίκιον ὕμνο τῶν Ἑβραίων.

Λέγοντας ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ***«ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων»***, *πλησίαζε τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων*, ἐκφράζεται σὰν νὰ μὴ ἦταν ὁ ἴδιος Ἰουδαῖος. Βεβαίως καὶ ὁ Ἰωάννης ἐξ ἐπόψεως ἐθνικῆς ἦταν Ἰουδαῖος. Ἀλλ' ἐξ ἐπόψεως θρησκευτικῆς δὲν ἦταν πλέον Ἰουδαῖος, ἦταν χριστιανός. Θρησκευτικῶς ὁ εὐαγγελιστὴς ἀποξενώθηκε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους λόγῳ τῆς ἀπιστίας των καὶ ἑνώθηκε μὲ τοὺς ἐξ ἐθνῶν χριστιανούς, μὲ τοὺς χριστιανοὺς δηλαδή, οἱ ὁποῖοι προέρχονταν ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, τοὺς εἰδωλολάτρες. Ἡ θρησκευτικὴ ἰδιότης εἶνε ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ ἰδιότητα. Τίτλος τιμῆς νὰ εἶνε κανεὶς Ἕλληνας. Ἀλλὰ μεγαλύτερος τίτλος τιμῆς νὰ εἶνε Χριστιανός. Σπουδαία ἀξία ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ σχετική, ἐνῷ ὁ Χριστὸς εἶνε ἀπόλυτη ἀξία. Δυστυχῶς πολλοὶ θέτουν τὸ Ἔθνος ὑπεράνω τῆς Θρησκείας, καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἰδιότητα ὑπεράνω τῆς χριστιανικῆς, ἐνῷ ὁ εὐαγγελιστὴς θέτει τὴ χριστιανικὴ ἰδιότητά του ὑπεράνω τῆς Ἰουδαϊκῆς. Τὸ Ἰουδαϊκὸ Ἔθνος καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος εἶνε τὰ δύο σπουδαιότερα Ἔθνη τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ὑπεράνω ὅλων. Ἡ φιλτάτη Πατρίς μας, ἡ Ἑλλάς, ἔζησε καὶ μεγαλούργησε διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ θὰ ζήσῃ καὶ θὰ μεγαλουργήσῃ πάλι, ἐὰν ἐγκολπωθῇ πάλι τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του. Ὅλοι φθονοῦν καὶ ἐπιβουλεύονται τὴν Ἑλλάδα. Καὶ μόνη ἐλπὶς σωτηρίας καὶ δόξης εἶνε ὁ Χριστός.

Ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι πλησίαζε τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, διότι ἀπευθύνει τὸ Εὐαγγέλιό του πρὸς Ἕλληνες. Ἆράγε ἐμεῖς οἱ θρησκευτικοὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων αἰσθανόμεθα πόσο μεγάλη τιμὴ εἶνε γιὰ τὸ Ἔθνος μας, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο ἀπευθύνεται πρὸς Ἕλληνες καὶ γράφτηκε στὰ ἑλληνικά;

Ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι πλησίαζε τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, διότι ἀντιθέτει τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸ πάσχα τῶν χριστιανῶν. Ὁ τύπος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πάσχα ἐκπληρώθηκε στὸ χριστιανικὸ πάσχα. Τὴ μεγάλη ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων διαδέχθηκε ἡ μεγάλη ἑορτὴ τῶν χριστιανῶν, ἡ *ἑορτὴ ἑορτῶν καὶ πανήγυρις πανηγύρεων*. Ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ γιὰ ἡμέτερο πάσχα καὶ ἡμέτερο ἑορτασμό. «*Τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας*» (Α' Κορ. ε' 7-8). Ὁ δικός μας πασχάλιος ἀμνός, ὁ ὁποῖος θυσιάστηκε γιὰ μᾶς, εἶνε ὁ Χριστός. Ἂς ἑορτάζωμε λοιπόν, ὄχι μὲ ζύμη παλαιά, οὔτε μὲ ζύμη ἁμαρτίας καὶ φαυλότητος, ἀλλὰ μὲ ἄζυμα καθαρότητος καὶ ἀρετῆς.

Καθὼς πλησίαζε τὸ Ἰουδαϊκὸ πάσχα, ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν Καπερναούμ, ποὺ ἦταν χαμηλότερα, ἀνέβηκε στὰ Ἰεροσόλυμα, ποὺ ἦταν ὑψηλότερα. Πνευματικῶς ὅμως καὶ Καπερναοὺμ καὶ Ἰεροσόλυμα ἦταν χαμηλά, πολὺ χαμηλά, ὅπως εἶνε σήμερα ἡ Ἀθήνα καὶ ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Στὰ Ἰεροσόλυμα, τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους, τὶς ἡμέρες τοῦ πάσχα συνέρρεαν τὰ πλήθη τῶν Ἰουδαίων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, γιὰ νὰ ἑορτάσουν τὴ μεγάλη ἑορτή τους. Ἡ συρροὴ τῶν Ἰουδαίων στὰ Ἰεροσόλυμα ἦταν εὐκαιρία γιὰ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ καὶ ὁ Χριστὸς καὶ νὰ κηρύξῃ τὴ νέα πίστι. Ἂν πρέπει νὰ γίνεται κήρυγμα σὲ ὀλίγους, ἀκόμη καὶ σ' ἕνα ἄνθρωπο, ὅπως ἦταν ἡ Σαμαρεῖτις, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ γίνεται κήρυγμα στοὺς πολλούς. Καὶ ἂν πρέπει ἐπίσης νὰ γίνεται κήρυγμα «*ἀκαίρως*», σὲ περιπτώσεις δηλαδή, οἱ ὁποῖες δὲν θεωροῦνται εὐκαιρίες, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ γίνεται κήρυγμα «*εὐκαίρως*», σὲ περιπτώσεις δηλαδή, ποὺ εἶνε εὐκαιρίες, ὅπως ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις, κατὰ τὶς ὁποῖες συγκεντρώνονται πολλοὶ ἄνθρωποι. «*Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ*», παραγγέλλει στὸν ἐπίσκοπο Τιμόθεο ὁ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος ἐθνῶν, ὁ μέγας Παῦλος (Β' Τιμ. δ' 2). Παιδί μου Τιμόθεε, κήρυξε τὸ λόγο. Δίδαξε καὶ σὲ εὐκαιρίες καὶ σὲ μὴ εὐκαιρίες. Κάνε κήρυγμα ἐλεγκτικό, ἐπιτιμητικὸ καὶ παρακλητικό, παρηγορητικό. Κήρυξε καὶ δίδαξε μὲ κάθε ὑπομονή, καὶ μὲ κάθε εἶδος διδασκαλίας.

Εἶνε θλιβερὸ τὸ φαινόμενο, ὅτι δὲν γίνεται τακτικῶς κήρυγμα καὶ στὸ τελευταῖο χωριό, καὶ στὸν ταπεινότερο ναό, καὶ στὸ μι-

κρότερο ἐκκλησίασμα, ἀλλὰ σπανίως ἀκούεται ἐκεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶνε θλιβερώτερο τὸ φαινόμενο, ὅτι δὲν γίνεται κήρυγμα ἀκόμη καὶ σὲ μεγάλες ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις, κατὰ τὶς ὁποῖες συγκεντρώνονται πλήθη ἀνθρώπων. Καὶ εἶνε ἀκόμη θλιβερώτερο, ὅτι δυσφημεῖται τὸ κήρυγμα ὡς προτεσταντικὴ ὑπόθεσι, καὶ ἀπαγορεύεται ἀπὸ ὡρισμένους κληρικούς, ἐνῷ τὸ κήρυγμα εἶνε τὸ πρῶτο, τὸ ἀναγκαιότερο καὶ τὸ σπουδαιότερο ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Τί ἔκαναν οἱ προφῆτες; Κυρίως κήρυτταν. Τί ἔκαναν οἱ ἀπόστολοι; Κυρίως κήρυτταν. Τί ἔκαναν οἱ πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας; Κυρίως κήρυτταν. Τί ἔκανε ὁ Χριστὸς τὰ τρία ἔτη τῆς δημοσίας δράσεώς του; Κυρίως κήρυττε. Τὸ κήρυγμα δημιουργεῖ τοὺς συνειδητοὺς πιστούς, καὶ τοὺς συνειδητοὺς λάτρες τοῦ Θεοῦ. *«Οὐαί μοί ἐστιν»*, εἶπεν ὁ Παῦλος, *«ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι»* (Α' Κορ. θ' 16). *Ἀλλοίμονό μου, ἂν δὲν κηρύττω τὸ Εὐαγγέλιο!* Ἀλλοίμονο σ' αὐτούς, ποὺ μποροῦν νὰ κηρύξουν, ἀλλὰ δὲν κηρύττουν, καὶ τρισαλλοίμονο σ' αὐτούς, ποὺ διώκουν τὸ κήρυγμα.

Στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἦταν οἱ ἀρχὲς καὶ οἱ ἐξουσίες καὶ τὰ πλέον ἐγωιστικὰ καὶ ὑπερήφανα πνεύματα, ὁ Χριστὸς ἤξερε, ὅτι τὸ κήρυγμά του θὰ δημιουργοῦσε ἀναταραχή, ἀντιπάθειες καὶ ἐχθρότητα ἐναντίον του. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδισε τὸ Χριστὸ ἀπὸ τὸ κήρυγμα. Οἱ κήρυκες δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζουν τὶς ἀντιδράσεις καὶ τοὺς διωγμοὺς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴ συνείδησί τους.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρει ἐπανειλημμένες ἀναβάσεις τοῦ Χριστοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴ δημοσία δρᾶσι του, ἐνῷ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί, οἱ συνοπτικοί, ἀναφέρουν μόνο τὴν τελευταία καὶ σπουδαιότερη μετάβασι, ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς συνελήφθη καὶ σταυρώθηκε. Κάθε μετάβασι τοῦ Χριστοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα μεγάλωνε τὸ πάθος τῶν ἐχθρῶν του. Καὶ ἡ τελευταία μετάβασι τὸ ἀποκορύφωσε, γιὰ νὰ ὁδηγηθῇ ὁ μάρτυς τῆς ἀληθείας στὸ μαρτύριο τοῦ Γολγοθᾶ.

Στίχ. 14: ***«Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστεράς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους»***.

Ὁ Χριστὸς στὰ Ἱεροσόλυμα στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ βρῆκε ἀπαράδεκτη κατάστασι. Γύρω ἀπὸ τὸν κυρίως ναὸ ὑπῆρχαν αὐλές, ἡ αὐλὴ τῶν ἀνδρῶν, ἡ αὐλὴ τῶν γυναικῶν καὶ ἡ ἐξώτερη αὐλή, ἡ αὐλὴ τῶν ἐθνικῶν. Ἱερὸ δὲν ἦταν μόνον ὁ κυρίως ναός, ὅπου εἰσέρ-

χονταν οἱ κληρικοί, ἀλλὰ καὶ ὁ χῶρος τῶν αὐλῶν γύρω ἀπὸ τὸν κυρίως ναό, ποὺ προωριζόταν γιὰ τοὺς λαϊκούς, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ ἐθνικούς. Καὶ στὸ χῶρο τοῦτο γύρω ἀπὸ τὸν κυρίως ναὸ ἔπρεπε νὰ ἐπικρατῇ τάξι καὶ ἡσυχία, γιὰ νὰ μποροῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ προσεύχωνται. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς εἶχε πεῖ γιὰ τὸ ναό: *«Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν»* (Ἠσ. νστ' 7). *Ὁ οἶκος μου θὰ ὀνομάζεται οἶκος προσευχῆς δι' ὅλα τὰ ἔθνη*, θὰ εἶνε οἶκος προσευχῆς δι' ὅλους τοὺς λαούς (Ἰδὲ καὶ Μάρκ. ια' 17). Ἀλλὰ στὴν αὐλὴ τῶν ἐθνικῶν μὲ τὴ σιωπηρὴ συγκατάθεσι τῶν ἀρχῶν τοῦ ναοῦ εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἀγορὰ ζῴων, ποὺ προωρίζονταν γιὰ θυσίες ἢ προσφορὲς καθαρισμοῦ. Ἐπίσης εἶχαν ἐγκατασταθῆ ἀργυραμοιβεῖα, ὅπου οἱ ἀργυραμοιβοὶ ἢ κερματισταὶ ἢ κολλυβισταὶ ἢ τραπεζῖτες ἢ κοινῶς σαράφηδες ἄλλαζαν τὰ νομίσματα. Συμφώνως πρὸς διάταξι τῆς Ἐξόδου, λ' 13, οἱ ἐπισκέπτες τοῦ ναοῦ ἔπρεπε νὰ πληρώνουν μισὸ δίδραχμο φόρο, ἀλλ' ὁ φόρος δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ καταβάλλεται στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ ναοῦ σὲ ξένο νόμισμα. Γι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι τῆς διασπορᾶς, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν μαζί τους κυρίως ρωμαϊκὰ νομίσματα, ὤφειλαν μὲ ἀνταλλαγὴ νὰ λάβουν Ἰουδαϊκὰ νομίσματα καὶ ἔτσι νὰ πληρώσουν τὸ φόρο τοῦ ναοῦ. Οἱ προσκυνηταὶ βεβαίως διευκολύνονταν, ἀγοράζοντας ἐπὶ τόπου τὰ ζῷα γιὰ τὶς θυσίες καὶ τὶς προσφορὲς καθαρισμοῦ, καὶ ἀνταλλάσοντας τὰ νομίσματα γιὰ τὸ φόρο τοῦ ναοῦ.

Ἀλλ' ὁ χῶρος τοῦ ναοῦ βεβηλωνόταν καὶ ἡ προσευχὴ διαταρασσόταν καὶ ἐμποδιζόταν. Οἱ πωληταὶ τῶν ζῴων καὶ οἱ ἀργυραμοιβοὶ ἔπρεπε νὰ βρίσκωνται σὲ μακρινὴ ἀπόστασι ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ ναοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἐμπόριο καὶ τὸ χρῆμα εἶνε ἀδίστακτα, δὲν ἔχουν σχέσι μὲ τὸ σεβασμὸ πρὸς τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια.

Στίχ. 15-16: ***«Καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε, καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν· ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου».***

Στοὺς δύο τούτους στίχους περιγράφεται μία ζωηρὴ καὶ δυναμικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ὠργίστηκε καὶ ἀγανάκτησε ἀπὸ τὴν ἀπαράδεκτη κατάστασι, ποὺ βρῆκε στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ, πῆρε σχοινιά, πιθανῶς ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ οἱ πωλητὲς ἔδεναν τὰ βόδια καὶ τὰ πρόβατα καὶ κατόπιν τὰ πετοῦσαν, ἀπὸ τὰ σχοινιὰ

ἔκανε φραγγέλλιο, μαστίγιο, ὕψωσε τὸ φραγγέλλιο καὶ ἔβγαλε ἔξω ἀπὸ τὸν περίβολο τοῦ ναοῦ ὅλους τοὺς πωλητὰς καὶ τοὺς τραπεζῖτες, καθὼς καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰ βόδια. Ἐπίσης ἀνέτρεψε, ἀναποδογύρισε, τὰ τραπέζια τῶν κολλυβιστῶν, τῶν τραπεζιτῶν δηλαδή, καὶ σκόρπισε τὰ κέρματα κάτω. Καὶ τοὺς πωλητὰς τῶν περιστεριῶν διέταξε λέγοντας: Πάρετε αὐτὰ ἀπ' ἐδῶ. Μὴ κάνετε τὸν οἶκο τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου. Μὴ μεταβάλλετε τὸν ἱερὸ ναὸ σὲ ἐμπορικὸ κατάστημα.

Ἄλλες φορές, ποὺ ὁ Ἰησοῦς ἐπισκέφτηκε τὸ ναὸ ὡς ἰδιώτης, ἀσφαλῶς καὶ τότε ὠργίστηκε καὶ ἀγανάκτησε γιὰ τὴν ἀπαράδεκτη κατάστασι, ποὺ εἶδε στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπενέβη γιὰ τὴν κάθαρσι τοῦ ναοῦ. Τώρα, στὴν ἀρχὴ τῆς δημοσίας δράσεώς του, ἐπεμβαίνει, διότι δὲν παρουσιάζεται πλέον ὡς ἰδιώτης, ἀλλ' ὡς *«ἐξουσίαν ἔχων»*, ὡς Μεσσίας καὶ Κύριος. Ἡ ἐπέμβασι τοῦ Ἰησοῦ εἶνε δυναμική· ὑψώνει φραγγέλλιο καὶ ἐκδιώκει τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς τραπεζῖτες ἀπὸ τὸν περίβολο τοῦ ναοῦ μαζὶ μὲ τὰ ζῷα, πρὸς τὰ ὁποῖα εἶχαν ἐξομοιωθῆ. Ἀλλ' ὅπως φαίνεται, ὁ Ἰησοῦς δὲν κτύπησε κανένα. Ἡ ὕψωσι καὶ ὁ κραδασμὸς τοῦ φραγγελλίου καὶ ἡ τρομερὴ αὐστηρότης καὶ ἐπιβλητικότης τῆς μορφῆς τοῦ Ἰησοῦ στάθηκαν ἀρκετά, γιὰ νὰ τρέψουν τοὺς ἀσεβεῖς σὲ φυγή. Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε μόνο τὸ mysterium fascinosum, κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, τὸ μυστήριο τῆς γοητείας καὶ τῆς ἕλξεως, ἀλλ' εἶνε καὶ τὸ mysterium tremendum, κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ αὐτοῦ πατρός, τὸ μυστήριο τοῦ τρόμου. Ὅσο γλυκὺς εἶνε ὁ Ναζωραῖος γιὰ τοὺς εὐσεβεῖς, τόσο τρομερὸς εἶνε γιὰ τοὺς ἀσεβεῖς. Τώρα οἱ ἀσεβεῖς καταλαμβάνονται ἀπὸ πανικὸ καὶ φεύγουν ἀπὸ μπροστά του προτροπάδην, μπουλουκηδόν.

Ἄλλοτε οἱ ἀσεβεῖς, προτοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τὸν συλλάβουν στὴ Γεθσημανῆ, ἀκούοντας ἀπὸ τὸ στόμα του τὸ *«Ἐγώ εἰμι»*, θὰ ἀρχίσουν νὰ τρέμουν σὰν τὰ φύλλα τοῦ δένδρου, θὰ ὀπισθοχωρήσουν καὶ θὰ πέσουν κάτω (Ἰωάν. ιη' 6). Κατὰ τὴ Δευτέρα δὲ Παρουσία ἡ θέα τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ θὰ προκαλέσῃ στοὺς ἀσεβεῖς θρῆνο καὶ κοπετό. *«Ὄψονται»*, καὶ *«κόψονται»*! (Ματθ. κδ' 30· Ἀποκ. α' 7).

Βλέποντας ὁ Ἰησοῦς τὴ βεβήλωσι τοῦ χώρου τοῦ ναοῦ περιῆλθε σὲ κατάστασι ἱερῆς ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως, ἀλλ' ὄχι καὶ σὲ κατάστασι παραφορᾶς. Ὁ Ἰησοῦς κυριαρχοῦσε στὸν ἑαυτό του, εἶχε αὐτοκυριαρχία. Ἀνέτρεψε τὰ τραπέζια τῶν τραπεζιτῶν καὶ

σκορπίστηκαν κάτω τὰ νομίσματα, ἀλλὰ δὲν ἀνέτρεψε καὶ τὰ κλωβιὰ τῶν περιστεριῶν, ὁπότε θὰ πετοῦσαν καὶ θὰ χάνονταν τὰ περιστέρια. Ἁπλῶς διέταξε τοὺς πωλητὰς τῶν περιστεριῶν νὰ σηκώσουν τὰ κλωβιὰ ἀπ' ἐκεῖ. Ἔτσι τὰ περιστέρια δὲν πέταξαν καὶ δὲν χάθηκαν, οἱ δὲ τραπεζῖτες μάζεψαν πάλι τὰ σκορπισμένα νομίσματα. Ὁ Χριστὸς ἐνήργησε μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ μὴ κάνῃ τίποτε τὸ ἀπρεπὲς γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ἐπιβλαβὲς γιὰ τοὺς ἄλλους.

Στὸν ἐλεγκτικὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ***«μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου»***, *μὴ κάνετε τὸ σπίτι τοῦ Πατέρα μου ἐμπορικὸ κατάστημα*, περιέχεται ὑψίστη καὶ μεγαλειώδης δογματικὴ ἀλήθεια. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, «τὸν οἶκον τὸν ἅγιον», ἀλλ' εἶπε, ***«τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου»***. Ἂς προσέξωμε ἀκριβῶς τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶπε, «τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς ἡ μ ῶ ν», τὸ σπίτι τοῦ πατέρα μ α ς, ὅπως θὰ ἔλεγε κάθε ἄλλος ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶπε, ***«τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μ ο υ»***, τὸ σπίτι τοῦ Πατέρα μ ο υ. Ἐμεῖς ἀπευθυνόμενοι στὸ Θεὸ λέγουμε, *«Πάτερ ἡ μ ῶ ν»*, Πατέρα μ α ς (Ματθ. στ' 9). Ἔτσι μᾶς δίδαξε ὁ Χριστὸς νὰ λέγωμε. Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Χριστὸς ποτὲ δὲν εἶπε στὸ Θεό, «Πάτερ ἡ μ ῶ ν». Ἐμεῖς λέγουμε γιὰ τὸ Θεό, *«ὁ Πατὴρ ἡ μ ῶ ν»*, «ὁ Πατέρας μ α ς». Ὁ Χριστὸς ποτὲ δὲν εἶπε τέτοιο λόγο, ἀλλὰ πάντοτε ἔλεγε, *«ὁ Πατήρ μ ο υ»*, ὁ Πατέρας μ ο υ. Τί σημαίνει ὁ ἰδιαίτερος αὐτὸς τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς ἐκφράζεται γιὰ τὸ Θεό; Σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὸ Θεὸ πατέρα μὲ μ ο ν α δ ι κ ὴ ἔννοια. Κατὰ τὸ Ρωμ. η' 32 ὁ Χριστὸς εἶνε υἱὸς τοῦ Θεοῦ *«ἴδιος», ἰδικός του*. Ὁμοίως δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πατὴρ τοῦ Χριστοῦ *«ἴδιος», ἰδικός του*. Μεταξὺ οὐρανίου Πατρὸς καὶ οὐρανίου Υἱοῦ ὑπάρχει εἰδικὴ σχέσι. Κατὰ τὴ Β' Καθολικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου, στίχ. 3, ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός»*, ὁ φ ύ σ ε ι Υἱὸς τοῦ φ ύ σ ε ι Πατρός. Ἐμεῖς εἴμεθα κτίσματα, δημιουργήματα, υἱοὶ τοῦ Θεοῦ κατὰ χ ά ρ ι ν. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε κτίσμα, δημιούργημα, ἀλλὰ γέννημα, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ φ ύ σ ι ν. Ὡς φυσικὸς δὲ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε Θεός, ὅπως ὁ Πατέρας του, μία οὐσία ἢ θεότης μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα.

Κατὰ τὴν ὕψωσι τοῦ φραγγελλίου καὶ τὴν ἐκδίωξι τῶν ἐμπόρων ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τὸ ναὸ ***οἶκον τοῦ Πατρός του***, *σπίτι τοῦ Πατέρα του*. Τοῦτο ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη μας τὸ λόγο τοῦ δωδεκαετοῦς Ἰησοῦ πρὸς τὴ μητέρα του μετὰ τὴν τριήμερη ἀναζήτησι καὶ εὕρεσί του στὸ ναό. Ἡ Παναγία τότε εἶπε στὸν Ἰησοῦ:

«Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε». Παιδί μου, γιατί μᾶς ἔκανες ἔτσι; Ἰδοὺ ὁ πατέρας σου καὶ ἐγὼ μὲ ψυχικὴ ὀδύνη σὲ ἀναζητούσαμε. Στὸ λόγο τῆς μητέρας του ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε: *«Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρός μου δεῖ εἶναί με;». Γιατί μὲ ἀναζητούσατε; Δὲν ξέρατε, ὅτι πρέπει νὰ εἶμαι στὸ σπίτι τοῦ Πατέρα μου;* (Λουκ. β' 48-49). Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ δωδεκαετὴς Χριστὸς ἀπέκρουσε τὸ λόγο τῆς μητέρας του, ποὺ παρουσίασε τὸν Ἰωσὴφ ὡς πατέρα του. Ὁ δωδεκαετὴς Χριστὸς εἶνε σὰν νὰ εἶπε στὴ μητέρα του: Δὲν εἶνε ὁ Ἰωσὴφ ὁ πατέρας μου. Ὁ Πατέρας μου εἶνε ὁ Θεός. Καὶ ὁ ναὸς εἶνε τὸ σπίτι τοῦ Πατέρα μου, ὅπου πρέπει νὰ μένω (Πρβλ. Ἰωάν. η' 35).

Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ ὁ ναὸς εἶνε ὁ οἶκος τοῦ Πατρός του, ὑψώνοντας τὸ φραγγέλλιο καὶ ἐκδιώκοντας τοὺς ἐμπόρους ὁ Χριστὸς ὑπερασπίζει τὴν τιμὴ τοῦ πατρικοῦ οἴκου, ὁ ὁποῖος εἶνε καὶ ἰδικός του οἶκος. Ὅλα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἔχει καὶ ὁ Υἱός (Ἰωάν. ιζ' 10). Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς, ὅπως εἶπε, ***«μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου»***, ἔτσι ἐπίσης θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ, «μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκόν μου οἶκον ἐμπορίου», μὴ κάνετε τὸ σπίτι μου ἐμπορικὸ κατάστημα. Ἀλλ' αὐτὸ θὰ προκαλοῦσε τὰ μέγιστα τοὺς Ἰουδαίους.

Στίχ. 17: *«Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με».*

Ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης συνέστησε τὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν ἀμνὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀμνὸς εἶνε πρᾶος. Ἀλλὰ τώρα οἱ μαθηταὶ βλέπουν τὸν Ἰησοῦ πλήρη ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως, ὡς λέοντα πῦρ πνέοντα. Ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀμνὸς εἶνε, *«ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»* (α' 29), καὶ λέων εἶνε, *«ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα»* (Ἀποκ. ε' 5). Καὶ ἀγάπη εἶνε, καὶ δικαιοσύνη εἶνε. Καὶ πραότης εἶνε, καὶ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι εἶνε, ἱερὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι ἀπέναντι τῆς ἀσεβείας.

Ἀσφαλῶς οἱ μαθηταὶ ἐξεπλάγησαν, ὅταν εἶδαν τὸν Ἰησοῦ νὰ ἐκδηλώνῃ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι, νὰ κραδαίνῃ μαστίγιο, νὰ ὑψώνῃ τὴ φωνή, ν' ἀναποδογυρίζῃ τραπέζια καὶ νὰ κυνηγάῃ τοὺς ἐμπόρους. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ εἶχαν καλὴ διάθεσι, δὲν παρεξήγησαν τὸν Ἰησοῦ. Δὲν εἶπαν, ὅτι ἔχει φανατισμὸ καὶ παραφέρεται, ὅπως θὰ ἔλεγαν ὅσοι ρέπουν πρὸς τὴν εὔκολη κρίσι καὶ κατάκρι-

σι. Ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ διάβαζαν τὴν Ἁγία Γραφή, τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, θυμήθηκαν ἕνα χωρίο καὶ κατάλαβαν καὶ αἰσθάνθηκαν, ὅτι ἡ ζωηρὴ καὶ δυναμικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἰησοῦ ἦταν σύμφωνη μὲ τὴν Ἁγία Γραφή. Τὸ χωρίο, ποὺ θυμήθηκαν οἱ μαθηταί, εἶνε τὸ Ψαλμ. ξη' 10, *«Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με»*. Ὁ Ψαλμὸς εἶνε μεσσιακὸς καὶ παρατίθεται στὴν Καινὴ Διαθήκη συχνότατα (Ρωμ. ια' 9, 10, ιε' 3, Ἰωάν. ιε' 25, ιθ' 28, Πράξ. α' 20). Ὁ ἀόριστος *«κατέφαγε»* τοῦ ἐν λόγῳ ψαλμικοῦ χωρίου εἶνε προφητικὸς καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν μέλλοντα ***«καταφάγεται»***, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖται στὸ παράθεμα στὸν ἐξεταζόμενο στίχο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, ***«Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με»***. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Θεὸ Πατέρα ὁ Μεσσίας λέγει μὲ τὸν ψαλμικὸ τοῦτο λόγο: Ὦ Θεέ! Ὁ ζῆλος, ἡ φλογερὴ ἀγάπη γιὰ τὸν οἶκο σου θὰ μὲ καταφάγῃ, θὰ μὲ καταφλέξῃ καὶ θὰ μὲ καταναλώσῃ! Ὁ Χριστὸς ὕψωσε τὸ φραγγέλλιο καὶ τὴ φωνή του καὶ καταδίωξε τοὺς ἐμπόρους ἀπὸ ζῆλο γιὰ τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ. Πολλοὶ σκοπίμως ἢ ἀθελήτως συγχέουν τὸ ζῆλο μὲ τὸ φανατισμό. Ἄλλο ζῆλος καὶ ἄλλο φανατισμός. Ἡ ἀπόστασι μεταξὺ τῶν δύο εἶνε τεραστία. Ὁ φανατισμὸς εἶνε ἐγωιστικὸ καὶ τυφλὸ πάθος, ποὺ μπορεῖ νὰ φθάσῃ σὲ ἔγκλημα. Ὁ ζῆλος εἶνε φλογερὴ ἀγάπη γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὰ θεῖα πράγματα, ποὺ μπορεῖ νὰ φθάσῃ σὲ αὐτοθυσία.

Ὁ ἐπιτιμητικὸς λόγος τοῦ Χριστοῦ, *«μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου»*, ἰσχύει καὶ σήμερα. Ὅσοι κληρικοὶ δὲν ἀρκοῦνται στὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωή, ἀλλὰ πλουτίζουν καὶ θησαυρίζουν ἀπὸ τὸ ναό, αὐτοὶ μεταβάλλουν τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ σὲ οἶκον ἐμπορίου, καὶ δίνουν ἀφορμὴ στοὺς κοσμικοὺς καὶ ἀθέους νὰ κατηγοροῦν τὴν Ἐκκλησία ὡς παπαδομάγαζο. Ὅσοι καλλικέλαδοι ἱεροψάλτες διατιμοῦν τὰ *«Κύριε, ἐλέησον»* καὶ τὰ *«Ἀλληλούια»*, ὅπως ὡρισμένοι ἱερεῖς διατιμοῦν τὰ μυστήρια, καὶ ἀκριβοπληρώνονται γιὰ τὴν ψαλτική τους ἱκανότητα, μάλιστα ὅταν καλοῦνται νὰ ψάλλουν σὲ ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις, μεταβάλλουν καὶ αὐτοὶ τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ σὲ οἶκον ἐμπορίου. Ὅσοι ἔξω ἀπὸ τοὺς ναοὺς ἔχουν καταστήματα καὶ περίπτερα, μάλιστα περίπτερα μὲ αἰσχρὰ περιοδικά, μὲ τὰ ἐμπόριά τους καὶ τὰ αἰσχρὰ περιοδικὰ βεβηλώνουν καὶ αὐτοὶ τὸν ἱερὸ χῶρο. Καὶ ὅσοι κατὰ τὶς ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις στὸν περίβολο τῶν ναῶν, τῶν ἐξωκκλησίων καὶ τῶν μοναστηριῶν ἐγκαθίστανται ἢ περιφέρονται καὶ πωλοῦν διάφορα πράγματα καὶ θορυβοῦν, κάνουν καὶ αὐτοὶ τὸν οἶκο τοῦ

Θεοῦ οἶκον ἐμπορίου. Καὶ ὅσοι καπνίζουν καὶ χορεύουν στὸν ἱερὸ περίβολο ἁμαρτωλοὺς χορούς, βεβηλώνουν περισσότερο τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ. Μερικοὶ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς θορυβοῦν καὶ καπνίζουν τὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας!

Ὅσοι ἐπίσης εἰσέρχονται στοὺς ἱεροὺς ναοὺς μὲ ἄσεμνη ἐνδυμασία, ἰδίως κατὰ τὴν τέλεσι βαπτίσεων καὶ γάμων, καὶ κάθονται ἀναιδῶς καὶ συνομιλοῦν καὶ θορυβοῦν, αὐτοὶ μεταβάλλουν τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ σὲ θέατρο.

Αὐτὲς οἱ βεβηλώσεις τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ εἶνε πολὺ χειρότερες ἀπ' τὴ βεβήλωσι, ποὺ ἔκαναν οἱ ἔμποροι στὸν Ἰουδαϊκὸ ναό. Εἶνε πολὺ χειρότερες καθ' ἑαυτές· καὶ διότι γίνονται μέσα στὸ ναὸ ἢ πολὺ κοντὰ στὸ ναό, ἐνῷ ἐκείνη ἡ βεβήλωσι γινόταν στὴν πλέον ἐξωτερικὴ αὐλὴ τοῦ ναοῦ· καὶ προπάντων διότι ὁ χριστιανικὸς ναός, στὸν ὁποῖο τελεῖται τὸ ὑπερφυέστατο μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ τὰ ἄλλα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, εἶνε πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸ ναό. Ὁ Ἱδρυτὴς καὶ Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἔδωσεν ἐξουσία στοὺς ἀντιπροσώπους του, μάλιστα στοὺς ἐπισκόπους. Καὶ δυνάμει αὐτῆς τῆς ἐξουσίας οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ ὀφείλουν νὰ ὑψώνουν φραγγέλλιο, νὰ λαμβάνουν δραστικὰ μέτρα, νὰ κάνουν κάθαρσι στὴν Ἐκκλησία, καὶ νὰ ἐπιβάλλουν τάξι καὶ εὐπρέπεια στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ λαϊκοί, ὅταν βλέπωμε νὰ βεβηλώνωνται οἱ ἱεροὶ χῶροι τῆς λατρείας, πρέπει νὰ ταρασσώμεθα, καὶ νὰ αἰσθανώμεθα ἱερὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι, καὶ νὰ διαμαρτυρώμεθα. Ἂν δὲν ταρασσώμεθα ἀπὸ τὴν ἀσέβεια, ἂν δὲν αἰσθανώμεθα ἱερὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι, καὶ ἂν δὲν διαμαρτυρώμεθα, τότε δὲν ἔχουμε ζῆλο ἀπὸ τὸ ζῆλο τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἀγαποῦμε τὴν εὐπρέπεια τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, εἴμεθα ἀδιάφοροι καὶ ἀναίσθητοι. Στὸν τάφο ἑνὸς νεκροῦ γράφτηκε ὡς ἔπαινος: «*Δὲν θύμωσε ποτέ*». Ἀλλ' ἕνας εὐφυὴς χριστιανὸς ἔγραψε ἀπὸ κάτω: «*Ἦταν ἀναίσθητος*».

Ὁ Χριστὸς ἐξεδίωξε τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς ἀγοραστὰς ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ πρὸς τὸ τέλος τῆς δημοσίας δράσεώς του, ὅπως ἀναφέρουν οἱ συνοπτικοὶ εὐαγγελισταί. Τὴ φορὰ αὐτὴ ὁ Χριστὸς εἶπε: «*Γέγραπται, ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν*» (Ματθ. κα' 12-13 καὶ παράλληλα).

Ὁ πόλεμος κατὰ τῆς ἀσεβείας στοιχίζει. Ὁ Χριστὸς πλήρωσε τὸ φραγγέλλιο μὲ φραγγέλωσι καὶ σταύρωσι. Ὁ Χριστὸς δὲν

σταυρώθηκε στὴ Γαλιλαία, ὅπου μιλοῦσε γιὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ γιὰ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ. Ὁ Χριστὸς φραγγελώθηκε καὶ σταυρώθηκε στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ὕψωσε φραγγέλλιο καὶ εἶπε, *«μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου»*.

«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ... ἐγερῶ αὐτὸν»

Στίχ. 18: ***«Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ· τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς;»***.

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ὕψωσε τὸ φραγγέλλιο καὶ τὴ φωνή του καὶ κυνήγησε τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς τραπεζῖτες ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ ναοῦ, οἱ ἔνοχοι τρομοκρατήθηκαν καὶ ἔφυγαν προτροπάδην, μπουλουκηδόν. Ὅταν δὲ συνῆλθαν ἀπὸ τὸν πανικό, ποὺ ἔπαθαν, πλησίασαν τὸν Ἰησοῦ καὶ τοῦ ὑπέβαλαν τὸ ἐρώτημα: Τί σημεῖο μπορεῖς νὰ δείξῃς σὲ μᾶς γι' αὐτὰ ποὺ κάνεις; Τί θαῦμα δηλαδὴ μπορεῖς νὰ κάνῃς, γιὰ ν' ἀποδείξῃς, ὅτι εἶσαι μέγας καὶ τρανός, καὶ ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς κυνηγᾷς μὲ τὰ μαστίγια;

«Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι», λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. α' 22). Οἱ Ἕλληνες ζητοῦν σοφία, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦν σημεῖα, θαύματα. Ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς στὸ ναὸ μὲ τὴν ὕψωσι τοῦ μαστιγίου καὶ τὴν ἐκδίωξι τῶν ἐμπόρων ἐνήργησεν *«ὡς ἐξουσίαν ἔχων»*, οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ μάλιστα οἱ ἀρχὲς τοῦ ναοῦ, ποὺ θεωροῦσαν τὸν ἁπλοϊκὸ Ναζωραῖο ἀναρμόδιο νὰ ἐπεμβῇ σὲ ζητήματα τοῦ ναοῦ, ζητοῦν ἀπόδειξι τῆς ἐξουσίας του, θαυματουργικὴ ἀπόδειξι. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ οἱ ἀρχὲς τοῦ ναοῦ: Ἐδῶ ὑπεύθυνοι καὶ ἁρμόδιοι εἴμεθα ἐμεῖς. Σὺ ποῦ βρῆκες τὴν ἐξουσία νὰ ἐπεμβαίνῃς στὸ ναό; Μπορεῖς νὰ κάνῃς ἕνα θαῦμα, ποὺ ν' ἀποδεικνύῃ, ὅτι ἔχεις τέτοια ἐξουσία;

Στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, νὰ μὴ μεταβάλλουν τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ σὲ οἶκον ἐμπορίου, οἱ Ἰουδαῖοι δὲν μποροῦσαν ν' ἀντιλέξουν. Καταλάβαιναν τὴν ἐνοχή τους, καὶ γι' αὐτὸ ὡς πρὸς αὐτὸ σιώπησαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἐπέμβασι τοῦ Ἰησοῦ θίχτηκε ἡ ἐξουσία καὶ ὁ ἐγωισμός τους, ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ σημεῖο, θαῦμα, ποὺ ν' ἀποδεικνύῃ, ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεμβῇ. Ὢ τῆς ἐσχάτης τρέλλας!, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. Χρειαζόταν θαῦμα γιὰ νὰ παύσῃ τὰ κακῶς γινόμενα καὶ ν' ἀπαλλάξῃ τὸ ναὸ ἀπὸ τὴν

αἰσχύνη, ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ τοῦ ἐμπορίου; Ἀντὶ νὰ τὸν ἐπαινέσουν γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸ ζῆλο του, αὐτοὶ τὸν κατηγοροῦν λέγοντας, ὅτι ἐπιτρέπεται τὸ ἐμπόριο στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ σταματήση, ἂν δὲν ἐπιδείξη κάποιο θαῦμα...

Οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν σημεῖο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Ποῦ νὰ φαντάζονταν οἱ ταλαίπωροι, ὅτι ἐνώπιόν των εἶχαν ἐκεῖνον, ποὺ σὲ ἕξι ἡμέρες κατασκεύασε τὸ Σύμπαν. Σοβαροὶ ἐπιστήμονες σήμερα ὑποστηρίζουν, ὅτι οἱ ἕξι ἡμέρες τῆς δημιουργίας εἶνε ἕξι εἰκοσιτετράωρα. Τί μεγαλύτερο σημεῖο δύναται νὰ ὑπάρξη ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ Σύμπαντος ἀπὸ τὸ μηδέν;

Οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν σημεῖο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλὰ δὲν εἶχαν πληροφορηθῆ τὸ σημεῖο, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς στὸ γάμο τῆς Κανᾶ; Ἐπίσης, δὲν εἶχαν ἀκούσει μὲ τ' αὐτιά τους ἢ δὲν εἶχαν πληροφορηθῆ ἀπὸ ἄλλους σημεῖο, ποὺ ἔγινε κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ, σημεῖο ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὅτι ὁ Θεὸς φώναξε καὶ συνέστησε τὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν Υἱό του τὸν ἀγαπητό, *«ἐν ᾧ εὐδόκησε»*, τὸν ὁποῖο δηλαδὴ ἐξέλεξε καὶ κατέστησε Μεσσία; Ὁ Ἰησοῦς ἐνήργησε μὲ τὴν ἐξουσία, ποὺ ἔχει ὡς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Μεσσίας.

Οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν σημεῖο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, ἐνῷ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς εἶνε σημεῖο, ὅπως εἶπεν ὁ πρεσβύτης καὶ προφήτης Συμεών: *«Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον»* (Λουκ. β' 34). Ὁ Ἰησοῦς εἶνε σημεῖο, θαῦμα, διότι εἶνε τόσο καταπληκτικὸ πρόσωπο, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῆ φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Μίλησε ὁ Νίτσε γιὰ ὑπεράνθρωπο. Ἀληθινὸς ὑπεράνθρωπος εἶνε ὁ Ἰησοῦς. Ἄνθρωπος ὑπεράνω ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ποὺ δὲν δύναται νὰ ἑρμηνευθῆ μὲ ἀνθρώπινα καὶ φυσικὰ μόνο κριτήρια. Μιλᾶνε σήμερα γιὰ ἐξωγηίνους. Ἀληθινὸς ἐξωγήινος εἶνε ὁ Ἰησοῦς. Διὰ τοῦτο ἔλεγε, *«καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»* (Ἰωάν. στ' 38), *κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανό.* Ὁ Ἰησοῦς δὲν κάνει μόνο σημεῖα, ἀναρίθμητα σημεῖα, ἀλλὰ καὶ ε ἶ ν ε σημεῖο, ναί, εἶνε ὁ ἴδιος σημεῖο. Τὸ ἀπέδειξε καὶ πρὸ ὀλίγου. Διότι ἄσημος ὁ Ἰησοῦς κατὰ κόσμον, χωρὶς κανένα κοσμικὸ ἀξίωμα καὶ καμμία κοσμικὴ ἐξουσία καὶ ἁρμοδιότητα, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποιήση κανένα φοβερὸ ὅπλο, ἁπλῶς κραδαίνοντας ἕνα πρόχειρο μαστίγιο ἀπὸ σχοινιὰ καὶ ὑψώνοντας φωνή, τρομοκράτησε καὶ ἔθεσε σὲ φυγὴ τὸ πλῆθος τῶν ἀδιστάκτων ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν. Πῶς ἕνας ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος θὰ σκόρπιζε τὸ φόβο καὶ θὰ διασκόρπιζε ἀμέσως πλῆθος ἀδιστάκτων

ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν; Ὄντως ὁ Ἰησοῦς εἶνε φαινόμενο μοναδικὸ καὶ ἀνεξήγητο μὲ φυσικὰ κριτήρια, ὄντως ὑπερβαίνει τὴ φυσικὴ πραγματικότητα καὶ εἶνε σημεῖο, ἀλλὰ σημεῖο ἀντιλεγόμενο, ὅπως ἐπίσης εἶπεν ὁ Συμεών.

Σημεῖο ἀντιλεγόμενο! Παράδοξος καὶ αὐτὸς ὁ λόγος. Ὅταν κανεὶς βλέπῃ σημεῖο, θαῦμα, δὲν πρέπει πλέον ν' ἀντιλέγῃ, ἀλλὰ νὰ πείθεται καὶ νὰ καταπείθεται, ὅτι ἐνώπιόν του ἔχει ἐκδήλωσι ὑπερφυσικῆς δυνάμεως καὶ πραγματικότητος. Τὸ σημεῖο στοὺς ἀνθρώπους πρέπει νὰ εἶνε *«πέρας πάσης ἀντιλογίας»*, νὰ θέτῃ τέρμα σὲ κάθε ἀντιλογία. Ἐν τούτοις ὁ Ἰησοῦς εἶνε σημεῖο ἀντιλεγόμενο, – σχῆμα ὀξύμωρο. Καίτοι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς εἶνε θαῦμα, καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἔπρεπε οἱ πάντες ν' ἀφοπλίζωνται ἐνώπιόν του καὶ νὰ παραδίδωνται διὰ τῆς πίστεως σ' αὐτόν, οἱ πολλοὶ ἀντιλέγουν, ἀπιστοῦν. Γιατί τὸ σημεῖο δὲν σημαίνει τίποτε γι' αὐτούς; Γιατί τὸ θαῦμα δὲν δημιουργεῖ πίστι σ' αὐτούς; Διότι δὲν θαυμάζουν τὸ θαῦμα, ἔχασαν τὴ δύναμι τοῦ θαυμασμοῦ λόγῳ σκληρύνσεως καὶ πωρώσεως τῆς συνειδήσεώς των. Γέμισε ἡ Παλαιστίνη μὲ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ παρὰ τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων οἱ Ἰουδαῖοι πάλι καὶ πάλι ζητοῦσαν θαῦμα γιὰ νὰ πιστεύσουν! Εἶνε ψέμα, ὅτι θὰ πίστευαν. Καὶ ἀσυγκρίτως περισσότερα θαύματα ἂν ἔκανε ὁ Χριστός, οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θὰ πίστευαν, διότι μὲ τὰ θαύματα δὲν γεμίζουν, δὲν ἱκανοποιοῦνται οἱ κακοπροαίρετες, οἱ ὑπερήφανες καὶ οἱ διεστραμμένες ψυχές.

Στίχ. 19-22: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγε, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς»***.

Στὸ ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων, «Τί σημεῖο, τί θαῦμα μπορεῖς νὰ κάνῃς, γιὰ ν' ἀποδείξῃς, ὅτι ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργῇς ἔτσι, νὰ μᾶς κυνηγᾷς μὲ τὰ μαστίγια;», ὁ Ἰησοῦς ἀποκρίθηκε: *«Κρημνίσετε τὸ ναὸ τοῦτο, καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες θὰ ἐγείρω, θὰ σηκώσω ἐπάνω, θ' ἀνοικοδομήσω αὐτόν»*. Κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῶν πατέρων ὁ Χριστὸς ναὸ ἐννοοῦσε τὸ σῶμα του, ποὺ θανατώθηκε, καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες ἀναστήθηκε. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι νόμισαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μιλοῦσε

γιὰ τὸν Ἰουδαϊκὸ ναό. Γι' αὐτὸ σάρκασαν λέγοντας: «*Σαράντα ἕξι ἔτη χρειάστηκαν, γιὰ νὰ κτισθῇ αὐτὸς ὁ ναός. Καὶ σὺ θὰ τὸν κτίσῃς σὲ τρεῖς ἡμέρες;*». Ὁ Ἰουδαϊκὸς ναός, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνοικοδόμησι ἄρχισε κατὰ τὸ χρόνο τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρώδη τὸ 20-19 π.Χ. καὶ περατώθηκε τὸ 27 μ.Χ., ἦταν τεράστιος καὶ ἐντυπωσιακός. Ὅταν κἄποτε ὁ Ἰησοῦς ἔβγαινε ἀπὸ τὸν περίβολο τοῦ ναοῦ, ἕνας μαθητὴς τοῦ εἶπε: «*Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί*» (Μάρκ. ιγ' 1). Διδάσκαλε, κοίταξε πόσο μεγάλοι καὶ λαμπροὶ λίθοι, καὶ πόσο μεγάλα καὶ ἐπιβλητικὰ κτίρια! Φάνηκε ἀστεῖο στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι, ἂν κρημνιζόταν ὁ ναός, ὁ Ἰησοῦς θὰ μποροῦσε νὰ τὸν ἀνοικοδομήσῃ σὲ τρεῖς ἡμέρες. Ποῦ νὰ φαντάζονταν οἱ ταλαίπωροι οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι μπροστά τους εἶχαν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κατασκεύασε τὸν παμμέγιστο ναὸ τοῦ Σύμπαντος σὲ ἕξι ἡμέρες. Ὅσο μεγάλος καὶ ἂν φαινόταν ὁ Ἰουδαϊκὸς ναός, τί ἦταν συγκρινόμενος μὲ τὸν παμμέγιστο ναὸ τοῦ Σύμπαντος, ὁ ὁποῖος ἔχει διάμετρο δισεκατομμύρια ἔτη φωτός;

Ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, ἔτσι καὶ νεώτεροι ἑρμηνευταὶ νόμισαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς λέγοντας στοὺς Ἰουδαίους, ***«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον»***, ἐννοοῦσε τὸν Ἰουδαϊκὸ ναό. Ἐπικαλοῦνται δὲ καὶ τὰ χωρία Ματθ. κστ' 61, «*Οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν*», Μάρκ. ιδ' 58, «*Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω*». Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀναφερόταν στὸν Ἰουδαϊκὸ ναό, δὲν εὐσταθεῖ, διότι δὲν δίνει ἔννοια σωστή. Συμφώνως πρὸς αὐτὴ τὴ γνώμη ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ λαμβάνει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Κρημνίσετε αὐτὸν τὸν ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες θ' ἀνοικοδομήσω αὐτόν, τὸν ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων! Μερικοὶ συνδυάζοντας τὴν ἑρμηνεία τῶν Πατέρων μὲ τὴν ἑρμηνεία τῶν νεωτέρων δίνουν στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ τὴν ἑξῆς περίπλοκη καὶ αὐθαίρετη ἔννοια: Κρημνίσετε τὸ ναό σας γιὰ τιμωρία σας λόγῳ τῆς θανατώσεώς μου, καὶ ἐγὼ μὲ τὴν τριήμερη ἀνάστασί μου θὰ ἀνεγείρω νέο ναό, πνευματικό, τὴν Ἐκκλησία, ποὺ θ' ἀντικαταστήσῃ διαπαντὸς τὸν ἰδικό σας ναό.

Ἀποροῦμε πῶς οἱ νεώτεροι ἑρμηνευταὶ παρεξηγοῦν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πῶς ἐπικαλοῦνται τὰ μνημονευθέντα χωρία Ματθ. κστ' 61, καὶ Μάρκ. ιδ' 58, ὅπου ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ***«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον...»***, παρουσιάζεται διαστρεβλωμένος ἀπὸ ψευδομάρτυρες. Συμφώνως

πρὸς τὸν αὐθεντικὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὁ ναός, ὁ ὁποῖος κρημνίζεται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ὁ αὐτὸς ναὸς ἀνεγείρεται ἀπὸ τὸ Χριστὸ σὲ τρεῖς ἡμέρες. Εἶνε δύσκολο νὰ καταλάβουν οἱ νεώτεροι ἑρμηνευταί, ὅτι αὐτὸς ὁ ναὸς εἶνε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἀνέστησε σὲ τρεῖς ἡμέρες, τὴν τρίτη δηλαδὴ ἡμέρα μετὰ τὸ θάνατό του; Ἡ ἀπορία μας γιὰ τὴν παρανόησι τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ἑρμνηνευτὰς γίνεται μεγαλύτερη, δεδομένου ὅτι ρητῶς ὁ εὐαγγελιστὴς δηλώνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ναὸ ὠνόμαζε τὸ σῶμα του, καὶ ὅταν ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν, οἱ μαθηταὶ κατάλαβαν, ὅτι ὁ λόγος ἦταν προφητεία γιὰ τὴν ἀνάστασί του.

Ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τὸ σῶμα του ναό, διότι ἡ λέξι «*ναὸς*» σημαίνει κατοικητήριο τῆς θεότητος, ὁ δὲ Χριστὸς εἶνε ζωντανὸς ναός, ζωντανὸ κατοικητήριο τῆς θεότητος, ἐπειδὴ κατὰ τὸ Κολ. α' 19 «*ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι*», *μέσα* δηλαδὴ *στὸν Ἰησοῦ εὐαρεστήθηκε νὰ κατοικήσῃ ὅλη ἡ θεία οὐσία, ὅλη ἡ θεότης*, κατὰ δὲ τὸ Κολ. β' 9 «*ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς*», *μέσα* δηλαδὴ *στὸ Χριστὸ κατοικεῖ ὅλος ὁ πλοῦτος τῆς θεότητος οὐσιωδῶς, ὅλη ἡ θεία οὐσία*. Βεβαίως καὶ μέσα στοὺς πιστοὺς ἀνθρώπους κατοικεῖ ἡ θεότης. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «*Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν*» (Ἰωάν. ιδ' 23). Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸ Χριστὸ καὶ τηρεῖ τὸ λόγο του, ἀγαπᾶται ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα, καὶ Πατὴρ καὶ Υἱὸς ἔρχονται καὶ κατοικοῦν σ' αὐτόν. Καὶ γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του: «*Παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται*» (Ἰωάν. ιδ' 17). Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μένει κοντά σας καὶ θὰ κατοικήσῃ μέσα σας. Καὶ ὁ Παῦλος γράφει καὶ τονίζει στοὺς πιστούς: «*Οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματός ἐστιν;*» (Α' Κορ. στ' 19). Δὲν ξέρετε, ὅτι τὸ σῶμα σας εἶνε ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ κατοικεῖ μέσα σας; Συμφώνως πρὸς αὐτὰ τὰ λόγια, τὸ σῶμα καθενὸς πιστοῦ εἶνε ναός, κατοικητήριο τῆς θεότητος. Ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ναός, κατοικητήριο τῆς θεότητος, μὲ μοναδικὸ τρόπο. Διότι στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἡ θεότης ἑνώθηκε μὲ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι ὀργανικῶς. Ὁ πιστὸς ἑνώνεται μὲ τὸ Θεό, ἀλλὰ δὲν γίνεται Θεός, Θεὸς κατὰ φύσιν, ἐνῷ ὁ Χριστός, λόγῳ τοῦ μοναδικοῦ τρόπου τῆς ἑνώσεως τῶν δύο φύσεων στὸ πρόσωπό του, εἶνε καί ἄνθρωπος καὶ Θεὸς κατὰ φύσιν, εἶνε Θεάνθρωπος.

Ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ναὸς μὲ μοναδικὴ ἔννοια, ὁ Χριστὸς δηλαδὴ εἶνε Θεάνθρωπος, τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ ρῆμα ***«ἐγερῶ»*** στὸν ἐξεταζόμενο λόγο τοῦ Χριστοῦ, ***«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»***. Τὸ ρῆμα ***«ἐγερῶ»*** εἶνε ἡ σημαντικώτερη λέξι σ' αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ καὶ σημαίνει πρᾶγμα παραδοξότατο καὶ ἀδιανόητο ἀνθρωπίνως. Μὲ τὸ ἐρώτημά τους, *«Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς;»*, οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ: Ποιός εἶσαι σύ; Τί δύναμι ἔχεις; Τί θαῦμα μπορεῖς νὰ κάνῃς, γιὰ ν' ἀποδείξῃς, ὅτι εἶσαι μέγας καὶ τρανός, καὶ ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς κυνηγᾶς μὲ τὰ μαστίγια; Μὲ τὴν ἀπάντησί του δὲ ὁ Ἰησοῦς, ***«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»***, εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους: Θέλετε νὰ ἰδῆτε ποιὸς εἶμαι, τί δύναμι ἔχω, τί θαῦμα μπορῶ νὰ κάνω; Θανατώσετε αὐτὸ τὸ σῶμα, καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες θὰ ἐγείρω αὐτό, θὰ ἀναστήσω αὐτό. Ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ἀναστήσω αὐτό. Δὲν εἶμαι μόνον ἄνθρωπος, ὅπως σεῖς νομίζετε. Εἶμαι καὶ Θεός. Τὸ σῶμα μου εἶνε ναός. Μέσα του κατοικεῖ ἡ θεότης, ὀργανικῶς ἑνωμένη μὲ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι μου. Σὰν ἄνθρωπο θὰ μὲ θανατώσετε. Τὸ προλέγω. Σᾶς ἀφήνω νὰ μὲ θανατώσετε. Ἀλλὰ σὰν Θεὸς δὲν πεθαίνω. Σὰν Θεὸς θὰ ζῶ, καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ἀναστήσω τὸ σῶμα μου.

Ποιός τόλμησε, ἤ, μᾶλλον, ποιός διανοήθηκε ποτὲ νὰ εἰπῇ, *«Θανατώσετέ με, καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ἀναστήσω τὸ σῶμα μου»*; Μόνον ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος εἶπε τέτοιο λόγο, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, Θεάνθρωπος. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ποὺ λένε, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε Θεός, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀναστήθηκε, ἀλλὰ διαλύθηκε καὶ ἔγινεν ἀέρια; Ὁ ναός, ποὺ καταλύθηκε, αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀνηγέρθη. Τὸ σῶμα, ποὺ θανατώθηκε, αὐτὸ τὸ ἴδιο ἀναστήθηκε. Καὶ τὸ ἀνέστησε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Διότι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, Θεὸς ἀληθινός. Οἱ δὲ Χιλιασταὶ εἶνε ἀπατεῶνες, διεθνεῖς ἀπατεῶνες, ἀπατῶντες, ἀλλὰ καὶ ἀπατώμενοι ἀπὸ τὸν ἀρχιαπατεῶνα, τὸν πατέρα τους Διάβολο.

Στὴν πρόκλησι τῶν Ἰουδαίων γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίνῃ στὸ ναὸ καὶ νὰ ὑψώνῃ φραγγέλλιο, ὁ Χριστὸς θὰ μποροῦσε ν' ἀπαντήσῃ, «Εἶμαι Θεός, εἶμαι ὁ Γιαχβέ». Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀπάντησι θὰ ἦταν ἀντιπρόκλησι καὶ θὰ προκαλοῦσε τὰ μέγιστα τοὺς Ἰουδαίους. Γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς δὲν μίλησε γιὰ τὴ θεότητά

του ρητῶς, δὲν εἶπε, «Εἶμαι Θεός, εἶμαι ὁ Γιαχβέ», ἀλλ' εἶπε, ***«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»***. Μὲ τὸν παραβολικὸ καὶ αἰνιγματικὸ αὐτὸ λόγο ὁ Χριστὸς κήρυξε τὴ θεότητά του κατὰ τὸν ὡραιότερο καὶ ἐντυπωσιακώτερο τρόπο. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατάλαβαν τί ἐννοοῦσε ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς δὲν μίλησε μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους· μίλησε γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν μίλησε ἐπίσης γιὰ τὴν ὥρα καὶ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο· μίλησε γιὰ ὅλους τοὺς αἰῶνες. Οἱ καλοπροαίρετοι καὶ πιστοὶ ὅλων τῶν αἰώνων καταλαβαίνουν τὸ νόημα τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ. Δὲν παρεξηγοῦν, ἀλλ' ἐξηγοῦν σωστὰ τὸ λόγο, καὶ καταθέλγονται ἀπὸ τὴν ὡραιότητά του, καὶ συγκλονίζονται ἀπὸ τὴ δύναμί του: *«Θανατώσετε αὐτὸ τὸ σῶμα, ποὺ εἶνε ναὸς τῆς θεότητος, καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ τὸ ἀναστήσω»*.

Ἀλλὰ τὴν αὐτοανάστασί του ὁ Χριστὸς κηρύττει καὶ μὲ ἄλλο παραδοξότατο λόγο του, ὁ ὁποῖος περιέχεται στὸ ἴδιο Εὐαγγέλιο, στὸ κεφάλαιο ι', στοὺς στίχους 17-18: *«Διὰ τοῦτο ὁ Πατὴρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν»*. Γι' αὐτὸ δηλαδὴ ὁ Πατέρας μὲ ἀγαπᾷ, διότι ἐγὼ θυσιάζω τὴ ζωή μου, γιὰ νὰ τὴν πάρω πάλι. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ ἀπὸ μένα, ἀλλ' ἐγὼ τὴ θυσιάζω οἰκειοθελῶς. Ἔχω τὴ δύναμι, τὸν ἡρωισμό, νὰ τὴ θυσιάσω, καὶ ἔχω τὴ δύναμι νὰ τὴν πάρω πάλι. Ἡ φράσι τοῦ Χριστοῦ, *«ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν»*, ἔχω τὴ δύναμι νὰ πάρω πάλι τὴ ζωή μου, εἶνε ἰσοδύναμη μὲ τὸ «ἔχω τὴ δύναμι νὰ ἀναστήσω τὸ σῶμα μου». Ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε αὐτεξουσίως, αὐτοδυνάμως. Μὲ ἄλλα λόγια, ἀνέστησε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του, αὐτοαναστήθηκε.

Τὴν αὐτοανάστασι τοῦ Χριστοῦ κηρύττουν προφητικῶς καὶ δύο παραδοξότατα χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ὁ Ψαλμὸς 97 κατὰ τοὺς Ο', 98 κατὰ τὸ Ἑβραϊκό, ἀρχίζει μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: *«Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾆσμα καινόν, ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἔσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ καὶ ὁ βραχίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ»*. *Ψάλετε στὸν Κύριο*, τὸν Ἰεχωβᾶ στὰ ἑβραϊκά, *ᾆσμα καινούργιο· διότι θαυμαστὰ πράγματα ἔκανε ὁ Κύριος· ἔσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιά του καὶ ὁ ἰσχυρὸς βραχίων του*. Μὲ ἄλλα λόγια: Τραγουδήσετε γιὰ τὸν Κύριο καινούργιο τραγούδι, διότι ὁ Κύριος ἔκανε θαυμαστὰ πράγματα. Τί ἔκανε ὁ Κύριος; Ἰδού· ἔσωσεν αὐτὸν

ἡ δύναμί του. Ὁ Κύριος σώθηκε μὲ τὴ δύναμί του, αὐτοσώθηκε. Ὁ λόγος τοῦ Ψαλμῳδοῦ εἶνε παραδοξότατος, διότι παρουσιάζει τὸν Κύριο, τὸν Ἰεχωβᾶ, νὰ σῴζεται. Ἀλλὰ πῶς δύναται νὰ γίνεται λόγος γιὰ σωτηρία τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ὁ Θεὸς δὲν διατρέχει κανένα κίνδυνο καὶ δὲν παθαίνει τίποτε, εἶνε ἀπαθής; Ὁ λόγος τοῦ Ψαλμῳδοῦ εἶνε τολμηρὸς καὶ φαίνεται βλάσφημος, διότι παρουσιάζει τὸν ἀπαθῆ Θεὸ σὲ τέτοια κατάστασι, ὥστε νὰ ἔχῃ ἀνάγκη σωτηρίας. Ὁ λόγος τοῦ Ψαλμῳδοῦ πρὸ Χριστοῦ ἦταν αἴνιγμα ἄλυτο, ὅπως πολλοὶ λόγοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ λύσι τοῦ αἰνίγματος εἶνε τὸ εὐλογημένο πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος, ὁ Ἰεχωβᾶ, ἔγινεν ἄνθρωπος, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔπαθε, ἀπέθανε. Καὶ ἔσωσε τὸν ἑαυτό του μὲ τὴ δύναμί του ἀπὸ τὸ θάνατο διὰ τῆς ἀναστάσεώς του. Ὡς Θεὸς αὐτοσώθηκε, αὐτοαναστήθηκε.

Στὸ ξγ' κεφάλαιο τοῦ Ἠσαΐου, στίχ. 1-6, περιγράφεται μεγαλειῶδες ὅραμα. Ὁ προφήτης βλέπει ἕνα μεγαλοπρεπῆ ἄνδρα νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ἰδουμαία, χώρα γειτονικὴ καὶ ἐχθρικὴ πρὸς τὴ χώρα τῶν Ἰουδαίων. Πλέον συγκεκριμένως, τὸ ἔνδοξο καὶ ἐπιβλητικὸ αὐτὸ πρόσωπο ἐρχόταν ἀπὸ τὴ Βοσσόρα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἰδουμαίας, τὴν καρδιὰ τῆς ἐχθρικῆς χώρας. Τὰ δὲ ἐνδύματά του ἦταν κόκκινα, πρᾶγμα ποὺ προκάλεσε τὴν ἀπορία τοῦ προφήτου. Στὸ ἐρώτημα τοῦ προφήτου γιὰ τὴν ταυτότητα τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἀνδρὸς ἐκεῖνος ἔδωσε τὴν ἀπάντησι, ὅτι εἶνε «*αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐξαγγέλλει δικαίωσι, ὁ ὁποῖος εἶνε ἰσχυρὸς στὸ νὰ σῴζῃ*». Εἶνε φανερό, ὅτι ἦταν ὁ Θεὸς μὲ μορφὴ ἀνθρώπου. Σὲ νέο ἐρώτημα τοῦ προφήτου, «*Γιατί ἡ στολή σου εἶνε κόκκινη, καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὅμοια ἀνθρώπου, ποὺ πατεῖ σταφύλια στὸ ληνό, στὸ πατητήρι;*», τὸ ἔνδοξο καὶ ἐπιβλητικὸ ἐκεῖνο πρόσωπο συμφώνως πρὸς τὸ Μασοριτικὸ κείμενο ἀπάντησε: «*Πάτησα μόνος τὸ ληνό, καὶ κανεὶς ἀπ' τοὺς λαοὺς δὲν ἦταν μαζί μου. Καὶ καταπάτησα αὐτοὺς στὸ θυμό μου, καὶ καταλάκτισα αὐτοὺς στὴν ὀργή μου. Διότι ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδικήσεως ἦταν στὴν καρδιά μου, καὶ ἔφθασε ὁ καιρὸς τῶν λυτρωμένων μου. Καὶ τὸ αἷμα τους πετάχτηκε πάνω στὰ ἐνδύματά μου, καὶ μόλυνα ὅλη τὴ στολή μου. Καὶ κοίταξα γύρω, καὶ δὲν ὑπῆρχε βοηθός. Καὶ θαύμασα, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὑποστηρικτής. Γι' αὐτὸ ὁ βραχίων μου ἐνήργησε σωτηρία σὲ μένα, καὶ ὁ θυμός μου, αὐτὸς μὲ ὑποστήριξε*». Παραδοξότατο λόγο λέγει στὸν προφήτη «*αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐξαγ-*

γέλλει δικαίωσι, ὁ ὁποῖος εἶνε ἰσχυρὸς στὸ νὰ σῴζῃ», ὁ παντοδύναμος Θεὸς σωτήρ. Ποιός εἶνε ὁ παραδοξότατος λόγος; Εἶνε αὐτός: *«Ὁ βραχίων μου ἐνήργησε σωτηρία σὲ μένα»*! Ἡ δύναμί μου, δηλαδή, μὲ ἔσωσε! *«Ὁ ἰσχυρὸς στὸ νὰ σῴζῃ»*, ὁ παντοδύναμος Θεὸς σωτήρ, χρειάστηκε καὶ αὐτὸς σωτηρία! Καὶ ἔσωσε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του μὲ τὴ δύναμί του. Ἀλλὰ πῶς δύναται νὰ γίνεται λόγος γιὰ σωτηρία τοῦ σωτῆρος Θεοῦ, ἀφοῦ ὁ Θεὸς κανένα κίνδυνο δὲν διατρέχει, καὶ τίποτε δὲν παθαίνει, ἀλλ' εἶνε ἀπαθής; Αἴνιγμα καὶ τοῦτο, ἄλυτο πρὸ Χριστοῦ. Ἡ λύσι τοῦ αἰνίγματος εἶνε πάλι τὸ εὐλογημένο πρόσωπο τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, καὶ γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἐχθρούς του καὶ νὰ δικαιώσῃ καὶ νὰ σώσῃ τοὺς ἐκλεκτούς του ἔπαθε, ἀπέθανε. Καὶ ἀπὸ τὸ θάνατο ἔσωσε τὸν ἑαυτό του μὲ τὴ δύναμί του διὰ τῆς ἀναστάσεώς του. Αὐτοαναστήθηκε.

Ἀναφέραμε δύο χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ δύο τῆς Παλαιᾶς, συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός (Ἰωάν. β' 19, ι' 18, Ψαλμ. 97:1, Ἡσ. ξγ' 5, τὸ τελευταῖο κατὰ τὸ Ἑβραϊκό). Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ὁ Θεὸς Πατήρ. Π.χ. κατὰ τὸ Ρωμ. στ' 4 ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε *«διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός»*, *μὲ τὴ δύναμι* δηλαδὴ *τοῦ Θεοῦ Πατρός*. Συμφώνως δὲ πρὸς ἄλλα χωρία τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Π.χ. κατὰ τὸ Ρωμ. α' 4 ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποδείχθηκε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ *«ἐν δυνάμει κατὰ Πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν»*, *διὰ δυνάμεως* δηλαδὴ *ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τῆς δυνάμεως μὲ τὴν ἀνάστασι ἐκ νεκρῶν.* Τὸ Πνεῦμα τῆς δυνάμεως, τὸ παντοδύναμο Ἅγιο Πνεῦμα, μὲ τὴ δύναμί του ἀνέστησε τὸ Χριστό, καὶ ἔτσι ἀποδείχθηκε, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν πλάνος, ἀλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως κήρυττε.

Τὸ νὰ διδάσκῃ ἡ Ἁγία Γραφὴ ἄλλοτε μέν, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ὁ Θεὸς Πατήρ, ἄλλοτε δέ, ὅτι ἀνέστησεν αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, καὶ ἄλλοτε, ὅτι ἀνέστησεν αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, τοῦτο εἶνε ἄλλο παράδοξο τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Γεννᾶται δὲ τὸ ἐρώτημα: Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους τὰ χωρία τῆς Γραφῆς; Ποῖος τελικῶς ἀνέστησε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ; Ὁ Θεὸς Πατήρ, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἢ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός; Ἡ ἀπάντησι εἶνε: Καὶ οἱ τρεῖς ἀνέστησαν τὸ σῶμα. Διότι Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε μία οὐσία ἢ θεότης καὶ μία δύναμι. Ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Ὥσπερ*

ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ» (Ἰωάν. ε' 21). *Ὅπως ὁ Πατέρας ἀνασταίνει καὶ ζωοποιεῖ τοὺς νεκρούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἐκείνους, ποὺ θέλει, ζωοποιεῖ, ἀνασταίνει.* Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ Ἁγία Γραφὴ ἔχει πολλὲς φαινομενικές, ἀλλὰ καμμιὰ πραγματικὴ ἀντίφασι. Τὰ παράδοξα χωρία, ποὺ ἀναφέραμε, τὰ ἀδιανόητα καὶ ἀνεπινόητα φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως, καὶ ἡ μεταξύ των συμφωνία ἀποδεικνύουν τὴ θεοπνευστία τῆς Γραφῆς.

Θαύματα καὶ πίστι

Στίχ. 23: ***«Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει».***

Στὸ στίχο τοῦτο εἶνε ἄξιοι παρατηρήσεως τρεῖς διαδοχικοὶ ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί, καὶ οἱ τρεῖς ἀρχίζοντες μὲ τὴν πρόθεσι ***«ἐν»***. Ὁ πρῶτος, ***«ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις»***, εἶνε προσδιορισμὸς τόπου· ὁ δεύτερος, ***«ἐν τῷ πάσχα»***, εἶνε προσδιορισμὸς χρόνου· καὶ ὁ τρίτος, ***«ἐν τῇ ἑορτῇ»***, εἶνε προσδιορισμὸς τρόπου, σημαίνει «ἐν μέσῳ τῶν λαμπρῶν ἐντυπώσεων ἐκ τῶν τελετῶν τῆς ἑορτῆς». Τὸ πάσχα ἦταν ἑορτὴ διαρκείας μιᾶς ἑβδομάδος.

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἦταν στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ πάσχα, πολλοί, ἄλλοι κάτοικοι τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἄλλοι ἀπὸ ἄλλους τόπους τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ποὺ μετέβησαν στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ πάσχα, ***«ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ»***, πίστευσαν δηλαδὴ στὸ πρόσωπό του. Πλέον συγκεκριμένως, πίστευσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας. Οἱ θρησκευτικὲς τελετὲς τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, λαμπρὲς καὶ ἐντυπωσιακές, διέθεταν εὐλαβῶς τοὺς προσκυνητὰς καὶ ὑποβοηθοῦσαν, γιὰ νὰ πιστεύσουν πολλοὶ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος κατόπιν, μὲ τὴ σταύρωσι καὶ τὴν ἀνάστασί του, θὰ καθιέρωνε τὸ ἀνώτερο πάσχα, τὸ χριστιανικὸ καὶ τὸ αἰώνιο πάσχα, τοῦ ὁποίου τύπος καὶ σκιὰ ἦταν τὸ ἰουδαϊκὸ πάσχα. Ὅσοι πίστευσαν, πίστευσαν διότι ἔβλεπαν ***«τὰ σημεῖα»***, τὰ θαύματα, ποὺ τελοῦσε ὁ Ἰησοῦς. Συνεχῶς ὁ Χριστὸς ἔκανε σημεῖα, θαύματα, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πάσχα, γιὰ νὰ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ πιστεύουν.

Διότι ὁ Χριστὸς δὲν θέλει τυφλὴ πίστι. Ἡ τυφλὴ πίστι δὲν ἔχει ἀξία. Ὁ Χριστὸς θέλει πίστι ἔλλογη, δικαιολογημένη. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προφήτευε, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἔκανε θαύματα. Καὶ πράγματι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε θαύματα συμφώνως πρὸς τὶς προφητεῖες, γιὰ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὄντως εἶνε ὁ Μεσσίας. Ἀλλὰ τὰ θαύματα δὲν ἐξαναγκάζουν καὶ δὲν καταναγκάζουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ πιστεύσουν, ἀλλὰ μόνο βοηθοῦν πρὸς τὴν πίστι. Τὰ θαύματα δὲν αἴρουν τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ μετὰ τὰ θαύματα ὁ ἄνθρωπος ἀφήνεται ἐλεύθερος νὰ πιστεύσῃ ἢ νὰ μὴ πιστεύσῃ. Πιστεύουν οἱ ταπεινοὶ καὶ καλοπροαίρετοι, ἐνῷ οἱ ὑπερήφανοι καὶ κακοπροαίρετοι παραμένουν ἄπιστοι. Προσωρινῶς οἱ ὑπερήφανοι καὶ κακοπροαίρετοι εἶνε δυνατὸ νὰ ἐντυπωσιάζωνται ἀπὸ τὰ θαύματα, ἀλλὰ ταχέως οἱ ἐντυπώσεις ἐξασθενοῦν καὶ παρέρχονται.

Γι' αὐτὸ στὰ Ἱεροσόλυμα, παρὰ τὰ συνεχῆ καὶ καταπληκτικὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, οἱ πλεῖστοι δὲν πίστευσαν, ὅτι ἀνάμεσά τους βρισκόταν καὶ θαυματουργοῦσε ὁ Μεσσίας. ***«Πολλοὶ ἐπίστευσαν»***, λέγει ὁ εὐαγγελιστής. Ἀλλ' οἱ πιστεύσαντες ἦταν ***«πολλοὶ»*** καθ' ἑαυτούς. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἑορταστῶν τοῦ πάσχα ἦταν ὀλίγοι. Καὶ πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι καὶ αὐτῶν ἡ πίστι δὲν ἦταν ἱκανοποιητική, διότι πίστευσαν μόνον ἐξ αἰτίας τῶν θαυμάτων, ὄχι καὶ τῆς διδασκαλίας. Ἀνώτερη, ἰσχυρότερη καὶ στερεώτερη εἶνε ἡ πίστι, ἡ ὁποία δὲν στηρίζεται μόνο στὰ θαύματα, ἀλλὰ καὶ στὴν ὑψηλὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Μέσα στὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχουν τέτοια λόγια, ποὺ μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἄλλου εἴδους θαύματα. Καλοὶ ὅσοι θαυμάζουν τὰ θαύματα, ἀλλὰ καλλίτεροι ὅσοι θαυμάζουν τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς γνωρίζει τοὺς πάντας

Στίχ. 24: *«Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας»*.

Προηγουμένως ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε, ὅτι *«πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ»*. Τώρα λέγει, ***«αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς»***. Μὲ τὸ ρῆμα *«πιστεύω»* ὁ εὐαγγελιστὴς κάνει λογοπαίγνιο.

Ἡ κατάπληξι ἀπὸ τὰ θαύματα ἔκανε πολλοὺς νὰ πιστεύσουν στὸ Χριστό. Ἐμεῖς ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ, θὰ ἐνθουσιαζόμασταν. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν πλευρά του δὲν ἐνθουσιάστηκε. Γιατί; ***«Διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας»***. *Διότι αὐτὸς γνώριζε τοὺς πάντας*. Γνώριζε, ὄχι μόνο τὰ ὀνόματα καὶ τὶς μορφές τους, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσωτερικό τους· τὶς διαθέσεις, τὶς προθέσεις, τοὺς σκοπούς, τοὺς λογισμούς, τὰ συναισθήματά τους. Γνώριζε ἐπίσης τὰ ἐλαττώματά τους καὶ τὰ ἁμαρτήματά τους. Γνώριζε τὴ φύσι τους καὶ τὴν ὅλη κατάστασί τους. Γνώριζε καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον τους. Γνώριζε αὐτοὺς καλλίτερα ἀπὸ ὅ,τι οἱ ἴδιοι γνώριζαν τοὺς ἑαυτούς των. Τοὺς γνώριζε πλήρως καὶ τελείως. Καὶ ἤξερε, ὅτι δὲν τὸν πίστευαν ὡς Θεό, ἀλλ' ὡς ἐξαιρετικὸ ἄνθρωπο ἀπεσταλμένο ἀπὸ τὸ Θεό. Ἤξερε ἐπίσης, ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός τους ἦταν πρόσκαιρος καὶ ἡ πίστι τους ἀσταθής. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς ***«οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς»***, *δὲν ἐμπιστευόταν τὸν ἑαυτό του σ' αὐτούς*. Συνωμιλοῦσε βεβαίως μαζί τους, ἀλλὰ δὲν ἐκμυστηρευόταν ὅπως στοὺς μαθητάς του, δὲν συνῆπτε στενὴ σχέσι μαζί τους, δὲν φερόταν μὲ οἰκειότητα πρὸς αὐτούς, κρατοῦσε τὸν ἑαυτό του σὲ κἄποια ἀπόστασι ἀπ' αὐτούς.

Καὶ ἐμεῖς δὲν πρέπει νὰ δίνωμε εὐκόλως ἐμπιστοσύνη στοὺς ἀνθρώπους. Ὑπάρχουν βεβαίως δοκιμασμένοι χαρακτῆρες, ποὺ δοκιμάστηκαν σὲ δύσκολες καὶ ἐπικίνδυνες ὧρες τῆς ζωῆς καὶ ἀποδείχτηκαν γνήσιοι. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι κοινῆς ἀναγνωρίσεως ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς γιὰ τὴν εὐθύτητα, τὴν εἰλικρίνεια, τὴν τιμιότητα, τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρος των. Ὑπάρχουν ἅγιοι, πάνω στοὺς ὁποίους εἶνε φανερὴ ἡ χάρι τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτοὺς νὰ ἔχωμε ἐμπιστοσύνη. Γενικώτερα ὅμως νὰ εἴμεθα ἐπιφυλακτικοὶ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων. *«Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἔκφαινε σὴν καρδίαν»*, λέγει ὁ σοφὸς Σειράχ (η' 19). *Νὰ μὴ φανερώνῃς τὴν καρδιά σου σὲ κάθε ἄνθρωπο· νὰ μὴ ἐκμυστηρεύεσαι σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους*. Πολλοὶ εἶχαν περιπέτειες καὶ ὑπέστησαν συμφορές, διότι φανέρωσαν τὰ μυστικά τους σὲ ἀνθρώπους, ποὺ θεωροῦσαν σοβαροὺς καὶ ἀποδείχτηκαν ἐπιπόλαιοι καὶ ἄκριτοι, ἢ θεωροῦσαν φίλους καὶ ἐμπίστους καὶ ἀποδείχτηκαν ὑποκριταί, συμφεροντολόγοι, καιροσκόποι, προδότες καὶ ἐχθροί. Προπάντων δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἐμπιστεύεται εὐκόλως σὲ ἀνθρώπους, ὅταν πρόκειται γιὰ συνεργασία καὶ γιὰ γάμο, διότι ἀπὸ κακὸ συνεργάτη καὶ κακὸ σύ-

ζυγο δύναται νὰ προέλθῃ μαρτυρικὴ ζωή, καταστροφὴ καὶ ὄλεθρος. Νὰ ἐρωτοῦμε, νὰ ἐξετάζωμε, νὰ βασανίζωμε πολὺ τὰ πράγματα, προκειμένου νὰ ἐμπιστευθοῦμε σπουδαῖα μυστικὰ ἢ πράγματα σὲ ἀνθρώπους, καὶ πολὺ περισσότερο, ὅταν πρόκειται νὰ ἐμπιστευθοῦμε τοὺς ἑαυτούς μας ἢ προσφιλῆ μας πρόσωπα. Καὶ νὰ προσευχώμεθα στὸ Χριστό, ποὺ γνωρίζει τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, γιὰ νὰ μᾶς φωτίζῃ νὰ μὴ πέσωμε σὲ *«ἀτόπους καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους»*, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος (Β' Θεσ. γ' 2).

Νὰ μὴ δίνωμε εὐκόλως ἐμπιστοσύνη στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ στὸν ἑαυτό μας νὰ μὴ δίνωμε ἐμπιστοσύνη. Πολλὲς φορὲς νομίζουμε, ὅτι εἴμεθα ἰσχυροὶ καὶ δυνατοὶ χαρακτῆρες. Ἔχουμε αὐτὴ τὴ γνώμη, διότι δὲν γνωρίζουμε καλῶς τὸν ἑαυτό μας, καὶ διότι ἔχουμε ἐγωισμό. Ὁ Πέτρος νόμιζε, ὅτι ἦταν ἰσχυρὸς καὶ δυνατὸς ἕως θανάτου, ἀλλ' ἀρνήθηκε τὸν Κύριο τρεῖς φορές. Καὶ γιὰ μᾶς τὰ πράγματα ἀποδεικνύουν, ὅτι εἴμεθα ἀδύνατοι, καὶ εἶνε ψευδαίσθησι νὰ νομίζωμε, ὅτι εἴμεθα ἰσχυροί. Ἀναρίθμητες φορές, ποὺ νομίζαμε, ὅτι θὰ καταφέρναμε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, διαψευσθήκαμε. Ἀναρίθμητες φορές, ποὺ νομίζαμε, ὅτι θὰ νικούσαμε τοὺς διαφόρους πειρασμούς, νικηθήκαμε. Μυριάδες μεγαλύτερες ἢ μικρότερες πτώσεις ἔχουμε ὑποστῆ στὴ ζωή μας, μυριάδες φορὲς μᾶς πρόδωσε ὁ ἑαυτός μας, καὶ εἶνε μεγάλη ἀνοησία, ἂν ἀκόμη νομίζωμε, ὅτι εἴμεθα ἰσχυροί. Ἰδίως δὲν πρέπει νὰ ἔχωμε ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό μας ἀπέναντι τῶν σαρκικῶν πειρασμῶν. Ἡ φύσι μας μετὰ τὴν προπατορικὴ πτῶσι εἶνε ἀδύνατη καὶ εὐόλισθη, ἔχει τὴν ἰσχυρὴ ροπὴ πρὸς τὴν ἁμαρτία, τὴν concupiscentia, ὅπως ὀνομάζεται στὴ Δογματική. Ὁ Χριστός, ποὺ μᾶς γνωρίζει πολὺ καλλίτερα ἀπὸ ὅ,τι γνωρίζουμε ἐμεῖς τοὺς ἑαυτούς μας, ποὺ ξέρει πόσο ἀδύναμοι εἴμεθα, μᾶς δίδαξε νὰ προσευχώμεθα στὸν οὐράνιο Πατέρα καὶ νὰ λέμε: *«Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ»* (Ματθ. στ' 13). *Καὶ μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ εἰσέλθωμε σὲ πειρασμό, ἀλλὰ γλύτωσέ μας ἀπὸ τὸν πονηρό.* Μὴ ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό μας, προπάντων πρέπει ν' ἀποφεύγωμε ἐπικίνδυνες συναναστροφὲς καὶ φιλίες. Ἐπίσης ν' ἀποφεύγωμε αἰσχρὰ ἀκούσματα, ἀναγνώσματα καὶ θεάματα, ἰδίως δὲ τὴν ἐγκατεστημένη σὲ κάθε σπίτι μεγάλη καὶ παγκόσμια προαγωγὸ πρὸς τὴν ἁμαρτία, τὴν τηλεόρασι, ἡ ὁποία μὲ τὴν προβολὴ τῶν πάσης φύσεως αἰσχροτήτων καὶ ἀθλιοτήτων διαλύει τὴ νεότητα καὶ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα.

Οὔτε στοὺς ἄλλους νὰ ἐμπιστευώμεθα εὐκόλως, οὔτε στὸν ἑαυτό μας νὰ ἔχωμε ἐμπιστοσύνη. Πλήρη καὶ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη νὰ ἔχωμε μόνο σὲ ἕνα, τὸ Χριστό, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός. Ὡς Χριστιανοὶ νὰ ἐφαρμόζωμε τὴν προτροπὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴ Θεία Λειτουργία: *«Ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα»*. Τοὺς ἑαυτούς μας καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας καὶ ὅλη τὴ ζωή μας μὲ τὰ ζητήματά της καὶ τὰ προβλήματά της νὰ ἐμπιστευώμεθα στὸ Χριστό, ποὺ εἶνε Θεὸς καὶ δύναται νὰ διευθετῇ καὶ νὰ εὐοδώνῃ τὰ πάντα.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἐξεταζόμενο χωρίο ὁ Χριστὸς δὲν ἐμπιστεύεται σὲ ἀνθρώπους. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ Ἰὼβ δ' 18 ὁ Θεὸς δὲν ἐμπιστεύεται οὔτε στοὺς δούλους του τοὺς ἀγγέλους, διότι καὶ στοὺς ἀγγέλους εὑρίσκει ἐλάττωμα. *«Κατὰ παίδων αὐτοῦ οὐ πιστεύει, κατὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σκολιόν τι ἐπενόησε»*. Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔχει ἐμπιστοσύνη, ἀφοῦ δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη οὔτε στοὺς ἀγγέλους του, διότι ἄνθρωποι καὶ ἄγγελοι εἶνε ὅλοι ἀτελεῖς. Ἐμεῖς ὅμως πρέπει νὰ ἔχωμε πλήρη ἐμπιστοσύνη στὸ Χριστὸ καὶ Θεό, καὶ νὰ παραδιδώμεθα ὁλοκληρωτικῶς σ' ἐκεῖνον, διότι ἐκεῖνος εἶνε τέλειος καὶ πανυπερτέλειος.

Ἡ διακήρυξι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὅτι ὁ Χριστὸς ***«γινώσκει πάντας»***, *γνωρίζει τοὺς πάντας*, ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη τὴν ὁμολογία τῶν μαθητῶν στὸ Ἰωάν. ιστ' 30 καὶ τοῦ Πέτρου στὸ Ἰωάν. κα' 17, ὅτι ὁ Χριστὸς *«οἶδε πάντα»*, *γνωρίζει τὰ πάντα*. Ὁ Χριστὸς γνωρίζει τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, εἶνε παντογνώστης. Ἄρα εἶνε Θεός, διότι μόνον ὁ Θεὸς ἔχει τὸ ἰδίωμα τῆς παντογνωσίας.

Στίχ. 25: *«Καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ»*.

Ἐδῶ τὸ ***«ὅτι»*** φαίνεται περιττό, δημιουργεῖ δυσκολία, καὶ γι' αὐτὸ κατὰ τὴν ἐξήγησι παραλείπεται ἀπὸ τοὺς ἐξηγητάς. Μετὰ δὲ τὴν παράλειψι τοῦ ***«ὅτι»*** τὸ ***«γὰρ»*** ἐκλαμβάνεται ὡς αἰτιολογικό. Ἀλλ' οὔτε τὸ ***«ὅτι»*** εἶνε περιττό, οὔτε τὸ ***«γὰρ»*** εἶνε αἰτιολογικό. Τὸ ***«ὅτι»*** εἶνε τῆς ἀκολουθίας καὶ σημαίνει *«γι' αὐτό»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ Ψαλμ. ιε' (ιστ') 8, κ' 13 (κα' 12)· Λουκ. ζ' 47. Τὸ δὲ ***«γὰρ»*** εἶνε ἐπεξηγηματικό, σημαίνει *«δηλαδή»*.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *«Καὶ γι' αὐτὸ δὲν χρειαζόταν νὰ δώσῃ κανεὶς πληροφορίες γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἴδιος δηλαδὴ ἤξερε τί ἦταν μέσα στὸν ἄνθρωπο»*.

β' 25

Ἐπειδὴ συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχο ὁ Χριστὸς γνώριζε τοὺς πάντας, γι' αὐτὸ συμφώνως πρὸς τὸν παρόντα στίχο δὲν εἶχε ἀνάγκη πληροφοριῶν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ἴδιος δηλαδὴ γνώριζε τί ὑπῆρχε μέσα στοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον ἄλλα πράγματα σχετικὰ μὲ τὸν ἄνθρωπο γνωρίζει, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ μύχια τῆς καρδιᾶς του. Ὁ Χριστὸς εἶνε καρδιογνώστης. Ἄρα εἶνε Θεός, διότι μόνον ὁ Θεὸς εἶνε καρδιογνώστης. Στὸ Ἱερ. ιζ' 9 διαβάζουμε: *«Βαθεῖα ἡ καρδία παρὰ πάντα, καὶ ἄνθρωπός ἐστι· καὶ τίς γνώσεται αὐτόν;». Ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε βαθύτερη ἀπ' ὅλα. Ὁ δὲ ἄνθρωπος εἶνε κυρίως ἡ καρδιά. Καὶ ποιός μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν τόσο βαθειὰ καρδιά;* Ἡ ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα δίνεται στὸν ἀμέσως ἑπόμενο στίχο 10: *«Ἐγὼ Κύριος ἐτάζων καρδίας καὶ δοκιμάζων νεφρούς». Ἐγὼ ὁ Κύριος, ὁ Γιαχβέ, γνωρίζω τὴν καρδιὰ καὶ τοὺς νεφρούς, τὰ μύχια τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.* Ὅ,τι λέγει ἐδῶ γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ Κύριος, ὁ Γιαχβέ, τὸ ἴδιο στὸ Ἀποκ. β' 23 λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ Χριστός: *«Ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας». Ἐγώ, ὁ Χριστός, εἶμαι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τοὺς νεφροὺς καὶ τὶς καρδιές, τὰ μύχια τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν.* Ἀντιφάσκει ἡ Γραφή, ὅταν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη παρουσιάζῃ ὡς καρδιογνώστη τὸν Γιαχβέ, καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη παρουσιάζῃ ὡς καρδιογνώστη τὸ Χριστό; Κάνει ὁ Χριστὸς ἀντίπραξι στὸν Γιαχβέ; Ἀντιποιεῖται ὁ Χριστὸς ἰδιότητα τοῦ Γιαχβέ; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλὰ Χριστὸς καὶ Γιαχβὲ εἶνε ἕνα στὴν οὐσία. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Γιαχβὲ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σαρκωμένος, ὁ Θεὸς ἐνανθρωπήσας.

Θὰ ἦταν φοβερό, ἂν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι μᾶς γνώριζαν πλήρως, ἂν γνώριζαν ὅλα, ὅσα ὑπάρχουν στὴ ζωὴ καὶ στὴν καρδιά μας. Ἡ ἐντροπή μας καὶ ἡ ταραχή μας θὰ ἦταν μόνιμη κατάστασί μας. Οἱ συνάνθρωποι θὰ μᾶς ἀηδίαζαν, καὶ δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ μᾶς ἀνεχθοῦν. Ἀλλὰ μὴ ταρασσέσθω ἡμῶν ἡ καρδία! Κανεὶς συνάνθρωπός μας δὲν μᾶς γνωρίζει πλήρως. Οὔτε ἐμεῖς γνωρίζουμε τοὺς ἑαυτούς μας πλήρως. Ἕνας μόνο μᾶς γνωρίζει πλήρως, ὁ Χριστός. Ὁ δὲ Χριστὸς δὲν μᾶς ἀηδιάζει καὶ δὲν μᾶς ἀπορρίπτει γιὰ τὶς ἀδυναμίες καὶ τὶς ἀθλιότητές μας, ἀλλὰ μᾶς συμπαθεῖ καὶ μᾶς βαστάζει στὶς φτεροῦγες τῆς ἀγάπης του, ἀρκεῖ στὴν καρδιά μας νὰ ὑπάρχῃ ταπείνωσι, καὶ στὴ ζωή μας προσπάθεια πρὸς τὸ καλό. Οἱ ἄνθρωποι εἶνε σκληροὶ καὶ ἀδυσώπητοι, ἀλλ' ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός μας, εἶνε γεμᾶτος εὐσπλαγχνία καὶ ἔλεος.

Γ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ὁ διάλογος τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸ Νικόδημο (γιὰ τὴν ἀναγέννησι)

Ὁ Ἰησοῦς δὲν δίδασκε μόνο μὲ μονόλογο, δίδασκε καὶ μὲ διάλογο. Διαλεγόταν δὲ καὶ μὲ φίλους καὶ μὲ ἐχθρούς. Ἐπίσης διαλεγόταν καὶ κατ' ἰδίαν καὶ δημοσίως. Ποῦ εἶνε οἱ Χιλιασταὶ καὶ ἄλλοι αἱρετικοί, οἱ ὁποῖοι ἐπιμελῶς ἀποφεύγουν τὸ δημόσιο διάλογο; Ἀποφεύγουν τὸ δημόσιο διάλογο, διότι δὲν ἔχουν ἐπιχειρήματα. Φυγομαχοῦν, διότι δὲν ἔχουν ὅπλα, τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. Ἀντιλαμβάνονται, ὅτι σὲ δημόσιο διάλογο θὰ ὑποστοῦν μεγάλο ἐξευτελισμό, γελοιοποίησι ἐνώπιον πολλῶν προσώπων, πρᾶγμα ἀνυπόφορο γιὰ τὸν ἑωσφορικὸ ἐγωισμό τους. Συζητοῦν δὲ συνήθως μὲ πρόσωπα ἀγράμματα, ἀκατάρτιστα θρησκευτικῶς καὶ ἐλαττωμένης διανοητικότητος, στὰ ὁποῖα δύνανται νὰ παριστάνουν τοὺς διδασκάλους καὶ νὰ κάνουν πλύσι ἐγκεφάλου. Οἱ Χριστιανοί μας, ὅταν σὰν σκνῖπες καὶ κουνούπια τοὺς ἐνοχλοῦν αὐτοὶ οἱ ψευδοδιδάσκαλοι καὶ ἀπατεῶνες, ἂς ἐπικαλοῦνται τὸ γεγονός, ὅτι ἀποφεύγουν τὸ δημόσιο διάλογο, καὶ ἂς λέγουν σ' αὐτούς: Σᾶς προσκαλοῦμε σὲ δημόσιο διάλογο σὲ αἴθουσα ἢ ἀπὸ τὸ Ῥαδιόφωνο ἢ ἀπὸ τὴν Τηλεόρασι μὲ θεολόγους ἢ ἄλλους Ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς καταρτισμένους στὶς Γραφές. Ἔρχεσθε; Δὲν ἔρχεσθε. Ἀποφεύγετε τὸ δημόσιο διάλογο, ὅπως ὁ Διάβολος τὸ λιβάνι. Γιατί; Διότι δὲν ἀντέχετε στὸ διάλογο, ἐπειδὴ στερεῖσθε ἐπιχειρημάτων. Φύγετε λοιπὸν καὶ ἀφήσετέ μας ἡσύχους.

Στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου περιέχονται ἕνδεκα διάλογοι τοῦ Ἰησοῦ, ἀσυγκρίτως ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος. Εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτεροι οἱ διάλογοι τοῦ Ἰησοῦ, διότι σ' αὐτοὺς διαλέγεται μὲ ἄλλους ὄχι φιλόσοφος, ἀλλ' ὁ μόνος σοφός· ὄχι ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Τὰ δὲ θέματα τῶν διαλόγων τοῦ Ἰησοῦ εἶνε θέματα ὑψίστης σημασίας, ζητήματα αἰωνίου ζωῆς καὶ εὐτυχίας.

Στὸ γ' κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου περιέχεται ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἕνδεκα διαλόγους τοῦ Χριστοῦ, ποὺ περιέχονται σ' αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιο. Εἶνε ὁ διάλογος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ Νι-

κόδημο. Τὸ θέμα τοῦ διαλόγου εἶνε ἡ πνευματικὴ γέννησι ἢ ἀναγέννησι ὡς ἀπαραίτητος ὅρος, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἄνθρωπος στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Γεννήθηκε τὸ ἐρώτημα, πῶς ὁ εὐαγγελιστὴς γνώρισε τὸ περιεχόμενο τοῦ διαλόγου τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ Νικόδημο; Ἡ ἀπάντησι, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἀνακοίνωσε στὸν Ἰωάννη τὸ περιεχόμενο τοῦ διαλόγου, δὲν θεωρήθηκε ἱκανοποιητική. Ἀλλὰ διατυπώθηκε καὶ ἡ γνώμη, ὅτι δὲν ἀποκλείεται τὴ νύκτα ἐκείνη νὰ ἦταν παρὼν ὁ Ἰωάννης καὶ νὰ ἄκουσε τὸ διάλογο. Ἐπίσης διατυπώθηκε ἡ γνώμη, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Νικόδημος μετὰ τὴν Πεντηκοστή, ὁπότε μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θυμήθηκε καὶ κατανόησε τὸ διάλογο, ἐξέθεσεν αὐτὸν στὸν εὐαγγελιστή. Ἀλλ᾽ ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι εἶνε σχολαῖο τὸ ἐρώτημα, πῶς ὁ εὐαγγελιστὴς γνώρισε τὸ περιεχόμενο τοῦ διαλόγου. Γιὰ τοὺς θεοπνεύστους ἀποστόλους καὶ προφῆτες δὲν ὑπάρχει πρόβλημα. Ὁ Μωυσῆς ἐξέθεσε τὰ τῆς δημιουργίας, ἐνῷ δὲν ὑπῆρχε κατὰ τὴ δημιουργία. Καὶ ὁ Παῦλος ἤξερε τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ χρηματίσῃ μαθητής του ὅπως οἱ δώδεκα ἀπόστολοι, καὶ χωρὶς νὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ ἄλλον ἄνθρωπο. Καὶ σήμερα ὑπάρχουν χαρισματοῦχοι, ποὺ μὲ τὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γνωρίζουν, ὄχι μόνο ἔργα καὶ λόγους, ἀλλὰ καὶ λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἂς μὴ λησμονοῦμε, ὅτι ἡ Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη, καὶ ἂς μὴ θέτωμε ὀρθολογιστικὰ ἐρωτήματα, ὅπως τὸ ἐρώτημα, πῶς ὁ εὐαγγελιστὴς γνώριζε τί συνδιαλέχθηκε ὁ Ἰησοῦς μὲ τὸ Νικόδημο;

Στίχ. 1: *«Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων».*

Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν τάξι τῶν Φαρισαίων, τὴ θρησκευτικὴ τάξι τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλὰ δὲν ἦταν κακοπροαίρετος καὶ ὑποκριτής, ὅπως οἱ πολλοὶ Φαρισαῖοι. Ὑπῆρχαν καὶ στὴν τάξι τῶν Φαρισαίων καλοπροαίρετοι καὶ εἰλικρινεῖς ἄνθρωποι. Δὲν ἦταν ὅλοι οἱ Φαρισαῖοι ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ὑπῆρχαν μεταξὺ αὐτῶν καὶ φίλοι τοῦ Χριστοῦ. Ἕνας ἀπὸ τοὺς καλοὺς Φαρισαίους ἦταν καὶ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ εἶχε τὴν τιμὴ νὰ διαλεχθῇ μὲ τὸν Ἰησοῦ πάνω στὸ θέμα τῆς πνευματικῆς γεννήσεως, τῆς ἀναγεννήσεως. ***«Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ»***. *Νικόδημος τὸ ὄνομά του.* Ἔτσι ἐκφράζεται ἡ Γραφή. *«Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ»*, λέγει ἡ Γραφὴ γιὰ τὸ Μεσσία (Ζαχ. στ΄ 12). *«Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνο-*

μα αὐτῷ Ἰωάννης» (Ἰωάν. α' 6), λέγει γιὰ τὸν πρόδρομο καὶ βαπτιστὴ Ἰωάννη.

Τὸ ὄνομα Νικόδημος συγκινεῖ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες ἰδιαιτέρως, διότι εἶνε ὄνομα ἑλληνικό. Ὅπως εἴδαμε προηγουμένως, δύο ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους, ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Φίλιππος, ἔφεραν ὀνόματα ἑλληνικά. Τώρα βλέπουμε, ὅτι καὶ ἄλλος Ἰουδαῖος, πρόσωπο ἐπίσημο, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων, ὁ Νικόδημος, φέρει ὄνομα ἑλληνικό. Τὸ ὄνομα Νικόδημος εἶνε ἑλληνικό, ἀλλὰ καὶ διδακτικό. Εἶνε ἰσοδύναμο μὲ τὸ ὄνομα Νικόλαος. Νικόδημος σημαίνει *«ὁ νικῶν τὸν δῆμον· αὐτός, ποὺ νικᾷ τὸ λαό»*. Ἀλλὰ πῶς ἕνας ἄνθρωπος δύναται νὰ νικᾷ τὸ λαό; Νικᾷ τὴ γνώμη τοῦ λαοῦ, τὴν ἁμαρτωλὴ κοινὴ γνώμη, καθὼς καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς συρμοὺς τοῦ λαοῦ. Νικᾷ, μὲ ἄλλα λόγια, τὸ ἀντίθεο φρόνημα τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἀντίθεο τρόπο ζωῆς. Ἂν ὀνομαζώμεθα μὲ τὸ ὄνομα Νικόδημος ἢ Νικόλαος καὶ δὲν ἀνθιστάμεθα στὸ ρεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ παρασυρώμεθα ἀπ' αὐτό, πρέπει νὰ ἀλλάξωμε ὄνομα...

Ὁ Νικόδημος ἦταν ***«ἄρχων τῶν Ἰουδαίων»***, λαϊκὸ μέλος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου, βουλευτής, ὅπως ἦταν καὶ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴν Ἀριμαθαία. Ὁ Ἰωσὴφ καὶ ὁ Νικόδημος κατὰ τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ θὰ ἀξιωθοῦν τῆς μεγάλης τιμῆς νὰ κηδεύσουν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ἔχει τοὺς ἰδικούς του σ' ὅλες τὶς τάξεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ στὴν τάξι τῶν ἀρχόντων. Ἄρχοντες τῆς γῆς ἔρχονται πρὸς τὸν Ἄρχοντα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τὸν Ἄρχοντα τῶν ἀρχόντων καὶ τὸν Κύριο τῶν κυριευόντων.

Στίχ. 2: *«Οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ»*.

Ὁ Νικόδημος ἦταν ἄρχων. Οἱ δὲ ἄρχοντες συνήθως εἶνε ὑπερήφανοι καὶ δὲν καταδέχονται νὰ πᾶνε ν' ἀκούσουν ἕνα λαϊκὸ διδάσκαλο. Θεωροῦν κατώτερο τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς των ν' ἀκούσουν ἕνα λαϊκὸ διδάσκαλο. Ἀλλ' ὁ Νικόδημος δὲν ἦταν ὑπερήφανος. Τὸ ἀξίωμα δὲν τοῦ εἶχε δημιουργήσει φυσίωσι. Βουλευτὴς αὐτός, πρόσωπο ἐπίσημο, πῆγε ν' ἀκούσῃ τὸν Ἰησοῦ, πρόσωπο κατὰ κόσμον ἄσημο.

Ἀλλὰ πότε πῆγε; ***«Νυκτός»***, σημειώνει ὁ εὐαγγελιστής. Τὴ νύχτα. Γιατί πῆγε τὴ νύχτα; Ἐπειδὴ τὴ νύχτα ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν

ἀπασχολημένος μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ὅπως τὴν ἡμέρα, καὶ γι' αὐτὸ μποροῦσε νὰ μιλήσῃ ἰδιαιτέρως καὶ ἀνέτως μὲ τὸν Ἰησοῦ; Μᾶλλον ὄχι γι' αὐτό. Στὸ ιθ' 39, ὅπου ἀναφέρεται εὐγενὴς καὶ θαρραλέα πρᾶξι τοῦ Νικοδήμου μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰησοῦ, ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπενθυμίζει τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Νικόδημος τὴν πρώτη φορὰ ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦ τὴ νύχτα. Ὅπως φαίνεται, αὐτὴ ἡ ὑπενθύμισι γίνεται, γιὰ νὰ θέσῃ σὲ ἀντίθεσι τὴ θαρραλέα πρᾶξι τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς πρὸς τὴν ἀρχικὴ δειλία τοῦ Νικοδήμου. Μ' αὐτὴ τὴν ὑπενθύμισι ὁ εὐαγγελιστὴς εἶνε σὰν νὰ λέγῃ καὶ νὰ τονίζῃ: Παράδοξο γεγονὸς συνέβη. Ὁ Νικόδημος, ὁ ὁποῖος ἔδειξε δειλία ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἦταν ζωντανός, τώρα, ποὺ ὁ Ἰησοῦς θανατώθηκε ἀπ' τοὺς ἐχθρούς του, καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταί του τρέμουν, καὶ αὐτὸς θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνε δειλότερος, τώρα αὐτὸς γίνεται θαρραλεώτατος! Πρῶτα ὁ Νικόδημος πῆγε τὴ νύχτα στὸ Χριστὸ *«διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»*. Φοβόταν τὰ σχόλια τῶν Ἰουδαίων, ἂν τὸν ἔβλεπαν νὰ πηγαίνῃ στὸ Χριστό. Φοβόταν τοὺς Φαρισαίους, καὶ περισσότερο τοὺς συνάρχοντές του, τὰ μέλη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου. Δὲν φοβόταν ἁπλῶς τὰ σχόλια. Φοβόταν μήπως τὸν καθαιρέσουν ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ βουλευτοῦ, καὶ τὸν ἀφορίσουν, τὸν κάνουν ἀποσυνάγωγο. Φοβόταν κυρίως ἐπειδὴ εἶχεν ἀξίωμα.

Ἔτσι συνήθως συμβαίνει. Οἱ ἀξιωματοῦχοι, ἀντὶ νὰ εἶνε θαρραλέοι, εἶνε δειλοί. Τρέμουν μήπως γίνουν ἀντικείμενα εἰρωνικῶν σχολίων, καὶ προπάντων μήπως διακινδυνεύσουν τὸ ἀξίωμά τους. Ὅπως ὁ Ἀριμαθαῖος Ἰωσήφ, ἐπίσης βουλευτής, ἦταν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ *«κεκρυμμένος διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»* (ιθ' 38), *κρυφός, ἐπειδὴ φοβόταν τοὺς Ἰουδαίους*, ἔτσι καὶ ὁ Νικόδημος. Ὁ Χριστὸς εἶχε μαθητάς, ποὺ φοιτοῦσαν στὸ ἡμερήσιο σχολεῖο του, ὅπως οἱ δώδεκα καὶ οἱ ἑβδομήκοντα ἀπόστολοι, καὶ μαθητάς, ποὺ φοιτοῦσαν στὸ νυκτερινὸ σχολεῖο του, ὅπως ὁ Ἰωσὴφ καὶ ὁ Νικόδημος.

Ἡ δειλία εἶνε σοβαρὸ ἐλάττωμα. Ἀλλ' ἡ δειλία τοῦ Νικοδήμου καθὼς καὶ τοῦ Ἰωσήφ, ἐπειδὴ ἦταν πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς, εἶχεν ἐλαφρυντικό. Μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἡ δειλία δὲν ἔχει ἐλαφρυντικό, εἶνε ἀδικαιολόγητη. *«Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς Πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως»* (Β' Τιμ. α' 7). *Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔδωσε Πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ θάρρους.* Στὸ βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως (κα' 8) οἱ δειλοὶ ἀναφέρονται πρῶτοι μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ρίπτονται

στὴν καιομένη λίμνη, διότι γίνονται προδότες τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τοῦ καλοῦ πρὸς τὸ κακό.

Ἀρχίζει ὁ διάλογος μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Νικοδήμου. Ραββί, διδάσκαλε, λέγει ὁ Νικόδημος, ξέρουμε, εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι ἔχεις ἔλθει ὡς διδάσκαλος ἀπὸ τὸ Θεό. Διότι κανεὶς δὲν δύναται νὰ κάνῃ τὰ σημεῖα, τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα κάνεις σύ, ἐὰν δὲν εἶνε ὁ Θεὸς μαζί του. Ὅπως φαίνεται, ὁ Νικόδημος ἦταν μεταξὺ ἐκείνων, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ εὐαγγελιστὴς στὸ β' 23 γράφει: «*Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει*». *Ὅταν* δηλαδὴ *ὁ Ἰησοῦς ἦταν στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ πάσχα, πολλοὶ πίστευσαν στὸ ὄνομά του, βλέποντας τὰ σημεῖα, τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔκανε.* Τὰ θαύματα δημιούργησαν πίστι σὲ καλοπροαίρετες ψυχές. Καὶ μία ἀπ' αὐτὲς τὶς καλοπροαίρετες ψυχὲς ἦταν ὁ Νικόδημος ὁ βουλευτής. Ἀνοίχτηκε θύρα πίστεως καὶ σ' αὐτὸ τὸ Συνέδριο ἢ βουλευτήριο τῶν Ἰουδαίων.

Λέγοντας ὁ Νικόδημος, ***«οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος»***, *γνωρίζουμε, εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι ἦλθες ὡς διδάσκαλος ἀπὸ τὸ Θεό*, ἐκφράζεται σὲ πληθυντικό, διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό του συνυπονοεῖ καὶ ἄλλα πρόσωπα, ποὺ πίστευαν στὸν Ἰησοῦ. Ἐπίσης, λέγοντας ὁ Νικόδημος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθε ἀπὸ τὸ Θεό, διότι κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ κάνῃ τὰ θαύματα, ποὺ ἔκανε ἐκεῖνος, ἂν δὲν ἦταν ὁ Θεὸς μαζί του, ὁμιλεῖ ὅπως ἀργότερα θὰ ὁμιλήσῃ ὁ θεραπευθεὶς ἐκ γενετῆς τυφλός: «*Οἴδαμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν*» (θ' 31-33). Κάνει θαύματα καὶ ὁ Σατανᾶς. Κάνουν καὶ σατανικοὶ ἄνθρωποι μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Σατανᾶ. Ἀλλὰ τέτοια θαύματα, ποὺ κάνει ὁ Θεός, δὲν κάνει ὁ Σατανᾶς. Ἡ δύναμι τοῦ Σατανᾶ κάνει θαύματα μέχρις ἑνὸς σημείου. Ἡ δύναμι τοῦ Θεοῦ προχωρεῖ ἀπεριορίστως. Ὁ Θεὸς κάνει μεγάλα καὶ εὐεργετικὰ θαύματα, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ ὁ Σατανᾶς.

Ὁ Νικόδημος πίστευσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ ὡς διδάσκαλος, ἦταν δηλαδὴ ἕνας προφήτης. Καλὴ αὐτὴ ἡ πίστι, ἀλλ' ὄχι ἀρίστη. Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν ραββί, ἀλλ' ὁ Ραββί· δὲν ἦταν διδάσκαλος, ἀλλ' ὁ Διδάσκαλος· δὲν ἦταν προφήτης, ἀλλ' ὁ Προφήτης. Ἦταν ραββί, διδάσκαλος καὶ προφήτης μὲ μο-

ναδική ἔννοια. Ἦταν ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας. Καὶ δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. Ἂν ὁ Νικόδημος πίστευε στὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ στὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, τότε ἡ πίστι του θὰ ἦταν ἀρίστη. Τώρα, ποὺ πίστευσε μόνο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν προφήτης, ἡ πίστι του ἦταν ἁπλῶς καλή. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ πίστι ἦταν τότε ἀρκετή. Διότι ὁ Χριστὸς βρισκόταν ἀκόμη στὶς ἀρχὲς τῆς δημοσίας δράσεώς του καὶ δὲν ἦταν ἀκόμη εὔκολο νὰ σχηματίσουν οἱ ἄνθρωποι τὴν ὑψίστη ἰδέα γιὰ τὸ πρόσωπό του. Ἀφοῦ πέρασε ἀρκετὸς καιρὸς διδασκαλίας καὶ θαυματουργίας, τότε ὁ Ἰησοῦς ἔθεσε τὸ ἐρώτημα, *«Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;»* (Ματθ. ιστ' 13). *Ποιά γνώμη ἔχουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ μένα, τὸν ταπεινὸ Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου;*

Στίχ. 3: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».***

Ὁ Χριστὸς δὲν ἀπέπεμψε τὸ Νικόδημο ἐπειδὴ ἦταν δειλὸς καὶ λόγῳ τῆς δειλίας του πῆγε πρὸς αὐτὸν τὴ νύχτα. Ὁ Χριστὸς θὰ ἀποπέμψη καὶ θὰ παραπέμψη τοὺς δειλοὺς στὴ λίμνη τοῦ πυρὸς κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία, ἂν οἱ δειλοὶ παραμένουν δειλοὶ μέχρι τέλους. Τώρα ὁ Χριστὸς δέχεται καὶ τοὺς δειλούς, καὶ τοὺς βοηθεῖ νὰ γίνουν θαρραλέοι, ὁμολογηταὶ καὶ μάρτυρες τῆς Πίστεως. *«Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»*, εἶπεν ὁ Χριστός (Ἰωάν. στ' 37).

Ὁ Χριστὸς ὄχι μόνο δὲν ἀπέπεμψε, ἀλλ' οὔτε ἁπλῶς ἐπέπληξε τὸ Νικόδημο γιὰ τὴ δειλία του. Ἐπειδὴ ὁ Νικόδημος ἦταν μὲν δειλός, ἀλλ' εἶχε καλὴ διάθεσι καὶ ἕνα βαθμὸ πίστεως, δὲν ἦταν ἄπιστος καὶ ἀσεβής, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς συμπεριφέρθηκε ἀπέναντί του μὲ εὐγένεια. Ὁπωσδήποτε οἱ καλοπροαίρετοι καὶ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι ἀξίζουν καλλίτερη μεταχείρισι ἀπὸ τὴ μεταχείρισι, ποὺ πρέπει σὲ κακοπροαιρέτους καὶ ἀσεβεῖς ἀνθρώπους.

Ὁ Νικόδημος πίστευσε τὸν Ἰησοῦ ἁπλῶς ὡς προφήτη ἀπεσταλμένο ἀπὸ τὸ Θεό, ὄχι ὡς Μεσσία καὶ Θεό. Ὁ Ἀνδρέας, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ναθαναὴλ ἔδειξαν ἀνώτερη πίστι γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἀνδρέας ἀναφώνησε, *«Εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν»*, ὁ Φίλιππος, *«Ὃν ἔγραψε Μωυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὑρήκαμεν»*, καὶ ὁ Ναθαναήλ, *«Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ»* (α' 42, 46, 50). Κανονικῶς ἀνώτερη πίστι

ἔπρεπε νὰ δείξῃ ὁ Νικόδημος. Διότι αὐτὸς ἦταν ἐγγράμματος καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ (στίχ. 10), καὶ ἀπὸ τὰ καταπληκτικὰ καὶ πρωτοφανῆ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, τὰ προφητευόμενα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὡς ἔργα τοῦ Μεσσία, αὐτός, ὁ μορφωμένος ἀναγνώστης καὶ μελετητὴς τῆς Γραφῆς καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ, ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Προσεκτικὴ ἐξέτασι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δεικνύει καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε καὶ Θεός.

Δυσφόρησε ὁ Ἰησοῦς, διότι ὁ Νικόδημος δὲν σχημάτισε τὴν πρέπουσα ἰδέα γιὰ τὸ πρόσωπό του, διότι δηλαδὴ δὲν πίστευσε στὴ μεσσιακὴ ἰδιότητά του καὶ στὴ θεότητά του; Θεώρησε τὸ πρᾶγμα προσβολὴ καὶ ὕβρι; Καὶ εἶπε στὸ Νικόδημο, «Δὲν εἶμαι ἁπλῶς ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἶμαι ὁ Μεσσίας καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεός»; Ὄχι βεβαίως. Ὁ Ἰησοῦς ἐνήργησε παιδαγωγικῶς. Ἔδειξε συγκατάβασι πρὸς τὴν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἄφησε νὰ λειτουργήσῃ ὁ χρόνος, καὶ σὺν τῷ χρόνῳ, φυσικῶς καὶ ἀβιάστως, νὰ σχηματισθῇ στὶς καλοπροαίρετες ψυχὲς ἡ ἀνώτερη πίστι γιὰ τὸ πρόσωπό του.

Τί διδάσκει τοῦτο; Διδάσκει ὅτι καὶ ἐμεῖς, οἱ ἀσυγκρίτως κατώτεροι ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, δὲν πρέπει νὰ πειραζώμεθα καὶ νὰ θιγώμεθα, ὅταν οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν γιὰ μᾶς τὴν πρέπουσα ἰδέα, ὅταν δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν ἀξία μας. Μᾶλλον πρέπει νὰ εὐχαριστούμεθα, ὅταν οἱ ἄνθρωποι μᾶς ὑποτιμοῦν, διότι ἔτσι ταπεινωνόμεθα καὶ θὰ μᾶς ὑψώσῃ ὁ Θεός.

Ὁ Νικόδημος ἦταν ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλῖτες, ποὺ περίμεναν τὸ Μεσσία καὶ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἤθελε βεβαίως νὰ ἔχῃ μετοχὴ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὅπως οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι, ἔτσι καὶ αὐτὸς εἶχε παχυλὴ ἀντίληψι γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ βασιλεία τοῦ Μεσσία. Νόμιζε δηλαδή, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἵδρυε βασιλεία ἐπιγείου καὶ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος. Διαπιστώνοντας δὲ τὴν καταπληκτικὴ καὶ πρωτοφανῆ θαυματουργικὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ, θὰ σκέφθηκε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν προφήτης καὶ προάγγελος τοῦ Μεσσία καὶ τῆς βασιλείας του, καὶ μὲ τέτοιες σκέψεις θὰ πλησίασε τὸν Ἰησοῦ. Ὁ δὲ καρδιογνώστης Ἰησοῦς, γιὰ νὰ διορθώσῃ τὶς ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις τοῦ Νικοδήμου γιὰ τὴ βασιλεία, ἀρχίζει νὰ ὁμιλῇ γιὰ τὴν ἀναγέννησι ἢ πνευματικὴ γέννησι τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀπαραίτητο ὅρο γιὰ νὰ ἔχῃ κανεὶς μερίδιο στὴ βα-

σιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς δεικνύει τὸν πνευματικὸ χαρακτῆρα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἔρχεται διὰ τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ λόγο του ὁ Ἰησοῦς ἀρχίζει μὲ τὴ διαβεβαίωσι, ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι»***, *ἀληθῶς ἀληθῶς σοῦ λέγω*. Ὁμιλεῖ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸ Νικόδημο, ὅπως ἄλλοτε ὡμίλησε πρὸς τὸ Ναθαναὴλ συνυπονοώντας καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς του, *«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*, *ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω* (α' 52). Αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς διαβεβαιώσεως, ὅπως καὶ ἄλλοτε εἴπαμε, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς στὴ διάλεκτο τοῦ Ἰησοῦ. Μόνον ὁ Ἰησοῦς λέγει *«ἀμὴν ἀμήν»*, *ἀληθῶς ἀληθῶς*, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ Ἀμήν (Ἀποκ. γ' 14), ἡ ἀλήθεια (Ἰωάν. ιδ' 6), ἡ αὐτοαλήθεια. Μόνον ὁ Ἰησοῦς διαβεβαιώνει μὲ τόσο κατηγορηματικὸ καὶ ἐμφατικὸ τρόπο, διότι ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ *«ὡς ἐξουσίαν ἔχων»* (Ματθ. ζ' 39), εἶνε ἡ ὑψίστη αὐθεντία, ἀφοῦ εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ὅσοι εἰλικρινῶς ἀγαποῦν τὴν ἀλήθεια καὶ ζητοῦν νὰ τὴν εὕρουν, ἂς ἔλθουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ὅπως ὁ Νικόδημος, ἂς ἀνοίξουν τὸ Εὐαγγέλιο, ὅπου ὁ Ἰησοῦς διδάσκει τὴν ἀλήθεια καὶ ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτό του. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ὄντως ἀλήθεια, διότι βεβαιώθηκε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ βεβαιώνεται μὲ καταπληκτικὰ σημεῖα, θαύματα. Ὁ Νικόδημος διαπίστωσε θαύματα καὶ πῆγε νὰ ἀκούσῃ τὸν Ἰησοῦ. Καὶ ἐμεῖς μέσα στὴν Ἐκκλησία διαπιστώνουμε θαύματα καὶ πρέπει νὰ ἀκούωμε τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ παραδεχώμεθα ἀπολύτως τὴ διδασκαλία του.

Ἀληθῶς ἀληθῶς σοῦ λέγω, Νικόδημε, ἐὰν κανεὶς δὲν γεννηθῇ ***«ἄνωθεν»***, δὲν δύναται νὰ ἰδῇ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶνε ἡ πιὸ μεγάλη καὶ ἀξιοθέατη πραγματικότης. Ἐὰν κανεὶς περιοδεύσῃ ὅλο τὸν κόσμο, καὶ αὐτὸ τὸ μακρόκοσμο, καὶ ἰδῇ ὅλα τὰ ἀξιοθέατα τοῦ Σύμπαντος, ἀλλὰ δὲν ἰδῇ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τί τὸ ὄφελος; Εἶνε σὰν νὰ μὴν εἶδε τίποτε. Ἐὰν κανεὶς ἀπολαύσῃ ὅλα τὰ ἀγαθά, ὅλα τὰ θέλγητρα καὶ ὅλες τὶς δόξες τοῦ κόσμου, ἀλλὰ δὲν ἀπολαύσῃ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τί τὸ ὄφελος; Εἶνε σὰν νὰ μὴν ἀπόλαυσε τίποτε. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶνε ὁ πόθος καὶ τὸ ὅραμα κάθε πιστῆς καὶ ἐκλεκτῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ γιὰ νὰ κερδίσῃ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ ν' ἀπολαύσῃ τ' ἀγαθά της καὶ τὴ δόξα της, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ γεννηθῇ ***«ἄνωθεν»***. Τί σημαίνει ***«ἄνωθεν»***; Κατ' ἄλλους ἑρμηνευτὰς σημαίνει «ἀπὸ ἄνω, ἀπὸ τὸν οὐρανό», καὶ κατ' ἄλλους σημαίνει «ἐξ ἀρχῆς, ἐκ νέου». Ὀρθὴ εἶνε ἡ δεύτερη ἑρμηνεία. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν ἀμέσως ἑπόμενο στίχ. 4, ὅπου ὁ Νικόδημος ἐρωτᾷ: *«Πῶς δύναται ἄνθρωπος*

γεννηθῆναι γέρων ὤν; Μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;». Πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γεννηθῇ, ὅταν εἶνε γέρων; Μήπως μπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του γιὰ δεύτερη φορὰ καὶ νὰ γεννηθῇ; Ἡ ἀντίστοιχη τῆς ἑλληνικῆς λέξεως ***«ἄνωθεν»*** ἀραμαϊκὴ λέξι, τὴν ὁποία χρησιμοποίησε ὁ Ἰησοῦς, σημαίνει *«ἐξ ἀρχῆς, ἐκ νέου, πάλι»*, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Νικόδημος δὲν εἶπε, «Μήπως μπορεῖ νὰ ἀνεβῇ στὸν οὐρανὸ καὶ νὰ γεννηθῇ ἀπ' ἐκεῖ;», ἀλλ' εἶπε, *«Μήπως μπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του γιὰ δεύτερη φορὰ καὶ νὰ γεννηθῇ;».*

Τὸ νὰ γεννηθῇ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ***«ἄνωθεν»*** σημαίνει νὰ γεννηθῇ ἐκ νέου, νὰ γεννηθῇ πάλι, ν' ἀναγεννηθῇ, νὰ ξαναγεννηθῇ, νὰ γίνῃ καινούργιος ἄνθρωπος, ἄνθρωπος μὲ νέα φρονήματα, νέες ἀρχές, νέα συναισθήματα, νέους σκοπούς, νέα ζωή. Στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν μποροῦν νὰ εἰσέλθουν παλαιοὶ ἄνθρωποι, διεφθαρμένοι ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ μόνο νέοι ἄνθρωποι, ἀναγεννημένοι.

Στίχ. 4: *«Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος· πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; Μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;».*

Κατὰ τὸν προηγούμενο στίχ. 3 ὁ Ἰησοῦς διαβεβαίωσε τὸ Νικόδημο κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ καὶ ἐμφατικὸ τρόπο, ὅτι, γιὰ νὰ ἰδῇ κανεὶς τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἀνάγκη νὰ γεννηθῇ ἐκ νέου, ν' ἀναγεννηθῇ. Ὁ Νικόδημος, καίτοι μορφωμένος καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ, τίποτε δὲν ἐννόησε ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ παρανόησε αὐτὸν χονδροειδῶς. Πῆρε κατὰ γράμμα τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ. Νόμισε, ὅτι ὁ Χριστὸς μιλοῦσε γιὰ σαρκικὴ γέννησι. Καὶ γι' αὐτὸ ρώτησε τὸ Χριστό: Πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ γεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εἶνε γέρων; Μήπως εἶνε δυνατὸ νὰ μπῇ στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του γιὰ δεύτερη φορὰ καὶ νὰ γεννηθῇ; Ὁποιασδήποτε ἡλικίας ἄνθρωπος εἶνε βεβαίως ἀδύνατο νὰ μπῇ στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του καὶ νὰ ξαναγεννηθῇ. Ἀλλ' ὁ Νικόδημος μίλησε γιὰ ἄνθρωπο γεροντικῆς ἡλικίας. Γιατί; Διότι, νομίζουμε, ἤθελε νὰ κάνῃ τὸ ἐπιχείρημά του ἰσχυρότερο. Τοῦ γέροντος ἀνθρώπου ἡ μάνα εἶνε πεθαμένη. Καὶ πῶς μπορεῖ λοιπὸν ὁ γέρων ἄνθρωπος νὰ μπῇ στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του, ἀφοῦ ἡ μάνα του δὲν ὑπάρχει πλέον στὴ ζωὴ αὐτή, ἀλλ' εἶνε πεθαμένη καὶ τὸ σῶμα της διαλυμένο; Ἡ ἀπορία καὶ ἡ ἔνστασι τοῦ Νικοδήμου εἶνε παιδαριώδης καὶ ἀφελεστάτη. Ὁ Νικόδημος ὁμιλεῖ σὰν μικρὸ παιδί, σὰν μωρό! Ἔτσι μίλησε

πραγματικῶς ὁ Νικόδημος, καὶ γι' αὐτὸ ἔτσι ἔγραψε ὁ εὐαγγελιστής. Τὰ ἀφελῆ αὐτὰ λόγια δὲν κατασκευάστηκαν, εἶνε ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Μέσα στὸ Εὐαγγέλιο διαλάμπει ἡ ψυχολογικὴ ἀλήθεια. Τὸ παρὸν σημεῖο εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ σημεῖα ποὺ δεικνύουν, ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν ἐπινοήθηκε, δὲν κατασκευάστηκε, ἀλλ' εἶνε ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Ὄχι δὲ μόνον ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὑπερφυσικοῦ, θεόπνευστη, ὅπως ἀποδεικνύουν χιλιάδες προφητεῖες καὶ ἀναρίθμητα παράδοξα καὶ ὑψηλὰ νοήματά της φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως ἀδιανόητα καὶ ἀνεπινόητα.

Στίχ. 5: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».***

Ἀπαντώντας στὴν ἀπορία καὶ ἔνστασι τοῦ Νικοδήμου ὁ Χριστός, χρησιμοποιεῖ πάλι τὴν ἔκφρασι ***«Ἀμὴν ἀμήν»***, ὁμιλεῖ πάλι μὲ τρόπο κατηγορηματικώτατο καὶ ἐμφατικώτατο, ἐπιμένει στὴν ἀνάγκη τῆς ἐκ νέου γεννήσεως γιὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἄνθρωπος στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ καθορίζει τὸν τρόπο τῆς νέας γεννήσεως. Ἐξηγεῖ, ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ σαρκική, ἀλλὰ γιὰ πνευματικὴ γέννησι. Γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς μέτοχος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἀνάγκη νὰ γεννηθῇ ***«ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος»***, *ἀπὸ νερὸ καὶ ἀπὸ Πνεῦμα Ἅγιο*. Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἀνακαλεῖ στὴ μνήμη τὸ λόγο τοῦ εὐαγγελιστοῦ στὸ α' 13 γιὰ τὴν πνευματικὴ γέννησι τῶν πιστῶν. Συμφώνως πρὸς τὸ λόγο ἐκεῖνο, οἱ πιστοί, *«οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν»*. Οἱ χριστιανοὶ δηλαδὴ δὲν γεννήθηκαν ὡς χριστιανοὶ ἀπὸ γυναικεῖα αἵματα, οὔτε ἀπὸ σαρκικὴ ἐπιθυμία, οὔτε ἀπὸ τὸ θέλημα ἀνθρώπου, ἀλλὰ γεννήθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό. Ὁ εὐαγγελιστὴς μίλησε γιὰ γέννησι *«ἐκ Θεοῦ»*, *ἀπὸ τὸ Θεό*, ὁ Χριστὸς τώρα στὸ Νικόδημο ὁμιλεῖ γιὰ γέννησι *«ἐκ Πνεύματος»*, *ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα*. Ἔρχεται σὲ ἀντίθεσι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ λόγο τοῦ εὐαγγελιστοῦ; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ὁ Θεὸς εἶνε ἕνα στὴν οὐσία. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία.

Τί σημαίνει ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ γιὰ γέννησι ***«ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος»***; Σημαίνει τὸ βάπτισμα. Κατὰ τὸ βάπτισμα χρησιμοποιεῖται νερὸ καὶ ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁ δὲ βαπτιζόμενος μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γεννᾶται ἐκ νέου, μὲ τρόπο πνευματικὸ καὶ μυστηριώδη, ἀναγεννᾶται, γίνεται νέος ἄνθρωπος,

παιδὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία τελεῖ τὸ βάπτισμα, εἶνε τρόπον τινὰ ἡ κοιλία, ἀπὸ τὴν ὁποία γεννᾶται ὁ νέος ἄνθρωπος, ὁ χριστιανός.

Τίθεται τὸ ἐρώτημα: Γιατί κατὰ τὴ βάπτισι χρησιμοποιεῖται νερό; Δὲν ἀρκεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ εἶνε Θεός; Ἡ ἀπάντησι εἶνε: Ὁ ἄνθρωπος ἔχει σῶμα καὶ πνεῦμα. Τὸ σῶμα εἶνε ὑλικὸ καὶ ὁρατὸ συστατικό. Τὸ πνεῦμα εἶνε ἄυλο καὶ ἀόρατο συστατικό. Τὸ σῶμα εἶνε κατώτερο συστατικό. Τὸ πνεῦμα εἶνε ἀνώτερο συστατικό. Κατὰ δὲ τὴ βάπτισι ἁγιάζονται καὶ τὰ δύο συστατικὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἀνώτερο, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ κατώτερο, τὸ σῶμα. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἄυλο καὶ ἀόρατο, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἐπίσης ἄυλο καὶ ἀόρατο. Τὸ δὲ νερό, ὑλικὸ καὶ ὁρατό, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ σῶμα, ἐπίσης ὑλικὸ καὶ ὁρατό. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἁγιάζει τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, τὸ δὲ νερό, ἁγιασμένο ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἁγιάζει τὸ σῶμα. Τὰ πάντα ὁ Κύριος ὁρίζει μὲ σοφία. Τὸ νερὸ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ βαπτίσματος ἀντιστοιχοῦν, ὅπως εἴπαμε, πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἶνε μία ἔμμεση μαρτυρία, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο συστατικά, σῶμα καὶ πνεῦμα ἢ ψυχή.

Ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι πιστεύουμε, ὅτι τὸ βάπτισμα εἶνε μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀοράτως κατέρχεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο καὶ ἐνεργεῖ στὸν βαπτιζόμενο σωτηριωδῶς. Οἱ Χιλιασταὶ ἢ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ μεγάλο μέρος τῶν Προτεσταντῶν δὲν παραδέχονται τὸ βάπτισμα ὡς μυστήριο, ἀλλὰ διδάσκουν, ὅτι τὸ βάπτισμα εἶνε ἁπλῶς μία συμβολικὴ τελετή, ὅπως ἡ περιτομὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ περιτομὴ συμβόλιζε τὴν εἴσοδο στὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, τὸν Ἰσραήλ, καὶ τὸ βάπτισμα, λένε, συμβολίζει τὴν εἴσοδο στὸ χριστιανικὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, τὸ νέο Ἰσραήλ. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι τὸ βάπτισμα εἶνε συμβολικὴ τελετὴ καὶ ὄχι μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, εἶνε ἐσφαλμένος καὶ αἱρετικός. Τὸ βάπτισμα δὲν εἶνε συμβολικὴ τελετή, ἀλλὰ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, διότι σῴζει, ἐνῷ οἱ συμβολικὲς τελετὲς δὲν σῴζουν. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἦταν γεμάτη ἀπὸ συμβολικὲς τελετές, ἀλλ' αὐτὲς οἱ τελετὲς δὲν ἔφερναν σωτηρία.

Ὅτι πραγματικῶς τὸ βάπτισμα δὲν εἶνε συμβολικὴ τελετή, ἀλλὰ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀοράτως ἐνεργεῖ ἡ θεία χάρι πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο φαίνεται ἀπὸ πλῆθος χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Κατὰ τὸν ἐξεταζόμενο στίχο

Ἰωάν. γ' 5 τὸ βάπτισμα μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀναγεννᾷ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν καθιστᾷ κατάλληλο γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸ Μάρκ. ιστ' 16, «*Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται*», τὸ βάπτισμα εἶνε ὅρος σωτηρίας. Κατὰ τὸ λόγο τοῦ ἀποστόλου Πέτρου στὸ Πράξ. β' 38, «*Βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν*», τὸ βάπτισμα ἐξαλείφει ἁμαρτίες. Κατὰ τὸ Πράξ. κβ' 16 ὁ Ἀνανίας στὴ Δαμασκὸ εἶπε πρὸς τὸν διώκτη Παῦλο: «*Ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου*». Μὲ τὸ βάπτισμα λούεται ὁ ἄνθρωπος καὶ καθαρίζεται ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες. Στὸ Κολ. β' 11-12 διαβάζουμε: «*Περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι*». Συμφώνως πρὸς τὸ χωρίο τοῦτο τὸ βάπτισμα εἶνε ἀχειροποίητη περιτομή, χριστιανικὴ περιτομή, κατὰ τὴν ὁποία ἀποβάλλεται τὸ σύνολο τῶν ἁμαρτιῶν, τὶς ὁποῖες κάνουμε ζῶντες μὲ σάρκα. Ἡ ἰουδαϊκὴ περιτομή, χειροποίητη, αὐτὴ ἦταν ἁπλῶς συμβολικὴ τελετὴ καὶ τύπος τοῦ βαπτίσματος, τῆς ἀχειροποίητης χριστιανικῆς περιτομῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἀποβάλλονται οἱ ἁμαρτίες τῶν βαπτιζομένων.

Στὸ Ἐφεσ. ε' 25-26 περιέχεται: «*Ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι*». Συμφώνως πρὸς τὸ χωρίο τοῦτο τὸ βάπτισμα καθαρίζει, προφανῶς ἀπὸ ἁμαρτίες, καὶ ἁγιάζει τὴν Ἐκκλησία, τοὺς πιστοὺς δηλαδή, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν Ἐκκλησία. Στὸ Α' Κορ. στ' 11 ὁ ἀπόστολος τονίζει: «*Ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν*». Μὲ τὸ βάπτισμα οἱ ἄνθρωποι λούονται καὶ καθαρίζονται ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, ἁγιάζονται καὶ δικαιώνονται. Στὸ Τίτ. γ' 5 ὁ ἀπόστολος γράφει, ὅτι ὁ Θεὸς «*ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου*». Κατὰ τὸ βάπτισμα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀναγεννᾷ καὶ ἀνακαινίζει, καὶ ἔτσι σῴζει τὸν ἄνθρωπο.

Στὸ Α' Πέτρ. γ' 21 περιέχεται δυσκολώτατος, ἀλλὰ καὶ σπουδαιότατος λόγος γιὰ τὴ σημασία τοῦ βαπτίσματος. Ὁ ἀπόστολος γράφει: «*Ὃ ἀντίτυπον νῦν καὶ ἡμᾶς σῴζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ*». Προηγουμένως ὁ ἀπόστολος,

στὸ στίχ. 20, ὡμίλησε γιὰ τὰ ὀκτὼ ἄτομα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Νῶε *«διεσώθησαν δι' ὕδατος»*. Καὶ τώρα, στὸ στίχ. 21, ὁμιλεῖ γιὰ τὸ βάπτισμα. Τὸ νερὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἦταν τύπος τοῦ βαπτίσματος. Τὸ δὲ βάπτισμα ὡς *«ἀντίτυπον»*, ὡς πραγματοποίησι δηλαδὴ τοῦ τύπου, *«σῴζει ἡμᾶς»*. Διότι τὸ βάπτισμα δὲν εἶνε μικρὴ ὑπόθεσι, ἀποβολὴ τῆς ἀκαθαρσίας τοῦ σώματος, ἀλλὰ μεγάλη ὑπόθεσι, *«συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεὸν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ»*, ζήτημα ἀγαθῆς συνειδήσεως ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Τὸ βάπτισμα, μὲ ἄλλα λόγια, καθαρίζει τὴν ἔνοχη καὶ ἁμαρτωλὴ συνείδησι καὶ τὴν κάνει ἀγαθὴ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἀντλεῖ δὲ τὸ βάπτισμα αὐτὴ τὴ δύναμι ἀπὸ τὴν ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Στὸ Ρωμ. στ' 3-5 διαβάζουμε: *«Ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα»*. Συμφώνως πρὸς τὸ χωρίο τοῦτο τὸ βάπτισμα ἔχει σωτηριώδη σημασία, διότι εἶνε βάπτισμα στὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ βαπτιζόμενος πεθαίνει τρόπον τινὰ καὶ θάπτεται μαζὶ μὲ τὸ Χριστό. Καὶ ὅπως ἀναστήθηκε ὁ Χριστός, ἔτσι θ' ἀναστηθῇ καὶ αὐτὸς μὲ ἔνδοξη ἀνάστασι, καὶ θὰ ζήσῃ τὴν καινούργια ζωὴ τῆς αἰωνιότητος.

Τὸ βάπτισμα λοιπὸν καθαρίζει ἀπὸ ἁμαρτίες, καθιστᾷ τὴν ἁμαρτωλὴ καὶ ἔνοχη συνείδησι ἀγαθὴ ἐνώπιον Θεοῦ, ἀναγεννᾷ, ἀνακαινίζει, ἁγιάζει, δικαιώνει, σῴζει, ἐξασφαλίζει ἔνδοξη ἀνάστασι καὶ εἴσοδο στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν καινούργια καὶ ἀπερίγραπτη ζωὴ τοῦ παραδείσου. Εἶνε δὲ μεγίστης ἀπορίας ἄξιο, πῶς ἔπειτα ἀπὸ τόσες καὶ τόσο σαφεῖς καὶ ἰσχυρὲς μαρτυρίες τῆς Γραφῆς γιὰ τὴ σωτηριώδη σημασία τοῦ βαπτίσματος οἱ Χιλιασταὶ καὶ μέγα μέρος τῶν Προτεσταντῶν ἰσχυρίζονται, ὅτι τὸ βάπτισμα εἶνε ἁπλῶς συμβολικὴ τελετὴ καὶ ὄχι ζήτημα σωτηρίας καὶ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας. Ὡρισμένως στοὺς αἱρετικοὺς ἐνεργεῖ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, ὁ Διάβολος, καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ αἰσθανθοῦν καὶ νὰ παραδεχθοῦν τὴν ἀλήθεια.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ Νικόδημο, ***«Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν***

βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», εἶνε καὶ ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ Χιλιασταὶ καὶ οἱ Προτεστάντες ἀπορρίπτουν καὶ κατηγοροῦν. Ὁ Χριστὸς εἶπε γιὰ τὰ παιδιά: *«Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»* (Μάρκ. ι' 14). Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀνήκει στοὺς ἀνθρώπους, ποὺ μοιάζουν μὲ τὰ παιδιά, καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλους ἀνήκει βεβαίως στὰ παιδιά. Ἀλλὰ πῶς τὰ παιδιὰ μποροῦν νὰ μποῦν στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἀνήκει σ' αὐτά, ἐὰν δὲν γεννηθοῦν ***«ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος»***, ἐὰν δηλαδὴ δὲν βαπτισθοῦν; Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν εἴσοδο στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ θέτει ὡς ὅρο τὴ γέννησι ***«ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος»***, τὴ βάπτισι δηλαδή, πρέπει καὶ τὰ παιδάκια νὰ βαπτίζωνται, γιὰ νὰ μπαίνουν στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία πρῶτα ἀνήκει σ' αὐτά. Ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ἀποστόλους, *«Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς..., διδάσκοντες αὐτούς»*, σημαίνει: *«Πηγαίνετε καὶ κάνετε μαθητάς, κάνετε χριστιανούς, ἐκχριστιανίσετε ὅλα τὰ ἔθνη, μὲ τὸ νὰ βαπτίζετε αὐτούς..., μὲ τὸ νὰ διδάσκετε αὐτούς»*. Παραδόξως ὁ Κύριος ὁμιλεῖ πρῶτα γιὰ βάπτισι καὶ ἔπειτα γιὰ διδασκαλία. Ἄξιο παρατηρήσεως ἐπίσης, ὅτι δὲν λέγει «βαπτίζοντες... καὶ διδάσκοντες», ἀλλὰ λέγει, *«βαπτίζοντες..., διδάσκοντες»*, ἀσυνδέτως. Γιατί; Διότι πρῶτα ἀποβλέπει στὰ παιδιά, καὶ ἔπειτα στοὺς μεγάλους, καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν περίπτωσι γίνεται βάπτισι καὶ διδασκαλία. Τὰ παιδιὰ βαπτίζονται, οἱ μεγάλοι διδάσκονται (καὶ ἔπειτα, ἐννοεῖται, βαπτίζονται). Καλῶς λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία βαπτίζει καὶ ἁγιάζει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν παιδική τους ἡλικία. Στὸν πρόδρομο καὶ βαπτιστὴ Ἰωάννη ὁ Θεὸς ἔδωσε Πνεῦμα Ἅγιο, ἐνῷ ἀκόμη βρισκόταν στὴν κοιλία τῆς μητέρας του (Λουκ. α' 15). Ἐὰν κανείς, ποὺ βαπτίστηκε βρέφος, θέλει ν' ἀρνηθῇ τὸ βάπτισμά του ὅταν μεγαλώσῃ, ἐλεύθερος εἶνε νὰ τὸ ἀρνηθῇ, νὰ γίνῃ ἀχρίστιανος. Ὁ πιστὸς παραδέχεται τὸ βάπτισμα, ποὺ τοῦ ἔκανε ἡ Ἐκκλησία ὅταν ἦταν βρέφος, καὶ ἀπαγγέλλοντας τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως λέγει: *«Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν»*.

Μερικοὶ στὴν ἐποχή μας, ποὺ εἶχαν βαπτισθῆ Ὀρθόδοξοι χριστιανοί, φεύγουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, πηγαίνουν στὶς αἱρέσεις καὶ βαπτίζονται ἐκ νέου. Τὴ νέα φορὰ βαπτίζονται, λένε, μὲ Πνεῦμα Ἅγιο καὶ γίνονται ἀναγεννημένοι χριστιανοί. Τοῦτο εἶνε πλάνη,

ἀσέβεια καὶ βλασφημία φρικτή. *«Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα»*, φωνάζει ὁ ἀπόστολος (Ἐφεσ. δ' 5). *«Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα»*, λέγει καὶ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ὅσοι βαπτίστηκαν Ὀρθόδοξοι χριστιανοί, δὲν βαπτίστηκαν ἁπλῶς μὲ νερό, βαπτίστηκαν καὶ μὲ Πνεῦμα Ἅγιο. Καὶ ἔτσι γεννήθηκαν ***«ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος»***, ἔγιναν καινούργια δημιουργία, χριστιανοί. Ἐκεῖνοι δέ, ποὺ φεύγουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ κάνουν δεύτερο βάπτισμα, ἀπαγορευμένο ἀπὸ τὴ Γραφὴ καὶ τοὺς Κανόνες, στὴν πραγματικότητα δὲν βαπτίζονται, ἀλλ' ἂς ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασι, φτύνουν στὴν ἱερὴ κολυμβήθρα, ποὺ εἶχαν βαπτισθῆ, καὶ ξεβαπτίζονται, καὶ δὲν λαμβάνουν Πνεῦμα Ἅγιο, ἀλλὰ πνεῦμα πονηρὸ καὶ ἀκάθαρτο, καὶ πολλὲς φορὲς παρουσιάζουν ἐμφανῆ δαιμονικὰ φαινόμενα καὶ διαταραχὴ τοῦ ψυχικοῦ των κόσμου.

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Τὰ παιδιά, ποὺ πέθαναν ἀβάπτιστα, ποιά τύχη θὰ ἔχουν; Θὰ εἰσέλθουν στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ; Ἡ ἀπάντησι εἶνε μᾶλλον καταφατική: Θ' ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὅσοι γνώρισαν τὸ Χριστιανισμό, μποροῦσαν νὰ βαπτισθοῦν, καὶ ὅμως δὲν θέλησαν νὰ βαπτισθοῦν. Ὅσοι δὲν εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσουν τὸ Χριστιανισμὸ καὶ νὰ βαπτισθοῦν, καθὼς καὶ ὅσοι πέθαναν σὲ παιδικὴ καὶ ἀνώριμη ἡλικία, αὐτοὶ δὲν θὰ κριθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ Νικόδημο γιὰ τὴν ἀνάγκη βαπτίσεως, ἀλλὰ θὰ κριθοῦν μὲ ἄλλα κριτήρια. Πολλοὶ ἄνθρωποι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σώθηκαν, χωρὶς κανεὶς νὰ βαπτισθῇ. Καὶ ὁ ληστὴς σώθηκε, χωρὶς ἐπίσης νὰ βαπτισθῇ. Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἔσωσε κατ' ἄλλο τρόπο, ὄχι διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ἴσως οἱ περισσότεροι κάτοικοι τοῦ Παραδείσου νὰ εἶνε ἀβάπτιστα παιδιά, ἀλλὰ καὶ παιδιά, ποὺ δὲν πρόλαβαν κἂν νὰ ἔλθουν καὶ νὰ ζήσουν σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, ἀλλ' ἔχασαν τὴ ζωή τους ἐξ αἰτίας ἀποβολῶν ἢ ἐκτρώσεων. Οἱ ἄνθρωποι εἶνε σκληροὶ καὶ σκοτώνουν τὰ παιδιά τους, ὁ Θεὸς εἶνε πολυεύσπλαγχνος καὶ σῴζει τὰ πλάσματά του. Ἄλλωστε τὰ μικρὰ παιδιά, ποὺ πέθαναν ἀβάπτιστα, καὶ ὅσα δὲν πρόλαβαν νὰ ἔλθουν καὶ νὰ ζήσουν σ' αὐτὸ τὸν κόσμο λόγῳ ἀποβολῶν καὶ ἐκτρώσεων, εἶνε ἀθῷα, διότι δὲν ἔχουν κανένα προσωπικὸ ἁμάρτημα.

Στίχ. 6: *«Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστι, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι».*

Αὐτό, ποὺ ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὴ σάρκα, εἶνε σάρκα, σαρκικό,

ἐνῷ αὐτό, ποὺ ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶνε πνεῦμα, πνευματικό. Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀπὸ τοὺς πλέον ὑψηλούς, πνευματικοὺς καὶ δυνατούς. Ἀνακαλεῖ δὲ στὴ μνήμη μας ἀναλόγους λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «*Ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστι... ὁ δὲ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστι*» (Α' Κορ. στ' 16-17). «*Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν... Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι*» (Α' Κορ. ιε' 45-48).

Ἐπειδὴ ὁ Νικόδημος νόμισε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μιλοῦσε γιὰ δεύτερη σαρκικὴ γέννησι, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, τὸ γεννημένο ἀπὸ τὴ σάρκα εἶνε σάρκα, ἐνῷ τὸ γεννημένο ἀπὸ τὸ Πνεῦμα εἶνε πνεῦμα. Μὲ τὸ λόγο τοῦτο ὁ Ἰησοῦς εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Ἀπὸ τὴ σαρκικὴ ἢ φυσικὴ γέννησι, ὦ Νικόδημε, προέρχεται σαρκικὸς ἄνθρωπος, κατώτερος καὶ διεφθαρμένος, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀκατάλληλος γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἐνῷ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ γέννησι, τὴ γέννησι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, προέρχεται νέος ἄνθρωπος, πνευματικός, κατάλληλος γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ εἶνε ἀναγκαία ἡ πνευματικὴ γέννησι. Ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος, κατὰ τὸ Ρωμ. ζ' 14, εἶνε «*πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν*», πουλημένος καὶ ὑποταγμένος στὴν ἁμαρτία, δοῦλος τῆς ἁμαρτίας, ἐνῷ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος εἶνε ἐλευθερωμένος ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τέκνο τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς τέκνο τοῦ Θεοῦ εἶνε καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 7-8: ***«Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος».***

Μέσα στὴ φράσι, ***«δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν»***, ὑπάρχει μία λέξι, τὴν ὁποία κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ ἔλεγεν ὅπως εἶπεν ὁ Χριστός. Εἶνε ἡ λέξι ***«ὑμᾶς»***, μὲ ὕψιλο. Κάθε ἄλλος ἄνθρωπος θὰ ἔλεγεν «ἡμᾶς», μὲ ἦτα. Κάθε ἄλλος ἄνθρωπος θὰ ἔλεγε δηλαδή, «Εἶνε ἀνάγκη ἐμεῖς νὰ γεννηθοῦμε ἐκ νέου», ἐνῷ ὁ Χριστὸς εἶπε, *«Εἶνε ἀνάγκη σεῖς νὰ γεννηθῆτε ἐκ νέου»*. Ὁ Χριστὸς δὲν συνέταξε τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι χρειάζονται ἀναγέννησι. Διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι δια-

φέρει ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἴμεθα ἁμαρτωλοί. Ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὔτε μὲ τὸ προπατορικό, οὔτε μὲ προσωπικὸ ἁμάρτημα βαρύνεται. Εἶνε τελείως ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος. Μέσα στὴ Γραφὴ εἶνε πάρα πολλὰ τὰ σημεῖα, ὅπου ὁ Χριστὸς ἐκφράζεται ὅπως δὲν θὰ ἐκφραζόταν κανεὶς ἄλλος ἄνθρωπος, διότι ὁ Χριστὸς ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, εἶνε μοναδικός.

Μὲ τὸ λόγο του στὸ στίχ. 7 ὁ Χριστὸς εἶνε σὰν νὰ λέγῃ στὸ Νικόδημο: Μὴ ἀπορήσῃς, διότι σοῦ εἶπα, ὅτι εἶνε ἀνάγκη σεῖς νὰ γεννηθῆτε πάλι. Μὴ θεωρήσῃς τὸ πρᾶγμα παράδοξο, ἀδύνατο καὶ ἀπαράδεκτο. Εἶνε ὄντως ἀνάγκη νὰ ξαναγεννηθῆτε, διότι ἡ φύσι σας εἶνε συνυφασμένη μὲ τὴν ἁμαρτία καὶ βαθειὰ διεφθαρμένη καὶ πρέπει νὰ ὑποστῇ ριζικὴ ἀλλαγή, γιὰ ν' ἀξιωθῆτε τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶνε δυνατὴ ἡ ἀναγέννησι, ἡ γέννησι ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, διότι τὸ Πνεῦμα εἶνε παντοδύναμο.

Στὸ στίχ. 8, ***«Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ»*** κ.λπ., γιὰ νὰ λάβῃ ὁ Νικόδημος κάποια ἰδέα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως, ὁ Χριστὸς φέρει ἕνα πολὺ ἐπιτυχὲς παράδειγμα ἀπὸ τὸ φυσικὸ κόσμο, τὴν ἐνέργεια τοῦ ἀνέμου, τὴν ὁποία παραβάλλει πρὸς τὴν ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος. Τὸ παράδειγμα εἶνε πολὺ ἐπιτυχές, διότι ὁ ἄνεμος εἶνε κἄτι μεταξὺ σωματικοῦ καὶ ἀσωμάτου, αἰσθητὸς μέν, ἀόρατος δέ, ἐλεύθερος στὴν κίνησί του καὶ ὀνομαζόμενος τόσο στὴν Ἑλληνικὴ ὅσο καὶ στὴν Ἑβραϊκὴ μὲ τὴν αὐτὴ λέξι, μὲ τὴν ὁποία ὀνομάζεται καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. «Ρούαχ» στὴν Ἑβραϊκὴ σημαίνει καὶ «ἄνεμος» καὶ «Πνεῦμα», μὲ πῖ κεφαλαῖο, Ἅγιο Πνεῦμα. «Πνεῦμα» ὁμοίως στὴν Ἑλληνικὴ σημαίνει καὶ «ἄνεμος» καὶ «Πνεῦμα», μὲ πῖ κεφαλαῖο, Ἅγιο Πνεῦμα.

Ἡ φράσι, ***«Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ»***, σημαίνει, *«Ὁ ἄνεμος ὅπου θέλει πνέει»*. Ὁ ἄνεμος βεβαίως δὲν εἶνε πρόσωπο καὶ δὲν ἔχει θέλησι. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἐκφράζεται ἔτσι προσωποποιώντας τὸν ἄνεμο καὶ δείχνοντας τὴν ἀνεμπόδιστη καὶ ἐλεύθερη κίνησι τοῦ ἀνέμου. Ἡ φράσι, ***«οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος»***, ὁμοία πρὸς τὴ φράσι, *«οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν»* (Λουκ. ιβ' 21), σημαίνει, *«ἔτσι συμβαίνει σὲ καθένα, ποὺ ἀναγεννᾶται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα»*.

Ἡ ἔννοια τοῦ ὅλου στίχ. 8 εἶνε αὐτή: Τὸ ***«πνεῦμα»***, ὁ ἄνεμος, ὅπου θέλει πνέει, δὲν δύναται νὰ ἐμποδισθῇ, κινεῖται ἐλευθέρως. Καὶ ἀκούεις τὸν ἦχο του, τὴ βοή του, ἀλλὰ δὲν γνωρίζεις, ἀπὸ

ποῦ ἀκριβῶς ξεκινάει καὶ ἔρχεται, καὶ ποῦ πηγαίνει καὶ θὰ καταλήξῃ. Ἔτσι γίνεται καὶ σὲ κάθε ἄνθρωπο, στὸν ὁποῖον ἐνεργεῖ τὸ Πνεῦμα, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καὶ ἀναγεννᾶται. Ἀκατάληπτος ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' αἰσθητὸ τὸ ἀποτέλεσμα, ἡ ἀναγέννησι τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἡ ἐνέργειά του καὶ ἡ ἀναγέννησι τοῦ ἀνθρώπου δὲν φαίνονται, ἀλλ' εἶνε πραγματικότητες, πραγματικότητες τοῦ πνευματικοῦ κόσμου.

Ὁ πραγματικῶς ἀναγεννημένος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ ριζικὴ μεταβολή του ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, στὸν ψυχικὸ κόσμο του καὶ στὴ ζωή του, ἀπὸ θαυμαστὰ πράγματα, ποὺ αἰσθάνεται καὶ ἐπιτυγχάνει, πείθεται ἀκραδάντως, ὅτι ὑπάρχει Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἐνήργησε σ' αὐτὸν θαυμαστὴ ἀλλοίωσι. Πλῆθος ριζικὲς καὶ ἀπότομες μεταβολὲς ἀνθρώπων σὲ κάθε ἐποχὴ καὶ στὴν ἐποχή μας βεβαιώνουν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ δυνατότητα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως.

Κατὰ τὸ βάπτισμα τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναγεννᾷ τὸν ἄνθρωπο, τὸν κάνει καινὴ κτίσι, νέα δημιουργία. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖο συνήθως γίνεται στὴ νηπιακὴ ἡλικία, ἡ ἁμαρτία διαφθείρει τοὺς πολλούς, καὶ ἔτσι αὐτοὶ γίνονται πάλι παλαιοὶ ἄνθρωποι, καὶ ἔχουν πάλι ἀνάγκη ἀναγεννήσεως. Ὅσοι δὲ εἰλικρινῶς μετανοοῦν καὶ μετέχουν τῶν μυστηρίων τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας, ἀναγεννῶνται πάλι, ὄχι πλέον *«ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος»*, ἀλλ' ***«ἐκ Πνεύματος»*** μόνο. Τὸ βάπτισμα δὲν ἐπαναλαμβάνεται, ἀλλ' ἡ ἐξομολόγησι καὶ ἡ Θεία Κοινωνία εἶνε μυστήρια ἀπεριορίστως ἐπαναλαμβανόμενα.

Στίχ. 9: ***«Ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ· πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;»***.

Ὅταν ὁ Νικόδημος ἄκουσε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ γεννηθῇ ἐκ νέου, γιὰ δεύτερη φορά, ἀπόρησε καὶ ρώτησε: Πῶς δύναται νὰ γεννηθῇ ἐκ νέου, ὅταν εἶνε γέρων; Πῶς δύναται, μὲ ἄλλα λόγια, ὁ γέρων νὰ γίνῃ πάλι μικρὸ παιδί; Μήπως μπορεῖ γιὰ δεύτερη φορὰ νὰ μπῇ στὴν κοιλία τῆς μητέρας του καὶ νὰ γεννηθῇ ὡς παιδί; Ὁ Νικόδημος νόμισε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μιλοῦσε γιὰ σαρκικὴ γέννησι. Ὁ δὲ Χριστὸς διώρθωσε τὴν ἐσφαλμένη γνώμη τοῦ συνομιλητοῦ του, διδάσκοντας καὶ διευκρινίζοντας, ὅτι δὲν ἐννοοῦσε σαρκική, ἀλλὰ πνευματικὴ γέννησι, γέννησι *«ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος»*, *ἀπὸ νερὸ καὶ Ἅγιο Πνεῦμα*, τὸ

ὁποῖον ἐνεργεῖ κατὰ τὴ βάπτισι. Μὲ τὸ παράδειγμα δὲ τοῦ φυσικοῦ «πνεύματος», ἤτοι τοῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος ὅπου θέλει πνέει, καὶ τὸν ἦχο του ἀκούεις, ἀλλὰ δὲν ξέρεις ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει, ὁ Χριστὸς δίδαξε, ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησι γίνεται ἀφανῶς, ἀοράτως. Ἔπειτα ἀπ' αὐτὰ ὁ Νικόδημος ἐκφράζει νέα ἀπορία: ***«Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;»***. *Πῶς δύνανται νὰ γίνουν αὐτὰ τὰ πράγματα;* Πῶς δύναται νὰ γίνῃ ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησι καὶ ἡ ριζικὴ μεταβολὴ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα ἔτσι ἀφανῶς καὶ ἀοράτως; Ὁ Νικόδημος δὲν ἀρνεῖται τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ· δὲν ἀρνεῖται, ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησι εἶνε ἀναγκαία καὶ δυνατή. Ἀλλ' ἐκφράζει ἔκπληξι, διότι δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὸν τρόπο τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως.

Οἱ ὀρθολογισταί, ἐπειδὴ μὲ τὴ μικρή τους λογικὴ δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν τὰ πνευματικὰ πράγματα, τὰ ἀπορρίπτουν. Οἱ ταπεινοὶ καὶ καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι, ὅπως ὁ Νικόδημος, καίτοι καὶ αὐτοὶ ἀδυνατοῦν νὰ καταλάβουν τὶς ὑπερφυεῖς καὶ ὑπέρλογες ἀλήθειες τῆς Πίστεως, δὲν τὶς ἀπορρίπτουν, ἀλλὰ τὶς παραδέχονται, καὶ ἁπλῶς ἐκφράζουν ἔκπληξι καὶ ἀπορία γιὰ τὰ ἀόρατα καὶ θαυμαστὰ πράγματα. Μήπως ἄλλωστε καὶ μέσα στὸ φυσικὸ καὶ ὑλικὸ κόσμο δὲν συμβαίνουν ἀναρίθμητα φαινόμενα καὶ γεγονότα, τὰ ὁποῖα διαπιστώνουμε καὶ παραδεχόμεθα, ἀλλ' ἀδυνατοῦμε νὰ καταλάβωμε πῶς γίνονται; Πῶς π.χ. τὰ φυτὰ μεταβάλλουν τὴν ἀνόργανη ὕλη σὲ ὀργανική, τὰ νεκρὰ στοιχεῖα σὲ ζωντανά; Πῶς γίνεται τὸ τεράστιο αὐτὸ ἅλμα ἀπὸ τὴ νεκρὴ ὕλη στὴ ζωντανή; Πῶς ἐπίσης πολλαπλασιάζεται τὸ ψωμὶ μέσα στὰ χωράφια; Πῶς σπέρνουμε ἕνα κόκκο σῖτο καὶ γίνεται τριάντα, ἑξῆντα, ἑκατό; Δὲν ξέρουμε πῶς γίνονται αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ πάντως γίνονται. Ἔτσι γίνεται καὶ ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησι. Τὴ διαπιστώνουμε σὲ περιπτώσεις ἀπροσδόκητης, ἀπότομης, ριζικῆς καὶ ὑπερθαύμαστης μεταβολῆς ἀνθρώπων.

Στίχ. 10: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;»***.

Στὸ ἐρώτημα τοῦ Νικοδήμου, πῶς δύνανται νὰ γίνουν αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννησι, ὁ Χριστὸς ἀπαντᾷ: Σὺ εἶσαι ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ, ὁ ἀναγνωρισμένος διδάσκαλος τοῦ εὐλογημένου Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τὸ μέλος καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου, τὸ ὁποῖο κρίνει καὶ

ὁδηγεῖ τὸν Ἰσραήλ, καὶ δὲν γνωρίζεις αὐτὰ τὰ πράγματα; Ἐπιτρέπεται σύ, ὁ διδάσκαλος, νὰ μὴ γνωρίζῃς αὐτὰ τὰ πράγματα; Ἐλαφρῶς καὶ εὐγενῶς ὁ Ἰησοῦς ἀσκεῖ ἔλεγχο στὸ Νικόδημο γιά τὴν ἄγνοιά του σὲ σπουδαιότατα πνευματικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ὡς διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ θὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ.

Καὶ ἐμεῖς, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἐλέγξωμε, ἂς ἐλέγχωμε μὲ εὐγένεια, μὲ ὡραῖο τρόπο. Ἀποτόμως καὶ μὲ σκληρὴ γλῶσσα ἂς ἐλέγχωμε μόνο σὲ περιπτώσεις ἀσεβείας, ἀναιδείας, ἀναισχυντίας καὶ αὐθαδείας.

Βεβαίως τὴ βαθύτερη γνῶσι τῶν πνευματικῶν πραγμάτων δὲν ἦταν δυνατὰ νὰ ἔχῃ ὁ Νικόδημος. Διότι ἡ βαθύτερη γνῶσι τῶν πνευματικῶν πραγμάτων ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνη λογική. Θὰ ἔπρεπεν ὅμως ὁ Νικόδημος νὰ ἔχῃ μία ἄλλη γνῶσι τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τὴ γνῶσι, ποὺ παρέχει ἡ Ἁγία Γραφὴ κατὰ τὸ μέτρο τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ. Στὸ ἐρώτημα, πῶς δύνανται αὐτὰ τὰ πράγματα νὰ γίνουν, ὁ Θεὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη διὰ τῶν προφητῶν του ἀπαντᾷ, ὅτι δύνανται νὰ γίνουν καὶ θὰ γίνουν μὲ τὴ δύναμί του. Στὸ Ἰερ. λη' 33 ὁ Θεὸς ὑπόσχεται γιὰ τὴ μεσσιακὴ ἐποχή: «*Διδοὺς δώσω νόμους εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτούς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν*». *Θὰ γράψω τοὺς νόμους μου στὴ διάνοια καὶ στὶς καρδιές τους, καὶ ἐγὼ θὰ εἶμαι Θεός τους καὶ αὐτοὶ θὰ εἶνε λαός μου.* Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὁ Θεὸς ἐκπληρώνει τὴν ὑπόσχεσί του. Γράφει τοὺς νόμους του στὶς ψυχὲς τῶν πιστῶν, στὴ συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τοῦτο προϋποθέτει ἀναγέννησι τῶν πιστῶν. Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς γίνεται Θεὸς τῶν πιστῶν, καὶ οἱ πιστοὶ γίνονται λαὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦτο σημαίνει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀναγεννήσεως εἰσέρχονται στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Σαφῶς ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησι προφητεύεται στὸ Ἰεζ. λστ' 25-28: «*Ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς καθαρὸν ὕδωρ, καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν... καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινήν, καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην. Καὶ τὸ Πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ποιήσω ἵνα ἐν τοῖς δικαιώμασί μου πορεύησθε... καὶ ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς Θεόν*». Τὸ «*καθαρὸν ὕδωρ*», μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ὑποσχέθηκε νὰ καθαρίσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' ὅλες τὶς ἀκαθαρσίες τους, εἶνε τὸ

ἁγιασμένο ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, ὅπως στὸ Μαλ. α' 11 ἡ «*καθαρὰ θυσία*» εἶνε ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ, τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Ὁ Θεὸς λέγει, «*Ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρόν*», θὰ σᾶς ραντίσω δηλαδὴ μὲ καθαρὸ νερό, διότι γιὰ τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα ἐδῶ ἐκφράζεται κατὰ τὴν τελετουργικὴ συνήθεια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης νὰ γίνεται ραντισμὸς μὲ νερὸ μὲ συμβολικὴ καθαρτικὴ ἔννοια. Ἡ τελετουργικὴ ἐκείνη κάθαρσι μὲ νερὸ ἦταν σύμβολο καὶ τύπος τῆς καθάρσεως ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μὲ τὸ ἁγιασμένο ὕδωρ τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος. Πρβλ. τὶς φράσεις γιὰ τὴν καθαρτικὴ σημασία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, «*αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ*», Ἑβρ. ιβ' 24, «*εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ*», Α' Πέτρ. α' 2.

Τὸ «*δώσω ὑμῖν καρδίαν καινήν, καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην... καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην*», εἶνε ὁλοφάνερο, ὅτι σημαίνει τὴν ἐσωτερικὴ ἀνακαίνισι ἢ ἀναγέννησι τῶν πιστῶν Χριστιανῶν. Τὸ «*καὶ τὸ Πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν*» σημαίνει τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὴν παραμονή του στὶς καρδιές τους. Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ συνειδητοὶ Χριστιανοὶ λαμβάνουν τὴ δύναμι νὰ ἐκτελοῦν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ ν' ἀναδεικνύωνται λαός του, μέλη τῆς βασιλείας του.

Ὡς διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Νικόδημος θὰ ἔπρεπε πρῶτος νὰ γνωρίζῃ τὰ πράγματα τὰ προφητευμένα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη γιὰ τὴ νέα ἐποχή, τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεσσία. Ἀλλ' ὅπως φαίνεται, ὁ Νικόδημος δὲν ἦταν καλὸς ἀναγνώστης καὶ ἐρευνητὴς τῆς Γραφῆς, ὅπως δὲν εἶνε καὶ σήμερα οἱ περισσότεροι θεολόγοι καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας.

Γιὰ νὰ εἶνε κανεὶς ἀληθινὸς θεολόγος καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, ἡμέρα καὶ νύκτα πρέπει νὰ ἐγκύπτῃ στὴν Ἁγία Γραφή, ὄχι ἁπλῶς νὰ διαβάζῃ, ἀλλὰ νὰ μελετᾷ καὶ νὰ ἐρευνᾷ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, νὰ κατατρώγῃ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ νὰ τὴν κάνῃ στοιχεῖο καὶ συστατικὸ τῆς πνευματικῆς ὑπάρξεώς του! Ἀλλιῶς ἀπευθύνεται καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐλεγκτικώτερος τοῦ λόγου πρὸς τὸν διδάσκαλο Νικόδημο. Διότι, ὅταν ὁ Νικόδημος συνωμιλοῦσε μὲ τὸν Ἰησοῦ, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐπιφοιτήσει, διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη σταυρωθῆ καὶ δοξασθῆ. Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ δικαιολογηθῆ ἡ ἄγνοια τῶν Γραφῶν, μάλιστα στοὺς θεολόγους καὶ

τοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας; Καθένας ἀπὸ τοὺς ἀθεολογήτους θεολόγους καὶ τοὺς ἀκαταρτίστους διδασκάλους πρέπει νὰ αἰσθανθῇ τὸν Ἰησοῦ νὰ τὸν ἐλέγχῃ αὐστηρῶς: Σὺ εἶσαι ὁ θεολόγος, σὺ εἶσαι ὁ διδάσκαλος τοῦ νέου Ἰσραήλ, σὺ ἀνέρχεσαι σὲ βήματα καὶ ἄμβωνες καὶ ρητορεύεις, καὶ ἐν τούτοις ἀγνοεῖς αὐτὰ τὰ πράγματα, ποὺ διδάσκουν οἱ Γραφές; Γιὰ τὴν ἄγνοιά σου γίνεσαι καταγέλαστος ἀπὸ πιστούς, ἀπίστους καὶ αἱρετικούς, καὶ αἰτία νὰ δυσφημῆται τὸ ὄνομά μου. Ἐντροπή σου, διότι ἐνδιαφέρεσαι νὰ γνωρίζῃς πλῆθος ἄλλα πράγματα, μικρά, μηδαμινὰ καὶ μάταια, καὶ θεολόγος σὺ καὶ διδάσκαλος τοῦ νέου Ἰσραὴλ δὲν ἐνδιαφέρεσαι νὰ γνωρίζῃς τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν οὐράνια διδαχή!

Στίχ. 11-12: ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε;»***.

Στοὺς δύο τούτους στίχους παρατηρεῖται παράδοξο γλωσσικὸ φαινόμενο. Ἀρχικῶς ὁ Ἰησοῦς ἐκφράζεται μὲ ρῆμα ἑνικοῦ ἀριθμοῦ, ***«λέγω»***. Κατόπιν ἐκφράζεται μὲ ρήματα πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ***«οἴδαμεν»***, ***«λαλοῦμεν»***, ***«ἑωράκαμεν»***, ***«μαρτυροῦμεν»***. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖ προσωπικὴ ἀντωνυμία πρώτου πληθυντικοῦ προσώπου, ***«ἡμῶν»***. Τέλος δὲ ἐκφράζεται πάλι μὲ ρήματα ἑνικοῦ ἀριθμοῦ, ***«εἶπον»***, ***«εἴπω»***. Πῶς ἐξηγεῖται, ὅτι ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ καὶ ἑνικὸ καὶ πληθυντικὸ πρώτου προσώπου; Κατὰ μία γνώμη ὁ πληθυντικὸς εἶνε πληθυντικὸς τῆς μεγαλοπρεπείας ἢ εὐγενείας. Ἀλλὰ στὰ χείλη τοῦ Ἰησοῦ δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρξε ποτὲ πληθυντικὸς μεγαλοπρεπείας ἢ εὐγενείας. Κατ' ἄλλη γνώμη ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ πληθυντικό, διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό του συνυπονοεῖ καὶ τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Θεότητος, τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀχωρίστως ἑνωμένα μὲ τὸ δικό του πρόσωπο. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη ἔχει ἐναντίον της τὸ ***«ἑωράκαμεν»***. Τὸ ρῆμα τοῦτο δύναται νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴ στὰ δύο μόνο πρόσωπα τῆς Θεότητος, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὄχι καὶ στὸν Πατέρα. Ὁ Υἱὸς *«ἑώρακε παρὰ τῷ Πατρί»* (η' 38), εἶδε στὸν Πατέρα, διότι γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ὁμοίως δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα *«ἑώρακε παρὰ τῷ Πατρί»*, εἶδε στὸν Πατέρα, διότι ἐκπορεύτηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα. Κατὰ τὸ Ἰωάν. ιστ' 13 τὸ Ἅγιο Πνεῦμα *«ἀκούει»*, προφανῶς ἀπὸ τὸν Πατέρα. *«Ὅσα ἂν*

ἀκούσῃ λαλήσει», εἶπεν ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν Παράκλητο. Ὅπως ὁ Παράκλητος *«ἀκούει»* ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἔτσι καὶ *«ὁρᾷ»*, βλέπει, στὸν Πατέρα. Ὁ Πατὴρ δὲν *«ὁρᾷ»*, δὲν βλέπει σὲ ἄλλον, διότι εἶνε ἀγέννητος καὶ ἀναίτιος, ἔχει τὴν αἰτία τῆς ὑπάρξεώς του στὸν ἑαυτό του. Τὸ ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα βλέπουν στὸν Πατέρα καὶ ἀκούουν ἀπὸ τὸν Πατέρα, αὐτὰ βεβαίως εἶνε ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις, οἱ ὁποῖες σημαίνουν ἀπερινόητες καὶ ἀκατάληπτες σχέσεις τῶν προσώπων τῆς Θεότητος μεταξύ των.

Ἐξ αἰτίας τοῦ ***«ἑωράκαμεν»*** ὀρθὴ θεωροῦμε τὴ γνώμη, ὅτι ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ πληθυντικὸ πρώτου προσώπου, ***«οἴδαμεν»***, ***«λαλοῦμεν»***, ***«ἑωράκαμεν»***, ***«μαρτυροῦμεν»*** καὶ ***«ἡμῶν»***, διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό του συνυπονοεῖ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Στὸ στίχ. 32 ὁ πρόδρομος Ἰωάννης ὁμιλώντας γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὡς πρόσωπο τῆς Θεότητος λέγει, ὅτι *«ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ»*. Στὸ στίχ. 34 ὁμιλώντας γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὡς ἄνθρωπο λέγει, ὅτι *«τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα»*. Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ὁμιλεῖ μὲ τὴ δύναμι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ δὲν ἔχει ἐν μέτρῳ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως οἱ προφῆτες καὶ οἱ ἀπόστολοι, ἀλλ' ἐξ ὁλοκλήρου. Στὸ βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ στὶς ἐπιστολὲς πρὸς τοὺς ἀγγέλους-ἐπισκόπους τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν παρουσιάζονται καὶ ὡς λόγια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔτσι στὸ Ἀποκ. β' 1 ὁ Χριστὸς ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἄγγελο - ἐπίσκοπο τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του, *«Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ...»*, καὶ στὸ Ἀποκ. β' 7 λέγει, *«Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις»*. Ὁμοίως τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ παρουσιάζονται καὶ ὡς λόγια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὶς ὑπόλοιπες ἕξι ἐπιστολὲς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγγέλους-ἐπισκόπους τῶν Ἐκκλησιῶν.

Στὴν ἀρχὴ τῆς Α' Καθολικῆς Ἐπιστολῆς του ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης χρησιμοποιεῖ πρῶτο πληθυντικὸ πρόσωπο, *«ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα...»* (στίχ. 1-5), διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό του συνυπονοεῖ καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους, πρόσωπα τῆς αὐτῆς μὲ αὐτὸν τάξεως. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ἐδῶ, στὸ διάλογο μὲ τὸ Νικόδημο, χρησιμοποιεῖ πρῶτο πληθυντικὸ πρόσωπο, *«ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε* (ἐννοεῖται, σεῖς οἱ Ἰουδαῖοι)», διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό του συνυπονοεῖ καὶ τὸ Ἅγιο

Πνεῦμα, πρόσωπο τῆς αὐτῆς μὲ αὐτὸν τάξεως. Βεβαίως ὁ Νικόδημος δὲν ἦταν τότε σὲ θέσι γιὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἔννοια, ποὺ εἶχαν οἱ μυστηριώδεις πληθυντικοὶ τοῦ Ἰησοῦ ***«οἴδαμεν»***, ***«λαλοῦμεν»***, ***«ἑωράκαμεν»***, ***«μαρτυροῦμεν»*** καὶ ***«ἡμῶν»***. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ὡμιλοῦσε μόνο γιὰ τὴν ὥρα ἐκείνη· ὡμιλοῦσε γιὰ ὅλους τοὺς αἰῶνες. Ἐπίσης δὲν ὡμιλοῦσε μόνο γιὰ τὸ Νικόδημο· ὡμιλοῦσε γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ἄξιο παρατηρήσεως ἐπίσης, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς μυστηριώδεις πληθυντικούς, ***«ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν»***, σχηματίζει κλίμακα. Διότι τὸ ***«ἑωράκαμεν»***, εἴδαμε δηλαδή, εἶνε ἰσχυρότερο τοῦ ***«οἴδαμεν»***, *γνωρίζουμε* δηλαδή. Ἐπίσης τὸ ***«μαρτυροῦμεν»*** εἶνε ἰσχυρότερο τοῦ ***«λαλοῦμεν»***. Ἡ ἔννοια τῆς κλίμακος εἶνε: Γνωρίζουμε μὲ τόση σαφήνεια, μὲ ὅση πρόσωπα, τὰ ὁποῖα εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους. Καὶ λαλοῦμε πράγματα τόσο βέβαια, ὥστε ὁ λόγος μας λαμβάνει τὸν ἐπίσημο χαρακτῆρα μαρτυρίας.

Τὸ νόημα τῶν στίχ. 11-12 εἶνε: Ἀληθῶς ἀληθῶς σοῦ λέγω, κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ τρόπο σὲ βεβαιώνω, ὦ Νικόδημε, ὅτι ἐγὼ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα λέγουμε ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἔχουμε γνῶσι, καὶ μαρτυροῦμε ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἔχουμε ἄμεση ἀντίληψι, διότι τὸ εἴδαμε στὸ Θεὸ Πατέρα. Ἀλλὰ σεῖς οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχεσθε τὴ μαρτυρία μας, δὲν πιστεύετε στὶς ἀλήθειες, ποὺ ἐγὼ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα λαλοῦμε καὶ μαρτυροῦμε. Καὶ ἂν σᾶς εἶπα πνευματικὰ μὲν πράγματα, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα συμβαίνουν στὴ γῆ καὶ τῶν ὁποίων οἱ πιστοὶ λαμβάνουν πεῖρα στὴ ζωή τους, καὶ ὅμως δὲν πιστεύετε, πῶς θὰ πιστεύσετε, ἐὰν σᾶς εἴπω ὕψιστες ἀλήθειες, ποὺ ἀναφέρονται σὲ οὐράνιες πραγματικότητες, τελείως ἀκατάληπτες καὶ μυστηριώδεις;

Ἡ Σοφία Σολομῶντος λέγει: «*Μόλις εἰκάζομεν τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ τὰ ἐν χερσὶν εὑρίσκομεν μετὰ πόνου· τὰ δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τίς ἐξιχνίασε;*» (θ' 16). Μόλις καὶ μετὰ βίας λαμβάνουμε κἄποια ἰδέα τῶν πραγμάτων, ποὺ εἶνε ἢ συμβαίνουν στὴ γῆ, καὶ μὲ κόπο, μὲ προσπάθεια μεγάλη, βρίσκουμε πράγματα, ποὺ δὲν ἀπέχουν ἀπὸ μᾶς, ἀλλ' εἶνε κοντά μας, στὰ χέρια μας. Καὶ ἀφοῦ δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβωμε τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ χειροπιαστά, ποιὸς δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰ οὐράνια μυστήρια, νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ καταλάβῃ τὶς ὑπερφυέστατες πραγματικότητες τοῦ οὐρανίου καὶ μεταφυσικοῦ κόσμου; Τὰ οὐράνια πράγματα εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερα ἀπὸ τὰ

ἐπίγεια, εἶνε ἀφαντάστως μεγαλειωδέστερα. Ὁ θάνατος ἔχει τοῦτο τὸ θέλγητρο, ὅτι θὰ μᾶς χαρίσῃ τὴ θέα καὶ τὴ γνῶσι τῶν ἐπουρανίων πραγμάτων. Κλείνοντας τὰ μάτια σὲ τοῦτο τὸν κόσμο, θὰ τὰ ἀνοίξωμε σ' ἕνα κόσμο ἀπείρως ὡραιότερο, καὶ θ' ἀποκτήσωμε τελεία γνῶσι. Θὰ γίνωμε σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες ἕνα ἑκατομμύριο φορὲς περισσότερο ἀπὸ τὸν Ἀινστάιν. Λίγο εἴπαμε! Θὰ γίνωμε ἀσυγκρίτως, ἀφαντάστως σοφώτεροι ἀπὸ τὸν Ἀινστάιν!

Ὁ Νικόδημος βεβαίως καὶ μερικοὶ ἄλλοι Ἰουδαῖοι πίστευαν. Ἀλλὰ γενικώτερα οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ μάλιστα οἱ ἄρχοντες, δὲν πίστευαν. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ***«καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε»***.

Ἂν ἐμεῖς λέμε ἀλήθειες στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἐκεῖνοι δὲν μᾶς πιστεύουν, ἂς λυπούμεθα, ἀλλ' ἂς μὴ στενοχωρούμεθα, ἂς μὴ σκάζωμε διότι δὲν γινόμεθα πιστευτοί. Ἂς μᾶς παρηγορῇ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύουν στὸν ἴδιο τὸ Χριστό, ποὺ εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἡ αὐτοαλήθεια, καὶ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ εἶνε ἐπίσης ἡ ἀλήθεια, ἡ αὐτοαλήθεια, καὶ κάνουν θαύματα, γιὰ νὰ βεβαιώνουν τὴν ἀλήθεια τῶν λόγων των. Καὶ ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύουν στὴ Θεότητα, ποὺ λέγει πάντοτε τὴν ἀλήθεια, καὶ κάνει θαύματα γιὰ νὰ βεβαιώνῃ τὴν ἀλήθεια, τί παράδοξο ἂν δὲν πιστεύουν σὲ μᾶς, τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι πολλὲς φορὲς λέμε καὶ ψέματα, μειώνοντας ἔτσι ἢ καὶ καταστρέφοντας τὴν ἀξιοπιστία μας, καὶ δὲν ἔχουμε τὴ δύναμι ν' ἀποδεικνύωμε μὲ θαύματα τὴν ἀλήθεια τῶν λόγων μας; Ἂν δὲν μᾶς πιστεύουν οἱ ἄνθρωποι, εἶνε καὶ πρὸς ταπείνωσί μας. Οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ἀπιστία τους ταπείνωσαν τὴν Αὐτοαλήθεια; Τί παράδοξο ἂν ταπεινώνουν καὶ τὸν κοινὸ θνητό, γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ Γραφὴ εἶπε, *«Πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης»*; Ἂς προσπαθοῦμε νὰ εἴμεθα ὅσο τὸ δυνατὸ ἁγνότεροι στὰ ἔργα καὶ εἰλικρινέστεροι στὰ λόγια, γιὰ νὰ εἴμεθα καὶ ἀξιοπιστότεροι στοὺς συνανθρώπους καὶ νὰ ὁμοιάζωμε περισσότερο μὲ τὸν Ἀμήν, τὸν μάρτυρα τὸν πιστὸ καὶ ἀληθινό.

Στίχ. 13: ***«Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»***.

Ὁμιλεῖ ὁ Χριστός. Καὶ πῶς αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ γιὰ ἀνάβασι στὸν οὐρανὸ καὶ κατάβασι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ συνδέεται μὲ τὰ προηγούμενα; Ἰδοὺ πῶς: Προηγουμένως ὁ Χριστὸς στὸ στίχ.

12 ὡμίλησε γιὰ «*ἐπουράνια*». Εἶπε στὸ Νικόδημο: «*Πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε;*». *Πῶς θὰ πιστεύσετε, ἐὰν σᾶς ὁμιλήσω γιὰ τὰ ἐπουράνια πράγματα*, γιὰ τὶς ὕψιστες καὶ μυστηριωδέστατες πραγματικότητες τοῦ οὐρανοῦ; Τώρα μὲ τὸ λόγο του στὸ στίχ. 13 ὁ Χριστὸς θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι κανεὶς δὲν ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὰ ἐπουράνια πράγματα καὶ νὰ τὰ γνωστοποιήσῃ στοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ μόνον αὐτὸς ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ καὶ γνωρίζει, καὶ κατέβηκε στὴ γῆ καὶ εἶνε ἁρμόδιος νὰ φανερώσῃ τὶς οὐράνιες πραγματικότητες στὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ προφῆτες βεβαίως φανέρωσαν οὐράνιες ἀλήθειες, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔμπνευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, χωρὶς ἄμεση ἀντίληψι καὶ γνῶσι τῶν οὐρανίων πραγματικοτήτων, καὶ χωρὶς πληρότητα. Ὁ Χριστὸς γνωρίζει τὶς οὐράνιες πραγματικότητες ἀπὸ ἄμεση ἀντίληψι καὶ γνῶσι, κατέχει πλήρως τὴν ἀλήθεια, καὶ ἔφερε στὸν κόσμο τὴν πλήρη ἀποκάλυψι, φανέρωσε δηλαδὴ ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἀλήθειες, ὅσες ἦταν ἀναγκαῖες γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησι ἔρχεται ἄνωθεν, ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἔτσι καὶ ἡ πλήρης ἀποκάλυψι ἔρχεται ἄνωθεν, ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

«Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν». *Κανεὶς δὲν ἀνέβηκε στὸν οὐρανό.* Ὅπως στὸ α' 18 τὸ «*Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε*» σημαίνει, ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸ Θεὸ ποτέ, οὔτε ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε ἄγγελος, ἔτσι καὶ ἐδῶ τὸ ***«οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν»*** σημαίνει, ὅτι *κανεὶς δὲν ἀνέβηκε στὸν οὐρανό*, οὔτε ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε ἄγγελος. Ἡ λέξι ***«οὐρανὸς»*** ἐδῶ σημαίνει τὴν ἀνωτάτη, τὴν ὑψίστη σφαῖρα, τὴ σφαῖρα τῆς Θεότητος, τὸ χῶρο ὅπου κατοικεῖ ὁ Ὕψιστος. Αὐτὴ τὴν ἔννοια ἡ λέξι ***«οὐρανὸς»*** ἔχει καὶ στὸ στ' 32-33: «*Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ*». Συμφώνως πρὸς αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν οὐρανό, τὸν οὐρανὸ ὡς τὴν ἀνωτάτη σφαῖρα, ἦλθεν ὁ πνευματικὸς ἄρτος Χριστός. Τὸ μάννα, ποὺ ἔπεσε στὴν ἔρημο τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσέως, ἦλθεν ἀπὸ κατώτερο οὐρανό, ἀπὸ κατώτερη σφαῖρα.

«Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». *Κανεὶς δὲν ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ παρὰ ἐκεῖνος, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.* Αὐτὸς ὁ λόγος εἶνε παράδοξος, πολὺ παράδοξος. Διότι,

συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο, ὁ μόνος, ποὺ ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Χριστός. Ἀλλὰ πῶς ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, ἀφοῦ ἡ ἀνάληψί του δὲν εἶχε γίνει ἀκόμη; Στὸ Παροιμιῶν κδ' 26 κατὰ τοὺς Ο' (λ' 4 κατὰ τὸ Μασοριτικό) τίθεται τὸ ἐρώτημα: *«Τίς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κατέβη;»*. *Ποιός ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ καὶ κατέβηκε;* Καὶ ἐδῶ ὡς οὐρανὸς ἐννοεῖται ἡ ὑψίστη σφαῖρα, ἡ σφαῖρα τῆς Θεότητος. Ὡς ἀπάντησι δὲ στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ὑπονοεῖται, ὅτι μόνον ὁ Γιαχβέ, ὁ Θεός, ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ καὶ κατέβηκε. Ὁ Γιαχβέ, ὁ Θεός, τρόπον τινὰ ἀνεβοκατεβαίνει μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Λέγοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι αὐτὸς μόνο ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, κάνει ὑπαινιγμὸ στὸ ἐν λόγῳ χωρίο τῶν Παροιμιῶν. Ὁ ταπεινὸς Ναζωραῖος ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ἀνώτερος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κανεὶς δὲν ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, στὴν ὑψίστη σφαῖρα. Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Γιαχβὲ καὶ Θεός. Γι' αὐτὸ διακηρύσσει, ὅτι κανεὶς δὲν ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, παρὰ μόνον αὐτός, ὁ ὁποῖος καὶ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὅπως ὁ ἰδιοκτήτης πολυκατοικίας ἀνεβοκατεβαίνει μεταξὺ τῶν ὀρόφων τῆς πολυκατοικίας του, ἔτσι τρόπον τινὰ καὶ ὁ Χριστὸς ἀνεβοκατεβαίνει μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Οἰκοδεσπότης εἶνε ὁ Χριστός. Ἔτσι ὠνόμασεν ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του (Ματθ. ι' 25). Κατασκεύασε καὶ κυβερνᾷ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, τὸν πανύψηλο οὐρανοξύστη, τὸ Σύμπαν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ οὐρανοξύστες τῆς γῆς εἶνε πολὺ λιγώτερο ἀπὸ μιὰ ἀσήμαντη λεπτομέρεια.

Ὁ οἰκοδεσπότης Χριστὸς εἶνε παρὼν παντοῦ, σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ τεραστίου οἴκου του. Ὁ λόγος, ὅτι ἀνεβοκατεβαίνει μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, εἶνε ἕνας τρόπος, ποὺ ἐκφράζει τὴν πανταχοῦ παρουσία του.

Παράδοξος, πολὺ παράδοξος ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, προτοῦ ἀκόμη γίνῃ ἡ ἀνάληψί του. Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Χριστὸς θέλησε νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ πανταχοῦ παρὼν Γιαχβέ, ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἀλλὰ τὴν πανταχοῦ παρουσία του καὶ τὴ θεότητά του ὁ Χριστὸς δεικνύει καὶ μὲ ἄλλο παράδοξο, πολὺ παράδοξο λόγο, στὸν ἐξεταζόμενο στίχ. 13. Τὸ δεύτερο παράδοξο στοιχεῖο βρίσκεται στὴν τελευταία φράσι αὐτοῦ τοῦ στίχου ***«ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»***. Αὐτὴ ἡ φράσι λείπει ἀπὸ μερικοὺς μεγαλογραμμάτους κώδικες, ἀλλὰ περιλαμβάνεται στὸ ἐκκλησιαστικὸ κείμενο, τὸ ὁποῖον εἶνε

τὸ σοβαρώτερο καὶ αὐθεντικώτερο. Θεωροῦμε τὴν ἐν λόγῳ φράσι γνησία καὶ αὐθεντική. Ἡ φράσι ***«ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»*** δύναται νὰ ἐξηγηθῇ *«ὁ ὁποῖος* ἦ τ α ν *στὸν οὐρανὸ»* ἢ *«ὁ ὁποῖος* ε ἶ ν ε *στὸν οὐρανό»*. Ποία ἀπὸ τὶς δύο ἐξηγήσεις εἶνε ἡ ὀρθή; Κατὰ τὴν πρώτη ἐξήγησι τῆς φράσεως ὁ Χριστὸς λέγει στὸ Νικόδημο: Ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ αὐτός, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁ ὁποῖος ἦταν στὸν οὐρανό. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια δὲν εἶνε ἐπιτυχής, διότι, ἀφοῦ ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ καὶ ἀφοῦ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀσφαλῶς πρὶν ἀπὸ τὴν κατάβασί του ἦταν στὸν οὐρανὸ καὶ δὲν χρειαζόταν νὰ λεχθῇ, ὅτι ἦταν στὸν οὐρανό. Σωστὴ εἶνε ἡ δεύτερη ἐξήγησι. Μὲ τὴν ἐξήγησι αὐτὴ στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ Νικόδημο δίνεται ἐπιτυχὴς ἔννοια: Ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ αὐτός, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁ ὁποῖος εἶνε στὸν οὐρανό, καίτοι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό. Γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε συντομώτερα, ὁ Χριστὸς λέγει: Κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ συγχρόνως ε ἶ μ α ι στὸν οὐρανό. Ὡς Θεὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε πανταχοῦ παρών. Σὰν ἄνθρωπος βεβαίως ἦταν μόνο στὴ γῆ, ἀλλὰ σὰν Θεὸς ἦταν καὶ στὴ γῆ καὶ στὸν οὐρανό.

Αὐτὴ τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν στὴ γῆ καὶ συγχρόνως στὸν οὐρανό, ἀποδίδει ἄριστα ὁ γνωστὸς οἶκος τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου: *«Ὅλως ἦν ἐν τοῖς κάτω, καὶ τῶν ἄνω οὐδόλως ἀπῆν ὁ ἀπερίγραπτος Λόγος· συγκατάβασις γὰρ θεϊκή, οὐ μετάβασις δὲ τοπικὴ γέγονε»*. Ἐξ ὁλοκλήρου ὁ Λόγος ἦταν ἐδῶ κάτω στὴ γῆ. Διότι μέσα στὸ Χριστὸ *«εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι»* (Κολ. α' 19), *εὐαρεστήθηκε νὰ κατοικήσῃ ὅλη ἡ Θεότης*. Ἀλλὰ καὶ καθόλου δὲν ἀπουσίαζε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁ ἀπερίγραπτος Λόγος, ὁ Λόγος, ποὺ δὲν μπαίνει σὲ περίγραμμα, ὁ ἀπεριόριστος, ὁ ἄπειρος Θεὸς Λόγος.

Ὁ Χριστὸς στὸ Νικόδημο εἶπε γιὰ τὸν ἑαυτό του ***«ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς»***, ὅτι δηλαδὴ *κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό*. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε τρόπος τοῦ λέγειν, γιὰ νὰ δηλωθῇ τὸ γεγονὸς τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ἐπειδὴ οἱ μεταφυσικὲς ἔννοιες δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἐκφρασθοῦν ἀλλιῶς, χρησιμοποιοῦνται ἔννοιες ἀπὸ τὸ φυσικὸ κόσμο. Ἔτσι γιὰ τὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Κυρίου χρησιμοποιεῖται ἡ ἔννοια τῆς καταβάσεως ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ. Στὴν πραγματικότητα δηλαδὴ δὲν ἔγινε κατάβασι τοπική, ἀλλὰ συγκατάβασι θεϊκή, ταπείνωσι τοῦ Θεοῦ Λόγου μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος.

Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς, ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, καί, ἐνῷ ἦταν

στὴ γῆ, συγχρόνως ἦταν στὸν οὐρανό, ἐκφράζεται παραδόξως καὶ μυστηριωδῶς, ὅπως ἐκφράστηκε ἄλλοτε λέγοντας, ὅτι οἱ μαθηταί του θὰ ἔβλεπαν *«τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»* (α' 52). Οἱ ἄγγελοι θὰ ἀνέβαιναν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου στὸν οὐρανό, καὶ θὰ κατέβαιναν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆ, διότι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Χριστός, θὰ ἦταν συγχρόνως καὶ ἄνω στὸν οὐρανὸ καὶ κάτω στὴ γῆ, στὸν οὐρανὸ ὡς Θεὸς καὶ στὴ γῆ ὡς Θεάνθρωπος.

●

Στίχ. 14-15: ***«Καὶ καθὼς Μωυσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»***.

Τὸ ***«δεῖ»*** ἐδῶ σημαίνει «πρόκειται», ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ ιβ' 34, κ' 9 καὶ Πράξ. κα' 22.

Μεταφράζουμε: «*Ὅπως δὲ ὁ Μωυσῆς στὴν ἔρημο ὕψωσε τὸν ὄφι, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ὑψωθῇ, ὥστε καθένας, ποὺ πιστεύει σ' αὐτόν, νὰ μὴ χάνεται μὲ πνευματικὸ θάνατο, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια*».

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό. Τώρα λέγει, ὅτι πρόκειται νὰ ὑψωθῇ. Ὁ Χριστὸς κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, γιὰ νὰ ὑψωθῇ στὸ σταυρό. Ταπείνωσι ἡ κατάβασι ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ ταπείνωσι καὶ ἡ ὕψωσι, διότι εἶνε ὕψωσι σὲ σταυρό. Μάλιστα ἡ ὕψωσι στὸ σταυρὸ εἶνε ἡ ἄκρα ταπείνωσι. Προηγουμένως ἐπίσης ὁ Χριστὸς ὡμίλησε γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννησι. Τώρα ὁμιλεῖ γιὰ τὴ σταυρική του θυσία, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἔλθῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ ἐνεργεῖ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννησι.

Ὅπως εἶνε γνωστὸ ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς στὴν ἔρημο γόγγυσε ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ δούλου του τοῦ Μωυσῆ. Ὁ δὲ Θεὸς διέταξε θανατηφόρα φίδια καὶ δάγκωναν καὶ θανάτωναν τοὺς ἀσεβεῖς καὶ γογγυστὰς Ἰσραηλῖτες. Φόβος καὶ τρόμος ἔπεσε στοὺς Ἰσραηλῖτες. Καὶ παρακάλεσαν τὸ Μωυσῆ νὰ προσευχηθῇ στὸν Κύριο, γιὰ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τὰ θανατηφόρα φίδια. Τότε ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸ Μωυσῆ μία παράξενη, πολὺ παράξενη, ἐντολή: *«Ποίησον σεαυτῷ ὄφιν καὶ θὲς αὐτὸν ἐπὶ σημείου, καὶ ἔσται, ἐὰν δάκῃ ὄφις ἄνθρωπον, πᾶς ὁ δεδηγμένος ἰδὼν αὐτὸν ζήσεται»* (Ἀριθ. κα' 8). Νὰ κατασκευάσῃς δηλαδὴ ἕνα φίδι, νὰ τὸ ὑψώσῃς πάνω σ' ἕνα πάσσαλο, καὶ ὅταν φίδι δαγκώσῃ

ἄνθρωπο, καθένας δαγκωμένος ἀπ' τὸ φίδι, ὅταν κοιτάξῃ τὸ ὑψωμένο φίδι, θὰ ζήσῃ, θὰ σωθῇ. Πράγματι ὁ Μωυσῆς κατασκεύασε ἕνα χάλκινο φίδι, τὸ ὕψωσε πάνω σ' ἕνα πάσσαλο, καὶ ὅταν φίδι δάγκωνε ἄνθρωπο, ὁ δαγκωμένος ἀπ' τὸ φίδι ἄνθρωπος κοίταζε πρὸς τὸ ὑψωμένο χάλκινο φίδι καὶ σῳζόταν ἀπ' τὸ θάνατο.

Ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ φαινόταν σὰν μία παραξενιὰ ἢ ἰδιοτροπία τοῦ Θεοῦ. Γιατί ἔπρεπε ὁ Μωυσῆς νὰ ὑψώσῃ ἕνα χάλκινο φίδι σ' ἕνα πάσσαλο γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ λαοῦ; Δὲν μποροῦσε ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ διαταγὴ νὰ ἐξαφανισθοῦν τὰ φίδια καὶ νὰ σωθῇ ὁ λαός; Ἀσφαλῶς μποροῦσε. Ἀλλὰ σκοπίμως ἔδωσε στὸ Μωυσῆ τὴν παράξενη ἐντολή. Πολλὰ πράγματα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη εἶνε παράξενα, πολὺ παράξενα, ἀλλ' εἶνε σκόπιμα. Πολλὰ πράγματα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἦταν αἰνιγματικὰ καὶ ἀνεξήγητα καὶ ἐξηγοῦνται στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἡ ἐξήγησι τοῦ χαλκίνου ὄφεως δίνεται τώρα ἀπὸ τὸ Χριστό. Ὁ χάλκινος ὄφις εἶχε συμβολικὴ σημασία. Συμβόλιζε τὸ Χριστό. Τὸ συμβολισμὸ τοῦ χαλκίνου ὄφεως ὁ Χριστὸς ἐφήρμοσε στὸν ἑαυτό του.

Ἀλλ' ἐδῶ γεννᾶται ἄλλη ἀπορία. Ὁ ὄφις εἶνε σύμβολο τοῦ Σατανᾶ. Μὲ τὴ μορφὴ τοῦ ὄφεως ὁ Σατανᾶς παρουσιάστηκε στὴν Εὔα καὶ τὴν ἐξαπάτησε. «*Ὁ ὄφις ὁ μέγας ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος Διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην*», λέγει ἡ Ἀποκάλυψι (ιβ' 9). Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ ὄφις εἶνε σύμβολο τοῦ Σατανᾶ, πῶς εἶνε καὶ σύμβολο τοῦ Χριστοῦ; Πῶς ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς τὸν τύπο τοῦ χαλκίνου ὄφεως ἐφαρμόζει στὸν ἑαυτό του; Ἡ Ἁγία Γραφὴ ἔχει καὶ ἄλλα τέτοια παράδοξα. Ὁ λέων εἶνε σύμβολο τοῦ Σατανᾶ. «*Ὁ ἀντίδικος ὑμῶν Διάβολος*», λέγει ὁ Πέτρος, «*ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ*» (Α' Πέτρ. ε' 8). Ἀλλ' ὁ λέων εἶνε καὶ σύμβολο τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἀποκάλυψι (ε' 5) γράφει: «*Ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυΐδ*». Ἐξ ἄλλης ἐπόψεως ὁ λέων εἶνε σύμβολο τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἐξ ἄλλης ἐπόψεως εἶνε σύμβολο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ λέων εἶνε σύμβολο τοῦ Σατανᾶ λόγῳ τῆς θηριωδίας του, καὶ σύμβολο τοῦ Χριστοῦ λόγῳ τῆς βασιλικῆς δυνάμεως καὶ μεγαλοπρεπείας του.

Παρόμοιο πρᾶγμα ἰσχύει γιὰ τὴ συμβολικὴ σημασία τοῦ φιδιοῦ. Εἶνε ἄξιο προσοχῆς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν διέταξε τὸ Μωυσῆ νὰ ὑψώσῃ πάνω στὸν πάσσαλο ἕνα πραγματικὸ ὄφι, ἀλλ' ἕνα χάλκινο ὄφι. Σύμβολο τοῦ Σατανᾶ εἶνε ὁ πραγματικὸς ὄφις, ἐνῷ σύμβολο τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὁ ψεύτικος, ὁ χάλκινος ὄφις. Ὁ Χριστὸς παρο-

μοιάζεται μὲ ὄφι, διότι ὑψώθηκε πάνω στὸ σταυρὸ σὰν κακοποιός, σὰν κακοῦργος, σὰν ὁ μεγαλύτερος κακοῦργος τῶν αἰώνων. Ἀλλ' ὅπως ὁ ὄφις, ποὺ ὕψωσε ὁ Μωυσῆς, δὲν ἦταν πραγματικός, ἀλλὰ χάλκινος, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν πραγματικῶς κακοῦργος, ἀλλ' ἀντιθέτως τὸ ἁγιώτερο πρόσωπο. Ὁ Χριστός, ὁ ἅγιος τῶν ἁγίων, ὑψώθηκε πάνω στὸ σταυρὸ σὰν ὁ μεγαλύτερος κακοῦργος, διότι ὁ Θεὸς τὸν φόρτωσε μὲ τὶς δικές μας ἁμαρτίες, γιὰ νὰ ἐξιλεωθοῦμε καὶ νὰ σωθοῦμε. Γιὰ τὴ δική μας σωτηρία συνέβη στὸν Ἐσταυρωμένο ὅ,τι ἔγραψεν ὁ Παῦλος: «*Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ*» (Β' Κορ. ε' 21). Τὸ Χριστό, ποὺ δὲν γνώρισε ἁμαρτία, τὸν τελείως ἀναμάρτητο καὶ ἅγιο, γιὰ χάρι μας ὁ Θεὸς Πατέρας τὸν ἔκανε ἁμαρτία! Φρικτὸς λόγος. Τὸν φόρτωσε μὲ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα καὶ ἐγκλήματα τοῦ κόσμου καὶ τὸν παρέδωσε σὲ σταυρικὸ θάνατο, γιὰ νὰ δικαιωθοῦμε δι' αὐτοῦ καὶ νὰ σωθοῦμε ἐμεῖς, οἱ πραγματικῶς ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐγκληματίες. Ὁμοίως ὁ Παῦλος λέγει καὶ ἄλλο φρικτὸ λόγο, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔγινε κατάρα! «*Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου*» (Γαλ. γ' 13). Ὁ Χριστὸς μᾶς ἐξαγόρασε ἀπ' τὴν κατάρα, ποὺ ἐπέφερεν ἡ παράβασι τοῦ νόμου, μὲ τὸ νὰ γίνῃ γιὰ χάρι μας ὁ ἴδιος κατάρα. Διότι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη εἶνε γραμμένο: Ἐπικατάρατος ὅποιος κρεμᾶται στὸ ξύλο, ὅποιος σταυρώνεται.

Ἀγαπητοί, ὁ Θεὸς γιὰ μᾶς ἔκανε τὸν Υἱό του ἁμαρτία καὶ κατάρα, καὶ τὸν παρέδωσε στὸ φρικτότερο καὶ ἐξευτελιστικώτερο εἶδος τοῦ θανάτου ὡς τὸν μεγαλύτερο ἔνοχο τῶν αἰώνων. Ὁ ἀμνὸς ὁ ἄσπιλος καὶ ἄμωμος κατὰ τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ ὑψώθηκε στὸ σταυρὸ ὡς ὄφις! Ὅσο καὶ ἂν προσπαθῇ κανεὶς γιὰ νὰ συλλάβῃ καὶ ἐξαντλήσῃ τὸ μυστήριο τοῦ σταυροῦ, δὲν τὸ κατορθώνει. Ἀσύλληπτο, ἀνεξάντλητο, ἀπύθμενο τὸ μυστήριο τοῦ σταυροῦ τοῦ Θεανθρώπου.

Σᾶς ἐρωτοῦμε, φίλοι ἀναγνῶστες: Ἦταν ποτὲ δυνατὸ νὰ περιέχῃ ἡ Ἁγία Γραφὴ τόσο παράξενο περιστατικό, ὅπως τὸ περιστατικὸ τοῦ χαλκίνου ὄφεως, ἂν δὲν ἦταν θεόπνευστη καὶ ἂν πραγματικῶς ὁ Θεὸς δὲν ἔδινε στὸ Μωυσῆ τὴν παράξενη ἐκείνη ἐντολή, τὴν τελείως ἀκατανόητη κατὰ τὸν καιρὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης; Σᾶς ἐρωτοῦμε ἐπίσης: Ἐπῆλθε ποτὲ στὴ διάνοια κανενὸς Ἰσραηλίτου νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ παράξενο περιστατικὸ τοῦ χαλκίνου

ὄφεως στὸν ἑαυτό του; Σκέφτηκε ποτὲ κανεὶς Ἰσραηλίτης, ὅτι ὁ ὑψωμένος χάλκινος ὄφις συμβόλιζε αὐτόν; Τί λέμε; Οἱ Ἰσραηλῖτες δὲν καταλάβαιναν κἄν, ὅτι ὁ ὑψωμένος χάλκινος ὄφις εἶχε συμβολική - προφητικὴ σημασία. Ὁ Χριστὸς ὅμως, καίτοι δὲν εἶχε φοιτήσει σὲ σχολεῖα καὶ δὲν ἔμαθε γράμματα, ἐξήγησε καὶ ἐφήρμοσε στὸν ἑαυτό του τὸ παράξενο ἐκεῖνο περιστατικό, διότι δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ παντογνώστης Θεός.

Ὅτι δὲ ὁ Ἰησοῦς προγνώριζε τὸ φρικτὸ μαρτύριό του, τὴν ὕψωσί του στὸ σταυρό, αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ βιώνῃ τὸ μαρτύριό του ἐπὶ δεκαετίες προτοῦ ἀκόμη σταυρωθῇ. Μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι μὲ τὴν πρόγνωσι καὶ πρόγευσι τοῦ μαρτυρίου του ὁ Χριστὸς κατὰ ἕνα τρόπο ἦταν σταυρωμένος ἐπὶ δεκαετίες προτοῦ ὁδηγηθῇ στὸ Γολγοθᾶ...

Κατὰ τὸ στίχ. 14 ὁ Χριστὸς εἶπε στὸ Νικόδημο, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ὑψωθῇ, ὅπως ὁ ὄφις, τὸ χάλκινο φίδι, ὑψώθηκε ἀπὸ τὸ Μωυσῆ. Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Χριστὸς προφήτευε τὸ εἶδος τοῦ θανάτου του, τὴν ὕψωσι στὸ σταυρό, τὴ σταύρωσι. Ἀλλ' ἐννόησε ὁ Νικόδημος τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ; Κατάλαβε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μιλοῦσε γιὰ τὴν σταύρωσί του; Τότε δὲν κατάλαβε. Ἀλλὰ τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ κατάλαβε. Βλέποντας τὸν Ἰησοῦ ὑψωμένο στὸ σταυρὸ θυμήθηκε τὸ λόγο του, αἰσθάνθηκε τὴν προφητικὴ δύναμι τοῦ λόγου του, ἐνισχύθηκε ἡ πίστι του στὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, ἔλαβε μεγάλο θάρρος καὶ μαζὶ μὲ τὸν Ἰωσὴφ τὸν Ἀριμαθαῖο προσέφερε στὸν Ἐσταυρωμένο συγκινητικὲς ἐπικήδειες τιμές. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἔκανε διάλογο μὲ τὸ Νικόδημο, ὁ Νικόδημος ἦταν δειλός, ἀλλὰ στὴν ψυχή του ὑπῆρχεν εὐγένεια. Ὁ Χριστὸς ἔβλεπε τὴ δειλία του, ἀλλ' ἔβλεπε καὶ τὴν εὐγένειά του. Ὁ Χριστὸς ἔβλεπεν ἐπίσης, ὅτι ὁ δειλὸς θὰ γινόταν τολμηρός, καὶ μαζὶ μὲ τὸν Ἀριμαθαῖο Ἰωσὴφ θὰ τοῦ προσέφερε τὶς τελευταῖες τιμές, ἐνῷ ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητὰς ὁ ἕνας θὰ τὸν πρόδιδε καὶ οἱ ἄλλοι θὰ δειλιοῦσαν καὶ θὰ τὸν ἐγκατέλειπαν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς ἔβλεπε τὴν εὐγένεια τοῦ Νικοδήμου μέσα στὴν καρδιά του κατὰ τὸ παρόν, καὶ τὴν ἐκδήλωσι τῆς εὐγενείας του στὸ μέλλον, κατὰ τὴ φοβερὴ ἡμέρα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, γι' αὐτὸ κατὰ τὸ διάλογο τοῦ μίλησε μὲ εὐγένεια. Εὐγενεῖς ὑπάρξεις, ὅπως ὁ Νικόδημος, παρὰ τὶς ἀτέλειες καὶ τὰ ἐλαττώματά τους, ἀξίζουν εὐγενῆ μεταχείρισι. Ἡ δὲ εὐγενὴς μεταχείρισι βοηθεῖ τὶς εὐγενεῖς ὑπάρξεις γιὰ νὰ γίνουν καλλίτερες.

Στὸ στίχ. 15, ***«ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»***, ὁ Χριστὸς δηλώνει τὸ σκοπὸ τῆς ὑψώσεώς του στὸ σταυρό. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε καμμία ἀνάγκη γιὰ νὰ ὑψωθῇ στὸ σταυρό. *Ἀνενδεὲς τὸ Θεῖον*, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Πλάτων. Ἡ Θεότης δὲν ἔχει καμμία ἀνάγκη. Ὁ Χριστὸς ἦταν ἀνάγκη νὰ ὑψωθῇ στὸ σταυρὸ γιὰ μᾶς, γιὰ τὴ σωτηρία μας. Ὄχι γιὰ νὰ σωθοῦν ὀλίγοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ὄχι γιὰ νὰ σωθῇ ἕνα ἔθνος, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἔθνη. Ὁ σκοπὸς τῆς σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ εἶνε παγκόσμιος. Τοῦτο ἐκφράζεται μὲ τὴ λέξι ***«πᾶς»*** (***«ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται»***). Μικρὴ λέξι τὸ ***«πᾶς»***. Ἀλλ' ἔχει μεγίστη χωρητικότητα. Περιλαμβάνει καὶ Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνες καὶ βαρβάρους καὶ Σκύθες καὶ ὅλα τὰ τέκνα τοῦ Ἀδάμ. Περιλαμβάνει ὅλα τὰ δισεκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου. *«Οὐκ ἔστι διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν»*, λέγει ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ὁ θεῖος Παῦλος (Ρωμ. ι' 12). Δὲν ὑπάρχει διάκρισι μεταξὺ Ἰουδαίου καὶ Ἕλληνος. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶνε ὅλων, ἀνήκει σὲ ὅλους, καὶ παρέχει πλουσία τὴ σωτηρία του σὲ ὅλους, ὅσοι τὸν ἐπικαλοῦνται. Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος εἶνε Ἰουδαῖος. Ἀλλ' ὡς Θεὸς εἶνε Θεὸς ὅλων, καὶ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν, καὶ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ σωτηρία ὅλων. Παρὰ τὸν ἄκρατο ἐθνικισμὸ καὶ σωβινισμὸ τῶν Ἑβραίων, ἡ Παλαιὰ Διαθήκη σὲ πολλὰ σημεῖα προφητεύει τὴν παγκοσμιότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ ὁ Χριστός, τονίζοντας στὸ βουλευτὴ τῶν Ἰουδαίων Νικόδημο, ***«ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται»***, διακηρύσσει τὴν παγκοσμιότητα τῆς σωτηρίας, ὅσο καὶ ἂν αὐτὸ δὲν ἄρεσε στοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι νόμιζαν, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἡ σωτηρία ἦταν μόνο γι' αὐτούς.

Μὲ τὴ σταυρικὴ θυσία του ὁ Χριστὸς ἐξασφάλισε σωτηρία γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ σωτηρία ἐξασφαλίσθηκε ἀντικειμενικῶς. Γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ ὑποκειμενικῶς, γιὰ νὰ γίνῃ δηλαδὴ προσωπικὸ κτῆμα καθενός, πρέπει καθένας νὰ πιστεύσῃ. Ἡ πίστι εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος σωτηρίας. Εἶνε τὸ ληπτικὸ ὄργανο, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος προσλαμβάνει τὴ σωτηρία, ποὺ ἀπέρρευσε ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν κάνει προσωπική του. Γιὰ ν' ἀναφέρωμε ἕνα παράδειγμα, μὲ τὴ σταυρωσί του ὁ Χριστὸς τρόπον τινὰ ἔκανε γεώτρησι, καὶ ἀπὸ τὴ γεώτρησι προῆλθεν ἄφθονο νερό, γιὰ νὰ ὑδρευθῇ ὅλος ὁ κόσμος. Ἀλλ' ἂν κανεὶς δὲν προσ-

έλθη στὴν πηγὴ καὶ μὲ τὸ κύπελλο δὲν πάρῃ καὶ δὲν πιῇ νερό, τί τὸ ὄφελος; Θὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴ δίψα. Τὸ κύπελλο, μὲ τὸ ὁποῖο παίρνουμε καὶ πίνουμε τὸ νερὸ τῆς σωτηρίας, εἶνε ἡ πίστι.

Ἀλλὰ ποῦ πρέπει νὰ πιστεύσῃ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ γίνῃ μέτοχος στὴ σωτηρία; Κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ Νικόδημο πρέπει νὰ πιστεύσῃ στὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου, στὸν ἴδιο τὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς ἀπαιτεῖ πίστι στὸ πρόσωπό του. Ὄχι ἁπλῶς στὸ ἔργο του, στὴ σταυρικὴ θυσία του, ἀλλὰ στὸ πρόσωπό του. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀπαιτεῖ πίστι στὸ Γιαχβέ, τὸ Θεό. Ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀπαιτεῖ πίστι στὸ Χριστό. Ἄρα ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Γιαχβὲ σαρκωμένος, ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἂν ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Γιαχβὲ Θεός, πῶς γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων θὰ ἀπαιτοῦσε πίστι στὸ πρόσωπό του; Πότε ἀπόστολος ἢ προφήτης ἢ ἄγγελος ἢ ἀρχάγγελος ἐξήρτησε τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν πίστι στὸ πρόσωπό του; Ἄνθρωποι καὶ ἄγγελοι δύνανται νὰ ζητοῦν πίστι στοὺς λόγους των, ἀλλ' οὐδέποτε πίστι στὰ πρόσωπά των μὲ ἔννοια θρησκευτική. Ὁ Ἰησοῦς ζητεῖ πίστι στὸ πρόσωπό του μὲ ἔννοια θρησκευτική, διότι οὔτε ἄγγελος εἶνε, ὅπως οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταὶ διδάσκουν, οὔτε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος.

Καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Μεσσίας κηρύσσεται ὡς πρόσωπο, στὸ ὁποῖον ὀφείλεται πίστι. Στὸ Ἡσ. κη' 16 ὁ Θεὸς λέγει γιὰ τὸ Μεσσία: *«Ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβαλῶ εἰς τὰ θεμέλια Σιὼν λίθον πολυτελῆ, ἐκλεκτόν, ἀκρογωνιαῖον, ἔντιμον... καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ»*. Ἰδοὺ ἐγὼ θὰ θέσω στὰ θεμέλια τῆς μυστικῆς Σιών, τῆς Ἐκκλησίας, λίθο πολύτιμο, ἐκλεκτό, ἀγκωνάρι, ποὺ θὰ συνδέῃ τοὺς τοίχους καὶ θὰ στηρίζῃ τὴν οἰκοδομή, λίθο τιμημένο... καὶ ὅποιος πιστεύει σ' αὐτόν, δὲν θὰ καταισχυνθῇ, δὲν θὰ διαψευσθοῦν οἱ ἐλπίδες του.

Ἐπίσης στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Χριστὸς κηρύσσεται ὡς ἀντικείμενο ἐπικλήσεως καὶ αἴτιος σωτηρίας, καὶ ρητῶς ὀνομάζεται Κύριος, ἑβραϊκὰ Γιαχβέ. Στὸ Ἰωὴλ γ' 5 ὁ Θεὸς λέγει γιὰ τὸ Χριστό: *«Πᾶς, ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται»*. Καθένας, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπικαλεσθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, τοῦ Γιαχβέ, θὰ σωθῇ. Ὅτι δὲ πραγματικῶς *«Κύριος»*, ἑβραϊκὰ Γιαχβέ, ὀνομάζεται ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς, τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ Ρωμ. ι' 13-14, ὅπου ὁ Παῦλος χρησιμοποιεῖ τὸ χωρίο τοῦ Ἰωὴλ γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ ἐρωτᾷ: *«Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν;»*. Κατὰ τὸ

χωρίο τοῦ Ἰωὴλ σῴζεται ὅποιος ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ἀλλά, ἐρωτᾷ ὁ ἀπόστολος, πῶς οἱ Ἰσραηλῖτες θὰ ἐπικαλεσθοῦν ἐκεῖνον, στὸν ὁποῖο δὲν πίστευσαν; Ποῦ εἶνε οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ὁποῖοι δὲν παραδέχονται, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Κύριος, ἑβραϊκὰ Γιαχβέ, ἀληθινὸς Θεός;

Ἡ σωτηρία, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπὸ τὸ σταυρὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ προσλαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο διὰ τῆς πίστεως στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, ἐκφράζεται ἐδῶ ἀρνητικῶς καὶ θετικῶς. Ἀρνητικῶς μὲ τὴ φράσι, ***«ἵνα μὴ ἀπόληται»***, καὶ θετικῶς μὲ τὴ φράσι, ***«ἵνα ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»***. Τὸ ρῆμα *«ἀπόλλυμαι»* σημαίνει καὶ *«χάνομαι»*, ὅπως στὴ φράσι, *«ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός»* (Ματθ. ιη' 11, καὶ *«θανατώνομαι»*, ὅπως στὴ φράσι, *«ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ»* (Α' Κορ. ι' 10). Ἐδῶ τὸ ρῆμα *«ἀπόλλυμαι»* ἔχει τὴ δεύτερη ἔννοια, σημαίνει *«θανατώνομαι»*. Στὸ Α' Κορ. ι' 9 ὁ ἀπόστολος λέγει: *«Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο»*. Νὰ μὴ προκαλοῦμε τὸ Χριστό, ὅπως μὲ τὸν γογγυσμό τους μερικοὶ Ἰσραηλῖτες τὸν προκάλεσαν στὴν ἔρημο καὶ θανατώθηκαν ἀπὸ τὰ φίδια. Κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη οἱ Ἰσραηλῖτες στὴν ἔρημο προκάλεσαν τὸν Γιαχβέ. Κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο προκάλεσαν τὸ Χριστό. Ἄρα ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Γιαχβέ, ὁ Θεός. Ποῦ εἶνε πάλι οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ λένε ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἀληθινὸς Θεός; Γογγυσταὶ Ἰσραηλῖτες *«ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ὄφεων»*, *θανατώθηκαν ἀπὸ τὰ φίδια*. Ὁ δὲ χάλκινος ὄφις ὑψώθηκε, γιὰ νὰ κοιτάζουν πρὸς αὐτὸν οἱ δαγκωμένοι ἀπὸ τὰ φίδια καὶ νὰ μὴ θανατώνωνται. Ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Χριστός, ὑψώθηκε πάνω στὸ σταυρό, ***«ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»***, *ὥστε καθένας ποὺ πιστεύει σ' αὐτὸν νὰ μὴ θανατώνεται, νὰ μὴ πεθαίνῃ, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια.*

Ὁ θάνατος ἐδῶ ἐννοεῖται πνευματικῶς. Καὶ δὲν εἶνε ἐκμηδενισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ χωρισμὸς ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς, τὸ Θεό. Ὁ πνευματικὸς θάνατος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωὴ καὶ ὁλοκληρώνεται στὴ μέλλουσα. Ὁ Θεὸς τὴν ἐντολή του πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους, νὰ μὴ φάγουν ἀπὸ τὸ δένδρο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, συνώδευσε μὲ αὐστηροτάτη ἀπειλή: *«Ἧ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»* (Γεν. β' 17). *Τὴν ἡμέρα, ποὺ θὰ φάγετε ἀπ' αὐτό, ἐξάπαντος θ' ἀποθάνετε.* Ἡ ἀπειλὴ τοῦ Θεοῦ δὲν ἦταν ψεύτικη.

Πραγματικῶς οἱ πρωτόπλαστοι τὴν ἡμέρα τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἀπέθαναν. Πῶς; Πνευματικῶς. Ἀποχωρίστηκαν ἀπ' τὸ Θεό, τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς, καὶ ἐκδιώχθηκαν ἀπ' τὸν παράδεισο. Ὁ πνευματικὸς θάνατος στὴ μέλλουσα ζωὴ ὁλοκληρώνεται διὰ τῆς κολάσεως. Ἡ κόλασι δὲν εἶνε ἐκμηδενισμός, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Χιλιασταί, ἀλλ' αἰώνιος ὀνειδισμὸς καὶ αἰώνια αἰσχύνη, ἐντροπή, ὅπως λέγει ὁ Δανιὴλ (ιβ' 2), καὶ αἰώνιος βασανισμός, ὅπως λέγει ἡ Ἀποκάλυψι (κ' 10).

Ὅποιος πιστεύει στὸν ὑψωμένο στὸ σταυρό, στὸν ἐσταυρωμένο Κύριο, δὲν πεθαίνει πνευματικῶς, ἀλλ' ἔχει ζωὴ αἰώνια.

Ἡ αἰώνια ζωὴ εἶνε πνευματικὴ ζωὴ ἀνώτερη ἀπὸ τὴ φυσικὴ ζωὴ καὶ ποιοτικῶς καὶ ποσοτικῶς. Ποιοτικῶς ἀνώτερη, διότι εἶνε ζωὴ χαρᾶς καὶ εὐτυχίας. Ποσοτικῶς ἀνώτερη, διότι εἶνε ζωὴ ἀτελεύτητη. Ἰλιγγιᾷ ὁ νοῦς μας ὅταν σκεφθῇ, ἂν μπορῇ νὰ τὸ σκεφθῇ, ὅτι ποτέ, ποτέ, ποτὲ δὲν τελειώνει ἡ αἰώνια ζωή. Ἂν κανεὶς σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ζήσῃ 100, 110, 120 ἔτη, τοῦτο ὀνομάζεται μακροζωία καὶ θεωρεῖται πολὺ μεγάλο πρᾶγμα. Ἀλλὰ μπροστὰ στὴν αἰωνιότητα τί εἶνε τὰ 100 καὶ τὰ 120 ἔτη, καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ 1000 περίπου ἔτη, ποὺ ἔζησαν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὅπως ὁ Μαθουσάλας; Ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ ἔχει ἀρχή, ἀλλὰ δὲν ἔχει τέλος, δὲν τελειώνει ποτέ. Ναί! Δὲν εἴμεθα προωρισμένοι νὰ ζοῦμε 50 ἢ 70 ἢ 100 ἢ 1000 ἔτη. Εἴμεθα προωρισμένοι νὰ ζοῦμε αἰωνίως. Ἂν ποῦμε, ὅτι θὰ ζήσωμε τρισεκατομμύρια ἔτη, λέμε λίγο! Ἂν ποῦμε, ὅτι θὰ ζήσουμε τρισεκατομμύρια τρισεκατομμυρίων ἔτη, καὶ πάλι λέμε λίγο! Ἀσύλληπτη ἡ ἔννοια τῆς αἰωνιότητος.

Ὅπως ὁ πνευματικὸς θάνατος ἀρχίζει ἀπὸ τώρα καὶ ὁλοκληρώνεται στὸν ἄλλο κόσμο, ἔτσι καὶ ἡ αἰώνια ζωὴ ἀρχίζει ἀπὸ τώρα καὶ ὁλοκληρώνεται στὸν ἄλλο κόσμο. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ ἄνθρωπος πιστεύει στὸ Χριστὸ καὶ λαμβάνει μέσα του τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν ἴδιο τὸ Χριστό, ἔχει ἀνώτερη ζωή, αἰώνια ζωή, ἡ ὁποία μετὰ θάνατον γίνεται ἀσυγκρίτως ἀνώτερη διὰ τοῦ παραδείσου. Ἡ ζωὴ τοῦ παραδείσου εἶνε ζωὴ ἀπερίγραπτης καὶ ἀφάνταστης χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, μεγαλειότητος καὶ δόξης. Ἂν ποῦμε, ὅτι στὸν παράδεισο θὰ ζοῦμε χίλιες φορὲς καλλίτερα ἀπὸ τοὺς λαμπροτέρους βασιλεῖς τῆς γῆς, λέμε λίγο, πολὺ λίγο! Ὅσα εἶδε καὶ ἄκουσε ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος στὸν παράδεισο, εἶνε ἄρρητα, ἀνέκφραστα.

Πρέπει νὰ παρατηρήσωμε, ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς Γραφῆς διαφέ-

ρει ἀπὸ τὴν κοινὴ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων. Αἰωνίως μετὰ θάνατον θὰ ζοῦν καὶ οἱ ἀμετανόητοι ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀσεβεῖς. Ἀλλ' ἡ ζωὴ ἐκείνων ἀπὸ τὴ Γραφὴ δὲν ὀνομάζεται ζωή, ἀλλὰ θάνατος, διότι εἶνε χωρισμένη ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ εἶνε «ζωὴ μετὰ βασάνων». Καὶ «ζωὴ μετὰ βασάνων» δὲν ἀξίζει νὰ ὀνομάζεται ζωή, ἀλλὰ θάνατος. Γιὰ μιὰ ζωὴ γεμάτη δυστυχία λέγει καὶ ὁ κόσμος: Ζωὴ εἶνε αὐτὴ ἢ θάνατος;

Ποῖος διψᾷ γιὰ ζωή; Ποῖος ἔχει ἀσίγαστο πόθο νὰ ζήσῃ αἰωνίως ζωὴ χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, ἀληθινὴ ζωή, καὶ ὄχι «ζωὴ μετὰ βασάνων», ποὺ δὲν ἀξίζει νὰ ὀνομάζεται ζωή, ἀλλὰ θάνατος; Ὅποιος ἔχει τὴν ὑψηλὴ ἔφεσι τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἂς πιστεύῃ καὶ ἂς προσβλέπῃ στὸν Ἐσταυρωμένο. Γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ Κύριος ὑψώθηκε πάνω στὸ σταυρὸ σὰν φίδι, γιὰ νὰ συντρίψῃ τὸ ἀρχαῖο φίδι, ποὺ μᾶς θανάτωσε καὶ μᾶς ἔβγαλε ἀπ' τὸν παράδεισο, καὶ νὰ μὴ πεθαίνωμε πλέον, ἀλλὰ νὰ ἔχωμε ζωὴ αἰώνια.

●

Στίχ. 16: *«Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον».*

Πολλοὶ νεώτεροι ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι ὁ διάλογος τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸ Νικόδημο τελείωσε μὲ τὸν προηγούμενο στίχ. 15, ἀπὸ τὸν παρόντα δὲ στίχ. 16 ἀρχίζει ὑπομνηματισμὸς καὶ ἐξήγησι τοῦ διαλόγου ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εἶνε ὀρθή. Ὅπως δείχνει ὁ σύνδεσμος «*γὰρ*» τοῦ παρόντος στίχ. 16, ὁ διάλογος συνεχίζεται. Ἂν δὲ ὁ διάλογος τελείωνε μὲ τὸν προηγούμενο στίχ. 15, τὸ τέλος θὰ ἦταν ἀπότομο, καὶ ὁ διάλογος, παρὰ τὴ μεγάλη σπουδαιότητά του, θὰ ἦταν ἀτελής.

Ὁ παρὼν στίχος, στὸν ὁποῖο γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμο καὶ τὴν προσφορὰ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ του γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου, εἶνε τόσο σπουδαῖος καὶ συγκινητικός, ὥστε δικαίως χαρακτηρίστηκε ὡς «ἡ Βίβλος ἐν μικρογραφίᾳ», ὡς σύνοψι δηλαδὴ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Πρὸ ἐτῶν εἶδα ἕνα ἀρκετὰ μεγάλο βιβλίο, ποὺ δὲν περιεῖχε τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ μόνο τὸν παρόντα στίχο Ἰωάν. γ' 16. Πῶς οἱ ἑκατοντάδες σελίδες τοῦ βιβλίου γέμισαν μὲ ἕνα μόνο στίχο τῆς Ἁγίας Γραφῆς; Θαυμαστὴς τῆς Ἁγίας Γραφῆς πῆρε αὐτὸ τὸ στίχο καὶ τὸν τύπωσε στὶς διάφορες γλῶσσες τῶν λαῶν καὶ ἔτσι γέμισαν ὅλες οἱ σελίδες τοῦ βιβλίου.

Ὁ σύνδεσμος τοῦ στίχου ***«γὰρ»*** κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς εἶνε

αἰτιολογικός. Ἀλλ' ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι εἶνε βεβαιωτικὸς καὶ ἐμφατικός, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«ναί»*. Προηγουμένως ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ὑψωθῇ, νὰ σταυρωθῇ, γιὰ νὰ μὴ πεθάνῃ πνευματικῶς, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια καθένας ποὺ πιστεύει σ' αὐτόν. Τώρα ὁ Ἰησοῦς τονίζει: *Ναί! Ἔτσι ἀγάπησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο, ὥστε τὸν Υἱό του τὸν μονογενῆ προσέφερε γιὰ θυσία, γιὰ νὰ μὴ πεθάνῃ πνευματικῶς, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια καθένας ποὺ πιστεύει σ' αὐτόν.*

Ἐπαναλαμβάνονται στὸ στίχο τοῦτο μεγάλα νοήματα. Κατ' οὐσίαν αὐτὸς ὁ στίχος εἶνε ἐπανάληψι τοῦ προηγουμένου στίχου μὲ ἔμφασι. Τὰ μεγάλα νοήματα εἶνε καλὸ νὰ ἐπαναλαμβάνωνται καὶ νὰ τονίζωνται. Λακωνικὸ εἶνε τὸ Εὐαγγέλιο, καὶ ὅμως ἔχει πολλὲς ἐπαναλήψεις. Ἀλλ' αὐτὲς οἱ ἐπαναλήψεις δὲν ἔχουν τὸ χαρακτῆρα παλιλλογίας καὶ φλυαρίας, καὶ δὲν εἶνε ἀνιαρές. Σ' ἑστιατόρια πολλὲς φορές, ὅταν γευώμεθα ἐκλεκτὰ ἐδέσματα, λέμε νὰ ἐπαναληφθοῦν, τρῶμε καὶ δεύτερη μερίδα, γιὰ ν' ἀπολαύσωμε περισσότερο τὸ ἐκλεκτὸ ἔδεσμα. Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ πνευματικὰ ἐδέσματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Μερικὰ ἐπαναλαμβάνονται, γιὰ νὰ χαρίζουν στοὺς πιστούς, ποὺ πεινοῦν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, περισσότερη πνευματικὴ ἀπόλαυσι.

Προηγουμένως στοὺς στίχ. 14-15 ὁ Ἰησοῦς ὡμίλησε γιὰ τὸ ὅτι θὰ ὑψωνόταν, τουτέστι θὰ σταυρωνόταν, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ σῴζεται καθένας, ποὺ πιστεύει σ' αὐτόν. Ἐξυπακούεται, ὅτι ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου προϋποθέτει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Τώρα δὲ στὸ στίχ. 16 ὁ Ἰησοῦς ρητῶς ἀναφέρει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ὡς αἰτία τῆς προσφορᾶς τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ του γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος.

«Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον»! Τὸ ***«οὕτω»*** προτάσσεται ἐμφατικῶς καὶ δίνει ἰδιαίτερο τόνο στὴν ἔννοια τοῦ λόγου γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ἀγάπησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο! Μὲ τέτοια ἀγάπη ἀγάπησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο! Τόσο πολὺ ἀγάπησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο! Ἡ ποιότης καὶ ἡ ποσότης τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶνε ἄφθαστα. Τὸ εἶδος καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶνε μοναδικά.

Ὁ Θεὸς ἀγάπησε τὸν κόσμο. Τί ἦταν ὁ κόσμος; Ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος. Ἐπαναστάτης καὶ ἀποστάτης. Ἀσεβὴς καὶ βλάσφημος. Διεφθαρμένος καὶ διεστραμμένος. Ἄθλιος καὶ τρισάθλιος. Κόσμος

ἄκοσμος! Κόσμος ἄσχημος, ἄξιος ἀποστροφῆς, βδελυγμίας καὶ καταστροφῆς. Καὶ ὅμως ὁ Θεὸς ἀγάπησε ἕνα τέτοιο κόσμο. Ἐμεῖς ἀγαποῦμε πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἔχουν κἄτι τὸ θελκτικὸ καὶ ἑλκυστικό, στὰ ὁποῖα βρίσκουμε κἄποια ἀνταπόκρισι. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ καὶ ἀναξίους καὶ καθάρματα! Ἐμεῖς ἀγαποῦμε μὲ ἰδιοτέλεια, ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ἀνιδιοτελῶς. Τίποτε δὲν ἀναγκάζει τὸ Θεὸ γιὰ ν' ἀγαπᾷ, κανένα συμφέρον δὲν ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ ν' ἀγαπᾷ. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τελείως ἐλευθέρως, καὶ τελείως ἀνιδιοτελῶς. Ἐμεῖς ἔχουμε μικρὴ ἀγάπη, ὁ Θεὸς ἔχει μεγάλη ἀγάπη. Πόσο μεγάλη; Ἂν ποῦμε μεγάλη σὰν τὸν ὠκεανό, λέμε λίγο. Ἂν ποῦμε μεγάλη σὰν τὸν οὐρανό, πάλι λέμε λίγο. Ὁ Θεὸς εἶνε ἄπειρος καὶ ἡ ἀγάπη του εἶνε ἄπειρη.

«Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί», λέγει ὁ Ἰωάννης (Α' Ἰωάν. δ' 8 καὶ 16). Αὐτὸς ὁ λόγος δὲν σημαίνει βεβαίως, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀγάπη, ὅπως κακοὶ ἑρμηνευταί, στοχασταί, ἀγαπολόγοι καὶ οἰκουμενισταὶ ἰσχυρίζονται. Διότι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶνε πνεῦμα. Ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη, ἀλλ' ἡ ἀγάπη δὲν εἶνε Θεός. Ὁ λόγος τοῦ Ἰωάννου, *«ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί»*, σημαίνει, ὅτι ἡ ἀγάπη, ἂν δυνάμεθα νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, εἶνε ἐκπρεπὲς γνώρισμα τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἰδίωμα, ποὺ πρυτανεύει καὶ κυριαρχεῖ στὴ ζωὴ καὶ στὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς εἶνε ὅλα τὰ καλά, προπάντων ὅμως εἶνε ἀγάπη.

Γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔχουμε μικρὴ καὶ ἰδιοτελῆ ἀγάπη καὶ μᾶλλον πρὸς πρόσωπα, στὰ ὁποῖα βρίσκουμε ἀνταπόκρισι, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶνε μυστήριο. Ἐμεῖς οἱ μικροί, ἰδιοτελεῖς καὶ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβωμε, πῶς ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τόσο πολὺ καὶ ἐχθρούς του καὶ καθάρματα. Ὄντως ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶνε μυστήριο. Ἡ πεπερασμένη καὶ διεφθαρμένη ὕπαρξί μας δὲν μπορεῖ νὰ τὴ συλλάβῃ.

Ὁ Θεὸς ἔδειξε τὴν ἀγάπη του μὲ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τὴ χορήγησι ποικίλων καὶ ἀφθόνων ἀγαθῶν, ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν, πρὸς εὐχαρίστησι καὶ ἀπόλαυσι τῶν ἀνθρώπων. Ἂν δὲν μᾶς ἀγαποῦσε ὁ Θεός, θὰ μᾶς δημιουργοῦσε καὶ θὰ μᾶς ἔδινε τόσα ἀγαθὰ καὶ μεγαλεῖα; Ὁ Θεὸς *«ἀγαπᾷ τὰ ὄντα πάντα, καὶ οὐδὲν βδελύσσεται ὧν ἐποίησεν· οὐδὲ γὰρ ἂν μισῶν τι κατεσκεύασε»* (Σοφ. Σολ. ια' 24). Ὁ Θεὸς *ἀγαπᾷ ὅλα τὰ ὄντα, καὶ κανένα ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του δὲν μισεῖ· οὔτε βεβαίως θὰ δημιουργοῦσε κἄτι, ἂν τὸ μισοῦσε.*

Ὁ Θεὸς ἔδειξε τὴν ἀγάπη του μὲ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους, ἀλλ' ἀσυγκρίτως περισσότερο ἔδειξε τὴν ἀγάπη του μὲ

τὴν προσφορὰ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ του. ***«Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν»***. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὴν ὕπαρξι καὶ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἀγαθά, ὑλικὰ καὶ πνευματικά, ἐπὶ πλέον δὲ μᾶς ἔδωσε καὶ τὸν μονογενῆ Υἱό του. Ἕνα Υἱὸ ἔχει ὁ Θεός, μονογενῆ, φυσικό, τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὐσίας μὲ τὸν ἑαυτό του. Ὁ οὐράνιος μονογενὴς Υἱὸς εἶνε, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, τὸ σπλάγχνο τοῦ Θεοῦ Πατρός. *«Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε»*, λέγει ὁ Θεὸς Πατὴρ πρὸς τὸν Υἱό (Ψαλμ. ρθ' κατὰ τοὺς Ο'). Ὦ Υἱέ μου! Πρὸ τοῦ κόσμου, πρὸ τοῦ χρόνου, σὲ γέννησα ἀπὸ τὴν κοιλιά μου. Δὲν ἔχει κοιλιὰ ὁ Θεός. Ἀλλ' ἐκφράζεται ἀνθρωποπαθῶς, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε κτίσμα, ὅπως ὁ ἄγγελος καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ γέννημα· δὲν εἶνε κτιστὸς υἱός, ἀλλὰ φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ alter ego, τὸ ἄλλο ἐγώ, τοῦ Θεοῦ Πατρός. Στὸν Υἱὸ ἀναπαύεται ὁ Θεὸς Πατήρ. Ὁ Υἱὸς εἶνε ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀγαλλίασι τοῦ Θεοῦ Πατρός (Πρβλ. Παροιμ. η' 30). Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ Υἱὸς τῆς ἀγάπης»* (Κολ. α' 13), *«ὁ ἠγαπημένος»* (Ἐφεσ. α' 6), *«ὁ Υἱὸς ὁ ἀγαπητός»* τοῦ Θεοῦ Πατρός (Ματθ. γ' 17).

Καὶ ὅμως τὸ μοναδικό, τὸ μονάκριβο καὶ ἀγαπητὸ Παιδί του, τὸ ἄλλο ἐγώ του, τὴ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασί του, ὁ Θεὸς ἔδωσε γιὰ μᾶς. Ὁ Θεὸς δὲν ἔδωσε δοῦλο του γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ. Δὲν ἔδωσε ἄνθρωπο, ἄγγελο ἢ ἀρχάγγελο. Ἔδωσε τὸν μονογενῆ Υἱό του. Ἂν ὁ Θεὸς εἶχε πολλοὺς φυσικοὺς Υἱοὺς καὶ ἔδινε ἕνα, ἡ προσφορά του θὰ ἦταν πολὺ μεγάλη. Πόσο μᾶλλον μεγαλύτερη εἶνε τώρα, ποὺ ἔχει ἕνα μόνο Υἱό, καὶ αὐτὸν τὸν ἔδωσε γιὰ μᾶς.

Καὶ πῶς τὸν ἔδωσε; Κατὰ τὸν πλέον ὀδυνηρὸ τρόπο. Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὸν Υἱό του γιὰ νὰ ὑψωθῇ πάνω στὸ σταυρό, γιὰ νὰ γευθῇ τὸ φρικτότερο καὶ ἐξευτελιστικώτερο μαρτύριο καὶ νὰ πεθάνῃ, γιὰ νὰ σωθοῦμε ἐμεῖς ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ νὰ κερδίσωμε τὴ ζωή. *«Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο»*, λέγει ὁ Παῦλος, *«ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν»* (Ρωμ. η' 32). Ὁ Θεὸς δὲν λυπήθηκε τὸν ἴδιο του τὸν Υἱό, ἀλλὰ γιὰ μᾶς ὅλους τὸν παρέδωσε στὸ θάνατο, τὸ φοβερώτερο θάνατο. Γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, ὁ Θεὸς ἔσφιξε τὴν πατρικὴ καρδιά του καὶ παρέδωσε τὸ ἀγαπημένο καὶ μονάκριβο Παιδί του στοὺς λυσσασμένους καὶ σαδιστὰς ἐχθρούς του, γιὰ νὰ τὸ σταυρώσουν γιὰ χάρι μας.

Ποιά εἶνε ἡ μεγαλύτερη ἀγάπη στὸν κόσμο; Εἶνε ἡ ἀγάπη τῆς μάνας πρὸς τὸ παιδί της, ἡ μητρικὴ στοργή. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω

καμμία μάνα, πού νὰ σταυρώθηκε γιὰ τὸ παιδί της, ἢ νὰ δέχεται νὰ σταυρωθῇ καὶ νὰ ὑποστῇ ὅλη τὴ φρίκη τῆς σταυρώσεως γιὰ τὸ παιδί της. Ἀντιθέτως εἶνε γνωστό, ὅτι σὲ καιρὸ πολέμου μητέρες πέταξαν ἀπὸ τὶς ἀγκαλιές τους τὰ παιδιά τους καὶ ἔτρεξαν γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἴδιες! Ἐπίσης εἶνε γνωστό, ὅτι κατὰ τὶς πολιορκίες τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὸ Ναβουχοδονόσορα καὶ τὸν Τίτο μητέρες ἔψησαν καὶ ἔφαγαν τὰ παιδιά τους! Ὁ Θεὸς μᾶς ἀγάπησε μὲ ἀγάπη πολὺ ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῶν μητέρων μας, ἀφοῦ γιὰ μᾶς θυσίασε τὸ ἴδιο τὸ Παιδί του. «*Ἔθετο ἀγάπησιν κραταιὰν ἰσχύος αὐτοῦ*», εἶπεν ὁ προφήτης (Ἀβ. γ' 4). Καὶ ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς Μεγάλης Τετάρτης ψάλλει: «*Προκατιδὼν ὁ προφήτης τοῦ μυστηρίου σου τὸ ἀπόρρητον, Χριστέ, προανεφώνησεν· ἔθου κραταιὰν ἀγάπησιν ἰσχύος, Πάτερ οἰκτίρμον. Τὸν μονογενῆ Υἱὸν γάρ, ἀγαθέ, ἱλασμὸν εἰς τὸν κόσμον ἀπέστειλας*».

Ὁμιλοῦμε γιὰ ἐλεημοσύνες ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τί εἶνε ὅλες μαζὶ οἱ ἐλεημοσύνες τῶν ἀνθρώπων μπροστὰ στὴν ἐλεημοσύνη τοῦ Θεοῦ, πού ἔδωσε σὲ μᾶς τὸν ἴδιο τὸν Υἱό του; Ὁμιλοῦμε γιὰ θυσίες ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τί εἶνε ὅλες μαζὶ οἱ θυσίες τῶν ἀνθρώπων μπροστὰ στὴ σταυρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, θυσία ὄχι ἁπλῶς ἀνθρώπου, ἀλλὰ Θεανθρώπου;

Ἂν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἶνε σκληροὶ καὶ μᾶς ἀγαποῦν ὀλίγο ἢ καθόλου ἢ μᾶς μισοῦν καὶ μᾶς διώκουν, ἂς μὴ πικραινώμεθα καὶ ἀπογοητευώμεθα. Μᾶς ἀγάπησε καὶ μᾶς ἀγαπᾷ πολὺ ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀσυγκρίτως σπουδαιότερη καὶ προτιμότερη ἀπ' ὅλες τὶς ἀνθρώπινες ἀγάπες, καὶ ὑπερσταθμίζει ὅλα τὰ ἀνθρώπινα μίση. Ἂν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι δίνουν σὲ μᾶς ψιχία ἢ δὲν μᾶς δίνουν τίποτε ἢ μᾶς προσφέρουν ὄξος καὶ χολή, δὲν πειράζει. Ὁ Θεὸς μᾶς προσφέρει πλουσίως τὰ ἀγαθά του, ἰδίως τὴ σωτηρία, καὶ μᾶς ἔδωσε καὶ τὸν ἴδιο τὸν Υἱό του, τὸν αἴτιο τῆς σωτηρίας, καὶ μᾶς τὸν δίνει σὲ κάθε Θεία Λειτουργία μὲ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε καὶ μᾶς δίνει τὸν ἴδιο τὸν Υἱό του, «*πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;*» (Ρωμ. η' 32). Ἀσφαλῶς ὁ Κύριος, ἀφοῦ μᾶς ἔδωσε καὶ μᾶς δίνει τὸ ἀνώτερο, θὰ μᾶς δώσῃ καὶ τὰ ἄλλα. Ἀσφαλῶς, ἀφοῦ μᾶς ἔδωσε καὶ μᾶς δίνει τὸν Υἱό του, μαζὶ μὲ τὸν Υἱό του θὰ μᾶς χαρίσῃ καὶ τὰ πάντα, γιὰ νὰ εἴμεθα πανευτυχεῖς ὄχι σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα, ἀλλὰ στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα. Ἀρκεῖ βε-

βαίως νὰ ἐκτιμοῦμε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, νὰ πιστεύωμε στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ν' ἀγωνιζώμεθα νὰ ἐκτελοῦμε τὶς θεῖες ἐντολές.

Μιλήσαμε γιὰ τὴν εὐχάριστη πλευρὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ δυσάρεστη πλευρά. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ σημαίνει θυσία, τὴν ὑπερτάτη θυσία. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ σημαίνει ἔγκλημα, τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ δεικνύει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στὸ ἀποκορύφωμά της. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ δεικνύει τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων ἐπίσης στὸ ἀποκορύφωμά του. Ὅπως ὁ Χριστὸς εἶπε, ***«Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν»***, ἔτσι δύναται νὰ λεχθῇ καὶ τοῦτο: «Οὕτως ἐμίσησεν ὁ κόσμος τὸν Θεόν, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν σταυρόν, ἐξετέλεσε κατὰ τὸν ἀγριώτερον καὶ σαδιστικώτερον τρόπον». Ναί! Τόσο πολὺ ἀγάπησε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο, καὶ τόσο πολὺ ὁ κόσμος μίσησε τὸ Θεό. Καὶ δὲν μίσησε ὁ κόσμος τὸ Θεὸ μόνο κατὰ τὸν καιρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ· μισεῖ τὸ Θεὸ καὶ σήμερα, ἔπειτα ἀπὸ εἴκοσι αἰώνων ὑπερθαύμαστη ἱστορία καὶ δικαίωσι τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως. Ἰσχυρίζονται οἱ ἄπιστοι, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἀνύπαρκτος. Ἀλλ' ἐνῷ κηρύττουν τὸ Θεὸ σὲ ἀνυπαρξία, τίποτε δὲν τοὺς ἐνοχλεῖ τόσο, καὶ τίποτε δὲν πολεμοῦν τόσο, ὅσο τὸν ἀνύπαρκτο κατ' αὐτοὺς Θεό... Λύσσα καὶ μανία ἐκδηλώνει ὁ κόσμος κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.

Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ! Δὲν ὑπάρχουν μόνον οἱ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σαρκωμένου καὶ σταυρωμένου Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχουν καὶ οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δὲν εἶνε ὀλίγοι διὰ μέσου τῶν χριστιανικῶν αἰώνων. Εἶνε ἑκατομμύρια, πολλὰ ἑκατομμύρια. Εἶνε οἱ φανεροὶ καὶ οἱ ἀφανεῖς, οἱ γνωστοὶ καὶ οἱ ἄγνωστοι ἅγιοι, ὁμολογηταὶ καὶ μάρτυρες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐξετίμησαν τὴν ἄπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὑπερτάτη θυσία τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ. Ἀνταποκρίθηκαν στὴ θεία καὶ σταυρωμένη ἀγάπη. Ἀγαπήθηκαν ἀπ' τὸ Θεό, καὶ ἀγάπησαν καὶ αὐτοὶ τὸ Θεὸ μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἔλεγε: *«Ἐγὼ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. Οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ»* (Γαλ. β' 19-21). Ὁ Παῦλος δὲν ζοῦσε γιὰ τὸν ἑαυτό του ἢ γιὰ ἄλλο τίποτε, ἀλλὰ

γιὰ τὸ Θεό. Εἶχε σταυρωθῆ μαζὶ μὲ τὸ Χριστό, εἶχε νεκρωθῆ γιὰ τὸ Χριστό, δὲν ζοῦσε πλέον αὐτός, ζοῦσε μέσα του ὁ Χριστός. Δὲν εἶχε δικό του θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ. Εἶχε παραδοθῆ τελείως στὸ Χριστό, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχεν ἀγαπήσει καὶ εἶχε παραδοθῆ στὸ θάνατο γι' αὐτόν. Ἕνας ἄλλος ἅγιος, ὁ Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος, ὁ ἥρωας τοῦ Κολοσσαίου, ἔλεγε: «*Οὐδέν με ὠφελήσει τὰ πέρατα τοῦ κόσμου οὐδὲ αἱ βασιλεῖαι τοῦ αἰῶνος τούτου. Καλόν μοι ἀποθανεῖν εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν ἢ βασιλεύειν τῶν περάτων τῆς γῆς. Ἐκεῖνον ζητῶ, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα· ἐκεῖνον θέλω, τὸν δι' ἡμᾶς ἀναστάντα... Ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται σὺν τῷ Χριστῷ καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλόυλον· ὕδωρ δὲ ζῶν καὶ λαλοῦν ἐν ἐμοί, ἔσωθέν μοι λέγον· δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα. Οὐχ ἥδομαι τροφῇ φθορᾶς οὐδὲ ἡδοναῖς τοῦ βίου τούτου. Ἄρτον Θεοῦ θέλω, ὅ ἐστι σὰρξ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐκ σπέρματος Δαβίδ, καὶ πόμα θέλω, τὸ αἷμα αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἀγάπη ἄφθαρτος*» (Ἐπιστολὴ πρὸς Ρωμαίους VI καὶ VII). *Τίποτε δὲν θὰ μὲ ὠφελήσουν τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, οὔτε οἱ βασιλεῖες αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Γιὰ μένα εἶνε καλό, ἰδανικό, νὰ πεθάνω γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, παρὰ νὰ βασιλεύω τῶν περάτων τῆς γῆς. Ἐκεῖνον ζητῶ, ποὺ πέθανε γιὰ μᾶς. Ἐκεῖνον ποθῶ, ποὺ ἀναστήθηκε γιὰ μᾶς... Ὁ ἰδικός μου ἔρωτας σταυρώθηκε μαζὶ μὲ τὸ Χριστό, νεκρώθηκε, καὶ τὴν καρδιά μου δὲν φλογίζει ἔρωτας ὑλικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μέσα μου ὑπάρχει ζωντανὸ νερό –τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο– καὶ φωνάζει καὶ μοῦ λέγει ἀπὸ μέσα: Ἔλα πρὸς τὸν Πατέρα. Δὲν εὐχαριστοῦμαι μὲ φθαρτὴ τροφὴ καὶ μὲ ἡδονὲς αὐτοῦ τοῦ βίου. Ἄρτο Θεοῦ θέλω, ποὺ εἶνε ἡ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ προῆλθεν ἐκ σπέρματος Δαβίδ, καὶ ποτὸ θέλω τὸ αἷμα του, ποὺ εἶνε ἀγάπη ἄφθαρτη.*

Ἡ γῆ γέννησε τέρατα, θηρία καὶ καθάρματα. Ἀλλὰ γέννησε καὶ εὐγενεῖς ὑπάρξεις, ποὺ αἰσθάνθηκαν ἔντονη καὶ φλογερὴ ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸ Χριστό, ὅπως ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος, ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος καὶ ἀναρίθμητοι ἄλλοι. Τόσο δὲ πολὺ ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο, καὶ τόσο μεγάλη ἀξία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἔχει μία εὐγενὴς ὕπαρξι, ποὺ φλέγεται ἀπὸ τὴν πίστι καὶ τὴν ἀγάπη στὸ Θεὸ καὶ στὸ Χριστό, ὥστε, καὶ ἂν ὅλος ὁ κόσμος ἐκτὸς τῆς μιᾶς αὐτῆς ὑπάρξεως ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ ἄπιστος καὶ ἀσυγκίνητος ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου, καὶ γι' αὐτὴ τὴ μία ὕπαρξι ὁ Θεὸς θὰ ἔστελνε στὸν κόσμο τὸν μονογενῆ Υἱό του γιὰ νὰ σταυρωθῇ. Ναί! Ὁ Θεὸς τῆς ἄπειρης ἀγάπης δὲν ἦταν δυνατὸ ν'

ἀφήσῃ νὰ χαθῇ ἕνας Παῦλος ἢ ἕνας Ἰγνάτιος. Τί λέμε; Ὄχι μόνο γιὰ τὸ μεγάλο Παῦλο ἢ τὸ θεοφόρο Ἰγνάτιο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ταπεινότερο καὶ ἀσημότερο πιστὸ ὁ Θεὸς θὰ θυσίαζε τὸν μονογενῆ Υἱό του. Ναί! Καὶ γιὰ ἕνα μόνο καλοπροαίρετο ἄνθρωπο, ποὺ καταλαμβάνει τὴν τελευταία θέσι στὸν Παράδεισο, ὁ Θεὸς θὰ θυσίαζε τὸ μονάκριβο Παιδί του.

Συνιστοῦμε ταπεινῶς στοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνῶστες ν' ἀπομνημονεύσουν τὸ σπουδαιότατο καὶ συγκινητικώτατο τοῦτο χωρίο Ἰωάν. γ' 16, ποὺ εἶνε ἡ σύνοψι τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ νὰ τὸ λένε νοερῶς ἢ διὰ ζώσης, ὅταν αὐτοὶ ἢ συνάνθρωποί τους βρίσκωνται σὲ θλῖψι λόγῳ ἁμαρτιῶν καὶ δοκιμασιῶν, καὶ ὀλιγοψυχοῦν, ὁ δὲ Ἐχθρὸς τῶν ψυχῶν τοὺς ἐξωθῇ σὲ ἀπελπισία. Τὸ χωρίο δίνει μεγάλη ἐλπίδα καὶ παρηγορία. ***«Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»***.

Στίχ. 17: ***«Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ»***.

Ὅπως στὸν προηγούμενο στίχ. 16, ἔτσι καὶ στὸν παρόντα στίχ. 17 οἱ ἑρμηνευταὶ τὸ ***«γὰρ»*** θεωροῦν αἰτιολογικό. Ἀλλὰ σὲ μᾶς ὁ ἐν λόγῳ σύνδεσμος φαίνεται βεβαιωτικὸς καὶ ἐμφατικὸς τόσο στὸν προηγούμενο στίχο, ὅπως ἤδη εἴπαμε, ὅσο καὶ στὸν παρόντα στίχο, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«ναί»*. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τὴν ἰδέα, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἐρχόταν ὡς βασιλεὺς καὶ σωτὴρ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ κριτὴς καὶ τιμωρὸς τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου. Αὐτὴ δὲ τὴν ἰδέα ἔχουν μέχρι σήμερα. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἀναιρεῖ καὶ διορθώνει τὴν ἐσφαλμένη ἀντίληψι τῶν Ἰουδαίων, κηρύττοντας τὴν καθολικότητα τῆς σωτηρίας διὰ τοῦ Μεσσίου. Στὸ στίχ. 15 ὁ Ἰησοῦς ἔδειξε τὴν καθολικότητα τῆς σωτηρίας χρησιμοποιώντας τὴν ἀντωνυμία *«πᾶς»* (*«ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»*). Στὸ στίχ. 16 ἔδειξε τὴν καθολικότητα τῆς σωτηρίας χρησιμοποιώντας πάλι τὴν ἀντωνυμία *«πᾶς»* (*«ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»*). Τώρα δὲ στὸ στίχ. 17 δεικνύει τὴν καθολικότητα τῆς σωτηρίας χρησιμοποιώντας τρεῖς φορὲς τὴ λέξι ***«κόσμος»***, ἡ ὁποία σημαίνει ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ Ἰησοῦς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀλήθεια τῆς καθολικότητος τῆς σωτηρίας ἐμφατικῶς. Γι' αὐτὸ στοὺς στίχ. 16 καὶ 17 τὸ ***«γὰρ»*** θεωροῦμε βεβαιωτικὸ καὶ ἐμφατικὸ καὶ τὸ ἐξηγοῦμε *«ναί»*.

Μεταφράζουμε τὸ στίχ. 17: «*Ναί! Δὲν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱό του στὸν κόσμο γιὰ νὰ καταδικάσῃ τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ σωθῇ ὁ κόσμος διὰ μέσου αὐτοῦ*».

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἶνε παγκοσμίας σημασίας. Ὁ Θεὸς δὲν ἀπέστειλε τὸν Υἱό του εἰδικῶς στοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ γενικῶς στὸν κόσμο. Ἐπίσης ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἦλθε γιὰ νὰ σωθοῦν δι' αὐτοῦ εἰδικῶς οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ γενικῶς ὁ κόσμος. Ὅλος ὁ κόσμος, Ἰουδαῖοι καὶ ἐθνικοί, ἦταν ἁμαρτωλοὶ καὶ ὑπόδικοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, κανεὶς δὲν ἦταν δίκαιος, καλός, καὶ ἄξιος σωτηρίας. Καὶ συνεπῶς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ γιὰ νὰ κάνῃ κρίσι, γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν κόσμο, ἐθνικοὺς καὶ Ἰουδαίους. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀγάπησε καὶ εὐσπλαγχνίστηκε τὸν κόσμο, καὶ ἀπέστειλε στὸν κόσμο τὸν Υἱό του, ὄχι γιὰ νὰ δικάσῃ καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο. Ὁ Χριστὸς δὲν ἦλθε στὸν κόσμο ὡς κριτής, ἀλλ' ὡς λυτρωτής. Προσφέρει δὲ τὴ λύτρωσι σὲ ὅλους ἀνεξαιρέτως. Ἀλλὰ λαμβάνουν τὴν προσφερομένη λύτρωσι ἐκεῖνοι μόνο, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν στ' ὄνομά του καὶ ἐκτιμοῦν τὴ συγκατάβασι καὶ τὴ θυσία του. Οἱ ἄπιστοι καὶ καταφρονηταὶ ἀποκλείουν οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτούς των ἀπ' τὴ σωτηρία.

Ὁ Χριστὸς στὴν πρώτη παρουσία του δὲν ἦλθε γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο. Στὴ δευτέρα ὅμως παρουσία θὰ ἔλθῃ γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο. Καὶ ὅσοι καταφρόνησαν τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, τόσο μεγάλη ἀγάπη καὶ θυσία, θὰ λογοδοτήσουν καὶ θὰ τιμωρηθοῦν μὲ αἰωνία τιμωρία. Καὶ ἤδη τιμωροῦνται, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ.

Ἀδελφοί! Ἂς δεχώμεθα τώρα τὸ Χριστὸ ὡς λυτρωτή, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀντιμετωπίσωμε στὸ μέλλον ὡς κριτή.

Στίχ. 18: ***«Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ».***

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, διὰ τοῦτο εἶνε ἀντικείμενο πίστεως καὶ αἴτιο σωτηρίας. Συμφώνως πρὸς τὰ προηγούμενα λόγια τοῦ Χριστοῦ, ὅποιος πιστεύει σ' αὐτόν, σῴζεται. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἐκφράζει ὁ Χριστὸς καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ παρόντος στίχ. 18 μὲ τὴ φράσι, ***«ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται»***. Ὅποιος δηλαδὴ πιστεύει στὸ Χριστό, δὲν καταδικάζεται, δὲν τιμωρεῖται. Ἐννοεῖται βεβαίως, ὅτι ἡ πίστι, ἡ ὁποία σῴζει, συνυπάρχει μὲ τὴν ἐνάρετη

ζωή, μὲ τὸν πνευματικὸ ἀγῶνα καὶ τὰ καλὰ ἔργα. Αὐτὴ ἄλλωστε εἶνε ἡ ἀληθινὴ πίστι, ἐνῷ ἡ πίστι ἡ διαζευγμένη ἀπὸ τὸν ὀρθὸ βίο εἶνε ψεύτικη, νεκρή, σὰν τὴν πίστι τῶν δαιμόνων. Διότι, ὅπως λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος (β' 19), *«καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουσιν»*. Ἀλλὰ τὰ δαιμόνια δὲν σῴζονται, διότι δὲν μετανοοῦν καὶ δὲν πράττουν τὸ καλό.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ καὶ ἄξιοι τιμωρίας. Ἀλλ' ὁ πιστὸς ἄνθρωπος δὲν τιμωρεῖται, διότι μὲ τὴν πίστι καὶ τὴ μετάνοιά του ἑλκύει τὸ θεῖο ἔλεος.

Ἀντιθέτως, ***«ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται»***. Εἶνε ἄξιο προσοχῆς, ὅτι γιὰ τὸν ἄπιστο ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, ὅτι «κρίνεται», τιμωρεῖται δηλαδή, ἀλλὰ λέγει, ὅτι ***«ἤδη κέκριται»***, *ἤδη ἔχει τιμωρηθῆ*. Ὁ ἄπιστος δὲν θὰ τιμωρηθῆ μόνο μετὰ τὸ θάνατο καὶ τὴ δευτέρα παρουσία, ἐν μέρει μετὰ τὸ θάνατο καὶ πλήρως μετὰ τὴ δευτέρα παρουσία, ἀλλὰ τιμωρεῖται ἀπὸ τώρα. Ὅπως ἡ αἰώνιος ζωὴ ἀρχίζει ἀπὸ τώρα, ἔτσι καὶ ἡ αἰώνιος τιμωρία ἀρχίζει ἀπὸ τώρα.

Ποία εἶνε ἡ αἰτία τῆς τιμωρίας τοῦ ἀπίστου; Εἶνε ἀκριβῶς ἡ ἀπιστία του στὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ ἄπιστος ἤδη ἔχει τιμωρηθῆ, ***«ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ»***, διότι δὲν πίστευσε σὲ τόσο μεγάλο ὄνομα, σὲ τόσο μεγάλο πρόσωπο, στὸν μονογενῆ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἄπιστοι πιστεύουν, δίνουν ἐμπιστοσύνη, σὲ μικρὰ καὶ ἀνάξια πρόσωπα, ἀκόμη καὶ σὲ μεγάλους ψεῦτες καὶ ἀπατεῶνες, καὶ δὲν πιστεύουν στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶνε ἀπείρως μέγας, ἀπείρως ἀληθής, ἀπείρως ἀγαθὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀπείρως προσφιλὴς στὸ Θεὸ Πατέρα του. Εἶνε μεγίστη προσβολὴ καὶ πρόκλησι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων νὰ μὴ πιστεύουν, νὰ μὴ ἔχουν ἐμπιστοσύνη, στὸν μονογενῆ καὶ ἀγαπητὸ Υἱό του.

Γεννᾶται ἡ ἀπορία: Πῶς ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι λόγῳ τῆς ἀπιστίας του ὁ ἄπιστος ἤδη ἔχει τιμωρηθῆ; Ἄπιστοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι εὐημεροῦν, διασκεδάζουν, γλεντοῦν καὶ ὀργιάζουν, δὲν θεωροῦν τοὺς ἑαυτούς των τιμωρημένους καὶ δυστυχισμένους, ἀλλ' εὐτυχισμένους. Βεβαίως πολλοὶ ἄπιστοι ἔτσι θεωροῦν τοὺς ἑαυτούς των. Ἀλλ' ἡ αἴσθησι, ποὺ ἔχουν, ὅτι εἶνε εὐτυχισμένοι, εἶνε ψευδαίσθησι. Στὴν πραγματικότητα ὅλοι οἱ ἄπιστοι εἶνε τιμωρημένοι καὶ δυστυχισμένοι. Καὶ ποῦ ἔγκειται ἡ τιμωρία τους καὶ ἡ δυστυχία τους; Τὸ λέγει ὁ Χριστὸς στὸν ἑπόμενο στίχ. 19.

Στίχ. 19: *«Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα»*.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *«Ἡ δὲ τιμωρία εἶνε αὐτή, ὅτι δηλαδὴ τὸ φῶς ἔχει ἔλθει στὸν κόσμο, καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι ἀγάπησαν τὸ σκότος παρὰ τὸ φῶς»*.

Ἐδῶ ὁ Χριστὸς κηρύττει γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅτι εἶνε *«τὸ φῶς»*. Δὲν εἶπε ἁπλῶς, ὅτι εἶνε φῶς, ἀλλ' εἶπε, ὅτι εἶνε *«τὸ φῶς»*, ἐνάρθρως, τὸ μοναδικὸ φῶς. Καὶ ἄλλοτε ὁ Χριστὸς θὰ διακηρύξῃ γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅτι εἶνε *«τὸ φῶς»* (ιβ' 35, 36), *«τὸ φῶς τοῦ κόσμου»* καὶ *«τὸ φῶς τῆς ζωῆς»* (η' 12). Κανεὶς ποτέ, ὅση γνῶσι, ἐπιστήμη καὶ σοφία ἂν θὰ εἶχε, δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ εἰπῇ γιὰ τὸν ἑαυτό του, «Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς, ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τῆς ζωῆς». Θὰ ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἐγωιστὴς ἢ παράφρων ὅποιος θὰ ἔλεγε τέτοιο λόγο γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ἔκανε τόσο μεγάλη διακήρυξι γιὰ τὸν ἑαυτό του, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός· ὅτι σ' αὐτὸν ὑπάρχει ὅλη ἡ γνῶσι, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ σοφία· ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ φορεὺς τελείας ἀποκαλύψεως στὸν κόσμο· καὶ ὅτι αὐτὸς εἶνε τὸ ζωντανὸ φῶς, ὁ ζωντανὸς ἥλιος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ φυσικὸ ἥλιο, ὁ ὁποῖος εἶνε νεκρός. Ὁ Ἰησοῦς διακήρυττε, ὅτι αὐτὸς εἶνε τὸ φῶς, καὶ ἀποδείκνυε τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου του ἀνοίγοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλῶν στὸ σῶμα καὶ στὸ πνεῦμα. Τὸ Εὐαγγέλιο εἶνε ἐπίσης ἀπόδειξι τῆς ἀληθείας, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ φῶς. Διότι τὸ Εὐαγγέλιο εἶνε πλημμύρα ἀπὸ τὸ ἄπλετο φῶς τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ ἄπιστοι δὲν ζήτησαν τὸ φῶς. Λόγῳ τῆς θείας εὐσπλαγχνίας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ποὺ καθόταν *«ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου»*, τὸ φῶς ἦλθε στὸν κόσμο αὐτεπαγγέλτως, χωρὶς νὰ τὸ ζητήσῃ ὁ κόσμος. Εἶνε ἁμαρτία, ὅτι ὁ κόσμος δὲν ζήτησε τὸ φῶς, ἀλλ' εἶνε μεγαλύτερη ἁμαρτία, πολὺ μεγαλύτερη, ὅτι τὸ φῶς ἦλθε στὸν κόσμο, οἱ ἄνθρωποι τὸ εἶδαν νὰ λάμπῃ καὶ ν' ἀκτινοβολῇ, καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι ἀγάπησαν τὸ σκότος καὶ ὄχι τὸ φῶς. Αὐτὴ ἡ μεγάλη ἁμαρτία εἶνε συγχρόνως καὶ μεγάλη τιμωρία, αὐτοτιμωρία τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ν' ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ κλείνουν τὰ μάτια τους καὶ νὰ μὴ θέλουν νὰ ζοῦν μέσα στὸ φῶς, ἀλλὰ νὰ προτιμοῦν νὰ ζοῦν μέσα στὸ σκότος, αὐτὸ δὲν εἶνε πράγματι αὐτοτιμωρία καὶ μωρία τῶν ἀνθρώπων; Ἂν κάποιος δὲν

δεχόταν τὰ φῶτα τῆς Δ.Ε.Η., ἀλλὰ παρέμενε στὸ σκοτάδι, δὲν θὰ τιμωροῦσε ἔτσι ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του; Καὶ ἂς σημειωθῇ, ὅτι γιὰ τὰ φῶτα τῆς Δ.Ε.Η. πληρώνουμε χρήματα. Δὲν τιμωροῦν ἀσυγκρίτως περισσότερο τοὺς ἑαυτούς των ὅσοι δὲν δέχονται τὸ νοητὸ ἥλιο Χριστό, ἀπείρως ἀνώτερο ἀπὸ τὰ φῶτα τῆς Δ.Ε.Η. καὶ τελείως ἀδάπανο, ἀλλὰ προτιμοῦν νὰ παραμένουν στὸ πνευματικὸ σκοτάδι; Δὲν τιμωροῦν ἐπίσης τοὺς ἑαυτούς των οἱ ἀσθενεῖς, καὶ μάλιστα οἱ βαρύτατα ἀσθενεῖς, ἂν δὲν δέχωνται τὸν ἰατρὸ καὶ τὰ φάρμακα, καὶ μάλιστα ὅταν προσφέρωνται δωρεάν;

Λαϊκὸς λόγος λέγει: «Ποιός στραβὸς δὲν θέλει τὰ μάτια του;». Ὑπάρχουν δυστυχῶς τυφλοί, πολλοὶ τυφλοί, ποὺ δὲν θέλουν τὰ μάτια, δὲν θέλουν τὸ φῶς, τὸ πνευματικὸ φῶς, ἀλλ' ἐθελοτυφλοῦν, ἀρέσκονται νὰ μένουν στὸ πνευματικὸ σκοτάδι. Εἶνε οἱ ἄπιστοι. Κοσμικοί, ἄπιστοι καὶ ἄθεοι συχνὰ ἐκτοξεύουν κατὰ τῶν χριστιανῶν τὴν κατηγορία, ὅτι εἶνε σκοταδισταί. Ἡ κατηγορία εἶνε δεινὴ συκοφαντία καὶ ἐπιστρέφεται σ' αὐτούς. Οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί, οἱ ζηλωταὶ καὶ ἀγωνισταί, δὲν εἶνε σκοταδισταί, ἀλλὰ τέκνα τοῦ φωτὸς καὶ φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας τέκνα. Σκοταδισταὶ εἶνε αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸ φῶς προτιμοῦν τὸ σκότος· ἀπὸ τὴν ἀλήθεια προτιμοῦν τὸ ψεῦδος· ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἀγάπης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀδελφωσύνης, τῆς εἰρήνης, τῆς προόδου καὶ παντὸς καλοῦ προτιμοῦν τὶς ὑλιστικές, ἀθεϊστικὲς καὶ καταστρεπτικὲς θεωρίες καὶ ὑποθέσεις· ἀπὸ τὸ Χριστὸ προτιμοῦν τὸ Σατανᾶ καὶ τὸν Ἀντίχριστο...

Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι ἀγάπησαν τὸ σκότος καὶ ὄχι τὸ φῶς, τοῦτο ὁ Χριστὸς λέγει στὴ συνέχεια τοῦ λόγου μὲ τὴ φράσι τοῦ στίχ. 19, ***«ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα»***. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀπέρριψαν τὸν Ἰησοῦ διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔδωσεν ἀποδείξεις τῆς θείας προελεύσεώς του. Ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε τρανὲς καὶ ἀναρίθμητες ἀποδείξεις τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητος καὶ τῆς θεότητός του. Ἐξεπλήρωσε πλῆθος προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ γέμισε τὴ γῆ μὲ θαύματα. Οἱ ἄνθρωποι διαπίστωσαν τὴν ἐκπλήρωσι τῶν προφητειῶν καὶ τὰ ἀμέτρητα θαύματα. Καὶ συνεπῶς θὰ ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν στὸν Ἰησοῦ καὶ ν' ἀγαπήσουν *«τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης»*. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἀγάπησαν τὸ σκότος καὶ ὄχι τὸ φῶς, διότι τὰ ἔργα τους ἦταν πονηρά. Καὶ πρῶτα βεβαίως ἦταν πονηρὴ ἡ κλίσι τῆς καρδιᾶς τους. Ἀπ' τὴν πονηρὴ καρδιὰ προέρχονται τὰ πονηρὰ ἔργα. Ὁ Χριστὸς κήρυξε μετάνοια, ἐγκατάλειψι τῶν πονηρῶν ἔργων καὶ ἐκτέλεσι ἀγαθῶν ἔργων. Ἀλλ' οἱ ἄν-

θρωποι, προικισμένοι μὲ αὐτεξούσιο, μὲ ἐλεύθερη θέλησι, δὲν θέλησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ διεφθαρμένη καὶ ἀπολαυστικὴ ζωὴ καὶ ν' ἀκολουθήσουν τὴ ζωὴ τῆς ἐγκρατείας, τῆς καθαρότητος, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς θυσίας. Ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀλλαγὴ ζωῆς εἶνε ἡρωισμός, ὁ ἀνώτερος ἡρωισμός. Οἱ δὲ πολλοὶ δὲν θέλησαν νὰ γίνουν ἥρωες, θέλησαν νὰ παραμείνουν ἀνθρωπάκια μὲ τὰ παθάκια, ὅπως σπουδαῖος πνευματικὸς ἀγωνιστὴς ἐκφράστηκε.

Στίχ. 20: ***«Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ»***.

Ἐδῶ τὸ ***«γὰρ»*** δὲν εἶνε, νομίζουμε, αἰτιολογικό, ὅπως στὴν προηγουμένη πρότασι, *«ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα»*, ἀλλ' εἶνε μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*. Ἀφοῦ στὸν προηγούμενο στίχ. 19 ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀγάπησαν τὸ σκότος παρὰ τὸ φῶς, διότι ἦταν πονηρὰ τὰ ἔργα τους, τώρα στὸ στίχ. 20 λέγει: ***«Καθένας δέ, ὁ ὁποῖος πράττει τὰ φαῦλα, μισεῖ τὸ φῶς καὶ δὲν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, γιὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του»***.

Τὰ φαῦλα ἔργα εἶνε τὰ αἰσχρὰ καὶ ἄτιμα ἔργα. Καὶ καθένας, ποὺ πράττει τέτοια ἔργα, μισεῖ τὸ φῶς. Ὅπως ὁ κλέπτης καὶ ὁ διαρρήκτης μισοῦν τὸ ὑλικὸ φῶς, ἔτσι καὶ ὁ φαῦλος ἄνθρωπος μισεῖ τὸ πνευματικὸ φῶς. Ὁ φαῦλος ἄνθρωπος δὲν μένει οὐδέτερος, ἀδιάφορος, ἀπέναντι στὸ Χριστό, ποὺ εἶνε τὸ πνευματικὸ φῶς, ἀλλὰ μισεῖ τὸ Χριστό. Κατὰ νόμο ψυχολογικό, ὅποιος ἀγαπᾷ τὴν ἁμαρτία καὶ συστηματικῶς δουλεύει στὴν ἁμαρτία, ὅποιος ἔχει κάνει τὴν ἁμαρτία σκοπὸ καὶ τρόπο τῆς ζωῆς του, αὐτὸς ἀντιπαθεῖ τὸ Χριστὸ καὶ τὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ ἠθική, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς καὶ ἡ διδασκαλία του ἀντιτίθενται στὰ ἁμαρτωλὰ θελήματά του καὶ ἔργα του καὶ τοῦ δημιουργοῦν αἰσθήματα ἐνοχῆς. Οἱ φαῦλοι εἶνε κομπλεξικοί, ἔχουν τρομερὰ συμπλέγματα ἐνοχῆς.

Ὁ φαῦλος ἄνθρωπος μισεῖ τὸ φῶς καὶ δὲν πηγαίνει πρὸς τὸ φῶς, ***«ἵνα μὴ ἐλεχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ»***, γιὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν δηλαδὴ τὰ ἔργα του, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ φανερὴ ἡ ἀσχημία καὶ ἡ φαυλότης τῆς ζωῆς του. Διότι, ὅταν τὰ φαῦλα ἔργα, τὰ ἔργα τοῦ σκότους, γίνωνται φανερά, προκαλεῖται ἐξέγερσι καὶ ἀποδοκιμασία καὶ ἀπὸ τὴ συνείδησι τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ πράττει τὰ φαῦλα ἔργα, καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποὺ ἀγαποῦν τὴν τιμιότητα. Γιὰ νὰ καθησυχάζῃ λοιπόν, ὅσο εἶνε δυνατό, ὁ φαῦλος τὴ συνείδησί του, ἐπιμελῶς ἀποφεύγει τὸ φῶς, ἀποφεύγει τὸ Χριστό. Ὁ δυσ-

τυχῆς ὁ φαῦλος πάσχει ἀπὸ στρουθοκαμηλισμό, χώνει τὸ κεφάλι του μέσα στὴν ἄμμο τῆς πνευματικῆς ἀορασίας, καὶ νομίζει ἔτσι, ὅτι γλυτώνει ἀπὸ τὸν ἐπερχόμενο κριτὴ τῶν ἀνόμων ἔργων του.

Λυπεῖται ὁ χριστιανὸς τοὺς φαύλους ἀνθρώπους, παρ' ὅλη τὴ φαυλότητα καὶ πονηρία τους. Ἤ, μᾶλλον, τοὺς λυπεῖται ἀκριβῶς γιὰ τὴ φαυλότητα καὶ πονηρία τους. Καὶ τόσο περισσότερο τοὺς λυπεῖται, ὅσο μεγαλύτερη εἶνε ἡ φαυλότης καὶ ἡ πονηρία τους. Ὁ χριστιανὸς μισεῖ τὴ φαυλότητα καὶ ἀγαπᾷ τοὺς φαύλους, ὅπως ὁ γιατρὸς μισεῖ τὴν ἀσθένεια καὶ ἀγαπᾷ τοὺς ἀσθενεῖς. Ὁ Θεὸς θέλει τὴ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Χριστὸς ἦλθε καὶ θυσιάστηκε γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ θέλουν τὴ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν τῶν φαύλων, φαυλεπιφαύλων καὶ φαυλοκρατῶν. Ἂς συγκινηθοῦν καὶ αὐτοὶ ἀπ' τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀγάπη τῶν χριστιανῶν, ἂς ἀφήσουν τὴν πονηρία καὶ τὴν κακοήθεια, ἂς κόψουν τὴ φαύλη συνήθειά τους, ἂς ἔλθουν πρὸς τὸ φῶς μὲ ἀπόφασι πνευματικοῦ ἀγῶνος καὶ πνευματικῆς ζωῆς, καὶ ἂς μὴ φοβηθοῦν ἔλεγχο καὶ ἀποδοκιμασία γιὰ τὸ παρελθόν τους οὔτε ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τὸ Χριστό, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Τίποτε δὲν συγκινεῖ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, ὅπως ἡ μετάνοια τῶν ἁμαρτωλῶν. Καὶ τόσο περισσότερο συγκινεῖ ἡ μετάνοια, ὅσο μεγαλύτεροι ἁμαρτωλοὶ ἦταν οἱ μετανοοῦντες.

Ἀδελφοί, ποὺ σᾶς ἐξαπάτησε καὶ σᾶς κυρίευσε ἡ ἁμαρτία! Ἀναλογισθῆτε τὴ θεία συγκατάβασι καὶ ἀγάπη. Τὸ φῶς διήνυσε τὴν ἀστρονομικὴ ἀπόστασι μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ ἦλθε πρὸς ἐσᾶς. Ἔλθετε καὶ σεῖς πρὸς τὸ φῶς. Δείξετε καλὴ θέλησι. Κάνετε λίγα βήματα πρὸς τὸ Χριστό, καὶ ὁ Χριστὸς γιὰ τὸ παρελθόν σας δὲν δὲν πρόκειται νὰ σᾶς πῆ οὔτε μία λέξι προσβλητική, θὰ διαγράψῃ καὶ θὰ λησμονήσῃ τὸ παρελθόν σας, θὰ σᾶς ὑποδεχθῆ καὶ θὰ σᾶς ἀγκαλιάσῃ σὰν πατέρας, θὰ σᾶς ἐνδύσῃ μὲ λαμπρὴ στολὴ καὶ θὰ σᾶς πλημμυρίσῃ μὲ τὸ φῶς τῆς θείας δόξης του.

Ἡ ἐποχή μας εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἐποχὴ διαφθορᾶς, φαυλότητος καὶ φαυλοκρατίας. Ἀλλ' ἂς μὴ ἀπελπιζώμεθα γιὰ κανένα ἁμαρτωλό. Δὲν εἶνε ὀλίγοι οἱ ἄσωτοι, ποὺ μετανόησαν καὶ σώθηκαν. Δὲν εἶνε ὀλίγοι οἱ ἄφρονες, ποὺ μεταβλήθηκαν σὲ σώφρονες. Δὲν εἶνε ὀλίγοι οἱ φαῦλοι, ποὺ μίσησαν τὰ ἔργα τῆς αἰσχρῆς ἁμαρτίας καὶ ἔπραξαν ἔργα ἀρετῆς καὶ ἔγιναν ἅγιοι.

Στίχ. 21: ***«Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν Θεῷ ἐστιν εἰργασμένα».***

Τὸ ***«δὲ»*** εἶνε ἀντιθετικό. Ἡ δὲ λέξι ***«ἀλήθεια»*** στὸ παρὸν χωρίο, καθὼς καὶ σὲ ἄλλα χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, δὲν ἔχει θεωρητικὴ ἔννοια, ἀλλὰ πρακτικὴ καὶ ἠθική, δὲν σημαίνει δηλαδὴ τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ τὸ ἀγαθό, τὸ καλό, τὰ ἀγαθὰ ἢ καλὰ ἔργα. Προηγουμένως ὁ Χριστὸς μίλησε γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος *«πράσσει τὰ φαῦλα», πράττει τὰ κακὰ ἔργα*. Τώρα ὁμιλεῖ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος *«ποιεῖ τὴν ἀλήθειαν»*, κάνει τὸ καλό, τὰ καλὰ ἔργα.

«Ὁ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν» εἶνε ὁ καλοπροαίρετος ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀρέσκεται στὸ καλό, ὑπακούει στὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς του καὶ κάνει τὸ καλό. Βεβαίως καὶ ὁ καλοπροαίρετος αὐτὸς ἄνθρωπος ἀπὸ ἀδυναμία καὶ συναρπαγὴ ὑποπίπτει σὲ ἁμαρτίες, συνήθως μικρές, ἀλλὰ μισεῖ τὴν ἁμαρτία, σηκώνεται ἀπὸ τὶς πτώσεις του καὶ ἀγωνίζεται νὰ κάνῃ τὸ καλό. Σκοπὸς καὶ τρόπος τῆς ζωῆς του δὲν εἶνε τὸ κακό, ὅπως συμβαίνει στὸ φαῦλο ἄνθρωπο, ἀλλὰ τὸ καλό. Ὁ τίμιος αὐτὸς ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸ φῶς, τὸν Ἰησοῦ Χριστό, καὶ εὐχαρίστως ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. Δὲν φοβᾶται, ὅπως ὁ φαῦλος ἄνθρωπος, τὸ φῶς, ἀλλ' ἐπιδιώκει τὸ φῶς, γιὰ νὰ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του, ὅτι ἔχουν γίνει κατὰ Θεόν, μὲ ἄλλα λόγια γιὰ νὰ πέσῃ ἐπάνω στὰ ἔργα του τὸ φῶς καὶ νὰ φανῇ, ὅτι ἔχουν γίνει συμφώνως πρὸς τὸ θεῖο θέλημα. Καὶ τοῦτο ὄχι ἀπὸ κενοδοξία, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἔχῃ πλήρη τὴ βεβαιότητα, ὅτι τὰ ἔργα του εἶνε θεάρεστα, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ περισσότερο τὴν ἐπιδοκιμασία τῆς συνειδήσεώς του καὶ τὴ χαρά, ὅτι βαδίζει συμφώνως πρὸς τὸ θεῖο θέλημα. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καὶ προτοῦ γνωρίσῃ τὸ Χριστό, ἔχει φῶς, τὸ φῶς τῆς συνειδήσεώς του, ἀλλὰ γνωρίζοντας τὸ Χριστὸ φωτίζεται ἀπὸ τὸ μέγα φῶς, καὶ διαφωτίζεται πλήρως ἡ συνείδησί του γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Ἐπίσης ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καὶ προτοῦ συνδεθῇ μὲ τὸ Χριστό, ἔχει τὴν ἐπιδοκιμασία τῆς συνειδήσεώς του γιὰ τὰ καλὰ ἔργα του καὶ αἰσθάνεται χαρά, ἀλλ' ὅταν συνδεθῇ μὲ τὸ Χριστό, ἡ ἐπιδοκιμασία καὶ ἡ χαρὰ γίνεται πολὺ μεγαλύτερη, διότι συνδέεται μὲ τὸ δημιουργὸ τῆς συνειδήσεως, τὸν αὐτάγαθο καὶ τὴν πηγὴ τῆς ἀγαθότητος, τὴν αὐτοχαρὰ καὶ τὴν αἰτία τῆς χαρᾶς. Μὲ μία φράσι, συνδέεται μὲ τὸ ἐνυπόστατο καὶ ὕψιστο ἀγαθό.

Ὅσοι ἔρχονται πρὸς τὸ φῶς, τὸν Κύριο καὶ Θεὸ καὶ Σωτῆρα Ἰησοῦ Χριστό, αἰσθάνονται βεβαιότητα, «σιγουριά», καὶ ἀνείπω-

τη μυστική χαρά. Παρ' ὅλες τὶς δοκιμασίες τῆς ζωῆς εἶνε εὐτυχεῖς. Καὶ στὴ μέλλουσα ζωὴ θὰ εἶνε πανευτυχεῖς.

Ὅσοι δὲν ἔρχονται πρὸς τὸ φῶς γιὰ νὰ μὴ ἐλεγχθοῦν, γιὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν οἱ κακές τους πράξεις, προσωρινῶς καὶ ψευδῶς καθησυχάζουν τὴν συνείδησί τους. Κατὰ βάθος ἐλέγχονται καὶ εἶνε δυστυχεῖς. Καὶ εἴτε θέλουν εἴτε δὲν θέλουν, μιὰ μέρα θὰ ἔρθουν πρὸς τὸ φῶς καὶ ὅλα τὰ αἴσχη καὶ οἱ ἀτιμίες τους θὰ ἀποκαλυφθοῦν μπροστὰ στὰ μάτια ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων, καὶ θὰ ὑποστοῦν τὰ ἐπίχειρα τῆς φαυλότητος καὶ τῆς ἀμετανοησίας τους. Ἡ ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας εἶνε ἡμέρα ἀποκαλύψεως καὶ κρίσεως. Καὶ θὰ καταστήση τοὺς ἀμετανοήτους ἀσεβεῖς αἰωνίως καὶ ἀπεριγράπτως δυστυχεῖς. Φοβερὲς οἱ ἀποκαλύψεις καὶ οἱ ἐκπλήξεις κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία. «*Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος*» (Ἑβρ. ι' 31).

Γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦμε πρὸ ὀδυνηρῶν ἀποκαλύψεων καὶ ἐκπλήξεων, ἕως ὅτου ἔχουμε καιρό, ἕως ὅτου ἔχουμε ἀνοικτὰ τὰ μάτια μας σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ἂς μισήσωμε ὅλοι τὸ σκοτάδι καὶ τὰ ἔργα τοῦ σκοταδιοῦ, ἂς ἀγαπήσωμε ὅλοι τὸ φῶς καὶ τὰ ἔργα τοῦ φωτός, καὶ ἂς ἐρχώμεθα ὅλο καὶ πλησιέστερα πρὸς τὸ φῶς, γιὰ νὰ εἴμαστε τέκνα τοῦ φωτός, καὶ νὰ κατακτήσωμε τὸ βασίλειο τοῦ φωτός, τοῦ ἀδύτου καὶ ἀνεσπέρου φωτός.

Ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἐξυψώνει τὸν Ἰησοῦ

Στίχ. 22: ***«Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν».***

Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὶς ἡμέρες τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα κήρυξε καὶ θαυματούργησε στὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους, ὅπου λόγῳ τῆς ἑορτῆς εἶχαν συρρεύσει πλήθη προσκυνητῶν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικό. Ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς ἔκανε καὶ τὸν περίφημο διάλογο μὲ τὸ Νικόδημο.

«Μετὰ ταῦτα», ἔπειτα δηλαδὴ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ αὐτὰ γεγονότα, ποὺ συνέβησαν στὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ Ἰησοῦς μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του πῆγε ***«εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν»***, στὴν ὕπαιθρο δηλαδὴ τῆς Ἰουδαίας. Ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα ὁ Χριστὸς πῆγε στὴν ἐπαρ-

χία. Αὐτὸ διδάσκει, ὅτι οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου δὲν πρέπει νὰ ἐνδιαφέρωνται γιὰ τὰ ἀστικὰ κέντρα μόνο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὕπαιθρο, ὅπου κατοικοῦν οἱ ταπεινοὶ τῆς γῆς, οἱ συνήθως περιφρονημένοι καὶ ἀδικημένοι χωρικοί. Ἐκεῖ, στὴν ὕπαιθρο τῆς Ἰουδαίας, ὁ Ἰησοῦς ἔμεινε μὲ τοὺς μαθητάς του μερικὸ χρόνο καὶ βάπτιζε. Ὅταν ἦταν ἑορτές, πήγαινε στὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ὅταν τελείωναν οἱ ἑορτές, πολλὲς φορὲς πήγαινε στὸν Ἰορδάνη, διότι καὶ ἐκεῖ συνέρρεαν πολλοὶ καὶ ἦταν εὐκαιρία νὰ κηρύξῃ. Ὁ Χριστὸς βεβαίως δὲν ἐπιδίωκε τὰ μεγάλα ἀκροατήρια ἀπὸ κενοδοξία καὶ τάσι ἐπιδείξεως καὶ προβολῆς, ὅπως συμβαίνει σὲ κενοὺς καὶ κούφους ἀνθρώπους. Ὁ Χριστὸς ἦταν *«πρᾶος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»* (Ματθ. ια' 29). Ἐπιδίωκε δὲ μεγάλα ἀκροατήρια γιὰ νὰ κηρύξῃ σὲ περισσοτέρους, ὥστε νὰ ὠφεληθοῦν περισσότεροι. Ὁ Χριστὸς ἔκανε τὰ πάντα γιὰ μᾶς. Καὶ ὅπως προθύμως κήρυττε τὸ εὐαγγέλιο τῆς βασιλείας σὲ μεγάλα ἀκροατήρια, ἔτσι προθύμως κήρυττε καὶ σὲ μικρὰ ἀκροατήρια, καὶ σὲ μία ἀκόμη ψυχή, ὅπως ὁ Νικόδημος καὶ ἡ Σαμαρεῖτις.

Ὁ παρὼν στίχος λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ***«ἐβάπτιζεν»***. Στὸ στίχο δ' 2 γίνεται διευκρίνισι, ὅτι *«Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ»*. Δὲν βάπτιζε δηλαδὴ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' οἱ μαθηταί του. Τὸ ***«ἐβάπτιζε»*** λοιπὸν τοῦ ἑρμηνευομένου στίχου γ' 22 σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς βάπτιζε διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Χριστὸς ἔδωσε στοὺς μαθητάς του ἐντολὴ καὶ βάπτιζαν. Λίαν εὐφυῶς παρατηρήθηκε, ὅτι, ἂν οἱ δύο στίχοι γ' 22 καὶ δ' 2 δὲν βρίσκονταν στὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιο, ἀλλ' ὁ ἕνας σ' ἕνα Εὐαγγέλιο καὶ ὁ ἄλλος σ' ἄλλο, ἡ ἀρνητικὴ κριτικὴ ἀμέσως θὰ ἰσχυριζόταν, ὅτι ὑπάρχει ἀντίφασι μεταξὺ τῶν Εὐαγγελίων. Νά, θὰ ἔλεγαν οἱ ὀρθολογισταὶ καὶ ἄπιστοι, ὁ ἕνας εὐαγγελιστὴς γράφει, ὅτι βάπτιζε ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἄλλος εὐαγγελιστὴς γράφει τὸ ἀντίθετο, ὅτι δὲν βάπτιζε ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' οἱ μαθηταί του! Καὶ ἂν κανεὶς συμβίβαζε τὰ δύο χωρία λέγοντας, ὅτι ὁ Ἰησοῦς βάπτιζε διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του, οἱ ὀρθολογισταὶ καὶ ἄπιστοι θὰ τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ προκατάληψι καὶ μεροληψία. Ἀλλ' εὐτυχῶς τώρα ὁ ἴδιος ὁ εὐαγγελιστής, ὁ ὁποῖος στὸ ἕνα χωρίο λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς βάπτιζε, στὸ ἄλλο διευκρινίζει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν βάπτιζε προσωπικῶς, ἀλλὰ διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του.

Λέγουμε πάλι καὶ τονίζουμε, ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ περιέχει πολλὲς φαινομενικὲς ἀντιφάσεις, ἀλλὰ καμμία πραγματική. Ἡ προκατάληψι καὶ ἡ μεροληψία ὡς πρὸς τὴν Ἁγία Γραφὴ δὲν εἶνε ἐλάττωμα

τῶν πιστῶν, ἀλλὰ τῶν ὀρθολογιστῶν καὶ ἀπίστων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν τάσι νὰ βρίσκουν ἀντιφάσεις, καὶ τὴν κεκτημένη ταχύτητα νὰ λένε ἀμέσως, ὅτι βρῆκαν ἀντιφάσεις. Οἱ ὀρθολογισταὶ καὶ ἄπιστοι δὲν βρίσκουν παρὰ αὐτό, ποὺ εἶχαν τὴν πρόθεσι νὰ βροῦν!...

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ποῖος ἦταν ὁ χαρακτὴρ τοῦ βαπτίσματος, ποὺ ἔκανε ὁ Χριστὸς διὰ τῶν μαθητῶν του; Ἦταν ἐκεῖνο τὸ βάπτισμα τὸ ἴδιο μὲ τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα, ποὺ γίνεται στὴν Ἐκκλησία; Ὄχι βεβαίως. Στὸ χριστιανικὸ βάπτισμα, ποὺ γίνεται στὴν Ἐκλησία, ἐνεργεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶχεν ἀκόμη ἱδρυθῆ, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο δὲν εἶχεν ἀκόμη ἔλθει, διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ. Τὸ βάπτισμα, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς διὰ τῶν μαθητῶν του, δὲν διέφερε ἀπὸ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, ἀλλ' ἦταν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνο. Ἦταν ἁπλῶς βάπτισμα μὲ νερό, ποὺ σκοπὸν εἶχε νὰ δημιουργῆ στοὺς ἀνθρώπους τὴ συναίσθησι, ὅτι ἦταν ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀκάθαρτοι, καὶ εἶχαν ἀνάγκη νὰ λουσθοῦν καὶ νὰ καθαρισθοῦν. Ἐκεῖνο τὸ βάπτισμα ἦταν βάπτισμα μετανοίας καὶ προπαρασκεύαζε τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ καθαρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Ἐπὶ πλέον τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο ὡς ἐντυπωσιακὴ πρᾶξι προσείλκυε πλήθη ἀνθρώπων καὶ ἔτσι δινόταν ἡ εὐκαιρία νὰ γίνη πρὸς τὰ πλήθη κήρυγμα. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος συνέστησε νὰ κηρύσσεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ *«εὐκαίρως ἀκαίρως»* (Β' Τιμ. δ' 2). Στὸν Ἰορδάνη ποταμό, ὅπου συνέρρεαν τὰ πλήθη, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰησοῦς κήρυτταν *«εὐκαίρως»*.

Ὁ Ἰησοῦς βάπτιζε διὰ τῶν μαθητῶν του καὶ γιὰ ἕνα ἄλλο λόγο, γιὰ νὰ δείξῃ ἐμπράκτως, ὅτι ἐπιδοκίμαζε τὸ ἔργο τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

Ὁ Ἰωάννης βάπτιζε καὶ παρέπεμπε τοὺς προσερχομένους στὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς βάπτιζε διὰ τῶν μαθητῶν του καὶ προσείλκυε τὰ πλήθη πρὸς τὸν ἑαυτό του. Τὸ ρεῦμα τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸν Ἰωάννη στρεφόταν πρὸς τὸν Ἰησοῦ ὡς τὸ Μεσσία καὶ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 23-24: ***«Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο· οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης»***.

Βάπτιζε ὁ Χριστὸς στὸν Ἰορδάνη ποταμό, βάπτιζε καὶ ὁ Ἰωάν-

νης στὴν Αἰνὼν πλησίον τῆς πόλεως Σαλείμ. Ἡ τοποθεσία καὶ τῆς Αἰνὼν καὶ τῆς πόλεως Σαλεὶμ εἶνε ἀβεβαία. Ὁ χρόνος καὶ οἱ καταστροφὲς ἔκαναν πολλὰ πράγματα ἀβέβαια. Ἀλλ' ὅσον οἱ αἰῶνες παρέρχονται, ὁ Χριστιανισμὸς γίνεται βεβαιότερος, διότι βεβαιώνεται καὶ δικαιώνεται ἀπὸ περισσότερα γεγονότα. Ὁ ἀπόστολος εἶπε, *«ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον»* (Β' Πέτρ. α' 19). Ἐμεῖς μποροῦμε νὰ λέμε, «Ἔχομεν βεβαιότερον τὸν Χριστιανισμόν».

Στὴν Αἰνὼν ὑπῆρχαν ***«ὕδατα πολλά»***, *νερὰ πολλά*, ἀπαραίτητα γιὰ νὰ γίνεται πλήρης βύθισι τοῦ σώματος μέσα στὸ νερὸ κατὰ τὴ βάπτισι. Ἄλλωστε *«βαπτίζομαι»* σημαίνει *βυθίζομαι*, μπαίνω ὁλόκληρος μέσα στὸ ὑγρὸ στοιχεῖο. Κανονικὸ καὶ τέλειο εἶνε τὸ βάπτισμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ βαπτιζόμενος βυθίζεται ὁλόκληρος μέσα στὸ νερό. Ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος ἔχει μολυνθῆ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ὁλόκληρος πρέπει νὰ βυθίζεται στὸ ἁγιασμένο ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, γιὰ νὰ καθαρίζεται καὶ ν' ἁγιάζεται. Ὅσοι ἱερεῖς ἢ ἀρχιερεῖς δὲν βυθίζουν τὸ βαπτιζόμενο πρόσωπο ὁλόκληρο μέσα στὸ ἁγιασμένο ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, αὐτοὶ δὲν τελοῦν τὸ βάπτισμα κατὰ τρόπο τέλειο καὶ ἁμαρτάνουν. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλει ἀκρίβεια καὶ τελειότητα στὴν τέλεσι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἀλλοίμονο! Πολλοὶ κληρικοὶ τελοῦν τὰ μυστήρια μὲ βιασύνη καὶ χωρὶς ἀκρίβεια καὶ πληρότητα. Κάποιος εἶπε: «Πολλοὶ χριστιανοὶ εἴμεθα μισοβαπτισμένοι»! Ἂς προσέχουν οἱ πατέρες νὰ τελοῦν ἀκριβῶς καὶ μὲ εὐλάβεια τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἀλλιῶς θὰ δώσουν τρομερὸ λόγο στὸ Θεό.

Τὸ βάπτισμα τῶν παπικῶν, ποὺ δὲν γίνεται μὲ καταβύθισι τοῦ σώματος μέσα στὸ νερό, ἀλλὰ μὲ ράντισμα, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὀνομάζεται βάπτισμα, ἀλλὰ ράντισμα. Ὁ Χριστὸς εἶπε, *«Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτούς»*, δὲν εἶπε, «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη ῥαντίζοντες αὐτούς». Ράντισμα καὶ ἀεροβάπτισμα πρέπει νὰ γίνεται μόνο σὲ περιπτώσεις ἔκτακτης ἀνάγκης λόγῳ σοβαρῆς ἀσθενείας καὶ κινδύνου θανάτου.

Βάπτιζε ὁ Χριστός, βάπτιζε καὶ ὁ Ἰωάννης. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ δὲν καθιστοῦσε ἄχρηστο τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου. Τὰ μεγαλύτερα χαρίσματα καὶ ἔργα δὲν καθιστοῦν ἄχρηστα τὰ μικρότερα χαρίσματα καὶ ἔργα. Ὅλοι νὰ κάνωμε τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ μὲ προθυμία, καὶ οἱ σπουδαῖοι καὶ οἱ ἄσημοι τῆς γῆς. Καὶ ὅλων τὸ ἔργο λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ ἀμείβει ὁ Θεός.

Ὁ Ἰωάννης ἐξακολουθοῦσε νὰ βαπτίζῃ, καὶ μὲ τὸ ἔργο τοῦτο ἐπιτύγχανε δύο πράγματα. Μιλοῦσε στοὺς προσερχομένους γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ τοὺς παρέπεμπε σ' ἐκεῖνον ὡς τὸ Μεσσία καὶ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης προλάμβανε μεγαλύτερο ἐρεθισμὸ τῶν μαθητῶν του καὶ μεγαλύτερη φιλονεικία ἀπὸ ζηλοτυπία πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Ἂν ὁ Ἰωάννης δὲν ἐξακολουθοῦσε νὰ βαπτίζῃ, οἱ ζηλότυποι μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου θὰ ἐρεθίζονταν καὶ θὰ φιλονεικοῦσαν περισσότερο, διότι βάπτιζε καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ τὸ ρεῦμα τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ διδάσκαλό τους στρεφόταν πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Λόγοι συνέσεως ἐπιβάλλουν νὰ κάνωμε κάθε τι, ποὺ δὲν εἶνε ἁμαρτία, γιὰ νὰ προλαμβάνωμε ἢ νὰ κατευνάζωμε ἔξαψι παθῶν.

Στίχ. 25: *«Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ».*

Μερικοὶ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου, ἄνθρωποι μὲ ζῆλο, ἀλλ' ὄχι μὲ διάκρισι, ζηλότυποι ἀπέναντι τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ, βλέποντες τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ σὰν ἀνταγωνισμὸ πρὸς τὸ βάπτισμα τοῦ διδασκάλου τους, ἔκαναν συζήτησι μὲ κάποιο Ἰουδαῖο ***«περὶ καθαρισμοῦ»***, προφανῶς δηλαδὴ γιὰ τὸ ποῖος καθαρισμὸς ἦταν δυνατὸ νὰ ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ἴσως ὁ Ἰουδαῖος εἶχε ταχθῇ ὑπὲρ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰησοῦ ἢ καὶ εἶχε βαπτισθῇ μὲ τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου προσπαθοῦσαν νὰ τὸν πείσουν, ὅτι τὸ βάπτισμα τοῦ διδασκάλου τους ἦταν ἀνώτερο ἀπὸ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἤ, ἴσως ὁ Ἰουδαῖος διέκειτο δυσμενῶς ἀπέναντι καὶ τῶν δύο βαπτισμάτων, καί, ὅταν προκλήθηκε ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου νὰ βαπτισθῇ, ἐκφράσθηκε εἰρωνικῶς λέγοντας: Καὶ ἄλλοι ἐκεῖ πέρα βαπτίζουν, οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ. Ποῖο βάπτισμα νὰ προτιμήσῃ κανείς; Ποῖο εἶνε τὸ σωστὸ καὶ τὸ ἀληθινό;

Εἶνε καλὸ νὰ γίνωνται συζητήσεις πάνω σὲ πνευματικὰ ζητήματα, καὶ μάλιστα ζητήματα πνευματικῆς καθάρσεως, ἁγιασμοῦ καὶ σωτηρίας. Ἀλλ' οἱ συζητήσεις νὰ γίνωνται, ὄχι ἀπὸ ἐγωιστικὴ καὶ ἐριστικὴ διάθεσι, ἀλλ' ἀπὸ ἁγνὴ καὶ εἰλικρινῆ διάθεσι, γιὰ νὰ βρίσκεται τὸ ὀρθὸ καὶ τὸ ἀληθινὸ γιὰ τὴν πνευματικὴ διαφώτισι, πρόοδο καὶ σωτηρία. Ἂν οἱ συζητήσεις γίνωνται ἀπὸ ἐγωιστικὴ καὶ ἐριστικὴ διάθεσι, εἶνε μάταιες, ὁδηγοῦν στὸ χειρότερο καὶ εἶνε καλὸ νὰ μὴ γίνωνται. *«Μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις*

(συζητήσεις) *παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Β' Τιμ. β' 23). Οἱ συζητήσεις πρέπει νὰ διαφέρουν ἀπὸ τὶς φιλονεικίες, τοὺς καυγᾶδες.

Στίχ. 26: ***«Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ· ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν».***

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου, οἱ ὁποῖοι συζήτησαν μὲ τὸν Ἰουδαῖο, ἐπειδή, ὡς φαίνεται, ὁ Ἰουδαῖος ἦταν ὑπὲρ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν πείσθηκε ἀπ' τὴ συζήτησι γιὰ τὴν ἀξία τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου, πῆγαν στὸ διδάσκαλό τους καὶ διατύπωσαν παράπονο ἢ μᾶλλον μομφὴ κατὰ τοῦ διδασκάλου τους, διότι μὲ τὴ σύστασι, ποὺ εἶχε δώσει γιὰ τὸν Ἰησοῦ στὰ πλήθη, τὸ ρεῦμα τοῦ λαοῦ στράφηκε πρὸς ἐκεῖνον. Εἶπαν στὸν Ἰωάννη: *Διδάσκαλε! Αὐτός, ποὺ ἦταν μαζί σου πέρα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη, γιὰ τὸν ὁποῖο σὺ ἔδωσες μαρτυρία, κοίταξε, αὐτὸς τώρα βαπτίζει καὶ ὅλοι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν.*

Τὸν Ἰωάννη οἱ μαθηταί του προσφωνοῦν ***«ῥαββί»***, *διδάσκαλε.* Εἶνε καὶ τοῦτο ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ παράδοξα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ δὲν φοίτησε σὲ κανένα σχολεῖο, καὶ δὲν παρακάθησε στὰ πόδια κανενὸς διδασκάλου, ἀλλ' ἀνδρώθηκε στὴν ἔρημο, προσφωνεῖται ***«ῥαββί»***, *διδάσκαλος*. Καὶ ἡ προσφώνησι ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ὅσα λόγια τοῦ Ἰωάννου διασώθηκαν μέσα στὴν Καινὴ Διαθήκη, ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ζαχαρία καὶ τῆς Ἐλισάβετ ἦταν ὄντως ***«ῥαββί»***, *διδάσκαλος*. Εἶπε σπουδαῖα πράγματα ὁ Σωκράτης, ἀλλ' εἶπε καὶ πολλὰ λανθασμένα καὶ ἐσφαλμένα. Ὁ Ἰωάννης δὲν εἶπε κανένα λανθασμένο καὶ ἐσφαλμένο, ὅλα, ὅσα εἶπε, εἶνε ὀρθὰ καὶ σπουδαῖα, πολὺ δὲ σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ σπουδαῖα τοῦ Σωκράτους. Ὁ Ἰωάννης ἦταν θεόπνευστος, ἀληθινὸς προφήτης. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ἀναδεικνύει ἀγραμμάτους σοφωτέρους τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου. Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων εἶνε οἱ πρυτάνεις τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ δὲν εἶνε οἱ διδάσκαλοί μας. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους οἱ διδάσκαλοί μας εἶνε οἱ προφῆτες, οἱ ἀπόστολοι, οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅσοι στηρίζονται σ' αὐτοὺς καὶ ἀντλοῦν ἀπ' αὐτούς.

Τὸν Ἰωάννη οἱ μαθηταί του προσφώνησαν μὲ λέξι σεβασμοῦ, ***«ῥαββί»***, *διδάσκαλε*. Ἀλλ' ὅσα εἶπαν στὴ συνέχεια μειώνουν τὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ διδάσκαλο. Οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, οἱ μαθηταὶ

εἶνε σὰν νὰ εἶπαν στὸ διδάσκαλό τους: Εἶδες; Ἐκεῖνος, ποὺ συνέστησες ὡς σπουδαῖο, σοῦ κάνει ἀντίπραξι. Καὶ ὅλοι τώρα ἐγκαταλείπουν ἐσένα καὶ πηγαίνουν σ' ἐκεῖνον. Σὺ φταῖς, ποὺ τὸν συνέστησες. Ἔκανες μεγάλο σφάλμα, ποὺ τὸν συνέστησες...

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἦταν βεβαίως καλοπροαίρετοι, ἀλλ' ὄχι τόσο προσεκτικοὶ καὶ καλοὶ μαθηταί. Παραδέχονταν τὸν Ἰωάννη ὡς ἀπεσταλμένο ἀπὸ τὸ Θεό, ὡς προφήτη, ἀλλὰ δὲν παραδέχονταν τὸ σπουδαιότερο μέρος τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰωάννου, τὸ κήρυγμά του, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰωάννης μιλοῦσε μὲ ὕψιστο θαυμασμὸ καὶ σεβασμὸ γιὰ τὸν Ἰησοῦ, καὶ ἐκεῖνοι μιλοῦσαν μὲ πικρία καὶ περιφρόνησι, δὲν ἀνέφεραν κἂν τὸ ὄνομά του, ὅπως καὶ ἐμεῖς πολλὲς φορὲς δὲν ἀναφέρουμε τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ δὲν συμπαθοῦμε, ἀλλὰ λέμε «αὐτός», «ἐκεῖνος»... Καὶ ἐμεῖς μὲν δὲν ἀναφέρουμε τὰ ὀνόματα κοινῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου δὲν ἀνέφεραν τὸ ὄνομα *«τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα»*, τὸ ὄνομα τοῦ Θεανθρώπου. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἦταν ἀντιφατικοί. Διότι παραδέχονταν τὸ διδάσκαλό τους ὡς προφήτη, καὶ δὲν παραδέχονταν τὸν προφητευόμενο καὶ κηρυττόμενο ἀπ' αὐτόν. Καὶ ἐμεῖς πολλὲς φορὲς ἀποδεικνυόμεθα ἀντιφατικοί. Θαυμάζουμε ὡρισμένα πρόσωπα, διότι ἔχουν ἰσχυρὴ θέλησι καὶ εἶνε ἄτεγκτα καὶ ἀσυμβίβαστα μὲ τὸν κόσμο, ἀλλὰ καὶ κατηγοροῦμε αὐτὰ τὰ πρόσωπα ὡς πολὺ αὐστηρά, ὑπερβολικὰ καὶ τῶν ἄκρων. Τὰ κατηγοροῦμε δηλαδὴ γιὰ ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ γνωρίσματα τοῦ χαρακτῆρος των, γιὰ τὰ ὁποῖα διακρίνονται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ τὰ θαυμάζουμε ὡς ἐξαιρετικὰ καὶ σπάνια πρόσωπα.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἔδειξαν κατωτερότητα, διότι κυριάρχησε σ' αὐτοὺς τὸ πάθος τῆς ζηλοτυπίας ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου των καὶ ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του. Τὰ πάθη τῆς προσωποληψίας καὶ τῆς ζηλοτυπίας δὲν εἶνε μικρά. Ἡ μονοπώλησι τῆς τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ ὑπῆρξε πάντοτε πληγὴ γιὰ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, καὶ καταισχύνη γιὰ τοὺς λειτουργούς της καὶ τὰ μέλη της. Πλανώμεθα ἂν νομίζωμε, ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἄλλων σὲ χαρίσματα, κόπους καὶ ἐπιτυχίες εἶνε μειωτικὴ γιὰ μᾶς, ποὺ ἔχουμε λιγώτερα χαρίσματα, κόπους καὶ ἐπιτυχίες. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο διανέμει καὶ ἐνεργεῖ τὰ χαρίσματα *«ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται», ἰδιαιτέρως στὸν καθένα, ὅπως αὐτὸ θέλει.* Καὶ ὅποιος ζηλοτυπεῖ εἰς βάρος ἑνὸς μεγαλυτέρου χαρισματούχου ἔρχεται σ' ἀντί-

θεσι πρὸς τὴ θέλησι καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνῃ προσβάλλει τὸ Θεό. Ἐπίσης ὅποιος μεροληπτεῖ καὶ προσωποληπτεῖ, διαπράττει ἀδικία, σοβαρὴ ἀδικία, διότι ὑπερτιμᾷ τὸ κατώτερο καὶ ὑποτιμᾷ τὸ ἀνώτερο. Ἦταν στὶς σοβαρὲς ἀτέλειες τῶν πρώτων χριστιανῶν στὴν Κόρινθο, ὅτι *«εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ἐφυσιοῦτο κατὰ τοῦ ἑτέρου»*, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἕνας φούσκωνε ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ καύχησι ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς εἰς βάρος τοῦ ἄλλου (Α' Κορ. δ' 6).

Αὐτὲς οἱ ζηλοτυπίες, οἱ φυσιώσεις, οἱ μεροληψίες καὶ οἱ προσωποληψίες διαιροῦν τὴν Ἐκκλησία, ἐπιφέρουν φθορὰ καὶ ἀποδεικνύουν φρόνημα σαρκικό. Ὁ ἀπόστολος τονίζει πρὸς τοὺς Κορινθίους: *«Ἔτι σαρκικοί ἐστε. Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; Ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος δέ, ἐγὼ Ἀπολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;»* (Α' Κορ. γ' 2-4). Τοὺς Κορινθίους δηλαδὴ χριστιανούς, ποὺ ἐξύψωναν ὁ ἕνας τοῦτο τὸ διδάσκαλο καὶ ὁ ἄλλος τὸν ἄλλο διδάσκαλο, καὶ φιλονεικοῦσαν καὶ διαιροῦνταν, ὁ ἀπόστολος ἐλέγχει λέγοντας: Ἀκόμη εἶσθε σαρκικοὶ ἄνθρωποι, ὄχι πνευματικοί. Πράγματι, ἀφοῦ μεταξύ σας ὑπάρχουν ζηλοτυπία, φιλονεικία καὶ διαιρέσεις, δὲν εἶσθε σαρκικοί καὶ δὲν φέρεσθε σὰν κοινοὶ ἄνθρωποι, σὰν κοσμικοί; Πράγματι, ὅταν ὁ ἕνας λέγῃ, ἐγὼ εἶμαι τοῦ Παύλου, καὶ ὁ ἄλλος λέγῃ, ἐγὼ εἶμαι τοῦ Ἀπολλώ, δὲν εἶσθε σαρκικοί;

Ἐμεῖς, ἀγαπητοί, ἂν θέλωμε, ὄχι μόνο νὰ λεγώμεθα, ἀλλὰ καὶ νὰ εἴμεθα πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ ὄχι σαρκικοί, ἂς ἀφήσωμε τὶς ζηλοτυπίες, τὶς μεροληψίες καὶ τὶς προσωποληψίες, ἂς χαίρωμε καὶ ἂς δοξάζωμε τὸν Κύριο γιὰ κάθε ἄνθρωπο μὲ χαρίσματα, ἔργα καὶ ἐπιτυχίες, ἂς μὴ ὑπερτιμοῦμε κανένα, ἂς μὴ ὑποτιμοῦμε κανένα, ἀλλ' ἂς τιμοῦμε ὅλους ἀναλόγως μὲ τὴν ἀξία τους καὶ κατὰ λόγον δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης. Προπάντων δέ, ἀδελφοί, νὰ μὴ ἔχωμε προσωπολατρία. Διότι ἡ προσωπολατρία εἶνε εἰδωλολατρία. Καὶ Παῦλος ἂν εἶνε κανείς, θὰ τὸν τιμήσωμε, ἀλλὰ δὲν θὰ τὸν λατρεύσωμε. Ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος λέγει: *«Τίς οὖν ἐστι Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλώς, ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ Κύριος ἔδωκεν;»* (Α' Κορ. γ' 5). *Τί ἐπὶ τέλους εἶνε ὁ Παῦλος, καὶ τί εἶνε ὁ Ἀπολλώς, παρὰ ὑπηρέτες, διὰ τῶν ὁποίων ὡδηγηθήκατε στὴν πίστι, καὶ ὅπως ὁ Κύριος ἔδωσε στὸν καθένα;* Ἡ λατρεία ἀνήκει μόνο στὸ Θεό. Αὐτὸν μόνο πρέπει νὰ ὑπερυψώνωμε,

σ᾿ αὐτὸν μόνο νὰ παραδινώμεθα πλήρως, ἀπ᾿ αὐτὸν μόνο νὰ ἐξαρτώμεθα ὁλοκληρωτικῶς. Μία μόνο προσωπολατρία ἐπιτρέπεται, ἢ μᾶλλον ἐπιβάλλεται, ἡ λατρεία τῶν προσώπων τῆς Θεότητος, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στίχ. 27: ***«Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»***.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἐξεδήλωσαν ζηλοτυπία ἀπέναντι τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰησοῦ, ἐπειδὴ τὸ ρεῦμα τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸ διδάσκαλό τους τὸν Ἰωάννη στρεφόταν πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Καί, οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, κατηγόρησαν τὸ διδάσκαλό τους, διότι μὲ τὴ μαρτυρία του ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ ἔγινεν αἰτία νὰ στραφῇ τὸ ρεῦμα τοῦ λαοῦ πρὸς ἐκεῖνον. Στὴν κατηγορία τῶν μαθητῶν του ὁ Ἰωάννης ἀπάντησε: Δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ λάβῃ τίποτε, ἐὰν δὲν τοῦ ἔχῃ δοθῆ ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀπὸ τὸ Θεό. Γι᾿ αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ Ἰωάννου ὑπάρχουν βασικῶς δύο ἑρμηνεῖες. Κατὰ τὴ μία ἑρμηνεία ὁ Ἰωάννης ὁμιλεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του. Κατὰ τὴν ἄλλη ἑρμηνεία ὁμιλεῖ γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὡς ἄνθρωπο.

Κατὰ τὴν πρώτη ἑρμηνεία ὁ Ἰωάννης ἐννοεῖ: Δυσφορεῖτε, ὦ μαθηταί μου, διότι περιορίζεται ἡ δρᾶσι μου καὶ ἡ τιμή. Θέλετε νὰ εἶχα μεγαλύτερη δρᾶσι καὶ τιμή. Ἀλλ᾿ ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ τίποτε, ἐὰν δὲν τοῦ ἔχῃ δοθῆ ἀπ᾿ τὸ Θεό. Ἔχω τόση δρᾶσι καὶ τιμή, ὅση μοῦ δίνει ὁ Θεός. Μὲ τὴ δυσφορία σας γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς δράσεως καὶ τῆς τιμῆς μου, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνετε, ἔρχεσθε σ᾿ ἀντίθεσι πρὸς τὸ Θεό.

Κατὰ τὴ δεύτερη ἑρμηνεία ὁ Ἰωάννης ἐννοεῖ: Δυσφορεῖτε, ὦ μαθηταί μου, διότι ὅλοι πηγαίνουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Δυσφορεῖτε, διότι ὁ Ἰησοῦς λαμβάνει μεγαλύτερη τιμὴ καὶ δόξα. Ἀλλ᾿ ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ λάβῃ τίποτε, ἐὰν δὲν τοῦ ἔχῃ δοθῆ ἀπ᾿ τὸ Θεό. Ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος λαμβάνει μεγαλύτερη τιμὴ καὶ δόξα, διότι τοῦ ἔχει δοθῆ ἀπ᾿ τὸ Θεό. Ὁ Θεὸς στρέφει τὸ ρεῦμα τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Μὲ τὴ δυσφορία σας γιὰ τὴν αὔξησι τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Ἰησοῦ ἐπάνω στὸ λαό, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνετε, ἔρχεσθε σ᾿ ἀντίθεσι πρὸς τὸ Θεό.

Ἡ δεύτερη ἑρμηνεία φαίνεται σ᾿ ἐμᾶς καλλίτερη. Τὰ πλήθη πήγαιναν πρὸς τὸν Ἰησοῦ καὶ ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος λάμβανε περισσοτέρους μαθητὰς καὶ ὀπαδούς, διότι τοῦ εἶχαν δοθῆ ἀπ᾿ τὸ Θεό.

Ἀλλ᾿ ὑπάρχει καὶ τρίτη ἑρμηνεία, ἡ ὁποία συνδυάζει τὶς δύο

προηγούμενες. Κατ' αὐτὴ τὴν ἑρμηνεία ὁ Ἰωάννης ἐννοεῖ: Ὅ,τι λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος, δίνεται ἀπ' τὸ Θεό. Ἐγὼ λαμβάνω μικρότερη τιμὴ καὶ ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος λαμβάνει μεγαλύτερη τιμή, διότι ἔτσι δίνεται ἀπ' τὸ Θεό.

Στίχ. 28: ***«Αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον· οὐκ εἰμι ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου»***.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἐξέφρασαν παράπονο ἢ μᾶλλον κατηγόρησαν τὸ διδάσκαλό τους, διότι *«μεμαρτύρηκε»*, ἔδωσε μαρτυρία, γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Μὲ τὴ σειρά του τώρα ὁ Ἰωάννης ὑπενθυμίζει στοὺς μαθητάς του, ὅτι καὶ αὐτοὶ *«μαρτυροῦσι»*, δίνουν μαρτυρία, βεβαιώνουν, ὅτι αὐτὸς εἶπε, ***«Οὐκ εἰμι ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου»***. Τὸ ***«ὅτι»*** τῆς φράσεως ***«ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ»*** ἐδῶ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ *«εἶπε»* καὶ δὲν εἶνε εἰδικό. Καθὼς δὲ ὑποστηρίζουμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ παρόντος στίχου στὸ ἡμέτερο βιβλίο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1994, σελ. 125-126, ἐδῶ τὸ ***«ὅτι»*** σημαίνει *«ἁπλῶς»*.

Μεταφράζουμε τὸ λόγο τοῦ Προδρόμου: *«Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ἁπλῶς εἶμαι ἀπεσταλμένος πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνον»*.

Ὁ Ἰωάννης, θεόπνευστος ἄνδρας, ἀληθινὸς προφήτης, εἶχε συνείδησι τῶν μέτρων του καὶ τῶν μέτρων τοῦ Ἰησοῦ. Γνώριζε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Μεσσίας, αὐτὸς δὲ ἦταν ἁπλῶς ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ ὡς πρόδρομος τοῦ Μεσσία γιὰ νὰ ἑτοιμάσῃ τὸν δρόμο του. Πολλοὶ εἶχαν τὴ γνώμη, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός. Καὶ ἂν ἔλεγεν ὁ Ἰωάννης, «Ναί, ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας», ἕτοιμος ἦταν ὁ λαὸς νὰ τὸν ἁρπάξῃ καὶ νὰ τὸν ὑψώσῃ μέχρι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλὰ ταπεινὸς ἄνθρωπος ὁ Ἰωάννης, δὲν ἐκμεταλλεύτηκε τὴ γνώμη, ποὺ εἶχαν γιὰ τὸ πρόσωπό του πολλοί. Δὲν σφετερίστηκε ξένη δόξα, ἀλλ' ὡμολόγησε, ὅτι δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ Χριστός, ἀλλὰ πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ. Ὅσοι σφετερίζονται ξένη δόξα, εἶνε οἱ μεγαλύτεροι καὶ χειρότεροι κλέφτες. Ὁ Ἰωάννης εἶνε μέγας ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀρετῶν εἶχε σὲ βαθμὸ μεγάλο καὶ τὴ μεγάλη ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης, τὴ βασικώτερη ἀπ' ὅλες τὶς ἀρετές.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἄκουσαν τὴν ὁμολογία τοῦ διδασκάλου τους γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ καὶ μαρτυροῦσαν καὶ βεβαίωναν τὴν ὁμολογία. Ἐν τούτοις δὲν

ἐγκολπώθηκαν τὴν ἀλήθεια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Χριστός, ἐνῷ ὁ διδάσκαλός τους ἦταν πρόδρομός του. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ὁμολογία τοῦ διδασκάλου τους, ἔκαναν τὸν ἀνώτερο κατώτερο, καὶ τὸν κατώτερο ἀνώτερο.

Πολλὲς φορὲς ἀπὸ συναισθηματισμὸ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀντιστρέφουμε τὴν ἱεραρχία τῶν ἀξιῶν· κατώτερα πρόσωπα καὶ πράγματα ὑπερτιμοῦμε, καὶ ἀνώτερα πρόσωπα καὶ πράγματα ὑποτιμοῦμε. Μερικὲς φορὲς φθάνουμε στὸ σημεῖο νὰ μεγιστοποιοῦμε μετριότητες καὶ ἀσημαντότητες, καὶ νὰ περιφρονοῦμε ἐξαιρετικὲς ἀξίες. Αὐτὸ εἶνε μεγάλη ἀδικία. Οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἔκαναν τὴ μεγίστη ἀδικία, διότι ὑποτίμησαν τὸν ἴδιο τὸ Μεσσία καὶ Θεό! Ὑπενθυμίζοντας ὁ Πρόδρομος στοὺς μαθητάς του, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι βεβαίωναν τὴν ὁμολογία του γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε σ' αὐτούς: Ἀφοῦ μὲ παραδέχεσθε ὡς διδάσκαλο, γιατί δὲν παραδέχεσθε τὸ λόγο μου; Γιατί δὲν παραδέχεσθε τὸ σπουδαιότερο μέρος τῆς διδασκαλίας μου, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Χριστός, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι ἁπλῶς ὁ πρόδρομός του; Εἶσθε ἀντιφατικοί.

Καὶ ἐμεῖς πολλὲς φορὲς ἀποδεικνυόμεθα ἀντιφατικοὶ καὶ ἀσυνεπεῖς, διότι τὰ πάθη μας ἀντιστρατεύονται στοὺς λόγους καὶ στὴ λογική μας. Ἀλλιῶς φρονοῦμε καὶ ὁμιλοῦμε, καὶ ἀλλιῶς συμπεριφερόμεθα. Φρονοῦμε π.χ. καὶ ὁμολογοῦμε, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πάνσοφος καὶ τέλειος, καὶ ἐν τούτοις μερικὲς φορὲς κρίνουμε ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν μᾶς εἶνε εὐχάριστες, καὶ λέμε: «Γιατί ὁ Θεὸς ἔκανε αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα; Γιατί ἔδωσε αὐτὴ ἢ ἐκείνη τὴ δοκιμασία;». Οἱ ἀσεβεῖς πολλὲς φορὲς φθάνουν στὴν αὐθάδεια νὰ λένε, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔκανε καλὰ τὰ πράγματα, δὲν κυβερνᾷ καλὰ τὸν κόσμο. Μεγάλη ἡ ἀντιφατικότης τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. Μὲ τὴν ἔννοια τοῦ Θεοῦ συνυπάρχει ἡ ἔννοια τῆς τελειότητος. Καὶ ἀφοῦ οἱ ἀσεβεῖς ὁμιλοῦν γιὰ Θεό, ἀφοῦ δέχονται τὴν ὕπαρξι Θεοῦ, ἔπρεπε νὰ δέχωνται καὶ τὴν τελειότητά του. Λογικὸ ὂν ὁ ἄνθρωπος, καὶ συγχρόνως παράλογο! Ἀλλόκοτο ὂν ὁ ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ὁ ἀσεβής.

Στίχ. 29: ***«Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. Αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται».***

Μεταφράζουμε: *«Ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει τὴ νύμφη, εἶνε νυμφίος. Ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ὁποῖος παραστέκεται καὶ τὸν ἀκούει, πολὺ*

χαίρει γιὰ τὴ φωνὴ τοῦ νυμφίου. Αὐτὴ δὲ ἡ χαρά μου ἔχει ὁλοκληρωθῆ».

Ἐδῶ ὁ Ἰωάννης ὀνομάζει τὸ Χριστὸ νυμφίο. Τὸ «*Χριστὸς*» σημαίνει τὸν Ἰησοῦ ὡς ἄνθρωπο, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔχρισε, χειροτόνησε τρόπον τινά, γιὰ νὰ ἐκτελέση ἀποστολή. Τὸ «***νυμφίος***» ἔχει μεγαλύτερη ἔννοια ἀπὸ τὸ «*Χριστός*», πολὺ μεγαλύτερη. Σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός. Χριστοὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὀνομάζονται καὶ οἱ ἄλλοι ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλοι γενικῶς οἱ πιστοὶ (Α' Παραλ. ιστ' 22), ἂν καὶ βεβαίως ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἁπλῶς χριστός, ἀλλ' ὁ Χ ρ ι σ τ ό ς, ὁ κατ' ἐξοχὴν χριστός, ὁ χριστὸς μὲ μοναδικὴ ἔννοια. Ἀλλ' ἐνῷ χριστοὶ ὀνομάζονται πολλοί, κανεὶς ἀπ' αὐτούς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, δὲν ὀνομάζεται νυμφίος, νυμφίος, ἐννοεῖται, τῶν ψυχῶν.

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη πολλὲς φορὲς ἡ σχέσι τοῦ Γιαχβὲ Θεοῦ μὲ τὴ Συναγωγή, τὸν Ἰσραηλιτικὸ δηλαδὴ λαό, παρίσταται μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ γάμου. Ὁ Γιαχβὲ Θεὸς εἶνε ὁ ζηλότυπος σύζυγος τῆς Συναγωγῆς καὶ δὲν ἀνέχεται ἀντεραστή. Κάθε ἀποστασία τῆς Συναγωγῆς ἀπὸ τὸ Γιαχβὲ Θεὸ καὶ προσκόλλησι σὲ ἄλλους θεοὺς ἢ κυρίους παρίσταται ὡς ἀθέτησι τῆς συζυγικῆς πίστεως καὶ ἐλέγχεται μὲ τολμηρὲς ἐκφράσεις, ὡς πορνεία καὶ μοιχεία (Ἐξόδ. λδ' 14-17· Λευϊτ. κ' 5-6· Ἱερ. γ' 1-9). Στὸ Δευτ. λα' 16 ὁ Θεὸς προλέγει, ὅτι μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Μωυσῆ «*ὁ λαὸς ἐκπορνεύσει ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων*». Κατὰ τὸν Ὡσηέ, κεφάλαια 1-4, ὁ Θεὸς παραμένει πιστὸς σύζυγος στὴ Συναγωγὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐνῷ ἡ Συναγωγὴ ἀθετεῖ τὴ συζυγικὴ πίστι, καὶ γι' αὐτὸ ἐλέγχεται μὲ τολμηρὲς ἐκφράσεις. Παράδοξος καὶ περίφημος εἶνε ὁ συμβολικὸς γάμος τοῦ προφήτου Ὡσηὲ μὲ τὴ μοιχαλίδα γυναῖκα κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Λέγει ὁ προφήτης: «*Εἶπε Κύριος πρός με· ἔτι πορεύθητι καὶ ἀγάπησον γυναῖκα ἀγαπῶσαν πονηρὰ καὶ μοιχαλίδα, καθὼς ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ αὐτοὶ ἀποβλέπουσιν ἐπὶ θεοὺς ἀλλοτρίους*» (Ὡσ. γ' 1). Ὁ Θεὸς δηλαδὴ εἶπε στὸν προφήτη: *Ἀκόμη πήγαινε καὶ ἀγάπησε γυναῖκα πονηρὴ καὶ μοιχαλίδα, ὅπως ὁ Θεὸς ἀγαπᾶ τοὺς Ἰσραηλῖτες, ἐνῷ αὐτοὶ ἐρωτοτροποῦν μὲ ξένους θεούς*. Στὸ Ἠσ. α' 21 ἐκφράζεται ἡ ἔκπληξι, «*πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών*». Ὡς συζυγικὴ ἀπιστία ἐμφανίζεται ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὸ Γιαχβὲ καὶ στὸν προφήτη Ἰεζεκιήλ, ὅπου ἀπαντοῦν οἱ τολμηρότερες περιγραφὲς τῆς πνευματικῆς ἐκπορνεύσεως (κεφ. 16 καὶ 23).

Στοὺς προφῆτες ἀπαντᾷ καὶ ἡ παρήγορη βεβαίωσι γιὰ εὐτυχεῖς σχέσεις μεταξὺ Θεοῦ καὶ λαοῦ κατὰ τὴ μεσσιακὴ ἐποχή. Οἱ εὐτυχεῖς σχέσεις παρίστανται μὲ τὴν εἰκόνα τῆς μνηστείας καὶ τοῦ γάμου. Στὸ Ὡσ. β' 18 ὁ Γιαχβὲ Θεὸς λέγει γιὰ τὸν Ἰσραήλ: «*Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καλέσει με, ὁ ἀνήρ μου*». Κατὰ τὴ μεσσιακὴ δηλαδὴ ἐποχὴ ὁ Ἰσραὴλ θὰ μὲ ὀνομάσῃ «*ὁ ἄνδρας μου, ὁ σύζυγός μου*». Ἐπίσης στὸ Ὡσ. β' 21-22 ὁ Θεὸς λέγει πρὸς τὸν Ἰσραήλ: «*Καὶ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐν κρίματι καὶ ἐν ἐλέει καὶ ἐν οἰκτιρμοῖς, καὶ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ ἐν πίστει, καὶ ἐπιγνώσῃ τὸν Κύριον*». *Θὰ σὲ μνηστευθῶ γιὰ πάντα μὲ ἀγαθότητα καὶ καλωσύνη καὶ ἔλεος καὶ οἰκτιρμούς. Ναί, θὰ σὲ μνηστευθῶ μὲ φιλανθρωπία, καὶ θὰ γνωρίσῃς τὸν Κύριο.* Ἐπίσης στὸ Ἠσ. νδ' 4-8 ὁ Γιαχβὲ ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Ἐκκλησία τῶν ἐθνικῶν, ἡ ὁποία ἀντιθέτως πρὸς τὴ Συναγωγὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν στὸ στίχ. 1 χαρακτηρίζεται ὡς «*στεῖρα*», «*οὐ τίκτουσα*» καὶ «*ἔρημος*» (ἐνν. τοῦ ἀνδρός), καὶ κατὰ τοὺς Ο' λέγει πρὸς αὐτήν: «*Μὴ φοβοῦ, ὅτι κατῃσχύνθης, μηδὲ ἐντραπῇς, ὅτι ὠνειδίσθης· ὅτι αἰσχύνην αἰώνιον ἐπιλήσῃ καὶ ὄνειδος τῆς χηρείας σου οὐ μὴ μνησθήσῃ ἔτι. Ὅτι Κύριος ὁ ποιῶν σε, Κύριος σαβαώθ ὄνομα αὐτῷ· καί ὁ ῥυσάμενός σε αὐτὸς Θεὸς Ἰσραήλ, πάσῃ τῇ γῇ κληθήσεται. Οὐχ ὡς γυναῖκα καταλελειμμένην καὶ ὀλιγόψυχον κέκληκέ σε Κύριος, οὐδ' ὡς γυναῖκα ἐκ νεότητος μεμισημένην, εἶπεν ὁ Θεός σου· χρόνον μικρὸν κατέλιπόν σε καὶ μετ' ἐλέους μεγάλου ἐλεήσω σε, ἐν θυμῷ μικρῷ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ σοῦ καὶ ἐν ἐλέει αἰωνίῳ ἐλεήσω σε, εἶπεν ὁ ῥυσάμενός σε Κύριος*». Παραθέτουμε τὴν περικοπὴ καὶ κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο: «*Μὴ φοβοῦ, διότι δὲν θὰ καταισχυνθῇς· μηδὲ ἐντρέπου, διότι δὲν θὰ ἐξουθενωθῇς· διότι θὰ λησμονήσῃς τὴν ἐντροπὴν τῆς νεότητός σου καὶ δὲν θὰ ἐνθυμηθῇς πλέον τὸ ὄνειδος τῆς χηρείας σου, διότι ὁ ἀνήρ σου* (ὁ σύζυγός σου) *εἶνε ὁ Δημιουργός σου· τὸ ὄνομά του εἶνε ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων· καὶ ὁ Λυτρωτής σου εἶνε ὁ Ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ· αὐτὸς θὰ ὀνομασθῇ, ὁ Θεὸς πάσης τῆς γῆς. Διότι ὁ Κύριος σὲ ἐκάλεσεν ὡς γυναῖκα ἐγκαταλελειμμένην καὶ τεθλιμμένην τὸ πνεῦμα, καὶ γυναῖκα νεότητος ἀποβεβλημένην, λέγει ὁ Θεός σου. Σὲ ἐγκατέλιπον δι' ὀλίγον καιρόν· πλὴν μὲ ἔλεος μέγα θὰ σὲ περισυνάξω. Ἐν θυμῷ μικρῷ ἔκρυψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ σοῦ διὰ μίαν στιγμήν· μὲ ἔλεος ὅμως αἰώνιον θὰ σὲ ἐλεήσω, λέγει ὁ Κύριος ὁ Λυτρωτής σου*».

Συμφώνως πρὸς αὐτὰ καὶ ἄλλα χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ Γιαχβὲ Θεὸς εἶνε *«ὁ ἀνήρ»*, ὁ νυμφίος δηλαδὴ ἢ σύζυγος τῆς Συναγωγῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὑπόσχεται δὲ νὰ γίνῃ καὶ *«ὁ ἀνήρ»*, ὁ νυμφίος, γενικῶς τῆς ἀνθρωπότητος, Ἰσραηλιτῶν καὶ ἐθνικῶν, κατὰ τὴ μεσσιακὴ ἐποχή.

Ἀλλ' ἐνῷ κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ νυμφίος εἶνε ὁ Γιαχβὲ Θεός, στὴν Καινὴ Διαθήκη ὡς νυμφίος παρουσιάζεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὄχι δὲ σὲ ὀλίγα, ἀλλὰ σὲ πολλὰ μέρη τῆς Καινῆς Διαθήκης ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παρουσιάζεται ὡς νυμφίος.

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς παρουσιάζει τὸν ἑαυτό του ὡς νυμφίο στὶς παραβολὲς τῶν γάμων τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως (Ματθ. κβ' 1 ἑξ.) καὶ τῶν δέκα παρθένων (Ματθ. κε' 1 ἑξ.). Ὅπως εἶνε γνωστό, ἀπὸ τὴν παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων εἶνε ἐμπνευσμένοι ὡραιότατοι ὕμνοι τῆς ἀκολουθίας τοῦ Νυμφίου τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. *«Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ»*, λέγει ὁ Ἰησοῦς στὴν παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων (Ματθ. κε' 6). Καὶ ἡ Ἐκκλησία στὴν ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου ψάλλει: *«Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς καὶ μακάριος ὁ δοῦλος ὃν εὑρήσει γρηγοροῦντα· ἀνάξιος δὲ πάλιν ὃν εὑρήσει ῥαθυμοῦντα. Βλέπε οὖν, ψυχή μου, μὴ τῷ ὕπνῳ κατενεχθῇς, ἵνα μὴ τῷ θανάτῳ παραδοθῇς, καὶ τῆς βασιλείας ἔξω κλεισθῇς...»*. Ἐπίσης ὁ Χριστὸς παρουσίασε τὸν ἑαυτό του ὡς νυμφίο στὴν ἀπάντησί του πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου, ποὺ τὸν ρώτησαν, γιατί οἱ δικοί του μαθηταὶ δὲν νήστευαν: *«Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον (χρόνον) μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν»* (Ματθ. θ' 15). Ἀπολογούμενος δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς γιὰ τοὺς δικούς του μαθητὰς εἶπε στοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου: Γάμος τελεῖται, γάμος πνευματικός. Οἱ ψυχὲς ἑνώνονται μυστικῶς μὲ μένα τὸ νυμφίο. Ὁ γάμος εἶνε ὑπόθεσι χαρᾶς, ἐνῷ ἡ νηστεία εἶνε ὑπόθεσι πένθους. Καὶ πῶς εἶνε δυνατό, λοιπόν, νὰ νηστεύουν οἱ προσκεκλημένοι στὴ χαρὰ τοῦ γάμου, ἐφ' ὅσον χρόνον εἶνε μαζί τους ὁ νυμφίος καὶ διαρκεῖ ἡ χαρὰ τοῦ γάμου; Θὰ ἔλθουν ὅμως ἡμέρες, ποὺ θὰ ἀποσπασθῇ ὁ νυμφίος ἀπ' αὐτούς, γιὰ νὰ ὑψωθῇ στὸ σταυρό, καὶ τότε θὰ νηστεύσουν.

Ὡς νυμφίο παρουσιάζει τὸ Χριστὸ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Στὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολή, ε' 22-23, τὸ δεσμὸ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς στὸ γάμο ὁ ἀπόστολος παραβάλλει πρὸς τὸ *«μέγα μυ-*

στήριον» τῆς ἑνώσεως Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας. Ὁ Χριστὸς εἶνε κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ ἄνδρας εἶνε κεφαλὴ τῆς γυναίκας. Οἱ δὲ ἄνδρες ὀφείλουν νὰ ἀγαποῦν τὶς γυναῖκες τους, ὅπως καὶ *«ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν»* (στίχ. 25-27). Ἀγάπησε δηλαδὴ *ὁ Χριστὸς τὴν Ἐκκλησία καὶ θυσιάστηκε γι' αὐτή, γιὰ νὰ τὴν καθαρίσῃ καὶ ἁγιάσῃ μὲ τὸ βάπτισμα, γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν Ἐκκλησία ὡς λαμπρὴ νύμφη στὸν ἑαυτό του,* ὄχι σὲ ἄλλον. Στὸ γάμο ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα γίνονται ἕνα σῶμα. Καὶ στὴν πνευματικὴ ἕνωσι Χριστὸς καὶ Ἐκκλησία γίνονται ἐπίσης ἕνα μυστικὸ σῶμα. Γι' αὐτὸ στὸ Α' Κορ. στ' 15 ὁ ἀπόστολος βεβαιώνει, ὅτι τὰ σώματα τῶν πιστῶν εἶνε μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐρωτᾷ μὲ κάποια φρίκη: *«Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη;». Θὰ πάρω λοιπὸν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ τὰ κάνω μέλη πόρνης; «Μὴ γένοιτο!»*, λέγει στὴ συνέχεια ὁ ἀπόστολος. Στὸ Β' Κορ. ια' 2 λέγει ἐπίσης: *«Ζηλῶ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ»*. Ἡ ἔννοια τοῦ ἀποστολικοῦ αὐτοῦ λόγου εἶνε: Σᾶς ἀγαπῶ ζηλοτύπως μὲ θεία ζηλοτυπία. Καὶ σᾶς ζηλοτυπῶ, ὄχι γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἀλλὰ γιὰ τὸ Χριστό. Διότι ὡς πνευματικὸς πατέρας σᾶς μνήστευσα μὲ ἕνα ἄνδρα, τὸ Χριστό, γιὰ νὰ σᾶς παρουσιάσω κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου ὡς ἁγνὴ παρθένο στὸ νυμφίο Χριστό. Ἡ φράσι *«ἑνὶ ἀνδρί»*, μὲ ἔμφασι στὸ *«ἑνί»*, ἔχει σπουδαιοτάτη σημασία. Σημαίνει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἕνα καὶ μοναδικὸ ἄνδρα ἢ *σύζυγο*, τὸ Χριστό, κάθε δὲ σκέψι γιὰ ἄλλο ἄνδρα ἢ *σύζυγο* ἀποκλείεται.

Ὡς νυμφίο παρουσιάζει τὸ Χριστὸ καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης στὸ βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως. Στὸ ιθ' 6-7 ὁ Ἰωάννης ἀκούει τὸν οὐράνιο κόσμο νὰ ἐκσπᾷ σὲ δοξολογία: *«Ἀλληλούια· ὅτι ἐβασίλευσε Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ. Χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ Ἀρνίου καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν»*. Στὸ χωρίο τοῦτο πρόκειται γιὰ τὴν τελεία στὸ μέλλον ἕνωσι τοῦ Ἀρνίου μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ἐπίσης στὸ κα' 2 ὁ Ἰωάννης λέγει: *«Καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς»*.

Ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ

εἶνε στολισμένη ὡς νύμφη γιὰ τὸν ἄνδρα της, εἶνε ἡ Ἐκκλησία, ὁ δὲ ἄνδρας της εἶνε ὁ Χριστός. Ὡς νυμφίος ὁ Χριστὸς παρουσιάζεται καὶ στὸ κβ' 17 τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅπου *«τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη»* λέγουν πρὸς τὸν ἀναμενόμενο καὶ ἐνδόξως ἐρχόμενο Κύριο Ἰησοῦ: *«Ἔρχου!»*.

Ἀλλὰ πρὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ ὡς νυμφίο στὴν Καινὴ Διαθήκη παρουσιάζει τὸ Χριστὸ ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης στὸν ἐξεταζόμενο στίχο Ἰωάν. γ' 29, ***«ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν...»***.

Κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ νυμφίος τῶν ψυχῶν εἶνε ὁ Γιαχβὲ Θεός. Κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ νυμφίος τῶν ψυχῶν εἶνε ὁ Χριστός. Τὸ συμπέρασμα συνάγεται εὐκόλως καὶ ἀβιάστως: Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Γιαχβὲ Θεός.

Ὡς νυμφίος ὁ Χριστὸς καὶ συγχρόνως ὡς Θεὸς καὶ βασιλεὺς αἰώνιος παρουσιάζεται ἤδη στὴν Παλαιὰ Διαθήκη στὸν Ψαλμὸ μδ', ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν μαρτυρία τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, α' 8-9, εἶνε μεσσιακός. Ἄξιο μάλιστα παρατηρήσεως, ὅτι στὸν Ψαλμὸ τοῦτο *«ἡ βασίλισσα»*, ἡ νύμφη τοῦ βασιλέως Θεοῦ, παραδόξως ἐμφανίζεται καὶ ὡς *«θυγάτηρ τοῦ βασιλέως»*, στίχ. 14. Πῶς ἐξηγεῖται τοῦτο τὸ παράδοξο; Ἰδοὺ! Ὁ Χριστὸς ὡς νυμφίος ἔχει τὴν Ἐκκλησία νύμφη-σύζυγο, καὶ ὡς Θεὸς ἔχει τὴν Ἐκκλησία θυγατέρα.

Ἐπίσης τὸ Ἆσμα τῶν ᾀσμάτων, ποὺ κατὰ γράμμα περιγράφει τὴν ἐρωτικὴ ἀγάπη μεταξὺ τοῦ βασιλέως Σολωμῶντος καὶ τῆς Σουλαμίτιδος καὶ πρὸς τὸν Ψαλμὸ μδ' ἔχει σχέσι μεγαλογραφίας πρὸς μικρογραφία, ἀλληγορικῶς σημαίνει τὴ σχέσι μεταξὺ Γιαχβὲ καὶ Συναγωγῆς, ἢ μᾶλλον Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ μάλιστα τὸ Ἆσμα τῶν ᾀσμάτων διακόπτεται ἀποτόμως, διότι ὁ ἀδελφιδὸς μὲ τὴν προτροπὴ τῆς νύμφης φεύγει στὰ ὄρη, ὅπως ἡ δορκάς, χωρὶς τὰ ἀγαπώμενα πρόσωπα νὰ ἔχουν φθάσει σὲ τελεία ἕνωσι, δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι στὸ βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅπου ὁ οὐράνιος κόσμος καλεῖται νὰ χαρῇ καὶ νὰ δοξάσῃ τὸ Θεό, *«ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ Ἀρνίου»* (ιθ' 7), διότι ἔφθασε ὁ καιρὸς τῆς τελείας ἑνώσεως τοῦ νυμφίου μὲ τὴ νύμφη, ἔχουμε τὴ συνέχεια τοῦ Ἄσματος τῶν ᾀσμάτων. Πρὸς τὸ *«φύγε»* τοῦ Ἄσματος τῶν ᾀσμάτων (η' 14) ἀντιστοιχεῖ τὸ *«ἔρχου»* τῆς Ἀποκαλύψεως (κβ' 17, 20).

Στὸν ἐξεταζόμενο στίχο Ἰωάν. γ' 29 ὁ λόγος τοῦ προδρόμου

καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου γιὰ τὸ Χριστὸ ὡς νυμφίο εἶνε ἀπὸ τοὺς ὡραιοτέρους καὶ συγκινητικωτέρους λόγους τῆς Καινῆς Διαθήκης. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἔδειξαν ζηλοτυπία καὶ δυσφορία ἐξ αἰτίας τῆς συρροῆς τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Εἶπαν: *«Πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν»* (στίχ. 26). Ὅλοι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν. Ὁ Ἰωάννης μὲ τὸ λόγο του, ***«ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν»***, ἔδειξε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε νυμφίος, ὁ νυμφίος τῶν ψυχῶν, καὶ ἦταν φυσικὸ νὰ πηγαίνουν τὰ πλήθη πρὸς αὐτόν. Τὴ νύμφη δικαιοῦται ὁ νυμφίος. Καὶ τὴ νύμφη ἀνθρωπότητα δικαιοῦται ὁ νυμφίος Θεός, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἀνθρωπότης πρέπει νὰ πηγαίνῃ πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ νὰ ἑνώνεται πνευματικῶς μαζί του.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ νυμφίος. Καὶ ὁ Ἰωάννης εἶνε ὁ φίλος τοῦ νυμφίου. ***«Ὁ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου»***. Ὁ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ παράνυμφος καὶ νυμφαγωγός, ποὺ μεσολάβησε γιὰ τὸ συνοικέσιο, καὶ κατὰ τὸ γάμο στέκεται πλησίον τοῦ νυμφίου καὶ τὸν ἀκούει, χαίρει μὲ χαρὰ μεγάλη γιὰ τὴ φωνή, μὲ τὴν ὁποία ὁ νυμφίος ἐκδηλώνει τὴν ἀγάπη του πρὸς τὴ νύμφη καὶ τὴν εὐχαρίστησί του γιὰ τὸ εὐτυχὲς γεγονὸς τοῦ γάμου. Ἔτσι καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ φίλος τοῦ νυμφίου Χριστοῦ. Εἶνε παράνυμφος καὶ νυμφαγωγός. Ὁδηγεῖ ὡς νύμφη τὸ λαὸ στὸ νυμφίο Χριστὸ καὶ τὸν συνδέει μαζί του. Πνευματικὸς γάμος τελεῖται, πνευματικὴ ἕνωσι συντελεῖται. Καὶ ὁ Ἰωάννης, ποὺ συντελεῖ στὸν πνευματικὸ γάμο, ἀκούει τὴ γλυκειὰ φωνὴ τοῦ νυμφίου Χριστοῦ, ἀκούει τὴ θεία διδασκαλία του, καὶ χαίρει μὲ χαρὰ μεγάλη, ἀγάλλεται καὶ σκιρτᾷ. Ὦ θείας, ὦ φίλης, ὦ γλυκυτάτης σου φωνῆς, νυμφίε τῶν ψυχῶν Χριστέ! ***«Αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται»***, λέγει ὁ Ἰωάννης. Τὸ ὅτι ὁ Ἰωάννης κήρυξε τὸ Χριστὸ προτοῦ ἐμφανισθῇ, τὸν κήρυξε ὅταν ἐμφανίστηκε, καὶ ὡδήγησε τὸ λαὸ πρὸς αὐτόν, αὐτὴ ἦταν ἡ μεγάλη καὶ ἀνεκλάλητη χαρά του. Ἡ σύνδεσι τοῦ λαοῦ μὲ τὸ Χριστό, ἡ τέλεσι τοῦ πνευματικοῦ γάμου, ἦταν τὸ ἀποκορύφωμα τῆς χαρᾶς τοῦ Ἰωάννου. Ὁ γάμος εἶνε ὑπόθεσι χαρᾶς ὄχι μόνο γιὰ τὸ νυμφίο καὶ τὴ νύμφη, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς οἰκείους, συγγενεῖς καὶ φίλους των. Ὁ δὲ γάμος τοῦ νυμφίου Χριστοῦ μὲ τὴ νύμφη Ἐκκλησία εἶνε ὑπόθεσι ὑψίστης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως γιὰ τοὺς φίλους τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τί παράδοξο πρᾶγμα! Γιὰ τὸν πνευματικὸ γάμο τοῦ νυμφίου Χριστοῦ ὁ μὲν Ἰωάννης αἰσθάνθηκε ὑψίστη χαρά, οἱ δὲ μαθηταί του μεγίστη λύπη! Πόσο λίγο πολλὲς

φορὲς οἱ μαθηταὶ συμμερίζονται τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ φρονήματα τῶν διδασκάλων των!...

Ὁ Ἰωάννης ἦταν φίλος τοῦ νυμφίου τῶν ψυχῶν καὶ νυμφαγωγός. Ὡδηγοῦσε τὶς ψυχὲς καὶ τὶς συνέδεε μὲ τὸ Χριστό. Ὁ Ἰωάννης δὲν ἔπαιρνε τὴ θέσι τοῦ νυμφίου Χριστοῦ, δὲν συνέδεε τὶς ψυχὲς μὲ τὸ πρόσωπό του κατὰ τρόπο προσωπολατρικό, δὲν ἐπιζητοῦσε τιμὴ καὶ δόξα ἀπὸ τὶς ψυχές, δὲν σφετεριζόταν τὴν τιμὴ καὶ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ. Ἀντιθέτως ἔκανε τὸ πᾶν, γιὰ νὰ τιμᾶται καὶ νὰ δοξάζεται ὁ Ἰησοῦς ὡς νυμφίος καὶ Θεός.

Ἀλλὰ πολλοὶ δυστυχῶς κληρικοὶ τῆς Ἐκκλησίας δὲν μιμοῦνται τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωάννου. Ἀντὶ νὰ εἶνε φίλοι τοῦ νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ νυμφαγωγοί, ποὺ νὰ ὁδηγοῦν καὶ νὰ συνδέουν τὶς ψυχὲς μὲ τὸ νυμφίο Χριστό, αὐτοὶ γίνονται νυμφίοι, δένουν τὶς ψυχὲς μὲ τὰ πρόσωπά τους κατὰ τρόπο προσωπολατρικό. Δὲν ἐπιδιώκουν τόσο τὴν τιμὴ καὶ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ, ὅσον ἐπιδιώκουν τὴν ἰδική τους τιμὴ καὶ δόξα. Καὶ δὲν τοὺς πειράζει τόσο, ἂν περιφρονῆται καὶ προσβάλλεται ὁ Χριστός, ὅσο τοὺς πειράζει, ἂν περιφρονοῦνται καὶ προσβάλλωνται αὐτοί. Ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ τὰ πνευματικά τους τέκνα ἀπαιτοῦν πλήρη καὶ ἀπόλυτη ὑπακοή. Καὶ δὲν δυσαρεστοῦνται τόσο, ἂν κανεὶς κάνῃ χίλιες φορὲς ἀνυπακοὴ στὸ θέλημα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσο δυσαρεστοῦνται ἂν κάνῃ, ἔστω καὶ μία φορά, ἀνυπακοὴ στὸ ἰδικό τους θέλημα. Ὄντως πολλοί, ἀντὶ νὰ εἶνε φίλοι τοῦ νυμφίου Χριστοῦ, *«τοῦ ὡραίου κάλλει παρὰ πάντας βροτούς»*, καὶ νυμφαγωγοί, αὐτοὶ γίνονται νυμφίοι τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ γιὰ τὴ μεγάλη αὐτὴ ἀσέβεια, τὴν προσωπολατρία, ποὺ εἶνε εἰδωλολατρία, δὲν φταῖνε μόνο οἱ φιλόδοξοι καὶ κενόδοξοι αὐτοὶ κληρικοί. Φταῖνε καὶ ὅσοι ὑποθάλπουν καὶ ἐνισχύουν τὶς προσωπολατρικὲς τάσεις αὐτῶν τῶν κληρικῶν.

Ἐμεῖς, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες, νὰ μὴ ὑποθάλπωμε καὶ ἐνισχύωμε τέτοιες τάσεις, ἀλλὰ ν' ἀγαποῦμε καὶ νὰ τιμοῦμε τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀκενοδόξους σὰν τὸν Ἰωάννη κληρικοὺς ὡς φίλους τοῦ νυμφίου Χριστοῦ καὶ νυμφαγωγούς, ποὺ ὁδηγοῦν ψυχὲς σ' Ἐκεῖνον. Ὑπεράνω δὲ πάντων ν' ἀγαποῦμε καὶ νὰ τιμοῦμε τὸ Χριστὸ ὡς νυμφίο τῶν ψυχῶν μας καὶ Θεό, ποὺ ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ θυσιάστηκε γιὰ μᾶς. *«Ἥλοις προσηλώθη ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας»! Μὲ καρφιὰ καρφώθηκε ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας!* Κάθε ἀνθρώπινος νυμφίος ἀπὸ τὴν νύμφη του ἀπολαμβάνει ἡδονή. Ὁ Θεὸς νυμφίος ἀπέλαβεν ὀδύνη! Γιὰ νὰ εἶνε ἡ χαρὰ καὶ ἡ δόξα τοῦ

πνευματικοῦ γάμου μεγαλύτερη, *«τὸν Νυμφίον, ἀδελφοί, ἀγαπήσωμεν, τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν εὐτρεπίσωμεν»*.

Στίχ. 30: **«Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι»**.

Στὸν παρόντα στίχο ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης λέγει στοὺς μαθητάς του, ποὺ φλέγονταν ἀπὸ ζηλοτυπία ἐξ αἰτίας τῆς προόδου τοῦ Ἰησοῦ: *Ἐκεῖνος*, ὁ Ἰησοῦς, *εἶνε πρέπον νὰ αὐξάνῃ, ἐγὼ δὲ νὰ ἐλαττώνωμαι*. Ἐκεῖνος, μὲ ἄλλα λόγια, εἶνε ἄξιο καὶ δίκαιο νὰ προβάλλεται, νὰ προοδεύῃ στὸ ἔργο του, νὰ ὑψώνεται καὶ νὰ δοξάζεται, ἐγὼ δὲ νὰ μειώνωμαι καὶ νὰ ἀπέρχωμαι στὴ σκιά. Πρὸς ἐκεῖνον εἶνε ἄξιο καὶ δίκαιο νὰ πηγαίνουν ὅλοι, καὶ σὲ μένα νὰ μὴ μείνῃ κανείς. Ἡ πλήρης ἐπιτυχία τοῦ ἔργου μου εἶνε νὰ ἀπέλθουν ὅλοι ἀπὸ μένα καὶ νὰ προσέλθουν ὅλοι στὸ Χριστό, νὰ ἀφήσουν ἐμένα τὸ νυμφαγωγὸ καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὸ νυμφίο τῶν ψυχῶν των.

Πόσο ταπεινὴ ψυχὴ ὁ Ἰωάννης! Πόσο βαθειὰ εἶχε κατανοήσει τὴν ἀποστολή του! Ὅπως ὁ Ἰωάννης, ἔτσι καὶ κάθε κήρυκας τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἱερὴ ἀποστολή του. Νὰ ἐργάζεται ὄχι γιὰ τὴ δική του δόξα, ἀλλὰ γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ. Νὰ προβάλλῃ τὸ Χριστό, καὶ αὐτὸς νὰ ἀποσύρεται στὴ σκιά. Διότι ὁ Χριστὸς ἔχει ἀπόλυτη ὕπαρξι, ἐνῷ αὐτὸς ἔχει σκιώδη ὕπαρξι. Ἐπίσης ὁ κήρυκας τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πρέπει ν' ἀναγνωρίζῃ τὴν ὑπεροχὴ ἄλλων κηρύκων τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐργατῶν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ χαίρῃ γιὰ τὶς ἐπιτυχίες καὶ τὴν πρόοδο ἐκείνων. Ἡ ἔλλειψι τῆς ψυχικῆς δυνάμεως ν' ἀναγνωρίζωμε τὴν ὑπεροχὴ τῶν ἄλλων καὶ νὰ χαίρωμε γιὰ τὴν πρόοδό τους, γίνεται αἰτία ψυχροτήτων, ἀντιπαθειῶν, διαιρέσεων καὶ σχισμάτων στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πρὸς λύπην τοῦ Θεοῦ καὶ χαρὰν τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅποιος δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ὑπεροχὴ τῶν ἄλλων, εἶνε ἐγωιστὴς καὶ κενόδοξος καὶ κατώτερος ἄνθρωπος. Ὅποιος ἀναγνωρίζει τὴν ὑπεροχὴ τῶν ἄλλων καὶ χαίρει γιὰ τὴν πρόοδό τους, εἶνε ἀνώτερος ἄνθρωπος καὶ ὁμοιάζει μὲ τοὺς ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἀνεπίφθονοι. Στὴν αἰωνιότητα οἱ φθονεροὶ ἄνθρωποι, ὅσο καὶ ἂν δὲν θέλουν τώρα, θ' ἀναγνωρίσουν κάθε ὑπεροχή. Ἀλλὰ τότε ἡ ἀναγνώρισι δὲν θὰ ἔχῃ ἀξία.

Ὅποιος προβάλλει τὸν ἑαυτό του καὶ ὄχι τὸ Χριστό, αὐτὸς

δὲν εἶνε ἀληθινὸς ἱεροκήρυκας καὶ ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐδῶ μὲν προβάλλεται καὶ δοξάζεται, ἀλλ' ἀπερχόμενος ἀπὸ τὸ μάταιο τοῦτο κόσμο θὰ εἰσέλθῃ στὴ σκιά, στὸ ψηλαφητὸ σκότος, στὴν αἰώνια ἀφάνεια. Ἀντιθέτως, ὅποιος προβάλλει τὸ Χριστό, ἐνῷ ὁ ἴδιος ἀποσύρεται στὴ σκιά, αὐτὸς εἶνε ἀληθινὸς ἱεροκήρυκας καὶ ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπερχόμενος ἀπὸ τὸ μάταιο τοῦτο κόσμο θὰ εἰσέλθῃ στὸ πάμφωτο βασίλειο καὶ στὴν αἰώνια δόξα. Πλαστήκαμε γιὰ τὴ δόξα, καὶ ὁ Κύριος μᾶς ἐπιφυλάσσει αἰώνια δόξα. Ἀλλὰ γιὰ νὰ δοξαζώμεθα στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα, στὴν προσωρινὴ τούτη ζωὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμε δόξα, ἀλλὰ παθήματα καὶ ταπεινώσεις γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ὑπέστη παθήματα καὶ ταπεινώσεις, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ ἔπειτα στὴ σφαῖρα τῆς δόξης. Μετὰ τὴν ἀνάστασί του στοὺς δύο μαθητάς, ποὺ πήγαιναν πρὸς Ἐμμαούς, ὁ Κύριος εἶπε: *«Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;»* (Λουκ. κδ' 26). ***Αὐτὰ δὲν ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ εἰσέλθῃ στὴ δόξα του;*** Ὅπως ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ ἐμεῖς, γιὰ νὰ εἰσέλθωμε στὴ δόξα μας, αἰώνια καὶ ἀφάνταστη δόξα, εἶνε ἀνάγκη προηγουμένως νὰ ὑποστοῦμε παθήματα καὶ ταπεινώσεις. Ἂς μὴ εἴμεθα λοιπὸν ἀνυπόμονοι γιὰ νὰ δοξασθοῦμε! Ἂς περιμένωμε ὀλίγο! Καὶ ἂς ὑπομένωμε προσωρινὲς δοκιμασίες καὶ ταπεινώσεις, ποὺ ἀνταμείβονται μὲ αἰώνιες ὑψώσεις καὶ χαρές.

Στίχ. 31: ***«Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστι καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί».***

Μερικοὶ νομίζουν, ὅτι στὸ στίχ. 30 τελειώνουν οἱ λόγοι τοῦ προδρόμου Ἰωάννου καὶ ἀπὸ τὸ στίχ. 31 ἀρχίζουν λόγοι-σχόλια τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εἶνε ὀρθή. Δὲν ὑπάρχει δήλωσι ἢ ἄλλη ἔνδειξι, ὅτι σταματᾷ νὰ ὁμιλῇ ὁ πρόδρομος Ἰωάννης καὶ λαμβάνει τὸ λόγο ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Συνεχίζει λοιπὸν νὰ ὁμιλῇ ὁ πρόδρομος Ἰωάννης.

Ταπεινώνει δὲ τὸν ἑαυτό του καὶ δίνει τὴ δόξα στὸν Ἰησοῦ, διότι ἐκεῖνος εἶνε ὁ Χριστός (στίχ. 28), ἐνῷ αὐτὸς εἶνε ὁ πρόδρομός του, ἐπίσης ἐκεῖνος εἶνε ὁ νυμφίος τῆς ἀνθρωπότητος, ἄρα Θεός, ἐνῷ αὐτὸς εἶνε ὁ φίλος τοῦ νυμφίου (στίχ. 29). Τώρα ὁ Πρόδρομος στὸ στίχ. 31 παρουσιάζει τὴ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του μὲ ἄλλο τρόπο. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ***«ὁ ἄνωθεν***

ἐρχόμενος», ὁ ἐρχόμενος ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀπὸ τὰ ὕψιστα δώματα. Μὲ μία λέξι ὁ Ἰησοῦς εἶνε οὐράνιος. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἤδη κατὰ τὸ διάλογο μὲ τὸ Νικόδημο διακήρυξε τὸν ἑαυτό του ὡς οὐράνιο: *«Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»* (γ' 13). Πολλὲς δὲ φορὲς ἀργότερα ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν ὁμιλία του στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναοὺμ θὰ διακηρύξῃ, ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό (στ' 33, 38, 41, 50, 51, 58). Ὁ ταπεινὸς Ναζωραῖος εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἀλλὰ καὶ ὁ πρόδρομος Ἰωάννης γιὰ τὸν ταπεινὸ Ναζωραῖο εἶχε τὴν αὐτὴ συνείδησι, διότι ἦταν θεόπνευστος, ἀληθινὸς προφήτης. Ὡς οὐράνιος ὁ Ἰησοῦς, ὡς ὕψιστος μὲ ἄλλη ἔκφρασι, ***«ἐπάνω πάντων ἐστίν»***, εἶνε ἀνώτερος ὅλων, ὅλων τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Θεοῦ, ὅλων τῶν ἀνθρώπων γενικῶς, συνεπῶς καὶ τοῦ προδρόμου του, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἀγγέλων. Ἄρα εἶνε Θεός, διότι μόνον ὁ Θεὸς εἶνε ὑπεράνω ὅλων. Ἡ ἔκφρασι τοῦ Ἰωάννου, ***«ἐπάνω πάντων ἐστίν»***, ὑπενθυμίζει τὴν ἔκφρασι γιὰ τὸ Χριστὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, *«ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός»* (Ρωμ. θ' 5).

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ἰησοῦ ὁ Ἰωάννης εἶνε ***«ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς»***, ὁ προερχόμενος ἀπὸ τὴ γῆ. Καὶ ὡς προερχόμενος ἀπὸ τὴ γῆ ***«ἐκ τῆς γῆς ἐστι»***. Ἡ φράσι ***«ἐκ τῆς γῆς ἐστι»*** σημαίνει *«εἶνε γήινος»*, ὅπως στὸ Α' Κορ. ιε' 47 ἡ φράσι *«ἐκ τῆς γῆς»* σημαίνει *«χοϊκός»*, καὶ στὸ Ἑβρ. ιβ' 25 ἡ φράσι *«ὁ ἐπὶ γῆς»* σημαίνει *«ὁ ἐπίγειος»*. Συνεπῶς ὁ λόγος τοῦ Προδρόμου, ***«ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστι»***, δὲν εἶνε ταυτολογία, δὲν σημαίνει, «αὐτὸς ποὺ εἶνε ἀπὸ τὴ γῆ, εἶνε ἀπὸ τὴ γῆ», ἀλλὰ σημαίνει, *«αὐτός, ποὺ εἶνε ἀπὸ τὴ γῆ, εἶνε γήινος»*. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε οὐράνιος, ὁ πρόδρομός του εἶνε γήινος. Ὁ Ἰησοῦς διαφέρει ἀπὸ τὸν πρόδρομό του ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴ γῆ. Ἡ φράσι ***«ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ»*** σημαίνει *«ὡς γήινος ὁμιλεῖ»*. Στὸ λόγο, ***«ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστι καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ»***, ὁ Πρόδρομος τὴ φράσι ***«ἐκ τῆς γῆς»*** χρησιμοποιεῖ τρεῖς φορὲς γιὰ ἔμφασι, γιὰ νὰ γίνῃ ἰσχυροτάτη ἡ ἀντίθεσι τοῦ ἐπιγείου ἀπὸ τὸν οὐράνιο, τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Ἄνθρωπος μὲ μεγάλο βάθος ταπεινοφροσύνης ὁ Ἰωάννης εἶχεν ἐντονώτατο τὸ αἴσθημα, ὅτι εἶνε γήινος, χοϊκός, χωματένιος, ὅπως ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος ἔλεγε, *«νῦν ἠρξάμην λαλῆσαι πρὸς τὸν Κύριόν μου, ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός»* (Γεν. ιη' 27), καὶ ὁ Ἰώβ, ὁ ὁποῖος ἔλεγε πρὸς τὸ Θεό, *«ἀκοὴν μὲν ὠτὸς ἤκουόν σου τὸ πρότερον, νυνὶ*

δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε· διὸ ἐφαύλισα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην, ἥγημαι δὲ ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν» (Ἰὼβ μβ' 5-6). Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οἱ ἅγιοι ἐξουθενώνουν τοὺς ἑαυτούς των, συντρίβονται, διαλύονται, αἰσθάνονται καὶ ὁμολογοῦν, ὅτι εἶνε *«γῆ καὶ σποδός»*, *χῶμα καὶ στάχτη*.

Ὁ ἐξεταζόμενος στίχ. 31 τελειώνει ὅπως καὶ ἀρχίζει. Στὴν ἀρχὴ ὁ Ἰωάννης εἶπε γιὰ τὸν Ἰησοῦ: ***«Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί»***. Καὶ στὸ τέλος λέγει πάλι: ***«Ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί»***. Ἡ ἐπανάληψι τῶν δύο ἐννοιῶν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε οὐράνιος καὶ ὑπεράνω πάντων, γίνεται γιὰ ἔμφασι, ὅπως ἡ ἐπανάληψι τῆς φράσεως ***«ἐκ τῆς γῆς»*** προκειμένου περὶ τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ ἔμφασι ὁ Ἰωάννης ὁμιλεῖ γιὰ τὸν οὐράνιο χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀπόλυτη ὑπεροχὴ τοῦ Ἰησοῦ, μὲ ἔμφασι ὁμιλεῖ καὶ γιὰ τὸ γήινο χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐμεῖς γιὰ τὴ μεγαλωσύνη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἰδική μας μηδαμινότητα πρέπει νὰ ὁμιλοῦμε μὲ ἔμφασι.

Ἡ ἀντίθεσι μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ ὡς οὐρανίου ὄντος καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὡς γηίνου ὄντος ὑπενθυμίζει ὅμοιες ἀντιθέσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης. Στὸ Ἰωάν. η' 23 ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: *«Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»*. ***Σεῖς εἶσθε ἀπὸ τὴ γῆ, ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τὸν οὐρανό· σεῖς εἶσθε ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦτο, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦτο.*** Στὸ Ἑβρ. ιβ' 25 περιέχεται: *«Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον τὸν ἐπὶ τῆς γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι»*. Προσέχετε μὴ ἀρνηθῆτε τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος σᾶς ὁμιλεῖ. Διότι, ἂν οἱ Ἰσραηλῖτες δὲν ξέφυγαν τὴν τιμωρία ἀρνηθέντες νὰ ἀκούσουν τὸν ἐπίγειο, τὸ Μωυσῆ, ὅταν ὡμιλοῦσε, πολὺ περισσότερο δὲν θὰ ξεφύγωμε τὴν τιμωρία ἐμεῖς, ἐὰν ἀποστρεφώμεθα τὸν ἐπουράνιο, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Καὶ στὸ Α' Κορ. ιε' 47 ὁ Παῦλος διακηρύσσει: *«Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»*. Ὁ πρῶτος Ἀδὰμ εἶνε μόνον ἄνθρωπος, ὂν γήινο. Ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος· εἶνε ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν οὐρανό· εἶνε ὁ Γιαχβέ.

Πόσο παράδοξα καὶ μυστηριώδη εἶνε τὰ χωρία τῆς Γραφῆς, ποὺ παρουσιάζουν τὸν ταπεινὸ καὶ ἄσημο Ναζωραῖο ὡς διαφέροντα τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν καταγωγή, ὡς οὐράνιο καὶ ὑπέρ-

τατο ὄν, ὡς αὐτὸ τὸν Κύριο, τὸ Γιαχβὲ Θεό! Ἀλλὰ καὶ πόσο θαυμαστὴ καὶ καταπληκτικὴ εἶνε ἡ συμφωνία τῶν χωρίων τῆς Γραφῆς, παρὰ τὴν παραδοξότητα καὶ τὸ μυστηριώδη χαρακτῆρα τους! Ὄντως ἡ Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη.

Καὶ στὸ στίχ. 31, ὅπου συγκρίνονται τὰ ἀσύγκριτα, ὁ οὐράνιος καὶ ὁ γήινος, ὁ πρόδρομος Ἰωάννης μᾶς δίνει πάλι δίδαγμα ταπεινοφροσύνης. Ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἦλθε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁ Ἰωάννης ἐξουθενώνει τὸν ἑαυτό του ὡς γηίνη, ὡς χωματένια ὕπαρξι. Καὶ ἂν ἐξουθενώνῃ τὸν ἑαυτό του ὁ *«μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν»*, ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ, ποῖος *«γηγενής»*, ποῖος κάτοικος τῆς γῆς δικαιολογεῖται νὰ ὑπερηφανεύεται καὶ νὰ ἀλαζονεύεται; *«Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδός;»*, ἐρωτᾷ ὁ σοφὸς Σειρὰχ (ι' 9). Γιατί ὑπερηφανεύεται τὸ χῶμα καὶ ἡ στάχτη; Ἡ ὑπερηφάνεια εἶνε καθαρὴ ἄνοια, ἀνοησία. Καὶ δυστυχῶς ἡ ἐποχή μας διακρίνεται γιὰ τὴν ὑπερηφάνειά της, ἄρα καὶ τὴν ἄνοιά της, τὴν ἀνοησία της.

Στίχ. 32: ***«Καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει»***.

Αὐτὸς ὁ στίχος περιέχει ὑψηλὴ θεολογία τοῦ προδρόμου Ἰωάννου, ποὺ ἀναφέρεται στὴ μυστηριώδη σχέσι προσώπων τῆς τριαδικῆς Θεότητος. Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ στίχο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ***«μαρτυρεῖ»*** στὸν κόσμο, διδάσκει καὶ κηρύττει ὡς πιστὸς καὶ ἀληθινὸς μάρτυς ***«ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε»***, *αὐτὸ ποὺ εἶδε καὶ ἄκουσε*. Ποῦ εἶδε καὶ ἄκουσε; Ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς γεννᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα, γι' αὐτὸ εἶδε στὸν Πατέρα, καὶ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Πατέρα. Αὐτὲς βεβαίως οἱ ἐκφράσεις εἶνε ἀνθρωποπαθεῖς καὶ σημαίνουν ἀπερινόητες καὶ ἀκατάληπτες σχέσεις τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Λέγουμε, ὅτι οἱ ἐκφράσεις εἶνε ἀνθρωποπαθεῖς, διότι κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του ὁ Χριστός, ὡς Υἱὸς καὶ Θεὸς δηλαδή, οὔτε μάτια ἔχει ὥστε νὰ βλέπῃ, οὔτε αὐτιὰ ὥστε νὰ ἀκούῃ. Λέγουμε ἐπίσης, ὅτι οἱ ἐν λόγῳ ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις σημαίνουν ἀπερινόητες καὶ ἀκατάληπτες σχέσεις τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, γιὰ νὰ μὴ νομισθῇ ἐξ αἰτίας τοῦ ***«ἑώρακε»*** καὶ τοῦ ***«ἤκουσε»***, ὅτι ὁ Υἱὸς στερεῖται γνώσεως καὶ λαμβάνει αὐτὴν ἀπὸ τὸν Πατέρα. Στὴν πραγματικότητα ὁ Υἱὸς ἔχει τὴ γνῶσι καὶ τὰ πάντα στὴ φύσι του, ἐπειδὴ προῆλθε τέλειος ἀπὸ τοὺς πατρικοὺς κόλπους, καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ διδαχθῇ ἀπὸ κανένα.

Προηγουμένως ὁ Ἰωάννης εἶπε γιὰ τὸν ἑαυτό του, *«ὅτι ἐκ τῆς γῆς ἐστι καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ»*, εἶνε δηλαδὴ γήινος καὶ λαλεῖ ὡς γήινος. Τώρα γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ποὺ ἔχει τὴν προέλευσι ἀπὸ τὸν οὐρανό, λέγει, ὅτι μαρτυρεῖ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶδε καὶ ἄκουσε, ἐννοεῖται στὸν οὐρανό. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δίνει τὴ μαρτυρία του γιὰ πράγματα, τῶν ὁποίων ἔχει ἄμεση, πλήρη καὶ σαφῆ γνῶσι. Οἱ προφῆτες, ὅπως ὁ Ἰωάννης, καὶ οἱ ἄλλοι ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχουν τέτοια γνῶσι, διότι αὐτοὶ δὲν βλέπουν καὶ δὲν ἀκούουν ἀμέσως ὅπως ὁ Χριστός, ἀλλ' ἐμμέσως δι' ἀποκαλύψεων, οἱ ὁποῖες πολλὲς φορὲς γίνονται μὲ ὀπτασίες καὶ ὁράματα. Τὸ Θεὸ Πατέρα π.χ. δὲν εἶδε καὶ δὲν γνωρίζει ποτὲ κανεὶς ὅπως εἶνε ἀκριβῶς, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε ἄγγελος. Ὁ μονογενὴς Υἱός, ποὺ εἶνε στὸν κόλπο τοῦ Πατρός, αὐτὸς εἶδε καὶ γνωρίζει τὸ Θεὸ Πατέρα ὅπως εἶνε ἀκριβῶς, καὶ τὸν ἀποκαλύπτει στοὺς ἀνθρώπους ὅσο εἶνε δυνατό. Συνεπῶς ὁ Χριστὸς εἶνε ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὄχι μόνον ὡς οὐράνιο καὶ ὕψιστο ὄν, ἀλλὰ καὶ ὡς μάρτυς καὶ διδάσκαλος τῆς ἀληθείας. Ἡ ἀρχὴ τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, *«Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ»*, ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ του ὡμίλησε στοὺς ἀνθρώπους κατὰ τρόπο ἀνώτερο καὶ τελειότερο ἀπὸ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὡμίλησε διὰ τῶν προφητῶν. Καὶ ἦταν φυσικὸ ὁ λόγος τοῦ Υἱοῦ νὰ εἶνε ἀνώτερος καὶ τελειότερος ἀπὸ τὸ λόγο τῶν προφητῶν, διότι οἱ προφῆτες εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωποι, ἐνῷ ὁ Υἱὸς εἶνε Θεός, ποὺ ἔγινεν ἄνθρωπος.

Ἐγκάθετοι τῶν Ἰουδαίων, ποὺ ἄκουσαν τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, κατεπλάγησαν καὶ ὡμολόγησαν: *«Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος»* (Ἰωάν. ζ' 46). Ὄχι δὲ μόνον οἱ ἐγκάθετοι τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ αἰῶνες θαυμάζουν καὶ ὁμολογοῦν τὴν ἀσύγκριτη ὑπεροχὴ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ὑπερβαίνει ὅλους τοὺς σοφοὺς ὅλων τῶν αἰώνων, διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἔφερε μαζί του τὸν ἀνεξιχνίαστο πλοῦτο τῆς σοφίας. Ὁ λόγος τῶν ἐγκαθέτων Ἰουδαίων γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ πρέπει νὰ παραλλάσσεται ὡς πρὸς ἕνα σημεῖο: «Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς ὁ Θεάνθρωπος». Εἶνε ἀντιφατικοὶ ὅσοι ἀνα-

γνωρίζουν τὴν ἀσύγκριτη ὑπεροχὴ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀγραμμάτου Ναζωραίου καὶ δὲν παραδέχονται συγχρόνως τὴν οὐράνια καταγωγή του.

Στὸ διάλογο τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου μὲ τὸ διδάσκαλό τους περιέχονται δύο σχήματα ὑπερβολῆς, ποὺ συνιστοῦν μεταξύ τους ὀξυτάτη ἀντίθεσι. Οἱ μαθηταὶ εἶπαν στὸ διδάσκαλο: *«Πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν»*. Ὅλοι δηλαδὴ πηγαίνουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Στὴν πραγματικότητα δὲν πήγαιναν ὅλοι πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ πολλοί. Ὁ Ἰωάννης εἶπε: ***«Τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει»***. Τὴ μαρτυρία δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ κανεὶς δὲν λαμβάνει, κανεὶς δὲν παραδέχεται. Στὴν πραγματικότητα λάμβαναν ὀλίγοι, παραδέχονταν ὀλίγοι τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ, ὄχι κανείς. Οἱ δύο ὑπερβολικοὶ λόγοι ἐξηγοῦνται ψυχολογικῶς. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου εἶπαν, ὅτι ὅλοι πήγαιναν πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ἀπὸ ζηλοτυπία. Ἡ ζηλοτυπία τους ὑπερέβαλε τὰ πράγματα. Καὶ ὁ Ἰωάννης εἶπε, ὅτι κανεὶς δὲν λαμβάνει τὴν μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ, ἀπὸ σφοδρὸ πόθο. Ὁ Ἰωάννης φλεγόταν ἀπὸ τὸν πόθο νὰ παραδεχθοῦν ὅλοι τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἐπειδὴ παραδέχονταν ὀλίγοι, δὲν ἱκανοποιεῖτο καὶ τοὺς ὑπολόγιζε σὰν κανένα! Ἀλλὰ βεβαίως καὶ οἱ ὀλίγοι ἔχουν μεγάλη καὶ ἀνυπολόγιστη ἀξία. Πάντοτε δὲ ἐκεῖνοι, ποὺ ἐγκολπώνονται τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶνε συνειδητοὶ ἀκόλουθοί του, συγκριτικῶς πρὸς τὶς εὐρεῖες μᾶζες τοῦ λαοῦ εἶνε ὀλίγοι. Ἀλλ' οἱ ὀλίγοι δὲν πρέπει νὰ φοβοῦνται τὴν ὀλιγότητα τοῦ ἀριθμοῦ των. Ὁ Κύριος, τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦν, ἀπηύθυνε πρὸς αὐτοὺς τὸν πιὸ μεγάλο καὶ ἐνθαρρυντικὸ λόγο: *«Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν»* (Λουκ. ιβ' 32). Μὴ φοβεῖσθε σεῖς, ποὺ ἀποτελεῖτε μικρὸ ποίμνιο. Διότι ὁ Πατέρας σας εὐαρεστήθηκε νὰ σᾶς χαρίσῃ τὴ βασιλεία του, νὰ σᾶς κάνῃ βασιλεῖς μὲ αἰωνία, ἀπερίγραπτη καὶ ἀφάνταστη βασιλεία καὶ δόξα.

Στίχ. 33: *«Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν»*.

Προηγουμένως ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης εἶπε μία ὑπερβολή, ὅτι *«τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ* (τοῦ Ἰησοῦ) *οὐδεὶς λαμβάνει»*. Στὴν πραγματικότητα λάμβαναν τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ ὀλίγοι, ὄχι κανείς. Γι' αὐτὸ ἐδῶ ὁ Ἰωάννης ὁμιλεῖ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἔλαβε τὴ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ, γιὰ καθένα ἀπὸ τοὺς ὀλί-

γους ἀνθρώπους, ποὺ παραδέχθηκαν τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Λέγει ὁ Πρόδρομος: Ἐκεῖνος, ποὺ ἔλαβε τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ, ***«ἐσφράγισεν»***, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἀληθής, δὲν ψεύδεται δηλαδή. Τί σημαίνει τὸ ***«ἐσφράγισεν»***; Τὸ ρῆμα *«σφραγίζω»* καὶ *«ἐπισφραγίζω»* στὸ Νεεμ. ι' 1 καὶ θ' 38 ἀντιστοίχως σημαίνει *«θέτω σφραγῖδα, ὑπογράφω»*. Τέτοια σημασία ἔχει τὸ *«σφραγίζω»* καὶ στὸν προκείμενο λόγο τοῦ Προδρόμου. Ὅποιος ἔλαβε τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ ***«ἐσφράγισεν»***, *ὑπέγραψε* δηλαδή, παραδέχθηκε ἢ ἀναγνώρισε μὲ ἄλλες λέξεις, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἀληθής, δὲν λέγει ψέματα.

Ὁ Θεὸς βεβαίως εἶνε ἀληθὴς εἴτε ἐμεῖς θέσωμε εἴτε δὲν θέσωμε τὴ σφραγῖδα μας, τὴν ὑπογραφή μας, στοὺς λόγους του. *«Γινέσθω ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Ρωμ. γ' 4). Ἂς ἀναγνωρισθῇ ὁ Θεὸς ὡς ἀληθής, κάθε δὲ ἄνθρωπος ὡς ψεύτης. Πότε ὁ Θεὸς εἶπε ψέμα; Ποτέ! Ποιός ἄνθρωπος δὲν εἶπε ψέμα; Μόνον αὐτός, ποὺ δὲν πέρασε ἀπὸ τὸν ψεύτικο τοῦτο κόσμο. Ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ἄνθρωποι ἔχουμε πεῖ ψέματα. Ὁ Θεὸς λέγει πάντοτε τὴν ἀλήθεια, καὶ εἶνε αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ἡ αὐτοαλήθεια. Καὶ δὲν ἔχει ὁ Θεὸς ἀνάγκη νὰ ἀναγνωρίσωμε τὴν ἀλήθειά του ἐμεῖς. Ἀντιθέτως ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκη νὰ ἀναγνωρίσωμε τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ σωθοῦμε. Εἶνε τιμὴ γιὰ μᾶς, ὑψίστη τιμή, νὰ μᾶς ἀπευθύνῃ ὁ Ὕψιστος λόγους. Καὶ εἶνε ἐπίσης τιμὴ γιὰ μᾶς νὰ θέτωμε διὰ τῆς πίστεώς μας τὴ σφραγῖδα μας στὸ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ὅποιος δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, *«ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν»* (Α' Ἰωάν. ε' 10), κάνει τὸ Θεὸ ψεύτη! Φρικτὴ ἀσέβεια τὸ νὰ κάνῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ Θεὸ ψεύτη. Καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτὴ ἐπισύρει τὴν αἰωνία καταδίκη.

Ὅποιος παραδέχεται τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, παραδέχεται τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο αἰτιολογεῖται στὸν ἑπόμενο στίχο.

Στίχ. 34: *«Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεός, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα»*.

Στὸ στίχο τοῦτο περιέχονται δύο ***«γάρ»***. Τὸ πρῶτο ***«γὰρ»*** προφανῶς εἶνε αἰτιολογικό. Ἀλλὰ τὸ δεύτερο ***«γὰρ»*** δὲν εἶνε αἰτιολογικό, ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν· εἶνε μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *«Διότι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν*

ὁ Θεός, κηρύττει τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Δὲν δίνει δὲ τὸ Πνεῦμα ὁ Θεὸς μὲ μέτρο».

Ὅποιος παραδέχεται τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, ἀναγνωρίζει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἀληθής, διότι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ δὲν κηρύττει ἄλλο τίποτε, ἀλλὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀληθὴς καὶ λέγει λόγια ἀληθινά.

Ὁ Ἰησοῦς ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ προφῆτες βεβαίως ἦταν ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ μεταξὺ τῶν προφητῶν. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ μὲ ἀνώτερη ἔννοια, ἀφοῦ ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀφοῦ *«ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν»* (γ' 31). Ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ἀπεσταλμένος μὲ μοναδικὴ ἔννοια, ἀφοῦ εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ὅτι δὲ πραγματικῶς ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦτο ἀποδεικνυόταν ἀπὸ τὶς μεσσιακὲς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Γιατί ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐνέπνευσε στοὺς προφῆτες πλῆθος προφητεῖες γιὰ τὸ Μεσσία; Γιατί ἐκ τῶν προτέρων ἔδωσε τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Μεσσίου, μάλιστα κατὰ τρόπο τόσο καταπληκτικό, ὥστε νὰ δύναται νὰ συγγραφῇ ἡ βιογραφία τοῦ Χριστοῦ καὶ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προφητειῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης; Γιατί τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο φιλοτέχνησε τὴ μορφὴ καὶ περιέγραψε τὴ ζωὴ τοῦ Μεσσία, προτοῦ ἀκόμη ὁ Μεσσίας ἔλθη στὸν κόσμο; Γιὰ νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν καὶ νὰ τὸν πιστεύσουν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν θὰ ἐρχόταν στὸν κόσμο καὶ θὰ ἔβλεπαν τὸ πρόσωπό του καὶ τὰ ἔργα του καὶ θὰ διαπίστωναν τὴν ὑπερθαύμαστη συμφωνία μεταξὺ τῶν προφητειῶν καὶ τῆς πραγματικότητος. Ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦτο ἀποδεικνυόταν καὶ ἀπὸ τὴ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς στὸν Ἰορδάνη, *«Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα»* (Ματθ. γ' 17), καὶ ἀπὸ τὴ μαρτυρία τοῦ προφήτου καὶ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

Ὁ Θεὸς στοὺς ἀπεσταλμένους του δίνει τὸ Πνεῦμα, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἀποστολή τους. Ἔτσι καὶ στὸν κατ' ἐξοχὴν ἀπεσταλμένο του, τὸ Μεσσία καὶ Υἱό του. Ὁ λόγος τοῦ Προδρόμου, ***«οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα»***, ση-

μαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δίνει μὲ μέτρο τὸ Πνεῦμα στὸ Μεσσία καὶ Υἱό του. Βεβαίως ὁ Μεσσίας κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του, ὡς Υἱὸς καὶ Θεός, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ λαμβάνῃ τὸ Πνεῦμα, ἔχει τὸ Πνεῦμα καὶ τὰ πάντα, ὅπως ὁ Θεὸς Πατήρ. Τὸ Πνεῦμα εἶνε καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Γι' αὐτό, ὅπως τὸ Πνεῦμα λέγεται *«Πνεῦμα Θεοῦ»* (Ρωμ. η' 9), ἔτσι λέγεται καὶ *«Πνεῦμα Χριστοῦ»* (Ρωμ. η' 9) καὶ *«Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ»* (Γαλ. δ' 6). Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Μεσσίας ὡς Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ λαμβάνῃ τὸ Πνεῦμα, ὡς ἄνθρωπος λαμβάνει αὐτό, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Πρόδρομος λέγει, ὅτι ***«δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα»***, δίνει ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα στὸ Μεσσία. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴ χορήγησι τοῦ Πνεύματος ὑπάρχει διαφορὰ μεγάλη μεταξὺ τοῦ Μεσσίου καὶ τῶν ἄλλων ἀπεσταλμένων τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁ Μεσσίας δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, κτίσμα, ἀλλ' Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, γι' αὐτὸ ὁ Πατὴρ δὲν τοῦ δίνει τὸ Πνεῦμα μὲ μέτρο, ὅπως στοὺς ἄλλους ἀπεσταλμένους του, ἀλλ' ἄνευ μέτρου. Τοῦ δίνει δηλαδὴ ὁλόκληρο τὸ Πνεῦμα. Πνεῦμα δὲ ἐδῶ δὲν εἶνε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὡς πρόσωπο. Διότι τὸ πρόσωπο δὲν μερίζεται καὶ δὲν δίνεται σὲ μικρότερο ἢ μεγαλύτερο μέτρο ἢ βαθμό. Πνεῦμα ἐδῶ εἶνε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὡς δύναμι. Διότι ἡ δύναμι μερίζεται καὶ δίνεται σὲ μικρότερο ἢ μεγαλύτερο μέτρο ἢ βαθμό. Στοὺς ἄλλους ἀπεσταλμένους ὁ Θεὸς δίνει μέρος τῆς δυνάμεως καὶ τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στὸ Χριστὸ δίνει τὸ πλήρωμα τῆς δυνάμεως καὶ τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅλη τὴ δύναμι καὶ ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ Παρακλήτου.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶχε τὸ πλήρωμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γι' αὐτὸ καὶ ὡς ἄνθρωπος ὑπερέβαλεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, μίλησε ὅπως δὲν μίλησε κανεὶς ἄνθρωπος καὶ τέλεσε πρωτοφανῆ ἔργα, ὥστε νὰ καταπλήσσωνται οἱ σύγχρονοί του καὶ νὰ λέγουν: *«Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ»* (Ματθ. θ' 33). *Ποτὲ δὲν παρουσιάστηκε τόσο θαυμαστὸ φαινόμενο στὸν Ἰσραήλ.* Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς σήμερα μποροῦμε νὰ εἰποῦμε: Ποτὲ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες καὶ σ' ὅλο τὸν κόσμο δὲν παρουσιάστηκε τόσο θαυμαστὸ φαινόμενο, ὅσον ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος.

Καίτοι ὁ Ἰησοῦς ὑπερέβαλλε σὲ σοφία καὶ σὲ εὐγλωττία ὅλους τοὺς σοφοὺς καὶ ρήτορες· καίτοι ἔκανε πρωτοφανῆ σημεῖα· καίτοι στὸ πρόσωπό του ἐκπληρώνονταν οἱ μεσσιακὲς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· καίτοι γιὰ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητά του καὶ τὴ θεότητά του ἔδινε μαρτυρία ὁ μεγαλύτερος προφήτης, ὁ πρόδρο-

μος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης· καίτοι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ φώναξε στὸν Ἰορδάνη καὶ συνέστησε στὰ πλήθη τὸ Μεσσία καὶ Υἱό του, ἐν τούτοις οἱ πολλοὶ δὲν πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ, ἀλλ' ἀπέρριψαν τὸ Μεσσία καὶ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, λάθος τραγικό, ἀσυγκρίτως τραγικώτερο ὅλων τῶν λαθῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι ἀπίστησαν στὸν Ἰησοῦ; Γιατί ἀπέρριψαν τὸ Μεσσία καὶ Θεό τους; Διότι δὲν διάβαζαν καὶ δὲν ἐρευνοῦσαν τὶς Γραφὲς ἢ διάβαζαν ἐπιπολαίως. Διότι ἐπηρεάζονταν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰησοῦ. Διότι εἶχαν προκαταλήψεις. Καὶ διότι ἡ προαίρεσί τους δὲν ἦταν ἀγαθὴ καὶ ἁγνή. Γιὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ σὲ ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνες καὶ στὸν παρόντα αἰῶνα οἱ πολλοὶ ἀπιστοῦν καὶ ἀπορρίπτουν τὸ Χριστό, καὶ μάλιστα παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι εἴκοσι αἰῶνες καταπληκτικῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ πρόσθεσαν ἀναρίθμητα τεκμήρια ὑπὲρ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Ταλαίπωροι καὶ δυστυχεῖς ἄνθρωποι, διότι τοὺς μαστίζει ἡ ἀδιαφορία γιὰ τὰ ἱερὰ κείμενα τῆς Πίστεως, τὶς θεῖες Γραφές, ἡ ἐπιπολαιότης, ὁ ἐπηρεασμὸς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Πίστεως, ἡ προκατάληψι καὶ ἡ κακὴ προαίρεσί τους.

Στίχ. 35: ***«Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ».***

Προηγουμένως ὁ πρόδρομος Ἰωάννης εἶπε, ὅτι *«οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα»*. Ὁ Θεὸς δηλαδὴ δίνει στὸ Χριστὸ τὸ Πνεῦμα ἄνευ μέτρου, σὲ βαθμὸ πλήρη. Τώρα δὲ λέγει: *«Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ καὶ ἔδωσε στὸ χέρι του τὰ πάντα»*. Αὐτὸς ὁ στίχος, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸ καὶ τὴν παράδοσι τῶν πάντων ἀπὸ τὸν Πατέρα στὸν Υἱὸ ἐξ αἰτίας τῆς ἀγάπης, εἶνε ἀπὸ τοὺς πιὸ ὡραίους καὶ συγκινητικοὺς στίχους τῆς Γραφῆς. Αὐτὸς ὁ στίχος δὲν φανερώνει μόνο τὴν ἀγάπη τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱό, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Προδρόμου πρὸς τὸ Χριστό. Ὁ Πρόδρομος ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱό, διότι καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ ἀνθρώπινο μέτρο ἀγαπᾷ τὸ Χριστό, ἔχει θερμὸ φίλτρο πρὸς αὐτόν.

«Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱόν». Αὐτὸς ὁ λόγος φαίνεται σὰν ἠχὼ τοῦ λόγου τοῦ Πατρὸς κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ, *«Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός»* (Ματθ. γ' 17).

Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς πάντες καὶ τὰ πάντα, διότι εἶνε δημιουργήματά του. Ἀλλὰ μὲ ἄλλη ἀγάπη ἀγαπᾷ τὰ δημιουργήμα-

τά του, καὶ μὲ ἄλλη τὸ Χριστό. Τὰ δημιουργήματά του ἀγαπᾷ ὡς δούλους του, ἐνῷ τὸ Χριστὸ ἀγαπᾷ ὡς Υἱό του. Ἐμᾶς ὁ Ὕψιστος ἀγαπᾷ ὡς Θεός μας, ἐνῷ τὸν Ἰησοῦ ἀγαπᾷ ὡς Πατέρας του. Ὅπως εἶνε φυσικὸ ὁ ἐπίγειος πατέρας ν' ἀγαπᾷ τὸν υἱό του περισσότερο ἀπ' ὅσο ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους, ἔτσι εἶνε φυσικὸ καὶ ὁ οὐράνιος Πατέρας ν' ἀγαπᾷ τὸν Υἱό του περισσότερο ἀπ' ὅσο ἀγαπᾷ ἀνθρώπους καὶ ἀγγέλους. Ὁ οὐράνιος Πατέρας ἀγαπᾷ τὸ μονογενῆ Υἱό του, τὸν ἄλλο ἑαυτό του, μὲ ἀγάπη ἀσύγκριτη, ἀνυπέρβλητη, ἀπόλυτη.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε Υἱὸς μὲ ἀπόλυτη ἔννοια καὶ ἀπολαύει τῆς ἀγάπης τοῦ Πατρὸς μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, γι' αὐτὸ ὁ Πατὴρ ***«πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ»***, τὰ πάντα ἔδωσε στὸ χέρι του, τὰ πάντα ἔδωσε στὴ διάθεσι καὶ στὴν ἐξουσία του. Δὲν ἀγαπᾷ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Μωυσῆ; Δὲν ἀγαπᾷ καὶ τὸν Ἰωάννη; Δὲν ἀγαπᾷ καὶ τὸν Πέτρο; Δὲν ἀγαπᾷ καὶ τὸν Παῦλο; Ἀσφαλῶς ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ ὅλους. Ἀλλὰ σὲ κανένα δὲν ἔδωσε τὰ πάντα. Διότι ὅλοι εἶνε θετοὶ υἱοὶ καὶ δοῦλοι, κανεὶς δὲν εἶνε φυσικὸς Υἱός. Στὸ Χριστὸ ἔδωσε τὰ πάντα, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε φυσικὸς Υἱός του καὶ ἴσος πρὸς αὐτόν. Ἂν ὁ Χριστὸς ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, δὲν θὰ τοῦ ἔδινε τὰ πάντα. Καὶ ἄγγελος ἂν ἦταν, πάλι δὲν θὰ τοῦ ἔδινε τὰ πάντα. Ἁπλῶς ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος δὲν δύναται νὰ βαστάσῃ τὰ πάντα. Ὁ Χριστὸς βαστάζει τὰ πάντα, διότι εἶνε Θεάνθρωπος.

Μερικοὶ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὰ πάντα στὸν Υἱὸ κατὰ τὴν προαιωνία γέννησί του. Ὁ Πατὴρ δηλαδὴ ἀχρόνως, πρὸ τοῦ χρόνου, γέννησε τὸν Υἱό του τέλειο καὶ ἴσο μὲ τὸν ἑαυτό του. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὴ γνώμη ἄλλων ἑρμηνευτῶν, ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὰ πάντα στὸν Υἱὸ ὡς ἄνθρωπο. Ὅσα ὁ Υἱὸς ἔχει ὡς Θεὸς καὶ Κύριος ἐκ φύσεως, ἔλαβεν ὡς ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴ μεσσιακὴ ἀποστολή του. Συντασσόμεθα μὲ τὴ γνώμη τῶν δευτέρων.

Ὅ,τι ὁ πρόδρομος Ἰωάννης λέγει γιὰ τὸ Χριστό, αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του. Στὸ Ματθ. ια' 27 καὶ Λουκ. ι' 22 λέγει, *«Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρός»*. *Ὁ Πατὴρ μοῦ παρέδωσε τὰ πάντα*. Στὸ Ματθ. κη' 18 λέγει, *«Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς»*. *Μοῦ δόθηκε κάθε ἐξουσία στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ*. Στὸ Ἰωάν. ε' 22 λέγει, ὅτι *«ὁ Πατήρ... τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ»*. *Ὁ Πατὴρ* δηλαδὴ *ὅλη τὴν ἐξουσία τοῦ νὰ κρίνῃ ἔδωσε στὸ Υἱό*. Τὴν αὐτὴ ἀλήθεια ἐπα-

ναλαμβάνει στὸ στίχ. 27. Στὸ στίχ. 26 λέγει, ὅτι *«ὁ Πατήρ... ἔδωκε καὶ τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ»*, *ὁ Πατὴρ* δηλαδὴ *ἔδωσε στὸν Υἱὸ νὰ ἔχῃ μέσα του ζωή*. Στὸ Ἰωάν. στ' 37 λέγει, *«πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ Πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει»*. Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο, ὁ Πατὴρ δίνει στὸν Υἱὸ τοὺς πιστούς, ποὺ τὸν ἀκολουθοῦν. Στὴν ἀρχιερατική του προσευχή, ποὺ περιέχεται στὸ ιζ' κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννου, πολλὲς φορὲς ὁ Ἰησοῦς λέγει γιὰ τοὺς μαθητάς του, ὅτι τοὺς ἔδωσε σ' αὐτὸν ὁ Πατήρ (στίχ. 6, 9, 12, 24). Ἐπίσης στὴν αὐτὴ προσευχὴ ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔδωσε σ' αὐτὸν *«τὰ ῥήματα»* (στίχ. 8), *τὰ λόγια τῆς διδασκαλίας*, *«ἐξουσίαν πάσης σαρκός»* (στίχ. 2), *ἐξουσία ἐπάνω σὲ κάθε ἄνθρωπο*, *«τὸ ὄνομά του»* (στίχ. 11), ποὺ σημαίνει *τὴ δύναμί του*, καὶ *«τὴν δόξαν»* (στίχ. 22), ποὺ ἐπίσης σημαίνει *τὴ δύναμι*. Γενικῶς ὁ Υἱὸς ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔδωσε στὰ χέρια του τὰ πάντα (Ἰωάν. ιγ' 3). Καὶ ὁ Παῦλος στὸ Ἐφεσ. α' 22 λέγει, ὅτι *«πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ Ἐκκλησίᾳ»*. Ὁ Θεὸς Πατὴρ ὑπέταξε τὰ πάντα στὸν Υἱό του Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὸν ἔκανε κεφαλὴ στὴν Ἐκκλησία ὑπεράνω ὅλων.

Εἶνε παράδοξο, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, εἶχε γιὰ τὸν ἑαυτό του τὸ φρόνημα, ποὺ κανένας ἄλλος ἄνθρωπος δὲν εἶχε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε τὰ πάντα, τὸν ὥπλισε μὲ κάθε ἐξουσία καὶ δύναμι, τὸν ἔκανε κύριο πάντων. Τοῦτο τὸ παράδοξο δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ παρὰ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος, ποὺ ἔλαβεν ὡς ἄνθρωπος ὅ,τι εἶχεν ὡς Θεός. Εἶνε παράδοξο ἐπίσης, ὅτι καὶ ὁ πρόδρομος Ἰωάννης καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶχαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ τὸ φρόνημα, ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε τὰ πάντα καὶ τὸν ὕψωσε ὑπεράνω πάντων, πρᾶγμα ποὺ δὲν ἐλέχθη ποτὲ γιὰ κανένα ἄλλον ἄνθρωπο. Πῶς ἐξηγεῖται καὶ τοῦτο τὸ παράδοξο; Ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Παῦλος ἦταν θεόπνευστοι καὶ δυνάμει τῆς θεοπνευστίας των εἶχαν τὴ γνῶσι καὶ τὴν πεποίθησι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ πρόσωπο θεανδρικό, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ καὶ λόγῳ τῆς ἀγάπης του δίνει στὸν Υἱὸ τὰ πάντα. Ἡ ἀγάπη ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ δίνῃ. Ὅποιος ἀγαπᾷ, αὐτὸς δίνει, προσφέρει. Ἐὰν καὶ ἐμεῖς ἀγαπᾶμε τοὺς συνανθρώπους, πρέπει νὰ δίνωμε, νὰ προσφέρωμε σ' αὐτοὺς πολλὰ ἢ ὀλί-

γα ἀναλόγως τῆς δυνάμεώς μας. Νὰ προσφέρωμε σὲ ὑλικὴ καὶ σὲ πνευματικὴ βοήθεια καὶ σὲ ἠθικὴ συμπαράστασι. Σὲ ὑλικὴ βοήθεια ἀπὸ τὸ περίσσευμα νὰ δίνωμε πολλά, καὶ ἀπὸ τὸ ὑστέρημα νὰ δίνωμε ὀλίγα.

Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ καὶ τοῦ δίνει τὰ πάντα. Καὶ ἐμεῖς, ἂν ἀγαπᾶμε τὸ Χριστό, πρέπει νὰ τοῦ δίνωμε τὰ πάντα. Καὶ πρῶτα πρέπει στὸ Χριστὸ ν' ἀποδίδωμε τὰ πάντα. Ν' ἀναγνωρίζωμε δηλαδή, ὅτι ὅλα τὰ καλὰ προέρχονται ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ ἀνήκουν στὸ Χριστό. Ἔπειτα ὅλες τὶς δυνάμεις καὶ τὶς ἱκανότητές μας, ὅλα τὰ προσόντα καὶ τὰ ταλέντα μας νὰ θέτωμε στὴ διάθεσι τοῦ καλοῦ γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ. Ὅλα τὰ θελήματά μας νὰ ὑποτάσσωμε στὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ. Νὰ μὴ κάνωμε ὅ,τι θέλουμε ἐμεῖς, ἀλλ' ὅ,τι θέλει ὁ Χριστός. Νὰ δίνωμε ὅλη τὴν καρδιά μας, ὅλο τὸ εἶναι μας, στὸ Χριστό. Νὰ μὴ κάνωμε κανένα παρακράτημα. Νὰ μὴ κρατοῦμε τίποτε γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τοῦ ἰδικοῦ μας θελήματος. Ν' ἀγαποῦμε τὸ Χριστὸ μὲ ὅλη τὴ καρδιά μας καὶ μὲ ὅλη τὴν ψυχή μας καὶ μὲ ὅλη τὴ διάνοιά μας καὶ μὲ ὅλη τὴ δύναμί μας. Καὶ ἂν παραστῇ ἀνάγκη, νὰ προσφέρωμε στὸ Χριστὸ καὶ τὴ ζωή μας, νὰ θυσιασθοῦμε γιὰ τὴν ἀγάπη του. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος δίνει στὸ Χριστὸ τὰ πάντα. Ὁ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος ποὺ εἶπε, ὅτι ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ καὶ τοῦ δίνει τὰ πάντα, καὶ αὐτὸς ἀγάπησε τὸ Χριστό, τὸ νυμφίο τῆς ψυχῆς του, καὶ τοῦ ἔδωσεν ὅλα, ὅσα ἐξαρτῶνταν ἀπ' αὐτόν. Καὶ ἑκατομμύρια ἅγιοι ἀγάπησαν τὸ Χριστὸ καὶ ἔδωσαν στὸ νυμφίο τῶν ψυχῶν των τὰ πάντα. Δὲν ἔκαναν κανένα παρακράτημα, δὲν κράτησαν τίποτε γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἰδικῶν των θελημάτων, ἔκαναν τὰ πάντα γιὰ νὰ εὐαρεστήσουν στὸ Χριστό, ἔδωσαν καὶ δόθηκαν, πρόσφεραν καὶ προσφέρθηκαν γιὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἀγάπη, ποὺ αἰσθάνονταν πρὸς αὐτὸν ὡς τὸν Πλάστη τους καὶ Λυτρωτή τους καὶ Κύριό τους καὶ Θεό τους.

Στίχ. 36: ***«Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν».***

Προηγουμένως ὁ πρόδρομος Ἰωάννης εἶπε, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔδωσε στὸν Υἱὸ τὰ πάντα. Μὲ ἄλλα λόγια, ἔδωσε στὸ Χριστὸ κάθε ἐξουσία καὶ δύναμι. Καὶ συνεπῶς ὁ Χριστὸς δὲν εἶχεν ἀνάγκη νὰ λάβῃ ἀπὸ κανένα ἄδεια γιὰ νὰ βαπτίζῃ. Καὶ ὄχι μόνο τοῦτο, ἀλλ'

ἀπεναντίας ὁλόκληρο τὸ μέλλον τῶν ἀνθρώπων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ σχέσι τους μὲ τὸ Χριστό. Τὴν τελευταία αὐτὴ ἀλήθεια ὁ Πρόδρομος διδάσκει στὸν παρόντα στίχο. Ἡ μετοχὴ **«ἀπειθῶν»** ἀντιτίθεται πρὸς τὴ μετοχὴ **«πιστεύων»** καὶ σημαίνει ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν πείθεται, δὲν πιστεύει, ἀπιστεῖ.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: «*Ὅποιος πιστεύει στὸν Υἱό, ἔχει ζωὴ αἰώνια. Ἀντιθέτως ἐκεῖνος, ποὺ ἀπιστεῖ στὸν Υἱό, δὲν θὰ ἰδῇ ζωή, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω του*».

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος ἀλλὰ Θεός, γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἀπαιτεῖται πίστι στὸ πρόσωπό του, καὶ ἀπὸ τὴν πίστι στὸ πρόσωπό του ἐξαρτᾶται ἡ αἰώνια ζωή, ἡ ποιοτικῶς ἀνώτερη καὶ ποσοτικῶς ἀτελεύτητη ζωή, ἡ αἰώνια εὐδαιμονία τῆς ἀθάνατης ψυχῆς κοντὰ στὸν ἀθάνατο καὶ πανευδαίμονα Θεό. Ὅποιος πιστεύει στὸ Χριστό, ἔχει αἰώνια ζωή, διότι ὁ Χριστός, αὐτὸς εἶνε «*ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος*» (Α' Ἰωάν. ε' 20). Ὅποιος πιστεύει στὸ Χριστὸ ἔχει ζωὴ αἰώνια, ὅπως ἐκεῖνος, ποὺ ἀνοίγει τὰ μάτια του στὸν ἥλιο, ἔχει φῶς. Εἶνε ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι τὸ κείμενο δὲν λέγει, «ἕξει ζωὴν αἰώνιον», θὰ ἔχῃ δηλαδὴ ζωὴ αἰώνια, ἀλλὰ λέγει, **«ἔχει ζωὴν αἰώνιον»**. Ὁ πιστὸς δηλαδὴ δὲν θὰ ἔχῃ μόνο στὸ μέλλον, ἀλλ' ἔχει ἀπὸ τώρα ζωὴ αἰώνια. Ἀπὸ τὴ στιγμή, ποὺ διὰ τῆς πίστεως παραδίδεται κανεὶς στὸν Ἰησοῦ Χριστό, εἰσρέει μέσα του τὸ ρεῦμα τῆς αἰώνιας ζωῆς.

Ἀντιθέτως ὅποιος ἀπιστεῖ στὸν Υἱό, ὅποιος δὲν πιστεύει, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει Υἱό, φυσικὸ Υἱό, ποὺ ἔγινεν ἄνθρωπος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸς δὲν πρόκειται νὰ ἰδῇ ζωή, δὲν πρόκειται νὰ γευθῇ τὴν ἀληθινὴ καὶ ἀτελεύτητη χαρὰ καὶ εὐτυχία. Λόγῳ τῆς ἀπιστίας του οὔτε τώρα εἶνε εὐτυχής, οὔτε στὸ μέλλον θὰ γίνῃ εὐτυχής. Ὅποιος δὲν πιστεύει στὸ Χριστό, δὲν ἔχει αἰώνια ζωή, ὅπως ἐκεῖνος, ποὺ δὲν ἀνοίγει τὰ μάτια του στὸν ἥλιο, δὲν ἔχει φῶς. Ἀντιθέτως ἐπάνω στὸν ἄπιστο **«μένει»**, εὑρίσκεται μονίμως, αἰωνίως, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱό του, ὀργίζεται ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ δεικνύουν ἀπιστία καὶ καταφρόνησι πρὸς τὸν Υἱό του. Ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν ὁμιλεῖ μόνο γιὰ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ· ὁμιλεῖ καὶ γιὰ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Ὀργὴ Θεοῦ εἶνε ἡ τρομερὴ κατάστασι τῆς δυστυχίας, ποὺ εἶνε συνέπεια τῆς ἐγκαταλείψεως ἀπὸ τὸ Θεὸ λόγῳ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀσεβείας. Ὅποιος δὲν πιστεύει στὸ Χριστό, τιμωρεῖται ὅπως ἐκεῖνος, ποὺ κρατεῖ κλειστὰ τὰ μάτια του καὶ μένει βυθισμένος στὸ σκοτάδι. Τὴν ἀγά-

πη τοῦ Θεοῦ τονίζουν ὅλοι οἱ ἀναφερόμενοι στὰ θεῖα ἰδιώματα, τονίζουν καὶ ὑπερτονίζουν. Ἀλλὰ γιὰ τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ πόσοι κάνουν λόγο; Ἐνῷ οἱ προφῆτες, οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀγάπη τόνιζαν καὶ τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, πολλοὶ θεολόγοι, κήρυκες καὶ συζητηταὶ ἐπιμελῶς ἀποφεύγουν νὰ ὁμιλοῦν γιὰ ὀργὴ Θεοῦ. Ὁμοίως ἀποφεύγουν νὰ ὁμιλοῦν γιὰ κόλασι. Εἶνε καὶ αὐτὸ μία παρέκκλισι ἀπὸ τὸ ἁγιογραφικὸ καὶ τὸ πατερικὸ πνεῦμα. Ὅσοι ἀποφεύγουν νὰ ὁμιλοῦν γιὰ ὀργὴ Θεοῦ καὶ κόλασι, εἶνε σπλαγχνικώτεροι, εὐγενέστεροι καὶ περισσότερο φωτισμένοι ἀπὸ τὸν πρόδρομο Ἰωάννη, τὸν ἀπόστολο Παῦλο καὶ τὸ Χρυσόστομο Ἰωάννη; Ἐμεῖς, ἀγαπητοί μου ἀναγνῶστες, καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ τονίζωμε γιὰ νὰ ἐνθαρρύνωνται οἱ ψυχές, καὶ τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κόλασι, γιὰ νὰ μὴν ἐφησυχάζουν, ἀλλὰ ν' ἀγωνιοῦν καὶ ν' ἀγωνίζωνται γιὰ νὰ ἐπιτύχουν σωτηρία. «*Μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε*», παραγγέλλει ὁ ἀπόστολος (Φιλιπ. β' 12).

Τέλος ἄξιοι παρατηρήσεως οἱ ἐνεστῶτες **«πιστεύων»** καὶ **«ἀπειθῶν»**, τουτέστιν «*ἀπιστῶν*». Οἱ ἐνεστῶτες σημαίνουν πράξεις κατ' ἐξακολούθησιν, σημαίνουν δηλαδὴ πίστι συνεχῆ καὶ ἀπιστία συνεχῆ. Κερδίζει τὴν αἰώνια ζωὴ ὅποιος πιστεύει ἐξακολουθητικῶς, μέχρι τέλους τῆς παρούσης ζωῆς. Ἐὰν προσκαίρως πιστεύσῃ καὶ κατόπιν ζήσῃ σὲ κατάστασι ἀπιστίας, χάνει τὴν αἰώνια ζωή. Καὶ ὁ ἄπιστος χάνει τὴν αἰώνια ζωή, ἐὰν ἀπιστῇ ἐξακολουθητικῶς, μέχρι τέλους τῆς παρούσης ζωῆς. Ἐὰν ὅμως δὲν παραμείνῃ μέχρι τέλους ἄπιστος, ἀλλὰ γίνῃ πιστὸς καὶ κοιμηθῇ ἐν Κυρίῳ, σῴζεται καὶ κατακτᾷ τὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα.

Οἱ πιστοὶ ἂς παραμείνουν στὴν πίστι μέχρι τέλους, γιὰ νὰ κερδίσουν μία πανευτυχῆ ζωὴ ἄνευ τέλους. Καὶ οἱ ἄπιστοι ἂς ἐγκαταλείψουν τὴν ἀπιστία, ἡ ὁποία δὲν δικαιολογεῖται, καὶ ἂς ἐγκολπωθοῦν τὴν πίστι, ἡ ὁποία δικαιώνεται μὲ ἀναρίθμητα ἐπιχειρήματα, μάλιστα καὶ θαύματα, γιὰ νὰ κατακτήσουν καὶ αὐτοὶ τὴ ζωὴ τῆς ἀπερίγραπτης καὶ ἀτελεύτητης χαρᾶς καὶ εὐτυχίας.

Δ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ὁ διάλογος τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴ Σαμαρείτιδα (γιὰ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν καὶ τὴν πνευματικὴ λατρεία)

Στίχ. 1: ***«Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης»***.

Ἐδῶ τὸ ***«οὖν»*** δὲν εἶνε συμπερασματικό, ἀλλὰ μεταβατικό, καὶ πρέπει νὰ μεταφράζεται *«δέ»*, ὅπως καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, π.χ. στὸ δ' 46.

Μὲ τὸ ὄνομα ***«Κύριος»*** κατὰ τὴν αὐθεντικὴ γραφὴ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὀνομάζει ἐδῶ τὸν Ἰησοῦ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Εὐαγγέλιό του. Μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα ὁ Ἰησοῦς ὀνομάζεται περισσότερο μετὰ τὴν ἀνάστασί του, συχνότατα δὲ στὶς Ἐπιστολὲς τῶν ἀποστόλων. Διὰ τῆς ἀναστάσεως ὁ Ἰησοῦς ὑψώθηκε στὴν ἐπουράνια δόξα καὶ ἀποδείχθηκε περιτράνως ἡ κυριότης του. Εἶνε ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι γιὰ τὸν Ἰησοῦ τὸ ***«Κύριος»*** εἶνε ὄνομα κύριο. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἐκ φύσεως Κύριος, ὅπως ὁ ἴδιος διαβεβαίωσε: *«Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμί γάρ»* (Ἰωάν. ιγ' 13). Σεῖς μὲ φωνάζετε μὲ τὸ ὄνομα Διδάσκαλος καὶ μὲ τὸ ὄνομα Κύριος. Καὶ ὀρθῶς μὲ φωνάζετε ἔτσι, διότι εἶμαι. Εἶμαι ἐκ φύσεως Διδάσκαλος καὶ Κύριος. Εἶμαι ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια.

Ἀρχάγγελος, προφήτης ἢ ἀπόστολος, ὁσοδήποτε μεγάλος, δὲν ὠνομάσθηκε ποτὲ μὲ τὸ ὄνομα Κύριος, ἀλλὰ Μιχαήλ, Γαβριήλ, Μωυσῆς, Ἰωάννης, Παῦλος, Πέτρος κ.λπ. Ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὠνομάσθηκε μὲ τὸ ὄνομα Κύριος, διότι εἶνε Θεός. Τὸ *«Κύριος»* εἶνε ἰσοδύναμο μὲ τὸ *«Θεός»*. Στὴν ὁμολογία τοῦ Θωμᾶ ἀναφέρονται συνωνύμως καὶ ἐμφατικῶς ἀμφότερα τὰ ὀνόματα: *«Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου»*. Στὸ α' 23 ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παραθέτει τὸ Ἡσ. μ' 3, *«Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου»*. Φωνὴ ἑνός, τοῦ προδρόμου Ἰωάννου, ποὺ φωνάζει δυνατὰ στὴν ἔρημο: Ἰσιάξετε τὸ δρόμο, γιὰ νὰ διαβῇ ὁ Κύριος, ποὺ ἔρχεται στὸν κόσμο. Στὸ προφητικὸ αὐτὸ χωρίο ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Κύριος, στὸ ἑβραϊκὸ κείμενο Γιαχβέ. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ

Κύριος μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε ὁ μεγάλος αὐθέντης καὶ δεσπότης, ὁ κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἐπίσης εἶνε ὁ Κύριος μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε ὁ Γιαχβέ. Καὶ κατὰ τὶς δύο ἔννοιες ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεός. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸν τρομερὸ ἀποστολικὸ λόγο, *«τὸν μόνον Δεσπότην καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνοῦνται»*; (Ἰούδ. 4).

Οἱ Φαρισαῖοι, ἄνθρωποι φθονεροὶ καὶ μοχθηροί, ἄκουσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς προσελκύει καὶ βαπτίζει περισσοτέρους μαθητάς, παρὰ ὁ Ἰωάννης, καὶ διετέθησαν ἐχθρικῶς ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν ἐκδηλώσει ἐχθρικὴ διάθεσι ἀπέναντι τοῦ Ἰωάννου, διότι δὲν ἀνέχονταν νὰ τοὺς ἐπισκιάζῃ ὁ ἀγράμματος ἀσκητὴς τῆς ἐρήμου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς βάπτιζε καὶ κήρυττε μὲ μεγαλύτερη ἐπιτυχία καὶ ἀποτελεσματικότητα, φθόνησαν καὶ μίσησαν τὸν Ἰησοῦ περισσότερο ἀπὸ τὸν Ἰωάννη. Δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν, ὅτι ἄδειαζαν πόλεις καὶ χωριά, καὶ συνέρρεαν τὰ πλήθη πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Ἡ συνεχῶς αὐξανομένη ἐπιρροὴ τοῦ Ναζωραίου Ἰησοῦ πάνω στὰ πλήθη δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ ἡσυχάσουν.

Πάντοτε οἱ ἐπιτυχίες τῶν ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου προκαλοῦν φθόνο καὶ ἐχθρότητα σὲ κακοπροαιρέτους, φθονερούς, μοχθηροὺς καὶ σατανικοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἡ ἔχθρα τῶν σατανικῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τοὺς ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου ἔχει καὶ τὴν καλὴ πλευρά! Ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο κατακτᾷ ἔδαφος. Πράγματι, ὅταν τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου προοδεύῃ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ ἐξαπλώνεται, οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις λυσσοῦν καὶ ἐξεγείρονται. Καὶ ὅσο ἐπιτυχέστερο εἶνε τὸ ἔργο τοῦ Εὐαγγελίου, τόσο λυσσωδέστερα ὁ Σατανᾶς καὶ οἱ σατανικοὶ ἄνθρωποι τὸ πολεμοῦν.

«Ἔγνω ὁ Κύριος», *γνώρισε ὁ Κύριος*, ὅτι οἱ φθονεροὶ καὶ μοχθηροὶ Φαρισαῖοι πληροφορήθηκαν τὴν πρόοδο τοῦ ἔργου του. Πῶς γνώρισε; Εἴτε μὲ ὑπερφυσικὸ τρόπο, εἴτε ἀπὸ ἀνθρώπινη πληροφορία. Ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς γνώριζε μὲ ὑπερφυσικὸ τρόπο, ὡς Θεὸς ἢ Προφήτης, καὶ ἄλλοτε γνώριζε ἀπὸ πληροφορίες ἀνθρώπων. Γνώρισε ὁ Κύριος, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἦταν ἐνήμεροι τοῦ ἔργου του· γνώρισε, ἐννοεῖται, καὶ τὸ φθόνο καὶ τὸ μῖσος, ποὺ προκλήθηκε στὶς ψυχές τους ἐναντίον του· γνώρισε καὶ τὰ πικρὰ σχόλια, ποὺ ἔκαναν· γνώρισε καὶ πῶς θὰ ἐνεργοῦσαν ἐναντίον του. Καὶ ἀντιθέτως πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐνεργοῦσαν ἐγκληματικῶς, ὁ Κύριος ἐνήργησε φρονίμως, ὅπως στὸ στίχ. 3 ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστής.

Στίχ. 2: *«καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ»*.

Ὁ παρὼν στίχος εἶνε παρενθετικὸς καὶ ἐπεξηγηματικός. Στὸν στίχ. γ' 22 ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε, ὅτι *«ὁ Ἰησοῦς... ἐβάπτιζεν»*. Στὸν παρόντα στίχο ἐπεξηγεῖ, ὅτι δὲν βάπτιζε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ἀλλ' οἱ μαθηταί του. Ὁ Ἰησοῦς βάπτιζε διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὁ Ἰησοῦς δὲν βάπτιζε ὁ ἴδιος, προσωπικῶς;

Ὁ Παῦλος κήρυττε καὶ δὲν βάπτιζε. Εἶνε σπάνιες οἱ περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ ἀπόστολος ἔκανε βάπτισι. Στοὺς Κορινθίους ἔγραψε: *«Οὐκ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι»* (Α' Κορ. α' 17). Δὲν μὲ ἀπέστειλεν ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ βαπτίζω, ἀλλὰ γιὰ νὰ κηρύττω τὸ εὐαγγέλιο. Τὸ νὰ βαπτίζῃ κανεὶς εἶνε εὔκολο, τὸ νὰ κηρύττῃ τὸ εὐαγγέλιο εἶνε δύσκολο, διότι εἶνε κοπιῶδες καὶ ἐπικίνδυνο. Στὸν Παῦλο ὁ Χριστὸς εἶχεν ἀναθέσει τὸ δύσκολο ἔργο, τὸ κήρυγμα, ἐνῷ τὸ εὔκολο ἔργο, τὸ βάπτισμα, εἶχεν ἀναθέσει σ' ἄλλους. Μήπως λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς δὲν βάπτιζε γιὰ τὸν αὐτὸ λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν βάπτιζε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος; Μήπως δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς δὲν βάπτιζε, διότι δὲν εἶχε τὴν ἀποστολὴ νὰ βαπτίζῃ, ἀλλὰ νὰ κηρύττῃ; Ἡ ἀπάντησι εἶνε ὄχι.

Ὁ Ἰησοῦς δὲν βάπτιζε, ὅπως ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ μαθηταί, γιὰ ἄλλο λόγο. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦταν ἁπλῶς βάπτισμα ὕδατος, βάπτισμα μὲ νερό, κατώτερο βάπτισμα. Καὶ σὰν τέτοιο βάπτισμα ἦταν ἀντάξιο τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωποι, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἀντάξιο τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Ὁ Θεὸς Πατὴρ στὸ βαπτιστὴ Ἰωάννη εἶπε, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ βάπτιζε μὲ Πνεῦμα Ἅγιο, ὄχι ἁπλῶς μὲ νερό. *«Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι ἁγίῳ»* (Ἰωάν. α' 33). *Σ' ὅποιον θὰ ἰδῇς τὸ Πνεῦμα νὰ κατεβαίνῃ καὶ νὰ μένῃ ἐπάνω του, αὐτὸς εἶνε ποὺ βαπτίζει μὲ Πνεῦμα ἅγιο.* Ὁ Θεὸς Πατὴρ προανήγγειλε τὸ ἀνώτερο βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ στὸν Ἰωάννη καὶ ὁ Ἰωάννης τὸ προανήγγειλε στὰ πλήθη. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς εἶχε τὴ μεσσιακὴ προσδοκία καὶ ὅλοι διερωτῶνταν, μήπως ὁ Μεσσίας εἶνε ὁ Ἰωάννης, ὁ Ἰωάννης δήλωσε στὸ λαό: *«Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βα-*

πτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί» (Λουκ. γ' 16. Ἰδὲ καὶ Ματθ. γ' 11 καὶ Μάρκ. α' 8). Ἐγὼ μέν, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, σᾶς βαπτίζω μὲ νερό, ἁπλῶς μὲ νερό. Ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, ὁ ἀνώτερός μου, τοῦ ὁποίου δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω τὸ λουρὶ τῶν ὑποδημάτων του. Αὐτὸς θὰ σᾶς βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα Ἅγιο καὶ μὲ πῦρ, τὸ πῦρ τῆς Θεότητος.

Τὸ νερὸ δὲν δύναται νὰ καθαρίσῃ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες. Τὸ πῦρ τῆς Θεότητος κατακαίει τὰ ἁμαρτήματα, ὅπως τὸ φυσικὸ πῦρ τὰ σκουπίδια, καὶ καθαρίζει ἠθικῶς τὸν ἄνθρωπο. Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν βαπτίζει καὶ καθαρίζει τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ἔρχεται γιὰ τοὺς ἀνθρώπους μετὰ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνάστασι καὶ τὴν ἀνάληψί του, κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Πρὸ τῆς ἀναλήψεώς του, προλέγοντας ὁ Ἰησοῦς τὴν ἔλευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶπε στοὺς μαθητάς του νὰ περιμένουν τὴν ἐκπλήρωσι τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Πατρός, γιὰ τὴν ὁποία μίλησε σ' αὐτούς, διότι ὁ μὲν Ἰωάννης βάπτισε μὲ νερό, ἐνῷ αὐτοὶ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες θὰ βαπτίζονταν μὲ Πνεῦμα Ἅγιο (Πράξ. α' 4-5).

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν δὲν βάπτιζε τότε, ὅπως ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ μαθηταί, διότι, ἂν βάπτιζε τότε, θὰ βάπτιζε ἁπλῶς μὲ νερό, ἐνῷ ἡ ἀποστολή του ἦταν νὰ βαπτίζῃ μὲ Πνεῦμα Ἅγιο, ποὺ ἔχει τὴ δύναμι νὰ καθαρίζῃ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες. Βαπτίζει δὲ ὁ Κύριος μὲ Πνεῦμα Ἅγιο ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅλοι οἱ Ὀρθόδοξοι εἴμεθα βαπτισμένοι ἀπὸ τὸ Χριστὸ μὲ Πνεῦμα Ἅγιο. Αὐτὸ δὲ τὸ βάπτισμα εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερο ἀπὸ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου στὸν Ἰορδάνη ποταμό. Ὅσοι δὲ Ὀρθόδοξοι μεταβαίνουν στοὺς ἁγίους Τόπους καὶ εἰσέρχονται στὸν Ἰορδάνη καὶ γίνονται χατζῆδες, ἂς μὴ νομίζουν, ὅτι προσθέτουν τίποτε στὴ δύναμι καὶ τὴν ἰσχὺ τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος ποὺ δέχθηκαν, ὅταν βυθίστηκαν στὴν κολυμβήθρα τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἂς μὴ νομίζουν οἱ χατζῆδες, ὅτι εἶνε ἀνώτεροι καὶ προνομιοῦχοι χριστιανοί. Ἡ εἴσοδος στὸν Ἰορδάνη εἶνε μία ὡραία, θεαματικὴ καὶ συμβολική, ἂν θέλουν, πρᾶξι, ἀλλὰ δὲν εἶνε μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἔχει οὐσιαστικὴ σημασία.

Στίχ. 3: *«ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν».*

Κατὰ τὸ α' 44 ὁ Ἰησοῦς εἶχε μεταβῆ καὶ ἄλλη φορὰ στὴ Γα-

λιλαία. Κατὰ τὸ β' 13 ἄφησε τὴ Γαλιλαία καὶ μετέβη στὴν Ἰουδαία. Κατὰ τὸν παρόντα δὲ στίχο ἄφησε τὴν Ἰουδαία καὶ ἀναχώρησε πάλι γιὰ τὴ Γαλιλαία. Γιατί ὁ Ἰησοῦς ἄφησε τὴν Ἰουδαία καὶ ἀναχώρησε πάλι γιὰ τὴ Γαλιλαία; Διότι ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἢ ἐξωτερικὴ πληροφορία πληροφορήθηκε τὶς ἐχθρικὲς διαθέσεις τῶν φθονερῶν καὶ μοχθηρῶν Φαρισαίων ἐξ αἰτίας τῆς συρροῆς τοῦ πλήθους πρὸς αὐτόν, καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἐρεθισθῇ περισσότερο ὁ φθόνος καὶ νὰ ἐξαφθῇ περισσότερο τὸ πάθος τῶν ἐχθρῶν του πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἤθελε νὰ καταπραϋνθῇ ἡ κακία τους. Ὁ Χριστὸς λυπόταν τοὺς ἐχθρούς του καὶ ἤθελε νὰ μὴ ἁμαρτάνουν ἢ ν' ἁμαρτάνουν ὅσο τὸ δυνατὸ λιγώτερο γιὰ νὰ ἐλαφρύνεται ἡ ἐνοχή τους ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Προπάντων ὅμως ὁ Χριστὸς ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία, ὅπου κατοικοῦσαν οἱ θανάσιμοι ἐχθροί του, καὶ πῆγε στὴν ταπεινὴ καὶ ἥσυχη Γαλιλαία γιὰ νὰ μὴ ἐκθέσῃ τὸν ἑαυτό του σὲ κίνδυνο θανάτου. Ἐφοβεῖτο τὸ θάνατο ὁ κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου; Αἰσθανόταν δειλία ἐκεῖνος, ποὺ ὡς ἄνθρωπος κατὰ τὴ βάπτισί του ἔλαβε καὶ εἶχε μονίμως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ποὺ δὲν εἶνε Πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ Πνεῦμα *«δυνάμεως»*, τουτέστι θάρρους καὶ ἀνδρείας; (Β' Τιμ. α' 7). Ἀπέφευγε τὸ θάνατο ἐκεῖνος, ποὺ κυρίως ἦλθε νὰ θυσιασθῇ καὶ μὲ τὸ θάνατό του νὰ μᾶς σώσῃ; Ἐπιδίωκε νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ θάνατο ἐκεῖνος, ποὺ γιὰ τοὺς ἄλλους εἶπε, ὅποιος θυσιάζεται θὰ σωθῇ καὶ ὅποιος ἀποφεύγει τὴ θυσία θὰ χαθῇ; (Ματθ. ι' 39, ιστ' 25· Λουκ. ιζ' 33· Ἰωάν. ιβ' 25). Ἦταν δειλὸς ἐκεῖνος, ποὺ γιὰ τὴ ζωή του εἶπε, *«ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν»* (Ἰωάν. ι' 18), ἔχω τὴ δύναμι νὰ θυσιάσω αὐτήν, ἔχω τὸν ἡρωισμὸ νὰ σταυρωθῶ; Ἦταν δειλὸς ὁ Ἥρωας τοῦ Γολγοθᾶ καὶ ὁ Ἀρχηγὸς ὅλων τῶν ἡρώων τῆς Πίστεώς μας; Ἀσφαλῶς ὄχι.

Ἀλλὰ τότε γιατί ὁ Ἰησοῦς δὲν θέλησε νὰ ἐκθέσῃ τὸν ἑαυτό του σὲ κίνδυνο θανάτου καὶ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του φεύγοντας στὴ Γαλιλαία; Διότι δὲν ἔπρεπε νὰ θανατωθῇ ἀκαίρως. Γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔπρεπε νὰ θανατωθῇ, ἀλλ' ὅταν θὰ ἐρχόταν ὁ ὡρισμένος ἀπὸ τὴ θεία πρόνοια καιρός. *«Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Καιρὸς τοῦ τεκεῖν καὶ καιρὸς τοῦ ἀποθανεῖν»*, λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής (γ' 1-2). Στὸ Ἰωάν. ζ' 30 διαβάζουμε, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν νὰ πιάσουν τὸ Χριστό, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τὸν συνελάμβανε, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του. Στὸ Ἰωάν. η' 59 διαβάζουμε, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι σήκωσαν λίθους νὰ λιθοβολήσουν τὸ Χριστό, ἀλλ' ὁ Χριστὸς κρύφτηκε ἀπὸ τὰ μάτια

τους καὶ διέφυγε τὸ λιθοβολισμό. Πολλὲς φορὲς ὁ Ἰησοῦς διέφυγε τὸ θάνατο, ἄλλοτε φεύγοντας, ἄλλοτε παραλύοντας τὴ δύναμι τῶν ἐχθρῶν του, καὶ ἄλλοτε κρυπτόμενος ἢ πατάσσοντας τοὺς ἐχθρούς του μὲ ἀορασία. Διότι ἔπρεπε προηγουμένως νὰ ἐκτελέση τὸ ἄλλο ἔργο του, τὸ ἔργο τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς θαυματουργίας, καὶ ἔπειτα νὰ ἐκτελέση τὸ ἔργο τῆς θυσίας, νὰ σταυρωθῆ καὶ ν' ἀποθάνη. Ὅταν τὸ ἔργο τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς θαυματουργίας ἐκτελέστηκε, τότε ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν Πατέρα του, *«ἐλήλυθεν ἡ ὥρα»* (Ἰωάν. ιζ' 1), *ἦλθεν ἡ ὥρα*, καὶ παρέδωσε τὸν ἑαυτό του στοὺς ἐχθρούς του νὰ θανατωθῆ.

Μὲ τὴν ἀναχώρησί του ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνη Ἰουδαία γιὰ τὴν ἥσυχη Γαλιλαία ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν δὲν ἔδειξε δειλία, ἀλλὰ φρόνησι, σύνεσι. Ἐφήρμοσεν ὁ ἴδιος ὅ,τι ἀργότερα συνέστησε στοὺς μαθητάς του: *«Ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην»* (Ματθ. ι' 23). Ἄλλωστε ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔπρεπε νὰ κηρύξη σ' ἕνα μόνο τόπο, ἀλλὰ καὶ σ' ἄλλους. Ἐπίσης, ἂν ἦταν δίκαιο νὰ κηρύττη σὲ τόπους, ὅπου ὑπῆρχαν ἀντιδράσεις, δικαιότερο ἦταν νὰ κηρύττη σὲ τόπους, ὅπου ἡ ἀνταπόκρισι πρὸς τὸ κήρυγμα ἦταν καλλίτερη.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ δὲν ἐξέθεσε τὸν ἑαυτό του σὲ ἄκαιρο κίνδυνο, διδάσκει νὰ μὴ ἐκθέτωμε καὶ μεῖς τοὺς ἑαυτούς μας σὲ ἀκαίρους κινδύνους· ὅπως λέγει ἑρμηνευτής, *«μὴ ἐπιρρίπτειν ἑαυτοὺς τοῖς πειρασμοῖς ἀνοήτως καὶ ἀνονήτως»*, νὰ *μὴ ρίπτωμε τοὺς ἑαυτούς μας σὲ πειρασμούς, σὲ δοκιμασίες καὶ περιπέτειες, ἀνοήτως καὶ ἀνωφελῶς*. Τὸ «σφάξε με, ἀγᾶ, ν' ἁγιάσω», δὲν ἐπιδοκιμάζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλ' ἀποδοκιμάζεται. Ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ προστατεύῃ τὴ ζωή του καὶ νὰ τὴ χρησιμοποιῇ γιὰ τὴν ἄσκησι τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ ὅταν συλληφθῆ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, τότε ὀφείλει νὰ θυσιασθῆ. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος καταδιωκόμενος ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Πίστεως ἔφευγε καὶ κρυβόταν. Ἀπὸ δειλία; Ὄχι βεβαίως. Ὁ ἡρωικώτερος τῶν ἁγίων καὶ ὁ ἁγιώτερος τῶν ἡρώων, ὅπως χαρακτηρίσθηκε αὐτὸς ὁ Ἄτλας τῆς Ὀρθοδοξίας, δὲν δύναται νὰ κατηγορηθῆ γιὰ δειλία. Ἔφυγε καὶ κρυβόταν ἀπὸ σύνεσι. Θὰ ἦταν βλακεία, ἀλλὰ καὶ ἀπώλεια μεγάλη γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἂν ὁ στρατηγὸς ἐκεῖνος τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας πήγαινε στοὺς ἐχθροὺς καὶ ἔλεγε: «Ἐδῶ εἶμαι. Συλλάβετέ με καὶ ἐκτελέσετέ με»! Οἱ ἐχθροὶ κατηγόρησαν τὸν ἥρωα, διότι ἔφυγε καὶ κρυβόταν. Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε: Ἂν εἶνε κακὸ ἡ

φυγὴ τοῦ καταδιωκομένου πιστοῦ, πόσο μᾶλλον εἶνε κακὸ ὁ διωγμὸς ἐναντίον τοῦ πιστοῦ... Στὴν πραγματικότητα κακό, τὸ μεγαλύτερο κακό, εἶνε ὁ διωγμὸς ἐναντίον τῆς Πίστεως καὶ τῶν πιστῶν. Ἡ δὲ φυγὴ γιὰ τὴ διάσωσι ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Πίστεως καὶ τῶν πιστῶν δὲν εἶνε καθόλου κακό, ἀλλὰ καλό, εἶνε ἐνέργεια, τὴν ὁποία ὑπαγορεύει ἡ λογικὴ καὶ τὸ καλῶς ἐννοούμενο συμφέρον τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Δὲν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὑφιστάμεθα διωγμούς, παθήματα καὶ θάνατο, ὅταν μποροῦμε νὰ τὰ ἀποφύγωμε χωρὶς παράβασι καθήκοντος, χωρὶς ἀβαρία στὴ συνείδησί μας. Ἂν κάνωμε παράβασι καθήκοντος καὶ ἀβαρία στὴ συνείδησί μας γιὰ ν' ἀποφύγωμε διωγμούς, παθήματα καὶ θάνατο, τότε βεβαίως εἴμεθα ἀξιοκατάκριτοι. Εἶνε ἀξίωμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅτι οἱ εὐσεβεῖς διώκονται, μὲ διάφορες μορφὲς διωγμοῦ. *«Πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται»* (Β' Τιμ. γ' 12). Ὅλοι, ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν εὐσεβῶς, συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅλοι ἀνεξαιρέτως θὰ διωχθοῦν. Ἡ φρόνησι ἢ σύνεσι τῶν εὐσεβῶν μπορεῖ νὰ κάνῃ τοὺς διωγμοὺς ὀλιγωτέρους καὶ ὀλιγώτερο σκληροὺς καὶ ἐπικινδύνους. Ἀλλὰ νὰ τοὺς καταργήσῃ δὲν μπορεῖ. Οἱ εὐσεβεῖς πάντοτε διώκονται μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, περισσότερο ἢ ὀλιγώτερο.

Ἀλλὰ πολλοὶ λεγόμενοι χριστιανοὶ πολιτεύονται κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ διώκωνται. Αὐτὸ δὲ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο πολιτεύονται, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ διώκωνται, ὀνομάζουν φρόνησι ἢ σύνεσι. Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα δὲν πρόκειται γιὰ φρόνησι ἢ σύνεσι· πρόκειται γιὰ ἰδιοτέλεια, δειλία καὶ καιροσκοπισμό. Σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἡ φρόνησι ἢ σύνεσι γίνεται «ἐπικάλυμμα», δικαιολογία, τῆς ἰδιοτελείας, τῆς δειλίας καὶ τοῦ καιροσκοπισμοῦ των. Ὅλοι οἱ εὐσεβεῖς διώκονται, διότι μένουν πιστοὶ στὸ χριστιανικὸ καθῆκον, ὅσοι δὲν διώκονται δὲν εἶνε εὐσεβεῖς, διότι φεύγουν ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ καθῆκον.

Ὁ Ἰησοῦς ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴ Γαλιλαία, ἀλλὰ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὸ καθῆκον. Καὶ ἐμεῖς, ἀγαπητοί, νὰ φεύγωμε ἀπὸ τοὺς κινδύνους, χωρὶς νὰ φεύγωμε ἀπὸ τὸ καθῆκον. Ἡ ἀποφυγὴ τῶν κινδύνων χωρὶς παράβασι τοῦ καθήκοντος εἶνε εὐλογημένη. Ἀλλ' ἡ ἀποφυγὴ τῶν κινδύνων μὲ παράβασι τοῦ καθήκοντος εἶνε καταραμένη. Τὸ δρᾶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος γενικώτερα ἔγκειται προπάντων στὸν πονηρὸ τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο

πολιτεύονται οἱ πολλοί, ἀποφεύγοντας τοὺς κινδύνους μὲ παράβασι τοῦ καθήκοντος, ἐξυπηρετώντας τὰ ἰδιοτελῆ συμφέροντά τους μὲ ἀβαρίες στὴ συνείδησί τους, καὶ ὑποστηρίζοντας, ὅτι αὐτὸς ὁ τρόπος συμπεριφορᾶς εἶνε φρόνησι ἢ σύνεσι. Ἀνθρώπους μὲ τέτοια φρόνησι ἢ σύνεσι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ταλανίζει: *«Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες!»* (Ἠσ. ε' 21). Ἀλλοίμονο σ' αὐτούς, ποὺ εἶνε συνετοὶ κατὰ τὴ γνώμη τους, καὶ ἔξυπνοι κατὰ τὴν κρίσι τους! Τέτοιοι συνετοὶ καὶ ἔξυπνοι θὰ ριφθοῦν πρῶτοι στὴν φλεγομένη λίμνη τῆς Ἀποκαλύψεως, διότι ὡς λιποτάκτες τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ ἀγῶνος λόγῳ δειλίας καὶ ἰδιοτελείας γίνονται αἰτία νὰ χάνωνται μεγάλες μάχες τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ νὰ θριαμβεύουν οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις (Ἀποκ. κα' 8).

Στίχ. 4: *«Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας»*.

Κατὰ τὸ στίχ. 3 ὁ Ἰησοῦς ἀναχώρησε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία γιὰ τὴ Γαλιλαία. Δύο δρόμοι ὡδηγοῦσαν ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴ Γαλιλαία, ὁ ἕνας συντομώτερος καὶ ὁ ἄλλος μακρότερος. Ὁ συντομώτερος δρόμος ἦταν διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας, ὁ μακρότερος διὰ μέσου τῆς Περαίας. Οἱ Ἰουδαῖοι αἰσθάνονταν μῖσος πρὸς τοὺς Σαμαρεῖτες. Καὶ γι' αὐτὸ οἱ αὐστηρότεροι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, γιὰ νὰ μεταβοῦν στὴ Γαλιλαία, ἀπέφευγαν τὸ συντομώτερο δρόμο διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας, καὶ προτιμοῦσαν τὸ μακρότερο διὰ μέσου τῆς Περαίας. Μία ρῆσι λέγει, ὅτι *«φθόνος οὐκ οἶδε προτιμᾶν τὸ συμφέρον». Ὁ φθόνος δὲν γνωρίζει νὰ προτιμᾷ τὸ συμφέρον.* Τὸ συμφέρον θυσιάζεται στὸ βωμὸ τοῦ φθόνου. Ἀλλ' ὅπως ὁ φθόνος, ἔτσι καὶ τὸ μῖσος δὲν γνωρίζει νὰ προτιμᾷ τὸ συμφέρον. Τὸ συμφέρον θυσιάζεται στὸ βωμὸ τοῦ μίσους. Γιὰ νὰ μὴ περάσουν ἀπὸ τὴ Σαμάρεια ἐμπαθεῖς Ἰουδαῖοι ὑποβάλλονταν σὲ μακρότερο ταξίδι, ἔκαναν θυσία σὲ πορεία καὶ ταλαιπωρία. Ὅλα τὰ πάθη εἶνε δαπανηρά, στοιχίζουν, προπάντων ὅμως στοιχίζει τὸ μῖσος, τὸ πάθος τὸ ἀντίθετο τῆς ἀρετῆς ἀγάπη, τῆς κορυφαίας ἀρετῆς.

Ὁ Χριστός, τελείως ἀμέτοχος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ μίσους ἐναντίον τῶν Σαμαρειτῶν καὶ πλήρης ἀγάπης πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, δὲν εἶχε λόγο ν' ἀποφύγῃ τὴ διέλευσι διὰ τῆς Σαμαρείας. Ἀντιθέτως εἶχε λόγο νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴ Σαμάρεια, διότι ἤξερε, ὅτι ἐκεῖ θὰ εἵλκυε στὴν πίστι τὴ Σαμαρείτιδα καὶ πολλοὺς ἄλλους Σαμαρεῖτες. Ἐπὶ πλέον ὁ Χριστὸς εἶχε καὶ ἰδιαίτερο λόγο ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ συμπαθῇ τοὺς Σαμαρεῖτες, διότι, ὅπως οἱ Σαμαρεῖτες, ἔτσι

καὶ αὐτὸς ἐμισεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ πολλὲς φορὲς ἀπ' αὐτοὺς δυσφημιστικῶς καὶ ὑβριστικῶς ὠνομάσθηκε Σαμαρείτης. *«Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης εἶ σύ;»* (Ἰωάν. η' 48). *Καλὰ δὲν λέμε ἐμεῖς, ὅτι σὺ εἶσαι Σαμαρείτης;* Στὴν περίπτωσι τῶν δέκα λεπρῶν ἀνωτερότητα καὶ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ποὺ τοὺς θεράπευσε, δὲν ἔδειξαν οἱ ἐννέα Ἰσραηλῖτες, ἀλλ' *«ὁ ἀλλογενής»*, ὁ ἀλλοεθνὴς Σαμαρείτης (Λουκ. ιζ' 18). Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, συμπαθῶς αἰσθανόμενος πρὸς τοὺς Σαμαρεῖτες, στὴ γνωστὴ παραβολὴ παραβάλλει τὸν ἑαυτό του πρὸς τὸ φιλάνθρωπο Σαμαρείτη, ὁ ὁποῖος περιποιήθηκε τὸν ἡμιθανῆ ἄνθρωπο, ποὺ περιέπεσε στοὺς ληστάς, ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι ἱερεὺς καὶ λευΐτης ἔδειξαν ἀδιαφορία (Λουκ. ι' 30 ἑξ.).

Στὸν παρόντα στίχ. 4, ***«Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας»***, οἱ ἐξηγηταὶ τὸ ***«ἔδει»*** ἐξηγοῦν «ἔπρεπε, ἦταν ἀνάγκη». Κατ' αὐτὴ τὴν ἐξήγησι ἦταν ἀνάγκη, ὁ Χριστὸς νὰ περάσῃ διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐξήγησι δὲν φαίνεται σὲ μᾶς ὀρθή, διότι ὁ Χριστὸς τὸ δρόμο πρὸς τὴ Γαλιλαία διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας δὲν ἀκολούθησε ἀναγκαστικῶς, ἀλλὰ θεληματικῶς, ἀφοῦ ὑπῆρχε καὶ ὁ δρόμος διὰ μέσου τῆς Περαίας, τὸν ὁποῖον ἐπίσης μποροῦσε νὰ ἀκολουθήσῃ, ἀλλ' ἀκολούθησε τὸν προτιμότερο δρόμο. Τὸ ἀπρόσωπο ρῆμα ***«δεῖ»*** σημαίνει καὶ *«μέλλει, πρόκειται»*, ὅπως π.χ. στὰ χωρία Ἰωάν. ιβ' 34, κ' 9, Πράξ. κα' 22. Αὐτὴ δὲ τὴ σημασία τὸ ρῆμα ἔχει στὴν προκειμένη περίπτωσι. Συνεπῶς τὸ ***«Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας»***, σημαίνει, *«Ἐπρόκειτο δὲ αὐτὸς νὰ περάσῃ διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας»*.

Στίχ. 5: *«Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ»*.

Ἐδῶ τὸ ***«οὖν»*** δὲν εἶνε συμπερασματικὸ καὶ δὲν σημαίνει «λοιπόν», ἀλλ' εἶνε μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*.

Ἡ λέξι ***«χωρίον»***, ὑποκοριστικὸ τῆς λέξεως «χῶρος», σημαίνει *«μέρος, τόπος, ἀγρόκτημα, χωράφι»*. Ἡ δὲ φράσι, ***«πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ»***, προσδιορίζει ποῦ ἦταν ἡ σαμαρειτικὴ πόλι Συχάρ, πρὸς τὴν ὁποίαν ἦλθεν ὁ Χριστός. Ἡ Συχὰρ ἦταν πλησίον ***«τοῦ χωρίου»***, *τοῦ ἀγροκτήματος*, τὸ ὁποῖον ἔδωσεν ὁ Ἰακὼβ στὸν υἱό του Ἰωσήφ.

Ζήτημα δημιουργήθηκε ὡς πρὸς τὴν πόλι Συχάρ. Μερικοὶ ὀρθο-

λογισταί, πού ἀρνοῦνται τὴ γνησιότητα τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου, ἰσχυρίστηκαν, ὅτι δὲν ὑπῆρχε πόλι Συχάρ, ὁ δὲ συγγραφεὺς τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ, ξένος δῆθεν πρὸς τὴν Παλαιστίνη, πλανήθηκε γράφοντας, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθε σὲ πόλι τῆς Σαμαρείας, ποὺ λεγόταν Συχάρ. Ἄλλοι ἰσχυρίστηκαν, ὅτι ἡ Συχὰρ εἶνε ἡ Συχέμ, ἡ ὁποία στὴν Παλαιὰ Διαθήκη μνημονεύεται συχνά. Συμφώνως δὲ πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα Συχὰρ προῆλθεν ἀπὸ παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος Συχέμ. Ἀλλ' ὀρθὴ φαίνεται ἡ ἐκδοχή, ὅτι ἡ Συχὰρ δὲν ταυτίζεται μὲ τὴ Συχέμ, ἀλλ' εἶνε ἄλλη πόλι, ἡ ὁποία διακρίνεται ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Εὐσεβίου καὶ τοῦ Ἱερωνύμου. Ὁ Εὐσέβιος καθορίζει τὴ θέσι της πρὸ τῆς Νεαπόλεως, ὅπως μεταγενέστερα ὠνομάσθηκε ἡ Συχέμ. Τὸ Ταλμοὺδ ἐπίσης ὁμιλεῖ γιὰ τοποθεσία Σουκάρ, πηγὴ Σουκὰρ καὶ πεδιάδα Σουκάρ. Σήμερα δέ, πάρα πολὺ πλησίον στὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, ὑπάρχει χωριό, ποὺ ὀνομάζεται Ἐλ-Ἀσκάρ. Πολλὰ λοιπὸν ἐπιχειρήματα συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως τῆς πόλεως Συχὰρ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου. Δὲν πλανήθηκε ὁ συγγραφεύς τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου ἀναφέροντας Συχάρ, ἀλλὰ πλανῶνται οἰκτρῶς οἱ ὀρθολογισταί, διότι λόγῳ τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῆς κακῆς προαιρέσεώς των ἔχουν πνεῦμα πλάνης κατὰ τὸν ἀπόστολο, δαιμόνιο πλάνης.

Γιὰ ***«τὸ χωρίον»***, δηλαδὴ τὸ ἀγρόκτημα, ποὺ ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ ἔδωσε στὸν ἀγαπημένο υἱό του Ἰωσὴφ ὡς ἐξαίρετη μερίδα, ὁμιλεῖ τὸ Γεν. μη' 22 (Ἰδὲ καὶ Ἰησ. Ναυῆ κδ' 32). Ὁ Ἰακὼβ ἔδωσε στὸν Ἰωσὴφ ἐξαίρετη μερίδα στὴν Παλαιστίνη, ὁ δὲ Θεὸς δίνει στοὺς ἐκλεκτούς του ἀσυγκρίτως ἐξαιρετώτερη μερίδα στὴ νέα γῆ, στὴν ἐπουράνια βασιλεία του. Ὁ Ἰακὼβ ἐξασφάλισε γιὰ τὸν Ἰωσὴφ τὴν ἐξαίρετη μερίδα μὲ τὴ μάχαιρά του, ὁ δὲ Χριστὸς ἐξασφάλισε τὴν ἀσυγκρίτως ἐξαιρετώτερη μερίδα γιὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς μὲ τὸ σταυρό του.

Στίχ. 6: ***«Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη»***.

Στὸ ἀγρόκτημα, ποὺ ἔδωσεν ὁ Ἰακὼβ στὸν Ἰωσήφ, ἦταν ***«πηγὴ»*** κατὰ τὸν παρόντα στίχο, *«φρέαρ»* κατὰ τοὺς στίχους 11 καὶ 12, πηγάδι δηλαδή, ποὺ ἄνοιξε ὁ Ἰακώβ. Αὐτὸ τὸ πηγάδι ὑπάρχει μέχρι σήμερα καὶ ὀνομάζεται Βερ-Ζακούμπ. Πρὸ ἐτῶν στὸ φρέ-

αρ τοῦ Ἰακὼβ ὁ φανατικὸς σιωνισμὸς δολοφόνησε ἀγρίως τὸν φύλακα τοῦ προσκυνήματος πατέρα Φιλούμενο καὶ πρόσθεσε στὴ χορεία τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἕνα ἀκόμη μάρτυρα.

Γεννήθηκε τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὁ Ἰακὼβ ἄνοιξε τὸ φρέαρ, ἔργο τεράστιο, δεδομένου ὅτι στὴν περιοχὴ ἐκείνη ὑπάρχει ἀφθονία πηγῶν, 80 περίπου πηγὲς μόνο στὴ Συχὲμ καὶ γύρω ἀπ' αὐτή; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἡ εὔλογη ἀπάντησι εἶνε, ὅτι ὁ Ἰακὼβ ἄνοιξε τὸ φρέαρ, ἐπειδὴ στὴ γῆ ἐκείνη ἦταν ξένος καὶ ἤθελε νὰ ζῇ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοὺς κατοίκους, στοὺς ὁποίους ἀνῆκαν οἱ πηγές, καὶ νὰ ὑπάρχῃ μνημεῖο κατοχῆς, ποὺ νὰ μαρτυρῇ τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας του σ' ἐκεῖνο τὸ τμῆμα τῆς γῆς.

Ὁ Ἰακὼβ ἄνοιξε δικό του φρέαρ, γιὰ νὰ ζῇ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοὺς ξένους. *«Πῖνε ὕδατα ἀπὸ σῶν ἀγγείων καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτων πηγῆς»*, λέγει ὁ Σολομῶν (Παροιμ. ε' 15). *Νὰ πίνῃς νερὸ ἀπὸ τὰ δικά σου δοχεῖα καὶ ἀπὸ τὰ δικά σου πηγαῖα φρέατα.* Ἂν οἱ ἄρχοντές μας εἶχαν τὴ φρόνησι τοῦ Ἰακὼβ καὶ τὴ σοφία τοῦ Σολομῶντος, θὰ φρόντιζαν, ὥστε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, Ἔθνος ἀνάδελφο, ὅπως ὀρθῶς χαρακτηρίσθηκε, νὰ ἔχωμε αὐτάρκεια καὶ νὰ ζοῦμε ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοὺς ξένους. Τώρα μὲ τὴν ἐξάρτησί μας ἀπὸ τοὺς ξένους, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐπιβουλεύονται, κινδυνεύουμε ν' ἀλλοτριωθοῦμε καὶ νὰ χάσωμε καὶ τὴν κυριότητά μας πάνω στὸν οἶκο μας. Δυστυχῶς οἱ ἑκάστοτε ἄρχοντές μας, ἄνθρωποι κατὰ κανόνα κοσμικοί, δὲν ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Γραφῆς, τὴν ὁποία ἄλλωστε δὲν μελετοῦν, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ καὶ μᾶς προσέδεσαν στὸ ἅρμα τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ γίναμε ἐξαρτήματα τῶν Εὐρωπαίων, κατ' ὄνομα μὲν φίλων, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἐπιβούλων. Τὸ παράδειγμα τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ, ποὺ ἄνοιξε δικό του φρέαρ, γιὰ νὰ ζῇ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοὺς ξένους, εἶνε ἔλεγχος γιὰ τοὺς ἄρχοντές μας.

Τὸ ***«οὖν»*** τῆς φράσεως, ***«Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο»***, δὲν εἶνε συμπερασματικό, ἀλλὰ μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ μεταφράζεται *«δέ»*.

Ἡ μετοχὴ ***«κεκοπιακώς»***, *κουρασμένος*, δεικνύει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν πραγματικὸς ἄνθρωπος καὶ ὄχι ἄνθρωπος κατὰ δόκησιν, κατὰ τὸ φαινόμενο, ὅπως δίδασκαν οἱ αἱρετικοὶ Δοκῆτες. *«Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»*, διακήρυξε ὁ εὐαγγελιστὴς στὸν πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου του (α' 14). Ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινεν ἄνθρωπος. Καὶ ὡς ἄνθρωπος εἶχε τὰ ἀδιάβλητα πάθη, τὰ ἀκατηγόρητα πάθη, ὅπως

ἔχει κάθε ἄνθρωπος. Πεινοῦσε δηλαδή, διψοῦσε, κουραζόταν, ἵδρωνε, νύσταζε κ.τ.λ. Ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεὸς Λόγος, ἔφθασε στὸ φρέαρ τοῦ Ἰακὼβ κουρασμένος, διότι ἔκανε μακρὰ πορεία πεζός. Ὁ πάμπλουτος ὡς Θεὸς ἦταν πάμπτωχος ὡς ἄνθρωπος καὶ δὲν διέθετε τὰ μέσα, γιὰ νὰ ταξιδεύῃ ἔφιππος ἢ ἐπάνω σ' ἅμαξες. Ἐκεῖνος, ποὺ στὸν οὐρανὸ ἔχει ὄχημα τὰ Χερουβίμ, ἐδῶ στὴ γῆ δὲν εἶχεν ἕνα ταπεινὸ ὄχημα γιὰ νὰ κινῆται. Καὶ οὔτε ἴσως θὰ προθυμοποιήθηκε κανεὶς νὰ θέσῃ στὴ διάθεσι τοῦ ἀσήμου Ναζωραίου ἕνα μέσο κινήσεως.

Ὅταν ἐμεῖς ταξιδεύωμε ἀνέτως μὲ τὰ καταπληκτικὰ σύγχρονα μέσα συγκοινωνιῶν, αὐτοκίνητα, συρμοὺς καὶ ἀεροπλάνα, ἂς ἐνθυμούμεθα τοὺς κόπους, ποὺ ὁ Κύριος ὑπέμενε γιὰ μᾶς πεζοπορώντας καὶ διανύοντας μεγάλες ἀποστάσεις. Ἂς σκεπτώμεθα δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Χριστός, ποὺ εἶπε, *«ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν»* (Ματθ. ια' 12), καίτοι αὐτὸς εἶνε ὁ βασιλεύς, ποὺ ἔχει τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἔδινε τὸ παράδειγμα τῆς ἁγίας βιασύνης. Ἔσπευδε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργο του. Δὲν βάδιζε ραθύμως καὶ ἀργὰ - ἀργά, ὅπως οἱ ὀκνηροὶ τύποι, ἀλλὰ προθύμως καὶ κανονικά. Ἐπὶ πλέον ἂς λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ἄτομο λεπτῆς ἰδιοσυγκρασίας καὶ περισσότερο εὐαίσθητος στὸν κόπο καὶ στὸν πόνο. Ὅταν ἡ ἱερὴ συνοδεία ἔφθασε στὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, οἱ μαθηταὶ δὲν ἦταν τόσο κουρασμένοι, ὅσον ὁ Χριστός. Γι' αὐτὸ ἐκεῖνοι συνέχισαν τὸ δρόμο πρὸς τὴν πόλι, γιὰ ν' ἀγοράσουν τροφές, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς κάθησε νὰ ξεκουρασθῇ.

«Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ». Πολὺ σπουδαία σημασία ἔχει ἐδῶ τὸ ἐπίρρημα ***«οὕτως»***. Σημαίνει *«ἔτσι, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, ἁπλᾶ»*. Κουρασμένος ὁ Ἰησοῦς ἀπ' τὴν ὁδοιπορία, ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὸ μεσημβρινὸ καῦμα τοῦ ἡλίου, διότι ***«ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη»***, ἦταν δηλαδὴ ὥρα περίπου δώδεκα τὸ μεσημέρι, καθόταν ***«οὕτως»***, ἔτσι ὅπως ἦταν, ἁπλᾶ, ἐπάνω στὸ πηγάδι, στὸν τοῖχο δηλαδὴ τοῦ πηγαδιοῦ, ἢ μᾶλλον πλησίον στὸ πηγάδι, κάτω στὸ ἔδαφος. Ἐκεῖνος, ποὺ στὸν οὐρανὸ κάθεται ἐπάνω σὲ χερουβικὸ θρόνο· ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει θρόνο τὸν οὐρανὸ καὶ ὑποπόδιο τὴ γῆ, ὅταν ἦλθε στὴ γῆ κάθησε ἁπλᾶ στὸ ἔδαφος, ὅπως ἕνας ἁπλὸς ἄνθρωπος τῆς ὑπαίθρου, ἕνας ταπεινὸς λαϊκὸς τύπος.

Ἀπ' τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς του ὁ Κύριος ἔδωσε παράδειγμα ἁπλότητος. Γεννήθηκε σ' ἕνα σταῦλο. Ἡ Πα-

ναγία μητέρα του τὸν ἀκούμπησε σὲ μιὰ φάτνη, ἕνα παχνὶ ζῴων. Πολλὲς φορὲς ξάπλωσε καὶ κοιμήθηκε στὸ ὕπαιθρο. Κρεββάτι ἡ γῆ, προσκέφαλο κἄποιο λιθάρι. Γιὰ νὰ κάνῃ τὴν περίφημη ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία κάθησε πάνω σὲ μιὰ πέτρα. Ἄλλοτε σὰν βῆμα καὶ σὰν ἄμβωνα χρησιμοποίησε μιὰ βάρκα. Γιὰ νὰ κάνῃ τὴ θριαμβευτική του εἴσοδο στὰ Ἱεροσόλυμα, κάθησε πάνω σ' ἕνα ταπεινὸ ὀνάριο. Καὶ τέλος κάθησε ἢ μᾶλλον ξάπλωσε καὶ κοιμήθηκε σ' ἕνα σταυρό! Αὐτὸς εἶνε ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας.

Ποῖος βασιλεὺς ἢ πρόεδρος δημοκρατίας ἢ πρωθυπουργὸς ἢ ὑπουργὸς καταδέχθηκε νὰ συμπεριφερθῇ ὅπως ὁ Ἰησοῦς Χριστός; Ποῖος ἔδωσε παράδειγμα τέτοιας ἁπλότητος καὶ ταπεινώσεως; Στὶς ἡμέρες μας οἱ ἄρχοντες ὁμιλοῦν γιὰ ἁπλότητα καὶ γιὰ λιτότητα. Ἀλλ' οἱ ἴδιοι δίνουν τὸ παράδειγμα πολυτελείας καὶ σπατάλης. Τὰ λόγια τους δὲν συμφωνοῦν μὲ τὴ ζωή τους, ἀλλὰ μεταξὺ λόγων καὶ ζωῆς ὑπάρχει ὀξυτάτη ἀντίθεσι, ποὺ προκαλεῖ σκανδαλισμὸ καὶ ἀγανάκτησι τοῦ λαοῦ. Καὶ ὁ λαὸς ὅμως στὴ μεγίστη πλειονότητά του δὲν θέλει ἁπλότητα καὶ λιτότητα, ἀλλὰ πολυτέλεια καὶ ἀνέσεις. Ὀλίγοι μόνον ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ ἐφαρμόζουν τὸ μάθημα τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς λιτότητος, ποὺ ἔδωσεν ὁ Χριστὸς καὶ ἑκατομμύρια ἅγιοι, μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ. Εἴμεθα ἐμεῖς μεταξὺ τῶν ὀλίγων, ποὺ ἀρκοῦνται στὰ ὀλίγα καὶ τὰ ἀναγκαῖα; Εἴμεθα φίλοι τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς λιτότητος; Ἂν θέλωμε νὰ ἀπολαύσωμε τὴν πολυτέλεια τοῦ οὐρανοῦ, ἐδῶ στὴ γῆ πρέπει νὰ τείνωμε πρὸς τὴν ἁπλότητα καὶ τὴ λιτότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων.

Στίχ. 7-8: ***«Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· δός μοι πιεῖν. Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι».***

Ἡ φράσι ***«ἐκ τῆς Σαμαρείας»*** δὲν συνάπτεται μὲ τὸ ***«ἔρχεται»***, ἀλλὰ μὲ τὸ ***«γυνή»***. Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν θέλει νὰ εἰπῇ γιὰ τὴ γυναῖκα, ὅτι ἔρχεται ἀπὸ τὴ Σαμάρεια, πόλι περίπου δύο ὧρες μακριά, ἀλλὰ θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ γυναῖκα εἶνε ἀπὸ τὴ Σαμάρεια, ὁπότε ἡ Σαμάρεια εἶνε χώρα, ὄχι πόλι. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ εὐαγγελιστὴς θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ γυναῖκα, ποὺ ἔρχεται νὰ ἀντλήσῃ ὕδωρ, εἶνε Σαμαρεῖτις, ἰθαγενής, ὄχι ξένη ἢ διαβάτις.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἀντιπαθοῦσαν καὶ μισοῦσαν, ὅπως εἴπαμε, τοὺς Σαμαρεῖτες. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἀπαγόρευε τὴ βρῶσι τοῦ χοιρι-

νοῦ κρέατος. Ἡ βρῶσι χοιρινοῦ κρέατος ἐθεωρεῖτο μεγάλη ἁμαρτία καὶ ἀκαθαρσία. Οἱ Μακκαβαῖοι προτίμησαν νὰ μαρτυρήσουν, παρὰ νὰ φάγουν χοιρινὸ κρέας. Οἱ δὲ ραββῖνοι ἔλεγαν, ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ τρώγει τὸν ἄρτο Σαμαρείτου, εἶνε ὅμοιος μὲ ἐκεῖνον, ποὺ τρώγει χοιρινὸ κρέας! Τόσο ἀπεχθεῖς καὶ ἀηδεῖς ἦταν στοὺς Ἰουδαίους οἱ Σαμαρεῖτες!

Ἀλλ' ὁ Χριστός, Ἰουδαῖος ὡς ἄνθρωπος, δὲν συμμεριζόταν τὰ κακὰ φρονήματα καὶ αἰσθήματα τῶν συμπατριωτῶν του γιὰ τοὺς Σαμαρεῖτες. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ μαθηταί του μετέβησαν στὴν πόλι ν' ἀγοράσουν τρόφιμα. Δὲν θεωροῦσε τὰ τρόφιμα, ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτες, ἀκάθαρτα καὶ βδελυκτά. Ὄχι δὲ μόνον οἱ μαθηταὶ πῆγαν ν' ἀγοράσουν τρόφιμα ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτες, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ζήτησε νερό ἀπὸ τὴ Σαμαρείτιδα.

«Δός μοι ὕδωρ πιεῖν», εἶπεν ὁ Χριστὸς στὴ Σαμαρείτιδα. *Δός μου νερὸ νὰ πιῶ.* Σὰν πραγματικὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς εἶχεν, ὅπως εἴπαμε, τὰ ἀδιάβλητα πάθη. Καὶ γι' αὐτὸ δίψασε. Ἡ ὁδοιπορία καὶ ὁ καύσων τοῦ ἔφεραν δίψα. Καὶ ζήτησε νερὸ ἀπὸ τὴ Σαμαρείτιδα, διότι οἱ μαθηταί του εἶχαν πάει στὴν πόλι γιὰ ν' ἀγοράσουν τρόφιμα.

Ἐκεῖνος, ποὺ ἔκανε τὶς πηγές, τοὺς ποταμούς, τὶς λίμνες καὶ τὶς θάλασσες· ἐκεῖνος, ποὺ καὶ θαυματουργικῶς θὰ μποροῦσε νὰ παράσχῃ στὸν ἑαυτό του νερό, τόσο πτώχευσε γιὰ μᾶς καὶ τόσο ταπεινώθηκε, ὥστε ζητοῦσε νερὸ ἀπὸ μία Σαμαρείτιδα. Καὶ ὁποία Σαμαρείτιδα; Μία γυναῖκα μὲ ἄτακτη καὶ ἁμαρτωλὴ ζωή, ποὺ πῆγε στὸ πηγάδι τὸ μεσημέρι, ὥρα ποὺ δὲν πήγαιναν ἄλλοι, πολὺ πιθανῶς γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὰ δυσμενῆ σχόλια τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν ἄτακτη καὶ ἁμαρτωλὴ ζωή της.

Ὁ Κύριος διψοῦσε πραγματικῶς καὶ ζήτησε νερό, ἀλλὰ δὲν ζήτησε μόνο, ἐπειδὴ διψοῦσε· ζήτησε καὶ γιὰ νὰ δώσῃ ἀφορμή, ν' ἀρχίσῃ διάλογος μὲ τὴ Σαμαρείτιδα, ποὺ θὰ τὴ βοηθοῦσε νὰ πιστεύσῃ, νὰ σωθῇ καὶ νὰ γίνῃ ἱεραπόστολος, ποὺ θὰ βοηθοῦσε νὰ σωθοῦν καὶ ἄλλοι. Κατὰ τὴν παράδοσι ἡ Σαμαρεῖτις εἶνε ἡ μετέπειτα ἱεραπόστολος ἁγία Φωτεινή, ἡ ὁποία ἑορτάζεται στὶς 26 Φεβρουαρίου. Ὁ Χριστὸς ζήτησε νερὸ ἀπὸ τὴ Σαμαρείτιδα λιγώτερο διότι διψοῦσε γιὰ νερό, καὶ περισσότερο διότι διψοῦσε γιὰ τὴ σωτηρία της. Τὴ σωματικὴ δίψα του ὁ Κύριος χρησιμοποίησε σὰν σημεῖο ἐπαφῆς, ὅπως λέγεται στὴν Παιδαγωγικὴ καὶ τὴν Ὁμιλητική, γιὰ ν' ἀρχίσῃ μὲ τὴ Σαμαρείτιδα συζήτησι, ζητῶντας ἀπ'

αὐτὴ νερό, καὶ σιγά-σιγά, μὲ ὡραῖο τρόπο, ν' ἀνεβάσῃ τὴν ἁμαρτωλὴ γυναῖκα σὲ πνευματικὴ σφαῖρα.

Κάθε χριστιανὸς πρέπει νὰ φλέγεται ἀπὸ τὴ δίψα τῆς σωτηρίας συνανθρώπων του, καὶ νὰ βρίσκῃ ἀφορμή, σημεῖο ἐπαφῆς, γιὰ ν' ἀνοίγῃ συζήτησι μαζί τους, καὶ μὲ ὡραῖο τρόπο νὰ τοὺς βοηθῇ στὸ ὕψιστο ζήτημα τῆς σωτηρίας των. Ὡραῖος τρόπος εἶνε ὁ εὐφυής, ὁ συγκαταβατικός, ὁ ταπεινὸς καὶ ὁ εὐγενής. Ἂς μελετοῦμε τοὺς τρόπους τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων, καὶ ἂς προσευχώμεθα στὸν Κύριο, γιὰ νὰ φωτιζώμεθα καὶ νὰ μεταχειριζώμεθα καὶ ἐμεῖς ὡραίους τρόπους, καὶ νὰ βοηθοῦμε ψυχὲς γιὰ νὰ σωθοῦν, καὶ ἔτσι νὰ σωθοῦμε καὶ ἐμεῖς. Ὅποιος δὲν ἔχει ἐνδιαφέρον, ἀγωνία καὶ ἀγῶνα γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀδελφῶν, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ σωθῇ ὁ ἴδιος;

Στίχ. 9: ***«Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; Οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις».***

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: «*Ἡ γυναῖκα ἡ Σαμαρεῖτις λέγει τότε σ' αὐτόν* (τὸν Ἰησοῦ): *Πῶς σύ, ἐνῷ εἶσαι Ἰουδαῖος, ζητεῖς νὰ πιῇς ἀπὸ μένα, ἡ ὁποία εἶμαι γυναῖκα Σαμαρεῖτις; Διότι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἔχουν σχέσεις μὲ τοὺς Σαμαρεῖτες*».

Ἀπὸ τὴ στολή, τὴν ὅλη ἐμφάνισι καὶ τὴν προφορὰ ἡ Σαμαρεῖτις κατάλαβε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν Ἰουδαῖος. Τόση δὲ ἦταν ἡ ἀποστροφὴ τῶν Ἰουδαίων πρὸς τοὺς Σαμαρεῖτες, ὥστε ἡ Σαμαρεῖτις ἀπόρησε καὶ ἐξεπλάγη, πῶς ὁ Ἰησοῦς ζήτησε ἀπ' αὐτὴ νερό. Οὔτε νερὸ δὲν καταδέχονταν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτες! Μέχρις ἐκεῖ ἔφθανεν ἡ ἐμπάθεια καὶ ὁ φανατισμός!

Ἡ αἰτιολογικὴ πρότασι, ***«Οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις»***, «*Διότι δὲν ἔχουν σχέσεις οἱ Ἰουδαῖοι μὲ τοὺς Σαμαρεῖτες*», κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσα γνώμη εἶνε παρένθεσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ποὺ ἐξηγεῖ, γιατὶ στὴ Σαμαρείτιδα φάνηκε παράδοξο, ὅτι ἕνας Ἰουδαῖος ζήτησε ἀπ' αὐτὴ νερό. Ἡ παρένθεσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἦταν ἀναγκαία γιὰ τοὺς ἐθνικοὺς ἀναγνῶστες τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ὁποῖοι δὲν γνώριζαν τὴν ἔχθρα τῶν Ἰουδαίων πρὸς τοὺς Σαμαρεῖτες. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ γνώμη, ὅτι ἡ αἰτιολογικὴ πρότασι, ***«Οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις»***, εἶνε λόγος τῆς Σαμαρείτιδος. Κατ' αὐτὴ τὴ γνώμη ἡ Σαμαρεῖτις λέγει πρὸς τὸν Ἰησοῦ: Πῶς σὺ ὁ Ἰουδαῖος ζητεῖς ἀπὸ μένα τὴ Σαμαρείτιδα, ἀφοῦ

οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἔχουν δοσοληψίες μὲ τοὺς Σαμαρεῖτες; Συμφώνως πρὸς αὐτὴ τὴ γνώμη ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει: «*Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς διεσκεμμένον τὸ γύναιον ἦν· οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι οἱ Σαμαρεῖται τοῖς Ἰουδαίοις οὐ συγχρῶνται, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις οὐ προσίενται*». «*Σὺ δὲ νὰ μοῦ προσέξῃς, πόσο προσεκτικὴ ἦταν ἡ γυναῖκα. Διότι δὲ εἶπε, ὅτι οἱ Σαμαρεῖτες δὲν ἔχουν σχέσεις μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι κρατοῦν τοὺς ἑαυτούς των σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτες*». Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Δὲν εἴμεθα ἐμεῖς ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ἐναντίον μας. Ἐμεῖς δὲν θέλουμε ἔχθρα, ἀλλὰ φιλία μὲ τοὺς Ἰουδαίους.

Οἱ Σαμαρεῖτες ἀρχικῶς ἦταν Ἰσραηλῖτες. Ἀλλὰ προσέκρουσαν στὸ Θεὸ καὶ κατὰ καιροὺς ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ κατακτηθοῦν ἀπὸ τοὺς Ἀσσυρίους. Καὶ τέλος οἱ Ἀσσύριοι ἐξεπάτρισαν Σαμαρεῖτες καὶ ἐγκατέστησαν στὴ χώρα τους εἰδωλολάτρες. Ἔγιναν δὲ καὶ ἐπιμιξίες Σαμαρειτῶν μὲ εἰδωλολάτρες. Καὶ ἔτσι οἱ νεώτεροι Σαμαρεῖτες ἔγιναν λαὸς μιγὰς ἀπὸ Ἰσραηλῖτες καὶ εἰδωλολάτρες, ποὺ λάτρευαν καὶ ψευδεῖς θεοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τὸν ἀληθινὸ Θεὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη παραδέχονταν μόνο τὰ πέντε πρῶτα βιβλία, τὴν Πεντάτευχο δηλαδὴ τοῦ Μωυσέως, καὶ τὸν ἀληθινὸ Θεὸ λάτρευαν στὸ ὄρος Γαριζὶν σὲ ἰδικό τους ναό. Οἱ Ἰουδαῖοι αἰσθάνονταν ἀποστροφὴ πρὸς τοὺς Σαμαρεῖτες, διότι νόθευσαν τὸ γένος των καὶ τὴ Θρησκεία των. Καὶ μέχρι σήμερα οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τοὺς Σαμαρεῖτες ὡς μὴ γνησίους Ἰσραηλῖτες αἰσθάνονται ἀποστροφή. Ἀλλ' ὁ Χριστός, ποὺ δὲν εἶνε Θεὸς μόνο τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ δὲν ἦλθε μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ συμμερίζεται τὰ ἐχθρικὰ αἰσθήματα τῶν Ἰουδαίων ἀπέναντι τῶν Σαμαρειτῶν. Καὶ γι' αὐτὸ ζήτησε νερὸ ἀπὸ τὴ Σαμαρείτιδα καὶ ἄνοιξε διάλογο μαζί της, γιὰ νὰ τὴν ὁδηγήσῃ στὴν πίστι καὶ τὴ σωτηρία.

Στίχ. 10: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν»***.

Μεταφράζουμε: «*Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε σ' αὐτή: Ἂν ἤξερες τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ποιὸς εἶνε αὐτός, ὁ ὁποῖος σοῦ λέγει, δός μου νὰ πιῶ, σὺ θὰ ζητοῦσες ἀπ' αὐτόν, καὶ θὰ σοῦ ἔδινε νερὸ ζωντανό*».

Ὁ Ἰησοῦς εἶνε Μεσσίας καὶ Θεός. Ἡ πρώτη ἀλήθεια, ὅτι εἶνε

Μεσσίας, εἶνε μεγάλη, ἡ δεύτερη, ὅτι εἶνε Θεός, εἶνε μεγίστη. Στὴ Σαμαρείτιδα ὁ Ἰησοῦς φανέρωσε καὶ τὶς δύο ἀλήθειες γιὰ τὸ πρόσωπό του, ἀλλὰ μὲ διαφορετικὸ τρόπο τὴ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὴ μικρότερη ἀλήθεια, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας, φανέρωσε ἀμέσως καὶ σαφῶς, ἐνῷ τὴ μεγίστη ἀλήθεια, ὅτι εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, φανέρωσε μὲ τρόπο ἔμμεσο καὶ συγκεκαλυμμένο. Ὅταν κατὰ τὸ στίχ. 25 ἡ Σαμαρεῖτις εἶπε στὸν Ἰησοῦ, «*Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται*», κατὰ τὸ στίχ. 26 ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «*Ἐγώ εἰμι*». Ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας. Μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Ἰησοῦς τὴ μεσσιακή του ἰδιότητα κήρυξε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως.

Ἀλλὰ τὴ θεότητά του, ὅπως εἴπαμε, ὁ Ἰησοῦς κήρυξε μὲ τρόπο ἔμμεσο καὶ συγκεκαλυμμένο. Μὲ ποῖο δὲ λόγο; Μὲ τὸ λόγο τοῦ παρόντος στίχ. 10. Ἂς προσέξωμε καλῶς τὸ λόγο τοῦτο. Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπε στὴ Σαμαρείτιδα, «Ἂν ἤξερες τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, θὰ ζητοῦσες ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ θὰ σοῦ ἔδινε νερὸ ζωντανό», ἀλλ' εἶπε, «*Ἂν ἤξερες τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ποῖος εἶνε αὐτός, ποὺ ὁμιλεῖ μαζί σου, σὺ θὰ ζητοῦσες ἀπ' αὐτὸν καὶ θὰ σοῦ ἔδινε νερὸ ζωντανό*». Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὴ Σαμαρείτιδα: «Ἂν ἤξερες πόσο μεγάλο πρᾶγμα δίνει ὁ Θεός, καὶ ποῖος εἶμαι ἐγώ, σὺ θὰ ζητοῦσες ἀπὸ μένα, καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ ἔδινα νερὸ ζωντανό». Διατυπώνουμε τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ συντομώτερα: «Ἂν ἤξερες τί δωρίζει ὁ Θεός, θὰ ζητοῦσες καὶ θὰ σοῦ δώριζα νερὸ ζωντανό». Ὅπως διατυπώνει τὸ λόγο του ὁ Ἰησοῦς, εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Ἄρα εἶμαι Θεός. Ἡ θεότης τοῦ Ἰησοῦ συνάγεται καὶ ἀπὸ τοῦτο: Ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ ***«τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ»***, ἀλλοῦ, στὸ Ἐφεσ. δ' 7, γίνεται λόγος γιὰ «*τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ*». Ἄρα Θεὸς καὶ Χριστὸς εἶνε ἕνα, μία δηλαδὴ οὐσία ἢ θεότης. Γιὰ δωρεὰ ἀνθρώπου ἢ ἀγγέλου μὲ τὴν ἔννοια τῆς οὐρανίας δωρεᾶς δὲν ὁμιλεῖ καὶ δὲν θὰ ὡμιλοῦσε ποτὲ ἡ Γραφή.

Ἤδη ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου μὲ τρόπο ἔμμεσο κήρυξε τὴ θεότητά του ὅταν εἶπε στὸ Ναθαναήλ, «*Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου*» (α' 52). Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦταν καὶ κάτω στὴ γῆ καὶ ἐπάνω στὸν οὐρανὸ συγχρόνως, εἶχε δηλαδὴ τὴν ἰδιότητα τῆς πανταχοῦ παρουσίας, θεία ἰδιότητα. Ἐμμέσως πάλι ὁ Ἰησοῦς κήρυξε τὴ θεότητά του μὲ τὸν ὅμοιο λόγο του πρὸς τὸ Νικόδημο, «*Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν*

οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ» (γ' 13). Συμφώνως πρὸς τὸ λόγο τοῦτο ὁ Χριστὸς εἶνε οὐράνιος μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια τῆς λέξεως, ἀφοῦ κανεὶς δὲν ἀνέβηκε στόν οὐρανό, οὔτε ἄνθρωπος, ἐννοεῖται, οὔτε ἄγγελος, εἰμὴ αὐτός, ἐνῷ δὲ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἦταν στὴ γῆ, συγχρόνως ἦταν καὶ στὸν οὐρανό, ἔχει δηλαδὴ τὸ ἰδίωμα τῆς πανταχοῦ παρουσίας, καὶ ἄρα εἶνε Θεός. Ἐμμέσως ἐπίσης ὁ Χριστὸς κήρυξε τὴ θεότητά του, ὅταν τὸ Θεὸ ὠνόμασε Πατέρα του μὲ ἔννοια εἰδική, *«Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου»* (β' 16), καὶ ὅταν τὸν ἑαυτό του ὠνόμασε Υἱὸ μονογενῆ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπίσης παρουσίασε τὸν ἑαυτό του ὡς ἀντικείμενο πίστεως καὶ αἴτιο σωτηρίας: *«Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»* (γ' 16. Ἰδὲ καὶ 17 καὶ 18). Μὲ τρόπο ἔμμεσο καὶ πολὺ ὡραῖο ὁ Ἰησοῦς κήρυξε ἐπίσης τὴ θεότητά του, ὅταν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶπε τὸν παραδοξότατο ἐκεῖνο λόγο, *«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»* (β' 19), τουτέστι, θανατώσετε τὸ σῶμα μου, ναὸ τῆς θεότητος, καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ τὸ ἀναστήσω.

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὁ Ἰησοῦς κήρυττε ἐμμέσως τὴ θεότητά του καὶ ὄχι ἀμέσως; Γιατί δὲν ἔλεγε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως, «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός»; Ἡ ἀπάντησι εἶνε: Ἂν ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως, «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός», τότε καὶ τοὺς ἐχθρούς του θὰ προκαλοῦσε στὸ ἔπακρο, καὶ οἱ φίλοι του θὰ ἔμεναν ἐμβρόντητοι. Ἀποτόμως καὶ οἱ καλοπροαίρετοι θὰ δυσκολεύονταν πολὺ γιὰ νὰ πιστεύσουν, ὅτι ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσημος Ναζωραῖος ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Θεός! Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος, ὡς ἄριστος παιδαγωγός, ἄφησε σιγά-σιγὰ ἀπὸ τὴ διδασκαλία του, τὰ θαύματά του καὶ τὸ βίο του καὶ μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ σχηματίσουν οἱ καλοπροαίρετοι φυσικῶς καὶ ἀβιάστως τὸ φρόνημα καὶ τὴν πεποίθησι, ὅτι αὐτὸς ἦταν ὁ Θεός, ποὺ περιβλήθηκε τὴν ταπεινὴ ἀνθρωπίνη φύσι γιὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπο.

Μὲ τὸ λόγο τοῦ στίχ. 10 ὁ Ἰησοῦς στὴ Σαμαρείτιδα ἔκανε ὑπαινιγμὸ γιὰ τὴ θεότητά του. Ἀλλ' ἡ Σαμαρεῖτις, καίτοι ἦταν εὐφυής, ὅπως ἀπὸ τὸ διάλογο φαίνεται, δὲν κατάλαβε τὸν ὑπαινιγμό. Γι' αὐτὸ γεννᾶται καὶ τοῦτο τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὁ Ἰησοῦς ἔκανε στὴ Σαμαρείτιδα ὑπαινιγμὸ γιὰ τὴ θεότητά του, ἀφοῦ ἡ Σαμαρεῖτις δὲν ἐπρόκειτο νὰ καταλάβῃ; Ἡ ἀπάντησι εἶνε: Ὁ Ἰησοῦς

δὲν μίλησε μόνο γιὰ τὴ Σαμαρείτιδα. Μίλησε καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποὺ θὰ μάθαιναν τὸ διάλογο ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, μίλησε καὶ γιὰ μᾶς. Ἐπίσης δὲν μίλησε μόνο γιὰ τὴν ὥρα ἐκείνη. Μίλησε καὶ γιὰ τὸν ἔπειτα χρόνο καὶ γιὰ ὅλους τοὺς αἰῶνες. Τὰ ρήματα τοῦ Ναζωραίου εἶνε αἰώνια. Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ Σαμαρεῖτις κατάλαβε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ θεότητά του, κατάλαβαν καὶ ἄλλοι, καταλαβαίνουμε καὶ ἐμεῖς.

Ὁ στίχ. 10 παρερμηνεύεται ὡς πρὸς τὴ φράσι ***«ὕδωρ ζῶν»*** καὶ μάλιστα ὡς πρὸς τὴ λέξι ***«ζῶν»***.

Ἡ φράσι ***«ὕδωρ ζῶν»*** ἀπαντᾷ ἤδη στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Στὸ Γεν. κστ' 19 διαβάζουμε: «*Καὶ ὤρυξαν οἱ παῖδες Ἰσαὰκ ἐν τῇ φάραγγι Γεράρων καὶ εὗρον ἐκεῖ φρέαρ ὕδατος ζῶντος*». Ἐπίσης στὸ Λευϊτ. ιδ' 5 διαβάζουμε: «*Καὶ προστάξει ὁ ἱερεύς, καὶ σφάξουσι τὸ ὀρνίθιον τὸ ἓν εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον ἐφ' ὕδατι ζῶντι*». Σ' αὐτὰ τὰ χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καθὼς καὶ σ' ἄλλα, ὅπου ὁ λόγος γιὰ φυσικὸ ὕδωρ, τὸ ὕδωρ αὐτὸ χαρακτηρίζεται ὡς «*ζῶν*» ἐπειδὴ εἶνε πηγαῖο, ἀναβλύζει, ρέει, κινεῖται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ στάσιμο ὄμβριο ὕδωρ τῶν δεξαμενῶν. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ἡ φράσι ***«ὕδωρ ζῶν»*** δύναται ν' ἀποδοθῇ μὲ τὴ δημώδη φράσι «*νερὸ τρεχούμενο*». Τὸ ὕδωρ δηλαδὴ στὰ ἐν λόγῳ χωρία λέγεται ***«ζῶν»*** μὲ ἔννοια μεταφορική.

Μὲ μεταφορικὴ ἔννοια ἡ λέξι ***«ζῶν»*** γιὰ ὕδωρ χρησιμοποιεῖται καὶ στὸ Ἰερ. β' 13 κατὰ τὸ Μασοριτικὸ κείμενο: «*Δύο κακὰ ἔπραξεν ὁ λαός μου· ἐμὲ ἐγκατέλιπον, τὴν πηγὴν τῶν ζώντων ὑδάτων, καὶ ἔσκαψαν δι' ἑαυτοὺς λάκκους, λάκκους συντετριμμένους, οἱ ὁποῖοι δὲν δύνανται νὰ κρατήσουν ὕδωρ*». Στὸ χωρίο τοῦτο ὁ λόγος εἶνε γιὰ πνευματικὰ ὕδατα. Τὰ πνευματικὰ ὕδατα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ λέγονται «*ζῶντα*» ὡς πηγαῖα καὶ ἀστείρευτα, κινούμενα καὶ καθαρά, δροσερὰ καὶ ὑγιεινά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ στάσιμα ὕδατα τῶν δεξαμενῶν, καὶ μάλιστα ραγισμένων δεξαμενῶν, τῆς πολυθεΐας καὶ εἰδωλολατρίας. Βλέπε καὶ τὸ Ζαχ. ιδ' 8, ὅπου κατὰ τὸ Μασοριτικὸ ἀπαντᾷ ἡ φράσι «*ὕδατα ζῶντα*», κατὰ τοὺς Ο' ***«ὕδωρ ζῶν»***.

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη λοιπὸν ἡ λέξι ***«ζῶν»*** τῆς φράσεως ***«ὕδωρ ζῶν»*** χρησιμοποιεῖται μὲ ἔννοια μεταφορική. Ἀπ' αὐτὸ δὲ παρασύρονται οἱ ἑρμηνευταὶ καὶ νομίζουν, ὅτι καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη ἰσχύει τὸ αὐτό. Νομίζουν δηλαδή, ὅτι καὶ στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο Ἰωάν. δ' 10, καθὼς καὶ ζ' 38-39, τὸ ὕδωρ λέγεται ***«ζῶν»***

ὡς κινούμενο καὶ ἀνώτερο ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ στάσιμο καὶ κατώτερο. Ἀλλὰ σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ἡ λέξι ***«ζῶν»*** χρησιμοποιεῖται κυριολεκτικῶς, ὄχι μεταφορικῶς. Ἐδῶ δηλαδὴ πρόκειται γιὰ ***«ὕδωρ»***, τὸ ὁποῖον εἶνε ὄντως ***«ζῶν»***, *ζωντανό*, ὅπως π.χ. ***«ζῶν»***, *ζωντανός*, εἶνε ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἄγγελος. Ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο ἀπὸ τὰ ἑξῆς:

«Ὕδωρ ζῶν» μὲ τὴ μεταφορικὴ ἔννοια τῆς λέξεως ***«ζῶν»***, *ὕδωρ* δηλαδὴ *πηγαῖο, ἀναβλύζον, κινούμενο*, εἶχε καὶ ἡ πηγὴ ἢ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, ὅπως καὶ τὸ φρέαρ, ποὺ ἀναφέρεται στὸ μνημονευθὲν χωρίο Γεν. κστ′ 19. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Σαμαρεῖτις, ποὺ μὲ τέτοια ἔννοια ἀντιλήφθηκε τὴ φράσι τοῦ Χριστοῦ ***«ὕδωρ ζῶν»***, εἶπε στὸ Χριστό: *«οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;»* (στίχ. 11). Τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακὼβ εἶχεν ***«ὕδωρ ζῶν»***, μεταφορικῶς ***«ζῶν»***, *πηγαῖο, ἀναβλύζον* δηλαδή, καὶ ἂν κατὰ τὸ λόγο τῆς Σαμαρείτιδος ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἄντλημα, θὰ μποροῦσε νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸ φρέαρ ***«ὕδωρ ζῶν»***, *ὕδωρ πηγαῖο, ἀναβλύζον*. Ἀλλὰ λέγοντας ὁ Ἰησοῦς στὴ Σαμαρείτιδα, ***«Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν»***, ἤθελε νὰ εἰπῇ, ὅτι τὸ ἰδικό του ὕδωρ εἶνε ἀνώτερο τοῦ ὕδατος τῆς πηγῆς τοῦ Ἰακώβ. Τὴν ὑπεροχὴ δὲ τοῦ ἰδικοῦ του ὕδατος ἐξέφρασε μὲ τὴ λέξι ***«ζῶν»***. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στὴ Σαμαρείτιδα: Σὺ δύνασαι νὰ δώσῃς ὕδωρ κοινό, ἐγὼ δύναμαι νὰ δώσω ὕδωρ ἀνώτερο. Σὺ δύνασαι νὰ δώσῃς ὕδωρ νεκρό, ἐγὼ δύναμαι νὰ δώσω ὕδωρ ***«ζῶν»***, *ζωντανό*. Ὁ λόγος δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ γιὰ ὕδωρ ***«ζῶν»*** περιέχει τὸ στοιχεῖο τοῦ παραδόξου καὶ τοῦ καταπληκτικοῦ, ὅπως καὶ πλεῖστοι ἄλλοι λόγοι του.

Ἡ λέξι λοιπὸν ***«ζῶν»*** στὴ φράσι τοῦ Ἰησοῦ ***«ὕδωρ ζῶν»*** ἔχει τὴν κυρία σημασία της καὶ ὄχι τὴ μεταφορική.

Ὕδωρ δὲ ***«ζῶν»***, ζωντανό, τὸ ὁποῖο δίνει ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ρητῶς λέγεται στὸ Ἰωάν. ζ′ 38-39, εἶνε τὸ Πνεῦμα, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα· *«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν»*. Ἐδῶ δὲ τὸ Πνεῦμα δὲν ἐννοεῖται ἁπλῶς ὡς χάρι, ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλ' ὡς πρόσωπο, τὸ τρίτο πρόσωπο τῆς Θεότητος, ὁ Παράκλητος. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ὀνομάζεται ***«ὕδωρ»*** μεταφορικῶς, διότι σβήνει τὴν πνευματικὴ δίψα τῶν πιστῶν καὶ καταρ-

δεύει τὶς καρδιές τους, ὀνομάζεται δὲ καὶ **«ζῶν»** κυριολεκτικῶς, διότι ὡς πρόσωπο ζῇ, εἶνε ζῶσα ὕπαρξι. Ὅπως ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός, ἔτσι καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε ὁ Ὢν καὶ ὁ Ζῶν.

Ἡ ἔκφρασι τοῦ Ἰησοῦ **«ὕδωρ ζῶν»** γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε ἀνάλογη τῆς ἐκφράσεώς του «*ἄρτος ζῶν*» γιὰ τὸν ἑαυτό του (Ἰωάν. στ' 51), καὶ τῆς ἐκφράσεως τοῦ Πέτρου «*λίθος ζῶν*» γιὰ τὸ Χριστό (Α' Πέτρ. β' 4). Ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται «*ἄρτος ζῶν*», καὶ «*λίθος ζῶν*», ἐπειδὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κοινὸ ἄρτο, ὁ ὁποῖος εἶνε νεκρός, καὶ τὸν κοινὸ λίθο, ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἶνε νεκρός, ὁ Χριστὸς ὡς ζῶσα ὕπαρξι, ὡς πρόσωπο, εἶνε ἄρτος ζωντανὸς καὶ λίθος ζωντανός. Ἔτσι καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὀνομάζεται **«ὕδωρ ζῶν»**, ἐπειδὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κοινὸ ὕδωρ, ποὺ εἶνε νεκρό, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὡς ζῶσα ὕπαρξι, ὡς πρόσωπο, εἶνε ὕδωρ ζωντανό.

Συνοψίζοντας λέγουμε: Στὴν ἔκφρασι τοῦ Ἰησοῦ **«ὕδωρ ζῶν»** τὸ **«ζῶν»** δὲν λέγεται μεταφορικῶς, ὅπως στὴν αὐτὴ ἔκφρασι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς, ὅπως στὴν ἀνάλογη ἔκφρασι τοῦ Ἰησοῦ «*ἄρτος ζῶν*» καὶ τοῦ Πέτρου «*λίθος ζῶν*». Μεταφορικῶς δὲ λέγεται τὸ **«ὕδωρ»**, ὅπως καὶ τὸ «*ἄρτος*» καὶ τὸ «*λίθος*». Συνεπῶς ἡ ἔκφρασι τοῦ Ἰησοῦ **«ὕδωρ ζῶν»** δὲν πρέπει νὰ νοῆται ὡς ὕδωρ ποὺ πηγάζει, ἀναβλύζει, ρέει, κινεῖται, ἀλλ' ὡς ὕδωρ ζωντανό, πραγματικῶς ζωντανό. Ζωντανὸ δὲ ὕδωρ εἶνε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ὡς ζῶσα ὕπαρξι, ὡς πρόσωπο, ὡς ὁ ἕνας τῆς Τριάδος.

Ποῦ εἶνε οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ποὺ διδάσκουν, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν εἶνε πρόσωπο καὶ Θεός, ἀλλ' ἀσυνείδητη καὶ νεκρὴ δύναμι; Ὅπως εἶνε ζῶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἔτσι εἶνε ζῶν καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης, ὅπως εἶνε Θεὸς ὁ Λόγος, ἔτσι εἶνε Θεὸς καὶ τὸ Πνεῦμα.

Ἡ Σαμαρεῖτις τότε δὲν κατάλαβε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, ποὺ θὰ τῆς ἔδινε, ἐὰν ζητοῦσε, εἶνε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Ἐμεῖς τώρα, ποὺ ξέρουμε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός, καὶ δίνει Πνεῦμα Ἅγιο, ζητοῦμε Πνεῦμα Ἅγιο; Ζητοῦμε ἐντόνως καὶ ἐπιμόνως; Ἄλλα πράγματα, ἰδίως σωματικὰ καὶ ὑλικά, ζητοῦμε. Ἀλλὰ Πνεῦμα Ἅγιο, ποὺ εἶνε τὸ πρῶτο καὶ τὸ κύριο, ζητοῦμε; Ζητοῦμε ἐντόνως καὶ ἐπιμόνως; Σὲ ἐποχὴ φυσικῆς ἀνομβρίας αἰσθανόμεθα ἐντόνως τὴν ἀνάγκη ὕδατος. Σὲ ἐποχὴ πνευματικῆς ἀνομβρίας αἰσθανόμεθα ἐντόνως τὴν ἀνάγκη πνευματικοῦ καὶ ζῶντος ὕδατος; Ὁ Χριστὸς ἦλθε στὴ γῆ καὶ θυσιάστηκε, γιὰ ν' ἀνοιχθῇ

ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ πέσῃ ὕδωρ ζωντανό, νὰ ἔλθῃ Πνεῦμα Ἅγιο. Ἂς ζητοῦμε ἐντόνως καὶ ἐπιμόνως ὕδωρ ζωντανό, γιὰ νὰ καταρδεύῃ τὶς ψυχές μας. Ἂς ζητοῦμε Πνεῦμα Ἅγιο, γιὰ νὰ γινώμεθα πνευματικοὶ ἄνθρωποι, καὶ νὰ μετέχωμε τῆς ἁγίας ζωῆς καὶ δόξης τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μας.

Στίχ. 11-12: ***«Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;»***.

Μεταφράζουμε: «*Λέγει σ' αὐτὸν ἡ γυναῖκα: Κύριε, οὔτε δοχεῖο ἔχεις γιὰ ν' ἀντλήσῃς, καὶ τὸ πηγάδι εἶνε βαθύ. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔχεις τὸ νερὸ τὸ ζωντανό; Μήπως ἐσὺ εἶσαι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος ἔδωσε σ' ἐμᾶς τὸ πηγάδι, καὶ αὐτὸς ἀπ' αὐτὸ ἔπιε καὶ τὰ παιδιά του καὶ τὰ ζῶα του;*».

Κατὰ τὸν προηγούμενο στίχ. 10 ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὴ Σαμαρείτιδα: «*Ἂν ἤξερες ποιός εἶνε αὐτός, ὁ ὁποῖος σοῦ λέγει, δός μου νὰ πιῶ, σ ὺ θὰ ζητοῦσες ἀπ' αὐτὸν καὶ θὰ σοῦ ἔδινε νερὸ ζωντανό*». Μετὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ Σαμαρεῖτις θὰ μποροῦσε νὰ αὐθαδιάσῃ λέγοντας στὸν Ἰησοῦ: Ἂν ἤσουν πραγματικῶς σπουδαῖος καὶ εἶχες ἀνώτερο νερό, θὰ ἔδινες πρῶτα στὸν ἑαυτό σου καὶ δὲν θὰ ζητοῦσες ἀπὸ μένα. Ἀλλ' ἡ Σαμαρεῖτις δὲν μίλησε μὲ αὐθάδεια. Ἦταν ἁμαρτωλή, ἀλλ' ὄχι αὐθάδης. Παρὰ τὴν ἁμαρτωλότητά της εἶχε εὐγένεια ψυχῆς, ἡ ὁποία ἐκδηλωνόταν μὲ σεμνότητα λόγου. Ἡ ἁμαρτία δὲν εἶχε προχωρήσει τόσο, ὥστε νὰ καταστρέψῃ τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς της. Πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ ἔχουν εὐγένεια ψυχῆς, καὶ παρὰ τὴν ἁμαρτωλότητά τους εἶνε ἄξιοι συμπαθείας καὶ ἐκτιμήσεως. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἁμαρτωλοί, ποὺ φθάνουν σὲ βάθος κακῶν, χάνουν τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς των καὶ καταντοῦν καταφρονηταί, προπεπεῖς καὶ αὐθάδεις.

Ἡ γενεά μας εἶνε γεμάτη ἀπὸ καταφρονητάς, προπετεῖς καὶ αὐθάδεις τύπους, ποὺ προκαλοῦν τὴ θλῖψι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἱερὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι κάθε ἐχέφρονος καὶ σεμνοῦ ἀνθρώπου. Ἅγιος ἐπίσκοπος τῶν ἡμερῶν μας, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ συμβιβάσῃ ἕνα ἀνδρόγυνο, ἄκουσε ἀπὸ τὸν ἄνδρα αὐτὰ τὰ αὐθάδη λόγια: «Ἐπειδὴ κάθεσαι σὲ μιὰ καρέκλα, νομίζεις πὼς ἔχεις τὸ δικαίωμα

νὰ μὲ συμβουλεύῃς; Δὲν σοῦ ἀναγνωρίζω τέτοιο δικαίωμα»! Ἡ ψευδοδημοκρατία, ἡ ψευδοπολιτικὴ καὶ ἡ ἄνευ Θεοῦ κουλτούρα τοῦ αἰῶνος μας, ἡ ψευδοκουλτούρα, μετέβαλαν τοὺς ἀνθρώπους, ἰδίως τοὺς νέους, σὲ ἀντιδραστικὰ καὶ δαιμονικὰ ὄντα.

Ἡ Σαμαρεῖτις ὡμίλησε μὲ σεβασμὸ στὸν Ἰησοῦ. Τὸν προσφώνησε μὲ τὴν προσφώνησι **«κύριε»**. Ἀπὸ τὰ λόγια ἄλλωστε τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο του κατάλαβε, ὅτι ὁ συνομιλητής της διέφερε ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς Ἰουδαίους καὶ ἦταν ἄξιος σεβασμοῦ. Δὲν κατάλαβε ὅμως τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν ἀντιλήφθηκε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὡμιλοῦσε πνευματικῶς. Δὲν ἐννόησε, ὅτι ὡμιλοῦσε γιὰ **«ὕδωρ»** μεταφορικῶς καὶ γιὰ **«ζῶν»** κυριολεκτικῶς, ὡμιλοῦσε δηλαδὴ γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Νόμισε, ὅτι ὡμιλοῦσε γιὰ **«ὕδωρ ζῶν»** μὲ τὴν ἔννοια τοῦ φυσικοῦ νεροῦ, ποὺ πηγάζει καὶ ἀναβλύζει. Καὶ ἐπειδὴ τέτοιο νερὸ δὲν μποροῦσε ὁ Ἰησοῦς νὰ ἔχῃ ἀπὸ τὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ, ἐξέφρασε τὴν ἀπορία· *«κύριε, οὔτε δοχεῖο ἔχεις γιὰ ν' ἀντλήσῃς, καὶ τὸ πηγάδι εἶνε βαθύ. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔχεις τὸ ζωντανό, τὸ πηγαῖο, τὸ ἀναβλύζον νερό; Μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος ἔδωσε σὲ μᾶς τὸ πηγάδι, καὶ αὐτὸς ἀπ' αὐτὸ ἔπιε καὶ τὰ παιδιά του καὶ τὰ ζῷα του;»*. Οἱ Ἰουδαῖοι ἄλλοτε θὰ εἰποῦν στὸν Ἰησοῦ: «*Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ;*» (Ἰωάν. η' 53). *Μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἀβραάμ;* Ἡ Σαμαρεῖτις τώρα λέγει: «*Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ;*». *Μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἰακώβ;*

Μεγάλος ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, ἡ ρίζα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους, τὸ καύχημα καὶ τὸ γαυρίαμα τῶν Ἰουδαίων. Καὶ δὲν μποροῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ φαντασθοῦν καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν κανένα ἀνώτερο ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ. Μεγάλος καὶ ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, ὁ δημιουργὸς τοῦ ὁμωνύμου φρέατος. Καὶ οἱ Σαμαρεῖτες ὑποστήριζαν, ὅτι εἶχαν εὐγενῆ καταγωγὴ καταγόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰακώβ. Κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωσήπου οἱ Σαμαρεῖτες ὑποστήριζαν, ὅτι κατάγονταν ἀπὸ τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸ Μανασσῆ, τέκνα τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ἀγαπημένου υἱοῦ τοῦ Ἰακώβ. Στὸν Ἰωσὴφ ὁ Ἰακὼβ ἔδωσε τὴν ἐκλεκτὴ μερίδα γῆς μὲ τὸ περίφημο πηγάδι. Οἱ δὲ Σαμαρεῖτες δὲν μποροῦσαν νὰ φαντασθοῦν καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν κανένα ἀνώτερο ἀπὸ τὸν Ἰακώβ. Ἡ Σαμαρεῖτις ἀντιλαμβανόταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν Ἰουδαῖος καλὸς καὶ σεβαστός, ἀλλὰ κανένα σύγχρονό της δὲν ἔκανε ἀνώτερο ἀπὸ τὸν Ἰακώβ.

Ἡ ἀρχαιότης σπουδαίων προσώπων συνήθως γίνεται ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀναγνώρισι σπουδαιοτέρων προσώπων τοῦ παρόντος. Ποῦ νὰ φαντάζονταν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος δὲν ἦταν ἁπλῶς ἀνώτερος, ἀλλ' ἀσυγκρίτως ἢ μᾶλλον ἀπείρως ἀνώτερος ἀπὸ τὸ μεγάλο πατριάρχη Ἀβραάμ! Ποῦ ἐπίσης νὰ φανταζόταν ἡ Σαμαρεῖτις, ὅτι ὁ ταπεινὸς συνομιλητής της δὲν ἦταν ἁπλῶς ἀνώτερος, ἀλλ' ἀσυγκρίτως ἢ μᾶλλον ἀπείρως ἀνώτερος ἀπὸ τὸ μεγάλο πατριάρχη Ἰακώβ, καὶ ὅτι εἶχε καὶ ἔδινε πλουσιώτερο καὶ γλυκύτερο νερὸ ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ φρέατος τοῦ Ἰακώβ, ὄντως ζωντανὸ καὶ ἀθάνατο νερό! Τὰ φαινόμενα πολλὲς φορὲς ἀπατοῦν. Γι' αὐτὸ ἡ πίστι ὑπερβαίνει τὰ φαινόμενα καὶ ἀποβλέπει στὰ μὴ φαινόμενα.

«Οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ», εἶπεν ἡ Σαμαρεῖτις στὸν Ἰησοῦ. Ἀλλ' ἐνώπιον τῆς Σαμαρείτιδος ἦταν ἄλλο φρέαρ ἀσυγκρίτως βαθύτερο, ἀπύθμενο. Ὁ Ἰησοῦς, αὐτὸς εἶνε τὸ ἀσυγκρίτως βαθύτερο καὶ ἀπύθμενο φρέαρ. *«Πηγὴ ὕδατος ζωῆς»* ὀνομάζει τὸν ἑαυτό του ὁ Θεὸς στὸ Ἱερ. β' 13. *«Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζωῆς, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν»*. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σαρκωμένος. Καὶ συνεπῶς ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς, πνευματικὴ πηγὴ πνευματικοῦ ὕδατος πνευματικῆς ζωῆς. Καὶ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ εἶνε φρέαρ βαθύ, πολὺ βαθύτερο ἀπὸ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ. *«Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ!»* (Ρωμ. ια' 33). Φρέαρ βαθὺ καὶ ἀπύθμενο ὁ Ἰησοῦς, φρέαρ βαθὺ καὶ ἀπύθμενο καὶ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ γιὰ ν' ἀντλήσῃ κανεὶς ὕδωρ ζωῆς ἀπὸ τὰ δύο φρέατα, χρειάζεται ἄντλημα, δοχεῖο γιὰ ἄντλησι. Καὶ ἄντλημα στὶς περιπτώσεις αὐτὲς εἶνε ἡ πίστι. Καὶ ὅσο μεγαλύτερη εἶνε ἡ πίστι, τόσο περισσότερο ὁ πιστὸς ἄνθρωπος ἀντλεῖ ὕδωρ ζωῆς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του. Ἡ Σαμαρεῖτις δὲν κατάλαβε τὸ βάθος τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ ζωντανὸ νερό, διότι ἀκόμη δὲν εἶχε πίστι. Δὲν ἔλαβε ἀπὸ τὸ ζωντανὸ νερό, διότι ἀκόμη δὲν εἶχε ἄντλημα. Εἶχεν ὅμως εὐγένεια ψυχῆς καὶ καλὴ προαίρεσι, καὶ γι' αὐτὸ ἔπειτα ἀπέκτησε πίστι, ἀπέκτησε ἄντλημα, καὶ ἄντλησε ζωντανὸ νερὸ ἀπὸ τὴν ἀέναη πηγὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἂς μὴ φοβᾶται κανεὶς γιὰ τοὺς καλοπροαιρέτους ἀνθρώπους. Ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ εὕρουν τὴν πηγὴ τοῦ ζῶντος ὕδατος καὶ θὰ ἀντλήσουν σωτηρία.

Στίχ. 13-14: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον».***

Μεταφράζουμε: *«Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε σ' αὐτή: Καθένας, ποὺ πίνει ἀπὸ τὸ νερὸ αὐτό, θὰ διψάσῃ πάλι. Ἐκεῖνος ὅμως, ποὺ θὰ πιῇ ἀπὸ τὸ νερό, ποὺ θὰ τοῦ δώσω ἐγώ, δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ, ἀλλὰ τὸ νερό, ποὺ θὰ τοῦ δώσω, θὰ γίνῃ μέσα του πηγὴ νεροῦ, ποὺ θ' ἀναπηδᾷ γιὰ νὰ παρέχῃ ζωὴ αἰώνια»*.

Στὸ λόγο τῆς Σαμαρείτιδος, *«Μήπως ἐσὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος ἔδωσε σ' ἐμᾶς τὸ πηγάδι;»*, ὁ Ἰησοῦς θὰ μποροῦσε ν' ἀπαντήσῃ σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως: Ναί, εἶμαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἰακώβ, καὶ μάλιστα ἀσυγκρίτως καὶ ἀπείρως ἀνώτερος. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπάντησε ἔτσι, διότι τέτοια ἀπάντησι θὰ φαινόταν ὑπερήφανη, προκλητικὴ καὶ ἀποκρουστική. Ὡς ἄριστος παιδαγωγὸς ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε μὲ ἄλλο τρόπο. Ὅπως κατὰ τὸ στίχ. 10 δὲν κήρυξε ἀμέσως τὴ θεότητά του, ἀλλ' ἐμμέσως λέγοντας, *«Ἂν ἤξερες τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ποιὸς εἶνε αὐτός, ποὺ σοῦ λέγει, δός μου νὰ πιῶ, σὺ θὰ ζητοῦσες ἀπ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς θὰ σοῦ ἔδινε νερὸ ζωντανό»*, ἔτσι καὶ τώρα κηρύττει ἐμμέσως τὴν ὑπεροχή του ἔναντι τοῦ Ἰακώβ, τονίζοντας, ὅτι τὸ νερό, ποὺ αὐτὸς δίνει, εἶνε ἀνώτερο ἀπὸ τὸ νερό, ποὺ ἔδωσεν ὁ Ἰακὼβ μὲ τὴ διάνοιξι τοῦ φρέατος.

Ἄξιο δὲ παρατηρήσεως καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δεικνύει τὴν ὑπεροχὴ τοῦ ἰδικοῦ του ὕδατος, χωρὶς νὰ κατηγορῇ τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος τοῦ Ἰακὼβ ὡς ἄνευ σημασίας, ἀλλὰ συγκρίνοντας τὰ δύο ὕδατα καὶ τονίζοντας, ὅτι τὸ ἕνα εἶνε μικρῆς σημασίας, ἀφοῦ, ὅποιος τὸ πίνει, διψᾷ πάλι, ἐνῷ τὸ ἄλλο εἶνε μεγίστης σημασίας, ἀφοῦ σ' αὐτόν, ποὺ τὸ πίνει, γίνεται πηγή, γιὰ νὰ πίνουν καὶ ἄλλοι, καὶ παρέχει ζωὴ αἰώνια. Ὁ Χριστὸς μίλησε μὲ ὡραῖο τρόπο, καὶ ἔτσι ἐπέδρασε στὴν ψυχὴ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τὴν προσείλκυσε στὴν πίστι. Ἐμεῖς πολλὲς φορὲς δὲν μιλᾶμε στὶς ψυχὲς μὲ ὡραῖο τρόπο. Μιλᾶμε μὲ τρόπο ἐγωιστικό, ἀψυχολόγητο, προκλητικό, προσβλητικό. Καὶ γι' αὐτό, ἀντὶ νὰ ἑλκύωμε τὶς ψυχές, τὶς ἀπωθοῦμε. Λεγόμεθα χριστιανοί, ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔχουμε τὸν τρόπο τοῦ Χριστοῦ. Λεγόμεθα χριστιανοὶ καὶ εἴμεθα ἀγριοχρίστιανοι. Ἂν μιλούσαμε στὶς ψυχὲς πάντοτε μὲ ὡραῖο

τρόπο, σὲ πολλοὺς θὰ ἐπιδρούσαμε καὶ θὰ τοὺς ὡδηγούσαμε κοντὰ στὸν Κύριο.

«Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν». Τὸ ὑλικὸ νερὸ ἔχει πρόσκαιρη καὶ μικρὴ ἀξία. Σβήνει τὴ δίψα προσωρινῶς. Καὶ ἔπειτα ὁ ἄνθρωπος διψᾷ πάλι. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει γιὰ ὅλα τὰ ὑλικὰ ἀγαθά. Ἱκανοποιοῦν τὸν ἄνθρωπο προσωρινῶς. Καὶ ἐν μέρει, ὄχι πλήρως. Σκοπίμως δὲ ὁ Κύριος δὲν ἔκανε τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ τέτοια, ὥστε νὰ μᾶς δίνουν μόνιμη καὶ πλήρη ἱκανοποίησι, διότι θέλει νὰ μὴ προσκολλώμεθα στὰ ὑλικά, ἀλλὰ στὰ ἀνώτερα, τὰ πνευματικὰ ἀγαθά. Εἶνε δὲ ρηχοί, ἐπιπόλαιοι καὶ ἀνόητοι ὅσοι ἐξαρτοῦν τὴν εὐτυχία τους ἀπὸ τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία εἶνε μικρή, καὶ στὸ θάνατο γίνεται μηδενική.

Ὀρθῶς παρατηρήθηκε, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, *«Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν»*, εἶνε κατάλληλος γιὰ νὰ τίθεται ὡς ἐπιγραφὴ ἐπάνω στὶς πηγές. Διαβάζοντας τὴν ὡραία αὐτὴ ἐπιγραφὴ ὁ ἄνθρωπος θὰ διδασκόταν τὴν ἀνάγκη ἄλλου ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἱκανοποιεῖ τὴ βαθύτερη δίψα του μονίμως.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ πνευματικὸ ὕδωρ, *«Ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ»*, μὲ ἔμφασι στὸ *«ἐγώ»*, δημιουργεῖ τὴν ἀπορία: Μήπως καὶ τὸ φυσικὸ ὕδωρ δὲν δίνει ὁ Χριστός; Βεβαίως καὶ τὸ φυσικὸ ὕδωρ δίνει ὁ Χριστός. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἐκφράζεται ἔτσι, ἐπειδὴ μὲ τρόπο ἄμεσο τὸ μὲν πνευματικὸ ὕδωρ δίνει ὁ ἴδιος, ἐνῷ τὸ φυσικὸ ὕδωρ δίνει ὁ Ἰακὼβ μὲ τὴ διάνοιξι τοῦ πηγαδιοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς λέγει στὴ Σαμαρείτιδα, ὅτι, ὅποιος θὰ πιῇ ἀπὸ τὸ νερό, ποὺ θὰ δώσῃ αὐτός, δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ. Ἀλλὰ στὸ χωρίο Σοφ. Σειρ. κδ' 21 ἡ ἐνυπόστατη Σοφία τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστὸς δηλαδή, λέγει λόγο ἀντίθετο: *«Οἱ ἐσθίοντές με ἔτι πεινάσουσι, καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν»*. *«Ὅσοι θὰ μὲ τρώγουν, θὰ πεινοῦν πάλι, καὶ ὅσοι θὰ μὲ πίνουν, θὰ διψοῦν πάλι»*. Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους τὰ χωρία τῆς Γραφῆς; Ἀντιφάσκει πρὸς τὸν ἑαυτό του ὁ Χριστός; Ὄχι βεβαίως. Ἡ ἀντίφασι εἶνε φαινομενική, ὄχι πραγματική. Ἡ ἱκανοποίησι, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ χωρίο τοῦ Εὐαγγελίου παρέχει διὰ τοῦ ζῶντος ὕδατος, καὶ κατὰ τὸ χωρίο τῆς Σοφίας Σειρὰχ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀπὸ ἄλλη πλευρὰ τίθεται στὸ ἕνα χωρίο καὶ ἀπὸ ἄλλη στὸ ἄλλο. Στὸ χωρίο τοῦ Εὐαγγελίου τίθεται ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς διαρκείας: Ὅποιος πίνει ἀπὸ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ. Στὸ χωρίο τῆς Σοφίας Σειρὰχ

τίθεται ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ποιότητος· Ὅπως ἀπὸ ἕνα νοστιμώτατο φαγητὸ καὶ ἀπὸ ἕνα ἡδύτατο ποτὸ ποτὲ δὲν παθαίνουμε κορεσμό, ἀλλὰ θέλουμε πάλι νὰ τρῶμε τὸ νοστιμώτατο φαγητὸ καὶ νὰ πίνωμε τὸ ἡδύτατο ποτό, ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς εἶνε τόσο γλυκὺς καὶ εὐχάριστος, ὥστε αὐτός, ποὺ τρώγει καὶ πίνει τὸ Χριστό, δὲν παθαίνει κορεσμό, ἀλλὰ θέλει πάλι νὰ γεύεται τὸ Χριστό. Ὁ πόθος τοῦ πιστοῦ γιὰ τὸ Χριστὸ εἶνε ἀκόρεστος.

Παράδοξος εἶνε ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι τὸ ζωντανὸ ὕδωρ μέσα σ' ἐκεῖνον, ποὺ τὸ πίνει, γίνεται πηγή. Καὶ ἀφοῦ ὁ πιστὸς ἔχει τὴν πηγὴ μέσα του, οὐδέποτε στερεῖται τοῦ ζωντανοῦ ὕδατος καὶ οὐδέποτε διψᾷ. Ὄχι δὲ μόνο τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μεταδίδει σ' ἄλλους ἀπὸ τὸ ζωντανὸ καὶ σωτήριο νερό. Ὁ Χριστὸς εἶνε πρώτη πηγή, καὶ ὁ μέτοχος τοῦ Χριστοῦ, ὁ συνειδητὸς χριστιανός, εἶνε δεύτερη πηγή. Στὸ Ἡσ. νη' 11 γιὰ τὸν εὐσεβῆ ἄνθρωπο λέγεται: «*Καὶ ἔσῃ... ὡς πηγὴ ἣν μὴ ἐξέλιπεν ὕδωρ*». *Καὶ θὰ εἶσαι ὡς πηγή, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ δὲν ἐκλείπει*, πηγὴ ἀστείρευτη.

Θελκτικὴ εἶνε ἡ ἔκφρασι τοῦ Ἰησοῦ ***«πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον»***. Ἡ πηγή, ποὺ δημιουργεῖται μέσα στὸν πιστό, εἶνε πηγὴ ὕδατος, ποὺ ἀναβλύζει μὲ ὁρμὴ καὶ «ἄλλεται», κάνει ἅλματα, ἀναπηδᾷ, ὅπως συμβαίνει στοὺς πίδακες. Ὅποιος ἔχει μέσα του τὴν πηγὴ τοῦ ζῶντος ὕδατος αἰσθάνεται ὁρμή, ἁγία ὁρμὴ πρὸς τὰ ἄνω, ἐξάρσεις καὶ ἀνατάσεις. Τέτοια ὁρμὴ αἰσθανόταν ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος. Βαδίζοντας πρὸς τὸ μαρτύριο ὁ μεγάλος αὐτὸς ἀποστολικὸς πατὴρ ἔγραφε: «*Οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλόυλον, ὕδωρ δὲ ζῶν καὶ λαλοῦν ἐν ἐμοί, ἔσωθέν μοι λέγον· Δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα*». Ἡ φράσι, ***«εἰς ζωὴν αἰώνιον»***, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ καὶ στὸ στίχ. 36 καὶ στὸ στ' 27, ἔχει τελικὴ ἔννοια. Ὅπως τὸ φυσικὸ ὕδωρ εἶνε γιὰ τὴν πρόσκαιρη αὐτὴ ζωή, ἔτσι τὸ πνευματικὸ ὕδωρ εἶνε γιὰ τὴν αἰώνια ζωή. Ἡ φράσι, ***«πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον»***, σημαίνει, *πηγὴ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἀναβλύζει καὶ ἀναπηδᾷ, γιὰ νὰ δίνῃ ζωὴ αἰώνια*, ζωὴ ποσοτικῶς μὲ διάρκεια χωρὶς τέλος, καὶ ποιοτικῶς μὲ ἀπερίγραπτη εὐτυχία.

Στίχ. 15: ***«Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή· κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν»***.

Μεταφράζουμε: «*Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυναῖκα: Κύριε, δός μου αὐτὸ τὸ νερό, γιὰ νὰ μὴ διψῶ, μήτε νὰ ἔρχωμαι ἐδῶ νὰ ἀντλῶ*».

Ὅταν ὁ Χριστὸς στὸ Νικόδημο, τὸ διδάσκαλο τοῦ Ἰσραήλ, μίλησε γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ γεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκ νέου, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὁ Νικόδημος δὲν πίστευσε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μάλιστα ὅταν εἶνε γέροντας, δύναται νὰ γεννηθῇ γιὰ δεύτερη φορά. Ἡ ἁμαρτωλὴ Σαμαρεῖτις ἀποδείχτηκε ἀνώτερη ἀπὸ τὸ Νικόδημο, διότι πίστευσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ τῆς δώσῃ νερό, καὶ νὰ δημιουργήσῃ μέσα της πηγή, γιὰ νὰ πίνῃ καὶ νὰ μὴ διψᾷ, καὶ νὰ μὴ ἔρχεται πλέον στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακὼβ γιὰ ν' ἀντλῇ νερό. Ἡ Σαμαρεῖτις προτίμησε τὸ νερὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ Ἰακώβ, καὶ ἔθεσε τὸν Ἰησοῦ ἐπάνω ἀπὸ τὸν πατριάρχη. Πάλι δὲ προσφώνησε τὸν Ἰησοῦ μὲ σεβασμὸ λέγοντας ***«κύριε»***.

Ἀλλὰ πῶς ἡ Σαμαρεῖτις πίστευσε στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ νερό, καὶ ὁ Νικόδημος δὲν πίστευσε στὸ λόγο γιὰ τὴ γέννησι ἐκ νέου; Ἡ Σαμαρεῖτις πίστευσε, καὶ μάλιστα χωρὶς ἀκόμη νὰ γνωρίσῃ τὴ θαυματουργικὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ, διότι ἦταν ταπεινότερη ἀπὸ τὸ διδάσκαλο τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐπέδρασε σ' αὐτὴ ἡ χάρι τοῦ Χριστοῦ. Ἡ χάρι καὶ ἡ πίστι βρίσκουν εἴσοδο στὶς ταπεινὲς καρδιές. Καὶ ὅσο ταπεινότερες εἶνε οἱ καρδιές, τόσο περισσότερη χάρι καὶ μεγαλύτερη πίστι εἰσέρχονται σ' αὐτές.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Σαμαρεῖτις πίστευσε στὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ νὰ προμηθεύσῃ νερὸ καὶ νὰ δημιουργήσῃ μέσα στὸν ἄνθρωπο πηγὴ κατὰ τρόπο θαυμαστό, δὲν κατάλαβε ποίας φύσεως ἦταν τὸ νερό, γιὰ τὸ ὁποῖο μιλοῦσε ὁ Ἰησοῦς. Ἀκούοντας *«ζωντανὸ νερὸ»* νόμισε, ὅτι πρόκειται γιὰ ὑλικὸ νερό, ποὺ ἀναβλύζει, ρέει, κινεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ στάσιμο νερό. Δὲν κατάλαβε, ὅτι ὁ Χριστὸς μιλοῦσε γιὰ πνευματικὸ νερό, ποὺ εἶνε πραγματικῶς ζωντανό, ἀφοῦ τὸ πνευματικὸ αὐτὸ νερὸ εἶνε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Σαμαρεῖτις δὲν κατάλαβε γιὰ ποίας φύσεως νερὸ μιλοῦσε ὁ Ἰησοῦς, γι' αὐτὸ ὑπέβαλε στὸν Ἰησοῦ τὸ ἀφελὲς τοῦτο αἴτημα: ***«Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν»***. Ἡ Σαμαρεῖτις ζήτησε εὔκολη καὶ μόνιμη λύσι τοῦ προβλήματος τῆς ὑδρεύσεως! Θαυμάζει κανεὶς τὴν ἁπλότητα τῆς Σαμαρείτιδος. Ὢ ἁγία ἁπλότης!

Ὅταν ὁ Χριστὸς μίλησε στὴ Σαμαρείτιδα γιὰ τὸ ζωντανὸ ὕδωρ, ποὺ ὅποιος θὰ τὸ πιῇ δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ, ἀμέσως ἡ Σαμαρεῖτις ζήτησε αὐτὸ τὸ ὕδωρ, ποὺ θὰ τὴν ἐξυπηρετοῦσε ἀκόπως καὶ μονίμως. Ὅταν ἐπίσης ὁ Χριστὸς μίλησε στοὺς Ἰουδαίους γιὰ

τὸν ἀληθινὸ ἄρτο, τὸν ἄρτο τοῦ Θεοῦ, ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ δίνει ζωὴ στὸν κόσμο, ἀμέσως οἱ Ἰουδαῖοι, νομίζοντας ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ὑλικὸ ἄρτο, ζήτησαν αὐτὸ τὸν ἄρτο, γιὰ νὰ λύσουν ἀκόπως καὶ μονίμως τὸ πρόβλημα τῆς διατροφῆς των. Εἶπαν: *«Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον»* (Ἰωάν. στ' 34). Στὰ δύο ὅμοια αἰτήματα τῆς Σαμαρείτιδος γιὰ τὸ νερὸ καὶ τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὸ ψωμὶ πόσο διαλάμπει ἡ ψυχολογικὴ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου!

Τοὺς τελευταίους καιρούς, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες, μερικὰ ἔτη ὁ τόπος ὑποφέρει ἀπὸ ἀνομβρία. Ὁ οὐρανὸς ἀρνεῖται νὰ δώσῃ νερό. Κατὰ τὴν ἀπειλὴ τοῦ Θεοῦ στὸ Δευτ. κη' 23, ὁ οὐρανὸς γίνεται χάλκινος, κατάξερος. Γιατί; Καὶ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας, καὶ διότι δὲν ζητοῦμε ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ στείλῃ βροχή. Ἂς λυπούμεθα τοὺς ἑαυτούς μας, ἂς ταπεινωνώμεθα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ἂς ζητοῦμε νὰ μᾶς στείλῃ νερό. Καὶ προπάντων ἂς ζητοῦμε νὰ μᾶς στέλνῃ τὸ ζωντανὸ νερό, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅταν πρῶτα ζητοῦμε τὸ ζωντανὸ νερό, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τότε τὸ φυσικὸ νερὸ *«προστεθήσεται ἡμῖν»*, θὰ δοθῇ σὲ μᾶς ἐπιπροσθέτως.

Στίχ. 16: ***«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε».***

Μεταφράζουμε: *«Λέγει σ' αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς: Πήγαινε φώναξε τὸν ἄνδρα σου καὶ ἔλα ἐδῶ».*

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχ. 15 ἡ Σαμαρεῖτις ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ τὸ ζωντανὸ νερό, γιὰ νὰ μὴ ἔρχεται στὸ πηγάδι καὶ ταλαιπωρῆται. Εἶπε στὸν Ἰησοῦ: *«ἵνα μὴ ἔρχωμαι ἐνθάδε»*. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς εἶπε τὸ ἀντίθετο: ***«καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε»***. Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ φαίνεται ἀντίθετος πρὸς τὸ αἴτημα τῆς Σαμαρείτιδος. Ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἀντίθετος. Γιὰ νὰ λάβῃ τὸ ζωντανὸ νερὸ ἡ Σαμαρεῖτις, ἔπρεπε πρῶτα νὰ πιστεύσῃ στὸ Μεσσία, καὶ νὰ μετανοήσῃ γιὰ τὴν ἄτακτη καὶ ἁμαρτωλὴ ζωή της. Καὶ γιὰ νὰ τὴ βοηθήσῃ ὁ Ἰησοῦς, ὥστε νὰ πιστεύσῃ στὴ μεσσιακή του ἰδιότητα καὶ νὰ μετανοήσῃ γιὰ τὶς ἁμαρτίες της, προσκάλεσε τὸν ἄνδρα της, δίνοντας ἔτσι ἀφορμή, γιὰ νὰ γίνουν στὴ συνέχεια ἀποκαλύψεις καὶ γιὰ τὸ πρόσωπό της καὶ γιὰ τὸ πρόσωπό του. Ὁ Ἰησοῦς βεβαίως ἤξερε, ὅτι ἡ Σαμαρεῖτις δὲν εἶχεν ἄνδρα, ἀλλ' εἶπε, *«Πήγαινε καὶ φώναξε τὸν ἄνδρα σου»*, γιὰ ν' ἀνοιχθῇ νέα συζήτησι καὶ νὰ διανοιχθῇ ἡ συνείδησι τῆς Σαμαρείτιδος.

Ἂν ἡ Σαμαρεῖτις ἔλεγε στὸν Ἰησοῦ, «Γιατί θέλεις νὰ ἔλθη ἐδῶ ὁ ἄνδρας μου;», ὁ Ἰησοῦς θὰ μποροῦσε ν' ἀπαντήση: «Θέλω νὰ ἔλθη ἐδῶ ὁ ἄνδρας σου, διότι πρέπει καὶ ἐκεῖνος νὰ ἀκούση γιὰ τὸ ζωντανὸ νερὸ καὶ νὰ γίνη κοινωνὸς αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ». Ἀλλ' ἡ Σαμαρεῖτις δὲν μίλησε ἔτσι, δὲν προσποιήθηκε, ὅτι ἔχει ἄνδρα, διότι συζοῦσε μὲ ἄνδρα παρανόμως, καὶ συνεπῶς δὲν εἶχεν ἄνδρα, νόμιμον ἄνδρα.

Στίχ. 17-18: ***«Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν· οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας».***

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε τότε ἡ γυναῖκα: Δὲν ἔχω ἄνδρα. Λέγει σ' αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς: Καλὰ εἶπες, "Δὲν ἔχω ἄνδρα". Διότι πῆρες πέντε ἄνδρες, καὶ αὐτός, ποὺ ἔχεις τώρα, δὲν εἶνε ἄνδρας σου. Σ' αὐτὸ εἶπες ἀλήθεια».*

Λέγοντας ἡ Σαμαρεῖτις, *«Δὲν ἔχω ἄνδρα»*, λέγει ἀλήθεια, δὲν ψεύδεται, δὲν παρουσιάζει ὡς ἄνδρα της αὐτόν, μὲ τὸν ὁποῖο συζοῦσε παρανόμως. Ἡ Σαμαρεῖτις ἦταν ἁμαρτωλή, ἀλλὰ διέσῳζε στὸ χαρακτῆρα της βαθμὸ εὐθύτητος καὶ εἰλικρινείας. Λέγουμε βαθμὸ εὐθύτητος καὶ εἰλικρινείας, διότι εἶπεν ἀλήθεια, ἀλλ' ὄχι ὅλη τὴν ἀλήθεια. Θὰ ἔλεγεν ὅλη τὴν ἀλήθεια, ἂν ὡμολογοῦσε, ὅτι συζοῦσε μὲ ἄνδρα παρανόμως, ὅτι προηγουμένως συζεύχθηκε πέντε ἄνδρες ἀλληλοδιαδόχως, πρᾶγμα ποὺ δὲν φανέρωνε σοβαρότητα χαρακτῆρος, καὶ ὅτι διαζεύχθηκαν αὐτὴν ἕνας ἢ περισσότεροι ἄνδρες, ἂν βεβαίως συνέβη καὶ αὐτό. Εἶνε δὲ πολὺ πιθανὸ νὰ συνέβη καὶ αὐτό, νὰ μὴ ἀπέθαναν δηλαδὴ καὶ οἱ πέντε ἄνδρες, ἀλλ' ἕνας ἢ μᾶλλον περισσότεροι νὰ διαζεύχθηκαν αὐτήν, πρᾶγμα ποὺ ἐπιβάρυνε ἀκόμη περισσότερο τὴ θέσι της.

Γιατί ἡ Σαμαρεῖτις δὲν εἶπε τὴν ἀλήθεια ὁλόκληρη; Διότι ἐντρεπόταν. Οἱ ἀδυναμίες καὶ οἱ ἁμαρτίες φέρουν ἐντροπή, μάλιστα οἱ σεξουαλικῆς φύσεως ἀδυναμίες καὶ ἁμαρτίες. Βεβαίως ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ἰδίως στὴν ἐποχή μας, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρουν, διηγοῦνται καὶ περιγράφουν αἴσχη τῆς ζωῆς των ὡς ἐπιτυχίες καὶ κατορθώματα. Ἀντὶ νὰ ἐντρέπωνται, καυχῶνται γιὰ τὰ αἴσχη τους. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶνε φυσιολογικοί. Διότι ξερρίζωσαν ἀπὸ μέσα τους τὸ φυσικὸ αἴσθημα τῆς αἰδοῦς, τῆς ἐντροπῆς. Οἱ ἀναιδέστατοι αὐτοὶ τύποι δὲν εἶνε ἄνθρωποι, εἶνε κτηνάνθρωποι. Γέμι-

σε δὲ ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία ἀπὸ κτηνανθρώπους μὲ ἀναίδεια πιθήκων, σκυλιῶν καὶ ὄνων. Πραγματοποιεῖται στὶς ἡμέρες μας ἡ προφητεία τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ: *«Θαρθῆ καιρός, ποὺ ὁ καταραμένος Διάβολος θὰ βγῆ ἀπ' τὸ καυκί του»*. Βγῆκε πράγματι ἀπ' τὸ καυκί του. Ἔγινε ξετσίπωτος, ἀναιδέστατος.

Ἡ Σαμαρεῖτις δὲν εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὶς ἀδυναμίες καὶ τὶς ἁμαρτίες της, διότι, παρ' ὅλη τὴν ἁμαρτωλότητά της, διέσῳζεν ἀκόμη αἴσθημα αἰδοῦς, ἐντροπῆς. Ἀλλ' ἡ ἐντροπὴ δὲν ὠφειλόταν μόνο στὴν ὕπαρξι ὑγιοῦς μέρους μέσα στὴν ψυχή της· ὠφειλόταν καὶ σὲ βαθμὸ ἐγωισμοῦ. Ὁ ἄνθρωπος δυσκολεύεται νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἠθικὴ ἀθλιότητά του, γιὰ νὰ μὴ ἐξευτελισθῆ ἢ μειωθῆ τὸ ἐγώ του στὴν ἐκτίμησι τῶν ἄλλων. Γι' αὐτὸ καὶ κατ' αὐτὴ τὴν ὥρα τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως ἐνώπιον πνευματικοῦ πατρὸς ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος ἐντρέπεται καὶ δυσκολεύεται νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀθλιότητά του, ἰδίως σαρκικὰ ἁμαρτήματα. Δὲν ἐντρέπεται νὰ κάνῃ τὴν ἁμαρτία, καὶ ἐντρέπεται νὰ τὴν ὁμολογήσῃ γιὰ ν' ἀπαλλαγῆ ἀπ' αὐτή! Ξέρει, ὅτι μὲ τὴν ὁμολογία καθαρίζεται καὶ σῴζεται, καὶ ὅμως εἶνε δυνατὸ νὰ ὑποκύψῃ στὸν πειρασμὸ τῆς ἀποκρύψεως ἁμαρτημάτων καὶ νὰ χαθῆ.

Ὁ ἐχθρὸς τῶν ψυχῶν, ὁ Διάβολος καὶ Σατανᾶς, βάζει ἀναίδεια στοὺς ἀνθρώπους, ὅταν πρόκειται νὰ κυλισθοῦν στὴν ἀκαθαρσία, καὶ ἐντροπή, ὅταν πρόκειται νὰ ἐξομολογηθοῦν καὶ νὰ καθαρισθοῦν ἀπὸ τὸ βόρβορο. Δαιμόνιο διὰ στόματος δαιμονιζομένου ἀκούστηκε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ λέγῃ: «Ἐγὼ βάζω στοὺς ἀνθρώπους ἀναίδεια γιὰ ν' ἁμαρτάνουν, καὶ ἐντροπὴ γιὰ νὰ μὴν ἐξομολογοῦνται ἢ ν' ἀποκρύπτουν ἁμαρτήματα». Ὑπάρχει ἁγία ἐντροπὴ καὶ σατανικὴ ἐντροπή. Ὅταν ἕνας νέος βγαίνοντας ἀπὸ πορνεῖο εἶδε τὸ Σωκράτη, κοκκίνισε ἀπὸ ἐντροπή. Ὁ δὲ φιλόσοφος τοῦ εἶπε: Νὰ μὴν ἐντρέπεσαι ὅταν βγαίνῃς ἀπὸ τὸ πορνεῖο, ἀλλ' ὅταν μπαίνῃς στὸ πορνεῖο.

Ὁ Χριστὸς γνώριζε τὸν ἄτακτο καὶ ἁμαρτωλὸ βίο τῆς Σαμαρείτιδος, καί, ἀντὶ νὰ πῆ σ' αὐτή, *«Πήγαινε φώναξε τὸν ἄνδρα σου»*, θὰ μποροῦσε νὰ τῆς πῆ: «Δὲν εἶσαι σοβαρὴ γυναῖκα. Πῆρες πέντε ἄνδρες τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Ἀλλάζεις τοὺς ἄνδρες σὰν τὰ φορέματά σου. Καὶ τώρα συζῆς μὲ ἄνδρα παρανόμως. Εἶσαι μοιχαλίδα». Ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς δὲν μίλησε ἔτσι. Σὰν ἄριστος παιδαγωγὸς μίλησε μὲ ὡραῖο τρόπο, μὲ λεπτότητα καὶ εὐγένεια, γιὰ νὰ μὴ προσβάλῃ καὶ ἀπωθήσῃ τὴν ἁμαρτωλὴ γυναῖκα,

ἀλλὰ νὰ τὴ βοηθήση νὰ ἀφυπνισθῆ καὶ νὰ σωθῆ. Μὲ τὸ λόγο, *«Πήγαινε φώναξε τὸν ἄνδρα σου»*, ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε στὴ Σαμαρείτιδα τὴν ἀφορμὴ γιὰ νὰ ὁμολογήση ἐκείνη, ἔστω καὶ ἐν μέρει, τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν ἁμαρτωλότητά της.

Καὶ ὅταν ἐκείνη μὲ τὴ δήλωσι, *«Δὲν ἔχω ἄνδρα»*, ἔκανε μερικὴ ὁμολογία, τότε ὁ Χριστὸς προχώρησε σ' ἀποκαλύψεις τῆς ἀδυναμίας καὶ ἁμαρτωλότητός της, ἀλλὰ πάλι μὲ ὡραῖο τρόπο. Ἀνέφερε ἁπλῶς, ὅτι εἶχε πέντε ἄνδρες, χωρὶς νὰ κάνη δυσμενὲς σχόλιο γιὰ τὴν εὐκολία, μὲ τὴν ὁποία ἔπαιρνε τοὺς ἄνδρες, πιθανῶς δέ, ἔπαιρνε καὶ διαζύγια. Εἶπε, *«Καὶ αὐτός, ποὺ ἔχεις τώρα, δὲν εἶνε ἄνδρας σου»*, δὲν εἶπε, «Εἶσαι μοιχαλίς». Εἶπε δὲ καὶ ἐπαινετικὸ ἐν μέρει λόγο: ***«Τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας»***. Αὐτό, ποὺ εἶπες, ὅτι δὲν ἔχεις ἄνδρα, εἶνε ἀληθές. Σ' αὐτὸ εἶσαι εἰλικρινής. Ὁ λόγος γιὰ τὴν εἰλικρίνεια τῆς Σαμαρείτιδος εἶνε ἐν μέρει ἐπαινετικὸς καὶ ἐν μέρει ἐλεγκτικός, ἐλαφρῶς ἐλεγκτικός, διότι ἡ ἔννοια αὐτοῦ τοῦ λόγου εἶνε: Εἶπες ἀλήθεια, ἀλλὰ σ' αὐτὸ μόνο τὸ πρᾶγμα. Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἀποσιώπησες τὴν ἀλήθεια.

Ὡς ἀναμάρτητος ὁ Ἰησοῦς θὰ μποροῦσε νὰ ἐλέγχη τοὺς ἁμαρτωλοὺς αὐστηρῶς καὶ ἀποτόμως. Ἐν τούτοις ἤλεγχεν ἐπιεικῶς καὶ εὐγενῶς. Ὅπως ὁ ἰατρὸς προσπαθεῖ νὰ κάνη τὴ χειρουργικὴ ἐπέμβασι στὸν ἀσθενῆ ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερο ἀνώδυνη, ἔτσι καὶ ὁ Χριστός, ὁ μεγάλος Ἰατρός, μεταχειριζόταν τοὺς ἁμαρτωλοὺς γιὰ νὰ θεραπεύση τὴν ψυχικὴ ἀσθένειά τους. Καὶ ἂν ὁ ἰατρὸς μεταχειρίζεται ἔτσι τοὺς ἀρρώστους, καὶ ὁ ἀναμάρτητος Χριστὸς μεταχειριζόταν ἔτσι τοὺς ἁμαρτωλούς, πῶς ἐμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ νομιμοποιούμεθα νὰ ἐλέγχωμε τοὺς συναμαρτωλοὺς μὲ ἀποτομία καὶ σκληρότητα; Μόνο σκληρούς, διεστραμμένους, ἀναιδεῖς καὶ ἀδιστάκτους τύπους, διαβολανθρώπους, ἤλεγχεν αὐστηρῶς καὶ ἀποτόμως ὁ Χριστός. Καὶ ἐμεῖς μόνο τέτοιους τύπους, ὄχι ἁπλῶς ἁμαρτωλούς, ἀλλ' ἀσεβεῖς, καταφρονητάς, ὑβριστὰς καὶ πολεμίους τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων πρέπει ν' ἀντιμετωπίζωμε μὲ γλῶσσα σκληρὴ καὶ καυστική.

Στίχ. 19-20: ***«Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν»***.

Μεταφράζουμε: *«Λέγει σ' αὐτὸν ἡ γυναῖκα: Κύριε, βλέπω ὅτι*

σὺ εἶσαι προφήτης. Οἱ πατέρες μας λάτρευσαν τὸ Θεὸ σ' αὐτὸ τὸ ὄρος, ἐνῷ σεῖς λέγετε, ὅτι στὰ Ἱεροσόλυμα εἶνε ὁ τόπος, ὅπου πρέπει νὰ γίνεται ἡ λατρεία».

Ἡ Σαμαρεῖτις δὲν ἀντέδρασεν ἀρνητικῶς στὸν ἔλεγχο τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴν ἄτακτη ζωή της. Ἁμαρτωλὴ μέν, ἀλλὰ καλοπροαίρετη καὶ ταπεινὴ ψυχή, δὲν θεώρησε ὑβριστικὰ καὶ προσβλητικὰ τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ δίκαια, καὶ δὲν ὠργίσθηκε καὶ δὲν αὐθαδίασε. Δὲν εἶπε στὸν Ἰησοῦ, «Τί εἶνε αὐτὰ ποὺ λές; Μὲ βρίζεις. Δὲν μπορῶ νὰ συνεχίσω τὴ συζήτησι μαζί σου». Ἡ Σαμαρεῖτις δὲν ἀρνήθηκε τὴν ἀλήθεια τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ, δὲν ἔφερε καμμία ἀντίρρησι, δὲν προσπάθησε καθόλου νὰ δικαιολογηθῇ, ἀλλὰ μὲ τὴ σιωπή της ἐπιβεβαίωσε τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴν ἁμαρτωλὴ ζωή της. Ὄχι δὲ μόνο δὲν ὠργίσθηκε καὶ δὲν αὐθαδίασεν ἡ Σαμαρεῖτις, ἀλλὰ καὶ θαύμασε τὸν Ἰησοῦ, διότι γνώριζε καὶ ἀποκάλυψε μυστικὰ καὶ λεπτομέρειες τοῦ βίου της, ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ γνωρίζῃ φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως.

Ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς δὲν θέλει νὰ πιστεύωμε τυφλῶς, δίνει γιὰ τὴν ἀλήθειά του ἀποδείξεις. Καὶ ὅπως ἄλλοτε, γιὰ νὰ πιστεύσῃ ὁ Ναθαναήλ, τοῦ ἔδωσε ἀποδείξεις ὑπερφυσικῆς γνώσεως, ἔτσι καὶ τώρα, γιὰ νὰ πιστεύσῃ ἡ Σαμαρεῖτις, τῆς δίνει ἀπόδειξι ὑπερφυσικῆς γνώσεως. Ἀλλ' ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο περιπτώσεων. Στὸ Ναθαναὴλ ὁ Ἰησοῦς ἔκανε ἀποκάλυψι γιὰ τὸν καλό του χαρακτῆρα, *«Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι»* (Ἰωάν α' 48), ἐνῷ στὴ Σαμαρείτιδα ἔκανε ἀποκάλυψι γιὰ τὸν ἁμαρτωλό της χαρακτῆρα. Ἐν τούτοις καὶ στὶς δύο περιπτώσεις οἱ ἀποκαλύψεις εἶχαν τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, τὴν πίστι καὶ τὸ θαυμασμό. Θαύμασε καὶ πίστευσε ὁ ἄδολος Ναθαναήλ, θαύμασε καὶ πίστευσε καὶ ἡ ἁμαρτωλή, ἀλλὰ καλοπροαίρετη Σαμαρεῖτις.

Γεμάτη θαυμασμὸ ἡ Σαμαρεῖτις πρὸς τὸν Ἰησοῦ συνέχισε μαζί του τὸ διάλογο. Καὶ πρῶτα ἐξέφρασε τὸ θαυμασμό της καὶ τὸ σεβασμό της λέγοντας στὸν Ἰησοῦ: *«Κύριε, βλέπω ὅτι σὺ εἶσαι προφήτης»*. Ἐνώπιον τῶν Ἰουδαίων ὁ Χριστὸς ἔκανε πλῆθος θαύματα. Καὶ ὅμως οἱ γραμματεῖς, οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι δὲν ἔβλεπαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν θαυμαστός. Ἔλεγαν, ὅτι εἶχαν μάτια, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπαν. Στὴ Σαμαρείτιδα ἔκανε ἀποκάλυψι, καὶ ἀμέσως εἶδε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν προφήτης. Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τῶν ὑπερηφάνων καὶ αὐταρέσκων Ἰουδαίων δὲν ἔβλεπαν, τὰ εἶχε κλεί-

σει ὁ ὑπερτροφικὸς ἐγωισμός. Τὰ μάτια τῆς Σαμαρείτιδος ἔβλεπαν, ἡ ταπείνωσι καὶ ἡ καλὴ προαίρεσι τὰ κρατοῦσαν ἀνοικτά.

Ἡ Σαμαρεῖτις πίστευσε καὶ ὡμολόγησε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε προφήτης, πρόσωπο μὲ τὴν ὑπερφυσικὴ δύναμι τῆς διοράσεως καὶ προγνώσεως. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς προφῆτες, ἀλλ' ὁ Προφήτης, ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης, ὁ προφήτης μὲ ὑψίστη καὶ μοναδικὴ ἔννοια, γιὰ τὸν ὁποῖο προφήτευσε ὁ Μωυσῆς λέγοντας στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό: *«Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα»* (Δευτ. ιη' 15-16). Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε μόνον ὁ Προφήτης. Εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερος. Εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει τοὺς προφῆτες. Στοὺς Ἰουδαίους εἶπε: *«Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς* (Ματθ. κγ' 34). Ἡ Σαμαρεῖτις δὲν πίστευσε ἀκόμη, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Προφήτης μὲ μοναδικὴ ἔννοια, καὶ αὐτὸς ποὺ ἀποστέλλει τοὺς προφῆτες, ὁ Μεσσίας δηλαδὴ καὶ ὁ Θεός. Πίστευσε ἁπλῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε προφήτης. Αὐτὸ βεβαίως δὲν ἦταν ἀρκετό. Ἀλλ' ἦταν ἕνα σπουδαῖο βῆμα πίστεως. Κατόπιν ἡ Σαμαρεῖτις προχώρησε στὴν πίστι, πίστευσε καὶ στὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ στὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ καλοπροαίρετοι εἰσέρχονται στὴν περιοχὴ τῆς πίστεως καὶ προκόπτουν *«ἐκ πίστεως εἰς πίστιν»*, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος (Ρωμ. α' 17), προοδεύουν ἀπὸ μικρότερο βαθμὸ πίστεως σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ πίστεως.

Ἡ Σαμαρεῖτις ἦταν θρησκευτικὴ ὕπαρξι. Ἡ ἁμαρτία δὲν εἶχε ξερριζώσει ἀπὸ τὴν ψυχή της τὸ ἔμφυτο θρησκευτικὸ συναίσθημα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα. Καὶ γι' αὐτὸ τώρα, διαπιστώνοντας ὅτι ἐνώπιόν της ἔχει ἕνα προφήτη, δράττεται τῆς εὐκαιρίας νὰ τοῦ θέσῃ ἕνα σπουδαῖο θρησκευτικὸ ζήτημα γιὰ νὰ τὴ διαφωτίσῃ. Τὸ ζήτημα εἶνε ἡ μεταξὺ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων διαφορὰ ὡς πρὸς τὸν τόπο τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τοὺς Σαμαρεῖτες ὁ ἱερὸς τόπος, ὅπου πρέπει νὰ γίνεται ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ, εἶνε τὸ ὄρος Γαριζίν. Συμφώνως πρὸς σαμαρειτικὴ παράδοσι στὸ Γαριζὶν ὁ Ἀβραὰμ ἀνήγειρε τὸ θυσιαστήριο γιὰ νὰ θυσιάσῃ τὸν Ἰσαάκ, καὶ σ' αὐτὸ τὸ ὄρος συναντήθηκε μὲ τὸ Μελχισεδέκ. Κατὰ τὴ σαμαρειτικὴ μετάφρασι τῆς Πεντατεύχου στὸ Γαριζὶν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν πέρασαν τὸν Ἰορδάνη καὶ μπῆκαν στὴν ἁγία γῆ, ἔκαναν τὴν πρώτη θυσία. Συμφώνως πρὸς τὴν Ἁγία Γραφὴ ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Ἰακὼβ ἀνήγειραν θυσιαστήρια στὴ

Συχέμ (Γεν. ιβ' 6-7, λγ' 19-20). Κατὰ τὰ χωρία τοῦ Δευτερονομίου ια' 29 καὶ κζ' 12 τὸ Γαριζὶν εἶνε τόπος εὐλογίας. Μετὰ τὴν ἐπάνοδο ἀπὸ τὴ Βαβυλώνια αἰχμαλωσία κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Νεεμίου γύρω στὸ 400 π.Χ. στὸ Γαριζὶν εἶχεν ἀνεγερθῆ ναός, ὁ ὁποῖος καταστράφηκε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Ὑρκανὸ γύρω στὸ 129 π.Χ. Ἀλλὰ καὶ σήμερα οἱ κάτοικοι τῆς Νεαπόλεως, τῆς παλαιᾶς Συχέμ, ὡρισμένες ἡμέρες μεταβαίνουν στὸ Γαριζὶν γιὰ νὰ κάνουν θρησκευτικὲς τελετές.

Κατὰ τοὺς Ἰουδαίους ὁ ἱερὸς τόπος τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ εἶνε τὰ Ἱεροσόλυμα. Στὰ χωρία Δευτ. ιβ' 5, ιστ' 2 καὶ κστ' 2 γίνεται λόγος γιὰ τὸν τόπο, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς θὰ ἐξέλεγε, γιὰ νὰ εἶνε τὸ κέντρο τῆς λατρείας του. Ἀλλὰ στὰ χωρία αὐτά, καὶ γενικώτερα στὴν Πεντάτευχο, ποὺ παραδέχονται οἱ Σαμαρεῖτες, δὲν καθορίζεται ὁ τόπος, ποὺ ὁ Θεὸς θὰ ἐξέλεγε ὡς κέντρο τῆς λατρείας του. Ἀλλ' ὅτι πράγματι ἡ Ἱερουσαλὴμ εἶνε ὁ ἐκλεγμένος τόπος τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, τοῦτο φαίνεται σὲ μεταγενέστερα βιβλία τῆς Γραφῆς, ποὺ δὲν ἀναγνωρίζουν οἱ Σαμαρεῖτες. Κατὰ τὸ Ψαλμ. ρλα' 13-14, *«ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιών, ᾑρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικίαν ἑαυτῷ· αὕτη ἡ κατάπαυσίς μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ὧδε κατοικήσω, ὅτι ᾑρετισάμην αὐτήν»*. Ἰδὲ καὶ Ψαλμ. μζ' 2-3, οζ' 68-69, Β' Παρ. στ' 6, ζ' 12.

Ἐξ αἰτίας τῆς διαφορᾶς μεταξὺ Σαμαρειτῶν καὶ Ἰουδαίων ὡς πρὸς τὸν τόπο τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπειδὴ οἱ Σαμαρεῖτες θεωροῦσαν τοὺς προγόνους τῶν Ἰουδαίων καὶ ἰδικούς των προγόνους, ἡ Σαμαρεῖτις ἔδειξε τὸ ὄρος Γαριζὶν καὶ εἶπε στὸν Ἰησοῦ: Οἱ πατέρες μας ***«προσεκύνησαν»***, ἄσκησαν δηλαδὴ λατρεία, σ' αὐτὸ τὸ ὄρος, τὸ Γαριζίν. Ἀλλὰ σεῖς, οἱ Ἰουδαῖοι, λέγετε, ὑποστηρίζετε, ὅτι ὁ τόπος, ὅπου πρέπει νὰ γίνεται ἡ λατρεία, εἶνε τὰ Ἱεροσόλυμα. Δὲν συμπλήρωσε τὸ λόγο της ἡ Σαμαρεῖτις, ἀλλ' ἄφησε νὰ ἐννοήσῃ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐξυπακουόταν τὸ ἐρώτημα: Σὺ ὡς προφήτης τί λέγεις γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα; Ἔχετε δίκαιο σεῖς οἱ Ἰουδαῖοι ἢ ἔχουμε δίκαιο ἐμεῖς οἱ Σαμαρεῖτες; Τὰ Ἱεροσόλυμα ἢ τὸ Γαριζὶν εἶνε ὁ τόπος, ὅπου πρέπει νὰ λατρεύεται ὁ Θεός;

Μὲ τὸ ζήτημα, ποὺ ἔθεσεν ἡ Σαμαρεῖτις, ἔδωσε, ὅπως θὰ ἰδοῦμε, ἀφορμὴ στὸν Ἰησοῦ γιὰ νὰ κηρύξῃ ὕψιστες ἀλήθειες γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴ λατρεία του, ἀλήθειες, ποὺ θαυμάζουν οἱ αἰῶνες.

Ἡ Σαμαρεῖτις ἅρπαξε τὴν εὐκαιρία νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἰησοῦ σπουδαῖο θρησκευτικὸ θέμα γιὰ νὰ φ ω τ ι σ θ ῇ καὶ νὰ γίνῃ ἡ

μετέπειτα ἱεραπόστολος ἁγία Φωτεινή. Τὸ παράδειγμά της καλεῖ σὲ μίμησι. Ὅταν συναντώμεθα μὲ πρόσωπα, ποὺ ἔχουν γνῶσι τῆς Θρησκείας μας, νὰ μὴν ἀφήνωμε τὴν εὐκαιρία ἀνεκμετάλλευτη, ἀλλὰ νὰ δραττώμεθα τῆς εὐκαιρίας, γιὰ νὰ ὑποβάλλωμε ἐρωτήσεις ἐπάνω σὲ ζητήματα χριστιανικῆς ζωῆς καὶ πίστεως, νὰ λαμβάνωμε λύσεις σ' ἀπορίες, νὰ διορθώνωμε ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις καὶ ἐνέργειες, καὶ νὰ ὠφελούμεθα πνευματικῶς.

Μερικοὶ ἡμιμαθεῖς καὶ ἀμαθεῖς δὲν αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη νὰ ἐρωτοῦν καὶ ν' ἀκούουν μορφωμένα καὶ σπουδαῖα πρόσωπα καὶ νὰ προάγωνται σὲ γνῶσι καὶ ἐπίγνωσι Θεοῦ. Εἶνε ἀδιάφοροι πνευματικῶς. Ἡ δὲ ἀδιαφορία σημαίνει ψυχικὴ νέκρα. Ἄλλοι πάλι ἡμιμαθεῖς καὶ ἀμαθεῖς, ἀντὶ ν' ἁρπάζουν τὴν εὐκαιρία ν' ἀκούουν μορφωμένα καὶ σπουδαῖα πρόσωπα καὶ νὰ διδάσκωνται ἀπὸ τὴ γνῶσι τους καὶ τὴ σοφία τους, ἀνοίγουν τὰ στόματά τους ἀσυστόλως καὶ φλυαροῦν ἀκατασχέτως καὶ ἀφορήτως, συνήθως διηγούμενοι ἱστορίες καὶ περιστατικά, θέλοντας μὲ τὴ φλυαρία τους νὰ δείξουν, ὅτι κατέχουν καὶ αὐτοὶ πολλὰ πράγματα, εἶνε ἔξυπνοι καὶ σπουδαῖοι. Πρόκειται γιὰ πτωχαλαζόνες, ρηχὰ καὶ ἐπιπόλαια ὄντα, ἐγωιστὰς καὶ καταφρονητὰς τῶν ἀνωτέρων των. Τὸ παράδειγμα τῆς Σαμαρείτιδος διδάσκει, στὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, τὰ ἀνώτερα ὅλων τῶν ζητημάτων, νὰ μὴν εἴμεθα ἀδιάφοροι, ἀλλ' εὐρευνητικοί, ἐπίσης νὰ μὴν εἴμεθα φλύαροι πτωχαλαζόνες, ἀλλὰ καλοὶ συζητηταὶ καὶ συνετοὶ ἀκροαταί.

Στίχ. 21: *«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· γύναι, πίστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί».*

Μεταφράζουμε: *«Λέγει σ' αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς: Γυναῖκα, πίστευσέ με, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ποὺ οὔτε σ' αὐτὸ τὸ ὄρος οὔτε στὰ Ἱεροσόλυμα θὰ λατρεύετε τὸν πατέρα».*

Ἡ Σαμαρεῖτις ἀνέφερε τὴ διαφορὰ μεταξὺ Σαμαρειτῶν καὶ Ἰουδαίων ὡς πρὸς τὸν τόπο τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀναφέροντας τὴ διαφορὰ εἶνε σὰν νὰ ἐρωτοῦσε: Ποιό εἶνε τὸ ὀρθό, νὰ λατρεύεται ὁ Θεὸς στὸ Γαριζὶν ἢ στὰ Ἱεροσόλυμα; Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπάντησε στὸ ὑπονοούμενο ἐρώτημα τῆς Σαμαρείτιδος, διότι δὲν χρειαζόταν ν' ἀπαντήσῃ. Ὁ Χριστὸς ἦλθε νὰ καταργήσῃ καὶ τὴ σαμαρειτικὴ καὶ τὴν ἰουδαϊκὴ λατρεία καὶ νὰ ἐγκαινιάσῃ ἄλλο εἶδος λατρείας, τὴ χριστιανικὴ λατρεία. Στὸ νέο εἶδος λατρείας κανένας

τόπος δὲν ἔχει ἀποκλειστικότητα. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὴ Σαμαρείτιδα, *«Γυναῖκα, πίστευσέ με, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ποὺ οὔτε σ' αὐτὸ τὸ ὄρος οὔτε στὰ Ἱεροσόλυμα θὰ λατρεύετε τὸν πατέρα».*

Ὡς ἄνθρωπος καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶχε καθῆκον νὰ λατρεύῃ τὸ Θεό, καὶ πράγματι ὡς ἄνθρωπος λάτρευε τὸ Θεό. Καὶ γι' αὐτὸ ὡς ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ εἰπῇ στὴ Σαμαρείτιδα, «θὰ λατρεύωμε». Ἀλλὰ δὲν εἶπε «θὰ λατρεύωμε», εἶπε *«θὰ λατρεύετε»*, θὰ λατρεύετε, ἐννοεῖται, σεῖς οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Ἰησοῦς ἐκφράσθηκε ἔτσι, διότι δὲν μίλησε σὰν ἄνθρωπος, ἀλλὰ σὰν Θεός, ὁ ὁποῖος δὲν λατρεύει, ἀλλὰ λατρεύεται.

Ἄξιο παρατηρήσεως ἐπίσης, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπε, «θὰ λατρεύετε τὸ Θεό», ἀλλ' εἶπε, *«θὰ λατρεύετε τὸν πατέρα». «Πατέρα»* ὁ Ἰησοῦς δὲν ὀνομάζει ἐδῶ τὸ πρῶτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος ὡς πρὸς τὸν μονογενῆ Υἱό, ἀλλὰ τὸ Θεὸ γενικῶς, τὸν τριαδικὸ Θεό, ἐν σχέσει πρὸς ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Θεὸς εἶνε πατέρας μας, πατέρας τῶν ἀνθρώπων γενικῶς, ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὄχι τῶν Ἰουδαίων μόνο, ἢ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Σαμαρειτῶν. Ἡ Σαμαρεῖτις μίλησε γιὰ *«πατέρες»*, ἐπιγείους πατέρες. Εἶπε: *«Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν»* (στίχ. 20). Ὁ Ἰησοῦς, ἴσως ἀπὸ τὸ λόγο τῆς Σαμαρείτιδος ὁρμώμενος, ὁμιλεῖ γιὰ *«πατέρα»*, τὸν οὐράνιο πατέρα. Ἰουδαῖοι καὶ Σαμαρεῖτες καυχῶνταν γιὰ τοὺς πατέρες των. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἵδρυσι τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας κάθε τέτοια καύχησι θὰ ἐπισκιαζόταν ἀπὸ τὴν πεποίθησι ὅλων τῶν πιστῶν, ὅτι ἔχουν πατέρα τὸν ἴδιο τὸ Θεό.

Πολλὲς φορὲς ὁ Ἰησοῦς ὠνόμασε τὸ Θεὸ πατέρα μας. Εἶπε π.χ. *«Οἶδεν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν»* (Ματθ. στ' 8). *Γνωρίζει ὁ πατέρας σας ποίων πραγμάτων ἔχετε ἀνάγκη, προτοῦ ἀκόμη τὰ ζητήσετε. «Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;»* (Ματθ. ζ' 11). *Ἂν λοιπὸν ἐσεῖς, καίτοι εἶσθε κακοί, γνωρίζετε νὰ δίνετε στὰ τέκνα σας πράγματα καλά, πόσο μᾶλλον ὁ οὐράνιος πατέρας σας θὰ δώσῃ πράγματα καλὰ σ' αὐτούς, ποὺ τοῦ ζητοῦν; «Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί»* (Λουκ. στ' 36). *Νὰ εἶσθε λοιπὸν σπλαγχνικοί, ὅπως καὶ ὁ πατέρας σας εἶνε σπλαγχνικός.* Μὲ τὴν Κυριακὴ προσευχὴ ὁ Ἰησοῦς μᾶς δίδαξε νὰ ἐπικαλούμεθα τὸν Ὕψιστο ὡς πα-

τέρα λέγοντας: *«Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»* (Ματθ. στ' 9, Λουκ. ια' 2). *Οὐράνιε πατέρα μας!*

Ὁ Θεὸς μᾶς ἔπλασε συμφώνως πρὸς τὴν πνευματικὴ εἰκόνα καὶ μορφή του καὶ εἴμεθα παιδιά του κατὰ χάριν, καὶ ἐκεῖνος εἶνε πατέρας μας κατὰ χάριν, στοργικὸς πατέρας, ἀσυγκρίτως στοργικώτερος ἀπὸ τὸ σαρκικὸ πατέρα μας. Ὅτι δὲ ἐμεῖς οἱ μικροὶ καὶ ταπεινοὶ ἄνθρωποι ἔχουμε τὸν Ὕψιστο πατέρα, αὐτὸ εἶνε ὕψιστο προνόμιο καὶ μεγίστη ἐνθάρρυνσι καὶ παρηγορία· παρηγορία στὶς δοκιμασίες καὶ ἐνθάρρυνσι στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

«Πίστευσόν μοι», *πίστευσέ με*, λέγει ὁ Ἰησοῦς στὴ Σαμαρείτιδα. Ὁ Ἰησοῦς ζητεῖ πίστι, διότι εἶνε *«ὁ Ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός»* (Ἀποκ. γ' 14). Ὁ Ἰησοῦς ὀνομάζεται *«ὁ Ἀμήν»*, διότι εἶνε ὁ Ἀληθινός, ὁ Θεός. Τὸ *«πιστὸς»* σημαίνει *«ἀξιόπιστος»*. *«Ὁ μάρτυς ἐν οὐρανῷ πιστός»*, λέγει ὁ Ψαλμῳδός (Ψαλμ. πη' 38). Ὑπάρχει στὸν οὐρανὸ ὁ ἀξιόπιστος μάρτυρας, ὁ Θεός. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἀξιόπιστος μάρτυρας ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κατέβηκε στὴ γῆ. Καὶ κατὰ τὸ λόγο τοῦ Ψαλμῳδοῦ *«Ὁ μάρτυς ἐν οὐρανῷ πιστός»*, θὰ μποροῦσε νὰ λεχθῇ καὶ τοῦτο: «Ὁ μάρτυς ἐπὶ γῆς πιστός». Ὁ Ἰησοῦς ζήτησε ἀπὸ τὴ Σαμαρείτιδα νὰ τὸν πιστεύσῃ, καί, γιὰ νὰ τὸν πιστεύσῃ, τῆς ἔδωσε προηγουμένως ἀπόδειξι ὑπερφυσικῆς του γνώσεως. Ὁ Ἰησοῦς ζητεῖ ἀπ' ὅλους νὰ τὸν πιστεύουν, καί, γιὰ νὰ τὸν πιστεύουν, στὸ διάστημα τῶν εἴκοσι μέχρι σήμερα αἰώνων χριστιανικῆς ἱστορίας ἔχει δώσει ἀναρίθμητες ἀποδείξεις τῆς ἀξιοπιστίας του. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ δὲν πιστεύουν τὸ Χριστό, πιστεύουν ἀνθρώπους, ποὺ δὲν δίνουν ἀποδείξεις ἀξιοπιστίας, ἀκόμη καὶ ἀνθρώπους, ποὺ δίνουν ἀποδείξεις ἀναξιοπιστίας, ψευδοφιλοσόφους, ψευδοεπιστήμονες, ψευδοπολιτικοὺς καὶ λοιποὺς ἀπατεῶνες. Μ' ἕνα σημεῖο ὑπερφυσικῆς γνώσεως ἡ Σαμαρεῖτις πίστευσε, μὲ πλῆθος σημεῖα οἱ πολλοὶ παραμένουν ἄπιστοι, ἐνῷ εἶνε εὔπιστοι ἀπέναντι ἀπατεώνων καὶ ἀπατηλῶν θεωριῶν τοῦ κόσμου τούτου. Εἶνε ἄξιοι τῆς τύχης των, τῆς πνευματικῆς των δυστυχίας.

Ἔρχεται ὥρα, ποὺ θὰ γίνῃ στὴ λατρεία ἀλλαγή, εἶπε στὴ Σαμαρείτιδα ὁ Ἰησοῦς. Αὐτὴ ἡ ὥρα εἶνε ὁ καιρὸς τῆς παρουσίας του στὴ γῆ, ἤ, καλλίτερα, ἡ νέα ἐποχή, ποὺ ἐγκαινιάστηκε μὲ τὴν παρουσία του στὴ γῆ, ἡ χριστιανικὴ ἐποχή. Τὸ ὑπερθαύμαστο παιδὶ τῆς Βηθλεέμ, τοῦ ὁποίου ὁ Ἠσαΐας προεῖδε τὴ γέννησι, εἶνε *«πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος»* (θ' 6), δημιουργὸς νέου κόσμου, νέας ἐποχῆς.

Ἡ ἀλλαγὴ στὴ λατρεία εἶνε διττή, ὡς πρὸς τὸν τόπο καὶ ὡς

πρὸς τὸν τρόπο. Στὸν παρόντα στίχ. 21 γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀλλαγὴ ὡς πρὸς τὸν τόπο. Στὴ νέα ἐποχή, ποὺ ἀρχίζει μὲ τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, κανένας τόπος δὲν ἔχει τὴν ἀποκλειστικότητα τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ γίνεται ὄχι στὸ Γαριζὶν ἢ στὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ σὲ κάθε τόπο. Ὁ Θεὸς εἶνε *«πανταχοῦ παρὼν»* καὶ δύναται νὰ λατρεύεται παντοῦ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς βεβαίως ὡς τόπο τῆς λατρείας του ὥρισε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰδικώτερα τὸ ναό, μοναδικὸ κέντρο τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας. Δεύτερο ναὸ ἀπαγόρευσε ὁ Θεὸς νὰ κτίσουν οἱ Ἰουδαῖοι. Γιατί; Γιὰ νὰ καταλάβουν ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ ναοῦ, τὴν ἀδυναμία νὰ τὸν κτίσουν πάλι καὶ τὴν ἐμφάνισι τῆς χριστιανικῆς λατρείας, ὅτι ὁ προορισμὸς τῆς ἰουδαϊκῆς λατρείας ἔληξε. Ἄλλο θέμα, ὅτι οἱ πλεῖστοι Ἰουδαῖοι, καίτοι ἐπὶ εἴκοσι αἰῶνες στεροῦνται ναοῦ, δὲν κατάλαβαν ἀκόμη, ἢ δὲν θέλουν νὰ καταλάβουν, ὅτι ἡ ἰουδαϊκὴ λατρεία ἔληξε καὶ παραχώρησε τὴ θέσι της στὴ χριστιανικὴ λατρεία.

Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης δὲν ὑπάρχει ἕνα μόνο κέντρο λατρείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πολλά. Πολλοὶ τόποι, ἀναρίθμητοι, ἔχουν ναὸ καὶ θυσιαστήριο, ὅπου τελεῖται ἡ ἀναίμακτη θυσία, τὴν ὁποία προτύπωναν καὶ συμβόλιζαν οἱ θυσίες τῆς ἰουδαϊκῆς λατρείας, ποὺ γίνονταν στὰ Ἱεροσόλυμα στὸ μοναδικὸ ἰουδαϊκὸ ναό. Ἡ καθιέρωσι νέου εἴδους λατρείας κατὰ τὴ μεσσιακὴ ἐποχὴ προφητεύθηκε ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Στὸ Σοφον. β' 11 προφητεύεται, ὅτι οἱ ἄνθρωποι *«προσκυνήσουσι τῷ Κυρίῳ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ»*, *θὰ λατρεύουν* δηλαδὴ *τὸν Κύριο καθένας ἀπὸ τὸν τόπο του*, δὲν θὰ εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ μεταβαίνουν σ' ἄλλο τόπο. Στὸ Ἡσ. ιθ' 19 προφητεύεται: *«Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ ἐν χώρᾳ Αἰγυπτίων»*. *Κατὰ τὴ μεσσιακὴ ἐποχὴ θὰ ὑπάρχῃ θυσιαστήριο γιὰ τὸν Κύριο στὴ χώρα τῶν Αἰγυπτίων.* Ἡ ἰουδαϊκὴ λατρεία εἶχε θυσιαστήριο μόνο στὰ Ἱεροσόλυμα, στὸ ναό. Ὁ Θεὸς ἀπαγόρευε αὐστηρῶς νὰ ἱδρυθῇ θυσιαστήριο σὲ ἄλλο τόπο. Ἀλλὰ γιὰ τὴ χριστιανικὴ λατρεία προφητεύθηκε, ὅτι θὰ ἱδρυόταν θυσιαστήριο καὶ στὴν Αἴγυπτο. Ἐπίσης στὸ Μαλ. α' 11 προφητεύεται: *«Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρά, διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ»*. Κατὰ

τρόπο σαφῆ καὶ μεγαλειώδη προφητεύεται ἐδῶ ἡ παγκοσμιότης τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Ἀπὸ ἀνατολὴ μέχρι δύσι, σ' ὅλη δηλαδὴ τὴν οἰκουμένη, θὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ ἔθνη, καὶ σὲ κάθε τόπο θὰ προσφέρεται θυμίαμα καὶ θυσία καθαρή, ἡ ἀναίμακτη θυσία τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶνε «*ὁ μόνος καθαρὸς καὶ ἀκήρατος*».

Ὅ,τι εἶπαν οἱ προφῆτες πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴ Σαμαρείτιδα ἔγινε. Ἡ ἰουδαϊκὴ λατρεία μὲ μοναδικὸ κέντρο τὸ ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων καταργήθηκε, καὶ νέα λατρεία καθιερώθηκε, ἡ χριστιανικὴ λατρεία, μὲ ναοὺς καὶ θυσιαστήρια καὶ ἀνώτερη θυσία σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη.

Στίχ. 22: *«Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν»*.

Στὸ στίχο τοῦτο οἱ ἑρμηνευταὶ τὸ σύνδεσμο ***«ὅτι»*** θεωροῦν αἰτιολογικὸ καὶ ἐξηγοῦν «διότι», ἐνῷ στὴν παροῦσα περίπτωσι ὁ σύνδεσμος αὐτὸς εἶνε τῆς ἀκολουθίας καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται «*γι' αὐτό*». Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια τὸν ἐν λόγῳ σύνδεμο ἔχουμε βρεῖ καὶ σὲ ἄλλα χωρία, π.χ. Ψαλμ. ιε' 8, Ἱερ. ιβ' 1, Λουκ. ζ' 47.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: «*Σεῖς* (οἱ Σαμαρεῖτες) *λατρεύετε αὐτὸ ποὺ δὲν ξέρετε, ἐμεῖς* (οἱ Ἰουδαῖοι) *λατρεύουμε αὐτὸ ποὺ ξέρουμε, γι' αὐτὸ ἡ σωτηρία προέρχεται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους*».

Στὸν προηγούμενο στίχ. 21 ὁ Ἰησοῦς, ὅπως εἴπαμε, ὁμιλεῖ ὡς Θεός. Στὸν παρόντα στίχ. 22 ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος καὶ μάλιστα ὡς Ἰουδαῖος, ἀφοῦ λέγει, «*ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν*», ἐμεῖς δηλαδὴ οἱ Ἰουδαῖοι λατρεύουμε αὐτὸ ποὺ ξέρουμε. Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ἐκφράζεται σὲ πληθυντικό, διότι ὡς ἄνθρωπος συντάσσει τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλοῦ δὲ ἐκφράζεται σὲ πληθυντικό, διότι ὡς πρόσωπο τῆς Θεότητος συντάσσει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν Πατέρα ἢ μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα συντάσσει τὸν ἑαυτό του, ὅταν ἀπευθύνεται στὸ Νικόδημο καὶ λέγῃ «*ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε*» (Ἰωάν. γ' 11). Μὲ τὸν Πατέρα συντάσσει τὸν ἑαυτό του, ὅταν κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του λέγῃ γιὰ τοὺς μαθητάς του, «*Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου... ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς*» (Ἰωάν. ιζ' 11. Βλέπε καὶ στίχ. 21 καὶ 22).

Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς στὴ Σαμαρείτιδα, «*Σεῖς* (οἱ Σαμαρεῖτες) *λα*-

τρεύετε αὐτὸ ποὺ δὲν ξέρετε, ἐμεῖς (οἱ Ἰουδαῖοι) *λατρεύουμε αὐτὸ ποὺ ξέρουμε, γι' αὐτὸ ἡ σωτηρία προέρχεται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους*», ἐξαίρει τὴν ἰουδαϊκὴ λατρεία ὡς ἀνώτερη ἀπὸ τὴ σαμαρειτική. Ἀτελὴς βεβαίως ἦταν ἡ ἰουδαϊκὴ λατρεία. Τελεία εἶνε ἡ χριστιανικὴ λατρεία. Ἀλλ' ἐν συγκρίσει πρὸς τὴ σαμαρειτικὴ ἡ ἰουδαϊκὴ λατρεία ἦταν ἀνώτερη, πολὺ ἀνώτερη.

Ὁ Χριστὸς διωκόταν ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς ἰουδαϊκῆς Θρησκείας. Δὲν ἀντιπαθοῦσε, ὅπως οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ συμπαθοῦσε τοὺς Σαμαρεῖτες. Καὶ δὲν ἤθελε νὰ διαθέσῃ δυσμενῶς τὴ Σαμαρείτιδα ἀπέναντί του, διότι ἤθελε νὰ τὴ βοηθήσῃ νὰ ἐγκολπωθῇ τὴ νέα πίστι. Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ λόγοι δὲν ἐμπόδισαν τὸ Χριστὸ νὰ κατηγορήσῃ τὴ σαμαρειτικὴ λατρεία καὶ νὰ ἐπαινέσῃ τὴν ἰουδαϊκή. Ὁ Χριστὸς μιλοῦσε μὲ εὐγένεια, ἀλλ' ὄχι μὲ εὐγένεια εἰς βάρος τῆς ἀληθείας. Ἡ εὐγένεια εἰς βάρος τῆς ἀληθείας εἶνε ψευτοευγένεια. Ὁ Χριστὸς δὲν μίλησε στὴ Σαμαρείτιδα, ὅπως στὴν ἐποχή μας μιλᾶνε οἱ οἰκουμενισταὶ καὶ οἱ συγκρητισταί, οἱ ὁποῖοι λένε, ὅτι καὶ Ὀρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμὸς καὶ Προτεσταντισμὸς καὶ ὅλες οἱ Ὁμολογίες καὶ οἱ Θρησκεῖες εἶνε καλές, εἶνε τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ὁ Χριστὸς εἶπε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν κατωτερότητα τῆς σαμαρειτικῆς λατρείας καὶ τὴν ἀνωτερότητα τῆς ἰουδαϊκῆς.

Κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ οἱ Σαμαρεῖτες λάτρευαν ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἤξεραν, διότι περιωρίσθηκαν μόνο στὴν Πεντάτευχο τοῦ Μωυσέως, ἀπέρριψαν τὰ βιβλία τῶν προφητῶν καὶ τὰ ἄλλα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ἔτσι γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴ λατρεία του εἶχαν πολλὴ ἄγνοια. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες προγόνους τους εἶχαν κληρονομήσει καὶ δεισιδαιμονίες καὶ ψευδεῖς γιὰ τὴ Θεότητα καὶ τὴ λατρεία ἀντιλήψεις. Λάτρευαν καὶ τὸ Θεὸ τῆς Πεντατεύχου, καὶ εἰδωλολατρικοὺς θεούς. Ἀναμίγνυαν τὴν ἀλήθεια μὲ τὸ ψεῦδος. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος εἶπε, ὅτι δὲν ἤξεραν τὶ λατρεύουν.

Ἀντιθέτως οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ κατεῖχαν ὅλη τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, κατεῖχαν καὶ ὅλη τὴν ἀλήθεια, ποὺ ἀποκαλύπτεται μέσα σ' αὐτὴ γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὸ θεῖο θέλημα. Παρασύρθηκαν βεβαίως πρὸς τὴν εἰδωλολατρία, ἀλλὰ προσωρινῶς. Οἱ εἰδωλολατρικὲς ἀντιλήψεις δὲν ἐπικράτησαν σ' αὐτούς. Καὶ ἔτσι ἡ λατρεία τους ἦταν σωστή, καθαρὴ ἀπὸ τὴν πλάνη. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Κύριος εἶπε, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἤξεραν τὶ λατρεύουν.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἤξεραν τί λατρεύουν, μὲ ἄλλα λόγια εἶχαν τὴν ἀληθινὴ Θρησκεία, γι' αὐτό, κατὰ τὸ λόγο πάλι τοῦ Ἰησοῦ, ἡ σωτηρία προέρχεται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Σωτηρία ὁ Ἰησοῦς ὀνομάζει τὴ σωτηρία, ποὺ αὐτὸς ἔφερε στὸν κόσμο, ἢ μετωνυμικῶς τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του ὡς Σωτῆρα. Αὐτὸ ἄλλωστε τὸ ὄνομα Ἰησοῦς περιέχει τὴν ἔννοια τῆς σωτηρίας, σημαίνει «ὁ Γιαχβὲ σῴζει». Ὁ Συμεὼν δόξασε τὸ Θεό, διότι εἶδαν οἱ ὀφθαλμοί του *«τὸ σωτήριον»* (Λουκ. β' 30), εἶδαν δηλαδὴ ἐκεῖνον, ποὺ εἶνε ἡ σωτηρία, ἡ σωτηρία ὅλων τῶν ἐθνῶν. Τῆς αὐτῆς τιμῆς μὲ τὸ Συμεὼν ἀξιώθηκε καὶ ἡ Σαμαρεῖτις, διότι καὶ αὐτῆς οἱ ὀφθαλμοὶ εἶδαν τὸ Σωτῆρα, μὲ τὴ διαφορὰ βεβαίως, ὅτι αὐτὴ ἀρχικῶς δὲν κατάλαβε, ὅτι ἐνώπιόν της εἶχε τὸ Σωτῆρα, διότι αὐτὴ δὲν εἶχε προφητικὸ χάρισμα ὅπως ὁ Συμεών. Ἀλλ' ἂν κατὰ τοῦτο ἡ Σαμαρεῖτις μειονεκτῇ ἔναντι τοῦ Συμεών, πλεονεκτεῖ ὅμως ἔναντι αὐτοῦ, διότι αὐτὴ δὲν εἶδε μόνο τὸ Σωτῆρα, ἀλλὰ καὶ ἄκουσε λόγους ἀπὸ τὸ στόμα του, καὶ μάλιστα λόγους ὑψίστης σημασίας.

Ὁ Σωτὴρ προῆλθεν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, διότι στοὺς Ἰουδαίους ὡς τὸ μόνο Ἔθνος μὲ τὴν ἀληθινὴ Θρησκεία ὑπῆρχαν οἱ προϋποθέσεις γιὰ νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ δράσῃ ὁ Σωτὴρ καὶ νὰ συνεχισθῇ τὸ ἔργο του καὶ νὰ διαδοθῇ ἡ νέα Πίστι στὸν εἰδωλολατρικὸ κόσμο. Ἀπὸ τὸ Ἰουδαϊκὸ Ἔθνος προῆλθαν ἡ Παναγία, ὁ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος, οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ μυριάδες τῶν πρώτων χριστιανῶν. Αὐτὸ τὸ πλῆθος χρησίμευσε ὡς τὸ φυτώριο τῆς θείας ἀποκαλύψεως καὶ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν οἰκουμένη.

Σχετικῶς μὲ τὴν προέλευσι τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸ Ἰουδαϊκὸ ἢ Ἰσραηλιτικὸ Ἔθνος ἀναφέρουμε δύο χωρία, ἕνα προφητικὸ καὶ ἕνα ἀποστολικό. Στὸν Ψαλμὸ ξζ', στίχ. 27, ὁ Ψαλμῳδὸς λέγει: *«Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν, Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραήλ»*. Τὸ χωρίο τοῦτο εἶνε παράδοξο, παραδοξότατο, διότι δὲν λέγει, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ εἶνε «ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Κυρίου», ἀλλὰ λέγει τὸ ἀντίστροφο, ὅτι ὁ Κύριος εἶνε *«ἐκ πηγῶν Ἰσραήλ»*. Μὲ ἄλλα λόγια τὸ χωρίο δὲν λέγει, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ πηγάζει, προέρχεται, ἀπὸ τὸν Κύριο, ἀλλὰ λέγει, ὅτι ὁ Κύριος πηγάζει, προέρχεται, ἀπὸ τὸν Ἰσραήλ. Τὸ χωρίο εἶνε προφητεία γιὰ τὴν προέλευσι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του. Ὁ Γιαχβὲ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, καὶ ὡς ἄνθρωπος προῆλθεν ἀπὸ τὸ Ἰσραηλιτικὸν Ἔθνος. Στὸ Ρωμ. θ' 4-5 ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στὰ ἐξαιρετικὰ προνόμια τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Ἔθνους ἀναφερόμενος, λέγει: *«Οἵτινές εἰ-*

σιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας». Οἱ Ἰσραηλῖτες, ποὺ εἶχαν τὰ μεγάλα θρησκευτικὰ προνόμια, ἔλαβαν καὶ τὸ μέγιστο τῶν προνομίων, νὰ προέλθη ἀπ' αὐτοὺς ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του εἶνε ὁ Θεὸς τῶν πάντων ὁ εὐλογητὸς στοὺς αἰῶνες.

Κατὰ τὴ συνομιλία του μὲ τὴ Σαμαρείτιδα ὁ Ἰησοῦς συντάσσοντας τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἐξαίροντας τὴν ἰουδαϊκὴ λατρεία πάνω ἀπὸ τὴ σαμαρειτικὴ καὶ τονίζοντας, ὅτι ἡ σωτηρία προέρχεται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἐκφράζεται μὲ γλῶσσα πατριωτική. Ὡς ἄνθρωπος καὶ ὁ Χριστὸς εἶχε ἐπίγεια πατρίδα καὶ πατριωτικὸ συναίσθημα. Καίτοι δὲ στὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ Ἰουδαϊκὸ Ἔθνος βρισκόταν σὲ ἐσχάτη πνευματικὴ κατάπτωσι καὶ θὰ τὸν σταύρωνε, ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς δὲν ἐντράπηκε νὰ ὁμιλήση ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους του. Τὸ πατριωτικὸ συναίσθημά του ὁ Χριστὸς ἐξεδήλωσε μὲ τὸ συγκινητικώτερο τρόπο κατὰ τὴν τελευταία μετάβασί του στὰ Ἱεροσόλυμα. *«Ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ»* (Λουκ. ιθ' 41). Ὅταν ὁ Χριστὸς εἶδε τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους του, συγκινήθηκε βαθύτατα καὶ ἔκλαυσε γι' αὐτή. Ἔκλαυσε γιὰ τὴν ἀπιστία καὶ τὴν ἐγκληματικότητά της καὶ τὶς συμφορές, ποὺ τὴν περίμεναν. Περιπαθεστάτη εἶνε ἐκείνη ἡ ἀποστροφὴ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους του: *«Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτέννουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν! Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος»* (Ματθ. κγ' 37). *Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλήμ, ποὺ φονεύεις τοὺς προφῆτες καὶ λιθοβολεῖς τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς ἐσένα! Πόσες φορὲς θέλησα νὰ μαζέψω τὰ παιδιά σου, ὅπως ἡ ὄρνιθα μαζεύει τὰ πουλάκια της κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες, καὶ δὲν θελήσατε. Ἰδοὺ πρὸς λύπην σας ἐγκαταλείπεται τὸ σπίτι σας ἔρημο.*

Αὐτὸς ὁ Θεὸς ὡς ἄνθρωπος εἶχε πατριωτικὸ συναίσθημα. Καὶ πῶς κοινοὶ θνητοὶ ἀρνοῦνται τὴν Πατρίδα καὶ μυκτηρίζουν τὴν ἰδέα τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Ἔθνους; Οἱ ἀπάτριδες δὲν εἶνε φυσιολογικοὶ ἄνθρωποι.

Στίχ. 23: **«Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθι-**

νοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν».

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ ἤδη ἦλθεν, ὁπότε οἱ ἀληθινοὶ λάτρες θὰ λατρεύουν τὸν πατέρα πνευματικὰ καὶ ἀληθινά. Ἄλλωστε ὁ πατὴρ ἔτσι θέλει νὰ εἶνε οἱ λάτρες του».*

Στὸν προηγούμενο στίχ. 22 ὁ Ἰησοῦς ἔκανε σύγκρισι τῆς ἰουδαϊκῆς λατρείας πρὸς τὴ σαμαρειτικὴ λατρεία καὶ ἐξῆρε τὴ λατρεία τοῦ Ἔθνους του ὡς ἀνώτερη τῆς λατρείας τῶν Σαμαρειτῶν. Ἐπειδὴ οἱ Σαμαρεῖτες εἶχαν μεγάλη θρησκευτικὴ ἄγνοια, ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν σπουδαία θρησκευτικὴ γνῶσι, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὴ Σαμαρείτιδα: *Σεῖς* (οἱ Σαμαρεῖτες) *λατρεύετε αὐτὸ ποὺ δὲ γνωρίζετε. Ἐμεῖς* (οἱ Ἰουδαῖοι) *λατρεύουμε αὐτὸ ποὺ γνωρίζουμε. Γι' αὐτὸ ἡ σωτηρία προέρχεται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.*

Ἀνώτερη ἀπὸ τὴ σαμαρειτικὴ ἡ ἰουδαϊκὴ λατρεία. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, λέγει στὸ στίχ. 23 ὁ Ἰησοῦς, νὰ ἐγκαθιδρυθῇ νέου εἴδους λατρεία, ἡ χριστιανικὴ δηλαδὴ λατρεία, πολὺ ἀνώτερη τῆς ἰουδαϊκῆς λατρείας. ***«Ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν».*** *Ἔρχεται ὥρα, καὶ αὐτὴ ἡ ὥρα εἶνε τώρα*, ἤδη ἦλθε, διότι ἦλθε καὶ εὑρίσκεται στὴ γῆ ὁ Μεσσίας, ὁ ὁποῖος κηρύττει τὴ νέα Θρησκεία καὶ λατρεία. Κατὰ τὴ νέα ἐποχὴ θὰ ὑπάρχουν ***«οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί»***, οἱ ὁποῖοι ***«προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»***. Ἡ φράσι ***«οἱ ἀληθινοὶ»*** ἀντιστοιχεῖ στὴ φράσι ***«ἐν ἀληθείᾳ»***. Κατὰ τὴ νέα ἐποχή, τὴ χριστιανική, ὅσοι θὰ εἶνε ***«ἀληθινοὶ προσκυνηταί»***, ἀληθινοὶ λάτρες, θὰ λατρεύουν τὸν πατέρα ***«ἐν ἀληθείᾳ»***, ἀληθινά. Ὑπονοεῖται, ὅτι θὰ ὑπάρχουν καὶ οἱ ψευδεῖς προσκυνηταί, οἱ ψευδεῖς λάτρες, οἱ ὁποῖοι θὰ λατρεύουν τὸν πατέρα κατὰ τρόπο, ποὺ δὲν συνιστᾷ εὐάρεστη λατρεία, ὅπως πραγματικῶς ὑπάρχουν χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ψευδῶς καὶ ματαίως λατρεύουν τὸ Θεό, ἀφοῦ ἡ καρδιά τους εἶνε ψυχρὴ καὶ ἀποξενωμένη ἀπὸ τὸ Θεό.

Πῶς ἐννοεῖται, ὅτι οἱ ἀληθινοὶ λάτρες λατρεύουν τὸν πατέρα ***«ἐν ἀληθείᾳ»***; Τί σημαίνει ἡ φράσι ***«ἐν ἀληθείᾳ»***, δημωδῶς «ἀληθινά»; Αὐτὴ ἡ φράσι συνδέεται ἐννοιολογικῶς μὲ τὴν εὐθὺς προηγουμένη φράσι ***«ἐν πνεύματι»***. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος λατρεύῃ ***«ἐν πνεύματι»***, τότε λατρεύει ***«ἐν ἀληθείᾳ»***, ἀληθινά. Ὅταν δὲν λατρεύῃ ***«ἐν πνεύματι»***, τότε λατρεύει ψευδῶς, ψεύτικα. Στὸ Α' Ἰωάν. γ' 18 ὁ ἀπόστολος προτρέπει: *«Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν*

λόγῳ μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ». Ἐδῶ ἡ φράσι *«ἐν ἀληθείᾳ»* ἀντιστοιχεῖ στὴ φράσι *«ἐν ἔργῳ»*. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ *«ἐν ἔργῳ»*, τότε ἀγαπᾷ *«ἐν ἀληθείᾳ»*. Μὲ ἄλλες λέξεις, ὅταν ἀγαπᾷ ἐμπράκτως, τότε ἀγαπᾷ ἀληθῶς, ἀληθινά. Ὅταν δὲν ἀγαπᾷ ἐμπράκτως, ἀλλ' ἁπλῶς μὲ λόγια καὶ μὲ τὴ γλῶσσα, τότε ἀγαπᾷ ψευδῶς, ψεύτικα. Ἡ φράσι δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ ***«ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»*** εἶνε ἀνάλογη τῆς φράσεως τοῦ ἀποστόλου *«ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ»*.

Ἀλλὰ τί ἐννοεῖ ὁ Ἰησοῦς λέγοντας στὴ Σαμαρείτιδα, ὅτι οἱ ἀληθινοὶ λάτρες θὰ λατρεύουν ***«ἐν πνεύματι»***; Μὲ τὴ φράσι ***«ἐν πνεύματι»*** ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται στὸν τρόπο τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Στὸ στίχ. 21 ἀναφέρθηκε στὸν τόπο τῆς λατρείας. Εἶπε, ὅτι οὔτε τὸ ὄρος Γαριζὶν οὔτε τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ εἶνε ἀποκλειστικὸς τόπος τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴ νέα ἐποχή, τὴ χριστιανική, κάθε τόπος δύναται νὰ ἔχῃ θυσιαστήριο καὶ ναό, καὶ νὰ εἶνε κέντρο λατρείας τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὸν τόπο ὁ Χριστὸς ἔρχεται τώρα στὸν τρόπο τῆς λατρείας. Κατὰ τὴ νέα ἐποχή, ποὺ ἀρχίζει μὲ τὴν παρουσία του στὸν κόσμο, οἱ ἀληθινοὶ λάτρες θὰ λατρεύουν τὸν πατέρα μὲ πνευματικὸ τρόπο. Στὴ φράσι ***«ἐν πνεύματι»*** ἡ λέξι *«πνεῦμα»* σημαίνει τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, τὸ ἄυλο, ἀόρατο καὶ ἀνώτερο συστατικὸ τοῦ ἀνθρώπου, μὲ ἄλλη λέξι τὴν ψυχή, καὶ μάλιστα τὶς ἀνώτερες δυνάμεις τῆς ψυχῆς, τὸν πνευματικὸ τόπο, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸ Θεό. Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου γίνεται θυσιαστήριο, ὅπου προσφέρονται πνευματικὲς θυσίες καὶ λατρεύεται μυστικῶς καὶ ἀοράτως ὁ Θεός.

Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὡς λατρεία ***«ἐν πνεύματι»*** χαρακτηρίζεται ἡ λατρεία τῆς νέας ἐποχῆς, τῆς χριστιανικῆς; Κατὰ τὴν παλαιὰ ἐποχὴ δὲν ὑπῆρχε λατρεία ***«ἐν πνεύματι»***; Οἱ προφῆτες καὶ γενικώτερα οἱ ἅγιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν λάτρευαν τὸ Θεὸ ***«ἐν πνεύματι»***; Ὁ Δαβίδ, π.χ., ποὺ ἔψαλε τὰ ὡραιότερα καὶ τρυφερώτερα τραγούδια στὸ Θεό, δὲν λάτρευε τὸ Θεὸ μὲ τὸ πνεῦμα του καὶ τὴν καρδιά του;

Ἀσφαλῶς καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπῆρχαν λάτρες, ποὺ λάτρευαν τὸ Θεὸ μὲ τὸ πνεῦμα τους καὶ τὴν καρδιά τους, καὶ γι' αὐτὸ εὐαρέστησαν στὸν Κύριο. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι κατὰ τὴ νέα ἐποχὴ οἱ ἀληθινοὶ λάτρες θὰ λατρεύουν ***«ἐν πνεύματι»***, διότι κατὰ τὴν παλαιὰ ἐποχὴ τὸ βάρος τῆς λατρείας ἔπιπτε στὸ τελετουργικὸ μέρος, τὸ ὁποῖο θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρι-

σθῆ ὡς ὑλικὸ καὶ σωματικό, ἀφοῦ κατ' αὐτὸ *«δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς καὶ δικαιώμασι σαρκός, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα»* (Ἑβρ. θ' 9-10). Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ὡς τελετουργικὸ μέρος τῆς λατρείας ἐπέβαλλε νὰ προσφέρωνται μέχρι νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς μεταρρυθμίσεως ὑλικὰ δῶρα καὶ ὑλικὲς θυσίες, ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ καθαρίσουν καὶ νὰ κάνουν τέλειο τὸ λάτρη τοῦ Θεοῦ ὡς πρὸς τὴ συνείδησί του, ἀλλ' εἶχαν σχέσι μόνο μὲ φαγητὰ καὶ ποτὰ καὶ διαφόρους καθαρισμοὺς καὶ ἱκανοποιήσεις τοῦ σώματος, ἀφοῦ μὲ τέτοια πράγματα κατὰ τὸ Ἑβρ. θ' 13 οἱ μολυσμένοι ἁγιάζονταν *«πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα»*, ὡς πρὸς τὴν καθαρότητα τοῦ σώματος.

Κατὰ τὴ νέα ἐποχή, τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἡ λατρεία μεταρρυθμίστηκε καὶ τὸ τελετουργικὸ μέρος τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου δὲν ἰσχύει πλέον. Στὸ Χριστιανισμὸ ἰσχύει ἡ μυστικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ Εὐχαριστίας. Ἐπίσης ἰσχύουν τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης, ποὺ εἶνε θυσίες, στὶς ὁποῖες εὐαρεστεῖται ὁ Θεός (Ἑβρ. ιγ' 16).

Ἡ χριστιανικὴ λατρεία ἐν ἐντιθέσει πρὸς τὴν ἰουδαϊκὴ ἐξαίρεται ὡς λατρεία ***«ἐν πνεύματι»***, διότι τὸ αἷμα τοῦ Θεανθρώπου καθαρίζει τὴ συνείδησί μας ἀπὸ τὰ νεκρὰ ἔργα, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ λατρεύωμε τὸν ζῶντα καὶ ἀληθινὸ Θεό. Μὲ ἀκάθαρτη καὶ ἔνοχη συνείδησι δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ λατρεύσῃ ὅπως πρέπει τὸ Θεό. Πρέπει πρῶτα ἡ συνείδησι νὰ καθαρισθῇ καὶ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἐνοχή, γιὰ νὰ λατρεύσῃ ἔπειτα θεαρέστως τὸ Θεό. Ἡ δὲ κάθαρσι καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἐνοχὴ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. *«Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ Θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι;»* (Ἑβρ. θ' 13-14). *Ἂν θυσίες ζῴων καθάριζαν τὸ σῶμα, πόσο μᾶλλον ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τὴ συνείδησι, ὥστε νὰ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ λατρεύῃ τὸν ἀληθινὸ Θεό;* Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἔχει ἀσυγκρίτως μεγαλύτερη δύναμι ἀπὸ τὶς θυσίες τῶν ζῴων καὶ ἐνεργεῖ ἐσωτερικὴ ἢ πνευματικὴ κάθαρσι τοῦ ἀνθρώπου, διότι εἶνε θυσία λογικοῦ, ἑκουσίου, ἀμώμου καὶ θείου θύματος, ἀφοῦ ἡ ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἑνωμένη μὲ τὸ αἰώνιο πνεῦμα,

τὴ θεότητα δηλαδή. Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἔχει ἄπειρη δύναμι, διότι δὲν εἶνε θυσία ἁπλῶς ἀνθρώπου, ἀλλὰ Θεανθρώπου.

Ἡ χριστιανικὴ λατρεία εἶνε λατρεία ***«ἐν πνεύματι»***, διότι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ καθαρίζεται μὲ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, προσεύχεται καὶ λατρεύει τὸ Θεὸ μὲ τὴν ἔμπνευσι καὶ τὴ θερμότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Προτοῦ θυσιασθῇ καὶ δοξασθῇ ὁ Ἰησοῦς, δὲν εἶχε δοθῆ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅταν θυσιάσθηκε καὶ δοξάσθηκε ὁ Ἰησοῦς, δόθηκε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καί, ἐκτὸς ἄλλων ἐνεργειῶν, κάνει καὶ αὐτὴ τὴν ἐνέργεια, νὰ ἐμπνέῃ καὶ νὰ θερμαίνῃ τὸ πνεῦμα τοῦ πιστοῦ, γιὰ νὰ προσεύχεται καὶ νὰ λατρεύῃ τὸ Θεὸ ὄντως πνευματικῶς. Ὁ Παῦλος λέγει γιὰ τὴ λατρεία του πρὸς τὸ Θεό: «*Ὧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ*» (Ρωμ. α' 9). Ὁ ἀπόστολος λάτρευε τὸ Θεὸ διὰ τοῦ πνεύματός του, ἀφοσιώνοντας τὸ πνεῦμα του στὸ ἔργο τοῦ εὐαγγελίου. Κατώρθωνε δὲ ν' ἀφοσιώνῃ τὸ πνεῦμα του στὸ ἔργο τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἔτσι νὰ λατρεύῃ τὸ Θεό, διότι τὸ πνεῦμα του ἐνισχυόταν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Σχετικῶς πρὸς τὴν προσευχὴ ὁ αὐτὸς ἀπόστολος γράφει πρὸς τοὺς χριστιανούς: «*Προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν Πνεύματι*» (Ἐφεσ. στ' 18). Καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰούδας γράφει: «*Ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ προσευχόμενοι*» (στίχ. 20). Ἡ προσευχὴ τῶν χριστιανῶν γίνεται μὲ τὴν ἔμπνευσι καὶ τὴ ζέσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «*Τὸ Πνεῦμα*», λέγει ὁ Παῦλος, «*συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις· ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος, ὅτι κατὰ Θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων*» (Ρωμ. η' 26-27). Ἔχουμε ἀδυναμίες. Δὲν γνωρίζουμε πῶς νὰ προσευχώμεθα. Ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα μᾶς βοηθεῖ. Ἐνεργεῖ στὶς καρδιές μας καὶ προκαλεῖ θερμὲς δεήσεις μὲ ἀλαλήτους στεναγμούς. «*Ὅτι δέ ἐστε υἱοί*», λέγει ἐπίσης ὁ ἀπόστολος, «*ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον· ἀββᾶ, ὁ πατήρ*» (Γαλ. δ' 6). *Διότι εἴμεθα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ του στὶς καρδιές μας, καὶ τὸ Πνεῦμα μᾶς κάνει νὰ αἰσθανώμεθα τὸ Θεὸ ὡς πατέρα μας καὶ νὰ κράζωμε πρὸς αὐτόν: Ἀββᾶ, πατέρα!* Κατὰ τὸ Ρωμ. ιβ' 1 καὶ ἡ θυσία τῶν σωμάτων τῶν πιστῶν εἶνε «*λογικὴ λατρεία*», διότι εἶνε θυσία λογικῶν ὄντων, ὄχι ζῴων, καὶ γίνεται μὲ τὴν ὑπαγόρευσι τῆς λογικῆς καὶ τὴ θέλησι τοῦ πνεύματος.

Οἱ ἀληθινοὶ λοιπὸν λάτρες τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς λατρεύουν ***«ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»***, πνευματικὰ καὶ ἀληθινά, διότι τὸ τελετουργικὸ μέρος τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, χαρακτῆρος ὑλικοῦ καὶ σωματικοῦ, καταργήθηκε, καὶ τὴ θέσι του κατέλαβε πνευματικὴ λατρεία, τὸ δὲ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου καθαρίζεται μὲ τὸ αἷμα τοῦ Θεανθρώπου καὶ ἐνισχύεται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ δύναται ἔτσι νὰ λατρεύῃ εὐαρέστως τὸ Θεό.

Ἡ φράσι, ***«καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν»***, μαζὶ μὲ τὸ προηγούμενο τμῆμα τοῦ στίχ. 23 σημαίνει, ὅτι οἱ ἀληθινοὶ λάτρες λατρεύουν πνευματικὰ καὶ ἀληθινά, διότι καὶ ὁ οὐράνιος πατέρας ἔ τ σ ι θέλει νὰ τὸν λατρεύουν οἱ πιστοί. Ὅ,τι θέλει ὁ Θεός, αὐτὸ εἶνε τὸ σωστὸ καὶ τὸ ἀληθινό. Ὁ οὐράνιος πατέρας δὲν θέλει τυπολατρεία, ἀλλ' ἀληθινὴ λατρεία, ποὺ γίνεται διὰ τοῦ πνεύματος, διὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς ἀνυψώσεως πρὸς τὸν οὐράνιο πατέρα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας, διὰ τῆς πλήρους παραδόσεως καὶ ἀφοσιώσεως σ' αὐτόν. Μὲ ἄλλες λέξεις, ὁ οὐράνιος πατέρας δὲν θέλει τυπολάτρες, ἀλλὰ συνειδητοὺς λάτρες, δὲν θέλει νὰ λειτουργοῦμε σὰν μηχανές, π.χ. σὰν γραμμόφωνα καὶ μαγνητόφωνα, ἀλλὰ σὰν λογικὰ καὶ συνειδητὰ ὄντα.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι, ὅπως στὸ στίχ. 21, ἔτσι καὶ στὸν παρόντα στίχ. 23 ὁ Ἰησοῦς ἀντὶ τῆς λέξεως «Θεὸς» χρησιμοποιεῖ τὴ λέξι ***«πατήρ»***, μία φορὰ στὸ στίχ. 21 καὶ δύο φορὲς στὸ στίχ. 23. Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ὁ φοβερὸς Γιαχβὲ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλ' ὁ στοργικὸς πατέρας. Ὁ Θεὸς ἔστειλε στὸν κόσμο τὸν Υἱό του, *«ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν»* (Γαλ. δ' 5). Λόγῳ τῆς παραβάσεως ἀπωλέσαμε τὴν υἱοθεσία, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔλευσι τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο ἀνακτήσαμε τὴν υἱοθεσία, γίναμε πάλι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς εἶνε στοργικὸς πατέρας μας. Λατρεύουμε τὸν Ὕψιστο, ὄχι μὲ τὸ δουλικὸ αἴσθημα τοῦ φόβου καὶ τοῦ τρόμου, ἀλλὰ μὲ τὸ υἱικὸ αἴσθημα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης.

Στίχ. 24: *«Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα, καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ τὸν λατρεύουν, πρέπει νὰ τὸν λατρεύουν πνευματικὰ καὶ ἀληθινά»*.

«Πνεῦμα ὁ Θεός». Ἡ λέξι ***«πνεῦμα»***, καίτοι εἶνε κατηγορού-

μενο τοῦ ὑποκειμένου *«ὁ Θεός»*, δὲν ἐπιτάσσεται, ἀλλὰ προτάσσεται γιὰ ἔμφασι.

Ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα. Ἡ φύσι τοῦ Θεοῦ εἶνε πνευματική, καθαρῶς πνευματική. Ἀλλὰ τί εἶνε τὸ πνεῦμα; Ἔννοια ἀσύλληπτη. Δυνάμεθα νὰ δώσωμε κάποιο ὁρισμὸ τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἀποφατικό, ὄχι καταφατικό. Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, τί εἶνε τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ τί δ ὲ ν εἶνε. Τὸ πνεῦμα δὲν εἶνε ὕλη, δὲν εἶνε σάρκα καὶ ὀστᾶ. Τὸ πνεῦμα εἶνε οὐσία τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ὕλη. Ἡ ὕλη ὑποπίπτει στὶς αἰσθήσεις μας. Ἔχει βάρος, τὴ ζυγίζουμε, τὴν ἀναλύουμε κ.λπ. Καὶ ὅμως ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει δὲν δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, τί εἶνε ἡ ὕλη. Πολὺ περισσότερο δὲν δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, τί εἶνε τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖο δὲν ὑποπίπτει στὶς αἰσθήσεις μας, δὲν ἔχει βάρος, δὲν ζυγίζεται, δὲν ἀναλύεται. Ἂν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμε ἀπὸ τὸ πνεῦμα κἄτι, ἐννοοῦμε ἀπὸ τὸ ἰδικό μας πνεῦμα. Δυνάμει τοῦ πνεύματός μας, τῆς μυστηριώδους αὐτῆς οὐσίας καὶ ἀρχῆς, ποὺ ὑπάρχει μέσα μας, ἔχουμε συνείδησι τῆς ὑπάρξεώς μας, ἔχουμε ἐπίσης ἠθικὴ συνείδησι, ἐλεύθερη βούλησι, σκέψι, διανόησι, πόθους, ἐφέσεις καὶ ἰδέες, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὴν ἰδέα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἔννοια τοῦ πνεύματος εἶνε ἀκατάληπτη, ἀλλ' ἡ ὕπαρξι τοῦ πνεύματος ἀποδεικνύεται ἀπὸ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα φυσικῶς εἶνε ἀνεξήγητα, διότι ὑπερβαίνουν τοὺς φυσικοὺς νόμους. Φαινόμενα δαιμονισμοῦ, πνευματισμοῦ, μαύρης καὶ λευκῆς μαγείας, γενικῶς φαινόμενα σατανικά, καὶ ὑπεράνω ὅλων προφητεῖες καὶ σημεῖα ἢ θαύματα, φαινόμενα τῆς Πίστεως, εἶνε, θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε, χειροπιαστὲς ἀποδείξεις τῆς ὑπάρξεως τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, δαιμόνων, ἀγγέλων καὶ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα, ἀνώτερο ὅλων τῶν πνευμάτων, πνεῦμα αὐθύπαρκτο, ἀπόλυτο, ἄπειρο, αἰώνιο, ὑπεράνω τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, πάνσοφο, παντοδύναμο, πανάγαθο καὶ ἀναλλοίωτο. Τὰ ἄλλα πνεύματα ἔλαβαν ὕπαρξι ἀπὸ τὸ ὕψιστο πνεῦμα, τὸ Θεό. Ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα, αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Προσευχόμενος ὁ Σολωμῶν κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ὁμωνύμου ναοῦ ἔλεγε: *«Εἰ ἀληθῶς κατοικήσει ὁ Θεὸς μετὰ ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς; Εἰ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ οὐκ ἀρκέσουσί σοι, πλὴν καὶ ὁ οἶκος οὗτος, ὃν ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου;»* (Γ' Βασ. η' 27). *Ἀληθῶς ὁ Θεὸς θὰ κατοικήσῃ μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐπάνω στὴ γῆ; Ἂν ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ δὲν σὲ*

χωροῦν, πῶς θὰ σὲ χωρέσῃ αὐτὸς ὁ οἶκος, ποὺ ἔκτισα στὸ ὄνομά σου; Ὡς ἄπειρο πνεῦμα ὁ Θεὸς δὲν περιορίζεται σὲ τόπο, ὑπέρκειται τοῦ χώρου καὶ εἶνε πανταχοῦ παρών. Ὁ Ψαλμῳδὸς ἐπίσης ἔλεγε πρὸς τὸ Θεό: *«Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ, ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ᾅδην, πάρει· ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου»* (Ψαλμ. ρλη' 7-10). Καὶ στὸν οὐρανὸ κανεὶς ἂν ἀνεβῇ, καὶ στὸν ᾅδη ἂν κατεβῇ, καὶ στὸ τέρμα τῆς θαλάσσης ἂν καταφύγῃ, τὸ Θεὸ δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ. Ὡς ἄπειρο πνεῦμα ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρών. Γι' αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς στὸ Ἰερ. κγ' 24 λέγει: *«Μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ;». Μήπως ἐγὼ μὲ τὴν παρουσία μου δὲν γεμίζω τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ;* Ὡς ἄπειρο πνεῦμα ὁ Θεὸς μὲ τὴν παρουσία του γεμίζει τὰ σύμπαντα.

Τὰ χωρία, ποὺ παραθέσαμε, καθὼς καὶ ἄλλα, ἀποδεικνύουν, ὅτι ἤδη στὴν Παλαιὰ Διαθήκη περιέχεται ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα. Ἀλλὰ μὲ τὴ διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ***«Πνεῦμα ὁ Θεός»***, ἡ ἐν λόγῳ ἀλήθεια διδάσκεται ρητῶς, μὲ μεγάλη ἔμφασι καὶ κατὰ τρόπο κλασσικό, τέλειο. Ἀπὸ τὴν ὑψίστη δὲ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα, συνάγεται σπουδαιοτάτη ἠθικὴ συνέπεια, τὸ ***«ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»***, ποὺ εἶνε νέο στοιχεῖο στὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ.

Ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα, ἄπειρο πνεῦμα, εἶνε πανταχοῦ παρὼν καὶ δύναται σὲ κάθε τόπο νὰ λατρεύεται, ὄχι ἀποκλειστικῶς στὰ Ἰεροσόλυμα, ὅπως νόμιζαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἢ στὸ ὄρος Γαριζίν, ὅπως νόμιζαν οἱ Σαμαρεῖτες. Βεβαίως αὐτὸ δὲν καταργεῖ τὴν ἰδιαίτερη σημασία τῶν ναῶν καὶ τῶν προσκυνηματικῶν τόπων γενικώτερα. Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετέβαινε στὸν ἰουδαϊκὸ ναό. Ἐπίσης καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοί. Σὲ κάθε τόπο τῆς δεσποτείας τοῦ Κυρίου μποροῦμε νὰ λατρεύωμε τὸν Κύριο, ἰδιαιτέρως δὲ στοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ στὰ ἱερὰ προσκυνήματα, ὅπου τελεῖται τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ ὑπάρχουν λείψανα ἁγίων καὶ ἄλλα ἱερὰ κειμήλια καὶ ἀντικείμενα καὶ ἀπ' αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος βοηθεῖται νὰ ἔλθῃ σὲ κατάνυξι καὶ νὰ λατρεύσῃ καλλίτερα τὸν Κύριο. ***«Πνεῦμα ὁ Θεός»***. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶνε καὶ σῶμα, καὶ γι' αὐτὸ ἔχει ἀνάγκη καὶ ὑλικῶν καὶ αἰσθητῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ὑποβοηθοῦν στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶνε πνεῦμα, ἄπειρο πνεῦμα, δύναται νὰ λατρεύεται σὲ κάθε τόπο, ἀλλά, τὸ σπουδαιότερο, πρέπει νὰ λατρεύεται *«ἐν πνεύματι»*, μὲ τὸ πνεῦμα, μὲ τὴν ψυχή, μάλιστα μὲ τὸ ἀνώτερο καὶ καθαρώτερο μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ νοῦ. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος εὐκόλως διασπᾶται καὶ διασκορπίζεται, πρέπει νὰ συγκεντρώνεται καὶ ν' ἀνυψώνεται πρὸς τὸ Θεό. Ὁ νοῦς πρέπει νὰ σκέπτεται τὸ Θεό, τὶς τελειότητές του καὶ τὰ μεγαλεῖα του, τὴν ἀγάπη του καὶ τὴ φιλανθρωπία του, τὶς πνευματικὲς καὶ ὑλικὲς εὐεργεσίες του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ἑτοιμασμένη βασιλεία, καὶ ἰδιαιτέρως τὴν ἐνανθρώπησί του καὶ τὴ σταύρωσί του γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα μας. Ὁ νοῦς πρέπει νὰ σκέπτεται τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ αὐτὰ πράγματα, ἡ καρδιὰ νὰ τὰ αἰσθάνεται, καὶ ὁ ὅλος ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος νὰ πλημμυρίζῃ ἀπὸ λατρεία πρὸς τὸν Κύριο.

Τὸ πνεῦμα νὰ ὑποτάσσῃ καὶ τὸ σῶμα στὸ Θεό, ἀναιρώντας τὶς ἄλογες ἐπιθυμίες του καὶ προσφέροντας αὐτὸ *«θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν»* (Ρωμ. ιβ' 1). Τὸ πνεῦμα μὲ τὸν ἀγῶνα του καὶ μὲ τὴ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ ὑψώνῃ τὸν ὅλον ἄνθρωπο πρὸς τὸ Θεὸ καὶ νὰ τὸν προσφέρῃ ὁλοκαύτωμα στὸ Δημιουργὸ καὶ Πλάστη του καὶ Σωτῆρα καὶ Λυτρωτή του.

Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου, λατρεία ἐσωτερική, δὲν καταργεῖ βεβαίως τὴν ἐξωτερικὴ λατρεία. Ἀλλ' ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ἐσωτερική, ποὺ γίνεται στὸ θυσιαστήριο τοῦ πνεύματος, τῆς καρδιᾶς, καὶ νὰ εἶνε ἐκδήλωσι ἐκείνης. Ὁ Ἰησοῦς τὸ κέντρο βάρους ρίπτει στὴν ἐσωτερικὴ λατρεία. Ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία ἔχει ἀξία, ἂν συνυπάρχῃ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ λατρεία. Ἀλλιῶς καταντᾶ μηχανικὴ λατρεία καὶ τυπολατρεία, ἡ ὁποία ἀπαρέσκει στὸ Θεό.

Ἀσεβὴς ἦταν ὁ Ρενάν. Ἀλλ' ἡ δύναμι τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν πνευματικὴ φύσι τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πνευματικὴ λατρεία κατακυρίευσε τὴν ὕπαρξί του καὶ τὸν ἔκανε νὰ διακηρύξῃ: Ἂν ὑπάρχουν λογικὰ ὄντα σ' ἄλλα ἄστρα, δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἔχουν Θρησκεία ἀνώτερη ἐκείνης, ποὺ θεμελίωσε ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὸ φρέαρ Συχάρ!

Στίχ. 25: ***«Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται (ὁ λεγόμενος Χριστός)· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα».***

Θαυμασμὸ καὶ ἴλιγγο προκάλεσαν στὴ Σαμαρείτιδα οἱ λόγοι

τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἀποκάλυψι ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ μυστικῶν τῆς ζωῆς της καὶ ἡ ὑψηλὴ θρησκευτικὴ διδασκαλία του κατέπληξαν τὴν ψυχή της καὶ τὴν ἔκαναν νὰ σκεφθῇ τὸ θαυμαστότερο πρόσωπο, ποὺ συμφώνως πρὸς τὶς Γραφὲς ἀναμενόταν στὸν κόσμο. Οἱ Σαμαρεῖτες βεβαίως δὲν κατεῖχαν ὅλες τὶς Γραφές, ὅλη δηλαδὴ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἀλλὰ μόνο τὴν Πεντάτευχο τοῦ Μωυσῆ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Πεντάτευχος περιεῖχε προφητεῖες γιὰ τὸ Μεσσία, καὶ ἀπ' αὐτὴ οἱ Σαμαρεῖτες γνώριζαν, ὅτι ἀναμενόταν στὸν κόσμο ὁ Μεσσίας. Ἐπίσης ἄκουαν γιὰ τὴν ἔλευσι τοῦ Μεσσία ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Ἡ Σαμαρεῖτις ἁμαρτωλή, ἀλλὰ θρησκευτικὴ γυναῖκα, εἶχε καὶ αὐτὴ τὴν προσδοκία τοῦ Μεσσία. Δὲν περίμεναν τὸ Μεσσία μόνον οἱ εὐσεβεῖς· τὸν περίμεναν καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, γιὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ ψυχικά τους τραύματα καὶ δράματα, ποὺ δημιουργοῦσαν οἱ ἁμαρτίες. Ὅσο δὲ ἁμαρτωλότερες ἦταν οἱ καλοπροαίρετες καὶ εὐαίσθητες ψυχές, τόσο ἐντονώτερα προσδοκοῦσαν τὸ Μεσσία. Ἡ Σαμαρεῖτις λαχταροῦσε τὸ Μεσσία. Καὶ θαυμάζοντας τὸ συνομιλητή της καὶ μὴ γνωρίζοντας, ὅτι ἐκεῖνος ἦταν ὁ Μεσσίας, εἶπε πρὸς αὐτόν: Γνωρίζω, ὅτι ἔρχεται ὁ Μεσσίας.

Στὸ σημεῖο τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς κάνει παρένθεσι καὶ ἐξηγεῖ τὸ ἑβραϊκὸ ὄνομα Μεσσίας μὲ τὴ φράσι ***«ὁ λεγόμενος Χριστός»***, *ποὺ μεταφράζεται*, δηλαδή, *Χριστός*. Εἶνε ἡ δεύτερη φορά, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ εὐαγγελιστὴς μεταφράζει τὸ ἑβραϊκὸ ὄνομα Μεσσίας μὲ τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα Χριστός. Γιὰ τὴν πρώτη φορὰ βλέπε α' 42. Ἡ ἐπανάληψι καὶ ἡ ὑπενθύμισι ὡρισμένων πραγμάτων δὲν εἶνε ἄσκοπη καὶ περιττή, ἀλλὰ σκόπιμη καὶ ὠφέλιμη. Ὁ εὐαγγελιστὴς μεταφράζει τὸ ἑβραϊκὸ Μεσσίας μὲ τὸ ἑλληνικὸ Χριστός, ἐπειδὴ τὸ Εὐαγγέλιό του εἶνε στὰ ἑλληνικὰ καὶ οἱ ἀναγνῶστες του κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς.

Γνωρίζω, ὅτι ἔρχεται ὁ Μεσσίας, εἶπε μὲ καταφανῆ συγκίνησι ἡ Σαμαρεῖτις, καὶ πρόσθεσε: Ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, θὰ μᾶς τὰ εἰπῇ ὅλα. Θὰ μᾶς φανερώσῃ δηλαδὴ καὶ θὰ μᾶς διδάξῃ ὅλες τὶς ἀπαραίτητες ἀλήθειες γιὰ τὸ Θεό, τὸν τρόπο τῆς λατρείας του, τὸν τρόπο τῆς σωτηρίας μας καὶ τὰ ἄλλα σχετικὰ μὲ τὴ Θρησκεία. Τὰ λόγια τῆς Σαμαρείτιδος φανέρωναν, ὅτι ἡ ἁμαρτωλὴ αὐτὴ γυναῖκα κατεχόταν ἀπὸ εἰλικρινῆ πόθο καὶ προσδοκία τοῦ Μεσσία. Καὶ ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἰσχυρὴ προδιάθεσι γιὰ νὰ πιστεύσῃ, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς φανέρωσε σ' αὐτὴ τὴ μεσσιακή του ἰδιότητα.

Στίχ. 26: *«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι».*

Ἀνταποκρινόμενος ὁ Ἰησοῦς στὸ λόγο τῆς Σαμαρείτιδος, ὅτι ἔρχεται ὁ Μεσσίας, ποὺ θὰ τὰ φανερώσῃ ὅλα, λέγει σ' αὐτή: *Ἐγὼ εἶμαι* (ὁ Μεσσίας), *ὁ ὁποῖος ὁμιλῶ μαζί σου*. Σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ὁ Ἰησοῦς ὁμολογεῖ στὴ Σαμαρείτιδα, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός. Ἡ σαφὴς καὶ ἀπερίφραστη αὐτὴ ὁμολογία πρὸς τὴ Σαμαρείτιδα προκαλεῖ ἀπορία, διότι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δημοσίας δράσεώς του ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους δὲν κήρυξε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας. Γι' αὐτὸ κάποτε οἱ Ἰουδαῖοι περικύκλωσαν τὸν Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἔλεγαν: «*Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ*» (Ἰωάν. ι' 24). *Ἕως πότε θὰ βασανίζῃς τὴν ψυχή μας; Πές μας καθαρά, ἐὰν ἐσὺ εἶσαι ὁ Χριστός.* Ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε: «*Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε*» (Ἰωάν. ι' 25). *Σᾶς εἶπα, ἀλλὰ δὲν πιστεύετε.* Ὡμιλοῦσεν ὁ Χριστὸς γιὰ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητά του στοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' ἐμμέσως, ὄχι ἀμέσως, ὄχι σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως.

Γιατί ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους δὲν ἔλεγε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας; Γιὰ πολλοὺς λόγους. Οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν κακοπροαίρετοι, ἐμπαθεῖς καὶ ἐχθρικοὶ ἀπέναντι στὸν Ἰησοῦ, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἦταν ἄξιοι νὰ τιμηθοῦν μὲ ὁλοφάνερη ἀποκάλυψι τῆς ἀληθείας γιὰ τὸ πρόσωπό του. Ἀντιθέτως ἦταν ἄξιοι νὰ κρατοῦνται σὲ ἀμφιβολία καὶ νὰ βασανίζωνται ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία. Ἐπίσης, ἂν ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους ὁλοκάθαρα, «*Ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας*», θὰ προκαλοῦσε στὸ ἔπακρο τὰ φθονερὰ καὶ μοχθηρὰ ἐκεῖνα ὄντα, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπέφευγε νὰ προκαλῇ, ὅσο βεβαίως ἦταν δυνατό, γιὰ λόγους συνέσεως. Ἐκτὸς δὲ τούτων, ὁ Ἰησοῦς ἀπέφευγε νὰ διακηρύξῃ ὁλοκάθαρα, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας, διότι φανατικοὶ ἐθνικισταὶ καὶ σωβινισταὶ Ἰουδαῖοι, βλέποντας τὴν πρωτοφανῆ θαυματουργική του δύναμι, εἶχαν τὴν τάσι νὰ τὸν ἁρπάξουν καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα (Ἰωάν. στ' 15). Αὐτὴ δὲ ἡ τάσι τῶν ἐθνικιστῶν καὶ σωβινιστῶν Ἰουδαίων θὰ γινόταν ἰσχυρότερη, ἂν ὁ Ἰησοῦς κήρυττε ρητῶς, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν καὶ ἔχουν μέχρι σήμερα ἐσφαλμένη ἀντίληψι γιὰ τὸ Μεσσία. Ἤθελαν καὶ θέλουν τὸ Μεσσία ὡς κοσμικὸ βασιλέα, ποὺ ν' ἀνατρέψῃ τοὺς ἄλλους ἄρχοντες τοῦ κόσμου καὶ νὰ καταστήσῃ τοὺς Ἑβραίους κοσμοκράτορες!

Τὴ μεσσιακή του ἰδιότητα ὁ Ἰησοῦς δὲν κήρυττε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως οὔτε στοὺς καλοπροαιρέτους Ἰουδαίους, διότι ἐκεῖ-

νοι στὰ χέρια τους εἶχαν ὅλη τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ μποροῦσαν νὰ διαβάζουν, καὶ ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν νὰ καταλάβουν ποῖος ἦταν ὁ Ἰησοῦς. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς οὔτε στὸ Ναθαναήλ, οὔτε στὸ Νικόδημο ἀποκάλυψε σαφῶς, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας, ἀλλὰ στὸν πρῶτο ὑπενθύμισε τὸ θαυμαστὸ ἐκεῖνο ὅραμα, ποὺ εἶδε στὴ Βαιθὴλ ὁ Ἰακώβ, καὶ στὸ δεύτερο τὸ παράδοξο καὶ θαυμαστὸ ἐκεῖνο περιστατικὸ τοῦ χαλκίνου ὄφεως, ποὺ ὕψωσεν ὁ Μωυσῆς στὴν ἔρημο.

Ἀλλ' ἂν ὁ Ἰησοῦς δὲν κήρυττε στοὺς Ἰουδαίους τὴ μεσσιακή του ἰδιότητα ἀμέσως, ὅμως τὴν κήρυττε ἐμμέσως μὲ τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα του. Ἀπὸ ὑπαινιγμούς του γιὰ τὸ πρόσωπό του, ἀπὸ μεγάλες διακηρύξεις του ἐπίσης γιὰ τὸ πρόσωπό του, ποὺ δὲν τόλμησαν καὶ δὲν διανοήθηκαν ποτὲ νὰ κάνουν ἄλλοι γιὰ τὰ πρόσωπά τους, καὶ ἀπὸ τὰ πρωτοφανῆ καὶ πολυπληθῆ θαύματα, ποὺ ἔκανε, ὡς ἄριστος παιδαγωγὸς ἄφηνε φυσικῶς καὶ ἀβιάστως νὰ σχηματισθῇ στοὺς καλοπροαιρέτους Ἰουδαίους ἡ πεποίθησι, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας. Ἐμεῖς, ἂν ἔχωμε κάποια ἀξία, λόγῳ τοῦ ἐγωισμοῦ μας θέλουμε ἀμέσως νὰ μᾶς ἀναγνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Χριστός, ἀσυγκρίτως καὶ ἀπείρως ἀνώτερος ἀπὸ μᾶς, δὲν εἶχε τέτοια τάσι, δὲν ἐπιδίωκε ἀμέσως καὶ ἐξάπαντος νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ἐμφανίσθηκε στὸν κόσμο μὲ ὕψιστες ἀξιώσεις, ἀλλὰ καὶ μὲ ἄκρα ταπείνωσι.

Στὴ Σαμαρείτιδα γιατί ὁ Ἰησοῦς φανέρωσε σαφῶς, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας; Διότι ἡ Σαμαρεῖτις, παρὰ τὴν ἁμαρτωλότητά της, ἦταν ἀνώτερη ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Ἦταν καλοπροαίρετη καὶ εἶχε πόθο εἰλικρινῆ καὶ προσδοκία ἔντονη γιὰ τὸ Μεσσία, καί, ἐκτὸς τούτων, αὐτὴ δὲν εἶχεν ἐκεῖνες τὶς προϋποθέσεις καὶ εὐκαιρίες, ποὺ εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι, γιὰ νὰ φθάσουν στὴν ἀναγνώρισι τοῦ Ἰησοῦ ὡς τοῦ Μεσσία. Οἱ Σαμαρεῖτες δὲν εἶχαν ὅλη τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἀλλὰ μόνο τὰ πέντε πρῶτα βιβλία της. Ἡ δὲ Σαμαρεῖτις, ἁπλοϊκὴ γυναῖκα, ἴσως δὲν διάβαζε, ἢ δὲν ἤξερε γράμματα, γιὰ νὰ διαβάζῃ τὴν Πεντάτευχο τοῦ Μωυσῆ. Ἐπίσης δὲν ἄκουσε τὸ πλῆθος τῶν διδασκαλιῶν, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους, καὶ δὲν εἶδε τὰ πολυπληθῆ καὶ πρωτοφανῆ θαύματα, ποὺ τέλεσε μπροστὰ στὰ μάτια τους. Μόνο τώρα ἡ Σαμαρεῖτις εἶδε καὶ ἄκουσε τὸν Ἰησοῦ. Μόνο ἡ εὐκαιρία στὸ φρέαρ τῆς Συχὰρ δόθηκε σ' αὐτή, γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὴ μεγάλη καὶ σωτηριώδη ἀλήθεια γιὰ τὸ

πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Ἰδοὺ λοιπὸν γιατί ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλύπτεται στὴ Σαμαρείτιδα ὡς Μεσσίας ἀμέσως καὶ σαφῶς.

Σ' ἄλλους ὁ Κύριος δίνει πολλὲς εὐκαιρίες, γιὰ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειά του καὶ τὴ σωτηρία, ποὺ προσφέρει, καὶ σ' ἄλλους δίνει λίγες ἢ μόνο μία. Οἱ λίγες εὐκαιρίες εἶνε συνήθως μεγαλύτερες ἀπ' τὶς πολλές, καὶ ἡ μία εἶνε ἀκόμη μεγαλύτερη. Στὴ Σαμαρείτιδα δόθηκε μία εὐκαιρία, ἀλλ' ἰσχυροτάτη, διότι κατ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία ἡ θεία ἀποκάλυψι ἦταν ὁλοφάνερη καὶ τὴ συνώδευσε ἡ δραστικὴ ἐπίδρασι τῆς θείας χάριτος στὴν ψυχὴ τῆς Σαμαρείτιδος.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν βλέπῃ θαύματα ἀπ' ἔξω γιὰ νὰ πιστεύσῃ στὸ Χριστό, ἀλλ' εἶνε καλοπροαίρετος καὶ ἄξιος πίστεως καὶ σωτηρίας, ἔρχεται ὥρα, ποὺ γίνεται θαῦμα μέσα στὴν καρδιά του, συγκλονίζεται, ἀλλάζει ἀποτόμως καὶ γίνεται ἄλλος ἄνθρωπος, πλήρης πίστεως καὶ ζήλου γιὰ τὸν Κύριο. Καλὰ τὰ ἐξωτερικὰ θαύματα, ἀλλ' ἀνώτερο τὸ ἐσωτερικὸ θαῦμα. Πολλοὶ εἶδαν ἐξωτερικὰ θαύματα, ἀλλὰ δὲν ἄλλαξαν καὶ κατέπεσαν καὶ καταποντίστηκαν στὴν ἄβυσσο τῆς ἀπωλείας. Στὴ Σαμαρείτιδα ἔγινε ἐσωτερικὸ θαῦμα καὶ ἀποτόμως ἄλλαξε καὶ ἀνυψώθηκε μέχρι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ ἰδία ἔγινε ἄστρο στὸ νοητὸ στερέωμα τῆς Πίστεως, ἄστρο φωτεινό, ἁγία Φωτεινή, Φωτεινὴ ὄνομα καὶ πρᾶγμα. Μὲ τὴν ἰσχυρὴ ἔλλαμψι τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ νοητοῦ «*ἡλίου τῆς δικαιοσύνης*», φωτίστηκε καὶ ἔγινε φῶς καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ἡ θέσι τῆς γυναίκας πρὸ καὶ μετὰ Χριστὸν

Στίχ. 27: «*Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;*».

Μεταφράζουμε: «*Αὐτὴ δὲ τὴ στιγμὴ ἦλθαν οἱ μαθηταί του καὶ ἀπόρησαν, διότι μιλοῦσε μὲ γυναῖκα. Κανεὶς ὅμως δὲν εἶπε, τί θέλεις ἢ τί μιλᾶς μ' αὐτή;*».

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν πόλι, ὅπου πῆγαν ν' ἀγοράσουν τρόφιμα, ἐπέστρεψαν ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ποὺ ὁ Ἰησοῦς τελείωσε τὸ διάλογό του μὲ τὴ Σαμαρείτιδα, ἀποκαλύπτοντας σ' αὐτὴ τὴ μεγάλη καὶ σωτηριώδη ἀλήθεια, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας, καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἐπιθέτοντας σφραγῖδα στὸν πε-

ρίφημο διάλογο. Τυχαίως οἱ μαθηταὶ ἦλθαν τὴν ὥρα, ποὺ τελείωσε ὁ διάλογος; Ὄχι τυχαίως. Ὁ Χριστός, ποὺ ὡς Θεὸς ἔθεσε χρόνους καὶ καιροὺς καὶ ρυθμίζει τὴ λειτουργία τοῦ σύμπαντος, ρύθμισε καὶ τὴν ἐπιστροφὴ τῶν μαθητῶν του ἀπὸ τὴν πόλι, ὥστε νὰ γίνῃ τὴ στιγμή, ποὺ ὁ διάλογος εἶχε τελειώσει.

Οἱ μαθηταὶ ἀπόρησαν, διότι ὁ Ἰησοῦς συνωμιλοῦσε μὲ γυναῖκα. Καὶ πολλοὶ ἀποροῦν, διότι ἀπόρησαν οἱ μαθηταί. Ἀπορία γιὰ τὴν ἀπορία!

Γιατί ἀπόρησαν οἱ μαθηταί; Διότι ἡ γυναῖκα ἦταν πολὺ περιφρονημένο ὄν, καὶ ἐν τούτοις ὁ Ἰησοῦς, ὁ τόσο μεγάλος διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος, καταδέχθηκε νὰ συνομιλῇ σὲ δημόσιο χῶρο μὲ μιὰ γυναῖκα, καὶ μάλιστα Σαμαρείτιδα καὶ ἁπλοϊκή. Ὁ Θεὸς βεβαίως, ποὺ δημιούργησε τὸν ἄνδρα, δημιούργησε καὶ τὴ γυναῖκα. Καὶ ὅπως τὸν ἄνδρα δημιούργησε ὡς ἄνθρωπο, ἔτσι καὶ τὴ γυναῖκα δημιούργησε ὡς ἄνθρωπο, ὄχι ὡς κατώτερο ὄν. *«Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν»*, λέγει ἡ Βίβλος τῆς Γενέσεως (α' 27). Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο *«ἄρσεν καὶ θῆλυ»*, *ἄνδρα καὶ γυναῖκα*. Ὅπως ὁ ἄνδρας, ἔτσι καὶ ἡ γυναῖκα περιλαμβάνεται στὴν ἔννοια «ἄνθρωπος». Ὁ Θεός, λέγει ἐπίσης ἡ Βίβλος τῆς Γενέσεως, ἔλαβε μία πλευρὰ τοῦ Ἀδὰμ καὶ δημιούργησε ἀπ' αὐτὴ τὴ γυναῖκα. Ὁ δὲ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ: Ὁ Θεὸς δὲν δημιούργησε τὴ γυναῖκα ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ Ἀδάμ, γιὰ νὰ μὴ κυβερνᾷ ἡ γυναῖκα τὸν ἄνδρα, οὔτε ἀπὸ τὸ πόδι τοῦ Ἀδάμ, γιὰ νὰ μὴ ποδοπατῇ ὁ ἄνδρας τὴ γυναῖκα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ, γιὰ νὰ εἶνε ἡ γυναῖκα ἰσότιμη μὲ τὸν ἄνδρα. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη παρουσιάζει σπουδαῖες γυναικεῖες φυσιογνωμίες, ὅπως ἡ Σάρρα, ἡ Ρεβέκκα, ἡ Ραχήλ, ἡ Ἰαήλ, ἡ Δεββώρα, ἡ Ἐσθήρ, ἡ Ἰουδίθ, ἡ Ρούθ καὶ ἡ Σωσάννα. Ἡ δὲ βίβλος τῶν Παροιμιῶν πλέκει τὸ ἐγκώμιο τῆς ἐνάρετης γυναίκας. *«Γυναῖκα ἀνδρείαν τίς εὑρήσει; Τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν ἡ τοιαύτη...»* (λα' 10 ἑξῆς).

Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὴ γυναῖκα ὡς ἄνθρωπο, ἰσότιμη μὲ τὸν ἄνδρα. Ἀλλὰ στὸν ἀρχαῖο ἐθνικὸ κόσμο, ποὺ δὲν διέφθειρε μόνο τὴ ζωή, ἀλλὰ καὶ τὶς ἀλήθειες, ἡ γυναῖκα θεωρήθηκε κατώτερο ὄν. Ὁ Πλάτων εὐχαριστοῦσε τὴ Θεότητα, διότι γεννήθηκε Ἕλληνας καὶ ὄχι βάρβαρος, ἄνδρας καὶ ὄχι γυναῖκα. Ἡ γυναῖκα στὸν ἀρχαῖο κόσμο θεωρήθηκε ἀγγεῖο ἡδονῆς καὶ res, πρᾶγμα. Σὲ λαοὺς δὲ τῆς ἀρχαιότητος ἐπικράτησε τὸ βάρβαρο καὶ ἀπαίσιο ἔθιμο, ὅταν πέ-

θαιναν βασιλεῖς καὶ ἄλλοι ἀξιωματοῦχοι, νὰ θάπτωνται μαζί τους καὶ οἱ γυναῖκες τους ζωντανές. Ἦταν περιπτώσεις, ποὺ μαζὶ μὲ τὸ νεκρὸ ἄνδρα θάπτονταν ζωντανὲς δεκάδες γυναῖκες.

Ἐξουθένωναν τὴ γυναῖκα οἱ ἐθνικοί, ἀλλ' ἐξουθένωναν τὴ γυναῖκα καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἂν καὶ στὰ χέρια τους κρατοῦσαν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ καυχῶνταν γιὰ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Μία ἀπὸ τὶς εὐχαριστίες, ποὺ ἀνέπεμπαν οἱ Ἰουδαῖοι καθημερινῶς κατὰ τὴ λατρεία τῆς συναγωγῆς, ἦταν καὶ αὐτή: «Εὐλογητὸς εἶσαι, Κύριε... διότι δὲν μὲ ἔκανες γυναῖκα». Ἕνα ἐπίσης ραββινικὸ παράγγελμα ἔλεγε: «Μὴ παρατείνῃς τὴ συζήτησι μὲ γυναῖκα. Ἂς μὴ συζητῇ κανεὶς στὸ δρόμο μὲ γυναῖκα, οὔτε μὲ τὴν ἴδια τὴ σύζυγό του. Προτιμότερο νὰ κατακαίωνται οἱ λόγοι τοῦ νόμου, παρὰ νὰ διδάσκωνται σὲ γυναῖκες». Τόσο φοβερὴ προκατάληψι καὶ περιφρόνησι ἀπέναντι τῶν γυναικῶν εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι.

Ὁ Χριστὸς τίμησε τὴ γυναῖκα κατὰ πολλοὺς τρόπους. Ἡ δὲ πρώτη καὶ μεγαλύτερη τιμὴ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴ γυναῖκα εἶνε ἡ γέννησί του ἀπὸ γυναῖκα. Ὅσο εἶνε ταπεινωτικὸ γιὰ τὸ Θεό, ὅτι γεννήθηκε ἀπὸ γυναῖκα, τόσο εἶνε τιμητικὸ γιὰ τὴ γυναῖκα, ὅτι γέννησε τὸ Θεό. Μὲ γυναῖκα ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸν ὑψηλότερο καὶ ὡραιότερο διάλογό του, τὴ Σαμαρείτιδα. Καὶ σ' αὐτὴ πρῶτα φανέρωσε σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως τὴ μεσσιακή του ἰδιότητα. Σὲ γυναῖκα ἐπίσης φανερώθηκε πρῶτα μετὰ τὴν ἀνάστασί του, τὴ Μαρία τὴ Μαγδαληνή. Καὶ διὰ τοῦ στόματος τοῦ μεγαλυτέρου ἀποστόλου του, τοῦ Παύλου, κήρυξε στὸν κόσμο, ὅτι *«οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»* (Γαλ. γ' 28). Στὸ Χριστιανισμὸ δὲν ἰσχύει ἡ διάκρισι τῶν φύλων πρὸς ὑπερτίμησι τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὑποτίμησι τῆς γυναικός. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα δὲν εἶνε δύο, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ γίνεται διάκρισι, ἀλλὰ *«εἷς»*, *ἕνας*, ὁπότε διάκρισι δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ἀντιπρόσωπος ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Στὴν ἀνθρωπίνη φύσι του συνοψίζεται ὅλη ἡ ἀνθρωπότης, Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Στὸ πρόσωπο τοῦ νέου Ἀδὰμ ὅλοι γινόμεθα ἕνας ἄνθρωπος.

Οἱ μαθηταί, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὶς ἰουδαϊκὲς προκαταλήψεις γιὰ τὴ γυναῖκα, ἀπόρησαν, διότι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε διάλογο μὲ τὴ Σαμαρείτιδα, ἀλλὰ κανεὶς δὲν εἶπε στὸν Κύριο, τί θέλεις, ἢ τί μιλᾶς μ' αὐτή; Κανεὶς δὲν ἔδειξε ἀγένεια καὶ αὐθάδεια πρὸς τὸν Κύριο. Τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἐνέπνεε βαθύτατο σεβασμὸ στοὺς μαθητάς.

Στὴν ἐποχή μας, ἐποχὴ καταπολεμήσεως καὶ ἀρνήσεως ὅλων τῶν αὐθεντιῶν καὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν, ἔχουν ὑπερπληθυνθῆ οἱ προπετεῖς, αὐθάδεις καὶ ἰταμοὶ τύποι. Αὐτοὶ οἱ τύποι αὐθαδιάζουν καὶ ἀπέναντι τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ, ἢ μᾶλλον πρῶτα αὐθαδιάζουν ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ἔπειτα ἀπέναντι τῶν ἀνθρωπίνων αὐθεντιῶν. Κριτικάρουν τὸ Θεό, καὶ ὡς ἀνώτεροι τοῦ Θεοῦ ἀποφαίνονται καὶ λέγουν, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔκανε καὶ δὲν κάνει καλὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα. Οἱ ἀνόητοι! Μὲ τὴ δική τους λογική, τὴν πεπερασμένη, ἀλλὰ καὶ διεφθαρμένη ἀπὸ τὰ πάθη τους καὶ ἀπὸ τὶς ἀντιλήψεις καὶ προκαταλήψεις τοῦ πονηροῦ καὶ διεφθαρμένου τούτου κόσμου, κρίνουν λανθασμένο τὸ Θεό, ποὺ εἶνε ἡ ἄπειρη λογικὴ καὶ ὁ κατασκευαστὴς τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς! Οἱ ἀνόητοι! Δὲν βλέπουν πόση σοφία κρύπτεται μέσα στὸ μακρόκοσμο καὶ στὸ μικρόκοσμο, καὶ στὴ λειτουργία τῶν δύο αὐτῶν κόσμων; Ἂν ὁ Θεὸς ἔκανε λάθη, ἡ ἁρμονία τοῦ κόσμου ἢ δὲν θὰ ὑπῆρχε, ἢ θὰ καταστρεφόταν, καὶ τὰ ἄστρα θὰ κατέρρεαν πάνω στὰ ἀνόητα κεφάλια τους. Ὁ Θεὸς καλὰ ἔκανε καὶ κάνει τὰ πάντα, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι κάνουμε λάθη, διότι κάνουμε κακὴ χρῆσι τῆς ἐλευθερίας μας καὶ εἴμεθα ἐγωισταί, διεφθαρμένοι καὶ σκοτισμένοι.

Μὲ τὴ σιωπή τους ἐνώπιον τοῦ Κυρίου στὴν περίπτωσι τῆς Σαμαρείτιδος οἱ ἀπόστολοι ἐλέγχουν τὴν αὐθάδεια τῶν ὑπερηφάνων καὶ ἀνοήτων τύπων, ἐλέγχει δὲ καὶ ὁ τρισκαιδέκατος τῶν ἀποστόλων, ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος: «*Ὦ ἄνθρωπε! Σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ;*» (Ρωμ. θ' 19). *Ποιός εἶσαι σύ, ὦ ἄνθρωπε, ποὺ κριτικάρεις τὸ Θεό;* Ὅσο μπορεῖ ἕνα μυρμηγκάκι μὲ τὴ στοιχειώδη νοημοσύνη του, μὲ τὸ μικροσκοπικό, οὕτως εἰπεῖν, μυαλουδάκι του, νὰ κρίνῃ τὰ φρονήματα καὶ τὶς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ὑψώνει οὐρανοξύστες καὶ κατασκευάζει διαστημόπλοια καὶ ὑψώνεται μέχρι τὰ ἄστρα, ἄλλο τόσο μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ κριτικάρῃ τὸ Θεό. Σὰν λογικὰ καὶ σκεπτόμενα ὄντα ὅλοι βεβαίως ἔχουμε ἀπορίες καὶ ζητοῦμε λύσι τῶν ἀποριῶν μας. Ἀλλ' ὅλες οἱ ἀπορίες δὲν εἶνε δυνατὸ νά λυθοῦν. Ἂν εἴμεθα πνευματικὰ παιδιὰ τῶν ἀποστόλων, στὶς περιπτώσεις, ποὺ δὲν καταλαβαίνουμε πῶς ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς καὶ γιατὶ ἐπιτρέπει δυσάρεστα καὶ δεινὰ πράγματα, ἃς ἀναπαυώμεθα μὲ τὴ σκέψι καὶ τὴν πεποίθησι, πὼς ὅ,τι πράττει καὶ ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς εἶνε δίκαιο, καλὸ καὶ σοφό.

Πολλὲς ἀπορίες, ποὺ δὲν λύονται τὴν ὥρα ποὺ προκύπτουν, λύονται ὕστερα, ἀπὸ τὰ πράγματα. Οἱ ἀπόστολοι ἀπόρησαν,

διότι ὁ Κύριος ἔκανε διάλογο μὲ τὴ Σαμαρείτιδα, καὶ ἀπὸ σεβασμὸ καὶ συστολὴ πρὸς τὸ Διδάσκαλο δὲν ἐξέφρασαν τὴν ἀπορία τους γιὰ νὰ λάβουν ἀπάντησι. Ὕστερα ὅμως, ὅταν εἶδαν τὸ θαυμαστὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διαλόγου, τὴ μεταστροφὴ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τὴ μεταβολή της σὲ ἱεραπόστολο, ἔλαβαν λύσι τῆς ἀπορίας τους, κατάλαβαν μὲ πόση σοφία ἐνήργησεν ὁ Ἰησοῦς ἀπέναντι τῆς Σαμαρείτιδος.

Πολλὲς ἀπορίες λύονται ὕστερα, ἀπὸ τὰ πράγματα. Οἱ δὲ περισσότερες καὶ μεγαλύτερες ἀπορίες θὰ λυθοῦν τότε, ὅταν θὰ καταργηθῇ ἡ μερικὴ καὶ νηπιώδης γνῶσι, ποὺ ἔχουμε στὸν παρόντα κόσμο, καὶ θὰ ἔλθῃ *«τὸ τέλειον»*, ἡ τελεία γνῶσι τοῦ μέλλοντος κόσμου. Στὴν Ἀποκάλυψι ἐμφανίζονται ἀγγελικὰ ὄντα, τὰ Χερουβίμ, *«γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν»* (δ' 6 καὶ 8). Δὲν ἔχουν δύο μόνον ὀφθαλμούς, ὅπως ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ πολλοὺς ὀφθαλμούς, εἶνε γεμᾶτα ὀφθαλμούς. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι οἱ ἄγγελοι βλέπουν ἀσυγκρίτως περισσότερο ἀπὸ μᾶς, αὐτὸ δὲ πάλι σημαίνει, ὅτι ἔχουν γνῶσι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ δική μας. Ἀλλὰ κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ὅταν μεταβοῦμε στὴν αἰωνιότητα, θὰ εἴμεθα ὅπως οἱ ἄγγελοι, καὶ συνεπῶς θὰ βλέπωμε καὶ θὰ γνωρίζωμε ὅπως ἐκεῖνοι. Πολλὰ θέλγητρα θὰ ἔχῃ ὁ καινούργιος κόσμος τῆς αἰωνιότητος. Ἕνα δὲ ἀπὸ τὰ θέλγητρα θὰ εἶνε καὶ ἡ τελεία γνῶσι, ἀσυγκρίτως μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ γνῶσι τῶν ἰσχυροτέρων πνευμάτων, τῶν ἐνδοξοτέρων φιλοσόφων καὶ ἐπιστημόνων αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

Ἡ Σαμαρεῖτις ἀρχίζει ἱεραποστολὴ

Στίχ. 28-30: ***«Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν».***

Μεταφράζουμε: *«Ἄφησε τότε τὴ στάμνα της ἡ γυναῖκα καὶ πῆγε στὴν πόλι καὶ λέγει στοὺς ἀνθρώπους: Ἐλᾶτε νὰ ἰδῆτε ἕνα ἄνθρωπο, ποὺ μοῦ εἶπε ὅλα ὅσα ἔκανα. Μήπως αὐτὸς εἶνε ὁ Χριστός; Βγῆκαν τότε ἀπὸ τὴν πόλι καὶ ἔρχονταν πρὸς αὐτόν».*

Ὅταν ἦλθαν οἱ μαθηταί, ἡ Σαμαρεῖτις ἔφυγε, γιὰ ν' ἀφήσῃ τὸν

Κύριο ἐλεύθερο νὰ φάγῃ. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ κατέθελγαν τὴν ψυχή της, καὶ ἀσφαλῶς ἤθελε νὰ παραμείνῃ περισσότερο κοντά του. Ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ φανῇ ἀγενὴς καὶ ἄξεστη. *«Καιρὸς παντὶ πράγματι»*, λέγει ὁ Ἐκκλησιαστὴς (γ' 1) καὶ γνωρίζει ἀφ' ἑαυτοῦ κάθε εὐγενὴς καὶ διακριτικὸς ἄνθρωπος. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Σαμαρεῖτις, ὑποθέτοντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὸ φαγητὸ θὰ ἐξακολουθοῦσε τὴν πορεία του καὶ θ' ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὴν πόλι, ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ τὰ συμβάντα στοὺς συμπολῖτες της, γιὰ νὰ προφθάσουν νὰ ἔλθουν, νὰ ἰδοῦν καὶ ν' ἀκούσουν τὸν Ἰησοῦ καὶ ἐκεῖνοι. Ὅπως ὁ Ἀνδρέας, ὅταν βρῆκε τὸν Ἰησοῦ, ἔσπευσε νὰ τὸν ἀναγγείλῃ στὸν ἀδελφό του Σίμωνα, καὶ ὁ Φίλιππος στὸ φίλο του Ναθαναήλ, ἔτσι καὶ ἡ Σαμαρεῖτις ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ τὸν Ἰησοῦ στοὺς συμπολῖτες της. Ὅποιος πραγματικῶς γνωρίζει τὸ Χριστό, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τὸν καταστήσῃ γνωστὸ καὶ σ' ἄλλους, γιὰ νὰ γίνουν καὶ ἐκεῖνοι μέτοχοι τῆς χαρᾶς.

Ἡ γυναῖκα ἡ Σαμαρεῖτις ἄφησε τὴ στάμνα της στὸ πηγάδι. Γιατί; Ἢ διότι ἤθελε νὰ εἶνε ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸ φορτίο τῆς στάμνας γιὰ νὰ τρέξῃ καὶ νὰ φθάσῃ τὸ γρηγορώτερο στὴν πόλι καὶ ν' ἀναγγείλῃ στοὺς συμπολῖτες της τὸν Ἰησοῦ, ἢ διότι ἀπὸ τὴ χαρά της, ποὺ βρῆκε τὸ Μεσσία, λησμόνησε τὸ νερό. Ἢ τὸ πρῶτο συνέβη ἢ τὸ δεύτερο, πάντως καὶ τὰ δύο εἶνε διδακτικά. Τὸ πρῶτο διδάσκει, ὅτι, γιὰ νὰ κάνωμε ἱεραποστολή, πρέπει ὅσο εἶνε δυνατὸ ν' ἀπαλλασσώμεθα ἀπὸ βάρη, ποὺ δυσχεραίνουν τὴν ἱεραποστολή. Τὸ δεύτερο διδάσκει, ὅτι μπροστὰ στὰ πνευματικὰ τὰ ὑλικὰ εἶνε δευτερεύοντα καὶ εὐκαταφρόνητα. Ἀφοῦ ἡ Σαμαρεῖτις βρῆκε τὴν πηγὴ τοῦ ζωντανοῦ νεροῦ, καταφρόνησε τὸ κοινὸ νερό.

Ἐπιστρέφοντας ἡ Σαμαρεῖτις ταχύτατα στὴν πόλι, ἄφησε τὴ στάμνα στὸ πηγάδι, ἀλλὰ καὶ λησμόνησε νὰ δώσῃ νερὸ στὸν Ἰησοῦ. Δύο φορὲς κατὰ τὰ Εὐαγγέλια ὁ Ἰησοῦς ζήτησε νερό. Τὴν πρώτη φορά, ὅταν στὴ Σαμαρείτιδα εἶπε *«Δός μοι πιεῖν»* (στίχ. 7), καὶ τὴ δεύτερη φορά, ὅταν πάνω ἀπὸ τὸ σταυρό, φλογιζόμενος μέσα στὴν κάμινο τοῦ μαρτυρίου, εἶπε *«Διψῶ»* (Ἰωάν. ιθ' 28). Τὴ δεύτερη φορὰ οἱ Ἰουδαῖοι ἀντὶ τοῦ ὕδατος τοῦ ἔδωσαν ὄξος, τὴν πρώτη φορὰ ἡ Σαμαρεῖτις δὲν τοῦ ἔδωσε νερό, διότι ξέχασε. Πάντως καὶ τὶς δύο φορές, πού ὁ Χριστὸς ζήτησε νερό, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν τοῦ δώσαμε! Δὲν δώσαμε νερὸ σ' ἐκεῖνον, ποὺ ἔκανε τὶς πηγές, τοὺς ποταμούς, τὶς λίμνες καὶ τὶς θάλασσες, καὶ ποτίζει ἐμᾶς καὶ ὅλη τὴ γῆ. Τὴ δεύτερη φορὰ ὁ Χριστὸς αἰσθάνθηκε πικρία.

Ἀλλὰ τὴν πρώτη φορὰ ἀσφαλῶς δὲν δυσαρεστήθηκε. Ὁ Χριστὸς ζήτησε νερὸ ἀπὸ τὴ Σαμαρείτιδα, ὄχι τόσο διότι διψοῦσε γιὰ νερό, ὅσο διότι διψοῦσε γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ ἤθελε νὰ τῆς δώση ἀφορμὴ γιὰ ν' ἀρχίση ὁ διάλογος, ποὺ κατέληξε στὴ σωτηρία της. Ἂν φιλικὰ πρόσωπα ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ, «Κύριε, λυπούμεθα, διότι ἡ Σαμαρεῖτις λησμόνησε καὶ δὲν σοῦ πρόσφερε νερό», ὁ Χριστός, ὅπως εἶπε στοὺς μαθητάς του, *«Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε»* (στίχ. 32), ἔτσι θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ καὶ τοῦτο: *«Ἐγὼ πόσιν ἔχω πιεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε»*. *«Βρῶσις»* καὶ *«πόσις»* γιὰ τὸν Ἰησοῦ, *φαγητὸ* καὶ *ποτό*, ἦταν ἡ ἐκτέλεσι τῆς ἀποστολῆς του γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Σαμαρεῖτις εἶπε πρὸς τοὺς συμπολῖτες της ***«Δεῦτε ἴδετε»***. Ἡ Σαμαρεῖτις μίλησε στοὺς συμπολῖτες της ὅπως ὁ Φίλιππος στὸ Ναθαναήλ, *«Ἔρχου καὶ ἴδε»*. Ὅσοι πίστευσαν στὸ Χριστό, αὐτοὶ καταλαβαίνουν καὶ αἰσθάνονται, ὅτι τὸ καλλίτερο ἐπιχείρημα, γιὰ νὰ πιστεύσουν καὶ οἱ ἄλλοι, εἶνε ἡ προσωπικὴ πεῖρα, νὰ γνωρίσουν καὶ ἐκεῖνοι προσωπικῶς τὸ Χριστό.

Γιὰ νὰ παρακινήση ἡ Σαμαρεῖτις τοὺς συμπολῖτες της νὰ ἔλθουν πρὸς τὸ Χριστό, χρησιμοποίησε ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ της. Εἶπε, *«Ἐλᾶτε νὰ ἰδῆτε, ἄνθρωπο, ποὺ μοῦ εἶπε ὅλα ὅσα ἔκανα»*. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε γιὰ τὸ Χριστό, ὅτι τῆς φανέρωσε ὅλες τὶς ἠθικὲς ἐκτροπές της, ὅλα τὰ τρωτά της, τὰ ἁμαρτήματά της. Ἐκφράσθηκε ταπεινωτικὰ γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ ἐπαινετικὰ γιὰ τὸ Χριστό. Ἐπάνω δὲ στὸν ἐνθουσιασμό της καὶ στὸν πόθο της νὰ παρακινήση τοὺς συμπατριῶτες της νὰ ἔλθουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ἐκφράσθηκε καὶ ὑπερβολικά. Εἶπε γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ὅτι τῆς φανέρωσε ὅλα, ὅσα ἔκανε, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα τῆς φανέρωσε μερικὰ μόνο. Ἀλλὰ βεβαίως κατάλαβε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς γνώριζε καὶ μποροῦσε ν' ἀναφέρῃ ὅλα τὰ τρωτά της καὶ τὰ μυστικά της. Στὴν ὑπερβολικὴ ἔκφρασι τῆς καταπληκτης Σαμαρείτιδος, ***«Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα»***, διαλάμπει ἡ ψυχολογικὴ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἡ Σαμαρεῖτις γιὰ τὸν Ἰησοῦ εἶπε στοὺς συμπατριῶτες της: ***«Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;»***. *Μήπως αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας;* Γιατί μίλησε ἔτσι ἡ Σαμαρεῖτις; Δὲν πίστευσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας; Ἀσφαλῶς πίστευσε. Ἀλλὰ μίλησε ἔτσι, γιὰ νὰ μὴ φανῇ, ὅτι ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ στοὺς συμπατριῶτες της τὴν ἰδική της γνώμη, διότι τότε θὰ προσέκρουε στὸν ἐγωισμό τους καὶ θὰ ἦταν

πολὺ πιθανὸ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀντίδρασί τους καὶ νὰ φέρῃ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα, δεδομένου μάλιστα, ὅτι γνώριζαν τὴν ἄτακτη ζωή της καὶ δὲν τὴ θεωροῦσαν σοβαρὸ χαρακτῆρα.

Ἡ Σαμαρεῖτις μίλησε ταπεινὰ καὶ ἔξυπνα. Ἦταν ἁπλοϊκὴ καὶ ἁμαρτωλή, ἀλλ' εὐφυὴς γυναῖκα. Εἶνε σὰν νὰ εἶπε στοὺς συμπολῖτες της: Ἐλᾶτε σεῖς νὰ ἰδῆτε, ν' ἀκούσετε τὸν ἄνθρωπο, ποὺ διαθέτει ὑπερφυσικὴ γνῶσι καὶ ἀποκαλύπτει μυστικά, ν' ἀποφανθῆτε γιὰ τὸ πρόσωπό του, νὰ εἰπῆτε καὶ σὲ μένα τὴ γνώμη σας, μήπως αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὁμιλοῦν γιὰ θρησκευτικὰ ζητήματα σὲ κοσμικούς, δυσπίστους καὶ ἀπίστους συνανθρώπους, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσουν πνευματικὰ πρέπει νὰ ὁμιλοῦν ταπεινὰ καὶ ἔξυπνα. Ἕνας λόγος λέγει, «Πολέμα ἔξυπνα». Ὁμοίως πρέπει νὰ λεχθῇ, «Μίλα ἔξυπνα». Νὰ μιλᾶμε ταπεινὰ καὶ ἔξυπνα, γιὰ νὰ μὴ προσκρούωμε στὸν ἐγωισμὸ τῶν συνανθρώπων καὶ φέρωμε ἀποτέλεσμα ἀντίθετο ἀπ' τὸ ἐπιδιωκόμενο.

Ὁ ταπεινὸς καὶ ἔξυπνος τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο μίλησε ἡ Σαμαρεῖτις, μαζὶ μὲ τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ ἔφερε τὸ ἐπιδιωκόμενο ἀποτέλεσμα. Οἱ Σαμαρεῖτες ἔδωσαν προσοχὴ στὰ λόγια της, βγῆκαν ἀπὸ τὴν πόλι καὶ ἔρχονταν πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Ἔρχονταν πρὸς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὡς Μεσσίας εἶνε ὁ Ἐρχόμενος, ποὺ ἔρχεται δύο φορές, στὴν πρώτη καὶ στὴ δευτέρα παρουσία, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἔρχεται πάντοτε μυστικῶς καὶ ἀοράτως, καὶ κρούει τὴ θύρα τῶν ψυχῶν γιὰ νὰ τοῦ ἀνοίξουν, νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ τοὺς δώσῃ σωτηρία. Προτοῦ οἱ Σαμαρεῖτες ἔλθουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ὡς Θεὸς ὁ Ἰησοῦς πῆγε πρὸς τοὺς Σαμαρεῖτες καὶ τοὺς ἐνέπνευσε τὴν καλὴ διάθεσι, νὰ δώσουν προσοχὴ στὰ λόγια τῆς ἁμαρτωλῆς γυναίκας καὶ νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτόν, γιὰ νὰ χαρίσῃ τὴν πίστι καὶ τὴ σωτηρία καὶ σ' ἐκείνους.

Ὁ πνευματικὸς θερισμὸς

Στίχ. 31: *«Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ῥαββί, φάγε».*

Μεταφράζουμε: *«Στὸ μεταξὺ οἱ μαθηταὶ τὸν παρακαλοῦσαν λέγοντας: Διδάσκαλε, φάγε».*

Στὸ διάστημα μεταξὺ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τῆς ἀφίξεως τῶν Σαμαρειτῶν οἱ μαθηταί, ποὺ εἶχαν ἐπιστρέψει ἀπὸ

τὴν πόλι μὲ τρόφιμα, παρακαλοῦσαν τὸ Διδάσκαλο νὰ φάγῃ, διότι ἦταν νηστικός. Ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς εἶχεν ὅλα τὰ ἀδιάβλητα πάθη, εἶχε καὶ τὸ αἴσθημα τῆς πείνας. Πεινοῦσε, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Πεινοῦσε αὐτός, ποὺ δίνει τὸ ψωμὶ καὶ χορταίνει τοὺς ἀνθρώπους! Ἀλλ' ἡ εὐκαιρία, ποὺ παρουσιάστηκε γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν, ἔκανε τὸ Χριστὸ νὰ λησμονήσῃ τὴν πεῖνα του, καθὼς καὶ τὴ δίψα του καὶ τὴν κόπωσί του ἀπὸ τὴν ὁδοιπορία. Ἔτσι ὁ Χριστὸς ἦταν τόσο ἀπρόθυμος γιὰ νὰ φάγῃ, ὥστε οἱ μαθηταί του τὸν παρακαλοῦσαν.

Αὐτὴ ἡ παράκλησι τῶν μαθητῶν χαρακτηρίστηκε ὡς ἄκαιρη παρεμβολὴ καὶ ὡς ἔνδειξι τῆς ἀδυναμίας τῶν μαθητῶν νὰ ὑψωθοῦν ἀπὸ τὰ ὑλικὰ πράγματα στὰ πνευματικά. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ κατηγορία κατὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἄδικη. Οἱ μαθηταὶ παρακαλοῦσαν τὸ Διδάσκαλο νὰ φάγῃ ἀπὸ ἀγάπη καὶ φιλοστοργία πρὸς αὐτόν. Κατὰ τὸ εὐαγγέλιο τῆς μελλούσης Κρίσεως ὁ Χριστὸς θὰ δικαιώσῃ αὐτούς, ποὺ τοῦ ἔδωσαν νὰ φάγῃ, καὶ θὰ καταδικάσῃ αὐτούς, ποὺ δὲν τοῦ ἔδωσαν νὰ φάγῃ (Ματθ. κε' 35,42). Στὸ εὐαγγέλιο τῆς μελλούσης Κρίσεως ὁμιλώντας ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του βεβαίως ἐννοεῖ τοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς του, τοὺς πτωχοὺς καὶ πεινασμένους ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἂν πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ φροντίζουν γιὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ πεινασμένους συνανθρώπους των, δὲν ἔπρεπε πρῶτα, καὶ περισσότερο οἱ σύγχρονοι τοῦ Χριστοῦ, νὰ φροντίζουν γι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος *«πλούσιος ὢν ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς»*; (Β' Κορ. η' 9). Καλῶς λοιπὸν οἱ μαθηταὶ παρακαλοῦσαν τὸν ταλαιπωρημένο καὶ πεινασμένο Διδάσκαλο νὰ φάγῃ.

Ἀλλὰ καλῶς ἔκανε καὶ ὁ Διδάσκαλος, ποὺ δὲν ἀνταποκρίθηκε στὴν παράκλησι τῶν φιλοστόργων μαθητῶν του καὶ δὲν ἔφαγε, ἢ μᾶλλον ὁ Διδάσκαλος ἔκανε καλλίτερα ἀπὸ τοὺς μαθητάς. Διότι ἔτσι ὁ Διδάσκαλος δίδαξε μάθημα ἀνωτερότητος· δίδαξε, ὅτι οἱ πνευματικὲς ἀνάγκες εἶνε ἀνώτερες ἀπὸ τὶς σωματικές, καὶ ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες τὸ σῶμα πρέπει νὰ παραμελῆται χάριν τοῦ πνεύματος. Ἂν τὸ σῶμα στερηθῇ ἕνα γεῦμα, δὲν παθαίνει, δὲν πεθαίνει. Ἀλλ' ἂν ἡ ψυχὴ στερηθῇ μία διδασκαλία, εἶνε δυνατὸ νὰ χαθῇ, νὰ ὑποστῇ τὸ δεύτερο θάνατο. Ἀλλοίμονο στὴν καταναλωτικὴ κοινωνία, ποὺ φροντίζει ὑπερβολικὰ τὸ σῶμα, καὶ ἀγνοεῖ καὶ παραμελεῖ τὸ πνεῦμα, τὸν κυρίως ἄνθρωπο. Πνεῦμα ὁ Θεός. Ἀλλὰ πνεῦμα καὶ ὁ ἄνθρωπος! Τὸ σῶμα εἶνε ἁπλῶς περίβλημα. Ἀλλοίμονο στὸν ἄνθρωπο, ποὺ ὑπερφροντίζει τὸ περίβλη-

μα, κάνει στὸ σῶμα ὑπερτροφία, τὸ δὲ πνεῦμα του ἀφήνει νὰ λιμοκτονῇ ἀπὸ στέρησι τοῦ θείου λόγου καὶ τῆς θείας χάριτος.

●

Στίχ. 32: ***«Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε»***.

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' αὐτὸς εἶπε σ' αὐτούς: Ἐγὼ ἔχω φαγητὸ νὰ φάγω, τὸ ὁποῖο σεῖς δὲν ξέρετε»*.

Οἱ μαθηταὶ παρακαλοῦσαν τὸ Χριστὸ νὰ φάγῃ, καὶ ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του, ὅτι αὐτὸς εἶχε φαγητό, ποὺ αὐτοὶ ἀγνοοῦσαν. Ὁ Χριστὸς μίλησε αἰνιγματικῶς. Δὲν ἐννοοῦσε ὑλικὸ φαγητό, ἀλλὰ πνευματικό. Κατόπιν, ὅπως βλέπουμε στὸ στίχ. 34, ὁ Χριστὸς ἐξήγησε, τί ἀκριβῶς ἐννοοῦσε. Ἀλλὰ γιατί δὲν εἶπεν ἐξ ἀρχῆς, τί εἶνε τὸ δικό του φαγητό; Γιατί μίλησε αἰνιγματικῶς; Γιὰ νὰ προκαλέσῃ ἀπορία καὶ νὰ ἑλκύσῃ περισσότερο τὴν προσοχὴ τῶν μαθητῶν του. Ἐκτὸς δὲ τούτου μίλησε αἰνιγματικῶς, διότι αὐτὸς ὁ τρόπος ὁμιλίας κάνει τὸ λόγο ὡραιότερο.

Ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶνε γεμάτη ἀπὸ αἰνίγματα. *«Ῥήσεις προφητῶν καὶ αἰνίγματα»*, λέγει ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὑμνογράφος ἀναφερόμενος σὲ μυστηριώδη λόγια τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ Ἁγία Γραφὴ ἔχει τὰ περισσότερα, σοβαρώτερα καὶ ὡραιότερα αἰνίγματα. Πολλὰ δὲ αἰνίγματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀποδεικνύουν τὴ θεοπνευστία της, διότι φυσικῶς δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ τὰ σκεφθοῦν ἄνθρωποι. Ἕνα δὲ ἀπὸ τὰ ὡραιότερα καὶ τερπνότερα Γραφικὰ αἰνίγματα εἶνε καὶ αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς του, *«Ἐγὼ ἔχω φαγητὸ νὰ φάγω, τὸ ὁποῖο σεῖς δὲν ξέρετε»*. Ὅσοι ἀρέσκονται νὰ λύουν αἰνίγματα καὶ σταυρόλεξα, ἂς ἐρευνοῦν τὰ παράδοξα καὶ μυστηριώδη λόγια τῆς Γραφῆς. Προσπαθώντας νὰ λύουν σταυρόλεξα καὶ αἰνίγματα κοσμικῶν ἐντύπων, σκοτώνουν τὸ χρόνο τους. Ἐρευνώντας παράδοξα καὶ μυστηριώδη λόγια τῆς Γραφῆς, ἀξιοποιοῦν τὸ χρόνο, μεταβάλλουν τὸ χρόνο σὲ αἰωνιότητα!

●

Στίχ. 33: ***«Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους· μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;»***.

Μεταφράζουμε: *«Οἱ δὲ μαθηταὶ ἔλεγαν μεταξύ τους: Μήπως τοῦ ἔφερε κανεὶς νὰ φάγῃ;»*.

Οἱ μαθηταὶ δὲν ἔλυσαν τὸ αἴνιγμα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' οὔτε κατάλαβαν, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ ἦταν αἴνιγμα. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς μίλησε στὴ Σαμαρείτιδα γιὰ *«ὕδωρ ζῶν»*, ἡ Σαμαρεῖτις νόμισε, ὅτι

ἐπρόκειτο γιὰ ὑλικὸ νερό. Ἔτσι καὶ τώρα, ποὺ ὁ Χριστὸς μίλησε στοὺς μαθητὰς γιὰ μυστικὸ φαγητό, οἱ μαθηταὶ νόμισαν, ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ὑλικὸ φαγητό. Ἁπλοϊκὴ ἡ Σαμαρεῖτις, δὲν μποροῦσε νὰ εἰσέλθῃ στὸ βάθος τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἁπλοϊκοὶ καὶ οἱ μαθηταί, ἐπίσης δὲν μποροῦσαν νὰ εἰσέλθουν στὰ βάθη τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ. Οἱ μαθηταὶ σὺν τῷ χρόνῳ εἰσέρχονταν στὸ βάθος τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Καὶ περισσότερο εἰσῆλθαν, ὅταν ἦλθε καὶ εἰσῆλθε σ' αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Τότε οἱ ἁλιεῖς, ποὺ μὲ τὰ δίχτυα τους κατελάμβαναν τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατέλαβαν τὰ βάθη τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Τότε οἱ ἀγράμματοι καὶ ἀστοιχείωτοι ἔγιναν σοφοὶ καὶ ξεπέρασαν σὲ σοφία ὅλους τοὺς σοφοὺς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

Ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ δὲν κατάλαβαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε πνευματικὸ φαγητό, ἀλλὰ νόμισαν, ὅτι μιλοῦσε γιὰ ὑλικὸ φαγητό, ἀπορώντας ἔλεγαν μεταξύ τους: Μήπως τοῦ ἔφερε κἄποιος νὰ φάγῃ; Ὅπως φαίνεται, στὴν πόλι εἶχαν μεταβῆ ὅλοι οἱ μαθηταί, μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ δὲν εἶχε μείνει κανείς. Διότι, ἂν εἶχε μείνει κἄποιος, οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ ἐξέφραζαν ἀπορία μεταξύ τους, ἀλλὰ θὰ ρωτοῦσαν ἐκεῖνον, γιὰ νὰ μάθουν ἂν κἄποιος ἔφερε στὸν Ἰησοῦ φαγητό.

Ἀλλ' ἂν δὲν εἶχε μείνει κανεὶς μαζὶ μὲ τὸ Χριστό, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς ὁ Ἰωάννης γνώρισε καὶ κατέγραψε στὸ Εὐαγγέλιό του τὸ διάλογο τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴ Σαμαρείτιδα; Γιὰ τοὺς πιστοὺς ἡ ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα δὲν εἶνε δύσκολη. Πῶς ὁ Μωυσῆς γνώρισε καὶ κατέγραψε στὴ βίβλο τῆς Γενέσεως τὰ σχετικὰ μὲ τὴ δημιουργία; Θεοπνεύστως. Ἔτσι καὶ ὁ Ἰωάννης θεοπνεύστως γνώρισε τὸν περίφημο διάλογο, ἢ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἀνέφερε στὸν Ἰωάννη τὸ διάλογο. Θεοπνεύστως ὁ Παῦλος γνώρισε τὴ διδασκαλία καὶ τὴ δρᾶσι τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ διατελέσῃ οὔτε μία ἡμέρα μαθητής του. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τρία καὶ μισὸ ἔτη ἦταν μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, πολλὰ ἀπὸ τὰ λόγια του λησμόνησαν, καὶ τὰ ὑπενθύμισε σ' αὐτούς, ὅταν ἦλθεν, ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας.

Γεννᾶται ὅμως καὶ ἄλλο ἐρώτημα: Γιατί οἱ μαθηταὶ ἐξέφραζαν ἀπορία μεταξύ τους καὶ δὲν ρώτησαν τὸν ἴδιο τὸ Χριστό, γιὰ νὰ πληροφορηθοῦν, ἂν κανεὶς τοῦ ἔφερε φαγητό; Ἡ ἀπάντησι εἶνε, ὅτι τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ ἦταν τόσο σοβαρὸ καὶ ἐπιβλητικό, ὥστε κρατοῦσε τοὺς μαθητὰς σὲ ἀπόστασι, δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ

ἔλθουν σὲ πλήρη καὶ ἀνάρμοστη οἰκειότητα μαζί του. Πάντοτε οἱ μαθηταὶ αἰσθάνονταν συστολὴ καὶ εὐλάβεια μπροστὰ στὴν ὑπερκόσμια μορφὴ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ πολλὲς φορὲς δίσταζαν ἢ ἀπέφευγαν νὰ ὑποβάλλουν ἐρωτήματα στὸν Κύριο. Ὅπως δὲ τώρα δὲν τὸν ρώτησαν, μήπως τοῦ ἔφερε κανεὶς φαγητό, ἔτσι καὶ πρὸ ὀλίγου δὲν τὸν ρώτησαν, γιατί συνωμιλοῦσε μὲ γυναῖκα. Οἱ προπετεῖς καὶ αὐθάδεις εἶνε πολὺ εὔκολοι στὸ νὰ ὑποβάλλουν ἐρωτήματα στοὺς ἀνωτέρους των, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐγωιστική, φιλοπερίεργη καὶ κριτικὴ πολλὲς φορὲς διάθεσι, ἐνῷ οἱ ταπεινοὶ καὶ σεμνοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους των διστάζουν νὰ ρωτοῦν, καί, ὅταν ρωτοῦν, ρωτοῦν μὲ ταπείνωσι, καὶ γιὰ πράγματα σοβαρὰ καὶ ἀναγκαῖα.

Στίχ. 34: ***«Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον»***.

Μεταφράζουμε: «*Δικό μου φαγητὸ εἶνε νὰ κάνω τὸ θέλημα ἐκείνου, ποὺ μὲ ἔστειλε, καὶ νὰ τελειώσω τὸ ἔργο του*».

Ὁ Χριστὸς λύει τὸ αἴνιγμά του γιὰ τὴ μυστικὴ τροφή του, ἀφοῦ οἱ μαθηταί του οὔτε ἔλυσαν τὸ αἴνιγμα, ἀλλ' οὔτε κατάλαβαν, ὅτι ὁ λόγος του ἦταν αἴνιγμα. Φαγητὸ γιὰ τὸ Χριστό, συμφώνως πρὸς τὸ λόγο του, ἦταν νὰ ἐκτελῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός του, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε στὸν κόσμο, καὶ νὰ φέρῃ σὲ πέρας τὸ ἔργο, ποὺ ἐκεῖνος τοῦ ἀνέθεσε. Ὅ,τι γιὰ μᾶς εἶνε τὸ φαγητό, γιὰ τὸ Χριστὸ ἦταν ἡ ἐκτέλεσι τῆς ἀποστολῆς του, ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν. Ὅπως ἐμεῖς πεινᾶμε γιὰ φαγητό, ἔτσι ὁ Χριστὸς πεινοῦσε γιὰ τὴ σωτηρία μας. Καὶ ὅπως ἐμεῖς εὐχαριστούμεθα, ὅταν τρῶμε ἕνα ἐκλεκτὸ φαγητό, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς αἰσθανόταν εὐχαρίστησι, ὅταν κέρδιζε μιὰ ψυχή. Τί λέμε; Ὅταν ὁ Χριστὸς κέρδιζε μιὰ ψυχή, αἰσθανόταν εὐχαρίστησι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ δική μας εὐχαρίστησι, ὅταν ἀπολαμβάνωμε ἕνα ἐκλεκτὸ φαγητό. Δὲν μποροῦμε νὰ φαντασθοῦμε τὴ χαρὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ σωτηρία τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τὴν προβλεπομένη σωτηρία τῶν Σαμαρειτῶν, τοὺς ὁποίους ἡ Σαμαρεῖτις ξεσήκωσε καὶ ἔφερε πρὸς αὐτόν. Αὐτὴ ἡ χαρὰ ἔκανε τὸ Χριστὸ νὰ λησμονήσῃ τὸ ὑλικὸ φαγητό. Αὐτὴ ἡ χαρὰ ἐξουδετέρωσε τὸ φυσικὸ αἴσθημα τῆς πείνας. Αὐτὴ ἡ χαρὰ χόρτασε τὸ Χριστὸ καὶ δὲν ἤθελε νὰ φάγῃ ὑλικὴ τροφή.

Πολλοὶ σπουδαῖοι λόγοι ἔχουν λεχθῆ γιὰ τὸ καθῆκον. Ἀλλὰ τὸν ὡραιότερο γιὰ τὸ καθῆκον λόγο εἶπεν ὁ Χριστός. Ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει καθήκοντα, ἀλλὰ δικαιώματα. Ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστός, γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ, ἀνέλαβε καθήκοντα ἤ, περιληπτικῶς, καθῆκον. Κανεὶς δὲ ἄνθρωπος δὲν αἰσθάνθηκε τόσο πολὺ τὴν ἐπιταγὴ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκον, ὅσον ὁ Θεάνθρωπος. Καὶ κανεὶς δὲν ἐξετέλεσε τὸ καθῆκον μὲ τόση ἐπιμέλεια, χαρά, σταθερότητα καὶ ἐπιμονή, μὲ ὅση αὐτός. Βρισκόταν ἀκόμη στὴν ἀρχὴ τῆς δημοσίας δράσεώς του καὶ σκεπτόταν τὸ τέλος, νὰ φέρῃ σὲ πέρας τὴν ἀποστολή του καὶ νὰ εἰπῇ τὸ *«τετέλεσται»* (ιθ' 30). Ὁ Χριστὸς τελείωσε τὸ ἔργο, καὶ ἐξετέλεσε τὸ καθῆκον τελείως, ἔκανε ὅ,τι ἔπρεπε σὲ πλήρη καὶ τέλειο βαθμό. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς αἰσθανόταν καὶ ἔκανε τὸ καθῆκον ὅσο κανεὶς ἄλλος, γι' αὐτὸ γιὰ τὸ καθῆκον εἶπε καὶ τὸν ὡραιότερο λόγο: ***«Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον»***. Δικό μου φαγητὸ εἶνε νὰ κάνω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τελειώσω τὸ ἔργο του. Ὑπάρχει πραγματικῶς ὡραιότερος ἀπ' αὐτὸ τὸ λόγο γιὰ τὸ καθῆκον;

Στίχ. 35: ***«Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; Ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη»***.

Μεταφράζουμε: *«Ἐσεῖς δὲν λέγετε, ὅτι τέσσαρες μῆνες ὑπολείπονται ἀκόμη καὶ ὁ θερισμὸς φθάνει; Ἰδοὺ λέγω σ' ἐσᾶς, σηκώσετε τὰ μάτια σας καὶ κοιτάξετε τὰ χωράφια, ὅτι ἤδη εἶνε λευκὰ γιὰ θερισμό»*.

Οἱ μαθηταὶ παρακαλοῦσαν τὸν Ἰησοῦ νὰ φάγῃ, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὅτι δικό του φαγητὸ εἶνε ἡ ἐκτέλεσι τοῦ καθήκοντος. Οἱ μαθηταὶ θεώρησαν τὴν ὥρα ἐκείνη ὡς ὥρα φαγητοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὸ Χριστὸ ἡ ὥρα ἐκείνη εἶχε ἀνώτερη σημασία, ἦταν ὥρα πνευματικοῦ θερισμοῦ. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς μαθητάς του ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Σεῖς δὲν λέγετε, "Τέσσαρες μῆνες ἀκόμη, καὶ ὁ θερισμὸς φθάνει"»;* Κατὰ μία γνώμη ὁ Ἰησοῦς ἀνέφερε αὐτὸ τὸ λόγο ἐν σχέσει πρὸς τοὺς σπαρμένους ἀγροὺς τῆς Συχέμ, ποὺ ἐκτείνονταν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ τὴν ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποία βρέθηκε στὴν περιοχὴ αὐτή. Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ βρέθηκε στὴν περιοχὴ τῆς Συχὲμ κατὰ τὸ χειμῶνα, ὁπότε μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ θερισμοῦ ὑπολείπονταν τέσσαρες μῆνες. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη, ὅτι ὁ Χριστὸς πῆρε ἀφορ-

μὴ ἀπὸ τὰ σπαρμένα χωράφια τῆς Συχὲμ καὶ τὴν ἐποχή, ποὺ βρέθηκε ἐκεῖ, γιὰ ν' ἀναφέρῃ τὸ λόγο, *«Τέσσαρες ἀκόμη μῆνες, καὶ ὁ θερισμὸς φθάνει»*, δὲν φαίνεται σὲ μᾶς ὀρθή. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέφερε ἁπλῶς αὐτὸ τὸ λόγο, ἀλλὰ πρόταξε αὐτοῦ τὴ φράσι, **«Οὐχ ὑμεῖς λέγετε;»**, *«Ἐσεῖς δὲν λέγετε;»*. Αὐτὴ ἡ φράσι προϋποθέτει, ὅτι βλέποντας οἱ μαθηταὶ τὰ σπαρμένα χωράφια καὶ ἀποβλέποντας στὸ θερισμὸ εἶπαν, ὅτι μετὰ τέσσαρες μῆνες φθάνει ὁ θερισμός. Ἀλλὰ δὲν ἀναφέρεται, ὅτι οἱ μαθηταὶ εἶπαν τέτοιο λόγο.

Κατ' ἄλλη γνώμη ὁ λόγος, *«Τέσσαρες ἀκόμη μῆνες, καὶ ὁ θερισμὸς φθάνει»*, εἶνε παροιμία, ποὺ ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ γνώριζαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὴ ἡ γνώμη φαίνεται σὲ μᾶς ὀρθή. Καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ αὐτῆς τῆς γνώμης ὁ ἐνεστὼς **«λέγετε»**. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, «Οὐχ ὑμεῖς εἴπατε;», ἀλλ' εἶπε, **«Οὐχ ὑμεῖς λέγετε;»**. Δὲν συνηθίζετε δηλαδὴ νὰ λέγετε τὴν κοινὴ αὐτὴ παροιμία γιὰ τὰ σπαρμένα χωράφια καὶ τὸ θερισμό; Οἱ ἄνθρωποι, σπέρνοντας μὲ ἐλπίδα καὶ βλέποντας τοὺς σπόρους νὰ φυτρώνουν καὶ τὰ χωράφια νὰ πρασινίζουν, ἔλεγαν: **«Ἔτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται»**. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν: Ὑπομονή! Ὁ μισὸς περίπου χρόνος ἀπὸ τὴ σπορὰ μέχρι τὸ θερισμὸ πέρασε. Τέσσαρες ἀκόμη μῆνες ὑπολείπονται, καὶ ὁ θερισμὸς φθάνει. Τὸ νόημα δηλαδὴ τῆς παροιμίας εἶνε, ὅτι ὁ χρόνος γιὰ τὸ θερισμὸ δὲν εἶνε μακρός, συντομεύτηκε.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Χριστός, καίτοι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ Ἰουδαῖος, δὲν συνέταξε τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς ἄλλους, δὲν μίλησε σὲ πρῶτο πληθυντικὸ πρόσωπο, ἀλλὰ σὲ δεύτερο, δὲν εἶπε, «Οὐχ ἡμεῖς λέγομεν;», ἀλλ' εἶπε, **«Οὐχ ὑμεῖς λέγετε;»**, *«Ἐσεῖς δὲν λέγετε;»*. Ὁ Χριστὸς διέκρινε τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ποὺ ἔλεγαν τὸ λόγο γιὰ τὸ πλησίασμα τοῦ θερισμοῦ, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι αὐτὸς δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός.

Ἀπὸ τὸν ὑλικὸ θερισμὸ ὁ Χριστὸς ἀνάγεται καὶ ἀνάγει τοὺς μαθητάς του στὸν πνευματικὸ θερισμό. Εἶνε ὡραῖο καὶ συγκινητικὸ τὸ θέαμα τῶν ἀγρῶν, ὅταν πλέον τὰ στάχυα εἶνε ὥριμα καὶ λευκά, ἕτοιμα νὰ τὰ θερίσῃ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ κάνῃ γλυκὸ ψωμί. Τότε οἱ ἐκτεταμένοι ἀγροὶ φαίνονται σὰν λευκὴ θάλασσα, ποὺ μὲ τὴν πνοὴ τῶν ἀνέμων κυματίζει. Χάρμα τῶν ὀφθαλμῶν τὸ θέαμα *«τῶν λευκῶν χωρῶν», τῶν λευκῶν χωραφιῶν*. Ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ πνευματικὰ χωράφια, ποὺ εἶνε λευκά, διότι δέχτηκαν πνευματικὸ σπόρο, ποὺ βλάστησε, ὡρίμασε καὶ εἶνε ἕτοιμος γιὰ θερισμό.

Πνευματικὰ χωράφια εἶνε οἱ ψυχές. Τέτοια χωράφια, λευκὰ καὶ ἕτοιμα γιὰ θερισμό, ἔβλεπεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιόν του, καὶ προέτρεψε τοὺς μαθητάς του νὰ σηκώσουν τοὺς ὀφθαλμούς των, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ ἐκεῖνοι. ***«Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη»***. Συμφώνως πρὸς τὴν παροιμία, ὁ ὑλικὸς θερισμὸς ἔφθανε μετὰ τέσσαρες μῆνες. Ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ὁ πνευματικὸς θερισμὸς ἤδη ἔφθασε. Ὅταν ἡ σπορὰ γίνεται σὲ ὑλικὸ χωράφι, ὁ θερισμὸς γίνεται ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα. Ὅταν δὲ ἡ σπορὰ γίνεται σὲ πνευματικὸ χωράφι, ὁ θερισμὸς εἶνε δυνατὸ νὰ βραδύνῃ, ἀλλ' εἶνε δυνατὸ νὰ γίνῃ καὶ αὐθημερόν, ὅπως συνέβη στὴν περίπτωσι τῆς Σαμαρείτιδος καὶ πολλῶν Σαμαρειτῶν.

«Αἱ λευκαὶ χῶραι», τὰ πνευματικὰ χωράφια, ποὺ ὁ Χριστὸς ἔβλεπεν ἕτοιμα γιὰ θερισμό, ἦταν πρῶτα τὸ πλῆθος τῶν Σαμαρειτῶν, ποὺ ξεσήκωσε ἡ Σαμαρεῖτις καὶ ἔρχονταν πρὸς αὐτόν, ἔπειτα δὲ καὶ ὅλες οἱ καλοπροαίρετες ψυχές, ποὺ ἦταν προδιατεθειμένες, ἕτοιμες νὰ πιστεύσουν στὸ Χριστὸ καὶ στὸ Εὐαγγέλιό του, καὶ σὰν ἄλλοι καρποὶ νὰ συγκομισθοῦν καὶ νὰ εἰσέλθουν στὴν πνευματικὴ ἀποθήκη, τὴ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ.

●

Στίχ. 36-37: ***«Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων»***.

Μεταφράζουμε: «*Καὶ ὁ θεριστὴς λαμβάνει μισθὸ καὶ συνάζει καρπὸ γιὰ ζωὴ αἰώνια, ὥστε καὶ ὁ σπορεὺς καὶ ὁ θεριστὴς νὰ χαίρουν μαζί. Ἐδῶ δὲ ἐφαρμόζεται ἡ ἀληθινὴ παροιμία, ὅτι ἄλλος εἶνε ὁ σπορεὺς καὶ ἄλλος ὁ θεριστής*».

Ὑπῆρχεν ἡ παροιμία, ὅτι ἄλλος σπείρει καὶ ἄλλος θερίζει. Αὐτὴ δὲ ἡ παροιμία ἦταν μὲ κακή, μὲ δυσάρεστη σημασία. Σήμαινε, ὅτι σπείρει κάποιος, καί, εἴτε γιὰ τιμωρία του ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν του, εἴτε ἀπὸ ἀδικία, θερίζει καὶ καρπώνεται τοὺς κόπους του ἄλλος. Ὁ Ἰὼβ λέγει: «*Ἐὰν τὸ πόδι μου ἐξετράπη ἀπὸ τὴν ὁδό, καὶ ἐὰν ἡ καρδία μου ἀκολούθησε στὸν ὀφθαλμό, καὶ ἐὰν μὲ τὰ χέρια μου ἤγγισα δῶρα* (δωροδοκήθηκα δηλαδή), *τότε νὰ σπείρω καὶ ἄλλος νὰ φάγῃ*» (λα' 7-8. Βλέπε καὶ Δευτ. κη' 30 καὶ Μιχ. στ' 15). Πολλὲς φορὲς λόγῳ πολέμων ἄλλοι ἔσπειραν, καὶ ἄλλοι θέρισαν καὶ καρπώθηκαν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς· ἔσπειραν οἱ κάτοικοι χώ-

ρας, καὶ θέρισαν καὶ καρπώθηκαν οἱ ἐχθροὶ καὶ κατακτηταί. Πρόσφατο παράδειγμα ὅ,τι συνέβη στὴ μαρτυρικὴ μεγαλόνησο Κύπρο. Ἔσπειραν οἱ Κύπριοι ἀδελφοί μας, καὶ θέρισαν οἱ εἰσβολεῖς καὶ κατακτηταὶ Τοῦρκοι.

Ἀλλὰ τὴν παροιμία, ὅτι ἄλλος σπείρει καὶ ἄλλος θερίζει, ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρει στοὺς μαθητάς του μὲ καλὴ σημασία. Ὅταν ἡ παροιμία ἐφαρμόζεται μὲ κακὴ σημασία, τότε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σπείρει, λυπεῖται, διότι δὲν καρπώνεται τοὺς κόπους του, ἐνῷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θερίζει, χαίρει, διότι καρπώνεται ξένους κόπους. Ὅταν ὅμως ἡ παροιμία ἐφαρμόζεται μὲ καλὴ σημασία, τότε ἐκεῖνος, ποὺ σπείρει, καὶ ἐκεῖνος, ποὺ θερίζει, χαίρουν μαζί. Στὸν πνευματικὸ θερισμὸ χαίρουν ὅλοι, καὶ σπορεῖς καὶ θερισταί. Στὸν ἐξεταζόμενο λόγο τοῦ Χριστοῦ σπορεὺς ἐννοεῖται ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ κάθε προφήτης, θεριστὴς δὲ ἐννοεῖται ὁ κάθε ἀπόστολος. Οἱ προφῆτες καὶ ὁ Χριστὸς ἔσπειραν στὶς ψυχὲς τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀπόστολοι θέρισαν. Οἱ προφῆτες καὶ ὁ Χριστὸς προετοίμασαν τὶς ψυχὲς γιὰ νὰ προσέλθουν στὴ χριστιανικὴ πίστι, καὶ οἱ ἀπόστολοι τὶς ἔφεραν στὴ χριστιανικὴ πίστι, τὶς ἔβαλαν μέσα στὴν Ἐκκλησία, τὴ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ.

«Ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει», λέγει ὁ Χριστός. Στὸν ὑλικὸ θερισμὸ συμβαίνουν καὶ ἀδικίες εἰς βάρος τῶν θεριστῶν. Πλεονέκτες, σκληροὶ καὶ ἀπαίσιοι ἐργοδότες βάζουν ἐργάτες νὰ θερίσουν τὰ χωράφια τους καὶ δὲν τοὺς πληρώνουν γιὰ τὴν ἐργασία τους. Σὲ ἀδίκους πλουσίους μὲ κραυγαλέες ἀδικίες ἀπευθυνόμενος ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος γράφει: *«Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαὼθ εἰσεληλύθασι»* (ε' 4). *Νά, ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν, ποὺ θέρισαν τὰ χωράφια σας, καὶ σεῖς τὸν στερήσατε ἀπ' αὐτούς, κράζει, καὶ οἱ κραυγὲς τῶν θεριστῶν ἔχουν φθάσει μέσα στὰ αὐτιὰ τοῦ Κυρίου τῶν Δυνάμεων.* Ἄδικοι ἐργοδότες ἀρνοῦνται νὰ δώσουν σὲ ἐργάτες τὸ μισθό τους. Ἀλλ' ὁ Χριστός, ὁ κύριος τοῦ θερισμοῦ, ἀμείβει τοὺς θεριστάς, ποὺ θερίζουν στὸν πνευματικὸ ἀγρό του. Ὡς Θεὸς βεβαίως ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει καθήκοντα ἀπέναντί μας, δὲν μᾶς ὀφείλει τίποτε, δὲν εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ μᾶς δίνῃ τίποτε. Ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας του λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὸν κόπο μας καὶ τὸν ἀγῶνα μας καὶ μᾶς δίνει μισθό, πολὺ

μεγάλο μισθό. Τόσο μεγάλο μισθό, ὅσο δίνει ὁ Χριστός, κανείς ποτὲ ἐργοδότης δὲν δίνει, οὔτε μπορεῖ νὰ δώσῃ.

Καὶ ποῖος εἶνε ὁ μισθός, τὸν ὁποῖο δίνει ὁ Χριστὸς στοὺς θεριστάς, τοὺς ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου του, ποὺ παίρνουν ψυχὲς καὶ τὶς βάζουν στὴ Βασιλεία του; Εἶνε ἡ χαρά, ἡ πνευματικὴ ἱκανοποίησι, ἡ εὐτυχία καὶ κάθε εὐλογία, ποὺ ἔχουν στὴ ζωὴ αὐτή, καὶ σὲ ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο βαθμὸ θὰ ἔχουν στὴ μέλλουσα ζωή. Ὅταν ὁ Πέτρος εἶπε στὸ Χριστό, *«Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι»*, ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς καὶ πατέρα καὶ μητέρα καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον»* (Μάρκ. ι' 28-30). Οἱ ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὴ σωτηρία ψυχῶν καὶ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ, καὶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ἀμείβονται γιὰ τὶς θυσίες τους ἑκατονταπλασίως, καὶ στὸν ἄλλο κόσμο ἀμείβονται μὲ αἰώνια ζωή, ἡ ὁποία σημαίνει ἀπερίγραπτη, ἀφάνταστη καὶ ἀτελεύτητη χαρὰ καὶ δόξα. Ὄχι δὲ μόνο τοὺς ἀποστόλους καὶ ἱεραποστόλους, ἀλλὰ καὶ κάθε ἐργάτη τοῦ καλοῦ ὁ Χριστὸς ἀμείβει πλουσιοπαρόχως.

Γιὰ τὸ θεριστὴ τοῦ πνευματικοῦ ἀγροῦ, ἀφοῦ ὁ Κύριος εἶπε, ὅτι ***«μισθὸν λαμβάνει»***, κατόπιν εἶπε, ***«καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον»***. Ἡ τελευταία αὐτὴ φράσι δὲν σημαίνει, νομίζουμε, ὅτι ὁ πνευματικὸς θεριστὴς εἰσάγει ψυχὲς στὴν αἰώνια ζωή, ὅπως ὁ ὑλικὸς θεριστὴς εἰσάγει καρπὸ στὴν ἀποθήκη. Βεβαίως ὁ πνευματικὸς θεριστὴς εἰσάγει ψυχὲς στὴν αἰώνια ζωή, ὁ ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου δηλαδὴ μὲ τὸ κήρυγμά του εἰσάγει ψυχὲς στὴ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἐδῶ, νομίζουμε, μὲ τὴν ἐν λόγῳ φράσι ὁ Κύριος θέλει νὰ εἰπῇ ἄλλο. Τὸ ***«συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον»*** σημαίνει, *«συνάγει καρπὸ γιὰ ζωὴ αἰώνια, γιὰ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ ζῇ αἰωνίως»*, ὅπως *«ἡ βρῶσις ἡ μένουσα εἰς ζωὴν αἰώνιον»* (στ' 27) σημαίνει, *«ἡ τροφή, ποὺ μένει γιὰ ζωὴ αἰώνια, γιὰ νὰ δίνῃ ζωὴ αἰώνια»*, καὶ *«πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον»* (δ' 14) σημαίνει, *«πηγὴ ὕδατος, ποὺ ἀναβλύζει γιὰ ζωὴ αἰώνια, γιὰ νὰ δίνῃ ζωὴ αἰώνια»*. Συνεπῶς ἡ φράσι, ***«συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον»***, εἶνε παράλληλη καὶ συνώνυμη τῆς φράσεως, ***«μισθὸν λαμβάνει»***, συμφώνως πρὸς τὴν ἑβραϊκὴ συνήθεια τῆς χρησιμο-

ποιήσεως συνωνύμων γιὰ ἔμφασι, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἐπεξήγησι μιᾶς λέξεως ἢ φράσεως μὲ ἄλλη λέξι ἢ φράσι. Ὁ μισθὸς δηλαδή, τὸν ὁποῖον ὁ πνευματικὸς θεριστὴς λαμβάνει, μὲ ἄλλες λέξεις εἶνε ὁ καρπός, ποὺ δίνει ζωὴ αἰώνια. Κάθε δὲ ὑλικὸς καρπὸς καὶ μισθὸς εἶνε λίγος, διότι ἔχει πρόσκαιρη σημασία. Ὁ πνευματικὸς καρπὸς καὶ μισθὸς εἶνε πολύς, ἀφαντάστως πολύς, διότι ἔχει αἰώνια σημασία.

Στὴ φυσικὴ σφαῖρα, ὅταν ὁ σπορεὺς δὲν εἶνε συγχρόνως καὶ θεριστής, ἀλλ' ὁ μὲν σπορεὺς εἶνε ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀγροῦ, ὁ δὲ θεριστὴς εἶνε ἁπλῶς ἐργάτης, γιὰ τὸ θεριζόμενο καρπὸ χαίρει μόνον ὁ σπορεύς, διότι ὁ καρπὸς εἶνε δικός του, δὲν χαίρει καὶ ὁ θεριστής, ἀφοῦ ὁ καρπὸς δὲν εἶνε δικός του. Στὴν πνευματικὴ ὅμως σφαῖρα χαίρει καὶ ὁ σπορεὺς καὶ ὁ θεριστής, διότι καὶ ὁ θεριστὴς μετέχει τοῦ καρποῦ, ἀφοῦ κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ***«συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον»***, συνάζει καρπὸ γιὰ ζωὴ αἰώνια, γιὰ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ ζῇ αἰωνίως. Ἡ πνευματικὴ καρποφορία καὶ ὁ πνευματικὸς θερισμὸς ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα, ***«ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων»***, νὰ χαίρουν μαζὶ σπορεὺς καὶ θεριστής.

Χαίρει ὁ Χριστός, ὁ μεγάλος σπορεύς, γιὰ τὴν πνευματικὴ καρποφορία καὶ συγκομιδή. Χαίρουν οἱ προφῆτες, οἱ μικρότεροι σπορεῖς. Χαίρουν καὶ οἱ ἀπόστολοι, οἱ θερισταί. Χαίρει καὶ κάθε ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ μὲ τὸ δρέπανο τοῦ θείου λόγου θέρισε ἐκλεκτὲς ψυχὲς καὶ τὶς ἔβαλε στὴν αἰώνια ἀποθήκη, τὴ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. Χαίρουν ὅλοι, ὅσοι καλλιεργοῦν καὶ καρποφοροῦν στὸν πνευματικὸ ἀγρό. Χαίρουν στὴν παροῦσα ζωή, καὶ ἀσυγκρίτως περισσότερο χαίρουν στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα.

Ἂς ζηλεύσῃ καὶ ἂς ἐπιδιώξῃ κάθε χριστιανὸς τὴ μεγάλη χαρὰ τῆς πνευματικῆς σπορᾶς καὶ συγκομιδῆς. Ὁ πνευματικὸς ἀγρὸς εἶνε ἀπέραντος. Καθένας δύναται νὰ σπείρῃ καὶ νὰ θερίσῃ. Καθένας δύναται νὰ γίνῃ μικρὸς κήρυκας τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, νὰ σπείρῃ τὸν οὐράνιο σπόρο σὲ ψυχές, νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ Χριστὸ στὶς καρδιές, καὶ ἡ προσπάθειά του δὲν θ' ἀποβῇ ματαία. Θὰ πέσῃ σπόρος καὶ σὲ ἀγαθὴ γῆ καὶ θὰ καρποφορήσῃ. Θὰ εὑρεθοῦν καλοπροαίρετες ψυχές, ποὺ θὰ βοηθηθοῦν ἀπὸ τὴν προσπάθεια καὶ θὰ ἑλκυσθοῦν στὴ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 38: ***«Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε».***

Μεταφράζουμε: *Ἐγὼ σᾶς ἀπέστειλα νὰ θερίζετε ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὁποῖο σεῖς δὲν κοπιάσατε. Ἄλλοι κοπίασαν, καὶ σεῖς δρέπετε τὸν καρπὸ τοῦ κόπου τους.*

«Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν». Κατὰ τὸ Ἑβρ. γ' 1 ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε *«ὁ ἀπόστολος τῆς ὁμολογίας ἡμῶν»*, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀπόστολος ἢ ἀπεσταλμένος. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶνε μόνον ἀπόστολος· εἶνε καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει τοὺς ἀποστόλους. Κατ' ἄλλα χωρία τοὺς ἀποστόλους ἀποστέλλει ὁ Θεός, καὶ κατ' ἄλλα, ὅπως τὸ παρόν, ἀποστέλλει ὁ Χριστός, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς σαρκωμένος. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, γι' αὐτὸ ὁμιλεῖ ἐξουσιαστικῶς, λέγοντας στοὺς ἀποστόλους, ***«Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν»***. Γι' αὐτὸ ἐπίσης στὸ Ματθ. θ' 38, Λουκ. ι' 2 παρουσιάζεται ὡς *«ὁ κύριος τοῦ θερισμοῦ»*. *«Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς»*, λέγει, *«οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ»*. *Ὁ θερισμὸς εἶνε πολύς, ἀλλ' οἱ ἐργάτες ὀλίγοι. Παρακαλέσετε λοιπὸν τὸν κύριο τοῦ θερισμοῦ νὰ στείλῃ ἐργάτες γιὰ τὸ θερισμό.*

Ὅταν ὁ Χριστὸς λέγῃ στοὺς ἀποστόλους, ***«ἄλλοι κεκοπιάκασι καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε»***, μὲ τὴ λέξι ***«ἄλλοι»*** ποῖοι ἐννοοῦνται; Ἐννοοῦνται οἱ προφῆτες, ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ ὑπόλοιποι προφῆτες μέχρι τὸν πρόδρομο Ἰωάννη. Ἰδιαιτέρως δὲ ἐννοεῖται ὁ Χριστός. Οἱ προφῆτες καὶ ὁ Χριστὸς κοπίασαν νὰ προετοιμάσουν τὶς ψυχές, γιὰ νὰ τὶς ἑλκύσουν κατόπιν μὲ εὐκολία οἱ ἀπόστολοι στὴν Πίστι. Οἱ προφῆτες καὶ ὁ Χριστὸς ἔκαναν τὸ δυσκολώτερο ἔργο, νὰ καθαρίσουν, νὰ ὀργώσουν καὶ νὰ σπείρουν τοὺς ἀγροὺς τῶν ψυχῶν, ἐνῷ οἱ ἀπόστολοι ἔκαναν τὸ εὐκολώτερο ἔργο, νὰ θερίσουν τὸν ὥριμο καὶ ἕτοιμο καρπό.

Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Δὲν ἔκαναν καὶ οἱ ἀπόστολοι δύσκολο ἔργο; Ἀσφαλῶς ἔκαναν. Ὡς πρὸς τοὺς προφῆτες οἱ ἀπόστολοι εἶνε θερισταί. Ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς διαδόχους των ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου εἶνε σπορεῖς. Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ***«ἄλλοι κεκοπιάκασι καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε»***, ἔχει ἐφαρμογὴ σὲ κάθε ἐποχή. Οἱ ἐργάτες τοῦ πνευματικοῦ ἀγροῦ κάθε ἐποχῆς ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν προγενεστέρων ἐργατῶν. Οἱ σπουδές, τὰ κηρύγματα, οἱ συγγραφὲς καὶ οἱ καλὲς ψυχικὲς προδιαθέσεις, ποὺ δημιούργησε τὸ ἔργο προηγουμένων, βοηθοῦν καὶ κάνουν εὐκολώτερο τὸ δικό μας ἔργο. Ἄς εὐγνωμο-

νοῦμε γι' αὐτὸ τοὺς προηγουμένους ἐργάτες τοῦ καλοῦ, καὶ ἂς εὐλογοῦμε τὸ Θεό, διότι σὲ κάθε ἐποχὴ ἀναδεικνύει ἐργάτες τοῦ καλοῦ, θεριστὰς ἔναντι τῶν προηγουμένων καὶ σπορεῖς ἔναντι τῶν ἑπομένων.

Ἡ πίστι καὶ ἡ ὁμολογία Σαμαρειτῶν

Στίχ. 39: ***«Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικός, μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα».***

Μεταφράζουμε: «*Ἀπὸ τὴν πόλι δὲ ἐκείνη πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτες πίστευσαν σ' αὐτὸν ἐξ αἰτίας τοῦ λόγου τῆς γυναίκας, ἡ ὁποία βεβαίωνε: Μοῦ εἶπε ὅλα ὅσα ἔκανα*».

Ἡ Σαμαρεῖτις πίστευσε στὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν ἀναμενόμενο Μεσσία, διότι διαπίστωσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴ δύναμι τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως. Ἡ δὲ πίστι στὴν καρδιὰ τῆς Σαμαρείτιδος ἄναψε ἱεραποστολικὴ φλόγα. Καὶ ἔσπευσεν ἡ Σαμαρεῖτις καὶ κήρυξε στὴν πόλι Συχὰρ τὸ θαῦμα τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως, ποὺ διαπίστωσε στὸν Ἰησοῦ. Φώναζε καὶ διαλαλοῦσε μέσα στὴν πόλι: «*Ἐλᾶτε νὰ ἰδῆτε ἄνθρωπο, ποὺ μοῦ εἶπε ὅλα ὅσα ἔκανα*» (στίχ. 29). Αὐτὴ ἡ ὁμολογία καὶ ἡ μαρτυρία ἦταν ταπεινωτικὴ γιὰ τὴ Σαμαρείτιδα. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγεν ἡ Σαμαρεῖτις: «Ἐλᾶτε νὰ ἰδῆτε ἄνθρωπο, ποὺ μοῦ εἶπε ὅλη τὴν ἄτακτη ζωή μου, ὅλα τὰ ἁμαρτήματά μου».

Καὶ ἐπειδὴ ἡ Σαμαρεῖτις χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς σωτηρίας τῶν συμπολιτῶν της, ταπείνωσε τὸν ἑαυτό της, γι' αὐτὸ οἱ συμπολῖτες της, μὲ τὴν ἐπίδρασι βεβαίως καὶ τῆς θείας χάριτος, πίστευσαν στὸ λόγο της. Καὶ ἐνῷ ἡ Σαμαρεῖτις τοὺς προέτρεπε νὰ πᾶνε πρὸς τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ τὸν δοῦν, γιὰ νὰ σχηματίσουν δική τους γνώμη γιὰ τὸ πρόσωπό του, ἐκεῖνοι πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν Μεσσία, προτοῦ ἀκόμη νὰ τὸν δοῦν. Στηρίχτηκαν στὴ βεβαίωσι τῆς Σαμαρείτιδος, «*Μοῦ εἶπε ὅλα ὅσα ἔκανα*». Ἦταν τόσο πειστικὴ ἡ Σαμαρεῖτις! Ἀλλ' ἦταν καὶ τόσο δεκτικοὶ πίστεως οἱ Σαμαρεῖτες! Βεβαίως ἡ πίστι τῶν Σαμαρειτῶν ἡ στηριγμένη στὴ βεβαίωσι τῆς Σαμαρείτιδος ἦταν γενικὴ καὶ ἀόριστη. Ἀλλ' ἦταν ἱκανὴ γιὰ νὰ τοὺς φέρῃ πρὸς τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ γίνῃ φωτεινότερη καὶ ἰσχυρότερη. Οἱ καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι πι-

στεύουν στὸ Χριστὸ καὶ προκόπτουν *«ἐκ πίστεως εἰς πίστιν»* (Ρωμ. α' 17), ἀπὸ μικρότερη πίστι σὲ μεγαλύτερη.

Συνήθως στὰ λόγια ἀσήμων καὶ ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων δὲν ἀποδίδουμε σπουδαία σημασία. Ὅταν μάλιστα τὰ ἄσημα καὶ ἁπλοϊκὰ πρόσωπα εἶνε στιγματισμένα ὡς ἁμαρτωλά, περιφρονοῦμε τὰ λόγια τους περισσότερο. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶνε ὀρθό. Εἶνε δὲ καὶ φαρισαϊκό. Ὁ Θεὸς πολλὲς φορὲς ὁμιλεῖ διὰ μέσου ἀσήμων, ἁπλοϊκῶν, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων, ὅπως μίλησε διὰ μέσου τῆς Σαμαρείτιδος. Διότι ὁ Θεὸς δὲν περιφρονεῖ κανένα, ἀλλὰ τιμᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μὲ τὴν ἀγάπη του θέλει νὰ συγκινῇ καὶ νὰ φιλοτιμῇ πρὸς σωτηρίαν κάθε ἄνθρωπο. Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἦταν ἐγγράμματοι καὶ ἐπίσημοι, νομίζονταν δὲ καὶ εὐσεβεῖς. Τοὺς τίμησε ὁ Χριστός, ποὺ τιμᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τοὺς τίμησε μάλιστα μὲ πολλὴ διδασκαλία καὶ μὲ ἀναρίθμητα θαύματα. Ἀλλ' αὐτοί, ὄχι μόνο δὲν πίστευσαν, ἀλλὰ καὶ σταύρωσαν τὸ Χριστό. Ἀντιθέτως ἡ ἄσημη, ἡ ἁπλοϊκὴ καὶ ἡ ἁμαρτωλὴ Σαμαρεῖτις μὲ ἕνα διάλογο καὶ μὲ ἕνα θαῦμα ὑπερφυσικῆς γνώσεως πίστευσε στὸ Χριστό, καὶ μὲ τὸ λόγο της ἔκανε νὰ πιστεύσουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ἄλλωστε στὴν Ἐκκλησία, τὴν κοινωνία τῶν πιστῶν, οἱ πολλοὶ εἶνε ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι, ἐνῷ οἱ σπουδαῖοι κατὰ κόσμον εἶνε ὀλίγοι. Στὸ συγκινητικώτερο ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, ποὺ διαβάζεται τὴ Μεγάλη Παρασκευή, ἀκούουμε τὸν ἀπόστολο ὑπὸ τὸ κράτος σφοδροτάτης συγκινήσεως νὰ λέγῃ στοὺς πιστούς: *«Βλέπετε τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ»* (Α' Κορ. α' 26-28). *Κοιτάξετε, ἀδελφοί, ποῖοι εἶσθε σεῖς, ποὺ κάλεσε ὁ Θεός. Δὲν ὑπάρχουν μεταξύ σας πολλοὶ σοφοὶ κατὰ κόσμον, οὔτε πολλοὶ ἰσχυροί, οὔτε πολλοὶ ἀριστοκράτες. Ἀλλ' αὐτούς, ποὺ ὁ κόσμος θεωρεῖ μωρούς, διάλεξε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, καὶ τοὺς ἀδυνάτους κατὰ κόσμον διάλεξε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ καταισχύνῃ τοὺς ἰσχυρούς, καὶ τοὺς ταπεινοὺς κατὰ κόσμον καὶ τοὺς καταφρονημένους διάλεξε ὁ Θεός, καὶ αὐτούς, ποὺ θεωροῦνται ἀνύπαρκτοι, γιὰ νὰ καταργήσῃ τοὺς ὑπαρκτοὺς καὶ σπουδαίους.*

Ἄλλα τὰ κριτήρια τοῦ κόσμου καὶ ἄλλα τὰ κριτήρια τοῦ Θεοῦ. Συμφώνως πρὸς τὰ κριτήρια τοῦ κόσμου σπουδαῖοι καὶ ἐπίσημοι εἶνε οἱ διανοούμενοι, οἱ πολιτικοί, οἱ πλούσιοι, οἱ ἀριστοκράτες. Συμφώνως πρὸς τὰ κριτήρια τοῦ Θεοῦ σπουδαῖοι καὶ ἐπίσημοι εἶνε οἱ καλοπροαίρετοι καὶ πιστοὶ ἄνθρωποι, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ εἶνε ἀγράμματοι, ἀνίσχυροι, πτωχοί, ταπεινοὶ καὶ καταφρονημένοι ἀπὸ τὸν κόσμο. Ἡ ἁπλοϊκὴ Σαμαρεῖτις, αὐτὴ ἀποδείχθηκε πραγματικῶς σοφή, διότι σὲ μία ὥρα κατάλαβε ὅ,τι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δὲν κατάλαβαν σὲ τρία ἔτη διδασκαλίας καὶ θαυματουργιῶν τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἁπλοϊκὴ Σαμαρεῖτις, αὐτὴ ἀποδείχθηκε πραγματικῶς ἰσχυρή, διότι εἶχε τὴ δύναμι νὰ πιστεύσῃ στὴν ἀλήθεια, νὰ ἐγκολπωθῇ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ ὁδηγήσῃ πολλοὺς στὴν ἀλήθεια, πολλοὺς σὲ μία ἡμέρα, πόσους μᾶλλον σὲ ὅλη τὴν κατόπιν ἱεραποστολική της δρᾶσι. Ἡ ἁπλοϊκὴ Σαμαρεῖτις, αὐτὴ ἀποδείχθηκε πραγματικῶς πλουσία, διότι ἀπέκτησε τὸν πλοῦτο τῆς πίστεως στὸν Ἰησοῦ Χριστό, καὶ εἶχε πλοῦτον αἰσθημάτων καλωσύνης, ἀφοῦ φλεγόταν ἀπὸ τὸν πόθο τῆς σωτηρίας τῶν συνανθρώπων της. Ἡ ἁπλοϊκὴ Σαμαρεῖτις, αὐτὴ ἀποδείχθηκε ἀριστοκράτις· μὲ τὴν πίστι καὶ τὴν καλωσύνη της ἔδειξε, ὅτι παρὰ τὴν ἁμαρτωλότητά της διατηροῦσε ψυχικὴ εὐγένεια, εἷλκε τὴν καταγωγή της ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Ἂν οἱ ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας πιάνουν στὰ δίκτυα τοῦ Εὐαγγελίου ὀλίγους καὶ ἀσήμους, ἂς μὴ ἀποθαρρύνωνται. Καὶ ἕνας μόνο στὰ δίκτυα τοῦ Εὐαγγελίου ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ μυριάδες πιασμένους καὶ κρατουμένους στὰ δίχτυα τοῦ Διαβόλου. Καὶ ἂν στὰ μάτια τοῦ κόσμου εἶνε ἄσημος, ὅμως στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ εἶνε ἐπίσημος καὶ πάσης τιμῆς ἄξιος. Καὶ εἶνε δυνατὸν αὐτὸς ὁ ἕνας νὰ ὁδηγήσῃ πολλοὺς στὴν πίστι, ὅπως ἔκανε ἡ Σαμαρεῖτις.

Στίχ. 40: *«Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας»*.

Τὸ ***«οὖν»*** ἐδῶ δὲν εἶνε συμπερασματικό, ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ νομίζουν, ἀλλὰ μεταβατικό, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐξηγῆται «λοιπόν», ἀλλὰ «*δέ*». Πολλὲς φορὲς τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικό, ὅπως π.χ. στὸ β' 22, γ' 25, 29 καὶ δ' 1.

Μεταφράζουμε: *Ὅταν δὲ οἱ Σαμαρεῖτες ἦλθαν πρὸς αὐτόν, τὸν παρακαλοῦσαν νὰ μείνῃ μαζί τους. Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρες.*

Ὁ λόγος τῆς Σαμαρείτιδος ἔφερε τοὺς Σαμαρεῖτες στὴν πίστι.

Καὶ οἱ πίστι ἔφερεν αὐτοὺς στὸ Χριστό. Ὅποιος πιστεύει πραγματικῶς στὸ Χριστό, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸ Χριστό, νὰ συναντηθῇ μὲ τὸ Χριστό, νὰ γνωρίσῃ προσωπικῶς τὸ Χριστό καὶ νὰ συνδεθῇ μαζί του. Οἱ Σαμαρεῖτες ἦλθαν πρὸς τὸ Χριστὸ στὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ. Ἐμεῖς ἐρχόμεθα πρὸς τὸ Χριστὸ καὶ γνωριζόμεθα καὶ συνδεόμεθα προσωπικῶς μαζί του, ὅταν ἐρχώμεθα στὴν Ἐκκλησία του καὶ κοινωνοῦμε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του. Ὁ Χριστὸς εἶνε στὴν Ἐκκλησία του. Ὅποιος θέλει νὰ τὸν συναντήσῃ, ἐκεῖ θὰ τὸν εὕρῃ. Ὁ Χριστὸς εἶνε στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Ὅποιος θέλει, ὄχι ἁπλῶς νὰ τὸν ἰδῇ, ἀλλὰ νὰ τὸν πάρῃ μέσα στὴν καρδιά του, πρέπει μὲ πίστι καὶ μὲ πόθο νὰ προσέλθῃ στὸ ὑπερφυέστατο μυστήριο.

Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν λέγει, ὅτι οἱ Σαμαρεῖτες εἶδαν κανένα θαῦμα, ὅταν ἦλθαν στὸ Χριστό. Ὅπως φαίνεται, ὁ Χριστὸς δὲν ἔκανε θαῦμα, γιὰ νὰ ἰδοῦν οἱ Σαμαρεῖτες, ποὺ ἦλθαν πρὸς αὐτόν. Δὲν εἶδαν οἱ Σαμαρεῖτες θαῦμα κοντὰ στὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, ἀλλ' εἶδαν ἐκεῖνον, ποὺ εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ὅλων τῶν θαυμάτων, ποὺ εἶνε τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων. Ἀλλιῶς ἔβλεπαν οἱ κακοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι τὸ Χριστό, καὶ ἀλλιῶς τὸν εἶδαν οἱ καλοπροαίρετοι Σαμαρεῖτες. Ἡ θεία μορφὴ τοῦ Ἰησοῦ σαγήνευσε τοὺς Σαμαρεῖτες. «*Θάμβος ἦν κατιδεῖν*»! Τοὺς σαγήνευσε ἐπίσης ἡ γλυκειὰ λαλιά του. Γνωρίζουμε περιπτώσεις ἀνθρώπων, ποὺ μόλις εἶδαν κἄποια ἁγία μορφὴ καὶ ἄκουσαν ἀπὸ τὸ στόμα της κἄποιο λόγο, ἑλκύστηκαν ἀμέσως, ἄλλαξαν ζωή, καὶ ἔγιναν πιστοὶ καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι. Καὶ ἂν ἅγιοι μὲ τὴ χάρι, ποὺ ἔχουν ἀπὸ τὸ Χριστό, ἀσκοῦν τόση ἐπίδρασι σὲ καλοπροαίρετες ψυχές, πόσο μᾶλλον ὁ Χριστός, ποὺ ἔχει τὸ πλήρωμα τῆς χάριτος καὶ εἶνε Θεός.

Τόσο πολὺ γοητεύτηκαν ἀπὸ τὴ μορφὴ καὶ τὴ λαλιὰ τοῦ Ἰησοῦ οἱ Σαμαρεῖτες, ὥστε τὸν παρακαλοῦσαν νὰ μείνῃ μαζί τους. Αἰσθάνθηκαν ὅπως μετὰ τὴν Ἀνάστασι αἰσθάνθηκαν οἱ δύο ἐκεῖνοι μαθηταί, ποὺ πορεύονταν πρὸς Ἐμμαοὺς καὶ εἶπαν στὸν ἄγνωστο, ἀλλὰ τόσο γοητευτικὸ συνοδοιπόρο τους: «*Μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα*» (Λουκ. κδ' 29). Καλὲ ξένε! Τὸ βράδυ πλησιάζει καὶ ἡ ἡμέρα τελειώνει. Μεῖνε μαζί μας. Σκορπίζεις τόσο γλυκειὰ ἐλπίδα στὶς καρδιές μας! Οἱ φθονεροὶ καὶ μοχθηροὶ Ἰουδαῖοι καταδίωκαν τὸ Χριστό. Οἱ συμφεροντολόγοι Γαδαρηνοὶ τὸν παρακαλοῦσαν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ χώρα των, διότι ἔβλαψε τοὺς χοίρους των. Οἱ δὲ Σαμαρεῖτες, ἄνθρωποι εὐγενικοί, τὸν

παρακαλοῦσαν νὰ μείνῃ μαζί τους, νὰ μείνῃ μονίμως, διότι καταγοήτευσε τὶς καρδιές τους. Ἤθελαν νὰ κάνουν συμπολίτη τους τὸν Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴ δύναμι νὰ τοὺς κάνῃ οὐρανοπολῖτες.

Ὁ Ἰησοῦς ἔμεινε μαζί τους δύο ἡμέρες. Δὲν ἔμεινε περισσότερο, διότι ὁ χρόνος τῆς δημοσίας δράσεώς του ἦταν ὡρισμένος, καὶ προγραμματισμένος θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε. Ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ μεταβῇ καὶ νὰ κηρύξῃ καὶ σὲ ἄλλους τόπους, κυρίως δὲ στὰ ἀπολωλότα πρόβατα τοῦ οἴκου Ἰσραήλ, διότι ὡς περιούσιος λαὸς ὁ Ἰσραὴλ εἶχε τὴν προτεραιότητα. Στοὺς Σαμαρεῖτες καὶ στὰ ἄλλα ἔθνη τὸ κήρυγμα θὰ ἐξαπλωνόταν μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους. Μετὰ τὴν ἀνάστασι καὶ πρὸ τῆς ἀναλήψεώς του ὁ Κύριος εἶπε στοὺς ἀποστόλους: *«Λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἰερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς»* (Πράξ. α' 8). *Θὰ ἔλθῃ σὲ σᾶς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ θὰ λάβετε δύναμι καὶ θὰ εἶσθε μάρτυρές μου καὶ στὴν Ἰερουσαλὴμ καὶ σ' ὅλη τὴν Ἰουδαία καὶ στὴ Σαμάρεια καὶ ὡς τὰ πέρατα τῆς γῆς.* Τὸ Εὐαγγέλιο λοιπὸν θὰ κηρυσσόταν στοὺς Σαμαρεῖτες στὸ μέλλον. Τώρα ὁ Χριστὸς μένει καὶ διδάσκει στὴ Συχὰρ τῆς Σαμαρείας δύο μόνον ἡμέρες. Ἀλλ' οἱ δύο ἐκεῖνες ἡμέρες ἦταν ἀσφαλῶς οἱ εὐτυχέστερες ἡμέρες στὴν ἱστορία τῆς σαμαρειτικῆς πόλεως. Δύο ἡμέρες μαζὶ μὲ τὸ Χριστὸ ἰσοδυναμοῦν μὲ δύο χιλιάδες ἔτη εὐτυχίας! Μετὰ τὶς δύο ἡμέρες ὁ Χριστὸς ἔφυγεν ἀπὸ τὴ Συχάρ. Ἀλλ' ἔφυγε σωματικῶς μόνο. Ὡς Θεὸς παρέμεινε στὴν πόλι, ἀφοῦ πολλοὶ κάτοικοί της πίστευσαν στὸ ὄνομά του.

Στίχ. 41-42: *«Καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός»*.

Ἐδῶ τὸ ***«οἴδαμεν»*** περιέχει τὴν ἔννοια τῆς πεποιθήσεως, σημαίνει *«γνωρίζουμε μὲ πεποίθησι, ἔχουμε πεισθῆ, εἴμεθα πεπεισμένοι»*. Σχετικῶς πρὸς αὐτὴ τὴν ἔννοια τοῦ *«οἶδα»* βλέπε ιστ' 30· Ρωμ. ιδ' 14· Φιλιπ. α' 25· Α' Ἰωάν. ε' 15.

Μεταφράζουμε: *Καὶ πολὺ περισσότεροι πίστευσαν ἀπὸ τὸ λόγο του, καὶ στὴ γυναῖκα ἔλεγαν: Ἡ πίστι μας δὲν στηρίζεται πλέον στὰ δικά σου λόγια. Διότι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχουμε ἀκούσει καὶ πεισθῆ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ἀληθινὰ ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός.*

Πολλοὶ πολῖτες τῆς Συχὰρ πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν Μεσσία στηριζόμενοι στὰ πειστικὰ λόγια τῆς Σαμαρείτιδος. Ἀλλὰ πολὺ περισσότεροι πίστευσαν στηριζόμενοι στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ἄκουσαν οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὸ στόμα του. Πίστευσαν περισσότεροι, ἀλλὰ πίστευσαν καὶ περισσότερο ὅσοι πρῶτα πίστευσαν ἀπὸ τὸ λόγο τῆς γυναίκας καὶ ἔπειτα ἄκουσαν οἱ ἴδιοι τὸ Χριστό. Ὅλοι δὲ αὐτοί, ποὺ πίστευσαν, ὡμολογοῦσαν μ' ἐνθουσιασμὸ τὴν πίστι τους λέγοντας στὴ Σαμαρείτιδα: Δὲν πιστεύουμε στὸν Ἰησοῦ στηριζόμενοι στὰ δικά σου πλέον λόγια. Πιστεύουμε, διότι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἀκούσαμε τὸν Ἰησοῦ καὶ σχηματίσαμε τὴν πεποίθησι, ὅτι αὐτὸς εἶνε πραγματικῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Μεσσίας.

Εἶνε ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι οἱ Σαμαρεῖτες ὡς αἰτία τῆς πίστεώς των δὲν ἀνέφεραν κανένα θαῦμα, ἀλλὰ τὸ λόγο, ποὺ οἱ ἴδιοι ἄκουσαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου εἶνε καὶ αὐτὴ θαῦμα. Ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος εἶπε λόγια τόσο ὑψηλὰ καὶ τόσο σοφά, ἀλλὰ καὶ τόσο παρήγορα καὶ ἐλπιδοφόρα, ποὺ κανεὶς ποτὲ δὲν διανοήθηκε νὰ εἰπῇ. Ἀπὸ τὴν πρωτοφανῆ καὶ ἄφθαστη διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ οἱ καλοπροαίρετοι ἐκεῖνοι Σαμαρεῖτες κατάλαβαν καὶ πείστηκαν, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἰουδαῖος, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴν πόλι τους καὶ φιλοξενήθηκε σ' αὐτή, δὲν ἦταν προκατειλημμένος ἀπέναντί τους καὶ ἐχθρός τους, ἀλλ' ἦταν πραγματικῶς ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας καὶ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ὄχι σωτὴρ τῶν Ἰουδαίων μόνο, ἀλλὰ καὶ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Οἱ καλοπροαίρετοι Σαμαρεῖτες κατάλαβαν καὶ πείστηκαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, παρὰ τὴν ταπεινὴ ἐμφάνισί του, ἦταν ὁ ἔνδοξος ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ, γιὰ τὸν ὁποῖο διάβαζαν στὴν Πεντάτευχο τὴ μεγάλη ἐπαγγελία, ποὺ εἶχε δώσει ὁ Θεὸς στὸν πατριάρχη: *«Ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς»* (Γεν. κβ' 18). *Διὰ μέσου τοῦ σπέρματός σου, τοῦ ἀπογόνου σου, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀπογόνου σου, θὰ εὐλογηθοῦν ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.* Οἱ καλοπροαίρετοι Σαμαρεῖτες κατάλαβαν ἐκεῖνο, ποὺ δὲν θέλησαν, καὶ παρὰ τὴν ἱστορία εἴκοσι αἰώνων Χριστιανισμοῦ δὲν θέλουν ἀκόμη νὰ καταλάβουν οἱ φανατικοὶ Ἑβραῖοι, οἱ Σιωνιστές, ὅτι δηλαδὴ ὁ Μεσσίας δὲν εἶνε εὐλογία μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους καὶ κατάρα γιὰ τὰ ἄλλα ἔθνη, ἀλλ' εἶνε εὐλογία γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη· δὲν εἶνε σωτὴρ μόνο τῶν Ἰουδαίων καὶ ὀλετὴρ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἀλλ' εἶνε σωτὴρ ὅλου τοῦ κόσμου.

«Προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει»

Στίχ. 43-45: *«Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἰεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν».*

Αὐτὸ τὸ χωρίο, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες, ὑφίσταται ἀπὸ τοὺς ἑρμηνευτὰς δεινὴ κακοποίησι. Διότι οἱ ἑρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοια δύο μικρῶν λέξεων, τοῦ συνδέσμου *«γὰρ»* στὴν πρώτη ἀπὸ τὶς δύο περιπτώσεις, ποὺ αὐτὸς ὁ σύνδεσμος ἀπαντᾶται στὸ χωρίο, καὶ τοῦ συνδέσμου *«οὖν»*. Νομίζουν δηλαδὴ οἱ ἑρμηνευταί, ὅτι τὸ *«γὰρ»* στὴν ἐν λόγῳ περίπτωσι εἶνε αἰτιολογικὸς σύνδεσμος, σημαίνει «διότι», καὶ τὸ *«οὖν»* εἶνε συμπερασματικὸς σύνδεσμος, σημαίνει «λοιπόν». Ἔτσι τὸ χωρίο λαμβάνει τὴν ἔννοια, ὅτι «ὁ Ἰησοῦς πῆγε στὴν Γαλιλαία, διότι ὁ ἴδιος βεβαίωσε, ὅτι ὁ προφήτης στὴν πατρίδα του δὲν ἀπολαμβάνει τιμή. Ὅταν λοιπὸν πῆγε στὴ Γαλιλαία, τὸν δέχτηκαν οἱ Γαλιλαῖοι». Αὐτὴ ἡ ἔννοια δὲν εἶνε ἐπιτυχὴς γιὰ δύο λόγους. Ὁ πρῶτος λόγος εἶνε: Δεδομένου, ὅτι ἡ Γαλιλαία ἦταν ἡ πατρὶς τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ στὴ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας ἀνατράφηκε ὁ Ἰησοῦς καὶ ρητῶς ἡ Ναζαρὲτ ἀναφέρεται ὡς ἡ πατρίς του (Λουκ. δ' 16, 23, 24, Ματθ. ιγ' 54, 57, Μάρκ. στ' 1, 4), γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ εὐσταθήσῃ ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πῆγε στὴ Γαλιλαία, διότι προφήτης στὴν πατρίδα του δὲν ἀπολαμβάνει τιμή; Ὁ δεύτερος λόγος εἶνε: Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς βεβαίωσε, ὅτι προφήτης στὴν πατρίδα του δὲν ἀπολαμβάνει τιμή, γεννᾶται ἐπίσης τὸ ἐρώτημα: Πῶς τὸ χωρίο λέγει, ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι δέχτηκαν τὸν Ἰησοῦ, ὅταν πῆγε στὴ Γαλιλαία; Δὲν εἶνε τοῦτο ἀντίφασι;

Σχετικῶς πρὸς τὸ πρῶτο ἐρώτημα, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ εὐσταθήσῃ ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πῆγε στὴ Γαλιλαία, διότι προφήτης στὴν πατρίδα του δὲν ἀπολαμβάνει τιμή, διατυπώθηκαν διάφορες γνῶμες.

Κατὰ μία γνώμη ὁ Ἰησοῦς πῆγε στὴ Γαλιλαία, ἀλλ' ὄχι στὴ Ναζαρέτ, τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του. Αὐτὴ ὅμως ἡ γνώμη δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ εὐσταθήσῃ, διότι τὸ χωρίο δὲν λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πα-

ρέδραμε τὴ Ναζαρὲτ καὶ μετέβη σὲ ἄλλα μέρη τῆς Γαλιλαίας, ἀλλ' ὁμιλεῖ γενικῶς γιὰ τὴ Γαλιλαία. Ἡ διατύπωσι τοῦ χωρίου εἶνε τέτοια, ὥστε ἡ ἐν λόγῳ γνώμη ἀμέσως ν' ἀπορρίπτεται.

Συμφώνως πρὸς ἄλλη γνώμη ὁ εὐαγγελιστὴς θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὴ δημοσία δρᾶσι του δὲν ἄρχισε στὴ Γαλιλαία, ὅπως δύναται κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ παρεξηγώντας τὴν ἀφήγησι τῶν συνοπτικῶν εὐαγγελιστῶν, ἀλλ' ἄρχισε στὴν Ἰουδαία, διότι ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς εἶχε πεῖ, ὅτι κανεὶς προφήτης δὲν τιμᾶται στὴν πατρίδα του. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀναγνωρίστηκε καὶ ἀπέκτησε φήμη προφήτου στὴν Ἰουδαία, πῆγε κατόπιν στὴν πατρίδα του τὴ Γαλιλαία. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ γνώμη ἀπορρίπτεται, διότι δὲν προκύπτει ἀβιάστως ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ μὲ ἰσχυρὸ ἐκβιασμό, τὸ δὲ σπουδαιότερο, σαφῶς κατὰ τοὺς συνοπτικοὺς εὐαγγελιστὰς ὁ Ἰησοῦς ἄρχισε τὸ κήρυγμα ἀπὸ τὴ Γαλιλαία (Ματθ. δ' 12 καὶ ἑξ., ἰδιαιτέρως στίχ. 17, Μάρκ. α' 14 καὶ ἑξ., Λουκ. δ' 14 καὶ ἑξ.).

Κατ' ἄλλη γνώμη ὡς πατρὶς τοῦ Ἰησοῦ ἐδῶ δὲν ἐννοεῖται ἡ Γαλιλαία, ἀλλ' ἡ Ἰουδαία, ἡ πατρὶς τῶν προφητῶν γενικῶς. Τὸ δὲ χωρίο τοῦ Ἰωάννου αἰτιολογεῖ τὴ μετάβασι τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴ Γαλιλαία: Ὁ Ἰησοῦς ἐγκατέλειψε τὴν ὑποτιθέμενη ἐδῶ ὡς πατρίδα του Ἰουδαία, ποὺ δὲν τιμοῦσε τοὺς προφῆτες, καὶ πῆγε στὴ Γαλιλαία. Θεωροῦμε αὐτὴ τὴ γνώμη ἐξεζητημένη. Τὸ *«οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ»* ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπε στὴν Ἰουδαία, ἀλλὰ στὴ Γαλιλαία, καὶ μάλιστα στὴ Ναζαρέτ, ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς διαγωγῆς τῶν Ναζαρηνῶν ἀπέναντί του (Λουκ. δ' 24). Πατρὶς τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἡ Γαλιλαία μὲ γενικώτερη ἔννοια, καὶ ἡ Ναζαρὲτ μὲ εἰδικώτερη ἔννοια.

Ἀναφέραμε τρεῖς ὑποθέσεις, ποὺ διατυπώθηκαν γιὰ τὴ λύσι τοῦ προβλήματος, ποὺ δημιουργεῖ ἡ παρανόησι τῆς ἐννοίας τοῦ συνδέσμου ***«γάρ»***. Καὶ εἴδαμε, ὅτι καμμία ἀπὸ τὶς ὑποθέσεις αὐτὲς δὲν λύει τὸ πρόβλημα. Ἔχουμε δὲ παρατηρήσει κατὰ τὴ μελέτη τῆς Γραφῆς, ὅτι σὲ πολλὰ χωρία ὁ σύνδεσμος ***«γὰρ»*** ἢ ἄλλος σύνδεσμος ἢ ἄλλη λέξι δημιουργεῖ δυσκολία στὴν ἑρμηνεία τῆς Γραφῆς, καὶ πολλὲς φορὲς ἡ δυσκολία αὐτὴ δὲν ἀντιμετωπίζεται ὀρθῶς καὶ τὸ ἱερὸ κείμενο παρερμηνεύεται καὶ κακοποιεῖται. Ποῦ εἶνε οἱ πολλοὶ λεγόμενοι χριστιανοί, ποὺ ἂν κανεὶς τοὺς προτρέψη νὰ διαβάζουν τὴ Γραφή, αὐτοὶ ἀπαντοῦν ἀμέσως, «Ἐμεῖς τὰ ξέρουμε αὐτά»; Ἡ Γραφὴ ἔχει εὔκολα, ἀλλ' ἔχει καὶ πάρα πολλὰ

δύσκολα λόγια. Ἕνας σύνδεσμος εἶνε δυνατὸ νὰ δημιουργῇ τεράστια ζητήματα. Ἄβυσσος ζητημάτων ἡ Γραφή, φωνάζει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ πρύτανις τῶν ἑρμηνευτῶν τῆς Γραφῆς. Ἂς ἐπιτραπῇ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι: Βασανίζει μεγάλα πνεύματα, καὶ τσακίζει κόκκαλα μεγάλων ἑρμηνευτῶν ἡ ἑρμηνεία τῆς Γραφῆς. Καὶ ἔπειτα ἔρχονται χριστιανοί, ποὺ δὲν ἄνοιξαν ποτὲ Γραφή, καὶ λένε, ὅτι τὰ ξέρουν ὅλα... Μεγάλη ἡ ἐπιπολαιότης αὐτῶν τῶν χριστιανῶν.

Γιὰ νὰ λυθῇ τὸ πρόβλημα, ποὺ στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο δημιουργεῖ τὸ ***«γάρ»***, αὐτὸς ὁ σύνδεσμος πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀντιθετικὸς καὶ νὰ ἐξηγηθῇ *«ἀλλά»*. Εἶνε δὲ πολλὲς οἱ περιπτώσεις, ποὺ τὸ ***«γὰρ»*** εἶνε ἀντιθετικό, σημαίνει *«ἀλλά»*. Ἀναφέρουμε τέτοιες περιπώσεις.

Ὅταν ὁ Χριστὸς δοκιμάζοντας τὴ Χαναναία εἶπε σ' αὐτή, *«Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις», δὲν εἶνε καλὸ νὰ πάρω τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίξω στὰ σκυλάκια*, ἡ Χαναναία εἶπε: *«Ναί, Κύριε· καὶ γάρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν». Ναί, Κύριε· ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλάκια τρῶνε ἀπὸ τὰ ψίχουλα, ποὺ πέφτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν κυρίων τους* (Ματθ. ιε' 26-27).

Κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ (κ' 35-36), ὁ Χριστὸς λέγει στοὺς Σαδδουκαίους, ὅτι στὴν αἰωνιότητα οἱ ἄνθρωποι οὔτε σὲ γάμο ἔρχονται οὔτε πεθαίνουν πλέον, καὶ προσθέτει, *«ἰσάγγελοι γάρ εἰσι»* (κ' 36). Αὐτὴ ἡ φράσι, ἡ ὁποία περιέχει τὸ *«γάρ»*, ἀντιστοιχεῖ στὴ φράσι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου (κβ' 30), *«ἀλλ' ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι»*, καὶ στὴ φράσι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Μάρκου (ιβ' 25), *«ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι (οἱ) ἐν τοῖς οὐρανοῖς»*. Σ' αὐτὲς τὶς δύο φράσεις ἀντὶ τοῦ *«γὰρ»* τοῦ Λουκᾶ ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μᾶρκος χρησιμοποιοῦν τὸ *«ἀλλά»*.

Ὁμιλώντας ὁ ἀπόστολος ἀφ' ἑνὸς γιὰ τοὺς ὑλιστὰς καὶ ἀφ' ἑτέρου γιὰ τοὺς πιστοὺς λέγει: *«Ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες! Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει»* (Φιλιπ. γ' 19-20). Εἶνε φανερὸ ἐδῶ, ὅτι τὸ *«γὰρ»* ἔχει ἀντιθετικὴ ἔννοια, σημαίνει *«ἀλλά»*. Μεταφράζουμε τὸν ἀποστολικὸ λόγο: *Αὐτῶν τὸ τέλος εἶνε ἡ ἀπώλεια, αὐτῶν ὁ Θεὸς εἶνε ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἔγκειται στὴν αἰσχύνη των, εἶνε οἱ πιστεύοντες στὰ ἐπίγεια. Ἀλλ' ἡ δική μας ζωὴ εἶνε στοὺς οὐρανούς.*

Ἀποδείξαμε, ὅτι τὸ ***«γὰρ»*** σημαίνει καὶ *«ἀλλά»*. Μ' αὐτὴ δὲ τὴ σημασία τοῦ ***«γὰρ»*** λύεται τὸ πρῶτο πρόβλημα τοῦ ἐξεταζομένου ἐδαφίου τοῦ Ἰωάννου.

Γιὰ νὰ λυθῇ καὶ τὸ δεύτερο πρόβλημα τοῦ ἐδαφίου, πρέπει καὶ ὁ σύνδεσμος ***«οὖν»*** νὰ θεωρηθῇ ἀντιθετικὸς καὶ νὰ ἐξηγηθῇ *«ἀλλά»*, τὸ δὲ ρῆμα ***«ἦλθεν»*** νὰ ἐξηγηθῇ *«ἔφθασε»*. Εἶνε δὲ πολλὲς καὶ οἱ περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες τὸ ***«οὖν»*** εἶνε ἀντιθετικό, σημαίνει *«ἀλλά»*. Ἀναφέρουμε ὡρισμένες.

Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του: *«Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται»* (Ματθ. ι' 25-26). Δὲν εἶνε δύσκολο νὰ καταλάβῃ κανείς, ὅτι ἐδῶ τὸ *«οὖν»* σημαίνει *«ἀλλά»*. Ὁ Χριστὸς λέγει στοὺς μαθητάς του, ὅτι θὰ διωχθοῦν, θὰ συκοφαντηθοῦν, *ἀλλὰ* δὲν πρέπει νὰ φοβηθοῦν, διότι ἡ ἀλήθεια θὰ φανερωθῇ καὶ θὰ διαλάμψῃ.

Μεταφράζουμε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ: *Ἀφοῦ τὸν οἰκοδεσπότη ὠνόμασαν Βεελζεβούλ, πόσο μᾶλλον τοὺς οἰκιακούς του; Ἀλλὰ μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. Διότι δὲν ὑπάρχει καλυμμένο, ποὺ δὲν θ' ἀποκαλυφθῇ, καὶ κρυπτό, ποὺ δὲν θὰ φανερωθῇ.*

Στὸν Πέτρο, ποὺ ἔβγαλε τὸ μαχαῖρι καὶ ἀπέκοψε τὸ αὐτὶ τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν Πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι;»* (Ματθ. κστ' 53-54). Καὶ ἐδῶ δὲν εἶνε δύσκολο νὰ καταλάβῃ κανείς, ὅτι τὸ *«οὖν»* σημαίνει *«ἀλλά»*. Ὁ Χριστὸς λέγει στὸν Πέτρο, ὅτι γιὰ ὑπεράσπισί του θὰ μποροῦσε νὰ προκαλέσῃ τὴν παρουσία λεγεώνων ἀγγέλων. Ἀλλ' ἂν γινόταν αὐτό, πῶς θὰ ἐκπληρώνονταν οἱ Γραφές, οἱ ὁποῖες ἔλεγαν, ὅτι στὸ Χριστὸ ἔπρεπε νὰ συμβοῦν παθήματα; Μεταφράζουμε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ: *Νομίζεις, ὅτι δὲν μπορῶ τὴ στιγμὴ αὐτὴ νὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου καὶ νὰ παρατάξῃ γιὰ χάρι μου περισσότερες ἀπὸ δώδεκα λεγεῶνες ἀγγέλων; Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ Γραφές, ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ;*

«Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται. Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν;» (Ρωμ. ι' 13-14). Ὁλοφάνερο εἶνε ἐδῶ, ὅτι τὸ *«οὖν»* σημαίνει *«ἀλλά»*. Κατὰ τὸν προφήτη Ἰωὴλ καθένας, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπικαλεσθῇ τὸ ὄνομα τοῦ

Κυρίου, τοῦ Γιαχβὲ Χριστοῦ, θὰ σωθῇ. Ἀλλὰ πῶς, ἐρωτᾷ ὁ ἀπόστολος γιὰ τοὺς Ἑβραίους, θὰ ἐπικαλεσθοῦν ἐκεῖνον, στὸν ὁποῖο δὲν πίστευσαν;

Ἀποδείχθηκε, ὅτι τὸ ***«οὖν»*** ἔχει καὶ ἀντιθετικὴ σημασία, σημαίνει *«ἀλλά»*. Μ' αὐτὴ δὲ τὴ σημασία, καὶ μὲ τὴν ἐκδοχὴ τοῦ ***«ἦλθεν»*** στὴ σημασία τοῦ *«ἔφθασε»* λύεται καὶ τὸ δεύτερο πρόβλημα τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἀντίφασι μεταξὺ τῆς βεβαιώσεως τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι κανεὶς προφήτης δὲν τιμᾶται στὴν πατρίδα του, καὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι δέχτηκαν τὸν Ἰησοῦ ***«ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν»***, δὲν εἶνε πραγματικὴ ἀντίφασι. Ἡ φράσι, ***«ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν»*** σημαίνει, *«στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπισκέψεώς του στὴ Γαλιλαία· ὅταν ἔφθασε στὴν Γαλιλαία»*. Ἀρχικῶς δηλαδὴ οἱ Γαλιλαῖοι δέχτηκαν τὸ Χριστό, ἔπειτα τὸν καταδίωξαν, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι προφήτης δὲν τιμᾶται στὴν πατρίδα του.

Μεταφράζουμε τώρα τὸ ἐξεταζόμενο χωρίο:

«Μετὰ δὲ ἀπὸ τὶς δύο ἡμέρες ἔφυγεν ἀπ' ἐκεῖ (ὁ Ἰησοῦς) *καὶ πῆγε στὴ Γαλιλαία. Ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς βεβαίωσε, ὅτι προφήτης στὴν πατρίδα του δὲν τιμᾶται. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασε στὴ Γαλιλαία, τὸν δέχτηκαν οἱ Γαλιλαῖοι, ἐπειδὴ εἶχαν ἰδεῖ ὅλα ὅσα ἔκανε στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτή· διότι καὶ αὐτοὶ πῆγαν στὴν ἑορτή»*.

Οἱ δύο ἡμέρες, ποὺ ὁ Ἰησοῦς ἔμεινε στὴ σαμαρειτικὴ πόλι Συχάρ, μνημονεύτηκαν στὸ στίχ. 40. Ἀλλὰ μνημονεύονται στὸν παρόντα στίχ. 43 πάλι λόγῳ τῆς μεγάλης σημασίας των. Ἀλησμόνητες οἱ δύο ἐκεῖνες ἡμέρες. Μικρὸ χρονικὸ διάστημα μὲ ἀπέραντη πνευματικὴ σημασία. Οἱ δύο ἐκεῖνες ἡμέρες γιὰ τοὺς Σαμαρεῖτες, ποὺ πίστευσαν, ζύγιζαν αἰωνιότητα.

Στὴν πατρίδα του τὴ Ναζαρὲτ ὁ Ἰησοῦς ἀρχικῶς θαυμάστηκε, καὶ τελικῶς ἀποδοκιμάστηκε καὶ καταδιώχτηκε. Οἱ συμπατριῶτες τοῦ Ἰησοῦ εἶχαν μεταβῆ καὶ αὐτοὶ στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ πάσχα καὶ εἶχαν ἰδεῖ ὅλα τὰ θαυμαστά, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς στὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους, καὶ γι' αὐτό, ὅταν ὁ Ἰησοῦς πῆγε στὴ Ναζαρέτ, τὸν δέχτηκαν καὶ τὸν ὑποδέχτηκαν. Εἶχαν ἐντυπωσιασθῆ ἀπὸ τὰ σημεῖα, τὰ θαύματά του. Πόσο ἀνώτεροι οἱ Σαμαρεῖτες τῆς πόλεως Συχάρ, ποὺ ὄχι ἁπλῶς ἐντυπωσιάσθηκαν, ἀλλὰ πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ χωρὶς νὰ ἰδοῦν σημεῖα! Ὁ ἐντυπωσιασμὸς τῶν συμπατριωτῶν τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὰ θαύμα-

τα καὶ τὴ διδασκαλία του ἦταν προσωρινός. Ὅπως ὁ Λουκᾶς ἀναφέρει (δ' 20, 22, 28-29), ὅταν ὁ Ἰησοῦς ὡμίλησε στὴ συναγωγὴ τῆς Ναζαρέτ, *«πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ»*. Ὅλων τὰ μάτια καρφώθηκαν πάνω στὸν Ἰησοῦ. *«Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ»*. Καὶ ὅλοι ἐκφράζονταν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ θαύμαζαν γιὰ τὰ χαριτωμένα λόγια, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ στόμα του.

Ἐνθουσιάστηκε ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸ θαυμασμὸ τῶν συμπατριωτῶν του; Ὄχι. Διότι ὁ Ἰησοῦς ἤξερε τί ἦταν μέσα στὶς καρδιές τους. Καὶ γι' αὐτὸ ὡμίλησε σ' αὐτοὺς ἐλεγκτικῶς. Τότε εἶπε καὶ τὸ λόγο, ὅτι κανεὶς προφήτης δὲν εἶνε στὴν πατρίδα του δεκτός. Ὅταν δὲ ὡμίλησεν ἐλεγκτικῶς, *«ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα, καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν»*. Λόγῳ τοῦ ἐλέγχου ὁ θαυμασμὸς ἔγινε θυμός. Γεμᾶτοι ὀργὴ οἱ κάτοικοι τῆς Ναζαρὲτ ξεσηκώθηκαν καὶ ἔβγαλαν τὸν Ἰησοῦ, ὄχι μόνον ἔξω ἀπὸ τὴ συναγωγή, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, καὶ τὸν καταδίωξαν μέχρι τὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους, στὸ ὁποῖον ἦταν ἡ πόλι τους κτισμένη, ὄχι ἁπλῶς γιὰ νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν πόλι, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν ρίξουν στὸν κρημνὸ καὶ νὰ τὸν σκοτώσουν. Ὁ ἐγωισμός τους, ποὺ τραυματίστηκε ἀπὸ τὸν ἔλεγχο, καὶ ὁ φθόνος, ποὺ αἰσθάνθηκαν ἀπέναντι τοῦ θαυμαστοῦ συμπατριώτη τους, ἀμέσως μετέβαλε τὸν ἐπιπόλαιο θαυμασμό τους σὲ θανάσιμο μῖσος.

Ἡ οἰκειότης καὶ ἡ ἐξοικείωσι συνήθως ἐπιδρᾷ μειωτικῶς ὡς πρὸς τὴν ἀναγνώρισι τῆς ἀξίας οἰκείου καὶ συμπολίτη. Οἱ ἐγωισταὶ καὶ φθονεροὶ ἄνθρωποι ἀναγνωρίζουν καὶ τιμοῦν καὶ ὑπερτιμοῦν ξένους, ἐνῷ τὸ δικό τους ἄνθρωπο, καὶ ἰσάξιος καὶ ἀνώτερος τῶν ξένων ἐὰν εἶνε, τὸν ὑποτιμοῦν, τὸν περιφρονοῦν, τὸν ἀντιπαθοῦν καὶ τὸν πολεμοῦν. «Καὶ τί εἶνε αὐτός;», λέγουν γιὰ ἕνα ἄξιο καὶ καταξιωμένο συμπολίτη τους. «Δὲν ξέρουμε τὴ μάνα του καὶ τὸν πατέρα του καὶ ὅλο τὸ σόϊ του; Δὲν παίζαμε μαζί του, ὅταν ἤμασταν παιδιά; Πῶς τώρα μᾶς παρουσιάζεται ὡς σπουδαῖος;»...

Ὅσοι γιὰ ἱκανότητες καὶ χαρίσματα ἀπὸ τὸ Θεὸ ἀναγνωρίζονται καὶ τιμῶνται ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς οἰκείους, τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς συμπατριῶτες τους περιφρονοῦνται,

ἀκόμη δὲ χειρότερα, καὶ μισοῦνται καὶ δυσφημοῦνται καὶ διώκονται, ἂς μὴ πικραίνωνται καὶ ἀποθαρρύνωνται, ἀλλ' ἂς φιλοσοφοῦν πάνω στὰ ἀνθρώπινα, καὶ προπάντων ἂς σκέπτωνται τὴ συμπεριφορὰ τῶν κατοίκων τῆς Ναζαρὲτ πρὸς τὸν συμπολίτη τους Χριστό, καθὼς καὶ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὅτι κανεὶς προφήτης δὲν εἶνε δεκτὸς στὴν πατρίδα του. Ἀφοῦ στὴν πατρίδα τους δὲν τιμῶνται οἱ προφῆτες, οἱ μεγαλύτερες προσωπικότητες τῆς προχριστιανικῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ στὴν πατρίδα του δὲν τιμήθηκε καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, ποὺ εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν Προφήτης καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ἀπέστελλε τοὺς προφῆτες, πῶς εἶνε δυνατὸν ἄνθρωπος, ὁσονδήποτε σπουδαῖος καὶ ἂν εἶνε, νὰ περιμένῃ ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες του καλλίτερη διαγωγὴ ἀπὸ τὴ διαγωγὴ τῶν κατοίκων τῆς Ναζαρὲτ πρὸς τὸν Θεάνθρωπο συμπολίτη τους;

Ὁ Ἰησοῦς, καίτοι γνώριζε, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ναζαρὲτ θὰ τὸν ἀποδοκίμαζαν καὶ θὰ τὸν καταδίωκαν, ἐν τούτοις πῆγε στὴ Ναζαρὲτ καὶ κήρυξε στὴ συναγωγή της. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάνῃ κάθε ἐργάτης τοῦ καλοῦ. Καὶ ἂν οἱ συμπατριῶτες του τὸν περιφρονοῦν ἢ καὶ τὸν ἀντιπαθοῦν καὶ τὸν πολεμοῦν, αὐτὸς νὰ μὴ ἀρνῆται τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀγαπᾷ, νὰ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὴ καὶ νὰ κάνῃ σ' αὐτὴ ὅ,τι καλὸ μπορεῖ. Ἔτσι θ' ἀξιωθῇ τῆς ἐπουράνιας πατρίδας, ὅπου ἐγωισμὸς καὶ φθόνος δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ ὅλοι οἱ πολῖτες εἶνε καλοί, καὶ ὅλοι οἱ καλοὶ ἀπολαμβάνουν δόξα καὶ τιμή.

Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τὸν υἱὸ τοῦ αὐλικοῦ

Στίχ. 46: ***«Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ»***.

Τὸ ***«οὖν»*** δὲν εἶνε συμπερασματικό, ἀλλὰ μεταβατικό, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐξηγῆται «λοιπόν», ἀλλὰ *«δέ»*. ***«Βασιλικὸς»*** κατὰ τὴν ἐπικρατέστερη γνώμη σημαίνει ἀξιωματοῦχος στὴν αὐλὴ τοῦ βασιλέως, αὐλικὸς δηλαδή.

Μεταφράζουμε: *«Ἦλθε δὲ πάλιν ὁ Ἰησοῦς στὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου μετέβαλε τὸ νερὸ σὲ κρασί. Καὶ ἦταν κάποιος αὐλικός, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς ἦταν ἀσθενὴς στὴν Καπερναούμ»*.

Στὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς εἶχε κάνει τὸ πρῶτο θαῦμα· μετέβαλε τὸ νερὸ σὲ κρασί. Τὸ θαῦμα προκάλεσε ἔντονη ἐντύπωσι καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς τὸ ὑπενθυμίζει. Κατὰ τὴ νέα μετάβασί του στὴ Γαλιλαία ὁ Χριστὸς ἐπισκέφθηκε πάλι τὴν Κανᾶ, γιὰ νὰ στηρίξῃ μὲ τὴν παρουσία του περισσότερο ἐκείνους, ποὺ πίστευσαν ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπίσκεψί του, καὶ νὰ βοηθήσῃ νὰ πιστεύσουν καὶ ἄλλοι.

Ὅταν ἐπισκεπτώμεθα τόπους καὶ πρόσωπα γιὰ νὰ βοηθήσωμε πνευματικῶς συνανθρώπους, ἂς μὴ ἀρκούμεθα σὲ μία μόνο ἐπίσκεψι. Ἂς ἐπισκεπτώμεθα ἐκ νέου τοὺς τόπους καὶ τὰ πρόσωπα, ἐφ' ὅσον βεβαίως ὑπάρχει ἡ δυνατότης, γιὰ νὰ βλέπωμε πῶς πᾶνε οἱ ἀδελφοί, καὶ νὰ ἐνισχύωμε τὶς ψυχές.

Ἡ ἄφιξι τοῦ Ἰησοῦ ταχέως ἔγινε γνωστὴ σ' ὁλόκληρη τὴ Γαλιλαία. Καὶ ἔτσι, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς βρισκόταν στὴν Κανᾶ, ἔρχονταν ἀπὸ τὴν Καπερναοὺμ γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ θαυματουργικὴ ἐπέμβασί του.

Στίχ. 47: ***«Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνῄσκειν».***

Μεταφράζουμε: «*Αὐτὸς* (ὁ αὐλικός), *ὅταν ἄκουσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴ Γαλιλαία, πῆγε σ' αὐτὸν καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ κατεβῇ καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱό του, διότι κινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ*».

Ὁ αὐλικὸς πίστευε στὴ θαυματουργικὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν ἦταν σὰν τοὺς ὀρθολογιστὰς καὶ ὑλιστάς, οἱ ὁποῖοι a priori, ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀσυζητητί, ἀπορρίπτουν τὸ θαῦμα ὡς ἀδύνατο. Δὲν ἦταν ἐπίσης σὰν τοὺς ἐπιπολαίους ἐκείνους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, καίτοι πολλοὶ σοβαροὶ ἄνθρωποι βεβαιώνουν, ὅτι εἶδαν θαύματα, αὐτοὶ ἀμφιβάλλουν καὶ ἀπιστοῦν. Ὁ πόνος γιὰ τὸν υἱό του καὶ ἡ πίστι στὴ θαυματουργικὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ ἔφεραν τὸν αὐλικὸ στὸν Ἰησοῦ.

Ὁ βασιλεύς, τὸν ὁποῖον ὡς αὐλικὸς ὑπηρετοῦσε, δὲν εἶχε τὴ δύναμι νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱό του. Ὁ ταπεινὸς Ναζωραῖος εἶχε τὴ δύναμι. Καταχρηστικῶς ἄνθρωποι λέγονται βασιλεῖς. Πραγματικὸς βασιλεὺς εἶνε ὁ Χριστός, διότι ἔχει τὴ δύναμι νὰ κάνῃ θαύματα, νὰ θεραπεύῃ ἀνίατα νοσήματα καὶ νὰ παίρνῃ τὸν πόνο.

Πολλοὺς ὁ πόνος, ὅταν ὑπάρχῃ καὶ ὀλίγη ἔστω πίστι, ὁδηγεῖ στὸν Ἰησοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ πολλὲς φορὲς ὁ Κύριος ἐπιτρέπει τὸν

πόνο, γιὰ νὰ ἔρχωνται οἱ ἄνθρωποι κοντά του, νὰ τὸν γνωρίζουν καὶ νὰ σῴζωνται. Ὁ πόνος εἶνε παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν, καὶ μᾶλλον εἶνε ὁ καλλίτερος παιδαγωγός.

Ὁ αὐλικὸς παρακαλοῦσε τὸν Ἰησοῦ, ἀπὸ τὴν Κανᾶ, ποὺ βρισκόταν σὲ θέσι ὑψηλότερη, νὰ κατεβῇ στὴν Καπερναούμ, ποὺ ἦταν σὲ θέσι χαμηλότερη, κοντὰ στὴ λίμνη, γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν μελλοθάνατο υἱό του. Εἶχε πίστι ὁ αὐλικός, ἀλλὰ πίστι ἀτελῆ. Νόμιζε, ὅτι γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱό του ὁ Ἰησοῦς, ἦταν ἀνάγκη νὰ μεταβῇ στὸ σπίτι του, νὰ ἔλθῃ κοντὰ στὸν ἀσθενῆ. Νόμιζε, ὅτι ἡ τοπικὴ ἀπόστασι θὰ ἦταν ἐμπόδιο γιὰ νὰ γίνῃ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἀσθενοῦς. Ἡ πίστι τοῦ αὐλικοῦ ὑπολειπόταν πολὺ ἀπὸ τὴν πίστι τοῦ ἑκατοντάρχου. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶπε στὸν ἑκατόνταρχο, *«Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν»* (Ματθ. η' 7), Ἐγὼ θὰ ἔλθω στὸ σπίτι σου καὶ θὰ θεραπεύσω τὸ δοῦλο σου, ὁ ἑκατόνταρχος εἶπε στὸν Ἰησοῦ: *«Μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου»*. Κύριε, οὔτε ἄξιος εἶμαι οὔτε ἀνάγκη εἶνε νὰ ἔλθῃς στὸ σπίτι μου. Μόνο νὰ διατάξῃς μὲ λόγο, καὶ θὰ θεραπευθῇ ὁ δοῦλος μου.

Πολλοὶ χριστιανοὶ στὴν πίστι ὁμοιάζουμε μὲ τὸν αὐλικὸ καὶ ὄχι μὲ τὸν ἑκατόνταρχο. Νομίζουμε δηλαδή, ὅτι γιὰ νὰ γίνῃ θαῦμα, πρέπει νὰ πᾶμε σὲ θαυματουργὸ προσκύνημα. Βεβαίως τὸ νὰ μεταβαίνωμε σὲ ἱερὰ προσκυνήματα δὲν εἶνε κακό, ἀλλὰ καλό, φανερώνει εὐλάβεια, καὶ προκαλεῖ συγκίνησι καὶ κατάνυξι. Ἀλλὰ τὸ νὰ νομίζωμε, ὅτι οἱ τοπικὲς ἀποστάσεις εἶνε ἐμπόδιο στὰ θαύματα καὶ πρέπει ἀναγκαίως, ὁπωσδήποτε, νὰ μεταβαίνωμε σὲ προσκυνήματα γιὰ νὰ γίνουν θαύματα ἰάσεων καὶ ἄλλα θαύματα, αὐτὸ εἶνε λάθος καὶ φανερώνει ὀλιγοπιστία, ἀλλὰ καὶ ἄγνοια τῆς Γραφῆς. Ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρὼν καὶ ἀκούει τὶς προσευχές μας καὶ δύναται παντοῦ νὰ κάνῃ θαύματα ἀμέσως ἢ διὰ μέσου τῶν ἁγίων του.

Στίχ. 48: ***«Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν· ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε»***.

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν: Ἐὰν δὲν ἰδῆτε σημεῖα καὶ καταπληκτικὰ θαύματα, δὲν θὰ πιστεύσετε»*.

Ὁ Ἰησοῦς ἄκουσε τὸν ἱκετευτικὸ λόγο τοῦ αὐλικοῦ, ἀλλ' εἶδε καὶ τὴν καρδιά του. Εἶδε, ὅτι μέσα στὴν καρδιά του ὑπῆρχε πί-

στι ἀτελής, ὀλιγοπιστία. Ἡ δὲ ὀλιγοπιστία ἐν μέρει σημαίνει πίστι καὶ ἐν μέρει ἀπιστία. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπάντησε στὸν ἱκετευτικὸ λόγο τοῦ αὐλικοῦ ἀμέσως, ἀλλ' ἀπευθυνόμενος στὸν αὐλικὸ ἤλεγξε τὴν ἀπιστία ὀλιγοπίστων καὶ ἀπίστων. Ἂν δὲν ἰδῆτε, εἶπε, ***«σημεῖα καὶ τέρατα»***, δὲν θὰ πιστεύσετε. Τὰ θαύματα λέγονται ***«σημεῖα»***, διότι ὡς ὑπερβάσεις τῶν φυσικῶν νόμων σημαίνουν, φανερώνουν, ἀποδεικνύουν τὴν ὕπαρξι ὑπερφυσικῶν δυνάμεων. Λέγονται δὲ καὶ ***«τέρατα»***, διότι εἶνε φαινόμενα παράδοξα καὶ καταπληκτικά. Τὰ θαύματα δημιουργοῦν πίστι, ἀλλὰ στοὺς καλοπροαιρέτους. Λέγοντας ὁ Χριστός, *«ἂν δὲν ἰδῆτε σημεῖα καὶ καταπληκτικὰ θαύματα, δὲν θὰ πιστεύσετε»*, ἐννοοῦσε καλοπροαιρέτους ἀνθρώπους. Αὐτοὶ βλέποντας θαύματα συγκλονίζονται καὶ πιστεύουν. Οἱ κακοπροαίρετοι, οἱ ὑπερήφανοι καὶ διεστραμμένοι, ὅσα θαύματα καὶ ἂν ἰδοῦν, δὲν ταπεινώνονται καὶ δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν Ἀλήθεια, ἀλλ' εἶνε δυνατὸ καὶ νὰ σκληρύνωνται περισσότερο καὶ ν' ἀντιδροῦν κατὰ τῆς πίστεως μὲ πεῖσμα. Παράδειγμα οἱ σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι στὴν καρδιά τους Ἰουδαῖοι. Ὄχι μόνο δὲν πίστευσαν στὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό, καίτοι γέμισε τὴν Παλαιστίνη μὲ θαύματα, ἀλλὰ καὶ τὸν σταύρωσαν. Παράδειγμα δὲ καὶ οἱ σύγχρονοι ἄπιστοι. Ἂν καὶ σήμερα γίνονται θαύματα, πολλὰ θαύματα, αὐτοὶ ἐμμένουν μὲ πεῖσμα στὴν ἀπιστία καὶ στὴν ἀθεΐα καὶ ξανασταυρώνουν τὸ Χριστό. Ἄξιο νὰ παρατηρήσωμε καὶ τοῦτο, ὅτι καλοπροαίρετοι Γαλιλαῖοι καὶ Ἰουδαῖοι εἶδαν θαύματα γιὰ νὰ πιστεύσουν, ἐνῷ οἱ καλοπροαίρετοι Σαμαρεῖτες τῆς πόλεως Συχὰρ πίστευσαν στηριζόμενοι στὰ λόγια τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ περισσότερο στὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶνε ἄλλου εἴδους θαύματα. Οἱ Σαμαρεῖτες ἀποδείχτηκαν ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ Γαλιλαίους.

Στίχ. 49: ***«Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός· κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου»***.

Μεταφράζουμε: *«Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ αὐλικός: Κύριε, κατέβα προτοῦ πεθάνη τὸ παιδάκι μου»*.

Ὅπως φαίνεται, ὁ αὐλικὸς δὲν πρόσεξε καλὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἦταν ἔλεγχος τῆς ὀλιγοπιστίας καὶ ἀπιστίας. Ὁ νοῦς του ἦταν στὸ μεγάλο καὶ ἔσχατο κίνδυνο, ποὺ διέτρεχε τὸ παιδί του. Ἡ ἀγωνία συνεῖχε τὴν ψυχή του. Καὶ μόλις ὁ Χριστὸς τελείωσε τὸ λόγο του, ἀπηύθυνε νέα δραματικὴ ἔκκλησι. Εἶνε σὰν

νὰ ἔλεγε: Κύριε, ἡ περίπτωσι τῆς ἀσθενείας τοῦ υἱοῦ μου κατεπείγει. Δὲν πρέπει νὰ χρονοτριβοῦμε. Σὲ παρακαλῶ, νὰ κατεβῇς ἀμέσως στὴν Καπερναούμ, προτοῦ τὸ παιδάκι μου πεθάνῃ. Πλήρης ἀγωνίας ὁ αὐλικός, πλήρης στοργῆς γιὰ τὸ παιδί του, ἀλλ' ὄχι καὶ πλήρης πίστεως. Νόμιζε, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ θεραπεύσῃ τὸ παιδί του ἐξ ἀποστάσεως. Νόμιζε ἐπίσης, ὅτι δὲν θὰ μποροῦσε ν' ἀναστήσῃ τὸ παιδί του ἐκ νεκρῶν.

Ὁμοιάζουμε στὴν ὀλιγοπιστία μὲ τὸν αὐλικό. Ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποί μας εἶνε ἀσθενεῖς, παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ τοὺς θεραπεύσῃ. Ἀλλ' ὅταν ἀποθάνουν, καταθέτουμε τὰ ὅπλα τῆς προσευχῆς. Δὲν παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ ν' ἀναστήσῃ νεκρούς. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἰόππης, ὅταν πέθανε ἡ Ταβιθά, ζήτησαν τὴν ἀνάστασί της. Καὶ ὁ Θεὸς ἄκουσε τὸ αἴτημά τους. Διὰ μέσου τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἀνέστησε τὴν Ταβιθᾶ. Ἂν καὶ ἐμεῖς ζητούσαμε ἀνάστασι νεκρῶν, ὅπως ὁ Θεὸς κάνει θαύματα ἰάσεως, θὰ ἔκανε καὶ θαύματα ἀναστάσεως.

Στίχ. 50: ***«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο»***.

Τὸ ***«ζῇ»*** ἐδῶ δὲν σημαίνει «ζῇ», ἀλλὰ σημαίνει *«ὑγιαίνει, εἶνε καλά»*.

Μεταφράζουμε: *«Λέγει σ' αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς: Πήγαινε· ὁ υἱός σου εἶνε καλά. Καὶ πίστευσε ὁ ἄνθρωπος στὸ λόγο, ποὺ εἶπε σ' αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔφυγε»*.

Στὴν περίπτωσι τοῦ ἑκατοντάρχου ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι θὰ πήγαινε στὸ σπίτι του. Γιατί εἶπε, ὅτι θὰ πήγαινε; Γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ μεγαλεῖο τῆς πίστεως τοῦ ἑκατοντάρχου, ὁ ὁποῖος πίστευε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μποροῦσε νὰ θεραπεύσῃ καὶ ἐξ ἀποστάσεως. Στὴν περίπτωσι τοῦ αὐλικοῦ, καίτοι παρακαλούμενος ὁ Ἰησοῦς, δὲν πῆγε στὸ σπίτι του. Γιατί; Διότι ὁ αὐλικὸς εἶχεν ἀτελῆ πίστι καὶ ἔπρεπε νὰ διδαχθῇ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μποροῦσε νὰ θεραπεύσῃ καὶ ἐξ ἀποστάσεως. Ὁ αὐλικός εἶχεν ἀτελῆ πίστι, ἀλλὰ τὴν ὥρα, ποὺ ἦταν κοντὰ στὸν Ἰησοῦ, προώδευσε στὴν πίστι. Πίστευσε στὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι ὁ υἱός του εἶνε πλέον καλά. Πίστευσε στὴν ὑπερφυσικὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ νὰ θεραπεύῃ ἐξ ἀποστάσεως, πίστευσε καὶ στὴν ὑπερφυσικὴ γνῶσι τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ ἀναχώρησε ἀπὸ τὴν Κανᾶ καὶ πήγαινε πρὸς τὴν Κα-

περναοὺμ ἥσυχος, ἀπαλλαγμένος ἀπ' τὴν ἀγωνία. Ἡ ἀπιστία καὶ ἡ ὀλιγοπιστία φιλοξενοῦν τὴν ἀγωνία, ἡ πίστι διώχνει τὴν ἀγωνία.

Στίχ. 51: ***«Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ».***

Μεταφράζουμε: «*Ἐνῷ δὲ αὐτὸς βρισκόταν ἀκόμη στὸ δρόμο κατεβαίνοντας, τὸν συνάντησαν οἱ δοῦλοι του καὶ τοῦ ἀνήγγειλαν: Τὸ παιδί σου εἶνε καλά*».

Οἱ δοῦλοι συμμετεῖχαν στὴν ἀγωνία τοῦ κυρίου τους γιὰ τὸ παιδί του. Καὶ ὅταν εἶδαν, ὅτι τὸ ἑτοιμοθάνατο παιδὶ πῆρε ἀπότομη μεταβολὴ καὶ ἔγινε καλά, ἐξεπλάγησαν καὶ κατάλαβαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε θαῦμα. Καὶ ἔσπευσαν καὶ συνάντησαν τὸν κύριό τους καθ' ὁδὸν καὶ τοῦ ἀνήγγειλαν τὸ θαυμαστὸ συμβάν, γιὰ νὰ τὸν χαροποιήσουν. Εἶνε δὲ ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ἀνήγγειλαν τὸ θαυμαστὸ συμβὰν μὲ τὴν ἴδια κατ' οὐσίαν φράσι, ποὺ εἶπεν ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς εἶπε, «*ὁ υἱός σου ζῇ*», καὶ οἱ δοῦλοι εἶπαν, ***«ὁ παῖς σου ζῇ»***. Ὅπως φαίνεται, ὁ Χριστὸς ἐνέπνευσε στοὺς δούλους τὴν αὐτὴ κατ' οὐσίαν φράσι, ποὺ χρησιμοποίησε ὁ ἴδιος γιὰ τὸ θαῦμα. Ὅπως φαίνεται ἐπίσης, ὁ αὐλικὸς δὲν ἦταν σκληρὸς κύριος ἀπέναντι τῶν δούλων του, ἀλλ' ἀγαποῦσε τοὺς δούλους του, γι' αὐτὸ καὶ οἱ δοῦλοι ἀγαποῦσαν τὸν κύριό τους καὶ συμμετεῖχαν στὴν ἀγωνία του γιὰ τὴν κρισιμότητα τῆς καταστάσεως τοῦ ἀρρώστου υἱοῦ του, καί, ὅταν ὁ ἄρρωστος πῆρε ἀπότομη μεταβολή, ἔσπευσαν νὰ συναντήσουν στὸ δρόμο τὸν κύριό τους καὶ νὰ τοῦ ἀναγγείλουν τὸ εὐχάριστο γεγονός, γιὰ νὰ τὸν χαροποιήσουν.

Στίχ. 52: ***«Ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε. Καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός».***

Ἡ λέξι ***«κομψότερον»*** εἶνε ἀπὸ τὰ ἅπαξ λεγόμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ δὲ χαριεστάτη ἔκφρασι ***«κομψότερον ἔσχε»*** σημαίνει «*πῆρε μεταβολὴ πρὸς τὸ καλλίτερο*».

Μεταφράζουμε: «*Ἐρώτησε τότε νὰ πληροφορηθῇ ἀπ' αὐτοὺς τὴν ὥρα, ποὺ πῆρε μεταβολὴ πρὸς τὸ καλλίτερο. Καὶ τοῦ εἶπαν: Χθὲς ὥρα ἑπτὰ τὸν ἄφησεν ὁ πυρετός*».

Ὁ αὐλικὸς δὲν ἐνδιαφερόταν μόνο γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ υἱοῦ του. Ρώτησε τοὺς δούλους του νὰ πληροφορηθῇ, ποία ὥρα πῆρε

ὁ ἄρρωστος μεταβολή, διότι ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν ἐνίσχυσι τῆς πίστεώς του. Ἤθελε δηλαδὴ νὰ ἰδῇ, ἂν ἡ μεταβολὴ στὸν ἄρρωστο ἔγινε τὴν ὥρα, ποὺ ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπε, *«ὁ υἱός σου ζῇ»*, *ὁ υἱός σου εἶνε καλά*, διότι ἡ σύμπτωσι τῆς ὥρας τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴν ὥρα τῆς θεραπείας τοῦ υἱοῦ του θὰ ἐνίσχυε περισσότερο τὴν πίστι του. Εἶνε καλὸ ν' ἀναζητοῦμε καὶ ἐμεῖς ἐπιχειρήματα καὶ ἀποδείξεις γιὰ τὴν ἐνίσχυσι καὶ τὴν πρόοδο τῆς πίστεώς μας. Γι' αὐτὸ ἂς ἐξετάζωμε μὲ προσοχὴ τὴ ζωή μας, τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ τὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ἀφ' ἑνός, καὶ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς ἀφ' ἑτέρου, γιὰ νὰ βλέπωμε τὴ σχέσι μεταξὺ τῶν δύο. Ἂν ἀντιπαραβάλλωμε τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο, θὰ διαπιστώνωμε, ὅτι στὴ ζωή μας, στὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος συμβαίνουν ἔργα τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἀποτελοῦν ἐκπλήρωσι τῶν λόγων τῆς Γραφῆς. Αὐτὴ δὲ ἡ διαπίστωσι θὰ κρατύνῃ τὴν πίστι μας στὸ Θεὸ καὶ στὴ Γραφή.

Στίχ. 53: ***«Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη».***

Μεταφράζουμε: «*Κατάλαβε τότε ὁ πατέρας, ὅτι αὐτὸ συνέβη ἐκείνη τὴν ὥρα, ποὺ ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπεν, ὁ υἱός σου εἶνε καλά, καὶ πίστευσε αὐτὸς καὶ ὅλος ὁ οἶκος του*».

Ὅταν οἱ δοῦλοι εἶπαν, ὅτι ὁ πυρετὸς ἄφησε τὸν ἄρρωστο χθὲς ὥρα ἑπτά, ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ κατάλαβε, ὅτι ἦταν ἀκριβῶς ἡ ὥρα, ποὺ ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπε, *ὁ υἱός σου εἶνε καλά*. Καὶ πίστευσε αὐτός, καὶ ὅλοι ὅσοι ἦταν στὸ σπίτι του. Συνεπῶς πίστευσαν καὶ οἱ δοῦλοι του. Θεραπεύτηκε ὁ υἱὸς σωματικῶς, καὶ θεραπεύτηκαν ὅλοι πνευματικῶς. Διότι ἡ πίστι εἶνε ἄκος ψυχῆς, θεραπεία ψυχῆς, ἐνῷ ἡ ἀπιστία εἶνε νόσος καὶ δυστυχία.

Καὶ προηγουμένως ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε γιὰ τὸν αὐλικό, ὅτι πίστευσε (στίχ. 50). Ἀλλὰ τώρα πίστευσε καλλίτερα. Προηγουμένως πίστευσε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἕνας προφήτης. Τώρα πίστευσε, ὅτι ἦταν ὁ Μεσσίας. Καὶ ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως τοῦ οἰκοδεσπότη πίστευσε ὅλος ὁ οἶκος. Πόσο μεγάλη εὐλογία νὰ πιστεύουν ὅλοι στὸ σπίτι! Καὶ πόσο μεγάλο δρᾶμα ἄλλοι νὰ πιστεύουν καὶ ἄλλοι νὰ κοροϊδεύουν καὶ ν' ἀντιδικοῦν πρὸς τοὺς πιστούς!

Μὲ τὴ θεραπεία τοῦ παιδιοῦ ἐπαληθεύθηκε ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν πατέρα, ***«ὁ υἱός σου ζῇ»***, *ὁ υἱός σου ὑγιαίνει*. Καὶ

μὲ τὴν πίστι τοῦ αὐλικοῦ καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων τῆς οἰκίας του ἐπαληθεύθηκε ὁ ἄλλος λόγος τοῦ Χριστοῦ, *«Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε»*. Τὸ σημεῖο τῆς θεραπείας τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐλικοῦ ἔγινε αἰτία νὰ πιστεύσουν πολλοί. Πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσωμε, ὅτι ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ, ποὺ πίστευσε πρῶτος, ἐπειδὴ ἦταν οἰκοδεσπότης καὶ ἀξιωματοῦχος, βοήθησε πρὸς τὴν πίστι τοὺς ἄλλους περισσότερο ἀπ' ὅσο θὰ βοηθοῦσε, ἂν δὲν ἦταν οἰκοδεσπότης καὶ ἀξιωματοῦχος. Ὅταν πιστεύουν ἀρχηγοὶ οἰκογενειῶν, ἀξιωματοῦχοι, ἐπιστήμονες καὶ ἐπίσημοι, τὸ παράδειγμά τους ἀσκεῖ ἰδιαίτερη ψυχολογικὴ ἐπίδρασι στοὺς ἄλλους καὶ βοηθεῖ περισσότερο γιὰ νὰ πιστεύσουν καὶ ἐκεῖνοι.

Ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ, ἐπειδὴ ἦταν ἀξιωματοῦχος τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως, μέσα στὸ Εὐγγέλιο λέγεται *«βασιλικός»*. Ἀλλὰ προτοῦ πιστεύσῃ, καταχρηστικῶς λεγόταν βασιλικός. Ὅταν πίστευσε στὸ Βασιλέα τῶν βασιλέων, τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ἄξιζε πλέον νὰ ὀνομάζεται βασιλικός. Ἡ πίστι στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ κάνει τοὺς ἀνθρώπους βασιλικούς, ἢ μᾶλλον βασιλεῖς, οἱ ὁποῖοι συμβασιλεύουν μὲ τὸ Βασιλέα τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριο τῶν κυριευόντων, καὶ τῆς βασιλείας αὐτῶν οὐκ ἔσται τέλος.

Στίχ. 54: *«Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν»*.

Μετὰ τὴ λέξι ***«πάλιν»*** ἡ λέξι ***«δεύτερον»*** φαίνεται ταυτολογία καὶ πλεονασμός, ἀλλὰ δὲν εἶνε. Διότι τὸ ***«δεύτερον»*** δὲν εἶνε ἐπίρρημα, ἀλλ' ἐπίθετο. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο δὲν θὰ ἐξηγήσωμε, «πάλι γιὰ δεύτερη φορά», ἀλλὰ θὰ ἐξηγήσωμε, *«πάλι ὡς δεύτερο σημεῖο»*.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *«Αὐτὸ πάλι ὡς δεύτερο σημεῖο ἔκανε ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἦλθε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴ Γαλιλαία»*.

Ὁ Χριστὸς βεβαίως ἔκανε πολλὰ σημεῖα μέχρι τότε. Ἀλλ' ἡ θεραπεία τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐλικοῦ ἦταν τὸ δεύτερο σημεῖο, ποὺ ὁ Χριστὸς ἔκανε, ὅταν βρέθηκε στὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας. Ὁ ἀσθενὴς θεραπεύθηκε στὴν Καπερναούμ, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ θαῦμα ἀπὸ τὴν Κανᾶ. Καὶ ἡ μεταβολὴ λοιπὸν τοῦ ὕδατος σὲ οἶνο, καὶ ἡ θεραπεία τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐλικοῦ συνδέονται μὲ τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας. Ἐπίσης καὶ τὸ πρῶτο θαῦμα ἔγινε κατὰ τὴν μετάβασι τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴ Γαλιλαία, καὶ τὸ δεύτερο πάλι θαῦμα ἔγινε κατὰ μετάβασι ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴ Γαλιλαία.

Ε΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τὸν ἐπὶ 38 ἔτη παράλυτο

Στίχ. 1: ***«Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα».***

Μεταφράζουμε: *«Ἔπειτα ἀπ' αὐτὰ ἦταν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβηκε ὁ Ἰησοῦς στὰ Ἱεροσόλυμα».*

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν λέγει, «Μετὰ τοῦτο», ἀλλὰ ***«Μετὰ ταῦτα»***. Τὴ φράσι «Μετὰ τοῦτο» χρησιμοποιεῖ, ὅταν πρόκειται γιὰ ἄμεση συνέχεια γεγονότων, ἐνῷ τὴ φράσι ***«Μετὰ ταῦτα»*** χρησιμοποιεῖ, ὅταν μεσολαβοῦν μεγάλα γεγονότα. Λέγοντας λοιπὸν ὁ εὐαγγελιστής, ***«Μετὰ ταῦτα... ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα»***, ὑπονοεῖ, ὅτι μέχρι ν' ἀνεβῆ ὁ Ἰησοῦς στὰ Ἱεροσόλυμα παρενέπεσαν στὴ Γαλιλαία ἀρκετὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα παραλείπει, διότι ἐνδιαφέρεται νὰ παρουσιάση τὸν Κύριο στὴν Ἰουδαία, καὶ μάλιστα στὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐμεῖς ἀπὸ περιέργεια θὰ θέλαμε νὰ γνωρίζωμε ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς καὶ δράσεως τοῦ Ἰησοῦ, τὰ ὁποῖα τὸ Εὐαγγέλιο ἀποσιωπᾷ. Ἀλλὰ τὸ Εὐαγγέλιο δὲν γράφτηκε γιὰ νὰ ἱκανοποιήση τὴν περιέργειά μας, γράφτηκε γιὰ νὰ μᾶς βοηθήση νὰ πιστεύσωμε καὶ νὰ σωθοῦμε. Ὅσα δὲ εἶνε ἀπαραίτητα γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, περιλαμβάνονται στὸ Εὐαγγέλιο. Ἂς σημειωθῆ δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι πολλοὶ εἶνε ἀπρόθυμοι νὰ διαβάσουν τὸ Εὐαγγέλιο, καίτοι αὐτὸ εἶνε βιβλίο λακωνικό. Ἂν τὸ Εὐαγγέλιο ἦταν ἐκτενέστατο καὶ ὀγκωδέστατο βιβλίο, οἱ ἀπρόθυμοι θὰ ἦταν ἀπροθυμότεροι νὰ τὸ διαβάσουν, καὶ θὰ ἐπικαλοῦνταν τὸ μεγάλο ὄγκο τοῦ Εὐαγγελίου ὡς δικαιολογία τῆς ἀπροθυμίας των...

«Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων». Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή, ***«Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»***. Κατὰ τὴν πρώτη γραφὴ μὲ τὴ φράσι ***«ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»*** σημαίνεται ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ τὴ δεύτερη γραφὴ μὲ τὴ φράσι ***«ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»*** σημαίνεται *«μία ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»*, μία ἀπὸ τὶς πολλὲς ἑορτὲς τῶν Ἰουδαίων. Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν καθορίζει τὴν ἑορτή. Καὶ γιὰ τὸν καθορισμό της σημειώθηκε διαφορὰ γνωμῶν. Κατ' ἄλλους ἦταν ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, κατ'

ἄλλους τῆς Πεντηκοστῆς, κατ' ἄλλους τῆς Σκηνοπηγίας, καὶ κατ' ἄλλους τῶν Πουρίμ, ἐθνικὴ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ποὺ γινόταν ὀλίγον πρὸ τοῦ Πάσχα, εἰς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίας τῶν Ἰουδαίων διὰ τῆς Ἐσθήρ.

Ἐὰν αὐθεντικὴ εἶνε ἡ γραφὴ ***«ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»***, τουτέστιν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ὡς ὀρθή, νομίζουμε, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ γνώμη, ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Διότι τὸ Πάσχα ἦταν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Στὸ Ἰωάν. στ' 4 διαβάζουμε: *«Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»*. Ἐδῶ δηλαδὴ τὸ πάσχα χαρακτηρίζεται ὡς ***«ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»***, ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων.

Ἂν ἡ ἐν λόγῳ γνώμη, ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ Πάσχα, εἶνε ὀρθή, τότε πρέπει νὰ δεχθοῦμε, ὅτι ἡ δημοσία δρᾶσι τοῦ Κυρίου περιλαμβάνει τέσσαρα Πάσχα, πρῶτο τὸ μνημονευόμενο στὸ Ἰωάν. β' 13, δεύτερο τὸ ἐννοούμενο στὸν παρόντα στίχ. Ἰωάν. ε' 1, τρίτο τὸ ἀναφερόμενο στὸ Ἰωάν. στ' 4, καὶ τέταρτο τὸ Πάσχα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος ἔπαθε. Τότε ἐπίσης πρέπει νὰ δεχθοῦμε, ὅτι ἡ δημοσία δρᾶσι τοῦ Κυρίου ἐκτείνεται σὲ τριάμισυ ἔτη. Τριάμισυ ἔτη θὰ εἶνε ἡ φοβερὴ δρᾶσι τοῦ Ἀντιχρίστου. Τόση δὲν πρέπει νὰ ἦταν καὶ ἡ δρᾶσι τοῦ Χριστοῦ;

Ὁ Ἰησοῦς ἀνέβηκε στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἀφ' ἑνὸς μὲν γιὰ νὰ μὴ κατηγορῆται, ὅτι περιφρονεῖ τὶς ἑορτές, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ κυρίως γιὰ νὰ διδάξῃ τὸ λαὸ *«εὐκαίρως»*. Οἱ ἑορτὲς εἶνε εὐκαιρίες, γιὰ νὰ κηρύττεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶνε μεγάλη παράλειψι κατὰ τὶς ἑορτὲς νὰ μὴ κηρύττεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 2: *«Ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα»*.

Μετὰ τὴ λέξι ***«προβατικῇ»*** ὑπονοεῖται ἡ λέξι «πύλη». Στὰ χωρία Νεεμ. γ' 1, 32, ιβ' 39 ἀναφέρεται *«προβατικὴ πύλη»*. Αὐτὴ ἡ πύλη ἦταν στὸ τεῖχος τῆς Ἰερουσαλὴμ καὶ ὠνομαζόταν ἔτσι, διότι ἀπ' αὐτὴ ἔμπαιναν στὴν πόλι ἀπὸ τὴν ὕπαιθρο τὰ πρόβατα. Κοντὰ στὴν προβατικὴ πύλη ὑπῆρχε *«κολυμβήθρα»*, δεξαμενή, μικρὴ λίμνη, στὴν ὁποία μποροῦσε κανεὶς νὰ κολυμβήσῃ. Πρβλ. *«κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ»*, θ' 11.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *Ὑπάρχει δὲ στὰ Ἱεροσόλυμα πλη-*

σίον τῆς προβατικῆς πύλης δεξαμενὴ μὲ πέντε θολωτὰ ὑπόστεγα, ἡ ὁποία στὰ ἑβραϊκὰ (ἀκριβέστερα στὰ ἀραμαϊκά) *ἐπονομάζεται Βηθεσδά.*

Τὸ πρόσθετο ὄνομα ***«Βηθεσδὰ»*** ὑπερίσχυσε τοῦ ἀρχικοῦ ὀνόματος τῆς ***«κολυμβήθρας»*** καὶ ἐπικράτησε. Σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα ***«Βηθεσδὰ»*** *«οἶκος ἐλέους».* Καὶ ὅπως φαίνεται, ἔτσι ἐπωνομάσθηκε ἡ ***«κολυμβήθρα»*** μὲ τὰ γύρω ἀπ' αὐτὴ ὑπόστεγα, διότι σ' αὐτὸ τὸν τόπο ἐκδηλωνόταν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς θεραπείας ἀσθενῶν. Ὁ εὐαγγελιστὴς γιὰ τὴν ***«κολυμβήθρα Βηθεσδὰ»*** δὲν χρησιμοποιεῖ παρατατικό, «Ἦν», ἀλλ' ἐνεστῶτα, ***«Ἔστι».*** Λέγει: ***«Ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἰεροσολύμοις... κολυμβήθρα»,*** *ὑπάρχει* δηλαδὴ *στὰ Ἱεροσόλυμα κολυμβήθρα.* Ὁ εὐαγγελιστὴς χρησιμοποιεῖ ἐνεστῶτα, ὄχι διότι ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιό του πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ διότι καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴ ἡ ***«κολυμβήθρα»*** ὑπῆρχε. Ὑπῆρχε, ἀλλ' ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς παρατατικοὺς τῶν ἑπομένων στίχων 3 καὶ 4, τὰ θαύματα τῆς θεραπείας τῶν ἀσθενῶν στὴν ***«κολυμβήθρα Βηθεσδὰ»*** γίνονταν κατὰ τὸ παρελθόν, ὄχι καὶ κατὰ τὸ χρόνο, ποὺ γράφει τὸ Εὐαγγέλιο ὁ Ἰωάννης. Λόγῳ τῆς χριστοκτονίας καὶ τῆς ἀμετανοησίας τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ὁ Θεὸς ἔπαυσε νὰ δείχνῃ τὸ ἔλεός του στὴ Βηθεσδά. Ἡ ***«κολυμβήθρα»*** ἐξακολουθοῦσε νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ ἔχῃ τὸ ὡραῖο ὄνομα, ἀλλ' ἔπαυσε νὰ ἔχῃ τὴ χάρι.

Γιὰ τοὺς χριστιανοὺς ***«κολυμβήθρα Βηθεσδά»,*** στὴν ὁποία ἐκδηλώνεται τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου, εἶνε ἡ ἱερὴ κολυμβήθρα τῆς Ἐκκλησίας. Σ' αὐτὴ κατὰ τὸ βάπτισμα κατεβαίνουμε γιὰ ν' ἀνεβοῦμε ὑγιεῖς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἀναγεννημένοι, νέοι ἄνθρωποι. Μυστικὸ θαῦμα συντελεῖται κατὰ τὴ βάπτισί μας, θαυμαστὸ γεγονὸς τοῦ πνευματικοῦ κόσμου.

Στίχ. 3-4: ***«Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐταράσσετο τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι».***

Τὸ ***«κατέκειτο»*** σημαίνει *«ἔκειτο κάτω, ἦταν κάτω».* Τὸ ***«ξηροὶ»*** σημαίνει *ἀσθενεῖς μὲ ἀτροφικὰ καὶ ἀναίσθητα ἢ παράλυτα μέλη.* Τὸ ***«ἐκδέχομαι»*** σημαίνει *«προσδοκῶ, περιμένω».* Τὸ ***«οὖν»***

δὲν εἶνε συμπερασματικό, ἀλλὰ μεταβατικό, δὲν σημαίνει «λοιπόν», ἀλλὰ «δέ».

Μεταφράζουμε τοὺς δύο στίχους: «*Σ' αὐτὰ (τὰ πέντε θολωτὰ ὑπόστεγα) ἦταν κάτω ἕνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς, τυφλούς, κουτσούς, ἀνθρώπους μὲ ἀτροφικὰ καὶ ἀναίσθητα μέλη τοῦ σώματος, ποὺ περίμεναν τὴν κίνησι τοῦ ὕδατος. Διότι ἄγγελος κατὰ διαστήματα κατέβαινε στὴ δεξαμενὴ καὶ ταρασσόταν τὸ νερό. Ἐκεῖνος δέ, ποὺ ἔμπαινε σ' αὐτὴ πρῶτος μετὰ τὴν ταραχὴ τοῦ νεροῦ, γινόταν ὑγιὴς ἀπ' ὁποιοδήποτε νόσημα καὶ ἂν κατεχόταν*».

Τὸ νερὸ τῆς «*κολυμβήθρας Βηθεσδὰ*» δὲν θεράπευε ἀφ' ἑαυτοῦ, δὲν εἶχεν ἰαματικὲς ἰδιότητες. Διότι, ἂν εἶχε τέτοιες ἰδιότητες, δὲν θὰ θεραπευόταν μόνον ἐκεῖνος, ποὺ ἔμπαινε σ' αὐτὸ πρῶτος. Θὰ θεραπεύονταν καὶ ἄλλοι, ποὺ θὰ ἔμπαιναν σ' αὐτὸ στὴ συνέχεια. Ἐπίσης, δὲν θὰ θεραπεύονταν ἀπ' αὐτὸ παντὸς εἴδους νοσήματα, ἀλλὰ μόνον ὡρισμένο ἢ ὡρισμένα νοσήματα. Ματαία ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρωπίνου ὀρθολογισμοῦ νὰ δώσῃ φυσικὴ ἐξήγησι στὴ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν, ποὺ ἔμπαιναν στὴν «*κολυμβήθρα Βηθεσδά*». Ἡ θεραπεία γινόταν μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου ἀγγέλου. Ἄγγελος ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ κατέβαινε στὴν «*κολυμβήθρα*» καὶ τάρασσε τὸ νερό. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔβλεπαν τὴν ἐπενέργεια τοῦ ἀγγέλου, ἔβλεπαν ὅμως τὴν ταραχὴ τοῦ ὕδατος καὶ ἀντιλαμβάνονταν, ὅτι ὁ ἄγγελος ἐνήργησε.

Ὁ Θεὸς δὲν θαυματουργεῖ μόνον ἀπ' εὐθείας· θαυματουργεῖ καὶ διὰ μέσου ἀγγέλων, γιὰ νὰ τιμήσῃ τοὺς ἀγγέλους, ὅπως θαυματουργεῖ καὶ διὰ μέσου ἀνθρώπων, γιὰ νὰ τιμήσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ἄγγελοι εἶνε δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστέλλονται νὰ διακονοῦν ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Στὸ Ἑβρ. α' 14 ὁ ἀπόστολος λέγει γιὰ τοὺς ἀγγέλους: «*Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;*». Οἱ ἄγγελοι γίνονται ὑπηρέτες μας!

Ὁ ἄγγελος δὲν κατέβαινε στὴν «*κολυμβήθρα Βηθεσδὰ*» συχνὰ καὶ τακτικά, ἀλλ' ἐκτάκτως ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρό. Γιατί δὲν κατέβαινε συχνὰ καὶ τακτικά; Γιὰ νὰ μὴ μειώνεται ἡ ἀξία τοῦ θαύματος, καί, περισσότερο, γιὰ νὰ βρίσκωνται οἱ ἀσθενεῖς σὲ ἐγρήγορσι καὶ προσευχή. Πολλὲς φορές, ποὺ βρισκόμαστε σὲ ἀγωνία λόγῳ θλίψεων, προβλημάτων καὶ δραμάτων, ζητοῦμε ἄμεση ἐπέμβασι τοῦ Θεοῦ, μαζὶ μὲ τὸν Ψαλμῳδὸ παρακαλοῦμε λέγοντας, «*Κύριε, μὴ χρονίσῃς*». *Κύριε, μὴ βραδύνῃς*. Ἀλλ' ὁ Κύριος γνωρίζει τί εἶνε

πρὸς τὸ συμφέρον μας. Καὶ γι' αὐτὸ ἄλλοτε ἀπαντᾷ στὸ αἴτημά μας ἀμέσως, καὶ ἄλλοτε *«χρονίζει»*, ἀπαντᾷ ἔπειτα ἀπὸ χρόνο, γιὰ νὰ μᾶς γυμνάζῃ στὴν προσευχὴ καὶ στὴν ὑπομονή, μεγάλες ἀρετὲς τῶν πιστῶν ἀνθρώπων, καὶ πολὺ ἀξιόμισθες.

Ὅπως τὸ νερὸ τῆς *«κολυμβήθρας Βηθεσδὰ»* δὲν θεράπευε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τοῦ ἀγγέλου, ἔτσι καὶ τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας τοῦ βαπτίσματος δὲν θεραπεύει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τοῦ ἱερέως. Καὶ στὴ μὲν *«κολυμβήθρα Βηθεσδὰ»* θεραπευόταν μόνον ὅποιος ἔμπαινε πρῶτος, ἐνῷ στὴν κολυμβήθρα τοῦ βαπτίσματος θεραπεύονται ὅλοι, ὅσοι εἰσέρχονται. Ἐπίσης στὴν *«κολυμβήθρα Βηθεσδὰ»* γινόταν θεραπεία ἀπὸ σωματικὴ ἀσθένεια, ἐνῷ στὴν κολυμβήθρα τῆς Ἐκκλησίας γίνεται θεραπεία ἀπὸ πνευματικὴ ἀσθένεια, τὴν ἁμαρτία, ἡ ὁποία εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο κακὸ ἀπὸ τὴ σωματικὴ ἀσθένεια.

Στίχ. 5: *«Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἦταν δὲ ἐκεῖ κἄποιος ἄνθρωπος, ποὺ ἦταν ἀσθενὴς τριάντα καὶ ὀκτὼ ἔτη»*.

Μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν, ποὺ βρίσκονταν κοντὰ στὴν *«κολυμβήθρα Βηθεσδά»*, ἦταν καὶ κἄποιος κατάκοιτος, παράλυτος, ἐπὶ τριανταοκτὼ ἔτη. Ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἦταν κοντὰ στὴν *«κολυμβήθρα Βηθεσδὰ»* ἐπὶ τριανταοκτὼ ἔτη, ἀλλὰ θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἦταν παράλυτος ἐπὶ τριανταοκτὼ ἔτη. Κοντὰ στὴν *«κολυμβήθρα»* Βηθεσδὰ δὲν γνωρίζουμε πόσο χρόνο βρισκόταν μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι καὶ αὐτός, συρόμενος, θὰ κατέβαινε πρῶτος στὸ νερὸ μετὰ τὴν παρουσία καὶ ἐπενέργεια τοῦ ἀγγέλου γιὰ νὰ θεραπευθῇ.

Προκαλεῖ φοβερὴ ἐντύπωσι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἦταν παράλυτος, καθηλωμένος πάνω σ' ἕνα κρεββάτι, ἐπὶ τριανταοκτὼ ἔτη! Πολλὲς καὶ μεγάλες εἶνε οἱ δοκιμασίες καὶ θλίψεις τῶν τέκνων τοῦ Ἀδὰμ στὸν πρόσκαιρο τοῦτο κόσμο, ποὺ εἶνε στάδιο δοκιμασίας καὶ παιδαγωγίας τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ κριθῇ τὸ αἰώνιο μέλλον τους.

Πολλὲς φορὲς παραπονούμεθα γιὰ μικρὲς κακοπάθειες, διότι δὲν κοιμηθήκαμε μιὰ νύχτα ἢ εἴχαμε ἀδιαθεσία μιὰ ἡμέρα. Καὶ δὲν σκεπτόμεθα, ὅτι πολλοὶ συνάνθρωποί μας ἐπὶ ἔτη καὶ δεκαετίες ἢ

καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴ ζωή τους δοκιμάζονται ἀπὸ σοβαρές, ὀδυνηρὲς καὶ ἀνίατες ἀσθένειες καὶ ἀναπηρίες. Δὲν σκεπτόμεθα ἐπίσης, ὅτι πολλοὶ ὑποφέρουν τὶς φοβερὲς δοκιμασίες μὲ ὑπομονή, ἐνῷ ἐμεῖς εἶνε δυνατὸ καὶ σὲ μικρὲς δοκιμασίες νὰ ὀλιγοψυχοῦμε, ν' ἀνυπομονοῦμε καὶ νὰ γογγύζωμε. Ὁ δὲ γογγυσμὸς εἶνε βλασφημία κατὰ τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐπιτρέπει τὶς δοκιμασίες. Δὲν σκεπτόμεθα ἀκόμη, ὅτι οἱ δοκιμασίες εἶνε γιὰ τὸν πνευματικὸ καταρτισμό μας καὶ γιὰ τὸ αἰώνιο συμφέρον μας. Λησμονοῦμε δὲ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς, ὅτι *«διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»* (Πράξ. ιδ' 22), καὶ ὅτι *«οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς»* (Ρωμ. η' 18). Γιὰ νὰ εἰσέλθωμε στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἀνάγκη νὰ περάσωμε ἀπὸ πολλὲς θλίψεις. Ἀλλ' οἱ θλίψεις τῆς πρόσκαιρης αὐτῆς ζωῆς δὲν εἶνε τίποτε μπροστὰ στὴ δόξα τῆς αἰωνιότητος, ποὺ ἐπιφυλάσσει ὁ Θεὸς σὲ ὅσους ὑπομένουν τὶς θλίψεις ἀγογγύστως.

Ἂς σκεπτώμεθα ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ὁ Κύριος μᾶς ἔδωσε τὸ νοῦ, γιὰ νὰ σκεπτώμεθα τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα γιὰ τὶς ψυχές μας. Προπάντων ἂς σκεπτώμεθα, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ὑπέστη τὸ φρικτότερο μαρτύριο γιὰ μᾶς. Καὶ ἂν πέρασε ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς θλίψεως ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς γιὰ χάρι μας, πῶς μποροῦμε νὰ παραπονούμεθα ἐμεῖς, ἂν πάσχωμε ἀπὸ ἁμαρτίες μας γιὰ τὸ συμφέρον μας;

Ἂν ἔχωμε καλὴ ὑγεία, ἂς εὐχαριστοῦμε τὸ Θεό. Καὶ ἂν ἔχωμε ἀσθένειες, ἀναπηρίες καὶ λοιπὲς δοκιμασίες, πάλι ἂς εὐχαριστοῦμε τὸ Θεό, διότι καὶ τὶς δοκιμασίες δίνει γιὰ τὸ καλό μας. Οἱ δοκιμασίες εἶνε γιὰ νὰ γίνωμε δόκιμοι καὶ ν' ἀξιωθοῦμε βασιλείας, ποὺ ποτὲ δὲν τελειώνει. Εἶνε ἄνθρωποι, ποὺ ζητοῦν ἀσθένειες, γιὰ νὰ ὑποφέρουν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης εἶνε ἄνθρωποι, ποὺ χαίρουν στὶς δοκιμασίες τους. *«Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Κολ. α' 24). Οἱ πιστοὶ καὶ ἅγιοι γνωρίζουν τὸ μυστικὸ νὰ χαίρουν καὶ στὶς θλίψεις. Ἂς ζητοῦμε ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ γνωρίσωμε καὶ ἐμεῖς τὸ μυστικὸ νὰ χαίρωμε στὶς θλίψεις μας, ὅπως ἔχαιρεν ὁ Παῦλος, καὶ ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος: *«Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις»* (α' 2). Τότε θὰ εἴμεθα δόκιμοι χριστιανοί, ὅταν τὶς διάφορες δοκιμασίες θεωροῦμε σὰν διάφορα εἴδη χαρᾶς. Ἡ ζωὴ εἶνε γεμάτη θλίψεις. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας κολυμπάει στὰ ὑλικὰ ἀγαθά, ἀλλὰ κολυμπάει καὶ στὸ

πέλαγος τῶν θλίψεων, πνίγεται ἀπὸ τὸ ἄγχος. Πῶς τὸ ἄγχος θὰ μετατραπῇ σὲ χαρά; Μὲ τὴ φιλοσοφικὴ καὶ θεολογικὴ θεώρησι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τὴν πίστι, τὴν ἐλπίδα, προπάντων τὴν ἐλπίδα στὴ δόξα τῆς αἰωνιότητος, τὴ χάρι καὶ τὴν προσευχή. Μὲ τὴν προσευχὴ ἐπιτυγχάνουμε προσθήκη πίστεως, κάνουμε τὴν ἐλπίδα ἰσχυρότερη καὶ ἑλκύουμε τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ.

●

Στίχ. 6: ***«Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;»***.

Μεταφράζουμε: «*Ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν κατάκοιτο, καὶ γνώρισε, ὅτι γιὰ πολὺν ἤδη χρόνο ἦταν σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι, τοῦ λέγει: Θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιής;*».

Ὁ Χριστός, ποὺ δίδαξε τὴν εὐσπλαγχνία, καὶ ὅτι θὰ κριθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς πάσχοντας ἐλαχίστους ἀδελφούς του, πρῶτος ἔδωσε τὸ παράδειγμα ἀγάπης καὶ εὐσπλαγχνίας. Ὅταν ἦλθε στὰ Ἰεροσόλυμα, δὲν ἐπισκέφθηκε βασιλικὰ ἀνάκτορα, ἀλλὰ τόπον ἀσθενῶν καὶ βασανιζομένων ἐλαχίστων ἀδελφῶν του. Καὶ ἐκεῖ εἶδε τὸν παράλυτο κατάκοιτο, σὲ κατάστασι πλήρους ἀδυναμίας νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ περιπατήσῃ λίγο. Μὲ ὑπερφυσικὸ δὲ τρόπο ὁ Χριστὸς γνώρισε ὡς ἄνθρωπος, ὅτι ἡ ἀσθένεια τοῦ παραλύτου ἦταν πολυχρόνια. Ἡ θεία φύσι τοῦ Χριστοῦ πληροφοροῦσε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του γιὰ ἄγνωστα πράγματα καὶ ἀλήθειες, καθὼς σὲ κάθε περίπτωσι ἀπαιτοῦσεν ἡ ἀποστολή του καὶ τὸ ἔργο του. Στὴν παροῦσα περίπτωσι ὁλόκληρο τὸ παρελθὸν τοῦ παραλύτου παρουσιάστηκε μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Χριστοῦ, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ στίχ. 14, ὅπου ὁ Χριστὸς ὡς αἰτία τῆς παραλυσίας ἀναφέρει τὴν ἁμαρτωλὴ ζωὴ τοῦ παραλύτου.

Ὁ Χριστὸς εἶδε τὸν παράλυτο. Βεβαίως ὁ Χριστὸς εἶδεν ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἰδιαιτέρως ἐπέστησε τὸ βλέμμα του στὸν παράλυτο ἐπὶ τριανταοκτὼ ἔτη, τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴ βαρύτερη κατάστασι ἀσθενείας καὶ τὴ μεγαλύτερη ὑπομονὴ καὶ καρτερία. Ὁ Χριστὸς σπλαγχνίσθηκε ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς, ἀλλὰ περισσότερο αὐτόν, ποὺ ὑπέφερε ἀπὸ τόσο πολυχρόνια παραλυσία, καὶ δὲν ἐγκατέλειπε τὴν ἐλπίδα τῆς θεραπείας του. Οἱ ὑπομονητικώτεροι καὶ καρτερικώτεροι ἀπὸ τοὺς πάσχοντας προκαλοῦν περισσότερο τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος σὲ λίγο ἐπρόκειτο νὰ θεραπεύσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς, ποὺ βρίσκονταν κοντὰ στὴν κολυμβήθρα Βηθεσδά, καὶ προτίμησε τὸν ἐπὶ τριακονταοκτὼ ἔτη παράλυτο.

Προτοῦ ὁ Χριστὸς θεραπεύση τὸν παράλυτο, τοῦ ὑπέβαλε τὸ ἐρώτημα: ***«Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;»***. *Θέλεις νὰ γίνης καλά;* Τὸ ἐρώτημα εἶνε παράξενο. «Ποιός στραβὸς δὲν θέλει τὰ μάτια του;», λέγει ὁ λαός μας. Καὶ γενικῶς, ποιός ἀσθενὴς δὲν θέλει τὴν ὑγεία του; Τὸ ἐρώτημα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν παράλυτο φαίνεται περιττό. Ἀλλὰ δὲν ἦταν περιττό. Τίποτε ἀπὸ τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦταν περιττό. Ὅλα ἀπὸ τὸ Χριστὸ λέγονταν καὶ γίνονταν μὲ σκοπὸ καὶ μὲ σοφία. Ἐμεῖς οἱ ἀτελεῖς ἄνθρωποι λέγουμε πολλὲς φορὲς καὶ πράττουμε περιττά. Ὁ τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὁ Χριστός, οὔτε μία φορὰ ἔπραξεν ἢ εἶπε κἄτι περιττό. Ὁ Χριστὸς ρώτησε τὸν παράλυτο, ἂν θέλῃ νὰ γίνῃ ὑγιής, γιὰ ν' ἀποσπάσῃ τὴ σκέψι του ἀπὸ τὸ μέσο θεραπείας, πρὸς τὸ ὁποῖον ἦταν ἀποκλειστικῶς στραμμένη, καὶ νὰ τὸν ὑποβοηθήσῃ νὰ σκεφθῇ, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλο μέσο θεραπείας, ὁ Μεσσίας καὶ μεσίτης Ἰησοῦς. Ὁ Χριστὸς μὲ τὸ ἐρώτημά του πρὸς τὸν ἀσθενῆ ἄφηνε νὰ ὑπονοηθῇ, ὅτι μποροῦσε νὰ τὸν θεραπεύσῃ, καὶ τοῦ ἔδινε λαβή, γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθειά του. Τὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἀνάλογο μὲ τὸ λόγο τοῦ ἀποστόλου Πέτρου πρὸς τὸν ἐκ γενετῆς χωλό, *«Βλέψον εἰς ἡμᾶς»*, *Κοίταξε σὲ μᾶς* (Πράξ. γ' 4).

Ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν παράλυτο, ***«Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;»***, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ Ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων. Καὶ ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς σωματικῶς πρέπει πρῶτα ν' ἀποβλέπουν στὸ Χριστό, τὸ μεγάλο Ἰατρό, καὶ ἔπειτα στοὺς ἄλλους ἰατρούς, τοὺς μικρούς. Ὁ Χριστὸς ἄλλωστε ἔδωσε τοὺς ἰατρούς, καὶ ἂν δὲν τοὺς φωτίζῃ, κάνουν θανάσιμα λάθη καὶ μᾶς στέλνουν στὰ νεκροταφεῖα. Ν' ἀποβλέπωμε λοιπὸν πρῶτα στὸ μεγάλο Ἰατρό, γιὰ νὰ φωτίζῃ τοὺς μικροὺς ἰατροὺς καὶ νὰ μᾶς βοηθοῦν στὸ πολύτιμο ἀγαθὸ τῆς ὑγείας μας.

Ἡ ὑγεία εἶνε πολύτιμο ἀγαθό, ἀλλ' ὄχι τὸ πολυτιμότερο, ὅπως οἱ πολλοὶ νομίζουν καὶ λέγουν. Τὸ πολυτιμότερο ἀγαθὸ εἶνε ἡ ψυχικὴ ὑγεία καὶ ἡ σωτηρία. Ἂν ἡ σωματικὴ ὑγεία ἦταν τὸ πολυτιμότερο ἀπ' ὅλα τὰ ἀγαθά, ὁ Κύριος θὰ θεράπευε ὅλους τοὺς ἀρρώστους, ἐνῷ τώρα θεραπεύει μόνο μερικούς, τοὺς δὲ ἄλλους ἀφήνει ἀθεραπεύτους, χρησιμοποιώντας τὶς ἀσθένειές τους ὡς μέσα παιδαγωγικά, ποὺ βοηθοῦν γιὰ τὴν ψυχικὴ θεραπεία καὶ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἶνε ὄντως τὸ πολυτιμότερο ἀγαθό. Αὐτὸ τὸ ἀγαθὸ τῆς ψυχικῆς ὑγείας καὶ σωτηρίας δυνάμεθα ὅλοι νὰ λαμβάνωμε, ἀρκεῖ νὰ τὸ ζητᾶμε ἀπ' τὸ Χριστό, καὶ διὰ μετα-

νοίας νὰ προσφεύγωμε στοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Χριστοῦ, τοὺς πνευματικοὺς πατέρες, τοὺς μικροὺς ἰατρούς, καὶ νὰ ἐξομολογούμεθα τὰ ἁμαρτήματά μας.

Ἁμαρτωλέ! Θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιὴς πνευματικῶς; Θέλεις νὰ σωθῇς; Θέλεις νὰ λάβῃς τὸ ἀσυγκρίτως πολυτιμότερο ὅλων τῶν ἀγαθῶν; Ταπείνωσε τὸν ἐγωισμό σου διὰ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως σὲ πνευματικὸ πατέρα, καὶ ἀμέσως θὰ θεραπευθῇς ἀπὸ τὴν ψυχικὴ ἀσθένεια, ἀσυγκρίτως χειρότερη τῆς σωματικῆς ἀσθενείας, καὶ θὰ σωθῇς μὲ τόσο μεγάλη σωτηρία, ποὺ δὲν ὑπάρχει ζυγαριὰ γιὰ νὰ ζυγισθῇ.

Στίχ. 7: ***«Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει».***

Μεταφράζουμε: «*Ἀποκρίθηκε σ᾽ αὐτὸν* (τὸν Ἰησοῦ) *ὁ ἀσθενής: Κύριε, δὲν ἔχω ἄνθρωπο γιὰ νὰ μὲ ρίξῃ στὴ δεξαμενή, ὅταν τὸ νερὸ ταραχθῇ. Ἔτσι, ἐνῷ προσπαθῶ νὰ κατεβῶ ἐγώ, προλαμβάνει καὶ κατεβαίνει ἄλλος*».

Καίτοι ὁ παράλυτος ἦταν καθηλωμένος στὸ κρεββάτι τῆς παραλυσίας ἐπὶ 38 ἔτη καὶ ἦταν καὶ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς κουρασμένος σὲ μέγιστο βαθμό, ἐν τούτοις δὲν ἔγινε γογγυστὴς καὶ μεμψίμοιρος. Δὲν γόγγυσε ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν καταράστηκε τὴ ζωή του. Ἦταν καρτερικὸς καὶ ὑπομονητικός, ἥρωας τοῦ πόνου. Ἡ καρτερία καὶ ἡ ὑπομονὴ τοῦ παραλύτου δὲν φαίνεται μόνον ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν ἀπελπιζόταν, ἀλλὰ παρέμενε κοντὰ στὴν ***«κολυμβήθρα»*** Βηθεσδὰ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ κατεβῇ καὶ αὐτὸς κἄποτε σ᾽ αὐτὴ μετὰ τὴν παρουσία τοῦ ἀγγέλου καὶ νὰ θεραπευθῇ. Ἡ καρτερία καὶ ἡ ὑπομονὴ τοῦ παραλύτου φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀπάντησί του στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ, *«Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;»*, *Θέλεις νὰ γίνῃς καλά;* Ἂν ὁ ἀσθενὴς ἦταν γογγυστής, στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ἦταν ἄγνωστος σ᾽ αὐτόν, θ᾽ ἀπαντοῦσε μὲ αὐθάδεια. Θὰ ἔλεγε περίπου: Τί ἐρώτημα εἶνε αὐτό, ποὺ κάνεις; Ποιός ἄρρωστος δὲν θέλει τὴν ὑγεία του; Μὲ κοροϊδεύεις; Παίζεις μὲ τὴ δυστυχία μου;... Ἀλλ᾽ ὁ παράλυτος δὲν αὐθαδίασε.

Ἀντιθέτως μίλησε μὲ σεβασμὸ καὶ εὐγένεια. Δὲν γνώριζε τὸν Ἰησοῦ, ἀλλ᾽ ἡ πλήρης γλυκύτητος καὶ συμπαθείας μορφὴ καὶ φωνὴ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἐνέπνευσαν σεβασμὸ καὶ προσφώνησε τὸν ἄγνωστο μὲ τὴ λέξι *«κύριε»*. Στὴ δὲ συνέχεια μὲ εὐγένεια ἐξέφρασε τὸ

παράπονο, ὅτι δὲν εἶχεν ἄνθρωπο νὰ ἐνδιαφερθῆ γι' αὐτὸν καὶ νὰ τὸν κατεβάση στὴ δεξαμενὴ μετὰ τὴν ταραχὴ τοῦ ὕδατος γιὰ νὰ θεραπευθῆ, ἀλλὰ πάντοτε προλάμβανε καὶ κατέβαινε στὴ δεξαμενὴ καὶ θεραπευόταν ἄλλος. Κανεὶς δὲν λάμβανε ὑπ' ὄψι του τὴ μακροχρόνια παραλυσία του καὶ δὲν τοῦ ἔλεγε: «Ἡ δική σου κατάστασι εἶνε χειρότερη ἀπ' τὴ δική μου. Γι' αὐτὸ τώρα νὰ μπῆς στὴ δεξαμενὴ ἐσύ, καὶ ἐγὼ θὰ μπῶ ἄλλη φορά». Καθένας ἐνδιαφερόταν γιὰ τὸν ἑαυτό του. Καθένας ἔδειχνε τὴ φιλαυτία του. Ἀλλ' ὁ παράλυτος δὲν τοὺς κατηγόρησε γιὰ τὴ φιλαυτία τους. Δὲν εἶπε καμμιὰ βαρειὰ λέξι. Ἁπλῶς ἐξέφρασε μὲ εὐγένεια τὸ παράπονο, ὅτι ἦταν ἔρημος, ὅτι δὲν εἶχεν ἄνθρωπο νὰ ἐνδιαφερθῆ γι' αὐτόν.

«Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω», εἶπεν ὁ παράλυτος. Πολλοὶ ἄνθρωποι ὑπῆρχαν, ἀλλὰ γι' αὐτὸν δὲν ὑπῆρχε κανείς. Πολλοὶ ἄνθρωποι ὑπῆρχαν, ἀλλὰ φίλαυτοι. Ἀγαποῦσαν τοὺς ἑαυτούς των πολύ, ἀλλὰ τοὺς συνανθρώπους των ὀλίγο ἢ καθόλου. Ἄνθρωποι ἀδιάφοροι ἀπέναντι τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου, ψυχροὶ καὶ σκληροί. Ἄνθρωποι χωρὶς ἀληθινὴ ἀγάπη. Καὶ ἄνθρωποι χωρὶς ἀληθινὴ ἀγάπη δὲν εἶνε ἀληθινοὶ ἄνθρωποι.

«Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω», εἶπεν ὁ παράλυτος. Τὸν ἴδιο κατ' οὐσίαν λόγο λέγει καὶ ὁ Θεὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Στὸν προφήτη Ἱερεμία ὁ Θεὸς λέγει: *«Περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἴδετε καὶ γνῶτε καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, ἐὰν εὕρητε ἄνδρα, εἰ ἔστι ποιῶν κρῖμα καὶ ζητῶν πίστιν, καὶ ἵλεως ἔσομαι αὐτοῖς»* (Ἱερ. ε' 1). Περιέλθετε τὴν Ἱερουσαλήμ, λέγει ὁ Θεός, ἐρευνήσετε δρόμους καὶ πλατεῖες, γιὰ νὰ ἰδῆτε, ἂν ὑπάρχη ἄνθρωπος, ἄνθρωπος δίκαιος καὶ ἀληθινός. Καὶ ἂν εὕρετε ἄνθρωπο, ἄνθρωπο δίκαιο καὶ ἀληθινό, τότε θὰ γίνω ἵλεως, θὰ συγχωρήσω τὸ λαό. Βρέθηκε ἄνθρωπος; Ἀναρίθμητοι οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὅμως ἄνθρωπος δὲν βρέθηκε! Δὲν βρέθηκε ἄνθρωπος ἄξιος τοῦ ὀνόματός του, τῆς προελεύσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ του. Δὲν βρέθηκε ἄνθρωπος ἀληθινός. Στὸ Ἰεζ. κβ' 30 ὁ Θεὸς λέγει: *«Καὶ ἐζήτουν ἐξ αὐτῶν ἄνδρα ἀναστρεφόμενον ὀρθῶς καὶ ἑστῶτα πρὸ προσώπου μου ὁλοσχερῶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς γῆς τοῦ μὴ εἰς τέλος ἐξαλεῖψαι αὐτήν, καὶ οὐχ εὕρον»*. Ὁ Θεὸς ζητοῦσε μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων νὰ εὕρη ἕνα ἄνθρωπο μὲ ὀρθὴ ζωὴ καὶ τελεία συνείδησι ἀπέναντί του, γιὰ νὰ μὴ καταστρέψη τελείως τὴ χώρα, καὶ δὲν βρῆκε! Στὸν Ψαλμ. ιγ', στίχ. 2-3, ὁ Ψαλμῳδὸς γράφει: *«Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συνιῶν ἢ ἐκζητῶν*

τὸν Θεόν. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός». Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ὁ Θεὸς ἔσκυψε κάτω, γιὰ νὰ ἰδῇ ἂν ὑπάρχῃ συνετὸς καὶ εὐσεβὴς ἄνθρωπος. Καὶ εἶδεν, ὅτι ὅλοι ἐξετράπησαν καὶ ἐξαχρειώθηκαν, δὲν ὑπάρχει καλός, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνας! Τὸ εἶδος ἄνθρωπος, ἀληθινὸς ἄνθρωπος, ἐξέλιπε! Γι' αὐτὸ ὁ Ψαλμῳδὸς κραυγάζει πρὸς τὸν Κύριο: *«Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος»* (Ψαλμ. ια' 1).

Στὸ Ἠσ. νθ' 16 διαβάζουμε ἐπίσης: *«Καὶ εἶδε* (Κύριος) *καὶ οὐκ ἦν ἀνήρ, καὶ κατενόησε καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντιληψόμενος».* Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ὁ Κύριος ἔρριξε στὴ γῆ ἐρευνητικὸ βλέμμα καὶ εἶδε, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος, δὲν ὑπῆρχε κανεὶς νὰ βοηθήσῃ τοὺς συνανθρώπους του. Ἑκατομμύρια ἄνθρωποι, καὶ ὅμως ἄνθρωπος δὲν ὑπῆρχε! Ἀπογοητευτικὸ τὸ φαινόμενο τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἀλλὰ τί λέγει κατόπιν ὁ προφήτης; Ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶδε, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπο, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος κατέβηκε στὴ γῆ γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπο. Ὅπως δὲ σαφῶς ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς διδάσκουν, ὁ Κύριος ἦλθε στὴ γῆ καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος, ἀληθινὸς ἄνθρωπος, ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος! *«Εἷς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Α' Τιμ. β' 5). Ὁ αὐτὸς εἶνε Θεός, ὁ αὐτὸς εἶνε καὶ μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὡς ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός. Ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο εἶνε καὶ Θεὸς καὶ μεσίτης ἄνθρωπος. *«Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»*, λέγει ἐπίσης ὁ ἀπόστολος (Α' Κορ. ιε' 47). Ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἔγινεν ἄνθρωπος, δεύτερος Ἀδάμ.

Γιατί ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος; Γιὰ νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τέλους ἄνθρωπος, ἄνθρωπος ἀληθινός, νὰ σπλαγχνίζεται τοὺς ἀνθρώπους ὡς συνάνθρωπος, νὰ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτούς, νὰ τοὺς βοηθῇ καὶ νὰ τοὺς σῴζῃ. Ὡς ἄνθρωπος ὁ Κύριος γνώρισε τὶς δοκιμασίες τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἰδίας πείρας, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς δοκιμάστηκε, καὶ συμπαθεῖ καὶ βοηθεῖ τοὺς δοκιμαζομένους. Ὁ Χριστὸς δὲν ἔδειξε φιλαυτία, ὅπως οἱ συνασθενεῖς τοῦ παραλύτου, ἀλλ' ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον πρὸς τοὺς δοκιμαζομένους μέχρις αὐτοθυσίας, καὶ μάλιστα αὐτοθυσίας μὲ τὸ ὀδυνηρότερο εἶδος τοῦ θανάτου, τὴ σταύρωσι. Ἄλλωστε ὁ Κύριος γι' αὐτὸ κυρίως ἔγινεν ἄνθρωπος, *«ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεύς»* (Ἑβρ. β' 17), γιὰ νὰ γίνῃ δηλαδὴ ὡς ἄνθρωπος σπλαγχνικὸς καὶ φιλάν-

θρωπος ἀρχιερεύς, καὶ νὰ τελέσῃ τὴν ὑπερτάτη θυσία γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὡς θύτης καὶ ὡς θῦμα, νὰ θυσιάσῃ τὸν ἑαυτό του διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου.

Στὴν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος, τέλειος ἄνθρωπος. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς ἔλεγε, ὅτι δὲν εὑρίσκει ἄνθρωπο. Ἀλλὰ στὴν περίοδο τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπάρχει ἄνθρωπος, τέλειος ἄνθρωπος, Ἄνθρωπος μὲ ἄλφα κεφαλαῖο. «*Μήτηρ Σιών, ἐρεῖ ἄνθρωπος, καὶ Ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὕψιστος*» (Ψαλμ. πστ' 5). Ἂν ὁ παράλυτος ἤξερε, ποῖος εἶνε αὐτὸς ποὺ εἶπε, «*θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;*», δὲν θὰ ἀπαντοῦσε, ***«ἄνθρωπον οὐκ ἔχω»***, διότι ἐνώπιόν του εἶχε τὸν Ἄνθρωπο μὲ ἄλφα κεφαλαῖο, ποὺ ἐνδιαφερόταν καὶ θυσιαζόταν γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ γεννήθηκε στὸν κόσμο ἀκριβῶς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἂν ὁ παράλυτος ἤξερε, ὅτι ἐνώπιόν του ἔχει τὸν Ἄνθρωπο τῆς ἄπειρης ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄπειρης δυνάμεως, δὲν θὰ ἔλεγε, ***«Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν»***, ἀλλὰ θὰ ἔλεγε: Κύριε τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν! Τώρα, ποὺ κοντά μου ἦλθες σύ, δὲν χρειάζομαι ἄνθρωπο γιὰ νὰ μὲ βάλῃ στὴ δεξαμενή. Σύ εἶσαι ὁ τέλειος ἄνθρωπος καὶ ὁ τέλειος Θεός. Σὺ ἔχεις τὴ δύναμι νὰ μὲ θεραπεύσῃς ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως. Ἀνόρθωσέ με, Κύριε, γιὰ νὰ πέσω καὶ νὰ προσκυνήσω τὴ μεγαλωσύνη καὶ τὴν καλωσύνη σου.

Πολλοὶ καὶ σήμερα, ὅταν βρίσκωνται σὲ ἀνάγκες καὶ σὲ θλίψεις καὶ δὲν βρίσκουν κατανόησι καὶ συμπαράστασι ἀπ' τοὺς συνανθρώπους, παραπονοῦνται ὅπως ὁ παράλυτος, ποὺ ἔλεγε: ***«Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω»***. Πολλὲς φορὲς ἀκούσαμε ἀδυνάτους ἀδελφοὺς νὰ λέγουν: «Ἐκεῖνος πέτυχε αὐτό, ποὺ ἐπιδίωκε, διότι εἶχεν ἄνθρωπο, εἶχε μέσο. Ἐγὼ δὲν ἔχω ἄνθρωπο, δὲν ἔχω μέσο». Δικαιολογοῦνται αὐτὲς οἱ αἰτιάσεις τῶν ἀδελφῶν; Δικαιολογοῦνται αὐτὰ τὰ παράπονα; Πρὸ Χριστοῦ δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος, ἀληθινὸς ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἰσχύει αὐτὸ καὶ σήμερα; Δὲν ὑπάρχει σήμερα ὁ ἀληθινὸς Ἄνθρωπος, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ θυσιάστηκε γιὰ μᾶς, καὶ ἔχει τὴ θέλησι καὶ τὴν ἰσχὺ νὰ κάνῃ κάθε τι, ποὺ εἶνε ἀναγκαῖο γιὰ τὴν πρόσκαιρη καὶ τὴν αἰώνια ζωή μας; Τί εἶνε οἱ λεγόμενοι ἰσχυροὶ τῆς γῆς μπροστὰ στὸν Ἰησοῦ Χριστό; Τί εἶνε κάθε ἀνθρώπινο μέσο μπροστὰ στὸ Μεσσία καὶ μεσίτη μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τὸν μοναδικῆς ἀξίας καὶ σημασίας Ἄνθρωπο;

Στὶς αἰτιάσεις καὶ τὰ παράπονα κάθε ἀδυνάτου ἀδελφοῦ, ποὺ

ἐπαναλαμβάνει τὸ λόγο τοῦ παραλύτου, ***«Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω»***, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τῆς Ἐκκλησίας δυνάμεθα νὰ ἀντιτάσσωμε: Ἀδελφέ! Νὰ μὴ λέγης, ὅτι δὲν ἔχεις ἄνθρωπο. Ὑπάρχει ἄνθρωπος. Ὑπάρχει ὁ Ἄνθρωπος, ὁ ἰδεώδης ἄνθρωπος, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ ἂν λέγης, ὅτι δὲν ἔχεις ἄνθρωπο, αὐτὸ προδίδει ὀλιγοπιστία καὶ ἀπιστία, αὐτὸ εἶνε ἰσοδύναμο μὲ τὶς αἱρέσεις τοῦ δοκητισμοῦ καὶ τοῦ μονοφυτισμοῦ. Ὁ Κύριος δὲν ἔγινεν ἄνθρωπος «κατὰ δόκησιν», φαινομενικῶς, ἀλλ' ἔγινεν ἄνθρωπος πραγματικῶς. Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀπορροφήθηκε ἀπὸ τὴ θεία φύσι. Ὁ Χριστὸς εἶνε καὶ θὰ εἶνε αἰωνίως Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, Θεάνθρωπος. Καὶ ὡς Θεάνθρωπος δύναται τὰ πάντα. Αὐτὸς εἶπε γιὰ τὸν ἑαυτό του: *«Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»* (Ἰωάν. ιε' 5). Καὶ ὁ ἀπόστολος εἶπε γι' αὐτόν: *«Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»* (Φιλιπ. δ' 13). Ὄντως δὲ ὁ Παῦλος, ἂν καὶ πάλαιψε μὲ ἀναρίθμητες ἀντιξοότητες καὶ θηριομάχησε μὲ πάμπολλα θηρία, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ κατώρθωσε τὰ πάντα καὶ ἀναδείχθηκε ὁ μεγαλύτερος πνευματικὸς κατακτητὴς τῆς οἰκουμένης.

Καὶ ἐμεῖς λοιπόν, γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι ἀναγκῶν καὶ θλίψεων, γιὰ τὴ λύσι προβλημάτων καὶ δραμάτων, καὶ γιὰ τὴν ἐπίτευξι στόχων καὶ σκοπῶν, ἂς μὴ ἐξαρτώμεθα ἀπὸ μικροὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἀπὸ τὸ Μεγάλο Ἄνθρωπο, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ Μεγάλος Ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς τελείως ἀδιάφθορος καὶ ἁγνὸς ἔχει μεγάλη καὶ τρυφερὴ ἀγάπη καὶ πλήρη κατανόησι ἀπέναντι σὲ μᾶς τοὺς συνανθρώπους του. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Μεγάλος Ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε συγχρόνως καὶ ὁ Μεγάλος Θεός, ἔχει τὴ δύναμι νὰ ἐκπληρώνῃ ὅλα τὰ αἰτήματά μας, ποὺ εἶνε σύμφωνα μὲ τὸ δικό του θέλημα καὶ μὲ τὸ δικό μας συμφέρον. Ἐμεῖς δὲν ξέρουμε πάντοτε τί εἶνε τὸ συμφέρον μας. Ἐκεῖνος ξέρει, καὶ θέλει πάντοτε τὸ συμφέρον μας. Καὶ ὅ,τι εἶνε συμφέρον, τὸ κάνει ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ μέσου ἀγγέλων, ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων. Τὰ πάντα δύναται νὰ χρησιμοποιῇ ὡς μέσα ἢ ὄργανα γιὰ τὸ συμφέρον μας, ἀκόμη καὶ τοὺς ἐχθρούς του καὶ ἐχθρούς μας δαίμονες καὶ δαιμονικοὺς ἀνθρώπους. Ἂς μὴ λέγωμε λοιπόν, ***«Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω»***, ἀλλ' ἂς ἀναθέτωμε τὶς ὑποθέσεις μας στὸ Μεγάλο Ἄνθρωπο καὶ Φιλάνθρωπο Χριστό, ποὺ συμμερίζεται πλήρως τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς θλίψεις τῶν συνανθρώπων του, καὶ ἂς λέγωμε: Κύριε, τὸ συμφέρον ποίησον! Ἔτσι θὰ φεύγῃ καὶ τὸ ἄγχος ἀπὸ τὶς ψυχές μας καὶ θὰ εἰρηνεύωμε.

Στίχ. 8-9: *«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἔγειρε, ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ».*

Στὸ ἐνεργητικῆς φωνῆς ρῆμα *«ἔγειρε»* ἐξυπακούεται ὡς ἀντικείμενο *«σεαυτόν»*: ἔγειρε τὸν ἑαυτό σου, σήκωσε τὸν ἑαυτό σου, σήκω ἐπάνω. Ὑπάρχει ὡς ἄλλη γραφὴ καὶ τὸ μέσης φωνῆς *«ἔγειραι»*· ἐγείρου δηλαδή, σήκω ἐπάνω. Ἡ λέξι «κράβαττος» εἶνε τῆς μακεδονικῆς διαλέκτου καὶ ἔχει διάφορες γραφές: κράββατος, κράβαττος, κράβατος, καὶ κράβακτος.

Μεταφράζουμε: «*Λέγει σ' αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς: Σήκω ἐπάνω, πάρε τὸ κρεββάτι σου καὶ περιπάτει. Καὶ ἀμέσως ἔγινεν ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, πῆρε τὸ κρεββάτι του καὶ περιπατοῦσε*».

Προκειμένου νὰ θεραπεύσῃ τὸν παράλυτο ὁ Ἰησοῦς δὲν προσευχήθηκε, ὅπως σὲ ἄλλες περιπτώσεις, ἀλλ' ἔδωσε παράγγελμα νὰ σηκωθῇ ἐπάνω, νὰ πάρῃ τὸ κρεββάτι του καὶ νὰ βαδίζῃ. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς προσευχόταν, ἔδειχνε, ὅτι εἶνε ἄνθρωπος. Καὶ ὅταν δὲν προσευχόταν, ἀλλ' ἔδινε διαταγὴ νὰ γίνῃ θεραπεία ἢ ἄλλο θαῦμα, ἔδειχνε, ὅτι δὲν εἶνε μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός. Θεοπρεπὲς τὸ παράγγελμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν παράλυτο. Ἀλλὰ καὶ πολὺ ὡραῖο! Διότι δὲν εἶπε στὸν παράλυτο ἁπλῶς, *«Ἔγειρε καὶ περιπάτει»*, ἀλλ' εἶπε καί, *«ἆρον τὸν κράβαττόν σου»*, σήκωσε στὸν ὦμο τὸ κρεββάτι σου. Πολὺ ὡραῖο τὸ φαινόμενο νὰ σηκώνῃ ὁ παράλυτος τὸ κρεββάτι του στὸν ὦμο, ὅπως ἐπίσης χαριτωμένο τὸ φαινόμενο, νὰ πηδᾷ ὁ κουτσὸς σὰν τὸ ἐλάφι κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ Ἠσαΐα, «*ἁλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλός*» (λε' 6). Τὸ παράγγελμα νὰ σηκώσῃ τὸ κρεββάτι του ἔδωσεν ὁ Χριστὸς καὶ στὸν παράλυτο τῆς Καπερναούμ (Ματθ. θ' 6).

Γιατί ὁ Ἰησοῦς διέταξε τὸν παράλυτο νὰ σηκώσῃ τὸ κρεββάτι του; Γιὰ νὰ φανῇ καλλίτερα τὸ θαῦμα, ὅτι ὁ παράλυτος ἔγινεν ὑγιὴς πραγματικῶς καὶ πλήρως, ἀφοῦ πλέον εἶχε τὴ δύναμι, ὄχι μόνο νὰ περιπατῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταφέρῃ τὸ κρεββάτι του.

Ὁ Χριστὸς δὲν θεραπεύει ὅπως οἱ ἰατροί, ἀλλὰ κατὰ τρόπο ἀνώτερο. Ὁ Χριστὸς θεραπεύει καὶ ἀνίατα νοσήματα. Ὁ Χριστὸς γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ὁ ἀσθενὴς θὰ θεραπευθῇ, ἐνῷ οἱ ἰατροὶ δὲν γνωρίζουν πάντοτε, ἂν θὰ πετύχουν τὴ θεραπεία τοῦ πελάτη τους. Ὁ Χριστὸς θεραπεύει μὲ τὸ λόγο του ἢ καὶ χωρὶς τὸ λόγο του, μόνο μὲ τὴ θέλησί του, ἐνῷ οἱ ἰατροὶ θεραπεύουν μὲ φαρμα-

κα καὶ μὲ χειρουργικὲς ἐπεμβάσεις. Ὁ Χριστὸς θεραπεύει ἀμέσως, χωρὶς νὰ χρειάζεται ὁ ἀσθενὴς νὰ περάσῃ ἀπὸ στάδιο ἀναρρώσεως, ἐνῷ οἱ ἰατροὶ χρειάζονται χρόνο γιὰ νὰ θεραπεύσουν. Ὁ Χριστὸς θεραπεύει πλήρως καὶ τελείως, ἐνῷ οἱ ἰατροὶ πολλὲς φορὲς ἐπιτυγχάνουν μερικὴ καὶ προσωρινὴ μόνο θεραπεία. Νὰ προσθέσωμε καὶ μία ἀκόμη διαφορὰ μεταξὺ Χριστοῦ καὶ ἰατρῶν; Ὁ Χριστὸς θεραπεύει δωρεάν, ἐνῷ οἱ ἰατροὶ θεραπεύουν μὲ χρήματα, σκληροὶ δὲ ἰατροὶ γδέρνουν τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους θεραπεύουν!...

Τῆς θεραπείας τοῦ παραλύτου προηγήθηκε ἡ πίστι. Ὅταν ὁ παράλυτος ἄκουσε τὸ παράγγελμα τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ἔγειρε, ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει»***, δὲν γέλασε καὶ δὲν εἶπε στὸν Ἰησοῦ: Ἐδῶ ἄγγελος κατεβαίνει, ταράσσει τὸ νερὸ καὶ θεραπεύει μόνον ἕνα. Καὶ σύ, ἄνθρωπος, θὰ μὲ θεραπεύσῃς μὲ ἁπλῆ διαταγὴ καὶ λόγο; Ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους κάνεις τὸν ἑαυτό σου;... Δὲν σκέφτηκε καὶ δὲν συμπεριφέρθηκε ὁ παράλυτος ἐμπαικτικῶς ἀπέναντι στὸν ἄγνωστό του Ἰησοῦ. Διότι ἡ χάρι τοῦ Χριστοῦ μυστικῶς ἐπενεργοῦσε στὴν ἁμαρτωλή, ἀλλὰ πιστὴ ψυχὴ τοῦ παραλύτου. Πραγματικῶς ὑπῆρχε πίστι στὴν ψυχὴ τοῦ παραλύτου, ἀλλιῶς θὰ εἶχε χάσει τὴν ὑπομονή του καὶ δὲν θὰ βρισκόταν κοντὰ στὴν κολυμβήθρα Βηθεσδὰ ἐλπίζοντας σὲ θαυματουργικὴ θεραπεία. Λόγῳ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς θείας χάριτος ὁ παράλυτος ὑπάκουσε στὸ παράγγελμα τοῦ Ἰησοῦ, προσπάθησε νὰ κινηθῇ, καὶ μὲ τὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ ἀνωρθώθηκε, τινάχθηκε ἐπάνω σὰν ἐλατήριο, ἔγινε τελείως ὑγιής. Ἂν δὲν ἔκανεν ὑπακοὴ καὶ προσπάθεια, ὁ Κύριος δὲν θὰ τὸν θεράπευε. Διὰ πίστεως καὶ ὑπακοῆς στὸ θεῖο θέλημα ἂς βοηθοῦμε καὶ ἐμεῖς τοὺς ἑαυτούς μας λίγο, γιὰ νὰ μᾶς βοηθῇ ὁ Κύριος πολύ. Ὅσο καὶ ἂν βοηθήσωμε ἐμεῖς τοὺς ἑαυτούς μας, αὐτὴ ἡ βοήθεια εἶνε λίγη μπροστὰ στὴ βοήθεια, ποὺ μᾶς προσφέρει ὁ Θεός, ἀλλ' εἶνε ἀπαραίτητη.

Ὁ εὐαγγελιστὴς σημειώνει, ὅτι τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλύτου ἔγινε τὸ Σάββατο, ἡμέρα ἀργίας. Ἤξερε δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, ἄνθρωποι σχολαστικοὶ καὶ νοσηροί, θὰ κατηγοροῦσαν καὶ τὸν ἴδιο, διότι θεράπευσε τὸ Σάββατο, καὶ τὸν παράλυτο, διότι σήκωσε καὶ μετέφερε τὸ κρεββάτι του τὴν ἡμέρα τῆς ἀργίας. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι σκοπίμως ὁ Χριστὸς θεράπευσε τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου καὶ διέταξε τὴν ἄρσι καὶ μεταφορὰ τοῦ κρεββατιοῦ, γιὰ νὰ γίνουν σχόλια καὶ θόρυβος, καὶ νὰ δοθῇ ἀφορμή, γιὰ νὰ διδάξῃ τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι τὸ ν' ἀγαθοερ-

γῇ κανεὶς καὶ νὰ ἐνεργῇ τὰ ἀναγκαῖα τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου δὲν εἶνε παράβασι τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου.

Στίχ. 10: *«Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράβαττον»*.

Τὸ *«οὖν»* εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν στὸν θεραπευμένο: Εἶνε σάββατο. Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σηκώσῃς τὸ κρεββάτι»*.

Οἱ Ἰουδαῖοι κατέκριναν τὸν πρώην παράλυτο, διότι σήκωσε καὶ μετέφερε τὸ κρεββάτι του τὸ Σάββατο. Ἀλλ' ἀξιοκατάκριτοι ἦταν οἱ Ἰουδαῖοι. Καὶ ἦταν ἀξιοκατάκριτοι γιὰ τρεῖς λόγους. Πρῶτον, διότι δὲν θαύμασαν τὴ δύναμι τοῦ προσώπου, ποὺ θεράπευσε τὸν παράλυτο. Κακοί, μοχθηροὶ καὶ πωρωμένοι ἄνθρωποι, εἶχαν χάσει τὴ δύναμι τοῦ θαυμασμοῦ. Καὶ ἀλλοίμονο στοὺς ἀνθρώπους, ποὺ χάνουν τὴ δύναμι νὰ θαυμάζουν ἀκόμη καὶ τὰ θαύματα. Δεύτερον, διότι δὲν χάρηκαν γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ συνανθρώπου τους, ποὺ ἦταν παράλυτος καὶ βασανιζόταν ἐπὶ 38 ἔτη. Τρίτον, διότι ὡς σχολαστικοὶ καὶ νοσηροὶ τύποι παρανοοῦσαν τὸ νόημα τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Κατὰ τὶς παραδόσεις τῶν ραββίνων, ἐὰν κανεὶς μεταφέρῃ κᾶτι ἀπὸ δημόσιο μέρος σὲ ἰδιωτικὴ οἰκία τὸ Σάββατο ἐκ προθέσεως, τιμωρεῖται μὲ θάνατο καὶ λιθοβολισμό. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου ἦταν, ὅτι τὸ Σάββατο ἀπαγορευόταν ἡ βιοποριστικὴ καὶ κερδοφόρα ἐργασία. Σ' αὐτὴ τὴν ἐργασία περιλαμβανόταν καὶ ἡ ἆρσι καὶ μεταφορὰ φορτίων, ποὺ ἀπαγόρευε ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, ὅπως δεικνύουν τὰ χωρία Νεεμ. ιγ' 19 καὶ Ἱερ. ιζ' 21. Ἀλλ' ὁ πρώην παράλυτος δὲ μετέφερε φορτίο σὰν ἐργάτης ἢ ἔμπορος· ἁπλῶς μετέφερε τὸ κρεββάτι του, ποὺ χρειαζόταν γιὰ νὰ κοιμηθῇ. Τὸ νὰ ἐνεργῇ κανεὶς τὰ ἀναγκαῖα τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου δὲν ἦταν ἀντίθετο πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου. Σὲ ἄλλη περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἀρχισυνάγωγος ἀγανάκτησε, διότι θεράπευσε τὴ συγκύπτουσα γυναῖκα τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, τὸν καυτηρίασε λέγοντας: *«Ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ Σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;»* (Λουκ. ιγ' 15). *Ὑποκριτά! Καθένας ἀπὸ σᾶς τὸ Σάββατο δὲν λύει τὸ βόδι του ἢ τὸ γαϊδούρι ἀπὸ τὸ σταῦλο καὶ τὸ μεταφέρει καὶ τὸ ποτίζει;*

Στίχ. 11: ***«Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει».***

Μεταφράζουμε: *«Ἐκεῖνος, ποὺ μὲ ἔκανε ὑγιῆ, ἐκεῖνος μοῦ εἶπε, σήκωσε τὸ κρεββάτι σου καὶ περιπάτει».*

Στὴν κατηγορία, ποὺ ἐκτόξευσαν ἐναντίον του οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ πικροὶ αὐτοὶ κατήγοροι, διότι μετέφερε τὸ κρεββάτι του τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, ὁ θεραπευμένος παράλυτος θὰ μποροῦσε ν' ἀντιτάξῃ: Κύριοι! Τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ εἶνε νὰ μὴ κάνωμε τὸ Σάββατο βιοποριστικὴ καὶ κερδοφόρα ἐργασία, δὲν εἶνε νὰ μὴ κάνωμε τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἀλλ' ὁ πρώην παράλυτος, ἄνθρωπος ἁπλοϊκός, νόμισε, ὅτι ἔκανε παράβασι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, φοβήθηκε τοὺς Ἰουδαίους καὶ πρόβαλε τὴ δικαιολογία, ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ τὸν ἔκανε καλά, ἐκεῖνος τοῦ εἶπε νὰ σηκώσῃ τὸ κρεββάτι του. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε ὁ θεραπευθεὶς παράλυτος στοὺς κατηγόρους του: Ἦταν δυνατὸ νὰ κάνω ἀνυπακοὴ σ' ἐκεῖνον, ποὺ εἶχε τὴ θαυματουργικὴ δύναμι καὶ τὴν ἀγάπη νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ βασανιστικὸ νόσημα τῆς παραλύσεως 38 ἐτῶν; Ὁ πρώην παράλυτος ἔκανε ὑπακοὴ σὲ μεγάλο θαυματουργὸ καὶ μεγάλο εὐεργέτη του. Ποιός θὰ μποροῦσε νὰ κάνῃ ἀνυπακοὴ σὲ τόσο μεγάλο καὶ εὐλογημένο πρόσωπο;

Στίχ. 12: ***«Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν· τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει;».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»* ἢ *«τότε».*

Μεταφράζουμε: *«Τὸν ρώτησαν τότε: Ποιὸς εἶνε ὁ ἄνθρωπος, ποὺ σοῦ εἶπε, σήκωσε τὸ κρεββάτι σου καὶ περιπάτει;».*

Ποιός εἶνε ὁ ἄνθρωπος; ρώτησαν οἱ Ἰουδαῖοι. Τὸ ***«ἄνθρωπος»*** ἐλέχθη μὲ κάποια περιφρόνησι, σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ κανένα μικρὸ καὶ ἀσήμαντο πρόσωπο. Γιὰ τοὺς ὑπερηφάνους καὶ μοχθηροὺς Ἰουδαίους ἕνας μεγάλος θαυματουργὸς ἦταν ἀνάξιος λόγου, ἦταν τίποτε! Ὁ ὑπερήφανος καὶ μοχθηρὸς ἐξυψώνει τὸν ἑαυτό του καὶ μειώνει καὶ ἐξουθενώνει τοὺς ἄλλους, ὅσο σπουδαῖοι καὶ ἂν εἶνε, ἀκόμη καὶ ἂν κάνουν θαύματα, θεῖα καὶ εὐεργετικὰ θαύματα.

Ποιός εἶνε ὁ ἄνθρωπος; ρώτησαν οἱ Ἰουδαῖοι. Ποῦ νὰ ἤξεραν, ὅτι αὐτός, γιὰ τὸν ὁποῖο ἔθεταν τὸ ἐρώτημα, δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Ἀλλὰ καὶ ὅταν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς μὲ λόγους διακήρυττε καὶ μὲ σημεῖα ἀποδείκνυε τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητά του καὶ τὴ θεότητά του, μήπως οἱ Ἰουδαῖοι παραδέχτηκαν

αὐτόν; Ἀντιθέτως! Τὸν ἀπέρριψαν, τὸν συκοφάντησαν δεινῶς καὶ τὸν ἀνέβασαν πάνω στὸ σταυρό, γιὰ νὰ ὑποστῇ τὸ ὀδυνηρότερο καὶ ἐξευτελιστικώτερο μαρτύριο. Οἱ ὑπερήφανοι καὶ μοχθηροὶ ἄνθρωποι δὲν μειώνουν καὶ δὲν ἐξουθενώνουν μόνο τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλὰ μειώνουν καὶ ἐξουθενώνουν καὶ τὸν ἴδιο τὸ Θεό.

Οἱ ὑπερήφανοι καὶ μοχθηροὶ Ἰουδαῖοι δὲν εἶπαν, «Ποιός σὲ ἔκανε ὑγιῆ;», ἀλλ' εἶπαν, *«Ποιός σοῦ εἶπε νὰ σηκώσῃς τὸ κρεββάτι σου καὶ νὰ περιπατῇς;»*. Ἀποσιώπησαν τὸ θαῦμα. Περιφρόνησαν καὶ τὸν θαυματουργὸ καὶ τὸ θαῦμα. Καὶ ὅλο τὸ ἐνδιαφέρον τους ἔστρεψαν πρὸς τὴν δῆθεν παράβασι τοῦ νόμου γιὰ τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου. Ἔτσι ἀμέσως ἔδειξαν τὶς κακὲς καὶ μοχθηρὲς προθέσεις τους. Ρωτοῦσαν, ὄχι γιὰ νὰ μάθουν καὶ θαυμάσουν, ἀλλὰ γιὰ νὰ μάθουν καὶ καταδικάσουν. Κατέκριναν τὸν θεραπευθέντα ἀσθενῆ, ἤθελαν νὰ κατακρίνουν καὶ τὸν θεράποντα ἰατρό.

Στίχ. 13: *«Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ».*

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' ὁ θεραπευθεὶς δὲν ἤξερε ποῖος εἶνε, διότι ὁ Ἰησοῦς διέφυγεν ἀπαρατήρητος λόγῳ τοῦ πλήθους, ποὺ ἦταν στὸν τόπο».*

Ὁ θεραπευθεὶς παράλυτος δὲν ἤξερε ποῖος τὸν θεράπευσε, διότι εὐθὺς μετὰ τὴ θεραπεία ὁ Ἰησοῦς ἐξαφανίστηκε ἀνάμεσα στὸ πλῆθος.

Πολλοὶ σὲ κάθε ἐποχὴ εὐεργετοῦνται ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ ἀγνοοῦν τὸν εὐεργέτη τους. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι κατὰ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἦταν δοῦλοι, κάτω ἀπὸ τὴν τυραννικὴ ἐξουσία καὶ κάθε αὐθαιρεσία τῶν κυρίων τους. Δὲν εἶχαν δικαιώματα στὴ ζωή. Δὲν θεωροῦνταν ἄνθρωποι, ἀλλὰ res, πράγματα, καὶ ἐργαλεῖα γιὰ τὴν παραγωγὴ ἔργου. Γιὰ διασκέδασι τ' ἀφεντικὰ τοὺς βασάνιζαν, τοὺς ἔσφαζαν, τοὺς σταύρωναν! Ποιός κατάργησε τὴ δουλεία; Ὁ Χριστὸς μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴ χάρι του. Καὶ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐπέδρασε μόνο στὰ χριστιανικὰ ἔθνη, ἀλλὰ μὲ τὴν διακίνησι τῶν ἰδεῶν καὶ τὸ παράδειγμα τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν ἐπέδρασε καὶ στὰ μὴ χριστιανικὰ ἔθνη. Καὶ ἔτσι μετὰ Χριστὸν ὅλοι θεωρούμεθα ἄνθρωποι, ὄχι res, καὶ ἔχουμε δικαιώματα στὴ ζωή. Ὑπάρχουν φιλάνθρωποι νόμοι καὶ κρατικὴ πρόνοια. Ὑπάρχουν μισθοὶ καὶ συντάξεις. Ὑπάρχουν νοσοκομεῖα καὶ δωρεὰν νοσηλεία. Ὑπάρχουν διάφορα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Ὅλα δὲ

αὐτὰ ὑπάρχουν ἐξ αἰτίας τοῦ Χριστοῦ. Ὑπάρχουν βεβαίως καὶ φυλακές, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἀνακαινίζονται καὶ μεταρρυθμίζονται πρὸς τὸ καλλίτερο. Πολλὲς καὶ μεγάλες οἱ εὐεργεσίες τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἀλλὰ πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους γνωρίζουν καὶ ἀναγνωρίζουν καὶ εὐγνωμονοῦν τὸ μεγάλο εὐεργέτη τους Χριστό; Οἱ πλεῖστοι δυστυχῶς ἀπολαμβάνουν τὶς εὐεργεσίες τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγνοοῦν τὸν εὐεργέτη, ὅπως ἀρχικῶς τὸν ἀγνοοῦσε ὁ θεραπευθεὶς παράλυτος.

Ὄχι μόνο τὰ καλά, ποὺ ἀναφέραμε, ἀλλὰ ὅλα τὰ καλά, ποὺ ἀπολαμβάνει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ χρόνο τῆς δημιουργίας του καὶ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες, ὀφείλονται στὸ Χριστό, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ἀπ' τὸν ὁποῖο προέρχονται ὅλα τὰ καλά. Καὶ αὐτοὺς τοὺς ἑαυτούς μας ὀφείλουμε στὸ Χριστό, διότι ὡς παντοδύναμος Θεὸς μᾶς δημιούργησε, ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία μᾶς ἔφερε στὴν ὕπαρξι. Ἀλλὰ πόσοι γνωρίζουν καὶ ἀναγνωρίζουν τὸ Χριστὸ ὡς τὸν ἀληθινὸ Θεὸ καὶ τὴν πηγὴ κάθε καλοῦ, καὶ τὸν εὐγνωμονοῦν γιὰ ὅλα τὰ καλὰ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς προνοίας του γι' αὐτούς; Δυστυχῶς οἱ πλεῖστοι, ἄλλοι διότι εὑρίσκονται ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἄλλοι διότι δὲν πιστεύουν στὸ Χριστὸ πραγματικῶς, καίτοι βαπτίστηκαν χριστιανοί, ἀγνοοῦν ποῖος εἶνε ὁ Δημιουργός τους καὶ ὁ προνοητής τους, ὅπως ὁ θεραπευθεὶς παράλυτος ἀγνοοῦσε ἀρχικῶς ποῖος τὸν θεράπευσε.

Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς οἱ πιστοὶ ἔχουμε ἐν μέρει ἄγνοια. Δὲν ἀγνοοῦμε βεβαίως τὸ Χριστό, ἀλλ' ἀγνοοῦμε πολλὲς εὐεργεσίες του, διότι ὁ Χριστὸς δὲν κάνει μόνο φανερές, ἀλλὰ καὶ ἀφανεῖς εὐεργεσίες. Ὑπάρχουν δὲ περιπτώσεις, πού γίνονται σὲ μᾶς καλὰ μὲ τὴ μεσολάβησι ἀνθρώπων καὶ νομίζουμε, ὅτι οἱ εὐεργέτες μας εἶνε ἄνθρωποι, καὶ ἀγνοοῦμε, ὅτι πίσω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κρύβεται ὁ μεγάλος εὐεργέτης Χριστός, ποὺ φώτισε, παρακίνησε καὶ διευκόλυνε τοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ συντελέσουν στὸ καλό.

Ὅλα τὰ καλὰ λοιπὸν ἂς ἀποδίδωμε στὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸ μεγάλο εὐεργέτη καὶ Θεό μας. Καὶ ἂς τὸν εὐχαριστοῦμε γιὰ ὅλα τὰ καλά, καὶ ἐκεῖνα ποὺ ξέρουμε, καὶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν ξέρουμε. Ἂς τὸν εὐχαριστοῦμε, κατὰ τὴν ἔκφρασι τῆς θείας λειτουργίας, «*ὑπὲρ πάντων ὧν ἴσμεν καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, ὑπὲρ τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν εὐεργεσιῶν τῶν εἰς ἡμᾶς γεγενημένων*», *γιὰ ὅλα ὅσα γνωρίζουμε*

καὶ ὅσα δὲν γνωρίζουμε, γιὰ τὶς φανερὲς καὶ τὶς ἀφανεῖς εὐργεσίες, ποὺ ἔγιναν σ' ἐμᾶς.

Μόλις ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ μεγάλο θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ, ἀναμίχθηκε μέσα στὸ πλῆθος καὶ ἐξαφανίστηκε. Γιατί ἐξαφανίστηκε; Γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν ἔπαινο τῶν καλοπροαιρέτων καὶ τὸ φθόνο τῶν κακοπροαιρέτων, γιὰ νὰ διδάξῃ, ὅτι πρέπει νὰ εἴμεθα ταπεινοὶ καὶ ὄχι ἐπιδεικτικοὶ καὶ προκλητικοί. Καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Χριστὸς στὶς κινήσεις καὶ στὴ δρᾶσι του δὲν χρησιμοποιοῦσε σωματοφύλακες, δορυφορίες καὶ προπομπούς, ἀλλ' ἐκινεῖτο καὶ δροῦσε σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ ἀναμιγνυόταν στὰ πλήθη, διδάσκει τὴν ταπείνωσι τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς μετὰ τὸ καταπληκτικὸ θαῦμα διέφυγεν ἀπαρατήρητος, αὐτὸ ἦταν ἀπόδειξι τοῦ λόγου του, ὅτι *«οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως»* (Λουκ. ιζ' 20). Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν ἔρχεται μὲ τρόπο θεατὸ καὶ θεαματικό. Δὲν ἔρχεται μὲ τυμπανοκρουσίες. Δὲν ἔρχεται μὲ θόρυβο. Ἔρχεται κατὰ τρόπο μυστικὸ καὶ ταπεινό.

Μιμούμεθα ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ τὴν ταπείνωσι καὶ τὴν ἁπλότητα τοῦ Ἀρχηγοῦ μας, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ὅταν κάνωμε κάποιο καλό, καὶ βεβαίως μικρότερο ἀπὸ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Βηθεσδᾶ, ἀποφεύγουμε τὴ διαφήμισι καὶ προβολή, ἢ τὴν ἐπιδιώκουμε; Μᾶς ἀρέσει νὰ παραμείνῃ τὸ καλὸ ποὺ κάναμε ἄγνωστο, ἢ μᾶς ἀρέσει νὰ τὸ μάθῃ ὁ κόσμος καὶ νὰ μᾶς ἐπαινέσῃ; Τί ὑπάρχει στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μας;...

Στίχ. 14: ***«Μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται».***

Μεταφράζουμε: *«Ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς τὸν βρῆκε στὸ ναὸ καὶ τοῦ εἶπε: Κοίταξε, ἔγινες καλά. Νὰ μὴν ἁμαρτάνῃς πλέον, γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερο».*

«Μετὰ ταῦτα». Αὐτὴ ἡ φράσι σημαίνει, ὅτι μεταξὺ τοῦ θαύματος καὶ τῆς συναντήσεως τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸν πρώην παράλυτο παρενέπεσε κάμποσος χρόνος. Ἂν ἡ συνάντησι γινόταν ἀμέσως μετὰ τὸ θαῦμα, ὁ εὐαγγελιστὴς θὰ χρησιμοποιοῦσε τὴ φράσι «Μετὰ τοῦτο».

Ὁ Ἰησοῦς ἀναζήτησε τὸν πρώην παράλυτο, ὅπως ἀργότερα τὸν πρώην ἐκ γενετῆς τυφλό, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ καὶ πνευμα-

τικῶς. Καλὴ ἡ σωματικὴ θεραπεία καὶ ὑγεία. Ἀλλ' ἡ πνευματικὴ θεραπεία καὶ ὑγεία εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερη. Ὁ Χριστὸς ἐνδιαφέρεται καὶ γιὰ τὰ δύο. Καὶ περισσότερο βεβαίως γιὰ τὴν πνευματικὴ θεραπεία καὶ ὑγεία, ποὺ ἔχει αἰώνια σημασία. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων.

Ὁ Ἰησοῦς βρῆκε τὸν θεραπευθέντα παράλυτο στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ. Μετὰ τὴ θεραπεία του δὲν ἐπανῆλθε στὴν ἁμαρτωλὴ ζωή, ἀλλὰ πήγαινε στὸ ναὸ γιὰ νὰ προσεύχεται, νὰ εὐχαριστῇ καὶ νὰ λατρεύῃ τὸ Θεό. Πολλοὶ ἁμαρτωλοί, ποὺ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους ἀρρωστοῦν καὶ ὑποφέρουν, ὅταν θεραπεύωνται, δὲν χρησιμοποιοῦν πλέον τὴν ὑγεία τους γιὰ ἀσωτεῖες, ἀλλὰ ζοῦν σωφρόνως. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλοὶ ἁμαρτωλοί, οἱ ὁποῖοι, ὅταν θεραπεύωνται, λησμονοῦν τὶς δοκιμασίες τῶν ἀσθενειῶν των καὶ ἐπανέρχονται στὴν ἀσωτεία. Εἶνε ἄνθρωποι πολλῶν θρήνων καὶ δακρύων ἄξιοι.

Ἡ συνάντησι τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ πρώην παραλυτικοῦ ἔγινε στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ. Καὶ κάθε ἄνθρωπος, ἂν θέλῃ συνάντησι μὲ τὸ Θεό, πρέπει νὰ πηγαίνῃ στὸ ναὸ μὲ τὴ στενὴ ἔννοια τῆς λέξεως, καὶ νὰ βρίσκεται στὸ ναὸ μὲ τὴν εὐρεῖα ἔννοια τῆς λέξεως, δηλαδὴ στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶνε παρὼν στὴν Ἐκκλησία του καὶ στὸ ναό, ὅπου λατρεύεται ἀπ' τοὺς πιστούς, τελεσιουργοῦνται τὰ μυστήρια, παρέχεται ἡ θεία χάρι καὶ ἐπιτυγχάνεται ἡ σωτηρία. Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, εἶπεν ὁ ἅγιος Κυπριανός, δὲν ὑπάρχει σωτηρία.

Ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν παράλυτο: *«Κοίταξε, ἔγινες ὑγιής»*. Δὲν εἶπε, σὲ ἔκανα ὑγιῆ, ἀλλ' εἶπε, ἔγινες ὑγιής. Ὁ Χριστὸς μίλησε ἀπροσώπως, χωρὶς κομπασμό, ταπεινά. Ἐπίσης ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, νὰ μὴν ἁμαρτάνῃς πλέον γιὰ νὰ μὴ σὲ κολάσω, ἀλλ' εἶπε, νὰ μὴν ἁμαρτάνῃς πλέον γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ κάτι χειρότερο. Πάλι ὁ Χριστὸς μίλησε ἀπροσώπως, μὲ τρόπο ταπεινό. Ἔτσι νὰ μιλᾶμε καὶ μεῖς οἱ χριστιανοί. Διότι χριστιανοὶ σημαίνει μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ σύστασι τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεραπευθέντα παράλυτο νὰ μὴν ἁμαρτάνῃ πλέον γιὰ νὰ μὴ πάθῃ χειρότερο κακό, δεικνύει, ὅτι ἡ ἀσθένειά του ἦταν συνέπεια τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἀλλ' αὐτὸ βεβαίως δὲν σημαίνει, ὅτι ὅλες οἱ ἀσθένειες εἶνε ἀποτελέσματα ἁμαρτιῶν. Ὁ Ἰὼβ ἀσθένησε καὶ ὑπέστη καὶ ἄλλες δοκιμασίες γιὰ νὰ φανῇ ἡ ἀρετή του καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὶς δοκιμασίες ἰσχυρότερος. Ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς ἦταν ἔτσι, γιὰ νὰ φανερωθῇ μὲ τὴ θεραπεία

του ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἀμέσως λοιπὸν δὲν εἶνε ὅλες οἱ ἀσθένειες ἀποτελέσματα ἁμαρτιῶν. Ἐμμέσως ὅμως εἶνε ὅλες συνέπεια τῆς ἁμαρτίας, διότι, ἂν δὲν συνέβαινε τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα καὶ κάθε ἄλλη κατόπιν ἁμαρτία, δὲν θὰ εἰσέβαλλαν στὸν κόσμο οἱ ἀσθένειες. Ὁ Χριστός, ἐπειδὴ οὔτε προπατορικὴ οὔτε προσωπικὴ ἁμαρτία εἶχε, δὲν ἀρρώστησε ποτέ.

Μὲ τὴ σύστασί του πρὸς τὸν πρώην παραλυτικὸ νὰ μὴ ἁμαρτάνῃ πλέον γιὰ νὰ μὴ πάθῃ χειρότερο κακό, ὁ Ἰησοῦς φανέρωσε, ὅτι γνώριζε τὸ παρελθὸν τοῦ παραλυτικοῦ, γνώριζε ὅλα τὰ ἁμαρτήματά του, ὅπως γνώριζε ὅλα ὅσα ἔπραξεν ἡ Σαμαρεῖτις. Ὅπως στὴ Σαμαρείτιδα, ἔτσι καὶ στὸν πρώην παραλυτικὸ ὁ Χριστὸς ἔδωσε ἀπόδειξι τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεώς του, γιὰ νὰ βοηθήσῃ καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο πρόσωπο πρὸς τὴν πίστι καὶ τὴν ἀλλαγὴ ζωῆς.

Ἐὰν ὁ θεραπευμένος παραλυτικὸς ἐπέστρεφε στὴν ἁμαρτωλὴ ζωή, θὰ τοῦ συνέβαινε κακὸ χειρότερο ἀπ' τὴν παράλυσι τριάντα ὀκτὼ ἐτῶν. Θὰ πήγαινε στὴν κόλασι νὰ ὑφίσταται τὸν αἰώνιο βασανισμό, ἴσως δὲ καὶ στὴν παροῦσα ζωὴ θὰ πάθαινε ὀδυνηρότερη ἀσθένεια ἢ ἄλλη δοκιμασία. Φιλανθρώπως ὁ Χριστὸς προειδοποιεῖ γιὰ χειρότερο κακό, γιὰ νὰ προλάβῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ ν' ἀποφύγῃ τὸ κακό.

Καὶ ἂν ὁ Θεὸς ἔδειξε σὲ μᾶς τὴ χάρι του μὲ θαύματα θεραπειῶν καὶ ἄλλα θαύματα, δὲν πρέπει νὰ θαρροῦμε καὶ ν' ἀναθαρροῦμε. Ἂν δὲν προσέξωμε νὰ γίνωμε καλλίτεροι, ὁ Θεὸς θὰ ἀποσύρῃ τὴ χάρι του καὶ θὰ μᾶς συμβοῦν μεγάλες συμφορὲς καὶ θὰ καταλήξωμε στὴν κόλασι.

Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, στοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς δείχνει σημεῖα, ἔχει μεγαλύτερες ἀπαιτήσεις. Καὶ ἂν φανοῦν ἀνάξιοι τῆς ἐξαιρετικῆς εὐνοίας του, τοὺς τιμωρεῖ σκληρότερα.

Στίχ. 15: *«Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ»*.

Μεταφράζουμε: *«Πῆγε ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι αὐτός, ποὺ τὸν ἔκανε ὑγιῆ, εἶνε ὁ Ἰησοῦς»*.

Ὁ πρώην παραλυτικὸς δὲν πῆγε στοὺς Ἰουδαίους γιὰ νὰ προδώσῃ τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν κηρύξῃ θαυματουργὸ καὶ εὐεργέτη. Γι' αὐτὸ δὲν εἶπε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὸν διέταξε νὰ μεταφέρῃ τὸ κρεββάτι του τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, ἀλλ' εἶπε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὸν ἔκανε ὑγιῆ. Ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος ὁ πρώην παραλυτικός, ἔτρε-

ξε καὶ μ' ἐνθουσιασμὸ ἀνήγγειλε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι τὸ καταπληκτικὸ θαῦμα τῆς θεραπείας του ἔκανε ὁ Ἰησοῦς. Νόμιζε ἔτσι, ὅτι θὰ συγκινοῦσε τοὺς Ἰουδαίους καὶ θὰ προκαλοῦσε τὸ θαυμασμό τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλ' ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἀντίθετο. Οἱ φθονεροὶ καὶ μοχθηροὶ Ἰουδαῖοι βρῆκαν μία ἐπὶ πλέον ἀφορμὴ γιὰ νὰ διώκουν τὸ Χριστό.

Ἃς προσέχωμε νὰ μὴ ἐκδηλωνώμεθα σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Προπάντων νὰ μὴ ἐκδηλωνώμεθα στοὺς ἐχθροὺς τοῦ καλοῦ, τοὺς μοχθηροὺς καὶ κακοποιοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Χριστὸς δὲν ἐμπιστευόταν στοὺς Ἰουδαίους. Καὶ μεῖς νὰ μὴ ἐμπιστευώμεθα σὲ ὑποκριτὰς καὶ ἀσυνειδήτους χριστιανούς. Οἱ ὑποκριταὶ καὶ ἀσυνείδητοι λέγονται χριστιανοί, ἀλλ' εἶνε ἀχρίστιανοι καὶ ἀντίχριστοι. Ποικιλοτρόπως καὶ αὐτοὶ διώκουν τὸ Χριστό, τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ χριστιανικὴ εὐσέβεια. Ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ζητοῦν ἀφορμές, γιὰ νὰ κατηγοροῦν καὶ νὰ ὑπονομεύουν τὴ Θρησκεία μας καὶ τοὺς θρησκευτικοὺς ἀνθρώπους, διαστρέφοντας τὴν ἀλήθεια, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι διέστρεφαν τὸ πνεῦμα τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ Σάββατο. *«Προσέχετε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων»*, εἶπεν ὁ Χριστός (Ματθ. ι' 17). Πολλοὶ ἄνθρωποι, κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἀποστόλου Παύλου, εἶνε *«ἄτοποι καὶ πονηροί»* (Β' Θεσ. γ' 2). Καὶ πρέπει νὰ ἔχωμε προσοχή, καὶ νὰ κάνωμε προσευχή, γιὰ νὰ γλυτώνωμε ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους, ποὺ πλάστηκαν κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διεστράφησαν καὶ ἔγιναν κατ' εἰκόνα τοῦ Διαβόλου. Γιὰ τέτοιους ἀνθρώπους ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ»* (Ἰωάν. η' 44). Φυλαχθῆτε, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες, ἀπ' τοὺς διαβολανθρώπους, ποὺ λυσσοῦν ἐναντίον τῆς ἁγιωτάτης Πίστεώς μας καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων, καὶ μὲ τὰ μέσα τῆς δημοσιότητος καὶ κάθε ἄλλο μέσο προσπαθοῦν νὰ καταστρέψουν κάθε τι τὸ χριστιανικὸ καὶ νὰ βυθίσουν τὴν ἀνθρωπότητα στὸ σκότος καὶ στὸ ἔρεβος.

Ὁ Υἱὸς συμφωνεῖ καὶ συνεργάζεται μὲ τὸν Πατέρα

Στίχ. 16: ***«Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ».***

Τὸ ***«Καὶ»*** τῆς φράσεως ***«Καὶ διὰ τοῦτο»***, μὲ τὴν ὁποία ἀρχί-

ζει αὐτὸς ὁ στίχος, δὲν ἔχει προσθετική, ἀλλὰ μεταβατικὴ σημασία καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται «δέ»: *Γι' αὐτὸ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καταδίωκαν τὸν Ἰησοῦ καὶ ζητοῦσαν νὰ τὸν θανατώσουν, διότι ἔκανε αὐτὰ τὰ ἔργα τὸ Σάββατο.*

Τὴν τέλεσι θαυμάτων καὶ θεραπειῶν κατὰ τὸ Σάββατο οἱ σχολαστικοί, ἀλλὰ καὶ φθονεροὶ Ἰουδαῖοι παρουσίαζαν ὡς παράβασι τῆς ἐντολῆς γιὰ τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου καὶ γι' αὐτὸ κίνησαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ διωγμό.

Τὸ διωγμὸ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκφράζει μὲ τὸ ρῆμα **«ἐδίωκον»**. Δὲν λέγει «*ἐδίωξαν*», σὲ χρόνο ἀόριστο, ἀλλ' **«ἐδίωκον»**, σὲ χρόνο παρατατικό. Ὁ παρατατικὸς σημαίνει διαρκῆ διωγμό. Μὲ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ ἐκδηλώθηκε ἡ ἐχθρότης τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ἡ ὁποία καὶ συνεχίστηκε. Ἀπὸ τότε καὶ στὸ ἑξῆς δὲν ἔπαυσαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ καταδιώκουν τὸ Χριστό. Τὸ δὲ μῖσος των ἦταν θανάσιμο. Ζητοῦσαν εὐκαιρία νὰ θανατώσουν τὸ Χριστό, καὶ τελικῶς τὸν σταύρωσαν. Ὁ Χριστὸς ἀγαποῦσε, αὐτοὶ μισοῦσαν. Ὁ Χριστὸς θεράπευε ἀρρώστους καὶ ζωοποιοῦσε νεκρούς, αὐτοὶ τραυμάτισαν καὶ θανάτωσαν μὲ τὴ σταύρωσι τὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς ἦταν ὑπὲρ τῆς ζωῆς, αὐτοὶ ἦταν ὑπὲρ τοῦ θανάτου.

Καὶ μετὰ τὸ θάνατό του ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξακολουθεῖ νὰ διώκεται ἀπὸ τοὺς κακοπροαιρέτους καὶ κακοποιοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν διώκωνται οἱ χριστιανοί, διώκεται ὁ Χριστός. Γι' αὐτὸ στὸν Σαῦλο, ποὺ δὲν ἦταν βεβαίως κακοπροαίρετος, ἀλλὰ προτοῦ πιστεύσῃ ἦταν διώκτης, στὸ δρόμο πρὸς τὴ Δαμασκό, δρόμο διωγμοῦ, ὁ Χριστὸς φώναξε: «*Σαοὺλ Σαούλ, τί με διώκεις;*» (Πράξ. θ' 4). Ὁ Χριστὸς πάντοτε διώκεται, διότι πάντοτε διώκονται οἱ χριστιανοί, οἱ συνειδητοὶ καὶ εὐσεβεῖς χριστιανοί, τὰ ζωντανὰ τῆς Ἐκκλησίας μέλη. «*Πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται*» (Β' Τιμ. γ' 12). Ὅλοι, ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν εὐσεβῶς, συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅλοι ἀνεξαιρέτως θὰ διωχθοῦν, λέγει ὁ Παῦλος, ὁ μεγάλος διώκτης, ποὺ μεταβλήθηκε στὸ μεγαλύτερο διωκόμενο χάριν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὄντως οἱ εὐσεβεῖς, οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί, διώκονται, διώκονται δὲ ποικιλοτρόπως: μὲ εἰρωνεῖες, μὲ χλευασμούς, μὲ παραγκωνισμούς, μὲ ἀδικίες, μὲ δυσφημήσεις, μὲ συκοφαντίες, μὲ ἀφορισμοὺς καὶ μὲ διαφόρους ἄλλους τρόπους. Πολλοὶ διώχθηκαν καὶ μέχρι θανάτου. Ἑκατομμύρια οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ μιμηταὶ τοῦ Μάρτυρος τοῦ Γολγοθᾶ. Καὶ ἂν οἱ χριστιανοὶ δὲν

διώκωνται συνεχῶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, διώκονται ἀπὸ τοὺς δαίμονες, τοὺς ἀοράτους αὐτοὺς ἐχθρούς, οἱ ὁποῖοι ἰσοβίως πειράζουν καὶ ποτὲ δὲν ἀφήνουν τοὺς πιστοὺς νὰ ἡσυχάζουν. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, μέγας καὶ αὐτὸς διωκόμενος, εἶπε γιὰ τοὺς χριστιανούς: *«Οἱ χριστιανοὶ ἀεὶ διώκονται, κἂν μὴ παρὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ παρὰ δαιμόνων»*.

Νὰ λυπούμεθα γιὰ τοὺς διωγμούς; Καί νὰ λυπούμεθα, καί νὰ μὴ λυπούμεθα, ἀλλὰ νὰ χαίρωμε. Νὰ λυπούμεθα γιὰ λογαριασμὸ τῶν διωκτῶν, καὶ νὰ χαίρωμε γιὰ δικό μας λογαρισμό, διότι ὁ Κύριος ταλάνισε τοὺς διῶκτες καὶ μακάρισε τοὺς διωκομένους. *«Μακάριοί ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ»* (Λουκ. στ' 22-23).

Στίχ. 17: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκρίθηκε σ' αὐτούς: Ὁ Πατέρας μου ἕως τώρα ἐργάζεται, (γι' αὐτὸ) καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»*.

Προφανῶς οἱ Ἰουδαῖοι συναντήθηκαν μὲ τὸ Χριστὸ καὶ τοῦ ζήτησαν τὸ λόγο γιὰ παράβασι τῆς ἐντολῆς τοῦ Σαββάτου. Ὁ δὲ Χριστὸς δικαιολόγησε τὴν ἐπιτέλεσι τοῦ ἔργου του κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου.

Σ' ἄλλες περιπτώσεις ὁ Χριστὸς ἐπικαλέστηκε ἄλλα ἐπιχειρήματα. Ἔτσι σὲ μιὰ περίπτωσι ἐπικαλέστηκε τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἀγαθοεργίας. Εἶπε στοὺς κατηγόρους του: *«Ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι; Ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι;»* (Μάρκ. γ' 4). *Ἐπιτρέπεται τὸ Σάββατο νὰ κάνῃ κανεὶς καλὸ ἢ νὰ κάνῃ κακό; Νὰ σώσῃ ἄνθρωπο ἢ νὰ σκοτώσῃ;*

Σ' ἄλλες περιπτώσεις ὁ Χριστὸς ἐπικαλέστηκε τὸ ἐπιχείρημα τῆς φροντίδος γιὰ τὰ ζῷα. Κατὰ τὸ Ματθ. ιβ' 11-12 εἶπε στοὺς κατηγόρους του: *«Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; Ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν»*. *Ποιός ἄνθρωπος θὰ εἶνε ἀπὸ σᾶς, πού θὰ ἔχῃ ἕνα πρόβατο, καὶ ἂν αὐτὸ πέσῃ τὸ Σάββατο σὲ λάκκο, δὲν θὰ τὸ πιάσῃ καὶ θὰ τὸ σηκώσῃ; Πόσο δὲ ἀνώτερος*

εἶνε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ πρόβατο; Ὥστε ἐπιτρέπεται τὸ Σάββατο νὰ κάνῃ κανεὶς τὸ καλό. Ἐπίσης κατὰ τὸ Λουκ. ιγ' 15-16, ὅταν ὁ Ἰησοῦς θεράπευσε τὴ συγκύπτουσα τὸ Σάββατο καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀγανάκτησε καὶ ἐπέκρινε, ὁ Κύριος εἶπε στὸν ἐπικριτὴ καὶ ὑποκριτή: «*Ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; Ταύτην δέ, θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;*». *Ὑποκριτά! Καθένας ἀπὸ σᾶς τὸ Σάββατο δὲν λύνει τὸ βόδι του ἢ τὸ γαϊδούρι ἀπὸ τὸ σταῦλο καὶ τὸ μεταφέρει καὶ τὸ ποτίζει; Καὶ αὐτή, ποὺ εἶνε θυγατέρα τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τὴν ἔδεσεν ὁ σατανᾶς ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη, δὲν ἔπρεπε νὰ λυθῇ ἀπ' αὐτὰ τὰ δεσμὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου;*

Σ' ἄλλη περίπτωσι ὁ Κύριος ἐπικαλέστηκε ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀθέτησι ὡρισμένου νόμου ἐξ ἀνάγκης. Ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπέκριναν τοὺς πεινασμένους μαθητάς του, διότι κατὰ τὸ Σάββατο περνώντας ἀπὸ σπαρτὰ ἔτριβαν στάχυα καὶ ἔτρωγαν, εἶπε στοὺς ἐπικριτάς: «*Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαυῒδ ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μόνοις τοῖς ἱερεῦσι;*» (Ματθ. ιβ' 3-4). *Δὲν διαβάσατε τί ἔκανε ὁ Δαβίδ, ὅταν πείνασε αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του; Πῶς μπῆκε δηλαδὴ στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφαγε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, ποὺ δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ φάγῃ αὐτὸς οὔτε οἱ σύντροφοί του, παρὰ μόνον οἱ ἱερεῖς;* Στὴν αὐτὴ περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς ἐπικαλέστηκε ἐπίσης τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἀγάπης καὶ εὐσπλαγχνίας λέγοντας στοὺς Ἰουδαίους: «*Εἰ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους*» (Ματθ. ιβ' 7). *Ἐὰν γνωρίζατε τί σημαίνει, εὐσπλαγχνία θέλω καὶ ὄχι θυσία, δὲν θὰ καταδικάζατε τοὺς ἀθῴους.* Στὴν ἴδια πάλι περίπτωσι ὁ Ἰησοῦς διακήρυξε γιὰ τὸ πρόσωπό του: «*Κύριός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου*» (Ματθ. ιβ' 8).

Αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα ὁ Ἰησοῦς σὲ ἄλλες περιπτώσεις ἐπικαλέστηκε ὡς πρὸς τὸ Σάββατο. Στὴν παροῦσα δὲ περίπτωσι τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Βηθεσδὰ ἐπικαλεῖται τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἐξομοιώνοντας τὸ ἰδικό του ἔργο πρὸς τὸ ἔργο τοῦ Πατρός, καὶ ἐξισώνοντας τὸ ἰδικό του πρόσωπο πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Πατρός. Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ***«ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργά-***

ζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι», εἶνε ἀπὸ τοὺς πλέον ὑψηλοὺς καὶ θεολογικοὺς λόγους.

Ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «ὁ πατὴρ ἡμῶν», ὁ πατέρας μας, ἀλλὰ λέγει, ***«ὁ Πατήρ μου»***. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τῆς ἐκφράσεως ὁ Ἰησοῦς δεικνύει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε Πατέρας του μὲ ἀποκλειστικὴ ἔννοια. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Θεὸς εἶνε φυσικὸς Πατέρας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄρα ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ὅπως ὁ Πατέρας του, ἴσος μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα.

«Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται», λέγει ὁ Χριστός. Ὁ Πατέρας μου ἕως τώρα ἐργάζεται, συνεχῶς ἐργάζεται, ἀδιακόπως ἐργάζεται.

Ὁ Θεὸς ἐργάστηκε καὶ δημιούργησε τὸν κόσμο σὲ ἕξι ἡμέρες. Καὶ τὴν ἑβδόμη ἡμέρα ἀναπαύθηκε ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα του, τὰ ἔργα τῆς δημιουργίας. Ἀλλὰ συνεχίζει ὁ Θεὸς νὰ κάνῃ ἄλλο ἔργο, τὸ ἔργο τῆς συντηρήσεως καὶ διακυβερνήσεως τοῦ κόσμου. Ἡ θεωρία τῶν Δεϊστῶν, ὅτι ὁ Θεός, ἀφοῦ δημιούργησε τὸν κόσμο καὶ τὸν ἔθεσε σὲ λειτουργία, ἀποσύρθηκε τρόπον τινὰ σὲ μία γωνία τοῦ σύμπαντος καὶ τὸν ἄφησε νὰ λειτουργῇ μόνος, ὅπως ἕνα ὡρολόγιο, δὲν εἶνε ὀρθή. Ὁ κόσμος δὲν λειτουργεῖ ἔτσι, ἀλλὰ μὲ τὴ συνεχῆ ἐπάνω του ἐπενέργεια τοῦ Θεοῦ. Ἂν συνεχῶς δὲν ἐπενεργοῦσε ἐπάνω στὸν κόσμο ὁ Θεός, ὁ κόσμος ὄχι μόνο δὲν θὰ μποροῦσε νὰ λειτουργήσῃ, ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ διατηρηθῇ στὴν ὕπαρξι. Θὰ καταστρεφόταν καὶ θὰ ἐπανερχόταν στὴν ἀνυπαρξία.

Ἀσεβεῖς τοῦ αἰῶνος μας ὁμιλοῦν γιὰ θάνατο τοῦ Θεοῦ, λένε, ὅτι ὁ Θεὸς πέθανε! Ἀλλ' ἂν ὁ Θεὸς πέθαινε, θὰ πέθαιναν καὶ αὐτοί, θὰ περιέρχονταν σὲ ἀνυπαρξία, καὶ τὸ σύμπαν ὁλόκληρο θὰ ἐκμηδενιζόταν. Ἀλλὰ ζῇ Κύριος παντοκράτωρ, ἐπενεργεῖ στὸ σύμπαν, καὶ γι' αὐτὸ τὸ σύμπαν συντηρεῖται στὴν ὕπαρξι καὶ λειτουργεῖ. Γι' αὐτὸ κινοῦνται τὰ ἄστρα καὶ οἱ Γαλαξίες· γι' αὐτὸ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος· γι' αὐτὸ πνέουν οἱ ἄνεμοι· γι' αὐτὸ πίπτουν οἱ βροχές· γι' αὐτὸ τρέχουν οἱ πηγές· γι' αὐτὸ φυτρώνουν, αὐξάνουν καὶ καρποφοροῦν τὰ φυτά· γι' αὐτὸ διαχέουν τὴν εὐωδία τους τὰ ἄνθη· γι' αὐτὸ πετοῦν καὶ κελαηδοῦν τὰ πουλιά· γι' αὐτὸ καὶ μεῖς οἱ ἄνθρωποι ἐρχόμεθα στὸν κόσμο, ζοῦμε καὶ δροῦμε. *«Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν»* (Πράξ. ιζ' 28). Δι' αὐτοῦ ζοῦμε, κινούμεθα καὶ ἁπλῶς ὑπάρχουμε. Αὐτὸς εἶνε ὁ αἴτιος τῆς ζωῆς, τῆς κινήσεως καὶ ἁπλῶς τῆς ὑπάρξεώς μας. Χωρὶς τὸ Θεὸ οὔτε νὰ ζοῦμε, οὔτε νὰ κινούμεθα, ἀλλ' οὔτε ἁπλῶς νὰ ὑπάρχωμε ὡς νεκρὰ καὶ ἀδρανῆ ὄντα θὰ μπορούσαμε.

Ἐργάστηκε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμο. Ἐργάζεται γιὰ νὰ συντηρῇ καὶ νὰ κυβερνᾷ τὸν κόσμο. Ἀλλ' ἐργάζεται καὶ γιὰ τὴ λύτρωσι καὶ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος. Ἔκανε τὸ ἔργο τῆς δημιουργίας, κάνει καὶ τὸ ἔργο τῆς ἀναδημιουργίας. Ἂν ὑπάρχουν χριστιανοὶ στὸν κόσμο, ἄνθρωποι πιστοὶ καὶ δραστήριοι πρὸς τὸ καλό, αὐτὸ ὀφείλεται στὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ. *«Αὐτοῦ ἐσμεν ποίημα κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»* (Ἐφεσ. β' 10). Ὅπως ὡς ἄνθρωποι, ἔτσι καὶ ὡς χριστιανοὶ εἴμεθα δημιούργημα αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔκανε χριστιανούς, νέα δημιουργία, διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. *«Ὁ Θεός ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας»* (Φιλιπ. β' 13). Ὁ Θεὸς εἶνε ἐκεῖνος, ποὺ ἐνεργεῖ σὲ μᾶς, καὶ κάνει νὰ τελεσφορῇ καὶ ἡ θέλησι καὶ ἡ ἐνέργειά μας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας. Ἐνεργοῦμε ἐμεῖς, ἐνεργεῖ καὶ ὁ Θεός. Χωρὶς τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἡ ἰδική μας ἐνέργεια δὲν θὰ ἔφερε σωτηριῶδες ἀποτέλεσμα. Γιὰ τὴ σωτηρία συνεργάζονται Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. Καὶ τὸ μέγιστο γιὰ τὴ σωτηρία κάνει ὁ Θεός, ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος κάνει τὸ ἐλάχιστο. Ὁ Θεὸς εἶνε *«ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν»* (Α' Κορ. ιβ' 6). Ὁ Θεὸς δὲν ἐνήργησε μόνο κατὰ τὸ χρόνο τῆς δημιουργίας· ἐνεργεῖ μέχρι τώρα, συνεχῶς ἐνεργεῖ. Ὁ Θεὸς δὲν ἐργάστηκε μόνο κατὰ τὸν καιρὸ τῆς δημιουργίας· ἐργάζεται μέχρι τώρα, ἀδιακόπως ἐργάζεται.

Ἀλλ' ὅπως ἐργάζεται ὁ Θεὸς Πατήρ, ἔτσι ἐργάζεται καὶ ὁ Υἱός, ἐργάζεται βεβαίως καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ οἱ τρεῖς ἐργάζονται καὶ συνεργάζονται γιὰ τὸν κόσμο, καθένας μὲ τὸν ἰδικό του τρόπο. Κατὰ τὴν πατερικὴ διατύπωσι, *«ὁ Πατὴρ δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ποιεῖ τὰ πάντα»*. Κατὰ τὶς μαρτυρίες τῆς Γραφῆς, π.χ., τοὺς ἀνθρώπους φωτίζει ὁ Θεός, φωτίζει ὁ Χριστός, φωτίζει καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὰ θαύματα κάνει ὁ Θεός, κάνει ὁ Χριστός, κάνει καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλύτου τῆς Βηθεσδά, ποὺ σκανδάλισε τοὺς Ἰουδαίους, διότι ἔγινε τὸ Σάββατο, δὲν τέλεσε μόνον ὁ Χριστός, τέλεσε καὶ ὁ Πατήρ, τέλεσε καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησε καὶ ὁ Θεὸς Πατήρ, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Τοὺς ἀποστόλους ἀνέδειξε καὶ ὁ Θεὸς Πατήρ, καὶ ὁ Χριστός, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅλη ἡ Ἁγία Τριὰς ἐργάζεται γιὰ μᾶς.

Λέγοντας ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους, ***«ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι»***, ἐννοεῖ: Ὁ Πατὴρ συνεχῶς ἐργάζεται, ὅλο τὸν καιρό, ὅλες τὶς ἡμέρες, καὶ τὸ Σάββατο. Καὶ

ἐγὼ κάνω ὅ,τι κάνει ὁ Πατήρ μου. Ἂν κατηγορῆτε ἐμένα, διότι θεράπευσα τὸ Σάββατο, κατηγορήσετε καὶ τὸν Πατέρα. Καὶ ἂν δὲν μπορῆτε νὰ κατηγορήσετε τὸν Πατέρα, οὔτε ἐμένα νὰ κατηγορῆτε.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι»***, εἶνε ἀπὸ τοὺς ὡραιοτέρους λόγους γιὰ τὴν ἐργασία. Οἱ ἀρχαῖοι δίδασκαν, ὅτι ἡ ἐργασία μὲ τὴ συνήθη ἔννοια, ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία, εἶνε κατώτερη καὶ βάναυση ἀσχολία, ποὺ πρέπει νὰ γίνεται μόνο ἀπὸ τοὺς δούλους. Οἱ ταλαίπωροι οἱ δοῦλοι, αὐτοὶ ἔκαναν τὶς χειρωνακτικὲς καὶ δύσκολες ἐργασίες, οἱ δὲ ἄλλοι φιλοκαλοῦσαν καὶ φιλοσοφοῦσαν. Ἡ Ἁγία Γραφὴ τιμᾷ τὴν ἐργασία καὶ ἁγιάζει αὐτήν. Κατὰ τὸ Γεν. β' 15, *«Ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν»*. Ὁ Θεὸς ἔθεσε τὸν πρωτόπλαστον στὸν παράδεισο τῆς τρυφῆς γιὰ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ φυλάσσῃ αὐτόν. Καὶ πρὸ τῆς πτώσεως λοιπόν, καὶ μέσα στὸν παράδεισο, τὸν ἐπίγειο ἐκεῖνο παράδεισο, ὁ ἄνθρωπος εἶχεν ἐντολὴ νὰ ἐργάζεται. Ὁ δὲ Παῦλος, καὶ πνευματικῶς ὡς ἀπόστολος καὶ χειρωνακτικῶς ὡς σκηνοποιὸς νύκτα καὶ ἡμέρα ἐργαζόμενος εἶπε καὶ ἔγραψε στοὺς χριστιανούς: *«Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω»* (Β' Θεσ. γ' 10). *Ὅποιος δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται, οὔτε νὰ τρώγῃ.* Ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ὑπὲρ τῆς ὀκνηρίας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐργασίας. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐργάζεται ἀδιαλείπτως. Καὶ ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος, ἐργάστηκε καὶ ὡς ἄνθρωπος. Ἐργάστηκε δὲ καὶ πνευματικῶς ὡς Μεσσίας καὶ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ χειρωνακτικῶς ὡς ξυλουργὸς μέσα στὸ ἐργαστήριο τοῦ κατὰ νόμον πατρός του Ἰωσήφ. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς, ποὺ κατὰ τὴ δημοσία ζωή του ἐν σχέσει πρὸς τὸν οὐράνιο Πατέρα του εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, ***«ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι»***, καὶ κατὰ τὴν ἰδιωτικὴ ζωή του ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἐπίγειο θετὸ πατέρα του, τὸν ξυλουργὸ Ἰωσήφ, θὰ μποροῦσε ἐπίσης νὰ εἰπῇ: ***«Ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι»***. Ὁ Χριστὸς παράδειγμα ἐργασίας καὶ ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος.

Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ***«ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι»***, εἶνε ἔλεγχος κατὰ πολλῶν τέκνων στὴ φυγόπονη ἐποχή μας. Διότι οἱ πατέρες συνήθως ἐργάζονται, ἐνῷ τὰ τέκνα κατὰ κανόνα ἀποφεύγουν τὴν ἐργασία, διάγουν βίο ράθυμο καὶ ὀκνηρό, συνωστίζονται σὲ καφετέριες, ντισκοτὲκ καὶ ἄλλα κέντρα διασκεδάσεως καὶ διαφθορᾶς, σκοτώνουν

τὸν πολύτιμο χρόνο τους καὶ περιμένουν ἀπὸ τοὺς ταλαιπώρους γονεῖς νὰ τοὺς τρέφουν. Παιδιὰ «καλομαθημένα», ποὺ σημαίνει «κακομαθημένα». Τέτοια παιδιὰ εἶνε συμφορὰ γιὰ τοὺς γονεῖς των, γιὰ τὴν κοινωνία γενικῶς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἰδίους τοὺς ἑαυτούς των, προπάντων γιὰ τοὺς ἑαυτούς των. Ἡ νέα γενεὰ ἐκτὸς ἄλλων πρέπει νὰ διδαχθῇ καὶ τὴν ἀναγκαιότητα καὶ ἱερότητα τῆς ἐργασίας. Νὰ διδαχθῇ θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς. Νὰ στρωθῇ σὲ ἐργασία, γιὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἀπειλουμένη οἰκονομικὴ δυσπραγία καὶ δυστυχία. Κάθε ὀκνηρὸ τέκνο πρέπει νὰ γίνῃ ἐργατικὸ σὰν τὸν πατέρα του, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ λέγῃ ὅπως ὁ Χριστός: Ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι...

Στίχ. 18: ***«Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ Πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε ἀντιθετικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«ἀλλά»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ δ' 45, στὸ στ' 62 καὶ στὸ θ' 18. Μὲ τὸ ***«οὖν»*** ὡς ἀντιθετικὸ ἡ ἔννοια εἶνε ἡ ἑξῆς: Ὁ Ἰησοῦς δικαιολόγησε τὰ ἔργα του κατὰ τὸ Σάββατο, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἀποδέχτηκαν τὴν δικαιολογία του, βρῆκαν δὲ καὶ νέα ἀφορμὴ νὰ τὸν κατηγορήσουν καὶ ν' αὐξήσουν τὸ θανάσιμο μῖσος ἐναντίον του.

Μεταφράζουμε: «*Ἀλλὰ γι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν περισσότερο νὰ θανατώσουν αὐτόν, διότι, ὄχι μόνο καταργοῦσε τὸ Σάββατο, ἀλλὰ καὶ ἔλεγε ἰδικό του Πατέρα τὸ Θεό, κάνοντας τὸν ἑαυτό του ἴσο μὲ τὸ Θεό*».

Ἡ δικαιολογία τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐργαζόταν ὅπως ὁ Πατέρας του, δὲν ἔπεισε τοὺς κακοπροαιρέτους Ἰουδαίους, ὅτι μὲ τὴν τέλεσι θαυμάτων δὲν παράβαινε τὴν ἐντολὴ τοῦ Σαββάτου. Κατ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ***«ἔλυε τὸ σάββατον»***, *καταργοῦσε τὸ Σάββατο*. Οὔτε ὁ Χριστὸς δὲν ἔπειθε τοὺς κακοπροαιρέτους! Ἂς μὴ στενοχωρούμεθα λοιπόν, ἂν δὲν τοὺς πείθωμεν ἐμεῖς. Ἰσχύει γιὰ τοὺς κακοπροαιρέτους τὸ *«Οὔ με πείσεις, κἂν με πείσῃς»*.

Ὁ Χριστὸς δὲν μίλησε μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους· μίλησε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν αἰώνων, καὶ προπάντων μίλησε γιὰ τοὺς καλοπροαιρέτους ἀνθρώπους. Ἐπίσης δὲν μίλησε μόνο γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ ἔργα του κατὰ τὸ Σάββατο· μίλησε καὶ γιὰ νὰ δείξῃ τὴ θεότητά του, καίτοι γνώριζε, ὅτι θὰ προκαλοῦσε περισσότερο τοὺς Ἰουδαίους. Ἀπὸ τὸ μεγαλειώδη λόγο του, *«Ὁ Πα-*

τήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι», οἱ Ἰουδαῖοι κατάλαβαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὸ Θεὸ ὠνόμαζε Πατέρα του μὲ ἀποκλειστικὴ ἔννοια, *«ἴδιον Πατέρα»*, ἰδικό του Πατέρα, φυσικό του Πατέρα, καὶ ἔτσι ἔκανε τὸν ἑαυτό του *«ἴσον τῷ Θεῷ»*, ἐξίσωνε τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ Θεό.

Ὅτι ὁ Ἰησοῦς ***«ἔλυε τὸ σάββατον»***, αὐτὸ δὲν ἦταν ἀληθές. Πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ καταργῇ τὸ Σάββατο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία τόνισε, *«Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι»*; (Ματθ. ε' 17). Κακῶς οἱ νοσηροὶ καὶ σχολαστικοὶ Ἰουδαῖοι νόμισαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ***«ἔλυε τὸ σάββατον»***. Τὸ ἄλλο ὅμως, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς τὸ Θεὸ ὠνόμαζεν *«ἴδιον Πατέρα»*, ἰδικό του Πατέρα, καὶ ἔτσι ἔκανε τὸν ἑαυτό του *«ἴσον τῷ Θεῷ»*, ἴσο μὲ τὸ Θεό, ὀρθῶς ἀντιλήφθηκαν οἱ Ἰουδαῖοι. Πραγματικῶς ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὸ Θεὸ *«ἴδιον Πατέρα»*, ὅπως κατὰ τὸ Ρωμ. η' 32 ὁ Θεὸς ἔχει τὸ Χριστὸ *«ἴδιον Υἱόν»*. Ὁ ἀπόστολος φωνάζει: *«Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν»*. Ὁ Θεὸς γιὰ μᾶς δὲν λυπήθηκε τὸν ἴδιο του τὸν Υἱό, ἀλλὰ τὸν θυσίασε. Ἀφοῦ δὲ πραγματικῶς ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὸ Θεὸ ἰδικό του Πατέρα, φυσικό του Πατέρα, πραγματικῶς εἶνε ἴσος μὲ τὸ Θεό. Σαφῶς στὸ Φιλιπ. β' 6 διακηρύσσεται ἡ ἰσοθεΐα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἀπόστολος διακηρύσσει: *«Ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ»*. Ὁ Χριστός, ἐνῷ ἦταν στὴ μορφὴ Θεοῦ, ἦταν δηλαδὴ Θεός, *«τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ»*, τὴν ἰσοθεΐα του, δὲν θεώρησε εὐκαιρία γιὰ ἀπόλαυσι. Ἀλλά, καθὼς στὴ συνέχεια λέγει ὁ ἀπόστολος, *«ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος»* (στίχ. 7). Ἐκεῖνος, ποὺ ἦταν στὴ μορφὴ Θεοῦ, γιὰ μᾶς ταπεινώθηκε καὶ ἦλθε στὴ μορφὴ δούλου, ἀνθρώπου. Ἐκεῖνος, ποὺ ἦταν Θεός, ἴσος μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, ἔγινεν ἄνθρωπος.

Ὀρθῶς οἱ Ἰουδαῖοι ἀντιλήφθηκαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κήρυττε τὸν ἑαυτό του ἰσόθεο, ἴσο μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, καίτοι βεβαίως λόγῳ ἀγνοίας τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν καὶ κακῆς των προαιρέσεως δὲν παραδέχτηκαν τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' ὅ,τι οἱ Ἰουδαῖοι ἀντιλήφθηκαν ὀρθῶς, δὲν ἀντιλήφθηκαν κατόπιν οἱ Ἀντιτριαδῖτες, μάλιστα οἱ Ἀρειανοὶ παλαιότερα καὶ οἱ Χιλιασταὶ ἢ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ στὴν ἐποχή μας. Οἱ Ἰουδαῖοι κατάλαβαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κήρυττε τὸν ἑαυτό του Θεό, ἀλλὰ τὸν καταδίκασαν ὡς πλάνο. Οἱ Ἀντιτριαδῖτες παραδέχονται τὸν Ἰησοῦν ὡς ἀληθῆ, ἀλ-

λὰ δὲν καταλαβαίνουν ἢ δὲν θέλουν νὰ καταλάβουν, ὅτι ἡ μεγαλύτερη ἀλήθεια, ποὺ κήρυξε ὁ Ἰησοῦς, εἶνε ἡ θεότης του. Ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ Διάβολος καὶ Σατανᾶς, τύφλωσε τὰ ὑπερήφανα καὶ κακοπροαίρετα πνεύματά των, γιὰ νὰ μὴ βλέπουν τὴν ἀλήθεια, τὴν ὑψίστη ἀλήθεια, ὅτι ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεως, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, ὁ φύσει Υἱὸς τοῦ φύσει Πατρός, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, μία οὐσία ἢ θεότης μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ Διάβολος καὶ Σατανᾶς, ἐργάζεται, γιὰ νὰ μὴ πιστεύουν οἱ κακοπροαίρετες ψυχὲς καὶ νὰ χάνωνται. Ὁ ἀληθινὸς Θεός, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἐργάζονται, γιὰ νὰ πιστεύουν οἱ καλοπροαίρετες ψυχὲς καὶ νὰ σῴζωνται.

Στίχ. 19: ***«Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν Πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ».***

Τὸ ***«οὖν»*** δὲν εἶνε συμπερασματικό, ἀλλὰ μεταβατικό, καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»* ἢ *«τότε»*. Ἐπίσης τὸ ***«γὰρ»*** δὲν εἶνε αἰτιολογικό, ἀλλ' ἀντιθετικό, καὶ ἐξηγεῖται *«ἀλλά»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀπαντώντας δὲ στὶς ἐπικρίσεις ὁ Ἰησοῦς εἶπε: Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ κάνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τίποτε, ἐὰν δὲν βλέπῃ τὸν Πατέρα νὰ κάνῃ· ἀλλ' αὐτά, ποὺ κάνει ἐκεῖνος, αὐτὰ κάνει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως».*

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ κάνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τίποτε, δίνει τὴν ἐντύπωσι, ὅτι ὁ Υἱὸς ἔχει ἐξάρτησι ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ εἶνε κατώτερος ἐκείνου. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐντύπωσι εἶνε ἐσφαλμένη. Πρῶτον, λέγοντας ὁ Χριστός, ὅτι δὲν δύναται νὰ κάνῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, δὲν δηλώνει ἀδυναμία φύσεως, ἀλλ' ἠθικὴ ἀδυναμία ἀπολύτως ἐλεύθερη. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ὁμοιάζει μὲ τὸ λόγο, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ εἶνε κακός. Ἐπίσης ὁμοιάζει μὲ τὸ λόγο, ὅτι ὁ εὐσυνείδητος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ διαπράξῃ ἀτιμία. Δεύτερον, ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ σημαίνει συμφωνία τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Καλῶς εἶπεν ὁ Χριστός, ὅτι δὲν δύναται νὰ κάνῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀφοῦ ἡ θέλησι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ εἶνε κοινή, μία καὶ ἡ αὐτή, ἐπίσης καὶ ἡ ἐνέργεια. Πῶς εἶνε δυνατὸν ἡ κοινὴ θέλησι καὶ ἡ κοινὴ ἐνέρ-

γεια τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ νὰ διασπασθῆ; Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ὁμοιάζει μὲ τὸ λόγο ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ ἀποφασίζει καὶ ἐνεργεῖ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸ συνέταιρό του, λέγει πρὸς τρίτους: Ἐγὼ δὲν ἐνεργῶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. Προφανῶς ἐννοεῖ, ὅτι ἐνεργεῖ ἐν συμφωνίᾳ καὶ ἁρμονίᾳ μὲ τὸ συνέταιρό του. Αὐτὴ δὲ ἡ συμφωνία καὶ ἡ ἁρμονία ἀσφαλῶς δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ ἕνας συνέταιρος εἶνε ἀνώτερος καὶ ὁ ἄλλος κατώτερος, ἀλλ᾽ ἀντιθέτως σημαίνει τὴν ἰσότητα τῶν συνεταίρων.

Ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι ὁ Υἱὸς κάνει ὅ,τι βλέπει νὰ κάνῃ ὁ Πατήρ. Ἡ ἔκφρασι εἶνε ἀνθρωποπαθὴς καὶ σημαίνει ἐσωτερικὴ σχέσι τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς γ ε ν ν ᾶ τ α ι ἀπὸ τὸν Πατέρα, γι᾽ αὐτὸ β λ έ π ε ι στὸν Πατέρα. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἐπειδὴ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐ κ π ο ρ ε ύ ε τ α ι ἀπὸ τὸν Πατέρα, γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο β λ έ π ε ι στὸν Πατέρα. Γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὁ Ἰησοῦς εἶχε πεῖ στὸ Νικόδημο: *«Ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν»* (Ἰωάν. γ΄ 11). Δίνουμε μαρτυρία γι᾽ αὐτό, ποὺ ε ἴ δ α μ ε. Εἴδαμε, ἐννοεῖται, ἐγὼ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὸ Θεὸ Πατέρα. Τώρα ὁ Ἰησοῦς ὁμιλώντας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους δὲν λέγει ὅτι εἶδε, ἀλλ᾽ ὅτι β λ έ π ε ι. Δὲν χρησιμοποιεῖ ρῆμα παρῳχημένου χρόνου, ἀλλ᾽ ἐνεστῶτος, διότι τώρα θέλει νὰ διδάξῃ, ὅτι διαρκῶς βλέπει, συνεχῶς βλέπει στὸ Θεὸ Πατέρα. Ἡ ἀνθρωποπαθὴς αὐτὴ ἔκφρασι σημαίνει συνεχῆ καὶ παντοτεινὴ συμφωνία τοῦ Υἱοῦ μὲ τὸν Πατέρα.

Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὅτι αὐτά, τὰ ὁποῖα κάνει ὁ Πατήρ, αὐτὰ κάνει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως. Δὲν κάνει ἄλλα ὁ Πατὴρ καὶ ἄλλα ὁ Υἱός, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς κάνει καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός. Ὁ λόγος εἶνε παράδοξος, δὲν ἰσχύει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Ἂν ἄνθρωπος κάνῃ ἕνα ἔργο, τὸ αὐτὸ ἔργο δὲν τὸ κάνει ἄλλος, ἀφοῦ τὸ ἔκανε ὁ πρῶτος. Καὶ ἂν οἱ δύο ἐργάζωνται συγχρόνως στὸ αὐτὸ ἔργο, κανεὶς δὲν κάνει τὸ ἔργο ὁλόκληρο, ἀλλὰ καθένας κάνει μέρος τοῦ ἔργου. Προκειμένου ὅμως γιὰ τὸν Πατέρα, τὸν Υἱό, βεβαίως καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὰ τρία πρόσωπα ἐργάζονται συγχρόνως, καὶ ὅ,τι κάνει ἕνα πρόσωπο, τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς κάνει καὶ καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα. Ἔτσι ὁλόκληρο τὸν κόσμο δημιούργησε ὁ Πατήρ, ὁλόκληρο τὸν αὐτὸ κόσμο δημιούργησε ὁ Υἱός, καὶ ὁλόκληρο τὸν αὐτὸ κόσμο δημιούργησε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι τὰ τρία πρόσωπα ἔχουν τὴν αὐτὴ θέλησι καὶ ἐνέργεια, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτὴ οὐσία. Ὁ ἱερὸς

Αὐγουστῖνος, τὸ ὠκεάνιο ἐκεῖνο πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας, εἶπε: «*Ὁ Πατὴρ ἐποίησε τὸν κόσμον, ὁ Υἱὸς ἐποίησε τὸν κόσμον, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐποίησε τὸν κόσμον. Ἐὰν εἶνε τρεῖς Θεοί, τότε εἶνε καὶ τρεῖς κόσμοι· ἐὰν ὅμως εἶνε εἷς Θεός, τότε ὁ εἷς κόσμος ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι*». Τὰ τρία πρόσωπα ἐνεργοῦν συγχρόνως, καὶ καθένα κάνει τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔργο, ἀλλὰ μὲ τὸν ἰδικό του τρόπο.

Στίχ. 20: ***«Ὁ γὰρ Πατὴρ φιλεῖ τὸν Υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε».***

Ἐδῶ τὸ ***«θαυμάζω»*** δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ θαυμασμοῦ, ἀλλὰ τὴν ἔννοια τῆς ἐκπλήξεως καὶ καταπλήξεως, ποὺ αἰσθάνεται κανείς, ὅταν συμβαίνῃ ἀπροσδόκητο καὶ ἀνεπιθύμητο γεγονός. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ὀδυνηρὴ ἔκπληξι καὶ κατάπληξι. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους, ***«καὶ μείζονα τούτων δείξει ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε»***, ὑπενθυμίζει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, «*Ἴδετε, οἱ καταφρονηταί, καὶ ἐπιβλέψατε καὶ θαυμάσατε θαυμάσια καὶ ἀφανίσθητε, διότι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται*» (Ἀβ. α' 5. Βλέπε καὶ Πράξ. ιγ' 41). *Σεῖς οἱ καταφρονηταὶ ἰδέτε καὶ κοιτάξετε καὶ ἐκπλαγῆτε ἀπὸ πράγματα ἐκπληκτικὰ καὶ καταπλαγῆτε, διότι ἐγὼ κάνω ἔργο στὶς ἡμέρες σας, ποὺ δὲν θὰ τὸ πιστεύσετε, ἐὰν κανεὶς σᾶς τὸ διηγηθῇ.* Τὸ ἀπίστευτο ἔργο τοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ προκαλοῦσε ὀδυνηρὴ ἔκπληξι στοὺς Ἰουδαίους, ἦταν ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Χαλδαίων ἐναντίον τους καὶ ἡ καταστροφή τους ἀπὸ τὸ φιλοπόλεμο καὶ σκληρὸ ἐκεῖνο ἔθνος.

Μεταφράζουμε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸν ἑρμηνευόμενο στίχ. 20: «*Διότι ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ καὶ τοῦ δείχνει ὅλα, ὅσα αὐτὸς κάνει, καὶ θὰ τοῦ δείξῃ ἔργα μεγαλύτερα ἀπ' αὐτά, γιὰ νὰ ἐκπλήττεσθε σεῖς*».

Ὁ προηγούμενος στίχος ἔδειξε τὴ συμφωνία καὶ τὴν ἑνότητα τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Ὁ παρὼν στίχος δείχνει, ὅτι αὐτὴ ἡ ἑνότης θελήσεως καὶ ἐνεργείας στηρίζεται στὴν ἀγάπη τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱό. Λέγοντας ὁ Χριστός, ὅτι ὁ Πατὴρ ***«φιλεῖ τὸν Υἱόν»***, ἀγαπᾷ τρυφερῶς τὸν Υἱό, καὶ δείχνει σ' αὐτὸν ὅλα, ὅσα κάνει, ἐκφράζεται ἀνθρωποπαθῶς. Ὁ Πατὴρ δὲν δείχνει στὸν Υἱὸ ὡς διδάσκαλος. Καὶ ὁ Υἱὸς

δὲν βλέπει ὡς μαθητής. Πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ εὑρίσκεται σὲ τάξι μαθητοῦ ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος διακήρυξε, ὅτι εἶνε ὁ μοναδικὸς διδάσκαλος; Κάτω ἀπὸ τὶς ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις κρύπτεται ἡ ἀκατάληπτη ἐκείνη φυσικὴ σχέσι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν μονογενῆ Υἱό του, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ὡς προαιωνία γέννησι, καὶ ἡ ἄρρητη ἐκείνη καὶ μακαρία κοινωνία τοῦ Υἱοῦ μὲ τὸν Πατέρα.

Τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Βηθεσδά, ἔργο τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ μὲ τὴ συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὅπως ὅλα τὰ θεῖα ἔργα, ἂν καὶ ἦταν πολὺ μεγάλο θαῦμα, δὲν προκάλεσε τὸ θαυμασμὸ τῶν φθονερῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ τὴν ἀγανάκτησί τους, διότι δῆθεν ἦταν παράβασι τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Ἀλλ' ὁ Πατὴρ στὸ μέλλον θὰ ἔδειχνε στὸν Υἱό, καὶ ὁ Υἱὸς θὰ ἔκανε ἔργα μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ μέχρι τότε ἔργα, καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ἔργο τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ, γιὰ νὰ ἐκπλήσσωνται οἱ Ἰουδαῖοι, γιὰ νὰ μένουν ἐμβρόντητοι. Ὑπάρχουν ἔργα τοῦ Κυρίου, τὰ ὁποῖα, ἂν δὲν προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ τῶν ἀπίστων μὲ τὴν καλὴ ἔννοια, προκαλοῦν ὅμως τὸ θαυμασμό τους μὲ τὴν κακὴ ἔννοια, προκαλοῦν τὴν ὀδυνηρὴ ἔκπληξί τους.

Ὁποῖα ἔργα τοῦ μέλλοντος ὑπονοοῦσε ὁ Χριστός; Ὑπονοοῦσε ἔργα ἀναστάσεως καὶ κρίσεως. Πλέον συγκεκριμένως, ὑπονοοῦσε τὸ ἔργο τῆς πνευματικῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἠθικῆς κρίσεως διὰ τοῦ λόγου του, τοῦ Εὐαγγελίου, καθὼς καὶ τὸ ἔργο τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς τελικῆς κρίσεως κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Γι' αὐτὰ τὰ ἔργα ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ στὴ συνέχεια. Ὅταν οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι καταδίκασαν καὶ σταύρωσαν τὸν Ἰησοῦ, νόμισαν, ὅτι ἔσβησαν τὸ ὄνομά του καὶ ἔθεσαν τελεία καὶ παῦλα στὸ ἔργο του. Ἀλλ' ὅταν εἶδαν τὴ διάδοσι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν ἵδρυσι καὶ τὴν ἐξάπλωσι τῆς Ἐκκλησίας στὰ πέρατα τοῦ κόσμου, πραγματικῶς ἔμειναν κατάπληκτοι καὶ ἐμβρόντητοι. Καὶ ἔτσι μένουν μέχρι σήμερα. Καὶ θὰ καταπλαγοῦν καὶ θὰ ἐκπλαγοῦν ἀσυγκρίτως περισσότερο, ὅταν θὰ γίνῃ ἡ κοινὴ ἀνάστασι καὶ θὰ εὑρεθοῦν μπροστὰ στὸ βῆμα τοῦ Κριτοῦ, τὸν ὁποῖο καταδίκασαν ἀδίκως ὡς πλάνο, γιὰ νὰ τοὺς καταδικάσῃ δικαίως ὡς χριστοκτόνους. Ὁποῖες πράγματι ἐκπλήξεις ἐπιφυλάσσει ἡ ἡμέρα ἐκείνη γιὰ τοὺς ἀμετανοήτους ἀσεβεῖς!

Στίχ. 21: ***«Ὥσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ».***

Τὸ ***«ἐγείρει»***, ἀνασταίνει δηλαδή, καὶ τὸ ***«ζωοποιεῖ»*** εἶνε συνώνυμα κατὰ τὴν ἑβραϊκὴ συνήθεια τῆς χρησιμοποιήσεως συνωνύμων, ἡ ὁποία δίνει στὸ λόγο ἔμφασι.

Μεταφράζουμε: «*Διότι, ὅπως ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἐκείνους, ποὺ θέλει, ζωοποιεῖ*».

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς ὡμίλησε γιὰ «*μείζονα ἔργα*» κατὰ τὸ μέλλον, γιὰ θαύματα μεγαλύτερα ἀπὸ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Βηθεσδά. Μεγαλύτερα θαύματα εἶνε οἱ ἀναστάσεις ἢ ζωοποιήσεις νεκρῶν. Οἱ ἀναστάσεις ἢ ζωοποιήσεις νεκρῶν εἶνε κορυφαῖα θαύματα. Στὸν παρόντα στίχο ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γιὰ τὰ «*μείζονα*», τὰ μεγαλύτερα, καὶ κορυφαῖα αὐτὰ θαύματα. Καὶ κηρύττει καὶ τονίζει, ὅτι αὐτὰ τὰ θαύματα δὲν κάνει μόνον ὁ Πατήρ, κάνει καὶ ὁ Υἱός. Ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς ὁ Πατήρ, ἀνασταίνει καὶ ὁ Υἱὸς ἐκείνους ποὺ θέλει. Προηγουμένως ὁ Χριστὸς συμφώνως πρὸς τὸ στίχ. 19 εἶπε, ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν δύναται νὰ κάνῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ. Τώρα λέγει, ὅτι ὁ Υἱὸς ἐκείνους, ποὺ θέλει, ἀνασταίνει. Οἱ δύο αὐτοὶ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ φαίνονται ἀντίθετοι μεταξύ τους. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀντίθετοι. Ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν δύναται νὰ κάνῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν δύναται νὰ κάνῃ τὸ θέλημά του. Ἀλλ' ὅπως ἤδη ἐξηγήσαμε, αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει, ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Υἱοῦ συμφωνεῖ καὶ ταυτίζεται μὲ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός. Ὅτι πραγματικῶς ὁ Υἱὸς δύναται νὰ κάνῃ τὸ θέλημά του, αὐτὸ σαφῶς φαίνεται ἀπὸ τὸ δεύτερο λόγο, ὅτι ὁ Υἱὸς αὐτούς, ποὺ θέλει, ἀνασταίνει.

Ἀπὸ τὴ φράσι, ***«οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ»***, τὸ ***«θέλει»*** εἶνε ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτο. Νεκροὺς ἀνέστησαν καὶ προφῆτες καὶ ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι. Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἀνέστησαν αὐτούς, ποὺ ἤθελαν, ἀνέστησαν αὐτούς, ποὺ ἤθελεν ὁ Θεός. Γιὰ τὸν Παῦλο π.χ. δὲν θὰ μποροῦσε νὰ λεχθῇ, ὅτι ἀνέστησεν αὐτούς, ποὺ ἤθελε. Ὁ Παῦλος ἀνέστησεν αὐτούς, ποὺ ἤθελεν ὁ Θεός. Ὁ Χριστὸς ὅμως γιὰ τὸν ἑαυτό του εἶπε, ὅτι ἀνασταίνει αὐτούς, ποὺ θέλει ὁ ἴδιος. Θὰ ἦταν παραφροσύνη, τρέλλα, ἂν ὁ Παῦλος ἔλεγε, «οὓς θέλω ζωοποιῶ», «αὐτούς, ποὺ θέλω, τοὺς ἀνασταίνω»! Ὁ Χριστὸς διακήρυξε, ὅτι ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς συμφώνως πρὸς τὸ θέλημά του, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός, ἴσος μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα. Ἂς τὸ καταλάβουν οἱ Χιλιασταὶ ἢ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀντιτριαδῖτες, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, καὶ ὡς Θεὸς κάνει ὅ,τι θέλει.

Γεννᾶται τὸ ζήτημα, ἂν ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ σωματικὴ ζωοποίησι καὶ ἀνάστασι σωματικῶς νεκρῶν, ἢ πνευματικὴ ζωοποίησι καὶ ἀνάστασι πνευματικῶς νεκρῶν, ἢ καὶ τὰ δύο. Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ἐννοεῖ καὶ τὰ δύο. Καὶ στοὺς μὲν στίχ. 24-25 γίνεται ἰδιαιτέρως λόγος γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάστασι, στοὺς δὲ στίχ. 28-29 γιὰ τὴ σωματικὴ ἀνάστασι. Ἡ σωματικὴ ἀνάστασι ἐντυπωσιάζει τὰ μέγιστα. Ἀλλὰ πρέπει νὰ λεχθῇ, ὅτι καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνάστασι εἶνε θαῦμα, ὄχι δὲ μικρότερο ἀπὸ τὴ σωματικὴ ἀνάστασι, ἀλλὰ μᾶλλον μεγαλύτερο. Ὅταν ἄνθρωπος διεφθαρμένος, ποὺ δὲν ἀντιδρᾷ σὲ πνευματικὰ ἐρεθίσματα, ἀδιάφορος, ἀναίσθητος, νεκρὸς πνευματικῶς, ποὺ δηλώνει, ὅτι τοῦ εἶνε ἀδύνατο τῶν ἀδυνάτων νὰ ἀλλάξῃ ζωή, ὅταν αὐτὸς ὁ ἄταφος νεκρὸς ἀποτόμως μεταβάλλεται καὶ γίνεται πιστὸς καὶ σώφρων ἄνθρωπος, δὲν εἶνε τοῦτο θαῦμα πνευματικῆς νεκραναστάσεως;

Τιμὴ πρὸς τὸν Υἱὸ καθὼς πρὸς τὸν Πατέρα

Στίχ. 22-23: ***«Οὐδὲ γὰρ ὁ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ, ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν Πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν τὸν Υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν Πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν»***.

Μὲ τὸ ***«γὰρ»*** ἀπὸ τὴν ἀνάστασι γίνεται μετάβασι σὲ νέο θέμα, τὸ θέμα τῆς κρίσεως, καὶ γι' αὐτὸ ἐμεῖς ἐξηγοῦμε τοῦτο *«ἐπίσης»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐπίσης ὁ Πατὴρ δὲν κρίνει κανένα, ἀλλ' ὅλη τὴν κρίσι ἔχει δώσει στὸν Υἱό, γιὰ νὰ τιμοῦν ὅλοι τὸν Υἱό, καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα. Ἐκεῖνος, ποὺ δὲν τιμᾷ τὸν Υἱό, δὲν τιμᾷ τὸν Πατέρα, ποὺ ἀπέστειλεν αὐτόν»*.

Ἡ κρίσι ἐδῶ εἶνε ἡ ἐξουσία τοῦ κρίνειν, τοῦ δικάζειν. Ὡς Θεὸς ὁ Πατὴρ ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ κρίνῃ, νὰ δικάζῃ τοὺς ἀνθρώπους, ν' ἀσκῇ ἔργο κριτοῦ, ὑπερτάτου κριτοῦ, νὰ διακρίνῃ τὸν καλὸ ἀπὸ τὸν κακό, τὸν ἄξιο ἀπὸ τὸν ἀνάξιο, καὶ τὸν μὲν καλὸ καὶ ἄξιο νὰ δικαιώνῃ καὶ ν' ἀμείβῃ, τὸν δὲ κακὸ καὶ ἀνάξιο νὰ καταδικάζῃ καὶ νὰ τιμωρῇ. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι ὁ Πατὴρ τὴν κρίσι, τὴν ἐξουσία τοῦ κρίνειν ἢ δικάζειν, ἔδωσε στὸν Υἱό. Στὸ σημεῖο δὲ τοῦτο γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὴν κρίσι στὸν Υἱό, ὡς Θεὸ ἢ ὡς ἄνθρωπο; Ἄλλοι νομίζουν τὸ πρῶτο καὶ ἄλλοι τὸ δεύτερο.

Κατὰ τὴν πρώτη γνώμη ὁ Χριστὸς ἐκφράστηκε ἀνθρωποπαθῶς. Ἡ ἀνθρωποπαθὴς δὲ ἔκφρασι χρησιμοποιήθηκε, ἐπειδὴ ὁ Πατὴρ γέννησε τὸν Υἱό, εἶνε ἡ λογικὴ ἀρχὴ στὴν τριαδικὴ Θεότητα. Ἡ ἐν λόγῳ ἔκφρασι ἐκφράζει ἀπερινόητη καὶ ἀκατάληπτη φυσικὴ σχέσι τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱό. Στὴν πραγματικότητα ὡς Θεὸς ὁ Υἱὸς δὲν λαμβάνει τίποτε ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἐκ φύσεως ἔχει ὅλα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ (ιζ' 10).

Κατὰ τὴ δεύτερη γνώμη, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τοῦ κρίνειν ἢ δικάζειν στὸν Υἱὸ ὡς ἄνθρωπο, ὁ Χριστὸς δὲν ἐκφράστηκε ἀνθρωποπαθῶς, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς. Ὡς ἄνθρωπος ὁ Υἱὸς πραγματικῶς ἔλαβε· ἔλαβεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὡς Θεὸς εἶχεν ἐκ φύσεως. Στὸ στίχ. 27 ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι ὁ Πατὴρ στὸν Υἱὸ ἔδωσε τὴν ἐξουσία νὰ κάνῃ καὶ κρίσι, *«ὅτι Υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί»*, διότι εἶνε Υἱὸς ἀνθρώπου, ἄνθρωπος, Μεσσίας. Ἐπάνω στὸν Ἄρειο Πάγο ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ὁ Παῦλος, διακήρυξε, ὅτι ὁ Θεὸς *«ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε»* (Πράξ. ιζ' 31). Ὁ Θεὸς θὰ κρίνῃ τὸν κόσμο δι' ἀνδρός, δι' ἀνθρώπου. Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴν ἐξουσία στὸν Υἱό του ὡς ἄνθρωπο-Μεσσία. Εἶνε εὔκαιρο νὰ ὑπενθυμίσωμε ἐδῶ καὶ τὴν ἀρχὴ τοῦ μεσσιακοῦ Ψαλμοῦ οα' (71). *«Ὁ Θεός, τὸ κρῖμά σου τῷ βασιλεῖ δὸς καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως, κρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ καὶ τοὺς πτωχούς σου ἐν κρίσει»*. *Ὦ Θεέ! Δῶσε στὸ βασιλέα τὴ δύναμί σου νὰ κρίνῃ, καὶ στὸν υἱὸ τοῦ βασιλέως τὴ δικαιοσύνη σου, γιὰ νὰ κρίνῃ τὸ λαό σου μὲ δικαιοσύνη, καὶ τοὺς πτωχούς σου μὲ εὐθυκρισία.* Ὁ λόγος τοῦ Ψαλμῳδοῦ εἶνε παράδοξος. Ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως δὲν εἶνε δύο πρόσωπα, ἀλλ' ἕνα, ὁ Μεσσίας. Ὅπως κατὰ τὴν ἀνώτερη φύσι του ὁ Μεσσίας εἶνε ὁ Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία, καὶ συγχρόνως εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ Πατρὸς δηλαδή, ἔτσι ἐπίσης ὁ Μεσσίας εἶνε ὁ βασιλεὺς καὶ συγχρόνως εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως, τοῦ Θεοῦ Πατρὸς δηλαδή. Ἀλλ' ὁ Μεσσίας εἶνε βασιλεὺς ὄχι μόνον ὡς Θεός, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος. Δύο φορὲς βασιλεύς. Ὡς Θεὸς εἶνε βασιλεὺς ἐκ φύσεως, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔλαβε τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα ἀπὸ τὸ Θεό, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴ μεσσιακὴ ἀποστολή του. Στὸν Ψαλμὸ β', στίχ. 6-7, ὁ Μεσσίας λέγει: *«Ἐγὼ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου»*. Στὸ βασιλικὸ ἀξίωμα, ποὺ ἔλαβεν ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ κρίνειν, τὸ ἀξίωμα τοῦ Κριτοῦ.

Ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους κριτὰς καὶ δικαστὰς δὲν δίνει ὅλη τὴν ἐξουσία γιὰ νὰ κρίνουν, ἀλλὰ μέρος τῆς ἐξουσίας. Στὸν Ἄνθρωπο ὅμως, μὲ ἄλφα κεφαλαῖο, τὸ Μεσσία, ἔδωσεν ὅλη τὴν ἐξουσία, διότι ὁ Μεσσίας δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός. Ἂν ὁ Μεσσίας δὲν ἦταν Θεὸς μὲ παντογνωσία καὶ παντοδυναμία, πῶς θὰ μποροῦσε νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ κρίνῃ τὰ φανερὰ καὶ τὰ κρυπτὰ ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ν' ἀποδώσῃ στὸν καθένα συμφώνως πρὸς τὰ ἔργα καὶ τὰ ἐλατήριά του;

Ὁ Πατὴρ ἔδωσεν ὅλη τὴν ἐξουσία στὸν Υἱὸ - Μεσσία γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Πατὴρ ἀπογυμνώθηκε ἀπὸ τὴν ἐξουσία, ὅπως σοφιστὴς θὰ μποροῦσε νὰ ἰσχυρισθῇ. Ὡς Θεὸς ὁ Πατὴρ εἶνε φύσει ἀδύνατο ν' ἀπογυμνωθῇ ἀπὸ τὴν ἐξουσία του. Ὅπως διδάσκαλος, καὶ ἂν μεταδώσῃ ὅλες τὶς γνώσεις του σὲ μαθητή, δὲν παθαίνει μείωσι στὶς γνώσεις του, ἀλλὰ διατηρεῖ τὸν πλοῦτο τῶν γνώσεών του ὁλόκληρο, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς Πατήρ. Ἔδωσε στὸ Μεσσία ὁλόκληρη τὴν ἐξουσία, ἀλλὰ καὶ τὴν διατήρησε ὁλόκληρη.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ Πατὴρ δὲν κρίνει κανένα, ἀλλὰ ὅλη τὴν κρίσι ἔδωσε στὸν Υἱό, δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Πατὴρ μὲ κανένα τρόπο δὲν θὰ μετέχῃ στὴν κρίσι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι θὰ κάνῃ τὴν κρίσι διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ-Μεσσίου. Ὁ Υἱὸς-Μεσσίας δηλαδὴ θὰ εἶνε ὁ κριτὴς τοῦ κόσμου ἀπευθείας, μὲ ἄμεσο τρόπο. Ὁ δὲ Πατὴρ θὰ μετέχῃ στὴν κρίσι μὲ ἄλλο τρόπο. Κατὰ τὸ Ρωμ. β' 16, *«κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων... διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ»*. Καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος θὰ κρίνουν τὸν κόσμο, ἀλλὰ τὸ καθένα μὲ τὸν ἰδικό του τρόπο: Ὁ Πατὴρ δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.

Ὁ Θεὸς Πατὴρ ἔδωσε τὴν ἐξουσία στὸ Χριστὸ γιὰ νὰ εἶνε ὁ ἄμεσος κριτὴς τοῦ κόσμου, ὥστε ὅλοι νὰ τιμοῦν τὸν Υἱό, ὅπως τιμοῦν τὸν Πατέρα. Ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς εἶνε ἴσος μὲ τὸν Πατέρα, ὁ Πατὴρ θέλει νὰ τιμᾶται ἐξ ἴσου μὲ τὸν ἑαυτό του. Ὅποιος τιμᾷ τὸ Θεὸ ὡς Πατέρα, ὀφείλει ἐξ ἴσου νὰ τιμᾷ τὸ Χριστὸ ὡς Υἱό. Ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν Υἱό, οὔτε τὸν Πατέρα τιμᾷ. Καὶ ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν ἀπεσταλμένο, οὔτε τὸν ἀποστείλαντα τιμᾷ. Οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀντιτριαδῖτες, ἀφοῦ δὲν τιμοῦν τὸ μεγάλο ἀπεσταλμένο, τὸν Μονογενῆ Υἱό, ἀλλὰ τὸν ὑποβιβάζουν σὲ κτίσμα, οὔτε τὸν Πατέρα τιμοῦν. Ὅποιος προσβάλλει τὸν υἱὸ ἑνὸς ἀνθρώπου, προσβάλλει καὶ τὸν πατέρα του. Πόσο μᾶλλον προσ-

βάλλουν τὸ Θεὸ-Πατέρα ὅσοι προσβάλλουν τὸν Μονογενῆ Υἱό του!...

Κατὰ τὴν πρώτη παρουσία του ὁ Χριστὸς δὲν χρησιμοποίησε τὴν ἐξουσία του γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο. Ὅπως εἶπε στὸ Νικόδημο, *«Ὁ Θεὸς δὲν ἀπέστειλε τὸν Υἱό του στὸν κόσμο γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ»* (γ' 17). Κατὰ τὴ δευτέρα ὅμως παρουσία θὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐξουσία του γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο. Πρὸ τῆς δευτέρας παρουσίας ὁ Χριστὸς ἐνεργεῖ στὸν κόσμο ὡς Σωτήρ. Καὶ δίνει πλῆθος εὐκαιρίες, γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἄνθρωποι. Ὅποιος περιφρονεῖ τὸν Κύριο ὡς Σωτῆρα, κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία θὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ ὡς φοβερὸ Κριτή.

Ἀδελφοί! Φεύγουμε ἀπὸ τὸν κόσμο, βαίνουμε πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Ἂς ἀγαπήσωμεν ὁλοψύχως τὸν Σωτῆρα, ἂς τὸν τιμήσωμε γιὰ τὴν ὑπερτάτη ἐξουσία του σὲ μέγιστο βαθμὸ καὶ ἂς ἐκμεταλλευθοῦμε τὶς εὐκαιρίες σωτηρίας, γιὰ νὰ ἔχωμε ἐνώπιόν του θάρρος κατὰ τὴ φοβερὴ ἡμέρα τῆς Κρίσεως.

Στίχ. 24: ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν».***

Μεταφράζουμε: *«Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ ἀκούει τὸ λόγο μου καὶ πιστεύει σ' ἐκεῖνον, ποὺ μὲ ἔστειλε, ἔχει ζωὴ αἰώνια, καὶ δὲν θὰ περάσῃ ἀπὸ κρίσι, ἀλλ' ἔχει μεταβῆ ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωή».*

Ὁ Χριστός, ὁ Ἀμὴν κατὰ τὴν Ἀποκάλυψι (γ' 14), ἐπειδὴ ἐξαγγέλλει μέγιστες ἀλήθειες, ἀρχίζει τὴν ἐξαγγελία μὲ τὸ ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»***. *Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω.* Κατὰ τὸν πλέον ἐμφατικὸ τρόπο ὁ Ἰησοῦς βεβαιώνει τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου του. Ὁμιλεῖ γι' αὐτόν, ποὺ ἀκούει τὸ λόγο του. Δὲν λέγει, «ὁ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούων», ἀλλὰ λέγει, ***«ὁ τὸν λόγον μ ο υ ἀκούων»***. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε καὶ λόγος τοῦ Χριστοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Θεοῦ εἶνε καὶ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Ὅλα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἔχει καὶ ὁ Υἱός. Στὸν Πατέρα καὶ στὸν Υἱό, βεβαίως καὶ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὰ πάντα εἶνε κοινά. Συνεπῶς καὶ ὁ λόγος.

«Ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων». Ὅποιος ἀκούει τὸ λόγο μου. Ὅποιος ἀκούει, ἐννοεῖται, καὶ μὲ τὰ αὐτιὰ τοῦ σώματος καὶ μὲ τὰ

αὐτιὰ τῆς ψυχῆς. Ὅποιος ἀκούει καὶ παραδέχεται καὶ ἐγκολπώνεται τὸ λόγο. Ὅποιος ἀκούει καὶ ὑπακούει. Ὅποιος εἶνε ἀκροατὴς καὶ ποιητής, ἐφαρμοστὴς τοῦ λόγου. Ὁ Χριστὸς δὲν θέλει ἁπλῶς ἀκροατάς, ἀλλ' ἐφαρμοστὰς τοῦ λόγου του. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ οὔτε ἐφαρμοσταί, οὔτε ἁπλῶς ἀκροαταὶ τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ εἶνε. Προθύμως ἀκούουν τὰ λόγια πολιτικῶν, δημοσιογράφων, καλλιτεχνῶν καὶ ἄλλων προσώπων, λόγια μὲ μικρὴ σημασία ἢ ἀσήμαντα ἢ ἀμφίβολα καὶ ἀπατηλά. Τὸ δὲ λόγο τοῦ Χριστοῦ, λόγο δοκιμασμένο καὶ βεβαιωμένο ἀπὸ τὴν πεῖρα τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ θαύματα, λόγο εὐεργετικὸ καὶ σωτήριο, δὲν ἔχουν διάθεσι ν' ἀκούσουν. Ὑπάρχουν βαπτισμένοι Ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ποὺ πιστοὶ ἄνθρωποι μὲ ἀγάπη καὶ ἀγωνία γιὰ τὴ σωτηρία τους πέφτουν στὰ πόδια τους καὶ τοὺς χιλιοπαρακαλοῦν ν' ἀκούσουν ἕνα κήρυγμα, καὶ ἐκεῖνοι ἀντιδροῦν καὶ ἀρνοῦνται μὲ πεῖσμα σατανικό. Πῶς νὰ θεωρηθοῦν χριστιανοὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι; Καὶ πῶς νὰ σωθοῦν; Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι ἐκεῖνοι, ποὺ δὲν δέχονται τὸ λόγο του, θὰ τιμωρηθοῦν σκληρότερα ἀπὸ τοὺς Σοδομῖτες καὶ τοὺς Γομορρῖτες (Ματθ. ι' 15). Εἶνε διεστραμμένοι στὴν ψυχή.

Ἀπὸ τὴν ἀκοή, τὴν ἀκρόασι, τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ στὶς καλοπροαίρετες ψυχὲς γεννᾶται ἡ πίστι. *«Ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς»*, λέγει ὁ Παῦλος (Ρωμ. ι' 17). Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ εἶπε, ***«ὁ ἀκούων τὸν λόγον μου»***, κατόπιν εἶπε, ***«καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με»***. Ἄλλες φορὲς ὁ Ἰησοῦς ὡμίλησε γιὰ πίστι πρὸς τὸν ἑαυτό του. Τώρα ὁμιλεῖ γιὰ πίστι πρὸς τὸ Θεό, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε. Καὶ ὁ Θεὸς καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε ἀντικείμενο πίστεως, διότι οἱ δύο εἶνε μία οὐσία ἢ θεότης. Τώρα ὅμως ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ πίστι πρὸς τὸ Θεό, ὄχι πρὸς τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ περισσότερο τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐξαγριωθοῦν ἐναντίον του. Πολλὲς φορὲς ὁ Χριστὸς ἀφ' ἑνὸς ὁμιλεῖ γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ ἀφ' ἑτέρου γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Πατρός. Πολλὲς φορὲς ἐπίσης ἀφ' ἑνὸς ὁμιλεῖ ὡς Θεὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς ταπεινὸς ἄνθρωπος. Ἔτσι μειώνεται τὸ πάθος καὶ ἡ μανία τῶν ἐχθρῶν του.

Μὲ τὸ παράδειγμά του ὁ Χριστὸς μᾶς διδάσκει τακτικὴ συνέσεως ἀπέναντι τῶν ἀντιφρονούντων καὶ ἐχθρῶν. Σύνεσι δὲν εἶνε ἡ ἀποσιώπησι τῆς ἀληθείας. Τὴν κατάλληλη ὥρα θὰ εἰποῦμε τὴν ἀλήθεια στοὺς ἀντιφρονοῦντες καὶ ἐχθρούς, ἀλλὰ μὲ τρόπο ὅσο τὸ δυνατὸ λιγώτερο προκλητικό. Ὑπάρχουν βεβαίως καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες ἡ ἀλήθεια ἀντιμετωπίζει τέτοια πώρωσι καὶ

ἀναισχυντία, ὥστε ὁ λόγος γίνεται μαστίγιο καὶ θερμοκαυτήρας. Πρέπει νὰ ζητοῦμε ἀπὸ τὸ Θεὸ τὴν ἀρετὴ τῆς διακρίσεως, γιὰ νὰ ξέρωμε πότε καὶ πῶς νὰ ὁμιλοῦμε στοὺς ἀντιφρονοῦντες καὶ ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας. Ἐν ὀνόματι τῆς συνέσεως πολλοὶ γιὰ σοβαρά, ἀλλ' ἐπικίνδυνα ζητήματα, δὲν ὁμιλοῦν ποτέ. Αὐτὸ βεβαίως δὲν εἶνε σύνεσι, ἀλλὰ δειλία καὶ προδοσία τοῦ καθήκοντος.

Ὅποιος ἀκούει τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὰ σωματικὰ καὶ μὲ τὰ ψυχικὰ αὐτιὰ καὶ πιστεύει στὸ Θεό, ***«ἔχει ζωὴν αἰώνιον»***. Δὲν εἶπε, ὅτι θὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια στὸ μέλλον, ἀλλ' εἶπε, ὅτι ἤδη ἔχει ζωὴ αἰώνια. Ἀπὸ τώρα ὁ πιστὸς ἄνθρωπος γεύεται τὴν ἀνώτερη ζωή, καθὼς καὶ ἀπὸ τώρα ὁ ἄπιστος γεύεται τὴν κόλασι. Ὁ λόγος τῶν ἀπίστων, ὅτι ἐδῶ εἶνε ἡ κόλασι, ἐδῶ εἶνε καὶ ὁ παράδεισος, εἶνε ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ τραγικώτερα ψέματα. Ἀληθινὸς εἶνε ὁ διαφορετικὸς αὐτὸς λόγος, ὅτι ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει καὶ ὁ παράδεισος καὶ ἡ κόλασι, στὸ δὲ μέλλον θὰ ἐπιταθοῦν καὶ τὰ δύο.

Ὁ πιστὸς ἄνθρωπος, ὁ κάτοχος τῆς αἰώνιας ζωῆς ἤδη ἀπὸ τώρα, ***«εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται»***. Δὲν θὰ περάσῃ ἀπὸ κρίσι, δὲν θὰ περάσῃ ἀπὸ δίκη. Ὁ Ψαλμῳδὸς παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ λέγοντας: «*Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν*» (Ψαλμ. ρμβ' 2). Κύριε! *Νὰ μὴ κάνῃς δίκη μὲ τὸ δοῦλο σου, διότι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ζῶντας δὲν πρόκειται νὰ εὑρεθῇ δίκαιος ἐνώπιόν σου.* Ὁ Θεὸς ἄκουσε τὸ αἴτημα τοῦ Ψαλμῳδοῦ, καὶ ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος ἀνακοίνωσε στὸν κόσμο, ὅτι ὁ πιστὸς ***«εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται»***, δὲν περνάει ἀπὸ δίκη, δὲν δικάζεται καὶ δὲν καταδικάζεται, ***«ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν»***, ἔχει περάσει ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωή. Ἀφοῦ ὁ πιστὸς ἤδη ἔχει τὴν αἰώνια ζωή, ἀσφαλῶς ἔχει περάσει ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωή.

Ὁ ἄπιστος καὶ ἀμετανόητος βρίσκεται στὸ θάνατο, τὸν πνευματικὸ θάνατο, ἀσυγκρίτως χειρότερο ἀπὸ τὸ σωματικὸ θάνατο. Ὁ πνευματικὸς θάνατος εἶνε ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τὸ Θεό, τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ εὐτυχίας. Ἀλλ' ὅταν ὁ ἄπιστος καὶ ἀμετανόητος πιστεύῃ καὶ μετανοῇ, τότε ἀπὸ τὴν κατάστασι τοῦ πνευματικοῦ θανάτου μεταβαίνει στὴν κατάστασι τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία ὀνομάζεται «*αἰώνιος ζωὴ*» ἢ ἁπλῶς «*ζωή*», ἀληθινὴ ζωή, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴ δυστυχῆ ζωὴ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀμετανοησίας, ἡ ὁποία δὲν ἀξίζει κἂν νὰ ὀνομάζεται ζωή, ἀλλὰ θάνατος.

Στὸ στίχ. 21 ὁ Χριστὸς ἔκανε λόγο γιὰ ἔγερσι καὶ ζωοποίησι

νεκρῶν, μὲ μία λέξι γιὰ ἀνάστασι. Καὶ καθὼς εἴπαμε, ἐννοοῦσε διπλῆ ἀνάστασι, πνευματικὴ καὶ σωματική. Ἐδῶ στὸ στίχ. 24 ὁμιλεῖ γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάστασι, τὴν ἀνάστασι ἀπὸ τὴν πτῶσι στὴν ἁμαρτία καὶ τὴ νέκρα, ποὺ προκαλεῖ ἡ ἁμαρτία. Γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάστασι ὁμιλεῖ καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης στὴν Α' Καθολικὴ Ἐπιστολή του, γ' 13, ὅταν γράφῃ πρὸς τοὺς πιστούς, τοὺς ὁποίους ὁ κόσμος μισοῦσε καὶ δίωκε μέχρι θανάτου: «*Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν μένει ἐν τῷ θανάτῳ*». Νὰ μὴ φοβῆσθε, ἀδελφοί μου, διότι σᾶς μισεῖ ὁ κόσμος καὶ σᾶς θανατώνει. Νὰ μὴ φοβῆσθε τὸ θάνατο. Γιὰ μᾶς δὲν ὑπάρχει θάνατος. Ἐμεῖς ξέρουμε, ὅτι ἀπὸ τὸ θάνατο ἔχουμε περάσει στὴ ζωή, διότι ἀγαποῦμε τοὺς ἀδελφούς. Ὅποιος δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφό, αὐτὸς μένει στὸ θάνατο.

Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἄλλοι ἅγιοι καὶ μάρτυρες τῆς Πίστεως αἰσθάνονταν τόσον ἐντόνως τὴν πνευματικὴ ἀνάστασι καὶ τὴν αἰώνια ζωή, ποὺ σκιρτοῦσε μέσα τους, ὥστε τὸ σωματικὸ θάνατο δὲν θεωροῦσαν τίποτε, θεωροῦσαν εὐκαταφρόνητο καὶ ἀνυπολόγιστο. Ἂν ἐμεῖς ὑπολογίζωμε σοβαρῶς καὶ φοβούμεθα τὸ θάνατο, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ πίστι καὶ ἡ ἀγάπη δὲν εἶνε σὲ μᾶς σὲ βαθμὸ μεγάλο, καὶ ἡ νέα ζωὴ δὲν σφύζει μέσα μας, δὲν εἶνε ἄφθονη. Ἂς προσέχωμε καὶ ἂς προσευχώμεθα, γιὰ νὰ ἔλθῃ μέσα μας περισσότερη χάρι. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἀνέστησε σωματικῶς τὴν κόρη τοῦ Ἰαείρου, εἶπε νὰ τῆς δώσουν νὰ φάγῃ (Μάρκ. ε' 43). Ἐμᾶς ὁ Χριστὸς ἀνέστησε πνευματικῶς. Καὶ πρέπει καὶ ἐμεῖς, οἱ πνευματικῶς ἀναστημένοι, νὰ τρεφώμεθα μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ πεθάνωμε πάλι.

Στίχ. 25: ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται»***.

Ὁ μέλλων ***«ἀκούσαντες»*** ἰσοδυναμεῖ μὲ ἐνεστῶτα, ὅπως στὸ Ἠσ. ν' 8 τὸ «*δικαιώσας*» καὶ στὸ Ἑβρ. β' 10 τὸ «*ἀγαγών*». Τὸ ***«ζήσονται»***, ἀφοῦ λέγεται γιὰ «νεκρούς», σημαίνει «θὰ λάβουν ζωή, θ' ἀναζήσουν, θ' ἀναστηθοῦν».

Μεταφράζουμε: «*Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅτι ἔρχεται ὥρα,*

καὶ τώρα εἶνε, ὁπότε οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτοί, ποὺ θὰ ὑπακούσουν, θὰ ἀναστηθοῦν».

Στὸ στίχο τοῦτο ὁ Χριστὸς συνεχίζει τὸ λόγο γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάστασι τοῦ προηγουμένου στίχου. Καὶ ἐπειδὴ ὁμιλεῖ γιὰ ἀπιστεύτως μεγάλο πρᾶγμα, ἐπαναλαμβάνει τὴν ἰσχυροτάτη διαβεβαίωσι, ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»***, μάλιστα ἀσυνδέτως, καὶ ἔτσι ἡ διαβεβαίωσι γίνεται ἀκόμη ἐντονώτερη.

«Ἔρχεται ὥρα», λέγει ὁ Χριστός. Ἔρχεται καιρός, εὐλογημένος καιρός, ὁ καιρὸς τῆς πνευματικῆς ἀναστάσεως. Αὐτὸς δὲ ὁ καιρὸς εἶνε τώρα, ἤδη ἦλθε, ἄρχισε. Εἶνε ἡ μεσσιακὴ ἐποχή. Ἀφοῦ ὁ Μεσσίας ἦλθε στὸν κόσμο, ἄρχισε ὁ καιρὸς τῆς πνευματικῆς ἀναστάσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅποιος ἀκούει τὸ λόγο μου, ἔχει ζωὴ αἰώνια, ἔχει μεταβῆ ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωή. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἤδη ἡ πνευματικὴ ἀνάστασι γίνεται. Στὸ μέλλον ὅμως θὰ γίνῃ πλήρης. Καὶ γι' αὐτὸ τώρα ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ μέλλοντες, ***«ἀκούσονται»***, ***«ζήσονται»***. Οἱ νεκροὶ θ' ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. ***«Καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται»***. Σ' αὐτὴ τὴ φράσι ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτο τὸ ἄρθρο. Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπε, «καὶ ἀκούσαντες ζήσονται», ἀλλ' εἶπε, ***«καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται»***. Τὸ ἄρθρο διαιρεῖ τοὺς νεκροὺς σὲ δύο κατηγορίες. Ἡ μία κατηγορία εἶνε οἱ ***«ἀκούσαντες»***, καὶ ἡ ἄλλη οἱ μὴ ***«ἀκούσαντες»***. Ἐδῶ τὸ ***«ἀκούω»*** σημαίνει ἐσωτερικὴ ἀκοή, ἀκούω μὲ τὰ αὐτιὰ τῆς ψυχῆς, παραδέχομαι τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπακούω σ' αὐτή. Γιὰ ν' ἀναστηθῇ κανεὶς πνευματικῶς, δὲν ἀρκεῖ ἁπλῶς ν' ἀκούσῃ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ· πρέπει καὶ νὰ ὑπακούσῃ, νὰ ἐγκολπωθῇ τὸ λόγο καὶ νὰ τὸν ἐφαρμόσῃ.

Κατὰ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς λέγει: Πολλοὶ νεκροὶ πνευματικῶς θ' ἀκούσουν τὴ διδασκαλία μου, ἀλλὰ θ' ἀναστηθοῦν ἐκεῖνοι μόνο, ποὺ θὰ ὑπακούσουν. Μὲ τὴν ἀνάστασί του ὁ Χριστὸς καὶ τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔκανε πλήρη τὴν πνευματικὴ ἀνάστασι, ποὺ ἄρχισε νὰ συντελῆται σὲ ψυχὲς μὲ τὴν ἀκρόασι καὶ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ λόγου του. Ἤμασταν νεκροὶ λόγῳ τῶν παραπτωμάτων καὶ ἁμαρτημάτων μας, καὶ μᾶς ζωοποίησε καὶ μᾶς ἀνέστησεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κηρύττει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Ἐφεσ. β' 5· Κολ. β' 12-13). Αὐτὴ εἶνε *«ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη»*, ὅπως ὀνομάζεται στὴν Ἀποκάλυψι στὸ περίφημο 20ὸ κεφάλαιο. *«Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ*

πρώτῃ. Ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν» (Ἀποκ. κ' 5-6). Εὐτυχὴς καὶ ἔνδοξος ὅποιος μετέχει στὴν πρώτη ἀνάστασι, τὴν πνευματική. Σ' ὅσους μετέχουν στὴν πρώτη ἀνάστασι ὁ δεύτερος θάνατος, ὁ πνευματικός, ὁ αἰώνιος χωρισμὸς ἀπὸ τὸ Θεό, δὲν ἔχει ἐξουσία.

Ὅποιος ἔχει πνευματικὴ ἀνάστασι, κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία θὰ ἔχῃ καὶ ἔνδοξη σωματικὴ ἀνάστασι.

Στίχ. 26: ***«Ὥσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ».***

Μεταφράζουμε: *«Διότι, ὅπως ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴ μέσα του, ἔτσι καὶ στὸν Υἱὸ ἔδωσε νὰ ἔχῃ ζωὴ μέσα του».*

Στὸν ἀμέσως προηγούμενο στίχ. 25 ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι οἱ νεκροί, πνευματικῶς νεκροί, ποὺ ἀκούουν τὸ λόγο του καὶ ἐγκολπώνονται τὴ διδασκαλία του, λαμβάνουν ζωή, ἀνασταίνονται. Καὶ στὸ στίχ. 21 εἶπε, ὅτι ὁ Υἱὸς αὐτούς, ποὺ θέλει, ζωοποιεῖ. Τώρα στὸ στίχ. 26 ὁ Χριστὸς αἰτιολογεῖ αὐτοὺς τοὺς λόγους του: Ὁ Υἱὸς ζωοποιεῖ καὶ ἀνασταίνει τοὺς νεκρούς, διότι, ὅπως ὁ Πατήρ, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς εἶνε πηγὴ ζωῆς.

Ὁ Πατὴρ ὡς Θεὸς ἔχει ἐκ φύσεως ζωὴ μέσα του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱὸς ὡς Θεὸς ἔχει ἐκ φύσεως ζωὴ μέσα του. Γι' αὐτὸ διακηρύσσει, *«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»*, *«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή»*, *«Ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων»* (Ἰωάν. ιδ' 6, ια' 25, Ἀποκ. α' 17-18). Κατὰ τὸ λόγο τοῦ Πέτρου ὁ Ἰησοῦς εἶνε *«ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς»* (Πράξ. γ' 15). Ὁ Υἱὸς εἶνε ἡ αὐτοζωΐα. Καὶ ἂν ἐδῶ λέγεται, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔδωσε στὸν Υἱὸ τὴ ζωή, τοῦτο λέγεται γιὰ τὸν Υἱὸ ὡς ἄνθρωπο-Μεσσία, ὅπως στὸν ἑπόμενο στίχο φαίνεται. Ὁ Υἱὸς ἔλαβεν ὡς ἄνθρωπος ὅ,τι εἶχεν ὡς Θεός.

Στίχ. 27: ***«Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι Υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί».***

Μεταφράζουμε: *«Ἐπίσης ἔδωσε σ' αὐτὸν ἐξουσία καὶ νὰ δικάζῃ, διότι εἶνε Υἱὸς ἀνθρώπου».*

Προηγουμένως ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔδωσε στὸν Υἱὸ ζωή. Τώρα λέγει, ὅτι ἔδωσε σ' αὐτὸν καὶ τὴν ἐξουσία νὰ κρίνῃ, νὰ δικάζῃ, καὶ βεβαίως νὰ καταδικάζῃ τοὺς ἀμετανοήτους ἁμαρ-

τωλοὺς καὶ ἀσεβεῖς. Ἔδωσε δὲ ὁ Πατὴρ στὸν Υἱὸ τὴν ἐξουσία νὰ δικάζῃ, ***«ὅτι Υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί»***, διότι δηλαδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε καὶ εἶνε ***«Υἱὸς ἀνθρώπου»***.

Ὁ τίτλος τοῦ Ἰησοῦ ***«Υἱὸς ἀνθρώπου»*** εἶνε μυστηριώδης. Συνδέεται στενῶς μὲ τὸ μυστήριο τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Τὸν χρησιμοποιοῦσε δὲ μόνον ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἐκτὸς μιᾶς περιπτώσεως, κατὰ τὴν ὁποία τὸ μυστηριώδη αὐτὸ τίτλο χρησιμοποίησε γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὁ Στέφανος, ὅταν ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων εἶπε: «*Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἑστῶτα*» (Πράξ. ζ' 56). *Ἰδού, βλέπω τοὺς οὐρανοὺς ἀνοικτοὺς καὶ τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶνε στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ.*

Αὐτὸς ὁ τίτλος ἢ ἡ ὀνομασία «*ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*» στηρίζεται στὸ ζ' κεφάλαιο τοῦ προφήτου Δανιήλ, στίχ. 13-14: «*Ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη. Καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία, καὶ πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσιν· ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρελεύσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται*». Ὁ Δανιὴλ σὲ τοῦτο τὸ ὅραμα βλέπει προφητικῶς τὸ Μεσσία, ὁ ὁποῖος ἔνδοξος ἐπάνω σὲ νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ πηγαίνει καὶ φθάνει στὸν Παλαιὸ τῶν ἡμερῶν, τὸ Θεό, καὶ παραλαμβάνει ἐξουσία καὶ βασιλεία αἰώνια, ἄρα καὶ τὴν ἐξουσία τοῦ κριτοῦ, γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγος στὸ στίχ. 10 («*κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἀνεῴχθησαν*»). Εἶνε δὲ ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Δανιὴλ δὲν λέγει, «Ἰδού... υἱὸς ἀνθρώπου», ἀλλὰ λέγει, «*Ἰδοὺ... ὡς υἱὸς ἀνθρώπου*». Ὁ Κύριος δὲν εἶχε γίνει ἀκόμη ἄνθρωπος, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Δανιὴλ εἶπε, «*ὡς υἱὸς ἀνθρώπου*». Στὸ ὅραμά του δηλαδὴ ὁ προφήτης ἔβλεπεν ὁμοίωμα ἀνθρώπου. Πραγματικὸς «*υἱὸς ἀνθρώπου*», πραγματικὸς ἄνθρωπος ὁ Μεσσίας εἶνε στὴν Καινὴ Διαθήκη. Λέγοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ Πατὴρ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐξουσία νὰ κρίνῃ, νὰ δικάζῃ, διότι εἶνε Υἱὸς ἀνθρώπου, κάνει, νομίζουμε, ὑπαινιγμὸ στὸν προφήτη Δανιήλ, ὅπου ὁ Μεσσίας προφητεύεται ὡς ἐξουσιαστὴς καὶ κριτὴς ἄνθρωπος. Ὁ Πατὴρ κατέστησε τὸν Υἱὸ κριτή, διότι ἔτσι προέβλεπεν ἡ προφητεία τοῦ Δανιὴλ γιὰ τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ Μεσσία.

Ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τοῦ δικάζειν στὸν Υἱὸ ὡς ἄνθρωπο-Μεσσία, ὅπως ἐπίσης σ' αὐτὸν ὡς ἄνθρωπο-Μεσσία ἔδω-

σε τὴ δύναμι τοῦ σῴζειν. Ἀφοῦ ὁ Μεσσίας εἶνε σωτήρ, πρέπει νὰ εἶνε καὶ κριτής.

Ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τοῦ κρίνειν στὸν ἄνθρωπο Χριστό, διότι αὐτὸς θυσιάστηκε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τοῦ κρίνειν στὸν ἄνθρωπο Χριστό, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ μόνος δίκαιος καὶ ἀναμάρτητος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τοῦ κρίνειν στὸν ἄνθρωπο Χριστό, διότι εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ κανεὶς δὲν δύναται βασίμως νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ὑπάρχουν λόγοι νὰ ἐξαιρεθῇ ὡς δικαστής. Ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τοῦ κρίνειν στὸν ἄνθρωπο Χριστὸ γιὰ νὰ τὸν τιμήσῃ, ἐπειδὴ ἔγινε ἄνθρωπος καὶ ταπεινώθηκε καὶ ἐξουθενώθηκε. Τέλος, ὁ Πατὴρ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τοῦ κρίνειν, ὅλη τὴν ἐξουσία, στὸν ἄνθρωπο Χριστό, διότι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός, ὁ ὁποῖος ἔγινεν ἄνθρωπος. Σὲ ἄνθρωπο ἢ ἄγγελο ὁ Πατὴρ δὲν θὰ ἔδινε τέτοια ἐξουσία, ἀπόλυτη ἐξουσία.

Φοβούμεθα τὴν κρίσι, τὸ μεγάλο δικαστήριο; Ἂν ὑπακούωμε στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, νὰ μὴ φοβούμεθα. Διότι ἡ κρίσι εἶνε γιὰ τοὺς ἀπειθεῖς καὶ ἀνυποτάκτους. Ὁ πιστὸς καὶ ὑπάκουος ἄνθρωπος *«εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν»* (στίχ. 24).

Στίχ. 28-29: ***«Μὴ θαυμάζετε τοῦτο· ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως»***.

Στὶς φράσεις ***«εἰς ἀνάστασιν ζωῆς»*** καὶ ***«εἰς ἀνάστασιν κρίσεως»*** ἡ πρόθεσι ***«εἰς»*** ἔχει τροπικὴ σημασία, ὅπως στὴ φράσι *«εἰς μάτην»*, ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ τροπικὸ ἐπίρρημα «ματαίως», ἢ *«εἰς εὔκαιρον»*, ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ «εὐκαίρως». Οἱ νεκροὶ θὰ ἐκπορευθοῦν, θὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὰ μνήματα, μὲ τὸν τρόπο τῆς ἀναστάσεως, μὲ ἀνάστασι, ἀνιστάμενοι, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τροπικὴ μετοχή.

Μεταφράζουμε: *«Μὴ ἐκπλήττεσθε γι' αὐτό, διότι θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα, ποὺ ὅλοι, ὅσοι θὰ βρίσκωνται στὰ μνήματα, θὰ ἀκούσουν τὴ φωνή του, καὶ θὰ ἐξέλθουν ὅσοι ἔπραξαν τὰ ἀγαθὰ μὲ ἀνάστασι γιὰ ζωή, καὶ ὅσοι ἔπραξαν τὰ κακὰ μὲ ἀνάστασι γιὰ καταδίκη»*.

«Μὴ θαυμάζετε τοῦτο», λέγει ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους. Μὴ ἐκπλήττεσθε γι' αὐτό, ποὺ σᾶς εἶπα προηγουμένως, ὅτι ὅσοι ἀκούουν τὸ λόγο μου, ὅσοι ὑπακούουν στὴ διδασκαλία μου, θὰ λάβουν ζωή, καὶ ὅτι ἔλαβα τὴν ἐξουσία τοῦ κρίνειν, τοῦ δικάζειν, διότι εἶμαι Υἱὸς ἀνθρώπου, ἄνθρωπος-Μεσσίας. Μὴ θεωρεῖτε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπίστευτο. Διότι ἔρχεται ὥρα, θὰ ἔλθη καιρός, ποὺ θὰ συμβῇ πρᾶγμα μεγαλύτερο καὶ καταπληκτικώτερο. Ὅλοι, ὅσοι βρίσκονται στὰ μνήματα, ὅλοι οἱ νεκροί, θ' ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ μνήματα. Εἶνε σαφὲς ἐδῶ, ὅτι ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ τὴ σωματικὴ ἀνάστασι κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας.

Γιατί ἐκπλήσσονταν οἱ Ἰουδαῖοι; Γιατί θεωροῦσαν ἀπίστευτο αὐτό, ποὺ εἶπε ὁ Ἰησοῦς; Δὲν πίστευαν στὴν ἀνάστασι καὶ τὴν κρίσι; Ἢ δὲν πίστευαν, ὅτι τὴν ἀνάστασι καὶ τὴν κρίσι θὰ ἐνεργοῦσε ὁ Ἰησοῦς;

Οἱ νεκροὶ θ' ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, τὸ *«κέλευσμα»* τοῦ Κυρίου κατὰ τὸ Α' Θεσ. δ' 16, τὸ πρόσταγμα, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ διατάξῃ τοὺς νεκροὺς ὅλης τῆς γῆς καὶ ὅλων τῶν αἰώνων ν' ἀναστηθοῦν. Εἶνε παράδοξο, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ θ' ἀκουσθῇ σ' ὁλόκληρη τὴ γῆ. Ποίου ἀνθρώπου ἡ φωνὴ δύναται ν' ἀκουσθῇ σ' ὁλόκληρη τὴ γῆ; Ἀλλὰ τί λέγουμε; Μὲ τὰ μέσα τῆς τεχνοκρατίας σήμερα ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναται ν' ἀκούεται σ' ὅλα τὰ μήκη καὶ τὰ πλάτη τοῦ πλανήτου μας. Καὶ ἂν δύναται ν' ἀκούεται σ' ὁλόκληρη τὴ γῆ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ μικροῦ θεοῦ, πόσο μᾶλλον δύναται ν' ἀκουσθῇ σ' ὁλόκληρη τὴ γῆ ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ μεγάλου Θεοῦ!

Ἄλλο παράδοξο εἶνε τοῦτο, ὅτι ὁ Χριστὸς θ' ἀπευθυνθῇ πρὸς τοὺς νεκρούς. Πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ ὁμιλῇ κανεὶς σὲ νεκροὺς καὶ ν' ἀκούουν; Εἶνε δυνατό, διότι οἱ νεκροὶ εἶνε νεκροὶ κατὰ τὸ σῶμα μόνο, ἐνῷ κατὰ τὸ πνεῦμα ζοῦν. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οἱ νεκροὶ θ' ἀκούσουν τὴ φωνή του, εἶνε μία ἀπὸ τὶς πολλὲς ἀποδείξεις τῆς Γραφῆς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε μόνο σῶμα, ποὺ πεθαίνει, ἀλλὰ καὶ ψυχὴ ἀθάνατη.

Καὶ τρίτο παράδοξο περιέχεται στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς θὰ διατάξῃ τοὺς νεκροὺς ν' ἀναστηθοῦν. Ποῖος ἄνθρωπος δύναται νὰ διατάξῃ νεκρὸ ν' ἀναστηθῇ, καὶ ὁ νεκρὸς νὰ ὑπακούσῃ στὴ διαταγή του; Μόνον ὁ Χριστὸς δύναται νὰ δίνῃ σὲ νεκροὺς διαταγή, καὶ οἱ νεκροὶ νὰ ἐκτινάσσωνται ἔξω ἀπὸ τὰ μνήματα,

διότι ὁ Χριστὸς εἶνε παντοδύναμος Θεός. Βεβαίως καὶ ἄνθρωποι ἀνέστησαν νεκρούς, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὴ δύναμί τους. Προφῆτες ἀνέστησαν νεκροὺς μὲ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας ἀνέστησαν νεκροὺς μὲ τὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ.

Κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία θὰ γίνῃ ἡ κοινὴ ἀνάστασι, ἡ ἀνάστασι ὅλων τῶν νεκρῶν, καὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων, καὶ τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν. Ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος Φήλικος ὁ Παῦλος διακήρυξε «*ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων*» (Πράξ. κδ' 15). Ἡ μεγάλη ἀλήθεια τῆς ἀναστάσεως διακηρύσσεται καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἠσαΐας ἀναφωνεῖ: «*Ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῇ*» (Ἠσ. κστ' 19). Καὶ ὁ Δανιὴλ διακηρύσσει: «*Καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἐξεγερθήσονται, οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ οὗτοι εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς αἰσχύνην αἰώνιον*» (Δαν. ιβ' 2). Ἄλλοι, ποὺ βρίσκονται στὸ χῶμα, θ' ἀναστηθοῦν γιὰ ν' ἀπολαύσουν αἰώνια ζωή, καὶ ἄλλοι γιὰ νὰ ἔχουν αἰώνια ἐντροπὴ καὶ καταισχύνη. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ γιὰ ἐκπόρευσι ἀπὸ τὰ μνήματα καὶ ἀνάστασι γιὰ ζωὴ καὶ καταδίκη ἔχει καταπληκτικὴ ὁμοιότητα μὲ τὸ λόγο τοῦ προφήτου Δανιήλ. Πόσο θαυμαστὴ εἶνε ἡ συμφωνία καὶ ἡ ἁρμονία τῆς Παλαιᾶς μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη!

Ἡ τελικὴ κρίσι τῶν ἀνθρώπων δὲν θὰ γίνῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πίστεως μόνο. Τὰ αἰώνια συμφέροντα τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν πίστι μόνο, ὅπως θέλουν οἱ Προτεστάντες. Γιὰ ὅσους γνώρισαν τὴν ἀλήθεια, τὸν ἀληθινὸ Θεό, ἡ πίστι βεβαίως θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Ἀλλ' ὄχι μόνον ἡ πίστι. Γιὰ ὅσους δὲν εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια, τὸν ἀληθινὸ Θεό, θέμα πίστεως δὲν τίθεται. Αὐτοὶ θὰ κριθοῦν μὲ τὸ νόμο τῆς συνειδήσεως. Ἀλλ' ὅλοι θὰ κριθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἔργων των. Ὅσοι ἔπραξαν τὰ ἀγαθά, θ' ἀναστηθοῦν γιὰ ζωή, ἀληθινὴ ζωή, τὴ ζωὴ τοῦ Παραδείσου. Ὅσοι ἔπραξαν τὰ ἀγαθά, θ' ἀπολαμβάνουν αἰωνίως ἀγαθά, τὰ ὑπερκόσμια καὶ ἀφάνταστα ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ. Ὅσοι ἔπραξαν τὰ φαῦλα καὶ δὲν μετανόησαν, θ' ἀναστηθοῦν γιὰ καταδίκη, θὰ παραπεμφθοῦν στὴν Κόλασι, θὰ ριφθοῦν μέσα στὴν αἰώνια δυστυχία.

Οἱ ἔννοιες τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς Κολάσεως μυκτηρίζονται ἀπὸ τοὺς πολλούς, μάλιστα στὸν αἰῶνα μας. Ἀλλ' ὁ Χριστός, ὁ

ὁποῖος μίλησε γιὰ αἰώνια ζωὴ καὶ αἰώνια κόλασι, δὲν εἶνε κανένα πρόσωπο τοῦ Μεσαίωνος· εἶνε Θεὸς ἀποδεικνυόμενος μὲ θαύματα· καὶ *«Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται»*. *«Μὴ πλανᾶσθε»*, φωνάζει ὁ ἀπόστολος, *«Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον»* (Γαλ. στ' 7-8). Ὅσοι καταφρονοῦν τὸ πνεῦμα καὶ σπείρουν στὴ σάρκα τους, οἱ ὑλισταὶ καὶ σαρκολάτρες, θὰ θερίσουν καταστροφή. Καὶ ὅσοι σπείρουν στὸ πνεῦμα, οἱ πιστοὶ καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, θὰ θερίσουν ζωὴ αἰώνια. Σπείρεις σιτάρι; Σιτάρι θὰ θερίσῃς. Σπείρεις ζιζάνια; Ζιζάνια θὰ θερίσῃς. Αὐτὸς εἶνε ὁ φυσικὸς νόμος. Καὶ ἀνάλογος εἶνε ὁ πνευματικὸς νόμος. Σπείρεις καλό; Καλὸ θὰ θερίσῃς, αἰώνιο καλό. Σπείρεις κακό; Κακὸ θὰ θερίσῃς, αἰώνια συμφορά. Δὲν θέσαμε ἐμεῖς τοὺς νόμους, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ τοὺς μεταβάλωμε. Τοὺς ἔθεσεν ὁ Θεὸς καὶ παραμένουν ἀμετάβλητοι. Πλανῶνται πλάνη οἰκτρὴ οἱ ὑλισταὶ καὶ σαρκολάτρες μὲ τὸ νὰ νομίζουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἠθικὴ νομοτέλεια. Δὲν βλέπουν ἄλλωστε, ὅτι καὶ ἐδῶ ὑπάρχει κόλασι καὶ παράδεισος γιὰ νὰ μὴ νομίζωμε, ὅτι εἶνε ἀστεῖο ἡ ἄλλη Κόλασι, ἡ μεγάλη, καὶ ὁ ἄλλος Παράδεισος, ὁ μεγάλος;

«Ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστὶν»

Στίχ. 30: ***«Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. Καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός».***

Τὸ ***«ὅτι»*** ἐδῶ ἐπιτυχέστερο εἶνε νὰ ἐξηγηθῇ *«ἀφοῦ»*. Ὁ Χριστὸς θέλει νὰ εἰπῇ στοὺς Ἰουδαίους: Ἡ δική μου κρίσι εἶνε δικαία, ἀ φ ο ῦ δὲν κρίνω κατὰ τὸ θέλημά μου, ἀλλ' ὅπως ἀκούω ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε δυνατό, παρὰ νὰ ἔχῃ δικαία κρίσι.

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ κάνω τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ. Καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσι ἡ δική μου εἶνε δικαία, ἀφοῦ δὲν ζητῶ αὐτό, ποὺ θέλω ἐγώ, ἀλλ' αὐτό, ποὺ θέλει ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος μὲ ἔστειλε»*.

Προηγουμένως ὁ Ἰησοῦς ὡμίλησε γιὰ κρίσι, γιὰ τὴν κρίσι, ποὺ θὰ κάνῃ ὡς κριτὴς κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας

καὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. Τώρα ὁμιλεῖ γιὰ τὴν κρίσι του γενικῶς. Δὲν ὁμιλεῖ δηλαδὴ γιὰ τὴν κρίσι, ποὺ θὰ κάνῃ κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία εἰδικῶς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν κρίσι, ποὺ ἐκφέρει τώρα γιὰ τὰ διάφορα πράγματα.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ κάνω τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἄρα οὔτε νὰ κρίνω, δὲν σημαίνει ἀδυναμία τοῦ Χριστοῦ ὡς Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συμφωνία ἐνεργείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια, αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει, ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ κάνῃ τίποτε ἀντίθετο πρὸς τὸν Πατέρα. Ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ στοὺς Ἰουδαίους ἔτσι, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν εἶνε ἀντίθεος, ὅπως ἐκεῖνοι τὸν κατηγοροῦσαν, ἀλλὰ κατὰ πάντα σύμφωνος μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ***«καθὼς ἀκούω κρίνω»***, σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀκούει ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ἀλλὰ πῶς ἀκούει; Ὡς Υἱός-Θεὸς ἢ ὡς ἄνθρωπος; Ἂν ἀκούῃ ὡς Υἱός-Θεός, τότε τὸ ***«ἀκούω»*** χρησιμοποιεῖται ἀνθρωποπαθῶς καὶ σημαίνει ἀκατάληπτη φυσικὴ σχέσι τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Διότι ὡς Θεὸς ὁ Ἰησοῦς οὔτε αὐτιὰ ἔχει γιὰ ν' ἀκούῃ, οὔτε χρειάζεται ν' ἀκούῃ γιὰ νὰ μαθαίνῃ, ἀλλ' ἐκ φύσεως γνωρίζει τὰ πάντα, ὅπως ὁ Θεὸς Πατήρ. Ἂν ὅμως ὁ Ἰησοῦς ἀκούῃ ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα ὡς ἄνθρωπος, αὐτὸ βεβαίως δὲν εἶνε παράδοξο, διότι ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς δὲν γνωρίζει τὰ πάντα, ἔχει πεπερασμένη γνῶσι.

Τασσόμεθα ὑπὲρ τῆς γνώμης, ὅτι ὁ Χριστὸς κρίνει καθὼς ἀκούει ἀπὸ τὸν Πατέρα ὡς ἄνθρωπος. Ὑπὲρ αὐτῆς τῆς γνώμης συνηγορεῖ ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δὲν κάνει αὐτό, ποὺ αὐτὸς θέλει, ἀλλ' αὐτό, ποὺ θέλει ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλεν αὐτόν. Ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς κάνει ὅ,τι θέλει. Στὸ στίχ. 21 εἶπε: *«Ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ»*. Ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς δὲν κάνει ὅ,τι θέλει. Ὡς ἄνθρωπος ἔχει ἄλλο θέλημα, ἀνθρώπινο, ὅπως σαφῶς φαίνεται ἀπὸ τὸ λόγο του κατὰ τὴν προσευχή του στὴ Γεθσημανῆ: *«Πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω»* (Λουκ. κβ' 42). *Ἀλλὰ νὰ μὴ γίνῃ τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ δικό σου*, Πάτερ. Ὁ Θεάνθρωπος ἔχει δύο θελήματα, τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο. Τὸ ἀνθρώπινο θέλημα τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστεργε τὸ θάνατο. Ἀλλ' ὑποτάχθηκε στὸ θεῖο θέλημα, ποὺ ἤθελε τὸ θάνατο γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ὄχι δὲ μόνο στὴν περίπτωσι τοῦ θανάτου, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀνθρώπινο θέλημα τοῦ Ἰησοῦ ὑποτασσόταν στὸ θεῖο καὶ πανσθενὲς θέλημά του. Λέγοντας ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, ὅτι

δὲν ἔκανε τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι δὲν ζητοῦσε νὰ γίνῃ τὸ δικό του θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε, ἐκφράζει τὴ συνείδησι τῆς ἀναμαρτησίας του. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος ὄχι μόνον ὡς Θεός, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος, ἀφοῦ πάντοτε τὸ ἀνθρώπινο θέλημά του ὑπέτασσε στὸ θεῖο θέλημα.

Μαρτυρίες γιὰ τὸ Χριστὸ

Στίχ. 31: ***«Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής».***

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ φαίνεται παράδοξος, πολὺ παράδοξος καὶ ἀπαράδεκτος, διότι ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι ἡ μαρτυρία του ***«οὐκ ἔστιν ἀληθής»***. Εἶνε δυνατὸ ποτὲ νὰ μὴ εἶνε ἀληθὴς ἡ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Ἀμὴν καὶ ἡ Ἀλήθεια, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός; Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ γίνεται παραδοξότερος, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι μόλις προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι ἡ δική του κρίσι εἶνε δικαία. Ἀκόμη δὲ παραδοξότερος γίνεται ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι στὸ η' 14 ὁ Χριστὸς λέγει τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο. Ἐδῶ λέγει, ***«Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής»***, ἐκεῖ λέγει, *«Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου»*. Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους οἱ δύο λόγοι τοῦ Χριστοῦ; Ἀντιφάσκει πρὸς τὸν ἑαυτό του ὁ Χριστός; Μὴ γένοιτο! Στὴ Γραφὴ περιέχονται πολλὲς φαινομενικὲς ἀντιφάσεις, ἀλλὰ καμμία πραγματικὴ ἀντίφασι. Ὅσοι ὁμιλοῦν γιὰ ἀντιφάσεις τῆς Γραφῆς εἶνε ἐπιπόλαιοι, προκατειλημμένοι καὶ ἀγράμματοι στὰ ἱερὰ γράμματα.

Ὁ παρὼν παραδοξότατος λόγος τοῦ Χριστοῦ δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ μαρτυρία του γιὰ τὸν ἑαυτό του δὲν εἶνε ἐξ ἀντικειμένου ἀληθής, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι ἐξ ὑποκειμένου δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, δὲν ἰσχύει. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἑαυτό του εἶνε ἰσχυρότερη τῆς ἀγάπης του πρὸς τὴν ἀλήθεια, καὶ γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῆς φιλαυτίας του ὁ ἄνθρωπος πολλὲς φορὲς ψεύδεται. *«Πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης»*, λέγει ὁ προφητάναξ (Ψαλμ. ριε' 2· Ρωμ. γ' 4). Ἐπειδὴ λοιπὸν κάθε ἄνθρωπος εἶνε ψεύτης, ἡ μαρτυρία τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἑαυτό του εἶνε ὕποπτη καὶ ἀμφισβητεῖται. Στοὺς Ἰουδαίους ἐπικρατοῦσε ἡ ἀρχή, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος δὲν

εἶνε ἀξιόπιστος, ὅταν ὁμιλῇ γιὰ τὸν ἑαυτό του. Αὐτὴ δὲ ἡ ἀρχή, ἰσχυρὴ λόγῳ τῶν συχνῶν παραδειγμάτων ψευδολογίας τῶν ἀνθρώπων, ἐνισχυόταν περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀρχή, ποὺ καθιέρωσε ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, κάθε πρᾶγμα νὰ βεβαιώνεται ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες: *«Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ ἐπὶ στόματος τριῶν μαρτύρων στήσεται πᾶν ῥῆμα»* (Δευτ. ιθ' 15). Κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ βεβαιώνεται μὲ τὴ μαρτυρία δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

Ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὥστε νὰ ἰσχύῃ καὶ γι' αὐτὸν τὸ *«πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης»* καὶ νὰ δύναται ν' ἀμφισβητῆται καὶ αὐτοῦ ἡ ἀξιοπιστία. Ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, καὶ γι' αὐτὸν ἰσχύει τὸ *«γινέσθω ὁ Θεὸς ἀληθής»* (Ρωμ. γ' 4), *ν' ἀναγνωρισθῇ ὁ Θεὸς ὡς ἀληθής*. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὸν Ἰησοῦ ὡς Θεό, δὲν τὸν ἀναγνώριζαν ὡς ἀληθῆ, ἀπέρριπταν τὴ μαρτυρία του γιὰ τὸ πρόσωπό του, καὶ ἦταν ἕτοιμοι νὰ τοῦ εἰποῦν ὅ,τι τοῦ εἶπαν ἄλλοτε: *«Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής»* (η' 13). *Σὺ δίνεις μαρτυρία ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου· ἡ μαρτυρία σου δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, δὲν ἰσχύει.* Ἡ φράσι δηλαδὴ ***«οὐκ ἔστιν ἀληθὴς»*** σημαίνει *δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, δὲν ἰσχύει.* Προγνωρίζοντας λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς τὴν ἔνστασι τῶν Ἰουδαίων, συγκαταβαίνει καὶ συγκαταλέγει τὸν ἑαυτό του στοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ ἀξιοπιστία ἀμφισβητεῖται. Καὶ ἔτσι αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ αὐτοαλήθεια, δέχεται ν' ἀμφισβητῆται ἡ μαρτυρία του μὲ τὸ νὰ λέγῃ στοὺς ἐχθρούς του: ***«Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής»***. *Ἐὰν δηλαδὴ ἐγὼ δίνω μαρτυρία γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἡ μαρτυρία μου δὲν ἰσχύει.* Μ' ἄλλα λόγια εἶνε σὰν νὰ λέγῃ ὁ Ἰησοῦς: Δὲν παραδέχεσθε τὴ μαρτυρία, τὴν ὁποία ἐγὼ ὁ ἴδιος δίνω γιὰ τὸν ἑαυτό μου; Ἐν τάξει! Ἃς μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ αὐτομαρτυρία μου.

Ὁ Χριστὸς δέχεται νὰ μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ αὐτομαρτυρία του. Ἀλλὰ στὴ συνέχεια, συμφώνως πρὸς τὴν καθιερωμένη ἀπὸ τὸ Δευτερονόμιο ἀρχὴ γιὰ δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες, ὁ Χριστὸς ἐπικαλεῖται γιὰ τὸ πρόσωπό του ἄλλους μάρτυρες, τοὺς ὁποίους οἱ Ἰουδαῖοι, ἂν ἤθελαν νὰ εἶνε σύμφωνοι πρὸς τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε νὰ δεχθοῦν. Αὐτοὺς τοὺς ἄλλους μάρτυρες καὶ τὶς ἄλλες μαρτυρίες βλέπουμε στοὺς ἑπομένους στίχ. 32-47.

Στίχ. 32: ***«Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ».***

Μεταφράζουμε: «*Εἶνε ἄλλος, πού μαρτυρεῖ γιὰ μένα. Καὶ ἔχω τὴ συνείδησι, ὅτι ἡ μαρτυρία, τὴν ὁποία δίνει γιὰ μένα, εἶνε ἀληθής*».

Ὁ ἄλλος μάρτυς, τὸν ὁποῖον ἐπικαλεῖται στὸν παρόντα στίχο ὁ Ἰησοῦς, κατ' ἄλλους ἑρμηνευτὰς εἶνε ὁ Θεὸς Πατήρ, καὶ κατ' ἄλλους εἶνε ὁ πρόδρομος Ἰωάννης. Συντασσόμεθα μὲ τοὺς δευτέρους. Ὁ ἐνεστὼς **«μαρτυρεῖ»** δὲν εἶνε σοβαρὸ ἐπιχείρημα κατὰ τῆς γνώμης, ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν Ἰωάννη, ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἔδωσε τὴ μαρτυρία του γιὰ τὸ Χριστὸ στὸ παρελθόν. Ὁ Ἰωάννης βεβαίως ἔδωσε τὴ μαρτυρία του γιὰ τὸ Χριστὸ στὸ παρελθόν, καὶ γι' αὐτὸ στὸν ἑπόμενο στίχ. 33 ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ χρόνο παρακείμενο, λέγοντας γιὰ τὸν Ἰωάννη, ὅτι «*μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ*», *ἔδωσε μαρτυρία γιὰ τὴν ἀλήθεια*. Τώρα, ποὺ ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ στοὺς Ἰουδαίους, ὁ Ἰωάννης βρίσκεται στὴ φυλακὴ ἢ ἔχει θανατωθῆ. Ἀλλ' ἡ μαρτυρία του ἐξακολουθεῖ νὰ *ἰσχύῃ*, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς στὸν παρόντα στίχ. 32 χρησιμοποιεῖ χρόνο ἐνεστῶτα, **«μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ»**, δίνει μαρτυρία γιὰ τὸ πρόσωπό μου. Τὸν ἐνεστῶτα **«μαρτυρεῖ»** γιὰ τὸν πρόδρομο Ἰωάννη χρησιμοποίησε καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅταν πολὺ ἀργότερα ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιό του: «*Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν*» (α' 15).

Ἐπειδὴ στὸν ὑπ' ὄψει στίχ. 32 ὡς ὁ ἄλλος μάρτυς, ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖ γιὰ τὸ Χριστό, ὑπονοεῖται ὁ Ἰωάννης, γι' αὐτὸ στὴ συνέχεια ὁ Χριστὸς ἀναφέρει τὸν Ἰωάννη ὀνομαστικῶς. Κατόπιν ὁ Χριστὸς ἀναφέρει ἀνώτερη μαρτυρία, τὴ μαρτυρία τῶν ἔργων. Καὶ ἔπειτα ἀνωτάτη μαρτυρία, τὴ μαρτυρία τοῦ Πατρός. Ἀναφέρει δὲ τὴ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ γίνεται φανερό, ὅτι στὴν προκειμένη περίπτωσι ὁ Πατὴρ ἀναφέρεται ὡς μάρτυς γιὰ πρώτη φορά: «*Καὶ ὁ πέμψας με Πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ*» (στίχ. 37). Ἡ ἔννοια αὐτοῦ τοῦ λόγου εἶνε: Δὲν μαρτυροῦν μόνον ὁ Ἰωάννης καὶ τὰ ἔργα· ἔδωσε μαρτυρία καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε. Στὶς ἄλλες μαρτυρίες ὁ Χριστὸς προσθέτει νέα μαρτυρία, τὴ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς ὡς τὴν ἰσχυροτάτη μαρτυρία.

Ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ ἄλλου μάρτυρος, τοῦ προδρόμου Ἰωάννου, γιὰ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητά του ἦταν ἀληθής. Ἀλλ' ἡ μαρτυρία τῆς συνειδήσεως τοῦ

Ἰησοῦ ἦταν ἐσωτερική μαρτυρία, πού οἱ Ἰουδαῖοι δέν παραδέχονταν. Θεωροῦσαν τίς ἀξιώσεις τοῦ Ἰησοῦ ἐγωιστικές καί ἀλαζονικές. Καί ζητοῦσαν ἐξωτερικές μαρτυρίες καί ὀνομαστικούς μάρτυρες. Γι' αὐτό στή συνέχεια ὁ Ἰησοῦς προσάγει ὡς μάρτυρες τόν Ἰωάννη, τά ἔργα, δηλαδή τά θαύματα, καί τόν ἴδιο τό Θεό Πατέρα, ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖ τή μεσσιακή ἰδιότητα καί τή θεότητα τοῦ Ἰησοῦ μέσα στίς Γραφές.

Ἀλλά πείσθηκαν οἱ Ἰουδαῖοι; Ὁ Χριστός ἤξερε, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δέν θά ταπείνωναν τόν ἐγωισμό τους ἐνώπιον τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἔκανε ὅ,τι ἡ ἀγάπη του ὑπαγόρευε καί ἡ ἀποστολή του ἀπαιτοῦσε. Καί ἄν ὁ Χριστός συγκατέβαινε καί ἔκανε τό πᾶν γιά τούς ἐχθρούς του, καίτοι γνώριζε, ὅτι δέν θά πίστευαν, πῶς νά μή συγκαταβαίνωμε καί νά μή κάνωμε τό πᾶν γιά τούς συνανθρώπους μας ἐμεῖς, οἱ ὁποῖοι δέν μποροῦμε νά προδικάσωμε τό ἀποτέλεσμα τῶν προσπαθειῶν μας; Ἄν οἱ προσπάθειές μας δέν ὠφελήσουν πολλούς, θά ὠφελήσουν ὀλίγους. Καί ἄν δέν ὠφελήσουν κανένα, θά ὠφελήσουν ἐμᾶς τούς ἰδίους, διότι ἐκτελοῦμε καθῆκον ἀγάπης καί ταπεινωνόμεθα ἐνώπιον σκληρῶν ἀνθρώπων, μιμηταί γινόμενοι τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀγάπης ἔκανε ἄκρα συγκατάβασι καί ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν του.

Στίχ. 33: *«Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρός Ἰωάννην, καί μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ».*

Μεταφράζουμε: «*Σεῖς στείλατε ἀπεσταλμένους στόν Ἰωάννη καί ἔδωσε μαρτυρία γιά τήν ἀλήθεια*».

Μέ τό κήρυγμά του, τό βάπτισμά του καί τήν ἀσκητική ζωή του ὁ προφήτης Ἰωάννης προβλημάτισε τούς Ἰουδαίους, ὅπως κάθε σπουδαία θρησκευτική προσωπικότης προβληματίζει τούς ἄλλους, καί ἔστειλαν ἀπό τά Ἱεροσόλυμα ἱερεῖς καί Λευΐτες, γιά νά τοῦ ὑποβάλουν τό ἐρώτημα: Ποῖος εἶσαι σύ; Πολλοί νόμιζαν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης εἶπε τήν ἀλήθεια. Ὡμολόγησε, ὅτι δέν εἶνε αὐτός ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός, ἀλλά πρόδρομος ἐκείνου, συμφώνως πρός τό λόγο τοῦ προφήτου Ἠσαΐα, «*φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τήν ὁδόν Κυρίου*». Μ' αὐτό τό λόγο τοῦ Ἠσαΐα ὁ Πρόδρομος κήρυξε τό Μεσσία «*Κύριον*», ἑβραϊκά Γιαχβέ, ἀληθινό Θεό. Ἐπίσης εἶπε γιά τό Μεσσία: «Ὑπάρχει ἀνάμεσά σας κάποιος, τόν ὁποῖο σεῖς δέν ξέρετε. Αὐτός εἶνε, πού ἔρχεται ἔπειτα ἀπό μένα, καί προηγεῖται ἀπό μένα. Καί

αὐτοῦ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω τὸ λουρὶ τοῦ ὑποδήματος». Καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἰωάννης, δεικνύοντας τὸν Ἰησοῦ, διακήρυξε, ὅτι αὐτὸς εἶνε *«ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»*. Ἐπίσης διακήρυξε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε *«ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»* (Βλέπε Ἰωάν. α' 19-34 καὶ ἰδίως τοὺς στίχ. 23, 27, 29, 34).

Ὁ Ἰησοῦς ὑπενθυμίζει στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ἔστειλαν ἀπεσταλμένους στὸν Ἰωάννη καὶ ἄκουσαν τὴ μαρτυρία του γι' αὐτόν. Αὐτὸ δὲ τὸ γεγονός, ὅτι ἔστειλαν ἀπεσταλμένους στὸν Ἰωάννη γιὰ νὰ τὸν ἐρωτήσουν, σημαίνει ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν τὸν Ἰωάννη ἀξιόπιστο μάρτυρα. Καὶ συνεπῶς ἔπρεπε νὰ δεχθοῦν τὴ μαρτυρία του γιὰ τὸ Μεσσία Ἰησοῦ. Ἀλλὰ δὲν τὴ δέχθηκαν. Γιατί; Διότι ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου δὲν ἄρεσε σ' αὐτούς, δὲν ἦταν σύμφωνη μὲ τὰ φρονήματά τους καὶ τὰ αἰσθήματά τους. Ἂν ὁ Ἰωάννης ἔλεγε, «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός», θὰ παραδέχονταν τὴ μαρτυρία του, καίτοι θὰ ἦταν ψευδομαρτυρία. Τώρα, ποὺ παρέπεμψε στὸν Ἰησοῦ, τὸν ἀνώτερό του, τὸν ἀσυγκρίτως ἀνώτερο, δὲν παραδέχθηκαν τὴ μαρτυρία του, καίτοι ἦταν ἀληθής. Πόσο περίεργοι εἶνε πολλοὶ ἄνθρωποι! Παραδέχονται κατωτέρους καὶ δὲν παραδέχονται ἀνωτέρους! Ὁ ἐγωισμὸς καὶ ὁ φθόνος δὲν τοὺς ἀφήνουν νὰ παραδεχθοῦν μεγάλη ὑπεροχή...

Οἱ Ἰουδαῖοι ρώτησαν τὸν Ἰωάννη μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θ' ἀπαντοῦσε συμφώνως πρὸς τὰ φρονήματά τους καὶ τὰ αἰσθήματά τους. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης δὲν ἀπάντησε ἔτσι, ἀπέρριψαν τὴ μαρτυρία του. Καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ ρωτοῦν ἄλλους, ἰδίως πνευματικοὺς πατέρες, γιὰ διάφορα ζητήματα. Καὶ ἂν ἐκεῖνοι δώσουν ἀπάντησι, ποὺ συμφωνεῖ μὲ τὴ γνώμη καὶ ἐπιθυμία τους, ἡ ἀπάντησι γίνεται δεκτὴ μετὰ χαρᾶς. Ἀλλ' ἂν δώσουν ἀπάντησι, ποὺ δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴ γνώμη καὶ τὴν ἐπιθυμία τους, ἡ ἀπάντησι ἀπορρίπτεται. Αὐτοὶ οἱ χριστιανοί, ποὺ ρωτοῦν γιὰ νὰ λαμβάνουν ἀρεστὴ ἀπάντησι, ἀλλοιῶς τὴν ἀπορρίπτουν, ὁμοιάζουν μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ ρώτησαν τὸν Ἰωάννη καὶ ἤθελαν ν' ἀκούσουν ψέμα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ὁ Μεσσίας.

Στίχ. 34: *«Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ ὅμως δὲν λαμβάνω τὴ μαρτυρία ἀπὸ ἄνθρωπο, ἀλλὰ λέγω αὐτά, γιὰ νὰ σωθῆτε σεῖς»*.

Στὸν προηγούμενο στίχο ὁ Χριστὸς ὑπενθύμισε στοὺς Ἰου-

δαίους τὴ μαρτυρία, ποὺ ἔδωσε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰωάννης. Ἀλλὰ στὸν παρόντα στίχο λέγει, *«Ἐγὼ δὲν λαμβάνω τὴ μαρτυρία ἀπὸ ἄνθρωπο»*. Τέτοιο λόγο κανεὶς ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔλεγε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅσο μεγάλος καὶ ἂν θὰ ἦταν. Τέτοιος λόγος ἀπὸ στόμα ἀνθρώπου θὰ ἦταν σφόδρα ἐγωιστικός, ἢ μᾶλλον ἐξωφρενικὸς καὶ σχιζοφρενικός. Γιατί ὁ Χριστὸς εἶπε τέτοιο λόγο; Διότι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός. Καὶ ὡς Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη μαρτυρίας ἀπὸ κανένα. Ὁ Θεὸς δίνει μαρτυρία γιὰ τὰ πλάσματά του, δὲν λαμβάνει μαρτυρία ἀπ' αὐτά. Ὁ Θεός, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, δίνει πιστοποιητικὰ σὲ δούλους του, δὲν λαμβάνει πιστοποιητικὰ ἀπὸ τοὺς δούλους του. Μέγας ἦταν ὁ Ἰωάννης, ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ, *«ὁ μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν»*, ὅπως βεβαίωσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ἀλλὰ δὲν ἔπαυε νὰ εἶνε δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ Χριστὸς δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ λάβῃ πιστοποιητικὸ ἀπὸ τὸ δοῦλο του. Εἶνε ἀνάξιο τοῦ Θεοῦ νὰ λαμβάνῃ πιστοποιητικὸ ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του, ἀνθρώπους καὶ ἀγγέλους.

Ἀλλ' ὁ Χριστὸς εἶνε καὶ ἄνθρωπος, καὶ ὡς ἄνθρωπος λαμβάνει μαρτυρία. Ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀνθρωπίνης μαρτυρίας, διότι ἔχει ἄλλες μαρτυρίες ἀνώτερες τῶν ἀνθρωπίνων. Τέτοιες δὲ μαρτυρίες, ἀνώτερες τῶν ἀνθρωπίνων, εἶνε οἱ μαρτυρίες τῶν ἔργων του, τῶν θαυμάτων δηλαδή, καὶ οἱ μαρτυρίες τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀνθρωπίνων μαρτυριῶν, συγκαταβαίνει πρὸς τὴν ἀσθένεια τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπικαλεῖται τὴ μαρτυρία τοῦ δούλου του Ἰωάννου. Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν τὸν Ἰωάννη ἀξιοπιστότερο ὅλων, καὶ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν ὡς θαυμαστὸ προφήτη, τοὺς παραπέμπει στὴ μαρτυρία ἐκείνου. Ἡ φράσι τοῦ Ἰησοῦ, ***«ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε»***, σημαίνει, αὐτὰ λέγω γιὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, γιὰ νὰ παραδεχθῆτε, ἔστω, τὴ μαρτυρία ἐκείνου, καὶ ἔτσι νὰ πιστεύσετε σὲ μένα καὶ νὰ σωθῆτε. Ὁ διάπυρος πόθος τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ σωθοῦμε ἐμεῖς, ἔκανε τὸν Κύριο τῆς δόξης νὰ ταπεινώνεται καὶ νὰ καταδέχεται πράγματα ἀνάξια τῆς θεότητός του.

Ἡ ἀγάπη, γιὰ νὰ σώσῃ, ταπεινώνεται. Καὶ ἐμεῖς, ἂν θέλωμε νὰ βοηθοῦμε τοὺς συνανθρώπους μας πρὸς σωτηρίαν, ἂς ταπεινωνώμεθα. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ταπείνωσί μας κάποιες ψυχὲς θὰ συγκινήσουν.

Στίχ. 35: ***«Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ».***

Μεταφράζουμε: *«Ἐκεῖνος ἦταν ὁ λύχνος ποὺ ἔκαιε καὶ φώτιζε. Καὶ σεῖς θελήσατε γιὰ λίγο νὰ χαρῆτε στὸ φῶς του».*

Ὁ Χριστὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ὁμιλῇ γιὰ τὸν Πρόδρομό του, ὀνομάζοντας αὐτὸν λύχνο. Καὶ ὁμιλεῖ σὲ παρατατικό. Δὲν λέγει, ἐκεῖνος εἶνε ὁ λύχνος, ἀλλὰ λέγει, ἐκεῖνος ἦταν ὁ λύχνος, διότι ὁ Ἰωάννης δὲν ἦταν πλέον στὴ δρᾶσι, ἀλλὰ στὴ φυλακὴ ἢ εἶχε θανατωθῆ. Τὰ ὄργανα τοῦ Διαβόλου, «τοῦ προστάτου τοῦ σκότους», εἶχαν θέσει τὸ λύχνο *«ὑπὸ τὸν μόδιον»*, ἢ εἶχαν σβήσει τὸν λύχνο.

Ὁ Χριστὸς ὀνομάζει τὸν Ἰωάννη λύχνο, ταπεινὸ λυχνάρι, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἑαυτό του, ὁ ὁποῖος εἶνε ἥλιος, ὁ *«ἥλιος τῆς δικαιοσύνης»* κατὰ τὴν προφητεία τοῦ Μαλαχία (δ' 2). Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς διακήρυξε, ὅτι εἶνε *«τὸ φῶς»* (Ἰωάν. γ' 19-21, ιβ' 35-36), *«τὸ φῶς τοῦ κόσμου»* καὶ *«τὸ φῶς τῆς ζωῆς»* (Ἰωάν. η' 12), τὸ ζωντανὸ φῶς, ποὺ φωτίζει τὸ ζωντανὸ κόσμο, τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης γιὰ τὸν πρόδρομο Ἰωάννη ἔγραψε: *«Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς», δὲν ἦταν ἐκεῖνος τὸ φῶς «τὸ φῶς», «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν»*, ἦταν ὁ Χριστός (Ἰωάν. α' 7-9). Ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ ταπεινὸς λύχνος.

Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται λύχνος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἥλιο Χριστό, διότι ὁ Ἰωάννης εἶνε κτίσμα, δοῦλος, ἐνῷ ὁ Χριστὸς εἶνε ἄκτιστος, Θεὸς καὶ Κύριος. Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται λύχνος, διότι εἶνε ἑτερόφωτος, ἐνῷ ὁ ἥλιος Χριστὸς εἶνε αὐτόφωτος. Ὁ Χριστὸς ἄναψε τὸν λύχνο Ἰωάννη, αὐτὸς ἔδωσε στὸν Πρόδρομό του φωτισμό, γιὰ νὰ φωτίσῃ τὸν κόσμο νὰ πιστεύσῃ στὸ θεανδρικό του πρόσωπο. Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται λύχνος, διότι ὁ λύχνος εἶνε ἀπαραίτητος τὴ νύχτα, ὅταν δὲ ὁ ἥλιος μὲ τὸ ἄπλετο φῶς ἀνατέλλῃ, ὁ λύχνος δὲν χρειάζεται, σβήνει. Ἔτσι συνέβη μὲ τὸν Ἰωάννη. Λειτούργησε σὰν πνευματικὸς λύχνος μέσα στὴν πνευματικὴ νύχτα, ποὺ προηγήθηκε τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅταν ὁ πνευματικὸς ἥλιος Χριστὸς ἐμφανίστηκε καὶ μὲ τὸ φῶς του ἔλουσε τὸν κόσμο, ὁ Ἰωάννης ἔπαυσε νὰ λειτουργῇ ὡς λύχνος. Ὁ Ἰωάννης ὀνομάζεται λύχνος, ὄχι μόνο διότι μὲ τὴ διδασκαλία του καὶ τὴ ζωή του ἦταν φῶς καὶ φώτιζε, ἀλλὰ καὶ διότι ἦταν θερμός, ζηλωτὴς σὰν τὸν Ἠλία, καὶ ἀκόμη, διότι ἀναλισκόταν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, ὅπως καίεται καὶ ἀναλίσκεται ὁ λύχνος γιὰ νὰ φωτίζῃ.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι θέλησαν νὰ χαροῦν ὀλίγο στὸ φῶς τοῦ Ἰωάννου, φανερώνει τὴ δημοτικότητα τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀστάθεια τῶν Ἰουδαίων. Στὴν ἀρχὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐνθουσιάστηκαν ἀπὸ τὸ θαυμαστὸ προφήτη, καὶ ἐξεκένωναν πόλεις καὶ χωριά, καὶ συνέρρεαν στὸν Ἰορδάνη, γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸ πρόσωπό του, ν' ἀκούσουν τὴ διδασκαλία του καὶ νὰ λάβουν τὸ βάπτισμά του. Σὰν ἱπτάμενα ἔντομα ἑλκύονταν γύρω ἀπὸ τὸ πνευματικὸ αὐτὸ λυχνάρι. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ἰουδαίων δὲν διήρκεσε πολύ, ἦταν παροδικός, ἐξατμίστηκε. Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης δὲν μιλοῦσε κατὰ τὶς ἐπιθυμίες τους, οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχισαν ν' ἀπομακρύνωνται ἀπ' αὐτόν, καὶ οἱ θαυμασταὶ ἔγιναν ὑβρισταί. Πρῶτα ρωτοῦσαν, ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ Χριστός, καὶ ἔπειτα ἔλεγαν, ὅτι *«δαιμόνιον ἔχει»* (Ματθ. ια' 18). Πόσο εὐμετάβολοι εἶνε οἱ λαοί, καὶ μάλιστα ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός! Σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ὁ Ἰωάννης εἶδε τὴν ἀστάθεια τοῦ λαοῦ ἀπέναντι στὸ πρόσωπό του. Καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο, ὅπου μετέστη μὲ τὸ μαρτύριο τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ, εἶδε τὴν ἀστάθεια τοῦ λαοῦ ἀπέναντι στὸν Κύριό του. Τὴ μία ἑβδομάδα φώναζαν, *«Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ»* (Ματθ. κα' 9), καὶ τὴν ἄλλη ἑβδομάδα φώναζαν, *«Ἆρον ἆρον, σταύρωσον αὐτόν»* (Ἰωάν. ιθ' 15).

Ἂς μὴ ἐνθουσιάζεται κανεὶς ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ πλήθους, καὶ ἂς μὴ ἀποθαρρύνεται ἀπὸ τὸ χλευασμὸ καὶ τὴν κατακραυγή του.

Στίχ. 36: ***«Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ Πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ Πατήρ με ἀπέσταλκε».***

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' ἐγὼ ἔχω μαρτυρία μεγαλύτερη ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου. Διότι τὰ ἔργα, ποὺ μοῦ ἀνέθεσε ὁ Πατὴρ νὰ ἐκτελέσω, αὐτὰ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ κάνω, μαρτυροῦν, ὅτι μὲ ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ».*

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς μίλησε γιὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου. Παραδεχόμενοι στὴν ἀρχὴ τὸν Ἰωάννη οἱ Ἰουδαῖοι ζήτησαν τὴ γνώμη του γιὰ τὸ Μεσσία. Καὶ ὁ Ἰωάννης ἔδωσε τὴ μαρτυρία του. Ἀλλ' ἐγώ, εἶπε στοὺς Ἰουδαίους ὁ Χριστός, δὲν λαμβάνω τὴ μαρτυρία ἀπὸ ἄνθρωπο. Καὶ τώρα λέγει, ἐγὼ ἔχω μαρτυρία μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ'

ἡ μαρτυρία του γιὰ τὸ Χριστὸ δὲν ἦταν ἡ μεγαλύτερη. Μεγαλύτερη εἶνε ἡ μαρτυρία τῶν ἔργων. Ὄχι τῶν συνήθων ἔργων, ποὺ γίνονται μὲ φυσικὴ δύναμι, ἀλλὰ τῶν ἐκτάκτων ἔργων, ποὺ γίνονται μὲ ὑπερφυσικὴ δύναμι, τῶν σημείων δηλαδὴ ἢ θαυμάτων. Καὶ πάλι ὄχι ὅλων τῶν σημείων ἢ θαυμάτων, ἀλλ' ἐκείνων, ποὺ γίνονται μὲ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ, διότι ὑπάρχουν καὶ σημεῖα ἢ θαύματα, ποὺ γίνονται μὲ τὴ δύναμι τοῦ Σατανᾶ. Ἐν συγκρίσει μὲ τὸ Θεὸ ὁ Σατανᾶς ἔχει μικρὴ δύναμι, καὶ κάνει μικρὰ καὶ ὄχι εὐεργετικὰ θαύματα. Ὁ Θεὸς ἔχει ἄπειρη δύναμι καὶ κάνει μεγάλα καὶ εὐεργετικὰ θαύματα. Ὁ Θεός, ποὺ ἔστειλε στὸν κόσμο τὸ Χριστό, τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἐκτέλεσι ἔργων, θαυμάτων, ποὺ θὰ εὐεργετοῦσαν τὸν κόσμο καὶ θὰ βεβαίωναν τὴν ἀποστολή του. Πράγματι δὲ ὁ Ἰησοῦς, μὲ τὴ δύναμι, ποὺ εἶχεν ὡς Θεὸς καὶ ἔλαβεν ὡς ἄνθρωπος, τελοῦσε θαύματα, πλῆθος θαύματα, ὅπως ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Βηθεσδά. Τὰ δὲ θαύματα μαρτυροῦσαν γιὰ τὸ πρόσωπό του, ἀποδείκνυαν τὴ θεότητά του καὶ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητά του.

Ἡ μαρτυρία τῶν θαυμάτων ἦταν ἀνώτερη ἀπὸ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου. Διότι ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου ἦταν μαρτυρία μὲ λόγια, ἐνῷ ἡ μαρτυρία τῶν θαυμάτων ἦταν μαρτυρία μὲ ἔργα. Τὰ λόγια τοῦ Ἰωάννου δὲν ἦταν βεβαίως κοινὰ λόγια, ἀνθρώπινα, ἀλλὰ προφητικά, θεόπνευστα. Ἐν τούτοις οἱ Ἰουδαῖοι μποροῦσαν νὰ τ' ἀμφισβητήσουν, μποροῦσαν νὰ ἰσχυρισθοῦν, ὅτι ὁ Ἰωάννης χαριζόταν στὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν ἐξύψωνε ὡς συγγενῆ του. Τὰ ἔργα ὅμως τοῦ Ἰησοῦ, πολλὰ πρωτοφανῆ καὶ πρωτάκουστα, δὲν μποροῦσαν βασίμως νὰ ἀμφισβητήσουν. Βεβαίως οἱ πωρωμένοι καὶ διεστραμμένοι Ἰουδαῖοι διέβαλαν καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ. Εἶπαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τὰ θαύματα μὲ τὴ δύναμι τοῦ Βεελζεβούλ. Ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν ν' ἀποδείξουν τὸν ἰσχυρισμό τους. Ἀντιθέτως ὁ Ἰησοῦς ἀπέδειξε, ὅτι τὰ θαύματά του γίνονταν μὲ τὴ θεία δύναμι.

Οἱ ὑλισταὶ καὶ ὀρθολογισταὶ δὲν παραδέχονται θαύματα, τὰ ἀπορρίπτουν ὡς ἀδύνατα. Ἀλλ' οἱ σοβαροὶ καὶ συνετοὶ ἄνθρωποι δὲν ἀπορρίπτουν τὰ θαύματα ἐκ τῶν προτέρων. Ἐξετάζουν τὸ ζήτημα, ἂν γίνωνται ἢ ὄχι θαύματα, καὶ τότε ἀποφαίνονται. Ἀναρίθμητοι δὲ ἄνθρωποι, ἀπροκατάληπτοι καὶ προσεκτικοὶ ἐρευνηταὶ τῆς ἀληθείας, προσωπικῶς διαπίστωσαν καὶ ὁμολογοῦν, ὅτι ὄντως γίνονται θαύματα, ὑπερβάσεις τῶν φυσικῶν νόμων. Καὶ ἐμεῖς

θελγόμεθα ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ κοπιάζουμε γιὰ νὰ τὸ ἑρμηνεύσωμε, ὄχι μόνο διότι περιέχει ὕψιστα νοήματα, ποὺ ἄλλο βιβλίο δὲν περιέχει, ἀλλὰ καὶ διότι μὲ τὴν πίστι, ποὺ τὸ Εὐαγγέλιο κηρύττει, μέχρι σήμερα γίνονται θαύματα, καὶ ἔχουμε προσωπικῶς διαπιστώσει θαύματα καὶ γνωρίσει θαυματουργούς. Οἱ ὑλισταὶ καὶ ὀρθολογισταὶ ἂς σοβαρευθοῦν, ἂς ἐξετάσουν προσεκτικῶς τὰ πράγματα, καὶ τότε καὶ αὐτοὶ θὰ διαπιστώσουν θαύματα. Καὶ ἂν ἔχουν τὸν ἡρωισμὸ ν' ἀφήσουν τὴν ἁμαρτωλὴ ζωή, θὰ γίνουν καὶ αὐτοὶ πιστοί. Ἀλλιῶς θὰ παραμείνουν ἄπιστοι, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ὡμολογοῦσαν τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὰ ὁμολογοῦν μέσα στὸ Ταλμούδ, ἀλλὰ παρέμειναν στὴν ἀπιστία, διότι δὲν θέλησαν ν' ἀπαρνηθοῦν τὰ πάθη τους.

Ὑπάρχουν καὶ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ὡς χριστιανοὶ παραδέχονται βεβαίως τὰ θαύματα, ἀλλ' ἀπὸ ἀνώτερη δῆθεν πνευματικὴ ἀντίληψι ἐξαίρουν τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὑποτιμοῦν τὰ θαύματα. Θεωροῦν δὲ κατώτερα καὶ μᾶλλον νοσηρὰ πνεύματα ὅσους ὁμιλοῦν γιὰ θαύματα καὶ τὰ ἐπικαλοῦνται ὡς ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς Πίστεως. Ἀλλὰ μέσα στὰ Εὐαγγέλια οἱ διδασκαλίες καὶ τὰ θαύματα συνυφαίνονται ὅπως τὸ στημόνι μὲ τὸ ὑφάδι. Καὶ ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο τὰ θαύματα, τὸ Εὐαγγέλιο διαλύεται καὶ πρέπει νὰ λεχθῇ, ὅπως προσφυῶς παρατηρήθηκε, ὅτι «τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐγένετο μηδὲν γενέσθαι», τὸν καιρὸ ἐκεῖνο συνέβη νὰ μὴ γίνῃ τίποτε! Ὁ Χριστὸς ἀπέδωσε σπουδαία σημασία στὰ θαύματα ὡς ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα τῆς ἀληθείας τῆς Πίστεώς μας. Καὶ κάθε σωστὸς χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ ἀποδίδῃ στὰ θαύματα λιγώτερη σημασία ἀπ' αὐτή, ποὺ ἀπέδωσε σ' αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Ἡ Ἐκκλησία σὰν σὲ ἀδαμαντίνη βάσι στηρίζεται προπάντων σ' ἕνα θαῦμα, τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἕνας λόγος μειώσεως καὶ ἀτονίας τῆς πίστεως στὴν ἐποχή μας εἶνε καὶ αὐτός, ὅτι πολλοὶ ἐντρέπονται νὰ ἐπικαλοῦνται καὶ νὰ τονίζουν τὰ μεγάλα τεκμήρια τῆς Πίστεώς μας, τὶς ὑπερβάσεις τῶν φυσικῶν νόμων, τὰ σημεῖα ἢ θαύματα. Ἐμεῖς, ἀγαπητοί, οὔτε νὰ ὑπερτιμοῦμε, οὔτε νὰ ὑποτιμοῦμε, ἀλλὰ νὰ τιμοῦμε τὰ θαύματα δεόντως. Ὅλοι οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς μαζὶ δὲν μποροῦν νὰ κάνουν ἕνα θαῦμα, ἕνα θαυματάκι, ἐνῷ μὲ τὴν πίστι στὸ Χριστὸ καὶ τὴν ἐπίκλησι τοῦ ὀνόματός του γίνονται *«μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός»* (Ἰὼβ ε' 9).

Στίχ. 37-38: ***«Καὶ ὁ πέμψας με Πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε».***

Ἐδῶ ***«εἶδος»*** σημαίνει *«μορφή»*, ὁρατὴ μορφή. Τὸ δὲ ***«ὅτι»*** δὲν εἶνε αἰτιολογικό, ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ νομίζουν, ἀλλὰ τῆς ἀκολουθίας. Καὶ συνεπῶς δὲν σημαίνει «διότι, ἐπειδή», ἀλλὰ *«γι' αὐτό»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἐπίσης ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος μὲ ἔστειλε, ὁ ἴδιος ἔδωσε μαρτυρία γιὰ μένα. Οὔτε φωνή του ἀκούσατε ποτέ, οὔτε μορφή του εἴδατε. Ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος του δὲν κατοικεῖ μέσα σας. Γι' αὐτὸ σ' αὐτόν, ποὺ ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, σεῖς δὲν πιστεύετε»*.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς συγκαταβαίνοντας στὴν ἀνθρωπίνη ἀδυναμία ἐπικαλέστηκε γιὰ τὸ θεανδρικό του πρόσωπο ἀνθρωπίνη μαρτυρία, τὴ μαρτυρία τοῦ προδρόμου Ἰωάννου. Κατόπιν ἐπικαλέστηκε ἀνώτερη μαρτυρία, τὴ μαρτυρία τῶν ἔργων, τῶν σημείων ἢ θαυμάτων, ποὺ τελοῦσε. Καὶ τώρα ἐπικαλεῖται ἀνωτάτη μαρτυρία, τὴ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Τὰ ἔργα, ποὺ τελοῦσε ὁ Χριστός, τὰ σημεῖα ἢ θαύματα, ἦταν καὶ ἔργα τοῦ Πατρός. Καὶ συνεπῶς μὲ τὰ ἔργα ὁ Πατὴρ ἔδινε μαρτυρία γιὰ τὸ Χριστό, ἀλλ' αὐτὴ ἡ μαρτυρία ἦταν ἔμμεση. Τώρα ὁ Χριστός, μὲ τὸ νὰ λέγῃ καὶ νὰ τονίζῃ γιὰ τὸν Πατέρα, ***«αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ»***, *ὁ ἴδιος ἔδωσε μαρτυρία γιὰ μένα*, ἐπικαλεῖται προσωπικὴ καὶ ἄμεση μαρτυρία τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Ἀλλ' ἡ προσωπικὴ καὶ ἄμεση μαρτυρία τοῦ Πατρὸς δὲν εἶνε ὅπως ἡ μαρτυρία ἑνὸς ἀνθρώπου, ποὺ βλέπει κανεὶς τὸ πρόσωπό του, καὶ ἀκούει τὴ φωνή του. Τέτοια μαρτυρία δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ περιμένῃ κανεὶς ἀπ' τὸ Θεό. Διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ὕλη, δὲν ἔχει σῶμα, εἶνε πνεῦμα, καὶ γι' αὐτὸ ἐκ φύσεως εἶνε ἀδύνατο νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸ Θεό. Γι' αὐτὸ ἐπίσης εἶνε ἀδύνατο ν' ἀκούσῃ κανεὶς φωνὴ ἀπ' τὸ Θεό. Φωνὴ ἀκούει κανεὶς ἀπὸ ἄνθρωπο, ποὺ ἔχει σῶμα, στόμα καὶ γλῶσσα. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει τέτοια πράγματα. Βεβαίως ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἱερεμίας, ὁ Ἰεζεκιὴλ καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἶδαν καὶ ἄκουσαν τὸ Θεό. Ἀλλ' αὐτοὶ εἶδαν καὶ ἄκουσαν τὸ Θεὸ ὄχι ὅπως εἶνε, ἀλλὰ κατὰ τὴ μορφὴ καὶ τὴ φωνή, ποὺ ἔπαιρνε γιὰ νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ τοὺς ἐκλεκτούς του. Ὅπως εἶνε ὁ Θεός, δὲν τὸν εἶδε καὶ δὲν τὸν ἄκουσε κανείς. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς γιὰ τὸν Πατέρα εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: ***«Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε»***.

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἄκουσαν ποτὲ φωνή, καὶ δὲν εἶδαν μορφὴ τοῦ Θεοῦ Πατρός, διότι, ἐννοεῖται, ὡς ἀσώματος ὁ Θεὸς οὔτε φωνὴ οὔτε μορφὴ ἔχει, εἶνε ἀπὸ τοὺς πλέον ὑψηλοὺς καὶ θεολογικοὺς λόγους τῆς Γραφῆς. Πόσο κατώτερες ἀπ' τὴ θεολογία τῆς Γραφῆς εἶνε οἱ θεολογίες τῶν ἐθνικῶν, οἱ ὁποῖες κηρύττουν θεοὺς ὁμοίους μὲ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα ἀγαλματίνους θεούς, χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς καὶ λιθίνους καὶ ξυλίνους!

Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι οὔτε φωνὴ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἄκουσαν, οὔτε μορφὴ εἶδαν, οὔτε εἶνε δυνατὸ ν' ἀκούσουν καὶ νὰ ἰδοῦν, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα· ποία εἶνε ἡ προσωπικὴ καὶ ἄμεση μαρτυρία τοῦ Θεοῦ Πατρός, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἐπικαλεῖται ὡς ἀνωτάτη μαρτυρία; Εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ποὺ περιέχεται στὴ Γραφή, στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Τὴν Παλαιὰ Διαθήκη οἱ Ἰουδαῖοι κρατοῦσαν στὰ χέρια, διακήρυτταν ὡς θεόπνευστο καὶ ἀναντίρρητο βιβλίο, καὶ καυχῶνταν γι' αὐτή. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιέχει πλῆθος προφητεῖες γιὰ τὸ Μεσσία. Προλέγει τὴν ἀνθρωπίνη καὶ τὴ θεία φύσι τοῦ Μεσσία, περιγράφει τὸ χαρακτῆρα του, ἀναφέρει τὶς ἀρετές του, προλέγει τὰ καταπληκτικὰ σημεῖα του, τὰ θαύματα, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἔργα του, ἀναφέρει καὶ λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του, προλέγει καὶ τὴν ἁπλότητα καὶ ταπεινότητά του, καθὼς καὶ τὶς ταπεινώσεις, ποὺ θὰ ὑφίστατο στὸν κόσμο, πράγματα ποὺ θὰ προβλημάτιζαν καὶ θὰ σκανδάλιζαν ὅσους ἤθελαν Μεσσία μὲ μεγαλεῖα καὶ δόξες καὶ ὄχι μὲ ταπεινώσεις. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, φιλοτεχνεῖ πλήρως τὴ μορφὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκθέτει πλήρως τὴν ἱστορία του ἐκ τῶν προτέρων, πρᾶγμα μοναδικὸ στὰ χρονικὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἔτσι ὁ Θεὸς μὲ τὸν προφητικὸ λόγο του στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἔδινε μαρτυρία γιὰ τὸν Ἐρχόμενο, τὸ Μεσσία. Καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίστηκε μὲ τὴν ἀξίωσι, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας, οἱ Ἰουδαῖοι ἔπρεπε νὰ συγκρίνουν τὸ πρόσωπό του, τὴ δρᾶσι του καὶ τὴ ζωή του μὲ τὶς μεσσιακὲς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ νὰ ἐγκολπωθοῦν τὸν Ἰησοῦ ὡς τὸ Μεσσία, ἀφοῦ οἱ σχετικὲς προφητεῖες εὕρισκαν ἐφαρμογὴ καὶ ἐκπλήρωσι στὸ πρόσωπο καὶ τὴ ζωή του.

Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐγκολπώθηκαν τὸν Ἰησοῦ Χριστό, διότι προηγουμένως δὲν ἐγκολπώθηκαν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, τὴ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς γιὰ τὸ Χριστὸ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Εἶχαν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη στὰ χέρια τους, ἀλλὰ δὲν τὴν εἶχαν στὴν καρδιά τους. Ἄκουαν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ στὶς συναγωγές, ἀλλὰ τὸν ἄκου-

αν μὲ τὰ αὐτιὰ τοῦ σώματος, ὄχι καὶ μὲ τὰ αὐτιὰ τῆς ψυχῆς. Ἄκουαν τὸ λόγο, ἀλλὰ δὲν **ὑπάκουαν** στὸ λόγο. Κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ Ἰησοῦ, ***«τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν»***, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν εἶχε εἰσχωρήσει καὶ δὲν ἔμενε, δὲν κατοικοῦσε, μέσα στοὺς Ἰουδαίους. Ὁ θεῖος λόγος δὲν εἶχε γίνει κτῆμα τους καὶ δὲν κυβερνοῦσε τὴ ζωή τους. Τὴ ζωή τους κυβερνοῦσαν τὰ πάθη τους μὲ προέχον τὸ πάθος τοῦ ἐγωισμοῦ.

Μὲ τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁμοιάζουν οἱ Προτεστάντες. Κρατοῦν καὶ αὐτοὶ στὰ χέρια τους τὴ Γραφή, τὴ χαϊδεύουν, φέρουν τὰ χωρία της στὰ χείλη τους, μιλᾶνε συνεχῶς γιὰ τὴ σημασία της, ἐξαίρουν τὸ μεγαλεῖο της, δίνουν μεγάλη ἔμφασι στὴ μελέτη της καὶ ἔχουν τὴν πεποίθησι, ὅτι μὲ τὴ μελέτη τῆς Γραφῆς θὰ σωθοῦν, ἢ μᾶλλον ἔχουν ἤδη σωθῆ. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν ἔχουν τὴ Γραφὴ μέσα στὴν καρδιά τους. Ἂν τὴν εἶχαν, θ' ἀποκήρυτταν τὶς διάφορες αἱρέσεις τους καὶ θὰ ἐπέστρεφαν στὴν ὀρθὴ Πίστι, στὴν Ἐκκλησία, διότι ἡ Γραφὴ διδάσκει τὴν ἀλήθεια, καταδικάζει τὶς αἱρέσεις καὶ ἀποφαίνει τὴν Ἐκκλησία *«στῦλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας»* (Α' Τιμ. γ' 15).

Μὲ τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τοὺς Προτεστάντες ὁμοιάζουν περισσότερο οἱ Ἀντιτριαδῖτες καὶ οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ. Ἔχουν καὶ αὐτοὶ στὰ χέρια τὴ Γραφή. Μάλιστα οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ τὴν ἔχουν «ὑπὸ μάλης». Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Γραφὴ εἶνε στὰ χέρια καὶ «ὑπὸ μάλης», πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τὴν καρδιά. Ἂν τὴν εἶχαν στὴν καρδιά, θὰ πίστευαν. *«Καρδίᾳ πιστεύεται»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Ρωμ. ι' 10). *Μὲ τὴν καρδιὰ πιστεύει κανείς*. Καὶ ἂν πίστευαν, πρῶτα θὰ πίστευαν στὴν Ἁγία Τριάδα καὶ στὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Διότι σαφῶς ἡ Γραφὴ διδάσκει Πατέρα, Υἱὸ καὶ Ἅγιο Πνεῦμα. Σαφῶς ἐπίσης διδάσκει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ Κύριός μας καὶ ὁ Θεός μας.

Ἀλλὰ καὶ καθένας ἀπὸ μᾶς τοὺς Ἕλληνες Ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ἔχει στὴν καρδιά του τὴ Γραφή; Κατοικεῖ μέσα του ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ; Ὅποιος πραγματικῶς ἔχει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πιστεύει στὸ Χριστό, καὶ πολλὲς φορὲς αἰσθάνεται μέσα του τὴν πίστι νὰ πυρακτώνεται καὶ νὰ φλογίζῃ τὴν καρδιά του. Ὅποιος δὲν πιστεύει στὸ Χριστὸ καὶ δὲν αἰσθάνεται τέτοια πράγματα, αὐτὸς δὲν ἔχει μέσα του τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Καὶ δυστυχῶς οἱ πλεῖστοι Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ οὔτε στὴν καρδιά τους, ἀλλ' οὔτε στὰ χέρια τους ἔχουν τὴ Γραφή. Μέσα στοὺς σιδηρο-

δρόμους τὶς ὧρες τῶν ταξιδιῶν βλέπει κανεὶς πολλοὺς νὰ κρατοῦν στὰ χέρια καὶ νὰ διαβάζουν ἐφημερίδες καὶ κοσμικὰ περιοδικά. Βλέπει καὶ κανένα νὰ κρατῇ στὰ χέρια καὶ νὰ διαβάζῃ τὴν Ἁγία Γραφή, ἢ ἄλλο θρησκευτικὸ βιβλίο ἢ περιοδικό;

Ἀγαπητοί! Ἡ ἑρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς γίνεται γιὰ νὰ θαυμάσουν οἱ ἄνθρωποι τὰ κάλλη της, καὶ νὰ τὴν ἀγαπήσουν, καὶ νὰ τὴν πάρουν στὰ χέρια τους, καὶ νὰ τὴ βάλουν στὴν καρδιά τους, γιὰ νὰ μπῇ στὴν καρδιά τους καὶ ἡ πίστι στὸ Χριστό, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός.

Στίχ. 39-40: ***«Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ· καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με ἵνα ζωὴν ἔχητε».***

Τὸ ***«ἐρευνᾶτε»*** κατ' ἄλλους ἑρμηνευτὰς εἶνε προστακτικὴ καὶ κατ' ἄλλους εἶνε ὁριστική. Ὀρθὴ εἶνε ἡ δεύτερη γνώμη. Ὁ Χριστὸς ἐδῶ δὲν προτρέπει τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐρευνοῦν τὶς Γραφές, τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ λέγει σ' αὐτούς, ὅτι ἐρευνοῦν μὲν τὶς Γραφές, διότι νομίζουν, ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἔχουν αἰώνια ζωή, καὶ ὅμως δὲν παραδέχονται τὴ μαρτυρία τῶν Γραφῶν καὶ δὲν ἔρχονται πρὸς αὐτὸν γιὰ νὰ ἔχουν τὴν αἰώνια ζωή.

Μεταφράζουμε: «*Ἐρευνᾶτε τὶς Γραφές, διότι σεῖς νομίζετε, ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἔχετε ζωὴ αἰώνια. Ἐκεῖνες δὲ εἶνε, ποὺ μαρτυροῦν γιὰ μένα. Καὶ ὅμως δὲν θέλετε νὰ ἔλθετε σὲ μένα γιὰ νὰ ἔχετε ζωή*».

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐρευνοῦσαν τὶς Γραφές. Καθημερινῶς δὲ στὶς συναγωγές τους διαβαζόταν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Καὶ ραββῖνοι, διδάσκαλοι δηλαδή, καὶ γραμματεῖς, ἄνθρωποι τῶν ἱερῶν γραμμάτων, θεολόγοι, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, σπούδαζαν τὶς Γραφὲς καὶ τὶς ἐξηγοῦσαν. Ἀλλ' ἡ ἔρευνα τῶν Γραφῶν ἦταν σχολαστική, δὲν προχωροῦσε στὸ βάθος. Ἦταν ἔρευνα τοῦ γράμματος μᾶλλον, παρὰ τοῦ πνεύματος τῶν Γραφῶν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξέταζαν τὶς συλλαβὲς καὶ τὶς λέξεις καὶ ἀριθμοῦσαν τὰ γράμματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρωνται νὰ εἰσδύουν στὰ ἱερὰ νοήματά της. Ἐπίσης ἐξέταζαν τὶς Γραφὲς γιὰ ν' ἀποκτοῦν γνώσεις, σχολαστικὲς καὶ ξερὲς γνώσεις, παρὰ γιὰ νὰ τὶς ἐφαρμόζουν στὴ ζωή τους. Καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἔρευνα τῶν Γραφῶν, τὴ σχολαστικὴ καὶ ξερή, νόμιζαν, ὅτι θὰ ἔχουν ζωὴ αἰώνια. Χωρὶς νὰ ἐφαρμόζουν τὶς Γραφὲς στὴ ζωή, νόμιζαν, ὅτι θὰ κληρονομήσουν τὴ ζωή, τὴν ἀνώτερη καὶ ἀτελεύτητη ζωή. Βρίσκονταν σὲ οἰκτρὴ πλάνη.

Στὸν τρόπο τῆς ἐρεύνης τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὁμοιάζουν μὲ τοὺς Ἰουδαίους πολλοὶ θεολόγοι τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἰδίως δὲ Γερμανοί. Ἐρευνοῦν καὶ αὐτοὶ τὴν Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ κατὰ τρόπο ξερὸ καὶ σχολαστικό, γιὰ σκοποὺς γνωσιολογικοὺς καὶ ἐπιστημονικούς, καθὼς καὶ γιὰ σκοποὺς κοσμικῆς προβολῆς καὶ ἐξελίξεως. Ἐρευνοῦν γιὰ νὰ γράψουν μελέτες καὶ διατριβές, νὰ προβληθοῦν ὡς σπουδαῖοι ἐρευνηταὶ καὶ ἐπιστήμονες, ν' ἀποκτήσουν ἐπιστημονικοὺς τίτλους καὶ νὰ καταλάβουν ἕδρες στὰ Πανεπιστήμια. Ἐρευνηταὶ τοῦ γράμματος τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὡρισμένοι μάλιστα δεινοὶ καὶ καταπληκτικοὶ ἐρευνηταί. Ξένοι ὅμως πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴ δύναμι τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Δὲν εἶνε δὲ ὀλίγοι καὶ οἱ θεολόγοι ἐκεῖνοι, ποὺ ἐρευνοῦν τὴν Ἁγία Γραφὴ γιὰ νὰ τὴ διαστρέφουν, νὰ τὴν πολεμοῦν καὶ νὰ διδάσκουν ἀθεΐα ἐν ὀνόματι τῆς θεολογίας! Οἱ τελευταῖοι διαφέρουν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, διότι εἶνε χειρότεροι ἐκείνων, πολὺ χειρότεροι. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐρευνοῦσαν τὶς Γραφὲς κατὰ τρόπο ξερὸ καὶ σχολαστικό, ἀλλὰ δὲν τὶς πολεμοῦσαν. Ἀντιθέτως ἐξέφραζαν θαυμασμὸ καὶ καύχησι γιὰ τὶς Γραφές. Ἐπίσης πίστευαν στὴν αἰώνια ζωὴ καὶ νόμιζαν, ὅτι μὲ τὴν ἔρευνα τῶν Γραφῶν θὰ γίνουν κληρονόμοι τῆς αἰώνιας ζωῆς. Ἀλλ' οἱ ἐν λόγῳ θεολόγοι, καίτοι τώρα στὶς Γραφὲς εἶνε καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἀνώτερη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ὁμολογουμένως ἀσύγκριτη καὶ μοναδικὴ μεταξὺ ὅλων τῶν βιβλίων τῆς ἀνθρωπότητος, αὐτοὶ δὲν θαυμάζουν τὸ μεγαλεῖο τῶν Γραφῶν, δὲν καυχῶνται γι' αὐτὲς ὡς θεολόγοι, δὲν πιστεύουν στὴν αἰώνια ζωή, καὶ πολεμοῦν τὴ θεοπνευστία τῶν Γραφῶν καὶ τὴν ὕπαρξι τοῦ Θεοῦ. Σατανικοὶ θεολόγοι!

Γιὰ τὶς Γραφὲς ὁ Ἰησοῦς τόνισε στοὺς Ἰουδαίους: ***«Ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ»***. Σεῖς ἐρευνᾶτε τὶς Γραφές. Αἴ λοιπόν! Οἱ Γραφές, ἐκεῖνες εἶνε ποὺ μαρτυροῦν γιὰ μένα. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς: Μέσα στὶς Γραφὲς εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς γιὰ μένα. Μέσα στὶς Γραφὲς ὁ Πατὴρ ἀποκαλύπτει προφητικῶς καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας, διότι σὲ μένα ἐκπληρώνονται οἱ μεσσιακὲς προφητεῖες τῶν Γραφῶν.

«Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με ἵνα ζωὴν ἔχητε», λέγει τώρα ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους. Ὁ Θεὸς Πατὴρ διὰ μέσου τῶν Γραφῶν ἔδωσε τὴ μαρτυρία του γιὰ μένα. Ἀλλὰ δὲν θέλετε νὰ ἔλθετε σὲ μένα γιὰ νὰ ἔχετε ζωὴ αἰώνια.

Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἤθελαν νὰ πᾶνε στὸ Χριστό. Τοπικῶς πήγαι-

ναν στὸ Χριστὸ καὶ τὸν ἄκουαν καὶ διαλέγονταν μαζί του. Ἀλλὰ τροπικῶς καὶ οὐσιαστικῶς ἔμεναν μακριὰ ἀπὸ τὸ Χριστό, διότι δὲν παραδέχονταν τὴ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς μέσα στὶς Γραφὲς καὶ δὲν πίστευαν στὸ Χριστό. Τροπικῶς καὶ οὐσιαστικῶς ὁ ἄνθρωπος πηγαίνει στὸ Χριστὸ διὰ τῆς πίστεως. Ὅποιος πιστεύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Θεὸς ἀληθινός, ὅπως ὁ Πατήρ, αὐτὸς πηγαίνει στὸ Χριστὸ καὶ εἶνε μαζὶ μὲ τὸ Χριστό. Ὅποιος δὲν πιστεύει, αὐτὸς μένει μακριὰ ἀπὸ τὸ Χριστό, ἔστω καὶ ἂν βρίσκεται μέρα-νύχτα μέσα στὸ ναό του, ἔστω καὶ ἂν κυκλώνῃ τὸ ἱερὸ θυσιαστήριο καὶ τελῇ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ πιάνῃ στὰ χέρια του τὸν Ἀμνὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν κοινωνῇ.

Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἔρχονταν στὸ Χριστὸ τροπικῶς καὶ οὐσιαστικῶς, δὲν πίστευαν στὸ Χριστό, διότι δὲν ἤθελαν. ***«Οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με»***. Ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων εἶχε σχέσι μὲ τὴν κακὴ θέλησί τους, τὴν κακὴ προαίρεσί τους. Ὁ ἐγωισμὸς καὶ τὰ φαῦλα ἔργα τους συνετέλεσαν, ὥστε νὰ γίνουν κακοπροαίρετοι, καὶ ἔτσι νὰ μὴ παραδέχωνται οὔτε τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου τοῦ προδρόμου, οὔτε τὴ μαρτυρία τῶν καταπληκτικῶν θαυμάτων, ἀλλ' οὔτε τὴ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ Πατρὸς διὰ μέσου τῶν Γραφῶν.

Ἂς προσέχωμε νὰ μὴ πάθωμε κανένα πνευματικὸ κακό, ἀλλὰ προπάντων ἂς προσέχωμε νὰ μὴ πάθῃ διαστροφὴ ἡ θέλησί μας καὶ δὲν θέλωμε τὸ καλό, ἀλλὰ τὸ κακό, ὅπως οἱ κακοπροαίρετοι Ἰουδαῖοι. Καὶ γιὰ νὰ μὴ καταντήσωμε σὰν τοὺς Ἰουδαίους καὶ χαθοῦμε, ἂς καταπολεμοῦμε τὸν ἐγωισμὸ καὶ ἂς ἀποφεύγωμε τὰ φαῦλα ἔργα.

Οἱ Ἰουδαῖοι πίστευαν στὴν αἰώνια ζωή, ἐπιθυμοῦσαν τὴν αἰώνια ζωή, ἐρευνοῦσαν τὶς Γραφὲς γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν αἰώνια ζωή, ἀλλὰ δὲν πήγαιναν στὸ Χριστὸ γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν αἰώνια ζωὴ πραγματικῶς. Ὁ Χριστὸς ἤθελε νὰ ἔλθουν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, ὄχι γιὰ νὰ ὠφεληθῇ αὐτὸς ἀπ' αὐτούς, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν αὐτοὶ ἀπ' αὐτόν. Ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κανένα. Ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τὸ Χριστό. Καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς καλεῖ κοντά του, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴ βαθύτερη ἀνάγκη τῆς ψυχῆς μας, τὸν ἀσίγαστο πόθο μας γιὰ ζωὴ καὶ εὐτυχία. Καὶ σ' ὅσους πηγαίνουν κοντά του, δίνει πράγματι τὴν ποθούμενη ζωή, διότι αὐτὸς ἔχει τὴ ζωὴ καὶ εἶνε ἡ ζωή, ἡ αὐτοζωή. *«Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος»* (Α' Ἰωάν. ε' 20).

Ἡ ἐπιστήμη δὲν κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ μία, ἔστω, ἐλαχίστη μονάδα ζωῆς, ἕνα, ἔστω, ζωντανὸ κύτταρο. Ὁ Χριστὸς γέμισε τὸν πλανήτη μὲ ἀναρίθμητα εἴδη ζωῆς, φυτικὰ καὶ ζωικά. Σφύζει ὁ πλανήτης ἀπὸ ζωή! Ὁ Χριστὸς λοιπόν, ποὺ ἔδωσε, μὲ τόση μάλιστα ἀφθονία, τὴ φυσικὴ ζωή, δίνει ὑπεράφθονη καὶ τὴν ἀνώτερη ζωή, τὴν πνευματικὴ καὶ ἀτελεύτητη ζωή. Γιὰ τὰ λογικὰ πρόβατα, ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς εἶπε: «*Ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν*» (Ἰωάν. ι΄ 10). Ὁ Χριστὸς ἦλθε σ' ἐμᾶς γιὰ νὰ ἔχωμε ζωὴ καὶ περίσσευμα ζωῆς. Ἂν καὶ ἐμεῖς ἐρχώμεθα στὸ Χριστό, λαμβάνουμε καὶ ἔχουμε τὴ ζωή, καὶ αἰσθανόμεθα νὰ πάλλῃ μέσα μας καὶ νὰ σκιρτᾷ. Εἴδαμε γιὰ τὸ Χριστὸ τὴ μαρτυρία τοῦ προδρόμου Ἰωάννου, τὴ μαρτυρία τῶν θαυμάτων, καὶ τὴ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς μέσα στὶς Γραφές. Γιὰ τοὺς πιστοὺς ὑπάρχει καὶ ἡ μαρτυρία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἔδωσε σ' αὐτοὺς διὰ τοῦ Υἱοῦ. Ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης, ποὺ ζοῦσε καὶ αἰσθανόταν ἐντονώτατα τὴ νέα ζωή, γράφει γι' αὐτὴ τὴ μαρτυρία: «*Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ Υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν. Ὁ ἔχων τὸν Υἱὸν ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει*» (Α΄ Ἰωάν. ε΄ 11-12).

Στίχ. 41-42: «*Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω· ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς*».

Τὸ **«*οὐ λαμβάνω*»** σημαίνει «*δὲν χρειάζομαι νὰ λάβω*». Στὴ φράσι **«*τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ*»** ἡ γενικὴ **«*τοῦ Θεοῦ*»** ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι δὲν εἶνε ἀντικειμενική, ἀλλὰ τῆς ἰδιότητος. Αὐτὴ ἡ φράσι, δηλαδή, δὲν σημαίνει τὴν ἀγάπη πρὸς τὸ Θεό, ἀλλὰ τὴν ἀγάπη, ποὺ εἶνε ἀπὸ τὸ Θεό, τὴ θεία ἀγάπη.

Μεταφράζουμε: «*Δόξα ἀπὸ ἀνθρώπους δὲν χρειάζομαι νὰ λάβω. Ἀλλὰ σᾶς ἔχω καταλάβει, ὅτι δὲν ἔχετε μέσα σας τὴ θεία ἀγάπη*».

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς στὸ στίχ. 34 εἶπε, «*Ἐγὼ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω*». Τώρα λέγει, **«*Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω*»**. *Δόξα ἀπὸ ἀνθρώπους δὲν χρειάζομαι νὰ λάβω*. Δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνη δόξα.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ζητοῦσε νὰ ἔλθουν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, νὰ πιστεύσουν δηλαδὴ σ' αὐτὸν καὶ νὰ γίνουν ὀπαδοί του, ἤλεγχε δὲ αὐτούς, ἐπειδὴ δὲν ἔρχονταν πρὸς αὐτόν, δὲν πίστευαν σ'

αὐτόν, φυσικὸ ἦταν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ νομίσουν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ζητοῦσε ὀπαδοὺς γιὰ τὴ δόξα του, καὶ ἐπειδὴ δὲν τὸν παραδέχονταν, ἀντιδροῦσε καὶ τοὺς ἤλεγχε ἀπὸ τραυματισμένο ἐγωισμό. Οἱ ἐγωισταὶ καὶ κενόδοξοι Ἰουδαῖοι ἔκριναν τὸν Ἰησοῦ ἐξ ἰδίων. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν καλοῦσε τοὺς ἀνθρώπους πρὸς αὐτὸν γιὰ νὰ τὸν δοξάσουν. Γι' αὐτὸ δήλωσε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρωπίνη δόξα. Ὁ Χριστὸς μίλησε ἔτσι, διότι εἶνε Θεός, καὶ ὡς Θεὸς ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ ὅλη τὴ δόξα, εἶνε τρισένδοξος καὶ πανένδοξος. Συμφώνως πρὸς τὴ μαρτυρία τοῦ εὐαγγελιστοῦ στὸ ιβ' 41, ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ὁ Ἡσαΐας εἶδε τὴ δόξα, εἶνε ὁ Ἰησοῦς. Αὐτὸν τὰ Σεραφίμ, ἀνώτερα ἀγγελικὰ ὄντα, γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ δοξολογοῦσαν λέγοντας: *«Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ»* (Ἠσ. στ' 3). Ὁ ὕμνος σημαίνει: *«Ἔνδοξος, ἔνδοξος, ἔνδοξος ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων, ὅλη ἡ γῆ εἶνε γεμάτη ἀπὸ τὴ δόξα του»*. Ὅπως ὁ πάμφωτος ἥλιος δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὴ λάμψι τῶν πυγολαμπίδων, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων δὲν προσθέτει τίποτε στὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ Α' Κορ. β' 8 εἶνε *«ὁ Κύριος τῆς δόξης»* (Βλέπε καὶ Ἰακ. β' 1, *«ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῆς δόξης»*).

Ὁ Χριστὸς δὲν χρειαζόταν καὶ δὲν ἐπιζητοῦσε δόξα ὡς Θεός. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς δὲν ἐπιζητοῦσε δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἦταν *«πρᾶος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»* (Ματθ. ια' 29). Οἱ σαρκικοὶ Ἰουδαῖοι περίμεναν ὁ Μεσσίας νὰ ἐμφανισθῇ μὲ πομπὲς καὶ μ' ἐπιδείξεις. Ἀλλ' ὅπως εἶχε προφητευθῆ, ὁ Χριστὸς ἀπέφευγε τὶς ἐπιδείξεις, τὶς διαφημίσεις καὶ τὸ θόρυβο. *«Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ»* (Ἠσ. μβ' 2 καθὼς παρατίθεται στὸ Ματθ. ιβ' 19). Θεράπευε ἀσθενεῖς καὶ ἔδινε αὐστηρὴ ἐντολή, νὰ μὴ φανερώσουν, ὅτι τοὺς θεράπευσε. Ἐνθουσιασμένος ὁ λαὸς ἀπὸ τὴν πρωτοφανῆ δύναμι καὶ τὰ πρωτοφανῆ θαύματά του, ζητοῦσε νὰ τὸν ἀνακηρύξῃ βασιλέα, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἔφευγε μακριά. Δόξα ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ζήτησε μόνο ἀπὸ τὸν Πατέρα του. Κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του καὶ ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του εἶπε στὸ Θεὸ Πατέρα: *«Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν Υἱόν»*. *«Δόξασόν με σύ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί»* (Ἰωάν. ιζ' 1, 5). *«Πάτερ, ἔφθασεν ἡ ὥρα. Δόξασε τὸν Υἱό σου»*. *«Δό-*

ξασέ με σύ, Πάτερ, πλησίον σου μὲ τὴ δόξα, ποὺ εἶχα πλησίον σου προτοῦ ὑπάρξῃ ὁ κόσμος». Κάθε ἄλλος ἄνθρωπος προσευχόμενος θὰ ζητοῦσε ἀπ' τὸ Θεό, ὄχι νὰ τὸν δοξάσῃ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐλεήσῃ καὶ νὰ τὸν σώσῃ. Μόνον ὁ ἄνθρωπος Χριστὸς ζήτησε ἀπ' τὸ Θεὸ νὰ τὸν δοξάσῃ, καὶ μάλιστα μὲ τὴ δόξα, ποὺ εἶχε πλησίον τοῦ Θεοῦ Πατρὸς πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, μὲ δόξα δηλαδὴ ἴση πρὸς τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ Πατρός, διότι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Ἁπλῶς ἄνθρωπος δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἔχῃ δόξα ἴση μὲ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Ὁ Χριστός, λοιπόν, ὡς Θεὸς δὲν χρειαζόταν δόξα, καὶ ὡς ἄνθρωπος δὲν ζητοῦσε τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ δοξάζωμε τὸ Χριστό. Ὅπως οἱ ἄγγελοι, ἔτσι καὶ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ δοξάζωμε τὸ Χριστό, διότι ἔτσι εἶνε ἄξιο καὶ δίκαιο, ἀλλὰ καὶ συμφέρον γιὰ τὸν ἄνθρωπο, διότι ὁ Χριστὸς ἀντιδοξάζει ὅσους τὸν δοξάζουν. Καὶ οἱ μὲν δόξες, ποὺ εἶνε δυνατὸ νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του, εἶνε μικρὲς καὶ μάταιες. Ἀλλ' ἡ δόξα, ποὺ δίνει ὁ Χριστός, εἶνε μεγάλη καὶ ἀληθινὴ καὶ ἐπεκτείνεται στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα.

Ὁ στίχ. 42, ***«Ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς»***, νομίζουμε, ὅτι εἶνε ἔκφρασι παραπόνου τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὲ τὸν προηγούμενο στίχ. 41 συνδέεται ὡς ἑξῆς: Δὲν χρειάζομαι νὰ λάβω δόξα ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ δὲν κρίνω ἀπὸ τὴ δική μου πλευρά, κρίνω ἀπὸ τὴ δική σας πλευρά. Σεῖς ἀπὸ τὴν πλευρά σας ἔπρεπε νὰ μὲ τιμήσετε. Ἀλλὰ σᾶς ἔχω καταλάβει, ὅτι δὲν ἔχετε μέσα σας τὸ θεῖο πρᾶγμα τῆς ἀγάπης.

Οἱ Ἰουδαῖοι στὰ μάτια τῶν συνανθρώπων των παρουσιάζονταν σὰν ἄνθρωποι ἀγάπης. Τὰ λόγια τους καὶ οἱ ἐλεημοσύνες, ποὺ ἔκαναν δημοσίως πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, δημιουργοῦσαν τὴν ἐντύπωσι αὐτή. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴ συμπεριφορά τους πρὸς αὐτόν, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὴ δύναμι τῆς ὑπερφυσικῆς γνώσεως, ποὺ εἶχε, γνώριζε, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι μέσα στὴν καρδιά τους δὲν εἶχαν ἀγάπη, ἀλλὰ φθόνο καὶ ἀντιπάθεια. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶχαν μέσα τους τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ μῖσος τοῦ Διαβόλου. Μὲ τὶς φωτεινὲς ἀκτῖνες του, ποὺ εἰσχωροῦν στὰ βάθη τῶν ἀνθρώπων, ὁ Χριστὸς εἶχε κάμει ἀκτινογραφία τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν Ἰουδαίων, καὶ γνώριζε πόσο διεφθαρμένη ἦταν ἡ ψυ-

χή τους. Στὸ Ἰωάν. β' 24 εἴδαμε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς *«ἐγίνωσκε πάντας»* καὶ *«ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ»*.

Εἶνε δυνατὸ νὰ ἐξαπατοῦμε τοὺς ἄλλους καὶ νὰ μᾶς θεωροῦν ἁγίους. Εἶνε ἐπίσης δυνατὸ νὰ ἐξαπατοῦμε καὶ τοὺς ἑαυτούς μας, νὰ τρέφωμε αὐταπάτες, νὰ νομίζουμε, ὅτι εἴμεθα καλοὶ καὶ ἅγιοι. Ἀλλὰ τὸ Χριστὸ δὲν μποροῦμε νὰ ἐξαπατήσωμε. Ὁ Χριστὸς γνωρίζει τοὺς πάντες καὶ τὰ πάντα ἀκριβῶς. Ὅση αὐτογνωσία καὶ ἂν ἔχῃ ἕνας ἄνθρωπος, δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτό του ὅσο τὸν γνωρίζει ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς τὸν γνωρίζει καλύτερα, πολὺ καλύτερα, ἀκριβῶς.

Στίχ. 43: ***«Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε»***.

Ἐδῶ τὸ ***«ἐὰν»*** σημαίνει «*ὅταν*», ὅπως καὶ στὸ ιβ' 32, ιδ' 3· Α' Ἰωάν. γ' 2.

Μεταφράζουμε: «*Ἐγὼ ἦλθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρός μου, καὶ ὅμως δὲν μὲ δέχεσθε. Ὅταν ἄλλος ἔλθῃ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐκεῖνον θὰ τὸν δεχθῆτε*».

Ὁ Χριστὸς συνεχίζει τὸ παράπονό του πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Τὸ ***«Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου»*** ὑπενθυμίζει τὸν προφητικὸ λόγο τοῦ Ψαλμῳδοῦ, *«Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»* (Ψαλμ. ριζ' 26). Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, σύμφωνος μὲ τὸν προφητικὸ λόγο, σημαίνει: Ἐγὼ ἦλθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρός μου. Δὲν ἦλθα, δηλαδή, αὐτόκλητος. Μὲ ἀπέστειλεν ὁ Πατὴρ καὶ ἦλθα ὡς ἐκπρόσωπός του. Καὶ γι' αὐτό, ἐννοεῖται, ἔπρεπε νὰ μὲ ἀγαπήσετε καὶ νὰ μὲ δεχθῆτε, ἔπρεπε νὰ εἰπῆτε, *«Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»*. Ἀλλὰ δὲν ἔχετε μέσα σας τὸ θεῖο πρᾶγμα τῆς ἀγάπης, καὶ γι' αὐτὸ δὲν μὲ δέχεσθε. Ἄλλοτε πάλι ὁ Χριστὸς θὰ εἰπῇ στοὺς Ἰουδαίους: *«Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε»* (Ἰωάν. η' 42). *Ἐὰν ὁ Θεὸς ἦταν πατέρας σας, θὰ ἀγαπούσατε ἐμένα· διότι ἐγὼ ἀπὸ τὸ Θεὸ προῆλθα καὶ ἦλθα. Ναί, δὲν ἦλθα ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ μὲ ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.*

Οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ μέσα τους δὲν εἶχαν τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ μῖσος τοῦ Διαβόλου, ἀπέρριψαν τὸ Χριστὸ γιὰ νὰ δεχθοῦν ἄλλον, ἀπέρριψαν τὸν εὐλογημένο γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸν κα-

ταραμένο. Ὅταν θὰ ἔλθη ἄλλος, εἶπεν ὁ Χριστὸς στοὺς Ἰουδαίους, ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑαυτοῦ του, θὰ τὸν δεχθῆτε. Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶνε προφητεία γιὰ τὸν Ἀντίχριστο. Καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἀντίχριστος δὲν εἶνε ἕνα ἀντίχριστο σύστημα, ὅπως μερικοὶ νομίζουν, ἀλλ' εἶνε πρόσωπο, ἄνθρωπος κατὰ τὸ Β' Θεσ. β' 3, *«ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας»*, ὁ ἁμαρτωλότερος, ὁ ἀσεβέστερος, ὁ κακουργότερος καὶ ὁ ὀλεθριώτερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Χριστὸς ἦλθεν ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρός του, δὲν ἦλθεν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ δὲν ἐπιδίωξε τὴ δόξα του, ἀλλὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ὁ Χριστὸς ταπεινός. Ὁ ἄλλος, ὁ Ἀντίχριστος, θὰ ἔλθη ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑαυτοῦ του, ὑπερήφανος, ἑωσφορικός. Καὶ κατὰ τὸ Β' Θεσ. β' 4 θ' αὐτοανακηρυχθῆ Θεός, καὶ θ' ἀξιώση λατρεία. Τὸν ταπεινὸ Ἰησοῦ τὸ Ναζωραῖο, τὸν ἀληθινὸ Χριστὸ καὶ Θεό, οἱ Ἰουδαῖοι μίσησαν καὶ σταύρωσαν. Καὶ τὸν ὑπερήφανο καὶ ἑωσφορικὸ Ἀντίχριστο, τὸν ψευδόχριστο καὶ ψευδοθεό, θ' ἀγαπήσουν καὶ θὰ λατρεύσουν. Θ' ἀγαπήσουν δὲ καὶ θὰ λατρεύσουν τὸν Ἀντίχριστο καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὅπως πολλοὶ συντάχθηκαν κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ περισσότεροι συντάσσονται σήμερα μὲ ἄλλους ἀντιθέους καὶ ἀντιχρίστους, προδρόμους τοῦ μεγάλου Ἀντιχρίστου. Σὲ τέτοια καταντήματα φθάνουν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν μέσα τους δὲν ἔχουν τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ μῖσος τοῦ Διαβόλου, ὅταν δὲν τοὺς ἀρέση ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ καλό, ἀλλὰ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ κακό.

Στίχ. 44: *«Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;»*.

Μεταφράζουμε: «*Πῶς δύνασθε σεῖς νὰ πιστεύσετε, ἀφοῦ ἐπιδιώκετε νὰ λαμβάνετε δόξα ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, ἐνῷ τὴ δόξα, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ μόνο Θεό, δὲν ζητεῖτε;*».

Ὡς αἰτία τῆς ἀπιστίας τῶν Ἰουδαίων ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρει τὴν ἐπιδίωξι τῆς ἀνθρωπίνης δόξης, τὴν κενοδοξία. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι δὲν δύνανται νὰ πιστεύσουν ὅσοι ἐπιδιώκουν τὴν ἀνθρωπίνη δόξα, φαίνεται νὰ ἔρχεται σ' ἀντίθεσι μὲ τὸ λόγο τοῦ εὐαγγελιστοῦ στὸ ιβ' 42-43. Κατὰ τὸ λόγο αὐτὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ πολλοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν ὡμολογοῦσαν ἐξ αἰτίας τῶν Φαρισαίων, γιὰ νὰ μὴ γίνουν ἀποσυνάγωγοι. Διότι ἀγάπησαν τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων

μᾶλλον, παρὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ ἄνθρωποι, ποὺ ἐπιδιώκουν τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων, δὲν μποροῦν νὰ πιστεύσουν. Κατὰ τὸ λόγο τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἄνθρωποι, ποὺ ἀγάπησαν τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων, πίστευσαν. Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους τὰ λόγια τῆς Γραφῆς; Ὄχι! Ἐπαναλαμβάνουμε καὶ τονίζουμε, ὅτι στὴ Γραφὴ ὑπάρχουν φαινομενικὲς ἀντιφάσεις, καμμία πραγματικὴ ἀντίφασι. Ὅταν ὁ Χριστὸς λέγῃ, ὅτι οἱ θηρεύοντες τὴν ἀνθρωπίνη δόξα δὲν μποροῦν νὰ πιστεύσουν, ἐννοεῖ πίστι μὲ ὅλη τὴ σημασία τῆς λέξεως, πίστι, ποὺ ἐκδηλώνεται σὲ ὁμολογία καὶ ἀκολούθησι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴ σωτηρία. Τέτοια πίστι δὲν μποροῦν πράγματι νὰ ἔχουν οἱ ἐρασταὶ καὶ θηρευταὶ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης. Καὶ ὅταν ὁ εὐαγγελιστὴς λέγῃ, ὅτι πίστευσαν ἄνθρωποι, ποὺ ἀγάπησαν τὴν ἀνθρωπίνη δόξα, ἐννοεῖ κατώτερη πίστι, ἀνίκανη νὰ ἐκδηλώνεται σὲ ὁμολογία καὶ ἀκολούθησι τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ φέρῃ σωτηρία. Τέτοια πίστι δὲν ἑνώνει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ Χριστό, δὲν εἶνε σωτηριώδης καὶ δὲν τὴν θέλει ὁ Χριστός. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀντίφασι μεταξὺ τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ λόγου τοῦ εὐαγγελιστοῦ.

Γιατί οἱ ἐρασταὶ καὶ θηρευταὶ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης δὲν μποροῦν νὰ πιστεύσουν στὸ Χριστὸ μὲ πίστι ἀληθινὴ καὶ σωτηριώδη; Ἰδοὺ γιατί:

Τὸ νὰ ἐπιθυμῇ ὁ ἄνθρωπος τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, δόξα ἀληθινή, αὐτὸ εἶνε ἁγία ἐπιθυμία. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἐπιθυμῇ τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων, δόξα μάταιη· τὸ νὰ θέλῃ δηλαδὴ νὰ τὸν τιμοῦν, νὰ τὸν ἐπαινοῦν καὶ νὰ τὸν δοξάζουν οἱ ἄνθρωποι, αὐτὸ εἶνε ἁμαρτωλὴ ἐπιθυμία, προέρχεται ἀπὸ ἐγωισμό, εἶνε κενοδοξία καὶ ματαιοδοξία. Καὶ γιὰ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς στὸ Χριστό, νὰ παραδοθῇ στὸν Κύριο, πρέπει ν' ἀρνηθῇ τὴν ἀνθρωπίνη δόξα. Καὶ ἂν δὲν τὴν ἀρνῆται, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ πιστεύσῃ;

Ἂν ἀρνηθῇ κανεὶς τὴν ἀνθρωπίνη δόξα καὶ πιστεύσῃ καὶ παραδοθῇ στὸ Χριστό, τὴ θέσι τῆς ἀνθρωπίνης δόξης θὰ καταλάβῃ ὁ ὀνειδισμὸς τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνοι, ποὺ προηγουμένως τὸν ἐπαινοῦσαν καὶ τὸν τιμοῦσαν, τώρα θὰ τὸν ὀνομάζουν καθυστερημένο, βλαμμένο, βλᾶκα, ἠλίθιο, τρελλό, παπᾶ κ.ἄ. Καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλῃ τὸν ὀνειδισμὸ τοῦ Χριστοῦ, δὲν θέλῃ νὰ τὸν εἰρωνεύωνται καὶ νὰ τὸν ἐμπαίζουν οἱ συνάνθρωποι, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ προσχωρήσῃ στὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ;

Ἂν κανεὶς ἀρνηθῇ τὴν ἀνθρωπίνη δόξα καὶ γίνῃ πιστός, συνει-

δητὸς χριστιανός, θὰ χάση τὴ φιλία καὶ τὴν ὑποστήριξι κοσμικῶν παραγόντων, ἀλλὰ καὶ θ' ἀντιμετωπίση τὴ δυσμένειά τους καὶ τὴν ἔχθρα τους στὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ ἐξέλιξί του. Θὰ παραγκωνισθῆ, θ' ἀδικηθῆ, θὰ χάση σπουδαῖα κατὰ κόσμον ὑλικὰ πλεονεκτήματα καὶ ὠφελήματα, διότι «*πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται*» (Β' Τιμ. γ' 12). Καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλη νὰ χάση τὴ φιλία καὶ τὴν ὑποστήριξι τοῦ κόσμου, καὶ νὰ ὑποστῆ διωγμοὺς καὶ περιπέτειες, πῶς εἶνε δυνατὸ ν' ἀκολουθήση τὸ Χριστὸ καὶ νὰ ζῆ ἐν Χριστῷ; Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ εἶνε σταυρωμένη. Ἡ δόξα, ποὺ δίνει ὁ Θεός, ἔρχεται μετὰ ἀπὸ σταύρωσι. Γιὰ ν' ἀφήση κανεὶς τὴ δόξα τοῦ κόσμου χάριν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἔχη τὸν ἡρωισμὸ νὰ σταυρωθῆ. Καὶ πόσοι ἔχουν τέτοιο ἡρωισμό; Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶχαν τέτοιο ἡρωισμό. Καὶ προτιμοῦσαν τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς εἶπε σ' αὐτούς: Πῶς μπορεῖτε σεῖς, τέτοιοι ποὺ εἶσθε, νὰ πιστεύσετε σὲ μένα;

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἰδιαιτέρως στὴν ἐποχή μας ἁρμόζει στοὺς μασόνους. Αὐτοὶ προπάντων προτιμοῦν τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων, τὴν κοσμικὴ ἀνάδειξι καὶ δύναμι, καὶ εἶνε ἀδύνατο νὰ εἶνε χριστιανοί, πραγματικοὶ χριστιανοί. Ἰσχυρίζονται πολλοὶ μασόνοι, ὅτι εἶνε χριστιανοί, ὅπως καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἰσχυρίζονταν, ὅτι ἦταν ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶνε, ὅπως δὲν ἦταν καὶ ἐκεῖνοι.

Στίχ. 45-47: «*Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν Πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωυσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωυσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;*».

Μεταφράζουμε: «*Μὴ νομίζετε, ὅτι ἐγὼ θὰ σᾶς κατηγορήσω στὸν Πατέρα. Κατήγορός σας εἶνε ὁ Μωυσῆς, στὸν ὁποῖο σεῖς ἔχετε στηρίξει τὶς ἐλπίδες σας. Διότι, ἂν πιστεύατε στὸ Μωυσῆ, θὰ πιστεύατε σὲ μένα. Διότι γιὰ μένα ἔγραψεν ἐκεῖνος. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν πιστεύετε σ' αὐτά, ποὺ ἔγραψεν ἐκεῖνος, πῶς θὰ πιστεύσετε στὰ δικά μου λόγια;*».

Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ἐκθέτει τὴ συνέπεια τῆς ἀπιστίας τῶν Ἰουδαίων, τὴν κατάκρισι ἢ καταδίκη τους.

Ὁ Μωυσῆς, ἀρχηγὸς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, νομοθέτης καὶ μεσίτης πρὸς τὸ Θεό, εἶχε μέγα κῦρος στοὺς Ἰουδαίους. Ἦταν τὸ

καύχημά τους καὶ τὸ γαυρίαμά τους. Γιὰ τὸν Ἰησοῦ εἶχαν περιφρονητικὴ ἰδέα. Ὅταν ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς μετὰ τὴ θεραπεία του εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, ποὺ συνεχῶς τὸν ρωτοῦσαν γιὰ τὸ θαῦμα, *«μήπως θέλετε καὶ σεῖς νὰ γίνετε μαθηταὶ αὐτοῦ* (τοῦ Ἰησοῦ)*;»*, ἐκεῖνοι τὸν ἔβρισαν λέγοντας: *«Σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωυσέως ἐσμὲν μαθηταί. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωυσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν»* (Ἰωάν. θ′ 27-29). *Σὺ εἶσαι μαθητὴς ἐκείνου. Ἐμεῖς εἴμεθα μαθηταὶ τοῦ Μωυσῆ. Ἐμεῖς ξέρουμε, ὅτι στὸ Μωυσῆ μίλησε ὁ Θεός. Ἐνῷ γι' αὐτὸν δὲν ξέρουμε, ἀπὸ ποῦ εἶνε!* Ποῦ νὰ ἤξεραν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ μίλησε στὸ Μωυσῆ καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ νόμο, ἦταν ὁ Ἰησοῦς.

Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι κρατοῦσαν στὰ χέρια τους τὸ νόμο τοῦ Μωυσῆ μὲ τὶς θεῖες ἐντολές, καὶ τὸν διάβαζαν, καὶ ἐξέταζαν τὶς συλλαβὲς καὶ τὶς λέξεις του, καὶ μετροῦσαν τὰ γράμματά του, καὶ ἔκαναν φυλακτὰ τὰ χωρία του καὶ τὰ ἔβαζαν στὰ ροῦχα τους, νόμιζαν, ὅτι εἶχαν ἐξασφαλισμένη τὴ σωτηρία τους. Κατηγοροῦσαν δὲ τὸν Ἰησοῦ ὡς παραβάτη τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, ἐπειδὴ θαυματούργησε τὸ Σάββατο.

Ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐπέστρεψε στοὺς Ἰουδαίους τὴν κατηγορία. Τὸ Μωυσῆ, τὸ καύχημα καὶ τὴν ἐλπίδα τους, ἔστρεψε ἐναντίον τους. Γιὰ τραγικὴ εἰς βάρος τους εἰρωνεία εἶπε, ὅτι κατήγορός τους εἶνε ὁ Μωυσῆς, στὸν ὁποῖο εἶχαν τὴν πεποίθησί τους. Αὐτὸ βεβαίως δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς παραιτεῖται ὡς κριτής, ἀλλ' ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Γιὰ σᾶς τοὺς Ἰουδαίους δὲν χρειάζεται ἄλλος κριτής. Εἶνε κριτής σας ὁ Μωυσῆς, στὸν ὁποῖο στηρίζεσθε. Αὐτὸς θὰ σᾶς καταδικάσῃ. Καὶ αἰτία τῆς καταδίκης θὰ εἶνε ἡ ἀπιστία σας. Νομίζετε, ὅτι πιστεύετε στὸ Μωυσῆ, ἀλλὰ δὲν πιστεύετε. Ὁ Μωυσῆς ἔγραψε προφητικῶς γιὰ μένα μὲ συμβολικὲς πράξεις καὶ σαφεῖς προρρήσεις. Καὶ ἂν πιστεύατε πραγματικῶς στὸ Μωυσῆ, θὰ πιστεύατε σὲ μένα. Ἀλλὰ δὲν πιστεύετε πραγματικῶς σ' ἐκεῖνον. Καὶ ἂν δὲν πιστεύετε σ' ὅ,τι ἔγραψεν ἐκεῖνος, ποὺ τὸν θεωρεῖτε τόσο μεγάλο καὶ σπουδαῖο, πῶς θὰ πιστεύσετε σ' ὅ,τι λέγω ἐγώ, ποὺ δὲν μὲ θεωρεῖτε τίποτε;

Οἱ Ἰουδαῖοι νόμιζαν, ὅτι πίστευαν στὸ Μωυσῆ, ὅτι πίστευαν στὰ συγγράμματα τοῦ Μωυσέως, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἀπέδειξε, ὅτι δὲν πίστευαν πραγματικῶς. Τὸ φρόνημά τους, ὅτι πίστευαν, ἦταν ψευδαίσθησι. Φοβερὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου γιὰ τοὺς Ἰουδαίους! Ἀλλὰ μήπως ἰσχύει καὶ γιὰ μᾶς τοὺς χριστιανούς; Μήπως πολ-

λοὶ ἀπὸ μᾶς ἔχουμε τὴν ψευδαίσθησι, ὅτι πιστεύουμε στὸ Χριστό, καὶ στὴν πραγματικότητα δὲν πιστεύουμε; Στοὺς χριστιανοὺς τῆς ἐποχῆς του ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψε νὰ ἐξετάζουν τοὺς ἑαυτούς των, γιὰ νὰ ἰδοῦν ἂν βρίσκωνται στὴν πίστι. «*Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε*» (Β' Κορ. ιγ' 5). Καὶ ἂν ἔπρεπε νὰ ἐξετάζουν τοὺς ἑαυτούς των οἱ χριστιανοὶ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, γιὰ νὰ ἰδοῦν ἂν βρίσκωνται στὴν πίστι, πόσο μᾶλλον πρέπει νὰ ἐξετάζωμε τοὺς ἑαυτούς μας ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος τοῦ ἀπατεῶνος; Καὶ πῶς νὰ ἐξετάζωμε τοὺς ἑαυτούς μας; Ἐξετάζοντας τὰ ἔργα μας. Ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος γράφει: «*Δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου*» (β' 18).

ΣΤ΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων ἀνδρῶν

Στίχ. 1-2: ***«Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος· καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἑώρουν αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων».***

Ἡ λέξι ***«θάλασσα»*** ἐδῶ σημαίνει *«λίμνη»*.

Μεταφράζουμε: *«Μετὰ ἀπ' αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς ἔφυγε καὶ πῆγε στὸ ἀπέναντι μέρος τῆς λίμνης τῆς Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος. Καὶ τὸν ἀκολουθοῦσε λαὸς πολύς, διότι ἔβλεπαν τὰ θαύματά του, ποὺ ἔκανε στοὺς ἀσθενεῖς».*

Ἡ φράσι ***«Μετὰ ταῦτα»***, γενικὴ ἔκφρασι μεταβάσεως, σημαίνει, ὅτι ἀπὸ τὰ προηγούμενα ὁ εὐαγγελιστὴς μεταβαίνει στὰ ἑπόμενα παραλείποντας γεγονότα ἀρκετοῦ χρονικοῦ διαστήματος, πολλῶν μηνῶν.

Ἡ λίμνη τῆς Γαλιλαίας ὠνομαζόταν καὶ Τιβεριὰς ἀπὸ τὴν ὁμώνυμη πόλι στὴ δυτικὴ ὄχθη τῆς λίμνης, ποὺ ἔκτισεν ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀντίπας τὸ 22 μ.Χ. πρὸς τιμὴν τοῦ Τιβερίου.

Ὁ Ἰησοῦς ἀπῆλθε στὸ ἀπέναντι μέρος τῆς λίμνης τῆς Γαλιλαίας, ποὺ ὠνομαζόταν καὶ Τιβεριάς, διότι αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη ἀπομονώσεως καὶ ἡσυχίας. Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Μᾶρκο (στ' 30-32), οἱ ἀπόστολοι ἐπέστρεψαν ἀπὸ περιοδεία, συναντήθηκαν μὲ τὸν Ἰησοῦ καὶ τοῦ διηγήθηκαν ὅσα ἔκαναν καὶ δίδαξαν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε σ' αὐτούς: *«Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν· καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον ἐν πλοίῳ κατ' ἰδίαν».* Ὁ Χριστὸς σπλαγχνίστηκε τοὺς μαθητάς του, διότι ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πηγαινοέρχονταν, δὲν εὐκαιροῦσαν οὔτε νὰ φάγουν. Καὶ συνέστησε σ' αὐτούς, νὰ πᾶνε σ' ἕνα ἔρημο τόπο καὶ ν' ἀναπαυθοῦν ὀλίγο. Καὶ μὲ τὸ πλοῖο ἀπῆλθαν σ' ἔρημο τόπο. Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (θ' 10) καθορίζει τὸν τόπο, ὅπου ὁ Ἰησοῦς μὲ τοὺς μαθητάς του ἀπῆλ-

θαν γιὰ ὀλίγη ἀνάπαυσι: *«Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά».*

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε κατασκευασμένος ἀπὸ σίδερο καὶ δὲν ἔχει μεγάλη ἀντοχή. Κουράζεται καὶ ἐξαντλεῖται. Γι' αὐτὸ ἔχει ἀνάγκη ἀναπαύσεως. Ὄχι βεβαίως συνεχοῦς ἀναπαύσεως, ἀλλὰ ὀλίγης ἀναπαύσεως. *«Ἀναπαύεσθε ὀλίγον»*, εἶπεν ὁ Χριστός. Ἡ πολλὴ ἀνάπαυσι εἶνε στὰ νεκροταφεῖα. Καὶ ἡ συνεχὴς καὶ ἀτελεύτητη ἀνάπαυσι εἶνε στὴν αἰωνιότητα. Ἐδῶ εἶνε ὁ πολὺς ἀγὼν καὶ ἡ ὀλίγη ἀνάπαυσι.

Τὸν Ἰησοῦ ἀκολουθοῦσε λαὸς πολύς. Ἀκολουθοῦσε τότε, ἀκολουθεῖ πάντοτε διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Κανεὶς ἀρχηγὸς δὲν ἔχει τόσους ἀκολούθους, ὅσους ἔχει ὁ Χριστός, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς πίστεως καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς. Ἀλλ' εἶνε ὅλοι οἱ ἀκόλουθοι ὅπως τοὺς θέλει ὁ Χριστός; Ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸ Χριστὸ ἀπὸ ἀνιδιοτελῆ ἐλατήρια, μὲ φρόνημα πνευματικὸ καὶ ὑψηλό; Ὄχι βεβαίως. Ὁ εὐαγγελιστὴς παρατηρεῖ, ὅτι ὁ πολὺς λαὸς ἀκολουθοῦσε τὸν Ἰησοῦ, διότι ἔβλεπαν τὰ θαύματα, ποὺ ἔκανε στοὺς ἀσθενεῖς. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ πολλοὶ ἀκολουθοῦσαν τὸ Χριστό, διότι θαυματουργικῶς καὶ ἀδαπάνως θεράπευε τοὺς ἀσθενεῖς. Δὲν τοὺς εἵλκυε τόσο ἡ ὑψηλὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ὅσο τοὺς εἵλκυαν τὰ θαύματά του. Δὲν τοὺς ἐντυπωσίαζε τόσο ὅ,τι ὁ Ἰησοῦς προσέφερε γιὰ τὰ πνεύματά τους, ὅσο τοὺς ἐντυπωσίαζεν ὅ,τι προσέφερε γιὰ τὰ σώματά τους. Γιὰ νὰ μεταχειρισθοῦμε ὑμνολογικὴ ἔκφρασι, δὲν ἀκολουθοῦσαν τὸν Ἰησοῦ *«ταῖς ὑψηλαῖς φρεσί»*, μὲ ὑψηλὸ φρόνημα.

Ἐμεῖς, ἀγαπητοί, *ν'* ἀκολουθοῦμε τὸν Ἰησοῦ *«ταῖς ὑψηλαῖς φρεσί»*, μὲ ὑψηλὸ φρόνημα καὶ μὲ ἀνιδιοτελῆ ἐλατήρια. Ἐπίσης ἐμεῖς νὰ μὴ τὸν ἀκολουθοῦμε μόνο στὴ Γαλιλαία, ὅπου ἐπικρατοῦν οἱ φίλοι του, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἰουδαία, ὅπου ἐπικρατοῦν οἱ ἐχθροί του. Νὰ τὸν ἀκολουθοῦμε καὶ μέχρι τὸ φρικτὸ Γολγοθᾶ, ὅπου τὸν ὁδηγοῦν ἀνάξιοι ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι.

Στίχ. 3-4: ***«Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων».***

Μεταφράζουμε: *«Ἀνέβηκε δὲ ὁ Ἰησοῦς στὸ ὄρος καὶ ἐκεῖ καθόταν μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του. Πλησίαζε δὲ τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων».*

Ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει *«τό ὄρος»*, μὲ ἄρθρο, ὄχι διότι πρόκειται γιὰ ὄρος γνωστὸ ἀπ' τὴν προηγουμένη ἀφήγησί του, ἀλλὰ γιὰ νὰ διακρίνῃ τὴν ὀρεινὴ περιοχὴ ἀπὸ τὴν ἐκεῖ πεδιάδα. Πρόκειται γιὰ τὸ ὄρος στὴ μικρὴ πεδιάδα πλησίον τῆς ἀκτῆς. Ὁ Χριστὸς ἀνέβηκε σ' αὐτὸ τὸ ὄρος καὶ ἐκεῖ καθόταν μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του. Ἐδῶ μαθηταὶ ἐννοοῦνται οἱ δώδεκα ἀπόστολοι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ χωρία Μάρκ. στ' 7, 30 καὶ Λουκ. θ' 1-2, 10. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Ἰωάν. στ' 13 δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμε, ὅτι μαθηταὶ ἐδῶ ἐννοοῦνται οἱ δώδεκα ἀπόστολοι, διότι τὰ δώδεκα κοφίνια μὲ τὰ περισσεύματα τῶν ἄρτων ὑποδηλοῦν, ὅτι οἱ μαθηταί, ποὺ τὰ σήκωσαν, ἦταν δώδεκα.

Ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους ἀνέβηκε καὶ ἔμεινε γιὰ λίγο πάνω στὸ ὄρος. Τὸ ὄρος, τόπος ὑψηλὸς καὶ ἔρημος, ἦταν κατάλληλος γιὰ ἡσυχία, αὐτοσυγκέντρωσι, προσευχὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάβασι. Πολλὲς φορὲς μόνος ὁ Κύριος ἀνέβαινε στὸ ὄρος καὶ διανυκτέρευε καὶ προσευχόταν, διδάσκοντας μὲ τὸ παράδειγμά του νὰ ἐπιζητοῦμε καὶ ἐμεῖς τὴν ἡσυχία γιὰ αὐτοσυγκέντρωσι καὶ προσευχή. *«Εἰς τὰ ὄρη, ψυχή, ἀρθῶμεν!»*, φωνάζει ὁ ὑμνῳδός. Καὶ ὁ νεοέλλην ποιητὴς παρακαλεῖ τὸ σταυραετὸ νὰ χαμηλώσῃ καὶ νὰ τὸν πάρῃ πάνω στὰ βουνὰ νὰ μὴ τὸν φάῃ ὁ κάμπος. Τὸ φυσικὸ ὕψος εἶνε σύμβολο τοῦ πνευματικοῦ ὕψους, καὶ βοηθεῖ στὴν πνευματικὴ ἀνύψωσι. Γι' αὐτὸ οἱ μοναχοὶ συνήθως ἐκλέγουν ὑψηλοὺς τόπους γιὰ νὰ μονάζουν καὶ ν' ἀσκητεύουν.

Πλησίαζε τὸ Πάσχα, ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ὅταν ὁ Ἰησοῦς βρισκόταν μὲ τοὺς μαθητάς του στὸ ὄρος. Ἦταν τὸ προτελευταῖο Πάσχα τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ζ' 1, *«Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι»*, λόγῳ τοῦ θανασίμου μίσους τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἀπέφυγε νὰ μεταβῇ στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ προτελευταῖο τοῦτο Πάσχα. Οἱ ἄλλοι ἔσπευδαν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ὁ Ἰησοῦς μὲ τοὺς μαθητάς του ἔμενε. Ἔτσι ἔλυε τὸ νόμο γιὰ τὸ παλαιὸ Πάσχα, διότι νέο Πάσχα ἐρχόταν, τοῦ ὁποίου τὸ παλαιὸ Πάσχα ἦταν τύπος. Παραμέριζε τὸν τύπο, διότι ἐρχόταν ὁ ἀντίτυπος, τὸ ἀληθινὸ Πάσχα. Μὲ τὴν ὁμιλία του στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναοὺμ γιὰ τὴν κοινωνία τοῦ σώματός του καὶ τοῦ αἵματός του ὁ Χριστὸς προ-

ανήγγελλε τὸ νέο Πάσχα, ποὺ μετὰ ἕνα ἔτος θὰ καθιέρωνε μὲ τὸ μυστικὸ δεῖπνο καὶ τὴ θυσία του στὸ Γολγοθᾶ.

Τὸ Πάσχα τῶν Ἑβραίων ἦταν ἕνας ἀμνός. Τὸ Πάσχα τῶν Χριστιανῶν εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. «*Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός*» (Α' Κορ. ε' 7). Δικός μας πασχάλιος ἀμνός, ποὺ θυσιάστηκε, εἶνε ὁ Χριστός. Ὅταν ὁ Χριστὸς βρισκόταν στὸ ὄρος, πλησίαζε τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων. Ὅταν ἐμεῖς πρόκειται νὰ μεταλάβωμε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, πλησιάζει τὸ δικό μας Πάσχα. Καὶ ὅταν μεταλαμβάνωμε, κάνουμε Πάσχα.

Στίχ. 5-6: «*Ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον· πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν*».

Μεταφράζουμε: «*Σήκωσε δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰ μάτια, καὶ ὅταν εἶδε, ὅτι πολὺς λαὸς ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει στὸ Φίλιππο: Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀγοράσωμε ψωμιά, γιὰ νὰ φάγουν αὐτοί; Ἔλεγε δὲ τοῦτο δοκιμάζοντας αὐτόν. Διότι αὐτὸς ἤξερε τί ἐπρόκειτο νὰ κάνη*».

Ὁ Χριστὸς συνωμιλοῦσε μὲ τοὺς μαθητάς του, ἀλλ' αἴφνης ἡ προσοχή του ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔρχονταν πρὸς αὐτόν. Ὁ λαὸς ἐρχόταν σὲ ὁμάδες πρὸς αὐτόν. Ἀπὸ διαφόρους τόπους ἀπὸ τὸ πρωὶ μέχρι ἴσως τὸ βράδυ τὰ πλήθη συνέρρεαν πρὸς αὐτόν. Ἀποίμαντα οὐσιαστικῶς ἀπὸ τοὺς κακοὺς ποιμένες τοῦ Ἰσραὴλ τὰ λογικὰ πρόβατα, ἔτρεχαν πρὸς τὸν καλὸ ποιμένα. Κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστάς, ὅταν ἄρχισε νὰ βραδυάζῃ, οἱ δώδεκα μαθηταὶ πλησίασαν τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν παρακάλεσαν ν' ἀπολύσῃ τὸ λαό, γιὰ νὰ πᾶνε στὶς γύρω κωμοπόλεις καὶ στὰ χωριὰ καὶ νὰ εὕρουν τρόφιμα γιὰ νὰ φάγουν. Ἀλλ' ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐδῶ λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπευθύνθηκε στὸ Φίλιππο καὶ εἶπε, «*ἀπὸ ποῦ θὰ ἀγοράσωμε ψωμιά, γιὰ νὰ φάγουν αὐτοί;*». Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους οἱ εὐαγγελισταί; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλὰ συνέβησαν καὶ τὰ δύο. Καὶ οἱ ἀπόστολοι δηλαδὴ ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τὴ διατροφὴ τοῦ λαοῦ, ἄνθρωποι σπλαγχνικοί, καὶ ὁ Χριστὸς ἐνδιαφέρθηκε, σπλαγχνικώτερος ὅλων.

Ἀφοῦ πρῶτα ὁ Χριστὸς ἔθρεψε τὸ λαό του μὲ τὸ λόγο του, ὕστερα θέλησε νὰ τὸν θρέψῃ καὶ μὲ ὑλικὴ τροφή. Ἀφοῦ προσέφερε τροφὴ γιὰ τὸ πνεῦμα, θέλησε νὰ προσφέρῃ τροφὴ καὶ γιὰ τὸ σῶμα. Τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸ σῶμα ὁ Κύριος ἔδειξε καὶ μὲ τὶς

θεραπεῖες τῶν ἀσθενῶν. Ποῦ εἶνε αὐτοὶ ποὺ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ Θρησκεία μας ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὶς ὑλικὲς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων; Εἶνε συκοφάντες τῆς Θρησκείας μας. Ἡ Θρησκεία μας ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸν ὅλο ἄνθρωπο, ψυχὴ καὶ σῶμα. Ἀλλὰ τὴν προτεραιότητα δίνει στὸ ἀνώτερο, τὴν ψυχή. Ἡ Θρησκεία μας ἱεραρχεῖ τὶς διάφορες ἀνάγκες. Ἀνώτερες καὶ πρῶτες οἱ πνευματικὲς ἀνάγκες, κατώτερες καὶ δεύτερες οἱ ὑλικὲς ἀνάγκες. Στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία ὁ Χριστὸς μᾶς δίδαξε, νὰ ζητοῦμε πρῶτα μεγάλα πράγματα, τὴ βασιλεία καὶ τὴ δόξα, ποὺ δίνει ὁ Θεός, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ ὑλικὰ καὶ σωματικά, θὰ δοθοῦν ἐπιπροσθέτως. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ πολλοὶ ζητοῦν πρῶτα τὰ ὑλικὰ καὶ σωματικά, καὶ ἔπειτα ἢ καθόλου τὰ πνευματικά. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κόσμος βρίσκεται σὲ κακοδαιμονία.

Γιατί ὁ Χριστὸς τὸ ἐρώτημα, *«Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀγοράσωμε ψωμιά, γιὰ νὰ φάγουν αὐτοί;»*, ἔθεσε στὸ Φίλιππο; Ἴσως οἱ μαθηταὶ τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὴ διατροφὴ τοῦ λαοῦ ἐξέφρασαν στὸν Κύριο διὰ μέσου τοῦ Φιλίππου καὶ γι' αὐτὸ ὁ Κύριος ἀπευθύνθηκε στὸ Φίλιππο. Ἢ ἴσως ἀπευθύνθηκε στὸ Φίλιππο, διότι αὐτὸς καταγόταν ἀπὸ τὴν περιοχὴ ἐκείνη καὶ ἦταν σὲ θέσι νὰ πληροφορήσῃ, ποῦ ἦταν δυνατὸ νὰ εὑρεθοῦν τροφές.

Τὸ ἐρώτημα, ***«Πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους;»***, ὁ Χριστὸς ἀπηύθυνε στὸ Φίλιππο ***«πειράζων αὐτόν»***, *δοκιμάζοντας αὐτόν*. Χρήματα γιὰ ν' ἀγορασθοῦν ἄρτοι γιὰ χιλιάδες στόματα καὶ στομάχια δὲν ὑπῆρχαν. Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ πτώχευσε ὅσο κανεὶς ἄνθρωπος. Στὰ χέρια του δὲν ἔπιασε ποτὲ χρήματα. Καὶ οἱ μαθηταί του ἦταν πτωχοί. Ἡ ἁγία ὁμάδα τοῦ Χριστοῦ ζοῦσε μὲ τὶς προσφορὲς ἐκλεκτῶν ψυχῶν. Ἀγορὰ ἄρτων δὲν ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ γίνῃ. Ὁ Χριστὸς ἤξερε τί ἔμελλε νὰ κάνῃ, γιὰ νὰ θρέψῃ τὸ λαό του. Ἐρώτησε δὲ τὸ Φίλιππο, *«Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀγοράσωμε ψωμιά;»*, γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστι του. Καὶ ὄχι βεβαίως γιὰ νὰ μάθῃ ὁ Χριστὸς τὸ βαθμὸ τῆς πίστεως τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ γιὰ νὰ μάθῃ ὁ ἴδιος ὁ Φίλιππος, ὅτι ἡ πίστι του ἦταν ἐλλιπής.

Ὁ Χριστὸς ἔκανε πρωτοφανῆ θαύματα. Μὲ τὶς θαυματουργίες του ἀποδεικνυόταν παντοδύναμος. Καὶ στοὺς μαθητάς του εἶχε δώσει τὴν ἐξουσία νὰ κάνουν θαύματα, ν' ἀνασταίνουν καὶ νεκρούς. Τί ἔπρεπε λοιπὸν νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ εἰπῇ ὁ Φίλιππος, ὅταν ὁ Χριστὸς τοῦ ὑπέβαλε τὸ ἐρώτημα, *«Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀγοράσωμε ψωμιά;»*; Ἔπρεπε νὰ σκεφθῇ τὴ δυνατότητα τοῦ θαύματος καὶ νὰ εἰπῇ:

Κύριε, δὲν εἶνε ἀνάγκη ν' ἀγοράσωμε ψωμιά. Οὔτε ἔχουμε χρήματα γιὰ ν' ἀγοράσωμε. Ἔχουμε ὅμως, Κύριε, ἐσένα. Ἐσὺ εἶσαι παντοδύναμος. Δύνασαι θαυματουργικῶς νὰ θρέψῃς τὸ λαό. Μποροῦσε ἀκόμη ὁ Φίλιππος νὰ σκεφθῇ τὴν ἐξουσία, ποὺ ὁ Χριστὸς ἔδωσε σ' αὐτὸν καὶ στοὺς ἄλλους ἀποστόλους, καὶ νὰ εἰπῇ στὸ Χριστό: Μὲ τὴν ἐξουσία, Κύριε, ποὺ ἔδωσες σ' ἐμᾶς, ὥστε νὰ θαυματουργοῦμε, θὰ κάνωμε θαῦμα νὰ τραφοῦν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως ἔκαναν ὁ Ἠλίας καὶ ὁ Ἐλισαῖος (Γ' Βασ. ιζ' 14-16, Δ' Βασ. δ' 42-44). Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ εἰπῇ ὁ Φίλιππος. Ἀλλ' οὔτε αὐτός, οὔτε ἄλλος ἀπόστολος σκέφθηκε καὶ μίλησε ἔτσι. Ἀτελεῖς καὶ ὀλιγόπιστοι οἱ ἀπόστολοι, δὲν σκέφθηκαν τὴ δυνατότητα τῆς θαυματουργικῆς διατροφῆς τοῦ λαοῦ. Εἶχαν ἀπὸ τὸν Κύριο μεγάλη θαυματουργικὴ ἐξουσία καὶ δὲν σκέφθηκαν νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν. Ὅταν ὁ Κύριος ἔκανε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων, ἀσφαλῶς ὁ Φίλιππος θὰ ἐλέγχθηκε ἐσωτερικῶς γιὰ τὴν ὀλιγοπιστία καὶ τὴν ἀτέλειά του.

Ἡ ἀτέλεια καὶ ἡ ὀλιγοπιστία τοῦ Φιλίππου ἂς γίνεται ἀφορμὴ γιὰ νὰ συναισθανώμεθα καὶ ἐμεῖς τὴν δική μας ἀτέλεια καὶ ὀλιγοπιστία. Διότι καὶ σ' ἐμᾶς ὁ Κύριος δίνει δύναμι, καὶ ἐμεῖς μὲ τὴν πίστι θὰ μπορούσαμε νὰ κάνωμε μεγάλα πράγματα, ἀλλ' εἴμεθα ὀλιγόπιστοι καὶ δὲν ἀξιοποιοῦμε ὅλη τὴ δύναμι, ποὺ ὁ Κύριος μᾶς δίνει. Ὁ ὑποφαινόμενος ἄκουσα δαιμόνιο νὰ φωνάζῃ μὲ τὸ στόμα δαιμονιζομένου στοὺς χριστιανούς: Ἀπὸ τότε, ποὺ ἦρθε στὸν κόσμο ὁ Ἀρχηγός σας, ἐμεῖς οἱ δαίμονες χάσαμε τὴ δύναμί μας. Ὁ Ἀρχηγός σας ἔδωσε τὴ δύναμι σὲ σᾶς. Ἀλλὰ σεῖς δὲν ξέρετε τὴ δύναμί σας... Μᾶς ἐλέγχουν καὶ τὰ δαιμόνια!

●

Στίχ. 7: «Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος· διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ».

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε σ' αὐτὸν ὁ Φίλιππος: Διακοσίων δηναρίων ψωμιὰ δὲν ἀρκοῦν σ' αὐτούς, γιὰ νὰ λάβῃ ὁ καθένας ἕνα κομματάκι».*

Ἡ ἀπόκρισι τοῦ Φιλίππου δεικνύει τὴν ἀσθένεια τῆς διανοίας του. Ὁ ἀπόστολος δὲν σκέφτηκε τὴ θεία δύναμι. Λησμόνησε τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ, κατὰ τὸ ὁποῖον ἦταν παρὼν ὁ ἴδιος, καὶ ὑπολόγισε ἐπὶ τῇ βάσει καθαρῶς ἀνθρωπίνων μέσων. Διακόσια δηνάρια ἰσοδυναμοῦσαν μὲ διακόσια ἡμερομίσθια. Τόσο ποσὸ ἦταν ἀδύνατο νὰ φέρουν μαζί τους οἱ ἀπόστολοι. Ἡ ἀπόκρισι τοῦ Φιλίπ-

που δεικνύει τὴν ὀλιγοπιστία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφιλοχρηματία τῶν ἀποστόλων. Οἱ ἀπόστολοι ἦσαν ἀφιλοχρήματοι ἐκτὸς ἑνός, ποὺ ἔκλεβε, πρόδωσε τὸν Κύριο καὶ κατέληξε στὴν ἀγχόνη καὶ στὴν Κόλασι. Ἡ ἀφιλοχρηματία εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ νὰ εἶνε κανεὶς ἀπόστολος καὶ ἱεραπόστολος, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς γιὰ νὰ εἶνε χριστιανός, ὀπαδὸς τοῦ ἀκτήμονος Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.

●

Στίχ. 8-9: ***«Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου· ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε, ὃς ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;»***.

Ἡ λέξι ***«παιδάριον»*** εἶνε ἀπὸ τὰ ἅπαξ λεγόμενα στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ ἀρχικῶς σημαίνει μικρὸ παιδί. Ἀλλ' ἐδῶ φαίνεται, ὅτι σημαίνει νεαρός, νέος.

Μεταφράζουμε: *«Ὑπάρχει ἐδῶ ἕνας νέος, ποὺ ἔχει πέντε κρίθινα ψωμιὰ καὶ δύο ψάρια. Ἀλλὰ τί εἶνε αὐτὰ γιὰ τόσο πολλούς;»*.

Προηγουμένως ὁ εὐαγγελιστὴς ἀνέφερε τὸ Φίλιππο. Τώρα ἀναφέρει τὸν Ἀνδρέα. Ὅπως φαίνεται, οἱ δύο αὐτοὶ ἀπόστολοι μὲ τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα συνδέονταν στενῶς, ἀφοῦ ἄλλωστε κατάγονταν ἀπὸ τὴν ἴδια πόλι, τὴ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας. Κατὰ τὸ ιβ' 22 ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας μαζὶ ἀνήγγειλαν στὸν Ἰησοῦ, ὅτι ζήτησαν νὰ τὸν ἰδοῦν Ἕλληνες. Ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει τὸν Ἀνδρέα ὡς ἀδελφὸ τοῦ Σίμωνος Πέτρου, ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ἦταν κορυφαῖος τῶν δώδεκα ἀποστόλων καὶ γνωστότερος τοῦ Ἀνδρέα.

Ὅπως ὁ Φίλιππος δὲν σκέφτηκε τὴ δυνατότητα τοῦ θαύματος γιὰ τὴ διατροφὴ τοῦ πλήθους, ἔτσι καὶ ὁ Ἀνδρέας. Καὶ γι' αὐτὸ ἀναφέρθηκε στὰ πέντε κρίθινα ψωμιὰ καὶ στὰ δύο ψάρια καὶ ἔλεγε: «Τί νὰ κάνουν αὐτὰ σὲ τόσο πλῆθος ἀνθρώπων;». Ὁ Ἀνδρέας ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὴν ἀνεπάρκεια τῶν ψωμιῶν καὶ τῶν ψαριῶν, καὶ δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὸ Χριστό, ποὺ γεμίζει τὶς ἀποθῆκες μὲ ψωμιὰ καὶ τὶς θάλασσες μὲ ψάρια. Ἀλλ' ἦταν πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ ἡ ὀλιγοπιστία τῶν ἀποστόλων εἶχεν ἐλαφρυντικό. Ἡ ἰδική μας ὀλιγοπιστία μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ τί ἐλαφρυντικὸ ἔχει;

●

Στίχ. 10: ***«Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς· ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν· ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. Ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι»***.

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς εἶπε: Βάλετε τοὺς ἀνθρώπους*

νὰ καθήσουν κάτω. Ἦταν δὲ στὸν τόπο πολὺ χορτάρι. Οἱ δὲ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι κάθησαν κάτω, ἦταν περίπου πέντε χιλιάδες».

Ὅταν οἱ ἀπόστολοι ἔδειξαν ἀμηχανία ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς διατροφῆς τοῦ πλήθους, τότε ὁ Χριστὸς προχώρησε στὸ θαῦμα. Ὅταν οἱ ἀπόστολοι παρουσίασαν τὴ διατροφὴ τόσου πλήθους ὡς ἀδύνατη, τότε ὁ Χριστὸς ἔδειξε τὴ δύναμί του. Ἔτσι οἱ ἀπόστολοι καί τὴ δύναμι τοῦ θαύματος αἰσθάνθηκαν περισσότερο, καί γιὰ τὴν ὀλιγοπιστία τους ἐλέγχθηκαν.

Ἀλλὰ προτοῦ ὁ Χριστὸς κάνῃ τὸ θαῦμα, εἶπε στοὺς ἀποστόλους νὰ βάλουν τοὺς ἀνθρώπους, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, νὰ καθήσουν κάτω, γιὰ νὰ φάγουν. Αὐτὴ ἡ παραγγελία τοῦ Χριστοῦ ἦταν παράδοξη, διότι δὲν ὑπῆρχε τίποτε νὰ φάγουν. Αὐτὴ ἡ ἐντολὴ τοῦ Ἰησοῦ ἔθετε σὲ δοκιμασία τὴν πίστι πρῶτα καὶ κυρίως τῶν ἀποστόλων, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ λαοῦ. Ἀσφαλῶς ὑπῆρχεν ἡ ἀπορία, πῶς ὁ Ἰησοῦς διέτασσε νὰ καθήσουν χιλιάδες ἄνθρωποι γιὰ φαγητό, ἀφοῦ φαγητὸ δὲν ὑπῆρχε; Ἡ παράδοξη ἐντολὴ τοῦ Ἰησοῦ εἶχεν αὐτὴ τὴν ἔννοια: Καίτοι δὲν ὑπάρχει φαγητό, ἂς καθήσουν οἱ ἄνθρωποι νὰ φάγουν, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη σὲ μένα. Δὲν ὑπῆρχε στὴν ἔρημο φαγητό, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἐκεῖ Ἐκεῖνος, ποὺ δημιούργησε τὰ σύμπαντα ἀπὸ τὸ μηδέν, καὶ τρέφει τὸν κόσμο μὲ τὰ ἀγαθά του, καὶ στὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔδωσε στὴν ἔρημο μάννα καὶ ὀρτύκια καὶ ἔθρεψε τὸ λαό του. Στὴν παράδοξη ἐντολὴ τοῦ Ἰησοῦ ὑπάκουσαν καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ ὁ λαός. Διότι ἡ μορφή, οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ δημιουργοῦσαν στὶς καλοπροαίρετες ψυχὲς πίστι καὶ ἐμπιστοσύνη στὸ πρόσωπό του.

Πλησίαζε τὸ Πάσχα. Συνεπῶς ἦταν ἄνοιξι. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ τόπος εἶχε πολλὴ χλόη. Ἡ γῆ ἦταν στρωμένη μὲ φυσικὸ πράσινο τάπητα. Καὶ οἱ ἄνθρωποι, γιὰ νὰ φάγουν, ξάπλωσαν στὴ χλόη. Ἡ γῆ ἔγινε ἕνα μεγάλο, ἁπλό, ἀπέριττο καὶ ὡραῖο τραπέζι. Ὁ Χριστιανισμὸς διδάσκει τὴν ἁπλότητα. Ἡ δὲ ἁπλότης εἶνε καὶ ὡραιότης. Ποιό πολυτελὲς τραπέζι μεγιστάνων τοῦ πλούτου δύναται νὰ συγκριθῇ μ' ἐκεῖνο τὸ τραπέζι στὴν ὕπαιθρο τῆς Γαλιλαίας, ὅπου κάθησαν γιὰ νὰ φάγουν χιλιάδες ἀκόλουθοι τοῦ Ναζωραίου;

Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ κάθησαν γιὰ νὰ φάγουν στὸ ὑπαίθριο τραπέζι τοῦ Χριστοῦ, ἦταν πολλὲς χιλιάδες. Ἡ Γραφὴ ἔχει συνήθεια ν' ἀριθμῇ τοὺς ἄνδρες. Οἱ ἄνδρες ἦταν περίπου πέντε χιλιάδες. Μαζὶ μὲ τὰ γυναικόπαιδα ὁ ἀριθμὸς θὰ ὑπερέβαινε τὶς δεκαπέντε χιλιάδες. Πλέον ἀπὸ δεκαπέντε χιλιάδες ἄνθρωποι ἔσπευσαν στὴν

ἔρημο γιὰ ν' ἀκούσουν τὸ Χριστό, γιὰ ν' ἀπολαύσουν τὰ ρήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ καταλαβαίνουμε πόσο ἑλκυστικὸς ἦταν ὁ Χριστὸς καὶ πόσο μεγάλα ἦταν τὰ ἀκροατήριά του. Οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ἱερεῖς, οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι μὲ τὰ σχολαστικά, ξερὰ καὶ ἀνούσια κηρύγματά τους ἔλυωναν ἀπὸ τὸ φθόνο, βλέποντας τὰ πλήθη νὰ συρρέουν κατὰ χιλιάδες καὶ δεκάδες χιλιάδες, γιὰ ν' ἀκούσουν τὸ Χριστὸ ἀκόμη καὶ στὴν ἔρημο. Ἀλλὰ τί λέγουμε; Ὅπου ἀκούεται γνήσιος καὶ ζωντανὸς λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καὶ ἡ ἔρημος γίνεται πόλι. Καὶ ὅπου δὲν ἀκούεται γνήσιος λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καὶ ἡ πόλι γίνεται ἔρημος...

Ἀλλοίμονο σ' αὐτούς, ποὺ εἶνε ταγμένοι νὰ κηρύττουν, ἀλλὰ δὲν κηρύττουν. Ἀλλοίμονο ὅμως καὶ σ' αὐτούς, ποὺ κηρύττουν μέν, ἀλλὰ καπηλεύονται καὶ διαστρέφουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, παρουσιάζοντας τὴν ἀλήθεια ὡς ψεῦδος καὶ τὸ ψεῦδος ὡς ἀλήθεια, τὸ δίκαιο ὡς ἄδικο καὶ τὸ ἄδικο ὡς δίκαιο. Σ' αὐτοὺς ὄχι ἀλλοίμονο, ἀλλὰ τρισαλλοίμονο! Χίλιες φορὲς προτιμότερο νὰ μὴ ἄνοιγαν τὸ στόμα τους. *«Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν· ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει· ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα, σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. Οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν»*, λέγει ὁ Ψαλμῳδὸς καὶ ὁ Ἀπόστολος (Ψαλμ. ιγ' 3· Ρωμ. γ' 13-17).

Στίχ. 11: ***«Ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον».***

Κατὰ τὸν παρόντα λόγο τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, προτοῦ ὁ Ἰησοῦς κάνῃ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων γιὰ νὰ φάγῃ ὁ λαός, ὡς ἄνθρωπος ἔκανε προσευχή, ἡ ὁποία σημαίνεται μὲ τὴ μετοχὴ ***«εὐχαριστήσας»***. Ἡ δὲ μετοχὴ τίθεται ἀπολύτως, ἄνευ ἀντικειμένου, ὅπως καὶ ἡ μετοχὴ τῆς φράσεως *«εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου»* στὸ στίχ. 23. Στὰ παράλληλα χωρία ὁ Ματθαῖος (ιδ' 19) καὶ ὁ Μᾶρκος (στ' 41) λέγουν *«εὐλόγησε»*. Τὸ ρῆμα τίθεται ἐπίσης ἀπολύτως, ἄνευ ἀντικειμένου, ὅπως οἱ μετοχὲς ***«εὐχαριστήσας»*** καὶ *«εὐχαριστήσαντος»* στὸν Ἰωάννη. Κατὰ τὸν Ἰωάννη, λοιπόν, ὁ Χριστὸς *«εὐχαρίστησε»*, κατὰ τὸ Ματθαῖο καὶ τὸ Μᾶρκο *«εὐλόγησε»*. Τὰ δύο ρήματα, τὸ *«εὐχαριστῶ»* καὶ τὸ *«εὐλογῶ»*, χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως, σημαίνουν *«δοξάζω»*.

Ὅτι δὲ τὸ *«εὐχαριστῶ»* ἔχει καὶ τὴ σημασία τοῦ *«δοξάζω»*, τοῦτο εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ἀπὸ τὸ Ρωμ. α' 21, *«γνόντες τὸν Θεὸν οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν»*. Τὸ *«ἐδόξασαν»* καὶ τὸ *«εὐχαρίστησαν»* εἶνε συνώνυμα κατὰ τὴν ἑβραϊκὴ συνήθεια τῆς χρήσεως συνωνύμων.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ἰωάννης λέγει ***«εὐχαριστήσας»*** καὶ ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μᾶρκος λέγουν *«εὐλόγησε»*, ἀπολύτως, ἄνευ ἀντικειμένου, ὁ Λουκᾶς (θ' 16) λέγει *«εὐλόγησεν αὐτούς»* (τοὺς ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύς). Θέτει δηλαδὴ τὸ ρῆμα ὄχι ἀπολύτως, ἀλλὰ μὲ ἀντικείμενο. Πῶς ἐξηγεῖται ἡ διαφορά; Ἰδού: Ὁ Ἰωάννης, ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μᾶρκος ἐννοοῦν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔκανε δοξολογικὴ προσευχή, δόξασε τὸ Θεὸ γιὰ τοὺς ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύες, ὁ Λουκᾶς ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐπικαλέστηκε τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ στοὺς ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύες. Καὶ τὰ δύο ἔκανε ὁ Ἰησοῦς. Καὶ τὸ Θεὸ δόξασε γιὰ τὰ ἀγαθά του, καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐπικαλέστηκε γιὰ νὰ πολλαπλασιασθοῦν τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ φάγῃ ὁ λαός.

Μεταφράζουμε: *«Τότε ὁ Ἰησοῦς ἔλαβε τοὺς ἄρτους, καί, ἀφοῦ ἔκανε δοξολογικὴ προσευχή, διαμοίρασε στοὺς μαθητάς, καὶ οἱ μαθηταὶ σ' αὐτούς, οἱ ὁποῖοι κάθονταν κάτω. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὰ ψάρια ὅσο ἤθελαν»*.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ διδάσκει, νὰ μὴ καθώμεθα νὰ φᾶμε χωρὶς προσευχή. Εἴτε τὰ ἀγαθὰ εἶνε πλούσια εἴτε πενιχρά, προτοῦ καθήσωμε νὰ φᾶμε, ὀφείλουμε νὰ δοξάζωμε τὸ Θεό, ποὺ μᾶς ἔδωσε τὰ ἀγαθά του. Δὲν ὑπάρχουν τυχαίως τὰ ἀγαθά, πολυποίκιλα καὶ πολυπληθῆ ἀγαθά. Οὔτε δημιουργοῦμε ἐμεῖς τὰ ἀγαθά. Ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες μαζὶ μὲ ὅλη τὴ σοφία, τὴν τέχνη καὶ τὴ δύναμί τους ἕνα κολοκυθάκι δὲν δύνανται νὰ κάνουν. Τὰ ἀγαθὰ δημιουργεῖ καὶ χορηγεῖ ὁ παντοδύναμος καὶ πανάγαθος Θεός. Ἐπίσης πρὸ τοῦ φαγητοῦ πρέπει νὰ παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ εὐλογήσῃ τὸ φαγητὸ καὶ νὰ γίνῃ μέσα μας ὑγεία καὶ δύναμι, καὶ ὄχι ἀρρώστεια καὶ ἀσθένεια. Περισσότερο δὲ στὴν ἐποχή μας πρέπει νὰ παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ εὐλογῇ τὰ φαγητά, διότι δυστυχῶς ἐξ αἰτίας ἐπεμβάσεων τοῦ πλεονέκτου καὶ ἀσυνειδήτου ἀνθρώπου στὴ φύσι τὰ παραγόμενα ἀγαθὰ δὲν εἶνε τόσο φυσικά, ἁγνὰ καὶ ὑγιεινά, ὅσο ἦταν τὶς παλαιότερες ἐποχές. Ὅπως οἱ ἰατροὶ βεβαιώνουν, πολλὲς ἀσθένειες ὀφείλονται σὲ ἀνθυγιεινὲς τροφές. Ἀλλ' ἂν εἴμεθα πιστοὶ καὶ κάνωμε προσευχὴ γιὰ τὸ φαγητό, ὁ Θεὸς προστατεύει τὴν ὑγεία μας ἀπὸ τὶς ἀνθυγιεινὲς τροφές. *«Πᾶν κτί-*

σμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως», λέγει ὁ ἀπόστολος (Α' Τιμ. δ' 4-5). Κάθε δημιούργημα τοῦ Θεοῦ εἶνε καλό, καὶ κανένα δὲν εἶνε ἀπορρίψιμο, ἀρκεῖ νὰ λαμβάνεται μὲ εὐχαριστία, νὰ δοξάζῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ Θεό, ὅταν τὸ λαμβάνῃ. Διότι μὲ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προσευχὴ ἡ τροφὴ ἁγιάζεται. Οἱ πιστοὶ καὶ προσευχόμενοι ἄνθρωποι τρώγουν ἁγιασμένες τροφές. Γιὰ τοὺς πιστοὺς ὁ Κύριος εἶπε: *«Κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει»* (Μάρκ. ιστ' 18). Καὶ ἂν οἱ πιστοὶ πιοῦν κἂτι δηλητηριῶδες, ποὺ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ θάνατο, δὲν θὰ τοὺς βλάψῃ. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ φαγητὸ τῶν πιστῶν: «Κἂν θανάσιμόν τι φάγωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει».

Δυστυχῶς ὅμως σήμερα οἱ ἄνθρωποι τρώγουν καὶ πίνουν τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ χωρὶς προσευχή, χωρὶς ἔννοια Θεοῦ. Τρώγουν καὶ πίνουν σὰν τὰ ζῷα! Ὅταν ταξιδεύω, παρατηρῶ τὸ θλιβερὸ φαινόμενο νὰ εἰσέρχωνται οἱ ταξιδιῶτες στὰ ἑστιατόρια καὶ νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν χωρὶς κανεὶς νὰ κάνῃ ἕνα σταυρό! Συνέβη μάλιστα καὶ τὸ ἑξῆς περιστατικό: Σ' ἕνα ἑστιατόριο μία εὐσεβὴς γρηοῦλα, προτοῦ ἀρχίσῃ νὰ τρώγῃ, ἔκανε τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Στὸ διπλανὸ τραπέζι ἔτρωγαν μερικοὶ νεαροί. Καὶ ὅταν εἶδαν τὴ γρηοῦλα νὰ σηκώνῃ τὸ χέρι της καὶ νὰ κάνῃ τὸ σταυρό της, ἄρχισαν νὰ τὴν περιγελοῦν καὶ τὴ ρώτησαν: Γιαγιά, τί εἶνε αὐτὸ ποὺ ἔκανες κουνώντας τὸ χέρι σου; Δὲν ξέρετε, παιδιά μου, εἶπε ἡ γρηά, τί εἶνε αὐτὸ ποὺ ἔκανα; Ἀπὸ τὸ φεγγάρι ἤρθατε; Αὐτό, ποὺ ἔκανα, εἶνε γιὰ νὰ ξεχωρίζουν οἱ ἄνθρωποι ἀπ' τὰ γαϊδούρια!... Ἐπιτυχέστερη ἀπάντησι δὲν θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ δώσῃ στὰ κτηνάρια, ποὺ εἰρωνεύτηκαν τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ καὶ τὴν εὐσεβῆ γερόντισσα.

Εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον θλιβερὰ καὶ χαρακτηριστικὰ φαινόμενα τῆς ἐποχῆς μας, ὅτι ἄνθρωποι βαπτισμένοι στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ὀνομαζόμενοι ἔπαυσαν νὰ προσεύχωνται, καὶ τρώγουν καὶ πίνουν τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ σὰν τὰ ζῷα. Μερικοὶ μάλιστα εἶνε χειρότεροι ἀπὸ τὰ ζῷα. Τὴν ὥρα, ποὺ ἔχουν τὴν μπουκιὰ στὸ στόμα, βλασφημοῦν τὸ Θεό! Ὅποιος τρώγει τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου ἀναξίως, λέγει ὁ ἀπόστολος, εἶνε ἔνοχος, τρώγει καὶ πίνει τὴν καταδίκη του. Γι' αὐτὸ πολλοὶ ἀσθενοῦν καὶ ἀρρωστοῦν, καὶ ἀρκετοὶ πεθαίνουν (Α' Κορ. ια' 27, 29-30). Ἀλλὰ καὶ τὰ κοινὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ ὅποιος τρώγει καὶ πίνει ἀναξίως, χωρὶς ἔννοια Θεοῦ, χωρὶς προσευχὴ καὶ εὐγνωμοσύνη,

τὴ συμφορά του τρώγει καὶ πίνει! Ἡ τροφὴ γίνεται ἀρρώστεια, καρκῖνος, θάνατος!

Ἐμεῖς, ἀγαπητοί, καὶ πρὸ τοῦ φαγητοῦ καὶ μετὰ τὸ φαγητὸ νὰ κάνωμε προσευχή, γιὰ νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ νὰ γίνεται τὸ φαγητὸ εὐλογία, ὑγεία καὶ δύναμι. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ὡραῖες καὶ σύντομες προσευχὲς γιὰ τὸ γεῦμα καὶ τὸ δεῖπνο. Ὅσοι δὲν τὶς γνωρίζουν, ἂς ἐνδιαφερθοῦν νὰ τὶς μάθουν. Δύνανται ἐπίσης οἱ πιστοὶ νὰ προσεύχωνται μὲ ἰδικά τους λόγια, δοξάζοντας τὸ Θεὸ γιὰ τὰ ἀγαθά του, καὶ παρακαλώντας νὰ γίνεται τὸ φαγητὸ καὶ τὸ ποτό τους εὐλογία, ὑγεία καὶ δύναμι. Πόσο ὡραία εἶνε ἡ συνήθεια τῶν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι, καὶ ἕνα ποτῆρι νερὸ γιὰ νὰ πιοῦν, τὸ σταυρώνουν.

Κατόπιν τῆς προσευχῆς τοῦ Ἰησοῦ οἱ πέντε ἄρτοι καὶ οἱ δύο ἰχθύες πολλαπλασιάστηκαν, καὶ οἱ χιλάδες ἄνθρωποι ἔλαβαν ***«ὅσον ἤθελον»***. Γιὰ τὰ πέντε ψωμιὰ καὶ τὰ δύο ψάρια ὁ Ἀνδρέας εἶχε εἰπεῖ: *«Ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;»* (στίχ. 9). Τί νὰ κάνουν αὐτὰ τὰ λίγα γιὰ τόσο πολλοὺς ἀνθρώπους; Ἀλλ' ἰδοὺ αὐτὰ τὰ λίγα ἔγιναν ἀρκετά, γιὰ νὰ λάβῃ καθένας ἀπὸ τὶς χιλιάδες τῶν ἀνθρώπων ὅσον ἤθελε. Δὲν ἔγιναν ἀρκετά, ἀλλ' ὑπεραρκετά, ὥστε νὰ μείνουν καὶ περισσεύματα, ὅπως στὸν ἑπόμενο στίχο φαίνεται.

Στίχ. 12-13: *«Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. Συνήγαγον οὖν καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν»*.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ἀφοῦ χόρτασαν, λέγει στοὺς μαθητάς του: Μαζέψετε τὰ κομμάτια, ποὺ περίσσεψαν, γιὰ νὰ μὴ χαθῇ τίποτε. Μάζεψαν τότε καὶ γέμισαν δώδεκα κοφίνια μὲ κομμάτια ἀπὸ τὰ πέντε κριθαρένια ψωμιά, ποὺ περίσσεψαν σ' αὐτούς, ποὺ εἶχαν φάγει»*.

Ὁ Κύριος στὴν ἔρημο ἔδωσε τόση τροφή, ὥστε νὰ λάβουν ὅλοι ὅσον ἤθελαν, νὰ χορτάσουν ὅλοι καὶ νὰ μείνουν περισσεύματα. Ἀλλὰ καὶ γενικώτερα στὴ γῆ ὁ Κύριος δίνει τόσα ἀγαθά, ὥστε νὰ δύνανται νὰ χορταίνουν ὅλοι καὶ νὰ περισσεύουν. Καὶ συνεπῶς, ἂν ἄλλοι χορταίνουν καὶ μεθᾶνε, καὶ ἄλλοι πεινοῦν καὶ πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα, αὐτὸ δὲν ὀφείλεται σὲ ἔλλειψι ἀγαθῶν στὴ γῆ, ἀλλὰ σὲ ἔλλειψι ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Δὲν φταίει ὁ Θεὸς γιὰ τὴ δυστυχία πολλῶν, φταῖνε οἱ σκληροὶ καὶ

ἄδικοι ἄνθρωποι. Ἀφοῦ δὲ παρέλθει ὁ σύντομος καὶ δοκιμαστικὸς αὐτὸς κόσμος, ὁ Θεὸς θὰ κάνῃ τὴν κρίσι του καὶ θ' ἀποκαταστήσῃ τὸ δίκαιο. *«Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται»* (Ματθ. ε' 6). *Εὐτυχεῖς οἱ ἀδικημένοι, ποὺ πεινοῦν καὶ διψοῦν γιὰ τὸ δίκαιό τους, διότι αὐτοὶ θὰ χορτάσουν τὸ δίκαιό τους.*

Ὁ Κύριος διέταξε τοὺς μαθητάς του νὰ συλλέξουν τὰ περισσεύματα, γιὰ νὰ μὴ χαθῇ τίποτε. Καὶ ἀπὸ τὰ περισσεύματα τῶν ἄρτων γέμισαν δώδεκα κοφίνια. Ὁ Μᾶρκος ὁμιλεῖ καὶ γιὰ συλλογὴ περισσευμάτων ἀπὸ τὰ ψάρια (στ' 43).

Ὁ Θεὸς δίνει τὰ ἀγαθά του ἄφθονα καὶ ὑπεράφθονα. Ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ τὰ σπαταλοῦμε. Ὅ,τι περισσεύει ἀπὸ μᾶς, πρέπει νὰ τὸ διαθέτωμε γιὰ τοὺς ἄλλους, ποὺ στεροῦνται. *«Τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Β' Κορ. η' 13). Καὶ ὁ ποιητὴς λέγει: *«Αὐτό, ποὺ περισσεύει, εἶνε τῆς χήρας, τοῦ ὀρφανοῦ, καὶ μὴ τὸ σπαταλᾶτε»*. Ἡ σπατάλη εἶνε ἀδικία εἰς βάρος τῶν πτωχῶν καὶ ἐνδεῶν, καὶ προδίδει σκληρότητα καὶ ἀναλγησία ἀπέναντι στὴν ἀνθρωπίνη δυστυχία. Ὅποιος τρυφᾷ καὶ σπαταλᾷ καὶ δὲν συγκινεῖται ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνη δυστυχία, αὐτὸς θὰ γνωρίσῃ τὴν αἰωνία δυστυχία, ὅπως ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου. Ὁ Κύριος οὔτε σπάταλοι θέλει νὰ εἴμεθα οὔτε φειδωλοί, τσιγκούνηδες, ἀλλ' οἰκονόμοι. Γι' αὐτὸ διέταξε τοὺς μαθητάς του νὰ συλλέξουν τὰ περισσεύματα.

Σήμερα πολλοὶ δὲν λυποῦνται τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ σπαταλοῦν, ἢ μᾶλλον δὲν λυποῦνται τοὺς πτωχοὺς καὶ σπαταλοῦν τὰ ἀγαθά. Πόσα τρόφιμα καὶ φαγητὰ ταλαιπωροῦνται στὶς ἀποθῆκες καὶ στὰ ψυγεῖα τῶν εὐπόρων καὶ πλουσίων, καὶ ἔπειτα πετοῦνται στὶς σακκοῦλες καὶ στὰ δοχεῖα τῶν ἀπορριμμάτων! Πόσα ἐπίσης ἀγαθὰ καίονται καὶ θάπτονται στὶς χωματερές, γιὰ νὰ μὴ πέσῃ ἡ τιμή τους στὸ ἐμπόριο! Ὁ Θεὸς δίνει τ' ἀγαθὰ καὶ ἐμεῖς τὰ καταστρέφουμε. Καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀπαισία πρᾶξι εἶνε σὰν νὰ λέμε στὸ Θεό: Κακῶς ἔκανες, Κύριε, ποὺ ἔδωσες ἄφθονα ἀγαθά!... Ἀλλοίμονο στοὺς σπατάλους ἀνθρώπους, ἀλλοίμονο καὶ στὰ σπάταλα ἔθνη καὶ κράτη! Τὴ σπατάλη διαδέχεται ἡ δυστυχία ὄχι μόνο στὴν ἄλλη ζωή, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς καὶ σ' αὐτὴ τὴ ζωή. Ἡ ἀνθρωπότης γνώρισε πολλὲς περιόδους πείνας. Θὰ γνωρίσῃ καὶ μία περίοδο πείνας χειρότερη ἀπ' ὅλες. Θὰ καλπάσῃ ὁ μαῦρος ἵππος τῆς Ἀποκαλύψεως, ἡ πεῖνα, ποὺ τὰ μάτια μαυρίζει.

Ἐμεῖς, ἀγαπητοί, ἂς ἐφαρμόζωμε τὸ δίδαγμα τῆς οἰκονομίας, ποὺ ἔδωσεν ὁ Κύριος, ὅταν ἔκανε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων καὶ διέταξε τοὺς μαθητάς του νὰ μαζέψουν τὰ περισσεύματα. Ἂς κάνωμε λελογισμένη χρῆσι ὅλων τῶν ἀγαθῶν, καὶ μιᾶς ἀκόμη δραχμῆς. Οἱ καλοὶ οἰκονόμοι τῶν ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ στὸ δοκιμαστικὸ τοῦτο κόσμο θὰ γίνουν κύριοι καὶ κάτοχοι ἀπεριγράπτων ἀγαθῶν στὸν ἄλλο κόσμο.

Ἀπὸ τὰ περισσεύματα τῶν ἄρτων γέμισαν δώδεκα κοφίνια. Ἕνα κοφίνι καὶ γιὰ τὸν ἀχάριστο Ἰούδα! Ὁ Κύριος καὶ στὸν προδότη του ἔδειξεν ἀγάπη. Καὶ γενικῶς ὁ Κύριος δείχνει τὴν ἀγάπη του στοὺς καλοὺς καὶ στοὺς κακούς, ἀφοῦ γιὰ ὅλους ἀνατέλλει τὸν ἥλιο του, γιὰ ὅλους βρέχει καὶ γιὰ ὅλους δίνει τὰ ἀγαθά του. Ἔτσι καὶ ἐμεῖς νὰ δείχνωμε τὴν ἀγάπη μας σὲ ὅλους, νὰ κάνωμε τὸ καλὸ καὶ σὲ φίλους καὶ σ' ἐχθρούς. Καλὸ νὰ εὐεργετήσῃς προσφιλὲς πρόσωπο. Ἀλλ' ἀσυγκρίτως καλλίτερο νὰ εὐεργετήσῃς ἐχθρό. Μὲ τὸ Θεὸ ὁμοιάζουμε προπάντων ὅταν κάνωμε τὸ δεύτερο.

Οἱ ὀρθολογισταὶ καὶ ἄπιστοι, ὅπως δὲν πιστεύουν στὰ ἄλλα θαύματα, ἔτσι δὲν πιστεύουν καὶ στὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων στὴν ἔρημο. Ἕνας ὀρθολογιστὴς καὶ ἄπιστος ἐπιθεωρητὴς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπισκέφθηκε ἕνα δημοτικὸ σχολεῖο γιὰ ἐπιθεώρησι. Τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ καλὸς διδάσκαλος τοῦ σχολείου δίδαξε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων. Στὸ τέλος τοῦ μαθήματος ὁ ἐπιθεωρητὴς ἔλαβε τὸ λόγο καὶ μὲ πονηρὸ τρόπο θέλησε νὰ ἀνατρέψῃ τὴν πίστι στὸ θαῦμα. Παιδιά μου, εἶπεν ὁ ἐπιθεωρητής, ὁ καλός σας διδάσκαλος σᾶς παρουσίασε μία περικοπὴ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο. Ἀλλὰ σεῖς, μορφωμένα καὶ ἔξυπνα παιδιά, δὲν πρέπει νὰ πάρετε τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ γράμμα, ἀλλὰ μὲ ἀνώτερη ἔννοια. Τὸ Εὐαγγέλιο δὲν ἐννοεῖ, ὅτι πολλαπλασιάστηκαν τὰ πέντε ψωμιὰ καὶ τὰ δύο ψάρια καὶ ἔφαγαν καὶ χόρτασαν χιλιάδες ἄνθρωποι. Τὸ Εὐαγγέλιο ἔχει βαθύτερη καὶ ὑψηλότερη ἔννοια· ἐννοεῖ, ὅτι τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ἦταν τόσον ὡραῖα, ὥστε οἱ ἄνθρωποι χόρτασαν ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ καὶ λησμόνησαν τὴν πεῖνα τους. Οἱ ὑπάρξεις τους γέμισαν μὲ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν ἤθελαν τίποτε ἄλλο.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ ἄπιστος καὶ πονηρὸς ἐπιθεωρητής. Ἀλλ' ἕνας μαθητὴς σήκωσε τότε τὸ χέρι του καὶ εἶπε στὸν ἐπιθεωρητή. Κύριε ἐπιθεωρητά! Ἔχω μία ἀπορία. Τὸ Εὐαγγέλιο δὲν λέγει μόνο, ὅτι

χόρτασαν χιλιάδες ἄνθρωποι. Τὸ Εὐαγγέλιο λέγει, ὅτι γέμισαν καὶ δώδεκα καλάθια. Αὐτὰ μὲ τί γέμισαν; Μὲ λόγια;

Κόκκαλο ὁ ἐπιθεωρητής! Ὁ μικρὸς μαθητὴς τὸν ἀποστόμωσε. Κατὰ τὸν ἀπόστολο, *«ἐφίμωσε τὴν τοῦ ἄφρονος ἀνθρώπου ἀγνωσίαν»* (Α' Πέτρ. β' 15).

Ὅταν ἄπιστοι διαβάζουν ἢ ἀκούουν γιὰ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων, εἰρωνεύονται, γελοῦν καὶ λέγουν: Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ... Μεγάλα παραμύθια!

Ψέμα, ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ λέγει παραμύθια. Παραμύθια λέγουν οἱ ἄπιστοι καὶ ἄθεοι, ὅπως π.χ. τὸ παραμῦθι τῶν ὑλιστῶν, ὅτι ἡ ὕλη, τὰ χώματα καὶ οἱ πέτρες σκέπτονται, καὶ μὲ τὴ σκέψι καὶ τὴ σοφία τους δημιούργησαν ὅλα τὰ ὡραῖα καὶ θαυμάσια πράγματα τοῦ κόσμου! Ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν ἀναφέρει παραμύθια, ἀλλὰ πραγματικὰ θαύματα. Καὶ δὲν γίνονταν θαύματα μόνο «τῷ καιρῷ ἐκείνῳ». Γίνονται θαύματα καὶ σήμερα. Τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων γίνεται καὶ σήμερα, ναί, καὶ σήμερα! Ποῦ γίνεται; Γίνεται μέσα στὰ χωράφια. Σπείρουμε ἕνα σπειρὶ σιτάρι, σαπίζει μέσα στὴ γῆ, φυτρώνει, ὑψώνεται, γίνεται στάχυς, πρῶτα πρασινίζων, ἔπειτα χρυσίζων, καὶ ἐπάνω στὸ στάχυ μετροῦμε. Τὸ ἕνα σπειρὶ πολλαπλασιάστηκε καὶ ἔγινε 30, 60, 100! Ἐμεῖς δημιουργήσαμε τὸ σπειρί; Ἐμεῖς τοῦ δώσαμε τὴ ζωτικὴ δύναμι; Σὲ τάφους στὴν Αἴγυπτο βρῆκαν δοχεῖα μὲ σιτάρι τοποθετημένα ἐκεῖ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν. Καὶ ἔσπειραν αὐτὸ τὸ σιτάρι καὶ φύτρωσε καὶ καρποφόρησε! Χιλιάδων ἐτῶν χρόνος δὲν νέκρωσε μέσα στοὺς τάφους τὸ σιτάρι. Τόσο μεγάλη ζωτικὴ δύναμι περικλείεται σ' ἕνα σπειρὶ σιτάρι! Ἐμεῖς, ἐπαναλαμβάνουμε, δώσαμε στὸ σπειρὶ τοῦ σιταριοῦ αὐτὴ τὴ ζωτικὴ δύναμι; Ἐμεῖς ἐπίσης κλείσαμε στὸ σπειρὶ τοῦ σιταριοῦ τὸ σχέδιο τῆς ἐξελίξεως καὶ ἀναπτύξεώς του, τὴν ἐντελέχεια, ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης; Ἐμεῖς δημιουργήσαμε τὶς διάφορες φυσικὲς συνθῆκες γιὰ τὴν ἀνάπτυξι καὶ εὐδοκίμησί του; Ἐμεῖς ὡρίσαμε τὴ λειτουργία τῆς φωτοσυνθέσως, κατὰ τὴν ὁποία ἡ χλωροφύλλη συνεργάζεται μὲ τὸ ἔδαφος, τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιο, καὶ ἡ ἀνόργανη ὕλη μεταβάλλεται σὲ ὀργανική, ἡ νεκρὴ σὲ ζωντανή; Δύναται ἡ ἐπιστήμη μας νὰ μεταβάλῃ νεκρὰ στοιχεῖα σὲ ζωντανά, ὅπως κάνει τὸ φυτό, ποὺ λέγεται σιτάρι, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλο φυτό; Ὄντως κάθε ἔτος μέσα στὰ χωράφια γίνεται θαῦμα, τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, ἀφοῦ σπείρουμε ἕνα σπειρὶ καὶ θερίζουμε 30, 60, 100.

Ἐπίσης μέσα στὶς λίμνες καὶ στὶς θάλασσες γίνεται ἄλλο θαῦμα, τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ψαριῶν. Δὲν δημιουργήσαμε ἐμεῖς τὰ ψάρια, καὶ τὶς συνθῆκες καὶ τοὺς τρόπους τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ των, ἀλλ' ὁ Θεός.

Τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων μέσα στὰ χωράφια καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ψαριῶν μέσα στὶς λίμνες καὶ στὶς θάλασσες δὲν εἶνε μικρότερο ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ψαριῶν στὴν ἔρημο. Ἀλλὰ τὸ θαῦμα, ποὺ γίνεται στὰ χωράφια, στὶς λίμνες καὶ στὶς θάλασσες, ἐπειδὴ δὲν εἶνε ἔκτακτο, ἀλλὰ τακτικό, ἔγινε συνήθεια καὶ δὲν μᾶς κάνει ἐντύπωσι. Οὔτε σκεπτόμεθα ὅτι εἶνε θαῦμα, ὥστε νὰ τὸ θαυμάζωμε. Ἡ συνήθεια ἔγινεν ὁ τάφος τοῦ θαυμασμοῦ.

Παράδοξα πράγματα συμβαίνουν. Καθημερινῶς τρῶμε ἄρτο. Καὶ ὅμως ἡ συνήθεια τῆς βρώσεως τοῦ ἄρτου δὲν μᾶς ἀφαιρεῖ τὴν ὄρεξι νὰ φᾶμε πάλι ἄρτο. Συχνὰ τρῶμε ψάρια. Καὶ ὅμως ἡ συνήθεια τῆς βρώσεως τῶν ψαριῶν δὲν μᾶς ἀφαιρεῖ τὴν ὄρεξι νὰ φᾶμε πάλι ψάρια. Καὶ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ἄρτου μέσα στὰ χωράφια καὶ τῶν ψαριῶν μέσα στὶς λίμνες καὶ στὶς θάλασσες, καίτοι εἶνε τακτικὸ καὶ σύνηθες, κανονικῶς ἔπρεπε νὰ ἔχωμε τὴ δύναμι νὰ θαυμάζωμε πάντοτε. Ἀλλὰ δυστυχῶς χάνουμε τὴ δύναμι νὰ θαυμάζωμε τακτικὰ καὶ συνήθη θαύματα, ποὺ κάνει ὁ Θεὸς μέσα στὴ φύσι. Ἔχουμε ὄρεξι νὰ τρῶμε τὰ ψωμιὰ καὶ τὰ ψάρια, ἀλλὰ δὲν ἔχουμε τὴ δύναμι νὰ θαυμάζωμε τὰ θαύματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προέρχονται τὰ ψωμιὰ καὶ τὰ ψάρια! Αὐτὸ δείχνει, ὅτι εἴμεθα πολὺ σαρκικοὶ καὶ λίγο πνευματικοὶ ἄνθρωποι. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ γίνωμε πνευματικώτεροι.

Στίχ. 14: *«Οἱ οὖν ἄνθρωποι, ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον».*

Ἐδῶ τὸ ***«οὖν»*** δὲν εἶνε συμπερασματικό, δὲν σημαίνει «λοιπόν», ἀλλ' εἶνε μεταβατικό, ὅπως καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Οἱ δὲ ἄνθρωποι, ὅταν εἶδαν τὸ θαῦμα, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγαν: Αὐτὸς εἶνε πραγματικῶς ὁ προφήτης, ποὺ ἔμελλε νὰ ἔλθῃ στὸν κόσμο»*.

Ὁ Μωυσῆς εἶχε πεῖ στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό: *«Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου»* (Δευτ. ιη'

15). Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ λόγο οἱ Ἰσραηλῖτες ἀνέμεναν ἕνα προφήτη ἀνώτερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, προφήτη μὲ ἐξαιρετικὴ καὶ μοναδικὴ σημασία. Καὶ ὅταν εἶδαν τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς, ἐνθουσιάστηκαν καὶ ἔλεγαν: Αὐτὸς εἶνε ἀληθινὰ ὁ προφήτης, ποὺ ἀναμενόταν νὰ ἔλθῃ στὸν κόσμο.

Πλῆθος θαύματα εἶχε κάνει προηγουμένως ὁ Ἰησοῦς. Θαυμαστὸ ἦταν τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων. Ἀλλὰ προηγουμένως εἶχε κάνει καὶ θαυμαστότερα θαύματα ὁ Ἰησοῦς. Ἐν τούτοις μεγαλύτερη κατάπληξι στοὺς Ἰουδαίους προκάλεσε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων, τὸ ὑλικῆς φύσεως θαῦμα. Ὅταν εἶδαν ἀπὸ τὰ πέντε ψωμιὰ καὶ τὰ δύο ψάρια νὰ τρώγουν καὶ νὰ χορταίνουν χιλιάδες ἄνθρωποι, τότε ὡμολόγησαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὄντως ὁ προφήτης μὲ τὴν ἐξαιρετικὴ καὶ μοναδικὴ σημασία. Ὅταν γέμισαν τὰ στομάχια τους μὲ τροφή, τότε γέμισαν καὶ οἱ ψυχές τους μὲ ἐνθουσιασμό. «*Ὢ γαστριμαργίας ὑπερβολή!*», λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. «*Μυρία τούτων εἰργάσατο θαυμαστότερα καὶ οὐδαμοῦ τοῦτο ὡμολόγησαν, ἀλλ' ὅτε ἐνεπλήσθησαν*». Ὅταν ὁ Ἰησοῦς θεράπευσε τὸν ἐπὶ 38 ἔτη παράλυτο, οἱ Ἰουδαῖοι τὸν κατηγοροῦσαν, ὅτι καταλύει τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου. Τώρα, ποὺ θεράπευσε τὴ γαστριμαργία τους, ποὺ ἱκανοποίησε τὴν κοιλία τους, λησμονοῦν ἐκείνη τὴν κατηγορία καὶ φωνάζουν, «*Αὐτὸς εἶνε ἀληθῶς ὁ προφήτης*»!

Ἀλλὰ καὶ πάλι θὰ στραφοῦν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ ἐνθουσιασμός τους θ' ἀποδειχθῇ πρόσκαιρος. Ἔπειτα ἀπὸ λίγο μέσα στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ, ὅταν ὁ Ἰησοῦς θὰ ὁμιλήσῃ γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ φάγουν τὸν οὐράνιο ἄρτο, νὰ κοινωνήσουν τὴν ἑνωμένη μὲ τὴ θεότητά του σάρκα του, γιὰ νὰ ἔχουν ζωὴ αἰώνια, πολλοὶ θὰ σκανδαλισθοῦν, θὰ κλονισθοῦν, θὰ σχολιάσουν δυσμενῶς, θὰ εἰποῦν, «*σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;*» (στίχ. 60), καὶ θὰ παύσουν ν' ἀκολουθοῦν καὶ ν' ἀκούουν τὸν Ἰησοῦ. Ὁ ὑλικὸς ἄρτος τοὺς συγκίνησε, ὁ πνευματικὸς ὄχι. Ὅταν ἔφαγαν τὸν ὑλικὸ ἄρτο, ὡμολόγησαν τὸν Ἰησοῦ προφήτη μὲ μοναδικὴ ἔννοια. Ὅταν ἄκουσαν γιὰ τὸν πνευματικὸ ἄρτο, ἀπέρριψαν τὸν προφήτη καὶ δὲν ἤθελαν πλέον νὰ τὸν ἀκούουν καὶ νὰ τὸν βλέπουν. Πόσο ὑλόφρονες καὶ ἀσυνεπεῖς καὶ ἀντιφατικοὶ ἦταν οἱ Ἰουδαῖοι!

Ἀλλὰ καὶ πάντοτε οἱ λαοί, ἐκτὸς ὀλίγων ἐκλεκτῶν ἀνθρώπων, εἶνε ὑλόφρονες καὶ ἀσταθεῖς. Ἐὰν ὁμιλῇς γιὰ ὑλικὰ πράγματα καὶ

ἐξυπηρετῆς ὑλικῆς φύσεως ὑποθέσεις καὶ ἀνάγκες, οἱ ἄνθρωποι σὲ ὑψώνουν μέχρι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ἐὰν ὁμιλῆς γιὰ πνευματικὰ πράγματα καὶ προσφέρῃς πνευματικὴ προσφορά, οἱ ἄνθρωποι σὲ ὑποτιμοῦν, σὲ περιφρονοῦν, σὲ ἐπικρίνουν, σὲ κακοχαρακτηρίζουν, σὲ διώκουν. Γι' αὐτὸ οἱ δημαγωγοὶ πολιτικοὶ δίνουν ἀφειδῶς ὑλικὲς ὑποσχέσεις στοὺς λαοὺς καὶ κάνουν ὑλικὲς παροχές, καὶ ἔτσι παρασύρουν τὶς μᾶζες πρὸς τὸ μέρος τους. Ἄρτο καὶ θεάματα σὲ κάθε ἐποχὴ ζητοῦν οἱ ἀπνευμάτιστοι ἄνθρωποι, καὶ αὐτὰ ὑπόσχονται ἀφειδῶς καὶ παρέχουν μερικῶς οἱ πονηροὶ δημαγωγοὶ καὶ ἠθοποιοὶ τῆς πολιτικῆς, *«πλανῶντες καὶ πλανώμενοι»* κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἀποστόλου (Β' Τιμ. γ' 13), *ἐξαπατῶντες, ἀλλὰ καὶ ἐξαπατώμενοι*. Οἱ δημαγωγοὶ ἐξαπατοῦν τοὺς λαοὺς μὲ ὑλικὰ δολώματα, ἀλλ' ἐξαπατῶνται καὶ οἱ ἴδιοι, διότι δελεάζονται ἀπὸ τὶς ὑλικὲς ἀπολαβὲς καὶ τὴν ψευτοδόξα τῆς ἐξουσίας καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν χάνουν τὰ μεγάλα καὶ αἰώνια συμφέροντα.

Στίχ. 15: ***«Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος»***.

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε πάλι μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἀντιληφθεὶς ὅτι πρόκειται νὰ ἔλθουν καὶ νὰ τὸν ἁρπάξουν γιὰ νὰ τὸν κάνουν βασιλέα, ἀναχώρησε πάλι γιὰ τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος»*.

Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς γέμισε τὰ στομάχια τῶν Ἰουδαίων μὲ τροφή, τότε καὶ ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν προφήτη ἀναγνώρισαν αὐτόν, καὶ βασιλέα ἤθελαν ν' ἀνακηρύξουν αὐτόν. *«Τῆς γαστρὸς ἐμπλησθείσης»*, λέγει ὁ Ζυγαβηνός, *«πάντα ἦν αὐτοῖς, καὶ προφήτης καὶ βασιλείας ἄξιος»*! Βλέποντας οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε πρωτοφανῆ θαυματουργικὴ δύναμι, θεώρησαν τὴν εὐκαιρία κατάλληλη γιὰ νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα. Καὶ σκόπευαν νὰ πᾶνε νὰ τὸν ἁρπάξουν μὲ τὴ βία καὶ νὰ τὸν ἐνθρονίσουν ὡς βασιλέα.

Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Δὲν ἦταν ὁ Ἰησοῦς βασιλεὺς καὶ σκόπευαν νὰ τὸν κάνουν βασιλέα οἱ Ἰουδαῖοι; Ἀσφαλῶς ὁ Ἰησοῦς ἦταν βασιλεύς. Καὶ μάλιστα βασιλεὺς μὲ διπλῆ ἔννοια. Ἦταν βασιλεὺς ὡς Θεός, καὶ βασιλεὺς ὡς ἄνθρωπος-Μεσσίας, ποὺ ἔλαβε βασιλικὸ ἀξίωμα, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴ μεσσιακὴ καὶ μεσιτικὴ ἀποστολή του. Γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Ἰησοῦ ὡς Θεοῦ ὁ Ψαλμῳδὸς εἶπε: *«Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτη-*

τος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. Ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν» (Ψαλμ. μδ' 7-8). Ἐπίσης γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Ἰησοῦ ὡς Θεοῦ ὁ ἄγγελος στὴν Παρθένο εἶπε, *«τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος»* (Λουκ. α' 33). Γιὰ τὴ βασιλεία δὲ τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἀνθρώπου-Μεσσία ὁ ἴδιος ὁ Μεσσίας στὸ δεύτερο Ψαλμό, στίχ. 6-7, λέγει προφητικῶς: *«Ἐγὼ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου»*. Ὁ Ἰησοῦς ὡς Θεὸς εἶνε βασιλεύς, βασιλεὺς αἰώνιος, καὶ ὡς ἄνθρωπος-Μεσσίας κατεστάθη βασιλεύς. Καὶ κατεστάθη ἀπὸ τὸ Θεό, ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπους.

Ὡς βασιλεὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τοῦ κόσμου, διότι οἱ βασιλεῖς τοῦ κόσμου ἔχουν ἐπίγεια καὶ ἀσθενῆ βασιλεία, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἔχει ἐπουράνια καὶ παντοδύναμη βασιλεία. Ἐπίσης οἱ βασιλεῖς τοῦ κόσμου ἔχουν ὑλικὴ καὶ στὴ βία στηριζομένη βασιλεία, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἔχει πνευματικὴ καὶ σὲ νόμο ἐλευθερίας στηριζομένη βασιλεία. Ὁ Ἰησοῦς βασιλεύει στὶς ἐκλεκτὲς καρδιές. Ὑπερέχει ἡ βασιλεία τοῦ Θεανθρώπου τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων ὅσον ὁ οὐρανὸς ὑπερέχει τῆς γῆς.

Σὰν νὰ μὴ ἦταν βασιλεὺς ὁ Ἰησοῦς, οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελαν νὰ τὸν κάνουν βασιλέα. Καὶ τί βασιλέα; Κοσμικὸ βασιλέα, κατὰ τὸν τύπο τῶν βασιλέων τῆς γῆς. Ἤθελαν νὰ τὸν κάνουν βασιλέα, γιὰ νὰ λύσῃ τὸ οἰκονομικό τους πρόβλημα, νὰ τοὺς δίνῃ θαυματουργικῶς ψωμὶ καὶ νὰ τρέφωνται ἀκόπως καὶ ἀδαπάνως, ὄχι μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου τους. Ἤθελαν ἐπίσης νὰ κάνουν τὸν Ἰησοῦ βασιλέα, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ σωβινιστικοὺς πόθους τους, ν' ἀποτινάξῃ ἀπὸ τὸν τράχηλό τους τὸ ζυγὸ τῶν Ρωμαίων, νὰ παλινορθώσῃ τὴ δυναστεία τοῦ Δαβίδ, νὰ πατάξῃ καὶ νὰ ὑποτάξῃ σ' αὐτὴ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ νὰ κάνῃ τοὺς Ἰουδαίους κοσμοκράτορες καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δούλους καὶ ὑπηρέτες τους. Τέτοια φρονήματα εἶχαν οἱ ἐθνικισταὶ καὶ σωβινισταὶ Ἰουδαῖοι, καὶ τέτοια ἔχουν καὶ σήμερα οἱ σιωνισταί.

Ὁ Χριστός, εἴτε ἀπὸ τὴ στάσι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πλήθους καὶ ὡρισμένες κινήσεις του, εἴτε ἀπὸ συνομιλίες μὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς παρόντες Ἰουδαίους, εἴτε ἀπὸ πληροφορίες, εἴτε ἀπὸ ὑπερφυσικὴ ἀποκάλυψι τῆς θείας φύσεώς του, ἔλαβε γνῶσι τοῦ σκοποῦ τῶν Ἰουδαίων νὰ τὸν ἁρπάξουν καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα καὶ ἔφυγε στὸ ὄρος. Αὐτὸ προϋποθέτει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸ ὄρος, ὅπου εἶχεν ἀνεβῆ καὶ καθόταν μὲ τοὺς μαθητάς του κατὰ τὸ στίχ.

3, ὅταν εἶδε τὰ πλήθη νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτὸν κατέβηκε σὲ κατώτερα μέρη, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων. Ἰδοὺ δὲ τώρα, πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ ἐκραγῇ κίνημα γιὰ τὴν ἀνακήρυξί του σὲ βασιλέα, ὁ Χριστὸς ἀνεβαίνει στὸ ὄρος πάλι. Ἀνεβαίνει δὲ μόνος. Προηγουμένως δὲ *«ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους»* (Ματθ. ιδ' 22). Ὁ Χριστὸς ἔδιωξε τοὺς μαθητάς του μὲ τὸ πλοῖο πρὸς τὴν ἀπέναντι πλευρὰ τῆς λίμνης, γιὰ νὰ μὴ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸν ὄχλο σὲ ἐπαναστατικὸ κίνημα. Διότι καὶ οἱ μαθηταὶ πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς δὲν ἦταν ἀπαλλαγμένοι κοσμικῶν ἀντιλήψεων γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. Τὶς παραμονὲς τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης φανταζόμενοι κοσμικὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ ζήτησαν ἀπ' αὐτὸν πρωτοκαθεδρίες, νὰ καθήσῃ ὁ ἕνας ἀπὸ τὰ δεξιά του καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ ἀριστερά του κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς βασιλείας του!

Ψευδῶς οἱ Ἰουδαῖοι θὰ κατηγορήσουν στὸν Πιλᾶτο τὸν Ἰησοῦ, ὅτι ἔκανε τὸν ἑαυτό του βασιλέα, κάνοντας ἀντίπραξι στὸν Καίσαρα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι αὐτοὶ θέλησαν νὰ κάνουν τὸν Ἰησοῦ βασιλέα, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς διέφυγε στὸ ὄρος. Καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς φυγῆς του στὸ ὄρος ὁ Χριστὸς ἔδειξε τὸ ταπεινὸ καὶ ἀκενόδοξο πνεῦμα του, καὶ δίδαξε, ὅτι αὐτὸ τὸ πνεῦμα πρέπει νὰ ἔχωμε καὶ ἐμεῖς. Δὲν πρέπει νὰ κυνηγᾶμε τὰ ἀξιώματα. Καὶ ἂν τὰ ἀξιώματα μᾶς κυνηγοῦν, ὅσο εἶνε δυνατὸ νὰ τὰ ἀποφεύγωμε. Ἂν ὁ ἄνθρωπος κυνηγάῃ τὸ ἀξίωμα, αὐτὸ εἶνε κακὸ καὶ ἔνδειξι ἀπαξίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἂν τὸ ἀξίωμα κυνηγάῃ τὸν ἄνθρωπο, αὐτὸ εἶνε καλὸ καὶ ἔνδειξι ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου. Πολλοὶ ἔχουν ἀξίωμα χωρὶς ἀξία. Καὶ πολλοὶ φιλοδοξοῦν νὰ κυβερνήσουν λαούς, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ κυβερνήσουν τὸν ἑαυτό τους. Τὰ δράματα τῶν λαῶν ὀφείλονται προπάντων στοὺς ἀναξίους καὶ μωροφιλοδόξους ἄρχοντες.

Ὁ Ἰησοῦς περιπατεῖ πάνω στὴ λίμνη

Στίχ. 16-18: ***«Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ. Καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει***

καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο».

Ἡ λέξι ***«θάλασσα»*** σημαίνει «*λίμνη*», τὴ λίμνη Γεννησαρὲτ ἢ Τιβεριάδα.

Μεταφράζουμε: «*Ἀργὰ δὲ τὸ ἀπόγευμα οἱ μαθηταί του κατέβηκαν στὴ λίμνη, μπῆκαν στὸ πλοῖο καὶ πήγαιναν πρὸς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς λίμνης στὴν Καπερναούμ. Καὶ εἶχε πλέον σκοτεινιάσει, καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἔλθει πρὸς αὐτούς, καὶ ἡ λίμνη, ἐπειδὴ φυσοῦσε ἰσχυρὸς ἄνεμος, φούσκωνε καὶ ὑψωνόταν.*

Τὸ ***«κατέβησαν... ἐπὶ τὴν θάλασσαν»*** δὲν σημαίνει, ὅτι οἱ μαθηταὶ εἶχαν ἀνεβῆ στὸ ὄρος πάλι, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι ὁ τόπος, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων, ἦταν κάπως ψηλότερα ἀπὸ τὴ λίμνη. Στὸ ὄρος ἀνέβηκε ὁ Ἰησοῦς μόνος, ὄχι μὲ τοὺς μαθητάς.

Τὸ ***«σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς»***, εἶχε σκοτεινιάσει δηλαδὴ καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη πρὸς τοὺς μαθητάς του, φαίνεται ὅτι ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ὅταν ὁ Κύριος ἔδωσε στοὺς μαθητάς του παραγγελία ν' ἀποπλεύσουν, ὥρισε κάποιο σημεῖο τῆς ἀκτῆς κοντὰ στὴν Ἰουλιάδα Βηθσαϊδά, ὅπου θὰ πλησίαζαν στὴν ξηρὰ καὶ θὰ τὸν παραλάμβαναν στὸ πλοῖο. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ Μάρκ. στ' 45, «*ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν*». Ἔτσι οἱ μαθηταὶ παρέπλεαν τὴν ἀκτὴ πρὸς τὴν Βηθσαϊδά, ἀναμένοντας ἐκεῖ πλησίον τὸ Χριστό. Ἀλλ' ἐνῷ σκοτείνιασε, ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐμφανίστηκε ἐκεῖ. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ στὴ λίμνη σηκώθηκε τρικυμία, ποὺ ὤθησε τὸ πλοῖο πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς λίμνης καὶ δημιούργησε περιπέτεια στοὺς μαθητάς.

Πολλὲς φορὲς ἀναμένουμε τὸν Ἰησοῦ νὰ ἔλθη καὶ νὰ μᾶς βοηθήση, ἀλλὰ δὲν ἔρχεται τὴν ὥρα, ποὺ τὸν ἀναμένουμε. Ἔρχεται ἀργότερα. Ἡ βοήθειά του φαίνεται νὰ ἔρχεται μὲ καθυστέρησι. Ἀλλ' ὑπάρχει γιὰ τὸν παντοδύναμο καθυστέρησι; Ὄχι βεβαίως! Ὁ Κύριος ἔρχεται τὴν ὥρα, ποὺ εἶνε καταλληλότερη γιὰ μᾶς. Πρῶτα μᾶς ἀφήνει νὰ γυμναζώμεθα μὲ τὶς ἀντιξοότητες καὶ τὶς δοκιμασίες τῆς ζωῆς, μὲ τὴν προσευχή, μὲ τὴν ὑπομονή, μὲ τὴν ἀγωνία καὶ τὸν ἀγῶνα, καὶ ἔπειτα ἔρχεται νὰ δώση στὸν πειρασμό μας ἔκβασι, στὸ πρόβλημά μας λύσι, στὸ δρᾶμα μας τέλος.

Στίχ. 19: ***«Ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα θεωροῦσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν».***

Μεταφράζουμε: *«Ἀφοῦ δὲ εἶχαν προχωρήσει εἴκοσι πέντε ἢ τριάντα περίπου στάδια, βλέπουν τὸν Ἰησοῦ νὰ περιπατῇ ἐπάνω στὴ λίμνη καὶ νὰ πλησιάζῃ στὸ πλοῖο, καὶ φοβήθηκαν».*

Τὸ στάδιο ἦταν 185 μέτρα. Συνεπῶς οἱ μαθηταί, προχωρήσαντες μέσα στὴν λίμνη 25 ἢ 30 περίπου στάδια, προχώρησαν 5-6 περίπου χιλιόμετρα. Κατὰ τὸ Ματθ. ιδ' 24 *«τὸ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν»*. Ὁ Κύριος ἄφησε τὸ πλοῖο μὲ τοὺς μαθητὰς νὰ παλαίψῃ μὲ τὰ κύματα, νὰ βρεθῇ στὸ μέσο τοῦ πελάγους, νὰ κορυφωθῇ ἡ ἀγωνία τῶν μαθητῶν καὶ τότε παρουσιάστηκε, γιὰ νὰ εἶνε τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας μεγαλύτερο καὶ νὰ ἐντυπωθῇ βαθύτερα στὴ μνήμη τῶν μαθητῶν καὶ νὰ μείνῃ ἀλησμόνητο.

Οἱ μαθηταὶ περίμεναν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ ἐπάνω στὴν ξηρὰ πλησίον τῆς Βηθσαϊδά, καὶ τὸν βλέπουν ἐπάνω στὰ νερὰ τῆς λίμνης στὸ μέσο τοῦ πελάγους. Τὸν βλέπουν μάλιστα νὰ περιπατῇ ἐπάνω στὴν τρικυμισμένη λίμνη, σὰν νὰ περιπατοῦσε ἐπάνω στὴν ξηρά. Τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης οἱ Ἰσραηλῖτες πέρασαν τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα θαυματουργικῶς. Ὁ Μωυσῆς μὲ τὴ ράβδο κτύπησε τὴ θάλασσα, ἀνοίχτηκε δίοδος διὰ μέσου τῆς θαλάσσης, καὶ ἔτσι οἱ Ἰσραηλῖτες πέρασαν τὴ θάλασσα περιπατώντας ἐπάνω στὸ βυθό, σὲ ἔδαφος, ὄχι ἐπάνω στὰ κύματα. Μεγάλο ἐκεῖνο τὸ θαῦμα. Ἀλλὰ μεγαλύτερο τοῦτο τὸ θαῦμα τοῦ περιπάτου τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω στὰ κύματα, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ προηγηθῇ προσευχὴ καὶ παράγγελμα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως. Ὁ Χριστὸς περιπατοῦσε ἐπάνω στὴν τρικυμισμένη λίμνη ἐξουσιαστικῶς. Στὸ βιβλίο τοῦ Ἰὼβ (θ' 8) διαβάζουμε γιὰ τὸ Θεό: *«Ὁ περιπατῶν ὡς ἐπ' ἐδάφους ἐπὶ θαλάσσης»*. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς σαρκωμένος. Γι' αὐτὸ περιπατεῖ ἐπάνω στὰ νερὰ τῆς λίμνης ἐξουσιαστικῶς. Στὸν Ψαλμὸ ργ', στίχ. 3, διαβάζουμε ἐπίσης γιὰ τὸ Θεό: *«Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων»*. Καὶ αὐτὸ ἰσχύει γιὰ τὸ Χριστό. Πῶς ἀπὸ τὸ ὄρος ἔφθασε στὸ μέσο τῆς λίμνης ὁ Χριστός; Δὲν ἔφθασε *«περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων»*; Ὡς παντοδύναμος Θεὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ *«ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων περιπατεῖ»*, καὶ *«ὡς ἐπ' ἐδάφους ἐπὶ θαλάσσης περιπατεῖ»*. Αὐτὸς δημιούργησε τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ὄχι ἐμεῖς, καὶ αὐτὸς τὰ ἐξουσιάζει ἀπολύτως.

Ὅταν οἱ μαθηταὶ εἶδαν τὸν Ἰησοῦ νὰ περιπατῇ ἐπάνω στὰ κύματα καὶ νὰ πλησιάζῃ πρὸς τὸ πλοῖο, νόμισαν, ὅτι ἦταν φάντασμα, καὶ τρομοκρατήθηκαν. Λιγώτερο φοβήθηκαν ἀπὸ τὴν τρικυμία καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸ πρωτοφανὲς νυκτερινὸ θέαμα. Κατὰ τὸν ψαλμικὸ λόγο, *«Ἐφοβήθησαν φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος»* (Ψαλμ. νβ' [νγ'] 6). Φοβήθηκαν ἐκεῖ, ποὺ δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ φοβηθοῦν. Ἀντιθέτως ὑπῆρχε λόγος ν' ἀναλάβουν θάρρος καὶ νὰ χαροῦν. Ὁ Κύριος ἦλθε νὰ τοὺς σώσῃ τὴν ὥρα τοῦ κινδύνου.

Πολλὲς φορὲς ἡ φαντασία μας δημιουργεῖ φόβους, ἢ ἐπαυξάνει τοὺς φόβους, τοὺς ὁποίους ἔχουμε ἀπὸ ἄλλες αἰτίες. Πολλὲς φορὲς ἐπίσης, ἐνῷ ἡ βοήθεια τοῦ Κυρίου καὶ τὸ τέλος τῆς δοκιμασίας μας εἶνε κοντά, ἐμεῖς λόγῳ τῆς ὀλιγοπιστίας μας στενοχωρούμεθα περισσότερο καὶ φθάνουμε σ' ἀπελπισία. Πόσο ἀδύνατοι, πόσο ὀλιγόπιστοι καὶ ὀλιγόψυχοι εἴμεθα ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι! Σὲ καιρὸ γαλήνης τῆς ζωῆς μας δὲν καταλαβαίνουμε τὴν ἀδυναμία μας, νομίζουμε, ὅτι εἴμεθα ἰσχυροί. Ἀλλὰ σὲ καιρὸ τρικυμίας ἀποκτοῦμε συνείδησι τῆς ἀδυναμίας μας, γνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας, ἀποκτοῦμε αὐτογνωσία. Καὶ αὐτὸ εἶνε ἕνα μεγάλο κέρδος, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὶς δοκιμασίες.

Στίχ. 20: **«Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε»**.

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλ' αὐτὸς λέγει σ' αὐτούς: Ἐγὼ εἶμαι. Μὴ φοβεῖσθε»*.

Κατὰ τὸ Ματθαῖο (ιδ' 26) καὶ τὸ Μᾶρκο (στ' 49) ἀπὸ τὸ φόβο τους οἱ μαθηταὶ *«ἔκραξαν», «ἀνέκραξαν», ἔβγαλαν κραυγή*. Ὅπως τὰ παιδιὰ βγάζουν κραυγὴ τρόμου, ἔτσι καὶ οἱ μαθηταί. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ εἶχαν τὴν ἁπλότητα τῆς ψυχῆς τῶν παιδιῶν. Στὴν κραυγὴ τοῦ τρόμου τῶν μαθητῶν ἀνταποκρίνεται ἡ καθησυχαστικὴ φωνὴ τοῦ Ἰησοῦ: **«Ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε»**. Μέσα στὸ σκοτάδι οἱ μαθηταὶ δὲν μπόρεσαν ν' ἀναγνωρίσουν τὴ μορφὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ νόμισαν, ὅτι βλέπουν φάντασμα. Ἀναγνώρισαν ὅμως τὴ φωνὴ τοῦ Ἰησοῦ, φωνὴ στοργική, γλυκειὰ καὶ ἐνθαρρυντική. *«Ὢ θείας, ὢ φίλης, ὢ γλυκυτάτης σου φωνῆς!»*.

Ὁ Χριστὸς ἦλθε κοντὰ στοὺς μαθητάς, καὶ οἱ μαθηταὶ δὲν ἔπρεπε νὰ φοβοῦνται. Τί νὰ φοβηθῇ κανείς, ὅταν ἔχῃ κοντά του τὸ Χριστό, τὸν παντοδύναμο Θεό; Ἂν ὅμως μὲ τὶς ἀσέβειές του διώχνῃ μακριὰ τὸ Χριστό, τότε πρέπει νὰ φοβῆται.

Στίχ. 21: ***«Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον».***

Μεταφράζουμε: «*Ἤθελαν τότε νὰ τὸν πάρουν στὸ πλοῖο, καὶ ἀμέσως τὸ πλοῖο ἔφθασε στὴν ξηρά, στὴν ὁποία πήγαιναν*».

Τὸ ***«Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον»*** δημιουργεῖ δυσκολία στοὺς ἐξηγητάς. Διότι κατὰ τοὺς εὐαγγελιστὰς Ματθαῖο καὶ Μᾶρκο ὁ Ἰησοῦς ἀνέβηκε στὸ πλοῖο, ἐνῷ κατὰ τὸν Ἰωάννη δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωσι, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἤθελαν νὰ παραλάβουν τὸν Ἰησοῦ στὸ πλοῖο, ἀλλὰ δὲν πρόφθασαν, διότι ἀμέσως τὸ πλοῖο ἔφθασε στὸν προορισμό του. Αὐτὴ ἡ ἐντύπωσι εἶνε ἐσφαλμένη. Τὸ ***«Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον»*** ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ἡ γνώριμη καὶ καθησυχαστικὴ φωνὴ τοῦ Ἰησοῦ ἔβγαλε τὸ φόβο ἀπὸ τὶς ψυχὲς τῶν μαθητῶν καὶ στὴ θέσι του ἔβαλε τὸν πόθο. Καὶ ὅσο φόβο αἰσθάνονταν προηγουμένως νομίζοντας τὸν Ἰησοῦ φάντασμα, τόσο πόθο αἰσθάνονται τώρα γιὰ νὰ πάρουν τὸν Ἰησοῦ μαζί τους. Ὁ Ἰωάννης δηλαδὴ μὲ τὸ ῥῆμα ***«ἤθελον»*** τονίζει τὸν πόθο τῶν ἀποστόλων γιὰ τὴν παραλαβὴ τοῦ Ἰησοῦ στὸ πλοῖο, καὶ ὑπονοεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέβηκε στὸ πλοῖο, πρᾶγμα ποὺ ῥητῶς ἀναφέρουν οἱ συνοπτικοὶ εὐαγγελισταί.

Μόλις ὁ Ἰησοῦς ἀνέβηκε στὸ πλοῖο, τὸ πλοῖο ἔφθασε στὸν προορισμό του. Ἀπὸ τὸ μέσο τῆς λίμνης βρέθηκε στὴ Γεννησαρέτ. Τοῦτο εἶνε ἄλλο θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ. Στὶς ἡμέρες μας ἔχουμε πλοῖα, ποὺ ὀνομάζονται ἱπτάμενα. Διασχίζοντας τὴ θάλασσα φαίνονται σὰν νὰ πετοῦν καὶ νὰ σπαθίζουν τὰ νερά της, ὅπως τὰ πουλιά. Ἀλλὰ ποιό ἱπτάμενο πλοῖο, ὅσο ταχὺ καὶ ἂν εἶνε, διανύει ***«εὐθέως»***, ἀστραπιαίως, ἀπόστασι χιλιομέτρων; Λέγουμε, ὅτι ἡ ἐπιστήμη μὲ τὰ σύγχρονα κατακτητικὰ μέσα τῶν συγκοινωνιῶν ἐκμηδενίζει χρόνους καὶ ἀποστάσεις. Ὑπερβολικὸς ὁ λόγος. Στὴν πραγματικότητα χρόνους καὶ ἀποστάσεις ἐκμηδενίζει ὁ Χριστός.

Ἡ «*θάλασσα*» τῆς περικοπῆς, ποὺ ἑρμηνεύσαμε, ἡ λίμνη τῆς Γεννησαρέτ, συμβολίζει τὴ ζωὴ τοῦ παρόντος κόσμου. Ἡ τρικυμία συμβολίζει τὶς τρομερὲς δοκιμασίες τῆς ζωῆς. Στὸ πέλαγος ἄλλοτε εἶνε γαλήνη, καὶ ἄλλοτε τρικυμία. Καὶ στὴ ζωὴ ἄλλοτε ὑπάρχει ἠρεμία, καὶ ἄλλοτε ταραχὴ καὶ ἀναστάτωσι. Ἄλλοτε συμβαίνουν εὐχάριστα, καὶ ἄλλοτε δυσάρεστα καὶ συγκλονιστικὰ πράγματα. Τὸ δὲ πλοῖο μὲ τοὺς μαθητὰς συμβολίζει τὴν Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία εἶνε νοητὴ ναῦς, νοητὸ πλοῖο, ποὺ διαπλέει τὸ πέλαγος τοῦ παρόντος κόσμου καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν αἰωνιότη-

τα. Ἐναντίος σφοδρὸς ἄνεμος σήκωσε στὴ λίμνη τρικυμία καὶ τὸ πλοῖο πάλαιε μὲ τὰ κύματα. Πολλοὶ ἐχθροὶ ἐγείρουν πόλεμο κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπιδιώκουν νὰ καταποντίσουν τὸ πλοῖο τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δὲν ὑπάρχουν μόνον οἱ ἐχθροί, ποὺ πολεμοῦν τὴν Ἐκκλησία ἀπ' ἔξω. Ὑπάρχουν καὶ οἱ προδότες, ποὺ ὑπονομεύουν ἀπὸ μέσα. Ὅπως μέσα στὸ πλοῖο, ποὺ ἔπλεε πρὸς τὴ Γεννησαρέτ, ὑπῆρχε καὶ ὁ Ἰούδας, ἔτσι καὶ στὴν Ἐκκλησία, τὸ νοητὸ πλοῖο τοῦ Χριστοῦ, ποὺ κατευθύνεται πρὸς τὴν αἰωνιότητα, ὑπάρχουν Ἰοῦδες, πολλοὶ Ἰοῦδες, ἄνθρωποι κακοήθεις, σκανδαλοποιοί, προδότες τοῦ προορισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἀρνηταὶ τῆς αἰωνιότητος καὶ ἐρασταὶ τῆς ματαιότητος.

Οἱ πιστοὶ βλέπουν τοὺς ἐχθροὺς ἀπ' ἔξω καὶ τοὺς προδότες ἀπὸ μέσα· βλέπουν τὰ κύματα νὰ ὑψώνωνται πελώρια γιὰ νὰ καταποντίσουν τὴν Ἐκκλησία· βλέπουν τὸν τεράστιο ἐκκλησιαστικὸ σάλο καὶ δοκιμάζουν αἴσθημα ἀγωνίας, φόβου καὶ φρίκης. Ἀλλ' ἂς μὴ φοβοῦνται οἱ πιστοί. Πρὸ πάντων καὶ ὑπεράνω πάντων τὸ βασανισμὸ τοῦ νοητοῦ πλοίου, τῆς Ἐκκλησίας, μέσα στὸ πέλαγος τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν σατανικῶν παθῶν βλέπει ὁ Χριστός, ποὺ ναυπήγησε τὸ πλοῖο μὲ τὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ του, καὶ δὲν θὰ τὸ ἀφήσῃ νὰ καταποντισθῇ. Ὅπως ὁ Χριστὸς διέσωσε τὸ πλοῖο μὲ τοὺς μαθητάς του στὴν τρικυμισμένη λίμνη τῆς Γεννησαρὲτ καὶ τὸ ἔφερε στὸν προορισμό του, ἔτσι θὰ διασῴζῃ πάντοτε τὴν Ἐκκλησία του, καὶ θὰ τὴν προσορμίσῃ στὸ λιμάνι τῆς αἰωνιότητος. Τὸ πλοῖο κλυδωνίζεται, ἀλλὰ δὲν καταποντίζεται. Ὁ θεῖος Ναυπηγός του ἔχει ἐγγυηθῆ τὴν ἀσφάλειά του. Καὶ ἡ ἐγγύησι ἰσχύει μέχρι τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου.

«Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην...»

Στίχ. 22: ***«Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον».***

«Τῇ ἐπαύριον» σημαίνει *τὴν ἑπομένη ἡμέρα*, τὴν ἡμέρα μετὰ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων. Ἡ

φράσι, «*ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης*», σημαίνει, «*ὁ λαός, ποὺ ἦταν στὴν ἀπέναντι παραλία τῆς λίμνης*», ἀπέναντι, ἐννοεῖται, ὡς πρὸς τὸν τόπο, ὅπου ἦταν ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς μαθητάς του. Ἡ μετοχὴ «*ἰδὼν*» σημαίνει, ὅτι ὁ λαὸς εἶδε τὴν προηγουμένη ἡμέρα, ὄχι «*τῇ ἐπαύριον*», ὄχι *τὴν ἑπομένη*.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: «*Τὴν ἑπομένη ἡμέρα ὁ λαός, ποὺ ἦταν στὸ ἀπέναντι μέρος τῆς λίμνης, ἐπειδὴ εἶχε δεῖ, ὅτι ἄλλο πλοιάριο δὲν ἦταν ἐκεῖ, παρὰ ἕνα, ἐκεῖνο, στὸ ὁποῖο εἶχαν μπεῖ οἱ μαθηταί του, καὶ ὅτι δὲν εἶχε μπεῖ μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταί του εἶχαν ἀναχωρήσει*».

Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ μαθηταί του πέρασαν τὴ λίμνη καὶ πῆγαν στὴ Γεννησαρὲτ καὶ τὴν Καπερναούμ, ἐνῷ μέρος τοῦ λαοῦ ἔμεινε ἀπέναντι, στὸν τόπο, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων. Ὁ Χριστὸς μετὰ τὸ θαῦμα καὶ τὸ χορτασμὸ τῶν χιλιάδων τοῦ λαοῦ ἀπέλυσε τὰ πλήθη, καὶ ὁ ἴδιος ἔφυγε στὸ ὄρος, γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνο νὰ τὸν ἁρπάξουν καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα, κατόπιν δὲ πέρασε τὴ λίμνη, καὶ μὲ τοὺς μαθητάς του πῆγε στὴν Καπερναούμ. Ἕνα μέρος ὅμως ἀπὸ τὸ λαὸ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ θαύματος. Παρέμεινε καὶ διανυκτέρευσε ἐκεῖ. Ἦταν τὰ ζωηρότερα καὶ ἐνθουσιωδέστερα στοιχεῖα, ποὺ σκέπτονταν καὶ σχεδίαζαν τὴν ἁρπαγὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀνακήρυξί του σὲ βασιλέα.

Ὁ λαός, ποὺ παρέμεινε στὸν τόπο τοῦ θαύματος, εἶδε κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ θαύματος, ὅτι ἐκεῖ δὲν ἦταν ἄλλο πλοιάριο, παρὰ ἕνα, ἐκεῖνο, ὅπου μπῆκαν οἱ μαθηταί. Ὁ λαὸς ἐπίσης εἶδε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν μπῆκε στὸ πλοιάριο μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ μπῆκαν μόνοι. Ἀπ' αὐτὸ ὁ λαὸς συμπέραινε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν κάπου ἐκεῖ. Καὶ σκόπευε, ὅταν θὰ ἐμφανιζόταν, νὰ τὸν ἁρπάξῃ καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύξῃ βασιλέα. Ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα τοῦ λαοῦ ἦταν λανθασμένο. Ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατῶν ὁ Ἰησοῦς, ἔφθασε στὸ μέσο τοῦ πελάγους, ἀνέβηκε στὸ πλοῖο, ὅπου ἦταν οἱ μαθηταί του, ἔφερε τὸ πλοῖο ἀστραπιαίως στὸν προορισμό του, καὶ στὴ συνέχεια βρέθηκε στὴν Καπερναούμ.

Ὅταν ἐπιδιώκωμε νὰ κάνωμε τὸ ἰδικό μας θέλημα, κοσμικὸ θέλημα, ὁ Χριστὸς φεύγει ἀπὸ κοντά μας, ὅπως ἔφυγε ἀπὸ τὸ λαό, ποὺ ἐπιδίωκε νὰ τὸν ἀνακηρύξῃ βασιλέα γιὰ τὴν ἱκανοποίησι ὑλιστικῶν, πολιτικῶν καὶ σωβινιστικῶν ἐπιδιώξεων. Θέλουμε νὰ μένῃ ὁ Χριστὸς κοντά μας; Ἂς ὑποτάσσωμε τὸ ἰδικό μας θέλημα στὸ

ἰδικό του θέλημα. Ἂς θέλωμε ὅ,τι θέλει Ἐκεῖνος. Ἂς κάνωμε ὅ,τι διατάσσει Ἐκεῖνος. Ἐκεῖνος ξέρει τὸ συμφέρον μας πολὺ καλλίτερα ἀπὸ μᾶς.

Ἰδιαιτέρως οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ ὀπαδοί τους ἂς προσέχουν, νὰ μὴ θέλουν τὴ Θρησκεία γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι πολιτικῶν σκοπιμοτήτων, νὰ μὴ πολιτικοποιοῦν τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τῆς Πίστεως, νὰ μὴ θέτουν τὴν πολιτικὴ ἐπάνω ἀπὸ τὴ Θρησκεία, νὰ μὴ ὑποτάσσουν τὴν αἰωνία καὶ ἔνδοξη Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ στὴν πρόσκαιρη καὶ ματαία ἐξουσία.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει τὸ μικρόβιο τῆς πολιτικομανίας, ὅπως ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός. Ἂς τὸ ἀποβάλῃ, γιὰ νὰ δύναται νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἐνεργῇ ὑγιῶς γιὰ τὴ σωτηρία του, τὴν πρόσκαιρη καὶ τὴν αἰωνία σωτηρία του. Τοὺς πολιτικοὺς πρέπει νὰ κρίνωμε μὲ χριστιανικὰ κριτήρια, καὶ νὰ τοὺς ἀνταμείβωμε ἀναλόγως τῆς σχέσεώς των μὲ τὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ ἠθικὴ καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἂς μὴ λέμε, ὅτι ὅλοι εἶνε τὸ ἴδιο. Γενικῶς οἱ πολιτικοὶ εἶνε κοσμικοὶ ἄνθρωποι. Ἀλλ' ὑπάρχουν διαφορὲς μεταξύ τους. Ἄλλοι εἶνε λιγώτερο καὶ ἄλλοι περισσότερο εἰλικρινεῖς καὶ συνεπεῖς. Ἄλλοι λιγώτερο καὶ ἄλλοι περισσότερο σεμνοί. Ἄλλοι λιγώτερο καὶ ἄλλοι περισσότερο ἠθικοί. Ἄλλοι λιγώτερο καὶ ἄλλοι περισσότερο πατριῶτες. Ἄλλοι λιγώτερο καὶ ἄλλοι περισσότερο ἰδιοτελεῖς καὶ φαῦλοι. Ἄλλοι λιγώτερο καὶ ἄλλοι περισσότερο ἐπιζήμιοι στὸ Ἔθνος καὶ στὴν Ἐκκλησία. Μεταξὺ τῶν καλῶν ἂς προτιμοῦμε τὸν καλλίτερο. Καὶ μεταξὺ τῶν κακῶν ἂς προτιμοῦμε τὸν λιγώτερο κακὸ καὶ ἐπιζήμιο. Ἡ ψῆφος, ποὺ δίνουμε στοὺς πολιτευτάς, εἶνε ἱερὸ πρᾶγμα. Ἂς τὴ δίνωμε μὲ περίσκεψι καὶ κατὰ συνείδησιν, ὄχι κατὰ ἀτομικὰ ὑλικὰ συμφέροντα. Ὅταν ἐνεργοῦμε κατὰ συνείδησιν, δοξάζεται ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας, ὁ Χριστός. Ὁ ἀπόστολος εἶπε: «*Εἴτε ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε*» (Α' Κορ. ι' 31). Παραλλάσσουμε τὸν ἀποστολικὸ λόγο: Εἴτε τρώγετε εἴτε πίνετε εἴτε ψηφίζετε, πάντα πρὸς δόξαν Χριστοῦ ποιεῖτε.

Στίχ. 23: ***«Ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου, ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου»***.

Ἡ γενικὴ ἀπόλυτος, ***«εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου»***, ἀναφέρεται στὴν προσευχή, ποὺ ἔκανε ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος πρὸ τοῦ θαύματος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων. Μὲ

τὴν προσευχὴ ἐκείνη ὁ Χριστὸς δόξασε τὸ Θεὸ γιὰ τὰ ἀγαθά του, καὶ ἐπικαλέστηκε τὴν εὐλογία του γιὰ νὰ γίνῃ τὸ θαῦμα. Τὴν ἐν λόγῳ φράσι, ***«εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου»***, δυνάμεθα νὰ μεταφράσωμε, *«κατόπιν προσευχῆς τοῦ Κυρίου»*. Ὁ εὐαγγελιστὴς γιὰ τὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ πρὸ τοῦ θαύματος ἔκανε λόγο στὸ στίχο 11. Στὸν παρόντα στίχο κάνει πάλι λόγο, γιὰ νὰ τονίσῃ καὶ ἐξάρῃ τὴ στενὴ σχέσι τοῦ θαύματος μὲ τὴν προσευχή. Ἡ προσευχὴ κάνει θαύματα.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *«Ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦλθαν ἀπὸ τὴν Τιβεριάδα κοντὰ στὸν τόπο, ὅπου ἔφαγαν τὸν ἄρτο κατόπιν προσευχῆς τοῦ Κυρίου»*.

Γιατί ἦλθαν ἄλλα πλοιάρια κοντὰ στὸν τόπο, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα; Ζήτησαν ἐκεῖ καταφύγιο ἐξ αἰτίας τῆς νυκτερινῆς τρικυμίας; Μᾶλλον ἦλθαν ἐκεῖ, διότι οἱ ἰδιοκτῆτες τους εἶδαν, ὅτι ἐκεῖ βρισκόταν πλῆθος, καὶ ἀπὸ τὴ μεταφορά του θὰ κέρδιζαν χρήματα.

Πολλοὶ ἀπὸ τὴ Θρησκεία κερδίζουν ὑλικῶς. Γιὰ πολλοὺς ἡ πραγματικὴ εὐσέβεια εἶνε πορισμός, πόρος ζωῆς. Ἀλλὰ πόσοι ἐκτιμοῦν τὴ Θρησκεία, ἀπὸ τὴν ὁποία προσπορίζονται ὑλικὰ κέρδη καὶ ζοῦν; Πολλοὶ δὲν ὑποστηρίζουν τὴ Θρησκεία μας οὔτε γιὰ ἐπαγγελματικοὺς λόγους! Εἶνε κατώτεροι καὶ ἀπὸ τὸν εἰδωλολάτρη ἀργυροχόο Δημήτριο, ποὺ ὅταν εἶδε, ὅτι τὸ ἐπάγγελμά του κινδυνεύει, ξεσήκωσε τοὺς συντεχνῖτες καὶ ἐργάτες καὶ φώναζαν, *«Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων!»* (Πράξ. ιθ' 28). Βεβαίως ἡ Θρησκεία μας δὲν θέλει νὰ τὴν ὑποστηρίζουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ ἐπαγγελματικοὺς λόγους, ἀλλὰ γιὰ ἀσυγκρίτως ἀνωτέρους λόγους, γιὰ τὰ πνευματικά της μεγαλεῖα καὶ τὰ αἰώνια συμφέροντα, ποὺ ἐξασφαλίζει στοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ θέτουμε τὸ ζήτημα, ὄχι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Θρησκείας, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔχουν ὑλικὰ ὀφέλη καὶ ζοῦν ἀπὸ τὴ Θρησκεία, καὶ ὅμως δὲν ὑποστηρίζουν τὴ Θρησκεία.

Στίχ. 24: ***«Ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν»***.

Ἡ ἀντωνυμία ***«αὐτοὶ»*** τῆς φράσεως, ***«ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα»***, ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ἔφυγαν ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ θαύματος διὰ ξηρᾶς, αὐτοὶ ἔφυγαν διὰ τῶν πλοίων. Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ *«ἐνέβησαν καὶ αὐτοὶ*

εἰς τὰ πλοῖα». Αὐτὴ δὲ ἡ γραφὴ σημαίνει, ὅτι, ὅπως οἱ μαθηταί, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς, μπῆκαν σὲ πλοῖο, ἔτσι καὶ αὐτοὶ μπῆκαν σὲ πλοῖα, γιὰ νὰ πᾶνε στὴν Καπερναούμ.

Μεταφράζουμε: *«Ὅταν λοιπὸν ὁ λαὸς εἶδε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἐκεῖ, οὔτε οἱ μαθηταί του, αὐτοὶ μπῆκαν στὰ πλοῖα καὶ πῆγαν στὴν Καπερναοὺμ ζητώντας τὸν Ἰησοῦ»*.

Κατόπιν τοῦ θαύματος τὸ πλῆθος βρισκόταν σὲ ἐνθουσιώδη διέγερσι. Καὶ ἀφοῦ κατάλαβε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν κἄπου ἐκεῖ, στὸν τόπο τοῦ θαύματος, οὔτε οἱ μαθηταί του, ἀλλ' ἐγκατέλειψαν τὸν τόπο ἐκεῖνο, μπῆκαν καὶ αὐτοὶ στὰ πλοῖα καὶ ἔσπευσαν πρὸς τὴν Καπερναοὺμ ἀναζητώντας τὸν Ἰησοῦν.

Ἡ ἀναζήτησι τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμένο λαὸ δὲν ἐνθουσίασε τὸν Ἰησοῦ, διότι εἶχε κατώτερα κίνητρα, κοσμικὰ καὶ ὑλιστικά. Ἐν τούτοις καὶ αὐτὴ ἡ ἀναζήτησι εἶνε διδακτική. Διδάσκει, ὅτι γιὰ νὰ εὕρωμε τὸν Ἰησοῦ, πρέπει νὰ τὸν ἀναζητοῦμε ἐπιμελῶς καὶ ἐπιμόνως. Νὰ ἐρευνοῦμε τὰ τεκμήρια τῆς Πίστεως. Νὰ μελετοῦμε τὸ λόγο του. Νὰ ἐξετάζωμε τὴν ἀτομικὴ καὶ τὴν οἰκογενειακὴ ζωή μας. Νὰ ἐξετάζωμε καὶ τὴ ζωὴ ἄλλων, ποὺ πιστεύουν στὸ Χριστό. Ν' ἀγρυπνοῦμε καὶ νὰ ὑποβαλλώμεθα σὲ κόπους καὶ θυσίες γιὰ τὴν εὕρεσι τοῦ Ἰησοῦ. Ἐὰν ἐνεργοῦμε ἔτσι, καὶ ἔχωμε βεβαίως καλὴ προαίρεσι καὶ ταπεινοφροσύνη, τότε βρίσκουμε τὸν Ἰησοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι βρῆκαν τὸν Ἰησοῦ στὴν Καπερναούμ. Ἐμεῖς τὸν βρίσκουμε μέσα στὴ Γραφή, στὴν Ἐκκλησία καὶ στὴ ζωή.

Στίχ. 25: ***«Καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῷ· ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας;»***.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ὅταν τὸν βρῆκαν στὸ ἀπέναντι μέρος τῆς λίμνης, τοῦ εἶπαν: Διδάσκαλε, πότε ἔφθασες ἐδῶ;»*.

Ἡ ἀπόστασι τῆς Καπερναούμ, ὅπου βρέθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς λίμνης, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων, ἦταν ἀπίθανο, ἂν μὴ ἀδύνατο, νὰ διανυθῇ σὲ τόσο χρόνο διὰ ξηρᾶς καὶ μὲ πεζοπορία. Γι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξέφρασαν στὸν Ἰησοῦ τὴν ἀπορία: *«Διδάσκαλε, πότε ἔφθασες ἐδῶ;»*. Μὲ ἄλλα λόγια, «πῶς σὲ λίγο χρόνο διήνυσες μεγάλη ἀπόστασι;». Ἦταν δικαιολογημένη ἡ ἀπορία τῶν Ἰουδαίων; Ὄχι! Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴ δύναμι νὰ πολλαπλασιάσῃ θαυματουργικῶς τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τὰ δύο ψάρια καὶ νὰ φάγουν χιλιάδες ἄνθρωποι, γιατί δὲν θὰ μποροῦσε θαυμα-

τουργικῶς νὰ εὑρεθῇ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τῆς λίμνης στὸ ἀπέναντι; Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρει, ὅτι θαυματουργικῶς, ἐναερίως, ὁ Ἀββακοὺμ ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη μεταφέρθηκε στὴ Βαβυλῶνα μεταφέροντας τροφὴ στὸ Δανιὴλ στὸ λάκκο τῶν λεόντων (Δανιήλ, Βὴλ καὶ Δράκων 33-39). Πόσο μᾶλλον θαυματουργικῶς θὰ μποροῦσε νὰ μεταφερθῇ ἀπὸ ἕνα τόπο σὲ ἄλλο ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Οἱ Ἰουδαῖοι προσφώνησαν τὸν Ἰησοῦ ***«Ῥαββί»***, *«Διδάσκαλε»*. Ποῦ νὰ φαντάζονταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν ἁπλῶς διδάσκαλος, ἀλλ' ἦταν ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεός, *«ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων»* καὶ *«ὁ περιπατῶν ὡς ἐπ' ἐδάφους ἐπὶ θαλάσσης»*;

Στίχ. 26: ***«Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε».***

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε: Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, μὲ ζητεῖτε, ὄχι διότι εἴδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι φάγατε ἀπὸ τὰ ψωμιὰ καὶ χορτάσατε».*

Ἄλλος στὴ θέσι τοῦ Χριστοῦ θὰ ἐπαινοῦσε τὸ λαὸ γιὰ τὸ ζῆλο του νὰ ἔλθῃ ἀπὸ μακρινὴ ἀπόστασι γιὰ νὰ τὸν συναντήσῃ. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν συμπεριφέρθηκε ὅπως ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Χριστὸς δὲν ἐπῄνεσε, ἀλλὰ ἤλεγξε τὸ λαό. Διότι ὡς καρδιογνώστης καὶ παντογνώστης γνώριζε, ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ λαοῦ δὲν ἦταν κατ' ἐπίγνωσιν. Τὰ ἐλατήριά του ἦταν κοσμικά, συμφεροντολογικά, ὑλιστικά. Δὲν ἤλεγξεν ὅμως μὲ σκληρότητα καὶ ἀποτομία τὸ λαὸ ὁ Ἰησοῦς. Δὲν εἶπε, «Γαστρίμαργοι, λαίμαργοι, κοιλιόδουλοι!». Ἤλεγξε μὲ πραότητα καὶ ἐπιείκεια, ἀλλὰ καὶ μὲ τρόπο ἐμφατικό: *Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅτι μὲ ζητεῖτε, ὄχι διότι εἴδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι φάγατε ἀπὸ τὰ ψωμιὰ καὶ χορτάσατε.*

Γιατί ὁ Χριστὸς λέγει, *«Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω»*; Γιατί βεβαιώνει τὸ λαὸ μὲ ἔμφασι γιὰ τὰ ἐλατήρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἦλθε πρὸς αὐτόν; Δὲν ἤξερε ὁ ἴδιος ὁ λαὸς τὰ ἐλατήριά του καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν βεβαιώσῃ γι' αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μάλιστα μὲ τόση ἔμφασι; Ὅλα μέσα στὸ Εὐαγγέλιο εἶνε μὲ σοφία. Πραγματικῶς ὁ λαὸς δὲν γνώριζε καλῶς τὸν ἑαυτό του. Καὶ γενικῶς ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν γνωρίζουμε καλῶς τοὺς ἑαυτούς μας. Τὰ βάθη μας γνωρίζει καλῶς καὶ ἀκριβῶς μόνον ὁ Χριστός. Ναί, ὁ Χριστὸς γνωρίζει τοὺς ἑαυτούς μας καλλίτερα ἀπὸ μᾶς. Τελεία ἀνθρωπογνωσία ἔχει μόνον

ὁ Χριστός. Ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς θαύμασε βεβαίως τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων, καὶ ἐνθουσιάστηκε ἀπὸ τὸ θαῦμα. Ἀλλ' ὁ θαυμασμὸς καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς δὲν εἶχαν τὸ βάθος, τὴν καθαρότητα καὶ τὴ δύναμι, ποὺ ἔπρεπε νὰ ἔχουν. Ὁ Χριστὸς εἶχε κάνει πολλὰ καὶ ἀνώτερα θαύματα. Γιατί δὲν ἐνθουσιάστηκαν καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα ἐκεῖνα καὶ δὲν ἔτρεξαν νὰ συναντήσουν τὸ Χριστό; Τώρα τρέχουν διότι, χωρὶς καὶ οἱ ἴδιοι νὰ τὸ καταλαβαίνουν καλά, στὰ βάθη τους ὑπάρχουν ἰδιοτελῆ κίνητρα. Ὁ Χριστὸς τοὺς διαβεβαιώνει γι' αὐτό, καὶ ἡ συμπεριφορά τους ἔπειτα ἀπὸ λίγο θ' ἀποδείξῃ τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές. Τώρα τρέχουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ἔπειτα ἀπὸ λίγο πολλοὶ θ' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ ὁριστικῶς, διότι τὸ θαῦμα τοῦ ὑλικοῦ ἄρτου τοὺς ἐνθουσίασε, ἐνῷ τὸ θαῦμα τοῦ πνευματικοῦ ἄρτου, τῆς Θείας Κοινωνίας, θὰ τοὺς σκανδαλίσῃ.

Δυστυχῶς σὲ κάθε ἐποχὴ πολλοὶ θέλουν τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Χριστιανισμὸ γιὰ τὴ λύσι προσκαίρων προβλημάτων καὶ τὴν ἐξυπηρέτησι ἐγωιστικῶν καὶ ἰδιοτελῶν σκοπῶν μᾶλλον, παρὰ γιὰ τὴ λύσι τοῦ μεταφυσικοῦ προβλήματος, τὴν κατάκτησι τῆς αἰωνιότητος καὶ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουν μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ ἀναζητοῦσαν τὸ Χριστὸ διότι τοὺς χόρτασε μὲ φαγητό, καὶ κατακρίνονται ὅπως ἐκεῖνοι. Ἐμεῖς, ἀγαπητοί, γιατί προπάντων θέλουμε τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Χριστιανισμό; Γιὰ τὰ πνευματικὰ ἢ γιὰ τὰ ὑλικὰ εὐεργετήματα; Γιὰ τὰ αἰώνια ἢ γιὰ τὰ πρόσκαιρα συμφέροντα;

Στίχ. 27: ***«Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ Πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός».***

«Βρῶσις ἀπολλυμένη» εἶνε *ἡ τροφὴ ποὺ χάνεται*, ἡ φθαρτὴ τροφή. ***«Βρῶσις μένουσα»*** εἶνε *ἡ τροφή, ποὺ μένει*, ἡ ἄφθαρτη τροφή. Τὸ ***«σφραγίζω»*** σημαίνει *«ὁρίζω»*.

Μεταφράζουμε: «*Νὰ ἐργάζεσθε, ὄχι γιὰ τὴν τροφή, ποὺ χάνεται, ἀλλὰ γιὰ τὴν τροφή, ποὺ μένει γιὰ νὰ δίνῃ ζωὴ αἰώνια. Αὐτὴ θὰ σᾶς δώσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Διότι αὐτὸν ὥρισεν ὁ Πατέρας ὁ Θεός*».

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐργαζώμεθα, ὄχι γιὰ τὴ φθαρτὴ τροφή, τὴν ὑλικὴ δηλαδὴ τροφή, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἄφθαρτη τροφή, τὴν

πνευματική δηλαδὴ τροφή, δημιουργεῖ ἀπορία. Ἀπαγορεύει ὁ Χριστὸς νὰ ἐργαζώμεθα γιὰ τὴν ὑλικὴ τροφή; Ὄχι βεβαίως. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς λέγει νὰ τρώγωμε τὸν ἄρτο μας μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου μας. Καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ ἀπόστολος λέγει: *«Ἀκούομεν τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους· τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν... ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν»* (Β' Θεσ. γ' 11-12). Τὸ νὰ μὴ ἐργάζεται κανείς, ἀλλὰ νὰ περιεργάζεται, αὐτὸ εἶνε ἀταξία κατὰ τὸν ἀπόστολο. Ἡ παραγγελία τοῦ ἀποστόλου εἶνε, νὰ τρώγῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ ψωμί του μὲ τὴν ἐργασία του, ὄχι νὰ ζῇ εἰς βάρος ἄλλων. *«Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι»*, λέγει ἐπίσης ὁ ἀπόστολος, *«μηδὲ ἐσθιέτω»* (Β' Θεσ. γ' 10). *Ὅποιος δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται, οὔτε νὰ τρώγῃ.* Ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος, γιὰ νὰ δώσῃ παράδειγμα πρὸς μίμησιν, ἐργαζόταν χειρωνακτικῶς ὡς σκηνοποιός. Ἡ Θρησκεία μας ἔχει καθαγιάσει τὴν ἐργασία. Καὶ συνεπῶς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, νὰ ἐργάζωνται ὄχι γιὰ τὴν ὑλική, ἀλλὰ γιὰ τὴν πνευματικὴ τροφή, εἶνε τρόπος τοῦ λέγειν γιὰ νὰ τονίσῃ, ὅτι πρῶτον καὶ κυρίως ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν πνευματικὴ τροφὴ καὶ τὴν αἰώνια ζωή, καὶ δευτερευόντως γιὰ τὴν ὑλικὴ τροφὴ καὶ τὴν πρόσκαιρο ζωή. Τὴν πνευματικὴ τροφὴ πρέπει νὰ ἔχωμε ὡς ἔργο, καὶ τὴν ὑλικὴ ὡς πάρεργο. Πνευματικὴ δὲ τροφὴ εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἡ χάρι τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ Θεία Κοινωνία, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς θὰ ὁμιλήσῃ στὴ συνέχεια.

Ποῖος δίνει τὴν πνευματικὴ τροφή; Δίνει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε Υἱὸς ἀνθρώπου, ἀντιπρόσωπος καὶ φροντιστὴς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Αὐτὸν ***«ἐσφράγισεν»***, αὐτὸν *ὥρισεν* ὁ Πατέρας ὁ Θεός, αὐτὸν κατέστησε Μεσσία, γιὰ νὰ μᾶς δίνῃ τὴν ἄφθαρτη τροφή, ποὺ δίνει ζωὴ αἰώνια.

Μὲ ποία ἔννοια ὁ Θεὸς ὀνομάζεται ἐδῶ Πατέρας; Μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε φυσικὸς Πατέρας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄρα ὁ ταπεινὸς Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ ἔνδοξος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Ἢ μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε θέσει Πατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ καταδέχεται νὰ μᾶς υἱοθετῇ; Στὴν πρώτη περίπτωσι ἐξαίρεται ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκανε Μεσσία καὶ Σωτῆρα μας τὸν ἴδιο τὸν Υἱό του. Σὲ τόσο ὑψηλὸ πρόσωπο ἀνέθεσε τὴ φροντίδα γιὰ μᾶς τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους! Στὴ δεύτερη περίπτωσι ἐξαίρεται ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε στοργικὸς ἀπέναντί μας, ἀφοῦ εἶνε Πατέρας μας. Ποῖος πα-

τέρας δὲν φροντίζει νὰ τρέφωνται καὶ νὰ ἔχουν τὰ παιδιά του ζωή; Ἀσυγκρίτως περισσότερο ὁ Θεὸς Πατέρας διὰ μέσου τοῦ Χριστοῦ φροντίζει νὰ ἔχωμε πνευματικὴ τροφὴ καὶ αἰώνια ζωὴ ἐμεῖς, στοὺς ὁποίους ἔδωσε *«τὴν ἐξουσίαν»*, τὸ δικαίωμα καὶ τὸ προνόμιο, νὰ γίνωμε παιδιά του (α' 12).

Δὲν γνωρίζουμε, ἂν ὁ Θεὸς ἐδῶ ὀνομάζεται Πατέρας μὲ τὴν πρώτη ἢ μὲ τὴν δεύτερη ἔννοια, ἂν μὲ ἄλλα λόγια ὀνομάζεται Πατέρας ὡς πρὸς τὸν μονογενῆ Υἱό του ἢ ὡς πρὸς ἐμᾶς τοὺς θετοὺς υἱούς του. Πολλὲς φορὲς δὲν μποροῦμε νὰ κρίνωμε ἀποφασιστικῶς, ἂν ἕνας λόγος τῆς Γραφῆς ἔχει αὐτὴ ἢ ἐκείνη τὴν ἔννοια. Ἴσως ὁ Χριστὸς διατύπωσε τὸ λόγο του σκοπίμως ἔτσι, γιὰ νὰ σκεφθοῦμε καὶ τὶς δύο ἔννοιες, διότι καὶ οἱ δύο ἔννοιες εἶνε συγκινητικές. Ὁ Θεὸς Πατέρας ὥρισε τροφοδότη μας καὶ ζωοδότη μας τὸν ἴδιο τὸν Υἱό του. Ὁ Θεὸς εἶνε στοργικὸς Πατέρας μας καὶ φροντίζει νὰ τρεφώμεθα πνευματικῶς καὶ νὰ ἔχωμε ζωὴ αἰώνια.

Τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ ἡ πίστι στὸ Χριστὸ

Στίχ. 28-29: ***«Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος»***.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν τότε σ' αὐτόν: Τί νὰ κάνωμε γιὰ νὰ κάνωμε τὰ ἔργα, ποὺ θέλει ὁ Θεός; Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε σ' αὐτούς: Τοῦτο εἶνε τὸ ἔργο, ποὺ θέλει ὁ Θεός, νὰ πιστεύσετε σ' αὐτόν, ποὺ ἔστειλεν ἐκεῖνος»*.

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχ. 27 ὁ Ἰησοῦς προέτρεψε τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐργάζωνται, ὄχι γιὰ τὴ φθαρτή, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἄφθαρτη τροφή, ποὺ δίνει ζωὴ αἰώνια. Ἀπ' αὐτὴ τὴν προτροπή, νὰ ἐργάζωνται γιὰ τὴν ἄφθαρτη τροφή, οἱ Ἰουδαῖοι πῆραν ἀφορμὴ καὶ ρώτησαν τὸν Ἰησοῦ: Τί πρέπει νὰ κάνωμε, γιὰ νὰ ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἐκτελοῦμε τὰ ἔργα, ποὺ ἀρέσουν στὸ Θεό;

Ὑπάρχουν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, τὰ θεάρεστα ἔργα, καὶ ὑπάρχουν τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου, τὰ ἔργα, ποὺ θέλει ὁ Διάβολος, ἔργα ἀντίθετα πρὸς ἐκεῖνα, ποὺ θέλει ὁ Θεός. Ὅταν κανεὶς κάνῃ τὰ ἔργα

τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ σῴζεται. Ὅταν κάνῃ τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου, εἶνε ἄνθρωπος τοῦ Διαβόλου καὶ χάνεται, ἔχει τὴν ἴδια τύχη μὲ τὸ Διάβολο. Δὲν γνώριζαν οἱ Ἰουδαῖοι ποῖα ἔργα θέλει ὁ Θεός, καὶ γι' αὐτὸ ρωτοῦσαν τὸν Ἰησοῦ; Γνώριζαν! Διότι ὁ Θεὸς εἶχε φανερώσει τὸ θέλημά του στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ διὰ μέσου τοῦ Μωυσέως καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν, εἶχε δώσει νόμους καὶ ἐντολές: «*Ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τῷ Μωυσῇ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ*» (Ψαλμ. ρβ' 7). Ἀλλὰ τότε γιατί οἱ Ἰουδαῖοι ρωτοῦσαν, ποῖα ἔργα πρέπει νὰ κάνουν; Διότι ἤθελαν νὰ βρίσκωνται σὲ συζήτησι! Ὅταν κανεὶς γνωρίζῃ τί πρέπει νὰ κάνῃ, ἀλλὰ δὲν ἔχῃ διάθεσι νὰ τὸ κάνῃ, ὑποβάλλει ἐρωτήματα γιὰ νὰ βρίσκεται σὲ συζήτησι. «*Ὅποιος δὲν θέλει νὰ ζυμώσῃ, δέκα μέρες κοσκινίζει*», λέγει ὁ λαός.

Στὸ ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων, τί πρέπει νὰ κάνωμε, ὁ Χριστὸς θὰ μποροῦσε ν' ἀπαντήσῃ ὅπως ἀπάντησε στὸν ἄρχοντα ἐκεῖνον, ποὺ τὸν ρώτησε: «*Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;*». *Καλὲ διδάσκαλε, τί νὰ κάνω γιὰ νὰ κληρονομήσω ζωὴ αἰώνια;* Ὁ Χριστὸς ἀπάντησε: «*Τὰς ἐντολὰς οἶδας· μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*» (Λουκ. ιη' 18, 20). *Τὶς ἐντολὲς γνωρίζεις.* Αὐτὲς νὰ τηρῇς. *Νὰ μὴ κάνῃς μοιχεία, φόνο, κλοπή, ψευδομαρτυρία, καὶ νὰ σέβεσαι καὶ νὰ περιποιῆσαι τὸν πατέρα σου καὶ τὴ μητέρα σου.* Ὅπως λοιπὸν σ' ἐκεῖνο τὸν ἄρχοντα, ἔτσι καὶ σὲ τούτους τοὺς Ἰουδαίους ὁ Χριστὸς θὰ μποροῦσε ν' ἀπαντήσῃ: Τὶς ἐντολὲς γνωρίζετε. Αὐτὲς νὰ ἐκτελῆτε. Καὶ ἂν τὶς ἐκτελῆτε, τότε κάνετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ στὴν παροῦσα περίπτωσι ὁ Χριστὸς δὲν ἀπάντησε ἔτσι. Οἱ Ἰουδαῖοι μίλησαν γιὰ ***«ἔργα»***, σὲ πληθυντικὸ ἀριθμό. Ὁ Χριστὸς μίλησε γιὰ ***«ἔργον»***, σὲ ἑνικὸ ἀριθμό. Ἐκεῖνοι εἶπαν, ***«τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ»***. Ὁ Χριστὸς εἶπε, ***«τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος»***.

Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦταν ἀρκετὸ νὰ ἐκτελοῦν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Καινῆς Διαθήκης ἡ ἐκτέλεσι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε ἀρκετή. Γιὰ νὰ εὐαρεστήσουν στὸ Θεὸ οἱ ἄνθρωποι τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποὺ ἀξιώθηκαν ν' ἀκούσουν τὸ Εὐαγγέλιο, εἶνε ἀπαραίτητο νὰ πιστεύσουν στὸ Μεσσία, τὸ Χριστό, ποὺ ἔστειλεν ἐκεῖνος, ὁ Θεὸς Πα-

τέρας. Ἡ πίστι στὸ Χριστὸ εἶνε ***«τὸ ἔργον»***, τὸ πρῶτο καὶ τὸ κύριο ἔργο, ποὺ ἔχουν νὰ κάνουν οἱ ἄνθρωποι τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς.

Ἂν οἱ ἄνθρωποι ρωτοῦσαν τὸ Μωυσῆ ἢ τὸν Παῦλο, ποῖα ἔργα νὰ κάνουν γιὰ νὰ εἶνε στὸ Θεὸ εὐάρεστοι, οὐδέποτε ὁ Μωυσῆς ἢ ὁ Παῦλος θὰ ἔλεγε, «Αὐτὸ εἶνε τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, νὰ πιστεύσετε σὲ μένα». Τέτοιος λόγος θὰ ἦταν ἐγωιστικός, ἐξωφρενικός, ἑωσφορικός. Ὁ Ἰησοῦς ἀπαιτεῖ πίστι στὸ πρόσωπό του, ὄχι ἁπλῶς στὰ λόγια του, διότι εἶνε πρόσωπο τῆς Θεότητος, ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἔλαβε ψυχή, σάρκα καὶ ὀστᾶ καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος.

Ἡ πίστι διαστέλλεται πρὸς τὰ ἔργα, διακρίνεται ἀπὸ τὰ ἔργα. Τὴ διάκρισι μεταξὺ πίστεως καὶ ἔργων κάνουν προπάντων ὁ Παῦλος καὶ ὁ Ἰάκωβος. Ὁ Παῦλος γράφει: «*Εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου*» (Γαλ. β' 16). *Ἐπειδὴ γνωρίζουμε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν δικαιώνεται, δὲν σῴζεται, ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ νόμου, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πίστι στὸν Ἰησοῦ Χριστό, γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς πιστεύσαμε στὸ Χριστὸ Ἰησοῦ, γιὰ νὰ δικαιωθοῦμε ἀπὸ τὴν πίστι στὸ Χριστὸ καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ νόμου.* Καὶ ὁ Ἰάκωβος γράφει: «*Ἀλλ' ἐρεῖ τις· σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου*» (Ἰακ. β' 18). *Ἀλλὰ θὰ εἰπῇ κανείς: Σὺ ἔχεις πίστι καὶ ἐγὼ ἔχω ἔργα. Ἀπόδειξέ μου τὴν πίστι σου ἀπὸ τὰ ἔργα σου, καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ ἀποδείξω ἀπὸ τὰ ἔργα μου τὴν πίστι μου.* Ὑπάρχει λοιπὸν διάκρισι μεταξὺ πίστεως καὶ ἔργων. Ἀλλ' ἐδῶ, στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἡ πίστι ὀνομάζεται ἔργο: *Αὐτὸ εἶνε τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, νὰ πιστεύσετε σὲ μένα, ποὺ ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.* Πῶς ἐδῶ ἡ πίστι ὀνομάζεται ἔργο; Ὀνομάζεται ἔτσι μὲ τὴ γενικωτάτη ἔννοια τῆς λέξεως ***«ἔργον»***. Ὁ,τιδήποτε κάνουμε, εἶνε ἔργο μὲ τὴ γενικωτάτη ἔννοια τῆς λέξεως. Οἱ Ἰουδαῖοι ρώτησαν τί νὰ κάνουν, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀπάντησι τοῦ Ἰησοῦ αὐτὸ ἔπρεπε νὰ κάνουν, νὰ πιστεύσουν στὸ πρόσωπό του. Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ πίστι εἶνε πρᾶγμα, ποὺ ἔπρεπε νὰ κ ά ν ο υ ν, εἶνε ἔργο μὲ τὴ γενικωτάτη ἔννοια τῆς λέξεως.

Ἀλλ' ἡ πίστι εἶνε ἔργο καὶ μὲ εἰδικὴ ἔννοια τῆς λέξεως. Εἶνε ἔργο πνευματικό, ποὺ συντελεῖται ἀοράτως στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος σκέπτεται, ἐρευνᾷ τὰ τεκμήρια τῆς Πί-

στεως, κάνει συλλογισμοὺς καὶ ἔτσι πιστεύει. Γιὰ νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος στὴν πίστι, εἶνε δυνατὸ νὰ γίνουν στὴν ψυχή του πολλὲς διεργασίες καὶ ἐπεξεργασίες, νὰ κοπιάσῃ καὶ νὰ βασανισθῇ πνευματικῶς, μὲ κόπο καὶ μὲ βασανισμὸ ἅγιο. Οἱ Ἰουδαῖοι ὤφειλαν νὰ θέσουν σὲ κίνησι τὸ νοῦ τους, νὰ ἐρευνήσουν ἐπιμελῶς καὶ προσεκτικῶς τὶς μεσσιακὲς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, νὰ ἐξετάσουν ἐπίσης προσεκτικῶς καὶ ἀπροκαταλήπτως τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ, νὰ ἰδοῦν ὅτι οἱ προφητεῖες ἔβρισκαν τὴν ἐκπλήρωσί τους στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔτσι νὰ πιστεύσουν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε πράγματι ὁ προφητευόμενος Μεσσίας. Ἀλλὰ δὲν ἔπραξαν τοῦτο, δὲν ἔπραξαν τὸ ἔργο τῆς πίστεως λόγῳ τῆς κακῆς των προαιρέσεως.

Πολλοὶ βαπτισμένοι χριστιανοὶ ὑποτιμοῦν τὴν πίστι καὶ λέγουν, ὅτι δὲν ἔχει σημασία τί πιστεύει κανείς, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ καλὴ καρδιὰ καὶ νὰ κάνῃ καλὰ ἔργα. Αὐτοί, ποὺ λέγουν τέτοια λόγια, εἶνε κατ' ὄνομα χριστιανοί. Πραγματικοὶ χριστιανοὶ εἶνε ἐκεῖνοι, ποὺ πρῶτα ἀπ' ὅλα πιστεύουν στὸ Χριστό. Διότι ὁ Χριστὸς αὐτὸ προπάντων ζήτησε, νὰ πιστεύωμε στὸ ὄνομά του. Καὶ ἂν κανεὶς δὲν πιστεύῃ στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ὄνομα ποὺ κάνει θαύματα καὶ δημιουργεῖ ἁγίους καὶ θαυματουργούς, εἶνε ἀμφίβολο ὅτι ἔχει καλὴ καρδιὰ καὶ κάνει καλὰ ἔργα. Κάτι σάπιο ὑπάρχει στὴν καρδιά του καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ πιστεύσῃ. Καὶ ἂν κάνῃ κάποια ἔργα σύμφωνα μὲ τὸ ἔμφυτο αἴσθημα τῆς ἠθικῆς, ἀφοῦ δὲν ἔκανε τὸ πρῶτο καὶ τὸ κύριο ἔργο, νὰ πιστεύσῃ στὸ Χριστό, τὰ ἄλλα ἔργα δὲν εἶνε θεάρεστα καὶ δὲν γίνονται δεκτὰ ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ σωθῇ. Κάνουν καὶ οἱ μασόνοι καὶ οἱ ἄθεοι ὡρισμένα ἔργα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται ὡς καλά. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν εὐαρεστεῖται καὶ δὲν δέχεται αὐτὰ τὰ ἔργα. *«Χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Ἑβρ. ια' 6). Χωρὶς πίστι εἶνε ἀδύνατο νὰ γίνῃ κανεὶς εὐάρεστος στὸν Κύριο.

Ἡ πίστι εἶνε τὸ ἔργο, ποὺ παρορμᾷ καὶ συντελεῖ νὰ κάνῃ ὁ ἄνθρωπος ἄλλα ἔργα, ἀλλὰ καὶ δίνει ἀξία στὰ ἔργα. Τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ πιστεύσουν στὸ Χριστό, ἀλλὰ δὲν πίστευσαν, ἀπορρίπτονται σὰν σάπιοι καρποί. Ὁ πιστὸς ἔχει τὴν φρόνησι καὶ τὴν ταπείνωσι νὰ παραδέχεται καὶ ν' ἀναγνωρίζῃ τὸ Χριστὸ καὶ Θεό. Ὁ ἄπιστος ἔχει τὴν αὐθάδεια καὶ τὴν κακοήθεια νὰ κηρύττῃ τὸ Χριστὸ καὶ Θεὸ ἀνύπαρκτο ἢ ψεύτη. Μὲ τὴν ἀπιστία του ὁ ἄπιστος εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Δὲν ὑπάρχει

Θεὸς καὶ Χριστός. Ἐγὼ δημιούργησα καὶ κυβερνῶ τὰ σύμπαντα! Ἢ εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Ὁ Θεὸς καὶ Χριστὸς εἶνε ψεύτης, καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὸν πιστεύω!...

Στὴν ἀρχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ ἄνθρωποι κατὰ κανόνα πρῶτα κατηχοῦνταν καὶ πίστευαν, καὶ ἔπειτα βαπτίζονταν καὶ ὠνομάζονταν χριστιανοί. Κατόπιν ἐπικράτησε ὁ νηπιοβαπτισμός. Καὶ ἔτσι τώρα οἱ ἄνθρωποι κατὰ κανόνα πρῶτα βαπτίζονται καὶ ὀνομάζονται χριστιανοί, καὶ ἔπειτα καλοῦνται νὰ κατηχηθοῦν καὶ νὰ πιστεύσουν. Ἀλλὰ πόσοι κατηχοῦνται καὶ πιστεύουν; Πόσοι εἶνε συνειδητοὶ χριστιανοί; Μὲ τὶς πράξεις, τοὺς λόγους καὶ τὶς ἀντιλήψεις τους πολλοὶ ὀνομαζόμενοι χριστιανοὶ ἀποδεικνύουν, ὅτι δὲν εἶνε πραγματικοὶ χριστιανοί, ἀλλ' ἀχρίστιανοι, ἀρκετοὶ δὲ καὶ ἀντίχριστοι, ποὺ χύνουν δηλητήριο κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς. Δὲν ἔχουν ἀρχηγό τους τὸ Χριστό, ἀλλ' ἀνθρώπους *«πονηροὺς καὶ γόητας»*, οἱ ὁποῖοι *«προκόπτουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον πλανῶντες καὶ πλανώμενοι»*, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος (Β' Τιμ. γ' 13). Δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν αἰώνια ζωή, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ θυσιάστηκε· ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν πρόσκαιρη ζωή, γιὰ τὴν ὕλη καὶ τὶς ὑλιστικὲς καὶ σαρκικὲς ἀπολαύσεις. Λέγονται χριστιανοὶ καὶ ἀποδεικνύονται Ἰουδαῖοι! Καὶ γιὰ τοὺς ὀλίγους συνειδητοὺς χριστιανοὺς ἀποτελοῦν πηγὴ θλίψεως καὶ ὀδύνης. Οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ στενάζουν, κλαίουν καὶ θρηνοῦν γι' αὐτούς, διότι τοὺς λυποῦνται καὶ δὲν θέλουν νὰ χαθῇ κανείς. Ἀλλὰ πῶς νὰ σωθοῦν, ἂν δὲν πιστεύσουν στὸ Χριστό; Ἂς λυπηθοῦν καὶ οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτούς των καὶ ἂς ἐπιχειρήσουν τὸ πρῶτο καὶ κύριο ἔργο, νὰ ἐρευνήσουν μὲ ἐπιμέλεια καὶ προσοχὴ καὶ χωρὶς προκατάληψι τὰ τεκμήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιὰ νὰ πιστεύσουν καὶ αὐτοί. Ὁ Χριστὸς δέχεται καὶ δυσπίστους Θωμᾶδες, καὶ ἀρνητὰς Πέτρους, καὶ διῶκτες Σαύλους.

«Ὁ ἄρτος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἀληθινὸς»

Στίχ. 30-31: ***«Εἶπον οὖν αὐτῷ· τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; Τί ἐργάζῃ; Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον· ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν».***

Μεταφράζουμε: «*Εἶπαν τότε σ' αὐτόν: Ἀλλὰ τί θαῦμα μπορεῖς νὰ κάνῃς σύ, γιὰ νὰ ἰδοῦμε καὶ νὰ πιστεύσωμε σὲ σένα; Τί ἔργο δύνασαι νὰ κάνῃς; Οἱ πατέρες μας στὴν ἔρημο ἔφαγαν τὸ μάννα, καθὼς εἶνε γραμμένο· ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἔδωσε σ' αὐτοὺς νὰ φάγουν*».

Προηγουμένως οἱ Ἰουδαῖοι ρώτησαν τὸν Ἰησοῦ, τί νὰ κάνουν αὐτοί, γιὰ νὰ κάνουν τὰ ἔργα, ποὺ θέλει ὁ Θεός. Καὶ ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε, ὅτι τὸ ἔργο, ποὺ θέλει ὁ Θεός, εἶνε νὰ πιστεύσουν, τώρα ρωτοῦν, τί κάνει ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, τί θαῦμα μπορεῖ νὰ κάνῃ, τί ἔργο θαυμαστὸ καὶ καταπληκτικό, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ πιστεύσουν.

«Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι;». Στοὺς Κορινθίους ὁ Παῦλος ἔγραψε: «*Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι*» (Α' Κορ. α' 22). Οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦν θαῦμα γιὰ νὰ πιστεύσουν, καὶ οἱ Ἕλληνες ζητοῦν σοφία, φιλοσοφικὲς καὶ λογικὲς ἀποδείξεις. Ἀλλὰ μόλις τὴν προηγουμένη ἡμέρα δὲν εἶδαν οἱ Ἰουδαῖοι τεράστιο θαῦμα, τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔφαγαν καὶ χόρτασαν στὸν ἔρημο τόπο χιλιάδες ἄνθρωποι; Τὸ θαῦμα ἐκεῖνο τόσο τοὺς ἐνθουσίασε, ὥστε σχεδίαζαν καὶ κινοῦνταν ν' ἁρπάξουν τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα. Πῶς λοιπὸν τώρα ζητοῦν θαῦμα; Γιατί τόσο γρήγορα ἐξασθένησε ἡ ἐντύπωσι ἀπὸ τὸ καταπληκτικὸ θαῦμα; Γιατί τόσο γρήγορα ἐξατμίστηκε ὁ ἐνθουσιασμός; Μήπως ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς δὲν δέχθηκε νὰ ἀνακηρυχθῇ βασιλεύς;

Ἀσφαλῶς ἡ ἄρνησι τοῦ Ἰησοῦ νὰ ἀνακηρυχθῇ βασιλεύς, κοσμικὸς βασιλεύς, γιὰ τὴν ἱκανοποίησι ὑλιστικῶν, πολιτικῶν καὶ σωβινιστικῶν σκοπῶν δυσαρέστησε τοὺς Ἰουδαίους. Ἀλλ' ὑπάρχει βαθύτερος λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν θαῦμα, ἐνῷ μόλις τὴν προηγουμένη ἡμέρα εἶδαν τεράστιο θαῦμα. Οἱ σαρκικοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἔχουν μεγάλο ἐγωισμὸ καὶ ὀρθολογισμό, καὶ δὲν ἔχουν τὴ διάθεσι νὰ ταπεινωθοῦν ἐνώπιον τῆς ἀληθείας καὶ νὰ θυσιάσουν πάθη καὶ συμφέροντα, ὅσα θαύματα καὶ ἂν ἰδοῦν, μένουν ἀνικανοποίητοι καὶ ἀχόρταγοι. Γνωρίζουμε πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶδαν θαύματα καὶ τὰ ὁμολογοῦν. Ἐν τούτοις ἡ πίστι δὲν ἔχει κατοικήσει στὶς ψυχές τους καὶ δὲν τὶς ἔχει κυριεύσει. Ὄχι μόνον ἡ ζωή τους ἀποδεικνύει τὴν ἔλλειψι πίστεως, ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος τους. Ἐνῷ ἄλλοτε λέγουν καὶ ὁμολογοῦν, ὅτι εἶδαν θαύματα,

ἄλλοτε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐκφράζουν θρησκευτικὴ ἀμφιβολία καὶ ἀπιστία λέγοντας, ὅτι θέλουν νὰ ἰδοῦν θαύματα γιὰ νὰ πιστεύσουν!

Μὲ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων οἱ Ἰουδαῖοι χόρτασαν σωματικῶς καὶ ἱκανοποιήθηκαν, ἀλλὰ πνευματικῶς οὔτε μ' αὐτὸ τὸ θαῦμα, οὔτε μὲ τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἑπόμενα θαύματα χόρτασαν καὶ ἱκανοποιήθηκαν. Ἐν μέσῳ ἀναριθμήτων θαυμάτων οἱ ταλαίπωροι οἱ Ἰουδαῖοι ψυχικῶς ἔμειναν ἀχόρταγοι καὶ ἀνικανοποίητοι, διότι ἡ ψυχή τους εἶχε διαφθαρῆ καὶ διαστραφῆ. Στὸ φυσικὸ κόσμο τὰ ἴδια φυσικὰ αἴτια προκαλοῦν τὰ ἴδια ἀποτελέσματα. Ἀλλὰ στὸν ψυχικὸ κόσμο τὰ ἴδια ὑπερφυσικὰ αἴτια, τὰ θαύματα, δὲν προκαλοῦν τὰ ἴδια ἀποτελέσματα. Ὁ ἕνας βλέπει θαύματα καὶ ἀλλάζει, ὁ ἄλλος βλέπει τὰ ἴδια θαύματα καὶ δὲν ἀλλάζει, ἀλλ' εἶνε δυνατὸ καὶ νὰ σκληρύνεται καὶ νὰ γίνεται χειρότερος, διότι ἄφησε τὴν ψυχή του νὰ γίνῃ κακοπροαίρετη καὶ νὰ κυριευθῆ ἀπὸ τὸ Σατανᾶ.

Οἱ ἀχόρταγοι καὶ ἀνικανοποίητοι ἀπὸ τὰ θαύματα Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν ἄλλο θαῦμα, ὅπως ἦταν ἡ πτῶσι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τοῦ μάννα κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσέως. Πολλὰ θαύματα ἔγιναν κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσέως καὶ στὴν Αἴγυπτο καὶ στὴν ἔρημο. Ἔγινε καὶ τὸ θαῦμα τῆς διαιρέσεως τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ τῆς διαβάσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν ὅπως διὰ ξηρᾶς, καθὼς καὶ τῆς ἐπανόδου τῶν ὑδάτων καὶ τοῦ καταποντισμοῦ τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλ' ἀπ' ὅλα τὰ θαύματα οἱ Ἰουδαῖοι ξεχώρισαν καὶ ἀνέφεραν ἕνα, τὴν πτῶσι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τοῦ μάννα. Γιατί ἄφησαν ἄλλα θαύματα καὶ μνημόνευσαν αὐτό; Διότι αὐτὸ τὸ θαῦμα ἦταν ὑλικῆς φύσεως καὶ θεράπευσε ὑλικὴ ἀνάγκη, τὴν ἀνάγκη τῆς κοιλίας. Αὐτὸ τὸ θαῦμα ξεχώριζαν καὶ οἱ ραββῖνοι καὶ δίδασκαν, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἐπαναλάμβανε ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ θαῦμα, γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴ μεσσιακὴ ἀποστολὴ καὶ ἐξουσία του. Οἱ ραββῖνοι ἔκαναν ἰδική τους Ἁγία Γραφὴ καὶ ἰδικές τους προφητεῖες γιὰ τὸ Μεσσία! Καὶ ὁ λαὸς ἀκολουθοῦσε τὶς διδασκαλίες τῶν ραββίνων, γιὰ νὰ ἐλεγχθῆ ἀπὸ τὸν Κύριο γιὰ τὴν ψεύτικη εὐσέβειά του: «*Ὑποκριταί! Καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας λέγων· ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων*» (Ματθ. ιε' 7-9).

Ὅπως στὴν Ἰουδαϊκὴ κοινωνία, ἔτσι καὶ στὴ Χριστιανικὴ κοινωνία ὑπάρχουν ψευδοδιδάσκαλοι καὶ ψευδοπατέρες, οἱ ὁποῖοι ὡς

εὐσέβεια διδάσκουν διδασκαλίες καὶ ἐντάλματα ἀνθρώπων καὶ συσκοτίζουν τὴν ἀλήθεια, ὥστε ὁ λαὸς νὰ ἐπηρεάζεται καὶ νὰ μὴ μπορῇ νὰ διακρίνῃ μεταξὺ ἀληθείας καὶ ψεύδους, καλοῦ καὶ κακοῦ, δικαίου καὶ ἀδίκου, εὐσεβοῦς καὶ ἀσεβοῦς, ὑγιοῦς καὶ νοσηροῦ.

Τὸ θαῦμα τοῦ μάννα, καίτοι ὑλικῆς φύσεως, οἱ Ἰουδαῖοι ἐξῆραν ὡς ἀνώτερο, χρησιμοποιώντας τὴν ἔκφρασι τοῦ Ψαλμῳδοῦ, *«Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς»* (Ψαλμ. οζ' 24). *Ὁ Θεὸς ἔδωσε σ' αὐτοὺς ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανό.* Ἐξαίροντας δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ θαῦμα τοῦ μάννα ὡς ἀνώτερο, ἐμμέσως μείωναν τὸν Ἰησοῦ καὶ ἐξύψωναν τὸ Μωυσῆ. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ: Σὺ μὲ τὸ θαῦμα σου ἔθρεψες μερικὲς χιλιάδες, ἀλλ' ὁ Μωυσῆς ἔθρεψε ἑκατοντάδες χιλιάδων. Σὺ ἔθρεψες αὐτὲς τὶς χιλιάδες μόνο μιὰ φορά· ἀλλ' ὁ Μωυσῆς ἔθρεψε τὶς ἰδικές του χιλιάδες ἐπὶ σαράντα ἔτη. Σὺ ἔδωσες τροφὴ ἀπὸ τὴ γῆ, κρίθινο ψωμί, καὶ ψάρια ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἐνῷ ὁ Μωυσῆς ἔθρεψε τὸ λαό του μὲ ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Οἱ ὑλόφρονες καὶ προσωπολῆπτες Ἰουδαῖοι ἔκαναν τὸ Μωυσῆ ἀνώτερο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Ἔκαναν τὸ δοῦλο ἀνώτερο ἀπὸ τὸν Κύριο. Ἔκαναν τὸν ἄνθρωπο ἀνώτερο ἀπὸ τὸν Θεάνθρωπο. Ποῦ νὰ φαντάζονταν οἱ ταλαίπωροι οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἐκεῖνος, ποὺ ἔρριξε τὸ μάννα τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσέως γιὰ νὰ φάγῃ ὁ λαός! Ποῦ νὰ φαντάζονταν, ὅτι στὴν ἰδική τους ἐποχή, ὄχι πλέον μάννα, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ μανναδότης Κύριος κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν εἶχαν ἐνώπιόν τους! Ἡ ὑλοφροσύνη καὶ ἡ προκατάληψι ἐνέχονται γιὰ τὴν τραγικὴ πλάνη τῶν Ἰουδαίων, τὴν τραγικώτερη ὅλων τῶν πλανῶν. Ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῶν αὐτῶν ἐλαττωμάτων καὶ πόσοι λεγόμενοι χριστιανοὶ δὲν ἐξυψώνουν καὶ ἐκθειάζουν ἀνθρώπους, καὶ δὲν μειώνουν καὶ περιφρονοῦν τὸ Χριστό, τὸ δημιουργὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Σύμπαντος... Τέτοιοι χριστιανοὶ τί διαφέρουν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους; Χρειάζεται ἐκχριστιάνισι τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Στίχ. 32: ***«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν».***

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε τότε ὁ Ἰησοῦς: Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, τὸν ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ δὲν σᾶς ἔδωσεν ὁ Μωυσῆς, ἀλλ' ὁ Πατέρας μου σᾶς δίνει τὸν ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὸν ἀληθινό».*

Οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν τὸ Μωυσῆ ἀνώτερο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Καὶ τὸ θαῦμα τῆς πτώσεως τοῦ μάννα τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσέως θεωροῦσαν ἀνώτερο ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, ὅλως ἔκτακτο καὶ ἐξαιρετικὸ θαῦμα. Καὶ γιὰ νὰ ἐξάρουν αὐτὸ τὸ θαῦμα, ἀνέφεραν τὸ Ψαλμικὸ χωρίο, *«Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς»* (Ψαλμ. οζ' 24).

Τὸ μάννα ὁ Ψαλμῳδὸς ὠνόμασεν *«ἄρτον οὐρανοῦ»*. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς μὲ ἰσχυροτάτη ἔμφασι βεβαιώνει, ὅτι ὁ Μωυσῆς δὲν ἔδωσε στοὺς Ἰσραηλῖτες ***«τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»***, *τὸν οὐράνιο ἄρτο*. Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς σ' ἀντίθεσι πρὸς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Ψαλμῳδοῦ, ὅτι τὸ μάννα ἦταν ἄρτος ἐκ τοῦ *«οὐρανοῦ»*, ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι ἦταν ἄρτος, ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ πάνω, ὅπως ἀπὸ πάνω ἔρχεται ἡ βροχὴ καὶ τὸ χιόνι. Τὸ μάννα ἦταν βεβαίως τροφή, ποὺ δημιουργήθηκε θαυματουργικῶς, ἀλλὰ πάντως ἦταν ὑλικὴ τροφή, ποὺ ἔπεφτε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μὲ τὴν ἔννοια ποὺ λέγουμε, ὅτι βροχὴ ἢ χιόνι πέφτει ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὁμοίως λέγουμε, ὅτι ὁ οὐρανὸς βροντάει καὶ ἀστράφτει. Ἐπίσης λέγουμε *«τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ»*, ἢ ὅτι τὰ ἀεροπλάνα πετοῦν στὸν οὐρανό. Εἶνε φανερό, ὅτι σὲ τέτοιες περιπτώσεις ὁμιλοῦμε γιὰ τὸ φυσικὸ οὐρανό, τὸν ἡμισφαιρικὸ θόλο, ποὺ ὑψώνεται πάνω ἀπὸ μᾶς καὶ καταλήγει στὸν ὁρίζοντα. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει μόνον ὁ φυσικὸς οὐρανός· ὑπάρχει καὶ ὁ ὑπερφυσικὸς ἢ πνευματικὸς οὐρανός. Ὁ φυσικὸς οὐρανὸς εἶνε σύμβολο τοῦ πνευματικοῦ οὐρανοῦ. Ὁ φυσικὸς οὐρανὸς σχετικῶς εἶνε χαμηλός, ὁ πνευματικὸς οὐρανὸς εἶνε ὑψηλός, ὕψιστος. Στὸν ἀγγελικὸ ὕμνο, *«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...»*, ὕψιστα ὀνομάζονται τὰ μέρη τοῦ πνευματικοῦ οὐρανοῦ, ὅπου κατοικεῖ ὁ Θεός.

Λέγοντας λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ Μωυσῆς δὲν ἔδωσε ***«τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»***, ἐννοεῖ, ὅτι τὸ μάννα δὲν κατέβαινε ἀπὸ τὸν πνευματικὸ οὐρανό, τὴν ὑψίστη σφαῖρα, ἀλλ' ἀπὸ τὸ φυσικὸ οὐρανό, τὴ χαμηλὴ σφαῖρα. Ἄλλο δηλαδὴ σημαίνει ἡ λέξι *«οὐρανὸς»* στὸ Ψαλμικὸ χωρίο, *«Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς»*, καὶ ἄλλο σημαίνει στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ***«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ...»***. Στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ***«οὐρανὸς»*** ὀνομάζεται ἡ ὑψίστη σφαῖρα, ἡ σφαῖρα τῆς Θεότητος, ὅπως καὶ στὸν ἄλλο ἐκεῖνο λόγο τοῦ Χριστοῦ, *«Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»* (Ἰωάν. γ' 13).

Μὲ τὸ λόγο του στὸν ἐξεταζόμενο στίχο ὁ Χριστὸς εἶνε σὰν νὰ

ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους: Πολὺ ὑψηλὴ ἰδέα ἔχετε γιὰ τὸ μάννα. Ἀλλ' ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ σᾶς βεβαιώνω, ὅτι τὸ μάννα δὲν ἦταν οὐράνιος ἄρτος· οὐράνιος ἄρτος εἶνε ἄλλος. Γιὰ τὸν ἄλλο δὲ ἄρτο, τὸν ὄντως οὐράνιο, πρέπει νὰ ἔχετε τὴν πολὺ ὑψηλὴ ἰδέα.

Ὅπως θὰ ἰδοῦμε ἔπειτα στὸ στίχ. 35, ὁ οὐράνιος ἄρτος εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ἀλλὰ τώρα ὁ Χριστὸς δὲν προσδιορίζει τὸν οὐράνιο ἄρτο. Λέγει δὲ μόνο γι' αὐτόν, ***«ὁ Πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν»***, *ὁ Πατέρας μου δίνει σὲ σᾶς τὸν ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὸν ἀληθινό*. Σ' αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἰδιαιτέρως ἄξια παρατηρήσεως τρία πράγματα μὲ δογματικὴ σημασία. Πρῶτο: Ὁ Χριστὸς λέγει ***«ὁ Πατήρ μου»***, *ὁ Πατέρας μου*, δὲν λέγει «ὁ Πατὴρ ἡμῶν», ὁ Πατέρας μας, ὅπως θὰ ἔλεγε κάθε ἄλλος ἄνθρωπος. Ὁ Χριστὸς ἐκφράζεται ἔτσι, διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶνε ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς ἔχει τὸ Θεὸ Πατέρα μὲ φυσικὴ καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Ἐμεῖς ἔχουμε τὸ Θεὸ Πατέρα μὲ ἠθικὴ ἔννοια. Δεύτερο: Ὁ Χριστὸς γιὰ τὸ Θεὸ Πατέρα λέγει, ***«δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον»***, *δίνει σὲ σᾶς τὸν ἄρτο*. Ἂν μιλοῦσε ἄλλος, π.χ. ὁ Πέτρος ἢ ὁ Παῦλος, θὰ ἔλεγε, «δίδωσιν ἡμῖν τὸν ἄρτον», δίνει σὲ μᾶς τὸν ἄρτο. Ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ ἔτσι, διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Καὶ ὡς Θεάνθρωπος δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὸν οὐράνιο ἄρτο, ποὺ δίνει αἰώνια ζωή, ἀλλ' εἶνε ὁ ἴδιος ὁ οὐράνιος ἄρτος καὶ ἡ αἰώνια ζωή. Τρίτο: Τὸν ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁ Χριστὸς χαρακτηρίζει ὡς ***«τὸν ἀληθινόν»***. Μ' αὐτὸ τὸ ἐπίθετο ὁ Ἰησοῦς ἀντιθέτει τὸν οὐράνιο ἄρτο πρὸς τὸν ἐπίγειο ἄρτο, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ μάννα. Ὁ οὐράνιος ἄρτος εἶνε ***«ἀληθινός»***, διότι εἶνε ἄκτιστος, ἀδημιούργητος, ἔχει αἰώνια, πλήρη καὶ ἀπόλυτη ὕπαρξι, ἐνῷ ὁ ἐπίγειος ἄρτος καὶ αὐτὸ τὸ μάννα κατὰ κάποια ἔννοια εἶνε ψευδὴς ἄρτος, διότι εἶνε κτιστός, δημιουργημένος, δὲν ἔχει αἰώνια, πλήρη καὶ ἀπόλυτη ὕπαρξι. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἄρτος ***«ὁ ἀληθινός»***, διότι εἶνε Θεός. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ὁ Χριστὸς εἶνε καὶ *«τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν»* (Ἰωάν. α' 9) καὶ *«ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή»* (Ἰωάν. ιε' 1).

Σ' ἕνα μόνο στίχο τρία ἐπιχειρήματα γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ! Ἀπὸ πλῆθος χωρία, φράσεις καὶ λέξεις τῆς Γραφῆς ἀναπηδᾷ ἡ ἀλήθεια τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Ἀναρίθμητες οἱ Γραφικὲς ἀποδείξεις τῆς κορυφαίας ἀληθείας τῆς Πίστεώς μας, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός.

Ὁ ἐνεστὼς ***«δίδωσιν»*** ἀντιτίθεται πρὸς τὸν παρακείμενο ***«δέδωκε»*** καὶ σημαίνει *δίνει τώρα*, καὶ *δίνει συνεχῶς*. Τὸ μάννα ὁ Θεὸς ἔδωσε κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ σὲ μία μόνο ἐποχή, τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσέως. Τὸν ἀνώτερο ἄρτο, τὸν οὐράνιο καὶ ἀληθινό, δίνει τώρα, ποὺ στὸν κόσμο ἦλθεν ὁ Μεσσίας, καὶ δίνει διαρκῶς, σ' ὅλες τὶς χριστιανικὲς ἐποχές. Στοργικὸς πατέρας ὁ Θεός, δίνει πάντοτε τὸν ἄρτο του στὸν κόσμο, γιὰ νὰ τρέφωνται οἱ πιστοὶ καὶ νὰ ἔχουν πνευματικὴ ζωή.

Στίχ. 33: ***«Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ».***

Στὸ στίχο τοῦτο κατὰ μία γνώμη ***«ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ»*** συντακτικῶς εἶνε ὑποκείμενο, καὶ ***«ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ...»*** εἶνε κατηγορούμενο. Ἀλλὰ κατ' ἄλλη γνώμη συμβαίνει τὸ ἀντίστροφο· ***«ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ...»***, ὁ Χριστὸς δηλαδή, εἶνε ὑποκείμενο, καὶ ***«ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ...»*** εἶνε κατηγορούμενο. Ὀρθὴ θεωροῦμε τὴν πρώτη γνώμη, διότι εἶνε φυσικώτερο νὰ ἐκλάβωμε τὴν πρώτη φράσι τοῦ στίχου ὡς ὑποκείμενο καὶ τὴ δεύτερη ὡς κατηγορούμενο, ἐπίσης διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἀποκάλυψε ἀκόμη, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ οὐράνιος καὶ ἀληθινὸς ἄρτος, καὶ ἐπὶ πλέον διότι λέγει ***«ὁ ἄρτος... ὁ καταβαίνων»***, καὶ ὄχι «ὁ ἄρτος ὁ καταβάς», ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ εἰπῇ, ἂν ἤδη ἀπὸ τὸ στίχο τοῦτο θὰ ἤθελε νὰ καθορίσῃ, ὅτι ὁ οὐράνιος ἄρτος εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος. Τὸ ***«γὰρ»*** οἱ ἑρμηνευταὶ θεωροῦν αἰτιολογικὸ καὶ ἐξηγοῦν «διότι». Ἀλλὰ σὲ μᾶς τοῦτο φαίνεται βεβαιωτικὸ καὶ ἐμφατικὸ καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἐξηγοῦμε *«ναί»*. Ἔμφασι ἐπίσης ἔχει ἡ φράσι ***«τοῦ Θεοῦ»***.

Μεταφράζουμε: «*Ναί, ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ εἶνε ἐκεῖνος, ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ δίνει ζωὴ στὸν κόσμο*».

Ἡ φράσι ***«ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ»*** ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ὑπονοουμένη φράσι *«ὁ ἄρτος τοῦ Μωυσέως»* (Πρβλ. *«ὁ νόμος Μωυσέως»*, ζ' 23). Λέγοντας στὸν προηγούμενο στίχο ὁ Χριστός, *«οὐ Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»*, *δὲν σᾶς ἔδωσεν ὁ Μωυσῆς τὸν ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανό*, ὑπονοοῦσε, ὅτι ὁ Μωυσῆς ἔδωσε καὶ αὐτὸς ἄρτο, ἀλλὰ κατώτερο ἄρτο, ὄχι οὐράνιο (Πρβλ. *«Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν»*, ζ' 22). Τὸν οὐράνιο ἄρτο δίνει ὁ Πατήρ, εἶπεν ὁ Χριστὸς στὸν προηγούμενο στίχο. Καὶ τώρα, στὸν παρόντα στίχο, ἐπαναλαμβάνει αὐτὴ τὴν ἀλήθεια μὲ ἰσχυροτάτη ἔμφασι: *Ναί! Ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ εἶνε ἐκεῖνος, ποὺ*

κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανό, – ὄχι, ὑπονοεῖται, ὁ ἄρτος τοῦ Μωυσέως, τὸ μάννα.

Ὁ ἄρτος τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἄρτο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τὸ μυστικὸ μάννα, ὁ Χριστός, εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερο ἀπὸ τὸ μωσαϊκὸ μάννα. Τὸ μάννα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦταν τύπος, τὸ μυστικὸ μάννα τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε ὁ ἀπείρως ἀνώτερος ἀντίτυπος.

Στίχ. 34: ***«Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον».***

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν τότε σ' αὐτόν: Κύριε, πάντοτε νὰ μᾶς δίνῃς αὐτὸ τὸν ἄρτο».*

Οἱ Ἰουδαῖοι προσφωνοῦν τὸν Ἰησοῦ μὲ τὸ ***«κύριε»***. Αὐτὴ ἡ προσφώνησι δείχνει σεβασμό. Ἀλλ' ὁ σεβασμὸς εἶνε προσωρινός. Ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ καταλυθῇ.

Ἀκούοντας τὸν Ἰησοῦ νὰ ὁμιλῇ γιὰ ἀνώτερο ψωμί, οὐράνιο, ποὺ δίνει ζωὴ στὸν κόσμο, οἱ Ἰουδαῖοι φαντάστηκαν ὑλικὸ ψωμί. Οἱ ὑλόφρονες ὑλικὰ φαντάζονται. Ἔχοντας δὲ μπροστά τους ἕνα καταπληκτικὸ θαυματουργὸ οἱ Ἰουδαῖοι, ζήτησαν νὰ τοὺς δίνῃ πάντοτε ψωμὶ ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὅπως ὁ Μωυσῆς ἔδινε καθημερινῶς τὸ μάννα στοὺς προγόνους των. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ Ἰουδαῖοι ζήτησαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ νὰ λύσῃ τὸ οἰκονομικό τους πρόβλημα διαπαντός, καὶ ἄνευ κόπων, μόχθων, δαπανῶν καὶ θυσιῶν. Λησμόνησαν τὸ *«ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου»* (Γεν. γ' 19). Ἤθελαν νὰ κάθωνται, ἢ μᾶλλον νὰ ξαπλώνουν κάτω, ν' ἀνοίγουν τὸ στόμα τους πρὸς τὸν οὐρανό, νὰ πέφτῃ στὸ στόμα τους τροφὴ ἀπὸ τὸν οὐρανό, νὰ τρώγουν καὶ νὰ εὐφραίνωνται!

Ὁ αὐθόρμητος λόγος τῶν Ἰουδαίων, ***«κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον»***, ὑπενθυμίζει τὸν ἐπίσης αὐθόρμητο λόγο τῆς Σαμαρείτιδος, ὅταν ὁ Ἰησοῦς μίλησε γιὰ ζωντανὸ νερό, ποὺ ὅποιος τὸ πίνει δὲν διψάει ποτέ· *«κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν»* (Ἰωάν. δ' 15). Ἡ Σαμαρεῖτις ζήτησε νὰ λυθῇ ἀκόπως, θαυματουργικῶς καὶ γιὰ πάντα τὸ πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ζήτησαν νὰ λυθῇ ἀκόπως, θαυματουργικῶς καὶ γιὰ πάντα τὸ πρόβλημα τῆς διατροφῆς. Λησμόνησαν, ὅτι ἡ παροῦσα ζωὴ δὲν εἶνε ἀνάπαυσι καὶ εὐδαιμονισμός, ἀλλὰ κόπος καὶ μόχθος καὶ ἀγὼν καὶ θυσία καὶ δοκιμασία τῶν χαρακτήρων.

Ὁ αὐθόρμητος καὶ ὅμοιος τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο μίλησαν στὸν Ἰησοῦ ἡ Σαμαρεῖτις γιὰ τὸ νερὸ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι γιὰ τὸ ψωμί, εἶνε ψυχολογικώτατος. Τὸ Εὐαγγέλιο δὲν εἶνε μυθιστόρημα, ἀλλ' ἱστορία, ἀφήγησι πραγματικῶν γεγονότων. Μέσα στὸ Εὐαγγέλιο ἡ φυσικότης καὶ ἡ ψυχολογικὴ ἀλήθεια διαλάμπουν.

Ἡ Σαμαρεῖτις καὶ οἱ Ἰουδαῖοι στὸ αἴτημά τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ ὁμοιάζουν, μάλιστα μὲ καταπληκτικὴ ὁμοιότητα. Ἀλλὰ στὸ ζήτημα τῆς πίστεως διαφέρουν, πάλι δὲ μὲ καταπληκτικὴ διαφορά. Ἡ Σαμαρεῖτις χωρὶς νὰ ἰδῇ θαῦμα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, κατόπιν μιᾶς μόνο συζητήσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἀποκάλυψε πτυχὲς τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς της, πίστευσε μὲ πίστι θερμουργό, καὶ ἔσπευσε καὶ ἔφερε καὶ ἄλλους στὸ Χριστό. Οἱ Ἰουδαῖοι, καίτοι εἶδαν τόσα θαύματα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, ἀπίστησαν, σχολίασαν τοὺς λόγους του γιὰ τὴ Θεία Κοινωνία ὑβριστικῶς, καὶ ἀπομακρύνθηκαν ἀπ' αὐτὸν ὁριστικῶς. Ποῦ ὀφείλεται αὐτὴ ἡ ἄκρως ἀντίθετη διαφορὰ μεταξὺ Σαμαρείτιδος καὶ Ἰουδαίων; Ὀφείλεται στὴ διαφορὰ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου. Ἡ Σαμαρεῖτις ἦταν ταπεινή, ἁπλοϊκή, καλοπροαίρετη. Οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν ἐγωισταί, ὀρθολογισταί, κακοπροαίρετοι. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάσσῃ ἀπ' ὅλα τὰ κακά, προπάντων ὅμως ἀπὸ τὸν ὑπέρμετρο ἐγωισμὸ καὶ ὀρθολογισμὸ καὶ ἀπὸ τὴν κακὴ προαίρεσι.

Στίχ. 35: ***«Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε».***

Μεταφράζουμε: *Εἶπε δὲ σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Ὅποιος ἔρχεται σὲ μένα, δὲν θὰ πεινάσῃ, καὶ ὅποιος πιστεύει σὲ μένα, δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ.*

Ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι νόμισαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μιλοῦσε γιὰ ὑλικὸ ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανό, γι' αὐτὸ στὸν παρόντα στίχο ὁ Ἰησοῦς διορθώνει τὴν ἐσφαλμένη ἀντίληψι τῶν Ἰουδαίων. Ἐπεξηγεῖ τοὺς λόγους του γιὰ τὸν οὐράνιο ἄρτο καθορίζοντας σαφῶς, ὅτι ὁ οὐράνιος ἄρτος εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος. ***«Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»***, διακηρύσσει ὁ Ἰησοῦς. *Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος, ποὺ δίνει τὴ ζωή*, τὴν αἰώνια ζωή. Αὐτὴ ἡ διακήρυξι εἶνε μία ἀπὸ τὶς πολλὲς ὕψιστες διακηρύξεις τοῦ Χριστοῦ. Κανεὶς ἄλλος ποτὲ δὲν τόλμησε οὔτε διανοήθηκε νὰ κάνῃ γιὰ τὸν ἑαυτό του τέτοια διακήρυξι. Μόνον ὁ Ἰη-

σοῦς ὁ Ναζωραῖος ἔκανε τέτοια διακήρυξι, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός.

Ὅπως ὁ ὑλικὸς ἄρτος εἶνε ἀπαραίτητος γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ σώματος, ἔτσι ὁ Χριστός, ὁ πνευματικὸς ἄρτος, εἶνε ἀπαραίτητος γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος, γιὰ νὰ ζῇ τὸ πνεῦμα τὴν ἀνώτερη καὶ αἰώνια ζωή. Εἶνε δὲ ὁ Χριστὸς ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, τῆς πνευματικῆς καὶ ἀληθινῆς ζωῆς, μὲ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ λόγο του καὶ μὲ τὴ χάρι του.

Οἱ φράσεις, ***«ὁ ἐρχόμενος πρός με»*** καὶ ***«ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ»*** κατ' οὐσίαν εἶνε συνώνυμες, σημαίνουν τὸ αὐτό, τὴν πίστι στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἔρχεται κανεὶς πρὸς τὸ Χριστὸ μὲ τὸ νὰ πιστεύῃ στὸ Χριστό. Γι' αὐτὸ πάλι στὸ Ἰωάν. ζ' 37-38 ὁ Ἰησοῦς λέγει: *«Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ... ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»*.

Ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει «ὁ ἐρχόμενος πρὸς τὸν Θεὸν» καὶ «ὁ πιστεύων εἰς τὸν Θεόν», ὅπως θὰ ἔλεγε κάθε ἄλλος, ἄνθρωπος καὶ ἄγγελος, ἀλλὰ λέγει, ***«ὁ ἐρχόμενος πρός με»*** καὶ ***«ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»***. Ὁ Ἰησοῦς δηλαδὴ δὲν κηρύττει τὸ Θεό, ἀλλὰ τὸν ἑαυτό του, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψε: *«Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον»* (Β' Κορ. δ' 5). Οἱ ἀπόστολοι δὲν κήρυτταν καὶ δὲν πρόβαλλαν τοὺς ἑαυτούς των, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε Κύριος, τουτέστι Θεός.

Ὅποιος ἔρχεται διὰ τῆς πίστεως σὲ μένα δὲν θὰ πεινάσῃ ποτὲ καὶ δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ, βεβαιώνει ὁ Χριστός. Μὲ τὴ διπλῆ εἰκόνα τῆς πείνας καὶ τῆς δίψας ἐκφράζονται οἱ βαθύτατες ἀνάγκες τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ κράζουν καὶ ζητοῦν ἱκανοποίησι. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου πεινάει καὶ διψάει τὴν εὐτυχία. Ἡ δὲ ἱκανοποίησι αὐτῆς τῆς πείνας καὶ δίψας δὲν εὑρίσκεται ἀλλοῦ, παρὰ μόνο στὸ Χριστό, τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἄρτος, ποὺ ἱκανοποιεῖ πλήρως καὶ γιὰ πάντα τὴν πνευματικὴ πεῖνα. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἐπίσης ὁ χορηγὸς τοῦ ζῶντος ὕδατος, ποὺ ἱκανοποιεῖ πλήρως καὶ γιὰ πάντα τὴν πνευματικὴ δίψα.

Οἱ λόγοι τῆς Γραφῆς δὲν εἶνε μῦθοι, εἶνε πραγματικότης. Ὅπως γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος ὑπάρχουν τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, ἔτσι καὶ γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἀναγκῶν τῆς ψυ-

χῆς ὑπάρχουν τὰ πνευματικὰ ἀγαθά, ἤ, καλλίτερα, ὑπάρχει ὁ Θεός, ποὺ εἶνε τὸ ὕψιστο ἀγαθὸ καὶ ἡ πηγὴ τῆς αἰωνίας εὐτυχίας. Ὁ δὲ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ θυσιάστηκε, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ στοὺς ἁμαρτωλοὺς τὴν αἰωνία εὐτυχία. Ἀναρίθμητες δὲ ψυχές, ποὺ πῆγαν στὸ Χριστὸ διὰ τῆς πίστεως, προγεύτηκαν στὴ γῆ καὶ γεύονται στὸν οὐρανὸ τὴν ἀληθινὴ καὶ αἰωνία εὐτυχία.

Ἐδῶ δὲ στὴ γῆ συμβαίνει καὶ τοῦτο τὸ καταπληκτικὸ καὶ ἀνεξήγητο φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Οἱ πραγματικοὶ χριστιανοὶ αἰσθάνονται χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι ἀκόμη καὶ σὲ θλίψεις καὶ σὲ φρικτὰ βασανιστήρια. Ἑκατομμύρια μάρτυρες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν ὥρα τῶν μαρτυρίων τους αἰσθάνονταν ὡς τὴν ὡραιότερη καὶ εὐτυχέστερη ὥρα τῆς ἐπίγειας ζωῆς τους. Ἡ ἐξήγησι αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου εἶνε ὁ Χριστός. *«Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Φιλιπ. δ' 13). *Τὰ πάντα κατορθώνω διὰ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ μὲ ἐνδυναμώνει.* Οἱ μάρτυρες, ναί, κατορθώνουν καὶ τοῦτο, νὰ χαίρουν καὶ ν' ἀγάλλωνται τὴν ὥρα τῶν μαρτυρίων! Καὶ ἀφοῦ χαίρουν καὶ ἀγάλλονται τὴν ὥρα τῶν μαρτυρίων, πόσο μᾶλλον χαίρουν καὶ ἀγάλλονται στὸν οὐρανό, ὅπου δὲν ὑπάρχει πόνος, λύπη καὶ στεναγμός, ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητη καὶ συνεχὴς ἀπόλαυσι τοῦ οὐρανίου ἄρτου καὶ τοῦ ζῶντος ὕδατος!

Ἐδῶ στὸ στίχ. 35 ὁ Χριστὸς λέγει, *ὅποιος ἔρχεται σὲ μένα, δὲν θὰ πεινάσῃ, καὶ ὅποιος πιστεύει σὲ μένα, δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ.* Ἀλλὰ στὸ Σοφ. Σειρ. κδ' 21 ἡ ἐνυπόστατη Σοφία, ὁ Χριστὸς δηλαδή, λέγει τὸ ἀντίθετο: *«Οἱ ἐσθίοντές με ἔτι πεινάσουσι, καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν»*. Ὅσοι θὰ μὲ τρώγουν δηλαδή, θὰ πεινοῦν πάλι γιὰ μένα, καὶ ὅσοι θὰ μὲ πίνουν, θὰ διψοῦν πάλι γιὰ μένα. Συγκρούονται μεταξύ των τὰ δύο χωρία τῆς Γραφῆς; Ἀντιφάσκει πρὸς τὸν ἑαυτό του ὁ Χριστός; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλ' ὅταν ὁ Χριστὸς γιὰ τοὺς πιστοὺς καὶ ἐκλεκτούς του λέγῃ, ὅτι δὲν θὰ πεινάσουν καὶ δὲν θὰ διψάσουν ποτέ, ἐννοεῖ, ὅτι παρέχει πλήρη καὶ αἰωνία ἱκανοποίησι. Ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι θὰ πεινοῦν καὶ θὰ διψοῦν πάλι ὅσοι θὰ τρώγουν καὶ θὰ πίνουν αὐτόν, ἐννοεῖ, ὅτι εἶνε τόσο εὐχάριστος στοὺς πιστοὺς καὶ ἐκλεκτούς του, ὥστε αὐτοὶ δὲν χορταίνουν τὴν ἀπόλαυσί του, θέλουν συνεχῶς νὰ γεύωνται τὴν ἄρρητη εὐφροσύνη του, ὅπως ὅλοι θέλουν πάλι καὶ πάλι νὰ τρώγουν τὰ νοστιμώτατα ἐδέσματα καὶ νὰ πίνουν τὰ εὐγευστότατα ποτά. Ὁ πόθος τῶν ἐκλεκτῶν ψυχῶν γιὰ τὸ Χριστὸ εἶνε ἀκόρεστος.

Στίχ. 36: ***«Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε».***

Μεταφράζουμε: *«Ἀλλὰ σᾶς εἶπα, ὅτι καὶ μὲ εἴδατε, καὶ δὲν πιστεύετε».*

Μεταφράζουμε καὶ ἀλλιῶς: *«Ἀλλὰ σᾶς εἶπα, ὅτι, ἂν καὶ μὲ εἴδατε, ὅμως δὲν πιστεύετε».*

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε»***, δὲν περιέχεται στὸ Εὐαγγέλιο προηγουμένως. Καὶ γι' αὐτὸ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πότε προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε αὐτὸ τὸ λόγο; Κατὰ μία γνώμη ὁ Χριστὸς εἶπε αὐτὸ τὸ λόγο σὲ περίστασι, ποὺ δὲν γράφτηκε στὸ Εὐαγγέλιο. Κατ' ἄλλη γνώμη ὁ Χριστὸς ἀναφέρεται στὸ λόγο του στὸ στίχ. 26, *«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε». Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, δὲν μὲ ζητεῖτε διότι εἴδατε σημεῖα, θαύματα, ἀλλὰ διότι φάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους καὶ χορτάσατε.* Αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει: Μὲ εἴδατε. Μὲ εἴδατε νὰ κάνω σημεῖα, θαύματα. Μὲ εἴδατε νὰ δίνω ἀποδείξεις τῆς μεσσιακῆς μου ἰδιότητος. Ἀλλὰ δὲν μὲ ζητεῖτε καὶ δὲν ἔρχεσθε πρὸς ἐμένα ἐπειδὴ πιστεύσατε σὲ μένα, ἀλλ' ἐπειδὴ φάγατε ἀπὸ τὰ ψωμιὰ καὶ χορτάσατε. Καίτοι μὲ εἴδατε νὰ θαυματουργῶ καὶ νὰ δίνω ἀποδείξεις γιὰ τὸ ποῖος εἶμαι, ἐν τούτοις παραμείνατε ὑλισταὶ καὶ ἄπιστοι.

Σχετικῶς πρὸς τὸ ἐρώτημα, πότε προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε τὸ λόγο, *«μὲ εἴδατε, καὶ ὅμως δὲν πιστεύετε»*, ἐμεῖς ὑποδεικνύουμε καὶ τὸ λόγο του στὸ ε' 38, *«ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε»*. Ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀπέστειλε τὸν Υἱό του. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἀπέστειλε, οἱ Ἰουδαῖοι τὸν εἶδαν. Ἀλλ' ἂν καὶ εἶδαν τὸν ἀπεσταλμένο, δὲν πίστευσαν σ' αὐτόν. Ἐπίσης ὑποδεικνύουμε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸ ε' 43, *«Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με». Ἐγὼ ἦλθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρός μου καὶ δὲν μὲ δέχεσθε.* Ὁ Χριστὸς *«ἐλήλυθε»*, *ἦλθε.* Καὶ ἀφοῦ ἦλθε, οἱ Ἰουδαῖοι τὸν εἶδαν. Καὶ ὅμως δὲν *«ἔλαβον»*, δὲν *δέχτηκαν* αὐτόν, δὲν πίστευσαν σ' αὐτόν.

Ὁ λόγος λοιπὸν τοῦ Ἰησοῦ, ***«καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε»***, κατ' οὐσίαν περιέχεται στοὺς προηγουμένους λόγους του στοὺς στίχους στ' 26, ε' 38 καὶ ε' 43, τοὺς ὁποίους ἀναφέραμε.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶδαν τὸ Χριστὸ νὰ τελῇ πρωτοφανῆ σημεῖα, καθὼς προφήτευαν γιὰ τὸ Μεσσία οἱ Γραφές. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἦταν ση-

μεῖο, ὅπως εἶπε ὁ Συμεών (Λουκ. β' 34), τὸ μεγαλύτερο σημεῖο, τὸ μεγαλύτερο θαῦμα. Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι εἶδαν τὸ Χριστό, εἶδαν τὰ ὑπερθαύμαστα ἔργα καὶ τὴν ὑπερθαυμαστότερη μορφή του, ἐν τούτοις δὲν πίστευσαν. Σημεῖα ἔκανε ὁ Χριστός, ἀλλὰ στὶς καρδιὲς τῶν Ἰουδαίων τὰ σημεῖα δὲν δημιουργοῦσαν πίστι. Ἡ ἀμφιβολία βασάνιζε τοὺς Ἰουδαίους. Σημεῖο ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, τὸ μεγαλύτερο σημεῖο, ἀλλὰ σημεῖο ἀντιλεγόμενο, ὅπως προεῖπε ὁ Συμεών.

Γιὰ νὰ πιστεύσῃ κανείς, δὲν ἀρκεῖ μὲ τὰ μάτια του νὰ βλέπῃ θαύματα. Πρέπει καὶ μὲ τὸ νοῦ του νὰ σκέπτεται καὶ νὰ συλλαμβάνῃ τὸ νόημα τῶν θαυμάτων. Πρέπει καὶ μὲ τὴν καρδιά του νὰ αἰσθάνεται τὰ θαύματα καὶ νὰ συγκλονίζεται ἀπ' αὐτά. Ἀλλ' ἂν ὁ νοῦς εἶνε σκοτισμένος καὶ ἡ καρδιὰ εἶνε πωρωμένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸ Διάβολο, τότε τὰ θαύματα δὲν δημιουργοῦν πίστι, τότε τὰ σημεῖα δὲν σημαίνουν τίποτε. Ἂν ὁ νοῦς εἶνε σκοτισμένος καὶ ἡ καρδιὰ πωρωμένη, ὁ ἄνθρωπος παραμένει ἄπιστος ὄχι μόνον ὅταν βλέπῃ θαύματα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ ἴδιος κάνῃ θαύματα. Ὁ Ἰούδας δὲν ἔβλεπε μόνο τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ ἴδιος ἔκανε θαύματα. Ἐν τούτοις ὁ Ἰούδας δὲν πίστευε (στίχ. 64), ἦταν φιλάργυρος καὶ κλέπτης, ἔφθασε στὴν προδοσία καὶ στὴν αὐτοκτονία, καὶ κατέληξε στὴν κόλασι. Τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας καὶ ὁ Σατανᾶς εἶχαν τυφλώσει τὸ νοῦ καὶ πωρώσει τὴν καρδιά του.

Καὶ σήμερα ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ εἶδαν θαύματα καὶ τὰ ὁμολογοῦν, ἀλλὰ πίστι καὶ ζωὴ πίστεως δὲν ἔχουν. Τὴ μία ὥρα λέγουν, «ἡ Θρησκεία μας εἶνε ζωντανή», καὶ τὴν ἄλλη ὥρα λέγουν, «ποιός ξέρει αὐτά, ποὺ διδάσκει ἡ Θρησκεία, ἂν εἶνε ἀληθινά;...». Καὶ σήμερα ἐπίσης ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ἰδίως κληρικοί, ποὺ μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ κάνουν θαύματα, ναί, θαύματα, καὶ ὅμως ἡ ζωή τους δὲν ἀποδεικνύει πίστι.

Ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν»* (Ματθ. ζ' 22-23). Φοβερώτατος λόγος! Τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως πολλοὶ θὰ ἐπικαλεσθοῦν προφητεῖες καὶ θαύματα, ποὺ ἔκαναν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ Χριστὸς θὰ τοὺς ἀποπέμψῃ καὶ θὰ τοὺς παραπέμψῃ στὴν αἰωνία κόλασι ὡς ἐργάτες τῆς ἀνομίας. Ὅποιος κάνει τὴν

ἀνομία ἢ ὑποστηρίζει τὴν ἀνομία, ἔστω καὶ ἂν κάνῃ θαύματα, ἀποδοκιμάζεται ἀπὸ τὸν Κύριο. Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀσεβείας, καὶ θαυματουργοὶ ἂν εἶνε, κολάζονται. Διότι ἡ ζωή τους ἀποδεικνύει, ὅτι κατὰ βάθος δὲν πιστεύουν, δὲν κατοικεῖ μέσα τους ἡ δύναμι τῆς πίστεως, ποὺ συγκλονίζει τὸν ἄνθρωπο, τὸν δραστηριοποιεῖ καὶ τὸν κάνει ν' ἀγωνίζεται ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐναντίον τοῦ κακοῦ.

Στίχ. 37-38: ***«Πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ Πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω· ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με».***

Μεταφράζουμε: *«Πᾶν ὅ,τι μοῦ δίνει ὁ Πατήρ, θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμένα, καὶ αὐτόν, ποὺ ἔρχεται πρὸς ἐμένα, δὲν θὰ ἐκδιώξω. Διότι κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὄχι γιὰ νὰ κάνω τὸ ἰδικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα ἐκείνου, ποὺ μὲ ἔστειλε».*

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχο ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι δὲν πιστεύουν. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ νομίσουν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ὅλοι θὰ εἶνε ἀπέναντί του ἄπιστοι καὶ τὸ κήρυγμά του θ' ἀποτύχῃ, στὸν παρόντα στίχο 37 ὁμιλεῖ γιὰ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ πιστεύσουν. Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ στοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους: Μὴ νομίσετε, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶνε σὰν ἐσᾶς. Ἐσεῖς ἀπιστεῖτε. Ἀλλ' ὑπάρχουν ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι θὰ πιστεύσουν.

Γιὰ νὰ δείξῃ δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἡ πίστι εἶνε μεγάλο πρᾶγμα, καὶ δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Θεό, ὁ δὲ Θεὸς βοηθεῖ γιὰ νὰ πιστεύσουν οἱ ἄξιοι πίστεως, λέγει στοὺς Ἰουδαίους: *«Πᾶν ὅ,τι μοῦ δίνει ὁ Πατήρ, θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμένα»*. Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ καὶ τοῦ δίνει πιστούς. Μὲ ἄνωθεν ἀποκάλυψι καὶ δύναμι ὁ Θεὸς βοηθεῖ ἀνθρώπους, γιὰ νὰ πιστεύσουν στὸν Υἱό του.

Συμφώνως πρὸς τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸ Ματθ. ιστ' 17, τὴν ἀλήθεια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Μεσσίας, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, δὲν ἀποκάλυψε στὸν Πέτρο κανένας ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ Πατὴρ τοῦ Ἰησοῦ. Συμφώνως ἐπίσης πρὸς τὸ λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου στὸ Γαλ. α' 16, ὁ Πατὴρ ἀποκάλυψε τὸν Υἱό του σ' αὐτόν. Χωρὶς τὴν ἄνωθεν ροπή, χωρὶς τὴ θεία ἀποκάλυψι καὶ δύναμι, δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὸ Χριστό, νὰ πιστεύσῃ ἀκραδάντως στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ ποίους ὁ Θεὸς βοηθεῖ γιὰ νὰ πιστεύσουν στὸν Υἱό του; Ποίους, μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Θεὸς δίνει στὸ Χριστό; Ποίους κατευθύνει καὶ φέρει πρὸς αὐτόν; Τοὺς ταπεινοὺς καὶ καλοπροαιρέτους. Τοὺς ἄλλους, τοὺς ἐγωιστάς, ὀρθολογιστὰς καὶ κακοπροαιρέτους, ὡς ἀναξίους πίστεως ἀφήνει στὴν ἀπιστία καὶ ἀμφιβολία γιὰ τιμωρία τους. Μερικοὶ καυχῶνται γιὰ τὴν ἀπιστία τους. Ἀλλὰ ποῖος κατάδικος καυχᾶται γιὰ τὴν τιμωρία του; Οἱ ἄπιστοι εἶνε οἱ χειρότεροι κατάδικοι, καὶ ἐν τούτοις οἱ ἀνόητοι καυχῶνται γιὰ τὴν καταδίκη τους! Ὄντως ἀνόητοι. Ἤ, μᾶλλον, ἀνόητοι τῶν ἀνοήτων. Ἂν εἶνε ἄφρων ἐκεῖνος, ποὺ εἶπε μέσα στὴν καρδιά του, *«δὲν ὑπάρχει Θεός»* (Ψαλμ. ιγ' 1), πόσο μᾶλλον εἶνε ἄφρων ὁ καυχώμενος γιὰ τὴν ἀπιστία του; Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ ὁ ἀφρονέστατος αὐτὸς ἄνθρωπος: Δὲν ὑπάρχει Θεός. Ἐγὼ δημιούργησα καὶ κυβερνῶ τὰ σύμπαντα. Δὲν ὑπάρχει Χριστός. Ἐγὼ δημιούργησα καὶ κυβερνῶ τὴν Ἐκκλησία, καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν οἱ ἐχθροὶ ἀπ' ἔξω καὶ οἱ προδότες ἀπὸ μέσα νὰ τὴ διαλύσουν.

Ὅλοι, ὅσους ὁ Πατὴρ δίνει στὸν Υἱό του, διὰ τῆς πίστεως ἔρχονται πρὸς αὐτόν. Κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δὲν παραμένει μακριὰ ἀπὸ τὸ Χριστό. Κανεὶς δὲν χάνεται στὸ δρόμο πρὸς τὸ Χριστό. Ὅλοι φθάνουν ἀσφαλῶς στὸ Χριστό.

Ὅσοι ἔρχονται πρὸς τὸ Χριστό, εἶνε βεβαίως καλοπροαίρετοι. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ ἀτέλειες, ἐλαττώματα, πάθη καὶ ἁμαρτήματα. Μὲ αὐτὰ δὲ τὰ ἐπιβαρυντικὰ στοιχεῖα εἶνε βάρος γιὰ τὸ Χριστό. Ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς δὲν τοὺς ἐκδιώκει, δὲν τοὺς ἀποπέμπει, δὲν λέγει σ' αὐτούς, Ἐγὼ εἶμαι τέλειος, σεῖς εἶσθε ἀτελεῖς· ἐγὼ εἶμαι ἅγιος, σεῖς εἶσθε ἁμαρτωλοί· ἐγὼ εἶμαι καθαρός, σεῖς εἶσθε ἀκάθαρτοι, φύγετε ἀπὸ κοντά μου! Δὲν λέγει ὁ Χριστὸς τέτοιο λόγο. Ἀντιθέτως λέγει, *«Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς»* (Ματθ. ια' 28). *Ἐλᾶτε πρὸς ἐμένα ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ καταπονημένοι* ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες καὶ τὶς ταλαιπωρίες, τὶς συνέπειες τῶν ἁμαρτιῶν, *καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω*. Ὁ Χριστὸς δέχεται καὶ ὑποδέχεται καὶ ἀναπαύει ὅλους τοὺς ἁμαρτωλούς, ποὺ ἔρχονται πρὸς αὐτόν, ὅλους τοὺς σηκώνει στὰ φτερὰ τῆς ἀγάπης του, κανένα δὲν διώχνει, κανένα δὲν ἀπορρίπτει. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»***, εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον παρήγορα καὶ ἐνθαρρυντικὰ λόγια του. Τὸ νόημα αὐτοῦ τοῦ λόγου ἀποδίδει ἄριστα εὐχὴ τῆς Θείας Μεταλήψεως, κατὰ τὴν ὁποία ὁ πιστός, προσερ-

χόμενος στὰ Ἄχραντα Μυστήρια, λέγει στὸ Χριστό: «*Οὐ γὰρ πόρνην προσελθοῦσάν σοι μετὰ δακρύων ἀπέφυγες, οὐδὲ τελώνην ἀπεβάλου μετανοήσαντα, οὐδὲ λῃστὴν ἐπιγνόντα τὴν βασιλείαν σου ἀπεδίωξας, οὐδὲ διώκτην μετανοήσαντα κατέλιπες ὃ ἦν, ἀλλὰ τοὺς ὑπὸ τῆς μετανοίας σοι προσαχθέντας ἅπαντας ἐν τῷ χορῷ τῶν σῶν φίλων κατέταξας*».

Ὁ Χριστὸς δὲν διώχνει κανένα, ὅσο ἁμαρτωλὸς καὶ ἂν εἶνε, ἀλλὰ δέχεται ὅλους τοὺς ἁμαρτωλούς, ποὺ ἔρχονται πρός αὐτόν, διότι εἶνε πολυεύσπλαγχνος, καὶ διότι τοὺς στέλνει πρὸς αὐτὸν ὁ Πατήρ του. Πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ Υἱὸς νὰ μὴ δεχθῇ πρόσωπα, ποὺ τοῦ δίνει ὁ Πατήρ του; Ὁ Θεὸς ἔστειλε τὸν Υἱό του στὸν κόσμο καὶ ὁ κόσμος «*ἐξέβαλεν αὐτὸν ἔξω*» (Ματθ. κα' 39) καὶ ἐξετέλεσεν αὐτὸν ἀγρίως. Ὁ Θεὸς ἐπίσης στέλνει ἁμαρτωλοὺς στὸν Υἱό του, καὶ ὁ Υἱὸς δὲν ἐκβάλλει κανένα ἔξω, ἀλλὰ δέχεται καὶ σῴζει ὅλους. Πόσο διαφέρει ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν κόσμο! Ὁ Χριστὸς ἄκρως φιλάνθρωπος, ὁ κόσμος ἄκρως ἀπάνθρωπος!

Κάθε χριστιανός, γιὰ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ νὰ εἶνε πραγματικὸς χριστιανός, πρέπει νὰ ἐφαρμόζῃ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ***«Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»***. Προπάντων δὲ τὸ λόγο τοῦτο πρέπει νὰ ἐφαρμόζουν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ, οἱ πνευματικοὶ ποιμένες καὶ πατέρες. Ὅσο ἁμαρτωλὸς καὶ ἂν εἶνε ὁ ἐρχόμενος, πρέπει νὰ γίνεται δεκτός. Καὶ ἂν ἔρχεται μὲ μετάνοια, νὰ γίνεται δεκτὸς μὲ πολλὴ συγκίνησι καὶ χαρά, καὶ νὰ ἐνθαρρύνεται, γιὰ νὰ μὴ νικηθῇ ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς ἀπελπισίας καὶ χαθῇ. Καὶ ἂν ἔρχεται χωρὶς μετάνοια, νὰ τοῦ δεικνύεται ἀγάπη, καὶ μὲ ὡραῖο τρόπο νὰ τοῦ δίνωνται συμβουλές, γιὰ νὰ συγκινηθῇ, μετανοήσῃ καὶ σωθῇ. Καὶ κανεὶς νὰ μὴ κατακρίνῃ χριστιανὸ καὶ πνευματικὸ ποιμένα καὶ πατέρα ἂν δέχωνται ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀντιπαθεῖς καὶ μισητοὺς ἀνθρώπους, ἀρκεῖ νὰ τοὺς δέχωνται μὲ πρόθεσι καὶ προσπάθεια νὰ τοὺς βοηθήσουν στὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ διαγωγή.

Ἀπ' αὐτούς, ποὺ μοῦ δίνει ὁ Πατήρ μου καὶ ἔρχονται πρὸς ἐμένα, δὲν διώχνω κανένα, λέγει ὁ Χριστός, διότι κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὄχι γιὰ νὰ κάνω τὸ ἰδικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα ἐκείνου, ποὺ μὲ ἔστειλε.

Ὁ Χριστὸς ἔχει δύο θελήματα, ἕνα ὡς Θεὸς καὶ ἕνα ὡς ἄνθρωπος. Γιὰ ποῖο ἀπὸ τὰ δύο θελήματά του ὁμιλεῖ ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς; Κατὰ μία γνώμη ὁμιλεῖ γιὰ τὸ θεῖο θέλημά του, καὶ κατ' ἄλλη

γνώμη ὁμιλεῖ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο θέλημά του. Ἀλλὰ τὸ θεῖο θέλημα τοῦ Χριστοῦ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός· ταυτίζεται μὲ ἐκεῖνο, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅ,τι θέλει ὁ Πατήρ, τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς θέλει καὶ ὁ Υἱός, θέλει καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἐδῶ ὅμως ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ ἰδικό του θέλημα, ποὺ διακρίνεται ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἀφοῦ λέγει, ὅτι δὲν κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ κάνῃ τὸ ἰδικό του θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα ἐκείνου, ποὺ τὸν ἔστειλε. Συνεπῶς ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο θέλημά του. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἀγωνιώδη προσευχή του στὴ Γεθσημανῆ, τὸ ἀνθρώπινο θέλημα τοῦ Χριστοῦ ἀπέστεργε τὸ θάνατο. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ θέλημα ὑποτάχθηκε στὸ θεῖο θέλημα. Γιὰ τὸ πικρὸ ποτήρι τοῦ θανάτου ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «*Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ*» (Ματθ. κστ' 39). Ὁ Υἱὸς κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γιὰ ν' ἀνεβῇ στὸ σταυρό. Αὐτὸ ἦταν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ὀδυνηρὸ θέλημα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς γιὰ χάρι μας ὑπέταξε τὸ ἰδικό του θέλημα, τὸ ἀνθρώπινο θέλημα, ποὺ ἀπέστεργε τὸ θάνατο.

Ὁ Χριστὸς κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἔκανε τὸ θέλημα τοῦ Πατρός. Ἐμεῖς κάνουμε τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ γιὰ ν' ἀνεβοῦμε στὸν οὐρανό;

Στίχ. 39-40: *«Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν Υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ»*.

Στὸν πρῶτο ἀπὸ τοὺς δύο τούτους στίχους, τὸν 39, οἱ ἑρμηνευταὶ παρερμηνεύουν τὴ φράσι, ***«ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ»***. Κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς αὐτὴ ἡ φράσι σημαίνει: «Ἀπὸ ὅ,τι μοῦ ἔδωσεν ὁ Πατήρ, νὰ μὴ χάσω τίποτε». Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴ σύνταξι τοῦ λόγου. Τέτοια ἔννοια θὰ εἶχεν ἡ ἐν λόγῳ φράσι, ἂν ἡ διατύπωσί της ἦταν διαφορετική, ἂν ὁ Κύριος δὲν ἔλεγε, ***«ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ»***, ἀλλ' ἔλεγε, «ἵνα ἐκ παντὸς ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω τι». Ἐκτὸς δὲ τῆς συντάξεως ἔχουμε νὰ παρατηρήσωμε καὶ τοῦτο: Τὸ οὐδέτερο

«πᾶν» τοῦ στίχ. 39 κατ' οὐσίαν σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ ἀρσενικὸ ***«πᾶς»*** τοῦ στίχ. 40. Ὅπως δηλαδὴ τὸ ***«πᾶς»*** σημαίνει κάθε ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ τὸ ***«πᾶν»*** σημαίνει κάθε πρόσωπο, κάθε ἄτομο. Ἀλλ' ἔτσι ἡ ἔννοια τῆς ἐν λόγῳ φράσεως γίνεται: Ἀπὸ κάθε ἄτομο, ποὺ μοῦ ἔδωσεν ὁ Πατήρ, νὰ μὴ χάσω τίποτε, νὰ μὴ χάσω δηλαδὴ οὔτε ἕνα μέρος ἀπ' αὐτὸ τὸ ἄτομο! Συντακτικῶς τὸ ***«πᾶν ὃ δέδωκέ μοι»*** εἶνε ἀντικείμενο τοῦ ***«ἀπολέσω»***, τὸ ***«ἐξ αὐτοῦ»*** σημαίνει, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πατρός, ἀπ' αὐτὸν τὸν Πατέρα, καὶ ἡ ἐν λόγῳ φράσι ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: *Πᾶν ὅ,τι μοῦ ἔδωσεν ὁ Πατήρ, νὰ μὴ χάσω ἀπ' αὐτόν, νὰ μὴ ἀφήσω νὰ χαθῇ ἀπ' αὐτόν*, ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Στὸ στίχ. 40 οἱ ἑρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴ σημασία τοῦ συνδέσμου ***«δέ»***. Ἐπειδὴ σ' αὐτὸ τὸ στίχο κατ' οὐσίαν γίνεται ἐπανάληψι τοῦ περιεχομένου τοῦ προηγουμένου στίχου 39, γι' αὐτὸ τὸ ***«δὲ»*** ἔχει βεβαιωτικὴ καὶ ἐμφατικὴ ἔννοια καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται «*ναί*», ὅπως στὸ ιστ' 20, Πράξ. γ' 14 καὶ Ρωμ. ιγ' 1.

Μεταφράζουμε τοὺς στίχ. 39-40: «*Αὐτὸ δὲ εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε· πᾶν ὅ,τι μοῦ ἔδωσε νὰ μὴ ἀφήσω νὰ χαθῇ ἀπ' αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἀναστήσω αὐτὸ κατὰ τὴν ἐσχάτη ἡμέρα. Ναί, αὐτὸ εἶνε τὸ θέλημα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε· πᾶς, ὁ ὁποῖος βλέπει τὸν Υἱὸ καὶ πιστεύει σ' αὐτόν, νὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια καὶ ἐγὼ νὰ τὸν ἀναστήσω τὴν ἐσχάτη ἡμέρα*».

Στοὺς δύο τούτους στίχους 39-40 ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρει σὲ τί συνίσταται τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς γιὰ τὴν ἀποστολή του στὸν κόσμο. Συγκεκριμένως ἀναφέρει, ὅτι θέλημα τοῦ Πατρός του εἶνε νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ χαθῇ ἀπὸ τὸν Πατέρα κανεὶς ἀπ' ὅσους ἔδωσε σ' αὐτόν. Ὁ Θεὸς ὡς δημιουργὸς καὶ φιλόστοργος πατέρας μας δὲν θέλει νὰ χαθῇ κανεὶς ἀπ' τοὺς μικροὺς καὶ ταπεινοὺς τῆς γῆς, κανένα ἀπὸ τὰ λογικά του πρόβατα. Ὁ Χριστὸς μᾶς βεβαίωσε: «*Οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων*» (Ματθ. ιη' 14). Ὁ οὐράνιος πατέρας σας δὲν θέλει νὰ χαθῇ οὔτε ἕνας ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ ταπεινοὺς τῆς γῆς.

Ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸ Χριστὸ τοὺς ἰδικούς του ἀνθρώπους, τοὺς πιστούς, γιὰ νὰ τοὺς φυλάττῃ ὁ Χριστός, νὰ ἔχουν ζωὴ αἰώνια, ζωὴ πνευματική, ἀνώτερη, καὶ κατὰ τὴν τελευταία ἡμέρα, τὴν ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ τῆς τελικῆς Κρίσεως, νὰ τοὺς ἀναστήσῃ μὲ ἔνδοξη ἀνάστασι, νὰ τοὺς παρουσιάσῃ στὸ Θεὸ καὶ νὰ εἰπῇ: «*Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκας*» (Ἑβρ. β' 13).

Νά ἐγὼ καί τὰ παιδιά, ποὺ μοῦ ἔδωσες. Τὰ διαφύλαξα καὶ τὰ ὡδήγησα στὴν σωτηρία καὶ τὴ δόξα.

Ὅπως ὁ Χριστὸς φυλάττει τὶς ψυχές, ποὺ τοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός, καὶ τὶς ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα, ἔτσι καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ, οἱ ποιμένες, ὀφείλουν νὰ φυλάττουν τὶς ψυχές, ποὺ ἐμπιστεύτηκε σ' αὐτοὺς ὁ Ἀρχιποίμην Χριστός, καὶ νὰ τὶς ὁδηγοῦν στὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα. Ὅπως οἱ ποιμένες τῆς Βηθλεέμ, ἔτσι καὶ αὐτοὶ πρέπει ν' ἀγρυπνοῦν «*φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν*» (Λουκ. β' 8). Ὁ Κύριος θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰ χέρια τους τὰ λογικὰ πρόβατα. Καὶ ἀλλοίμονο στοὺς ποιμένες, ποὺ κοιμῶνται στὰ ἀναπαυτικὰ μαξιλάρια τῆς ἀδιαφορίας, καὶ ἀφήνουν τοὺς λύκους νὰ ἁρπάζουν καὶ νὰ κατασπαράζουν τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ.

Τὴν ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας θὰ ἀναστηθοῦν ὅλοι οἱ νεκροί, εὐσεβεῖς καὶ ἀσεβεῖς. Ἀλλ' ἔνδοξη ἀνάστασι θὰ ἔχουν μόνο οἱ εὐσεβεῖς. Στὴ φράσι γιὰ τὴν ἀνάστασι παντὸς πιστοῦ, ***«καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ»***, τὸ ***«ἐγὼ»*** λέγεται μὲ ἔμφασι. Αὐτὴ δὲ ἡ ἔμφασι ἔχει, νομίζουμε, τὴν ἔννοια, ὅτι οἱ ἄλλοι νεκροὶ θ' ἀναστηθοῦν μὲ γενικὸ παράγγελμα, ἐνῷ οἱ πιστοὶ θ' ἀναστηθοῦν εἰδικῶς καὶ προσωπικῶς ἀπὸ τὸ Χριστό, τοῦτο δὲ ὑπονοεῖ, ὅτι αὐτοὶ θὰ ἔχουν ἔνδοξη ἀνάστασι. Ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα, ποὺ ἐξασφάλισε ὁ Χριστὸς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν εἶνε μόνο γιὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ σῶμα. Κατὰ τὴ μεγάλη καὶ ἐπιφανῆ ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν τὰ σώματα τῶν εὐσεβῶν θὰ ἀποκτήσουν ἀπερίγραπτη ὡραιότητα καὶ θὰ λάμψουν σὰν τὸν ἥλιο.

Προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ τὴν ἔνδοξη ἀνάστασι εἶνε νὰ ***«θεωρῇ τὸν Υἱὸν»*** καὶ νὰ ***«πιστεύῃ εἰς αὐτόν»***. Τὸ ***«θεωρῶ»*** ἐδῶ σημαίνει «*βλέπω μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς, γνωρίζω, πιστεύω*». Ἔτσι ἐδῶ τὸ ***«θεωρῶ»*** εἶνε συνώνυμο τοῦ «*πιστεύω*» καὶ οἱ φράσεις ***«θεωρῶν τὸν Υἱὸν»*** καὶ ***«πιστεύων εἰς αὐτὸν»*** εἶνε ταυτόσημες. Τὸ ***«θεωρῶ»*** καὶ τὸ ***«πιστεύω»*** ἀπαντοῦν συνωνύμως καὶ στὸ ιβ' 45: «*Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με, καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με*». Τέλος τὸ ***«θεωρῶ»*** ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ «*βλέπω μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως, πιστεύω*» καὶ στὸ ιδ' 17, ὅπου ὁ Κύριος ὁμιλῶντας γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα λέγει: «*Ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό*». Ὁ Υἱὸς

καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε ἀντικείμενα πνευματικῆς θεωρίας ἢ πίστεως, διότι εἶνε πρόσωπα τῆς Θεότητος. Ἡ Ἁγία Γραφὴ οὐδέποτε θὰ ἔλεγε, «ὁ θεωρῶν τὸν Μιχαὴλ ἢ τὸν Παῦλον καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ ὁ Μιχαὴλ ἢ ὁ Παῦλος θ' ἀναστήσῃ αὐτὸν κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν». Ὁ Χριστὸς εἶπε τέτοιο λόγο γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ γράφει τέτοιο λόγο, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη.

Στίχ. 41-42: ***«Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;»***.

Ἐδῶ τὸ ***«γογγύζω»*** δὲν σημαίνει «γογγύζω» ἢ «ψιθυρίζω» ἢ «ἀγανακτῶ», ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει *«σχολιάζω, κάνω σχόλια»*. Στὸ χωρίο Ἀριθμ. ια' 1 διαβάζουμε: *«Καὶ ἦν ὁ λαὸς γογγύζων πονηρὰ ἔναντι Κυρίου»*. Ὁ Ἰσραηλιτικὸς δηλαδὴ λαὸς ἔκανε δυσμενῆ σχόλια ἀπέναντι τοῦ Κυρίου, σχολίαζε ἀσεβῶς τὸν Κύριο. Τὸ ***«οὖν»*** τοῦ στίχ. 41 δὲν εἶνε συμπερασματικό, ἀλλὰ μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἔκαναν δὲ σχόλια οἱ Ἰουδαῖοι γι' αὐτόν, διότι εἶπε, ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, καὶ ἔλεγαν: Δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ὁποίου ἐμεῖς γνωρίζουμε τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα; Πῶς λοιπὸν αὐτὸς λέγει, κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανό;»*.

Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ, στὴ Γαλιλαία. Καὶ οἱ ἀκροαταί του εἶνε Γαλιλαῖοι, ἀφοῦ λέγουν, ὅτι γνωρίζουν τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ ἀκροαταὶ εἶνε Γαλιλαῖοι, πῶς ἐδῶ ὀνομάζονται Ἰουδαῖοι; Ὀνομάζονται ἔτσι, ὄχι ὡς κάτοικοι τῆς Ἰουδαίας, ἀλλὰ μὲ τὴ γενικὴ σημασία τῆς λέξεως. Ἡ ὀνομασία Ἰουδαῖοι ἔχει δηλαδὴ εὐρεῖα σημασία, σημαίνει ὅ,τι καὶ οἱ ὀνομασίες Ἰσραηλῖτες καὶ Ἑβραῖοι.

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ὡμίλησε γιὰ ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανό, οἱ ἀκροαταί του δὲν σκανδαλίστηκαν, ἀλλὰ ζήτησαν νὰ τοὺς δίνῃ πάντοτε αὐτὸ τὸν ἄρτο, γιὰ νὰ λύσουν ἀκόπως, ἀδαπάνως καὶ διαπαντὸς τὸ οἰκονομικό τους πρόβλημα (στίχ. 34). Ἀλλ' ὅταν ὁ Ἰησοῦς διακήρυξε, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἄρτος, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, τότε σκανδαλίστηκαν καὶ ***«ἐγόγγυζον»***, *σχολίαζαν δυσ-*

μενῶς. Ὅπως οἱ πατέρες των στὴν ἔρημο *«ἐγόγγυζον πονηρὰ ἔναντι Κυρίου»*, ἔτσι καὶ αὐτοί. Σχολίαζαν ἐκεῖνοι δυσμενῶς τὸν Κύριο, σχολιάζουν καὶ αὐτοί. Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰησοῦ εἶχαν πλήρως κληρονομήσει τὴν ἀσέβεια τῶν προγόνων των. Ἀντάξια τέκνα ἀναξίων πατέρων!

Οἱ Ἰουδαῖοι σκανδαλίστηκαν ἀπὸ τὴ διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, καὶ ἔλεγαν μὲ περιφρόνησι: *Αὐτὸς δὲν εἶνε ὁ Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ὁποίου ἐμεῖς γνωρίζουμε τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα; Πῶς τώρα αὐτὸς λέγει, κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανό;* Μὲ ἄλλα λόγια οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν: Δὲν ξέρουμε ἐμεῖς ποιός εἶνε αὐτός; Δὲν ξέρουμε ἀπὸ ποῦ κρατάει ἡ φύτρα του; Πῶς μᾶς παρουσιάζεται ὡς οὐρανοκατέβατος;

Οἱ Ἰουδαῖοι γνώριζαν τὴν ἀνθρωπίνη προέλευσι τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ αὐτὴ τὴν προέλευσι δὲν γνώριζαν βεβαίως καλῶς. Νόμιζαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ. Ἀγνοοῦσαν τὴν ἐκ παρθένου γέννησι τοῦ Ἰησοῦ. Ἀγνοοῦσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος ἦταν *«ἀπάτωρ»*, δὲν εἶχε πατέρα, ἀλλὰ μόνο μητέρα. Ἀλλ' ἐκεῖ, ὅπου οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν πλήρη ἄγνοια τοῦ Ἰησοῦ, εἶνε ἡ ἀνώτερη φύσι του. Ἀγνοοῦσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἔλαβε σάρκα καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προέλεγε, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς καὶ Κύριος. Ὁ μεγαλοφωνότατος π.χ. Ἠσαΐας σαφῶς προφήτευσε τὴν προέλευσι τοῦ Μεσσία ἀπὸ παρθένο καὶ διακήρυξε, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός: *«Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ»* (ζ' 14). *«Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν... καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ... Θεὸς ἰσχυρός»* (θ' 6). *«Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου»* (μβ' 1, ὅπως παρατίθεται στὸ Ματθ. ιβ' 18). Καὶ μόνο τὶς προφητεῖες τοῦ Ἠσαΐα ἂν ἐξέταζαν μὲ προσοχὴ καὶ χωρὶς προκαταλήψεις οἱ Ἰουδαῖοι, θὰ ἦταν προετοιμασμένοι νὰ δεχθοῦν τὸ Μεσσία, ὄχι ἁπλῶς ὡς ἄνθρωπο, ἀλλ' ὡς Θεὸ καὶ Κύριο, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ φόρεσε τὴν ἀνθρωπίνη σάρκα γιὰ νὰ πάθῃ καὶ νὰ λυτρώσῃ τὸν κόσμο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ὁ Ἰησοῦς μὲ τὰ λόγια του διακήρυττε καὶ μὲ τὰ ἔργα του ἀποδείκνυε αὐτά, ποὺ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προφήτευε γιὰ τὸ Μεσσία. Ἀλλὰ ποῦ σοβαρὴ ἔρευνα τῆς Γραφῆς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ποῦ ἀπροκατάληπτη παραβολὴ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὶς μεσ-

σιακὲς προφητεῖες γιὰ νὰ γίνῃ κατανοητὸ καὶ παραδεκτό, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὄντως ὁ Μεσσίας;

Κατηγοροῦμε τοὺς Ἰουδαίους. Ἀλλὰ μήπως καὶ οἱ πλεῖστοι λεγόμενοι χριστιανοὶ δὲν διακρίνονται γιὰ φοβερὴ ἐπιπολαιότητα καὶ προκατάληψι ἀπέναντι τῶν ἀληθειῶν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ; Σὲ κάθε ἐποχὴ οἱ σοβαροὶ καὶ ἐκλεκτοὶ ἄνθρωποι εἶνε ὀλίγοι. Ἂς φροντίζωμε νὰ εἴμεθα ἀπ' τοὺς ὀλίγους, ὄχι ἀπ' τοὺς πολλούς. Καὶ γιὰ νὰ εἴμεθα ἀπ' τοὺς ὀλίγους, πρέπει μὲ προσοχὴ καὶ χωρὶς προκατάληψι νὰ ἐρευνοῦμε τὰ τεκμήρια τῆς Πίστεως, καὶ ἰδίως τὰ ἱερὰ κείμενα τῆς Θρησκείας μας, τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἐὰν ἔτσι ἐρευνοῦμε τὰ τεκμήρια τῆς Πίστεως καὶ τὴ Γραφή, μέσα στὶς ὑπάρξεις μας θὰ εὑρίσκῃ τόπο νὰ κατοικῇ καὶ νὰ κρατύνεται ἡ πίστι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὄντως κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, καὶ αὐτὴ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ναί! Ὅπως ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ φόρεσε ἀνθρωπίνη σάρκα, ἔτσι καὶ τὰ νοήματα τῆς Γραφῆς κατέβηκαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἐνδύθηκαν τὸ ἔνδυμα τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦν. Ἡ γλῶσσα ἀνθρωπίνη, τὰ νοήματα θεῖα.

Τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι σχολίαζαν δυσμενῶς τὸν Κύριο καὶ κατὰ τὸ χρόνο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἐνανθρωπήσεώς του, εἶνε παρήγορο γιὰ μᾶς τοὺς χριστιανούς, καὶ ἰδίως γιὰ τοὺς πνευματικοὺς πατέρες καὶ τοὺς ἱεροκήρυκες. Ἀφοῦ οἱ Ἰουδαῖοι σχολίαζαν δυσμενῶς τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὸν Θεάνθρωπο κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τί τὸ παράδοξο ἂν γίνωνται καὶ γιὰ μᾶς δυσμενῆ σχόλια; Ἀφοῦ σχολιαζόταν ὁ Κύριός μας, ὁ πανυπερτέλειος καὶ στὰ λόγια καὶ στὰ ἔργα, πῶς νὰ μὴ σχολιαζώμεθα ἐμεῖς οἱ ἀτελεῖς ἄνθρωποι; Ἀφοῦ δὲν βρῆκε κατανόησι καὶ ἀναγνώρισι ἀπὸ τοὺς πλείστους ἀνθρώπους ὁ ἴδιος ὁ Θεός, πῶς θέλουμε νὰ βρίσκωμε καθολικὴ κατανόησι καὶ ἀναγνώρισι ἐμεῖς οἱ χοϊκοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι; Εἶνε ἀρκετὸ ὅτι μᾶς νοιώθουν οἱ ὀλίγοι καὶ ἐκλεκτοί, ἐκεῖνοι, ποὺ πρῶτα νοιώθουν τὸ Θεό μας.

Στίχ. 43: ***«Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε σ' αὐτούς: Νὰ μὴ σχολιάζετε μεταξύ σας».*

Ὁ Χριστὸς δὲν ἀπάντησε στὴν ἀπορία τῶν Ἰουδαίων, πῶς κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀφοῦ εἶνε υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ. Δὲν διώρθωσε τὴν ἐσφαλμένη γνώμη τους, ὅτι εἶνε υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ. Δὲν ἀποκάλυψε, ὅτι εἶνε *«ἀπάτωρ»*, υἱὸς ἑνὸς μόνον ἀνθρώπου, τῆς παρθένου Μαρίας. Δὲν ὡμίλησε γιὰ τὸ μυστήριο τῆς γεννήσεώς του ἀπὸ τὴν παρθένο. Διότι δὲν ἦταν σὲ θέσι νὰ παραδεχθοῦν τέτοιο μυστήριο, ἀλλὰ θὰ σκανδαλίζονταν πάλι. Στὸ πρῶτο σκάνδαλο θ' ἀκολουθοῦσε δεύτερο. Ὅπως δὲ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀναφέρθηκε στὴ γέννησί του ἀπὸ τὴν παρθένο, ἔτσι δὲν ἀναφέρθηκε καὶ στὴν προαιωνία καὶ τελείως μυστηριώδη γέννησί του ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα. Διότι, ἂν δὲν ἦταν σὲ θέσι νὰ παραδεχθοῦν τὴν ἐν χρόνῳ γέννησί του ἀπὸ τὴν παρθένο, πῶς θὰ παραδέχονταν τὴν ἐκτὸς χρόνου γέννησί του ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα; Γιὰ νὰ παραδεχθῇ κανεὶς τὶς δύο γεννήσεις τοῦ Χριστοῦ, καὶ γενικώτερα τὸ μυστήριο τοῦ Χριστοῦ, χρειάζεται πρῶτα νὰ φωτισθῇ ἀπὸ τὸ Θεό. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς λέγει στοὺς Ἰουδαίους: *Μὴ κάνετε δυσμενῆ σχόλια μεταξύ σας.* Δὲν σᾶς ὠφελοῦν, ἐννοεῖται, τὰ σχόλια. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὠφελεῖ, εἶνε ἡ πίστι. Ἀλλ' ἡ πίστι δὲν δημιουργεῖται στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ στὸν ἑπόμενο στίχο ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ τὴ θεία ἕλξι.

Στίχ. 44: ***«Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ».***

Μεταφράζουμε: *«Κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἔλθῃ σ' ἐμένα, ἐὰν ὁ Πατήρ, ποὺ μὲ ἔστειλε, δὲν ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω τὴν ἐσχάτη ἡμέρα».*

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ στὸν παρόντα στίχο γιὰ προσέλευσι σ' αὐτὸν μὲ ἕλξι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὁμοιάζει μὲ τὸ λόγο του στὸ στίχο 37, *«Πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ Πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει», Πᾶν ὅ,τι μοῦ δίνει ὁ Πατήρ, θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμένα.*

Ἡ προσέλευσι στὸ Χριστὸ εἶνε ἡ πίστι στὸ Χριστό. Προσέρχεται στὸν Ἰησοῦ ὅποιος πιστεύει στὸν Ἰησοῦ. Ἀλλ' ἡ πίστι δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ πρῶτα ἀπὸ τὸ Θεό. Ὅλα τὰ καλὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Θεοῦ, μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡ πίστι, βασικώτατο καλὸ

γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Πατὴρ μὲ ὑπερφυσικὴ ἐνέργεια κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ πιστεύσῃ ἀκραδάντως καὶ μὲ θέρμη στὸν Υἱό του. Ὁ Πατὴρ σὰν μαγνήτης ἑλκύει τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὸν Υἱό του. Ἀλλὰ ποῖον ἄνθρωπο; Τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν ἄδολη καρδιὰ καὶ τὴν εἰλικρινῆ διάθεσι. Τὸν ἄνθρωπο, ποὺ παρ' ὅλη τὴν ἁμαρτωλότητά του, διασῴζει τὴν εὐγένεια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσῃ τὴν ὑψίστη ἀλήθεια καὶ τὸ ὕψιστο ἀγαθό. Ὁ μαγνήτης δὲν ἑλκύει ὅλα τὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ μόνο τὰ μεταλλικά. Καὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ δὲν ἑλκύει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μόνο τοὺς καλοπροαιρέτους. Τὴν καρφίτσα ἑλκύει ὁ μαγνήτης, τὸ ἄχυρο ὄχι. Ἂν ἡ ψυχὴ εἶνε σὰν τὴν καρφίτσα, τὴν ἑλκύει ὁ Θεός. Ἂν εἶνε σὰν τὸ ἄχυρο, δὲν τὴν ἑλκύει. Κατὰ τὸ λόγο τοῦ προδρόμου Ἰωάννου τὸ ἄχυρο προορίζεται γιὰ τὸ ἄσβεστο πῦρ (Ματθ. γ' 12). Προπάντων χρειάζεται προσοχή, νὰ μὴ διαστραφῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἀσέβεια ὁ ψυχικός μας κόσμος καὶ καταντήσωμε κακοπροαίρετοι, ὁπότε ἡ θεία χάρι δὲν θὰ ἐπιδρᾷ ἐπάνω μας καὶ θὰ καταλήξωμε στὴν αἰωνία δυστυχία. Ὁ ἀπόστολος παραγγέλλει: *«Μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε»* (Φιλιπ. β' 12). Ὁ Θεὸς θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθοῦν. Ἂς θέλωμε καὶ ἐμεῖς τὴ σωτηρία μας, καὶ ἂς μὴν ἀφήσωμε τὴν ἀγαθή μας θέλησι νὰ διαστραφῇ καὶ νὰ γίνῃ κακὴ θέλησι, κακὴ προαίρεσι. Ἡ Γραφὴ κἄπου καταρᾶται ἀνθρώπους, *«ὅτι οὐκ ἤλθοσαν εἰς βοήθειαν Κυρίου»* (Κριτ. ε' 23), *διότι δὲν ἦλθαν νὰ βοηθήσουν τὸν Κύριο.* Παράδοξος ὁ λόγος. Ἔχει ὁ Παντοδύναμος ἀνάγκη βοηθείας; Ναί, κατὰ κἄποια ἔννοια ἔχει! Ὁ Θεὸς θέλει νὰ μᾶς βοηθήσῃ γιὰ τὴ σωτηρία μας, ἀλλὰ δὲν παραβιάζει τὴ θέλησί μας. Ἐπειδὴ ἡ σωτηρία εἶνε ἀποτέλεσμα δύο παραγόντων, τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου, πρέπει καὶ ἐμεῖς νὰ συμβάλωμε στὴ σωτηρία μας, νὰ βοηθήσωμε τὸν Κύριο γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ, νὰ τοῦ προσφέρωμε ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Κατὰ τὸν παρόντα λόγο τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἑλκύει πρὸς αὐτὸν ὁ Πατήρ. Ἀλλὰ κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸ ιβ' 32, *«Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν»*, τοὺς ἀνθρώπους ἑλκύει πρὸς αὐτὸν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ; Ὄχι βεβαίως. Διότι καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἑλκύει τοὺς ἀνθρώπους ὡς Θεὸς καὶ τὸ ὁμοούσιο καὶ ὁμοδύναμο Ἅγιο Πνεῦμα.

Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἑλκύεται πρὸς τὸ Χριστό, ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἐσχάτη ἡμέρα, τὴν ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας, θ᾽ ἀναστήσῃ ἔνδοξο. Ἄλλοτε ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι τοὺς νεκροὺς θὰ ἀναστήσῃ ὁ Θεός, καὶ ἄλλοτε λέγει, ὅτι θὰ τοὺς ἀναστήσῃ ὁ Χριστός. Καὶ οἱ δύο θ᾽ ἀναστήσουν τοὺς νεκρούς, διότι Θεὸς καὶ Χριστὸς εἶνε μία οὐσία ἢ Θεότης. «*Ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ*» (ε΄ 21).

Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀντιτριαδῖτες, ποὺ δὲν παραδέχονται τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Στίχ. 45: «*Ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις· καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ. Πᾶς ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρός με*».

Μεταφράζουμε: «*Εἶνε γραμμένο στοὺς προφῆτες: Καὶ θὰ εἶνε ὅλοι διδαγμένοι ἀπὸ τὸ Θεό. Καθένας, ποὺ ἀκούει ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ μαθαίνει, ἔρχεται πρὸς ἐμένα*».

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχο ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὅτι, γιὰ νὰ ἔλθῃ κανεὶς πρὸς αὐτόν, πρέπει νὰ τὸν ἑλκύσῃ ὁ Πατήρ. Στὸν παρόντα στίχο ὁ Ἰησοῦς βεβαιώνει τὸ λόγο του μὲ μία μαρτυρία ἀπὸ τοὺς προφῆτες, συγκεκριμένως ἀπὸ τὸν προφήτη Ἠσαΐα, νδ΄ 13: **«*Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ*»**.

Ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ὑψίστη αὐθεντία καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐπικαλῆται τὴ μαρτυρία κανενὸς γιὰ ἐπιβεβαίωσι τῶν λόγων του. Οἱ προφῆτες, ἀφοῦ εἶνε θεόπνευστοι, εἶνε αὐθεντίες, ἀλλὰ δευτερεύουσες αὐθεντίες. Ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς ἐπικαλεῖται τὶς μαρτυρίες τῶν προφητῶν, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παραδέχονταν τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ παρουσιάζονταν ὡς παραδεχόμενοι τοὺς προφῆτες. Ὁ Χριστὸς ἐπικαλεῖται μαρτυρίες τῶν προφητῶν γιὰ ἐπιβεβαίωσι τῶν λόγων του κάνοντας συγκατάβασι ἀπέναντι τῶν Ἰουδαίων. Ὁ Κύριος, ποὺ ἔκανε τὴ μεγίστη κατάβασι καὶ συγκατάβασι, νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ, στὴ συνέχεια ἔκανε καὶ πλῆθος ἄλλες συγκαταβάσεις γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ λόγος τοῦ προφήτου Ἠσαΐα, «*Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ*», εἶνε μεσσιακός, ἀναφέρεται στοὺς χρόνους τῆς Καινῆς Διαθήκης. Κατ᾽ αὐτοὺς τοὺς χρόνους ὅλοι θὰ διδάσκωνται ἀπὸ τὸ Θεό, λέγει ὁ προφήτης. Ὅλοι, ἐννοεῖται, οἱ καλοπροαίρετοι καὶ ἐπιθυμοῦντες τὴ θεία διδασκαλία καὶ τὸ θεῖο φωτισμό. Ὅλοι ὅσοι θὰ ἀξιωθοῦν νὰ εἶνε τέκνα τῆς νέας Ἰερουσαλήμ, τῆς Ἐκκλησίας. Σ᾽

αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἀποστέλλει τὸ Πνεῦμα του καὶ λαλεῖ μυστικῶς μέσα στὶς καρδιές τους καὶ ἀποκαλύπτει τὸ Χριστὸ καὶ ἐντυπώνει τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου, λη' 33-34, γιὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὁ Θεὸς λέγει ἐπίσης: «*Διδοὺς δώσω νόμους εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτούς... Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων· γνῶθι τὸν Κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν*». *Ὁπωσδήποτε θὰ δώσω νόμους στὴ διάνοιά τους καὶ θὰ τοὺς γράψω στὴν καρδιά τους... Καὶ δὲν θὰ διδάξουν καθένας τὸν συμπολίτη του καὶ καθένας τὸν ἀδελφό του λέγοντας, γνώρισε, ἀναγνώρισε, ἀγάπησε τὸν Κύριο, διότι ὅλοι θὰ μὲ γνωρίζουν, θὰ μὲ ἀναγνωρίζουν, θὰ μὲ ἀγαποῦν ἀπὸ μικρὸ ἕως μεγάλο.*

Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαλεῖ μυστικῶς μέσα στὶς καρδιὲς καὶ διδάσκει τὶς σωτήριες ἀλήθειές του, καὶ μάλιστα τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ μονογενῆ Υἱό του. Καὶ ***«πᾶς ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρός με»***, λέγει ὁ Υἱός. Δὲν ἀρκεῖ ν' ἀκούῃ κανεὶς ὅσα ὁ Πατὴρ λαλεῖ καὶ διδάσκει. Πρέπει καὶ νὰ μαθαίνῃ, νὰ δέχεται δηλαδὴ καὶ νὰ κάνῃ κτῆμα τῆς ψυχῆς του ὅσα ἀκούει ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα. Ἡ λέξι ***«ἀκούων»*** ἐκφράζει τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ Πατρός, καὶ ἡ λέξι ***«μαθὼν»*** ἐκφράζει τὴν συνέργεια τοῦ καλοπροαιρέτου ἀνθρώπου.

Ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει, ἀλλὰ καὶ μαθαίνει, τουτέστιν ἀποδέχεται καὶ κάνει κτῆμα τῆς ψυχῆς του τὴ διδασκαλία τοῦ Θεοῦ Πατρός, αὐτὸς ἔρχεται πρὸς τὸ Χριστό.

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ἰησοῦς εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους: Σεῖς δὲν ἔρχεσθε σ' ἐμένα, σεῖς δὲν πιστεύετε σ' ἐμένα, διότι ὁ Πατήρ μου δὲν μίλησε μυστικῶς μέσα στὶς καρδιές σας, διότι οἱ καρδιές σας εἶνε ἀνεπίδεκτες θείας διδασκαλίας.

Εὐτυχεῖς οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ὁ Θεὸς Πατὴρ μίλησε στὶς καρδιές τους γιὰ τὸ μονογενῆ Υἱό του καὶ πίστευσαν στὸ Λυτρωτή. Δυστυχεῖς δὲ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ δὲν πρόσφεραν τὰ ἐσωτερικὰ αὐτιὰ καὶ τὶς καρδιές τους, γιὰ ν' ἀκούσουν καὶ νὰ ἐγκολπωθοῦν τὸ μεγάλο καὶ λυτρωτικὸ μήνυμα τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Κατὰ τὸ στίχο, ποὺ ἑρμηνεύσαμε, διδάσκει ὁ Πατήρ. Κατὰ τὸ Ματθ. κγ' 8 ὁ μοναδικὸς διδάσκαλος εἶνε ὁ Χριστός. Καὶ κατὰ τὸ Ἰωάν. ιδ' 26 διδάσκει ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους τὰ χωρία τῆς Γραφῆς; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλὰ

καὶ οἱ Τρεῖς διδάσκουν, διότι οἱ Τρεῖς εἶνε μία οὐσία ἢ θεότης. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μοναδικὸς διδάσκαλος ὄχι ὡς πρόσωπο, ὁπότε θὰ ἀποκλείονταν τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλ' ὡς οὐσία ἢ θεότης, ὡς ὁ ὅλος Θεός. Καὶ συνεπῶς, ὅ,τι ἰσχύει γιὰ τὸ Χριστό, ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα, ἀφοῦ κάθε πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶνε ὅλη ἡ θεία οὐσία ἢ θεότης, ὁ ὅλος Θεός.

Στίχ. 46: ***«Οὐχ ὅτι τὸν Πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν Πατέρα».***

Μεταφράζουμε: *«Ὄχι διότι εἶδε κανεὶς τὸν Πατέρα, παρὰ αὐτός, ποὺ εἶνε ἀπὸ τὸν Πατέρα, αὐτὸς εἶδε τὸν Πατέρα».*

Στὸν προηγούμενο στίχο ὁ Χριστὸς παρουσίασε τὸν Πατέρα νὰ διδάσκῃ, καὶ τὸν ἄνθρωπο ν' ἀκούῃ. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ οἱ παχυλοὶ στὴ διάνοια Ἰουδαῖοι ἦταν δυνατὸ νὰ παρεξηγήσουν. Ἦταν δυνατὸ δηλαδὴ νὰ νομίσουν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἀκούει κανεὶς τὸ Θεὸ Πατέρα αἰσθητῶς, ὅπως ἀκούει κᾶποιον, τὸν ὁποῖο βλέπει ἐνώπιόν του. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς στὸν παρόντα στίχο διασαφηνίζει τὸ λόγο του γιὰ νὰ προλάβῃ παρεξήγησι. Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ στοὺς Ἰουδαίους: Παρουσίασα τὸν Πατέρα νὰ ὁμιλῇ, καὶ τὸν ἄνθρωπο ν' ἀκούῃ, ὄχι διότι εἶδε κανεὶς τὸν Πατέρα, ὄχι διότι ὁ Πατὴρ ἐμφανίζεται ὁρατῶς καὶ αἰσθητῶς, ὥστε νὰ τὸν βλέπετε μὲ τὰ μάτια σας καὶ νὰ τὸν ἀκούετε μὲ τὰ αὐτιά σας. Ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ὅπως ὁ ἄνθρωπος, ὥστε νὰ ἔρχεται σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἄνθρωπο κατὰ τρόπο αἰσθητὸ μὲ τὶς σωματικὲς αἰσθήσεις. Ὡς ἀπόλυτο καὶ ἄπειρο πνεῦμα ὁ Θεὸς εἶνε ἀόρατος στὰ κτίσματα. Κανεὶς ἀπὸ τὰ κτίσματα δὲν εἶδε ποτὲ τὸ Θεό. Τὸ Θεὸ εἶδε μόνον αὐτός, ποὺ εἶνε ἀπὸ τὸ Θεὸ κατὰ τὸν τρόπο τῆς ὑπάρξεως, ποὺ προῆλθε ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Πατρὸς καὶ εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Πατέρα, ὄχι κτιστῆς φύσεως, ὅπως εἶνε οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἄγγελοι. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸν Πατέρα, εἰμὴ μόνον αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Πατρός, εἶνε ὅμοιος μὲ τὸ λόγο τοῦ εὐαγγελιστοῦ στὸ α' 18: *«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο».*

Βεβαίως ἡ διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι ὁ Υἱὸς μόνον εἶδε τὸν Πατέρα, δὲν ἀποκλείει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀπὸ τὴ θέα τοῦ Πατρός, διότι ἡ ἀντίθεσι τοῦ Υἱοῦ δὲν εἶνε πρὸς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλὰ πρὸς τὰ κτίσματα. Τὰ κτίσματα δὲν βλέπουν τὸν Πατέρα ὅπως εἶνε, οἱ

ἄνθρωποι δηλαδὴ καὶ οἱ ἄγγελοι. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα βλέπει τὸν Πατέρα, ὅπως καὶ ὁ Υἱός. Κατὰ τὸν περίφημο διάλογο μὲ τὸ Νικόδημο ὁ Ἰησοῦς εἶπε, «*ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν*» (Ἰωάν. γ' 11). Δὲν εἶπε «οἶδα», «λαλῶ», «ἑώρακα», «μαρτυρῶ», ἀλλὰ χρησιμοποίησε πληθυντικούς, διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό του συνυπονοοῦσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα βλέπει τὸν Πατέρα, διότι καὶ τὰ δύο πρόσωπα προέρχονται ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Πατέρα.

Ἐπίσης ἡ διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶδε τὸν Πατέρα, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ κατὰ γράμμα, ἀλλ' ὡς ἀνθρωποπαθὴς ἔκφρασι. Ὁ Υἱὸς δὲν βλέπει τὸν Πατέρα μὲ σωματικὰ μάτια. Ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Υἱὸς βλέπει τὸν Πατέρα, εἶνε ἀκατάληπτος καὶ ἀπερινόητος. Γιὰ τὴν ἀνθρωποπαθῆ ἔκφρασι, ὅτι ὁ Υἱὸς βλέπει τὸν Πατέρα, τοῦτο μόνο δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι αὐτὴ ἡ ἔκφρασι σημαίνει, ὅτι ὁ Υἱὸς γνωρίζει πλήρως καὶ τελείως τὸν Πατέρα.

Στίχ. 47: *«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον»*.

Μεταφράζουμε: «*Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅποιος πιστεύει σὲ μένα, ἔχει ζωὴ αἰώνια*».

Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶνε ἀπὸ τὸν Πατέρα, εἶνε τῆς αὐτῆς δηλαδὴ φύσεως μὲ τὸν Πατέρα, Θεὸς ὅπως ἐκεῖνος, εἶνε ἐπίσης ἀντικείμενο πίστεως, ὅπως ἐκεῖνος. Καὶ ἀφοῦ εἶνε Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ, εἶνε καὶ χορηγὸς τῆς αἰώνιας ζωῆς, ὅπως ἐκεῖνος. Καὶ γι' αὐτὸ μὲ μεγίστη ἔμφασι διακηρύττει πίστι στὸ πρόσωπό του, καὶ ζωὴ αἰώνια προερχομένη ἀπὸ τὸ πρόσωπό του. Πότε τόλμησε ἢ διανοήθηκε κανεὶς ἄνθρωπος νὰ εἰπῇ, «Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ καὶ ἐμφατικὸ τρόπο σᾶς βεβαιώνω, ὅτι, ὅποιος πιστεύει σὲ μένα, ἔχει ζωὴ αἰώνια»; Μόνον ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ἔκανε τέτοια διακήρυξι γιὰ τὸν ἑαυτό του, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ ὑψηλὸς Θεός, ὁ ὁποῖος γιὰ μᾶς ἔγινε ταπεινὸς ἄνθρωπος. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ ἀρνοῦνται τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ; Ἀπατεῶνες εἶνε οἱ διδάσκαλοί τους καὶ οἱ ἀρχηγοί τους, διεθνοῦς ὁλκῆς ἀπατεῶνες. Ἀλλά, παρ' ὅλη τὴν ἀπατεωνία καὶ τὴν ἀνισορροπία τους, τόλμησε ἢ διανοήθηκε ποτὲ κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς νὰ εἰπῇ, «Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅποιος πιστεύει σὲ μένα, ἔχει ζωὴ αἰώνια;»,

Πρέπει ἐπίσης νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν πιστὸ

δὲν εἶπε, ὅτι θὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια, ἀλλ' εἶπε, ὅτι ἔχει ζωὴ αἰώνια. Ὅποιος πιστεύει στὸ Χριστὸ πραγματικῶς, ἤδη ἔχει ζωὴ αἰώνια, ἀνώτερη καὶ ἀληθινὴ ζωή. Μαζὶ μὲ τὴν πίστι στὸ Χριστὸ εἰσέρχεται στὴν ψυχὴ καὶ ἡ αἰώνια ζωή, πρόγευσι τῆς ἄρρητης καὶ ἀπερίγραπτης ζωῆς τοῦ Παραδείσου. Ὅποιος εἰλικρινῶς πιστεύει στὸ Χριστό, μέσα του αἰσθάνεται τὴ νέα ζωὴ νὰ σκιρτᾷ, ὅπως τὸ βρέφος ὁ Ἰωάννης σκίρτησε στὴν κοιλία τῆς Ἐλισάβετ, ὅταν τὴν ἐπισκέφθηκε ἡ Παναγία, ποὺ κυοφοροῦσε τὸ Χριστό (Λουκ. α' 44).

●

Στίχ. 48: *«Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς».*

Μεταφράζουμε: *«Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς».*

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι ὅποιος πιστεύει σ' αὐτὸν ἔχει ζωὴ αἰώνια. Τώρα μὲ τὴ διακήρυξί του, ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»***, δικαιολογεῖ τὴν προηγουμένη διακήρυξί του: Ὅποιος πιστεύει στὸ Χριστὸ ἔχει ζωὴ αἰώνια, διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ ἄρτος ποὺ δίνει ζωή. Ὅπως παρατηρεῖ ἑρμηνευτής, οἱ διακηρύξεις γίνονται ἀσυνδέτως ὡς οὐράνιοι χρησμοί, χωρὶς ὅμως διάσπασι τοῦ νοήματος τοῦ λόγου.

Ἡ διακήρυξι τοῦ Ἰησοῦ, ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»***, ἔγινε καὶ στὸ στίχ. 35. Ἡ διακήρυξι ἔχει πολλὴ δύναμι, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπανάληψι γίνεται δυνατώτερη. Οἱ μεγάλες ἀλήθειες πρέπει νὰ λέγωνται μὲ τόνο, καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωνται, γιὰ νὰ τονίζωνται περισσότερο καὶ νὰ συνειδητοποιοῦνται καλλίτερα.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, «Ἐγώ εἰμι ἄρτος ζωῆς», ἀλλ' εἶπε, ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»***. Καὶ γιὰ τὴ λέξι ***«ἄρτος»*** δηλαδὴ καὶ γιὰ τὴ λέξι ***«ζωή»*** χρησιμοποίησε ἄρθρο. Ἡ ἔναρθρη ἐκφορὰ σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἄρτος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Καὶ ἡ ζωή, ποὺ ὁ Χριστὸς δίνει, εἶνε ἡ πλήρης καὶ ἡ ἀληθινὴ ζωή. Ζωὴ χωρὶς Χριστὸ εἶνε κατώτερη καὶ ψεύτικη ζωή, ἢ μᾶλλον εἶνε θάνατος.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ πνευματικὸς ἄρτος τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ὅπως τὸ σῶμα ἀπὸ τὸν ἄρτο λαμβάνει ζωὴ καὶ συντηρεῖται στὴ ζωή, ἔτσι τὸ πνεῦμα ἢ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ Χριστό, τὸν πνευματικὸ ἄρτο, λαμβάνει ἀνώτερη ζωή, πνευματική, καὶ συντηρεῖται στὴν ἀνώτερη αὐτὴ ζωή.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ πνευματικὸς ἄρτος τῆς πνευματικῆς ζωῆς, μὲ τὸ θεῖο λόγο του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Ὁ οὐράνιος ἄρτος προσλαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο

διὰ τῆς πίστεως. Ὁ πιστὸς λαμβάνει τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ λαμβάνει καὶ τὸν ἴδιο τὸ Χριστό. Βάζει μέσα στὴν καρδιά του τὸ Εὐαγγέλιο, βάζει καὶ τὸν ἴδιο τὸ Θεάνθρωπο. Καὶ ἔτσι λαμβάνει ζωή, αἰώνια ζωή, ποὺ τὴν αἰσθάνεται μέσα του ὡς σκιρτήματα, ὡς ἀνατάσεις καὶ ἐξάρσεις, ὡς χαρὲς καὶ ἀγαλλιάσεις, ὡς ἀνέκφραστες πνευματικὲς καταστάσεις.

Οἱ ἄνθρωποι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸν ἄρτο τοῦ σώματος. Καὶ κανεὶς βεβαίως δὲν δύναται νὰ τοὺς κατηγορήσῃ γιὰ τὸ ὑλικὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ ἡ τροφὴ εἶνε ἀναγκαία γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ σώματος, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς δίδαξε, στὴν προσευχή μας νὰ ζητοῦμε *«τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον»*. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε μόνο σῶμα· εἶνε καὶ μία ἄλλη οὐσία, ἄυλη καὶ μυστηριώδης, δυνάμει τῆς ὁποίας διαφέρει ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια εἴδη τῶν ζῴων καὶ εἶνε ὂν λογικὸ καὶ συνειδητὸ μὲ ἔννοιες καὶ ἰδέες, πόθους καὶ ἐφέσεις. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε κυρίως αὐτό, ποὺ δὲν φαίνεται, τὸ πνεῦμα ἢ ἡ ψυχή. Καὶ ὅπως τὸ σῶμα χρειάζεται ὑλικὴ τροφή, ἔτσι καὶ τὸ πνεῦμα ἢ ἡ ψυχὴ χρειάζεται πνευματικὴ τροφή. Πνευματικὴ δὲ τροφὴ εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

Ἀλλὰ πόσοι ἄνθρωποι ζητοῦν τὴν πνευματικὴ τροφή; Ἀλλοίμονο! Οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ σῶμα τους καὶ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ πνεῦμα τους. Ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ κατώτερο καὶ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ ἀνώτερο, τὸ ἀσυγκρίτως ἀνώτερο. Ἀγωνίζονται γιὰ τὴν κατώτερη καὶ πρόσκαιρη ζωή, ποὺ ἔχουν καὶ τὰ ζῷα, καὶ παραμελοῦν τὴν ἀνώτερη καὶ αἰώνια ζωή, ποὺ ἔχουν οἱ ἄγγελοι. Ζητοῦν τὸν ἄρτο τὸν ἐπιούσιο καὶ δὲν ζητοῦν τὸν ἄρτο τὸν ὑπερούσιο. Παραμελοῦν τὴν ψυχή τους σὰν νὰ μὴ εἶνε δική τους, ἀλλὰ ξένη. Ἐνῷ εἶνε ὄντα λογικά, συμπεριφέρονται σὰν ἄλογα καὶ βοσκηματώδη ζῷα. Φοβερὴ κατάπτωσι καὶ τραγικὴ κατάστασι τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος!

Στίχ. 49-50: ***«Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ»***.

Μεταφράζουμε: *«Οἱ πατέρες σας ἔφαγαν τὸ μάννα στὴν ἔρημο καὶ πέθαναν. Αὐτὸς ἐδῶ εἶνε ὁ ἄρτος, ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανό, γιὰ νὰ φάγῃ κανεὶς ἀπ' αὐτὸν καὶ νὰ μὴ πεθάνῃ»*.

Ὅπως ἀναφέρεται στὸ στίχ. 31, οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν στὸ Χριστό: *«Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ»*. Οἱ Ἰου-

δαῖοι ἀνέφεραν στὸν Ἰησοῦ τὸ θαῦμα τοῦ μάννα κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσέως ὡς πολὺ μεγάλης καὶ ἐξαιρετικῆς σημασίας θαῦμα. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς τώρα μὲ τὸ λόγο του δεικνύει, ὅτι τὸ μάννα εἶχε πρόσκαιρη καὶ ἄρα μικρὴ σημασία.

Οἱ πατέρες σας ἔφαγαν τὸ μάννα καὶ πέθαναν, λέγει στοὺς Ἰουδαίους ὁ Χριστός. Δὲν λέγει «οἱ πατέρες μας», ἀλλ' *«οἱ πατέρες σας»*. Δεικνύει καὶ ἔτσι ὁ Χριστός, ὅτι ἔχει καταγωγὴ ὑψηλότερη ἀπ' αὐτή, ποὺ νόμιζαν οἱ Ἰουδαῖοι. Αὐτοὶ ὡς ἄνθρωποι εἶχαν πατέρες, προγόνους. Ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς δὲν ἔχει πατέρες, ἀλλὰ Πατέρα, τὸ Θεὸ Πατέρα.

Οἱ Ἰσραηλῖτες ἔφαγαν τὸ μάννα καὶ πέθαναν. Τὸ μάννα προερχόταν ἀπὸ θαῦμα, ἀλλ' ἦταν ὑλικὴ τροφὴ καὶ δὲν εἶχε τὴ δύναμι νὰ δώσῃ στὸ σῶμα ἀτελεύτητη ζωή. Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ μάννα δὲν ἀσφάλιζε τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ θάνατο. Οἱ Ἰσραηλῖτες ἔφαγαν τὴ θαυμαστὴ ἐκείνη τροφή, ἀλλὰ πέθαναν, ἔχασαν τὴ φυσικὴ ζωή.

Ἀντιθέτως πρὸς τὸ μάννα, ποὺ ἔπεφτε ἀπὸ χαμηλὸ ὕψος καὶ ἔδινε πρόσκαιρη ζωή, ὁ ἄρτος Χριστός, αὐτὸς εἶνε ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανό, τὴν ὑψίστη σφαῖρα, τὴ σφαῖρα τῆς Θεότητος, καὶ ὅποιος φάγῃ ἀπὸ τὸν ἄφθονο καὶ ἀνεξάντλητο αὐτὸ ἄρτο δὲν πεθαίνει, ἀλλὰ ζῇ αἰωνίως. Ὁ ὑλικὸς ἄρτος δίνει πρόσκαιρη φυσικὴ ζωή, ὁ πνευματικὸς ἄρτος δίνει αἰώνια ὑπερφυσικὴ ζωή. Ἡ ὑπερφυσικὴ δὲ ζωὴ ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας, τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς καταργήσεως τοῦ θανάτου θὰ ἐπεκταθῇ καὶ στὸ σῶμα τοῦ σῳζομένου ἀνθρώπου. Ψυχὴ καὶ σῶμα, ὁ ὅλος ἄνθρωπος, θ' ἀπολαμβάνῃ τὴ ζωή, τὴν ὄντως ζωή, αἰωνίως. Αὐτὸ θὰ εἶνε ἡ σπουδαιοτάτη *«ὁλοκληρία»* καὶ ἡ ἀρίστη καὶ μηδέποτε κλονιζομένη ὑγεία.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ὑγεία ἀρίστη καὶ αἰωνία, ἂς γεύωνται τὸν ἄρτο, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ τρέφῃ τὶς ἐκλεκτὲς ὑπάρξεις, ποὺ πεινοῦν τὸ Θεό.

«Ὁ ἄρτος... ἡ σάρξ μού ἐστιν»

Στίχ. 51: ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς»***.

Μεταφράζουμε: «*Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος ὁ ζωντανός, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἐὰν κανεὶς φάγῃ ἀπ' αὐτὸ τὸν ἄρτο, θὰ ζῇ αἰωνίως. Ὁ δὲ ἄρτος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω, εἶνε ἡ σάρκα μου, τὴν ὁποία ἐγὼ θὰ δώσω γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου*».

Ὁ Ἰησοῦς ἐπαναλαμβάνει πάλι τὴ μεγάλη διακήρυξι, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ ἄρτος, ὁ πνευματικὸς ἄρτος. Οἱ μεγάλες ἀλήθειες πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνωνται καὶ νὰ τονίζωνται, γιὰ νὰ συνειδητοποιοῦνται καλλίτερα.

Κατὰ τοὺς στίχ. 35 καὶ 48 ὁ Χριστὸς εἶπε, «*Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς*». Τώρα λέγει, ***«Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν»***. Οἱ δύο διακηρύξεις ἔχουν διαφορὰ μεταξύ τους. Ἄλλο σημαίνει ἡ φράσι, «*ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς*» καὶ ἄλλο ἡ φράσι, ***«ὁ ἄρτος ὁ ζῶν»***. Ἡ πρώτη φράσι σημαίνει «ὁ ἄρτος, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀναγκαῖος γιὰ τὴ ζωή, ἤ, ὁ ὁποῖος δίνει ζωή». Ἡ δεύτερη φράσι σημαίνει, «*ὁ ἄρτος, ὁ ὁποῖος εἶνε ζωντανός*». Ὁ ὑλικὸς ἄρτος εἶνε νεκρός. Ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς αὐτὸ τὸν ἄρτο, τὸ νεκρό, ὁ πνευματικὸς ἄρτος εἶνε ζωντανός. Διότι ὁ πνευματικὸς ἄρτος εἶνε ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶνε ζῶσα ὕπαρξι, πρόσωπο, μάλιστα ὕψιστο πρόσωπο καὶ ὑψίστη μορφὴ ζωῆς. Ὅπως τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε «*ὕδωρ ζῶν*», νερὸ ζωντανό, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὑλικὸ ὕδωρ, ποὺ εἶνε νεκρό, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε ***«ἄρτος ζῶν»***, ψωμὶ ζωντανό. Ὁ ἐπίγειος ἄρτος εἶνε νεκρός, ὁ ἐπουράνιος ἄρτος εἶνε ζωντανός, εἶνε ἡ ζωή, ἡ αὐτοζωή.

Μὲ τὴ φράσι, ***«ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς»***, ὁ Χριστὸς ἐπαναλαμβάνει πάλι τὴν ἀλήθεια, ὑψίστη ἀλήθεια, ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό. Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια σκανδάλιζε τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ νόμιζαν τὸν Ἰησοῦ ἁπλῶς ἄνθρωπο. Ἀλλ' ὁ σκανδαλισμὸς τῶν Ἰουδαίων δὲν ἐμπόδισε τὸ Χριστὸ νὰ διακηρύξῃ τὴν ἀλήθεια. Οἱ σωτηριώδεις ἀλήθειες πρέπει νὰ λέγωνται καὶ νὰ τονίζωνται, ἔστω καὶ ἂν ἡ διακήρυξί τους θεωρῆται πρόκλησι καὶ προκαλῇ σκανδαλισμό. Οἱ ἀδίκως σκανδαλιζόμενοι σκανδαλιζέσθωσαν!

Στὴ φράσι, ***«ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα»***, στὴν ἀντωνυμία ***«τούτου»*** ὑπάρχει ἔμφασι. Ἐὰν κανεὶς φάγῃ κοινὸ ἄρτο, θὰ ζήσῃ προσκαίρως. Καὶ οἱ Ἰσραηλῖτες, ποὺ ἔφαγαν τὸ μάννα, πέθαναν. Ἀλλ' ἐὰν κανεὶς φάγῃ ἀπὸ τοῦτο τὸν ἄρτο τὸ ζωντανὸ καὶ οὐράνιο, δὲν θὰ πεθάνῃ πνευματικῶς, ἀλλὰ θὰ ζῇ αἰωνίως. Πάλι ὁ Χριστὸς διακηρύσσει, ὅτι ὁ πνευματικὸς ἄρτος δίνει αἰώνια ζωή. Οἱ ὑλισταὶ καὶ ἄπιστοι, ποὺ τρώγουν μόνο ὑλικὸ ψωμί, δὲν ἔχουν ἐλπίδα αἰωνιότητος. Οἱ πιστοί,

ποὺ τρώγουν τὸν οὐράνιο καὶ ζωντανὸ ἄρτο, θὰ ἔχουν τὴν ἀπόλαυσι τῆς αἰώνιας ζωῆς. Πολλοὶ εἶνε βαπτισμένοι στὸ ὄνομα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ ὀνομάζονται χριστιανοί. Ἀλλ' ἀληθινοὶ χριστιανοὶ εἶνε ἐκεῖνοι, ποὺ πιστεύουν στὴν αἰώνια ζωή. Ὁ Χριστὸς κατέβηκε στὴ γῆ καὶ θυσιάστηκε κυρίως γιὰ τὴν αἰώνια ζωή. Ἡ δὲ παροῦσα πρόσκαιρη ζωὴ ἔχει ἀξία, ἐὰν χρησιμοποιῆται γιὰ τὴν κατάκτησι τῆς αἰώνιας ζωῆς καὶ εἶνε πρόγευσι τῆς ζωῆς τοῦ Παραδείσου.

Μέχρι τοῦ σημείου τούτου τῆς ὁμιλίας του στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναοὺμ πολλὲς φορὲς ὁ Ἰησοῦς ὠνόμασε τὸν ἑαυτό του ἄρτο. Ἀλλ' ἔτσι ὁ Ἰησοῦς ὠνόμασε τὸν ἑαυτό του ὁμιλῶντας μεταφορικῶς. Τώρα, στὸ δεύτερο ἥμισυ τοῦ παρόντος στίχου, ὁμιλεῖ κυριολεκτικῶς. Ἐξηγεῖ τί ἐννοοῦσε μὲ τὴ λέξι ***«ἄρτος»***. Λέγει στοὺς ἀκροατάς του: ***«Καὶ ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν»***. *Ὁ δὲ ἄρτος, τὸν ὁποῖο ἐγὼ θὰ δώσω, εἶνε ἡ σάρκα μου.* Ἄρτο λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς ὠνόμασε τὴ σάρκα του, διότι ἡ σάρκα του τρώγεται, ὅπως τρώγεται ὁ ἄρτος. Ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, «ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖο ἐγὼ θὰ δώσω, εἶνε ἀντίτυπο τῆς σάρκας μου», ἀλλ' εἶπε, *«ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖο ἐγὼ θὰ δώσω, εἶνε ἡ σάρκα μου»*. Οἱ χριστιανοὶ λοιπὸν τρώγουν τὴ σάρκα τοῦ Χριστοῦ, ὄχι σύμβολο τῆς σάρκας του.

Συμφώνως πρὸς τὸ στίχ. 32, *«ὁ Πατὴρ δίδωσι τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν»*. Ἀλλὰ στὸν παρόντα στίχο ὁ Χριστὸς λέγει, ***«ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω»***. Κατὰ τὸν ἕνα στίχο δηλαδὴ τὸν ἄρτο δίνει ὁ Πατὴρ καὶ κατὰ τὸν ἄλλο στίχο τὸν ἄρτο δίνει ὁ Υἱός. Ἀντιφάσκουν μεταξύ τους οἱ δύο λόγοι; Ὄχι βεβαίως. Διότι καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς δίνει τὸν ἄρτο, διότι οἱ δύο εἶνε μία οὐσία ἢ θεότης.

Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου γιὰ τὴ σάρκα του, ***«ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς»***, σημαίνει, ὅτι ὁ Κύριος δίνει τὴ σάρκα του μὲ τὸν τρόπο τῆς θυσίας, τῆς αἱματηρῆς θυσίας στὸ Γολγοθᾶ καὶ τῆς ἀναίμακτης θυσίας στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, τὸ ὁποῖο γιὰ πρώτη φορὰ τελέστηκε κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο. Τὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο εἶνε ἡ θυσία στὸ Γολγοθᾶ προκαταβολικῶς καὶ ἀναιμάκτως. Καὶ τὸ αὐτὸ μυστήριο στὴν Ἐκκλησία εἶνε ἡ ἐπανάληψι τῆς θυσίας τοῦ Γολγοθᾶ ἐπίσης ἀναιμάκτως. Ἡ μία αἱματηρὴ θυσία γίνεται πολλὲς φορὲς ἀναιμάκτως καὶ μυστηριωδῶς, γιὰ νὰ τρώγουν καὶ ν' ἁγιά-

ζωνται οἱ πιστοί. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὅπως λέγει ἡ ἀκολουθία τῆς Θείας Μεταλήψεως, *«ἅπαξ ἑαυτὸν προσάξας ὡς προσφορὰν Πατρὶ τῷ ἰδίῳ, ἀεὶ σφαγιάζεται ἁγιάζων τοὺς μετέχοντας»*. Ὅπως μία φορὰ κοπιάζει κανεὶς καὶ συγγράφει ἕνα βιβλίο, κατόπιν δὲ τὸ αὐτὸ βιβλίο ἐκδίδει ἀκόπως σὲ πλῆθος ἀντίτυπα, γιὰ νὰ διαβάζουν οἱ ἄνθρωποι, ἔτσι ὁ Κύριος μία φορὰ ὑπέστη τὸ ὀδυνηρὸ μαρτύριο καὶ θυσιάστηκε, κατόπιν δὲ ἡ αὐτὴ θυσία ἐπαναλαμβάνεται ἀναιμάκτως καὶ ἀνωδύνως ἀναρίθμητες φορές, γιὰ νὰ κοινωνοῦν καὶ ν' ἁγιάζωνται οἱ πιστοί.

«Ἡ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις»

Στίχ. 52: ***«Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;»***.

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Λογομαχοῦσαν δὲ μεταξύ τους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντας: Πῶς μπορεῖ αὐτὸς νὰ μᾶς δώσῃ τὴ σάρκα του γιὰ νὰ φάγωμε;»*.

Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι ὁ ἄρτος, ποὺ θὰ ἔδινε γιὰ νὰ φάγουν οἱ ἄνθρωποι, εἶνε ἡ σάρκα του, φάνηκε στοὺς Ἰουδαίους παραδοξότατος καὶ παραλογώτατος. Καὶ γι' αὐτὸ μεταξύ τους ἔκαναν ζωηρὰ σχόλια λέγοντας: *Πῶς μπορεῖ αὐτὸς νὰ μᾶς δώσῃ τὴ σάρκα του γιὰ νὰ τὴ φᾶμε;* Δὲν ἀναφέρουν τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, ἀλλὰ λέγουν ***«οὗτος»***, *αὐτός*. Χρησιμοποιοῦν τὴν ἀντωνυμία περιφρονητικῶς: Ποιός εἶνε αὐτός, ποὺ θὰ μᾶς δώσῃ τὴ σάρκα του γιὰ νὰ τὴ φᾶμε;

Ὅταν ὁ Χριστὸς μίλησε στὸ Νικόδημο γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ γεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκ νέου, ὁ Νικόδημος ἀπόρησε καὶ εἶπε: *«Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; Μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;»* (Ἰωάν. γ' 4). Καὶ πάλι ὁ Νικόδημος ἐξέφρασε τὴν ἀπορία του λέγοντας: *«Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;»* (γ' 9). Ὅπως ἄλλοτε ὁ Νικόδημος, ἔτσι τώρα καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανειλημμένως λέγουν τὸ *«πῶς»*. Ὅταν ὁ Χριστὸς ὁμιλῇ γιὰ τὴν κατάβασί του ἀπὸ τὸν οὐρανό, αὐτοὶ λέγουν: *«Πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;»* (στίχ. 42). Καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς ὁμιλῇ γιὰ τὴ Θεία Κοινωνία,

αὐτοὶ λέγουν: ***«Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;»***. Ἑρμηνευτὴς λέγει: Ὅπου εἰσέρχεται τὸ «πῶς», ἐκεῖ συνεισέρχεται καὶ ἡ ἀπιστία. Ἀλλ' ὀρθότερο, νομίζουμε, εἶνε νὰ λεχθῇ, ὅτι προηγεῖται ἡ ἀπιστία καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἀπορία, τὸ *«πῶς»*.

Οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν ἀδύνατο νὰ ἔδινε ὁ Ἰησοῦς τὴ σάρκα του γιὰ νὰ τὴ φάγουν. Ποῦ νὰ φαντάζονταν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἐνώπιόν τους εἶχαν σαρκωμένο τὸν ἴδιο τὸ Θεό, στὸν ὁποῖο τίποτε δὲν εἶνε ἀδύνατο; Τί εἶνε πράγματι ἀδύνατο στὸ Θεό, ποὺ δημιούργησε τὰ σύμπαντα ἀπὸ τὸ μηδέν; Καὶ γιὰ νὰ φύγωμε ἀπὸ τὸ θαῦμα τῆς δημιουργίας καὶ νὰ ἔλθωμε σὲ πρόσφατο θαῦμα, ποιός μποροῦσε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἦταν δυνατὸ ἀπὸ πέντε ἄρτους νὰ φάγουν καὶ νὰ χορτάσουν χιλιάδες ἄνθρωποι καὶ νὰ μείνουν καὶ περισσεύματα; Ὁ Χριστὸς ἔκανε πρῶτα τὸ θαῦμα τοῦ ὑλικοῦ ἄρτου, γιὰ νὰ προετοιμάσῃ τὶς ψυχὲς γιὰ νὰ πιστεύσουν ἔπειτα στὸ θαῦμα τοῦ πνευματικοῦ ἄρτου, στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἐνῷ εἶδαν τὸ ἕνα θαῦμα, δὲν πίστευσαν στὸ ἄλλο, διότι ἔλειπε ἀπὸ τὶς ψυχές τους ἡ ταπείνωσι, ἡ δύναμι νὰ ὑποτάξουν τὴ λογική τους στὸ ὑπέρλογο. Εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε δὲν τὸ θέλουμε, ἡ πεπερασμένη λογική μας δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὰ πάντα. Ἡ πτωχὴ λογική μας ὀλίγα καταλαβαίνει, καὶ αὐτὰ ὄχι πλήρως καὶ ἀπολύτως. Ἡ λογική μας δὲν καταλαβαίνει τὰ πλεῖστα πράγματα καὶ φαινόμενα τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Καὶ πῶς νὰ καταλάβῃ τὰ πράγματα καὶ τὰ φαινόμενα τοῦ ὑπερφυσικοῦ κόσμου;

Οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν ἀνεπίτρεπτο νὰ ἔτρωγαν τὴ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ. Ἀσφαλῶς θὰ εἶπαν: Τί; Καννίβαλοι θὰ γίνωμε, ὥστε νὰ τρῶμε ἀνθρώπινες σάρκες; Νόμιζαν, ὅτι ἡ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ θὰ προσφερόταν γιὰ νὰ φαγωθῇ κατὰ τρόπο ὠμὸ καὶ ἀποκρουστικό, ἐνῷ ὁ Κύριος προσφέρει τὴ σάρκα του κατὰ τρόπο μυστηριώδη, ὑπὸ τὴ μορφὴ τοῦ ἁγιασμένου ἄρτου, ὥστε νὰ μὴ ἀποτροπιάζεται κανείς, ἀλλ' εὐχαρίστως νὰ κοινωνῇ τὴ σάρκα τοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 53: ***«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς»***.

Ὁ ἐνεστὼς ***«ἔχετε»*** εἶνε μελλοντικῆς σημασίας.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε τότε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ἀληθῶς ἀλη-*

θῶς σᾶς λέγω, ἐὰν δὲν φάγετε τὴ σάρκα καὶ δὲν πίετε τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν θὰ ἔχετε ζωὴ μέσα σας».

Αἱρετικοὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ Θεία Εὐχαριστία δὲν εἶνε ἡ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ σύμβολο τῆς σάρκας τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ συνεπῶς κατὰ τοὺς αἱρετικοὺς αὐτοὺς ἡ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ δὲν τρώγεται. Ἀλλ' ἂν ἡ Θεία Εὐχαριστία δὲν ἦταν πραγματικῶς ἡ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰησοῦς θὰ ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους: «Μὲ παρεξηγήσατε νομίζοντας, ὅτι πρέπει νὰ φάγετε τὴ σάρκα μου γιὰ νὰ ἔχετε ζωὴ αἰώνια». Τώρα ὅμως ὁ Ἰησοῦς δὲν λέγει, «Μὲ παρεξηγήσατε», ἀλλ' ἐπιμένει καὶ ἐντονώτερα βεβαιώνει, ὅτι γιὰ νὰ ἔχουν μέσα τους ζωή, πνευματικὴ ζωή, πρέπει νὰ φάγουν τὴ σάρκα του, προσθέτει δέ, καὶ νὰ πίουν τὸ αἷμα του. Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ ὁ Κύριος στοὺς Ἰουδαίους: «Ὅτι καὶ ἂν φρονῆτε σεῖς, ἔτσι ἔχει τὸ πρᾶγμα».

Ὁ Χριστὸς δὲν ἀπαντᾷ στὸ *«πῶς»* τῶν Ἰουδαίων. Δὲν ἐξηγεῖ μὲ ποῖο τρόπο θὰ προσέφερε τὴ σάρκα του γιὰ νὰ φάγουν. Διότι δὲν μποροῦσαν νὰ ἐννοήσουν τὸ μυστήριο. Τὴ Μεγάλη Πέμπτη ὁ Χριστὸς μὲ τὴν τέλεσι τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου θὰ δείξῃ πῶς τρώγεται τὸ σῶμα του καὶ πίνεται τὸ αἷμα του. Τώρα δεικνύει τὴν ἀνάγκη τῆς βρώσεως τοῦ σώματός του καὶ τῆς πόσεως τοῦ αἵματός του. Οἱ Ἰουδαῖοι ρωτοῦσαν γιὰ τὸ δυνατὸ τοῦ πράγματος καὶ ὁ Χριστὸς ἀπαντᾷ γιὰ τὸ ἀναγκαῖο τοῦ πράγματος.

Στὸν προηγούμενο στίχο ὁ Κύριος μίλησε γιὰ τὴ σάρκα του. Στὸν παρόντα στίχο ὁμιλεῖ καὶ γιὰ τὸ αἷμα του. Γιὰ νὰ ἔχῃ κανεὶς τὴν ἀληθινὴ ζωή, πρέπει νὰ κοινωνῇ καὶ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Κακῶς ὁ Παπισμὸς φρονεῖ, ὅτι τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ δὲν πρέπει νὰ μεταδίδεται στοὺς λαϊκούς. Τὸ αἷμα ἀναφέρεται χωριστὰ ἀπὸ τὴ σάρκα, καὶ τοῦτο ὑποδηλώνει τὸν χαρακτῆρα τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὡς θυσίας. Ἡ θυσία ἢ σφαγὴ χωρίζει τὸ αἷμα ἀπὸ τὴ σάρκα. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Χριστὸς ὁμιλώντας γιὰ σάρκα καὶ γιὰ αἷμα ὑποδηλώνει τὸ θάνατό του γιὰ τὴν ἐξιλέωσι τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ χρησιμοποίησι τῶν ρημάτων ***«τρώγω»*** καὶ ***«πίνω»*** σημαίνει πραγματικὴ βρῶσι τοῦ σώματος καὶ πραγματικὴ πόσι τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὄχι βρῶσι καὶ πόσι μὲ μεταφορικὴ ἔννοια, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ἀρνούμενοι τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Τὸ τρώγω κἄποιον καὶ πίνω τὸ αἷμα του μὲ μεταφορικὴ ἔννοια σημαίνει, βλάπτω αὐτόν, τοῦ κάνω κακό, τὸν καταστρέφω,

τὸν ἐξοντώνω ἀπὸ μῖσος καὶ κακία. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια προφανῶς εἶνε κακή. Καὶ βεβαίως δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἐννοῇ ὁ Χριστὸς βρῶσι καὶ πόσι μὲ τὴ μεταφορικὴ καὶ κακὴ αὐτὴ ἔννοια. Δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἐννοῇ ὁ Χριστός, ὅτι ὅποιος τρώγει αὐτὸν καὶ πίνει τὸ αἷμα του ἀπὸ μῖσος καὶ κακία, ὅποιος, μὲ ἄλλα λόγια, μισεῖ, βλάπτει καὶ ἐξοντώνει τὸ Χριστό, αὐτὸς θὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια! Ὁ πιστὸς ἔχει ζωὴ αἰώνια, διότι τρώγει τὸ Χριστὸ καὶ πίνει τὸ αἷμα του, ὄχι μὲ μεταφορικὴ καὶ κακὴ ἔννοια, ἀλλὰ μὲ κυριολεκτικὴ καὶ καλὴ ἔννοια. Κοινωνεῖ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου μὲ εὐλάβεια ὡς μυστικὴ τροφὴ καὶ τρυφή, καὶ *«εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον»*.

Ποῖος τόλμησε ἢ διανοήθηκε ποτέ νὰ εἰπῇ, ὅτι εἶνε ἀναγκαῖο νὰ τραφῆτε μὲ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα μου, γιὰ νὰ ἔχετε ζωὴ αἰώνια; Καὶ ποῖος ἔχει τόση ἀγάπη, ὥστε νὰ δίνῃ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του γιὰ νὰ τρέφωνται καὶ νὰ ζοῦν ἄλλοι; Τόσο πολὺ ἀγάπησε ὁ Χριστὸς τὸν κόσμο, ὥστε, ἀφοῦ μᾶς ἔδωσε ὅλα τὰ ὑλικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ ἀγαθά, στὸ τέλος μᾶς ἔδωσε καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. *«Φάγετε τὸ σῶμά μου καὶ πίετε τὸ αἷμά μου καὶ πίστει στερεωθήσεσθε»*. Μιλᾶμε γιὰ ἐλεημοσύνες. Ἀλλὰ τί εἶνε οἱ ἐλεημοσύνες τῶν ἀνθρώπων συγκρινόμενες μὲ τὴν ἐλεημοσύνη τοῦ Χριστοῦ; Ὅτι ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, προσφέρει τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του ἐλεημοσύνη σὲ μᾶς, αὐτὸ εἶνε ἡ Ἐλεημοσύνη μὲ ἔψιλο κεφαλαῖο, ἡ ἀσύγκριτη, ἡ μοναδική, ἡ μεγίστη καὶ ὑψίστη ἐλεημοσύνη.

Στίχ. 54: ***«Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ»***.

Ἐπειδὴ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας δὲν εἶχεν ἱδρυθῆ ἀκόμη, γι' αὐτὸ τὶς μετοχὲς ἐνεστῶτος ***«τρώγων»*** καὶ ***«πίνων»*** πρέπει νὰ θεωρήσωμε ὡς μελλοντικῆς σημασίας. Ὡς μελλοντικῆς δὲ σημασίας πρέπει συνεπῶς νὰ θεωρήσωμε καὶ τὸ ρῆμα ***«ἔχει»***.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: «*Ὅποιος θὰ τρώγῃ τὴ σάρκα μου καὶ θὰ πίνῃ τὸ αἷμα μου, θὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια, καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν τελευταία ἡμέρα*».

Στὸν προηγούμενο στίχο ὁ Χριστὸς τὴν ἀλήθεια, ὅτι ἡ αἰώνια ζωὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ βρῶσι τῆς σάρκας του καὶ τὴν πόσι τοῦ αἵματός του, ἐξέφρασεν ἀρνητικῶς, στὸν παρόντα δὲ στίχο ἐκφράζει θετικῶς. Προηγουμένως εἶπε, «*Ἐὰν δὲν φάγετε τὴ σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν πίετε τὸ αἷμα του, δὲν θὰ ἔχετε ζωὴ*

μέσα σας». Τώρα λέγει, «*Ὅποιος θὰ τρώγῃ τὴ σάρκα μου καὶ θὰ πίνῃ τὸ αἷμα μου, θὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια».*

Συνεχῶς ὁ Χριστὸς στρέφει τὸ λόγο γύρω ἀπὸ τὸ μυστήριο, τονίζοντας ἔτσι τὴν πραγματικότητα, τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὴν ὑψίστη σπουδαιότητα τοῦ μυστηρίου.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ μετοχὲς ἐνεστῶτος, ***«Ὁ τρώγων... καὶ πίνων»***, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει, ὅτι διαρκῶς πρέπει νὰ τρώγωμε τὸ σῶμα καὶ νὰ πίνωμε τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, μὲ ἄλλα λόγια νὰ κοινωνοῦμε συχνά, ὄχι μία φορά. Ἀφοῦ ἡ Θεία Κοινωνία εἶνε τροφή, πρέπει τακτικὰ νὰ λαμβάνωμε τὴν οὐράνια αὐτὴ τροφή, γιὰ νὰ ἔχωμε πνευματικὴ ζωή, ὅπως τακτικὰ λαμβάνουμε τὴν ὑλικὴ τροφή, γιὰ νὰ ἔχωμε σωματικὴ ζωή.

Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ κοινωνοῦσαν συχνά, γι᾽ αὐτὸ καὶ ἦταν ρωμαλέοι χριστιανοί. Σήμερα κατὰ κανόνα οἱ χριστιανοὶ κοινωνοῦν τέσσαρες ἢ τρεῖς ἢ δύο ἢ μία ἢ καμμία φορὰ τὸ ἔτος, καὶ γι᾽ αὐτὸ εἶνε καχεκτικοὶ χριστιανοί. Πολλοὶ δὲ ἱερεῖς κρατοῦν τοὺς χριστιανοὺς μακριὰ ἀπὸ τὴ Θεία Κοινωνία εἴτε ἀπὸ ἄγνοια εἴτε ἀπὸ ὑπερευλάβεια. Κατακρίνουν δὲ τοὺς ὀλίγους χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κοινωνοῦν συχνά. Σοῦπα, λέγουν, εἶνε ἡ Θεία Κοινωνία;...

Ἐπίσης πολλοὶ πνευματικοὶ πατέρες, συνδέοντας τὴ Θεία Κοινωνία μὲ τὴ νηστεία, καὶ ἀπαιτώντας νηστεία προκειμένου νὰ κοινωνήσῃ κανείς, πολλὲς φορὲς ἀπομακρύνουν τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὸ Ποτήριο τῆς ζωῆς. Οἱ νηστεῖες τῆς Ἐκκλησίας μας εἶνε περίπου 230 ἡμέρες τὸ ἔτος. Ὅποιος εἶνε ὑγιὴς καὶ τηρεῖ αὐτὲς τὶς νηστεῖες, δὲν εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ νηστεύσῃ περισσότερο. Ἂν κατὰ καιροὺς ἐξομολογῆται μὲ μετάνοια τὰ ἁμαρτήματά του σὲ πνευματικὸ πατέρα, καὶ δὲν ἔχῃ ἐπιτίμιο, καὶ ἔχῃ πόθο νὰ κοινωνῇ, πρέπει νὰ κοινωνῇ. Ἐρωτοῦν πολλοί: Γιὰ νὰ κοινωνήσῃ κανεὶς τὴν Κυριακή, δὲν πρέπει νὰ νηστεύσῃ τὸ Σάββατο; Ἡ ἀπάντησι τῶν Ἱερῶν Κανόνων εἶνε «ὄχι». Ἂν θέλῃ κανεὶς νὰ νηστεύσῃ προαιρετικῶς τὸ Σάββατο, γιὰ νὰ αἰσθανθῇ τὴ Θεία Κοινωνία καλλίτερα, δύναται νὰ νηστεύσῃ. Ὑποχρεωτικὴ εἶνε ἡ νηστεία ἑνὸς μόνο Σαββάτου, τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ἐὰν κανείς, ἐνῷ δὲν ἔχει κώλυμα, δὲν κοινωνήσῃ τὴν Κυριακή, ἐπειδὴ δὲν νήστευσε τὸ Σάββατο, αὐτὸς ἁμαρτάνει, ἀσεβεῖ, περιφρονεῖ τὸν Κύριο καὶ εἶνε ἄξιος ἀφορισμοῦ κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες. Γιατί ὁ λειτουργὸς σὲ κάθε Θεία Λειτουργία λέει, «*Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσ-*

έλθετε»; Γιὰ νὰ στρέφωμε τὰ νῶτα πρὸς τὸν Κύριο καὶ ν' ἀπερχώμεθα; Τὸ «*προσέλθετε*» σημαίνει «ἀπέλθετε»;...

Ὅποιος προσέχει τὴν πνευματική του ζωή, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἂς κοινωνῇ κάθε μέρα! Ὅποιος δὲν προσέχει, οὔτε τὸ Πάσχα! Λέγοντας βεβαίως αὐτά, δὲν καταργοῦμε τὴ γνώμη τοῦ πνευματικοῦ πατρός. Ἀλλὰ καὶ ὁ πνευματικὸς πατὴρ δὲν πρέπει νὰ καταργῇ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες, τοὺς ὁποίους θέσπισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες. Οἱ ἐξομολόγοι δὲν πρέπει ν' ἀγνοοῦν τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες, ἢ νὰ θέτουν τὴν ἰδική τους γνώμη ὑπεράνω τῆς γνώμης τῶν ἁγίων Πατέρων, ἡ ὁποία ἐκφράζεται διὰ τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Οἱ ἐξομολόγοι δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ γίνωνται αὐστηρότεροι τῆς Ἐκκλησίας, μάλιστα σὲ ζήτημα αἰώνιας ζωῆς, ὅπως εἶνε ἡ Θεία Κοινωνία. Οἱ χριστιανοὶ ἂς ἐκλέγουν κατάλληλο πνευματικὸ πατέρα, ὅπως ἐκλέγουν ἱκανὸ γιατρό, γιὰ νὰ ρυθμίζῃ ὀρθῶς καὶ θεαρέστως τὰ τῆς πνευματικῆς ζωῆς των. Καὶ ἂς ἀγωνίζωνται ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερο, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ κοινωνοῦν τὸν Κύριο ὅσο τὸ δυνατὸ συχνότερα. Γιὰ τοὺς ἐγγάμους πρὸ τῆς Θείας Κοινωνίας ἀπαιτεῖται τριήμερη ἀποχὴ ἀπὸ τὴ σαρκικὴ συνάφεια, καὶ γιὰ ὅλους ἀπαιτεῖται φόβος Θεοῦ, πίστις καὶ ἀγάπη, μὲ ἐξομολόγησι κατὰ διαστήματα σὲ πνευματικὸ πατέρα, καὶ ἀγῶνα νὰ γινώμεθα καλλίτεροι.

Στοὺς στίχ. 39, 40 καὶ 44 ὁ Χριστὸς ὡμίλησε γιὰ ἀνάστασι, ἔνδοξη ἀνάστασι, τὴν ὁποία κατὰ τὴν τελευταία ἡμέρα, τὴν ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας, θὰ ἐνεργήσῃ σὲ κάθε πιστό, ὁ ὁποῖος κοινωνεῖ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του. Καὶ τώρα στὸ στίχ. 54 ὁμιλεῖ πάλι γιὰ ἀνάστασι, ἔνδοξη ἀνάστασι τοῦ πιστοῦ, ὁ ὁποῖος κοινωνεῖ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του. Ὁ Χριστός, ὅπως πολλὲς φορὲς ὁμιλεῖ γιὰ τὴν αἰώνια ζωή, ἔτσι πολλὲς φορὲς ὁμιλεῖ καὶ γιὰ τὴν ἔνδοξη ἀνάστασι, ἐπειδὴ θέλει νὰ δώσῃ ἔμφασι, ἰσχυροτάτη ἔμφασι, στὰ δύο αὐτὰ ὑψίστης σημασίας πράγματα, τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ τὴν ἔνδοξη ἀνάστασι, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ θέλει νὰ δείξῃ καὶ τονίσῃ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ἡ ἀνάστασι καὶ ἡ ζωή, ὅπως θὰ διακηρύξῃ ἀργότερα, ἀπευθυνόμενος στὴν ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου Μάρθα (ια' 25).

Τὸν πιστό, ποὺ κοινωνεῖ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ Χριστὸς θὰ ἀναστήσῃ ἔνδοξο. Ὅλοι βεβαίως κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας θὰ ἀναστηθοῦν. Ἀλλ' οἱ ἀσεβεῖς θὰ εἶνε δύσμορφοι, σκοτεινοί, ἀπαίσιοι, ἐνῷ οἱ εὐσεβεῖς θὰ λάμπουν ὡς ὁ ἥλιος. Μὲ τὴ Θεία Κοινωνία μέσα στὸν πιστὸ καταβάλλεται τὸ

σπέρμα τῆς καλῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς δόξης, ποὺ θ' ἀποκτήση τὸ σῶμα του κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία καὶ τὴν κοινὴ ἀνάστασι τῶν νεκρῶν. Ἡ ἀνάστασι τῶν νεκρῶν θὰ εἶνε κοινή, ἀλλ' ὄχι καὶ καινὴ ὅλων τῶν νεκρῶν· καινὴ θὰ εἶνε ἡ ἀνάστασι τῶν πιστῶν δυνάμει τῆς Θείας Κοινωνίας. Ὅπως ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ἔνδοξος, ἔτσι καὶ οἱ κοινωνοῦντες τὸ Χριστὸν θ' ἀναστηθοῦν ἔνδοξοι. Ὁ Χριστὸς *«μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα»* (Φιλιπ. γ' 21). Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ *θὰ μεταμορφώση τὸ ταπεινό μας σῶμα, γιὰ νὰ γίνῃ ὅμοιο πρὸς τὸ δικό του ἔνδοξο σῶμα, μὲ τὴν ἐνέργεια, μὲ τὴν ὁποία δύναται νὰ ὑποτάξῃ στὸν ἑαυτό του τὰ πάντα.*

Μεγάλη, ἀπερίγραπτη, ἀφάνταστη θὰ εἶνε ἡ δόξα τῶν πιστῶν κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία καὶ στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα! Ὅταν κοινωνοῦμε τὸν Κύριο τῆς δόξης, ὁ νοῦς μας ἂς πηγαίνῃ καὶ στὴν ἀναμενομένη ἰδική μας δόξα, καὶ ἡ καρδιά μας ἂς σκιρτᾷ γιὰ τὴ δόξα ἐκείνη, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὅλες μαζὶ οἱ δόξες τοῦ παρόντος κόσμου εἶνε ἀσθενέστερες ἀπὸ τὴ λάμψι μιᾶς πυγολαμπίδας.

●

Στίχ. 55: *«Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις»*.

Τὸ ***«γὰρ»*** εἶνε αἰτιολογικό, σημαίνει *«διότι»*. Τὸ δὲ ***«ἀληθῶς»***, γραφὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κειμένου, σημαίνει *«πραγματικῶς»*, ὅπως π.χ. στὸ στίχ. 14 (*«οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης»*). Εἶνε δὲ τὸ ***«ἀληθῶς»*** τοῦ ἐξεταζομένου στίχου ἰσχυρότατα ἐμφατικό: Ἡ σάρκα μου π ρ α γ μ α τ ι κ ῶ ς εἶνε τροφή, ὄχι μεταφορικῶς καὶ ἀλληγορικῶς. Καὶ τὸ αἷμα μου π ρ α γ μ α τ ι κ ῶ ς εἶνε ποτό, ὄχι μεταφορικῶς καὶ ἀλληγορικῶς. Ἡ γραφὴ τοῦ κριτικοῦ κειμένου *«ἀληθής»* δὲν φαίνεται σὲ μᾶς αὐθεντική. Ἀλλὰ καὶ ἂν θεωρηθῆ αὐθεντική, ἡ ἔννοια οὐσιαστικῶς δὲν διαφέρει, ἀφοῦ ***«ἀληθῶς βρῶσις»***, ***«ἀληθῶς πόσις»*** σημαίνουν ἀντιστοίχως *«πραγματικῶς τροφή»*, *«πραγματικῶς ποτό»*, καὶ *«ἀληθὴς βρῶσις»*, *«ἀληθὴς πόσις»* σημαίνουν *«πραγματικὴ τροφή»*, *«πραγματικὸ ποτό»*. Συμφώνως δηλαδὴ καὶ πρὸς τὶς δύο γραφὲς ἡ ἔννοια εἶνε, ὅτι ὁ Χριστὸς γιὰ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα του ὡς τροφὴ καὶ ποτὸ δὲν ὁμιλεῖ μεταφορικῶς καὶ ἀλληγορικῶς, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς. Ἡ σάρκα του δηλαδὴ πραγματικῶς τρώγεται, εἶνε πραγματικὴ τροφή, καὶ τὸ αἷμα του πραγματικῶς πίνεται, εἶνε πραγματικὸ ποτό. Ἂν ὁ Χριστὸς ἔλε-

γεν «ἀληθινὴ βρῶσις», «ἀληθινὴ πόσις», ὅπως ἀλλοῦ λέγει «*ὁ ἄρτος ὁ ἀληθινός*» (στίχ. 32), «*ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή*» (ιε' 1), τότε θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι ὁμιλεῖ μεταφορικῶς καὶ ἀλληγορικῶς. Τώρα ὅμως δὲν χρησιμοποιεῖ τὸ ἐπίθετο «ἀληθινός», ἀλλ' «*ἀληθής*», κατὰ τὴ γραφὴ βεβαίως τοῦ κριτικοῦ κειμένου.

Τὸ ***«γὰρ»*** αἰτιολογεῖ τὸν προηγούμενο λόγο τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ἡ σάρκα μου καὶ τὸ αἷμα μου δίνουν ζωὴ αἰώνια, διότι ἡ σάρκα μου πραγματικῶς εἶνε τροφή, πραγματικῶς τρώγεται, καὶ τὸ αἷμα μου πραγματικῶς εἶνε ποτό, πραγματικῶς πίνεται. Μία τροφὴ καὶ ἕνα ποτὸ δίνουν ζωή, ὅταν πραγματικῶς ἡ τροφὴ τρώγεται καὶ πραγματικῶς τὸ ποτὸ πίνεται. Ἂν δὲν φάγῃ κανεὶς πραγματικῶς μία τροφή, καὶ δὲν πιῇ πραγματικῶς ἕνα ποτό, δὲν θὰ λάβῃ ζωή. Ἔτσι καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὰ τὰ δύο στοιχεῖα δίνουν ζωή, αἰώνια ζωή, διότι πραγματικῶς τὸ ἕνα τρώγεται καὶ τὸ ἄλλο πίνεται.

Καὶ ποῦ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τρώγεται καὶ τὸ αἷμα πίνεται; Στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἐκεῖ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸν ἄρτο μεταβάλλει σὲ σῶμα Χριστοῦ καὶ τὸν οἶνο σὲ αἷμα Χριστοῦ, γιὰ νὰ κοινωνοῦν οἱ πιστοί.

Τὴν ὥρα τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων, ὅταν ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου πρὸ τῆς Ἁγίας Τραπέζης παρακαλῇ τὸ Θεὸ Πατέρα νὰ στείλῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο καὶ νὰ κάνῃ τὸν μὲν ἄρτο τίμιο σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ περιεχόμενο τοῦ Ποτηρίου, τὸν οἶνο, τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, θαῦμα γίνεται, θαῦμα θαυμάτων. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὴν παντοδυναμία του μεταβάλλει τὸν ἄρτο σὲ σῶμα καὶ τὸν οἶνο σὲ αἷμα Χριστοῦ, τὸ ἴδιο ἐκεῖνο σῶμα, ποὺ σχηματίστηκε ἀπὸ τὰ αἵματα τῆς Παρθένου, καὶ τὸ ἴδιο ἐκεῖνο αἷμα, ποὺ χύθηκε κατὰ τὴ σταύρωσι γιὰ τὴν ἐξιλέωσι τῶν ἁμαρτιῶν μας. Βεβαίως καὶ μετὰ τὴ μεταβολὴ στὰ μάτια φαίνεται ψωμὶ καὶ κρασί. Ἀλλὰ δὲν εἶνε πλέον ψωμὶ καὶ κρασί, εἶνε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλο φαίνεται, καὶ ἄλλο εἶνε. Στὸν Ἰορδάνη κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ φαινόταν περιστέρι, ἀλλὰ δὲν ἦταν περιστέρι, ἦταν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Καὶ στὸ Σινὰ στὴ βάτο φαινόταν φωτιά, ἀλλὰ δὲν ἦταν φωτιά, ἦταν ἡ Θεότης. Ἡ οὐσία τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου μεταβάλλεται, ἡ μορφὴ παραμένει, γιὰ νὰ δοκιμάζεται ἡ πίστι καὶ νὰ μὴ ἀποτροπιάζεται ὁ ἄνθρωπος προσερχόμενος στὴ Θεία Κοινωνία. Ὡς πρὸς τὴ δοκιμασία τῆς πίστε-

ως πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα τὸ δρᾶμα τῆς Ἐδέμ. Ὁ Διάβολος εἶπε στοὺς πρωτοπλάστους νὰ φάγουν ἀπὸ τὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ καὶ θὰ γίνουν Θεοί. Οἱ πρωτόπλαστοι πίστευσαν στὸ Διάβολο, ἔφαγαν καὶ ὑπέστησαν τὴ μεγάλη συμφορά. Τώρα ὁ Χριστός, γιὰ νὰ διορθώσῃ τὸ πταῖσμα τῶν πρωτοπλάστων καὶ νὰ μᾶς θεώσῃ, νὰ μᾶς κάνῃ θεοὺς κατὰ χάριν, λέγει σ' ἐμᾶς: «*Λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου*» (Ματθ. κστ' 26-28). Πιστεύσαμε στὸ Διάβολο, τὸ μεγάλο ἀπατεῶνα, καὶ πάθαμε τὴ μεγάλη συμφορά. Πῶς νὰ μὴ πιστεύωμε στὸ Χριστό, ποὺ εἶνε ἡ Ἀλήθεια καὶ θυσιάστηκε γιὰ μᾶς, γιὰ νὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ θέωσι καὶ αἰωνία δόξα; «*Πιστεύω, Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Ἔτι πιστεύω, ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ ἄχραντον σῶμά σου, καὶ τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ τίμιον αἷμά σου*». Μὲ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας ἔχουν γίνει θαύματα, ποὺ βεβαιώνουν τὸ μυστήριο.

Πῶς γίνεται ἡ μεταβολὴ τοῦ ἄρτου σὲ σῶμα καὶ τοῦ οἴνου σὲ αἷμα τοῦ Χριστοῦ; Ἀκατάληπτος ὁ τρόπος τῆς μεταβολῆς. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε μιλᾶμε γιὰ μυστήριο. Καὶ εἶνε τὸ μόνο μυστήριο ἡ Θεία Κοινωνία; Ὄχι μόνο μέσα στὸν πνευματικό, ἀλλὰ καὶ μέσα στὸν ὑλικὸ κόσμο ὑπάρχουν μυστήρια, ἀναρίθμητα μυστήρια, πράγματα ἀκατάληπτα. Τὰ φυτὰ π.χ. κάνουν μία λειτουργία, ποὺ λέγεται φωτοσύνθεσι. Καὶ κατ' αὐτὴ τὴ λειτουργία ἡ ἀνόργανη ὕλη μεταβάλλεται σὲ ὀργανική, ἡ νεκρὴ δηλαδὴ ὕλη μεταβάλλεται σὲ ζωντανή. Πῶς γίνεται αὐτὴ ἡ μεταβολή, πῶς γίνεται αὐτὸ τὸ ἅλμα ἀπὸ τὴ νεκρὴ ὕλη στὴ ζωντανή, δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ καταλάβῃ, ἀλλὰ πάντως γίνεται. Ἡ κατσίκα τρώγει χόρτο καὶ τὸ μεταβάλλει σὲ γάλα. Καὶ ὁ ἄνθρωπος πίνει γάλα καὶ τὸ μεταβάλλει σὲ αἷμα. Πῶς γίνονται καὶ αὐτὲς οἱ μεταβολές, δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβωμε, ἀλλὰ πάντως γίνονται. Ἔτσι καὶ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἄρτου σὲ σῶμα καὶ τοῦ οἴνου σὲ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀκατάληπτη, ἀλλ' εἶνε γεγονός.

Στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἔχει ἐφαρμογὴ ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ κείμενο, «*Τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον*» (Α' Κορ. ια' 24). «*Αὐτὸ εἶνε τὸ σῶμα μου, τὸ ὁποῖο γίνεται κλάσματα γιὰ σᾶς*». Πάνω στὸ σταυρὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔγινε κλά-

σματα, δὲν τεμαχίστηκε. Τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ γίνεται κλάσματα, τεμαχίζεται, στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, γιὰ νὰ κοινωνοῦν οἱ πιστοί.

Ὅσοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ὁ Χριστὸς μίλησε γιὰ βρῶσι τοῦ σώματός του καὶ πόσι τοῦ αἵματός του μεταφορικῶς καὶ ἀλληγορικῶς, καὶ ἡ Θεία Εὐχαριστία δὲν εἶνε μυστήριο, δὲν εἶνε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' εἶνε ἁπλῆ τελετὴ συμβολικοῦ χαρακτῆρος, εἶνε ἄρτος καὶ οἶνος, ποὺ συμβολίζουν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, αὐτοὶ εἶνε αἱρετικοί, ὅπως κατὰ τὸν ἅγιο Ἰγνάτιο τὸ θεοφόρο ἦταν οἱ Δοκῆτες, οἱ ὁποῖοι δὲν ὡμολογοῦσαν, ὅτι ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶνε ἡ σάρκα τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ σύμβολα καὶ συμβολικὲς τελετὲς ἦταν γεμάτη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Ἀλλ' οἱ συμβολικὲς τελετὲς καὶ τὰ σύμβολα δὲν ἔδιναν ζωὴ αἰώνια. Ἡ Θεία Εὐχαριστία δίνει ζωὴ αἰώνια, διότι δὲν εἶνε συμβολικὴ τελετή, ἀλλὰ μυστήριο, δὲν εἶνε ψωμὶ καὶ κρασί, ἀλλὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα μεταλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ μεταδίδουν ζωὴ αἰώνια. Ὁ ἐξετασθεὶς στίχος Ἰωάν. στ' 55 εἶνε καταπέλτης ἐναντίον τῶν ἀρνητῶν τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Κοινωνίας.

Στίχ. 56: ***«Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ».***

Ἡ πρόθεσις ***«ἐν»*** τῶν φράσεων ***«ἐν ἐμοὶ μένει», «κἀγὼ ἐν αὐτῷ»*** δὲν σημαίνει «ἐντός», ὅπως μερικοὶ νομίζουν. Διότι γιὰ τὸ Χριστὸ ἢ τὸ Θεὸ δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι μένει ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ πιστοῦ βεβαίως ἀνθρώπου, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπο δὲν δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, ὅτι μένει ἐντὸς τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ, διότι τοῦτο εἶνε πανθεϊστικό. Τὸ Πράξ. ιζ' 28, «*Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν*», παρέχει τὴν ἐντύπωσι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ζῇ, νὰ κινῆται καὶ νὰ ὑπάρχῃ ἐντὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὅπως ἐξηγήσαμε ἀλλοῦ, αὐτὴ ἡ ἐντύπωσι εἶνε ἐσφαλμένη. Ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία τοῦ χωρίου εἶνε: «*Δι' αὐτοῦ ζοῦμε καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχουμε. Αὐτὸς εἶνε ὁ αἴτιος τῆς ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως καὶ τῆς ὑπάρξεώς μας*» (Βλ. τὸ ἡμέτερο ἔργο «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. β', Ἀθῆναι 1990, σελ. 125-126). Οἱ φράσεις τοῦ Χριστοῦ, ***«ἐν ἐμοὶ μένει», «κἀγὼ ἐν αὐτῷ»***, σημαίνουν ἀντιστοίχως, «*μένει σ' ἐμένα*», «*καὶ ἐγὼ σ' αὐτόν*», ἤ, «*εἶνε ἑνωμένος μ' ἐμένα*», «*καὶ ἐγὼ μ' αὐτόν*».

Μεταφράζουμε ὁλόκληρο τὸ στίχο: «*Ὅποιος θὰ τρώγῃ τὴ σάρ-*

κα μου καὶ θὰ πίνῃ τὸ αἷμα μου, θὰ μένῃ σ' ἐμένα, καὶ ἐγὼ σ' αὐτόν, ἤ, θὰ εἶνε ἑνωμένος μ' ἐμένα, καὶ ἐγὼ μ' αὐτόν».

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι ὅποιος θὰ κοινωνῇ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του θὰ ἔχῃ αἰώνια ζωὴ καὶ ἔνδοξη ἀνάστασι. Τώρα λέγει, ὅτι μὲ τὴ μετάληψι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός του θὰ γίνεται ἕνωσι Χριστοῦ καὶ πιστοῦ. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι μαζὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ ψυχὴ καὶ ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔτσι ὁ κοινωνῶν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ κοινωνεῖ ὁλόκληρο τὸ Χριστὸ καὶ ἑνώνεται μαζί του. Στὸν ἑπόμενο στίχο ὁ Χριστὸς δὲν θὰ εἰπῇ, ***«ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα»***, ἀλλὰ θὰ εἰπῇ, *«ὁ τρώγων με»*! Τόσο πολὺ μᾶς ἀγάπησε ὁ Χριστός, ὁ σαρκωμένος Θεός, ὥστε καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του μᾶς προσφέρει ὡς τροφὴ καὶ τρυφή. Τόσο πολὺ μᾶς ἀγάπησε ὁ Κύριος, ὥστε ἔρχεται κοντά μας, τόσο δὲ κοντά, ὥστε νὰ ἑνώνεται μαζί μας. Ποιός θὰ μποροῦσε νὰ φαντασθῇ τόσο μεγάλη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ μᾶς τοὺς μικροὺς καὶ ἀναξίους ἀνθρώπους; Κανεὶς πιστὸς νὰ μὴν αἰσθάνεται μειονεξία ἀπέναντι συνανθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλων, ἀφοῦ ὁ Θεὸς τοῦ δίνει τόσο μεγάλη ἀξία. Καὶ κανεὶς ἐπίσης πιστὸς νὰ μὴ φοβῆται κανένα, μήτε ἄνθρωπο μήτε δαίμονα, ἀφοῦ μαζί του ἑνωμένος εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, ὁ Κύριος παντοκράτωρ.

Στίχ. 57: *«Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν Πατὴρ κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ».*

Ἡ πρόθεσι ***«διὰ»*** δὲν σημαίνει σκοπό, ὅπως μερικοὶ νομίζουν, ἀλλ' αἰτία. Οἱ φράσεις δηλαδὴ ***«κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα»***, ***«κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμὲ»*** σημαίνουν ἀντιστοίχως, *«καὶ ἐγὼ ζῶ ἐξ αἰτίας τοῦ Πατρός»*, *«καὶ ἐκεῖνος θὰ ζήσῃ ἐξ αἰτίας μου»*. Ὁ προσδιορισμὸς ***«ὁ ζῶν»*** γιὰ τὸν Πατέρα δὲν ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Πατὴρ εἶνε ζωντανὸς καὶ ὄχι νεκρός, ἢ ζῇ καὶ δὲν ἀπέθανε, ἀλλ' ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Πατὴρ ὡς Θεὸς ζῇ μὲ ἔννοια ἀπόλυτη, ἔχει τὴ ζωὴ ἀφ' ἑαυτοῦ, εἶνε ἡ αὐτοζωή.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: *«Ὅπως μὲ ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ αὐτοζωή, καὶ ἐγὼ ζῶ ἐξ αἰτίας τοῦ Πατρός, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ μὲ τρώγῃ, θὰ ζῇ ἐξ αἰτίας μου»*.

Τὸ χωρίο δημιουργεῖ ἀπορία: Γιατί ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ ἐδῶ γιὰ τὴν ἀποστολή του ἀπὸ τὸν Πατέρα, καὶ ὄχι μόνο γιὰ τὴ ζωή του ἀπὸ τὸν Πατέρα; Γιατί λέγει, ***«Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν Πατὴρ***

κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα», καὶ δὲν λέγει ἁπλῶς, «Καθὼς ζῇ ὁ Πατὴρ κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα»; Ἡ λύσι τῆς ἀπορίας εἶνε, νομίζουμε, αὐτή: Ἂν ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε, «Καθὼς ζῇ ὁ Πατὴρ κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα», ὁ λόγος του θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ παρερμηνευθῇ. Θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ νομισθῇ δηλαδή, ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν ἔχει ζωὴ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ λαμβάνει ζωὴ ἀπὸ τὸν Πατέρα, καὶ ἄρα εἶνε κατώτερος τοῦ Πατρός του, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα ὁ Υἱὸς ἔχει ζωὴ ἀφ' ἑαυτοῦ, εἶνε καὶ αὐτὸς *«ὁ ζῶν»* (Λουκ. κδ' 5, Ἀποκ. α' 18) καὶ *«ἡ ζωή»* (ια' 25, ιδ' 6· Α' Ἰωάν. α' 2), ἡ αὐτοζωή, καὶ ἄρα δὲν εἶνε κατώτερος τοῦ Πατρός, ἀλλ' ἴσος πρὸς αὐτόν, ἰσόθεος (Φιλιπ. β' 6), ὅλη ἡ θεία οὐσία ἢ θεότης (Κολ. α' 19, β' 9). Στὸ Α' Ἰωάν. ε' 20 μὲ πολλὴ ἔμφασι διακηρύσσεται γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό: *«Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος»*. Στὸν ἐξεταζόμενο στίχο ὁ Ἰησοῦς λέγει πρῶτα, ὅτι τὸν ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, καὶ ἔπειτα, ὅτι ἔχει ζωὴ ἀπὸ τὸν Πατέρα, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ἀπὸ τὸν Πατέρα λαμβάνει ζωὴ ὡς ἄνθρωπος, καθὼς ἔλαβε καὶ ἀποστολὴ ὡς ἄνθρωπος.

Ὁ Πατὴρ ἀπέστειλε στὸν κόσμο τὸν Υἱό, τὸν κατέστησε Χριστό, ἄνθρωπο, ἀλλ' ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ἀποστολή του στὸν κόσμο δὲν χωρίστηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα, ἀλλὰ παρέμεινε ἑνωμένος μαζί του. *«Συγκατάβασις γὰρ θεϊκή, οὐ μετάβασις δὲ τοπικὴ γέγονεν»*. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστιν»* (η' 29). *Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, εἶνε μαζί μου.* Ὡς ἄνθρωπος λοιπὸν ὁ Υἱὸς λαμβάνει ζωὴ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἐπειδὴ εἶνε ἑνωμένος μαζί του. Ἀλλ' ἔτσι καὶ ὁ πιστός, ὁ ὁποῖος ***«τρώγει»*** τὸ Χριστὸ κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, μεταλαμβάνει ἢ κοινωνεῖ τὸ Χριστὸ κατὰ τὶς ἐκφράσεις τῶν χριστιανῶν, ἐπειδὴ ἑνώνεται μὲ τὸ Χριστό, λαμβάνει ἀπ' αὐτόν, *«τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς»* (Πράξ. γ' 15), ζωή, ζωὴ πνευματική, ζωὴ αἰώνια. Ὅσοι δὲν πιστεύουν καὶ δὲν κοινωνοῦν τὸν Κύριο καὶ δὲν ἑνώνονται μαζί του, αὐτοὶ δὲν λαμβάνουν ζωή, ζωὴ αἰώνια, ἀλλ' ἔχουν κατώτερη ζωή, ὅπως τὰ ζῷα.

Ἄνθρωποι, ὄντα λογικὰ πλασμένα γιὰ ἀνώτερη ζωή! Διαχωρίσετε τὴ θέσι σας ἀπὸ τὰ βοσκηματώδη ζῷα! Ἐξετάσετε τὰ τεκμήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιὰ νὰ πιστεύσετε καὶ σεῖς. Φάγετε ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανό. Κοινωνήσετε τὸν Κύριο τῆς δόξης, ποὺ ἔγινε ἄνθρωπος καὶ γιὰ σᾶς, γιὰ νὰ μπορῆτε νὰ τὸν κοινωνῆτε κατὰ τρόπο αἰσθητό. Ἑνωθῆτε μὲ τὸ Θεάνθρωπο, γιὰ νὰ σᾶς μεταδώσῃ

ζωὴ ὡς Θεός, καθὼς ἐκεῖνος ἔλαβε ζωὴ ὡς ἄνθρωπος ἑνωμένος μὲ τὸν Πατέρα. Γι' αὐτὸ ὁ Πατὴρ ἀπέστειλε τὸν Υἱό, γιὰ νὰ μεταδώση ζωή, ἀληθινὴ καὶ ἄφθονη ζωή. *«Ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν»*, εἶπεν ὁ Χριστός (ι' 10). Ἀδελφοί! Μὴ ζῆτε μὲ ψευτοζωή. Ζήσετε μὲ ἀληθινὴ ζωή. Μὴ ζῆτε μὲ ὑστερήματα ζωῆς. Ζήσετε μὲ περίσσευμα ζωῆς.

Ὁ Χριστὸς εἶπε, ***«ὁ τρώγων με»***, *ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ μὲ τρώγῃ*. Φοβερὸς λόγος! Ὅταν κοινωνοῦμε, κοινωνοῦμε ὁλόκληρο τὸ Χριστό, ὁλόκληρο τὸ Θεάνθρωπο! Σὲ κάθε μαργαρίτη τῆς Θείας Κοινωνίας εἶνε ὁλόκληρος ὁ Χριστός, σῶμα, αἷμα, ψυχὴ καὶ Θεότης. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς σ' ἕνα μικρὸ μαργαρίτη εἶνε ὁλόκληρος ὁ Χριστός; Ἡ ἐπιστήμη σήμερα μᾶς βοηθεῖ, γιὰ νὰ καταλάβωμε κἄτι ἀπὸ τὸ μυστήριο. Ἡ ὕλη, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποτελοῦνται τὰ ἄτομα τῆς ὕλης τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἶνε τόσο ἀραιά, ὥστε, ἂν τὸ ἀνθρώπινο σῶμα συμπιεζόταν γιὰ νὰ φύγουν τὰ κενὰ τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης, ὁ ἄνθρωπος θὰ γινόταν ἕνα σωματίδιο μικρότερο ἀπὸ σκόνη! Θὰ χρειαζόταν ἰσχυρὸ μικροσκόπιο γιὰ νὰ δοῦμε τὸν ἄνθρωπο στὴ μικροσκοπικὴ του κατάστασι. Σ' ἕνα σωματίδιο μικρότερο ἀπὸ σκόνη ὁλόκληρος ἄνθρωπος! Ἔτσι καὶ σ' ἕνα μαργαρίτη τῆς Θείας Κοινωνίας εἶνε ὁλόκληρος ὁ Χριστός. Ἀλλὰ γεννᾶται καὶ ἄλλο ἐρώτημα: Πῶς ὁ ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς εἶνε ὁλόκληρος σὲ κάθε μαργαρίτη τῆς Θείας Κοινωνίας, σὲ κάθε Δισκοπότηρο, σὲ κάθε Ἀρτοφόριο; Πάλι ἡ ἐπιστήμη μᾶς βοηθεῖ, γιὰ νὰ καταλάβωμε κἄτι ἀπὸ τὸ ὑπερφυέστατο μυστήριο. Μία καὶ ἡ αὐτὴ λέξι ἀκούεται ὁλόκληρη ἀπ' ὅλα τὰ ραδιόφωνα σὲ ὅλα τὰ μήκη καὶ τὰ πλάτη τῆς γῆς, μία καὶ ἡ αὐτὴ εἰκόνα ὑπάρχει ὁλόκληρη σὲ ὅλες τῆς ὀθόνες τῶν τηλεοράσεων. Ἔτσι καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς εἶνε ὁλόκληρος σὲ ὅλους τοὺς μαργαρῖτες, σὲ ὅλα τὰ Δισκοπότηρα καὶ σὲ ὅλα τὰ Ἀρτοφόρια.

Στίχ. 58: ***«Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα»***.

Στὸ στίχο τοῦτο, ὁ ὁποῖος εἶνε περίληψι τοῦ ὅλου λόγου τοῦ Χριστοῦ, ἡ φράσι, ***«οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον»***, συντακτικῶς εἶνε κἄπως ἀνώμαλη. Ὁμαλὴ θὰ ἦταν, ἐὰν διατυπωνόταν ἔτσι: «Οὐκ ἄρτος καθὼς τὸ μάννα, ὃ ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ἀπέθανον». Ἡ μετοχὴ ***«τρώγων»*** ἔχει ση-

μασία μέλλοντος, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ρῆμα ***«ζήσεται»***. Ἀπευθυνόμενος στοὺς Ἰουδαίους ὁ Χριστός, καίτοι καὶ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος ἦταν Ἰουδαῖος, δὲν εἶπεν «οἱ πατέρες ἡμῶν», οἱ πατέρες μας, ἀλλ' εἶπεν ***«οἱ πατέρες ὑμῶν»***, *οἱ πατέρες σας*. Δὲν συνέταξε δηλαδὴ τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς Ἰουδαίους, διότι δὲν ὡμίλησεν ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς Θεός. Ἀπὸ ἀναρίθμητα σημεῖα τῆς Γραφῆς φαίνεται ἡ συνείδησι τοῦ Χριστοῦ, ὅτι εἶνε Θεός. Πρέπει ἐπίσης νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι στὴν πρώτη καὶ στὴν τελευταία πρότασι τοῦ στίχου ἡ ἀντωνυμία ἔχει ἔμφασι: ***«Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς»***. *Αὐτὸς εἶνε ὁ ἄρτος, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό.* ***«Ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα»***. *Ὅποιος θὰ φάγῃ αὐτὸ τὸν ἄρτο, θὰ ζήσῃ αἰωνίως*. Δίνοντας ὁ Ἰησοῦς ἔμφασι στὴν ἀντωνυμία ***«οὗτος»*** γιὰ τὸν ἄρτο, δίνει ἔμφασι στὸν ἑαυτό του, ποὺ ὀνομάζει ἄρτο. Καὶ τοῦτο πάλι μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε Θεός. Ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἐὰν ἔδινε τέτοια ἔμφασι στὸν ἑαυτό του, δικαίως θὰ κατακρινόταν ὡς μεγάλος ἐγωιστής.

Μεταφράζουμε τὸν ὅλο στίχο: «*Αὐτὸς εἶνε ὁ ἄρτος, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὄχι ὅπως οἱ πατέρες σας ἔφαγαν τὸ μάννα καὶ ὅμως πέθαναν. Ὅποιος θὰ φάγῃ αὐτὸ τὸν ἄρτο, θὰ ζήσῃ αἰωνίως*».

Ὅπως πολλὲς φορὲς προηγουμένως ὁ Χριστὸς ὡμίλησε γιὰ τὸν ἑαυτό του ὡς ἄρτο, οὐράνιο ἄρτο, ἔτσι καὶ τώρα στὸ στίχο, ποὺ εἶνε ἡ κατακλεῖδα καὶ ἡ περίληψι τοῦ λόγου του. Καὶ ὅπως ἐπίσης πολλὲς φορὲς προηγουμένως ὡμίλησε γιὰ ζωή, αἰώνια ζωή, ἔτσι καὶ τώρα. Ἄρτος καὶ ζωὴ εἶνε δύο πράγματα ἀναγκαιότατα, γλυκύτατα καὶ στενότατα συνδεδεμένα. Χωρὶς ἄρτο δὲν μποροῦμε νὰ ζήσωμε σωματικῶς. Γιὰ ἄρτο φωνάζουν πρῶτα οἱ λαοί. Γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους καὶ νὰ ζήσουν ἐργάζονται καὶ μοχθοῦν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὁ Χριστὸς στὴν ὑποδειγματικὴ προσευχή, ποὺ μᾶς παρέδωσε, περιέλαβε καὶ τὸ ὑλικὸ αἴτημα, «*τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον*». *Τὸ ψωμί μας τὸ ἀναγκαῖο γιὰ τὴ ζωὴ δῶσε μας σήμερα*. Ἀλλ' ὁ συνήθης ἄρτος δίνει ζωὴ μόνο στὸ σῶμα καὶ προσκαίρως. Ὅσον ἄρτο καὶ ἂν φάγωμε, θὰ πεθάνωμε. Οἱ Ἑβραῖοι στὴν ἔρημο ἔφαγαν τὸ μάννα, ποὺ ἔπεφτε ἀπὸ πάνω θαυματουργικῶς. Ὡς ἐξαιρετικῆς σημασίας θαῦμα ἀνέφεραν στὸν Ἰησοῦ οἱ σύγχρονοί του Ἰουδαῖοι τὴν πτῶσι στὴν ἔρημο τοῦ μάννα. Ἀλλὰ τί εἶπεν ὁ Ἰησοῦς; Πρῶτα εἶπε, ὅτι τὸ μάννα δὲν ἦταν

ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀπὸ τὴν ὕψιστη δηλαδὴ σφαῖρα, τὴ σφαῖρα τῆς Θεότητος. Καὶ ἔπειτα εἶπε, καὶ τώρα πάλι λέγει, ὅτι ἐκεῖνοι, ποὺ ἔφαγαν τὸ μάννα στὴν ἔρημο, πέθαναν. Τὸ περίφημο μάννα δὲν ἔδινε ζωὴ αἰώνια.

Ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ δὲν εἶνε μόνο σῶμα, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα, ψυχὴ λογική, ὂν συνειδητό, ἔχει ἰσχυροτάτη ἔφεσι νὰ ζήσῃ αἰωνίως. Καὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται ἄλλου εἴδους ἄρτο, γιὰ νὰ τρέφεται τὸ πνεῦμα του καὶ νὰ ζήσῃ αἰωνίως ζωὴ χαρᾶς, δόξης καὶ εὐδαιμονίας. Ἄλλου δὲ εἴδους ἄρτος, ἀνώτερος, ἀσυγκρίτως ἀνώτερος, «*ἀληθινός*» (στίχ. 32), ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὁ συνήθης ἄρτος καταντᾷ ψεῦδος, ἄρτος ὄντως «*ἐκ τοῦ οὐρανοῦ*» (στίχ. 32, 33 κ.ἄ.), ἀπὸ τὴν ὕψιστη σφαῖρα, τὴ σφαῖρα τῆς Θεότητος, εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Θεάνθρωπος (στίχ. 35, 48, 51, 57). Αὐτὸς ὁ ἄρτος δύναται νὰ θρέψῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἰσχυροτάτη ἔφεσί του, τὸν ἀσίγαστο πόθο του γιὰ ζωὴ αἰώνια, ἀνώτερη καὶ ἀτελεύτητη ζωή.

Αὐτὸς δὲ ὁ ἄρτος ἔχει σημασία ὄχι μόνο γιὰ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὅποιος τρέφεται μὲ τὸν ἄρτο τοῦτο, κατὰ τὴ μεγάλη καὶ ἐπιφανῆ ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας θ' ἀναστηθῇ μὲ σῶμα ἔνδοξο, ἀκτινοβόλο, ἀπεριγράπτως, ἀφαντάστως ὡραῖο, ὅμοιο μὲ τὸ ἀναστημένο σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἄνθρωποι, ποὺ μοχθεῖτε καὶ δαπανᾶτε καὶ ἐκδαπανᾶσθε, γιὰ ν' ἀποκτήσετε τὸν ἐπιούσιο ἄρτο, καὶ νὰ ζήσετε τὴν πρόσκαιρη αὐτὴ ζωή! Ὁ Θεός, ποὺ δίνει τὸν ἐπιούσιο ἄρτο, δίνει καὶ τὸν ὑπερούσιο ἄρτο. Καὶ τὸν δίνει ἄνευ μόχθου καὶ δαπάνης, δωρεάν. Ὁ Θεός, ποὺ δίνει αὐτὴ τὴν πρόσκαιρη καὶ δοκιμαστικὴ ζωή, δίνει καὶ τὴν αἰώνια καὶ πανευδαίμονα ζωή. Καὶ τὴ δίνει διὰ μέσου τοῦ ὑπερουσίου ἄρτου, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ του, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄνθρωποι ἀνικανοποίητοι ἀπὸ τὸν ἐπίγειο ἄρτο καὶ τὴν πρόσκαιρη ζωή! Ἄνθρωποι, ποὺ πεινᾶτε γιὰ ἀνώτερο ψωμὶ καὶ γιὰ ἀνώτερη ζωή! Ὑπάρχουν καὶ τὰ δύο. Μὴ ἀμφιβάλλετε! Μὴ ἀπιστεῖτε! Ἡ Θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου εἶνε γεμάτη τεκμήρια γιὰ τὴν ἀλήθειά της. Ἐρευνήσετε τὰ τεκμήρια, ἐρευνήσετε σοβαρῶς, καὶ μὴ γίνεσθε ἄπιστοι, ἀλλὰ πιστοί. Πιστεύσετε στὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἔκανε καὶ κάνει θαύματα. Καὶ τὰ λόγια, ποὺ εἶπε στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ, θαύματα εἶνε, ἄλλου εἴδους θαύματα. Τέτοια λόγια, τό-

σο παράδοξα, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῆ ἄνθρωπος. Τέτοια νοήματα, τόσο παράδοξα, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ διανοηθῆ ἄνθρωπος. Αὐτός, ποὺ κήρυξε στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ, εἶνε ὄντως Θεός, κατέβηκε ὄντως ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἀδελφοί! Προσέλθετε μὲ πίστι καὶ κοινωνήσετε τὸν ὑπερούσιον ἄρτο. *«Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος»* (Ψαλμ. λγ' 9). *Γευθῆτε, καὶ ἐκ πείρας θὰ διαπιστώσετε, ὅτι ὁ Κύριος εἶνε γεμᾶτος καλωσύνη.* Ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς βρώσεως τοῦ οὐρανίου ἄρτου, ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς κοινωνίας καὶ ἑνώσεως μὲ τὸ Χριστό, ἀρχίζει στὴν πιστὴ καρδιὰ νέα ζωή, ἡ ὁποία ἐπεκτείνεται καὶ ἐπιτείνεται στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα. Ἀδελφοί! Κατακτήσετε τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ δόξα. Βάλετε μέσα στὴν καρδιά σας τὸ Χριστό. Αὐτὸς εἶνε ἡ αἰώνια ζωὴ καὶ δόξα.

Στίχ. 59: *«Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ».*

Μεταφράζουμε: «*Αὐτὰ εἶπε σὲ συναγωγή, διδάσκοντας στὴν Καπερναούμ*».

Αὐτὰ τὰ βαρυσήμαντα καὶ ἀδιανόητα ἀνθρωπίνως λόγια εἶπε ὁ Χριστὸς διδάσκοντας καὶ παραδίδοντας μάθημα ὑψίστης σπουδαιότητος, τὸ μάθημα γιὰ τὸ ὑπερφυέστατο μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ λόγια εἶνε ἰδιαιτέρως καὶ ἐξόχως ἐνδιαφέροντα, γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς θεώρησε ἄξιο νὰ μνημονεύσῃ, ὅτι ὁ Χριστὸς τὰ κήρυξε στὴν Καπερναούμ, καὶ μάλιστα σὲ συναγωγή, στὴ θρησκευτικὴ σύναξι τῶν Ἰουδαίων. Ἡ Καπερναοὺμ ἦταν ἀπὸ τὶς πόλεις, *«ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ»* (Ματθ. ια' 20), στὶς ὁποῖες ὁ Χριστὸς ἔκανε τὰ περισσότερα θαύματα. Τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ βεβαίωναν τὰ λόγια του. Ἀλλὰ πίστευσαν οἱ Καπερναΐτες; Οἱ πολλοὶ ὄχι (στίχ. 60, 66, Ματθ. ια' 20,23). Ὁ Χριστὸς κήρυξε στὴ συναγωγή, ὅπου ἦταν πολλοί, γιὰ ν' ἀκούσουν καὶ νὰ πιστεύσουν πολλοί, ἀλλὰ πίστευσαν λίγοι. Οὔτε ἄλλα θαύματα τοῦ Χριστοῦ, οὔτε τὸ θαῦμα, ποὺ ἔκανε τὴν προηγουμένη ἡμέρα μὲ τὸν πολλαπλασιασμὸ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἔπεισε τοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὸν ὑπερούσιον ἄρτο. Γιατί παρὰ τὰ τόσα θαύματα δὲν πίστευσαν οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους; Διότι ἦταν ὑλόφρονες, διεφθαρμένοι καὶ ἐγωισταί. Ἀποτελοῦσαν συναγωγή, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον *«συναγωγὴ πονηρευομένων»*. Σὲ τέτοιους δὲ ἀνθρώπους ἡ πίστι δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ. Τὰ θαύματα βοηθοῦν πρὸς τὴν πίστι, ἀλλὰ δὲν ἐξαναγκάζουν.

Σκανδαλισμὸς ἀκροατῶν καὶ ἀπάντησι Χριστοῦ

Στίχ. 60: ***«Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον· σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;»***.

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*. Τὸ ***«μαθητὴς»*** σημαίνει *«ἀκροατής»*. Τὸ ***«σκληρὸς»*** σημαίνει *«ἀσεβής»*, ὅπως στὰ χωρία Ἀριθ. ιστ' 26 καὶ Ἰούδ. 15. Στὴ δὲ πρότασι, ***«τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;»***, ὅπου τὸ ***«ἀκούω»*** συντάσσεται μὲ γενική, διὰ τῆς γενικῆς ***«αὐτοῦ»*** δὲν σημαίνεται πρᾶγμα, ***«ὁ λόγος»***, ὁπότε τὸ ***«ἀκούω»*** θὰ συντασσόταν μᾶλλον μὲ αἰτιατική (ε' 24, η' 43 κ.ἄ.), ἀλλὰ σημαίνεται πρόσωπο, ὁ Ἰησοῦς, ὅπως στὴν ὅμοια φράσι τοῦ ι' 20, *«τί αὐτοῦ ἀκούετε;»*. Σ' ἀμφότερες δὲ τὶς περιπτώσεις, καθὼς καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες, ἐξ ἐμπαθείας καὶ περιφρονήσεως οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦν ἀντωνυμία («αὐτός», «ἐκεῖνος», «οὗτος»).

Μεταφράζουμε: *«Πολλοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς ἀκροατάς του, ὅταν τὰ ἄκουσαν, εἶπαν: Ἀσεβὴς εἶνε αὐτὸς ὁ λόγος. Ποιός μπορεῖ νὰ τὸν ἀκούῃ;»*.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ τέλειος διδάσκαλος, ὁ διδάσκαλος μὲ μοναδικὴ ἔννοια, ὁ Διδάσκαλος, μὲ ἄρθρο καὶ μὲ δέλτα κεφαλαῖο, ἀφοῦ αὐτὸς εἶνε ἡ ἐνυπόστατη Σοφία καὶ ὁ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Θεοῦ Πατρός. Τὸ Εὐαγγέλιο, ὅπου περιέχεται ἡ διδασκαλία του, ἀποδεικνύει τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου. Ποιός μπορεῖ νὰ γράψῃ ἕνα βιβλίο σὰν τὸ Εὐαγγέλιο; Πιστοὶ καὶ ἄπιστοι ὁμολογοῦν, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο εἶνε τέλειο, ἀνώτερο ὅλων τῶν βιβλίων, ἄφθαστο, ἀσύγκριτο, μοναδικό, αἰώνιο. Ἐν τούτοις καὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ λόγος δὲν εὐχαρίστησεν ὅλους τοὺς ἀκροατάς. Καὶ ὄχι μόνο δὲν εὐχαρίστησε, ἀλλὰ καὶ σκανδάλισε, ὅπως ρητῶς λέγεται στὸν ἑπόμενο στίχο. Καὶ σκανδάλισε ὄχι ὀλίγους, ἀλλὰ πολλούς. Ὁ δὲ σκανδαλισμός των ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ χαρακτηρίζουν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ***«σκληρόν»***, *ἀσεβῆ*· γιὰ τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ νὰ ἐκφράζωνται μὲ ἐσχάτη περιφρόνησι καὶ ἀποστροφὴ λέγοντας, ***«τὶς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;»***, *«ποιός μπορεῖ ν' ἀκούῃ αὐτόν;»*· νὰ στρέφουν δὲ τὰ νῶτα πρὸς αὐτόν, νὰ φεύγουν καὶ ποτὲ πλέον νὰ μὴν ἐπιστρέφουν γιὰ νὰ τὸν ἰδοῦν καὶ νὰ τὸν ἀκούσουν (στίχ. 66).

Διδάσκαλοι τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ὁποῖοι γιὰ τὰ κηρύγματά τους

ἀναμένουν ἀνταπόκρισι καὶ κατανόησι ἐκ μέρους τῶν ἀκροατῶν, καὶ ἀντὶ ἀνταποκρίσεως καὶ κατανοήσεως διαπιστώνουν τὰ ἀντίθετα, δυσαρέσκειες καὶ δυσφορίες, ἐπικρίσεις καὶ κατακρίσεις, σκανδαλισμοὺς καὶ κλονισμούς, ἀποχωρήσεις καὶ ἀπομακρύνσεις, ἐγκαταλείψεις καὶ ἀρνήσεις, μάλιστα καὶ ἀπὸ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα μέχρι χθὲς φαίνονταν θερμοὶ καὶ ἐνθουσιώδεις ὀπαδοί, ἂς μὴν ἀποθαρρύνωνται καὶ ἂς μὴ πικραίνωνται ὑπερβολικά. Ἂς σκέπτωνται, ὅτι δὲν εἶνε αὐτοὶ ἀνώτεροι τοῦ Διδασκάλου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀσυγκρίτως κατώτεροι. Καὶ ἀφοῦ ἀπέναντι τοῦ Διδασκάλου μὲ τὴν ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια πολλοὶ ἔδειξαν ἐλεεινὴ διαγωγή, πῶς εἶνε δυνατὸν ἄνθρωποι, ποὺ καταχρηστικῶς ὀνομάζονται διδάσκαλοι, ν' ἀπαιτοῦν καλλίτερη διαγωγὴ ἐκ μέρους τῶν ἀκροατῶν των καὶ πλήρη ἀποδοχή;

Στίχ. 61: ***«Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;»***.

Τὸ ***«εἰδώς... ἐν ἑαυτῷ»*** δὲν σημαίνει «γνωρίζοντας... ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ του». Διότι αὐτὸ θὰ ἀντιτίθεταν πρὸς τὸ *«εἰδώς... ἐν τοῖς ἄλλοις»*, δηλαδὴ «γνωρίζοντας... ἐντὸς τῶν ἄλλων», πρᾶγμα ἄστοχο. Τὸ *«εἰδώς... ἐν ἑαυτῷ»* ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι σημαίνει *«γνωρίζοντας... δι' ἑαυτοῦ»*. Ὁ Ἰησοῦς γνώρισε δι' ἑαυτοῦ, ὄχι δι' ἄλλων, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ***«ἐγόγγυζον»***. Μὲ ἄλλες λέξεις, ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἐσωτερικὴ καὶ ὄχι ἐξωτερικὴ πληροφορία. Ἡ θεία φύσι τοῦ Χριστοῦ πληροφοροῦσε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του. Γι' αὐτὸ τὸ ***«εἰδὼς... ἐν ἑαυτῷ»*** μεταφράζουμε *«γνωρίζοντας... ἀφ' ἑαυτοῦ»*.

Τὸ ***«γογγύζω»*** ἐδῶ, ὅπως καὶ στοὺς στίχ. 41 καὶ 43, δὲν σημαίνει «γογγύζω» ἢ «ψιθυρίζω» ἢ «δυσανασχετῶ» ἢ «φιλονικῶ», ἀλλὰ σημαίνει *«σχολιάζω, κάνω σχόλια»*. Οἱ Ἰουδαῖοι σχολίαζαν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ δυσμενῶς.

Μεταφράζουμε τὸ στίχο: «*Γνωρίζοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι οἱ ἀκροαταί του κάνουν σχόλια γι' αὐτό, εἶπε σ' αὐτούς: Αὐτὸ σᾶς σκανδαλίζει;*».

Ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ Χριστοῦ στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ τί συγκεκριμένως σκανδάλισε τοὺς Ἰουδαίους; Τί τοὺς κλόνισε ἀπέναντί του καὶ τοὺς ἔκανε νὰ σχολιάζουν δυσμενῶς; Τί χαρακτήρισαν ὡς λόγο ***«σκληρόν»***, *ἀσεβῆ*, ἀσυμβίβαστο πρὸς τὸ φρόνημα τῆς εὐσεβείας; Ἀπὸ τοὺς προηγουμένους στίχ. 41-42, 51-52,

τὸν περιληπτικὸ τῆς ὅλης ὁμιλίας τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ Θεία Κοινωνία στίχ. 58 καὶ τοὺς ἀμέσως ἑπομένους στίχους 62 καὶ 63 γίνεται φανερό, ὅτι τοὺς Ἰουδαίους σκανδάλισε ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, καὶ ὅτι θὰ ἔδινε τὴ σάρκα του, γιὰ νὰ φάγουν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἔχουν ζωὴ αἰώνια. Δὲν ἤθελαν νὰ παραδεχθοῦν, ὅτι ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσημος Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ἦταν Μεσσίας καὶ Θεός. Σχολιάζοντας ἀσφαλῶς θὰ ἔλεγαν: Ποιός εἶνε αὐτὸς καὶ μᾶς παρουσιάζεται ὡς οὐρανοκατέβατος;...

Ἀπιστοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀλλὰ γιατί; Τί ἔκαναν στὴ συναγωγή, ὅπου συναθροίζονταν; Δὲν μελετοῦσαν τὴν Ἁγία Γραφή; Δὲν μελετοῦσαν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ στὰ σπίτια τους; Καὶ δὲν ἔβλεπαν, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἦταν καὶ ταπεινὸς ἄνθρωπος καὶ ὑψηλὸς Θεός; Μὲ πολλὲς προφητεῖες ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἔδειχνε τὴ διπλῆ φύσι τοῦ Μεσσία, τὴν ἀνθρωπίνη καὶ τὴ θεία. Καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ γράφτηκαν οἱ προφητεῖες, γιὰ νὰ προετοιμάσουν ψυχολογικὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ δεχθοῦν τὸ Μεσσία, ὅταν θὰ ἐρχόταν, ὅσο παράδοξο καὶ ἂν ἦταν τὸ πρόσωπό του.

Δὲν ἤθελαν ἐπίσης νὰ παραδεχθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς δώσῃ τὴ σάρκα του γιὰ νὰ τὴ φάγουν. Νόμιζαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐννοοῦσε, ὅτι θὰ τεμαχιζόταν ἡ σάρκα του ὅπως ἦταν, καὶ θὰ διαμοιραζόταν, γιὰ νὰ τὴ φάγουν μὲ τὸν τρόπο τῶν ἀνθρωποφάγων, τῶν καννιβάλων. Δὲν ἤθελαν ἐπίσης νὰ παραδεχθοῦν, ὅτι ἡ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ θὰ τοὺς ἔδινε ζωὴ αἰώνια. Σχολιάζοντας ἀσφαλῶς θὰ ἔλεγαν: Καννίβαλοι εἴμαστε γιὰ νὰ φᾶμε τὴ σάρκα του; Καὶ πῶς ἡ δική του σάρκα δίνει ζωὴ αἰώνια; Τί διαφέρει ἀπὸ τὴ δική μας σάρκα;...

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προφήτευε καὶ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας μὲ πολλοὺς συμβολισμούς, ποὺ ἔπρεπε νὰ προβληματίζουν τοὺς Ἰουδαίους. Προφήτευε ρητῶς καὶ μία παράδοξη βρῶσι μὲ δύναμι ζωῆς αἰώνιας. Στὸν Ψαλμὸ κα' ὁ Μεσσίας, προφητικῶς ὁμιλῶντας πρῶτα ὡς πάσχων καὶ ἔπειτα ὡς ἀναστημένος, στοὺς στίχ. 26-27 ὡς ἀναστημένος λέγει, ὅτι θὰ ἐκπληρώσῃ τὸ τάμα του, νὰ προσφέρῃ δηλαδὴ θυσία γιὰ τὴ σωτηρία του, τὴν ἀνάστασί του, καὶ ἀπὸ τὴ θυσία θὰ φάγουν πένητες καὶ θὰ χορτάσουν καὶ θὰ ζήσουν *«αἱ καρδίαι αὐτῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος»*. Κάθε ἄλλη τροφὴ δίνει ζωὴ ὡρῶν ἢ ἡμερῶν. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ τροφή, τὴν ὁποία ὑπόσχεται ὁ ἀναστημένος Μεσσίας, δίνει ζωὴ αἰώνια. Παραδοξοτάτη τροφή! Γιατί ὁ λόγος τῆς Γραφῆς γιὰ τὴ μυστηριώ-

δη αὐτὴ τροφὴ δὲν προβλημάτισε τοὺς Ἰουδαίους; Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι δὲν συσχέτισαν τὸ λόγο τῆς Γραφῆς μὲ τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ;

Δὲν διάβαζαν προσεκτικὰ οἱ Ἰουδαῖοι τὴ Γραφή. Καὶ τὴν ἑρμήνευαν σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες τους καὶ τὶς προκαταλήψεις τους. Καὶ γι᾿ αὐτὸ ἄλλο Μεσσία προφήτευε ἡ Γραφή, καὶ ἄλλο περίμεναν καὶ περιμένουν ἀκόμη αὐτοί. Δὲν εἶχαν δὲ καὶ τὴν ταπείνωσι νὰ ρωτήσουν τὸν Ἰησοῦ, γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ ἐξηγήσεις. Εἶχαν πεποίθησι στὴ γνώμη τους. Καὶ θεωροῦσαν ἀλάνθαστη τὴν κρίσι τους, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἀπαράδεκτος. Ἂν εἶχαν ταπείνωσι, θὰ σκέπτονταν τὸ χθεσινὸ θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ θὰ ἔλεγαν: Μήπως μποροῦμε νὰ καταλάβωμε πῶς ὁ Ἰησοῦς μὲ πέντε ἄρτους χόρτασε χιλιάδες πεινασμένους; Ἔτσι δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβωμε καὶ πῶς μὲ τὴ σάρκα του θὰ δώσῃ τροφὴ καὶ ζωὴ αἰώνια στοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ἰησοῦς κάνει θαύματα καὶ λέγει μυστήρια. Τὰ δὲ θαύματα καὶ τὰ μυστήρια εἶνε ἀκατάληπτα. Ἔτσι ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦν καὶ νὰ εἰποῦν οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀλλὰ ποῦ τοὺς ἄφηνε ὁ ἐγωισμός; Γι᾿ αὐτὸ καὶ ἔμειναν στὴν ἀπιστία καὶ στὴν ἀπώλεια.

Τὸ πάθημα τῶν Ἰουδαίων ἂς γίνῃ σὲ μᾶς μάθημα. Γιὰ νὰ μὴ φθάνωμε στὸ σημεῖο νὰ σκανδαλιζώμεθα καὶ ἀπὸ τὰ σωστά, καὶ ν᾿ ἀπορρίπτωμε καὶ τὰ ἀληθινὰ καὶ τὰ σωτήρια πράγματα, ἂς διαβάζωμε προσεκτικὰ καὶ χωρὶς προκαταλήψεις τὴ Γραφή, Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη, καὶ ἂς ἔχωμε τὴν ταπείνωσι νὰ ρωτᾶμε ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ξέρουν περισσότερα ἀπὸ μᾶς. Καὶ προπάντων ἂς προσφεύγωμε στοὺς σοφοὺς πατέρες καὶ διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ γενικώτερα τοὺς ἁγίους τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, οἱ ὁποῖοι ἑρμηνεύουν τὴ Γραφὴ καὶ ἀποδεικνύουν τὴν ἀλήθειά της καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ τὴν ἁγία καὶ θαυμαστὴ ζωή τους.

Στίχ. 62-63: *«Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστι».*

Στὸ χωρίο τοῦτο, ποὺ οἱ ἀρνηταὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Κοινωνίας παρερμηνεύουν δεινῶς καὶ σὲ πολλὰ σημεῖα, ἰδίως δὲ στὴ φράσι, ***«ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν»***, ὁ σύνδεσμος ***«οὖν»*** σημαίνει *«ἀλλά»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ δ΄ 45 καὶ στὸ η΄ 18. Δι᾿ αὐτοῦ δὲ τοῦ συνδέσμου ὁ προηγούμενος στίχ. 61 γιὰ τὸ σκανδαλισμὸ τῶν Ἰουδαίων συνδέεται μὲ τὸν παρόντα στίχ. 62 γιὰ

τὴν ἀνάληψι τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἑξῆς: Σᾶς σκανδαλίζει αὐτό, ποὺ σᾶς εἶπα; Ἀλλ' ἐὰν θὰ μὲ ἰδῆτε ν' ἀνεβαίνω στὸν οὐρανό, τότε θὰ πιστεύσετε;

Μεταφράζουμε τὸ χωρίο: «*Ἀλλ' ἐὰν θὰ ἰδῆτε τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀνεβαίνῃ ὅπου ἦταν πρωτήτερα; Τὸ πνεῦμα εἶνε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ζωοποιεῖ, ἡ σάρκα δὲν ὠφελεῖ τίποτε. Τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα ἐγὼ λέγω σὲ σᾶς, ἀναφέρονται στὸ πνεῦμα καὶ στὴ ζωή*».

Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὅτι δηλαδὴ εἶνε Θεός, καὶ ὅτι ἡ σάρκα του θὰ ἔδινε ζωὴ αἰώνια. Θεωροῦσαν τὸν Ἰησοῦ μόνον ἄνθρωπο, υἱὸ τοῦ Ἰωσήφ, ὅπως νόμιζαν, καὶ τῆς Μαρίας (στίχ. 42). Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ὕψιστες ἀξιώσεις τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ τὴ σάρκα του τοὺς σκανδάλισαν. Θέτοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους τὸ ἐρώτημα, ***«Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;»***, εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Δὲν πιστεύετε, ὅτι κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανό, διότι δὲν μὲ εἴδατε, ὅταν κατέβαινα. Ἀλλ' ἐὰν μία ἡμέρα (τὴν ἡμέρα τῆς ἀναλήψεως) μὲ ἰδῆτε ν' ἀνεβαίνω στὸν οὐρανό, ὅπου ἤμουν πρωτήτερα, τότε θὰ πιστεύσετε, ὅτι πραγματικῶς κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανό; Μὲ τὸν ἑπόμενο λόγο του ***«τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν κ.λπ.»***, ὁ Ἰησοῦς θέλει νὰ εἰπῆ, ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὡς πνεῦμα, τὸ αἰώνιο πνεῦμα, ἡ θεότης. Αὐτὸ δὲ τὸ πνεῦμα εἶνε ἐκεῖνο, ποὺ ζωοποιεῖ, ποὺ δίνει ζωὴ αἰώνια. Ἡ φράσι, ***«ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν»***, *ἡ σάρκα δὲν ὠφελεῖ τίποτε*, φαίνεται ὅτι ἔρχεται σ' ἀντίθεσι πρὸς τὴ βεβαίωσι τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι ἡ σάρκα του δίνει ζωὴ αἰώνια (βλέπε ἰδίως τὸ στίχ. 54). Ἀλλὰ δὲν πρόκειται γιὰ πραγματικὴ ἀντίφασι. Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπε, «ἡ σάρξ μου οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν», ἀλλ' εἶπεν, ***«ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν»***, ἡ σάρκα γενικῶς καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν ὠφελεῖ τίποτε. Ἡ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ εἰδικῶς ὠφελεῖ, δίνει ζωὴ αἰώνια, διότι εἶνε ἑνωμένη μὲ τὸ πνεῦμα, τὸ αἰώνιο πνεῦμα, τὴ θεότητά του. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς: Ἐὰν ἤμουν μόνον ἄνθρωπος, ἀσφαλῶς ἡ σάρκα μου δὲν θὰ ὠφελοῦσε τίποτε. Ἀλλὰ τώρα ἡ σάρκα μου ὠφελεῖ, δίνει ζωὴ αἰώνια, διότι εἶνε ἑνωμένη μὲ τὸ αἰώνιο πνεῦμα, ποὺ ζωοποιεῖ, μὲ τὴ θεότητά μου. Εἶμαι ἄνθρωπος, εἶμαι καὶ Θεός.

Κατὰ τὸ Α' Κορ. ιε' 45 «*ὁ ἔσχατος Ἀδάμ*», ὁ Χριστός, ἔγινε «*πνεῦμα ζωοποιοῦν*». Μέσα στὸ Χριστὸ εὐδόκησε νὰ κατοικήσῃ τὸ αἰώνιο πνεῦμα, ἡ θεότης, καὶ ἔτσι ὁ Χριστὸς ἔγινε «*πνεῦμα ζωο-*

ποιοῦν», *πνεῦμα μεταδοτικὸ ζωῆς*. Στὸν μεθεπόμενο στίχ. 47 ὁ ἀπόστολος λέγει: *«Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»*. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ αἰώνιο πνεῦμα, αὐτὸς *ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν οὐρανό*, γι' αὐτὸ δίνει ζωὴ αἰώνια.

Ἀνάλογη πρὸς τὴ ρῆσι τοῦ Χριστοῦ, ***«ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν»***, εἶνε ἡ ρῆσι τοῦ ἀποστόλου Παύλου, *«σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται»* (Α' Κορ. ιε' 50). Μὲ τὴ ρῆσι αὐτὴ ὁ ἀπόστολος ἐννοεῖ, ὅτι *«σὰρξ καὶ αἷμα»* δὲν κληρονομοῦν βασιλεία Θεοῦ αὐτὰ καθ' ἑαυτά. Ἑνωμένα ὅμως μὲ τὴν ἀφθαρσία καὶ τὴν ἀθανασία κληρονομοῦν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ (Α' Κορ. ιε' 53). Ἔτσι καὶ ἡ σάρκα δὲν ὠφελεῖ αὐτὴ καθ' ἑαυτήν. Ἀλλ' ἑνωμένη μὲ τὸ αἰώνιο πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ, τὴ θεότητα, δίνει ζωὴ αἰώνια. Ὁμοίως δύναται νὰ λεχθῇ: Τὸ αἷμα δὲν καθαρίζει ἀπὸ ἁμαρτίες. Τὸ αἷμα ὅμως τοῦ Χριστοῦ μᾶς καθαρίζει ἀπὸ κάθε ἁμαρτία (Α' Ἰωάν. α' 7), ἤ, σύμφωνα μὲ ἄλλη ἔκφρασι, καθαρίζει τὴ συνείδησι ἀπὸ νεκρὰ ἔργα. Καὶ γιατί τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἔχει αὐτὴ τὴ δύναμι; Διότι ὁ Χριστὸς προσέφερε τὸν ἑαυτό του θυσία στὸ Θεὸ *«διὰ πνεύματος αἰωνίου»*, ὄντας ἑνωμένος δηλαδὴ σὰν ἄνθρωπος μὲ τὸ αἰώνιο πνεῦμα, τὴ θεότητά του (Ἑβρ. θ' 14). Ἐπίσης δύναται νὰ λεχθῇ: Τὸ νερὸ δὲν καθαρίζει ἀπὸ ἁμαρτίες. Ἀλλὰ στὸ μυστήριο τοῦ βαπτίσματος τὸ νερὸ καθαρίζει ἀπὸ ἁμαρτίες, διότι μαζὶ μὲ τὸ νερὸ εἶνε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Ἂς μὴ παρερμηνεύουν λοιπὸν οἱ ἀρνηταὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Κοινωνίας τὴ ρῆσι τοῦ Χριστοῦ, ***«ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν»***. Δυνάμει τοῦ προσωπικοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, δηλαδὴ τῆς θεότητός του, ἡ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ ὠφελεῖ τὰ μέγιστα, δίνει ζωὴ αἰώνια. Καὶ ἂν θέλωμε νὰ εἴμεθα καλοὶ ὠφελιμισταί, προπάντων ἂς θηρεύωμε τὴν ὑψίστη ὠφέλεια, τὴν ἀνώτερη καὶ ἀτελεύτητη ζωή. Καὶ γιὰ νὰ ἐπιτύχωμε τὴν ὑψίστη ὠφέλεια, ἂς προετοιμαζώμεθα πνευματικῶς καὶ ἂς κοινωνοῦμε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ὅλοι εἴμεθα ἀνάξιοι τῆς Θείας Κοινωνίας, ἀλλὰ κατόπιν μετανοίας, ἐξομολογήσεως καὶ πνευματικοῦ ἀγῶνος ὁ πολυεύσπλαγχνος Θεὸς μᾶς ἀξιώνει τῆς ὑψίστης τιμῆς καὶ τοῦ ὑψίστου συμφέροντος. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ὁ Κύριος, τὸ αἰώνιο πνεῦμα, κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ φόρεσε σάρκα, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ τὸν κοινωνοῦμε καὶ νὰ ἔχωμε ζωὴ αἰώνια, ὄχι ταλαίπωρη ζωὴ 70 ἐτῶν.

Ἡ φράσι, ***«τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστι»***, ἀσφαλῶς δὲν σημαίνει, ὅτι τὰ λόγια εἶνε πνεῦμα καὶ ζωή, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι τὰ λόγια ἀναφέρονται στὸ πνεῦμα καὶ στὴ ζωή, τὴν ὁποία τὸ πνεῦμα δίνει· τὸ βάθος των εἶνε τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ζωή· καὶ ὅποιος πιστεύει καὶ ὑπακούει σ' αὐτὰ τὰ λόγια, γίνεται κοινωνὸς τοῦ αἰωνίου πνεύματος καὶ τῆς αἰωνίας ζωῆς.

Στίχ. 64-65: ***«Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. Ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. Καὶ ἔλεγε· διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ Πατρός μου».***

Ἡ ἀόριστη ἀντωνυμία ***«τινὲς»*** δὲν σημαίνει «μερικοί, ὀλίγοι», ὅπως ἀντιλαμβανόμεθα αὐτὴν σήμερα, ἀλλὰ σημαίνει ὁσοδήποτε μέρος ἑνὸς συνόλου, εἴτε μικρὸ εἴτε μεγάλο. Στὸ παρὸν χωρίο σημαίνει μεγάλο μέρος τῶν ἀκροατῶν τοῦ Ἰησοῦ στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ. Ὅπως δείχνουν οἱ στίχ. 60 καὶ 66, ὄχι ὀλίγοι, ἀλλὰ «*πολλοὶ*» δὲν πίστευσαν στὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἀντωνυμία «*τινὲς*» στὰ Ρωμ. γ' 3 καὶ ια' 17 σημαίνει τὸ μέγιστο μέρος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους. Τὸ ***«γὰρ»*** δὲν εἶνε αἰτιολογικό, ἀλλὰ μεταβατικό, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται «*δέ*». Τὸ ***«καὶ»*** τῆς φράσεως, ***«καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν»***, σημαίνει «*καὶ μάλιστα*». Τὸ ***«Ἤδει ἐξ ἀρχῆς»*** σημαίνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ποῖοι δὲν θὰ πίστευαν, καὶ ποῖος θὰ τὸν πρόδιδε, αὐτὰ τὰ πράγματα γνώριζε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημοσίας δράσεώς του, ἤ, μᾶλλον, ἀφ' ὅτου ἄρχισαν οἱ μὲν νὰ εἶνε ἀκροαταί του, ὁ δὲ νὰ εἶνε μαθητής του. Ὁ παρενθετικὸς λόγος τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«Ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς κλπ.»***, διέκοψε τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν κλπ.»***, εἶνε ἡ συνέχεια τοῦ διακοπέντος λόγου του, ***«ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν»***.

Μεταφράζουμε: «*Ἀλλ' ὑπάρχει ἀπὸ σᾶς μία μερίδα, οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν. Γνώριζε δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀπ' τὴν ἀρχή, ποῖοι εἶνε αὐτοί, ποὺ δὲν πιστεύουν, καὶ μάλιστα ποῖος εἶνε αὐτός, ποὺ θὰ τὸν προδώσῃ. Καὶ ἔλεγε: Γι' αὐτὸ σᾶς εἶπα, ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμένα, ἐὰν αὐτὸ δὲν τοῦ ἔχῃ δοθῆ ἀπ' τὸν Πατέρα μου*».

Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε: «*Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστιν*» (στίχ. 63). Τώρα, στὴ συνέχεια τοῦ λόγου, λέγει: ***«Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν»***. Τὸ

«Ἀλλά», ποὺ συνδέει τὶς δύο φράσεις τοῦ Χριστοῦ, σημαίνει: Τὰ λόγια μου εἶνε ὑπόθεσι αἰωνίου πνεύματος καὶ ὑπόθεσι αἰωνίας ζωῆς, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ σᾶς δὲν πιστεύουν, καὶ γι' αὐτὸ δὲν δύνανται νὰ γίνουν κοινωνοὶ τοῦ αἰωνίου πνεύματος καὶ μέτοχοι τῆς αἰωνίας ζωῆς.

Ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι πολλοὶ δὲν πιστεύουν, διότι τὰ παραδοξότατα λόγια, ποὺ κήρυξε στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ, εἶνε θέματα πίστεως, ἀναφέρονται σὲ ἀλήθειες μυστηριώδεις, καὶ μάλιστα στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας, τὸ ὑπερφυέστερο μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ γιὰ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς σὲ μυστήρια, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ταπείνωσι νὰ ὑποτάσσῃ τὴ λογική του στὸ ὑπέρλογο.

Τὰ μικρότερα καὶ πρόσκαιρα δωρήματα ὁ Κύριος δίνει σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὰ μεγαλύτερα καὶ αἰώνια δωρήματα δίνει στοὺς πιστούς. Ὅσοι ἀκούουν τὸ λόγο τοῦ Κυρίου καὶ δὲν πιστεύουν, αὐτοὶ ἀποκλείουν τοὺς ἑαυτούς των ἀπὸ τὶς μέγιστες καὶ αἰώνιες εὐλογίες τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς γνώριζε ἀπ' τὴν ἀρχή, ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς προσελεύσεως σ' αὐτόν, ποῖοι ἀκροαταὶ δὲν θὰ πίστευαν, καὶ ποῖος μαθητὴς θὰ τὸν πρόδιδε. Ἀλλὰ πῶς γνώριζε; Ὡς ἄνθρωπος ἢ ὡς Θεός; Ὡς ἄνθρωπος προφήτης, ποὺ λάμβανε πληροφορία ἀπὸ τὴ θεία φύσι του. Διότι ὡς Θεὸς δὲν γνώριζε ἀπ' τὴ στιγμή, ποὺ ἔρχονταν ἄνθρωποι κοντά του, ἀλλὰ γνώριζε προαιωνίως.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς γνώριζε ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι πολλοὶ θὰ ἀπιστοῦσαν καὶ ἕνας θὰ τὸν πρόδιδε, γι' αὐτὸ κατὰ τὸ στίχ. 37 εἶπε, *«Πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ Πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει»*, κατὰ τὸ στίχ. 44 εἶπε, *«Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν»*, καὶ τώρα, κατὰ τὸ στίχ. 65, ὑπενθυμίζοντας αὐτοὺς τοὺς λόγους λέγει: ***«Διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ Πατρός μου»***.

Πολλοὶ ἔρχονταν πρὸς τὸ Χριστό, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἔρχονταν ἐξωτερικῶς, ὄχι ἐσωτερικῶς. Ἐξωτερικῶς ἔρχονταν πρὸς τὸ Χριστὸ ὅσοι ἔρχονταν μὲ τὰ πόδια. Καὶ ἐσωτερικῶς ἔρχονταν ὅσοι ἔρχονταν μὲ τὴν πίστι. Καὶ ποῖοι ἔρχονται πρὸς τὸ Χριστὸ μὲ τὴν πίστι; Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους δίνει στὸν Υἱὸ ὁ Πατήρ. Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους μὲ τὴ χάρι του ἑλκύει πρὸς τὸν Υἱὸ ὁ Πατήρ. Ἑλκύει δὲ καὶ δίνει στὸν Υἱὸ ὁ Πατὴρ τοὺς ταπεινοὺς καὶ

καλοπροαιρέτους καὶ ἐνδιαφερομένους γιὰ τὴ σωτηρία τους. Ἂν κανεὶς δὲν ἔχῃ ταπείνωσι, καλὴ προαίρεσι καὶ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ σωτηρία του, δὲν δύναται νὰ ἔλθῃ στὸ Χριστό, διότι ὁ Θεὸς δὲν τοῦ δίνει πίστι. Ἡ πίστι δὲν εἶνε ἁπλῶς τὸ ἀποτέλεσμα νοητικῶν διεργασιῶν· ἡ πίστι εἶνε κυρίως δύναμι Θεοῦ, ἡ ὁποία κυριεύει καὶ συγκλονίζει τὴν ψυχὴ καὶ μὲ ἀκατάσχετη, θὰ λέγαμε, φορὰ τὸν φέρει πρὸς τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν κάνει αἰχμάλωτό του μὲ ἁγία αἰχμαλωσία. Ἡ πίστι εἶνε δῶρο καὶ προνόμιο, ποὺ δίνει ὁ Θεὸς σὲ ἐκλεκτὲς ψυχές, στὶς ὁποῖες ἡ διαφθορὰ δὲν κατώρθωσε νὰ καταστρέψῃ καὶ ν' ἀφανίσῃ τὰ εὐγενῆ στοιχεῖα.

Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ἔρχονται πρὸς αὐτὸν μόνον ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους φέρει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς Πατήρ, χωρίζει τοὺς ἀνθρώπους σὲ πιστοὺς καὶ ἀπίστους, καὶ κηρύσσει τοὺς δευτέρους ἀναξίους τοῦ μεγάλου δώρου καὶ προνομίου τῆς πίστεως λόγῳ ψυχικῆς διαστροφῆς. Οἱ ἄπιστοι δὲν πρέπει νὰ καυχῶνται γιὰ τὴν ἀπιστία τους, ἀλλὰ νὰ αἰσχύνωνται, διότι ἐπέτρεψαν στοὺς ἑαυτούς των νὰ διαφθαροῦν τόσο πολύ, ὥστε ἐντὸς αὐτῶν νὰ μὴ μείνῃ χῶρος γιὰ τὴν πίστι. Ἡ ἀπιστία τους εἶνε τιμωρία τους. Ἡ χειρότερη τιμωρία ἐδῶ πάνω στὴ γῆ, μὲ συνέπεια τὴν ἀσυγκρίτως χειρότερη τιμωρία στὸν κάτω κόσμο. Πόσο τραγικὸ νὰ καυχῶνται οἱ ἄπιστοι γιὰ τὴν ἀναξιότητά τους καὶ τὴν τιμωρία τους! Ὅσοι ἐλεηθήκαμε νὰ εἴμεθα πιστοί, ἂς λυπούμεθα καὶ ἂς θρηνοῦμε ὅλους τοὺς δυστυχεῖς καὶ τραγικοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ περισσότερο τοὺς ἀπίστους, οἱ ὁποῖοι ἔχασαν τὴν προϋπόθεσι τῆς πίστεως. Αὐτοὶ εἶνε οἱ δυστυχέστεροι καὶ τραγικώτεροι ἄνθρωποι.

Ἀπομάκρυνσι πολλῶν καὶ ὁμολογία Πέτρου

Στίχ. 66: ***«Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν».***

Τὸ ***«ἐκ τούτου»*** σημαίνει *«ἔκτοτε, ἀπὸ τότε»*. Τὸ ***«μαθητὴς»*** σημαίνει *«ἀκροατής»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀπὸ τότε πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀκροατάς του ἀποχώρησαν καὶ δὲν τὸν ἀκολουθοῦσαν πλέον»*.

Πολλοὶ ἀκολουθοῦσαν τὸν Ἰησοῦ καὶ ἄκουαν τὰ κηρύγματά

του καὶ ἔβλεπαν τὰ θαύματά του καὶ τὴν ἁγία ζωή του καὶ ἔδιναν τὴν ἐντύπωσι, ὅτι εἶνε πιστοὶ ὀπαδοί του. Ἀλλὰ τὸ κήρυγμα στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναοὺμ γιὰ τὸ ὑπερφυέστατο μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας ἔγινε λυδία λίθος, γιὰ νὰ δοκιμασθοῦν καὶ ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι δὲν ἦταν γνήσιοι ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ. Ἀκολουθοῦσαν μὲ τὰ πόδια, ὄχι μὲ τὴν καρδιά. Ἄκουαν μὲ τὰ αὐτιὰ τοῦ σώματος, ὄχι καὶ μὲ τὰ αὐτιὰ τῆς ψυχῆς. Ἦταν μᾶλλον κριταί, παρὰ ἀκροαταί. Ἦταν ἐγωισταί, ὀρθολογισταὶ καὶ ὑλισταί. Εἶχαν τὶς ἀντιλήψεις τους καὶ τὶς ἐπιθυμίες τους, καὶ ἤθελαν ὁ Ἰησοῦς ν' ἀνταποκρίνεται σ' αὐτές, ὄχι αὐτοὶ νὰ συμμορφώνωνται πρὸς τὴ διδασκαλία καὶ τὴ θέλησι τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ ὑλισμός τους ἱκανοποιήθηκε, ὅταν ὁ Ἰησοῦς στὴν ἔρημο προσέφερε τὸν ἐπιούσιο ἄρτο γιὰ τὰ σώματά τους, ἀλλ' ὁ ὀρθολογισμός τους ἀντέδρασε, ὅταν στὴ συναγωγὴ ὡμίλησε γιὰ τὸν ὑπερούσιο ἄρτο, ποὺ θὰ προσέφερε γιὰ τὰ πνεύματά τους. Καὶ ἀφοῦ μὲ τὸν ἐγωισμό τους καὶ τὸν ὀρθολογισμό τους ἔκριναν τὸν Ἰησοῦ ὡς ἀνάξιο προσοχῆς καὶ ἀκροάσεως, ἔστρεψαν τὰ νῶτα τους καὶ ἔφυγαν, καὶ ποτὲ πλέον δὲν ἐπέστρεψαν νὰ τὸν ἰδοῦν καὶ νὰ τὸν ἀκούσουν. Τὸν ἐγκατέλειψαν ὁριστικῶς. Οἱ ἐγωισταὶ ἐγκατέλειψαν τὴν ἄκρα Ταπείνωσι! Οἱ ὀρθολογισταὶ ἐγκατέλειψαν τὸ Λόγο!

Ἔχασεν ὁ Ἰησοῦς, διότι τὸν ἐγκατέλειψαν πλῆθος ἀκροαταί; Ὄχι βεβαίως. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός, καὶ ὡς Θεὸς εἶνε ἀνενδεής, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κανένα. Δὲν ἔχασεν ὁ Ἰησοῦς, ἔχασαν αὐτοί, ποὺ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Ὄχι ἔχασαν, ἀλλὰ χάθηκαν! «*Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ ἀπολοῦνται*», λέγει ὁ Ψαλμῳδός. Ὅσοι ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ Θεό, χάνονται. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔχασε, ἀλλὰ κέρδισε μὲ τὴν ἀπομάκρυνσι πολλῶν ἀκροατῶν του! Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν σκεπτόταν καὶ δὲν ἐνεργοῦσεν ὅπως οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ κοσμικοὶ ἡγέτες, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν νὰ τοὺς ἀκολουθοῦν οἱ πάντες, ἄξιοι καὶ ἀνάξιοι. Ὁ Ἰησοῦς δὲν σκεπτόταν καὶ δὲν ἐνεργοῦσε δημαγωγικῶς, ἀλλ' ἀντιδημαγωγικῶς. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἐκλεκτικός, θέλει νὰ τὸν ἀκολουθοῦν οἱ ἐκλεκτοί. Καὶ ἐκλεκτοὶ εἶνε οἱ ἄνθρωποι τῆς θυσίας καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως. Γι' αὐτὸ «*ἔλεγε πρὸς πάντας· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν*». Καὶ πάλι ἔλεγε στὰ πλήθη, ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσαν: «*Εἴ τις ἔρχεται*

πρός με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι» (Λουκ. θ' 23-24, ιδ' 26). Φοβεροὶ οἱ λόγοι τοῦ ἰδικοῦ μας Ἀρχηγοῦ! Γιὰ νὰ γίνῃς ὀπαδός του, πρέπει ν' ἀπαρνηθῇς τοὺς πάντες, καὶ αὐτὸ τὸν ἑαυτό σου, καὶ νὰ σηκώνῃς καθημερινῶς σταυρό.

Μετὰ τὸ κήρυγμα γιὰ τὴ Θεία Κοινωνία μὲ τὴν ἀπομάκρυνσι ἀπὸ τὸ Χριστὸ τῶν κακῶν ἀκροατῶν, τῶν ἐγωιστῶν, ὀρθολογιστῶν καὶ ὑλιστῶν, ἔγινε ἐκκαθάρισι τῆς καταστάσεως, χωρισμὸς τῆς ἥρας ἀπὸ τὸ σιτάρι. Καὶ ἔτσι κέρδισε ὁ Χριστός, ἀφοῦ ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τοὺς ἀσταθεῖς καὶ τοὺς ἀπίστους ἀκροατάς του, καὶ ἔμειναν κοντά του οἱ σταθεροὶ καὶ οἱ πιστοί, μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ἔκανε τὸ ἔργο του γιὰ τὴν ἐξάπλωσι τῆς βασιλείας του.

Οἱ ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀγωνισταὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἂς μὴ θεωροῦν ἀποτυχία, ἂν οἱ συνεργάτες καὶ οἱ συμπαραστάτες στὸ ἔργο τους καὶ στὸν ἀγῶνα τους εἶνε ὀλίγοι, ἤ, ἂν σὲ δύσκολες καὶ κρίσιμες στιγμὲς οἱ πολλοὶ τοὺς ἐγκαταλείπουν καὶ κοντά τους μένουν οἱ ὀλίγοι. Καλλίτερα ὀλίγοι καὶ καλοί, παρὰ πολλοὶ καὶ ἄχρηστοι. Ἄλλωστε οἱ ἐκλεκτοὶ πάντοτε ἦταν ὀλίγοι, «*λεῖμμα*» καὶ «*κατάλειμμα*», μικρὸ ὑπόλοιπο. Τὸ μικρὸ ὅμως ὑπόλοιπο θ' ἀπολαύσῃ τὴ μεγάλη νίκη τοῦ Χριστοῦ κατὰ τῶν ἀντιχρίστων δυνάμεων συμπολεμώντας μαζί του. «*Τὸ Ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί*» (Ἀποκ. ιζ' 14).

Στίχ. 67: «*Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα· μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;*».

Τὸ **«*οὖν*»** πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ «*δὲ*» ἢ «*τότε*».

Μεταφράζουμε: «*Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε στοὺς δώδεκα: Μήπως καὶ σεῖς θέλετε νὰ φύγετε;*».

Ἐδῶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει **«*τοὺς δώδεκα*»** γιὰ πρώτη φορά. Ἦταν γνωστὸ στοὺς ἀναγνῶστες του, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε δώδεκα ἀποστόλους, καὶ γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς τὴν ὀνομασία **«*οἱ δώδεκα*»** χρησιμοποιεῖ ὡς δεδομένο.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησι τῶν πολλῶν καὶ ἀναξίων ἀκροατῶν, ὁ Ἰησοῦς στράφηκε πρὸς τοὺς δώδεκα ἀποστόλους καὶ τοὺς ρώτησε, ἂν ἤθελαν νὰ φύγουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ κοντά του. Γιατί ρώτησε ὁ Ἰησοῦς; Δὲν ἤξερε ὅτι οἱ ἀπόστολοι, ἐκτὸς ἑνός, ἦταν πι-

στοὶ στὸ πρόσωπό του; Ἀσφαλῶς ἤξερε, καὶ δὲν χρειαζόταν νὰ ρωτήση γιὰ νὰ μάθη. Ἀλλὰ μήπως ρώτησε γιὰ τὸν ἕνα, τὸν Ἰούδα, γιὰ νὰ κεντήση τὴ συνείδησί του; Μήπως ρώτησε καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἕνδεκα, γιὰ νὰ δείξη, ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκη τους, ὅτι δὲν τοὺς θέλει κοντά του διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ μὲ τὴ θέλησί του, καὶ ὅτι δὲν δέχεται συμβιβασμούς; Μήπως ρώτησε καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν αἰώνων, γιὰ νὰ ξέρουν ὅλοι, πῶς θέλει ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀκολούθους του;

Νομίζουμε, ὅτι γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ὑπέβαλε τὸ ἐρώτημα ὁ Ἰησοῦς. Καὶ προπάντων γιὰ νὰ δείξη, ὅτι θέλει οἱ στρατιῶτες του νὰ εἶνε ἐθελοντές, καὶ ἀσυμβίβαστοι καὶ ἀνυποχώρητοι ἀπέναντι τῶν ἀντιπάλων. Ἐθελοντικῶς ἦλθε στὸν κόσμο καὶ θυσιάστηκε ὁ Χριστός. Καὶ ἀσυμβίβαστος καὶ ἀνυποχώρητος ἀπέναντι τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Σατανᾶ ὑπῆρξεν ὁ Χριστός. Καὶ ὅσοι θέλουν νὰ εἶνε χριστιανοί, πρέπει νὰ μιμοῦνται τὸ Χριστό. Ἀλλιῶς ν' ἀποχωροῦν ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ν' ἀποβάλλουν καὶ τὸ ὄνομα χριστιανός.

Δυστυχῶς ὅμως οἱ πολλοὶ *«συσχηματίζονται τῷ αἰῶνι τούτῳ»* (Ρωμ. ιβ' 2), συμβιβάζονται μὲ τὸν κόσμο, κάνουν ἀβαρίες σὲ θέματα ἠθικῶν ἀρχῶν, ἀκόμη καὶ σὲ θέματα πίστεως. Καὶ ἀντὶ νὰ μετανοήσουν, ἢ ἀλλιῶς νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ν' ἀποβάλουν τὸ χριστιανικὸ ὄνομα, ἀφοῦ φῶς καὶ σκότος δὲν δύνανται νὰ συνυπάρχουν, Χριστὸς καὶ Βελίαλ εἶνε ἀδύνατο νὰ συμφωνοῦν, αὐτοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ φέρουν τὸ βαρὺ ὄνομα χριστιανοί, καὶ μάλιστα νὰ λέγουν, ὅτι εἶνε οἱ καλλίτεροι χριστιανοὶ καὶ εἴθε νὰ ἦταν ὅλοι σὰν αὐτούς! Πόσοι πράγματι ἄσωτοι, *«συντρέχοντες εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν»* (Α' Πέτρ. δ' 4), στὴν ὁποία τρέχουν οἱ ἀμοραλισταὶ καὶ ἄπιστοι, καὶ πόσοι οἰκουμενισταί, ἀλλὰ καὶ πόσοι μασόνοι δὲν ἰσχυρίζονται, ὅτι εἶνε καλοὶ χριστιανοί! Διερωτᾶται κανείς: Ἀπὸ τέτοιους χριστιανοὺς δὲν ἦταν καλλίτεροι οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Καπερναούμ, ποὺ διαφώνησαν μὲ τὸν Ἰησοῦ καὶ διέκοψαν κάθε σχέσι μαζί του; Ὁ Χριστὸς θέλει προπάντων συνέπεια.

Ἡ ἀσυνέπεια τῶν χριστιανῶν εἶνε μεγάλη δυσφήμησι τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἐξ αἰτίας τῶν ἀσυνεπῶν χριστιανῶν *«βλασφημεῖται»*, *δυσφημεῖται*, τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ μεταξὺ τῶν ἀπίστων. Οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ –σχῆμα ὀξύμωρο!– εἶνε τὸ μεγαλύτερο δρᾶμα τῆς Ἐκκλησίας. Δημιουργοῦν σύγχυσι στὶς ἰδέες,

ἀντιδροῦν σὲ καλὲς πρωτοβουλίες καὶ ἐνέργειες συνειδητῶν χριστιανῶν, καὶ γίνονται ἐμπόδιο στὸ ἔργο καὶ στὸν ἀγῶνα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν γινόταν ἐκκαθάρισι στὸ χριστιανικὸ χῶρο καὶ οἱ κατ' ὄνομα χριστιανοί, οἱ συμβιβάζοντες Χριστὸ καὶ Σατανᾶ, χωρίζονταν ἀπὸ τοὺς συνειδητοὺς χριστιανοὺς καὶ ἀληθινοὺς λάτρες τοῦ Χριστοῦ, τότε τὸ ἔργο καὶ ὁ ἀγώνας τῆς Ἐκκλησίας θὰ γίνονταν εὐκολώτερα καὶ ἐπιτυχέστερα.

Στίχ. 68–69: ***«Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις· καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»***.

Τὸ ***«οὖν»***, στίχ. 68, πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ *«δέ»* ἢ *«τότε»*, ὅπως καὶ στὸν προηγούμενο στίχ. 67. Τὸ δὲ ***«ἐγνώκαμεν»*** μετὰ τὸ ***«πεπιστεύκαμεν»***, στίχ. 69, δὲν σημαίνει *«ἔχουμε γνωρίσει»*. Ἂν εἶχε αὐτὴ τὴ σημασία, θὰ προηγεῖτο τοῦ ***«πεπιστεύκαμεν»***, ὅπως στὸ Α' Ἰωαν. δ' 16, διότι προηγεῖται κἄποιος βαθμὸς γνώσεως καὶ ἀκολουθεῖ ἡ πίστι. Ἐπίσης τὸ ***«ἐγνώκαμεν»*** δὲν σημαίνει τὴ βαθύτερη γνῶσι, ποὺ ἀκολουθεῖ στὴν πίστι, δὲν σημαίνει δηλαδὴ «ἔχουμε γνωρίσει ἀπὸ προσωπικὴ πεῖρα, ἔχουμε αἰσθανθῆ, ἔχουμε νοιώσει». Στὴν παροῦσα περίπτωσι ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι τὸ *«γινώσκω»* χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοια τοῦ *«πείθομαι»*, ὅπως στὸ η' 52, ιζ' 7,8 καὶ Λουκ. α' 18 (*«κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο;»* = *πῶς θὰ πεισθῶ γι' αὐτό;*). Τὸ ***«ἐγνώκαμεν»*** συνεπῶς σημαίνει *«ἔχουμε πεισθῆ»* καὶ εἶνε συνώνυμο τοῦ ***«πεπιστεύκαμεν»*** κατὰ τὴν ἑβραϊκὴ συνήθεια τῆς χρήσεως συνωνύμων, ποὺ δίνει στὸ λόγο ἔμφασι. Ἀπευθυνόμενος στὸν Ἰησοῦ ὁ Πέτρος καὶ ὁμολογώντας τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητά του καὶ τὴ θεότητά του ὁμιλεῖ μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ ἰσχυροτάτη ἔμφασι. Ἡ ἔκφρασι ***«τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»*** σημαίνει *«τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωντανοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ»* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς θεοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ζωή, εἶνε νεκροί, ἀνύπαρκτοι, ψευδεῖς.

Μεταφράζουμε: *«Τότε ὁ Σίμων Πέτρος ἀποκρίθηκε σ' αὐτόν: Κύριε, σὲ ποιόν νὰ πᾶμε; Ἔχεις λόγια ζωῆς αἰωνίας. Καὶ ἐμεῖς ἔχουμε πιστεύσει καὶ πεισθῆ, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωντανοῦ»*.

Ὁ Πέτρος, ὅπως σὲ ἄλλες περιπτώσεις, ἔτσι καὶ ἐδῶ παρουσιάζεται αὐθόρμητος, ἐνθουσιώδης, ζωηρός, βράχος πίστεως κατὰ

τὸ ὄνομά του, καὶ πλήρης θερμῆς ἀγάπης, θερμοῦ φίλτρου πρὸς τὸν Κύριο καὶ Διδάσκαλο. Στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ, «*Μήπως καὶ σεῖς θέλετε νὰ φύγετε;*», ὁ κορυφαῖος τῶν δώδεκα δίνει τὴν πιὸ δυνατὴ καὶ τὴν πιὸ συγκινητικὴ ἀπὸ ὅσες ἀπαντήσεις θὰ μποροῦσαν νὰ δοθοῦν. Κύριε! Σὲ ποιόν νὰ πᾶμε; Σὲ ποιόν νὰ καταφύγωμε; Σὺ ἔχεις λόγια ζωῆς αἰωνίας. Ποιός ἄλλος μπορεῖ νὰ μᾶς παρηγορήσῃ καὶ νὰ μᾶς ἀναπαύσῃ; Ποιός ἄλλος μπορεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ἀκόρεστο πόθο τῆς ψυχῆς μας γιὰ αἰωνία ζωή; Κανένας γιὰ τὸν Πέτρο δὲν ἦταν σὰν τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς τιμιώτερος ὅλων, ἀνώτερος ὅλων, ἀσύγκριτος, μοναδικός.

Ὅπως αἰσθανόταν καὶ ἐκφραζόταν ὁ Πέτρος, ὅτι μακριὰ ἀπὸ τὸ Χριστὸ δὲν μποροῦμε νὰ βροῦμε ζωὴ καὶ εὐτυχία, ἔτσι πρέπει νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ ἐκφράζεται κάθε χριστιανός. «*Ὅταν ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας*», λέγει ἑρμηνευτὴς τῆς Γραφῆς, «*ἐμβάλλῃ σ' ἐμᾶς τὸ λογισμὸ ν' ἀφήσωμε τὸν Ἰησοῦ, ἂς σκεπτώμεθα σοβαρῶς σὲ ποιόν θὰ πᾶμε καὶ ποῦ μποροῦμε νὰ ἐλπίζωμε, ὅτι θὰ βροῦμε ἀνάπαυσι καὶ εἰρήνη. Κύριε! Σὲ ποιόν νὰ πᾶμε; Νὰ στραφοῦμε πρὸς τὸν κόσμο; Ὡρισμένως θὰ βρεθοῦμε σ' αὐτὸν ἀπατημένοι. Νὰ ἐπιστρέψωμε στὴν ἁμαρτία; Θὰ βροῦμε σ' αὐτὴ ὄλεθρο καὶ καταστροφή. Νὰ πᾶμε στοὺς θύραθεν φιλοσόφους, γιὰ νὰ γίνωμε μαθηταί των; Ἀλλ' αὐτοὶ "φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν" στὰ θρησκευτικὰ πράγματα "καὶ ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν". Νὰ πᾶμε στοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, γιὰ νὰ παρακαθήσωμε παρὰ τοὺς πόδας των; Ἀλλὰ τί καλὸ μπορεῖ νὰ περιμένωμε ἀπ' αὐτούς, ποὺ μὲ τὶς παραδόσεις των νόθευσαν καὶ στέρησαν ἀπὸ τὸ ζωοποιὸ περιεχόμενό των τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ; Νὰ πᾶμε στὸ Μωυσῆ; Αὐτὸς θὰ μᾶς στείλῃ πάλι στὸν Ἰησοῦ. Ἀληθινά, ἡ Θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ παρουσιάζεται ἐξόχως ὑπέροχη καὶ ὑπέρτερη, ὅταν συγκρίνεται πρὸς ἄλλους θεσμοὺς καὶ πρὸς ἄλλες Θρησκεῖες. Διότι τότε παρέχεται σ' ἐμᾶς ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστώσωμε, πόσο ἀσύγκριτη εἶνε ἡ ὑπεροχή της ἔναντι αὐτῶν*».

Γιὰ νὰ πᾶνε στὸν Παράδεισο οἱ ἄνθρωποι καὶ ν' ἀπολαύσουν τὴν αἰώνια ζωή, ἂν εἶνε ἄπιστοι, πρέπει διὰ πίστεως νὰ πᾶνε στὸ Χριστό. Καὶ ἂν εἶνε πιστοί, νὰ μὴ πᾶνε πουθενά, νὰ μείνουν στὸ Χριστό. Κοντὰ στὸ Χριστὸ ὁ ἄνθρωπος ἤδη ἀπὸ τώρα ἔχει τὴν αἰώνια ζωή, προγεύεται τὸν Παράδεισο τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ, «*Μήπως καὶ σεῖς θέλετε νὰ φύγετε;*», ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στὸν Πέτρο νὰ κάνῃ τρανή, τρανοτάτη ὁμο-

λογία γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, τὴν ὁμολογία, ποὺ ἔκανε καὶ ἀργότερα, ὅταν ὁ Ἰησοῦς ὑπέβαλε στοὺς μαθητάς του τὸ ἐρώτημα, «*Ὑμεῖς τίνα με λέγετε εἶναι;*». Τότε ὁ Πέτρος ἀναφώνησε: «*Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος*» (Ματθ. ιστ' 15,16). Καὶ τώρα ἀναφωνεῖ· ***«Ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»***. Οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ ἐγκατέλειψαν τὸν Ἰησοῦ, ὡς κακοπροαίρετοι ἦταν ἀνάξιοι πίστεως, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς Πατὴρ δὲν ἀποκάλυψε σ' αὐτοὺς τὸ μυστικὸ γιὰ τὸν Υἱό του. Ὁ Πέτρος ὡς καλοπροαίρετος ἦταν ἄξιος πίστεως, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἀποκάλυψε σ' αὐτὸν τὸ μυστικὸ γιὰ τὸν Υἱό του. Καὶ δὲν τὸ ἀποκάλυψε στὸν Πέτρο μόνο, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἄλλους ἀποστόλους, πλὴν ἑνός, διότι καὶ ἐκεῖνοι ἦταν καλοπροαίρετοι καὶ ἄξιοι πίστεως. Γι' αὐτὸ ὁ Πέτρος δὲν προβαίνει σὲ ὁμολογία ἐκ μέρους του μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀποστόλων: *Ἐμεῖς ἔχουμε πιστεύσει καὶ πεισθῆ, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωντανοῦ*, τοῦ ἀληθινοῦ.

Δύο ἀλήθειες ὁμολογεῖ ὁ Πέτρος γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ μία ἀλήθεια εἶνε μεγάλη, ἡ ἄλλη εἶνε μεγίστη. Ἡ μεγάλη ἀλήθεια εἶνε ἡ μεσσιακὴ ἰδιότης τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ μεγίστη ἀλήθεια εἶνε ἡ θεότης τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, πλὴν τοῦ ἑνός, μὲ τὴν ἐσωτερικὴ ἀποκάλυψι καὶ πληροφορία, ποὺ ἔδωσεν ὁ Θεὸς Πατήρ, κυριεύτηκαν ἀπὸ τὴν πίστι καὶ πεποίθησι, ὅτι ὁ ταπεινὸς Ναζωραῖος, τὸν ὁποῖον οἱ ἀρχὲς καὶ ἐξουσίες δὲν ἀναγνώριζαν, ἀλλὰ καὶ καταδίωκαν, εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Μεσσίας, ποὺ περίμεναν οἱ αἰῶνες ὡς Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου, καὶ δὲν εἶνε μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐνάρθρως, ὁ μονογενὴς καὶ φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἔχει Υἱό, Υἱὸ μονογενῆ καὶ φυσικό, ἦταν τὸ μεγαλύτερο μυστικὸ τοῦ οὐρανοῦ, ποὺ δὲν ἀνακάλυψε ἄνθρωπος, διότι αὐτὸ ἦταν ἀδύνατο, ἀλλ' ἀποκάλυψε ὁ Πατήρ (Ματθ. ιστ' 17).

Ὁ φυσικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς, εἶνε Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ, μία οὐσία ἢ θεότης μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾷ ἄνθρωπο· ὁ ἄγγελος, ἂν γεννοῦσε, θὰ γεννοῦσε ἄγγελο· καὶ ὁ Θεὸς γεννᾷ Θεό. Ὅποιος παραδέχεται, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ εἶνε συνεπὴς πρέπει νὰ παραδέχεται συγχρόνως, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία, ὅπως ὁ Πατήρ, ὁ ὅλος Θεός. Οἱ λεγόμενοι Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ὁποῖοι διδάσκουν, ὅτι

ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὄχι Θεὸς ὅπως ὁ Πατήρ του, εἶνε ἀσυνεπεῖς καὶ ἀντίχριστοι.

Ἀπ' ὅλες τὶς ὁμολογίες γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ οἱ ἰσχυρότερες, ὡραιότερες καὶ συγκινητικώτερες εἶνε δύο, τοῦ Πέτρου, ***«Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»***, καὶ τοῦ Θωμᾶ, *«Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου»* (Ἰωάν. κ' 28) Ὅποιων ἡ γλῶσσα δὲν κάνει τὴν ὁμολογία τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Θωμᾶ, καὶ ἡ καρδιὰ δὲν πλημμυρίζει ἀπὸ λατρεία πρὸς τὸν Ἰησοῦ, αὐτοὶ εἶνε ἀνάξιοι τοῦ ὀνόματος χριστιανοί, ἔστω καὶ ἂν ἔχουν ἐξέλθει ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα τῆς Ἐκκλησίας καὶ θέλουν νὰ ὀνομάζωνται χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι.

Στίχ. 70-71: ***«Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; Καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν. Ἔλεγε δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα»***.

Τὸ ***«ἐκλέγω»*** ἐδῶ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοια ἁπλῶς τοῦ *«ἐκλέγω, ξεχωρίζω ἀπὸ ἄλλα πρόσωπα»*, ὄχι τοῦ «διαλέγω, κάνω ἐπιλογὴ τῶν καλλιτέρων». Διότι ὁ Ἰούδας ἦταν ἐκλεγμένος, ἀλλ' ὄχι ἐκλεκτὸς ἢ διαλεχτός, ὅπως οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι. Γι' αὐτὸ τὸ ***«ἐξελεξάμην»*** πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«ἐξέλεξα»* καὶ ὄχι «διάλεξα», ὅπως ἐξηγοῦν μερικοί. Τὸ ***«Καί»*** ἔχει ἀντιθετικὴ σημασία, σημαίνει *«Καὶ ὅμως»*. Τὸ ***«Ἔλεγε»*** σημαίνει *«Ἐννοοῦσε»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ἐγὼ δὲν ἐξέλεξα ἐσᾶς τοὺς δώδεκα; Καὶ ὅμως ἀπὸ σᾶς ἕνας εἶνε διάβολος. Ἐννοοῦσε δὲ τὸν Ἰούδα, τὸν υἱὸ τοῦ Σίμωνος, τὸν Ἰσκαριώτη. Διότι αὐτὸς ἔμελλε νὰ τὸν παραδώσῃ, ἂν καὶ ἦταν ἕνας ἀπ' τοὺς δώδεκα»*.

Ὁ Πέτρος ἔκανε ὁμολογία γιὰ τὸν Ἰησοῦ ἐκ μέρους ὅλων τῶν ἀποστόλων. Διότι ὁ Ἰούδας ὑποκρινόμενος παρουσιαζόταν ὡς ὁμόφωνος τῶν ἄλλων ἀποστόλων. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς, ποὺ γνώριζε τὶ ἦταν στὶς καρδιὲς ὅλων, ἀνέσυρε τὸν πέπλο τῆς ἀγνοίας καὶ φανέρωσε, ὅτι μεταξὺ τῶν ἀποστόλων ὑπῆρχε καὶ ἕνας ὑποκριτής. Οἱ ἄλλοι πίστευαν πραγματικῶς στὸν Ἰησοῦ, ἐνῷ αὐτὸς πίστευε στὸ χρῆμα. *«Ἐγὼ δὲν ἐξέλεξα ἐσᾶς τοὺς δώδεκα;»*, ρώτησε ὁ Ἰησοῦς. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Ἐγώ, ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὅπως ὡμολογήθηκα προηγουμένως διὰ στόματος τοῦ Πέτρου, δὲν ἔκανα καὶ στοὺς δώδεκα τὴ μεγίστη τιμὴ νὰ σᾶς ἐκλέ-

ξω καὶ νὰ σᾶς κάνω ἀποστόλους μου; *«Καὶ ὅμως ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶνε διάβολος»*, εἶπε στὴ συνέχεια ὁ Ἰησοῦς. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Ἐγὼ ἔκανα σὲ ὅλους σας τὴ μεγίστη τιμή, ἀλλ' ἕνας ἀπὸ σᾶς δὲν εἶνε ἐν τάξει, εἶνε ἀνάξιος τῆς τιμῆς, ποὺ τὸν ἀξίωσα, πολὺ ἀνάξιος, διάβολος.

Ὁ ὑποκριτής, κλέπτης, προδότης καὶ αὐτόχειρ ἀπόστολος ὀνομάζεται ἀπὸ τὸ Χριστὸ διάβολος. Τόσο τρομερὸς ὅσο καὶ δίκαιος χαρακτηρισμός, ἀφοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ ἀλανθάστου Κυρίου. Κατὰ τὸ ιγ' 2 ὁ διάβολος ἔβαλε στὴν καρδιὰ τοῦ Ἰούδα τὴν ἰδέα νὰ προδώσῃ τὸν Ἰησοῦ. Καὶ κατὰ τὸ ιγ' 27 ὁ ἴδιος ὁ σατανᾶς μπῆκε στὴν καρδιὰ τοῦ Ἰούδα. Ἔτσι ὁ Ἰούδας ἐξωμοιώθηκε μὲ τὸ διάβολο καὶ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα διάβολος. Ἄνθρωποι, στὰ σώματα τῶν ὁποίων εἰσέρχεται ὁ διάβολος, στὴ Γραφὴ ὀνομάζονται δαιμονιζόμενοι, ὄχι διάβολοι. Ὁ Ἰούδας ὀνομάζεται διάβολος, διότι ὁ σατανᾶς δὲν εἰσῆλθεν ἁπλῶς στὸ σῶμα, ἀλλὰ στὴν καρδιά του, στὴν ψυχή του.

Ὅταν κληρικοὶ κάνουν σκάνδαλα, γίνεται μεγάλος θόρυβος, καὶ μεγάλος σκανδαλισμός. Πολλοὶ κλονίζονται στὴν πίστι καὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ἀλλὰ γιατί νὰ σκανδαλίζωνται οἱ χριστιανοὶ καὶ νὰ πέφτουν ἀπ' τὰ σύννεφα; Ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἀτελεῖς καὶ ἐλαττωματικοί, δὲν εἶνε φυσικὸ νὰ συμβαίνουν καὶ σκάνδαλα; Καὶ ἀφοῦ μεταξὺ τῶν δώδεκα ἀποστόλων ἦταν ἕνας σκανδαλοποιός, τί τὸ παράδοξο ἂν καὶ μεταξὺ τῶν κληρικῶν ὑπάρχουν σκανδαλοποιοί; Οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ λυποῦνται γιὰ τὰ σκάνδαλα, ἀλλ' ὄχι νὰ σκανδαλίζωνται ἀπὸ τὰ σκάνδαλα, ὄχι νὰ κλονίζωνται στὴν πίστι καὶ ν' ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ἀλλοίμονο στοὺς σκανδαλοποιούς, ἀλλ' ἀλλοίμονο καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ σκανδαλίζονται, κλονίζονται στὴν πίστι καὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, τὴν κιβωτὸ τῆς σωτηρίας. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ χάνονται.

Ὅταν κληρικοὶ ἐλέγχωνται γιὰ ἐκτροπὲς καὶ σκάνδαλα καὶ χαρακτηρίζωνται μὲ ζωηρὲς ἐκφράσεις, πολλοὶ ἀντιδροῦν λέγοντας, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται καὶ νὰ κακοχαρακτηρίζωνται οἱ κληρικοί. Ἀλλ' ὅταν ἕνας ἀπόστολος, φορεὺς τοῦ ὑψίστου ἀξιώματος στὴν Ἐκκλησία, κρίνεται καὶ χαρακτηρίζεται μὲ τὸ φοβερώτερο χαρακτηρισμό, διάβολος, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ ἐξαιροῦνται τοῦ ἐλέγχου καὶ τῶν ἁρμοζόντων χαρακτηρισμῶν οἱ ἐκτρεπόμενοι καὶ σκανδαλοποιοὶ κληρικοί; Κληρικοὶ ὑποκριταὶ καὶ προδότες τῆς χρι-

στιανικῆς πίστεως καὶ ἠθικῆς δὲν εἶνε ὅμοιοι μὲ τὸν Ἰούδα καὶ μὲ τὸ διάβολο; Δὲν εἶνε ἄλλοι Ἰοῦδες καὶ ἄλλοι διάβολοι;

Ὁ Χριστὸς φανέρωσε, ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους ἦταν διάβολος, ἀλλὰ δὲν εἶπε, ποῖος συγκεκριμένως ἦταν αὐτὸς ὁ διαβολοαπόστολος. Ἐνήργησεν ἔτσι ὁ Χριστὸς ἀπὸ εὐσπλαγχνία καὶ ἐπιείκεια, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἐκθέσῃ ἐνώπιον τῶν ἄλλων ἀποστόλων καὶ ἀπὸ ἀντίδρασι καὶ ἀναισχυντία γίνῃ χειρότερος, ἀλλ' ὁ ἴδιος νὰ καταλάβῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς γνωρίζει τὴν κακοήθειά του, καὶ ἢ νὰ μετανοήσῃ, γιὰ νὰ εἶνε ἄξιος τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων, ἢ ν' ἀποχωρήσῃ, γιὰ νὰ εἶνε τὸ κρῖμα του μικρότερο. Βεβαίως ὁ Χριστὸς γνώριζε, ὅτι ὁ Ἰούδας οὔτε θὰ μετανοοῦσε οὔτε θὰ ἀποχωροῦσε. Ἀλλ' ἔκανε ἀπὸ τὴν πλευρά του ὅ,τι ἔπρεπε, γιὰ νὰ εἶνε ὁ Ἰούδας τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως ἀναπολόγητος. Ἐπίσης ὁ Χριστὸς δὲν κατωνόμασε τὸν ἀνάξιο ἀπόστολο καὶ γιὰ ἄλλο σοβαρὸ λόγο, γιὰ νὰ ἐμβάλῃ φόβο καὶ ἀγωνία στὶς ψυχὲς τῶν ἄλλων ἀποστόλων, ὥστε νὰ προσέχουν μὴ διολισθήσουν πρὸς τὸ βάραθρο τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀπωλείας.

Τέλος τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς γνώριζε, ὅτι ὁ Ἰούδας εἶνε διάβολος, γιατί τὸν ἐξέλεξεν ἀπόστολο; Γιὰ δύο λόγους τὸν ἐξέλεξε. Πρῶτος λόγος: Γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του καὶ πρὸς αὐτὸ τὸν ἐχθρό του. Ὁ Χριστὸς εἶνε Θεὸς καὶ ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη. Ἀγάπη καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δίδαξε, ὅτι πρέπει ν' ἀγαπᾶμε τοὺς ἐχθρούς, πρῶτος δίνει τὸ παράδειγμα τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Δεύτερος λόγος: Γιὰ νὰ δείξῃ πόσο κακὸ μπορεῖ νὰ συμβῇ σὲ μιὰ ψυχή, ἂν δὲν προσέχῃ καὶ ἀφήνεται νὰ κυριαρχῆται ἀπὸ τὰ πάθη, μάλιστα ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, τὴ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν κατὰ τὸν ἀπόστολο (Α' Τιμ. στ' 10). Τρία ἔτη ὁ Ἰούδας ἦταν κοντὰ στὸ Χριστό. Ἄκουσε τὰ ὡραιότερα λόγια, εἶδε τὰ μεγαλύτερα θαύματα, κήρυττε καὶ ἔκανε καὶ ὁ ἴδιος θαύματα, εἶδε τὸ ἁγιώτερο παράδειγμα ζωῆς, καὶ ὅμως, ἐπειδὴ δὲν πρόσεξε, κατάντησε κλέπτης καὶ προδότης τοῦ Χριστοῦ καὶ τερμάτισε τὴν πρόσκαιρη ζωή του μὲ αὐτοκτονία, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὴν αἰωνία κόλασι.

Ἀδελφοί! Προσοχὴ μεγάλη στοὺς ἑαυτούς μας. Μὲ φόβο καὶ τρόμο νὰ ἐργαζώμεθα γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Ζ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ἡ ἀπιστία τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ

Στίχ. 1: ***«Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι»***.

Μεταφράζουμε: «*Καὶ ἔπειτα ἀπ' αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς ἐξακολουθοῦσε νὰ περιοδεύῃ στὴ Γαλιλαία. Διότι δὲν ἤθελε νὰ περιοδεύῃ στὴν Ἰουδαία, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν νὰ τὸν φονεύσουν*».

Στὴν ταπεινὴ Γαλιλαία οἱ ἄνθρωποι ἦταν καλλίτεροι, στὴν Ἰουδαία, ὅπου ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας καὶ οἱ ἄρχοντες, ἦταν χειρότεροι. Στὴν Ἰουδαία καὶ μάλιστα στὴν Ἰερουσαλὴμ κατοικοῦσαν οἱ θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ ζητοῦσαν νὰ τὸν θανατώσουν, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς ἐξακολούθησε νὰ περιοδεύῃ τὴ Γαλιλαία καὶ δὲν ἤθελε νὰ περιοδεύῃ τὴν Ἰουδαία. Ἀπὸ τὸ πάσχα, ποὺ ἀναφέρεται στὸ Ἰωάν. στ' 4, μέχρι τὴ σκηνοπηγία, ποὺ ἀναφέρεται στὸ Ἰωάν. ζ' 2, διέρρευσε περίπου ἕνα ἑξάμηνο. Κατ' αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα ὁ Ἰησοῦς περιοδεύοντας τὴ Γαλιλαία ἔκανε πολλὲς ὁμιλίες καὶ πολλὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παρατρέχει, ἐκτὸς τῶν θαυμάτων τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων (στ' 11-13), τοῦ περιπάτου τοῦ Ἰησοῦ πάνω στὰ κύματα, τῆς ἀστραπιαίας μεταφορᾶς τοῦ πλοίου ἀπὸ τὸ μέσο περίπου τῆς λίμνης στὴν ξηρά (στ' 19-21), καθὼς καὶ τῆς ὁμιλίας στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ (στ' 26 καὶ ἑξῆς). Ἀνάμεσα στὰ γεγονότα τοῦ ἑξαμήνου, ποὺ παρατρέχει ὁ Ἰωάννης καὶ ἀναφέρουν οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί, εἶνε καὶ ἡ θεραπεία τῆς δαιμονιζομένης θυγατέρας τῆς Χαναναίας, ἡ διατροφὴ τῶν τετρακισχιλίων, ἡ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ τῆς Βηθσαϊδά, ὁ περίφημος διάλογος τοῦ Ἰησοῦ μὲ τοὺς μαθητάς του γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ ἡ ὁμολογία τοῦ Πέτρου, ἡ μεταμόρφωσι, ἡ θεραπεία τοῦ σεληνιαζομένου υἱοῦ καὶ τρεῖς προρρήσεις τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὰ προσεγγίζοντα Πάθη του (Ματθ. ιστ' 21, ιζ' 12 καὶ 22-23).

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἀπὸ δειλία ὁ Χριστὸς παρέτεινε τὴ δρᾶσι του στὴ Γαλιλαία καὶ δὲν μετέβη ἐνωρίτερα στὴν Ἰουδαία, ὅπου οἱ ἐχθροί του ζητοῦσαν νὰ τὸν θανατώσουν; Ὄχι βεβαίως ἀπὸ δειλία,

ἀλλ' ἀπὸ σύνεσι. Ὁ Χριστὸς ἦλθε στὸν κόσμο αὐτεπαγγέλτως καὶ προθύμως γιὰ νὰ θυσιασθῇ. Καὶ *«ἠπείγετο τοῦ παθεῖν ἀγαθότητι»*. Βιαζόταν νὰ πάθῃ ἀπὸ ἀγαθότητα, νὰ ὑποστῇ τὸ μαρτύριο ἀπὸ ἀγάπη καὶ εὐσπλαγχνία, γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀγαπημένους του. Ἀλλὰ κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ γίνεται στὸν καιρό του, στὸν κατάλληλο καιρό. Ὁ Χριστὸς ἔπρεπε πρῶτα νὰ ὁλοκληρώσῃ τὸ ἄλλο ἔργο του, τὸ κηρυκτικὸ καὶ τὸ θαυματουργικό, καὶ ἔπειτα νὰ παραδοθῇ στοὺς ἐχθρούς του γιὰ νὰ θυσιασθῇ. Ἂν παραδινόταν στοὺς ἐχθρούς του προώρως, θὰ ἔπραττε πρᾶγμα ἀσύνετο. Ἀλλ' ἦταν δυνατὸν ἡ ἐνυπόστατη Σοφία τοῦ Θεοῦ Πατρὸς νὰ ἐνεργήσῃ ἀσυνέτως; Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὁ Χριστὸς παρέτεινε τὴ δρᾶσι του στὴ Γαλιλαία καὶ γιὰ λόγους δικαιοσύνης. Ἀφοῦ οἱ κάτοικοι τῆς Γαλιλαίας ἦταν καλλίτεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ἰουδαίας, ἦταν ἄξιο καὶ δίκαιο ν' ἀπολαύσουν περισσότερο τὶς εὐεργεσίες τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλωστε ἡ ταπεινὴ Γαλιλαία ἔδωσε στὸ Χριστὸ τοὺς ἀποστόλους, ὄχι ἡ ὑπερήφανη Ἰουδαία. Ὅταν πλησίασε ἡ ὥρα γιὰ τὸ Πάθος, ὁ Ἰησοῦς δὲν φοβήθηκε νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ φρικτὸ μαρτύριο, ἀλλ' ὅπως λέγει ἄλλος εὐαγγελιστής, *«ἐστήριξε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ»* (Λουκ. θ′ 51), *ἔλαβε σταθερὴ καὶ ἀμετάκλητη ἀπόφασι νὰ πορευθῇ στὴν Ἱερουσαλήμ*, ὅπου θὰ ὑφίστατο τὸ μαρτύριο. Τὸ φαινόμενο τοῦ Ἰησοῦ στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ δὲν ἦταν δειλία, ἀλλ' ἀγωνία, ποὺ εἶνε φυσικὸ νὰ αἰσθάνεται κάθε φυσιολογικὸς ἄνθρωπος ἐν ὄψει τοῦ θανάτου, μάλιστα τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀπέφευγε νὰ παραδοθῇ στὸ θάνατο προτοῦ ἔλθῃ ἡ ὥρα, μᾶς διδάσκει νὰ μὴ ἐκθέτωμε τὴ ζωή μας σὲ κίνδυνο, νὰ θυσιάζωμε δὲ αὐτὴν, ὅταν δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ τὴ διασώσωμε χωρὶς νὰ ἁμαρτήσωμε. Δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα ν' ἀφαιρέσωμε ἀπὸ τὴ ζωή μας μία ὥρα, ἀλλ' οὔτε νὰ προσθέσωμε στὴ ζωή μας μία ὥρα προδίδοντας τὸ καθῆκον τῆς θυσίας καὶ τῆς αὐτοθυσίας. Καιρὸς νὰ ζήσωμε, καὶ καιρὸς ν' ἀποθάνωμε γιὰ τὴν αἰώνια ζωή. Οἱ μάρτυρες ἐφάρμοζαν τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ. Διωκόμενοι κρύπτονταν, καὶ συλλαμβανόμενοι ὡμολογοῦσαν τὸ Χριστὸ καὶ θανατώνονταν. Ἔτσι θὰ κάνουν οἱ πιστοὶ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀντιχρίστου.

Στίχ. 2: ***«Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία».***

Μεταφράζουμε: «*Ἦταν δὲ κοντὰ ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ Σκηνοπηγία*».

Μετὰ τὸ Πάσχα καὶ τὴν Πεντηκοστὴ ἡ Σκηνοπηγία ἦταν ἡ τρίτη μεγάλη ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Γινόταν πρὸς ἀνάμνησι τῆς ζωῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν στὴν ἔρημο κάτω ἀπὸ σκηνὲς. Διαρκοῦσε ἑπτὰ ἡμέρες. Κατὰ δὲ τὴν ὀγδόη ἡμέρα γινόταν πανηγυρικὴ συνάθροισι πρὸς ἑορτασμὸ τῆς εἰσόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Σκηνοπηγίας οἱ Ἰουδαῖοι ἔμεναν σὲ σκηνές, ποὺ κατασκευάζονταν μαζὶ μὲ πρασίνους κλώνους καὶ στήνονταν στὶς ταράτσες τῶν οἰκιῶν, στοὺς δρόμους καὶ στὶς πλατεῖες τῆς Ἰερουσαλήμ. Ἡ Ἰερουσαλὴμ τὶς ἡμέρες τῆς Σκηνοπηγίας παρουσίαζε τὴν εἰκόνα στρατοπέδου ὁδοιπόρων! Ἡ ἑορτὴ γινόταν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ Ὀκτωβρίου, κατ' αὐτὴν δὲ ἑώρταζαν καὶ τὸ τέλος τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν τῆς γῆς. Οἱ σπουδαιότερες τελετὲς τῆς ἑορτῆς εἶχαν σχέσι μὲ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ στὴν ἔρημο. Ἔτσι π.χ. κάθε πρωὶ τῶν ἡμερῶν τῆς Σκηνοπηγίας γινόταν σπονδή, ἡ ὁποία ὑπενθύμιζε τὴ θαυμαστὴ ἀναπήδησι νεροῦ ἀπὸ τὸ βράχο, ὅταν ὁ Μωυσῆς κτύπησε τὸ βράχο μὲ τὴ ράβδο. Δύο πολύφωτες λυχνίες, ποὺ τὶς ἄναβαν τὸ βράδυ στὸν πρόναο, συμβόλιζαν τὴ φωτεινὴ νεφέλη, ποὺ φώτιζε τοὺς Ἰσραηλῖτες στὴν ἔρημο τὴ νύχτα. Ὁ Ἰώσηπος χαρακτηρίζει τὴ Σκηνοπηγία «*ἑορτὴν σφόδρα παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτην καὶ μεγίστην*». Κατ' αὐτὴν στὴν Ἰερουσαλὴμ συναθροίζονταν καὶ ἑώρταζαν πλήθη Ἰουδαίων.

Στίχ. 3-5: *«Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς· οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν»*.

Τὸ ***«οὖν»*** πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ «*δέ*», ὅπως σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, ἤ, καλλίτερα, «*γι' αὐτό*»: *Πλησίαζε ἡ ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας, γι' αὐτὸ εἶπαν σ' αὐτὸν οἱ ἀδελφοί του...*

Ἡ φράσι, ***«ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου»***, σημαίνει, «*γιὰ νὰ ἰδοῦν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ οἱ ὀπαδοί σου τὰ ἔργα σου*». Ἡ φράσι ***«ἐν κρυπτῷ»***, δεδομένου ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔκανε τὰ ἔργα του κρυφίως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπιδίωκε διαφήμισι καὶ

προβολή (Ματθ. ιβ' 16, 19), νομίζουμε ὅτι πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ *«ἀνεπισήμως»*. Ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς ἐνεργοῦσε μὲν κατὰ τρόπο φανερό, ἀλλὰ χωρὶς ἐπισημότητες.

Ἡ λέξι ***«παρρησία»*** ἔχει τὴν ἔννοια, ποὺ ἔχει καὶ στὸ ια' 54 (*«οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει»*). Ἡ φράσι ***«ἐν παρρησίᾳ εἶναι»*** σημαίνει *«νὰ εἶνε στὴ δημοσιότητα, νὰ εἶνε δημοσίως γνωστός»*, καὶ συναφῶς *«ν' ἀναγνωρίζεται δημοσίως, ν' ἀναγνωρίζεται ἐπισήμως»*.

Τὸ ***«εἰ»*** τῆς φράσεως ***«εἰ ταῦτα ποιεῖς»*** δὲν ἐκφράζει ἀμφιβολία καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«ἀφοῦ»*, ὅπως καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις, π.χ. στὸ στίχ. 23, στὸ ι' 35 καὶ στὸ ιγ' 14. Ἡ ἐν λόγῳ συνεπῶς φράσι δύναται νὰ μεταφρασθῇ: *«Ἀφοῦ ἔχεις τὴ δύναμι νὰ κάνῃς αὐτά, δεῖξε στὸν κόσμο ποιὸς εἶσαι»*.

Τὸ ***«γὰρ»*** τῆς τελευταίας φράσεως τοῦ χωρίου, ἡ ὁποία εἶνε παρενθετικὸς λόγος τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν»***, οἱ ἑρμηνευταὶ θεωροῦν αἰτιολογικὸ μὲ τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ὡμίλησαν ἔτσι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ, διότι οὔτε αὐτοὶ πίστευαν σ' αὐτόν. Ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ τοῦ ***«γὰρ»*** ὡς αἰτιολογικοῦ δὲν φαίνεται σ' ἐμᾶς ὀρθὴ γιὰ δύο λόγους. Γιὰ νὰ εὐσταθήσῃ αὐτὴ ἡ ἐκδοχή, οἱ ἑρμηνευταὶ ὑπονοοῦν μία φράσι (Ὡμίλησαν ἔτσι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ), αὐτὴ δὲ ἡ ὑπονόησι δὲν εἶνε συντακτικῶς φυσική. Ἐπίσης, οἱ λόγοι τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς δὲν ἀποδεικνύουν τὴν ἀπιστία τους, ὥστε τὸ σχόλιο τοῦ εὐαγγελιστοῦ γιὰ τὴν ἀπιστία τους νὰ δύναται νὰ εἶνε αἰτιολογία αὐτῶν τῶν λόγων. Τὸν Ἰησοῦ οἱ ἀδελφοί του ἁπλῶς συμβούλευσαν νὰ ἐπιδιώξῃ εὐρεῖα δημοσιότητα, ἐνῷ σ' ἄλλη περίπτωσι ὁ Πέτρος *«ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· ἵλεώς σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο»* (Ματθ. ιστ' 22), ὁ ἐπιτιμητικὸς δὲ λόγος τοῦ ἀποστόλου ἀσφαλῶς δὲν σήμαινε ἀπιστία πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Πρὸ ὀλίγου ὁ Πέτρος εἶχεν ὁμολογήσει τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ (Ματθ. ιστ' 16). Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι τὸ ***«γὰρ»*** τῆς παρενθετικῆς φράσεως τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ***«Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν»***, εἶνε μεταβατικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ *«δέ»*, ἤ, καλλίτερα, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ παρενθετικὸ λόγο, μὲ τὴ φράσι *«ἂς σημειωθῇ ὅτι»*. Ἔτσι πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καὶ ν' ἀποδοθῇ τὸ *«γὰρ»* καὶ σὲ ἄλλους παρενθετικοὺς λόγους, ὅπως π.χ. στὸ δ' 9 καὶ Πράξ. κγ' 5.

Μεταφράζουμε τὸ χωρίο: *«Γι' αὐτὸ εἶπαν σ' αὐτὸν οἱ ἀδελφοί*

του: Φύγε ἀπ' ἐδῶ καὶ πήγαινε στὴν Ἰουδαία, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ οἱ ὀπαδοί σου τὰ ἔργα σου, ποὺ κάνεις. Διότι κανεὶς δὲν κάνει κάτι ἀνεπισήμως, ἐνῷ ζητεῖ ὁ ἴδιος ν' ἀναγνωρίζεται ἐπισήμως. Ἀφοῦ ἔχεις τὴ δύναμι νὰ κάνῃς αὐτά, δεῖξε στὸν κόσμο ποῖος εἶσαι. Ἂς σημειωθῇ, ὅτι οὔτε οἱ ἀδελφοί του πίστευαν σ' αὐτόν».

Τί ἦταν οἱ λεγόμενοι ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐξηγήσαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ στίχ. β' 12, ὅπου καὶ παραπέμπουμε. Τώρα ἀναφέρουμε ἐδῶ μία ὡραία παρατήρησι τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου γιὰ τὴν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου: «*Ὅπως στὸν τάφο, ὅπου ἐτέθη τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, οὔτε πρωτήτερα οὔτε ἔπειτα ἐτέθη κάποιος νεκρός, ἔτσι καὶ στὴν κοιλία τῆς Μαρίας οὔτε πρωτήτερα οὔτε ἔπειτα συνελήφθη κάτι θνητό*».

Ὁ εὐαγγελιστὴς μᾶς δίνει τὴν πληροφορία, ὅτι στὸν Ἰησοῦ δὲν πίστευαν οὔτε οἱ ἀδελφοί του. Πίστευαν ἄλλοι, οἱ δὲ ἀδελφοί, ποὺ ἔπρεπε πρῶτοι νὰ πιστεύσουν, δὲν ἀναγνώριζαν τὸν Ἰησοῦ ὡς Μεσσία καὶ Θεό. Ἡ οἰκειότης ἔφερεν ἐξοικείωσι, καὶ ἡ ἐξοικείωσί τους μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ ἔβλαψεν, ἔγινεν αἰτία νὰ ὑποτιμοῦν τὸ πρόσωπο τὸ ὑπεράνω ὅλων τῶν προσώπων, ἀνθρωπίνων καὶ ἀγγελικῶν. Ἡ ἀπιστία τῶν ἀδελφῶν ἦταν μία ἀπὸ τὶς ταπεινώσεις, ποὺ ὑπέστη ὁ Χριστός, ἀλλὰ βεβαίως ἦταν καὶ εἰς βάρος τῶν ἰδίων τῶν ἀπίστων ἀδελφῶν. Ἀλλ' ἔκρυψε γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστὴς τὴν ἀπιστία τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ; Ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ἀπιστία ἦταν μειωτικὴ προσώπων, τὰ ὁποῖα ἔπειτα ἔγιναν ἀπόστολοι; Ὄχι! Οἱ εὐαγγελισταὶ ἦταν ἀπολύτως εἰλικρινεῖς καὶ ἀντικειμενικοί. Ποῦ μποροῦμε νὰ βροῦμε τόσο εἰλικρινεῖς ἱστορικοὺς σὰν τοὺς εὐαγγελιστάς; Οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ γενικώτερα οἱ ἀπόστολοι δὲν ἀπέκρυπταν τὰ ἐλαττώματά τους, οὔτε ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, οὔτε ὁ καθένας τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἡ συμβουλὴ τῶν ἀδελφῶν νὰ μεταβῇ ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν ταπεινὴ Γαλιλαία στὴν Ἰουδαία, ὅπου ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους καὶ οἱ ἀρχὲς καὶ οἱ ἐξουσίες, καὶ νὰ θαυματουργήσῃ ἐκεῖ, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἐπίσημη ἀναγνώρισι, περιεῖχε καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς κενοδοξίας. Σκέπτονταν οἱ ἀδελφοί, ὅτι κοντὰ στὸν Ἰησοῦ θὰ δοξάζονταν καὶ αὐτοὶ ὡς συγγενεῖς. Δὲν πίστευαν οἱ ἀδελφοὶ στὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὅμως ἐπιθυμοῦσαν νὰ καρπωθοῦν δόξα ἀπὸ τὴ δόξα του! Ἔτσι συνήθως αἰσθάνονται καὶ σκέπτονται κοσμικοὶ ἄνθρωποι ἀπέναντι πνευματικῶν συγγενῶν των μὲ δύναμι καὶ ἀκτινοβολία. Δὲν συμμερίζονται τὶς ἰδέες των, θέλουν

ὅμως νὰ συμμερίζωνται τὴ δόξα των, νὰ λαμβάνουν δηλαδὴ μερίδιο ἀπὸ τὴ δόξα των! Ἀλλὰ βεβαίως δὲν νομιμοποιεῖται κανεὶς νὰ συμμετέχῃ στὴ δόξα συγγενοῦς, ἂν δὲν ἔχῃ καὶ ἰδεολογικὴ συγγένεια μαζί του.

Οἱ ἀδελφοὶ δὲν πίστευαν στὸν Ἰησοῦ, ἀλλ' ἡ ἀπιστία των διέφερε ἀπὸ τὴν ἀπιστία τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων. Ἐκεῖνοι θεωροῦσαν τὸν Ἰησοῦ βλάσφημο καὶ ἀγύρτη, ποὺ ἔκανε θαύματα μὲ τὴ δύναμι τοῦ Βεελζεβούλ, αὐτοὶ παραδέχονταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν καλοπροαίρετος, εἰλικρινὴς καὶ θαυματουργὸς μὲ τοῦ Θεοῦ τὴ δύναμι, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ παραδεχθοῦν, ὅτι ἦταν ὁ Μεσσίας, διότι ἔβλεπαν, ὅτι ἡ δρᾶσι καὶ οἱ κατευθύνσεις του δὲν συμβιβάζονταν μὲ τὶς βλέψεις καὶ τὶς ἀντιλήψεις τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὸ Μεσσία, βλέψεις καὶ ἀντιλήψεις ἐθνικὲς καὶ σωβινιστικές. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀπιστία τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἀνθρώπων καλοπροαιρέτων, ἦταν καλλίτερη ἀπὸ τὴν ἀπιστία τῶν ἐχθρῶν του, ἀνθρώπων κακοπροαιρέτων καὶ κακοήθων, γι' αὐτὸ μετὰ ἕξι μόλις μῆνες, ὅταν συνέβησαν τὸ πάθος καὶ ἡ ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ἀδελφοὶ πίστευσαν, καὶ ἡ προηγουμένη ἀπιστία των ἔγινεν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτοὶ δέ, οἱ ὁποῖοι δὲν πίστευαν στὸν Ἰησοῦ πρὸ τῆς σταυρώσεώς του, καίτοι ἦταν ἀδελφοί του, καίτοι τὸν ἔβλεπαν νὰ θαυματουργῇ καὶ νὰ δοξάζεται, πῶς θὰ πίστευαν μετὰ τὴ σταύρωσί του καὶ τὴν ἐξουθένωσί του, ἂν δὲν τὸν ἔβλεπαν πραγματικῶς ἀναστημένο; Καὶ πῶς θὰ γίνονταν ἀπόστολοί του καὶ διαπρύσιοι κήρυκές του; Καὶ πῶς θὰ ὑφίσταντο φρικτὰ βασανιστήρια καὶ θάνατο γιὰ τ' ὄνομά του; Ὄντως εἶδαν τὸν Κύριο ἀναστημένο καὶ ἔλαβαν τὴ χάρι του, γιὰ νὰ γίνουν ἀπόστολοι καὶ μάρτυρές του καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα καὶ μὲ αἷμα. Ὢ τῆς καλῆς ἀπιστίας τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ! Ἡ ἀπιστία των κατοχυρώνει τὴν πίστι των, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδική μας πίστι.

Στίχ. 6-7: *«Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν»*.

Ἡ λέξι ***«καιρὸς»*** σημαίνει *«κατάλληλος χρόνος»* καὶ ἄρα στὴ φράσι ***«ὁ καιρός... ἐστὶν ἕτοιμος»*** ἡ λέξι ***«ἕτοιμος»*** δὲν δύναται νὰ σημαίνει «κατάλληλος», ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν. Ἐπειδὴ τὸ ***«ἐστίν ἕτοιμος»*** ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ***«οὔπω πάρεστιν»***,

δηλαδὴ *δὲν ἦλθεν ἀκόμη*, γι' αὐτὸ ἐμεῖς τὸ **«ἕτοιμος»** ἐξηγοῦμε *«παρών»*. Βλέπε τὴ σημασία αὐτῆς τῆς λέξεως στὸ Α' Βασ. ιγ' 21 κατὰ τοὺς Ο' (*«καὶ ἦν ὁ τρυγητὸς ἕτοιμος τοῦ θερίζειν»*).

Μεταφράζουμε: *«Λέγει τότε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ὁ καιρὸς ὁ ἰδικός μου δὲν ἦλθεν ἀκόμη, ἐνῷ ὁ καιρὸς ὁ ἰδικός σας εἶνε πάντοτε παρών. Δὲν δύναται ὁ κόσμος νὰ μισῇ ἐσᾶς. Ἐμένα ὅμως μισεῖ, διότι ἐγὼ μαρτυρῶ γι' αὐτόν, ὅτι τὰ ἔργα του εἶνε πονηρά* (ἤ, *διότι ἐγὼ καταγγέλλω τὰ ἔργα του ὡς πονηρά*)».

Οἱ ἀδελφοὶ ἔκαναν στὸν Ἰησοῦ τὴν προτροπὴ νὰ μεταβῇ στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ γίνῃ εὐρύτερα γνωστός, ν' ἀναγνωρισθῇ ἐπισήμως καὶ νὰ δοξασθῇ. Σ' αὐτὴ δὲ τὴν προτροπὴ ὁ Ἰησοῦς ἀντέταξε, ὅτι ὁ ἰδικός του καιρὸς δὲν ἦλθεν ἀκόμη. Καὶ τί ἐννοοῦσε ὁ Χριστὸς μ' αὐτὸ τὸ λόγο; Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ στίχ. 7, ὅπου ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ μῖσος τοῦ κόσμου ἐναντίον του, ἰδικό του καιρὸ ὁ Χριστὸς ἐννοοῦσε τὸν καιρό, ποὺ τὸ μῖσος τοῦ κόσμου θὰ τὸν ἀνέβαζε στὸ σταυρό, γιὰ νὰ προσφέρῃ τὴν ὑπερτάτη θυσία γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ ἀδελφοὶ σκέπτονταν δόξα, καὶ ὁ Χριστὸς σκεπτόταν σταύρωσι καὶ ἀδοξία! Πόσον οἱ βουλὲς τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σαρκωμένου Θεοῦ, διαφέρουν ἀπὸ τὶς βουλὲς τῶν ἀνθρώπων!

Ὁ Χριστὸς δὲν ἔπρεπε νὰ μεταβῇ ἀκόμη στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ νὰ φανερωθῇ στὸν κόσμο, ὅπως ἐπιθυμοῦσαν οἱ ἀδελφοί του, διότι ὁ κόσμος θὰ τὸν σταύρωνε, ἐνῷ ὁ καιρὸς τοῦ πάθους δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη. Ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ κηρύξῃ ἀκόμη, νὰ θαυματουργήσῃ καὶ ἔπειτα νὰ σταυρωθῇ. *«Καιρὸς παντὶ πράγματι»*. Ὅπως δὲ ὁ Κύριος ἔκανε κάθε πρᾶγμα στὸν καιρό του, καὶ τίποτε δὲν ἔκανεν ἀκαίρως, ἔτσι καὶ ἐμεῖς τίποτε νὰ μὴ κάνωμε ἀκαίρως, ἀλλὰ κάθε πρᾶγμα νὰ κάνωμε στὸν καιρό του, γιὰ νὰ στέφεται ἀπὸ πλήρη ἐπιτυχία. Αὐτὸ διδάσκει καὶ ἡ φύσι. Τὰ δένδρα κάνουν τοὺς καρπούς των στὸν καιρό τους.

Γιατί ὁ κόσμος μισοῦσε τὸ Χριστό; Διότι ὁ Χριστὸς ἀγαποῦσε τὸν κόσμο καὶ ἐξ ἀγάπης ἀσκοῦσε ἔλεγχο τῶν πονηρῶν ἔργων του μὲ σκοπὸ τὴ διόρθωσι του. Ὁ Χριστὸς μὲ τὴν πρώτη παρουσία του δὲν ἦλθε νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο μὲ τὴν ἔννοια τοῦ νὰ δικάσῃ τὸν κόσμο. Ἦλθεν ὅμως νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο μὲ τὴν ἔννοια τοῦ νὰ ἐλέγξῃ τὸν κόσμο. Ἡ κρίσι μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἐλέγχου ἀπὸ ἀγάπη καὶ μὲ σκοπὸ τὴ διόρθωσι τῶν παρεκτρεπομένων καὶ τὸ φόβο τῶν λοιπῶν εἶνε ἀναγκαία καὶ ἐπιβεβλημένη, γιὰ νὰ γλυτώσουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴ φοβερὴ κρίσι κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Χρι-

στοῦ. *«Τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε»*, λέγει ὁ Χριστὸς (στίχ. 24). Καὶ ὅ,τι συνιστᾷ στοὺς ἄλλους, ὁ Χριστὸς ἔπραττε πρῶτος. Κατὰ τὸ ε' 42-47 ἤδη ὁ Χριστὸς εἶχεν ἐλέγξει τοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὴν ἔλλειψι ἀγάπης, τὴν κενοδοξία τους καὶ τὴν ἀπιστία τους.

Ἀλλ' ὁ ἔλεγχος δὲν εἶνε εὐχάριστο πρᾶγμα. Θίγει ὑλικὰ συμφέροντα, ἁμαρτωλὰ πάθη, προπάντων τὸν ἐγωισμὸ τῶν ἐλεγχομένων, καὶ γι' αὐτὸ οἱ ἐλεγχόμενοι συνήθως δυσαρεστοῦνται, ἀντιπαθοῦν καὶ μισοῦν τοὺς ἐλέγχοντες. *«Οὐκ ἀγαπήσει ἀπαίδευτος τοὺς ἐλέγχοντας αὐτόν»*, λέγει ἡ βίβλος τῶν Παροιμιῶν (ιε' 12). Ἐπίσης λέγει: *«Ὁ παιδεύων κακοὺς λήψεται ἑαυτῷ ἀτιμίαν· ἐλέγχων δὲ τὸν ἀσεβῆ μωμήσεται ἑαυτόν. Μὴ ἔλεγχε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε»* (θ' 7-8). Κανονικῶς ὁ ἐλεγχόμενος ἔπρεπε ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὸν ἐλέγχοντα. Ἀλλὰ συνήθως συμβαίνει τὸ ἀντίθετο. Ἀντὶ ἀγάπης καὶ εὐχαριστιῶν ὁ ἐλέγχων ἀπὸ τὸν ἐλεγχόμενο εἰσπράττει κατηγορίες, συκοφαντίες, μῖσος, διωγμό. Γιατί ὁ κόσμος μίσησε, δυσφήμησε, δίωξε καὶ θανάτωσε τοὺς προφῆτες; Διότι οἱ προφῆτες ἤλεγχαν τὸν κόσμο, καὶ μάλιστα μὲ γλῶσσα αὐστηρή. Γιατί ἐπίσης ὁ κόσμος σταύρωσε τὸν Ἰησοῦ; Διότι καὶ ὁ πρᾶος Ἰησοῦς ἤλεγξε μὲ δριμύτητα τοὺς φαύλους καὶ ἀσεβεῖς. Τοὺς περιέγραψεν ὡς τέκνα τοῦ Διαβόλου. *«Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν»* (η' 44). *Σεῖς κατάγεσθε ἀπὸ τὸν πατέρα τὸν Διάβολο, καὶ τὶς ἐπιθυμίες τοῦ πατέρα σας ἀρέσκεσθε νὰ κάνετε.* Ἐναντίον τῶν διαβολανθρώπων ἐξαπέλυσεν ἐπίσης ὁ Χριστὸς πλῆθος ἀπὸ μύδρους, τὰ περίφημα *«Οὐαί»* (Ματθ. κγ' 13 καὶ ἑξῆς). Ἡ περικοπὴ Σοφ. Σολ. β' 12-20 γιὰ τὸν ἔλεγχο τοῦ δικαίου καὶ υἱοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν κακῶν, καὶ τὴν ἐναντίον του ἐπιβουλὴ τῶν κακῶν γιὰ τὴ θανάτωσί του μὲ ἐπαίσχυντο θάνατο ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνυποφόρου ἐλέγχου του φαίνεται προφητεία γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Ὀλίγοι δέχονται τὸν ἔλεγχο εὐγνωμόνως, οἱ πολλοὶ ἀντιδροῦν ἀρνητικῶς. Ἀλλὰ πρέπει γι' αὐτὸ νὰ μὴν ἐλέγχωνται οἱ κακοί; Ὄχι βεβαίως. Τὸ μνημονευθὲν χωρίο Παροιμ. θ' 8, *«Μὴ ἔλεγχε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε»*, δὲν ἔχει τὴν ἔννοια νὰ μὴν ἐλέγχωνται οἱ κακοί. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ ἐλέγχωνται, καὶ προπάντων οἱ κακοί. Τὸ *«Μὴ ἔλεγχε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε»* εἶνε τρόπος τοῦ λέγειν γιὰ νὰ τονισθῇ, ὅτι ὁ ἔλεγχος τῶν κακῶν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸ μῖσος αὐτῶν, ὁ ἐλέγχων μισεῖται ἀπὸ τοὺς κακούς. Στὴν προκειμένη περίπτωσι ἡ Γραφὴ ἐκφράζεται ὅπως ἐμεῖς

ἐκφραζόμεθα ὅταν π.χ. λέγωμε, *«Στοῦ Διαβόλου τὸ χωριὸ ποτὲ μὴ κάνῃς καλό, γιὰ νὰ μὴ βρῇς τὸ μπελᾶ σου»*. Μ' αὐτὸ τὸ λόγο δὲν ἐννοοῦμε βεβαίως νὰ μὴ κάνωμε καλὸ στοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐννοοῦμε, ὅτι εὐεργετώντας τοὺς κακοὺς ἀντὶ εὐγνωμοσύνης ἀπολαμβάνουμε πικρία. *«Ἀντὶ τοῦ μάννα χολή!»*...

Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς στοὺς ἀδελφούς του, ***«Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς»***, *δὲν δύναται ὁ κόσμος νὰ μισῇ ἐσᾶς*, ἐμμέσως ἐλέγχει τοὺς ἀδελφούς του ὡς ἀνθρώπους μὲ κοσμικὸ φρόνημα. Ὁ κόσμος τοὺς ὁμοίους του, τοὺς κοσμικούς, δὲν μισεῖ, ἀλλ' ἀγαπᾷ. Βεβαίως οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶχαν κοσμικὸ φρόνημα, ἀλλ' ὄχι στὸ βαθμὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰησοῦ γραμματέων καὶ Φαρισαίων. Καὶ γι' αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνάστασι οἱ ἀδελφοὶ πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ, ἀπέβαλαν τὸ κοσμικὸ φρόνημα καὶ ἔγιναν πνευματικώτατοι, ἐνῷ ἐκεῖνοι παρέμειναν ἄπιστοι καὶ ἀπνευμάτιστοι. Πολλοὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι στενοχωροῦνται, διότι οἰκεῖοι, συγγενεῖς καὶ φίλοι τους εἶνε κοσμικοί. Φοβοῦνται, ὅτι ὡς κοσμικοὶ οἱ ἄνθρωποί τους θὰ χαθοῦν. Ἀλλ' ὑπάρχουν βαθμοὶ κοσμικότητος, ὅπως ὑπάρχουν καὶ βαθμοὶ πνευματικότητος. Καὶ ἂν οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι δὲν εἶνε πλήρως κοσμικοί, ἀλλ' ἡ κοσμικότης τους ἀφήνῃ περιθώριο γιὰ ἐνέργεια καλῆς θελήσεως καὶ ἐπέμβασι τῆς θείας χάριτος, τότε ὑπάρχει ἡ ἐλπὶς τῆς ἀλλαγῆς καὶ σωτηρίας.

Στίχ. 8-9: ***«Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ»***.

Μετὰ τὸ ***«ἀνάβητε»*** καὶ τὸ ***«ἀναβαίνω»*** ὑπονοεῖται «εἰς Ἱεροσόλυμα» (Βλέπε β' 13). Στὴ φράσι, ***«εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην»*** ἡ πρόθεσι ***«εἰς»*** δὲν σημαίνει κίνησι, ὅπως πολλοὶ νομίζουν, ἀλλὰ σκοπό. Καὶ συνεπῶς ἡ ἐν λόγῳ φράσι σημαίνει *«γιὰ τὴν ἑορτὴ αὐτή»*. Ἀντὶ τῆς γραφῆς ***«οὔπω ἀναβαίνω»*** τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κειμένου ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ *«οὐκ ἀναβαίνω»*, τὴν ὁποία υἱοθετεῖ τὸ κείμενο Nestle-Aland. Ἀλλ' ὀρθὴ εἶνε ἡ γραφὴ ***«οὔπω ἀναβαίνω»***, ἡ ὁποία σημαίνει *«δὲν ἀναβαίνω ἀκόμη»*, καὶ ὑποδηλώνει, ὅτι ὕστερα ὁ Ἰησοῦς θ' ἀνέβαινε στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτή, πρᾶγμα ποὺ συνέβη, ὅπως ἀναφέρεται στὸ στίχ. 10. Τὸ ***«πληροῦσθαι»*** ἔχει τὴν αὐτὴ σημασία μὲ τὸ σύνθετο *«συμπληροῦσθαι»* στὸ Πράξ. β' 1, σημαίνει δηλαδὴ *«ἔρχεσθαι, φθάνειν»*. Ἡ φράσι ***«ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται»*** εἶνε ταυτόσημη τῆς φράσεως

τοῦ στίχ. 6 *«ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν»*. Τὸ ***«Ὑμεῖς»*** προτάσσεται γιὰ ἔμφασι: Σεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐλέγχετε τὸν κόσμο γιὰ τὰ πονηρά του ἔργα καὶ δὲν μισεῖσθε καὶ δὲν κινδυνεύετε ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀνεβῆτε στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτή.

Μεταφράζουμε: *«Σεῖς ἀνεβῆτε γιὰ τὴν ἑορτὴ αὐτή. Ἐγὼ δὲν ἀνεβαίνω ἀκόμη γιὰ τὴν ἑορτὴ αὐτή, διότι ὁ ἰδικός μου καιρὸς δὲν ἔχει ἔλθει ἀκόμη. Καὶ ἀφοῦ τοὺς εἶπε αὐτά, ἔμεινε στὴ Γαλιλαία».*

Ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέβαινεν ἀκόμη στὴν Ἰερουσαλήμ, διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἔλθει ὁ καιρὸς γιὰ ν' ἀνεβῇ ἐπάνω στὸ Σταυρό. Ὁ Χριστὸς *«ἠπείγετο τοῦ παθεῖν ἀγαθότητι»*, βιαζόταν νὰ ὑποστῇ τὸ Πάθος ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ δὲν παραβίαζε τὸ πρόγραμμα τοῦ Θεοῦ. Ὅλος ὁ χρόνος του ἦταν προγραμματισμένος, καὶ τὸ πρόγραμμα ἔπρεπε νὰ τηρηθῇ τελείως. Ὁ Χριστὸς παρέμεινε στὴ Γαλιλαία περισσότερες ἡμέρες, διότι οἱ ταπεινοὶ Γαλιλαῖοι ἦταν ἄξιο καὶ δίκαιο ν' ἀκούσουν περισσότερα κηρύγματα καὶ νὰ ἰδοῦν περισσότερα σημεῖα, θαύματα, γιὰ νὰ πιστεύσουν περισσότεροι, καὶ οἱ πιστοὶ νὰ εἶναι στερεώτεροι κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ Πάθους. Βεβαίως κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ Πάθους ἐπῆλθε κλονισμός. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴν πλευρά του ἔκανεν ὅ,τι ἔπρεπε, γιὰ νὰ μὴ κλονισθοῦν οἱ πιστεύοντες στὸ πρόσωπό του.

Incognito

Στίχ. 10: ***«Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ»***.

Μετὰ τὸ ***«ἀνέβησαν»*** καὶ τὸ ***«ἀνέβη»*** ὑπονοεῖται «εἰς Ἱεροσόλυμα». Τὸ δὲ ***«εἰς»*** τῆς φράσεως ***«εἰς τὴν ἑορτὴν»*** δὲν σημαίνει κίνησι, ἀλλὰ σκοπό, καὶ συνεπῶς ἡ ἐν λόγῳ φράσι σημαίνει *«γιὰ τὴν ἑορτή»*. Τὸ ***«ὡς»*** τῆς φράσεως ***«ὡς ἐν κρυπτῷ»*** μετριάζει τὴν ἔννοια τοῦ ***«ἐν κρυπτῷ»***: Ὁ Χριστὸς ἀνέβηκε στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτὴ *σὰν μυστικά*.

Μεταφράζουμε: *«Ὅταν δὲ ἀνέβηκαν οἱ ἀδελφοί του, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβηκε γιὰ τὴν ἑορτή, ὄχι φανερά, ἀλλὰ σὰν μυστικά».*

Οἱ ἀδελφοὶ ἤθελαν τὴν ἀνάβασι τοῦ Ἰησοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα μὲ κάθε ἐπισημότητα. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς δὲν ἱκανοποίησε τὴν ἐπιθυμία τῶν ἀδελφῶν του, ἔπραξεν ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐπιθυμία τους. Κα-

θυστέρησε, μέχρις ὅτου οἱ ἀδελφοί του ἀνέβηκαν στὰ Ἱεροσόλυμα μαζὶ μὲ τὰ πλήθη τῶν προσκυνητῶν, μέχρις ὅτου οἱ δρόμοι ἄδειασαν ἀπὸ τὰ καραβάνια τῶν προσκυνητῶν, καὶ τότε ἀνέβηκε καὶ αὐτός, ἀκολουθούμενος, ὅπως φαίνεται, μόνο ἀπὸ τοὺς Δώδεκα. Ἡ ἔμφασι εἶνε στὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἀνέβηκε στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας. Ἡ φράσι ***«οὐ φανερῶς»*** ἔρχεται κατ' εὐθεῖαν σ' ἀντίθεσι πρὸς τὴν προτροπὴ τῶν ἀδελφῶν στὸ στίχ. 4 *«φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ»*. Αὐτὴ δὲ ἡ ἀντίθεσι γίνεται ἰσχυρότερη μὲ τὴν προσθήκη στὸ ἀρνητικὸ ***«οὐ φανερῶς»*** τοῦ θετικοῦ ***«ὡς ἐν κρυπτῷ»***. Ὁ Χριστὸς πῆγε στὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους γιὰ τὴν ἑορτὴ ἀνεπισήμως, incognito, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα.

Γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ γινόταν ἡ ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας, ὅπως καὶ ὅλες οἱ ἑορτές, ποὺ θέσπισε ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Διότι ὁ Χριστός, αὐτὸς εἶνε ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ποὺ πῆρε σάρκα καὶ ὀστᾶ καὶ φανερώθηκε στὴ γῆ. Κατ' οὐσίαν αὐτὸς ἦταν τὸ τιμώμενο πρόσωπο κατὰ τὴν ἑορτή. Καὶ ὅμως παρουσιάστηκε στὴν ἑορτὴ ἀνεπισήμως. Ὁ Ἐπίσημος μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια τῆς λέξεως προσῆλθε στὴν ἑορτὴ σὰν ὁ ἀσημότερος τῶν ἀνθρώπων. Ἦταν καὶ αὐτὸ μία ταπείνωσι τοῦ Χριστοῦ, ποὺ διδάσκει ὅλους μας νὰ εἴμεθα ἀκενόδοξοι καὶ ταπεινοί, προπάντων δὲ διδάσκει τοὺς λεγομένους ἐπισήμους. Ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἐπισήμου μὲ τὴν ὑψίστη ἔννοια τῆς λέξεως, τί εἶνε ὅλοι οἱ ἐπίσημοι τῆς γῆς μαζί, ὥστε νὰ φουσκώνουν σὰν μπαλλόνια ἀπὸ τὸν ἀέρα τῆς ἀλαζονείας; Ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ ὅλοι οἱ λεγόμενοι ἐπίσημοι μαζὶ εἶνε ἕνα τεράστιο μηδενικό!

Σχόλια τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὸν Ἰησοῦ

Στίχ. 11: ***«Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος;»***.

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*.

Μεταφράζουμε: *«Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τὸν ἀναζητοῦσαν κατὰ τὴν ἑορτὴ καὶ ἔλεγαν: Ποῦ εἶνε ἐκεῖνος;»*.

«Ἰουδαῖοι» ὀνομάζονται ἐδῶ οἱ θρησκευτικοὶ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ἀντιθέσει πρὸς *«τοὺς ὄχλους»*, ἤτοι τὸ λαό, τοῦ επο-

μένου στίχ. 12. Οἱ ἐν λόγῳ ἄρχοντες, ἀρχόμενοι ἀπὸ τὰ πάθη τους, ἰδίως τὸν ἐγωισμό, τὴν ὑποκρισία, τὸ φθόνο καὶ τὴ μοχθηρία, μισοῦσαν τὸ Χριστό. Καὶ τὸν ἀναζητοῦσαν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἑορτῆς, ὄχι βεβαίως ὅπως τὸν ἀναζητοῦν ἐκλεκτὲς ψυχές, ἀλλ' ὅπως κακοποιοὶ ἀναζητοῦν θύματα. Οἱ ἐγωισταί, φθονεροὶ καὶ μοχθηροὶ αὐτοὶ ἄρχοντες ἀναζητοῦσαν τὸ Χριστὸ γιὰ νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν θανατώσουν. Μετεῖχαν στὴν ἑορτή, ὄχι μὲ διαθέσεις ἅγιες, ἀλλὰ μὲ διαθέσεις ἄγριες καὶ φονικές, καὶ ἔτσι βεβήλωναν τὴν ἑορτή. Γιὰ τέτοιους τύπους, πεπωρωμένους καὶ διεστραμμένους, ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι φονεύουν ἀθῴους καὶ ἔτσι νομίζουν ὅτι προσφέρουν λατρεία στὸ Θεό! (ιστ' 2).

Λόγῳ τοῦ μεγάλου μίσους, ποὺ αἰσθάνονταν αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες πρὸς τὸ Χριστό, δὲν ἀνέφεραν τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ ἔλεγαν, ***«ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος;»***, *ποῦ εἶνε ἐκεῖνος;* Καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις, ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, ἀπὸ μῖσος καὶ περιφρόνησι χρησιμοποιοῦσαν ἀντωνυμίες, ἔλεγαν *«αὐτός»*, *«οὗτος»*, *«ἐκεῖνος»*. Ἔτσι ἐκφράζονται γενικῶς ἄνθρωποι, ποὺ ὁ Σατανᾶς ἐκθρόνισε ἀπὸ τὴν καρδιά τους τὴν ἀγάπη, τὴν ταπείνωσι καὶ τὴν εὐγένεια, καὶ στὴ θέσι τους ἐνθρόνισε τὸ μῖσος, τὴν ὑπεροψία καὶ τὴν καταφρόνησι πρὸς συνανθρώπους.

Ὡς πρὸς τὴν ἀντωνυμία *«ἐκεῖνος»* προκειμένου γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ἂν αὐτὴ στὸ λόγο τῶν ἐχθρῶν σήμαινε μῖσος καὶ καταφρόνησι, στὸ λόγο τῶν φίλων σήμαινε ἔξαρσι καὶ λατρεία. Στὴν Α' Καθολικὴ Ἐπιστολή του ὁ Ἰωάννης τὴν ἀντωνυμία *«ἐκεῖνος»* γιὰ τὸ Χριστὸ χρησιμοποιεῖ ἀπολύτως, καὶ δι' αὐτῆς ἐξαίρει τὸ πρόσωπο τὸ ὑπεράνω ὅλων τῶν προσώπων, τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν ἀγγελικῶν. *«Ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ»* (γ' 5). *«Ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι»* (γ' 3). *«Ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν»* (γ' 7). *«Ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε»* (γ' 16). Ἡ αὐτὴ λέξι στὸ λόγο τοῦ Ἀποστόλου εἶνε ὕμνος καὶ στὸ λόγο τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων εἶνε ὕβρις, διότι οἱ καρδιὲς διαφέρουν καὶ ἀπὸ τὸ περίσσευμα τῶν καρδιῶν ἄλλοι ἐξάγουν ἀγαθὸ καὶ ἄλλοι κακό.

Καίτοι οἱ πεπωρωμένοι καὶ διεστραμμένοι Ἰουδαῖοι μισοῦσαν καὶ περιφρονοῦσαν τὸ Χριστό, ἐν τούτοις δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν ἀγνοήσουν. Τὸ πρόσωπό του τοὺς ἀνησυχοῦσε καὶ τοὺς ἀπασχολοῦσε. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἀναζητοῦσαν, ἔστω καὶ μὲ δυσμενεῖς διαθέσεις. Τὸ ἴδιο παθαίνουν οἱ ἄπιστοι ὅλων τῶν αἰώνων. Καίτοι δὲν πιστεύουν,

τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἀνησυχεῖ καὶ τοὺς ἀπασχολεῖ. Εἶνε μέσα τους σὰν ἀγκίστρι, ποὺ τοὺς ἐνοχλεῖ καὶ τοὺς ταράσσει. Καὶ ἐρωτᾷ κανείς: Ἀφοῦ δὲν πιστεύουν, γιατί ὁ Χριστὸς τοὺς ἀπασχολεῖ; Μήπως διότι δὲν ἔχουν πείσει τοὺς ἑαυτούς των γιὰ τὴν ἀπιστία των; Οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ: *«Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;»* (ι' 24). Ἕως πότε θὰ μᾶς κρατῇς σὲ ἀμφιβολία καὶ σὲ ἀγωνία; Ἕως πότε θὰ βασανίζῃς τὴν ψυχή μας; Μὲ τὶς διάφορες ἀντιδράσεις τους κατὰ τοῦ Ἰησοῦ τὸ ἴδιο λέγουν οἱ ἄπιστοι ὅλων τῶν χριστιανικῶν αἰώνων. *«Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;»*. Θέλετε, ἄπιστοι, νὰ μὴ βασανίζωνται οἱ ψυχές σας ἐξ αἰτίας τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου; Ταπεινωθῆτε ἐνώπιόν του καὶ πιστεύσετε, διότι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ἔχει ἀδιάσειστα τεκμήρια γιὰ τὴ μεσσιακή του ἰδιότητα καὶ γιὰ τὴ θεότητά του.

Στίχ. 12: ***«Καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον, οὔ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον»***.

Στὴ λέξι ***«γογγυσμὸς»*** οἱ ἑρμηνευταὶ δίνουν διάφορες ἔννοιες, ὅπως «γογγυσμός», «φιλονικία», «διχογνωμία», «ψιθυρισμός», «κρυφομίλημα». Ἀλλ' ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι ἡ ἐπιτυχέστερη καὶ ἀκριβέστερη ἀπόδοσι τῆς λέξεως ***«γογγυσμὸς»*** ἐδῶ εἶνε *«σχολιασμός, σχόλια»*. Ἄλλοι σχολίαζαν τὸν Ἰησοῦ εὐμενῶς καὶ ἄλλοι δυσμενῶς, ὅπως σαφῶς φαίνεται στὸ χωρίο. Ἡ λέξι δηλαδὴ ***«γογγυσμὸς»*** ἐδῶ οὔτε κακὴ οὔτε καλὴ σημασία ἔχει, ἀλλ' οὐδέτερη. Στὸ Ἀριθ. ια' 1 τὸ *«γογγύζω»* σημαίνει *«σχολιάζω»* μὲ οὐδέτερη ἐπίσης σημασία (*«ἦν ὁ λαὸς γογγύζων πονηρὰ ἔναντι Κυρίου»*). Τὸ *«γογγύζω»* σημαίνει *«σχολιάζω»* καὶ σ' ἄλλα χωρία τοῦ Εὐαγγελίου, ἤτοι στὰ στ' 41, 43, 61, ζ' 32.

Μεταφράζουμε: *«Καὶ πολλὰ σχόλια γίνονταν γι' αὐτὸν στὰ πλήθη. Οἱ μὲν ἔλεγαν, ὅτι εἶνε καλός, ἄλλοι ἔλεγαν, ὄχι, ἀλλὰ πλανᾷ τὸ λαό»*.

Ὅπως εἶχε προφητεύσει ὁ πρεσβύτης Συμεών, ὁ Χριστὸς ἔγινε *«σημεῖον ἀντιλεγόμενον»* (Λουκ. β' 34). Ἄλλοι ἀπὸ τὸ λαὸ ἔλεγαν, ὅτι εἶνε καλός, καὶ ἄλλοι ἔλεγαν, ὅτι δὲν εἶνε καλός, ἀλλὰ πλανᾷ τὸ λαό, εἶνε λαοπλάνος. Καλὸ θεωροῦσαν τὸν Ἰησοῦ οἱ καλοί, οἱ καλοπροαίρετοι, καὶ λαοπλάνο τὸν θεωροῦσαν οἱ κακοί, οἱ κακοπροαίρετοι, ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦταν κακοπροαίρετοι, ἀλλ' ἐπηρεάζονταν ἀπὸ τοὺς κατηγόρους τοῦ Ἰη-

σοῦ, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ ἡγεσία, τοὺς γραμματεῖς, τοὺς Φαρισαίους, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. Ἡ θρησκευτικὴ ἡγεσία τοῦ Ἰσραὴλ ἔκανε ἐκστρατεία παραπληροφορήσεως τοῦ λαοῦ γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὸ λαό, χαρακτῆρες ἀσθενεῖς καὶ νοσηροί, συνειδήσεις περιδεεῖς, πίστευαν στοὺς θρησκευτικοὺς ταγοὺς καὶ ὁδηγούς, ἀφοῦ μάλιστα αὐτοὶ θεωροῦνταν πρόσωπα ὑπεύθυνα καὶ ἁρμόδια ν' ἀποφαίνωνται γιὰ θρησκευτικὰ πράγματα καὶ πρόσωπα, λόγῳ δὲ τῆς ὑποκρισίας των θεωροῦνταν καὶ εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι. Ἔλεγαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ, ὅτι πλανᾷ τὸ λαό, ἐνῷ λαοπλάνοι ἦταν ἄλλοι, οἱ ὑποκριταὶ θρησκευτικοὶ ταγοὶ καὶ ὁδηγοὶ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πλανώμενοι ἦταν ὅσοι πείθονταν σὲ τέτοιους ταγοὺς καὶ ὁδηγούς.

«Πονηροὶ καὶ γόητες» (Β' Τιμ. γ' 13) θρησκευτικοὶ ταγοὶ καὶ ὁδηγοὶ ὑπῆρχαν πάντοτε, ὑπάρχουν καὶ στὴν ἐποχή μας. Καὶ ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ ἔκαναν παραπληροφόρησι, ἔτσι κάνουν καὶ σήμερα. Σήμερα μάλιστα ἡ παραπληροφόρησι γίνεται σ' εὐρυτάτη κλίμακα μὲ τὰ σύγχρονα καταπληκτικὰ μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πλεῖστον κυβερνᾷ ὁ κοσμοκράτωρ Διάβολος. Καὶ ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ πολλοὶ ἔπιπταν θύματα τῆς παραπληροφορήσεως, ἔτσι καὶ σήμερα. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα εἶνε ὀδυνηρὸ γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Τὸ δρᾶμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν ὀφείλεται μόνο στοὺς κακούς· ὀφείλεται καὶ στοὺς καλούς, οἱ ὁποῖοι λόγῳ ἐπιπολαιότητος καὶ νοσηρότητος πείθονται στοὺς κακούς, οἱ ὁποῖοι μὲ σατανικὴ τέχνη διαστρέφουν τὴν ἀλήθεια, παρυσιάζουν τὸ καλὸ ὡς κακὸ καὶ τὸ κακὸ ὡς καλό. Ἀνάγκη νὰ διαφωτίζεται ὁ λαὸς μὲ τὶς Γραφὲς καὶ τοὺς Πατέρες, γιὰ ν' ἀποκτᾷ ὑγιὲς θρησκευτικὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὴν ἀληθοφάνεια, τὴν ταπείνωσι ἀπὸ τὴν ψευδοταπείνωσι, τὴν εὐλάβεια ἀπὸ τὴν ψευδοευλάβεια, τὴν ἀρετὴ ἀπὸ τὴν ὑποκρισία, καὶ τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους της, ἄλλους ἀξίους καὶ ἄλλους ἀναξίους, ὥστε νὰ μὴ πίπτῃ θῦμα *«ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων»* (Β' Θεσ. γ' 2).

Ὅπως οἱ ἄνθρωποι σχολίαζαν τὸ Χριστὸ ἄλλοι εὐμενῶς καὶ ἄλλοι δυσμενῶς, ἔτσι σχολιάζουν καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Χριστοῦ, τοὺς συνειδητοὺς χριστιανούς, προπάντων δὲ τοὺς ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ δυσμενῆ δὲ σχόλια πικραίνουν τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς καὶ ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' οἱ σχολιαζόμενοι ἂς μὴ πικραίνωνται ἀπὸ τὰ δυσμενῆ σχόλια. Ἂς σκέ-

πτωνται, ὅτι οἱ ἄνθρωποι σχολίαζαν δυσμενῶς τὸν ἴδιο τὸ Θεό, ποὺ δὲν ἔχει καμμία ἀτέλεια, ἀλλ' ὅλες τὶς τελειότητες. Καὶ ἀφοῦ σχολίαζαν δυσμενῶς τὸν τέλειο Θεό, τί τὸ παράδοξο ἂν σχολιάζουν ἔτσι ἀτελεῖς ἀνθρώπους; Ἔπειτα εἶνε φυσικὸ οἱ ἀσεβεῖς νὰ σχολιάζουν δυσμενῶς τοὺς εὐσεβεῖς. Καὶ εἶνε καλὸ σημεῖο ν' ἀντιπαθῆται κανεὶς καὶ νὰ κατηγορῆται ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς· αὐτὸ σημαίνει, ὅτι βαδίζει σὲ καλὸ δρόμο, καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἀντιπαθοῦν καὶ τὸν κατηγοροῦν οἱ ἀσεβεῖς. Κακὸ σημεῖο εἶνε νὰ σὲ ἐπαινοῦν οἱ ἀσεβεῖς καὶ νὰ σὲ κατηγοροῦν οἱ εὐσεβεῖς. Οἱ καλῆς συνειδήσεως χριστιανοὶ καὶ ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι μόνο δὲν πρέπει νὰ πικραίνωνται ἀπὸ τὰ δυσμενῆ σχόλια τοῦ κόσμου, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ χαίρουν. Διότι μὲ τὶς ἄδικες σὲ βάρος των κατηγορίες γίνονται μιμηταὶ τοῦ Κυρίου των, ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀντιπάθεια τῶν ἀσεβῶν εἶνε σημεῖο ὅτι βρίσκονται σὲ καλὸ δρόμο, καὶ ὁ ὀνειδισμός των ἀπὸ τὸν κόσμο θ' ἀνταμειφθῇ ἀπὸ τὸ Θεὸ μὲ μεγάλο μισθό.

Στίχ. 13: ***«Οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων».***

Μεταφράζουμε: «*Κανεὶς ὅμως δὲν μιλοῦσε γι' αὐτὸν δημοσίως, ἐπειδὴ φοβοῦνταν τοὺς Ἰουδαίους*».

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ σχολίαζαν τὸν Ἰησοῦ ἄλλοι εὐμενῶς καὶ ἄλλοι δυσμενῶς. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μιλοῦσε γι' αὐτὸν ἐλευθέρως, ἀνοικτά, οὔτε ἀπ' αὐτούς, ποὺ ἦταν εὐμενῶς διατεθειμένοι ἀπέναντί του, οὔτε ἀπ' αὐτούς, ποὺ ἦταν δυσμενῶς. Γιατί; ***«Διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων».*** Διότι φοβοῦνταν τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς θρησκευτικοὺς δηλαδὴ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραήλ, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς πρεσβυτέρους κ.λπ. Ἂν μιλοῦσαν ἐλευθέρως γιὰ τὸν Ἰησοῦ, κινδύνευαν νὰ γίνουν ἀποσυνάγωγοι, ν' ἀφορισθοῦν. Ἀλλ' εἶνε ἀπορίας ἄξιο, ὅτι φοβοῦνταν νὰ μιλήσουν ἐλευθέρως γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὄχι μόνον ὅσοι ἐκφράζονταν εὐμενῶς γι' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐκφράζονταν δυσμενῶς. Γιατί φοβοῦνταν καὶ οἱ τελευταῖοι αὐτοί; Μήπως οἱ ἄρχοντες τοὺς ἤθελαν περισσότερο δυσμενεῖς ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ; Ἢ μήπως εἶχαν δώσει ἐντολή, νὰ μὴ ὁμιλῇ γι' αὐτὸν κανείς; Μήπως δηλαδὴ οἱ ἄρχοντες εἶχαν κηρύξει σὲ τελεία ἄγνοια τὸν Ἰησοῦ καὶ ἤθελαν νὰ τὸν θάψουν μὲ τὴ γενικὴ σιωπὴ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ; Ἢ μήπως στὴν προκειμένη περίπτωσι εἶχεν ἐφαρμογὴ ὁ λόγος, ὅτι πολλοὶ τρέμουν καὶ τὸν ἴσκιο τους;

Ἦταν ἀξιοκατάκριτοι οἱ διεφθαρμένοι ἄρχοντες, ποὺ μισοῦσαν

θανασίμως τὸ Χριστὸ καὶ δημιουργοῦσαν κλῖμα τρομοκρατίας στὸ λαό, ἀλλὰ μετὰ τοὺς ἄρχοντες ἦταν ἀξιοκατάκριτος καὶ ὁ λαός, ποὺ φοβόταν τοὺς ἄρχοντες καὶ δὲν ἐξέφραζε τὴ γνώμη του ἐλευθέρως. Ὁ λαὸς φοβόταν τοὺς μικροὺς ἄρχοντες, καὶ δὲν φοβόταν τὸν μεγάλο Ἄρχοντα, ποὺ ὑπότασσε δαιμόνια καὶ ἀνέσταινε νεκρούς! Ὁ λαὸς μιλοῦσε γιὰ πολλὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, καὶ φοβόταν νὰ μιλήσῃ γιὰ Ἐκεῖνον, ποὺ ἔδωσε τὸ στόμα καὶ τὴ γλῶσσα!

Ὁ λαὸς δὲν μιλοῦσε ἐλευθέρως ***«διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»***. Αὐτὴ ἡ φράσι ἔγινε παροιμιώδης, λέγεται καὶ ἰσχύει καὶ σήμερα. Διότι καὶ σήμερα ἐγωισταί, αὐταρχικοὶ καὶ ἀδίστακτοι θρησκευτικοὶ ἄρχοντες τρομοκρατοῦν ψυχὲς μὲ ἀπειλές, ὅτι θὰ καταδικασθοῦν καὶ θὰ χαθοῦν, ἐὰν δὲν ὑπακούουν σὲ ὅλα τὰ θελήματά των καὶ ἐντάλματά των. Τρέμουν πολλοὶ στὴ σκέψι, ὅτι, ἂν ἀρχιερεὺς ἢ ἱερεὺς τοὺς ἀφορίσῃ ἢ τοὺς καταρασθῇ, ἡ κατάρα ἢ ὁ ἀφορισμὸς θὰ «πιάσῃ», ἔστω καὶ ἂν δὲν φταῖνε. Ὁ κληρικός, λένε, εἶνε ἀναμμένο κάρβουνο, καὶ ὅταν τὸ πιάσῃς θὰ καῇς. Καὶ ἐπειδὴ ἱεροκράτες κληρικοὶ κατώρθωσαν νὰ ἐνσφηνώσουν τέτοιες ἀντιλήψεις στὶς ψυχὲς πολλῶν, γι' αὐτὸ πολλοὶ φοβοῦνται νὰ μιλήσουν καὶ νὰ κρίνουν σκανδαλώδη λόγια καὶ ἔργα κληρικῶν, καὶ νὰ ὑπερασπίσουν τὸ δίκαιο καὶ τὴν ἀλήθεια ὅταν αὐτὰ καταπατοῦνται ἀπὸ κληρικούς. Καὶ στὶς πιὸ κραυγαλέες περιπτώσεις ἀδικίας καὶ ἀσεβείας οἱ περιδεεῖς αὐτοὶ χριστιανοὶ φοβοῦνται νὰ διαμαρτυρηθοῦν, σφραγίζουν τὸ στόμα τους καὶ σιωποῦν. Καὶ ἔτσι χάνονται ἐκκλησιαστικὲς μάχες, ἀνάξιοι κληρικοὶ θριαμβεύουν καὶ θριαμβολογοῦν, καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἀπὸ τὸ κακὸ βαίνουν στὸ χειρότερο.

Ἀξιοκατάκριτοι οἱ Ἰσραηλῖτες, οἱ ὁποῖοι ***«διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»*** δὲν μιλοῦσαν. Ἀλλὰ περισσότερο ἀξιοκατάκριτοι εἶνε οἱ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι δὲν μιλοῦν, ἐπειδὴ φοβοῦνται τοὺς κληρικούς. Στοὺς κληρικοὺς ὁ Θεὸς ἔδωσε βεβαίως ἐξουσία, ἀλλὰ τὴν ἔδωσεν *«εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν»* (Β' Κορ. ι' 8, ιγ' 10). Οἱ κληρικοὶ δηλαδὴ δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν πνευματικὴ ἐξουσία αὐθαιρέτως γιὰ νὰ κάνουν κακό. Ἡ ἐξουσία δόθηκε γιὰ καλό, ὄχι γιὰ κακό. Ἂν κληρικοί, κάνοντας κατάχρησι τῆς ἐξουσίας των, καταρῶνται ἢ ἀφορίζουν χριστιανοὺς ἀδίκως, οἱ κατάρες καὶ οἱ ἀφορισμοὶ ἢ ἄλλα ἄδικα ἐπιτίμια δὲν «πιάνουν», ἀλλ' ἐπιστρέφουν στὰ κεφάλια τους (Παροιμ. στ' 2). Οἱ χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ φοβοῦνται τίποτε, ἐκτὸς τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὰ πράγματα, καὶ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ πρόσωπα.

Στὸν παλαιὸ Ἰσραὴλ ὁ φόβος εἶχε καὶ κἄποια δικαιολογία, διότι *«οὔπω ἦν Πνεῦμα Ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη»* (στίχ. 39). Στὸ νέο Ἰσραὴλ δὲν χωρεῖ δικαιολογία. Διότι ὁ Κύριος μᾶς ἔδωσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, τὸ ὁποῖο καθιστᾷ τοὺς πιστοὺς ἀνδρείους καὶ γενναίους. *«Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς Πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως»* (Β' Τιμ. α' 7). *«Δύναμις»* ἐδῶ σημαίνει *«θάρρος, ἀνδρεία, γενναιότης»*. Ἐπειδὴ στὸ νέο Ἰσραήλ, τὸν Ἰσραὴλ τῆς χάριτος, δόθηκε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, γι' αὐτὸ οἱ δειλοὶ χριστιανοὶ εἶνε τελείως ἀδικαιολόγητοι, καὶ ἀξιοκατάκριτοι περισσότερο ἀπὸ τοὺς δειλοὺς Ἰσραηλῖτες. Ὅσοι χριστιανοὶ ὑστεροῦν σὲ θάρρος, ὑστεροῦν σὲ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ κινδυνεύουν νὰ χαθοῦν. Ἡ βίβλος τῆς Ἀποκαλύψεως τοὺς *«δειλούς»*, τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει καὶ ὡς *«ἀπίστους»*, διότι δὲν μένουν πιστοὶ στὸ καθῆκον καὶ στὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ γίνονται λιποτάκτες καὶ προδότες, χαρακτηρίζει δὲ καὶ ὡς *«ἐβδελυγμένους»*, δηλαδὴ *σιχαμένους* λόγῳ τῆς λιποταξίας των καὶ προδοσίας στὸ χῶρο τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ ἀγῶνος, τοποθετεῖ πρώτους στὴν καιομένη λίμνη, στὸν τόπο τῆς κολάσεως, τοῦ αἰωνίου βασανισμοῦ, διότι ἐξ αἰτίας των χάνονται μεγάλες μάχες τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας. *«Τοῖς δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος»* (Ἀποκ. κα' 8).

Ἀδελφοί! Ἂν εἴμεθα δειλοί, ἂς προσευχώμεθα μὲ πολλὴ ταπείνωσι καὶ ἐπιμονὴ στὸν Κύριο νὰ μᾶς δίνῃ πίστι, μεγάλη πίστι, καὶ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πολλὴ χάρι, καὶ ἀγάπη, τελεία ἀγάπη, διότι *«ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον»* (Α' Ἰωάν. δ' 18), καὶ ἡ πίστι καὶ ἡ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κάνουν τὸν ἄνθρωπο ἀτρόμητο καὶ γενναῖο μέχρι θανάτου γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ δευτέρου θανάτου, ποὺ ὑφίστανται οἱ δειλοὶ μέσα στὴν πυρίνη λίμνη τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ἡ προέλευσι τῆς διδαχῆς τοῦ Χριστοῦ

Στίχ. 14-15: *«Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκε. Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;»*.

Τὸ ***«θαυμάζω»*** ἐδῶ δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ θαυμασμοῦ, ἀλλὰ τῆς ἀπορίας. Ἡ διδασκαλία βεβαίως τοῦ Ἰησοῦ ἦταν θαυμαστή, καταπληκτική. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν αἰσθάνονταν θαυμασμό, ἀλλ' εἶχαν ἀπορία γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς γνώριζε τὶς Γραφὲς ἄριστα χωρὶς νὰ ἔχῃ μάθει γράμματα, χωρὶς νὰ ἔχῃ σπουδάσει σὲ ραββινικὲς σχολές, ὅπου διδάσκονταν τὰ ἱερὰ γράμματα. Ὅτι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θαύμαζαν γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς ἀποροῦσαν, αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο μίλησαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ· δὲν ἀνέφεραν τὸ ὄνομά του, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ὑποτιμητικῶς καὶ περιφρονητικῶς χρησιμοποίησαν τὴν ἀντωνυμία ***«οὗτος»***: *Πῶς αὐτός ξέρει γράμματα;*

Κατὰ μία ἑρμηνεία ὁ λόγος τῶν Ἰουδαίων, ***«πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;»***, ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ παραδεχθῇ, ὅτι αὐτὸς ξέρει γράμματα, ἀφοῦ δὲν σπούδασε στὶς ραββινικὲς σχολές; Αὐτὸς εἶνε ἀγράμματος καὶ δὲν ξέρει τὶ λέγει... Αὐτὴ ὅμως ἡ ἑρμηνεία, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπάντησι τοῦ Ἰησοῦ στὸ στίχ. 16, δὲν εἶνε ὀρθή. Μὲ τὴν ἀπάντησί του ὁ Ἰησοῦς λύει τὴν ἀπορία, πῶς ἔχει γνώσεις χωρὶς νὰ ἔχῃ σπουδάσει. Ἂν οἱ Ἰουδαῖοι ἐννοοῦσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν γνωρίζει πραγματικῶς γράμματα καὶ δὲν ξέρει τὶ λέγει, ἡ ἀπάντησι τοῦ Ἰησοῦ θὰ ἦταν, νομίζουμε, διαφορετική. Ἐπίσης τὸ σχόλιο τῶν Ἰουδαίων θὰ ἦταν, νομίζουμε, διαφορετικό: «Πῶς οὗτος διδάσκει γράμματα μὴ μεμαθηκώς;». Πῶς αὐτὸς μᾶς κάνει τὸ δάσκαλο, χωρὶς νὰ ἔχῃ σπουδάσει;

Μεταφράζουμε: *«Καὶ ἀφοῦ ἡ ἑορτὴ ἦταν πλέον στὸ μέσον, ἀνέβηκε ὁ Ἰησοῦς στὸ ναὸ καὶ δίδασκε. Καὶ ἀποροῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγαν: Πῶς αὐτὸς ξέρει γράμματα χωρὶς νὰ ἔχῃ μάθει;»*.

Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀνέβηκε στὴν Ἰερουσαλὴμ γιὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας ὅταν ἤθελαν καὶ ὅπως ἤθελαν οἱ ἀδελφοί του. Δὲν ἀνέβηκε δηλαδὴ ἐνωρίς, γιὰ νὰ εἶνε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὴν ἑορτή, οὔτε ἀνέβηκε μαζὶ μὲ τὰ πλήθη τῶν προσκυνητῶν, μὲ πομπὴ καὶ μὲ ἐπισημότητα. Ἀνέβηκε ὕστερα, ἀνεπίσημα καὶ ταπεινά, ὅταν ἡ ἑορτή, ποὺ διαρκοῦσε μία ἑβδομάδα, ἦταν πλέον στὸ μέσον. Καὶ ἐκτελώντας τὴν ἀποστολή του ὡς Διδάσκαλος δίδασκε στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, διαπιστώνοντας τὴν καταπληκτικὴ γνῶσι καὶ σοφία τοῦ Ἰησοῦ, προσώπου χωρὶς σπουδὲς σὲ ραββινικὲς σχολές, ἀποροῦσαν καὶ ἔλεγαν: *Πῶς αὐτὸς γνωρίζει γράμματα χωρὶς νὰ ἔχῃ σπουδάσει;* Ἀργότερα θὰ *«θαυμάζουν»* ἀκού-

οντας τοὺς *«ἀγραμμάτους»* ἀποστόλους (Πράξ. δ' 13). Τώρα *«θαυμάζουν»*, περισσότερο βεβαίως, ἀκούοντας τὸν Ἰησοῦ, σοφώτερο καὶ εὐγλωττότερο τῶν ἀποστόλων. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἦταν δώδεκα ἐτῶν ἔδωσε δείγματα τῆς καταπληκτικῆς σοφίας καὶ εὐγλωττίας του στὸ ναὸ καὶ κατέπληξε τοὺς σοφοὺς τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Λουκᾶς (β' 46-47) σημειώνει, ὅτι ὁ Ἰωσὴφ καὶ ἡ μητέρα του *«εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς· ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ»*.

Ἀποροῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι γιὰ τὶς γνώσεις καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Ποῦ νὰ φαντάζονταν οἱ ταλαίπωροι, ὅτι ἐνώπιόν τους εἶχαν τὴν ἐνυπόστατη Σοφία, τὸν ἐνυπόστατο Λόγο, τὸν ἴδιο τὸ Θεό! Ἂν διάβαζαν προσεκτικὰ καὶ ἑρμήνευαν ὀρθὰ τὶς προφητεῖες τῆς Γραφῆς γιὰ τὸ Μεσσία, δὲν θ' ἀποροῦσαν ἀκούοντας τὸν Ἰησοῦ. Ὄχι στὴν ἡλικία τῶν τριάντα περίπου ἐτῶν, ὄχι στὴν ἡλικία τῶν δώδεκα ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ στὴ βρεφικὴ ἡλικία, ἂν ἤθελεν ὁ Ἰησοῦς, ἀντὶ νὰ κλαυθμηρίζῃ, ὅπως ὅλα τὰ βρέφη, θὰ μποροῦσε νὰ κηρύττῃ καὶ νὰ ρητορεύῃ, διότι γιὰ τὸ Παιδὶ τῆς Βηθλεὲμ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἠσαΐας (θ' 6) ἀναφώνησε: *«Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν... καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος (=ἐξάγγελος, κήρυκας), θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρός»*. Ναί, καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ γεννήθηκε ὁ Χριστός, ἂν ἤθελε, μποροῦσε ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του καὶ νὰ κηρύττῃ τὸ μεγάλο σχέδιο τοῦ Θεοῦ Πατρὸς γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἀποροῦσαν, διότι δὲν διάβαζαν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη προσεκτικὰ καὶ δὲν τὴν ἑρμήνευαν ὀρθά. Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ ἔχουμε πολλὲς ἀπορίες, διότι δὲν διαβάζουμε τὴν Ἁγία Γραφή, ἢ δὲν τὴν διαβάζουμε ἐρευνητικὰ καὶ δὲν τὴν ἐξηγοῦμε σωστά. Ἂν διαβάζαμε καὶ ἐξηγούσαμε ὅπως πρέπει, οἱ ἀπορίες μας θὰ ἦταν λιγώτερες.

Στίχ. 16: ***«Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με»***.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκε τότε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε· ἡ ἰδική μου διδασκαλία δὲν εἶνε ἰδική μου, ἀλλ' ἐκείνου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε»*.

Μεταφράζουμε καὶ ἀλλιῶς: *«Αὐτά, ποὺ ἐγὼ διδάσκω, δὲν εἶνε ἰδικά μου, ἀλλ' ἐκείνου ποὺ μὲ ἔστειλε»*.

Ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ στὴν ἀπορία τῶν Ἰουδαίων, πῶς γνωρίζει γράμματα, ἐνῷ δὲν σπούδασε. Θὰ μποροῦσε δὲ νὰ ὁμιλήσῃ ὡς Θεὸς καὶ νὰ εἰπῇ: Ἐγὼ δὲν εἶχα ἀνάγκη σπουδῶν. Ἐγὼ γνωρίζω τὰ πάντα, διότι εἶμαι Θεός. Ἀλλὰ δὲν ὡμίλησεν ἔτσι ὁ Ἰησοῦς, γιὰ νὰ μὴ ἐρεθίσῃ τοὺς Ἰουδαίους. Ὡμίλησεν ὡς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴ γνῶσι καὶ τὴ σοφία ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε στὸν κόσμο. Οἱ Ἰουδαῖοι νόμιζαν τὸν Ἰησοῦ αὐτοδίδακτο. Ὁ Ἰησοῦς δήλωσε, ὅτι εἶνε θεοδίδακτος.

Ἡ ἀλήθεια, ὅτι ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία δὲν εἶνε ἀπὸ ἄνθρωπο, ἀλλ' ἀπὸ τὸ Θεό, εἶνε ὑψίστη παρηγορία γιὰ ὅσους τὴν ἐγκολπώνονται, καὶ μεγίστη καταδίκη γιὰ ὅσους τὴν ἀπορρίπτουν.

Ταπεινὰ ἀνέβηκε ὁ Ἰησοῦς στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτή, καὶ ταπεινὰ ὡμίλησε στοὺς Ἰουδαίους. Καὶ ἂν ὁ Θεάνθρωπος φερόταν ταπεινά, πόσο μᾶλλον πρέπει νὰ φερώμεθα ταπεινὰ ἐμεῖς, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα ἁπλῶς ἄνθρωποι. Ἐμεῖς πάντοτε πρέπει νὰ φερώμεθα ταπεινά, καὶ μάλιστα ὅταν λόγοι συνέσεως ἐπιβάλλουν νὰ μὴ προκαλοῦμε τοὺς ἐχθρούς μας.

Στίχ. 17: ***«Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ».***

Τὸ ***«θέλω»*** ἐδῶ ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ *«προσπαθῶ»*, ὅπως στὸ Ἀποκ. ια' 5. Καὶ τὸ ***«γινώσκω»*** ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ *«ἐννοῶ, καταλαβαίνω»*, ἤ, μᾶλλον, τοῦ *«πείθομαι»*, ὅπως στὰ στ' 69, η' 52, ι' 38, ιζ' 7, 8· Λουκ. α' 18. Γιὰ νὰ πεισθῇ κανεὶς γιὰ τὴ θεία προέλευσι τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀρκεῖ ἁπλῶς νὰ θέλῃ νὰ κάνῃ τὸ θεῖο θέλημα, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ κάνῃ, ν' ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ἐφαρμογή του.

Μεταφράζουμε: *Ἐὰν κανεὶς προσπαθῇ νὰ ἐκτελῇ τὸ θέλημά του, θὰ πεισθῇ σχετικῶς μὲ τὴ διδασκαλία γιὰ τὸ ποῖο ἀπὸ τὰ δύο συμβαίνει, προέρχεται δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Θεό, ἢ ἐγὼ ὁμιλῶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου.*

Ὑπάρχει στενὴ σχέσι μεταξὺ πίστεως καὶ ἠθικῆς. Ὅσοι εἶνε κακοπροαίρετοι καὶ δουλεύουν στὴν ἁμαρτία, δὲν μποροῦν νὰ πιστεύσουν στὴ θεία προέλευσι τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, δὲν μποροῦν νὰ πεισθοῦν ἀκλονήτως, ὅτι τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ εἶνε λόγια τοῦ Θεοῦ. Τὰ πάθη καὶ ἡ φαυλότης σκοτίζουν τὸ νοῦ, διαφθείρουν τὴν κρίσι καὶ ἀπομακρύνουν τὴ χάρι, ποὺ εἶνε ἀπαραί-

τητη γιὰ νὰ δημιουργῆται στὴν ψυχὴ ἀκράδαντη πεποίθησι γιὰ τὴν ἀλήθεια. Οἱ κακοπροαίρετοι καὶ φαῦλοι βασανίζονται συνεχῶς ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία. Ἀλλ' ὅσοι εἶνε καλοπροαίρετοι καὶ προσπαθοῦν καὶ ἀγωνίζονται γιὰ νὰ ἐφαρμόζουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ καλὸ καὶ ἅγιο, αὐτοὶ φωτίζονται, μορφώνουν ὀρθὴ κρίσι, γεύονται τὴ θεία χάρι, ζοῦν πράγματα ἀνέκφραστα, βλέπουν μυστηριώδεις μεταβολὲς στὴν ψυχὴ καὶ στὴ ζωή τους καὶ κατακυριεύονται ἀπὸ τὴν πίστι, ὅτι ὄντως ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἔχει θεία τὴν προέλευσι. Ἕνας ἐπιστήμων, πρώην κοσμικὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ μασόνος καὶ βουδδιστὴς καὶ πνευματιστής, τώρα δὲ συνειδητὸς χριστιανός, αἰσθάνεται τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ πείρας, θαυμαστῆς πείρας ἐσωτερικῶς στὴν ψυχή του καὶ ἐξωτερικῶς στὴ ζωή του, ἐπισημαίνει τὸ παρὸν χωρίο Ἰωάν. ζ' 17 καὶ λέγει: Ἡ καλλίτερη ἀπόδειξι γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὐτό, ποὺ λέγει τὸ χωρίο, ἡ πεῖρα δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ὅποιος ἀγωνίζεται νὰ ἐφαρμόζῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, βλέπει τέτοιες μεταβολὲς στὴν ψυχή του καὶ στὴ ζωή του, ποὺ φυσικῶς εἶνε ἀδύνατες.

Στίχ. 18: ***«Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ, ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν».***

Τὸ ***«ἀληθὴς»*** εἶνε ἀντίθετο τοῦ *«πλάνος»* (Β' Κορ. στ' 8, *«ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς»*). Κατὰ τὸ στίχ. 12 πολλοὶ κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦ ὡς πλάνο (*«πλανᾷ τὸν ὄχλον»*). Τὸ ***«ἀληθὴς»*** ὁ Ἰησοῦς ἀντιτάσσει στὴν ἐν λόγῳ κατηγορία. Ἡ φράσι ***«ἀληθής ἐστι»*** δύναται νὰ μεταφρασθῇ *«λέγει τὴν ἀλήθεια»* ἢ *«εἶνε εἰλικρινής»*. Ἡ πρότασι ***«καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν»*** εἶνε ἀρνητικὴ ἐκφορὰ τῆς ἐννοίας, ἡ ὁποία προηγουμένως ἐκφράστηκε θετικῶς μὲ τὴ φράσι ***«οὗτος ἀληθής ἐστι»***. Στὸν ἑβραϊκὸ λόγο πολλὲς φορὲς ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐκφράζεται καὶ θετικῶς καὶ ἀρνητικῶς, ὅπως π.χ. ἐν Μαλ. β' 6 (*«νόμος ἀληθείας ἦν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἀδικία οὐχ εὑρέθη ἐν χείλεσιν αὐτοῦ»*), Α' Ἰωάν. α' 5 (*«ὁ Θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία»*). Ὅπως δὲ στὸ Μαλ. β' 6 καὶ Β' Θεσ. β' 12 (*«οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ»*) ἡ *«ἀδικία»* ἀντιτίθεται πρὸς τὴν *«ἀλήθεια»* καὶ σημαίνει *«ψεῦδος»*, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἡ ***«ἀδικία»*** ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ***«ἀληθὴς»*** καὶ σημαίνει ἐπίσης *«ψεῦδος»*, ἢ *«ἀπάτη»*, ὅπως

στὸ Ὡσ. ιβ' 8 (7), ἢ *«πονηρία, δόλος»*, ὅπως στὸ Ψαλμ. νδ' 12 (νε' 11). Ἔτσι ἡ φράσι **«καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι»** δύναται νὰ μεταφρασθῇ *«καὶ ψεῦδος σ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει»*, ἢ *«καὶ δόλος σ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει»*.

Μεταφράζουμε τὸν ὅλο στίχο: *«Ὅποιος ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἐπιδιώκει τὴν ἰδική του δόξα· ἀλλ' ὅποιος ἐπιδιώκει τὴ δόξα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλεν, αὐτὸς λέγει τὴν ἀλήθεια, καὶ ψεῦδος σ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει»*.

Μεταφράζουμε καὶ ἀλλιῶς: *«Ὅποιος διδάσκει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἐπιδιώκει τὴν ἰδική του δόξα· ἀλλ' ὅποιος ἐπιδιώκει τὴ δόξα ἐκείνου, ποὺ τὸν ἔστειλε, αὐτὸς εἶνε εἰλικρινής, καὶ δόλος σ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει»*.

Ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς δίδασκε, καὶ μὲ τὴ διδασκαλία του σαγήνευε τὶς ἐκλεκτὲς ψυχὲς καὶ γινόταν ἀντικείμενο θαυμασμοῦ καὶ λατρείας τῶν ἐκλεκτῶν ψυχῶν, οἱ φθονεροὶ καὶ μοχθηροὶ Ἰουδαῖοι τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ δοξομανία καὶ παραπλάνησι τοῦ λαοῦ μὲ τὴ διδασκαλία του γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῆς δοξομανίας. Αὐτὴ δὲ τὴν κατηγορία ἀποκρούει ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς κάνοντας διάκρισι δύο εἰδῶν διδασκάλων. Ὁ ἕνας διδάσκαλος ζητεῖ τὴ δόξα του, ἐπιδιώκει νὰ τὸν ἐπαινοῦν καὶ νὰ τὸν τιμοῦν οἱ ἄνθρωποι ὡς σοφὸ διδάσκαλο. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ δοξομανὴς αὐτὸς διδάσκαλος διδάσκει λόγια ἰδικά του, ἰδέες ἰδικές του, παρουσιάζοντας τὸν ἑαυτό του ὡς πηγὴ γνώσεως καὶ σοφίας. Ὁ ἄλλος διδάσκαλος δὲν ζητεῖ τὴν ἰδική του δόξα, ἀλλὰ τὴ δόξα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε γιὰ νὰ διδάσκῃ. Καὶ ἀφοῦ δὲν ζητεῖ τὴν ἰδική του δόξα, ἀλλὰ τὴ δόξα ἐκείνου, γι' αὐτὸ δὲν διδάσκει λόγια ἰδικά του, ἀλλὰ λόγια ἐκείνου. Ὡς τὸν ἀκενόδοξο διδάσκαλο, ποὺ ζητεῖ τὴ δόξα ἄλλου καὶ διδάσκει τὰ λόγια ἄλλου, ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ τὸν ἑαυτό του ὡς ἄνθρωπο, ποὺ ζητεῖ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκει τὰ λόγια ἐκείνου, ὄχι ἀνθρώπινα λόγια. Καὶ ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς δὲν διδάσκει **«ἀφ' ἑαυτοῦ»**, ὅπως ὁ δοξομανὴς διδάσκαλος, ἀλλὰ διδάσκει τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ εἶνε **«ἀληθὴς»**, λέγει τὴν ἀλήθεια, καὶ **«ἀδικία»**, *ψεῦδος, δόλος*, δὲν ὑπάρχει σ' αὐτόν. Ἡ ἀνιδιοτέλεια τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἀπόδειξι τῆς εἰλικρινείας καὶ γνησιότητός του ὡς διδασκάλου. Τρανὴ δὲ ἀπόδειξι τῆς ἀνιδιοτελείας τοῦ Ἰησοῦ εἶνε οἱ διωγμοὶ καὶ ὁ σταυρικὸς θάνατός του.

Καὶ ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς δήλωσε, ὅτι δὲν ζητεῖ τὴ δόξα του (ε' 41), καὶ πάλι θὰ δηλώσῃ τὸ αὐτό (η' 50, 54). Καὶ ἄλλοτε ἐπίσης δή-

λωσε, ὅτι τὰ λόγια του εἶνε τοῦ Θεοῦ (ε΄ 30), καὶ πάλι θὰ δηλώσῃ τὸ αὐτὸ (η΄ 26, 28, 40, ιβ΄ 49, ιδ΄ 10, 24). Ἀλλὰ τί καὶ ἂν τόσες φορὲς ὁ Ἰησοῦς δήλωσε καὶ τόνισε τὴν ἀκενοδοξία του καὶ τὴ θεία προέλευσι τῶν λόγων του; Τί καὶ ἂν μὲ ἀναρίθμητα σημεῖα, θαύματα, καὶ μὲ τοὺς διωγμοὺς καὶ μὲ τὴ σταυρικὴ θυσία του βεβαίωσε ὅσα δήλωσε; Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευσαν. Γιατί; Διότι αὐτοὶ εἶχαν τὸ ἐλάττωμα, ποὺ ἀπέδιδαν στὸν Ἰησοῦ· ἦταν φιλόδοξοι καὶ κενόδοξοι. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε σ' αὐτούς: *«Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;»* (ε΄ 44). Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πίστευσαν ἐπίσης, διότι καὶ ἄλλο κακό, ποὺ ἀπέδιδαν στὸν Ἰησοῦ, εἶχαν οἱ ἴδιοι. Κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦ, ὅτι δίδασκε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἔλεγε λόγια ὄχι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἰδικά του. Καὶ ὅμως αὐτοὶ ἔλεγαν λόγια ἰδικά των, εἶχαν δημιουργήσει καὶ ἐπιβάλει τὴν ἰδική των παράδοσι, *«τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων»*, *«τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων»* (Μάρκ. ζ΄ 1-13). Συμφώνως δὲ πρὸς τὶς ἰδικές των ἀντιλήψεις εἶχαν διαστρέψει τὸ νόημα τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν, ὥστε στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ νὰ μὴ βλέπουν τὸ Μεσσία, ἀλλὰ τὸν Βεελζεβούλ!

Δὲν πίστευσαν ἀκόμη, διότι δὲν ἔκαναν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸν προηγούμενο στίχ. 17 ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ»*. Ἡ ἐκτέλεσι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ πείθει γιὰ τὴ θεία προέλευσι τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ γιὰ τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ταγοὺς καὶ ὁδηγοὺς τοῦ Ἰσραήλ, τί εἶπε στὸ λαὸ ὁ Ἰησοῦς; *«Λέγουσι, καὶ οὐ ποιοῦσι»* (Ματθ. κγ΄ 3). *Λέγουν, ἀλλὰ δὲν πράττουν.* Οἱ ὑποκριταὶ εἶχαν λόγια, ἀλλ' ὄχι ἔργα. Καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους τοὺς Ἰουδαίους τί εἶπεν ὁ Χριστός; *«Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν»* (η΄ 44). Δὲν ἔκαναν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔκαναν τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου θεληματικῶς καὶ εὐχαρίστως. Ἦταν διαβολάνθρωποι. Καὶ σὰν διαβολάνθρωποι πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ ἐγκολπωθοῦν τὸ Χριστὸ καὶ τὴ διδασκαλία του;

«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν...»

Στίχ. 19: ***«Οὐ Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; Καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον. Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;»***.

Μεταφράζουμε: «*Ὁ Μωυσῆς δὲν ἔδωσε σὲ σᾶς τὸ νόμο; Καὶ ὅμως κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν τηρεῖ τὸ νόμο. Γιατί ζητεῖτε νὰ μὲ σκοτώσετε;*».

Οἱ Ἰουδαῖοι δὲν κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦ μόνο γιὰ τὴ διδασκαλία του· τὸν κατηγοροῦσαν καὶ γιὰ τὰ ἔργα του, τὸν θεωροῦσαν παραβάτη τῆς ἐντολῆς τοῦ Σαββάτου. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπολογήθηκε γιὰ τὴ διδασκαλία του, τώρα στοὺς στίχ. 20-24 ἀπολογεῖται γιὰ τὰ ἔργα του καὶ δεικνύει, ὅτι παραβάτες τοῦ νόμου εἶνε μᾶλλον αὐτοί.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸ Μωυσῆ, πολὺ μεγάλη. Ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Μωυσῆς ἦταν τὰ μεγαλύτερα καυχήματά τους. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι μιλοῦσαν μὲ πολὺ μεγάλο θαυμασμὸ καὶ σεβασμὸ γιὰ τὸ Μωυσῆ, γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς λέγει σ' αὐτούς: Ὁ Μωυσῆς δὲν ἔδωσε σὲ σᾶς τὸ νόμο; Ὁ Χριστὸς μποροῦσε νὰ εἰπῇ: Ἐγὼ ἔδωσα σὲ σᾶς τὸ νόμο, ἐγὼ εἶμαι ὁ νομοθέτης καὶ ὁ νομοδότης. Ἀλλὰ δὲν μίλησε ἔτσι ὁ Χριστός, γιὰ νὰ μὴ ἐρεθίσῃ τοὺς Ἰουδαίους. Διότι ἐκεῖνοι τὸ Χριστὸ θεωροῦσαν μικρό, ἐνῷ τὸ Μωυσῆ θεωροῦσαν μεγάλο. Τὸ δοῦλο παραδέχονταν, ἐνῷ τὸν Κύριο ἀπέρριπταν. Στὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, ποὺ θεραπεύτηκε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, εἶπαν: «*Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωυσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν*» (θ' 29).

Λέγοντας ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους, «*Ὁ Μωυσῆς δὲν ἔδωσε σὲ σᾶς τὸ νόμο;*», εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Ὁ Μωυσῆς, ποὺ τόσο πολὺ τιμᾶτε, δὲν ἔδωσε σὲ σᾶς τὸ νόμο, γιὰ τὸν ὁποῖο τόσο πολὺ μιλᾶτε; Καὶ γιατί σᾶς ἔδωσε τὸ νόμο; Δὲν σᾶς τὸν ἔδωσε γιὰ νὰ τὸν φυλάττετε, γιὰ νὰ τὸν ἐφαρμόζετε; Καὶ ὅμως, λέγει στὴ συνέχεια ὁ Ἰησοῦς, κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν τηρεῖ τὸ νόμο. Ἂν ὁ Ἰησοῦς ἦταν κοινὸς ἄνθρωπος, θὰ ἔλεγε, «κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲν τηρεῖ τὸ νόμο». Στοὺς παραβάτες δηλαδὴ τοῦ νόμου θὰ συμπεριλάμβανε καὶ τὸν ἑαυτό του. Ἀλλὰ τώρα ἐξαιρεῖ τὸν ἑαυτό του, λέγει, «*κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν τηρεῖ τὸ νόμο*», διότι ὁ ἴδιος ἔχει τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ἀναμάρτητος, ὅτι τηρεῖ τὸ νόμο ἀπολύτως. «*Πάντες ἐσμὲν ἐν ἐπιτιμίοις*», λέγει ὁ σοφὸς Σειράχ (η' 5). Καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγει: «*Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες*» (γ' 2). Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα παραβάτες τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ σὲ πολλά, καὶ ὅλοι εἴμεθα ἄξιοι τιμωριῶν. Ἐξαίρεσι ἀποτελεῖ ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος.

Σὲ πολλὰ οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν παραβάτες τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ,

ὁ δὲ Χριστὸς ἀναφέρει ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα, τὸ ζήτημα τοῦ φόνου. *«Οὐ φονεύσεις»*, ἔλεγε μία ἀπὸ τὶς ἐντολὲς τοῦ Δεκαλόγου. Δὲν θ' ἀφαιρέσῃς τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου ἀνθρώπου. Μεγάλο καὶ φρικτὸ τὸ ἔγκλημα τοῦ φόνου. Αὐτοῦ δὲ τοῦ ἐγκλήματος οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν ἔνοχοι κατὰ πρόθεσι καὶ ἀπόπειρα, ἀφοῦ μισοῦσαν καὶ ἀποπειρῶνταν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ, τελικῶς δὲ καὶ κατὰ πρᾶξι, ἀφοῦ τὸν θανάτωσαν, καὶ μάλιστα μὲ τὸ φρικτότερο εἶδος θανάτου, τὴ σταύρωσι. Τὸ ἐρώτημα, *«Γιατί ζητεῖτε νὰ μὲ σκοτώσετε;»*, δεικνύει τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἐγκληματικότητα τῶν Ἰουδαίων. Μὲ τὴ χριστοκτονία, τὸ φόνο τοῦ Θεανθρώπου, οἱ Ἰουδαῖοι διέπραξαν τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τὰ ἐγκλήματα, ἀφοῦ ἀσέβησαν σὲ ἄνθρωπο καὶ σὲ Θεό, καὶ ἔτσι κατέλυσαν καὶ τὸ πρῶτο καὶ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ νόμου, συνέτριψαν καὶ τὶς δύο πλάκες τοῦ Δεκαλόγου. Καὶ παρὰ ταῦτα καυχῶνταν γιὰ τὸ Μωυσῆ καὶ γιὰ τὸ νόμο! Ἡ τιμὴ πρὸς τὸ νόμο ἦταν μὲ λόγια, ὄχι μὲ ἔργα. Ἐπίσης καὶ ἡ τιμὴ πρὸς τὸ Μωυσῆ. Ὅταν ζοῦσε ὁ Μωυσῆς, τύπος τοῦ Χριστοῦ, τὸν πίκραιναν. Καὶ ὅταν ἦρθε ὁ Χριστός, ὁ ἀντίτυπος, τὸν μίσησαν, τὸν καταδίωξαν καὶ τὸν σταύρωσαν. *«Προδόται καὶ φονεῖς τοῦ Δικαίου»*, φώναξε ὁ Στέφανος στὸ Συνέδριό τους, *«οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε»* (Πράξ. ζ' 52-53).

Κατηγοροῦμε τοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὸ ἔγκλημα τῆς χριστοκτονίας; Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ διαπράττουμε ὅμοιο ἔγκλημα, καὶ μάλιστα σὲ εὐρυτάτη κλίμακα καὶ μὲ τὴ βοήθεια κρατικοῦ νόμου. Εἶνε τὸ ἔγκλημα τῆς παιδοκτονίας μὲ τὸν ἀπαίσιο τρόπο τῶν ἐκτρώσεων. Μέσα στὶς κοιλιὲς τῶν γυναικῶν κατακρεουργοῦμε τὰ ἀθῷα παιδιὰ καὶ τὰ ρίχνουμε στοὺς ὑπονόμους τῶν ἰατρείων καὶ στὰ δοχεῖα τῶν ἀπορριμμάτων. Στὴν Ὀρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἑλλάδα τοὺς τελευταίους καιροὺς γίνονται ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐκτρώσεις τὸ ἔτος. Ἑκατομμύρια ἑλληνόπουλα δὲν εἶδαν τὸ φῶς τῆς ζωῆς, τὰ ἔφαγε τὸ σκοτάδι. Ὅποιος σκοτώνει ἕνα παιδί, εἶπε ὁ Ντοστογιέβσκι, σκοτώνει τὸ Χριστό. Μὲ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἐκτρώσεων σκοτώνουμε τὸ Χριστὸ ἑκατομμύρια φορές. Καὶ ἀλλοίμονο σὲ μᾶς, ἀλλοίμονο στὸ Ἔθνος! Ἂν δὲν μετανοήσωμε λαὸς καὶ ἄρχοντες, τὰ αἵματα τῶν ἀθῴων παιδιῶν θὰ γίνουν Ἐρυθρὰ Θάλασσα καὶ θὰ μᾶς πνίξουν. Δολοφόνοι! Σταματήσετε τὸ ἔγκλημα, κλαύσετε, στενάξετε, κάνετε καὶ τοὺς λίθους νὰ στενάξουν γιὰ σᾶς, γιὰ νὰ σωθῆτε, νὰ σωθῇ καὶ τὸ Ἔθνος.

Στίχ. 20: ***«Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε· δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;»***.

Μεταφράζουμε: «*Ἀποκρίθηκε τὸ πλῆθος καὶ εἶπε: Εἶσαι δαιμονισμένος. Ποιός ζητεῖ νὰ σὲ σκοτώσῃ;*».

«Ὁ ὄχλος», ὁ λαός, ἢ ὅλος ἢ ἐν μέρει, ὅπως φαίνεται, ἀγνοοῦσε τὶς μιαιφόνες διαθέσεις καὶ τὰ σχέδια τῶν ἀρχόντων γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Συνήθως οἱ ἄρχοντες πολλὰ σχεδιάζουν καὶ ἐνεργοῦν ἐρήμην καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ λαοῦ. Αὐτὸ συνέβαινε τὶς παλαιὲς ἐποχές, ποὺ ἐπικρατοῦσαν ὀλιγαρχίες, μοναρχίες καὶ τυραννίες, αὐτὸ συμβαίνει καὶ σήμερα, ποὺ κατὰ κόρον λέγεται καὶ διατυμπανίζεται, ὅτι ἔχουμε δημοκρατία. Ἡ δημοκρατία εἶνε μᾶλλον στὰ στόματα καὶ στὰ χαρτιά, παρὰ στὶς καρδιὲς καὶ στὶς πράξεις.

Ἐπειδὴ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ἀγνοοῦσε τὶς φονικὲς διαθέσεις καὶ τὰ σχέδια τῶν ἀρχόντων του γιὰ τὸν Ἰησοῦ, γι' αὐτὸ στὸ ἐλεγκτικὸ ἐρώτημά του, «*Γιατί ζητεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε;*», ἀποκρίθηκε μὲ λόγο, μὲ τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ διαψεύσῃ τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλὰ δὲν διέψευδεν ἁπλῶς· αὐθαδίαζε καὶ ὕβριζε δεινῶς, βαναύσως: *Εἶσαι δαιμονισμένος! Ποιός ζητεῖ νὰ σὲ φονεύσῃ;* Κανείς, ἐννοεῖται, δὲν ζητεῖ νὰ σὲ φονεύσῃ. Ἀλλὰ δαιμόνιο, ποὺ μπῆκε μέσα σου, σοῦ διατάραξε τὰ μυαλὰ καὶ σοῦ δημιούργησε μανία καταδιώξεως, ὥστε νὰ νομίζῃς, ὅτι σὲ παρακολουθοῦν γιὰ νὰ σὲ σκοτώσουν.

Αὐθαδίασε ***«ὁ ὄχλος»*** σὲ ποιόν; Στὸ σεμνότερο, ἐπιβλητικώτερο καὶ σεβαστότερο πρόσωπο, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴ γῆ. Διέψευδεν ***«ὁ ὄχλος»*** ποιόν; Ἐκεῖνον, ποὺ ἔδινεν ἀποδείξεις τῆς γνώσεως τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν καὶ ἄλλων μυστικῶν. Ἐκεῖνον, ποὺ εἶνε καρδιογνώστης καὶ παντογνώστης. Διέψευδεν ***«ὁ ὄχλος»*** τὸ ἄψευστο στόμα καὶ τὴν ἐνυπόστατη Ἀλήθεια! Καὶ ὕβριζεν ***«ὁ ὄχλος»*** καὶ χαρακτήριζε δαιμονισμένο ποιόν; Ἐκεῖνον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου τὰ δαιμόνια ἔφριτταν καὶ ἔτρεμαν, καὶ ἔκραζαν καὶ ὡμολογοῦσαν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, καὶ ὅτι καμμία σχέσι δὲν ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν καὶ αὐτοῦ. Ὕβριζεν ***«ὁ ὄχλος»*** καὶ χαρακτήριζε δαιμονισμένο ποιόν; Ἐκεῖνον, ποὺ ἔβγαζε δαιμόνια καὶ θεράπευε ὅλους τοὺς καταδυναστευομένους ἀπὸ τὸν Διάβολο. Ὄντως ***«ὄχλος»***, λαὸς ἀπαίδευτος, ἄξεστος, ἀλλὰ καὶ μωρός.

Ἔτσι εἶνε καὶ κάθε λαός, ποὺ δὲν σκέπτεται σοβαρά, καὶ δὲν ἐξετάζει προσεκτικὰ πρόσωπα καὶ πράγματα. Καὶ ἀποδίδει μεγαλύτερη σημασία στοὺς ἄρχοντες, τοὺς δυνάστες του, καὶ μικρότερη ἢ καμμία σημασία στὸ Χριστό, τὸν Ἄρχοντα τῶν ἀρχόντων,

ποὺ ἦλθε καὶ θυσιάστηκε γιὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν καταδυναστεία τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν παθῶν, καὶ νὰ τοῦ χαρίσῃ καὶ πρόσκαιρη καὶ αἰωνία σωτηρία καὶ δόξα. «*Τέκνα μωμητά, γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη... λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφὸς*» κατὰ τὴ μελαγχολικὴ ᾠδὴ τοῦ Μωυσῆ (Δευτ. λβ' 5-6). Ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἔκανε τὸ πᾶν γιὰ τὸ λαό. Ἀλλ' ὁ λαὸς κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν κάνει τίποτε γιὰ τὴ σωτηρία του. Ἀντιθέτως πολλοὶ ἀπωθοῦν τὴ σωτηρία, καὶ αὐθαδιάζουν κατὰ τοῦ Σωτῆρος, καὶ ὑβρίζουν καὶ βλασφημοῦν τὸ Σωτῆρα. Λαὸς ἄξιος τῆς τύχης του!...

●

Στίχ. 21-23: ***«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε διὰ τοῦτο. Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωυσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωυσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;»***.

Τὸ ***«θαυμάζω»*** ἐδῶ χρησιμοποιεῖται συνωνύμως πρὸς τὸ «*θορυβοῦμαι, ταράσσομαι*», ὅπως π.χ. στὸ Ψαλμ. μζ' 6 (μη' 5). Τὸ ***«ὅτι»*** τοῦ στίχ. 22 δὲν εἶνε εἰδικό, διότι τὸ προηγούμενο ρῆμα ***«δέδωκεν»*** δὲν συντάσσεται μὲ εἰδικὴ πρότασι. Ὁ ἐν λόγῳ σύνδεσμος εἶνε αἰτιολογικός, ἐξηγεῖται «*διότι*»: Ὁ Μωυσῆς σᾶς ἔδωσε τὴν περιτομή, ὄχι διότι ἔχει τὴν ἀρχή της σ' αὐτόν, ἀλλὰ στοὺς πατέρες.

Μεταφράζουμε: «*Ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε σ' αὐτούς: Ἔκανα ἕνα ἔργο, καὶ ὅλοι ταράσσεσθε γι' αὐτό. Ὁ Μωυσῆς σᾶς ἔδωσε τὴν περιτομή, ὄχι διότι ἔχει τὴν ἀρχή της σ' αὐτόν. Δὲν ἔχει τὴν ἀρχή της σ' αὐτόν, ἀλλὰ στοὺς πατέρες. Καὶ τὸ Σάββατο περιτέμνετε ἄνθρωπο. Ἀφοῦ δὲ ἄνθρωπος περιτέμνεται τὸ Σάββατο, γιὰ νὰ μὴ ἀθετηθῇ ὁ νόμος τοῦ Μωυσέως, ὀργίζεσθε ἐναντίον μου, διότι ὁλόκληρον ἄνθρωπο θεράπευσα τὸ Σάββατο;*».

Τὸ πλῆθος ὕβρισε τὸν Ἰησοῦ. Ἐξεστόμισε τὴ φράσι, «*Δαιμόνιον ἔχεις*». Ὁ Ἰησοῦς μποροῦσε νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ὕβρι, νὰ εἰπῇ στοὺς ὑβριστάς του, «Ἐσεῖς ἔχετε δαιμόνιο». Καὶ ἂν ὡμιλοῦσε ἔτσι ὁ Ἰησοῦς, ἀλήθεια θὰ ἔλεγε. Διότι πραγματικῶς οἱ ὑβρισταὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐμπνέονταν ἀπὸ τὸ Σατανᾶ. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς στὴν ὕβρι δὲν ἀνταπέδωσεν ὕβρι. «*Λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει*», λέγει ὁ ἀπόστολος (Α' Πέτρ. β' 23). *Ὑβριζόμενος δὲν ἀνταπέδιδε τὶς ὕβρεις.*

Ὅπως συμπεριφέρθηκε ὁ Χριστός, πρέπει νὰ συμπεριφερώμεθα καὶ ἐμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὀνομαζόμεθα χριστιανοί. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι μᾶς ὑβρίζουν, νὰ μὴ ἐξαπτώμεθα καὶ ἐκτρεπώμεθα καὶ ἐμεῖς σὲ ὕβρεις. Ὅταν ὅμως ὑβρίζουν τὸν Κύριό μας καὶ τὴν Πίστι, τότε νὰ ὀργιζώμεθα καὶ θηρία νὰ γινώμεθα, λέοντες πῦρ πνέοντες, καὶ μὲ γλῶσσα αὐστηρὴ νὰ ἐλέγχωμε τοὺς ὑβριστάς.

Ὁ Χριστὸς στὴν ὕβρι δὲν ἀνταπέδωσεν ὕβρι, ἀντέταξεν ὅμως ἐπιχείρημα, ποὺ ἀνέτρεπε τὴν ἄδικη κατηγορία τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον του. Ἔκανα ἕνα ἔργο, καὶ ὅλοι ταράσσεσθε γι' αὐτό, εἶπεν ὁ Χριστός. Αὐτὸ τὸ ἔργο σᾶς ἔχει ἀναστατώσει, σᾶς ἔχει ἐξοργίσει καὶ ἐξεγείρει ἐναντίον μου. Ποιό ἔργο ἐννοοῦσε ὁ Χριστός; Τὴ θεραπεία τοῦ ἐπὶ 38 ἔτη παραλύτου (ε' 5 καὶ ἑξῆς). Ἀντὶ ἡ θεραπεία τοῦ πολυβασανισμένου ἐκείνου ἀνθρώπου μὲ τὴν τόσο πολυχρόνια ἀσθένεια νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς Ἰουδαίους, ἀντιθέτως τοὺς δυσαρέστησε, τοὺς ἀναστάτωσε, τοὺς ἐξώργισε καὶ τοὺς ἐξήγειρε κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ἀντὶ τὸ μεγάλο αὐτὸ θαῦμα νὰ τοὺς κάνῃ νὰ «θαυμάζουν» μὲ τὴν καλὴ ἔννοια, τοὺς ἔκανε νὰ ***«θαυμάζουν»*** μὲ τὴν κακὴ ἔννοια, νὰ ταράσσωνται δηλαδὴ καὶ ν' ἀναστατώνωνται. Γιατί; Διότι τὸ θαῦμα ἔγινε τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους θεωρήθηκε κατάλυσι τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, ποὺ διέτασσεν ἡ τετάρτη ἐντολὴ τοῦ Δεκαλόγου. Κατὰ τὴν ἀντίληψι τῶν Ἰουδαίων τὸ Σάββατο ἀπαγορευόταν τὸ θαυματουργεῖν καὶ ἀγαθοεργεῖν!

Ἤδη ὁ Χριστὸς στὴν κατηγορία τῶν Ἰουδαίων, ὅτι κατέλυε τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου, εἶχεν ἀντιτάξει τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἐργάζεται ὅπως ὁ Πατήρ του. *«Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι»* (ε' 17). Ὁ Πατήρ μου, δηλαδή, ἕως τώρα ἐργάζεται συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως συντηρώντας καὶ κυβερνώντας τὸ σύμπαν. Ἂν δὲν ἐργαζόταν ὁ Πατήρ, τὸ σύμπαν θὰ ἔπαυε νὰ λειτουργῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπάρχῃ. Ὅπως δὲ ἐργάζεται ὁ Πατήρ, ἔτσι ἐργάζομαι καὶ ἐγὼ συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως ἐκτελώντας τὴ μεσσιακὴ ἀποστολή μου. Καὶ ἄν, ἐννοεῖται, κατακρίνετε ἐμένα, διότι ἐργάζομαι τὸ Σάββατο, νὰ κατακρίνετε καὶ τὸν Πατέρα! Καὶ ἂν δὲν κατακρίνετε τὸν Πατέρα, οὔτε ἐμένα νὰ κατακρίνετε.

Τώρα ὁ Χριστὸς στὴν κατηγορία τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον του ἀντιτάσσει ἄλλο ἐπιχείρημα ἀνάλογο μὲ τὸ πρῶτο. Ὁ Μωυσῆς ἔδωσε στοὺς Ἰσραηλῖτες τὴν περιτομὴ (Λευϊτ. ιβ' 3). Ἡ περιτομὴ δὲν εἶχε τὴν ἀρχή της στὸ Μωυσῆ, ἀλλὰ στοὺς πατέρες, συγ-

κεκριμένως στὸν Ἀβραάμ (Γεν. ιζ' 10-14, κα' 4). Ὁ δὲ Μωυσῆς παρεισήγαγε τὴν περιτομὴ στὴ νομοθεσία του. Καίτοι δὲ ἡ περιτομὴ δὲν ἦταν μέρος τοῦ Δεκαλόγου, δὲν ἀνῆκε στὴ μωσαϊκὴ νομοθεσία, ἀλλὰ παρεισήχθη στὴ μωσαϊκὴ νομοθεσία ἀπὸ τὴν παράδοσι τῶν πατέρων, ἐν τούτοις κατέλαβε προέχουσα θέσι ἔναντι τῆς τετάρτης ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου, τῆς ἐντολῆς γιὰ τὸ Σάββατο. Διότι, ἂν ἡ ὀγδόη ἡμέρα τοῦ βρέφους, κατὰ τὴν ὁποία, συμφώνως πρὸς τὸ νόμο, ἔπρεπε νὰ γίνεται ἡ περιτομή, τύχαινε νὰ εἶνε Σάββατο, ἡ περιτομὴ δὲν ἀναβαλλόταν, ἀλλὰ γινόταν τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου. Καὶ τοῦτο γιὰ νὰ μὴ καταλυθῇ, ἀλλὰ νὰ τηρηθῇ ὁ νόμος τοῦ Μωυσῆ γιὰ τὴν περιτομή, καίτοι, ὅπως εἴπαμε, ὁ θεσμὸς τῆς περιτομῆς ἦταν παρείσακτος στὴ μωσαϊκὴ νομοθεσία.

Τὸ γεγονὸς αὐτό, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἔκαναν περιτομὴ καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, χρησιμοποίησε ὁ Ἰησοῦς ὡς ἐπιχείρημα γιὰ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλύτου, ποὺ τέλεσε τὴν αὐτὴ ἡμέρα. Εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: Ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος περιτέμνεται τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου γιὰ νὰ μὴ καταλυθῇ ὁ νόμος τοῦ Μωυσῆ, ὀργίζεσθε ἐναντίον μου διότι ἐγὼ ὁλόκληρον ἄνθρωπο θεράπευσα τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου; Ὁ ἐκτελῶν τὴν περιτομὴ ἐπιμελεῖται ἕνα μόνο μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς μὲ τὸ θαῦμα, ποὺ ἔκανε στὸν παράλυτο, θεράπευσε ὁλόκληρο τὸν ἄνθρωπο κατὰ τὸ σῶμα. Μὲ ἄλλα λόγια τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Ἰησοῦ εἶνε τοῦτο: Ἂν κατακρίνετε ἐμένα, διότι θαυματούργησα καὶ θεράπευσα ἕνα ἄνθρωπο τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, νὰ κατακρίνετε καὶ τὸ Μωυσῆ, ποὺ σᾶς ἔδωσε τὴν περιτομή, νὰ κατακρίνετε καὶ τοὺς ἑαυτούς σας, ποὺ κάνετε περιτομὴ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου. Καὶ ἂν δικαιώνετε τὸ Μωυσῆ καὶ τοὺς ἑαυτούς σας, πολὺ περισσότερο νὰ δικαιώνετε ἐμένα, ποὺ δὲν φρόντισα μόνο γιὰ ἕνα μέλος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀλλὰ θεράπευσα ὁλόκληρο τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου.

Στὸ ἐπιχείρημα τοῦ Ἰησοῦ δὲν μπόρεσαν οἱ Ἰουδαῖοι ν' ἀντιτάξουν τίποτε. Καὶ πῶς θὰ ἦταν βεβαίως δυνατὸ μὲ τὴ μικρή τους λογικὴ καὶ τὴ διεφθαρμένη κρίσι τους ν' ἀνατρέψουν οἱ ἄνθρωποι ἐπιχείρημα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ὑψίστη Λογικὴ καὶ ἡ ἐνυπόστατη καὶ ἄπειρη Σοφία;

Στίχ. 24: ***«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε».***

Μεταφράζουμε: «*Μὴ κρίνετε ἐπιφανειακῶς καὶ ἐπιπολαίως, ἀλλ' ἐκφέρετε τὴ δικαία κρίσι*».

Στὴν προτροπὴ τοῦ Ἰησοῦ, ***«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε»***, δίνονται δύο ἑρμηνεῖες.

Κατὰ τὸ Δευτ. α' 16-17 ὁ Θεὸς ἔδωσε στοὺς δικαστὰς τὴν ἐντολὴ νὰ κρίνουν δικαίως καὶ ὄχι μὲ προσωποληψία: «*Διακούετε ἀνὰ μέσον τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν καὶ κρίνατε δικαίως... Οὐκ ἐπιγνώσῃ πρόσωπον ἐν κρίσει, κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς, οὐ μὴ ὑποστείλῃ πρόσωπον ἀνθρώπου*». *Ν' ἀκούετε, δηλαδή, μὲ προσοχὴ τὶς μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν σας διαφορὲς καὶ νὰ κρίνετε δικαίως. Ὅταν δικάζῃς, δὲν θὰ λαμβάνῃς ὑπ' ὄψει πρόσωπο, δὲν θὰ προσωποληπτῇς. Ὅπως κρίνεις τὸν μικρό, τὸν ἄσημο, ἔτσι θὰ κρίνῃς καὶ τὸν μεγάλο, τὸν σπουδαῖο. Νὰ μὴ φοβηθῇς πρόσωπο ἀνθρώπου.*

Συμφώνως πρὸς αὐτὴ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ γιὰ δικαία καὶ ὄχι προσωποληπτικὴ κρίσι μερικοὶ τὴν προτροπὴ τοῦ Ἰησοῦ, ***«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν...»***, ἑρμηνεύουν: Μὴ κρίνετε κατὰ πρόσωπο, μὴ κρίνετε μὲ προσωποληψία, μὴ προσωποληπτεῖτε, ἀλλὰ κρίνετε δικαίως. Κατ' αὐτὴ δὲ τὴν ἑρμηνεία ὁ Χριστὸς εἶνε σὰν νὰ λέγῃ στοὺς κατηγόρους του: Μὴ ἀπαλλάσσετε τὸ Μωυσῆ κατηγορίας, ἐπειδὴ τὸν θεωρεῖτε μεγάλο, καὶ καταδικάζετε ἐμένα, ἐπειδὴ μὲ θεωρεῖτε μηδαμινό. Ἡ προσωποληψία εἶνε ἀδικία. Παύσετε νὰ κρίνετε ἀδίκως καὶ ἐκφέρετε τὴ δικαία κρίσι.

Ἄλλοι ἑρμηνευταὶ στὸ ***«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν...»*** δίνουν αὐτὴ τὴν ἔννοια: Μὴ κρίνετε κατὰ τὸ φαινόμενο, μὴ κρίνετε ἐπιφανειακῶς, μὴ κρίνετε ἐπιπολαίως, ἀλλὰ κρίνατε τὴν δικαία κρίσι, ἡ ὁποία βγαίνει ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα. Μὴ κρίνετε ἀπὸ τὸ πῶς φαίνονται ἐξωτερικῶς τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πῶς εἶνε ἐσωτερικῶς, στὴν οὐσία καὶ τὸ βάθος. Αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία εἶνε σύμφωνη πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Α' Βασ. ιστ' 7, κατὰ τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἀποβλέπῃ στὸ φαινόμενο, στὸ ἐξωτερικό, ἀλλὰ στὸ ἐσωτερικό, στὴν οὐσία: «*Μὴ ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν ὄψιν αὐτοῦ... ὅτι οὐχ ὡς ἐμβλέψεται ἄνθρωπος, ὄψεται ὁ Θεός, ὅτι ἄνθρωπος ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ Θεὸς ὄψεται εἰς καρδίαν*». *Νὰ μὴ ἀποβλέψῃς δηλαδὴ στὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισί του... Διότι ὁ Θεὸς δὲν βλέπει ὅπως βλέπει ὁ ἄνθρωπος. Διότι ὁ ἄνθρωπος βλέπει στὸ ἐξωτερικό, στὸ φαινόμενο, ἐνῷ ὁ Θεὸς βλέπει στὸ ἐσωτερικό, στὴν καρδιά.*

Τὰ φαινόμενα πολλὲς φορὲς ἀπατοῦν καὶ κάνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ σχηματίζουν ἐσφαλμένη κρίσι. Ἀσφαλῶς ὀρθὴ καὶ δικαία

κρίσι εἶνε ἐκείνη, ἡ ὁποία στηρίζεται στὴν οὐσία τῶν πραγμάτων. *«Φέρετε τὴν ψῆφον ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ δικαίως κρῖναι»*, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος.

Κατ' αὐτὴ τὴν ἑρμηνεία ὁ Ἰησοῦς εἶνε σὰν νὰ λέγῃ στοὺς κατηγόρους του: Μὴ κρίνετε κατὰ τὸ φαινόμενο. Διότι φαινομενικῶς ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου παρουσιάζεται ὡς παράβασι τοῦ νόμου. Ἀλλὰ πραγματικῶς εἶνε σύμφωνη πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου, ποὺ ἐπιβάλλει νὰ μὴ χάνωμε εὐκαιρία γιὰ νὰ κάνωμε τὸ καλὸ (Πρβλ. Μάρκ. γ' 4· Λουκ. στ' 9).

Ἂν ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, ποὺ ἦταν μία μεγάλη ἀγαθοεργία καὶ εὐεργεσία, ἦταν παράβασι τοῦ νόμου, τότε καὶ ἡ περιτομὴ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου ἦταν παράβασι τοῦ νόμου, τῆς τετάρτης ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου. Καὶ μάλιστα ἡ περιτομὴ ἦταν μεγαλύτερη παράβασι, διότι ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου ἔγινε ἁπλῶς μὲ λόγο, ἐνῷ ἡ περιτομὴ γινόταν μὲ κίνησι καὶ ἐνέργεια, μὲ λῆψι μαχαίρας καὶ ἀκρωτηριασμὸ τῆς ἀνθρωπίνης σάρκας. Ἀλλ' ἂν ἡ περιτομὴ ἦταν παράβασι τοῦ νόμου, τῆς τετάρτης ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου, τότε πῶς οἱ Ἰουδαῖοι τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου ἔκαναν περιτομὴ *«ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωυσέως»*, γιὰ νὰ μὴ καταλυθῇ ἡ διάταξι ἡ περιεχομένη στὸ Λευΐτ. ιβ' 3; Δὲν καταλυόταν μὲν μία διάταξι τοῦ νόμου, ἀλλὰ καταλυόταν ἡ τετάρτη ἐντολή του;

Τὰ πράγματα περιπλέκονται, διότι οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν ἐπιπόλαιοι καὶ σχολαστικοί, ἐξέταζαν τὴν ὄψι, τὸ φαινόμενο, τὴν ἐπιφάνεια τῶν πραγμάτων, καὶ ὄχι τὴν οὐσία καὶ τὸ βάθος. Ἔβλεπαν τὸ γράμμα, καὶ ὄχι τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου. Στὴν πραγματικότητα ἡ περιτομὴ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου ἦταν τήρησι τοῦ νόμου (Λευΐτ. ιβ' 3), χωρὶς νὰ εἶνε καὶ παράβασι τοῦ νόμου (τῆς τετάρτης ἐντολῆς), διότι ἡ περιτομὴ δὲν ἦταν ἐργασία μὲ τὴ συνήθη ἔννοια τῆς λέξεως, ὅπως τὸ νὰ σκάβῃ κανεὶς τὸ χωράφι του, πρᾶγμα ποὺ γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου ἀπαγόρευε ἡ τετάρτη ἐντολή. Καὶ ἂν δὲν ἦταν ἐργασία μὲ τὴ συνήθη ἔννοια τῆς λέξεως ἡ περιτομή, πολὺ περισσότερο δὲν ἦταν ἐργασία μὲ τὴν αὐτὴ ἔννοια ἡ θαυματουργία γιὰ τὴ θεραπεία ἀσθενοῦς καὶ ἡ ἄρσι τοῦ κρεββατιοῦ ἀπὸ τὸν θεραπευθέντα ἀσθενῆ, πρᾶγμα ποὺ ἐπίσης οἱ σχολαστικοὶ Ἰουδαῖοι καταδίκαζαν ὡς παράβασι τοῦ νόμου τοῦ Σαββάτου (ε' 10). Ἀπορεῖ κανεὶς πῶς οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θεώρησαν ἐργασία καὶ παράβασι τοῦ νόμου καὶ τὸ ὅτι ἀνέπνεαν κατὰ τὴν ἡμέ-

ρα τοῦ Σαββάτου! Συμφώνως πρὸς τὶς νοσηρὲς καὶ σχολαστικὲς ἀντιλήψεις των τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου ἔπρεπε νὰ διακόπτουν τὴν ἀναπνοή!...

Ὦ Χριστέ! Πῶς ὑπέφερες τόσο νοσηρούς, σχολαστικοὺς καὶ σκαστικοὺς ἀνθρώπους;

Καὶ οἱ δύο ἑρμηνεῖες τῆς προτροπῆς τοῦ Ἰησοῦ, ***«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν...»***, εἶνε σοβαρὲς καὶ σπουδαῖες, καὶ ἡ ἑρμηνεία δηλαδὴ νὰ μὴ κρίνῃ κανεὶς μὲ προσωποληψία, καὶ ἡ ἑρμηνεία νὰ μὴ κρίνῃ ἐπιφανειακῶς καὶ ἐπιπολαίως. Κλίνουμε περισσότερο πρὸς τὴ δεύτερη ἑρμηνεία.

Κατακρίνουμε τοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὶς ἐπιπόλαιες, νοσηρές, σχολαστικὲς καὶ ἄδικες κρίσεις των; Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ ὁμοιάζουν μὲ τοὺς Ἰουδαίους. Ἂν π.χ. ἰδοῦν ἕνα πιστὸ νὰ κοινωνῇ τὴν Κυριακὴ χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ Σάββατο νηστεύσει, τὸν κατακρίνουν, καίτοι οἱ Ἱεροὶ Κανόνες δὲν ἐπιβάλλουν νηστεία τὸ Σάββατο, ἐκτὸς τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, καίτοι αὐτὸς νηστεύει ὅλες τὶς ἡμέρες νηστείας τοῦ ἔτους. Ἂν ἀνήκῃς σὲ διαφορετικὸ ἐκκλησιαστικὸ ἡμερολόγιο, σὲ ἐξαποστέλλουν στὴν κόλασι. Ἂν ἀνήκῃς σὲ Ὀρθόδοξη Ἱεραποστολικὴ Ἀδελφότητα, σὲ κατακρίνουν ὡς παρεκκλησιαστικό, ἐξωεκκλησιαστικό, προτεστάντη. Ἂν ἐνθουσιάζεσαι ἀπὸ τὴν Πίστι ἢ παροξύνεται τὸ πνεῦμα σου ἀπὸ τὴν ἀσέβεια καὶ φωνάζῃς, σὲ θεωροῦν φανατικό, ἀπνευμάτιστο, ἔξαλλο, τρελλό. Ἂν σὲ καταδίκασαν ἀδίκως ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, σὲ καταδικάζουν καὶ αὐτοί. Καὶ δὲν λέγουν, ὅτι σὲ καταδίκασαν ἄδικοι ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ λέγουν, ὅτι σὲ καταδίκασε ἡ Ἐκκλησία. Καὶ ἂν παραδέχωνται, ὅτι ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασι εἶνε ἄδικη, παραδέχονται συγχρόνως καὶ ὅτι ἰσχύει, «πιάνει». Ἀγωνίζεται κανεὶς γιὰ ἀρχὲς δικαιοσύνης καὶ τὴν Πίστι, καὶ δὲν ὑποστέλλει τὴ σημαία τοῦ ἀγῶνος στὴν ἀξίωσι μεγάλων καὶ τρανῶν ταγῶν τῆς Ἐκκλησίας; Χαρακτηρίζεται ὡς ἐγωιστὴς καὶ ταραξίας. Διαμαρτύρεται ὁ πιστὸς λαὸς γιὰ ἀντικανονικὲς πράξεις, κραυγαλέες ἀδικίες καὶ σκάνδαλα κληρικῶν; Ἀγωνίζεται μὲ ἱερὸ πάθος γιὰ τὴν κανονικότητα, τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν εὐπρέπεια στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ; Τὸν χαρακτηρίζουν ὡς ταραχοποιὸ καὶ σκανδαλοποιό. Δὲν κατακρίνουν ὡς σκανδαλοποιοὺς ὅσους κάνουν τὰ σκάνδαλα, ἀλλ' ὅσους πολεμοῦν τὰ σκάνδαλα. Ἔπεσε μία πόρτα τοῦ ναοῦ ἢ μία εἰκόνα ἢ ἔσπασε ἕνα καντῆλι τὴν ὥρα τοῦ ἀγῶνος τοῦ πιστοῦ λαοῦ στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ; Κα-

τακρίνουν τοὺς ἀγωνιστὰς ὡς ἀσεβεῖς, βεβήλους, βανδάλους, κανιβάλους... Μεγάλη πληγὴ στὴν Ἐκκλησία οἱ ἐπιπόλαιοι καὶ νοσηροὶ τύποι, οἱ ἰουδαΐζοντες χριστιανοί, οἱ κρίνοντες ***«κατ' ὄψιν»***.

Ἰουδαΐζοντες χριστιανοί! Μελετήσετε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ρωμαλέα καὶ ἀθάνατα αὐτὰ πνεύματα, γιὰ ν' ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμὸ καὶ νὰ γίνετε συνειδητοὶ καὶ τετραγωνικοὶ χριστιανοί, ν' ἀπαλλαγῇ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ μιὰ μεγάλη πληγὴ καὶ ἕνα μεγάλο ἐμπόδιο στὴν πρόοδό της.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ***«τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε»***, διδάσκει, ὅτι ἡ κρίσι, ἡ ἄσκησι κριτικῆς, δὲν ἀπαγορεύεται. Πολλοὶ νομίζουν, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνωμε, καὶ μάλιστα κληρικούς. Ἐπικαλοῦνται δὲ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, *«Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»* (Ματθ. ζ' 1). Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο λόγοι δὲν εἶνε τοῦ Χριστοῦ; Καὶ πῶς βλέπουν τὸν ἕνα καὶ δὲν βλέπουν τὸν ἄλλο; Ὁ δεύτερος λόγος, *«Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»*, παρερμηνεύεται. Ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία του εἶνε, *«Μὴ κατακρίνετε, γιὰ νὰ μὴ κατακριθῆτε»*. Ἡ κατάκρισι βεβαίως, ἡ κρίσι ἀπὸ ἐμπάθεια, ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς, ἐπὶ ποινῇ αἰωνίας κολάσεως. Ἀλλ' ἡ ἁπλῆ κρίσι ἐπιτρέπεται, ἢ μᾶλλον ἐπιβάλλεται. Γιατί ἄλλωστε ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὸ νοῦ καὶ τὴ διανοητικὴ ἱκανότητα τοῦ κρίνειν; Δὲν μᾶς τὰ ἔδωσε γιὰ νὰ ξεχωρίζωμε τὰ πράγματα καὶ νὰ λέμε τὸ καλὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ κακό, τὸν εὐσεβῆ εὐσεβῆ καὶ τὸν ἀσεβῆ ἀσεβῆ, *«τὰ σῦκα σῦκα καὶ τὴ σκάφη σκάφη»*, ὅπως λέγει ὁ λαός; Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ποὺ εἶνε Θεός, ὅταν λέγῃ, ***«τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε»***, δέχεται νὰ τὸν κρίνωμε, δέχεται νὰ τὸν κάνωμε ἀντικείμενο κριτικῆς, ἀρκεῖ βεβαίως ἡ κριτικὴ νὰ εἶνε καλόπιστη, ἡ κρίσι νὰ εἶνε δικαία. Καὶ ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς δέχεται νὰ τὸν κρίνωμε, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ ἐξαιρεθῇ ἀπὸ τὴν κρίσι καὶ καὶ τὸν ἔλεγχο ὁποιοσδήποτε ἄνθρωπος; Ὅλοι πρέπει νὰ κρίνωμε καὶ νὰ ἐλέγχωμε, καὶ νὰ κρινώμεθα καὶ νὰ ἐλεγχώμεθα δικαίως, διότι σὲ ὅλους ὁ Θεὸς ἔδωσε νοῦ καὶ ἱκανότητα τοῦ κρίνειν. Ὅποιος λέγει, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνωμε, αὐτὸς διαφωνεῖ μὲ τὴ Γραφή, λέγει λόγο αἱρετικό.

Ἡ προέλευσι τοῦ Ἰησοῦ γνωστὴ καὶ ἄγνωστη

Στίχ. 25-27: ***«Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν· οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; Καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ,***

καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. Μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Χριστός; Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν».

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ ἐξηγεῖται *«δέ»*. Τὸ ***«παρρησίᾳ»*** σημαίνει *«δημοσίως, ἐλευθέρως»*. Τὸ δὲ ***«ἔγνωσαν»*** δὲν σημαίνει «ἐννόησαν, κατάλαβαν, ἀναγνώρισαν». Διότι ἔτσι ὁ λόγος τῶν σχολιαζόντων Ἱεροσολυμιτῶν, «Μήπως πραγματικῶς οἱ ἄρχοντες ἐννόησαν, κατάλαβαν, ἀναγνώρισαν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Χριστός;», θὰ σήμαινε, ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἱεροσολυμῖτες παραδέχονταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Μεσσίας, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα, ὅπως ἀποδεικνύει ὁ λόγος των στὸ στίχ. 27, δὲν παραδέχονταν. Ὀρθὴ θεωροῦμε τὴ γνώμη, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ***«ἔγνωσαν»*** σημαίνει *«πείστηκαν»*. Αὐτὴ ἡ γνώμη εὐσταθεῖ ἀσχέτως πρὸς τὴ δυσπιστία ἢ ἀπιστία τῶν σχολιαζόντων Ἱεροσολυμιτῶν.

Μεταφράζουμε: «*Μερικοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολυμῖτες ἔλεγαν: Αὐτὸς δὲν εἶνε, ποὺ ζητοῦν νὰ τὸν φονεύσουν; Καὶ νά, ὁμιλεῖ ἐλευθέρως, καὶ δὲν τοῦ λένε τίποτε. Μήπως οἱ ἄρχοντες πείστηκαν πραγματικῶς, ὅτι αὐτὸς εἶνε πραγματικῶς ὁ Μεσσίας; Ἀλλ' αὐτὸς γνωρίζουμε ἀπὸ ποῦ εἶνε, ἐνῷ ὁ Μεσσίας, ὅταν ἔλθῃ, κανεὶς δὲν θὰ γνωρίζῃ ἀπὸ ποῦ εἶνε*».

«Ὁ ὄχλος» τοῦ στίχ. 20, ὁ λαός, ποὺ συνέρρευσε στὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ διαφόρους τόπους γιὰ τὴν ἑορτή, ἀγνοοῦσε τὰ φονικὰ σχέδια τῶν ἀρχόντων. Καὶ γι' αὐτὸ εἶπε στὸν Ἰησοῦ, *«τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;», ποιὸς ζητεῖ νὰ σὲ φονεύσῃ;* Οἱ Ἱεροσολυμῖτες ὅμως γνώριζαν τὰ φονικὰ σχέδια τῶν ἀρχόντων, διότι κατοικοῦσαν στὴν αὐτὴ πόλι μὲ ἐκείνους. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἱεροσολυμῖτες γνώριζαν τὰ φονικὰ σχέδια τῶν ἀρχόντων, γι' αὐτὸ ἀπόρησαν, ὅταν εἶδαν τὸν Ἰησοῦ νὰ κηρύττῃ δημοσίως καὶ ἐλευθέρως, καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔλεγαν: Αὐτὸς δὲν εἶνε, ποὺ ζητοῦν νὰ φονεύσουν; Καὶ νά, αὐτὸς ὁμιλεῖ δημοσίως, ἐλευθέρως, ἀφόβως, μὲ θάρρος. Καὶ δὲν τοῦ λένε τίποτε. Δὲν τοῦ κάνουν παρατήρησι. Δὲν τοῦ φέρνουν ἀντίρρησι. Δὲν τὸν ἐνοχλοῦν.

Δὲν ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ οἱ Ἱεροσολυμῖτες. Ὁμιλοῦν περιφρονητικῶς γι' αὐτόν. Εἶνε καταφρονηταί, ὅπως οἱ ἄρχοντές των. Αὐτοὶ καὶ οἱ ἄρχοντές των ἀντάξιοι ἀλλήλων.

Μὲ τὸ ἐρώτημά των οἱ Ἱεροσολυμῖτες, ***«Μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Χριστός;»***, δὲν ἐννοοῦν, ὅτι εἶνε ἀδύνατο νὰ πίστευσαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε

ὁ Μεσσίας. Μὲ τὸ ἐρώτημά των οἱ Ἱεροσολυμῖτες διατυπώνουν πραγματικὴ ἀπορία, μήπως ὄντως οἱ ἄρχοντες πείστηκαν, ὅτι ὄντως ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας. Γιὰ τὴν περίπτωσι, ποὺ οἱ ἄρχοντες πείστηκαν, οἱ Ἱεροσολυμῖτες στὸ στίχ. 27 ἐκφράζουν τὴν ἀντίθεσί τους: ***«Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν...»***. Ἀλλά, δηλαδή, δὲν εἶνε δυνατὸν αὐτὸς νὰ εἶνε ὁ Μεσσίας.

Γιατί οἱ Ἱεροσολυμῖτες ἰσχυρίζονταν, ὅτι δὲν ἦταν δυνατὸν ὁ Ἰησοῦς νὰ εἶνε ὁ Μεσσίας; Ἰδοὺ γιατί: Αὐτοὶ γνώριζαν ἀπὸ ποῦ εἶνε ὁ Ἰησοῦς, ἐνῷ πίστευαν, ὅτι ὁ Μεσσίας, ὅταν θὰ ἐρχόταν, κανεὶς δὲν θὰ γνώριζε ἀπὸ ποῦ εἶνε. Οἱ Ἰουδαῖοι παρερμήνευαν χωρία τῆς Γραφῆς, ὅπως τὸ Ἠσ. νγ' 8, *«Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;»*, τὸ Μαλ. γ' 1, *«Ἐξαίφνης ἥξει εἰς τὸν ναὸν ἑαυτοῦ Κύριος, ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν ὑμεῖς θέλετε»*, καὶ τὸ Δαν. ζ' 13-14, *«Ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε... καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία...»*. Παρερμηνεύοντας τὰ χωρία τῆς Γραφῆς οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦσαν ἄγνωστη τὴν καταγωγὴ τοῦ Μεσσία, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐλεύσεώς του. Ἐκτὸς δὲ τούτων, ἐπειδὴ θεωροῦσαν τὴ βασιλεία τοῦ Μεσσία κοσμική, δὲν μποροῦσαν νὰ συμβιβάσουν τὴν ἀσημότητα τοῦ Ναζωραίου Ἰησοῦ μὲ τὸ βασιλικὸ μεγαλεῖο τοῦ Μεσσία.

Ἀπὸ παρερμηνεία τῆς Γραφῆς οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέρριψαν τὸ Μεσσία τους καὶ ἐγκλημάτησαν κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν του. Ἀλλὰ καὶ χριστιανοὶ ἀπὸ παρερμηνεία τῆς Γραφῆς δημιούργησαν πλῆθος αἱρέσεων καὶ διέπραξαν πλῆθος ἐγκλήματα, κυρίως οἱ παπικοί... Πολλῶν κακῶν αἰτία ἡ παρερμηνεία καὶ ἡ ἄγνοια τῆς Γραφῆς. Γι' αὐτὸ εἶνε ἀνάγκη νὰ μελετοῦμε τὴ Γραφὴ καὶ ν' ἀκολουθοῦμε τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶνε ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία τῆς Γραφῆς στὰ ζητήματα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς.

Δὲν πίστευαν οἱ ὁμιλοῦντες Ἱεροσολυμῖτες. Διαψευδόταν δὲ καὶ ὁ φόβος των, μήπως πίστευσαν οἱ ἄρχοντες. Ἄπιστοι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ, καίτοι ὡς κάτοικοι τῆς Ἱερουσαλὴμ εἶδαν τὰ μεγαλύτερα σημεῖα, θαύματα, καίτοι ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους, ἦταν τὸ κέντρο τῆς Θρησκείας καὶ ἡ πηγὴ τῆς γνώσεως, καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους θἄπρεπε νὰ εἶνε περισσότερο ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἄλλων τόπων προετοιμασμένοι γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ Χριστό. Ἔχουν μερικοὶ ἰδιαίτερες εὐλογίες; Ἔχουν πλεονεκτήματα ἔναντι ἄλλων; Ἔχουν προνόμια; Ἂν δὲν προσέξουν καὶ δὲν φρον-

τίσουν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν, νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν δὲ ὀρθῶς, γιὰ τὴν πνευματικὴ βελτίωσι καὶ πρόοδό τους, γίνονται χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὅπου πλεονάζει ἡ ἁμαρτία, ἀλλ' ὑπάρχει μετάνοια, ὑπερπερισσεύει ἡ χάρι. Ἀλλὰ καὶ ὅπου ὑπερπερισσεύει ἡ χάρι, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἐκτίμησι τῆς θείας δωρεᾶς καὶ ἀγώνας γιὰ τὴν ἀξιοποίησί της, ἐκεῖ πλεονάζει ἡ ἁμαρτία.

Πόσο πρέπει νὰ προσέχωμε ἐμεῖς οἱ χριστιανοί, ποὺ ἀξιωθήκαμε μεγίστων δωρεῶν, γιὰ νὰ μὴ καταντήσωμε σὰν τοὺς Ἰουδαίους καὶ χειρότεροι...

Στίχ. 28-29: ***«Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων· κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν».***

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικό, σημαίνει *«δὲ»* ἤ, καλλίτερα, *«τότε»*. Τὸ ***«καὶ»*** τῶν δύο πρώτων προτάσεων τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ ***«κἀμὲ οἴδατε»***, ***«καὶ οἴδατε πόθεν εἰμὶ»*** εἶνε βεβαιωτικό, σημαίνει *«ναί»*. Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχ. 27 οἱ Ἱεροσολυμῖτες εἶπαν, ***«τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν»***. Αὐτὸς ὁ λόγος ἀναλύεται σὲ δύο προτάσεις, «τοῦτον οἴδαμεν, οἴδαμεν πόθεν ἐστίν». Βεβαιώνοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς αὐτὸ τὸ λόγο τῶν Ἱεροσολυμιτῶν μὲ τὶς εἰρημένες δύο προτάσεις λέγει σὲ μετάφρασι: «ναί, ἐμένα γνωρίζετε», «ναί, γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ εἶμαι». Τὸ ***«καὶ»*** τῆς προτάσεως ***«καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα»*** ἔχει ἀντιθετικὴ σημασία, σημαίνει *«ὅμως, ἀλλά»*. Τὸ ***«ἀληθινὸς»*** σημαίνει *«πραγματικός, ὑπαρκτός»*, ὅπως στὸ ιζ' 3, Α' Θεσ. α' 10, Α' Ἰωάν. ε' 20. Ἡ φράσι, ***«ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με»***, σημαίνει, *«ἀλλ' εἶνε ὑπαρκτὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε· ἀλλ' ὑπάρχει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε»*.

Μεταφράζουμε: «*Τότε ὁ Ἰησοῦς, καθὼς δίδασκε στὸ ναό, φώναξε δυνατά: Ναί, ἐμένα γνωρίζετε, ναί, γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ εἶμαι, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἔλθει ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, ἀλλ' ὑπάρχει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, τὸν ὁποῖο σεῖς δὲν γνωρίζετε. Ἐγὼ γνωρίζω αὐτόν, διότι εἶμαι ἀπ' αὐτόν, καὶ ἐκεῖνος μὲ ἀπέστειλε*».

Οἱ Ἱεροσολυμῖτες ἔλεγαν γιὰ τὸν Ἰησοῦ: «*Τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστί*» (στίχ. 27). *Τοῦτον γνωρίζουμε, γνωρίζουμε ἀπὸ ποῦ εἶνε.* Μ' αὐτὸ τὸ λόγο οἱ Ἱεροσολυμῖτες ἐννοοῦσαν, ὅτι γνώριζαν τὴν

καταγωγὴ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπὸ ποῖο τόπο προερχόταν καὶ ἀπὸ ποίους γονεῖς (Βλέπε καὶ στ' 42). Ἀλλ' ἡ γνῶσι τῶν Ἱεροσολυμιτῶν καὶ γενικώτερα τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὸν Ἰησοῦ ἦταν μερική, ὄχι πλήρης. Οἱ Ἰουδαῖοι γνώριζαν μόνο τὴν καταγωγὴ τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἀνθρώπου, ἐκτὸς βεβαίως τοῦ μυστικοῦ τῆς γεννήσεώς του ἀπὸ παρθένο, καὶ ἀγνοοῦσαν τὴ θεία του καταγωγή. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς στοὺς παρόντες στίχ. 28-29 μὲ ἰσχυρὴ φωνὴ κηρύττει καὶ διακηρύττει, ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καταγωγή, ποὺ γνώριζαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἔχει καὶ ἄλλη καταγωγή, καταγωγὴ ἀπὸ πρόσωπο, ποὺ δὲν γνώριζαν, καθὼς καὶ ἀποστολὴ ἀπ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους: Ναί, μὲ γνωρίζετε, ἀλλ' ἐν μέρει. Ναί, μὲ γνωρίζετε, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀγνοεῖτε. Γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ κατάγομαι ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω ἔλθει ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, ὅπως σεῖς νομίζετε, δὲν εἶμαι αὐτοχειροτόνητος καὶ αὐτοαπεσταλμένος, ὑπάρχει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε καὶ τὸν ὁποῖο σεῖς δὲν γνωρίζετε. Ἐγὼ γνωρίζω αὐτόν, διότι εἶμαι ἀπ' αὐτόν, κατάγομαι ἀπ' αὐτόν, ἔχω γεννηθῆ ἀπ' αὐτόν, εἶμαι τῆς αὐτῆς φύσεως μ' αὐτόν. Δὲν ἔχω μόνον ἐπίγεια προέλευσι, ἔχω καὶ οὐράνια. Δὲν ἔχω μόνον ἀνθρώπινη καταγωγή, ἔχω καὶ θεία. Γνωρίζετε τὸ πρῶτο, ἀλλ' ἀγνοεῖτε τὸ δεύτερο καὶ σπουδαιότερο. Ἀγνοεῖτε τὴ θεία φύσι καὶ ἀποστολή μου.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν, ὅτι γνωρίζουν τὸ Θεό, ἀλλ' ἀφοῦ δὲν παραδέχονταν τὸν Υἱὸ καὶ ἀπεσταλμένο τοῦ Θεοῦ, δὲν τὸν γνώριζαν. Ὁ Θεὸς γνωρίζεται κυρίως διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Υἱοῦ καὶ στὸ πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ. Στὸν προτελευταῖο στίχ. τῆς Α' Καθολικῆς Ἐπιστολῆς του ὁ Ἰωάννης γράφει: «*Οἴδαμεν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἥκει καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν· καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ Υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος*» (ε' 20). Ἐμεῖς οἱ πιστοὶ γνωρίζουμε, ὅτι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἔχει ἔλθει στὸν κόσμο καὶ μᾶς ἔδωσε νόησι, γνῶσι, γιὰ νὰ γνωρίζωμε τὸν ἀληθινό, τὸ Θεό. Καὶ ἐμεῖς οἱ πιστοὶ εἴμεθα στὸν ἀληθινό, τὸ Θεό. Πῶς; Μὲ τὸ νὰ εἴμεθα στὸν Υἱό του τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία, καὶ ζωὴ αἰώνια.

Ὅποιος μελετᾷ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ παραδέχεται τὸ Χριστὸ ὡς τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς τὴν ὅλη θεία οὐσία ἢ Θεότητα, καὶ φωτίζεται ἀπὸ τὸ Χριστό, αὐτὸς γνωρίζει τὸ Θεό. Καὶ βεβαίως κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸ Θεὸ στὸ πλῆρες μέτρο, ποὺ τὸν

γνωρίζει ὁ Χριστὸς ὡς *«ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός»* (α' 18), ὡς *«Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθείς»* (Σύμβολο τῆς Πίστεως). Ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τὸ Θεὸ κατὰ τὸ μέτρο, ποὺ τὸν ἀποκαλύπτει σ' αὐτὸν ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱός.

«Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε»

Στίχ. 30: *«Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ».*

Τὸ ***«ζητῶ»*** ἐδῶ σημαίνει ἁπλῶς *«θέλω»*, ὅπως στὸ δ' 23. Τὸ ***«οὖν»***, ὅπως στὸ στίχ. 8, ἔτσι καὶ ἐδῶ σημαίνει *«δὲ»* ἤ, καλλίτερα, *«τότε»*. Τὸ δὲ ***«πιάσαι»*** εἶνε ἀπαρέμφατο χρόνου ἀορίστου τοῦ ρήματος *«πιάζω»*, ποὺ σημαίνει *«συλλαμβάνω, πιάνω»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἤθελαν τότε νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἔβαλε ἐπάνω του τὸ χέρι, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του».*

Μὲ τὰ λόγια του στοὺς προηγουμένους στίχ. 28-29 ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους, ποὺ τὸν θεωροῦσαν αὐτοχειροτόνητο καὶ ἀντίθεο, δήλωσε καὶ τόνισε, ὅτι δὲν ἦλθεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπάρχει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλε, ὁ Θεὸς δηλαδή, καὶ ὅτι εἶνε ἀπ' αὐτόν, κατάγεται δηλαδὴ ἀπ' τὸ Θεό, μὲ ἄλλες λέξεις εἶνε γέννημα ἢ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὲς οἱ ἀξιώσεις τοῦ Ἰησοῦ ἐξώργισαν τοὺς Ἰουδαίους. Τοὺς ἐξώργισε δὲ καὶ ὁ ἄλλος λόγος τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι αὐτοὶ δὲν γνωρίζουν τὸ Θεό, ἐνῷ αὐτὸς τὸν γνωρίζει. Αὐτὸς ὁ λόγος προσέβαλλε τὸν ὑπερτροφικὸ ἐγωισμὸ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι νόμιζαν, ὅτι ἔχουν στενὴ γνωριμία καὶ σχέσι μὲ τὸ Θεό. Ἐξωργισμένοι δὲ καὶ κακοπροαίρετοι οἱ Ἰουδαῖοι, ἤθελαν νὰ πιάσουν καὶ νὰ θανατώσουν τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν τόλμησε νὰ βάλῃ ἐπάνω του τὸ χέρι.

Γιατί οἱ ἀδίστακτοι δίσταζαν; Γιατί οἱ θανάσιμοι ἐχθροὶ δὲν ἀποτολμοῦσαν τὸ ἔγκλημα; Φοβοῦνταν τὸ λαό, ποὺ ἦταν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ; Ἂν καὶ καταφρονοῦσαν τὸ λαό (στίχ. 49), ὅμως τὸν ὑπολόγιζαν καὶ τὸν φοβοῦνταν (Λουκ. κ' 19, κβ' 2). Ὁ λαὸς εἶχε τὸ φόβο τῶν Ἰουδαίων (στίχ. 13, κ' 19), τῶν ἀρχόντων δηλαδή, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τὸ φόβο τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἐδῶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει ἄλλο λόγο, σπουδαιότερο, γιὰ τὸν ὁποῖον οἱ

Ἰουδαῖοι δὲν τόλμησαν νὰ ἐγγίσουν τὸ Χριστό: Δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του, ἡ ὥρα δηλαδὴ νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ θανατωθῇ. Ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ πρῶτα τὸ ἔργο του, καὶ ἔπειτα νὰ συλληφθῇ ἀπ' τοὺς ἐχθρούς του καὶ νὰ θανατωθῇ καὶ ἔτσι νὰ προσφέρῃ τὸ ἔργο τῆς σταυρικῆς θυσίας του. Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ ἦταν προγραμματισμένα, γιὰ νὰ γίνῃ τὸ καθένα στὸν καιρό του. Ὁ Σατανᾶς γέμιζε τὶς καρδιὲς τῶν Ἰουδαίων μὲ θανάσιμο μῖσος κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔδενε τὰ χέρια τῶν Ἰουδαίων, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐνεργήσουν προτοῦ ἔλθῃ ἡ ὥρα. Θεὸς εἶνε ὁ Χριστός. Καὶ ὅταν ἤθελαν καὶ ἐπιχειροῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ τὸν συλλάβουν, δύναμι μέσα ἀπὸ τὸ σαρκωμένο Θεὸ τοὺς ἀπωθοῦσε, τοὺς ἔσπρωχνε πρὸς τὰ πίσω. Ὁ Χριστὸς παραδόθηκε στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν του, ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα καὶ θέλησε ὁ ἴδιος νὰ θανατωθῇ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα, καὶ τότε ὁ Χριστὸς ἔδειξε τὴ δύναμί του καὶ ἀπέδειξε, ὅτι μὲ τὴ θέλησί του παραδιδόταν στοὺς ἐχθρούς του γιὰ νὰ θανατωθῇ. Ὅταν οἱ σκοτεινοὶ ἄνθρωποι μπῆκαν στὴ Γεθσημανῆ γιὰ νὰ συλλάβουν τὸν Ἰησοῦ, καὶ στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ *«τίνα ζητεῖτε;»* αὐτοὶ ἀπάντησαν *«Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον»*, καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν *«ἐγώ εἰμι»*, τότε *«ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί»* (ιη' 4-6).

Ὅπως ἡ ὥρα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ἦταν προκαθωρισμένη, ἔτσι καὶ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου τῶν διακόνων τοῦ Χριστοῦ. Ὅσο καὶ ἂν οἱ ἄπιστοι καὶ διῶκτες τοῦ Χριστιανισμοῦ μισοῦν τοὺς ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐπιδιώκουν τὴν ἐξόντωσί τους, ἡ θεία πρόνοια δὲν ἐπιτρέπει νὰ τοὺς θανατώσουν, προτοῦ ἐκτελέσουν τὴν ἀποστολή τους. Ὁ Ἀντίχριστος θὰ μισῇ καὶ θὰ διώκῃ τοὺς εὐσεβεῖς μὲ λύσσα καὶ μανία μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ λύσσα καὶ μανία ὅλων τῶν ἄλλων διωκτῶν. Καὶ περισσότερο θὰ μαίνεται καὶ θὰ λυσσᾷ ἐναντίον τῶν δύο προφητῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς θὰ στείλῃ, γιὰ νὰ διαφωτίσουν τὸν κόσμο ἐναντίον τοῦ Ἀντιχρίστου. Καὶ ἐνῷ ὁ Ἀντίχριστος θὰ εἶνε κοσμικῶς πανίσχυρος, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ θανατώσῃ τοὺς δύο προφῆτες, προτοῦ τελειώσουν τὴν ἀποστολή τους. Ὅταν τελειώσουν τὴν ἀποστολή τους, τότε τὸ θηρίο ὁ Ἀντίχριστος κατὰ παραχώρησι Θεοῦ θὰ τοὺς θανατώσῃ (Ἀποκ. ια' 7).

Ὅσον ἰσχυροὶ καὶ ἂν εἶνε κοσμικῶς οἱ διῶκτες, μπροστὰ στὸ Θεὸ δὲν εἶνε τίποτε. Μ' ἕνα φύσημα τοῦ στόματός του ὁ παντοδύναμος Θεὸς δύναται νὰ τοὺς διαλύσῃ. Γι' αὐτὸ οἱ ἐργάτες τοῦ

Εὐαγγελίου δὲν πρέπει νὰ φοβοῦνται τοὺς διῶκτες. Ἂς ἐκτελοῦν ἀφόβως τὰ καθήκοντά τους. Ἡ ζωή τους δὲν πρόκειται ν' ἀφαιρεθῇ, προτοῦ τελειώσουν τὴν ἀποστολή τους. Ὁ Θεὸς εἶνε κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Οἱ ἀνθρωποκτόνοι σκοτώνουν, ὄχι ὅταν θέλουν αὐτοί, ἀλλ' ὅταν ἐπιτρέπῃ ὁ Θεός, γιὰ νὰ καταδικάζωνται αὐτοὶ ὡς ἐγκληματίες, καὶ νὰ δοξάζωνται οἱ ἐκλεκτοὶ ὡς μάρτυρες.

●

Στίχ. 31: ***«Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα τούτων ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;»***.

Μεταφράζουμε: «*Πολλοὶ δὲ ἀπὸ τὸ λαὸ πίστευσαν σ' αὐτὸν καὶ ἔλεγαν: Ὁ Μεσσίας ὅταν ἔλθῃ, μήπως θὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα ἀπ' αὐτά, ποὺ ἔκανε αὐτός;*».

Καίτοι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ διδασκαλία του πολεμοῦνταν ἀγρίως καὶ ἀναμενόταν νὰ πιστεύσουν ὀλίγοι, ἐν τούτοις πίστευσαν πολλοί. Γι' αὐτὸ οἱ ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου, ὅσο σφοδρὰ καὶ ἂν εἶνε τὸ ρεῦμα τῆς ἀπιστίας καὶ ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Πίστεως, ἂς μὴ ἀποθαρρύνωνται. Τὸ Εὐαγγέλιο γνωρίζει ἐπιτυχίες καὶ στὶς πλέον ἀντίξοες καταστάσεις καὶ περιστάσεις.

Οἱ πολλοί, ποὺ πίστευσαν στὸ Χριστό, προέρχονταν ***«ἐκ τοῦ ὄχλου»***, ἀπὸ τὶς κατώτερες τάξεις τοῦ λαοῦ, ποὺ εἶνε καὶ πολυπληθέστερες. Στὶς ἀνώτερες κοινωνικὲς τάξεις ὑπάρχει πολὺς ἐγωισμὸς καὶ ὀλίγη ταπείνωσι, καὶ γι' αὐτὸ σ' αὐτὲς τὶς τάξεις ἡ πίστι βρίσκει μικρὴ εἴσοδο. Στὶς κατώτερες κοινωνικὲς τάξεις ὁ ἐγωισμὸς εἶνε ὀλιγώτερος καὶ ἡ ταπείνωσι περισσότερη, καὶ γι' αὐτὸ σ' αὐτὲς τὶς τάξεις ἡ πίστι βρίσκει μεγαλύτερη εἴσοδο.

Πολλοὶ ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου ἐνθουσιάζονται, ὅταν πλούσιοι καὶ ἐπίσημοι ἑλκύωνται στὴν Πίστι, δὲν νοιώθουν ὅμως ἐνθουσιασμό, ὅταν ἑλκύωνται πτωχοὶ καὶ ἄσημοι. Ἀλλ' αὐτὸ σημαίνει ὑπερτίμησι τῶν πλουσίων καὶ ἐπισήμων, καὶ ὑποτίμησι τῶν πτωχῶν καὶ ἀσήμων· μὲ μιὰ λέξι, αὐτὸ σημαίνει προσωποληψία, ἡ δὲ προσωποληψία εἶνε σοβαρὴ ἁμαρτία. Ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος φωνάζει: «*Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης... Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. Οὐχ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;*» (Ἰάκ. β' 1, 5). *Ἀδελφοί μου, νὰ μὴ ἔχετε μὲ προσωποληψίες τὴ θρησκεία τοῦ ἐνδόξου Κυρίου μας Ἰη-*

σοῦ Χριστοῦ... Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. Ὁ Θεὸς δὲν ἐξέλεξε τοὺς πτωχοὺς γιὰ νὰ εἶνε πλούσιοι σὲ πίστι καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας, τὴν ὁποία ὑποσχέθηκε σ' αὐτούς, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀγαποῦν;

Μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ πλούσιοι καὶ ἐπίσημοι δὲν εἶνε ὅσοι ἔχουν ἀφθονία ὑλικῶν ἀγαθῶν, θέσεις καὶ ἀξιώματα, ἀλλ' ὅσοι ἔχουν πίστι καὶ ἀγάπη, καὶ γίνονται κληρονόμοι τῆς οὐρανίας καὶ αἰωνίας βασιλείας.

Πρόβλημα στοὺς ἑρμηνευτὰς δημιουργεῖ ὁ λόγος ὅσων πίστευσαν, *«ὁ Μεσσίας, ὅταν ἔλθῃ, μήπως θὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα ἀπ' αὐτά, ποὺ ἔκανε αὐτός;»*. Κατ' ἄλλους ἑρμηνευτὰς οἱ πιστεύσαντες ὁμιλοῦν ἔτσι, διότι ἡ πίστι τους ἦταν ἀτελής· δὲν εἶχαν πεισθῆ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας, ἀλλὰ πίστευσαν μόνο, ὅτι εἶνε προφήτης. Κατ' ἄλλους ὅμως ἑρμηνευτὰς οἱ πιστεύσαντες πίστευσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας, ὁ δὲ λόγος των ἐλέχθη «καθ' ὑπόθεσιν» πρὸς ἀπίστους, οἱ ὁποῖοι νόμιζαν, ὅτι ὁ Μεσσίας δὲν ἐμφανίστηκε ἀκόμη. Συμφώνως πρὸς αὐτὴ τὴν ἑρμηνεία οἱ πιστεύσαντες εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν στοὺς ἀπιστοῦντες: Ἂς ὑποθέσωμε, ὅτι ὁ Μεσσίας δὲν ἦλθεν ἀκόμη, ὅπως σεῖς λέγετε, ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ στὸ μέλλον. Ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ, μήπως θὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα ἀπ' αὐτά, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς;

Κλίνουμε πρὸς τὴ δεύτερη ἑρμηνεία, ὅτι οἱ πιστεύσαντες πίστευσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας, ὄχι ἁπλῶς προφήτης. Καὶ τοῦτο, διότι αὐτοὶ μὲ τὸ λόγο τους ἐξισώνουν τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ θαύματα τοῦ Μεσσία. Καὶ θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ ἐξισώσουν τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ θαύματα τοῦ Μεσσία, ἂν δὲν πίστευαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Μεσσίας; Ἰσχυροὶ οἱ προφῆτες, ἀλλὰ πολὺ ἰσχυρότερος ὁ Μεσσίας. Ὁ λόγος τῶν πιστευσάντων εἶνε ἐπιχείρημα στὰ χείλη των ὑπὲρ τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητος τοῦ Ἰησοῦ: Ὁ Ἰησοῦς μὲ τὰ ἀναρίθμητα θαύματά του, αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας, διότι ἄλλος δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα ἀπ' αὐτόν.

Ἀναμενόταν, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἔκανε πολλὰ καὶ καταπληκτικὰ θαύματα (Βλέπε ἰδίως τὸ Ἠσ. λε' 5-6). Γι' αὐτὸ ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὅταν ἄκουσε γιὰ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν μαθητάς του, γιὰ νὰ τοῦ ἀπευθύνουν τὴν ἐρώτησι, ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας, ἤ, μᾶλλον, γιὰ νὰ διαπιστώσουν οἱ μαθηταὶ προσωπικῶς τὰ θαύματά του καὶ νὰ πιστεύσουν

(Ματθ. ια' 2-6· Λουκ. ζ' 18-23). Τὰ θαύματα, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν τριετῆ δρᾶσι του στὴ γῆ, ἦταν ἀποδείξεις τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητος καὶ τῆς θεότητός του. Ἀλλὰ καὶ τὰ θαύματα, ποὺ γίνονται στὴν Ἐκκλησία ἐπὶ εἴκοσι μέχρι σήμερα αἰῶνες, ἀκόμη καὶ μεγαλύτερα ἐκείνων, ποὺ ἔγιναν τότε, ἀποδεικνύουν τὶς αὐτὲς ἀλήθειες, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Θεός, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ τὰ θαύματα γίνονται στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας.

Στίχ. 32: ***«Ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα πιάσωσιν αὐτόν».***

Τὸ ***«γογγύζω»*** ἐδῶ σημαίνει *«σχολιάζω, κάνω σχόλια»*, ὅπως καὶ στὰ στ' 41, 43, 61, Λουκ. ε' 30. Τὸ ***«ὑπηρέτης»*** δὲν ἔχει τὴ σημερινὴ ἔννοια, ἀλλὰ σημαίνει εἶδος ὑπαλλήλου, ποὺ ἐκτελεῖ ὑπηρεσία, ὅπως εἶνε ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἀστυνομικοῦ ὀργάνου. Ἐξηγοῦμε *«ὑπάλληλος»*. Τὸ ***«πιάσωσιν»*** εἶνε ὑποτακτικὴ ἀορίστου τοῦ ρήματος «πιάζω» στὴν ἔννοια τοῦ *«πιάνω, συλλαμβάνω»*. Τῆς φράσεως ***«οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς»*** ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἀρχιερεῖς προτάσσονται («οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι»). Χωρὶς τὴν ἐντολὴ ἢ τὴ συγκατάθεσι τῶν ἀρχιερέων οἱ Φαρισαῖοι δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἐνεργήσουν γιὰ τὴ σύλληψι τοῦ Ἰησοῦ.

Μεταφράζουμε: *«Ἄκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τὸ λαὸ νὰ κάνῃ αὐτὰ τὰ σχόλια γι' αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπαλλήλους γιὰ νὰ τὸν πιάσουν».*

Μὲ τὴ φράσι ***«οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς»*** σημαίνεται τὸ Μέγα Συνέδριο, ἤ, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν Ἰουδαίων. Τὸ Συνέδριο ἀποτελοῦσαν τρεῖς τάξεις ἀνθρώπων:

1) Οἱ ἀρχιερεῖς. Ὁ ἐν ἐνεργείᾳ δηλαδὴ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ προηγουμένως διατελέσαντες ἀρχιερεῖς, ἴσως δὲ καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς υἱούς των, οἱ ὁποῖοι προαλείφονταν γιὰ τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα. Οἱ ἀρχιερεῖς ἢ ὅλοι ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦταν Σαδδουκαῖοι, οἱ δὲ Σαδδουκαῖοι δὲν πίστευαν στὴν ὕπαρξι πνευμάτων, ἀγγελικῶν καὶ ἀνθρωπίνων, καὶ στὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν (Πράξ. κγ' 8). Ἡ ψυχή, ἔλεγαν, εἶνε ὑλική, προϊὸν τῶν χυμῶν τοῦ σώματος, καὶ διαλύεται μαζὶ μὲ τὸ σῶμα. Ἀρνοῦνταν συνεπῶς τὴ ζωὴ μετὰ θάνατον, τὴν κρίσι καὶ τὴν ἀνταπόδοσι, τὴν αἰωνία κόλασι καὶ τὴν αἰωνία

μακαριότητα. Οὔτε φόβο αἰωνίων τιμωριῶν εἶχαν, οὔτε ἐλπίδα αἰωνίων ἀμοιβῶν. Ἦταν ὑλόφρονες, ὅπως οἱ ἰδικοί μας Ἐπικούρειοι. Καὶ ἀπορεῖ κανεὶς καὶ ἐξίσταται, ὅταν ἀναλογίζεται, πῶς τόσον ὑλόφρονες καὶ κτηνώδεις ἄνθρωποι γίνονταν ἀρχιερεῖς καὶ μετεῖχαν τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἰουδαίων.

Ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερα τέτοιοι ἄνθρωποι δὲν γίνονται κληρικοὶ καὶ δὲν κρατοῦν στὰ χέρια τους *«τὰ Ἅγια τοῖς ἁγίοις»*; Μήπως καὶ σήμερα τέτοιοι ἄνθρωποι δὲν γίνονται ἀρχιερεῖς καὶ δὲν κυβερνοῦν τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ; Μήπως καὶ σήμερα στὴν Ἱερὰ Σύνοδο δὲν ἔχουν τὴν πλειοψηφία ἄλλοι Σαδδουκαῖοι, ἄνθρωποι ὑλόφρονες καὶ βέβηλοι; Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας λύει τὴν ἀπορία γιὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν Σαδδουκαίων στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ περιουσίου λαοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ, διότι ὑπάρχουν στὴν Ἐκκλησία καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ ἅγιοι κληρικοί. Δόξα δὲ στὸν Κύριο, διότι καὶ διὰ μέσου τῶν ἀναξίων κληρικῶν χάριν τοῦ λαοῦ μεταδίδεται ἡ χάρι τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀντίχριστος Καϊάφας φωτίστηκε ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ προφήτευσε, διότι ἦταν ἀρχιερεὺς ἐκείνου τοῦ ἔτους (ια' 51). Ἔτσι καὶ οἱ Καϊάφες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὄργανα μεταδόσεως τῆς θείας χάριτος καὶ τελοῦν τὰ μυστήρια γιὰ τὴ σωτηρία τῶν πιστῶν καὶ γιὰ τὴν ἰδική τους καταδίκη.

2) Οἱ πρεσβύτεροι. Αὐτοὶ δὲν εἶχαν ἱερατικὸ ἀξίωμα, ἦταν προεστῶτες τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἀνῆκαν στοὺς Σαδδουκαίους, ὅπως ὅλοι ἢ σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς. Οἱ πρεσβύτεροι συνήθως ἀκολουθοῦσαν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ συνεργάζονταν μαζί τους. Ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβύτεροι ἦταν ἀντάξιοι ἀλλήλων!

3) Οἱ γραμματεῖς ἢ νομικοί. Ἦταν Φαρισαῖοι. Ἀνῆκαν στὴ θρησκευτικὴ τάξι τῶν Ἰουδαίων. Λέγονταν γραμματεῖς, διότι ἀσχολοῦνταν μὲ τὰ γράμματα, τὰ ἱερὰ γράμματα, τὴν Ἁγία Γραφή. Λέγονταν καὶ νομικοί, διότι ἀσχολοῦνταν μὲ τὸ νόμο. Οἱ γραμματεῖς ἢ νομικοὶ ἦταν οἱ θεολόγοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης στὸ Ἔθνος τῶν Ἑβραίων.

Μέσα στὸ Μέγα Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων ὑπῆρχαν λοιπὸν δύο ἀντίθετα ρεύματα, τὸ ρεῦμα τῶν ὑλιστῶν Σαδδουκαίων, ποὺ δὲν πίστευαν σὲ πνεύματα καὶ ἀνάστασι, καὶ τὸ ρεῦμα τῶν θρησκευτικῶν Φαρισαίων, ποὺ παραδέχονταν πνεύματα καὶ ἀνάστασι. Ἀλλ' ἐνῷ τὰ δύο ρεύματα ἦταν ἀντίθετα, στὸ μῖσος καὶ στὸ διωγμὸ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἑνώνονταν. Ἔτσι συνήθως συμβαίνει καὶ στὸ Ἑλ-

ληνικὸ Κοινοβούλιο. Ἐνῷ τὰ πολιτικὰ κόμματα ἔχουν διαφορὲς μεταξύ τους καὶ τὸ ἕνα καταπολεμεῖ τὸ ἄλλο, ὅταν πρόκειται γιὰ ἐκκλησιαστικὰ θέματα ὁ Διάβολος τὰ ἑνώνει καὶ λαμβάνουν ἀρνητικὴ θέσι ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας· ὑποστηρίζουν τὴν ἀσέβεια καὶ ὄχι τὴν εὐσέβεια, τὸ ἀνήθικο καὶ ὄχι τὸ ἠθικό, τὸ ἄδικο καὶ ὄχι τὸ δίκαιο. Κάνουν ὅ,τι ταπεινώνει καὶ ὄχι ὅ,τι ἐξυψώνει τὴν Ἐκκλησία...

Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἄκουσαν, ὅτι ὁ λαὸς ἔκανε εὐμενῆ σχόλια γιὰ τὸν Ἰησοῦ, καὶ ἀπέστειλαν ***«ὑπηρέτας»***, *ὑπαλλήλους*, ὄργανά τους, γιὰ νὰ τὸν πιάσουν. Οἱ ἀρχιερεῖς, λόγῳ τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματός των καὶ τοῦ ὑπερτροφικοῦ ἐγωισμοῦ των, δὲν καταδέχονταν νὰ πᾶνε νὰ ἀκούσουν προσωπικῶς τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ πληροφοροῦνταν γιὰ τὸ κήρυγμά του καὶ τὴν ἀπήχησι, ποὺ εἶχε στὸ λαὸ ὁ λόγος του, καὶ πικραίνονταν καὶ ταράσσονταν. Καὶ γιὰ νὰ θέσουν τέρμα στὸ ψυχικό τους δρᾶμα, ἀπέστειλαν ὄργανά τους νὰ συλλάβουν τὸν Ἰησοῦ. Δὲν πῆγαν οἱ ἴδιοι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νὰ συλλάβουν τὸν Ἰησοῦ, ἀλλ' ἔστειλαν ἄλλους, διότι φοβοῦνταν, μήπως κινδυνεύσει ἡ ζωή τους ἀπὸ τὴν ἀντίδρασι τοῦ λαοῦ. Ἔτσι συνήθως συμβαίνει· οἱ ἄρχοντες, φίλαυτοι καὶ δειλοί, ἤ, μᾶλλον, θρασύδειλοι, ἐκθέτουν ἄλλους σὲ κινδύνους, προφυλάσσουν δὲ καὶ διαφυλάσσουν τοὺς ἑαυτούς των ὡς πολυτίμους. Οἱ ἄρχοντες πρέπει νὰ ζοῦν, γιὰ νὰ κυβερνοῦν τὰ κατώτερα ὄντα, τοὺς λαούς!

Στίχ. 33-34: *«Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»*.

Μεταφράζουμε: «*Εἶπε τότε ὁ Ἰησοῦς: Ὀλίγον ἀκόμη χρόνο θὰ εἶμαι μαζί σας, καὶ ἔπειτα θὰ πάω σ' ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἔστειλε. Θὰ μὲ ζητήσετε, ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ βρῆτε. Ὅπου δὲ εἶμαι ἐγώ, σεῖς δὲν μπορεῖτε νὰ ἔλθετε*».

Ὁ Ἰησοῦς γνώριζε τὰ δολοφονικὰ σχέδια τῶν Ἰουδαίων ἀρχόντων· γνώριζε, ὅτι οἱ ἄρχοντες ἀπέστειλαν ὄργανά τους γιὰ νὰ τὸν συλλάβουν. Καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ λαό, ἐμμέσως ἀπευθυνόταν καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντες. Διότι καὶ σ' αὐτούς, καίτοι ἦταν θανάσιμοι ἐχθροί του, ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι δινόταν ἀκόμη προθεσμία καὶ εὐκαιρία, γιὰ νὰ ἐπιδιώξουν νὰ τοὺς σώσῃ.

Μὲ τὴ φράσι, ***«καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με»***, καὶ θὰ

πάω σ' ἐκεῖνον πού μὲ ἔστειλε, ὁ Ἰησοῦς δηλώνει πάλι ὅ,τι εἶχε πεῖ στὸ στίχ. 28, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἦλθεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅπως τὸν κατηγοροῦσαν, ἀλλ' ὑπάρχει ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἔστειλε, εἶνε ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Μὲ τὴ φράσι, ***«Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι»***, *ὀλίγον ἀκόμη χρόνο θὰ εἶμαι μαζί σας*, ὁ Ἰησοῦς εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε: Γιατί βιάζεσθε νὰ μὲ βγάλετε ἀπὸ τὸ μέσον; Γιατί σπεύδετε νὰ μὲ θανατώσετε; Περιμένετε ὀλίγο χρόνο, καὶ θὰ φύγω ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο.

Ἕνα περίπου ἑξάμηνο χώριζε τὸ Χριστὸ ἀπὸ τὴ σταύρωσι, μετὰ τὴν ὁποία θ' ἀνασταινόταν, καὶ μὲ τὴν ἀνάληψί του θὰ ἐπανερχόταν στὸν Πατέρα. Ἕνα περίπου ἑξάμηνο θὰ διαρκοῦσε ἀκόμη ὁ διωγμὸς καὶ ὁ κατατρεγμὸς τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοὺς κακοὺς καὶ μοχθηροὺς ἀνθρώπους. Σύντομος ὁ χρόνος τῆς παραμονῆς τοῦ Χριστοῦ ἀνάμεσα στοὺς κακεντρεχεῖς ἀνθρώπους. Ἀλλ' εἶνε ὑπόθεσι παρηγορίας, ὅτι καὶ γιὰ τοὺς ἀκολούθους τοῦ Χριστοῦ, ποὺ μισοῦνται καὶ διώκονται ἀπὸ τὸν κόσμο, διότι διαφέρουν ἀπὸ τὸν κόσμο, ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μέσα στὸν κόσμο εἶνε σύντομος. Μερικὲς δεκαετίες δὲν εἶνε πράγματι πολὺς χρόνος. Μερικὲς δεκαετίες καὶ φεύγουν οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὸ μοχθηρὸ τοῦτο κόσμο, καὶ πηγαίνουν κοντὰ στὸν Κύριό τους, ποὺ τοὺς ἀνταμείβει μὲ αἰώνιες ἀνταμοιβὲς γιὰ τὶς προσωρινὲς δοκιμασίες καὶ θλίψεις τους σ' αὐτὸ τὸν κόσμο.

Ἀλλὰ λέγοντας ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους, ***«Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι»***, προπάντων καὶ κυρίως ἐννοεῖ: Ἀφοῦ ὀλίγο μόνο χρόνο θὰ εἶμαι ἀκόμη μαζί σας, ἁρπάξετε αὐτὴ τὴ σύντομη εὐκαιρία, σπεύσετε νὰ πιστεύσετε σὲ μένα, γιὰ νὰ κερδίσετε τὴ σωτηρία σας. Ὁμοίως θὰ ἐκφρασθῇ ὁ Ἰησοῦς ἀργότερα, ὅταν θὰ εἰπῇ: *«Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ... Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε»* (ιβ' 35-36).

Τὸ ***«ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε»***, *θὰ μὲ ζητήσετε, ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ βρῆτε*, ἔχει, νομίζουμε, αὐτὴ τὴν ἔννοια: Σὲ καιροὺς ἐθνικῶν κρίσεων, ἀλλὰ καὶ ἀτομικῶν θλίψεων, θὰ ζητήσετε τὸ Μεσσία καὶ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ σᾶς σώσῃ. Ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Θεὸς εἶμαι ἐγώ. Ἐμένα λοιπὸν θὰ ζητήσετε γιὰ νὰ σᾶς σώσω. Ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ βρῆτε, διότι δὲν μὲ πιστεύετε ὡς Μεσσία καὶ Θεό, καὶ διότι σωματικῶς ἐντὸς ὀλίγου θ' ἀναχωρήσω ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Ὁμοίως ὁμιλεῖ

ὁ Ἰησοῦς καὶ στὸ η' 21: *«Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε»* (Πρβλ. τὸ Λουκ. ιζ' 22. Βλέπε ἐπίσης τὸ Ματθ. κγ' 37-39).

Στὴ φράσι, ***«ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»***, ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν λέγει, «ὅπου ἔσομαι ἐγώ», ὅπου δηλαδὴ θὰ εἶμαι ἐγὼ μετὰ τὴν ἀναχώρησί μου ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀλλὰ λέγει, ***«ὅπου εἰμὶ ἐγώ»***, *ὅπου ἤδη εἶμαι ἐγώ*. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε ὁ Χριστός: Ὡς ἄνθρωπος εἶμαι ἀκόμη στὴ γῆ, ἀλλ' ὡς Θεὸς εἶμαι στὸν οὐρανό. Ἡ μόνιμη κατοικία μου εἶνε στὸν οὐρανό. Μὲ τὴν ἀναχώρησί μου ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο θὰ ἐπανέλθω ἐκεῖ, ὅπου εἶμαι πάντοτε, ἀπ' ὅπου δὲν ἔλειψα οὔτε μιὰ στιγμή. Ὁ Χριστὸς ἦταν στὴ γῆ, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἦταν καὶ στὸν οὐρανό. Γι' αὐτὸ στὸ Ναθαναὴλ εἶπε, *«Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»* (α' 52). Ἀπὸ τὸν ἀνοικτὸ οὐρανὸ οἱ ἄγγελοι ἀνέβαιναν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κατέβαιναν πρὸς τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου συγχρόνως ἦταν καὶ κάτω στὴ γῆ καὶ ἐπάνω στὸν οὐρανό. Γι' αὐτὸ ἐπίσης ὁ Χριστὸς εἶπε στὸ Νικόδημο: *«Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»* (γ' 13). *Κανεὶς δὲν ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, παρὰ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁ ὁποῖος εἶνε στὸν οὐρανό.* Ἐνῷ ὁ Χριστὸς κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, συγχρόνως ἦταν στὸν οὐρανό.

Μὲ τὴ φράσι, ***«ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»***, ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ: Ἐκεῖ, ὅπου εἶμαι ἐγώ, στὸν οὐρανό, σεῖς οἱ Ἰουδαῖοι δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε καὶ νὰ μὲ βρῆτε, νὰ μὲ συναντήσετε, διότι δὲν πιστεύετε σὲ μένα. Ὅσοι δὲν πιστεύουν, καὶ διὰ τῆς πίστεως δὲν συνδέονται μὲ τὸ Χριστὸ σ' αὐτὴ τὴ ζωή, δὲν θὰ ἔχουν σχέσι μὲ τὸ Χριστὸ καὶ στὴν ἄλλη ζωή. Ὅσοι δὲν εἶνε τώρα μαζὶ μὲ τὸ Χριστό, δὲν θὰ εἶνε μαζί του καὶ στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα. Οἱ ἄπιστοι χάνουν τὴ σωτηρία καὶ προσκαίρως καὶ αἰωνίως.

Καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἀπίστους ὁ Χριστὸς κηρύττει τὴ σκληρὴ καὶ φοβερὴ αὐτὴ ἀλήθεια, γιὰ νὰ κάμψη τὴ σκληρότητά τους, γιὰ νὰ τοὺς κάνη νὰ φοβηθοῦν καὶ νὰ πιστεύσουν γιὰ νὰ σωθοῦν. Καὶ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρεστα λέγει καὶ κάνει ὁ Θεὸς στὴ δοκιμαστικὴ αὐτὴ ζωή, γιὰ νὰ

ἑλκύσῃ κοντά του τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴν ἀτελεύτητη καὶ ἀπερίγραπτη ζωὴ καὶ δόξα.

Στίχ. 35-36: ***«Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς· ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; Μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας; Τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;»***.

Ἡ φράσι ***«πρὸς ἑαυτοὺς»*** σημαίνει *«μεταξύ τους»*. Τὸ ***«ὅτι»*** σημαίνει *«ὥστε»*. Τὸ ***«τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος»*** μεταφράζεται *«τί σημαίνει αὐτὸς ὁ λόγος»*. Ἡ λέξι ***«Ἕλληνες»*** δὲν ἔχει τὴν ἐθνική, ἀλλὰ τὴ θρησκευτικὴ σημασία, δὲν σημαίνει «Ἕλληνες», ἀλλ' *«ἐθνικοί, εἰδωλολάτρες»*. Ἡ δὲ φράσι ***«ἡ διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων»*** δὲν σημαίνει «οἱ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν, τῶν εἰδωλολατρῶν, διεσπαρμένοι Ἰουδαῖοι». Διότι τότε ἡ διατύπωσι τοῦ λόγου θὰ ἦταν διαφορετική: «Μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους;». Ἤ, μᾶλλον, ἡ διατύπωσι θὰ ἦταν τοιαύτη: «Μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἰουδαίων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους;». Ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι στὴ φράσι ***«ἡ διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων»*** ἡ λέξι ***«διασπορὰ»*** σημαίνει ὅ,τι σήμερα ὀνομάζουμε *«Ἐξωτερικό»*, καὶ συνεπῶς ἡ φράσι ***«ἡ διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων»*** σημαίνει *«τὸ Ἐξωτερικό, ὅπου εἶνε οἱ ἐθνικοί, οἱ εἰδωλολάτρες»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν τότε οἱ Ἰουδαῖοι: «Ποῦ πρόκειται αὐτὸς νὰ πάῃ, ὥστε ἐμεῖς νὰ μὴ τὸν βροῦμε; Μήπως πρόκειται νὰ πάῃ στὸ Ἐξωτερικό, ὅπου εἶνε οἱ ἐθνικοί, καὶ νὰ διδάσκῃ τοὺς ἐθνικούς; Τί σημαίνει αὐτὸς ὁ λόγος ποὺ εἶπε, "θὰ μὲ ζητήσετε, ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ βρῆτε", καί, "ὅπου εἶμαι ἐγώ, σεῖς δὲν μπορεῖτε νὰ ἔλθετε";»*.

Ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι σὲ λίγο θὰ πάῃ σ' ἐκεῖνον, ποὺ τὸν ἔστειλε, θὰ ἐπανέλθῃ δηλαδὴ στὸ Θεὸ Πατέρα. Οἱ δὲ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι ἢ δὲν κατάλαβαν τί ἐννοοῦσε ὁ Χριστός, ἢ ἔκαναν πὼς δὲν κατάλαβαν. Καὶ μεταξύ τους σχολίαζαν τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ περιφρονητικὰ καὶ εἰρωνικὰ λέγοντας: Ποῦ πρόκειται νὰ πάῃ αὐτός; Μήπως στὸ Ἐξωτερικό, στοὺς εἰδωλολάτρες, καὶ νὰ διδάσκῃ τοὺς εἰδωλολάτρες; Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι: Ἐδῶ, στὸ Ἐσωτερικό, στὴν εὐλογημένη χώρα, στὴν ἁγία γῆ, ὅπου εἶνε οἱ εἰδήμονες καὶ ἀναγνωρισμένοι θρησκευτικοὶ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραήλ, αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ἀναγνώρισι, δὲν τὸν σηκώνει ὁ τόπος, ἀπορ-

ρίπτεται. Καὶ θὰ καταφύγῃ λοιπὸν στὸ Ἐξωτερικό, ὅπου κατοικοῦν οἱ εἰδωλολάτρες, γιὰ νὰ κηρύττῃ στοὺς εἰδωλολάτρες; Οἰκτρὸ κατάντημα, μεγάλος ἐξευτελισμὸς γι' αὐτόν!

Ἔτσι ἐκφράζονταν οἱ καταφρονηταὶ καὶ εἴρωνες Ἰουδαῖοι γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλ' ἡ εἰρωνεία τους ἀπέβη τραγικὴ εἰς βάρος τῶν ἰδίων. Ἄκοντες, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν καὶ νὰ τὸ καταλαβαίνουν, προφήτευσαν καὶ αὐτοί, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, ὅπως ὁ ἀντίχριστος ἀρχιερεύς των Καϊάφας (ια' 51). Προφήτευσαν, ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἔμελλε νὰ ἀκουσθῇ στὰ ἔθνη. Ὅ,τι μὲ πνεῦμα εἰρωνικὸ ἔλεγαν τότε οἱ Ἰουδαῖοι, αὐτὸ μὲ τρόπο λαμπρὸ εἶχε πραγματοποιηθῆ, ὅταν ὁ Ἰωάννης συνέγραφε τὸ Εὐαγγέλιό του. Μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ὁ Χριστός, δυνάμεθα νὰ εἰποῦμε, βγῆκε ἀπὸ τὴ χώρα τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων καὶ ἦλθε σ' ἐμᾶς τοὺς ἐθνικούς. Καὶ ἐμεῖς τὸν πιστεύσαμε καὶ τὸν ἐγκολπωθήκαμε γιὰ νὰ σωθοῦμε, ἐνῷ ἐκεῖνοι τὸν ἀπέρριψαν γιὰ νὰ καταδικασθοῦν.

Εἰρωνεύονταν τὸ Χριστὸ οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι, εἰρωνεύονται τὸ Χριστὸ καὶ οἱ βαπτισμένοι χριστιανοί. Πῶς οἱ τελευταῖοι εἰρωνεύονται τὸ Χριστό; Τὸν εἰρωνεύονται στὰ πρόσωπα τῶν ὀπαδῶν του, τῶν συνειδητῶν χριστιανῶν. Ὅταν βλέπουν συνειδητοὺς χριστιανούς, πρόσωπα ποὺ πραγματικῶς πιστεύουν καὶ ἀγωνίζονται νὰ ζοῦν ὄχι συμφώνως πρὸς τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὶς μόδες τοῦ κόσμου, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἀντιμετωπίζουν σὰν πρόσωπα ἀσυγχρόνιστα, ἀνεδαφικά, καθυστερημένα, ἐστερημένα σοβαρότητος, τοὺς εἰρωνεύονται, τοὺς περιπαίζουν, τοὺς σαρκάζουν, τοὺς κάνουν πλάκα διασκεδάσεως. Καὶ τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως σ' αὐτοὺς τοὺς εἴρωνες ψευδοχριστιανοὺς ὁ Χριστὸς θὰ εἰπῇ: Καταραμένοι ἄνθρωποι, φύγετε ἀπὸ μένα καὶ πηγαίνετε μαζὶ μὲ τὸ Διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του στὴν Κόλασι, διότι μὲ εἰρωνευόσασθε. Καὶ ὅταν ἐκεῖνοι θὰ εἰποῦν, «Κύριε, πότε σὲ εἰρωνευθήκαμε;», ὁ Χριστὸς θὰ ἀπαντήσῃ: Ἐφ' ὅσον εἰρωνευθήκατε ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς μου, ἐμένα εἰρωνευθήκατε.

Ὁ ὀνειδισμὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὀνειδισμὸς γιὰ τὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ ζωή, εἶνε καὶ αὐτὸς ἀξιόμισθος, πολὺ ἀξιόμισθος. Οἱ ὀνειδιζόμενοι ἀνταμείβονται μὲ αἰώνια τιμὴ καὶ δόξα, καὶ οἱ ὀνειδίζοντες πληρώνονται μὲ αἰώνια καταισχύνη. *«Τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες»* (Ἑβρ.

ιγ' 13). Λοιπὸν ἂς ἐξερχώμεθα ἔξω ἀπὸ τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ ἀσεβῆ κόσμο, τὸν ἄκομψο, τὸν ἄκοσμο κόσμο, καὶ ἂς πηγαίνωμε πρὸς τὸ Χριστό, ἂς συνδεώμεθα συνεχῶς στενότερα μὲ τὸ Χριστό, καὶ ἂς ὑποφέρωμε καὶ ἐμεῖς τὸν ὀνειδισμό, ποὺ ὑπέφερε ὁ Χριστός, τὸν ὀνειδισμό, ποὺ εἶνε φυσικὸ νὰ ὑφίστανται ἀπὸ τὸν κόσμο ὅλοι, ὅσοι διαφέρουν ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἐξέρχονται τροπικῶς ἀπὸ τὸν κόσμο, ζοῦν ζωὴ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου. Ὁ κόσμος ὅλος εἶνε μὲ τὸν Πονηρό, καὶ οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ εἶνε μὲ τὸ Χριστό. Καὶ στὴν ἄλλη ζωὴ δὲ θὰ χωρισθοῦν οὔτε οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ ἀπὸ τὸ Χριστὸ οὔτε οἱ κοσμικοὶ ἀπὸ τὸν Πονηρό...

«Ὕδωρ ζῶν»

Στίχ. 37: ***«Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξε λέγων· ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω».***

Τὸ ***«εἱστήκει»***, ὑπερσυντέλικος μὲ σημασία παρατατικοῦ, σημαίνει ἢ *«ἦταν παρών»*, ὅπως στὸ α' 35, ἢ ***«στεκόταν»***. Μᾶλλον ἔχει τὴ δεύτερη σημασία.

Μεταφράζουμε: «*Κατὰ τὴν τελευταία δὲ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, τὴ μεγάλη, ὁ Ἰησοῦς στεκόταν καὶ φώναξε δυνατά : Ἐὰν κανεὶς διψᾷ, νὰ ἔλθῃ σ' ἐμένα καὶ νὰ πιῇ*».

Ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας χαρακτηρίζεται ***«μεγάλη»*** λόγῳ τῆς μεγάλης λαμπρότητός της. Πιθανώτατα ἦταν ἡ ὀγδόη ἡμέρα (Λευΐτ. κγ' 36, Ἀριθ. κθ' 35). Αὐτὴ τὴν ἡμέρα ὁ λαὸς ἐγκατέλειπε τὶς σκηνὲς καὶ ὡς λιτανευτικὴ πομπὴ μετέβαινε στὸ ναό, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὁ καθένας ἐπέστρεφε στὸ σπίτι του. Ἐπίσης τὴν τελευταία ἡμέρα τῆς Σκηνοπηγίας μετέβαιναν στὴν κολυμβήθρα τοῦ Σιλωὰμ γιὰ ν' ἀντλήσουν νερό, τὸ ὁποῖο ἔχυναν ὡς σπονδὴ πάνω στὸ θυσιαστήριο τῶν ὁλοκαυτωμάτων. Κατὰ τὴν τελετὴ αὐτὴ ὁ ἱερεύς, κρατώντας χρυσὸ δοχεῖο γεμᾶτο ἀπὸ νερό, ἀνέβαινε στὸ θυσιαστήριο καὶ ἔκανε τὴ σπονδὴ χύνοντας τὸ νερὸ πρὸς δυσμάς. Κατόπιν στρεφόταν πρὸς ἀνατολὰς καὶ συμπλήρωνε τὴ σπονδή, ἀδειάζοντας δύο ἀργυρᾶ δοχεῖα γεμᾶτα ἀπὸ οἶνο. Κατὰ τὴ διάρκεια δὲ τῆς σπονδῆς ὁ λαὸς ἔψαλλε κάτω ἀπὸ τοὺς ἤχους κυμβάλων καὶ σαλπίγγων. Ἡ τελετὴ αὐτὴ εἶχε χα-

ρακτῆρα συμβολικό· ὑπενθύμιζε τὶς μεγάλες εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ στὴν ἔρημο, καὶ εἰδικώτερα τὴ θαυματουργικὴ ἀνάβλυσι καὶ ἀναπήδησι νεροῦ ἀπὸ τὸ βράχο. Ἀπ' αὐτὴ τὴν τελετὴ ὁ Ἰησοῦς ἔλαβε ἀφορμὴ καὶ εἶπε τοὺς λόγους τοῦ παρόντος καὶ τοῦ ἑπομένου στίχου.

Ὁ Ἰησοῦς ***«εἱστήκει καὶ ἔκραξε»***, *στεκόταν καὶ φώναξε δυνατά.* Συνήθως ὁ Ἰησοῦς δίδασκε καθήμενος. Ἀλλὰ στὴν παροῦσα περίπτωσι δίδαξε ὄρθιος. Ἐπίσης δίδαξε ὑψώνοντας τὸν τόνο τῆς φωνῆς. Γιατί; Γιὰ νὰ τὸν βλέπῃ καὶ νὰ τὸν ἀκούῃ καλὰ ὁ λαός. Γιὰ νὰ δείξῃ τὴ μεγάλη σοβαρότητα τῶν λόγων του. Γιατὶ εἶχε μεγάλη ἔντασι στὴν ψυχή του. Γιατὶ εἶχε μεγάλο πόθο σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐπὶ πλέον ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ὀρθία στάσι του καὶ τὴν ἰσχυρὴ φωνή του ἔδειχνε τὴν παρρησία του, ἀποδείκνυε, ὅτι δὲν φοβόταν τοὺς ἐχθρούς του. Οἱ δειλοὶ κρύβονται καὶ σιωποῦν ἐνόχως. Ὁ Χριστὸς ὤρθωνε τὸ ἀνάστημά του ἀπέναντι τῶν θανασίμων ἐχθρῶν του καὶ διακήρυττε τὶς μεγάλες καὶ σωτήριες ἀλήθειες *«γεγωνυίᾳ καὶ στεντορείᾳ τῇ φωνῇ»*. Πόσοι ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου ὀρθώνουν τὸ ἀνάστημα καὶ ὑψώνουν τὴ φωνὴ ἀπέναντι τῶν θανασίμων ἐχθρῶν; Οἱ γνήσιοι κήρυκες τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ἐξαγγέλλουν μὲ ἀφοβία ἀπέναντι τοῦ θανάτου. Οἱ δὲ δειλοὶ τρέμουν καὶ τὴ σκιά τους!

«Ἐάν τις διψᾷ», λέγει ὁ Χριστός. *Ἐὰν κανεὶς διψᾷ.* Ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται ὁ Κύριος, δεικνύει, ὅτι τὴν πνευματικὴ δίψα, τὴ δίψα γιὰ τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθά, δὲν αἰσθάνονται ὅλοι, ἀλλὰ μερικοί, ὀλίγοι. Τὴ σωματικὴ δίψα αἰσθάνονται ὅλοι ἀνεξαιρέτως. Γιατί δὲν αἰσθάνονται ὅλοι καὶ τὴν πνευματικὴ δίψα; Διότι ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ ἀπιστία συμπνίγουν καὶ καταστρέφουν τὸ αἴσθημα τῆς πνευματικῆς δίψας. Ὅσοι δὲν πρόσεξαν τὴ ζωή τους· ὅσοι δούλεψαν συστηματικὰ στὴν ἁμαρτία· ὅσοι γιὰ τὴ δικαιολόγησι τῆς φαυλότητός των ἀρνήθηκαν τὶς πνευματικὲς ἀξίες· ὅσοι σκληρύνθηκαν, πωρώθηκαν καὶ κατάντησαν ἀναίσθητοι, πῶς νὰ αἰσθανθοῦν πνευματικὴ δίψα, πῶς νὰ ἐπιθυμήσουν ἀνώτερα πράγματα; Οἱ ἀναίσθητοι πνευματικῶς ὁμοιάζουν μὲ τὰ ζῷα, τὰ ὁποῖα μόνο σωματικὴ δίψα αἰσθάνονται, ὄχι καὶ πνευματική. Ζῳώδεις ὑπάρξεις οἱ ἀναίσθητοι ἄνθρωποι!

«Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω», φωνάζει ὁ Ἰησοῦς. Δὲν λέγει, «Ὅποιος διψάει, νὰ πάῃ στὸ Θεὸ καὶ νὰ πιῇ», ἀλλὰ λέγει, *«Ὅποιος διψάει, νὰ ἔλθῃ σ' ἐμένα καὶ νὰ πιῇ»*. Ὁ ἀρ-

χάγγελος Μιχαὴλ ἢ ὁ προφήτης Μωυσῆς ἢ ὁ ἀπόστολος Παῦλος δὲν θὰ ἔλεγε ποτέ, «Ὅποιος διψάει, νὰ ἔλθῃ σ' ἐμένα καὶ νὰ πιῇ». Ὅλοι θὰ παρέπεμπαν στὸ Θεό, ποὺ εἶνε πηγὴ ὕδατος ζῶντος. Ὁ Ἰησοῦς δὲν παραπέμπει στὸ Θεό, ἀλλὰ καλεῖ τοὺς διψασμένους πρὸς τὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ πιοῦν καὶ νὰ ξεδιψάσουν, διότι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς σαρκωμένος, ἐνανθρωπήσας.

Ὅπως ὁ βράχος τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσῆ ἔδωσε νερὸ καὶ ἔπιε καὶ ξεδίψασε ὁ λαός, ἔτσι ὁ Χριστὸς εἶνε ἄλλος Βράχος, πνευματικός, ποὺ δίνει ἄλλο νερό, πνευματικό, γιὰ νὰ πίνῃ καὶ νὰ ξεδιψάῃ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ διψάει τὴν ἀληθινὴ ἀνάπαυσι καὶ εὐτυχία. Ἐκεῖνος ὁ βράχος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης συμβόλιζε τοῦτο τὸ Βράχο τῆς Καινῆς διαθήκης, τὸ Χριστό.

Κατὰ τὸ β' κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς ναός, κατὰ τὸ γ' κεφάλαιο εἶνε ὁ ἀληθινὸς χάλκινος ὄφις, κατὰ τὸ ς' κεφάλαιο εἶνε τὸ ἀληθινὸ μάννα, ὁ ὄντως οὐράνιος ἄρτος, κατὰ τὸ παρὸν ζ' κεφάλαιο εἶνε ὁ ἀληθινὸς βράχος, ὁ ὁποῖος δίνει τὸ ζωντανὸ νερό, καὶ κατὰ τὸ ιθ' κεφάλαιο εἶνε ὁ ἀληθινὸς πασχάλιος ἀμνός. Οἱ τύποι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πραγματοποιοῦνται στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Χριστὸς δίνει στοὺς διψασμένους ἀθάνατο νερό, γιὰ νὰ πιοῦν καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴ δίψα τους μὲ ὑψίστη καὶ αἰωνία ἱκανοποίησι. Ἀλλ' ὅταν ὁ Χριστὸς πάνω ἀπὸ τὸ σταυρό, φλογιζόμενος μέσα στὸ καμίνι τοῦ ἀπεριγράπτου πόνου, εἶπε «*διψῶ*» (Ἰωάν. ιθ' 28), ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀντὶ γιὰ λίγο κοινὸ νερό, τοῦ προσφέραμε ὄξος! Τόσο φιλάνθρωπος εἶνε ὁ Χριστὸς καὶ τόσο ἀπάνθρωποι εἴμαστε ἐμεῖς...

Πῶς ὁ διψασμένος ἔρχεται πρὸς τὸ Χριστὸ γιὰ νὰ πιῇ καὶ νὰ ξεδιψάσῃ; Ἔρχεται διὰ τῆς πίστεως. Γι' αὐτὸ στὸν ἑπόμενο στίχο ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ πίστι στὸ πρόσωπό του.

Στίχ. 38: *«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος».*

Συντακτικῶς ὁ λόγος παρουσιάζει ἀνωμαλία. Ὁμαλώτερος θὰ ἦταν, ἐάν, ἀντὶ τῆς ὀνομαστικῆς ***«Ὁ πιστεύων»***, εἶχε δοτική, «Τῷ πιστεύοντι». Ἀλλὰ τώρα ἡ ὀνομαστικὴ κάνει τὸ λόγο ζωηρότερο. Τέτοια δὲ σύνταξι εἶνε συνήθης καὶ στοὺς κλασσικούς. Τελείως δὲ ὁμαλὸς θὰ ἦταν ὁ λόγος, ἐὰν μετὰ τὴ φράσι, ***«καθὼς εἶπεν ἡ γρα-***

φή», ὑπῆρχεν ἡ φράσι, «συμβήσεται τοῦτο» ἢ «γενήσεται τοῦτο» ἢ «ἔσται τοῦτο». Τώρα ὁ λόγος εἶνε ἐλλειπτικός.

Ἡ φράσι, ***«καθὼς εἶπεν ἡ γραφή»***, συνδέεται πρὸς τὴν ἑπομένη φράσι τοῦ στίχου, ***«ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»***. Ἡ λέξι ***«κοιλία»*** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴ λέξι «καρδία», ὅπως στὸν Ψαλμ. λθ' 9 (μ' 8). Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς λέγει, ***«ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας... ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»***, στὸ Παροιμ. ιη' 4 λέγεται, *«ὕδωρ βαθὺ λόγος ἐν καρδίᾳ ἀνδρός, ποταμὸς δὲ ἀναπηδύει καὶ πηγὴ ζωῆς»*. Πρβλ. Σοφ. Σειρ. ν' 27, *«ἀνώμβρησε σοφίαν ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ»*.

Μεταφράζουμε: *«Ὅποιος πιστεύει σ' ἐμένα, ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή, ἀπ' τὴν καρδιά του θὰ ρεύσουν ποταμοὶ ζωντανοῦ νεροῦ»*.

Μεταφράζουμε καὶ ἀλλιῶς: *«Σ' ἐκεῖνον, ποὺ πιστεύει σ' ἐμένα, θὰ συμβῆ ὅπως λέγει ἡ Γραφή: Ἀπ' τὴν καρδιά του θὰ ρεύσουν ποταμοὶ ζωντανοῦ νεροῦ»*.

«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ», λέγει ὁ Ἰησοῦς. Δὲν λέγει, «Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Θεόν». Διότι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἀντικείμενο πίστεως, διότι εἶνε Θεός. Εἶνε δὲ καὶ ἄνθρωπος-Μεσσίας. Καὶ πίστι στὸν Ἰησοῦ σημαίνει δύο πράγματα, πίστι στὴ μεσσιακὴ ἰδιότητά του καὶ στὴ θεότητά του.

Ὡς πρὸς τὴ φράσι, ***«καθὼς εἶπεν ἡ γραφή»***, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ποῦ εἶπεν ἡ Γραφὴ τὸ ***«ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»***; Βεβαίως σὲ κανένα μέρος τῆς Γραφῆς, τοὐλάχιστον ὅπως τὴν κατέχουμε σήμερα, δὲν περιέχεται ρητῶς αὐτὸς ὁ λόγος. Περιέχεται ὅμως στὴ Γραφὴ ἡ θελκτικὴ ἔννοια καὶ εἰκὼν τῆς ἀναπηδήσεως ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀφθόνου, ὅπως ὁ ποταμός, καὶ ζωντανοῦ νεροῦ: *«Ὕδωρ βαθὺ λόγος ἐν καρδίᾳ ἀνδρός, ποταμὸς δὲ ἀναπηδύει καὶ πηγὴ ζωῆς»* (Παροιμ. ιη' 4). Αὐτὴ τὴ θελκτικὴ ἔννοια καὶ εἰκόνα τῆς Γραφῆς χρησιμοποιεῖ ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς, μὲ λεκτικὴ ἐλευθερία, ὄχι βεβαίως ὡς προφητεία, ἀλλ' ἁπλῶς γιὰ νὰ δείξῃ, τί πρόκειται νὰ συμβῆ σ' ὅποιον πιστεύει στ' ὄνομά του.

Ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν λέγει, «ποταμὸς ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσει», ἀλλὰ λέγει, ***«ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν»***. Ὁ πληθυντικὸς ***«ποταμοὶ»*** σημαίνει τὴν ἀφθονία, τὴν πλημμύρα τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γιὰ τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς στὸ

στίχ. 39. Ὁ θελκτικὸς λόγος τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν πιστό, ***«ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»***, πραγματοποιεῖται στὴ ζωὴ ὅλων βεβαίως τῶν ἁγίων, ἀλλὰ περισσότερο ἡ πραγματοποίησί του φαίνεται στὴ ζωὴ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα στὴ διδασκαλία τους. Ἀπὸ τοὺς πατέρες δὲ τῆς Ἐκκλησίας ὁ θελκτικὸς λόγος τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν πανηγυρικώτερο τρόπο πραγματοποιεῖται στὴ διδασκαλία τοῦ Χρυσοστόμου. Ὄντως ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ μεγίστου αὐτοῦ πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας ἔρρευσαν ποταμοί, πελαγίζοντες ποταμοὶ θείας σοφίας, ποὺ καταρδεύουν τοὺς αἰῶνες καὶ τὴν οἰκουμένη.

Ἀλλὰ σπουδαιότερο θέμα στὸν ἐξεταζόμενο στίχο εἶνε ἡ ἔννοια τῆς φράσεως ***«ὕδωρ ζῶν»***. Οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι ἡ μετοχὴ ***«ζῶν»*** αὐτῆς τῆς φράσεως ἔχει μεταφορικὴ σημασία, σημαίνει δηλαδή, ὅτι τὸ ὕδωρ χαρακτηρίζεται ὡς ***«ζῶν»*** μὲ τὴν ἔννοια, ὅτι εἶνε πηγαῖο, ἀναβλύζει, κινεῖται, ρέει. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη σ' ἐμᾶς δὲν φαίνεται ὀρθή. Ἡ φράσι ***«ὕδωρ ζῶν»*** δὲν ἔχει τὴν ἔννοια «ὕδωρ ποὺ ρέει». Διότι αὐτὴ ἡ ἔννοια περιέχεται πλουσίως στὴ φράσι ***«ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσι»***. Καὶ ἀσφαλῶς ὁ Ἰησοῦς μὲ τὶς δύο αὐτὲς φράσεις δὲν ἤθελε νὰ εἰπῇ, «ποταμοὶ ἀπὸ τὴν καρδιά του θὰ ρ ε ύ σ ο υ ν ὕδατος ποὺ ρ έ ε ι». Τέτοια ἔκφρασι θὰ ἦταν ἀστεία ταυτολογία. Ἡ μετοχὴ ***«ζῶν»*** ἔχει κυριολεκτικὴ ἔννοια, ὄχι μεταφορική. Ὁμιλώντας ὁ Χριστὸς γιὰ ***«ὕδωρ ζῶν»*** ὁμιλεῖ παραδόξως. Δὲν ἐννοεῖ ὕδωρ ποὺ ρέει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ στάσιμο ὕδωρ, ἀλλ' ὕδωρ ζωντανό, πραγματικῶς ζωντανό, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κοινὸ ὕδωρ, ποὺ εἶνε νεκρό.

Ὕδωρ δὲ ***«ζῶν»***, *ζωντανό*, ὅπως ρητῶς λέγεται στὸν ἑπόμενο στίχο εἶνε τὸ Πνεῦμα, ὄχι ἁπλῶς ὡς χάρι, ἀλλ' ὡς πρόσωπο, ὡς ὁ ἕνας τῆς Τριάδος. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα λέγεται ***«ὕδωρ»*** μεταφορικῶς, διότι σβήνει τὴν πνευματικὴ δίψα τῶν πιστῶν καὶ καταρδεύει τὶς καρδιές τους, λέγεται δὲ καὶ ***«ζῶν»***, διότι εἶνε ὂν ζωντανό, πρόσωπο, τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος. Ἡ φράσι ***«ὕδωρ ζῶν»*** ἔχει τὴν αὐτὴ σημασία καὶ στὸ δ' 10, στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴ Σαμαρείτιδα, «*Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν*».

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχ. 37, ὅποιος διψάει, ἔρχεται στὸ Χριστό, πίνει ἀπὸ τὸ νερό, ποὺ παρέχει ὁ Χριστός, καὶ

ἔτσι ἱκανοποιεῖ τὴ δίψα του. Συμφώνως δὲ πρὸς τὸν παρόντα στίχ. 38, ὁ πιστός, ὁ ὁποῖος πίνει ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ Χριστοῦ, γίνεται καὶ αὐτὸς πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναβλύζουν ποταμοί, ἄφθονο ζωντανὸ νερό, γιὰ νὰ πίνουν καὶ νὰ ἱκανοποιοῦν τὴ δίψα τους καὶ ἄλλοι. Ὁ πιστὸς λαμβάνει ἀπὸ τὸ Χριστὸ τὴ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γιὰ νὰ εὐτυχήσῃ ὁ ἴδιος, καὶ τὴ μεταδίδει σὲ ἄλλους γιὰ νὰ εὐτυχήσουν καὶ ἐκεῖνοι. Ὁ πιστὸς δὲν εἶνε φίλαυτος, ἀλλὰ φιλάδελφος. Ὁ φίλαυτος δὲν μπορεῖ νὰ λάβῃ Πνεῦμα Ἅγιο. Καὶ ὅποιος δὲν μεταδίδει σὲ ἄλλους χάρισμα πνευματικό, αὐτὸς δὲν ἔχει Πνεῦμα Ἅγιο. Ἕνας ἑρμηνευτὴς παρατηρεῖ: *«Ὅπου ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα, ρέει ἀφθόνως πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἄφθονη ἐκχείλισι καὶ ροή, ἀσφαλῶς οὔτε Πνεῦμα ὑπάρχει»*. Φοβερὸς λόγος! Ἀπὸ τὶς καρδιὲς τῶν ἁγίων πραγματικῶς ξεχείλιζε ἡ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ ἔβλεπε κανεὶς στὰ λόγια τους, στὰ αἰσθήματά τους, στὶς ἐνέργειές τους, στὶς δραστηριότητές τους, σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τους, χαρισματικῆς, εὐεργετικῆς πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ἁγίας ζωῆς. Ἀπὸ τὶς δικές μας καρδιές ξεχειλίζει ἡ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Ἐμεῖς γινόμεθα γιὰ τοὺς ἄλλους *«πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον»*; Ὁ ἀπόστολος λέγει, νὰ ἐξετάζωμε τοὺς ἑαυτούς μας, γιὰ νὰ ἰδοῦμε, ἂν εἴμαστε στὴν πίστι (Β' Κορ. ιγ' 5). Συναφῶς μποροῦμε νὰ εἰποῦμε, νὰ ἐξετάζωμε τοὺς ἑαυτούς μας, γιὰ νὰ ἰδοῦμε, ἂν ἔχωμε Πνεῦμα Ἅγιο. Λέγουμε «συναφῶς», διότι, γιὰ νὰ ἔχωμε Πνεῦμα Ἅγιο, πρῶτα πρέπει νὰ ἔχωμε πίστι. Μήπως εἶνε ψευδαίσθησι, ὅτι ἔχουμε πίστι; Μήπως εἶνε ψευδαίσθησι, ὅτι ἔχουμε Πνεῦμα Ἅγιο; Ποῦ εἶνε τὰ ἔργα τῆς πίστεως; Ποῦ εἶνε οἱ καρποὶ τοῦ Ἁγίου Πεύματος;

Κύριε! Εἴμεθα πτωχοὶ πνευματικῶς, πολὺ πτωχοί. Πρόσθες ἡμῖν πίστιν. Καὶ δὸς ἡμῖν Πνεῦμα Ἅγιον. Κύριε! Κάνε νὰ αἰσθανώμεθα ἐντὸς τῶν καρδιῶν μας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ν' ἀναπηδᾷ ὡς ὕδωρ, ὕδωρ ἁλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ νὰ ἐκχύνεται πρὸς τὰ ἔξω ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν ἀδελφῶν.

Στίχ. 39: *«Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν Πνεῦμα Ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη»*.

Ἡ γενικὴ ***«οὗ»*** εἶνε καθ' ἕλξιν ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς «ὅ». Ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ γραφὴ «ὅ». Ἐπίσης ἀντὶ τοῦ ***«πιστεύοντες»*** ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «πιστεύσαντες». Τὸ ***«γὰρ»*** αἰτιολογεῖ, γιατί τὸ Ἅγιο

Πνεῦμα δὲν ἦταν ἤδη στοὺς πιστούς, ἀλλὰ θὰ τὸ λάμβαναν στὸ μέλλον (**«ἔμελλον λαμβάνειν»**). Ἡ φράσι, ***«οὔπω γὰρ ἦν Πνεῦμα Ἅγιον»***, εἶνε ἐλλειπτική. Καὶ γιὰ συμπλήρωσι ἀπὸ τὴ φράσι ***«οἱ πιστεύοντες»*** ἐξυπακούεται «ἐν τοῖς πιστεύουσιν» ἢ «εἰς τοὺς πιστεύοντας»: Διότι ἀκόμη δὲν ἦταν Πνεῦμα Ἅγιο στοὺς πιστούς.

Μεταφράζουμε: «*Αὐτὸ δὲ εἶπε γιὰ τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο θὰ λάμβαναν στὸ μέλλον οἱ πιστεύοντες σ᾽ αὐτόν. Διότι ἀκόμη δὲν εἶχαν Πνεῦμα Ἅγιο, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ*».

Στὸν παρόντα στίχο ὁ εὐαγγελιστὴς ἑρμηνεύει τὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ στοὺς στίχ. 37-38. Ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς ὡμίλησε γιὰ «*ὕδωρ ζῶν*», *νερὸ ζωντανό*, ποὺ παρέχει σὲ ὅποιον διψᾷ, καὶ γίνεται μέσα στὸν πιστὸ πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποία δύνανται νὰ πιοῦν καὶ ἄλλοι. Ἐδῶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐξηγεῖ, ὅτι τὸ ζωντανὸ νερὸ εἶνε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μεταφορικῶς λέγεται «*ὕδωρ*», *νερό*, διότι σβήνει καὶ ἱκανοποιεῖ τὴν πνευματικὴ δίψα τῶν πιστῶν, δίνει πνευματικὴ ζωὴ σ᾽ αὐτούς, καὶ καταρδεύοντας τὶς ψυχές των προκαλεῖ πνευματικὴ καρποφορία, καρποφορία σὲ ἀρετὲς καὶ ἀγαθὰ ἔργα. Αὐτὸ δὲ τὸ «*ὕδωρ*» λέγεται «*ζῶν*» κυριολεκτικῶς, διότι, ὅπως ἤδη εἴπαμε, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶνε ὂν ζωντανό, πρόσωπο, τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος.

Πολλοί, ἀκούοντας τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ βλέποντας τὰ ἔργα του, εἶχαν πιστεύσει σ᾽ αὐτόν, ἀλλὰ Πνεῦμα Ἅγιο δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη σ᾽ αὐτούς. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα οἱ πιστοὶ **«ἔμελλον λαμβάνειν»**, θὰ λάμβαναν δηλαδὴ στὸ μέλλον. Γιατί οἱ πιστοὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη Πνεῦμα Ἅγιο; Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ. Τί ἐννοεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς μ᾽ αὐτὸ τὸ λόγο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ;

Κατ᾽ ἄλλους ἐννοεῖ, ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη σταυρωθῆ. Ὁ σταυρὸς εἶνε δόξα τοῦ Χριστοῦ. Διότι διὰ τοῦ σταυροῦ ὁ Κύριος κατέβαλε τὸν τύραννο Διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του. «*Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ*» (Κολ. β΄ 15). Διὰ τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεὸς ξεγύμνωσε τὶς σατανικὲς ἀρχὲς καὶ ἐξουσίες, καὶ τὶς διαπόμπευσε, σέρνοντας αὐτές, νικημένες καὶ ἐξευτελισμένες, πίσω ἀπὸ τὸ ἅρμα τοῦ σταυροῦ. Ὁ σταυρὸς ἔγινεν ἅρμα θριάμβου τοῦ νικητοῦ καὶ θριαμβευτοῦ Χριστοῦ. Καθὼς ἔφθανεν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «*Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ*

ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (ιβ' 23). Ὁ θάνατος ἦταν δόξα τοῦ Χριστοῦ, διότι ἔφερε *«πολὺν καρπόν»* (ιβ' 24).

Μὲ τὸ λόγο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ, κατ' ἄλλους ὁ εὐαγγελιστὴς ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ διὰ τῆς ἀναστάσεως. Ἡ ἀνάστασι εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν γεγονὸς τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ.

Κατ' ἄλλους δόξα τοῦ Χριστοῦ ἐννοεῖται ἐδῶ καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασι καὶ ἡ ἀνάληψι στὸν οὐρανό. Καὶ μὲ τὰ τρία γεγονότα ὁ Χριστὸς δοξάσθηκε. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα λοιπὸν δὲν ἦταν ἀκόμη σ' ὅσους πίστευαν στὸν Ἰησοῦ, διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη σταυρωθῆ, ἀναστηθῆ καὶ ἀναληφθῆ στοὺς οὐρανούς. Ἔπρεπε πρῶτα ὁ Χριστὸς νὰ ὑποστῇ τὴ σταυρικὴ θυσία, ν' ἀναστηθῇ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ στὸν Πατέρα, καὶ ἔπειτα νὰ στείλῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο στοὺς πιστούς. Ἔτσι ἦταν τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ (ιστ' 7).

Ὁ Θεὸς διὰ μέσου τοῦ προφήτου Ἰωὴλ (γ' 1-2) εἶχε προείπει γιὰ τὴ μεσσιακὴ ἐποχή: *«Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται· καὶ ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου»*. Ἡ ὑπόσχεσι τοῦ Θεοῦ γιὰ ἔκχυσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴ μεσσιακὴ ἐποχὴ πραγματοποιήθηκε ὀλίγες ἡμέρες μετὰ τὴν ἀνάληψι τοῦ Ἰησοῦ, κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, καθὼς ὁ κορυφαῖος Πέτρος βεβαιώνει καὶ ὁ θεηγόρος Λουκᾶς ἀφηγεῖται στὸ β' κεφάλαιο τῶν Πράξεων. Στὴν προφητικὴ φράσι *«ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου»* τὸ ρῆμα *«ἐκχεῶ»*, *θὰ ἐκχύσω*, σημαίνει πλουσία χορήγησι, ἄφθονη παροχὴ τοῦ *«ζῶντος ὕδατος»*, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἀλλὰ γεννᾶται ἡ ἀπορία: Γιατί ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦλθε τὴν Πεντηκοστή; Δὲν ὑπῆρχε Ἅγιο Πνεῦμα σὲ πιστὰ πρόσωπα προηγουμένως; Δὲν εἶχαν Ἅγιο Πνεῦμα οἱ προφῆτες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόστολοι, προτοῦ ἀκόμη ἔλθῃ ἡ Πεντηκοστή; Μὲ τὴ δύναμι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν κήρυτταν καὶ δὲν θαυματουργοῦσαν ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι προτοῦ ἔλθῃ ἡ Πεντηκοστή; Βεβαίως καὶ πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς ἦταν Πνεῦμα Ἅγιο σὲ πιστοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὄχι κατὰ τὸν τρόπο ποὺ εἶνε τώρα μὲ τὴν ἐκπλήρωσι τῆς προφητείας τοῦ Ἰωήλ. Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ἦλθε στὴν Ἐκκλησία ὡς ἄφθονη

χάρι· ὡς δύναμι, τὴν ὁποία προηγουμένως δὲν εἶχαν οὔτε οἱ ἀπόστολοι (Λουκ. κδ' 49· Πράξ. α' 4, 8)· ὡς πλῆθος καὶ πλοῦτος χαρισμάτων καταπληκτικῶν (Πράξ. β' 3-12· Α' Κορ. ιβ' 8-10, 28, ιδ' 26)· ὡς ἀναγεννητική, ἁγιαστικὴ καὶ σῴζουσα χάρι· καὶ ὡς πρόσωπο, ποὺ κατοικεῖ πλέον μέσα στοὺς πιστούς. Ὀλίγο προτοῦ θανατωθῇ ὁ Κύριος, εἶπε στοὺς μαθητάς του γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα: *«Ὑμεῖς γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται»* (ιδ' 17). Σεῖς γνωρίζετε, ἀναγνωρίζετε, παραδέχεσθε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Γι' αὐτὸ εἶνε κοντά σας, καὶ θὰ ἔλθῃ μέσα σας. Πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἦταν κοντὰ στοὺς πιστούς, ἀπὸ τὴν Πεντηκοστὴ καὶ ἔπειτα εἶνε μέσα στοὺς πιστούς. Οἱ πιστοὶ πλέον εἶνε ναοὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· μέσα στὸ σῶμα τους κατοικεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ εἶνε Θεός. *«Οὐκ οἴδατε»*, λέγει ὁ ἀπόστολος, *«ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματός ἐστιν;»* (Α' Κορ. στ' 19).

Καὶ ἀφοῦ μέσα τους οἱ πιστοί, οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί, ἔχουν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ μὴ αἰσθάνωνται πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, καὶ νὰ μὴν ἀναβλύζουν ἀπὸ μέσα τους *«ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος»*; Ὅποιος μέσα του δὲν αἰσθάνεται εὐτυχία, καὶ ἀπὸ μέσα του δὲν ἔχει ἐκδηλώσεις, ποὺ νὰ φανερώνουν τὴν εὐτυχία του πρὸς τὰ ἔξω καὶ νὰ κάνουν ἄλλους νὰ ζηλεύουν καὶ νὰ γίνωνται μέτοχοι τῆς εὐτυχίας, αὐτὸς δὲν ἔχει Πνεῦμα Ἅγιο.

Διψᾷς, ἄνθρωπε, γιὰ εὐτυχία; Πίστευσε στὸ Χριστό, γιὰ νὰ σοῦ δώσῃ τὸν Παράκλητο, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, νὰ κατοικήσῃ μέσα σου καὶ νὰ πλημμυρίσῃ ἡ καρδιά σου ἀπὸ εὐτυχία, ἀληθινὴ εὐτυχία, ὄχι ψεύτικη εὐτυχία, ποὺ ἔχει ὁ κόσμος, ποὺ δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, *«ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό»* (ιδ' 17). Κάνε ἔνοικο μέσα σου τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, καὶ ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις του μέσα ἀπὸ σένα θὰ βοηθηθοῦν γιὰ νὰ γίνουν καὶ ἄλλοι εὐτυχεῖς.

Σχίσμα στὸ λαὸ

Στίχ. 40: ***«Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης»***.

Τὸ ***«οὖν»*** εἶνε μεταβατικὸ καὶ τὸ ἐξηγοῦμε «δέ». Ἀντὶ ***«τὸν λόγον»*** ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «τῶν λόγων τούτων».

Μεταφράζουμε: «*Πολλοὶ δὲ ἀπὸ τὸ πλῆθος, ὅταν ἄκουσαν τὸ λόγο, ἔλεγαν: Αὐτὸς εἶνε ἀληθινὰ ὁ προφήτης*».

«*Ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ*», λέγει ὁ Παῦλος (Ρωμ. ι' 17). Ἡ πίστι εἶνε ἀπὸ τὴν ἀκοὴ τοῦ κηρύγματος. Καὶ τὸ κήρυγμα εἶνε ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἀκούει κανεὶς τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι πιστεύει. Αὐτὸ συνέβη καὶ στὴν παροῦσα περίπτωσι. Πολλοὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος ἄκουσαν τὸ λόγο, ποὺ κήρυξε ὁ Ἰησοῦς, καὶ πίστευσαν. Ποῖο λόγο ἐννοεῖ ὁ εὐαγγελιστής; Νομίζουμε, ὅτι ἐννοεῖ μόνο τὸ λόγο, ποὺ κήρυξε ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν τελευταία καὶ μεγάλη ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, στίχ. 37-38, ὄχι καὶ προηγουμένη διδασκαλία. Τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ ἀπὸ προηγουμένη διδασκαλία, μνημονεύτηκε προηγουμένως, στὸ στίχ. 31.

Μὲ τὸν ἔντονο λόγο του κατὰ τὴν τελευταία καὶ μεγάλη ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας ὁ Ἰησοῦς κάλεσε κάθε διψασμένο νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς πίστεως στὸ πρόσωπό του, καὶ ἰδού, πολλοὶ πίστευσαν σ' αὐτόν. Εἶνε δὲ ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι οἱ πολλοὶ ποὺ πίστευσαν, ἦταν ἀπὸ ***«τὸν ὄχλον»***, ἀπὸ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὄχι ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες. Λόγῳ ἐγωισμοῦ, φθόνου καὶ μοχθηρίας οἱ ἄρχοντες δὲν πίστευσαν. Καὶ σήμερα κατὰ κανόνα οἱ ἄρχοντες εἶνε ἄπιστοι, τὸ δὲ τραγικώτερο εἶνε τοῦτο, ὅτι καὶ ἀπὸ τοὺς θρησκευτικοὺς ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι ἀντιπροσωπεύουν τὸ Χριστό, πολλοὶ δὲν πιστεύουν στὸ Χριστό, ὅπως ἀπὸ ἔργα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λόγια τους ἀποδεικνύεται.

Πολλοὶ ἀπὸ τὸν ταπεινὸ λαὸ συγκινήθηκαν καὶ συγκλονίστηκαν ἀπὸ τὸν ἔντονο καὶ βαρυσήμαντο λόγο τοῦ Ἰησοῦ καὶ πίστευσαν σ' αὐτόν. Ἀλλ' ἡ πίστι τους ἦταν ἀτελής. Οὔτε στὴ θεότητα οὔτε στὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ πίστευσαν. Πίστευσαν μόνο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ προφήτης, ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης, ποὺ προανήγγειλεν ὁ Μωυσῆς (Δευτ. ιη' 15). Ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὸ τὸν προφήτη εἶχαν ἐσφαλμένη γνώμη, ἀφοῦ νόμιζαν, ὅτι εἶνε πρόσωπο διάφορο ἀπὸ τὸ Μεσσία. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει καὶ αὐτὴ ἡ ἀτελὴς πίστι εἶχεν ἀξία, ἀφοῦ φανέρωνε καλὴ προαίρεσι καὶ ἦταν τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν τελεία πίστι, ὅπου οἱ καλοπροαίρετοι καὶ ἐκλεκτοὶ θὰ ἔφθαναν ἀργότερα.

Στίχ. 41-42: *«Ἄλλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός· ἄλλοι ἔλεγον· μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; Οὐχὶ ἡ*

γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαυίδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται;».

Τὴν ἐρώτησι, *«μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται;»*, κάνουν ἄπιστοι Ἰουδαῖοι ὄχι γιὰ νὰ μάθουν, ἀλλὰ πρὸς ἀνατροπὴν τῆς γνώμης ἐκείνων ἀπ' τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν, *«οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός»*. Στὴν ἐρώτησι συνεπῶς ὑπονοεῖται ἀπάντησι ἀρνητική. Γι' αὐτὸ νομίζουμε, ὅτι τὸ *«γὰρ»* τῆς ἐρωτήσεως εἶνε ἀντιθετικό, σημαίνει «ἀλλά». Ὁμοία εἶνε ἡ περίπτωσι τοῦ *«γὰρ»* στὸ Ματθ. κζ' 23. Τὸ *«γὰρ»* πολλὲς φορὲς εἶνε ἀντιθετικό, σημαίνει *«ἀλλά»*, ὅπως π.χ. στὸ δ' 44, Ματθ. ιε' 27.

Μεταφράζουμε: «*Ἄλλοι ἔλεγαν: Αὐτὸς εἶνε ὁ Μεσσίας. Ἄλλοι ἔλεγαν: Ἀλλὰ μήπως ὁ Μεσσίας προέρχεται ἀπὸ τὴ Γαλιλαία; Δὲν εἶπεν ἡ Γραφή, ὅτι ὁ Μεσσίας προέρχεται ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαυΐδ καὶ ἀπὸ τὴ Βηθλεὲμ τὴν κωμόπολι, ὅπου ἦταν ὁ Δαυΐδ;*».

Συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενο στίχ. 40 πολλοὶ ἔλεγαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ προφήτης. Αὐτῶν ἡ πίστι ἦταν ἀτελής. Συμφώνως πρὸς τὸν παρόντα στίχ. 41 ἄλλοι ἔλεγαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Μεσσίας. Αὐτῶν ἡ πίστι ἦταν καλλίτερη, ἀλλ' ὄχι τελεία. Τελεία θὰ ἦταν, ἂν μαζὶ μὲ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ παραδέχονταν καὶ τὴ θεότητά του, ἂν ἔλεγαν δηλαδή, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, ὅπως ὁ Πατέρας του.

Ἄλλοι τέλος ἀρνοῦνταν τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἄρνησί τους ἐπικαλοῦνταν τὴ Γραφή, ἀλλὰ μὲ προχειρότητα καὶ ἐπιπολαιότητα. Βεβαίως ἡ Γραφὴ ἔλεγε, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ προερχόταν ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαβὶδ (Ψαλμ. ρλα' 11· Ἠσ. ια' 1, 10· Ἰερ. κγ' 5). Ἀλλὰ μήπως ὁ Ἰησοῦς δὲν προῆλθεν ἀπὸ τὸ γένος Δαβίδ; Οἱ γενεαλογίες στὰ Εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Λουκᾶ ἀποδεικνύουν, ὅτι πραγματικῶς ὁ Ἰησοῦς προῆλθεν ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαβίδ. Ἡ Γραφὴ ἐπίσης ἔλεγε, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ προερχόταν ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ (Μιχ. ε' 1). Ἀλλὰ μήπως ὁ Ἰησοῦς δὲν γεννήθηκε στὴ Βηθλεέμ; Ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς ἀνατράφηκε στὴ Ναζαρέτ, οἱ ἀρνηταὶ τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητός του νόμιζαν, ὅτι καὶ γεννήθηκε στὴ Ναζαρέτ. Γνώριζαν τὸν προφητικὸ λόγο, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ προερχόταν ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ. Ἀλλὰ δὲν γνώριζαν καὶ τὸν ἄλλο προφητικὸ λόγο, ὅτι *«Ναζωραῖος κληθήσεται»*; (Ματθ. β' 23). Κατὰ τὶς προφητεῖες καὶ Ναζωραῖος εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ Βηθλεεμίτης. Οἱ προφητεῖες δὲν ἀντιφάσκουν μεταξύ τους, ἀλλὰ συμβιβάζονται ἄριστα. Ναζωραῖος εἶνε ὁ Μεσσίας λό-

γῳ τοῦ τόπου τῆς ἀνατροφῆς του. Καὶ Βηθλεεμίτης εἶνε λόγῳ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του.

Γιὰ νὰ ὑποστηρίζουν τὶς πλάνες τους οἱ αἱρετικοὶ ὅλων τῶν αἰώνων μιμοῦνται τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους. Βλέπουν ὡρισμένα χωρία τῆς Γραφῆς καὶ παραβλέπουν ἄλλα. Καὶ ὅσα βλέπουν καὶ ἐπικαλοῦνται, βλέπουν ἐπιπολαίως, ἐξηγοῦν καὶ ἐφαρμόζουν κακῶς. Ἔτσι διαστρέφουν τὴ Γραφή. Καὶ ἔτσι τὸ Βιβλίο τῆς ἀληθείας γίνεται βιβλίο ὅλων τῶν αἱρέσων! Οἱ δὲ αἱρέσεις ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπώλεια τῶν ψυχῶν. *«Αἱρέσεις ἀπωλείας»*, λέγει ὁ ἀπόστολος (Β' Πέτρ. β' 1).

Ἐμεῖς, ἀδελφοί, ἂν θέλωμε τὴ σωτηρία μας, νὰ βλέπωμε τὴ Γραφὴ μὲ ἱερὸ δέος. Νὰ τὴ διαβάζωμε καὶ νὰ τὴ μελετοῦμε μὲ εὐλάβεια καὶ προσοχή, ἀλλὰ καὶ μὲ προσευχή. Νὰ προσευχώμεθα νὰ μᾶς φωτίζῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ποὺ εἶνε ὁ συγγραφεὺς τῆς Γραφῆς, γιὰ νὰ καταλαβαίνωμε τὰ ἱερὰ νοήματά της. Καὶ νὰ ἑρμηνεύωμε ὀρθοδόξως τὴ Γραφή, ὅπως τὴν ἑρμήνευσαν οἱ ἅγιοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐξαιρετικὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στίχ. 43: ***«Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν».***

Μεταφράζουμε: *«Ἐξ αἰτίας του λοιπὸν ἔγινε διχασμὸς στὸ λαό».*

Στοὺς ἄρχοντες δὲν ἔγινε διχασμός. Διότι οἱ ἄρχοντες δὲν διαφωνοῦσαν μεταξύ τους ὡς πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ συμφωνοῦσαν· συμφωνοῦσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν ὁ Μεσσίας, ἀλλὰ πλάνος. Σατανικὴ συμφωνία!

Ὁ διχασμὸς ἔγινε στὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ ἄλλοι ἀπὸ τὸ λαὸ ἔπαιρναν θέσι ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἄλλοι ἐναντίον αὐτοῦ. Εὐθυνόταν γιὰ τὸ διχασμὸ ὁ Χριστός; Εὐθυνόταν τὸ κήρυγμά του; Ὄχι βεβαίως. Ὁ Χριστὸς εἶνε τέλειος. Τὸ Εὐαγγέλιό του εἶνε τέλειο. Καὶ ὁ τέλειος καὶ τὸ τέλειο δὲν εὐθύνονται γιὰ τὸ διχασμό. Ὁ Χριστὸς ἤθελε νὰ πιστεύσουν στὸ Εὐαγγέλιό του καὶ στὸ πρόσωπό του ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι, γιὰ νὰ σωθοῦν. Καὶ ἂν πίστευαν ὅλοι, διχασμὸς δὲν θὰ συνέβαινε. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἄλλοι πίστευσαν καὶ ἄλλοι δὲν πίστευσαν, ἄλλοι ἔγιναν φίλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλοι ἐχθροί, καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ διαμάχονταν μὲ τοὺς φίλους του, φυσικῶς δημιουργήθηκε σχίσμα, γιὰ τὸ ὁποῖο εὐθύνονταν οἱ κα-

κοπροαίρετοι καὶ διεστραμμένοι Ἰουδαῖοι, ποὺ τάχθηκαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὄχι δὲ μόνο τότε, ἀλλὰ πάντοτε τὸ πρόσωπο καὶ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ διχάζει τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς διαιρεῖ σὲ δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, στοὺς πιστοὺς καὶ στοὺς ἀπίστους, στοὺς εὐσεβεῖς καὶ στοὺς ἀσεβεῖς, στοὺς διωκομένους γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του καὶ στοὺς διῶκτες. Πολλὲς δὲ φορὲς οἱ γνήσιοι φίλοι τοῦ Χριστοῦ καὶ θαρραλέοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ κηρύττουν ὄχι μόνο τὶς εὐχάριστες, ἀλλὰ καὶ τὶς πικρὲς ἀλήθειες, κατηγοροῦνται, ὅτι διχάζουν καὶ ταράζουν τὸ λαό. Ἡ κατηγορία εἶνε συκοφαντία. Δὲν φταῖνε οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου γιὰ τὸ διχασμὸ καὶ τὴν ταραχή· φταῖνε οἱ κακοπροαίρετοι, οἱ διεστραμμένοι, οἱ κακοποιοὶ καὶ οἱ ἔνοχοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἀντιδροῦν στὸ καλό, στὴν ἀλήθεια καὶ στὸ δίκαιο. Αὐτοὶ εἶνε οἱ διχασταὶ καὶ οἱ ταραξίες.

Ὁ πρεσβύτης καὶ προφήτης Συμεών, ὅταν δέχθηκε στὴν ἀγκάλη του τὸ Χριστὸ νήπιο 40 ἡμερῶν, προφήτευσε λέγοντας: «*Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον*» (Λουκ. β' 34). Ὁ προφητικὸς αὐτὸς λόγος σημαίνει, ὅτι τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ διχάζει τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἄλλοι τάσσονται ἐναντίον του, γιὰ νὰ πέσουν καὶ νὰ χαθοῦν, καὶ ἄλλοι τάσσονται ὑπὲρ αὐτοῦ, γιὰ νὰ ὑψωθοῦν καὶ νὰ σωθοῦν. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὅταν μεγάλωσε καὶ βγῆκε στὸ δημόσιο βίο, εἶπε λόγο, ποὺ φαίνεται σκληρός, πολὺ σκληρὸς καὶ σκανδαλώδης, πολὺ σκανδαλώδης: «*Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ*» (Ματθ. ι' 34-36). Ὁ λόγος δὲν εἶνε σκληρὸς καὶ σκανδαλώδης, ὅπως φαίνεται. Δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἐναντίον τῆς εἰρήνης καὶ ὑπὲρ τοῦ διχασμοῦ καὶ τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι πολλοὶ μισοῦν τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του, καὶ γι' αὐτὸ εἶνε φυσικὸ νὰ διχάζωνται οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἐχθροί του νὰ πολεμοῦν τοὺς φίλους του. Σκληρὸς καὶ σκανδαλώδης δὲν εἶνε ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ Χριστός. Σκληρὸς καὶ σκανδαλώδης εἶνε ὁ ἀντίχριστος καὶ ἀντιευαγγελικὸς κόσμος, ὁ ὁποῖος ἀντιπαθεῖ καὶ πολεμεῖ τοὺς πιστοὺς δούλους τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔτσι δημιουργεῖται σχίσμα,

ἀκόμη δὲ καὶ μέσα στὴν οἰκογένεια. Ὅταν μέσα στὴν οἰκογένεια ἕνας πιστεύῃ στὸ Χριστὸ καὶ ἀγωνίζεται νὰ ἐφαρμόζῃ τὸ Εὐαγγέλιο, τὰ δὲ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας τὸν ἀντιπαθοῦν καὶ ἀντιπολιτεύωνται πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ τὸ σχίσμα, ποὺ φέρει ὁ Χριστός, χωρὶς νὰ εὐθύνεται γι' αὐτό.

Τὸ ἄριστο θὰ ἦταν, ν' ἀγαποῦν ὅλοι τὸ καλό, καὶ ν' ἀκολουθοῦν τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Εὐαγγέλιό του, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ σχίσμα στοὺς ἀνθρώπους, διχασμός. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἄλλοι ἀγαποῦν τὸ καλὸ καὶ ἄλλοι ὄχι, ἄλλοι ἀκολουθοῦν τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ἄλλοι ὄχι, οἱ δὲ κακοὶ μάχονται τοὺς καλούς, δημιουργεῖται σχίσμα. Τέτοιο δὲ σχίσμα εἶνε ἀσυγκρίτως προτιμότερο ἀπὸ τὴ σατανικὴ συμφωνία καὶ ὁμόνοια τῶν ἀπίστων. Τέτοιο σχίσμα εἶνε καλό, διότι σημαίνει, ὅτι ἡ μία ἀπὸ τὶς δύο ἀντιμαχόμενες μερίδες τῶν ἀνθρώπων πιστεύει στὸ καλό, πιστεύει στὸ Χριστὸ καὶ στὸ Εὐαγγέλιό του, καὶ ἀγωνίζεται τὸν ἀγῶνα τὸν καλό. Προτιμότερος πόλεμος ἀπὸ εἰρήνη, ποὺ χωρίζει ἀπὸ τὸ Χριστό.

Στίχ. 44: *«Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας»*.

Ὁ παρὼν στίχος εἶνε ὅμοιος μὲ τὸν στίχ. 30 μὲ τὴ διαφορά, ὅτι στὸ τέλος τοῦ στίχ. 30 προστίθεται ἡ αἰτιολογικὴ πρότασι, *«ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ»*. Ἡ αἰτιολογικὴ αὐτὴ πρότασι στὸν παρόντα στίχο ὑπονοεῖται.

Μεταφράζουμε: «*Καὶ μερικοὶ ἤθελαν νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἔβαλεν ἐπάνω του τὰ χέρια*».

Οἱ κακοὶ θέλουν νὰ κάνουν τὸ κακό, ἀλλὰ δὲν μποροῦν πάντοτε νὰ τὸ κάνουν. Ἡ δύναμί τους δὲν συμβαδίζει πάντοτε μὲ τὴ θέλησί τους. Καὶ εἶνε εὐτύχημα βεβαίως, ὅτι οἱ κακοὶ δὲν δύνανται νὰ κάνουν ὅσα θέλουν.

Ὁ Θεός, ὅσα θέλει, δύναται νὰ τὰ κάνῃ. Ἀλλὰ δὲν θέλει ὅλα, ὅσα δύναται. Δύναται νὰ καταστρέψῃ τὸν κόσμο, ἀλλὰ δὲν θέλει. Ὁ Θεὸς θέλει τὰ πάντα πρὸς τὸ καλό. Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἄλλα θέλουμε πρὸς τὸ καλό, καὶ ἄλλα πρὸς τὸ κακό. Τὸ τελευταῖο συμβαίνει, διότι ἡ φύσι μας εἶνε, περισσότερο ἢ λιγώτερο, διεφθαρμένη.

«Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος...»

Στίχ. 45: ***«Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;»***.

Τὸ ***«οὖν»*** ἐμεῖς νομίζουμε, ὅτι εἶνε μεταβατικό, ὅπως σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, καὶ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μὲ τὸ *«δέ»*. Ἀφοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς στὸν προηγούμενο στίχο ὡμίλησε γι' αὐτοὺς ἀπὸ τὸ πλῆθος, ποὺ ἤθελαν νὰ πιάσουν τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν ἀποτόλμησαν, στὸν παρόντα στίχο μεταβαίνει στοὺς ***«ὑπηρέτας»***, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν στίχ. 32 εἶχαν ἀποσταλῆ νὰ πιάσουν τὸν Ἰησοῦ, καὶ ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἐπιστροφή τους καὶ τὴν παρατήρησι, ποὺ ἔκαναν σ' αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἐπειδὴ ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Τὸ ***«Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται»*** σημαίνει *«Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἀστυνομικοί»* (Πρβλ. Λουκ. ι' 17).

Μεταφράζουμε: *«Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἀστυνομικοὶ στοὺς ἀρχιερεῖς καὶ στοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπαν σ' αὐτούς ἐκεῖνοι: Γιατί δὲν τὸν φέρατε;»*.

Μὲ τὴ φράσι ***«τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους»*** ὁ εὐαγγελιστὴς ἐννοεῖ τὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων. Ἂν καὶ ἦταν ἡμέρα ἑορτῆς, καὶ οἱ θρησκευτικοὶ ταγοὶ καὶ ὁδηγοὶ ἔπρεπε πρῶτοι αὐτοὶ νὰ παρακολουθοῦν τὶς θρησκευτικὲς τελετὲς τῆς ἑορτῆς, ἄφησαν μόνο τὸ λαὸ στὶς τελετές, καὶ περίμεναν συγκεντρωμένοι νὰ ἐπιστρέψουν τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα ὁδηγώντας ἐνώπιόν τους ...τὸ μεγάλο κακοποιό, τὸν Ἰησοῦ! Ἀπὸ τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ προτίμησαν τὴ φονικὴ συνδιάσκεψι, ἀφοῦ κατ' αὐτοὺς ἡ θανάτωσι τοῦ Ἰησοῦ θὰ ἦταν ἄλλου εἴδους λατρεία τοῦ Θεοῦ, ἀνώτερη τῆς συνηθισμένης λατρείας! (Πρβλ. ιστ' 2).

Τὸ Συνέδριο τῶν παρανόμων Ἰουδαίων πολλὲς φορὲς μιμήθηκαν οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Πολλὲς πραγματικῶς φορὲς ἀνάξιοι ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας συγκρότησαν Συνόδους μὲ κακοὺς σκοπούς, ληστρικὲς Συνόδους, γιὰ νὰ δολοφονήσουν, ὄχι τόσο σωματικῶς ὅσο πνευματικῶς, ἀξίους δούλους τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι ἦταν σ' αὐτοὺς ἀνεπιθύμητοι. Ἡ δὲ πνευματικὴ δολοφονία εἶνε χειρότερη, πολὺ χειρότερη, ἀπὸ τὴ σωματικὴ δολοφονία.

Οἱ Ἄννες καὶ οἱ Καϊάφες πέθαναν καὶ ἄφησαν ἀπαισία μνήμη. Ἀλλ' ἡ κακία, ὁ φθόνος, ἡ μοχθηρία, ἡ πονηρία, ἡ δολιότης καὶ ἡ

ἐγκληματικότης των δὲν πέθαναν, ζοῦν στὶς καρδιὲς καὶ στὶς πράξεις πολλῶν ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. *Τίποτε δὲν φοβήθηκα*, εἶπεν ὁ Χρυσόστομος, *ὅσο τοὺς ἐπισκόπους, ἐκτὸς ἀπὸ ὀλίγους*. Καὶ ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς προφήτευσε: *Οἱ κληρικοὶ θὰ γίνουν οἱ χειρότεροι τῶν πάντων!* Ἂς δοξάζωμε τὸ Θεό, διότι ἀκόμη ὑπάρχουν ἀρκετοὶ καλοὶ κληρικοί. Ἂς δοξάζωμε τὸν Κύριο, διότι ἀκόμη ὑπάρχουν καὶ καλοὶ ἀρχιερεῖς. Ὅσο πλησιάζουμε πρὸς τὸν Ἀντίχριστο καὶ πρὸς τὴ Δευτέρα Παρουσία, οἱ κακοὶ θὰ γίνωνται περισσότεροι καὶ οἱ καλοὶ ὀλιγώτεροι, καὶ μακάριος ὅποιος δὲν σκανδαλισθῇ ἀπὸ τὴν ἀσεβῆ διαγωγὴ τῶν ἀναξίων, καὶ μάλιστα τῶν ἀρχιερέων.

Στὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα, ποὺ ἐπέστρεψαν στὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων ἄπρακτα, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔκαναν τὴν παρατήρησι: ***«Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;»***. *Γιατί δὲν τὸν φέρατε;* Οἱ μοχθηροὶ ἄρχοντες δὲν ἀνέφεραν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ φοβερὸ πάθος, ποὺ ἐμφώλευε στὶς καρδιές τους, δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ προφέρουν τὸ ὄνομά του. Ἔτσι οἱ μοχθηροὶ ἄνθρωποι ἐκφράζονται καὶ σήμερα γιὰ ἀνεπιθύμητα σ' αὐτοὺς πρόσωπα. Ἔτσι ἐκφράζονται καὶ μοχθηροὶ ἀρχιερεῖς. Ἡ μοχθηρία δὲν γνωρίζει εὐγένεια οὔτε στὶς λέξεις. Ἡ μοχθηρία δὲν γνωρίζει οὔτε ψευτοευγένεια!

Στίχ. 46: *«Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος»*.

Μεταφράζουμε: *«Ἀποκρίθηκαν οἱ ἀστυνομικοί: Ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ὡμίλησεν ἔτσι, ὅπως αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος»*.

Οἱ ***«ὑπηρέται»***, οἱ ἀστυνομικοί, πῆγαν μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ συλλάβουν τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσουν στὸ Συνέδριο. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀφώπλισε. Καὶ ἀντὶ νὰ τὸν δέσουν, τοὺς ἔδεσε, καὶ ἔμειναν ἄπρακτοι. Πῶς τοὺς ἀφώπλισε καὶ τοὺς ἔδεσε; Μὲ τὰ χέρια του; Ὄχι. Μὲ τὰ καταπληκτικὰ θαύματά του; Ὄχι. Ἀλλὰ τότε πῶς τοὺς ἀφώπλισε καὶ τοὺς ἔδεσε; Μὲ τὰ λόγια του. Μὲ τὴ διδασκαλία του. Ὁ Ἰησοῦς ἔκανε θαύματα περισσότερα καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ θαύματα, ποὺ ἔκαναν οἱ προφῆτες. Τὰ πλήθη θαύμαζαν τὴ θαυματουργικὴ δύναμι τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔλεγαν: *«Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ»* (Ματθ. θ' 33). Πρωτοφανὴς θαυματουργικὴ δύναμι. Ἐν τούτοις τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου δὲν ἐξέφρασαν θαυμασμὸ γιὰ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὰ λόγια του, γιὰ τὴ διδασκαλία του.

Αἰσθάνθηκαν παράδοξη καὶ πρωτοφανῆ δύναμι στὰ λόγια του. Καταγοητεύτηκαν ἀπὸ τὴ σοφία, τὴ σαφήνεια, τὴ χάρι, τὴν πειστικὴ καὶ θελκτικὴ δύναμι τῆς διδασκαλίας του. Ἐξεπλάγησαν, ὅπως καὶ οἱ Γαλιλαῖοι (Ματθ. ζ' 28-29). Καὶ ὡμολόγησαν, ὅτι ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ὡμίλησεν ἔτσι, ὅπως αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Οὔτε ὁ γλυκύτατος Ἱερεμίας, οὔτε ὁ μεγαλοφωνότατος Ἠσαΐας, οὔτε ὁ μέγας Μωυσῆς ὡμίλησε σὰν τὸν Ἰησοῦ. Τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἄλλου εἴδους θαύματα, ἀνώτερα ἀπὸ τὶς θεραπεῖες ἀσθενῶν καὶ τὰ ἄλλα θαυμαστὰ σημεῖα. Οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι θαυμάζουν τὰ θαύματα, ἀλλὰ περισσότερο θαυμάζουν τὴν ὑψηλὴ διδασκαλία, τὰ αἰώνια ρήματα τοῦ Ἰησοῦ.

Τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου ὡμολόγησαν τὴν πρωτοφανῆ, μοναδικὴ καὶ ἀφοπλιστικὴ δύναμι καὶ χάρι τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὰ μεγάλα πνεύματα τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ εἴκοσι αἰῶνες μέχρι σήμερα, διαβάζοντας καὶ μελετώντας τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ μέσα στὸ Εὐαγγέλιο, προβαίνουν στὴν αὐτὴ ὁμολογία, ὅτι ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ὡμίλησε σὰν τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἄφθαστος, ἀσύγκριτος, μοναδικός, αἰώνιος διδάσκαλος. Ἀλλὰ τόσο τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου, ὅσο καὶ πολλὰ μεγάλα πνεύματα τῆς ἀνθρωπότητος, ὁμιλοῦν γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὡς ἄνθρωπο, ὄχι ὡς Θεάνθρωπο. ***«Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος»***. Ὁμολογία συνοδευομένη ἀπὸ ἀπιστία. Συγκινεῖ ἡ ὁμολογία, ἀλλὰ λυπεῖ ἡ ἀπιστία.

Ἄπιστοι ἄνθρωποι, ὅσοι ἔχετε τὴ δύναμι νὰ ὁμολογῆτε τὴν ἀσύγκριτη ὑπεροχὴ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ! Δὲν ἀντιλαμβάνεσθε, ὅτι ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσημος Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὁ ὁποῖος δὲν πέρασε ἀπὸ σχολεῖο γιὰ νὰ μάθῃ γράμματα, ξεπέρασε ἀσυγκρίτως ὅλους τοὺς σοφοὺς ὅλων τῶν αἰώνων ἀκριβῶς διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός, ποὺ ἔγινεν ἄνθρωπος γιὰ νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ στόμα πρὸς στόμα; Δὲν ἀντιλαμβάνεσθε, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε μοναδικὸς καὶ αἰώνιος, διότι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Λόγος (μὲ λάμδα κεφαλαῖο), ὁ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Θεοῦ Πατρός; Δὲν ἀντιλαμβάνεσθε, ὅτι ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶνε ἀνώτερη καὶ τελειότερη τῆς Παλαιᾶς, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ Θεὸς ἐλάλησεν *«ἐν τοῖς προφήταις»*, *διὰ μέσου τῶν προφητῶν*, ἁπλῶς ἀνθρώπων, ἐνῷ κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐλάλησεν *«ἐν Υἱῷ»*, *διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ*, ὁ ὁποῖος εἶνε Θεός, ὅπως ὁ

Πατέρας του; (Ἑβρ. α' 1). Ταλαίπωροι ἄπιστοι! Ἕως πότε μὲ τὴν ἀπιστία σας θὰ ἀδικῆτε τοὺς ἑαυτούς σας; Ἐξετάσετε τὰ τεκμήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιὰ νὰ πιστεύσετε καὶ σεῖς στὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ, ὅπως πίστευσαν ἑκατομμύρια συνειδητοὶ χριστιανοί, ἅγιοι, μάρτυρες καὶ θαυματουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ὁμολογία τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου γιὰ τὴ μοναδικότητα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ ἀσφαλῶς ἔπληξε πολὺ τὸν ἐγωισμὸ τῶν διδασκάλων τοῦ Ἰσραήλ, οἱ ὁποῖοι γιὰ τοὺς ἑαυτούς των εἶχαν πολὺ μεγάλη ἰδέα (Ρωμ. β' 19-20). Ἀλλὰ καὶ κάθε ὁμολογία γιὰ τὸ ἀσύγκριτο ὕψος τῆς Θρησκείας μας πλήττει, φαρμακώνει καὶ καίει τοὺς ἀπίστους ἀνθρώπους, ἰδίως αὐτούς, ποὺ ἔχουν ὑπερτροφικὸ ἐγωισμὸ καὶ συμπλέγματα ἐνοχῆς. Πολὺ ἀξιολύπητοι εἶνε οἱ ἄνθρωποι αὐτοί. Ἀλλὰ θέλουν νὰ μὴ τοὺς στενοχωρῇ καὶ νὰ μὴ τοὺς βασανίζῃ τὸ μεγαλεῖο τῆς Θρησκείας μας, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ τοὺς εὐχαριστῇ καὶ νὰ τοὺς εὐφραίνῃ; Ἡ Θρησκεία μας δὲν εἶνε ὅπως οἱ ἄλλες Θρησκεῖες. Ἡ Θρησκεία μας ἔχει ἀποδείξεις γιὰ τὴν ἀλήθειά της, προφητεῖες, θαύματα καὶ ἄλλα. Ἂς ἐξετάσουν μὲ σοβαρότητα καὶ ἐντιμότητα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιὰ νὰ πιστεύσουν καὶ αὐτοί, ὅπως πίστευσαν ἀναρίθμητοι σοβαροὶ καὶ εἰλικρινεῖς ἄνθρωποι.

Πλάνος ὁ Ἰησοῦς, ἐπικατάρατος ὁ πιστὸς λαός!

Στίχ. 47: ***«Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;»***.

Τὸ ***«ἀπεκρίθησαν»*** ἐδῶ δὲν σημαίνει «ἀποκρίθηκαν, ἀπάντησαν», διότι δὲν προηγήθηκε ἐρώτησι, ἀλλὰ σημαίνει *«ἔλαβαν τὸ λόγο καὶ εἶπαν»*, ἢ ἁπλῶς *«εἶπαν»*. Τὸ ***«οὖν»*** σημαίνει *«δέ, τότε»*.

Μεταφράζουμε: *«Εἶπαν τότε σ' αὐτοὺς οἱ Φαρισαῖοι: Μήπως καὶ σεῖς ἔχετε πλανηθῆ;»*.

Μέσα τους οἱ Φαρισαῖοι ἔβραζαν ἀπὸ θυμὸ καὶ ὀργή, διότι τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανά των ἐκφράστηκαν μὲ κατάπληξι καὶ θαυμασμὸ γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' ἀπὸ πονηρία συγκρατήθηκαν καὶ ὡμίλησαν πρὸς αὐτοὺς χωρὶς ἀποτομία καὶ σκληρότητα, γιὰ νὰ μὴ διατεθοῦν περισσότερο ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοὺς χάσουν.

Μὲ τὸ ἐρώτημα, ***«μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;»***, *«μήπως καὶ σεῖς ἔχετε πλαληθῆ;»*, οἱ Φαρισαῖοι παρουσιάζουν τὸν Ἰησοῦ ὡς πλάνο, τὸ λαὸ ὡς πλανηθέντα, τοὺς ἑαυτούς των ὡς ἀπλανεῖς ἀστέρες, καὶ τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανά των ὡς ἀντικείμενα τοῦ ἐνδιαφέροντός των νὰ μὴ εἶνε θύματα πλάνης. Οἱ διεστραμμένοι οἱ Φαρισαῖοι! Θεωροῦσαν πλάνο ἐκεῖνον, ποὺ εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι εἶνε ἡ Ἀλήθεια, ἡ Αὐτοαλήθεια, καὶ ἦλθε στὸν κόσμο νὰ μαρτυρήσῃ γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ μὲ τὸ λόγο καὶ μὲ τὰ θαύματα καὶ μὲ τὸ αἷμα του. Ποιός δέχεται νὰ ὑποστῇ σταυρικὸ θάνατο, τὸν φρικτότερο καὶ ἐξευτελιστικώτερο θάνατο, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ μιὰ πλάνη, ἕνα ψεῦδος; Οἱ διεστραμμένοι οἱ Φαρισαῖοι! Θεωροῦσαν πλανεμένο τὸν ταπεινὸ καὶ ἁγνὸ λαό, ποὺ πίστευε στὸν Ἰησοῦ. Γιατί δὲν σκέπτονταν, ὅτι ὁ Θεὸς φωτίζει περισσότερο τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἁγνοὺς ἀνθρώπους, παρὰ τοὺς ὑπερηφάνους καὶ διεφθαρμένους; Οἱ διεστραμμένοι οἱ Φαρισαῖοι! Θεωροῦσαν τοὺς ἑαυτούς των ἀπλανεῖς ἀστέρες, πάπες πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ πάπα, καὶ δὲν σκέπτονταν πόσο ἔξω ἔπεφταν στὶς κρίσεις τους, ἀφοῦ ἀπέρριπταν ἐκεῖνον, στὸ πρόσωπο τοῦ ὁποίου εὕρισκαν πλήρη ἐφαρμογὴ οἱ προρρήσεις τῶν προφητῶν γιὰ τὸ Μεσσία. Οἱ ὑποκριταὶ οἱ Φαρισαῖοι! Ἔκαναν πὼς ἐνδιαφέρονταν, νὰ μὴ εἶνε θύματα πλάνης τὰ ἀστυνομικά των ὄργανα, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα ἐνδιαφέρονταν μόνο γιὰ τοὺς ἑαυτούς των, γιὰ τὰ ὑλικὰ συμφέροντά των καὶ γιὰ τὴν κενοδοξία των.

Στίχ. 48: *«Μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων;»*.

Μεταφράζουμε: «*Μήπως πίστευσε σ' αὐτὸν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες ἢ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους;*».

Τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου ὡμίλησαν μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὸν Ἰησοῦ (στίχ. 46). Ἀλλὰ μὲ ὅσο θαυμασμὸ ὡμίλησαν ἐκεῖνοι, μὲ τόση περιφρόνησι ὁμιλοῦν οἱ Φαρισαῖοι. Ὅπως ἄλλοτε, ἔτσι καὶ τώρα δὲν καταδέχονται κἂν νὰ ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦν τὴν ἀντωνυμία ***«αὐτός»***. Ἐκεῖνος, ἐνῷ εἶνε Θεὸς καὶ Κύριος, καταδέχτηκε νὰ γίνῃ ἄνθρωπος γι' αὐτούς, καὶ σὲ λίγο καιρὸ θὰ καταδεχόταν καὶ νὰ σταυρωθῇ. Καὶ αὐτοὶ δὲν καταδέχονταν οὔτε τὸ ὄνομά του νὰ προφέρουν. Ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ αὐταρέσκεια κάνει τοὺς ἀνθρώπους καταφρονητὰς

τῶν ἄλλων, ἀκόμη καὶ τοῦ Θεοῦ! Ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ αὐταρέσκεια τύφλωσε τὰ μάτια τῶν Φαρισαίων καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ἰδοῦν τὸ θεῖο μεγαλεῖο τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὸ πρόσωπό του. Τὸ αὐτὸ παθαίνουν οἱ ἐγωισταὶ καὶ αὐτάρεσκοι ὅλων τῶν αἰώνων.

Μὲ τὸ ἐρώτημά τους οἱ Φαρισαῖοι, «*Μήπως πίστευσε σ' αὐτὸν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες ἢ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους;*», θέλουν νὰ εἰποῦν, ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες καὶ τοὺς Φαρισαίους δὲν πίστευσε στὸν Ἰησοῦ. Ἄρχοντες ἦταν τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἰουδαίων, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα. Φαρισαῖοι ἦταν ἡ θρησκευτικὴ τάξι τῶν Ἰουδαίων. Θεωροῦνταν γνῶστες καὶ ζηλωταὶ τοῦ νόμου καὶ αὐστηροὶ στὸ θέμα τῆς Θρησκείας. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους ἦταν ἄρχοντες, μέλη τοῦ Συνεδρίου. Οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ Φαρισαῖοι θεωροῦνταν ἁρμόδιοι, οἱ μόνοι ἁρμόδιοι, νὰ κρίνουν θρησκευτικὰ ζητήματα. Ὁ πολὺς λαὸς δὲν ὑπολογιζόταν. Ἀφοῦ δὲ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ Φαρισαῖοι δὲν ἐνέκριναν τὸν Ἰησοῦ καὶ δὲν πίστευσαν σ' αὐτόν, ὁ Ἰησοῦς, ἐννοεῖται, εἶνε πρόσωπο ἀνυπολόγιστο, εἶνε πλάνος, καὶ ὅσοι τὸν ἀκολουθοῦν ἢ ἐκφράζονται ὑπὲρ αὐτοῦ, εἶνε πλανεμένοι, παρασυρμένοι! Ἔπρεπε νὰ ἐγκρίνουν οἱ ἄνθρωποι τὸ Θεό, γιὰ νὰ γίνῃ παραδεκτός! Ἔπρεπε νὰ τὸν ἐγκρίνουν οἱ διεφθαρμένοι ἄρχοντες καὶ οἱ Φαρισαῖοι, οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ὑποκριταί!...

Ἀλλὰ καὶ σήμερα πολλοὶ περιφρονοῦν τὸ Θεὸ καὶ τὴ Θρησκεία του, καὶ ὅταν ἰδοῦν ἄρχοντες νὰ θρησκεύουν, τότε ἀρχίζουν νὰ προβληματίζωνται καὶ νὰ δίνουν σημασία στὸ Θεὸ καὶ στὴ Θρησκεία του. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἀρχίζουν νὰ δίνουν σημασία στὸ Θεὸ καὶ στὴ Θρησκεία του ὅταν βλέπουν νὰ θρησκεύουν ἄρχοντες, ὑπερτιμοῦν τοὺς ἄρχοντες καὶ ὑποτιμοῦν τοὺς ἑαυτούς των, ἀλλ' ὑποτιμοῦν καὶ τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Μόνο στοὺς ἄρχοντες ἔδωσε μυαλὸ καὶ κρίσι ὁ Θεός; Δὲν ἔδωσε καὶ στοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ; Καὶ πολλὲς φορὲς τὸ μυαλὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ δὲν εἶνε καθαρώτερο ἀπὸ τὸ μυαλὸ τῶν ἀρχόντων, ποὺ τὸ θολώνει ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ φαύλη ζωή; Πολλὲς φορὲς ἡ κρίσι ἑνὸς ἁπλοϊκοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε διαυγέστερη ἀπὸ τὴν κρίσι ἑνὸς μορφωμένου γραμματικῶς καὶ παραμορφωμένου ψυχικῶς ἀνθρώπου τῆς λεγομένης «ἀνωτέρας κοινωνίας»; Ὑπεράνω δὲ πάντων δὲν εἶνε ὁ λόγος, τὰ ἔργα καὶ τὰ σημεῖα τοῦ Θεοῦ; Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐγκρίνουν οἱ ἄρχοντες γιὰ νὰ πιστεύσωμε στὸ Θεό; Δὲν εἶπε ὁ Χριστός, ὁ σαρκωμένος Θεός, «*Ἐγὼ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω*»; (ε' 34).

Στίχ. 49: ***«Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρατοί εἰσι!»***.

Τὸ ***«ἀλλὰ»*** ἐδῶ δὲν εἶνε ἀντιθετικό, ἀλλὰ μεταβατικό, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγῆται *«δέ»*, ὅπως καὶ ἀλλοῦ, π.χ. στὸ ιστ' 2 καὶ 4. ***«Ὁ νόμος»*** δέ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπάντησι τῶν Φαρισαίων πρὸς τὸ Νικόδημο στὸ στίχ. 52, ἐδῶ δὲν ἐννοεῖται μὲ τὴ στενὴ ἔννοια τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ἀλλὰ μὲ τὴν εὐρεῖα ἔννοια τῆς ὅλης Γραφῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῶν προφητῶν. Ὁ πληθυντικὸς ***«ἐπικατάρατοι»*** εἶνε κατὰ τὸ νοούμενο, ἐπειδὴ ***«ὁ ὄχλος»*** εἶνε πολλοὶ ἄνθρωποι.

Μεταφράζουμε: «*Αὐτὸς δὲ ὁ ὄχλος, ποὺ δὲν γνωρίζει τὸ νόμο, εἶνε καταραμένοι!*».

Αὐτὸς ὁ λόγος τῶν Φαρισαίων, τῶν θρησκευτικῶν ταγῶν καὶ ὁδηγῶν τοῦ Ἰσραήλ, εἶνε πλήρης ὑπερηφανείας καὶ ἀλαζονείας. Ὁμοίως οἱ Φαρισαῖοι ἐκφράζονται καὶ στὸ θ' 34, ὑβρίζοντας τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό: «*Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;*»! Μὲ ἐσχάτη περιφρόνησι οἱ ὑπερήφανοι καὶ ἀλαζόνες θρησκευτικοὶ ταγοὶ καὶ ὁδηγοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ὁμιλοῦν γιὰ τὸ λαό, ποὺ πίστευε στὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν ἀκολουθοῦσε. ***«Ὁ ὄχλος οὗτος»***! Αὐτὸς ὁ ὄχλος, αὐτὸς ὁ συρφετός! Τὴν πίστι τοῦ λαοῦ στὸν Ἰησοῦ οἱ Φαρισαῖοι παρουσιάζουν ὡς ἀποτέλεσμα ἀγνοίας, ἀγνοίας τοῦ νόμου, τῆς Ἁγίας Γραφῆς. ***«Ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον»***! Αὐτὸς ὁ ὄχλος, αὐτὸς ὁ συρφετός, ποὺ δὲν γνωρίζει τὸ νόμο!... Τοὺς ἑαυτούς των οἱ Φαρισαῖοι παρουσιάζουν ὡς γνῶστες τοῦ νόμου. Ἀλλ' ἦταν πραγματικῶς γνῶστες; Ἆράγε ἐγίνωσκον ἃ ἀνεγίνωσκον; Καταλάβαιναν αὐτὰ ποὺ διάβαζαν; Ἂν καταλάβαιναν, θὰ πίστευαν στὸν Ἰησοῦ, διότι οἱ προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης γιὰ τὸ Μεσσία ἐκπληρώνονταν στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ Φαρισαῖοι ἦταν ἀναγνῶστες, ἀλλ' ὄχι γνῶστες τῆς Γραφῆς. Διάβαζαν, ἀλλὰ δὲν καταλάβαιναν. Καὶ δὲν καταλάβαιναν, διότι τοὺς τύφλωναν τὰ πάθη καὶ οἱ προκαταλήψεις. Ἤθελαν ἕνα Μεσσία περίπου σὰν τοὺς ἑαυτούς των. Καὶ ἑρμήνευαν τὶς προφητεῖες συμφώνως πρὸς τὶς ἀντιλήψεις καὶ ἐπιθυμίες των. Δὲν ἑρμήνευαν, ἀλλὰ παρερμήνευαν. Κατηγοροῦσαν τὸ λαὸ γιὰ ἄγνοια, ἀλλ' αὐτοὶ εἶχαν τὴ χειρότερη ἄγνοια. «*Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν*», λέγει ὁ ἀπόστολος (Α' Κορ. β' 8). Ἂν γνώριζαν, ἂν εἶχαν πραγματικὴ γνῶσι, δὲν θὰ σταύρωναν τὸν ἔνδοξο Κύριο, τὸ Μεσσία καὶ Θεό τους. Τὸ νὰ μὴ ἀνοίγῃ κανεὶς τὴν Ἁγία Γραφὴ εἶνε βεβαίως μεγάλο κακό.

Ἀλλὰ τὸ νὰ τὴν ἀνοίγῃ καὶ νὰ τὴ διαστρέφῃ, ὅπως οἱ Φαρισαῖοι, εἶνε μεγαλύτερο κακό. Οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ποὺ ἀρνοῦνται τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ ὅπως οἱ Φαρισαῖοι, καλλίτερα νὰ μὴν ἄνοιγαν τὴν Ἁγία Γραφή! Ἀπὸ τὴ διαστρέβλωσι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ προτιμότερη ἡ ἄγνοια. Διότι ἡ ἄγνοια ἔχει καὶ ἐλαφρυντικό...

Οἱ Φαρισαῖοι ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ ἐκστομίζουν τὴ φοβερὴ φράσι ***«ἐπικατάρατοί εἰσι»***! Τοὺς ἑαυτούς των ἐννοοῦν εὐλογημένους, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ θεωροῦν καταραμένους. Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα καταραμένοι ἦταν αὐτοί, ποὺ ὠνόμαζαν τοὺς ἄλλους καταραμένους, αὐτοί, ποὺ δὲν ἀναγνώριζαν τὸν *«εὐλογητὸν εἰς τοὺς αἰῶνας»* (Ρωμ. θ' 5), αὐτοί, ποὺ δὲν εἶπαν τὸ *«εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»* (ιβ' 13). Οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ποὺ κατηγοροῦνταν διότι πίστευσαν στὸν Ἰησοῦ, ἦταν εὐλογημένοι. Ἡ ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐπὶ εἴκοσι μέχρι σήμερα αἰῶνες ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ ἀπέδειξε ποῖοι στὴν πραγματικότητα εἶνε οἱ δικαιωμένοι καὶ εὐλογημένοι, καὶ ποῖοι εἶνε οἱ ἀποδοκιμασμένοι καὶ καταραμένοι...

Μὲ τὸν τεράστιο ἐγωισμὸ καὶ μὲ τὴν ἐσχάτη καταφρόνησι γιὰ τὸ λαό, ποὺ ἐκφράζονταν οἱ Φαρισαῖοι, ἐκφράζονται καὶ σήμερα ἀνάξιοι ἀρχιερεῖς, «δεσποτᾶδες» καὶ στὸ ὄνομα καὶ στὴν ψυχολογία. Τέτοιοι ἄνθρωποι, ἀναξίως καταλαμβάνοντες ἀξίωμα, νομίζουν οἱ κενόδοξοι, ὅτι ἀποκτοῦν καὶ ὑπεραξία, νομίζουν, ὅτι ἔπιασαν τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα, καὶ βλέπουν τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς σὰν μυιγάκια καὶ σκουπίδια. Ἀλλοίμονο στὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τέτοιους ἀρχιερεῖς. Καὶ τρισαλλοίμονο στοὺς ἰδίους, διότι θὰ ἔχουν τὴν τύχη τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ.

Παρέμβασι τοῦ Νικοδήμου

Στίχ. 50-51: ***«Λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν· μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον καὶ γνῷ τί ποιεῖ;»***.

Στὸ λόγο τοῦτο τοῦ Νικοδήμου ὁ νόμος προσωποποιεῖται,

ἀφοῦ ***«κρίνει»***, ***«ἀκούει»*** καὶ ***«γινώσκει»***. Τὸ ***«κρίνω»*** ἐδῶ σημαίνει *«κατακρίνω, καταδικάζω»*.

Μεταφράζουμε: *«Λέγει σ' αὐτοὺς ὁ Νικόδημος, ποὺ ἦλθε τὴ νύχτα σ' αὐτόν, ποὺ ἦταν ἕνας ἀπ' αὐτούς: Μήπως ὁ νόμος μας καταδικάζει τὸν ἄνθρωπο, ἐὰν δὲν τὸν ἀκούση προηγουμένως καὶ μάθη τί πράττει;»*.

Γνωστὸς ὁ Νικόδημος ἀπὸ προηγουμένη πληροφορία τοῦ εὐαγγελιστοῦ. *«Ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων»* καὶ *«διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ»* (γ' 1,10). Ἀνῆκε στὴν τάξι τῶν Φαρισαίων, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὸν ὑπερήφανο, διεστραμμένο, ἐμπαθῆ καὶ κακοήθη χαρακτῆρα τῶν Φαρισαίων. Καὶ μέσα στὴν τάξι τῶν Φαρισαίων ὑπῆρχαν καλοπροαίρετοι καὶ ἔντιμοι ἄνθρωποι. Ἦταν ἄρχων τῶν Ἰουδαίων, δηλαδὴ μέλος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου. Συνήθως οἱ ἄρχοντες εἶνε ἀλαζόνες καὶ διεφθαρμένοι. Ἀλλ' ὁ Νικόδημος ἀποτελοῦσε ἐξαίρεσι. Ὑπάρχουν καὶ μεταξὺ τῶν ἀρχόντων οἱ καλὲς ἐξαιρέσεις. Ἦταν καὶ διδάσκαλος ὁ Νικόδημος, ἀλλ' ὄχι *«πεφυσιωμένος»*, ὄχι φουσκωμένος ἀπὸ οἴησι, ποὺ συνήθως δημιουργεῖ τὸ διδασκαλικὸ ἀξίωμα. Ὁ Νικόδημος εἶχε τὴν ταπείνωσι νὰ θεωρῆ τὸν ἑαυτό του μικρὸ διδάσκαλο καὶ τὸν Ἰησοῦ μεγάλο διδάσκαλο. Γι' αὐτὸ πῆγε στὸν Ἰησοῦ νὰ τὸν ἀκούση καὶ νὰ διδαχθῆ. Καὶ μὲ τὸν περίφημο ἐκεῖνο διάλογο, ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς μαζί του, διδάχθηκε τὸ σπουδαιότατο μάθημα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως (γ' 3 ἑξῆς).

Καλὸς ὁ Νικόδημος, ἀλλὰ δειλός. Πῆγε στὸν Ἰησοῦ τὴ νύχτα (γ' 2). Τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπαναλαμβάνει ἐδῶ, στὸ στίχ. 50, θὰ ἐπαναλάβη καὶ ἀλλοῦ, στὸ ιθ' 39. Ἐπειδὴ ὁ Νικόδημος εἶχεν ἀξίωμα, φοβόταν τοὺς Ἰουδαίους. Ἔτσι συνήθως συμβαίνει· οἱ ἀξιωματοῦχοι φοβοῦνται μὴ χάσουν τὴ θέσι τους. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἔβλεπε, ὅτι ὁ Νικόδημος δὲν θὰ ἔμενε στὴ δειλία, γι' αὐτὸ καὶ τὸν τίμησε μὲ τὸν περίφημο διάλογο περὶ πνευματικῆς ἀναγεννήσεως. Ὅποιος μένει μέχρι τέλος στὴ δειλία, ἔχει ἄσχημο τέλος, ρίπτεται στὴν καιομένη λίμνη, ποὺ εἶνε ὁ δεύτερος θάνατος, ἀσυγκρίτως χειρότερος τοῦ πρώτου θανάτου (Ἀποκ. κα' 8). Ὁ καλοπροαίρετος Νικόδημος ἀπὸ τὴ δειλία προώδευσε πρὸς τὴν παρρησία, τὸ θάρρος. Ἐπαναλαμβάνοντας ὁ εὐαγγελιστὴς δύο φορὲς τὴν παρατήρησι, ὅτι ὁ Νικόδημος ἀρχικῶς πῆγε στὸν Ἰησοῦ τὴ νύχτα, μὲ τὶς ἐπαναλήψεις αὐτὲς θέλει νὰ εἰπῆ, ὅτι ὁ δειλὸς προώδευσε, ἔγινε θαρραλέος.

Ἄκουσε ὁ Νικόδημος τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες δὲν πίστευσε στὸν Ἰησοῦ (στίχ. 48), καὶ θεώρησε καθῆκον του πρὸς τὴν ἀλήθεια νὰ προβάλῃ ἀντίρρησι. Στὸν ἰσχυρισμὸ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες δὲν πίστευσε, θὰ περίμενε κανείς, ὁ Νικόδημος νὰ ἀντιτάξῃ τὴν ὁμολογία, ὅτι αὐτὸς πίστευσε. Ἀλλ' ἀκόμη ὁ Νικόδημος δὲν εἶχε προοδεύσει πολὺ σὲ θάρρος, ὥστε νὰ προβῇ σὲ τέτοια ὁμολογία, ποὺ θὰ ἐρέθιζε καὶ θὰ προκαλοῦσε τοὺς ἐμπαθεστάτους Ἰουδαίους καὶ θὰ τοὺς ἐξήγειρεν ἐναντίον του. Ἡ πρόοδος ἔγινε σταδιακῶς. Τώρα ὁ Νικόδημος ἐλέγχει ἐλαφρῶς τοὺς Ἰουδαίους λέγοντας σ' αὐτούς: Μήπως ὁ νόμος, ὁ δικαστής, ποὺ ἐκπροσωπεῖ τὸ νόμο, καταδικάζει τὸν ἄνθρωπο, ἂν προηγουμένως δὲν ἀκούσῃ τὴν ἀπολογία του καὶ δὲν πληροφορηθῇ τί πράττει; Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ, νὰ μὴ καταδικάζεται κανεὶς ἁπλῶς ἐπὶ τῇ βάσει κατηγοριῶν, οἱ ὁποῖες δύνανται νὰ εἶνε καὶ ψευδεῖς, ἀλλὰ νὰ γίνεται ἐξέτασι κατηγόρων καὶ κατηγορουμένων, νὰ ἀπολογοῦνται οἱ κατηγορούμενοι, νὰ κρίνωνται ἀπὸ τὰ ἔργα των, καὶ κατόπιν ἀκριβοῦς διαδικασίας νὰ λαμβάνεται ἀπὸ τοὺς δικαστὰς δικαία ἀπόφασι (Ἐξόδ. κγ' 1· Δευτ. α' 16). Μὲ τὸ λόγο του πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Νικόδημος ἀποφεύγει νὰ παρουσιασθῇ ἀμέσως ὡς ὑπερασπιστὴς τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον παρουσιάζεται ὡς ὑπερασπιστὴς τοῦ νόμου, γιὰ τὸν ὁποῖο κατὰ κόρον ὡμιλοῦσαν καὶ καυχῶνταν οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀλλ' ὑπερασπίζοντας τὸ νόμο, ἐμμέσως ὁ Νικόδημος ὑπερασπίζει τὸν Ἰησοῦ.

Οἱ Ἰουδαῖοι παρουσιάζονταν ὡς γνῶστες καὶ τηρηταὶ τοῦ νόμου. Ἀλλὰ μὲ τὸ λόγο του ὁ Νικόδημος δεικνύει, ὅτι οὔτε τηρηταὶ οὔτε γνῶστες τοῦ νόμου ἦταν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀφοῦ καταδίκαζαν τὸν Ἰησοῦ χωρὶς νὰ τηρηθοῦν οἱ ὅροι, ποὺ ἔθετεν ὁ νόμος, χωρὶς νὰ γίνῃ δίκη, χωρὶς νὰ ἀπολογηθῇ ὁ Ἰησοῦς, χωρὶς νὰ ἐξετασθοῦν ἀκριβῶς τὰ πράγματα, ὥστε νὰ ληφθῇ δικαία ἀπόφασι.

Βεβαίως κατόπιν οἱ Ἰουδαῖοι ἔκαναν δίκη καὶ ζήτησαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ νὰ ἀπολογηθῇ, ἀλλ' ἐκείνη ἡ δίκη ἦταν παρῳδία δίκης, καὶ ἡ ἀπολογία τοῦ Ἰησοῦ περίττευε. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν ἐκ τῶν προτέρων λάβει τὴν ἀπόφασι νὰ καταδικάσουν τὸν Ἰησοῦ. Ὁ νόμος μὲ τὴ σκηνοθετημένη δίκη καταστρατηγήθηκε. Καὶ ὁ Νικόδημος τότε μαζὶ μὲ τὸν ἄλλο βουλευτή, τὸν Ἰωσήφ, ἐπίσης *«μαθητὴν τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένον δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»* (ιθ' 38), διαχώρισε τὴ θέσι του ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ Συνεδρίου, ποὺ καταδίκασαν τὸν Ἰησοῦ. Καὶ φθάνοντας στὸ ζενὶθ τοῦ θάρρους των οἱ

δύο βουλευταί, προσέφεραν τὶς ἐπικήδειες τιμὲς στὸ μεγάλο Νεκρό, ποὺ ἐμπνέει θάρρος καὶ τόλμη στὶς καλοπροαίρετες καὶ ἐκλεκτὲς ψυχές. Παντοῦ ὁ Κύριος ἔχει τοὺς ἰδικούς του. Στὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων εἶχε τὸ Νικόδημο καὶ τὸν Ἰωσήφ. Στὴν αὐλὴ τοῦ Ναβουχοδονόσορος εἶχε τὸ Δανιὴλ καὶ τοὺς τρεῖς παῖδες. Στὴν αὐλὴ τοῦ Ἀρταξέρξη εἶχε τὸ Νεεμία. Καὶ στὸ ἀνάκτορο τοῦ Καίσαρος εἶχεν ἄλλους. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖο βλέπε Φιλιπ. δ' 22.

Ἤλεγξεν ὁ Νικόδημος τοὺς Ἰουδαίους, διότι καταδίκαζαν χωρὶς νὰ δικάζουν, χωρὶς νὰ ἐφαρμόζουν ὅ,τι ὑπαγόρευε ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ σήμερα ἀνάξιοι ἀρχιερεῖς, ἀντάξιοι τῶν Ἰουδαίων δικαστῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰησοῦ, δεσποτοκράτες, καταδικάζουν ἀνεπιθύμητα σ' αὐτοὺς πρόσωπα χωρὶς δίκη, χωρὶς ἀπολογία καὶ χωρὶς αἰτία. Ἀλλὰ καὶ ὅταν κάνουν δίκη, πολλὲς φορὲς δὲν κρίνουν συμφώνως πρὸς τὸ δίκαιο τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς «τὸ δίκαιο τοῦ ἰσχυροῦ». Τέτοιοι δικασταὶ λέγουν: *«Ἔστω ἡμῶν ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης· τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχεται»* (Σοφ. Σολ. β' 11). Ἀλλ' ἂν αὐτοὶ δὲν κρίνουν κατὰ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ, θὰ κρίνῃ ὁ Θεὸς αὐτοὺς κατὰ τὸ νόμο του, ὁ ἰσχυρότερος πάντων καὶ ὁ ὕψιστος Κριτής, καὶ θὰ καταδικάσῃ τοὺς καταφρονητὰς τοῦ νόμου του μὲ αἰωνία καταδίκη, γιὰ τὴν ὁποία δὲν θὰ μποροῦν νὰ κάνουν ἔφεσι.

Ἄδικοι κριταὶ τῆς γῆς, ποὺ καταδικάσατε καὶ τὸν ἴδιο τὸ Θεό! Ἐκεῖνος, ποὺ φύτευσε βαθειὰ μέσα στὶς καρδιὲς τὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης, δὲν θὰ σᾶς ἀφήσῃ γιὰ πάντα ἀσυδότους καὶ ἀνεξελέγκτους. Ἔρχεται ὁ θάνατος καὶ ἡ μερικὴ κρίσι. Ἔρχεται καὶ ἡ ἐσχάτη ἡμέρα καὶ ἡ ὁλικὴ κρίσι. Καὶ ἀλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονο σ' ὅσους ἐγκληματοῦν σὲ βάρος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἀθῴων ἀνθρώπων. Οἱ ἀθῷοι ἄνθρωποι εἶνε οἱ εὐνοούμενοι καὶ προστατευόμενοι τοῦ τρομεροῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀδικοῦντες αὐτοὺς θ' ἀντιμετωπίσουν τὴν τρομερὴ ὀργή του. Ὅποιος θίγει τοὺς ἀγαπημένους τοῦ Θεοῦ, θίγει τὴν κόρη τῶν ὀφθαλμῶν του (Ζαχ. β' 12).

●

Στίχ. 52: ***«Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Ἐρεύνησον καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται».***

Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ ***«ἐγείρεται»***, τὴν ὁποία υἱοθετεῖ τὸ κείμενο Nestle-Aland. Αὐθεντικὴ θεωροῦμε τὴ γραφὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κειμένου.

Μεταφράζουμε: *Ἀποκρίθηκαν καὶ τοῦ εἶπαν: Μήπως καὶ σὺ εἶσαι ἀπὸ τὴ Γαλιλαία; Ἐρεύνησε καὶ θὰ ἰδῇς, ὅτι προφήτης ἀπὸ τὴ Γαλιλαία δὲν ἔχει παρουσιασθῇ.*

Ὁ Νικόδημος, μὲ τὸ λόγο του γιὰ τὸ πῶς ὁ νόμος κρίνει τὸν ἄνθρωπο, πολὺ ἠπίως καὶ ἐμμέσως ἤλεγξε τοὺς Φαρισαίους. Ἀλλ' οἱ Φαρισαῖοι, λόγῳ τοῦ ὑπερτροφικοῦ ἐγωισμοῦ των, δὲν ἀνέχονταν οὔτε ἠπιώτατο ἔλεγχο. Καὶ ἀπάντησαν στὸ Νικόδημο μὲ τρόπο ὀργίλο καὶ ἀγροῖκο. Αὐθαδίασαν ἀπέναντι στὸν ἄρχοντα καὶ διδάσκαλο τοῦ Ἰσραήλ. Τοῦ εἶπαν: Μήπως καὶ σὺ εἶσαι ἀπὸ τὴ Γαλιλαία; Γιὰ τὴν Ἰουδαία, ὅπου ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους καὶ οἱ ἀρχὲς καὶ ἐξουσίες, οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν μεγάλη ἰδέα. Ἀλλὰ γιὰ τὴν ταπεινὴ Γαλιλαία εἶχαν περιφρονητικὴ ἰδέα. Αὐτοὶ ὡς Ἰουδαῖοι, καὶ μάλιστα Ἱεροσολυμῖτες, πρωτευουσιάνοι, εἶχαν τὸ φρόνημα, ὅτι ἦταν ἀριστοκράτες, ἐνῷ ἡ ἀληθινὴ ἀριστοκρατία δὲν ἔγκειται σὲ ἐξωτερικά, ἀλλὰ σὲ ἐσωτερικὰ προσόντα, στὴν εὐγένεια καὶ τὶς ἀρετὲς τῆς ψυχῆς. Ἔχοντας δὲ οἱ ταλαίπωροι οἱ Φαρισαῖοι τὴν ψευδαίσθησι, ὅτι εἶνε ἀριστοκράτες, περιφρονοῦσαν τοὺς Γαλιλαίους ὡς ἐπαρχιῶτες.

Ἀλλὰ καὶ σήμερα καὶ πάντοτε οἱ ψευδοαριστοκράτες δὲν περιφρονοῦν τοὺς ἁπλοϊκοὺς καὶ ταπεινοὺς ἐπαρχιῶτες καὶ χωρικούς; Ναί, τοὺς περιφρονοῦν, τοὺς θεωροῦν ὄντα κατώτερα, ἀμελητέα ποσότητα, ἐνῷ σ' ἁπλοϊκοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐπαρχίας καὶ τῶν χωριῶν πολλὲς φορὲς βρίσκονται ἄνθρωποι μὲ ψυχικὴ ποιότητα, ποὺ σπανίως βρίσκονται στὴ λεγομένη ἀνώτερη καὶ ἀριστοκρατικὴ κοινωνία. Αὐτοὶ δὲ οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ψυχικὴ ποιότητα, μὲ τὸ ἐσωτερικὸ μεγαλεῖο, αὐτοὶ εἶνε ἀληθινοὶ ἀριστοκράτες καὶ ἐπίσημοι μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ, καί, ἂν εἴμεθα ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ καὶ κρίνωμε μὲ πνευματικὰ κριτήρια καὶ ὄχι κοσμικά, αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πρέπει νὰ τιμοῦμε περισσότερο. Αὐτοὺς καὶ ὁ Θεὸς τίμησε περισσότερο μὲ τὸ νὰ γεννηθῇ ὡς ἄνθρωπος ἀπὸ ταπεινὴ καὶ ἄσημη γυναῖκα, καὶ νὰ ζήσῃ καὶ ὁ ἴδιος ἁπλῆ καὶ ταπεινὴ ζωή. Καὶ γι' αὐτούς, τοὺς ἁπλοϊκοὺς καὶ ταπεινοὺς τῆς γῆς, ἔδωσε τὴν ἐντολή, *«Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων»* (Ματθ. ιη' 10).

Μὲ τὸ αὔθαδες ἐρώτημα τῶν Φαρισαίων πρὸς τὸ Νικόδημο, *«Μήπως καὶ σὺ εἶσαι ἀπὸ τὴ Γαλιλαία;»*, οἱ Φαρισαῖοι ὑπονοοῦσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἀπὸ τὴ Γαλιλαία, καὶ ὅτι κυρίως Γα-

λιλαῖοι, ἄσημοι ἐπαρχιῶτες, συμμερίζονταν τὶς μεσσιακὲς ἀξιώσεις τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸν ἀκολουθοῦσαν.

Ἡ σύστασι πρὸς τὸ Νικόδημο, *«Ἐρεύνησε καὶ θὰ ἰδῇς, ὅτι προφήτης ἀπὸ τὴ Γαλιλαία δὲν ἔχει παρουσιασθῇ»*, προϋποθέτει, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν ἐρευνήσει καὶ εἶχαν διαπιστώσει, ὅτι κανεὶς προφήτης δὲν εἶχε προέλθει ἀπὸ τὴ Γαλιλαία. Ἀπ' αὐτὴ δὲ τὴ διαπίστωσι οἱ Φαρισαῖοι ἔβγαζαν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ ἦταν Γαλιλαῖος, ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ εἶνε προφήτης, καὶ μάλιστα Μεσσίας. Ἀλλὰ τὰ πράγματα δὲν ἦταν ὅπως τὰ παρουσίαζαν οἱ Φαρισαῖοι. Ἕνας τοὐλάχιστον προφήτης, ὁ Ἰωνᾶς, ἦταν Γαλιλαῖος, ἀπὸ τὴ Γεθχοφέρ (Δ' Βασ. ιδ' 25). Πιθανώτατα δὲ Γαλιλαῖος ἦταν καὶ ὁ Ὡσηέ, ἀφοῦ οἱ προφητεῖες του ἀναφέρονται στὸ βόρειο βασίλειο, τὸ βασίλειο τοῦ Ἰσραήλ, τὸ ὁποῖο περιλάμβανε τὴ Γαλιλαία. Ἴσως δὲ καὶ ὁ Ναοὺμ καταγόταν ἀπὸ τὴ Γαλιλαία. Πῶς λοιπὸν οἱ Φαρισαῖοι ἰσχυρίστηκαν, ὅτι προφήτης ἀπὸ τὴ Γαλιλαία δὲν εἶχεν ἐμφανισθῇ; Παρουσιάζονταν ὡς ἐρευνηταὶ καὶ γνῶστες τῆς Γραφῆς, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα δὲν ἐρευνοῦσαν τὴ Γραφὴ μὲ προσοχὴ καὶ δὲν τὴ γνώριζαν καλῶς. Ἀλλὰ καὶ ἂν κανεὶς προφήτης δὲν εἶχε προέλθει ἀπὸ τὴ Γαλιλαία κατὰ τὸ παρελθόν, γιατί δὲν θὰ μποροῦσε νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴ Γαλιλαία κατὰ τὸ παρόν; Ἐκτὸς δὲ τούτων, γιατί τὸν Ἰησοῦ θεωροῦσαν μόνο Γαλιλαῖο; Ὁ Ἰησοῦς ἦταν Γαλιλαῖος, διότι ἀνατράφηκε στὴ Ναζαρέτ, πόλι τῆς Γαλιλαίας, ἀλλ' ἦταν καὶ Ἰουδαῖος, διότι γεννήθηκε στὴ Βηθλεέμ, πόλι τῆς Ἰουδαίας, ὅπως γιὰ τὸ Μεσσία προφήτευσε ὁ Μιχαίας (ε' 1). Οὔτε τὴ Γραφή, οὔτε τὴν καταγωγὴ τοῦ Ἰησοῦ γνώριζαν καλῶς οἱ Φαρισαῖοι.

Μὲ τοὺς Φαρισαίους ὁμοιάζουν σήμερα οἱ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ἀρνηταὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Παρουσιάζονται ὡς ἐρευνηταὶ καὶ σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν, οἱ Γραφὲς μὲ ἀναρίθμητα χωρία κηρύττουν τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, ρητῶς ὀνομάζουν τὸ Μεσσία Θεό, Κύριο καὶ Ἰεχωβᾶ, καὶ ὅμως αὐτοὶ δὲν παραδέχονται τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πῶς οἱ περιβόητοι αὐτοὶ ἐρευνηταὶ καὶ σπουδασταὶ μελετοῦν τὶς Γραφές; Μὲ κλειστὰ τὰ μάτια; Ναί! Ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ Διάβολος καὶ Σατανᾶς, τύφλωσε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς των, γιὰ νὰ μὴ βλέπουν τὴν ἀλήθεια.

Στίχ. 53: *«Καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ»*.

Μεταφράζουμε: *Καὶ ἀναχώρησε καὶ πῆγε ὁ καθένας στὸ σπίτι του.*

Οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες ἔτρεφαν ἐσχάτη περιφρόνησι πρὸς τὸ λαό, ποὺ δὲν γνώριζε τὸ νόμο καὶ πίστευε στὸν Ἰησοῦ. «*Ὁ ὄχλος οὗτος*», εἶπαν, «*ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρατοί εἰσι*»! Ἀλλά, παρὰ τὴν τόσο περιφρονητικὴ ἰδέα γιὰ τὸ λαό, τὸ γεγονός, ὅτι ὁ λαὸς ἐκφραζόταν εὐμενῶς γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν ἀκολουθοῦσε, «πείραζε» τοὺς ἄρχοντες, τοὺς ἐνωχλοῦσε καὶ τοὺς στενοχωροῦσε. Περισσότερο ὅμως φαίνεται, ὅτι «πείραξε» τοὺς ἄρχοντες τὸ ὅτι καὶ ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ Νικόδημος, ἐκδηλώθηκε, ἔστω ἐμμέσως καὶ ἠπίως, ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐναντίον των. Θὰ σκέφθηκαν: Ὥστε ὁ Ἰησοῦς ἔχει συμπαθοῦντες καὶ ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς τοὺς ἄρχοντες; Κινδυνεύουμε. Χανόμεθα!

Ἡ ἀντίδρασι τοῦ Νικοδήμου προκάλεσε ταραχὴ καὶ σύγχυσι στὸ Συνέδριο τῶν παρανόμων καὶ διέκοψε τὴ συνεδρίασί του ἀποτόμως, καὶ κάθε σύνεδρος ἀναχώρησε καὶ ἐπέστρεψε στὸ σπίτι του. Οἱ ἀσεβεῖς ἄρχοντες εἶχαν συναχθῆ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἕνας συνετὸς λόγος συναδέλφου των στάθηκε ἱκανὸς νὰ τοὺς ταράξῃ καὶ νὰ τοὺς διαλύσῃ! Μὲ τὴν ταραχή, τὴ σύγχυσι καὶ τὴν ἀπότομη διάλυσί τους γελοιοποιήθηκαν. Γέλασε ὁ οὐρανὸς σὲ βάρος των, γελᾶμε καὶ μεῖς γιὰ τὸ ἄδοξο τέλος, ποὺ εἶχε τὸ Συνέδριό των.

Πολλὲς φορὲς σὲ συνέδρια καὶ ἁπλῶς σὲ κύκλους κοσμικῶν ἀνθρώπων ἐχθροὶ ἢ προδότες τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἠθικῆς συζητοῦν, ἐκσφενδονίζουν κατηγορίες, μηχανορραφοῦν καὶ ραδιουργοῦν κατὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἂν μέσα σ' αὐτὰ τὰ συνέδρια καὶ τοὺς κοσμικοὺς κύκλους βρεθῇ ἕνας, ἔστω, συνετὸς καὶ θαρραλέος χριστιανὸς καὶ ἀντιδράσῃ, οἱ ἐχθροὶ καὶ οἱ προδότες παθαίνουν ταραχὴ καὶ σύγχυσι. Διότι ἕνας σωστός, εἰλικρινής, δίκαιος, σοβαρὸς καὶ εὐφυὴς λόγος ἑνὸς τιμίου ἀνθρώπου ἔχει μεγάλη δύναμι, καὶ νικᾷ καὶ ὑπερνικᾷ χιλίους ἐσφαλμένους, ψευδεῖς, ἀδίκους, φλυάρους καὶ ἀνοήτους λόγους «*ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων*» (Β' Θεσ. γ' 2). Ἀλλ' ἀλλοίμονο, διότι πολλὲς φορὲς σὲ συνέδρια καὶ κοσμικοὺς κύκλους, ἐνῷ «*ἄτοποι καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι*» χύνουν δηλητήριο κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἠθικῆς, τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, δὲν βρίσκεται ἕνας

φρόνιμος καὶ θαρραλέος ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ὑψώσῃ φωνὴ διαμαρτυρίας καὶ νὰ βάλῃ τοὺς ἀσεβεῖς στὴ θέσι τους...

Μετὰ τὴν ἀντίδρασι τοῦ Νικοδήμου τὸ Συνέδριο διαλύθηκε ***«καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ»***. Ἀλλὰ πῶς ***«ἀπῆλθεν ἕκαστος»***; Ὁ μὲν Νικόδημος ἀπῆλθε στὸν οἶκο του μὲ ἤρεμη συνείδησι, διότι ἔπραξε τὸ καθῆκον του, διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴν παράνομη στάσι τῶν συναδέλφων του ἀπέναντι στὸν Ἰησοῦ. Οἱ δὲ ἄλλοι, οἱ παράνομοι, ἀπῆλθαν στοὺς οἴκους των ταραγμένοι καὶ συγχυσμένοι. Τὰ σπίτια γίνονται, γιὰ νὰ βρίσκουν σ' αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι ἀνάπαυσι. Τὰ σπίτια εἶνε λιμάνια. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴ στὰ σπίτια τους εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες γαλήνη; Ὁ Νικόδημος εἶχε, διότι μπῆκε στὸ σπίτι του μὲ ἤρεμη συνείδησι. Οἱ ἄλλοι δὲν εἶχαν, διότι μπῆκαν στὰ σπίτια τους ταραγμένοι καὶ συγχυσμένοι, καὶ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ σύγχυσι συνεχίστηκαν. Ἔτσι τὰ λιμάνια, τὰ σπίτια τῆς γαλήνης, δὲν παρεῖχαν στοὺς ἀσυνειδήτους γαλήνη. Δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ λαμβάνῃ κανεὶς ἐχθρικὴ θέσι ἀπέναντι στὸν Κύριο καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ γαλήνη, ἔστω καὶ ἂν βρίσκεται στὸ σπίτι του καὶ ἂν ἀπολαμβάνῃ τὶς περιποιήσεις καὶ τὶς θωπεῖες τῶν οἰκείων του. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, αὐτὸς εἶνε ἡ γαλήνη καὶ ἡ ἀνάπαυσι τῶν ψυχῶν. Καὶ ὅποιος τοποθετεῖται θετικὰ ἀπέναντι τοῦ Κυρίου, αὐτὸς γαληνεύει καὶ ἀναπαύεται, ἐνῷ ὅποιος τοποθετεῖται ἀρνητικά, αὐτὸς ταράσσεται καὶ ὑποφέρει. Οἱ ἴδιοι οἱ Ἰουδαῖοι ὡμολογοῦσαν τὸ συνεχῆ ψυχικὸ βασανισμό τους, ὅταν ἔλεγαν στὸν Ἰησοῦ: «*Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;*» (ι' 24).

Μετὰ τὴ διάλυσι τῆς συνεδριάσεως τοῦ Συνεδρίου ***«ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ»***. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ θάνατο ἀπέρχεται ὁ καθένας σὲ οἶκο, αἰώνιο οἶκο καὶ ἁρμόζοντα οἶκο. Ὅποιος ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο φεύγει μὲ ἀρνητικὴ στάσι ἀπέναντι στὸ Χριστό, αἰώνιος οἶκος, στὸν ὁποῖο μεταβαίνει, εἶνε ἡ Κόλασι. Καὶ ὅποιος ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο φεύγει μὲ θετικὴ στάσι ἀπέναντι στὸ Χριστό, αἰώνιος οἶκος, στὸν ὁποῖο μεταβαίνει, εἶνε τὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ Πατρός, ὅπου «*μοναὶ πολλαί εἰσι*», καὶ ὅπου ὁ Χριστὸς πῆγε, «*ἵνα ἑτοιμάσῃ ἡμῖν τόπον*» (ιδ' 2-3).

Ἀδελφοί! Ποιός ἐπιθυμεῖ νὰ κατοικήσῃ στὸν οἶκο, ποὺ ὀνομάζεται Κόλασι; Ποιός ἀντέχει στὴν Κόλασι; Ποιός μπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὶς αἰώνιες καύσεις, τὶς φοβερὲς τύψεις τῆς συνειδήσεως; Κανείς! Γι' αὐτὸ στὸν πρόσκαιρο καὶ δοκιμαστικὸ τοῦτο κόσμο ἂς μελετοῦμε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὰ τεκμήρια τῆς Πίστεως, ἂς συντασ-

σώμεθα μὲ τὸ Χριστό, ἂς ἐγκολπωνώμεθα τὸ Χριστό, ἂς ὑπερασπίζωμε τὸ Ὄνομά του καὶ τὴν Πίστι του, ἂς πολεμοῦμε τὰ πάθη μας, ἂς ἀγωνιζώμεθα νὰ ὑπερβαίνωμε τὸν ἑαυτό μας, καὶ τότε, ὅταν ἀπέλθωμε ἀπ᾽ αὐτὸ τὸν κόσμο, θὰ εἰσέλθωμε στὸν ἐπουράνιο οἶκο, στὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ Πατρός, καὶ ἐκεῖ, μέσα σὲ ἀπερίγραπτη χαρὰ καὶ δόξα, θὰ διαμένωμε μονίμως, καὶ ὡς βασιλεῖς στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες θὰ συμβασιλεύωμε μὲ τὸν Τριαδικὸ Θεό, *«τὸν Βασιλέα τῶν βασιλευόντων»*, καὶ *«τῆς βασιλείας ἡμῶν οὐκ ἔσται τέλος»*.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙ

Τὸ βιβλίο «Ἑορταὶ καὶ ὕμνοι» περιέχει ἐκλεκτοὺς ὕμνους διαφόρων κινητῶν καὶ ἀκινήτων ἑορτῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, οἱ ὁποῖοι ἑρμηνεύονται μὲ σαφήνεια καὶ πληρότητα. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τῶν ὕμνων ὑπάρχει πάντοτε μία εἰσαγωγὴ στὸ νόημα τῆς ἑορτῆς μὲ ἐπίκαιρες πνευματικὲς σκέψεις.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 197 σελίδες.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ

Πρόκειται γιὰ μία σοβαρὴ μελέτη, μὲ τὴν ὁποία ὁ συγγραφεὺς ἀποδεικνύει μέσα ἀπὸ τὴν ἁγία Γραφὴ ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε Γιαχβέ, δηλαδὴ Θεὸς ἀληθινός. Ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ ἀποδεικνύεται ἐδῶ κυρίως φιλολογικῶς, διὰ τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος Γιαχβέ. Ἀποδεικνύεται, δηλαδή, ὅτι μέσα στὴν ἁγία Γραφὴ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται —καὶ μάλιστα πολλὲς φορές— μὲ τὸ ὄνομα Γιαχβέ, τὸ ἀποκλειστικῶς προσωπικὸ ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα. Τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Γιαχβέ, εἶνε τὸ συντριπτικώτερο καὶ ἀποφασιστικώτερο κατὰ τῶν ἀρνητῶν τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ ἢ χιλιαστῶν.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 350 σελίδες.

ΑΝΤΙΧΙΛΙΑΣΤΙΚΟΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς διαπραγματεύεται 26 βασικὰ θέματα, στὰ ὁποῖα ἡ 'Ορθοδοξία διαφέρει ἀπὸ τὸν Χιλιασμό. Τέτοια εἶνε τὰ θέματα «Ἐκκλησία», «Ἱερὰ Παράδοσις», «Ὁ Τριαδικὸς Θεός», «Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ», «Ψυχὴ ἢ πνεῦμα», «Τὰ Μυστήρια», «Παρθένος Μαρία», «Ἅγιοι», «Σταυρός», «Εἰκόνες», «Θαύματα», «Πατρίς», «Ὁ πόλεμος τοῦ Ἀρμαγεδῶνος», «Ἡ χιλιετὴς βασιλεία», «Ὁ Παράδεισος» κ.ἄ. Εἶνε ἕνα εὔχρηστο βοήθημα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς αἱρέσεως τοῦ χιλιασμοῦ ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος καὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ προτεσταντισμοῦ.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 344 σελίδες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Τόμοι Α', Β' καὶ Γ'

Οἱ τρεῖς αὐτοὶ τόμοι περιλαμβάνουν πρωτότυπες ἑρμηνεῖες μὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα σὲ ἕνα πλῆθος ἀπὸ δύσκολα γραφικὰ χωρία. Στὴν ἀρχὴ τοῦ Β' τόμου δημοσιεύονται κρίσεις εἰδημόνων.

Οἱ Α' καὶ Β' τόμοι ἀποτελοῦνται κατὰ μέσον ὅρον ἀπὸ 350 σελίδες. Ὁ Γ' τόμος ἀποτελεῖται ἀπὸ 632 σελίδες, καὶ μ' αὐτὸν ὁλοκληρώνεται μία πολυετὴς ἐργασία, γιὰ τὴν ὁποία ἱεράρχαι, λόγιοι κληρικοὶ καὶ ἀκαδημαϊκοὶ διδάσκαλοι τῆς θεολογίας, ἀναγνωρίζοντες τὴν ἀξία της, ἐκφράζονται μὲ εὐαρέσκεια καὶ ἐκτίμησι.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

'Από τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ βιβλίο τῶν «Πράξεων» εἶνε ἄριστος καθρέπτης γιὰ νὰ βλέπουμε τὶς ἀτέλειες, τὰ μειονεκτήματα καὶ τὰ ἐλαττώματά μας ὡς χριστιανοί, νὰ ἐλεγχώμεθα, νὰ στενάζωμε καὶ νὰ ποθοῦμε ἀλλαγὴ καὶ ἐπιστροφὴ στὴν ζηλευτὴ ζωὴ καὶ δρᾶσι τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Τὸ βιβλίο «Πράξεις 'Αποστόλων», χωρισμένο σὲ 60 μαθήματα, βοηθεῖ τὸν μελετητὴ νὰ ἐμβαθύνῃ στὰ νοήματα τῆς Βίβλου. Εἶνε ἰδιαιτέρως κατάλληλο γιὰ κυκλάρχες καὶ γιὰ κάθε ἐργάτη τοῦ εὐαγγελίου.

'Αποτελεῖται ἀπὸ 555 σελίδες.

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὅλη ἡ ἐπὶ γῆς ζωὴ τοῦ Κυρίου ἦταν μιὰ σειρὰ ταπεινώσεων, ποὺ ἄρχισαν ἀπὸ τὴν σάρκωσι γιὰ νὰ κορυφωθοῦν στὴν ἄκρα ταπείνωσι τοῦ σταυροῦ στὸ Γολγοθᾶ. Καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ ταπεινώσεις γιὰ ποιόν;...

Ἡ βασικὴ καὶ τόσο διδακτικὴ αὐτὴ ἀλήθεια εἶνε τὸ κέντρο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

'Αποτελεῖται ἀπὸ 224 σελίδες.

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Ἐξηγεῖ ἁπλᾶ τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο, πρῶτο βιβλίο τῆς Κ. Διαθήκης. Διαιρεῖται σὲ 50 μαθήματα. Εἶνε χρήσιμο ὡς βοήθημα γιὰ κύκλους συμμελέτης ἁγίας Γραφῆς. Ἐφωδιασμένο μὲ λεπτομερὲς λεξιλόγιο ἐξομαλύνει πολλὲς ἑρμηνευτικὲς δυσχέρειες τοῦ κειμένου. Περιέχει πολλὰ ἀντιαιρετικὰ καὶ ἀπολογητικὰ στοιχεῖα. Συνιστᾶται καὶ ὡς χρήσιμο ἐφόδιο γιὰ τὴν προσωπικὴ μελέτη τῆς ἁγίας Γραφῆς.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 411 σελίδες.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Στὸ ἔργο του «Ὁ Ἰησοῦς Γιαχβέ» ἔγραψε γιὰ τὴν θεία φύσι τοῦ Χριστοῦ. Στὸ ἔργο του «Ὁ Ἄνθρωπος» παρουσιάζει τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Κυρίου, τὴν τελεία καὶ ἀναμάρτητη. Εἶνε μία τεκμηριωμένη μὲ πολλὲς ἁγιογραφικὲς μαρτυρίες ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα· Γιατί ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος;

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 181 σελίδες.

ΜΙΚΡΑ ΤΕΥΧΗ

1. Θέλεις νὰ σωθῇς;
2. Ἀγὼν ἐν τῷ κόσμῳ.
3. Οὐαὶ τοῖς δειλοῖς.

